Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

Iosephi Iudei Histo

rici pręclara opera nō parua accuratiōe & diligentia recēter ipressa necnō a cōpluscul' mēdis q̄bus passi ātea statebāt tersa atq; castigata

De Antiquitatib' Lib. viginti nūc pri

mū cū duplici ad bibliā cōcordantia: vnaquidē generali ad leges & historiales biblię libros: altera vero spāli ad singula eorūdē capitula

De Iudaico bello Libri septem ad octo

nouissimos eiusdē de ātiquitatibus libros: nec nō ad Agesippi xp̄iani de hierosolimitāo excidio quiq; libros collati cōsil' atq; cōcordati

De Antiqua Iudeoꝝ origine cōtra Gre

cos & Manethonē ægyptiū: necnon cōtra Appionē Alexandrinū libri duo hucusq; confusi: nunc vero per capita distincti.

Ethis oibus Iosephi operib' adiecta sūt

accurate singulis capitibus cōpēdiosa argumēta: cū ānotatiūcul' i margine vbiq; accōmodatissime collocatis nō parū lectori cōducentibus

Roberti goullet sacre pagine profestoris

eruditissimi/ q̄ p̄dicta Iosephi opa eo modo quo p̄missū ē nō sine magnolabore excoluit/ Tretramonō: ex ipsius Iosephi/ bilię historiæ sectō lasticę Agesippi epithomatibus solerter conciliatum.

Eiusdē cōpēdiū de ser etatib' seculi i quo

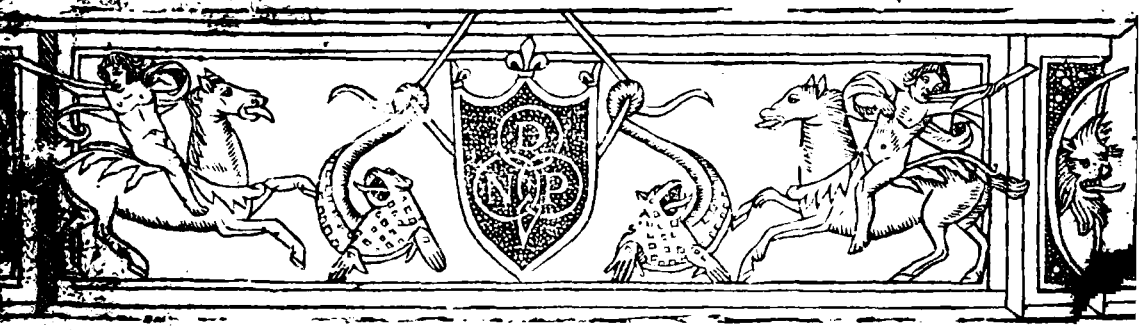
p̄ter xp̄i genea logiā multa scitu dignissima cōtinent. breuis scilicet. cosmographię recollectio: & oim ferme regnorū origo succesio & finis q̄q; reges i illis & quot annis regnauerunt. Illi præsertim quorum sacri codices: ac Iosephus noster meminerunt.

1519

Venundantur parrhisii in vico diui Ja cobi sub intersignio Lilii aurei.

Ad reuerendū in Christo patrē et dominū Dominū Ludouicum

Herbert Abricensem Episcopū omnigena virtute optimisq; litteris apprime cōspicuū: in IOSEPHI Hebrei historici recognitionē. ROBERTI GOVLLET inter sacrarū litterarum professores minimi prefacio

¶PREFACIO

Ecclesii.xxx.iij

VEMADMODVM nihil est homini (q̄diu mortalem agit vitam) honesta operatione diligentiq; industria cōducibilius (sacratissime prefule) ita eidem torpedine ac inerti ocio nichil neq; pernictosus est neq; detestabilius. Siquidem ignauia animi fiacescunt torpescuntq; corpora: & multam pro ecclesia afflicti sententia) malicia docuit ocio sitas quę omnia proculdubio abigit honestus labor. Hinc Marcus Cato dicere solebat hominis vitam propevti ferrum esse. Q ñ q̄dē ferrum (si exerceas) cum splendore conteritur: siminus rubigo interfecit: haud secus si se homo exerceat cum laudis splendore consumitur. Pluſq; accidia affert detrimenti q̄ exercitatio. Quod & Christianus Poeta Mantuanus eleganti carmine expressit sic inquiens.

Marcus Cato.

Baptista Parthenicę Prima.

Pigros rubigine sensus
Occia corrodunt: sopitaq; pectora torpor
Noxius obliquat. ferrum si transit in vsus
Assiduos splendore micat vultuq; nitenti.
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longua quies ieritfuscatur: & atram
Vertitur in scabiem: cęleriq; absumitur euo.

Solon. Aristt eles. Cleantes. Appelles. Plinius. Seneca. Origenes. iulius. iob.v. iob.vij.

¶Proinde maiores nri quicquid noctu dieq; elaborabāt spirituali apponebāt lucro. Vñ Solonvnus ex septē sapiētibus se aliquid quotidie addiscētē cōsenescere gloriabatur. ¶Stratū aūt petēs Arist. plū bea manu pilā sumebat quę in subiectū vas ęneū decidēs ad studiū excitabat. ¶Cleantes noctu hortos irrigabat quo posse iterdiu philosophie studio icūbere. Appelles itidē ęgregius pictor nūq; tā occupatū diē egit qui artis suę lineā duceret: vñ tale emanauit adagiū: nulla dies siue lineā Plinius quoq; omne tēpus quod litteris nō impartiret: perire arbitrabatur. ¶Etiā nō seneca ociū sine litteris mortē viuiq; hois dicebat eē sepulturā. ¶Nō parū cōmēdatur Ad amātius Origines vt pote cū neq; cibū absq; erudita lectiōe sumere voluisset neq; manus habuerit vnq̄ pugillari vacuas. iulius ille cęsar magnis efferī pconijs q bella quę die gessisset nocte mādabat litteris. His nāq; cęteris q; sapiētie studiosis exploratū est hoiem natū esse ad laborē & auē ad volotatū. Malicia siquidē inquit iob ē vita hois sup terrā & sicut dies mercēnarij dies eius. Quo circa nullāvt credere par ē grauiorē arbitrari sūt iacturā q̄ futilē tpis contritionē de quo reddenda esse villicationis rationē euangelicū verbū cōminatur. ¶Horū itaq; vestigia ꝓvirili eminus sequi percupiēsvt ociositatē omniū bonarū artiū nouercā deuitarē: nō nihil studiosi operis volui deligere quod etiā in comunē hoim cederet vtilitatē: scienr hominē hoim cā vt ptritū habet ꝓuerbiū fuisse natū. Verū eniuero operepręciū eē duxi si antiquorū libros q nichil mea sētentia ex his quę ad cōmunē hominū eruditionē necessaria prętermiserūt nobis relictos a mēdis & erroribus quos indies aut ex frequēti transcriptione seu prēssione acquirūt eleuamus pristinoq; restituamus nitori. Sic enī ęquū est vt qđ crebro male pullulat crebrius succidaī. Necvero minus reipublice cōfuerūt qui aurū repugnāt q̄ qui effodiūt. ¶Quū igitur michi ęgregia IOSEPHI quē p̄dē IOSEPHI vocāt opa occurrisset vsq; adeo deprauata vt neq; clausula qdē integra ferme appareret: cepi ad illius tā digni tāq̄ vtilis atq; necessarij opis castigationē manus applicare cū mihi vacabat ocio & his q̄dē diebus feriatis qbus populo cōcionari nō suppetebat. Ea nāq; ratiōe potissimū p suasus sū q̄ hmōi opera ad sacrę historie elucidationē sint per qua necessaria. Adde q̄ tu in sane multa reperies etiā scitu digniſſima quoꝝ sacrę nostrę litterę nichil meminerunt. Et cū a Machabeorū tēpestatevsq; ad Christi tēpora centū & plus effluxerimāni: in quo quidētēporis interstitio nihil in biblia de iudeorū statu memoratur. Hęc habes ꝓ illa tēpestatis itercapidine apud nostrū iosephū accuratissime descripta quę etiā oīa vsq; ad quadragessimū & supra post salutiferā Christi passionē cōtinuauit annū

Vtilitas lecturę librorū iosephi

¶Meminit ad hęc iosepns sanctissimi saluatoris nri. Quinetiā de iohānis baptistę & iacobi minoris sanctimonia mētionē facit idq; ad nostre religionis p̄conia p̄ppe cū ab aduersarijs bonū habere testimoniū sit opido per q̄ cōmēdabile. Quo circa hoc egregiū opus antiquitatu; ab ipsimet hebręis nre inuidētibus fidei teste Pico Mirandula fuit viciatū. ¶Est pręterea librorū iosephi lectura maxie de iudaico bello ꝓ hac fluctuosa tēpestate qua tantus bellorū in Christianitate ingruit horror vtilissima Quandoquidē nichil ferme videbis in his que modo geruntur cruentissimis prelijs cui nō videatur sile aliquid olimiudeis quibus i religiōe sed lōge sanctiore succedimus cōmerētibus suis sceleribus botigisse quotū iosephus nr finale narrat excidiū. ¶Nunc vtinā principes nri bellorūq; auspices ha-

berēt pręoculis:cognoſcerētvtiq; q̄ diſcrimioſus bellorū aditus q̄q; dubius ſit exitus Hos nēpe q; autu marē non cū tanta pernicia perpeſſos fore ad bellicas expeditiones:cū perhorrēda hūani ſāguinis p fuſione ſuccedēdi. Vñ prothnefas tot inſontū expilatiōes & cedes tot diuerſorū exiciales locoꝝ euer ſiōes. ſtupra/raptus/adulteria/rapinę/furta iuſte exactiōes ſacrilegia & munera mala ꝓdcūt. Ah vti nā ſaperēt & intelligerēt ac nouiſſima ꝓuiderēt. Sed de his alias. ¶ Huius itaq; egregia ioſephi opera non ſine multa lucubratione:īproboq; labore recognoui ſic q; meo iudicio nullæ aut ꝑpaurę ſup ſint mēdę:niſi quas Calcographorū/quibus ſēper adeſſe nō potui/opus ipſū imprimendo parti ignorantia: parti negligētia cōtigit emerſiſſe. Q̄ napropter ſi inter legendū quippiā errorū inuenias aut in cōcinua elemētorū variātia/aut falſa numerorū ſupputationevel negligenti alicuius dictionis omiſſio ne nō michi aſcribas queſo. ¶ Libros autē antiquitatū ad biblię noſtrę hiſtorias q̄tū ſe protrahūt ordinatis in inferiori margine ſingulorū librorum & capitum anotationibus cōcordare ſtudui. Libros quoq; ſeptē de Iudaico bello cū octo nouiſſimis antiquitatū libris:necnō cū hiſtoria Aęgeſippi Chriſtiani antiquiſſimi/quā de hieroſolimitano excidio i quiq; libris ſcripſit/libros i margine & capita ſub ſiguando conciliaui:huic addendo operi quę Ioſephus miſit. ¶ Nouiſſimū inſuper opus Egeſippi vbi aliorū meminit librorū/quod cōtra grecos Manetonē ęgyptiū & Appionē alexandrinū de ſuę gentis antiquitate cōpilauit/diſtinxi per capita:& ſingulis omuiū librorū capitibus breuiuſcuala ſūmaria adieci. ac in ſuperiori margine ꝓ ſtudij leuādo labore per q̄ vtiles annotaciunculas locaui. ¶ Ceterū indicē toti operi perneceſſariū adunaui quod Monoteſſerō ſine TETRAMONON pōt appellari Ex quattuor enī hiſtoriſs cōpendioſiſſime cōcinatum eſt. Nā ſingula operū Ioſephi epithomata complectitur. in quibus ſūmati perſtringūtur quę in Ioſepho diffuſe enarrātur quibus que tā ex biblia qua ſcolaſtica hiſtoria capita anno[illegible] in quibus illa per āple cōtinētur adeo vt cōpendiaria via ſit ad p ueſtigāda vniuer qua quauerſi[illegible].as. Itidē ex egeſippi hiſtoria in libris de iudaico bello effecti inſup tā ex biblia q̄ hiſtoria ſcolaſtica & egeſippo additiōes eorū ſcilicet/qnę noſter Ioſephus prętermiſit/ ſuis appoſui locis: ¶ Verū enī cū laborī finē voluiſſem imponere ſtatim bellorū memoria/quibus heberi aduerſus ferme omnigenas hoīm nationes fuerunt exercitati nouū michi miniſtrauit negocium Nā vt noſtri ioſephi eluceſceret hiſtoria cōpēdioſam de ſex ſęculi ętatibus ex ſacris codicibus necnō catholicis doctoribus & aliſs antiquiſſimis nō paruo ſtudio collectionē cōgeſſi vbi adiecta breuiuſcula vniuerſi orbis coſmographia & oim regnorū inicia regūq; ſucceſſiones nomina & annorū numeri vſq; ad ioſephi noſtri tępora q̄tū ad operū eius luculentiorem intelligentiā videbātur conducere perſtrigūt. ¶ Ad hęc ſacratiſſimā ſaluatoris nr̄i. IESV CHRISTI generalogiā q factus ē ex ſeine dauid ſecūdū carnē ex philonis iudei & diui hieronimi & aliorū autenticorū ſcriptis Matheū & Lucā euāgeliſtas necnō & nōnullos ſacrę ſcripture alios paſſus concordando luculenter inſerui. ¶ Cū itaq; aio volūtarē cui has meas lucubraciūcnlas deuouerē tu mihi imprimis occurriſti digniſſime pontifex cui plurima debeo cęteriq; mei cōtubernales Haricuriani quippe cū tuis auſpiciſs Rcuerēdus in Chriſto ꝑter & dñs Dñs bonę memore Gauffridus. herbert Conſtienſis olim prętul meritiſſimus germanus tuus cuius animā collocet dominus cū principibus populi ſui a paucis annis Haricurianū ludum noſtrū āpliſſimis donauit prouētibus:ad ſcolaſticorū æducationē:ob idq; tu cū claris fratribus tuis quorum officiſs me totum deuoui & deuoueo ampla impartitum es munera. Efflagito igitur id munuſculi hilari accipias animo: Artaxerxis exemplo qui vt meminit, Plutarcus inter equitandum a colone quodam lagūculam aqnę plenam hilariter excepit animi affectū pluris q̄ muneris quantitatē ducēs Cū eui propter bonas artes quibus maximopere clares obq; animi tui virtutē qua pręſtantius nichil eſt Et preſertim propter illā tuā benignam affabilitatē qua animos hominū tibi concilias & ad te diligendū allicis omnibus ſis gratus & amabilis non ambigo ſi hic noſter labor tibi placeat qui oibus acceptus. Vale præſulū columē & decus EX HARICVRIANIS Sędibus Parriſij tertio kalen. Februarias. Anno dominice ſalutis Milleſimo quingenteſimo decimo tertio.

Deutro.xxxij.

Roma.capi.j.

Plutachus.

Ioſephi in pſeudographos Querimonia.

Mancus ego nuper Lacero mutilatus amictu:
Cunibus impexis pube tegente genas
Obſcuraſq; miſer longe relegatus in oras
Exilium queſta eſt mens gemebunda ſuum
Detritus iacui truncato ſtipite nullis
Nexibus aut neruis ſqualida membra valet
Sancta nec doctus reparauit corda Machaon
Lumina nec chyron:curaq; phillicides.
Non circes iuuit falſe non phaſidos herbę
Nec coi quicq̄ pharmaca rara ſenis
Hei nimium poſſem vigilatas plangere noctes
Atq; queri ſtudio preteriſſe dies
Vt mea calorum memorarent geſta virorum
Scripta: vel optato fine legatur opus
Ni bene creſcenti occurriſſent numina morbo
Dum michi cōſtanti mente Robertus adeſt
Ingenium: ſeruens ſtudium conſtantia ſudor
Me fœdis ſoluit lector amande notis

FINIS

Incipit prologus sancti Hieronimi in Josephum continens generationem eius. fortunam quoq; & testimonium quod fert de christo.

Josephus mathie filius ex hierosolimis sacerdos ave spasiano captus. cū Tito filio eius relictus: hic Romā veniēs septē libros iudaice captiuitatis i paratoribus pri filioq; obtulit: q & bibliotece publice tradite sūt & obigenij gl'iaz statuā quoq; Rome meruit. Scripsita ūt & alios vigiti antiquitatū libros: ab exordia mūdi vsq; ad quartū de cimū annū domiciani Cesaris. Hic i octauodecio antiquitatū libro manifestissime cōfitet, pter magnitudinē signorū xp̄m a parrhiseis iterfectū: & ioannē baptistā vere, pphetā fuisse: & propter interfectionē iacobi apostoli hierosolimā dirutā: ¶ Scripsit aūt de dño in hunc modū Eo tēpore fuit iesus sapiens vir si tamen virum eum oportet dicere Erat enim mirabiliū patrator operū & doctor hominū eorū qui libenter vera ſscipiunt: plurimos quoq; tā be iudeis q̄ de gētibus sui habuit sectatores & credebat, esse christus. Cum inuidia nostrorū principiuz cruci eū pilatus addixerit: nihilominus qui primū dilexerūt. perseuerauerūt Apparuit enim eis tertia die viuens: multa hæc & alia mirabilia carminibus prophetarū de eo vaticinantibus. Ex vsq; hodie christianorū gens ab hoc sortita voc abulum non defecit.

Testimoniū Josephie de Christo libro suo antiquitatum decimo octauo capitulo quinto.

¶ Explecit pręfatio Hieronimi.

Studiosis litteratū zelatoribus Joannis de quoy monēlis epigramma.

Orta vetustarum cognoscere semina rerum
Prisca quem patrum cernere gesta iuuat
Queq; palestinis ceciderunt agmina telis
Victaq; romanum quæ subiere iugum
Hic Josephus adest terris eductus ab vmbris
Singula qui fluxi temporis acta notat.
Quicquid enim succi vetus ægesippus habebat
Eloquioq; pari. Biblia sancta refert.
Quis simul adijcitur: quod charta scolastica pandit
Omnia presenti codice clara patent
Quattuor vnus is est: his terq; quaterq; legēdus
Ter lege bissens Lectio trina dabit.
Tetramonon siquidem cōplete quattuor vnum
Continet: vt largas arcula seruat opes
Adde breui solimæ clausas epithomate gentis
Historias: quarum portio nulla vacat
Hęc dedit excultum solertis dogma Roberti
Candida quem sacrę pallidis arma tegūt.
Archetypopum vitę hic clariq; specimez honesti
Euētus varios indicat atq; vias.
Non igitur Leuibus mergantur pectora nugis
Nam nihil stomachum nausea ficta grauem

Eiusdē perspicacissimo artium & theologie professori magistro Roberto Goullet constantiensi pręsentis voluminis elimatori vigilantissimo octosticbon.

Historiæ flores quondam lętissima clio
Iuuenit quorum fons Josephus erat
Quo tamen extincto dederant obstacula sentes
Nam tenebras luci plurima menda tulit
At fugiunt vmbrę purgatis lumine nimbis
Dum clarij rcferas docte Roberte vices
Sic tua diuinos spirantia verba recessus
Aęthereas pandunt luce micante vias

¶ Mercurius Iepaintre fratrem suum Ioannē barbier bibliopolam hoc epigrammate salutat.

¶ Mulltiugās li ceat gressu nutante per vrbes
Iuerit: historiæ fautor & vnus apex
Aut si tempus edax palmarum fregerit vsus
Niliaco veterum cortine gesta canens
Vut scithyę, sirtilisq; lacus, siculāq; carybdin
Legerit, eolijs vndiq; pulsus aquis
Attribuens pręluste tamen genus herculis intrat
Parrhisios operi laurea serta tuo
Quippe corintiaco rutilans tua charta metello
Dignior ante graues semper habetur auos
Bibliopola fides prečij cui vera recumbit
Diceris, & danaa nescius arte pater.

IOSEPHI IVDEI HYSTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS antiquitatum viginti incipit feliciter. Et de greco in latinum traductos per venerabilem preyſbterū ruſfinum aquile ienſem virum doctiſſimum.

HYSTORIAM Conſcribere diſponētibus non vnam nec eandem video eiuſdem ſtudiȷ cauſam ſed multas exiſtere: & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum ſui ſermonis pādere volētes ornatū & ex hoc gloriam aucupantes: ad partē huius diſciplineaccedunt. Alij vero illis gratiam referentes. de quibus ipſā deſcriptionē eſſe cōtigerit in opere eodē vltra virtutē coacti ſunt laborare. Quidā autem ipſa rerum neceſſitate vim paſſi ſunt: vt ea quibus interfuerūt cū agerētur: ſcripture declaratione colligerēt. Multos autē magnitudo rerū vtilium in occulto iacentium inuitauit: vt hyſtoriam ex his ad vtilitatem deberēt pferre communē. ¶ Harū itaq; quas predixi cauſarum: duę nouiſſime mihi etiā prouenerunt. Belli nāq; quod inter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimēto ipe cognoscēs narrare coactus ſum: propter eos qui veritatē in ipſa conſcriptione corrūpunt. Preſens aūt opus aſſumpſi: credens etiā dignū ſtudiū Grecis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatē noſtrā & conuerſationis ordinē ex hebraicis litteris interpretatum. Dudum ſiquidem cum bella conſcriberem ,ppoſueram declarare qui fuerint in initio iudei: & quibus ſint vſi fortunis: & p quē legiſlatorē ſint eruditi hoc quod ad pietatē aliāq; virtutis cōtinētiā noſcitur attingere: & q̄ longis pugnātes tēporibus: inuiti nouiſſime venerint ad certamina Romanorū. Sed qm̄ ingens erat operis eius ordo & valde pplexus in ipſo libro diuidēs diſpnēſq; principia: atq; finē cōſcriptionē ipſā abreuiare tētaui. Tēpore nāq; ,pcedente ſecūdū illud quod ſolet accidere gaudia cogitantibus mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit: tandē arripiēdi materiā in vſum extraneę quippe lingue: & a noſtra cōſuetudine peregrine. Erāt aūt q me hyſtorię deſiderio ,p rebus talibus inuitarēt & p̄cipue horū oim Epaphroditus vir q vniuerſas quidē diligere diſciplinas: maxime aūt rerū cognitione gauderet vtiq; cū & ipſe magis rebus & multimodis cauſis interfuiſſet: & in oībus mirabilē nature fortitudinē & immutabilem voluntatem ſuę virtutis oſtēderet. Huic enim vero ſemper obediens: qui vtiliter & bene agētium cooperator exiſteret: ne videret deſidia potius q̄ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui illud quodq; ſup ea q̄ iā dicta ſunt non tranſitorie cogitans: quia per hęc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris volui: & de grecis ſi quis eorū ſcire quę noſtra ſunt voluerit. ¶ Comperi ſiquidem quō Ptolomeorum ſecundus rex maxime circa diſciplinam & librorum collectionem ſtudium habens in noſtra p̄cipue lege opus ſue largitatis oſtendit: & conſtituta eius feſtinauit greca voce trāſferri. Pontifex vero noſter Eleazarus: qui nulli virtute ſecundus non inuidit vt prędictum regem hac vtilitate priuaret cui omnino ſortem reſtitiſſet: niſi patrię noſtrę cōgrueret: vt nihil bonorū eius remaneret occultum. Ideo mihi ſcilicet ipſe cōuenire putaui: vt magnanimitatem qdē p̄tificis imitarer: & vt regię largitati ſimiliter reſpōderetur ab eis q doctrine amatores eſſe noſcunt. Neq; ei ille omnē deſcriptionem a trāſlatoribus accepit: qñ ea tantūmodo quę legis ſunt hi qui ad explanationem miſſi fuerant. Alexandriā tradiderūt: cū ſint alia innumera quę per ſacras lras indicāt: vt pote quiq; miliū ānorū hyſtoria iniſtis expoſita & diuerſe q dē in his continētię ſūt multe vero ciuitatis fortune: & forti a facta ducū: & mutabilitates cōuerſationū q̄d totū ex ipſa hiſtoria precipue poterit quilibet agnoſcere: ſi eam voluerit lectitare. In qua etiā reperitur quomodo eis qui volūtatem propriā non ſequunt & ea quę bene ſancita ſunt trāſcedere nō p̄ſumunt omnia ad terminū fidei tendentia. Proſpere peraguntur & honoris felicitas prębeatur a deo: qñ vero receſſerūt aliqui ab huius diligentię veritate: fiunt eis oia ſub inopia quę videbātur i abūdantia cōſtituta. & in calamitatē importabilē eis vertitur: qcquid quaſi bonum agere feſtinabant. ¶ Iā itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: vt voluntatē ſuā deo ſubmittāt: & legiſlatorem noſtrū probent ſi naturam eius digne conſideraverit: & ſemper decentes actus virtutis eius expoſuit purā rationē de illo cuſtodiens ab hominare ab illis turpitudine fabularū; licet ex longitudine tēporis: & etate vetuſtiore poſſident multam figmentorum fallacium habere licentiā. ¶ Fuit enim ante annos duo milia. In qua lōgitudine ſeculi neq; ipſorum deorum generationes poete: niſi forte hominum actus ſaut leges dicere p̄ſumpſerūt: integritatem videlicet eorū quę ad me conſcripta ſunt ; procedētes ſermo ordie ,pprio declarabit. Hoc ei facturū me in negocio iſto propoſui: vt nihil adijciā nec iterū p̄termittā. Quia vero pœne oia ex moyſeos legiſlatoris ſapiētia apud nos pēdere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prędicere ne qui legentium quęrant: cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habens dedictis & factis in tātam nature rationē proceſſerit. ¶ Sciēdum itaq; quomō egiſlator ille oim rerum neceſſariorum indicauit vt quiſquis ſuam vitam bene gubernaturus: & legem eſſet his poſiturus: dei primitus deberet cōſiderare

Varie cauſe cōſcribendi hyſtorias

Motiuū ioſeph ad conſcribendum antiquitatum libros.

Epaphroditus in' ciuitauit authorem ad ſcribendum.

Ptolomeorū ſacūdi regis laus Eleazarus

Vtilitas hyſtorie antiquitatū a Ioſepho' conſcripte.

Ioſephus ad leſtores.

Meminit moysi legislatoris & itẽ tionemmosayce le. reprimit ne cessariorum.

naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur & quantum esset virtus hunc sequi tentaret. Neq; enim vel ipsi legislatori fuit sufficiens mens dum i ipsius vtiq; cõtemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt p causa virtutis aliquis prosper euentus erit: nisi pre omnibus do ceantur quia pater omnium & dominus deus existens & vniuersa respiciens: sequentibus se vitam fœlicissimam prębet. virtute vero digredientes: maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo dicere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis constitutionem nõ ab ore cõmuni: nec a propriis placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum mentes erigens & persuadens: quoniã creaturarum terrenarum opus dei pręcipuum homines sumus: dũ habuisset eos iam adimpietatem obedientes: de rebus reliquis eis facilime persuasit. ¶ Alij namq; legislatores fabulas sequẽtes humanorum delictorũ confusionem potius in deos suos sacrilego sermone verterunt: & multam malignis peccandi licentiã p̃buerunt. noster vero legislator summã virtutem deum habere pronunciãs infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter non saperent nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumentum facere examinationem lecturos exoro. sic enim considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestatem dei atq; clementiam videtur incongruum. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem eorum habere noscuntur. alia quidem aperto: vel simplici modo legislatore tangente/alia vero cum sua honestate allegorice proferente. Quia quicunq; clare dici proderat: hęc manifeste declarauit. Volentibus autem etiam causas rerum singulas considerare cõtemplatione multa nimis/& valde philosophica reperitur. Quod ego nunc quidem dicere suppono: sed deo tempus prebente nobis post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autem ad rerum narrationem: reminiscens primitus eorum: que de mũdi fabrica Moyses dixit. Hoc autem in sacris libris comperi ita conscripta.

Aliorum legislatorũ error in cõdendo leges.

¶ Explicit prologus Iosephi.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicę liber primus incipit fœliciter:

¶ De creatione celi: & terræ: & de operibus sex dierum & requie diei septimi. Capi. i.

Opus primę diei.

IN PRINCIPIO creauit deus celum & terram. sed dum terra ad aspectũ non veniret & profunditate tenebris celaretur: & spiritus dei desuper portaretur deus fieri iussit lumen: quo facto considerans omnẽ materiam separauit lumen & tenebras. & alie quidem rei nomẽ imposuit noctem /aliud vero vocauit diem vespere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidẽ est primus dies. Moyses aũt eum vnũ esse dixit Gen. ca. i. E.

Opus scdę diei

¶ Et licet sufficiat causam huius rei etiam nunc dicere: tamen quia pollicitus sum ratione causarum singularum seorsum tradere/ illud ad huius rei interpretationem me necessarium est differre. ¶ Post hęc secũda die celum super omnia collocauit/ipsumq; ab alijs distiguens/in semetipso constitutum esse pręcepit/& ei cristallum circunfigẽs/ humidus eum/& pluuialem ad vtilitatem quę fit ex terre imbribus congrue fabricatus.

Opus tertię.

¶ Tercia die statuit terrã circa eam mare diffundens Ipsa vero die repente ens virẽs herba & semen de terra sunt orta.

Opus quartę.

¶ Quarta autem die ornauit celum sole et luna & ceteris sideribus/motus his tribuẽs atq; cursus/quibus horarũ distinctiones manifeste designarẽtur.

Opus quintę.

¶ Quinta die animalia natatilia & volatilia/alia quidem in profundo. alia vero in aere esse costituit/ copulãs ea ad cõmunionem atq; permixtionem causa prolis pro futurę/& vt eorum natura multiplicari potuisset & crescere.

Opus sextę.

¶ Sexta vero die creauit quadrupedum genus/masculinum faciens atq; femininum/in quo etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex diebus & omnia que in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuum suarum requieuisse dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus propriis vacare dignoscimur/eum sabbatũ appellantes/quod nomen requiem hebręaica lingua significat.

Septimo die requeuit deus.

¶ De plasmatione protho plastorũ/& de plantatione paradisi & de introductione Adę & Eue in ipsum. Capitulo. ii.

Adã nomina animalibus imposuit.

POst septimã vero diẽ cepit de hominis natura Moyses reddere rationẽ/ita dicens. Finxit deus hoiem /puluerem de terra sumens/& in eum spiritum inspirauit & animã. Hic autẽ homo Adã vocatus est/ quod nomẽ hębraica lingua significat rubeus: qm̃ cõpersa rubea terra factus est Talis est eni virgo tellus & vera. Gen. ca. i. & 2. F

Creatio Eue ex costa Adę.

¶ Presẽtauit quoq; deus ade aialia scdm genus femini nũ masculinũq; demonstrãs & his nomia imposuit/qbus ẽt nũc vocãt. ¶ Videns ergo deus adã nõ habẽtẽ societatẽ ad fœminã neq; cohitationẽ cũvtiq; nõ esset/delectãs aut i alijs aialibus que copulata videbãtur/vna dierũ eo dormiẽte auferẽs costã eius fixit ei mulierẽ/& Adã sibi iũctã cognouit de se fuisse plasmatã. ista hębraica lingua mulier appellat. Nomẽ vero mulieris illius erat Eua qd significat oim viuẽtiũ matrẽ.

Plantatio paradisi. Nomia fluuiorũ paradisi.

¶ Dicit aũt deũ etiã ad oriẽtẽ plãtasse paradisũ oi germinatiõe florẽtẽ. in hoc eni esse & vitę plãtationẽ/& apiã prudẽtie/qua cognoscerẽt qd esset bonũ qdue malũ/& i hũc ortũ itroduxisse Adã & eius vxorẽ p̃cipiẽtẽ plãtationũ eos hẽre solicitudinẽ. Rigat vero ortus hic ab vno flumie/circa omnẽ terrã vndiq; pfluẽte

A Hic i quattuor diuiditur partes: & Phison quidem nomen est vni: quod mundationē significat eductus in indiam: in pelago late diffunditur: quod geta nuncupatur a grecis Euphrates autem & tigris in mare rubrū feruntur. Vocatur Euphrates quidē foras: quid significat dispersiones seu flos. Tigris autē diligat quod indicat acutum aliquid & angustū. Geon quoq; per egyptum fluens: ostendit eū qui nobis aboriē tereddit quem greci appellant nilum.

¶ De precepto dato Ade & Eue, pthoplastis & eor trāsgressione, & electione de paradiso. Capi. iij.

Gñ.c. 1. &3. DEus igitur Adam & mulierē ex alijs quidē plantationibus gustare precipit. De prudētie vero plantatione voluit abstinere p̄dicens cōtingentibus ex ea perditione esse venturā. ¶ Et dū illo tēpore cūcta aīalia concordarent serpens cohabitans cū Adā atq; muliere inuidiam habuit i quibus eos arbitrabatur esse felices obedientes vtiq; p̄ceptis dei. Quos reputās p iobedictiā ea lamitati succūbere psuasit mala volūtate mulieri: vt de prudētie plātatiōe gustaret dicēs in ea esse boni maliq; cognitionē. Quo facto btā; eis vitā: & cui nihil diu ie cognitiōis deesset dicebat accedere & sedu xit qdē mulierē: vt dei mādata cōtēneret. Que cū ex illa plātatiōe gustasset & tali epulatōe gauderet & Ade exinde vt vescereť psuasit. Quo facto semetipsos cognouerūt esse nudos: confusionēq; manifestā habētes tegumētū sibimet requirebāt: illa nāq; plantatio cā acuminis erat & intellectus. Foliis ergo fici semetipsos operuerūt: & hec genitalibus opponētes: videbať sibi i his magis esse felices que prius reputabāt se difficilius iuenire. Deo aūt in hortū veniēte Adā ne ad ei' veniret colloqū. cōscius iniqtatis sue discessit. Deus itaq; itendēs qd egerat. cā; requirebat ꝓpter quā prius eius alloqo delectareť postea vero refugeret atq; cōfūderetť. illo ergo nihil loquēte eoꝙse cognouerat dei trāsgressū fuisse mādatū deus ait Mihi qdē de vobis notū ē. quē admodū felicē vitā extra oi; malorū passionē habueritis nulla solicitudi ne aim vestrū cōturbāte: cūvobis spōte ad fruēdū & ad voluptatis abūdātiā orirenť vniuersa: me ꝓuidē te virētia sine vestro labore & miseria: sed nūc malepñtibus senectus velox vobis aduenieť: & nō lōga vita succedit: qñ mihi cōtumeliā tali volūtate feciſtis mea mādata p̄uaricādo. Neq; ei virtutis cā tacitur nitate cōstringeris: sed mala cōsciētia retineris Adā vero pēti veniā postulabat: rogabatq; deū ne eū nimis affligeret: & de facto cōiugē accusabat dicēs se ab ea seductū deliquisse. Quę rursus de serpēte q eā seduxerat querebať. Deus aūt Adāvictū cōsilio mulieris: pene subiecit: p̄cipiēs terre nequicq̄ eis spōte pferret: sed laborātibus & operatione cōtristis: alia quidē fruges daret: alia denegaret. Euā vero partu & cōceptionū doloribus castigauit quō Adā in quibus ipsa fuerat a serpēte decepta seducēs: calamitatibus iplicita. Abstulit & serpēti vocē: iratus eius malignitati quā gesserat i Adā: & venenū ei sub lingua ponēs: ꝙ esset hoibus inimicū: p̄cepit vt mulier eius capiti plagas inferret: ille vero iacēs hoibus ēt aduersus: & interitū facilē eis ꝓ vindicta portaret. Quem etiā pedibus priuauit. vt volutatus i puluere trahere tur. Et deus quidē hec eos pati preci piens transmigrauit Adam & Euam ex horto in aliā regionē.

¶ De humani generis ꝓpagatione in Cain & Abel & filiabus. De iterfectione Abel p Cain & de pena qua mulctatus est Cain: & de duabus colūnis latericia & lapidea in quibus cōscripserūt filij Adā omnē disciplinā rerū celestiū quā per se adinuenerunt ¶ Capitulum. iiij.

Gñ.c. 4 c DAti aūt eis filij duo masculi: quorū vnusquidē prior appellabať Cain. qd nomē interpretatum significat possessionē. Abel vero secūdus: qd significat nihil hoc. Quibus nate sunt etiā filie. ¶ Germani siquidē diuersis studijs luctabantur. Abel quidē iunior iusticiam colebat & in oībus quecūq; gerebat: deū putabat esse p̄sentē virtutiq; prospiciebat: cuius erat conuersatio pastoralis. Cain aūt erat circa alia malignissimus & ad lucra solūmodo semp intētus. Terrā arare primus cōpenit & fratrem hmōi cā perc.nit. Nā cū eis placuisset sacrificare deo. Cain quidem de culture germinationibus obtulerat fructū. Abel aūt lac: & primogenita gregū. Deus potius i hoc sacrificio delectatus ē ꝙ spōtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & nō in illis' quę ex inuētione hominis aua rata videbanť. Qua ꝓpter Cain idignatus: eo ꝙ Abel fuisset ei a deo prepositus fratrem interemit. Qñ cū necasset: & mortuū occultaret: credidit latere cōmissū. Deus aūt sciēs quod erat factū venit ad Cain de fratre pquirens vbi esset: ꝙ eū diebus plurimis nō videret: dū cetero tpe illū cum eo cōuersari nō aspiceret. Cain aūt hesitās habens qd deo potuisset dicere ipseq; prius se ꝙ fratrem non viderit dicere cogitaret: cū dominus vehemēter instaret & p̄scrutaretur: indignatus nō se esse pedagogū nec custodē eius me cū actuū fratris effatus est. Deus ergo repēte Cain increpauit interēptorē fratris effectum: & ait. Admiror si de fratre nescis dicere qd factū sit: quē ipse pemisti. Cui tamē sacrificiū celebranti: atq; posseruitne ob hoc irā susciperet: seuiorē penā homicidij relaxauit: maledictūq; esse cōstituit & eius sobole vsq; generationē septimā minatus est esse puniēdā & ex illa terra eum cum vxore ꝓiecit. Quo formidarent bestijs capiēdus icideret & eo mō periret iussit vt nihil triste de tali cogitatione metueret nec ei ut propterea mali quicq̄ eueniret per bestias: ac per omnē terrā eum sine formidine signo ei posito quo opus fieret rabire p̄cepit. ¶ Multā ergo peragrās terram cum sua vxore Cain collocatus in loco qui

a iij.

A Inuidia serpentis.

Confusio post peccatum.

B Excusatio Adā & Eue & eorū maledictio.

Maledictio serpentis.

Abel virtus.

Agricole Cain pastoris malicia

Maledictus Cain a deo vsq; ad septimam generationem.

Inuentor Cain exactionū.
Caī primus ciuitatē cōstruxit.
Maiuahel filij Lamech septuaginta septem.
Iobal ī biblia habet Iobel.
Tubal musicæ.
Tubalcaī ferrarie artis inuētor
Malicia sobolis Cain viuente Adam.
Adā nōgētorū & trigita ānorū mortuusē ge.v.
Seth mores & virtus & filiorū iusticia.
Filij Sethrex celestiū inuētores ne p eos inuenta perirent ab Adā edocti de futuro diluuio duas colūnas fecerunt vnā latericiā/alterā lapideā que permanet in syria.
Causa diluuij hoim malicia.
Angeli dei demones icubi dicunt vt habet ī historia scholastica.cap.xxxi.
Abreuiatio vite hominis.
Quātitas arche in longitudine & latitudie qua saluatus est.
Noe cū familia sua.
Gñalogia Noe qui ab Adā fuit decimus in generatiōe Anno excēteſimo nastiuitatis Noe a fuit dſluuiuz .g. vij.

naida nuncupatur:vbi moratus est quo etiam ei filij nati sūt. ¶At vero penā illā nō habuit ꝓ emēdatione:sed pro incremento mali libidinēq; potius nutriuit in corpore:licet cū iniuria secū commorantium hanc haberet augens domū multitudine pecuniarum ex rapinis & violētia cōgestarū. Ad luxuriā quoq; & latronicia suos familiares inuitās quorū doctor ī sceleſtis studijs erat. Et simplicitatem quidē cū qua prius viuebāt hoies aduiuētione mēsurarū & pōderū ꝓmutauit integrāq; eoꝝ vitā rexꝝ ignorātia & magnanimitate ad callidita tē corruptionemq; pduxit. ¶Terminos ire ꝓmuspoſuit ciuitatēq; cōstituit muris muniuit illicq; coegit suos cōuenire domesticos.hāc ergo ciuitatē ab Enoch filio suo seniore enoichā appellauit.Enoch vero Irath filius fuit.Ex quo maiuahel cuius fuit filius matusahel q habuit filiū lamech cui filij & filie septē & septuaginta fuerūt ex duabus vxoribus eius nati Sella & Ada. ¶Horꝝ Iobal qdē q fuit de Ada:tabernacula fixit & greges amauit.Tubal cōsāguineus eius exiſtēs musicā coluit & psalteriū citharāq; laudauit.Tubalchain q ex altera natus est:fortitudie cūctos excellēs res bellicas decēter exercuit ex his etiā que ad libidinē attinēt corporis enutriuit:ferrariā artē primus inuenit:habuitq; sororē noie Noēma.Et qm Lamech diuinas res sapienter sciēs videbat se subiacere pene Cain ob necē fratris hoc suis vxoribus idicauit. ¶Adhuc aūt viuēte Adā:cōtingit Cain sobolē p succeſſionē esse negligentiā & aliū alio peiorē exiſtere: qui vtiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia ꝓperabāt .Si quis eorū segnis esset ad effundēdū sanguiné:alijs rebus pessimis imminebat:contumeliā faciēs & auarus exiſtēs ¶Adā vero qui primus de terra factus ē & de quo nos exigit ratio adhuc hēre sermonē:Abel qdē extincto Cain aūt ꝓpter necē eius effugato:de ꝓcreatione filiorum cogitabat:&vehemēter eum generationis amor habebat:agentē annos ducentos & triginta sup quos alteris viuens septigētis defūctus est ¶Fuerūt aūt ei & alij filij plurimi:iter quos ēt Seth .ſ3 de alijs quidē longū est dicere.Conabor vero de Seth dicere tantūmō.Is nāq; nutritus & pueniēs ad etatē quę iā posset ea quę sūt bona discernere virtuti studuit;& cū fuisset vir egregius/imitatores sui filios dereliquit.Illi quoq; oēs cū boni fuissent orti :i ea dē terra sine vexatione viuētes:feliciſſime cōmorati sunt,nihilq; eis vſq; ad vite terminum crudele ꝓuenit.Disciplinā vero rex celestiū & ornatū earum primitus inuenerūt: & ne dilaberentur :ab hoibus quę ab eis inuenta fuerāt:aut anteq̄ venirēt ad cognitionē depirēt:cū pdixisset Adā exterminationē reū,oīa vnā ignis virtute/alterā aquarū vi/ac multitudine fore venturā:duas:faciētes colūnas:vnā ex lateribus aliā ex lapidibus ābabus quę inuenerāt cōscripserunt/vt & ſi cōstructa lateribus exterminaretur ab ībribus:lapidea permanēs prebe ret hominibus scripta cognoscere/simul & quia lateralē aliā posuisset: quę tñ lapidea ꝑmanere hactenus interra syria.Et isti quidē septē generationibus pmāserūt;deū iudicātes esse dominū omniū & ad virtutē semp inſpicientes.

¶De inundatione diluuij sup terrā & vbi Noe saluatus est cū generatione sua p arcā. Capi.v.

DEinde tēpore,pcedente de paternis solēnitatibus ad mala ꝓgressi sunt neq; legitimos honores vlterius pbētes deo neq; circa hoies iustitie verba facientes sed ꝛelon quē prius habuerūt ꝓ virtute:in duplā malicia postea per ea quę gerebant monstrauerunt.Ob hoc itaq; cōtra se deū irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribuscoeuntes iniuriosos filios genuerunt qui omne bonū despicientes ꝓpter confidentiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a grecis gygantes ꝓpetrare traduntur. ¶Noe autē grauiter ferens eorū actus/& habēs eorū cōcilia nimis ingrata/agebat vt ad meliora eorū mētē actuſq; trāsferret.Cū ergo videret non quiescētes ad talia:sed vehemēter eos malorū libidine detineri:metuēs ne ipsū quoq; cū vxore & filijs & suis oibus iterficerēt;discessit ab ea terra.Deus itaq; Noe quidē iusticiā dilexit/cōdēnauit aūt nō solū illorū malicia sed oē genus humanū.Quod dū ei displicere placuisset:& aliud cōstituere genus malignitate priuatū & minuere hominū vitā/ānisq; nō quātis prius vixerat/sed vſq; ad cētū.xx.annos esse mēsurā/tunc aridā conuertit in maria/& sic vniuersi inundatione perierunt.Noe vero liberatus est solus/dicente ei deo/vt sibi fabricā ad salutē huiusmodi faceret id est arcā quattuor cameras habētē/& lōgitudinē cubitorū trecentorū/quinquaginta vero latitudinē & triginta altitudinem/in quam cum matre filiorū/& eorū vxoribus introiuit. Et alia quidem quę sibi pro solatio vite erant necessaria posuit cunctorūq; animaliū ad seruandū genus eorum masculos simul ac feminas pariter introduxit/aliorū vero aialium numerū septuplū.Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis/vt ex illa parte fluctuaret/nec aquæ violētia vinceretur.Et Noe quidē cū suis ita saluatus est. ¶Erat autē & ipse quidē ab Adam decimus Lamech vero filius cuius pater fuit matusalez .Hic fuit ex Enoch qui fuit.Iareth:Iareth autē fuit ex Malaleel.qui de Caidā natus est/qui fuit ex Enos cum sororibus plurimis.Enos vero Seth filius fuit qui natus est ex Adam. ¶Cōtigit quoq; hec passio sexcēteſimo anno natiuitatis Noe mēse secundo/qui a macedonibus Dyo nuncupatur ab hebreis aūt Marchat:seu Anmarsuane.Hi enim in egypto annū cōstituerunt Moyses autem nisan mensem qui est xāticus/primū in festiuitatibus definiuit/in quo ex egypto hebreos eduxit.Hic ergo apud eū ēt in cūctis mundanis diuinis valde pollebat/ in vēditionibus aūt & ēptionibus/& alia gubernatione prioris secu-

li decreta ſeruauit. Pluuiã vero choaſſe dicit die ſeptima & vigeſima die prieſẽtis mẽſis Etvſq; ad hoc tps ab Adã qui primus creatus eſt anni fuerũt duo milia ſexcenti quiquaginta ſex Quod tps i ſacris libris cõſcriptũ multa integrita ſignatũ eſt: vna cũ naturalibus inſigniũ virorũ: qui tũc fuerũt ſimul & terminis. ¶ Adę ſiquidẽ cũ eſſet ducẽtorũ ãnorũ & .xxx. Seth filius natus eſt: qui nongentos & .xxx. vixit ãnos Seth cẽteſimo & quito ãno genuit Enos Qui cũ quiq; & nõgẽtis vixiſſet annis Caine filio

A. ſuo diligẽtiã tradidit rem quẽ genuerat ãno nõageſimo Hic vixit ãnis .xij & nõgẽtis. Caina cũ vixiſſet .x. & nõgẽtis ãnis Malaleel filiũ dereliquit: annos .lxx. Iſte Malaleel cũ vixiſſet nõaginta: & octigẽtis quiq; ãnis defũctus eſt Iareth filiũ dereliquẽs: quẽ genuit cũ .lx. iã & cẽtũ eſſe annorũ cuinouẽ. & .lx. ſu

Ge.c.5. p hęc nõgentis annis viuẽti Enoch filius ſucceſſit natus cũ lx. iã et cẽtũ annorũ pr eius exiſteret. q vi uens trecẽtis: lxv. annis diſceſſit ad deũ. Vnde finis eius nõ inuenietur eſſe conſcriptus Matuſalas aũt Enoch filius quinto ei & centeſimo anno natus. Lamech filiũ habuit cum eſſet annorũ. lxxvij. & cẽ tũ: cui tradidit principatum quem ipſe tenuerat annis nõgentis ſexaginta & nouẽ. Lamech itaq; cũ habuiſſet principatum annis ſeptingentis et ſeptẽ Noe ſuũ filiũ rerum preceptorem oſtendit: qui de Lamech notus eſtagẽte annũ ętatis ſcdm & octogeſimum: quiq; quiquagita & non gẽtis annis rerũ

Ge.c. extetit pſul Iſti annivęro collecti ſũt tps quod prius cõſcriptũ eſt cõpleuerũt. Nullus itaq; pſcrutaret

7.et.8 ptiſcorũ fines qñ cũ ſuis filijs: eorũq; auis aut atauis ſuã quis extẽdebat ętatẽ ſed tantum ortum generationis eorũ intendat. ¶ Igitur decernete deo. & incipiẽte pluere: aqua cũctis diebus .xl. ferebat ita vtvſq; ad quideci cubitos trãſcẽderet terrã. Quod ꝓpterea factũ eſt: ne plurimos fuge occaſio libe raret. Quieſcẽte aũt pluuia aque: vix cẽtũ quiquagita diebus defecere: q̃ſi menſe. vij. Quo iſtãte pau latim choauit latẽs herba parere Deinceps dũ arca circa ſummitatẽ cuiuſdã mõtis in armenia cõſtituti ſediſſet intelligẽs Noe apuit eã: & reſpiciẽs modicã tetrã circa eã i ſpe meliore cõſtitutus tũc quidem ſiluit. Poſt paucos vero dies aqua ãplius recedẽte miſit coruũ volẽs agnoſcere ſi quid etiã aliud ter re fuiſſet ab aqua derelictũ & ad egrediẽdũ iã tutũ eſſe videretur. Qui cũcta reperiẽs inũdãtia nõ re

B. greſſus eſt ad noe. Poſt ſeptẽ ergo dies colũba quam miſerat vt aliquid de terra cognoſceret. Lutulẽ ta remeãte ſimul & ramũ olie portãte cognoſcẽs terrã diluuio liberatã: manenſq; adhuc .vij. aliis die bus animalia ex arca dimiſit & ipſe cũ generatiõe ſua ſimul egreſſus ſacrificãſq; deo cũ ſuis epulaba tur Hũc autẽ locũ armeni egreſſorium vocant illic enim arcę ſaluate reliquias nunc vſq; prouinciales oſtẽdũt. ¶ Huiusvero diluuij & arcę memoriã faciũt omẽs qui hiſtorias barbaricas cõſcripſerũt quo rum vnus beroſus chaldeus narrans de diluuio: taliter eſt affatus Dicitur & nauis eius que in armeniã venit circa montẽ chardieũ aduhc aliqua pars eſſe & quoſdã bitumẽ exinde tollere quo maxime ho mines ad expiationes vtuntur meminit autẽ eorũ & hieronimus egiptius qui antiquitatẽ phœnicis noſcitur deſcripſiſſe. Et manaſeas damaſcenus in nonageſſimoſexto hiſtoriarũ libro ita de eis dicit Eſt & ſup miniadã excelſus mõs i armenia: qui Baris appellatur i quo multos cõfugiẽtes: ſermo ẽ di luuii tpe liberatos & quẽdã ſimul in arca deuectũ in montis veniſſe ſummitatem: lignorũq; reliquias multo tẽpore cõſeruatas. Fuit autẽ iſte quẽ etiam Moyſes legiſlator iudeorum ſcripſit.

¶ Noe poſt diluuiũ oblatis domino hoſtijs ortat nullam talẽ aquarum iundationẽ vlterius induci ſuper terram. Capitulo. vi.

NOe vero metuens: ne per annos ſingulos diluuium terrę deus induceret humanũ genus decernens omnino deleri fana incẽdens omnia: ſupplicabat de cetero deũ pro ſtatu prio ri aut nullam vlterius huiuſmodi vaſtatiõnem ſuper eã inducere quo periret genus oñe animalium: ſed punitis malis parceret eis qui propter bonitatem fuerat derelicti & decreuerant ma lavitare: nã infœliciores ſcilicet eſſe ab illis & peiori afflictone damnati ſi non ſaluarentur: ad integrũ ſed magis alteri diluuio ſeruarentur: cum peiores quidẽ terrorem experimentũq; vidiſſẽt: poſteri ve ro perditionẽ nouiſſimam ſuſtinerent. rogabat vt eius hoſtias propicius ſuſpicere dignarentur: & vl lam iracundiam ſimilem vlterius terra ſuſciperet: vt eius operibus impignati & ciuitates conſtituẽtes vitam habere poſſent fœliciorem: et nullo bonorum quibus ante hymbrem adepti fuerant ſraudarẽ tur ad longam vtq; ſenectutẽ & vitæ longitudinem peruenirí.

8.et.9. ¶ Deus annuit pręcibus Noe et animalium carnes in vſum concedit homini arcũ pluuia lem deſignans ei in teſtimonium fœderis. Capitulo. vii.

NOe ergo has effũdẽte præces: deus pro iuſticia virum diligens annuit. vt eius vota ad fi nẽ vſq; perduceret: neq; defunctos dicens ipſe perdidiſſe ſe penam præ malicia propria per tuliſſe neq; vt talis eſſent homines q ita perderẽtur fuiſſe factos cũ vtiq; caſtum eis noſcet eẽ pricipiũ neq; donaſſe vitã quę coruptioni delectaretur: ſed per quã contumeliã inqt me pietati & virtuti fecerunt per ea quoq; compulerunt me vt penã hãc eis inferrem. Ceſſabo nãq; de cetero poſt hancirã ab eis pro ſuis iniquitabus penas ęxigere: et multo potius te rogare: & ſi in aliquo ãplius ali,

Ab Adã vſq; ad Noę anni duomilia ſexcẽ ti quiquaginta ſex.

Generatiõis Adę recapitu latio.

Enoch tranſla tus.

Receſſus aquę Archa i armenia quieuit.

Mittit coruus:

Mittit colũba.

Egreſſus Noe ab archa.

Beroſi hiſtorici verba.

Hieronimus egyptius.

Manaſſeas damaſcenus

quãdo peccauerint:iam non opus erit hymbriũ magnitudo:neq; eni aqua vlterius terras ita rigabit. Moneo tamen vt ab hũana nece omnes abstineãt & sint ab homicidio puri faciẽtes qppe tale aliqd puniturí sũt. Vtimini vero cũctis animalibus his vt vultis.& desideriũ quisquis habuerit dominos ei vos omniũ esse feci terrenorũ:& natatiliũ : & quęcũq; volatilem habent motum: & in aere quęcunq; vegetant abstinentes a sanguine in quo est anima Designo autẽ vobis futurã requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos eis esse putatur. Et deus hęc quidem dicens atq; promittens siluit

Arcus celi inferius Anni Noe nõgẽti quinquaginta.

¶ De morte Noe.& de filijs eius. Capi. viij

NOe vero cũ vixisset post diluuium trecentis & quinquaginta annis.omne tempus fœliciter agens mortuus est anno vitę suę nongentesimo quinquagesimo. ¶ Nullus ergo ad vitam modernã:& annorũ brẽuitatẽ quibus nunc viuimus vitã comparans antiquorũ:putet falsa quę de illis sunt dicta:& ex eo:q; nuncvita tanto non ducatur tempore:credat neq; illos advitę illius longitudinem peruenisse. Illi nãq; cum essent religiosi:& ab ipso deo facti. et cum eis pabula oportuniora ad manus tpus existerẽt præperata tantorũ annorũ circulis riteviuebant. Deinde,pptervirtutes & glorioſasvtilitates quas iugiter perscrutabantur.i.astrologiam & geometriã. Deus eis amplius viuendi solatia condonauit:qui nunq̃ ante adiscere potuissent nisi sexcentis viuerent annis. ¶ Per tot enim annorum curriculla magnus annus impletur. ¶ Testes autẽ mei dicti sunt omnes qui antiquitatem apud grecos & barbaros cõscribere maluerunt. Nam & Manethon qui descriptionẽ fecit ęgyptiorũ.& barosus qui caldaicã deflorauit & Mochus et ęstius ad hęc & Hieronymus ęgiptius q phœnicam deposuerunt:concordant cũ meis dictis Isiodus quoq; & ęgatheus.& hellanecus & accusilaus & inter hos ęphorus:& nicolaus in historijs suis memoriã faciunt antiquorum annis mille viuentiũ De his itaq; sicut singulis gratũ est:ita considerent. ¶ Filij autẽ Noe tres erant.Sem Cham & Iaphet qui ante centũ annos diluuij fuerant generati.Hi primũ de montibus ad campestria descenderũt:vt habitaculũ illic haberẽt & alios valde metuentes apropter diluuiũ ad cãpos descẽdere & seguiter habentes ab excelsis locis ad inferiora venire coegerũt quippe vt eorũ fiducię imitatores existerẽt.Et cãpus quidẽ in quo prius habitauerũt qdẽ i.Sẽnar appellat. Deo autẽ iubente eos ad cremẽtũ hoim peruenire dispersi sũt:ne inter se dissensiones efficerent:sed vt multa terrarũ inhabitãtes spacia abũdãtia fructuũ potirentur Qui cum essent inerudíti:& deo inobedientes existerẽt in calamitatibus incidẽtes:sua grauiter peccata sẽserũt: Et quia iuuentutis multitudine feruebãt:rursus eos deus a semet ipsismigrare fecit quoniã nonillius ,ppitiatione putabant se bona habere:sed propriam fortitudinem sibi putabãt causam esse diuitiarũ. Vnde apposuerũt vt volunrati dei inobedientes existerẽt putãtes q; per inuidiam eius ab alteruitrs migrarenturvt diuisi facilius possent subiugari deo.

Cã lõgitudinis vitę antiquarũ; Magnus annus totũ sexcentorũ Antiqui hist oriæ scriptores.

Tres Filij Noe.

Sẽnear locus quẽ hitauerũt filij Noe post diluuium

Malicia hominũ post diluuiũ creuit.

¶ De Nembroth filio Cham & de ędificatione turris:& de discordia diuersarum linguarum.

Capitulum nonũ

SEcit autẽ eos esse ęlatos ad iniuriam dei & contemptum Nembroth filius Cham:filij Noe Qui cũ esset audacior & manu fortissimus suadebat eis:vt nõ deo ascriberẽt: qua hominibus per illiũ fœlicitas eueniret:sed qd eis propriavirtute præberetur.& cognatos generis sui ad causã tyrannidis aduxit·solus ipse pręsumẽs homines a dei timore reuocare: Et spem suam in propriavirtute reponere vlciscíq; se timentes deũ putabãt iterminatio ferre diluuiũ terrę. Ob quã causã turrim altiorẽ ędificãdã suadebant:vbi aquę nõ possent ascendere. Multitudo autẽ prona erat vt Nẽbroth pręceptionibus obediret graue putantes seruitiũ obsequi deo:& turrim ędificabãt in nullo sua studia deferentes Sumebat ergo altitudo facilitatẽ:& pluſq̃ sperare quis posset multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima:vt prope eã respicientibus longitudo videret imminui. Edificabatur autẽ ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis Sic illos in sanientes deus intẽdẽs exterminare omnes non decreuit quomodo necalijs dudũ perditis formidabant.sed discordiam illis immisit diuersarũ linguarũ vt per multas absonansq; voces intellectu tacere potuissẽt Locus autẽ in quo turrim ędificabãt.nunc Babylonvocatur. dicta propter confusionẽquã circa locutionem suam tunc habuerunt.Hebręi nãq; babel confusionem appellant. ¶ De hac vero turri diuersisq; vocibus hominum meminit & sibylla dicens.Cũ omnes homines vnius vocis existerent quídam turrim ędificauerunt excelsam tanquam ascensuri per eam in ęlum Dis vero immittentes ventos:euerterũt turrim & vocem propriã vnicuiq; partiti sunt propterea & vocari:cõtigit babiloniã ciuitatẽ. ¶ De cãpo quoq; qui vocatur sennar i regione babilonis meminit Estius ita dicẽs.Qui de sacerdotibus sũt erepti.Iouis sácre sumentes in sennar babilonijs venerunt.

Superbia Nembroth et temeritas

Edificatio turris babet alitudo & latitudo

Linguarum varietas vnde Babilon

Memínit Sibyllę

Estius

¶ De dispersione gentium in vniuersas terras post ędificationem turris.

¶ Capitulũ decimũ.

Diuisit autem hęc diuersitate linguarum migrationes agentes vbiq; & terram apprehendē
tes vnusquisq; fœlicem. Et ad quam eos deduceret/itavt omnis terra per eos compleretur
A mediterrānea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitaue
Beli runt. Vnde & aliquę gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam vero
placita sibi nomina mutauerunt: alij autem vt inhabitatoribus clarius esseviſum est: conuersationem
hominum fecerunt. Greci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati. Etiam anti-
quorum gloriam propriam effecerunt exornarunt: & gentes nominibus: vt eis sapiens esse videbatur:
ornatum vtiq; ponentes eorum reipublice velut a se constitutę.

¶ De filijs Iaphet filij Noe: & de gentibus quę per eos institutę sunt. Capi.xj

Filij Iaphet. septem.

Verūt autē Noe filijs filij: quorū noia propter honorē gentibus imposuerūt hoies q
quācūq; terrā apprędere potuerūt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios septem. Isti
habitauerūt regionē a tauro & amā mōtibus incipiētē & pertingētē in asiā: vsq; ad
flumē Tanaim. In Europa vero terra gazirorū cū nulluseorū q̄ supradicti sūt ibidē
habitator existeret: gētes eius diuersis se noibus appellabāt. Qui nūc a grecis gala
thę nūcupāt: olim dicti sūt gomorite quos gomer istituit. ¶ Magog vero magogas
a se noiatos instituit: isti a grecis scythę sūt appellati. ¶ Itē filiorū Iaphet Madeus &
Iauus fuerūt & ex Madeo quidē sūt gētes qui a grecis medi vocātur. De Iauo vero oēs Ionij Helladi
cię descēdūt: q & greci. Vnde & mare Ionicū appellat. ¶ Cōdidit aūt Iobel Iobellos: qui nostris tēpo
ribus hyberes q̄ & Hyspani/a quibus postea celtiberi nūcupati sūt. ¶ Moga vero primū dicebatur: q
postea capadocia. nūc aūt cęsarea a romanis sortito hoc vocabulo id est a Cęsare. ¶ Moschimi amo-
B rochū plātati sūt qui nūc Capadoces nūcupant: quorū ātiquę appellatiōis signū ostēdit. Nā ciuitas
est apud eos quę hactenus modica dicit: oñdens intelligere volentibus: eo q̄ aliqñ oēs gētes regiōis
ipsius ita vocatę sūt. ¶ Thyras autē thyrenses appellauit suos quorū priceps fuit a qbus greci. Thra-
cum nomen cōmutauerūt Tante siquidē gentes per Iaphet filios institute sunt. ¶ Gomer aūt haben
te tres filios. Astenegas quidē astinegos istituit: qui nūc regini vocātur a grecis. ¶ Riphaat aūt riphe
os qui dicūtur paflagones. ¶ Tygrā vero tygrameos: q̄ friges a grecis sūt nūcupati. ¶ A Iauo Iaphet
filio & ipso tres habēte filios. Helisas Helisęos vocauit eos quorū priceps fuit: qui nūc sūt eoli. ¶ Tar
sis vero Tarsos: sic em̄ antiquitus cilicia vocabatur Tharsus nāq; apud eos maxima ciuitatū metropo
lis appellat Thau lra ,p theta mutata. ¶ Cethi aut Chorothimā insulā habuit quę nunc dicit cyprus &
ab eo oēs insule & maritima loca cethym hębraice appellātur. Testis em̄ est sermonis meivna i cypro
ciuitatū: quę ātiquā appellationē valuit retinere. Cithis em̄ ab his q ei grecū nomē iposuerūt vocatur
neq; sic fugies scithij nomē. ¶ Iaphet itaq; filij seu nepotes habuerūt gētes: quę forsā ignorātur a gre
cis. Hoc ergo prędicēs ad narrationē reuertar eorū vnde digressus sū. Noia siquidē propter scripturæ
decorē greci ad delectationē gētū mutauerūt. Neq; em̄ prouicię nostrę est huiusmodi formis vti sed
licet vnum quidem scema: & finis nominum sit vnus: vltimas tamē nomi:ū syllabas aliter illi declināt
Noe itaq; apud eos nochus appellat. & Abrahā Abramus: & sic hęc forma in oñu scemate custodit.

¶ De filijs Cham filij Noe: & de gentibus per eos institutis. Capi.xij

Filij aūt chā a prouicia syria: & amā & libano mōte cūctas terras obtinuerūt quęcunq;
ad mare sūt posite: apprehēdētes etiā eas quę vsq; ad occeanū sūt: & ,pprias faciētes
appellatiōes tñ aliorū quidē oino perierūt. in alias vero aliorū trāsmutatę & trāsforma
tę nimis ignote sūt. ¶ Quatuor em̄ filijs existētibus chā: Chus quidē nihil nocuit tps.
Nā ethiopes quorū priceps fuit hactenus & a semetipsis: & ab oibus asianis chuseivo
citātur. ¶ Seruata vero etiā merseis scdm appellationē prisca memoriā. Egyptū nāq;
sin & merseos oēs vocamus egyptios. ¶ Instituit aūt Methsuth lybiā/Suthos a se vocās prouin-
es. Est aūt & fluuius in mauritania prouicia qui isto noie nuncupatur. Vnde & plurimos grecorū
oriographorū inuenimus huius fluminis memoriā faciētes. & ex adiacēti prouicia quę Suthi vo
r ei nomē impositū. Mutatū est autē ei nomen quod nūc est ab vno filiorū Mersayn qui lybius
us est. Post paululū quoq; dicemus & causā pro qua cōtigit affricā nominari. ¶ Chananeus vero
us exist ēs filius Chā. quę nūc iudea vocatur inhabitās regionē a se chananeā appellauit. ¶ Fue
t itaq; filij existis: Chuso quidem sabas ex quo sabei: Eiulas: a quo Eiulei: qui nunc getuli appellā
Sabath ex quo Sabatheni: qui nomiātur a grecis vsta barri. Condidit etiam Saba Sebathenos. Rā
ymeos istituit: & duos filios habuit: quorū iudas quidē egyptiacā gentē hesperiorū ihabitās. iu-
s cognomē suū reliquit. Sabas aūt Sabatheos. ¶ Nēbroth quoq; filius Chusi permanēs apud ba
los: tyrannidem exercuit sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro Nēbroth cū esset octo
nem terram a Gaza egyptū vsq; tenuerūt. Solius autē philistin cognomen prouincia custodi-

Populi qui a Iaphet descēdert & regiōes quas ipsi coluerunt.

Galathę qui olī Gomoritę a gomor primo filio iaphet.

Magogę qui & scythe a magog

Media Mades

Ionij a Iauo.

Iobeli qui hiberes siue hyspani

Capadocia quę prius moga nūc autem Cęsarea

Thraces qui & Thirenses.

Gomer filij tres

Iani filij tres.

Cyprus insula a quo cithis cetas

Mutatorum nominū apud grecos causa.

Noe q Nochus

Abrahā qui Abramus.

Regiōes a filijs Cham habitatę

Quatuor filij chā Chus a quo chusei qui ęthiopes.

Egiptus mersis

Chananeus a quo chananea quę nunc iudea dicitur

Filij chusa.

Iudei vñ dicti.

Nembroth filius Chusij octo filios habuit

uit: cuius ptē greci palestinā appellāt. Ex alijs vero ideſt homeo/ & anamia & Labyn: ſolus labyn a ſe
Filij chananaā ſichē. Amath puinciā lybiā noiauit. Neden autē & petroſim: & ceſlim: & cephitos: vltra nomina nihil ſcimus. Bel-
lo em ęthiopio de quo poſtea declarabimus: eorū ciuitates euerſe ſunt. Frāt & chanaā filij Sichē qui
& ciuitatē ſui nois edificauit in fœnice Sydon vero a greçis appellata eſt. ¶ Amath amatheos inſti-
tuit: quę etiā nūc eſt: & a puincialibus amathi vocat: macedoneſq; eā ephamiā ab vno priſcorū noie
vocauerūt. Aradeus aradū inſulā habuit eruceus autē arcē: quę in lybano poſita eſt. ¶ De alijs vero
Aradeus viij. id eſt Eugeo/ Cytheo/ Iebuſeo/ Amorreo/ Gergeſeo/ Eueo/ Sineo/ Samareo preter nomina i ſacris
libris nichil habuimus. Hębrei nāq; eorū deſtruxere ciuitates: huiuſmodi cī calamitatibus apphēſas D

¶ Noe inebriatus/ nud atus irriſus. irriſorem filiū maledictioni ſubdit: fratribus eius maledi
ctum patris effugentibus. Capitulum. xiij.

Primus vini vſus
Noe ſenior pa
trē irriſit
Chā filiorum
1 Noe itaq; poſt inundationem terra ad proprium reuertente naturam venit ad opera. Et cū Gen.
vineam inea plantaſſet videns fructum iu ea perfectum vindemiauit: & ad vſum vino de-
ducto ſacrificans erat in epulis Inebriatus autem ſopore reſolutus eſt: nudatuſq; in hone
ſtate iacebat. Quem cum vidiſſet iunior filiorum fratribus irridendum oſtendit. Illi vero operuerunt
patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet: alijs quidem filijs fœlicitatem optauit Cham vero propter cogni-
tionē ſui non quidem maledixit: ſed eius proli. & alijs effugiētibus maledictum: deus chananei filios
emigrauit & de his quidem dicemus in reliquis

¶ De filijs Sem filij Noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu Abrahę. Capitulū. xiiij.

Quiq; filij Sē
& regiones q̄s
habitauerūt:
Ninitas a quo
filij abraham.
Traconithidis
Damaſcus ciui
tates a quo edi
fitata.
Iudei a quo he
brei.
Reu Nachor
Thares
Decimus a
Noe.
Abraham frēs
Breuior tūc vi
ta q̄ prius.
Octo filij Na
chor.
Sem filius Noe: ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis: & de ortu Abrahę. Capitulū. xiiij. Gen.c
Sem vero Noe filio quinq; fuerunt nati qui vſq; ad occeanū ſeorſū hitant aſiā ab eu
phrate faciētes initiū Elā ſiquidē Elamites qui perſarū ſūt. pricipes dereliquit. ¶ Aſſur au
tem Ninum cōſtituit ciuitatē: & ſubiectos ſibi ſyrios nominauit qui fuerunt valde fœlices.
¶ Arphaxat autē qui nunc chaldei vocātur Arphaxateos nominauit cum priceps eorū eſ
ſet. ¶ Arā vero aramenos inſtituit: quos greçi ſyros appellāt. Quos autem nunc lydos vocāt nuth tūc
ludos noiauit. ¶ Aran filijs. iiij. exiſtētibus eis quidē iſtituit Trachonitidē: & Damaſcum: quę media
paleſtinę ſyrieq; coniuncta eſt Armeniā otrus: Fgeter batrianos. Mes aūt meſeneos quę nunc arax
vocatur ab oībus ¶ Arphaxat autē filius fuit Salę de quo natus eſt heber: a quo iudeos hebręos i ini
tio vocauerunt. ¶ Heber lectā genuit & phalech: dictus eſt aūt Phalech quoniā ſecūdum diuiſionē F
habitationū natus eſt Phalech diuiſionē hebręi vocāt. ¶ Iectā vero qui filius fuit heber/ habuit filios
helmodach/ ſaletha/ formoth Iare/ adorā/ vgal/ dehela/ ſebal/ abimahel/ ſapha/ ophirebila/ iohal. Iſti a
flumine Coſmo in die: & poſita circa ſyrię loca quidē inhabitāt. Hęc itaq; de filijs Sem dicta ſufficiāt
¶ Facie vero de hebręis quoq; ſermonē Phalech enim filio heber: fuit quidem filius Reu: huius aūt
Saruch: de quo Nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit Thares: qui fuit pater abrahā. Hunc dici
mus decimū eſſe a Noe. ¶ Secūdo aūt anno & nonageſimo: Super ducētos poſt diluuium natus eſt
Thares: & ſeptuageſimo anno genuit Abrahā Nachor cū eſſet viginti & centum annorū genuit Tha
re ¶ De Saruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta cētū. ¶ Reu vero Saroch habuit cū eſ
ſet annorū triginta cētū. Hiſdē annis habuit Phalech: reu Hęber autem quarto & trigeſimo & cente-
ſimo āno genuit Phalech natus & ipſe de Sale: triceſimū ānū. hūte: atq; cēteſimū: quem Arphaxat ge
nuit quito triceſimo & cēteſimo āno natus. ¶ Sē filius Arphaxat natus ē poſt ānos duodeci fēti dilu-
uij. ¶ Abrahā autē habuit frēs Nachor & Arā. Quorū Aram quidem filio derelicto Loth & Sara &
Melcha: filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeorū quę dicitur Vr & hactenus ſepultu
rę eius oſtēditur. Duxerūt autē vxores fratris ſui filias. Melchā quidem Nachot: Sarā vero Abrahā.
¶ Porro Thares dū odio haberet terrā Chaldeorum propter luctū Arā/ migrauerūt omnes i Char-
rā Meſopotamie ciuitatē. Vbi etiā Thatem morientem ſepeliunt: cū vixiſſet ānis ducentis q̄nq; Reci
debatur eni iā vita hominum fiebatq; paulatim breuior vſq; ad generationē moyſi poſtq̄ terminus vi
tē centū & viginti poſitus eſt ānorū: hos ānos ſtatuente deo quātos & moyſē prouenit vixiſſe. ¶ Na
chor ergo de Melcha octo fuerunt filij. Vxos/ Bādy/ Chamuel. Lachama/ Haus/ Hadelphas/ Hadal
phus. Bathuel. Iſti Nachor filij fuerūt legitimi. Thabues aūt & Gadā: & That. Maubas de cōcubina
eius nati ſūt. ¶ Bathuel autem filio Nachor nata eſt. Rebecha filia: et filius Laban.

¶ Abrahā ſecūdū pręceptū domini de Chaldea migrat in chananeā. Capitulo. xv.

Abrahā calde
am reliquēs mi
grauit. Chana
neam
Laus Abrahę
et ſapientia.
Abraham vero Loth filium fratris ſui Arā vxoris ſue Sarę germanum adoptauit: filiū legiti- F
mū non habens. dimiſitq; Chaldeā cum ſeptuaginta & quinq; ānorū eſſet deo iubēte vt
migraret in chananeā in qua etiā hitauit eamq; proli ſuę reliquit: prudens exiſtēs nimis &
intelligēs in oībus rebus: & ſapiens in his que audiebat de q̄buſlibet aliq̄d cogitaret. Propterea etvir
tute & ſapiētie maior alijs fuit: & opinionē quū de deo ſūe cūcti hēbāt. & innouare & immutare ꝓualebat.
¶ Primus itaq; p̄ſūpſit pronūciare deū creatorem vnum eſſe cunctorum. Reliqua vero licet ad fœli

A citatem poſt preceptū/prębētis ſingula quęq; dari/& nō ꝓpria ſubſiſtere virtute cōfeſſus eſt. Hęc cōiſciebat ꝙ terrę paſſionē: & maris: & ea quę cōtingūt circa ſolē & lunā: & ex oībus quę circa cęlum ſemper eueniūt. Virtute eni eis preſente & prouidētia ordinationis eorū cuncta diſponi docebat: quibus quicū q; priuarētur manifeſti fierent: ꝙ neq; ea quę ad vtilitatē nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerūt poſſidere quę ſecūdū iuuentutis fortitudinē miniſtrantur. cui bonū ſolūmodo eſt: honorē & actionē tribuere gratiarū. ¶ Propter quę chaldeis & aliis meſopotamitis in eū cōſurgētibus migrationē eligēs ſequi per voluntatem & adiutorium dei: terrā chananeā late poſſedit: vbi collocatus altare edificauit: & hoſtias immolauit deo. ¶ Meminit aūt patris nři Abrahā Beroſus: non quidem noiatus eum ſed ita dicēs. Poſt diluuiū decima generatiōe apud chaldeos fuit quidē vir iuſtus & magnus: in cęleſtibus rebus expertus. ¶ Echateus autē etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum em̄ de eo cōficiens dereliquit. ¶ Nicolaus vero Damaſcenus i quarto hiſtoriarū ſic ait Abrahā regnauit i Damaſco/veniēs aduena cū exercitu de terra quę ſuper babylonē dicitur chaldeorū. Igitur poſt non multum tempus exurgens etiā de hac regione cū populo ſuo: terrā quę nunc chananea: nūc vero iudea dicitur habitauit & hi qui de illo multipliciter ſunt progeniti: de quibus in alio libro quę dicenda ſunt explanabo. ¶ Abrahā nūc vſq; in Damaſcena ciuitate nomē habetur in gloria: & vicus oſtēditur qui ab eo habitatio dicitur Abraham.

Perſecutio abraham a chaldeis

Beroſus de abraham.

Echateus de Abraham librum fecit.

Nicolaus.

Vide Ariſto. libro de pomo q meminit Noe & Abraham.

¶ Abrahā fame opprimēte chananeā Egyptū egrediť: vbi dignus & clarus hř: diſciplinā arithmeticę & aſtrologię: cōtradēs egyptijs: a quibus iterū regreſſus i chananeā ptiť terrā cū loth cognato ſuo. Ca. xvj

Hitatio abrahā

Gen. c. 12. & 13 B. FAme vero poſteris temporibus appręhendente chananeā Abraha; egyptios viuere feliciter audiens ad eos proficiſci tendebat: vt eorum abundātia participaretur: & ſacerdotū ſimul auditor eſſet & agnoſceret quę de diis exponeretur. Et aut meliores iueniēs ſequeretur: aut eos ſua prudentia in ornatū meliorem tranſponeret deducens pariter Sarā. Metuens autem veſaniam egyptiorum circa mulieres ne rex eum propter vxoris ſpeciē trucidaret hanc exquiſiuit artem/ vt ſe fratrem eius aſſimularet/ſed & illam hoc docens reſpondere eo ꝙ ſibi prodeſſe cōfideret. Qui cū veniſſet egyptum pertulit quod ipſe prouiderat. Tunc enim pulchritudo vxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiēs de his quę de ipſa dicebātur etiam ipſam inſpicere feſtinauit: arbitratus ſe Sarā cōtingere poſſe. Sed deus impediuit deſideriū eius iniuſtū ęgritudine ſcilicet/& tumultu cauſarum. Cūq; pro libertate ſacrificaretur per iram dei peſtē ſacerdotes aduenīſſe ſignificabant eo ꝙ vxori peregrini iniuriam voluiſſet inferre Ille vero pertimeſcens interrogauit Saram/vt diceret ipſa quę eſſet/& ille qui eā adduxerat. Qui cū veritatē audiſſet excuſabat ſe apud Abrahā dicens putaſſe ſororē & non eius vxorē. & feſtinaſſe circa eā cognationem facere ſibi/& nō iniurię cauſa ſuū deſideriū ꝑpetrare. Cui multa quo q; munera cōdonauit & vt eſſet inter ſapiētiſſimos egyptiorū inſtituit/virtutēq; eius & gloriā ex hoc cōtingit eſſe clariorē. ¶ Nam cum eſſent egyptij diuerſis moribus complacentes/& ad inuicem leges proprias reprobātes/& a ſe propterea diſſidētes/ſibimet eos cōparans & vnūquēq; deſpiciēs/verba eorum inania/nihilq; verū habētia demōſtrabat. Erat igitur in ammiratione cūctorū tanq̄ vir ſapiēs/atq; paratus nō ſolū ad intelligēdū. ſed ad ſatiſfaciendū & ad loquēdū quęcūq; docere niteretur. ¶ Arithmeticā eis quoq; contulit/& quę de aſtrologia ſunt ipſe quoq; cōtradidit. Nam ante aduentū Abrahā in egyptū hęc egyptij penitus ignorabāt. A chaldeis em̄ hęc plantata noſcūtur in egypto/vnde etiā peruenīſſe noſcūtur ad gręcos. ¶ Et cū veniſſet i chananeā/ partitus eſt terrā cū Loth dū paſtores eorū iurgia iter ſe facerēt propter loca paſturę/electionē tñ atq; conditionē cōceſſit Loth. Sumēs itaq; ipſe partē ab eo relictā habitauit in ciuitate Ebrō quę eſt antiquior annis ſeptē ciuitate egyptia Taphanide. Loth igitur terrā quę eſt poſita in cāpo circa iordonē fluuiū habitauit non longe a ciuitate Sodomorū quę tunc iam erat bona/nunc autem probatur exterminata/voluntate dei. Quam cauſam loco proprio deſignabo.

Veri. 12. & 13 B.

Abrahā docuit Egyptios nouas leges.

Arithmeticā & Aſtrologiam Abraham primus docuit i egypto

Iurgia in paſtores Loth & Abraham.

¶ Sodomitę congreſſi cum aſſyrijs prelio vincuntur/victi captiui abducuntur. cum quibus Loth captiuus abducitur.

Capitulum decimum ſeptimum.

Quiq; reges Sodomitarum.

ILlo namq; tempore aſſyrijs aſiam obtinētibus reges ſodomitarum valde florebant diuitijs. & iuuentute multa/quibus erant quinq; reges. eorum prouintiam gubernantes. Ballas. Balleas. Synabarus. Synoborus/& Ballomorum rex. Singuli namq; eorum habebant proprium principatum. A duerſum quos congreſſi aſſyrij/& quattuor partes ſui exercitus facientes/obſidebāt eos. Dux erat vnuſquiſq; ſuis ordinatus. ¶ Cōmiſſo igitur prelio vincentes aſſyrij tributum impoſuerūt/ regibus Sodomorū. duodecim ſiquidē annis iſti ſeruientes. tributum ſibimet impoſuerunt ſoluere paſſi ſunt terciodecimo abſtinuerūt. Quapropter exercitus aſſyriorū ſup eos aduenit ducētibus ſimul exercitū Araſilo. Arioco. Chodorlaonioro. Thadallo. Iſti nāq; & vniuerſaq; dirupuerūt aſiā. & gygātiū ſobolē ſubuertunt. Qui cū veniſſent Sodomis caſtra poſuerūt i valle quę dicitur puteus bituminis. ¶ Illo nāq; tempore putei erāt i eo loco. Nūc eni exterminata ciuitate ſodomorū/vallis illa palus effecta eſt. quę dicitur aſſaltilis. i. bituminalis. de hac itaq; palude rurſus nō poſt multa dicemus. ¶ Sodomitis igitur cum aſſi-

Victi Sodomitę fiunt tributarij.

Captiuus Loth

rijs congressis: & prelio forti commisso: multi quidem eorum mortui: reliqui vero captiui ducti sunt: eo quibus & Loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

¶ Abraham irruens in assyrios: Loth & captiuos sodomitarum eripuit/ cui regresso occurrit rex sodomitarum: & Melchisedech rex solymorum/ deinde accepto promisso diuino de posteritate genuit Ismael/ ipseq; circuncisus est precipiente domino & Ismael: totaq; domus eius. Capitulum. xviij.

Victoria Abrahā contra assyrios miraculosa.

ABraham cum audisset calamitatem eius timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eū ingressa est sodomitas atq; amicos vicinos. Et cū festinaret eis ferre solatium: nō tardauit sed accessit & quinta nocte irruens super assyrios circa dan. sic. n. alter iordanis fons appellatur: & inueniens eos anteq̄ armarentur: alios quidem in lectulis constitutos occidit: qui neq; suspectionem cladis haberent alij vero nondum in soporem conuersi: pre ebrietate pugnare non valentes effugerunt. Abraham autem persequens eos expoliatos vsq; ad terram damascenorum. ostendens victoriā non in multitudine: nec in plurimis manibus esse sed confidentiam pugnatorū & fortitudinem prealere in deo: cōtra totius numeri quātitatē cū trecentis decē & octo vernaculis & tribus amicis tantū exercitū superauit. quicūq; igitur hostiū manus effugerūt: inglorij sunt reuersi. Abrahā aūt captiuos eripiens sodomitarū qui capti fuerāt ab assyrijs cū pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomorū ad colloquēdū i loco qui vocatur vallis regia: i via solymę ciuitatis. ¶ Suscepit q; eū rex Melchisedech: quod significat rex iustus: & erat vtiq;: & sine dubio talis: ita vt ꝓpter hāc causam etiā sacerdos dei esset Solymorū. Quā ciuitatē postea hierosolymā vocauerūt. Ministrauit aūt iste Melchisedech Abrahā exercitui xenia: & multā abūdātiā rerū opportunarū simul exhibuit & sub epulas collaudare eū cœpit ac benedicere deū qui ei subdiderat iimicos. Abrahā vero dāte ei etiā decimas spoliorū munus accepit. Rex autē Sodomorū predā quidē de Abrahā nō poscebat: hoies vero qui eius essent recipere precabatur: quos ab assyrijs eripuerat. Abrahā ergo ait nō hoc solū/ se facere: sed nec aliā vtilitatē ex illa habiturum preda: nisi quecunq; pro cibo seruorū eius impēsa videbātur: partē vero quādam amicis suis fore præbendam qui cū eo pugnabāt: quorū primus Eschol vocabatur aneralius· mābre tertius. ¶ Laudās igitur virtutē eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiā. Et que putas fuit hec retributio mercedis cuz nondū esset qui ei succederet: erat em adhuc sine filio. Deus & filiū ei promisit generandū esse: & multā ex illo sobolem: & proximā stellarū numero profuturā. ¶ Et ille quidē hec audiēs. deo sacrificiū obtulit: ab eo iussus hoc facere. Erat eni huius modi sacrificiū vitula triennis & capra triennis: & aries similiter triēnis: & turtur & columba: que diuidi iusserat. auium vero nihil diuisum est: & anteq̄ cōstitueretur ara altibus supervolātibus pro cōcupiscētia sanguinis vox affuit diuina significās malignos proli eius vicinos fore annis quadringētis i egypto: in quibus afflicti supereſſent inimicis: & vicētes bello chananeos habituri essent eorū terras & ciuitates.

Eschol Amici Abraham. Promissio facta Abraham de sobole. Sacrificium Abrahę.

¶ Abrahā igitur hitauit quidē circa luzam que vocatur ogysgi. est enim regio chananeorum nō longe ab ebron ciuitate. Et cū grauiter haberet super nō pariēte muliere: deprecatus est deū: vt ei sobolem masculi cōdonaret: deo igitur iubente vti confideret pro alijs omibus bonis in quibus a mesopotamia eductus fuerat: etiam filios promisit ei futuros. Tūc sara precipiente deo vnā ancillarum cui nomen erat agar egyptiā genere collocauit ei tāq̄ ex ea filios habiture. Et cū concepisset ancilla iniuriam facere Sara præsumpsit quasi rex foret filius: qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dū Abrahā pro vindicta Sarę tradidisset: fugā meditata est: & afflictiōes nō sustinēs deprecata est deū: vt eius misereretur occurritq; per desertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare. & vitam habituram potiorem caste viuentem. Tūc namq; eo ꝙ in dominā superba ingrataq; fuerat: mala talia pertulisse: que si inobediēs eēt deo: & longius abscederet: eā perire dicebat: si vero rediret fieret mater pueri i illa terra postea regnaturi. His obediēs: illa veniā a dñis reuersa impetrauit & post nō multa pepit Ismael: ac si quis dicat a deo nobilitatē: eo ꝙ exaudierit preces Abrahā. Itaq; cum sex annoruz esset & octoginta natus est ei Ismael quē prędiximus.

Abraham ex agar filiū habuit quę superbiēs Saram cōtēnebat. &c.

Promittitur filius ex Sara & nomē eius prędicitur Ysaac. Preceptum de circūcisione sancti Abraham.

¶ In nonagesimo nono aūt anno eodē cōstituto apparuit deus promittēs quod filius ei de Sara nasceretur: iussitq; eū vocari Ysaac. significās gētes magnas ex eo futuras: et reges. ¶ Et quia pugnātes oēm terrā chananeā a sydone vsq; ad egypti terminos obtinerēt precepit vt genus quod ei nasceret alijs nō misceret: suaq; genitalia circūcidere. & hoc faciēdū octaua die post partuz. Causam vero circuncisionis nostre i alijs indicabo. ¶ Cōsulēti aūt Abrahā vtrū Ismael viueret lōgeuus/ significauit deus eū patrē gentiū fore magnarū & Abrahā quidē in his grās agēs repete circūcisus est/ & oēs qui apd eū erāt/ & puer pariter Ismael/ qui die illa tredeci erat annorū. Ipse vero nonagita/ & nouē ānos habebat.

¶ De Abraham quomodo tres angelos suscepit a quibus audiuit & Saram filium pariturā/ & Sodomitarum euersionem/ & de Loth/ qui & ipse suscepit angelos hospitio & de euersione Sodomorum simulq; de eruptione Loth cum tota domo eius/ & quomodo vxor Loth conuersa est in statuam salis/ cum respicit ciuitatem pereuntem/ & de commixtione filiarum cum patre. Capitulum. xix

D. Gen. c 14. & 15.

E

G. c. 16

F. Gen. c

eñ. xviii xix. A

GOdē ſcz tēpore ſodomite diuitijs & abundātia pecuniarū elati: hoibus cōtumeliā faciebāt: & erant impij circa deum/vt nequaq̄ recordarētur beneficiorum eius: auerſiq; ſūt a ſuſceptiōe peregrinorum: & circa eos affectus habere deſtiterunt. Exaſperatus igitur in his deus diſpoſuit punire eorum ſuperbiam: & ciuitatem eorū ſubuertere/ regionēq; cūctā ſimul extermina re. ita vt neq; plantatio/neq; fructus vltra ea conſurgeret. ¶ Cū hęc de ſodomitis deus decreuiſſet explere. Abraham reſpiciens tres āgelos: cū ſederet ad ilicē mābre circa ianuas domus ſuę: putaretq; eſſe pegrinos: cōſurgēs āplexatus ē: & ibidē eos retinēs rogabat q̄tenus xenia eis ptiret. Quibus ānuētibus/ panes repēte de ſimila p̄cepit fieri & occidēs vitulū/ & aſſās/ eis obtulit ſub quercu iacētibus. At illi gloriā p̄buerūt. ¶ Et cū eo adhuc cōederēt: de muliere reqrebāt vbi eſſet Sara. Quo dicēte itus eā eſſe: vēturos ſe i futurū eſſe dixerūt & iuēturos eā iā matrē exiſtere. In hoc vero ſubridēte muliere & ipoſſibile ſibi fore filiū hēre dicēte. Cū ipſa qdē nonaginta ānorū eēt: vir aūt eius cētū. Tūc illi iā nō celare cōtinuerūt: ſed ꝓuinciauerūt ſemetipſos āgelos dei eſſe: & q̄ miſſi ſunt vt vnus ſignificaret de filio duo vero ſodomitas euerterēt. Hęc audiēs Abrahā doluit ſup ſodomitis exurgēſq; deū p̄catus eſt ne iuſtos/ & bonos ſimul pderet cū malignis deo vero dicēte: nullū ſodomitarū eſſe bonū: nā ſi inter eos eſſent decē ex oībus: remitteret pcti ſuppliciū Abrahā aūt ceſſauit. ¶ Angeli vero in ciuitatē ſodomā puenerunt: quos Loth ꝓ ſuſceptiōe rogabat: cū eſſet circa pegrinos valde hūanus: & Abrahā benignitatis diſcipulus Sodomite vero reſpiciētes iuuēculos nimio vultus decore p̄cipuos) & apd Loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes: ad vi/ & ad iniuriā eoꝝ pulchritudinis ſūt cōuerſi. Loth aūt monētevt caſti eſſēt: & nequaq̄ ad pegrinorū cōfuſionē accederēt: ſed reuerētiā i eorū ſucceſſione haberēt: q̄ ſi ita intēpantes eſſent filias ſuas ꝓ illis cōcupiſcētię eoꝝ ſe p̄bituꝝ dicebat: neq; quieuerūt Deus ergo eorū p̄ſumptionibus idignatus alios equidē excecauit/ ita vt nō poſſent ad ingreſſum domus accedere/ & Sodomitarū cēꝫ populū peſtiferę morti dānauit Loth itaq; deo dicēte ei futurā pniciē ereptus ē cū cōiuge filias duas aſſumēs/ quę adhuc virgines erāt. Sponſi egredi contēpnentes/ conſuetudinē hāc verborū Loth eſſe dixerūt. Deus ergo immiſit gladiū i ciuitatē/ eāq; cū hitatoribus cōcremauit/ terāq; ſili exterminauit icēdio/ ſicut dudū a me dictū eſt/ cū bellū iudaicū deſcripſiſſē. ¶ Vxor aūt Loth diſcedēs cū reſpiceret ſępius ciuitatē/ & eius curā hēret/ interdicēte deo ne hoc faceret cōuerſa in ſtatuā ſalis dignoſcit. Vidi ſiquidē eā. hactenus eni manet. Fugit aūt ille cū filiabus in paruo quodā agro ſe continens ab igne liberatus. Qui locus ſegor hactenus appellatur. Sic eni hębrei modicū vocāt. ¶ Illic igitur deſolatione hominū & iopia ciborū afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanū exterminatum exiſtimātes/ cuicūq; miſceri voluerint ſe licere credebant. Hoc autem faciebant ne deficeret genus humanū. Fuerūt igit filij de ſeniore quidē Moab/ ac ſi quis dicat ex patre. Iunior aūtē genuit Ammon/ quod nomē ſigni ficat filius generis & iſti tuerūt/ alter quidem Moabitas/ quorū hactenus magna gens eſt. Alter vero Ammonitas. Vtraq; enim gens eſt in valle Syrie. Et Loth quidem huiuſmodi eſſe contigit de Sodomitis egreſſurum.

Malicia ſodomitarū.

Abraham tres āgelos vidit &c.

Prędicit yſaac cōceptio et natiuitas.

Prenūciat eueſio Sodomię.

Inuaſio Sodomitarū contra Loth.

Egreſſus Loth

Mutata vxor Loth in ſtatuā ſalis.

Cōmixtio Loth cū filiabus e quibus nati ſūt filii Moab & Amō

¶ Quomodo Abraham migrauit ingerara & Abimelech adamauit Saram vxorem Abrahę/ ſed correptus a domino reddidit eam ipſi intactam & de natiuitate Yſaac Capi. xx.

Geñ. a. xx. & xxi.

ABraham vero migrauit in Gerara paleſtinę in loco ſororis Sarā habens/ ſimilia prioribus ſimulās p timore. Metuebat eni Abimelech locorū regē. Qui etiā cū adamaſſet Sarā credēs eā ſe poſſe corrūpere/ ꝓpter concupiſcētiā in egritudinē incidit dei volūtate/ medicisq; deſperātibus eū cōſoporatus p ſomniū/ ne cō tumeliā faceret vxori peregrini iubet. Et aliquātulū leuigatus amicis expoſuit/ q̄ deus egritudinē hāc intulerat ꝓ vltione pegrini/ vt eius vxorē ſine iniuria cōſeruaret Quod nō ſororē eā haberet tm̄ idē ſed lege iunctā vxorē & ꝓmiſiſſet p̄biturū ſe ei de cetero ſoſpitatē/ ſi ꝓ vxore ille ſine timore cōſiſteret. Et cum hęc dixiſſet. Abrahā amicis ſuadētibus euocauit. Nichilq; vltrius eundē cōiugi quaſi aliquid turpe paſſurā formidare p̄cepit deū eius hēre curā dicēs. Cuius auxilio vxorē ſuā ꝓmanentē ſine iniuria reputaret. Deo n. ꝓteſtāte/ cōſcientiaq; mulieris/ dicebat neq; eā ſe ab initio appetiſſe ſi vxorē eſſe ſciſſet/ ſed tanq̄ ꝓ ſorore ſeductū rogabat/ vt mitis circa eū eſſet/ & deū ei ꝓpiciū faceret/ & ſi apud eū manere vellet/ omnē vbertatē ei cōferret. Volēti vero diſcedere/ dāda munera rerū oim/ quibus ad eū indigēs aduenſſet. ¶ Hęc illo dicēte Abrahā non ſe de cognatione mulieris mentitū eſſe dicebat: fratris eā filiā referēs. Et eo q̄ ꝓter hoc figmentum aduentum ſuum non fuiſſe ſecurum arbitraretur/ nec eſſe ſuam culpam in illius egritudine prędicabat/ & debere regem habere de ſalute fiduciam/ paratumq; ſe manere apud eū dicebat. ¶ Abimelech autem & terrā ei diſtribuit/ & pecunias conſtituerunt; inter ſe/ vt ſine dolo conuerſarentur: facienteſq; ad quēdam puteum fedus: quē Berſabeę vocant Quod fœdus putei poterit dici. Sic enim hactenus a prouincialibus noiatur. ¶ poſt non multum vero tēporis natus eſt filius Abraham de Sara ſicut fuerat ei a deo prędictum: quem nominauit Yſaac quod ſignificat riſum. Nam eo q̄ Sara riſerat dicēte dño q̄ pareret. Nęc iā ꝓ ſenectute ſpetaret partum Ideo filius ita vocatur. Hęc itaq; annos tūc agebat nonaginta Abraham vero centum

Simulatio abrahę ſiue mendacium.

Perſecutio Abimelech & Sare liberatio.

Excuſat ſe Abraham.

Fœdus iter Abraham & Abimelech.

Fœdus putei in Berſabeę.

Natiuitas yſaac cū Abrahā erat centū annoꝝ & Sara nonagita.

Circumcisio Ysa ac octauo die. Quo tempore Arabes circunciduntur.

¶Natus est ergo filius vtroq; sene: quem repente post dies octo circunciderunt & ex illo post totidē dies mos est iudeorum circuncisiones efficere. ¶Arabes autem post annos.xiij. circunciduntur eo q; Ismael gentem eorum instituit filius Abrahe de cōcubina. hoc fuerit tēporc circuncisus de quo certissi me omne tempus exponam. D

¶Quomodo abraham monente sara: & precipiente dño emisit a se agar cum filio ismaele. Capi. xxj

Abrahā Agar cū filio ejcit. Agar diuino an gelo consolatur

SAra natum de ancilla agar primitus diligebat. Ismael: nihil in eo fauoris imminuens quē vti q; quasi proprium filium & principatus nutriebat hredem: ysaac autem filio procreato: non dignabatur eum cum Ismael nutrire cum senior esset: eumq; posset opprimere patre morie te. Suadebat ergo Abrahę vt eum in aliam regionē cum matre trāsmitteret. Ille vero in initio suam nō apposuit voluntatem ad ea quę Sara fieri festinabat: crudele nimis arbitratus paruulum filium cū mu liere & necessariis indigentes abijcere. ¶Postea vero cū deo placuisset ad quę Sara precipiebat cōsen tiens: matri tradidit Ismaelem qui nondum a se poterat gubernari: & aquam in vtre & panem ferētē iuf sit abire quo itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeūti necessaria deficerēt: erant in malis cū esset aqua difficilis: & exponens: puerum sub arbore quadam protrahentem animam ne ea presente defice ret: procul abcessit. Ad quam veniens diuinus angelus dixit ei adesse fontē: & mouit vt prouideret pue rum & recrearet dicens grandia esse ei conferenda de pueri sospitate. Illa cōfidens de ꝓmissionibus & studens alere puerum adhibendo curam declinauit erumnas. ¶Cū vero puer ad virilem pueniisset eta tem: vxor ei coniuncta est egy ptia genere: vnde erat ipsa antiquitus oriūda: de qua filij Ismaeli nati sūt xij. Nabaioth. Darus. Abdeilus Marsamus. Masmarus. Ydumas. Masmisus. Chodamus. Themasus. Ie chorus. Naphlesus. Cadomas. Iisti namq; omnem terrā ab eufrate ad & mare rubrum positā vsq; tenue runt. Nabatheā nominantes prouinciam. Sunt autē isti qui gentem. Arabicam secundum tribum ab eis vocant & propter virtutem eorum & propter Abrahe dignitatem. ¶Ysaac autem filium suum pater. Abraham diligebat cum esset vnigenitus: eiq; a deo pro munere in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum ipse potius puer parētes: eo quia omni virtute studuerit: & parentuꝫ haberet sollicitudinem: & affectum circa dei religionem.

Ismael duxit vxorē egiptiam ex qua habuit. xij. filios

Nabathea ꝓui cia que & arabi ca. Laus Ysaac.

¶Abraham accepit mādatum a domino de immolatione ysaac. Capi xxij.

Obedientia Abrahe de imola tione filij.

ABrahā autē cū fœlicitatē suā filio legitimo relicturus esset morti vicinus hoc dei volun tate promeruit. Qui tentare volens religionē eius apparuit ei: cuncta q; p̄stitisset ei di numerās: & qm̄ hostiū melior fuisset effectus: & p̄sentē fœlicitatē eo studio ꝓcepisset: & ysaac filiū habuisset eundē filiū eius sibi sacra immolatiōe precepit offerri in mōte nomie moria eleuatū: ara ibidē collocata: sic enim appariturum religionem eius: si etiam saluti filij ꝓponeret quod deo placeret. ¶Abrahā autē in nullo iustū esse de cernēs nō obedisse deo: sed cunctos ei ministrare debere tanq̄ eius ꝓuidētia viuāt oēs quibus etiā ipse ꝓpicius celās cōiugē dei p̄ceptū & quā ipse habuisset de nece filij volūtatē: sed neq; seruorū cuiq̄ hoc palam faciens: ne forte deo parere prohiberetur: sumēs ysaac cū duobus seruis & que erāt ad sacrificiū necessaria imponens asino ibat ad mōtē: & duobus quidem diebus iter cum eo seruí fecerunt. Tertia ve ro cum iam circa locum montis essent reliquos in campo relinquens qui cū eo erant/ cū solo filio venit ad montem: in quo templum rex Salomon postea collocauit. Portabant autem cętera secum sacrificio necessaria prēter victimam. Ysaac vero cū presentē fœlicitatem eius studio ꝓcepisset cumq; quinq; et vi ginti esset annorum altare constructo interrogabat: quid esset sacrificaturus pater: cum victima deesset. Ille autem dicebat deum ad prebendum hoc idoneum: qui etiam quę nō sunt abundanter hominibus condonauit & ea quę sunt ab his q in semetipsis confiderent posset auferre daturum & illi victimam: si propicius ad sacrificium suum dignaretur accedere. ¶Dum ergo altare fuisset constructum & ligna super imposita: & omnia preparata dicit ad filium. O puer quem innumeris votis adeo optaui michi conferri: & dum peruenisses ad vitam: nihil est quod pro alimento tuo non feci: neq; me fœlicio rem arbitrabar: nisi cum te viderem ad virilem iuuentutem peruenisse: & moriens te successorem mei honoris: & principatus relinquere: cū gaudere: qui dei voluntate tuus pater sum factus: denuo secun dum eius placitum te repono: hanc fortiter portari dicationem. Deo nāq; te cedo: qui hunc honorem a nobis dignatur accipere eo q; placitus mihi fuit: ac per omnia suffragator. Natus ergo fœliciter more re: non communi modo hanc vitam egrediens: sed a patre proprio oblatus deo patri cunctoruꝫ oblegi timum sacrificium. Reor. n. quia te dignum iudicauerit: nec egritudine/nec be lo nec qualibꝫ alia passio ne/ quę solent hominibus accidere/ ex hac vita liberare: sed cū orationibus/ & sacrificijs animam tuam susscipere: & apud se nihilominus obtinere: eritq; de cętero mei curam habēs senectutemq; regens: qua gratia maxime nutriebam: hęc mihi deo scilicet prote p̄bituro. ¶Ysaac autem habēs patrē fortissimū: sapientiaq; delectatus & libētissime eius sermones accipiens ait. Quia neq; iustum esset: vt initio nasce

Templum p Sa lo. in monte mo ria cōstructum.

Verba/ Abrahę ad Ysaac filium imolādum

Respōsio Ysaac benigna.

retur:ſi dei & patris iudicium eſſet refutaturus aut ſe non monſtraret amborum voluntatibus prepa ratum:quando liceret ſolo patre hęc volente facere ſi non obediret eſſet iiuſtum ¶Hoc dicens acceſ ſit ad cedem pariter & ad altare.Sed idem opus infirmitatum eſt offerante deo impedimentum. Cla mauit ergo nominatim deus abraam ſuſpendens eum a nece filij.Non enim quaſi ſanguinem deſi deraret humanum necem filij ſe ei imperaſſe dicebat:neq; cuius patrem eum fecerat hunc ei auferre cum tanta impietate poſcebat:ſed eius mẽtem probare ſe velle:ſi eſſet talia iuſſus audiret. Cognoſcẽs vero eius obedientiam & excellentiam religionis intendẽs delectari quidem ſe in his que ei prebue rat necvnq̃ fraudẽdum eum omni cura dicebat & genus eius honorandum futurumq; filium eius lon gaum fœliciterq; victurum in omnibus bonis prebiturumq; ſe magnum ſoboli eius principatum:at q; genus eorum & multis gentibus & diuitijs eſſe conſtituendum & memoriam ſempiternam generis eius principibus affuturam cananeã q; terrã filios eius armis poſſeſſuros & exemplum boni fururos cunctis homnibus.

Verba dei ad abraã & acceptationis voluntatis promiſſiõis & confirmatio Aites ꝓviſtina

¶De morte ſarę & ſepultura ipſius poſt cuius mortẽ abraã accepit ceturam vxorem. Ca.xxiij

SArra non quidem multo poſt tempore defuncta eſt cum vixiſſet annis cẽtum vigin ti ſeptem ſepultaq; eſt in hebron permittentibus chananeis ſepulcrumq; eius publice factum eſt. Abraam emente agrum ſiclis quadringentis.a quodam ephronde hebrõ ſepulcra ſibi abraham & eius ſoboli conſtituit. ¶Poſt hęc autem abraam duxit vxo rem nomine ceturam ex qua ei filios.vij nati ſunt & ad labores validi:& ſapiẽtia cau ti/zambri/iezi/magam/madiam/geſuoc & ęſue nati ſũt etiam his filij & ęlue quidem ſabatem fuit:& datam.Huic vero fuerint auſuri & iacuſim & ionni:Madam autem habuit apham & apher & noch & helda.His omnibus filiis filiorumq; natis Abraam ex propriis dona prębuit qui & trogoditem apprehẽderet.& phœnicẽ arabicã in quantum in mare rubrum pertingit Difcitur autem quia dum apher caſtra fixiſſet in lybiam & filiorum eius filij habitaſſent in ea terram illã ex illius no mine affricam vocauere: ¶Teſtatur meo ſermoni alexander quia dicitur poliſtor:idem eſt multarũ hyſtoriarum ſic dicens. ¶Quomodo abraam ſeruum ad ſponſandam Rebecam pro filio yſaac miſit meſopotamiam & ſignum quo cognita eſt & quam ſecum vxorem yſaac conduxit Ca.xxiiij

Mors ſare. Sepulchri ager emptus ab abraã filij abrahã ex cetura ſe ſeptem.

ISaac autem iam circa quadraginta annos conſtituto a patre abraam vt vxorem deduceret rebecam que fuit neptis fratris eius.Nachor filia batuelis ſeniorem ſeruorum ſuorum miſit ad ſponſandam eam magnis fidei ſacramentis obſtrictum:quod hoc morte faciebant:ſub fe more manum mittantes deinde inuocantes deum in teſtimoninm futurorum.Miſit autem & mune ra ibidem commanentibus q̃ue apud illos rariora eſſent aut nec omnino reperirentur in illa regione Qui tempore multo vadens eo ꝙ ſi iter agentibus dita meſopotania hyeme quidem propter luti ꝓ funditatem eſtate vero propter aquę defectionem inſuper eſſet latronibus ibidem commanentibus. quod diffugere notent facile prouidentia viatoribus inheret:venit in ciuitatem carrenorum. Et cum eſſet in ſuburbanis virgines vidit plures euntes ad aquam:orauitq; deũ:vt rebeca ob quam deſpoſan dam filio eum miſit. Abraam ſi ſecundum voluntatem eius eſſent nnptie celebrande inter illas ita co gnoſceretur vt alijs quidem aquem poſcenti negantibus illa preberet & ille quidẽ hanc voluntatem habens venit ad puteum negauitq; virgines vt potum ei preberent.Ille autẽ in ſpem omnium rerum veniens volens cognoſcere veritatem:laudabat eius nobilitatem atq; benignitatem quia effent cum ſuo labore egentibus ſufficientiam prebere minime declinaſſe interrogabat vero de quibus parenti bus eſſet optauitq; quod illi gratiſſimũ foret vt in domum boni viri veniret.filios ei paritura germa na.Illa vero neq; hęc inuidit volẽti cognoſcere ſed & genus indicauit:& rebeca inquit ego deeor pr̃ habuel fuit.ſed ille iã defunctus eſt. Labã vero frater & nr̃:qui & domui ꝓſpicit ſiꝫ & mari & meę ꝓuincie ſolicitudinẽ gerit Ille gaudebat du hi que facta fuerãt:atq; dicta deũ ita vidẽs ſuo itineri cla ritatis ſolicitudinẽ/er

Dñi ei proximus essẽ citati virgies videṡ plurimas veniẽtes ad puteũ orauí vti istã icidere: qđ & fctm est. Nupti ergo diuina p̃sciẽtia despõsatas: vos quoq; firmate. Illi vero p ea quę eis fuerãt scdę collata dispositiõe diuie volũtatis itelexerũt miserũtq; sicut petebat virginẽ quã duxit ysaac potius oim rerũ abrae: Nã q fuerit de chetura nati exide migrauerũt.

¶ Abraã moritur & sepellitur i ebrõ cũ sara coniuge sua. Ca.xxv

Mors laudabilis abraã & numerus annorũ viteeius.

DOst paulũ vero tẽporis mortuus est etiã abraã vir qdẽ oi virtute sũmus & digne a deo p studio quod circa eũ habuerat honoratus. ¶ Vixit autẽ omne tẽpus suũ annis cẽtũ septuagita quiq; & i ebrõ cũ sara cõiuge sua a suis filijs. ysaac & ismaele sepultus est. De cõspectu vel partu rebeca & quomodo ysaac peregrinus est i gerarijs tẽpore famis & cũ seruisset & caligarẽt oculi eius benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Ca.xxvi

Pregnãs rebeca deũ õsulit

DOrro post mortẽ abraã cõcepit vxor ysaac cuius vẽtre nimis itumescẽte hesitãs cõsulit deũ Rñditq; geminos paritura fore rebecã. & i oĩbus gẽtibus esse nominãdos. Maioris aũt primatũesse minuẽdũ ¶ Peperit ergo paulati scdm diuinũ eloquiũ gemios filios quorũ senior vt credimus a capite vsq; ad pedes erat velemẽter hirsurus quẽ iunior procedẽtẽ tenebat a plãta. Diligedat pr̃ seniorẽ qdẽ q vocabatur esau scdm ethimologiã pilorũ hebrei nãq; capilaturã ltiriõ dicũt

Geraris ab abimelech honorifice receptus postea tñ ab eo procurãte inuidia est expulsus.

Iacob autẽ iunior carus erat genitrici. Eame vero supueniẽte dũ placuisset ysaac. vt ireti ęgiptũ vber tuosã valde ꝓuiciã: pgebat i geraris deo p̃cipiẽte. Hũc suscepit rex abimelech ꝓ muneribus & amicitiis abraã & cũ multo circa eũ fauore fuisset vsus initio i hoc permaneretur super. iuidia faciẽte est ꝓ hibitus. Videṡ nãq; deũ i ysaac eẽ p̃ntẽ & tãto eũ fauẽtẽ expulit eũ. Ille vero hmõdi iuidia tãtatus p a bimelech. eqdẽ tũc discessit in agrũ q dicitur pharã. i. cõualis lõge a geraris vbi cõfoderet puteũ irruẽtes pastores i lite cõgressi sũt, phibẽtes illud opus ipleri quo nolẽte cõtẽdere ꝓualuisse videbãtur. Discedẽs aũt aliũ fodiebat quẽ ẽt alijs iuria faciẽtibus quibusdẽ abimelech pastoribus relĩquẽs abscessit expectãs bonę volũtatis gratiorẽ licẽtiã: Q đ dũ eẽt ei spõte cõcessũ vt puteũ sñ ꝓhibitiõe foderet roboth vero puteũ appellauit. qđ nomẽ significat ininicitias. ¶ ysaac itaq; rerũ magnitudine pullulabat abimelech autem contra se crescere: putans ysaac propter hoc q; cum eo litigans ex incertis inimicitijs ędera metuens ne prior amicitia nichil ei prodesset conuerso ysaac ad vltionem eorum quę videbantur esse perpessus amicitias rursus cum eo firmauit & vnum ad hunc sonum ducum philosũ nomine destinauit. Et cum omnia quę poposcerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundię priscam gratiam in se: iniq; patrem suum hitã pręposuerat: tulit eum in propria. ¶ ysaac vero filius esau circa quem maximum habebat pater affectum cum esset annorum. lx. duxit vxores agamidam melonis filiam & alybamin eusebonis virorum inter chananeos valde potentium semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum & neq; patris consilium sumens quod nec permisisset ysaac si in eius voluntate iaceret. non enim libenter habebat ad prouintias suam copulare cognationem Nolens ergo, molestus esse filio vt iuberet eum a mulieribus abstinere tacere decreuit.

Iacob a matre ednctus benedictionem ab ysaac patre recepit. dr̃ia iacob ab esau.

¶ Rebeca vero deum pro fauore iacob rogabat & preter ysaac voluntatem iussit ędos ei occidere: cœnãq; preparare iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum vero fuisset parata cœna hedi pelle brachia conuoluit iacob vt pater propter pillos esse credcret esau: Nam cum in omnibus alijs simularent eo ꝙ esset gemini in hoc tantummodo differebant: trepiduiq; iacob ne anteq̃ fierent orationes repertus in hac colliditate patrem vt contraria facere irritaret proferrebat patri cœnam ysaac vero senties vocem iacob proprio eum nomine vocabat ille autem brachium porrigente cui pellę circundederat contigente eum ysaac ait voce quidem iacob proximus secundum pellis vero profunditatem esau videris esse nichil suspicans malicum cenasset cõuersus est ad orationes & dei preces. Domine inquit omnium seculorum & creator vniuersę substantię tu patri meo ꝙncessisti magnam fortitudinem bonorum & me dignum rebus presentibus effeciſti & ex me procedentibus promisisti iactatorem & ꝓpiciũ & darote te sẽper meliorũ: Hęc ergo cõfirma & noli me despicere ꝓpter presentia cessitarẽ: ꝓpter quã & p̃cipue a te deposco & hũc filiũ ꝓpicius serua michi & ab omni malo sine pausione custodidãs ei fœlicę vitã possessionẽq; bonorũ quorũcũq; tibi potsstas est p̃bere. Fac eũ metuẽtẽ dũ equidẽ inimicis amicis honorabilẽ atq; gratissimũ. Et ille qđ arbitratus pro esau se orationes effundere rogabat deũ ¶ Mox autẽ vt cessauit a benedictione affuit esau ysaac sẽtiẽs quod egerat cessabat. Esau vero petebat similia quę fratri iam fuerant collata. Pre negãte eoq; oẽs in iacob fuissent oratione ex pẽse luctũ agebat ꝙ esset oratione frustratus eiusq; lacrimis afflictus pater: eo ꝙ circã venationis fortitudinẽ corporis esset aptus in armis & oĩbus operibus esau probabilẽ fore dicebat eũq; fructũ earũ rerũ & gloriã sẽpiternã etia geuus quod ab eo descẽderet. Ca.xxvij.

Oro isaac & honorũ ꝓ recatio ꝓ filio ysaac quãtũ ꝓro esau facere ipse arbirabatur.

IAcob autẽ metuẽte fratrẽ vlcisci se i illo volentẽ mr̃ eripuit marito aũt psuasit vt iacob de mezopotãia cognatã suã daret vxorẽ cũ iã ismaelis parui filiã melech esau vxorẽ cõiuge acce pisset, nõ ei deuoti erãt cananei circa ysaac i prioribus eius bellis valde grauati. cũ barenathis

pisset circa quam precipue laborauerat. ¶ Iacob autem in mesopotamiam missus a matre propter nu
ptias filie labam eius germani: permittēte ysaac nuptias celebrari eo q; fuisset ei vxoris consilio psua
sū per chananeā properabat: & propter odium ꝓuintialiū apud nullū quidē succedere voluit sed sub
duo iacebat caput suū lapidibus subditis supponēs sbiq; p sōniū vidit huiusce modi: astitisse sibi sca
lā terra pertingentē ad cclū & per eā descēdētes figuras honestiorem naturam habētes: q̄ homines
& ad vltimū sup eād eūmanifeste sibimet apparētē noiatim vocātē: & huiusmodi verba faciētē iacob
cū patris bonisis filius & aut qui gloriā magnę virtutis inuenit fitigatur te in presentibus nō oporte
sed sperare meliora etenim opulentissima tibi maximorū bonorū meo solatio erit vbiq; prescītia abra
am itaq; ex mesopotania ego hnc deduxi a cognatis expulsum patrē tuū cūctis fœlicē ostēdi. Quorū
nō minorē partē in te quoq; reponā. Cōfidēs ergo ex hoc itinere tuo proficiscere me protegēte secu
rus im petrabis enim nuptias ad quas valde festinas. erūtq; tibi filij boni quorum multitudo numero
ro maior erit & potētiores filios derelinquet quibus ego huius ter'ę dominatum cōdonabo eorūq;
filijs qui replebūt omnē quā sol respicit tertā simulet maria. Sed neq; vllū periculū timeas nec laborū
multitudinē metuas: me prouidēte oia quę tibi cōferēda sūt & in prescētibus & multo magis in prospe
ris. ¶ Hec itaq; deus iacob predixit: ille vero letus effectus in his quę viderat: fuerantq; promissa cla
rificauit illos lapides quippe cū tātorū bonorū illic factū ei fuisset alloquiū votūq; fecit imolaturū se su
per eos si acqrēs vitē ipassibilē remeare: ideoq; promissū exoluit denuo remeās. Nā & ipsū agrū hono
randū esse decreuit eiq; bethel nomē imposuit quod diuinas diuitias latina ligua significat. ¶ Proce
dēs ad mesopotamiā lōgo tpe venit i carrā pastoresq; in suburbanis iueniēs & pueros adolescētulos
ac virgines ad quendā puteū aquā hauritur os morabatur: cū eis potū quērēs & verba cū eis faciens
percūctabaturq; ab eis si noscēt quādē labā ad huc si supereſſet. Illi vero oēs se nouisse dicētes eis. Ab
ipsa integrius agnoscere poteris quęcūq; de illo audire desideras: hęc itaq; illis dicētibus assistit puel
la cū pastoribus q vna descēderāt. eiq; iacob oīderunt dicētes peregrinus iste venit de parte tuo cō
sulens illa vero leta facta per infantiam propter iacob presentia reqrebāt eū quis esset & adeor. vnde
venissent & de qua causa aductus fuisset orabatq; simul vt esset possibile prestādi ei quibus venisset
egēs iacob aūt nō propter cognationis causam: neq; propter fauorē presentē: sed amore puelle victus
obstupescebat: pulcritudinē eius talē esse cōspicies vt paucę mulierū ita florerēt vt ait michi ad te: &
patrē tuū si tamē tu filia es laban familiaritas est ex antiqua mea tuaq; generatione cōsistēs de thare
enim abraā & arā & nachor filij sūt progressi Batuel tuus auus filius est nachor. De abraā aūt & sarra
quę nata est de arā ysaac pater meus est vicinū & nouum cognationis pignus inuicē possidemus. Re
beca aūt mea mater. Labā tui patris soror est ex eodē simul patre & matre progenita. Cōsobrini siqui
dē sumus ego & tu nūc venies amplectorvos. antiquāq; nobilitatē renouaturus assisto. Illa vero recor
data sicut iuuenibus accidere solet: duę preaudisset ā patre de rebeca & parātes sciēs nomē eius desi
derāter audire propter paternō fauorē ad lacrimas aducta est & amplexata iacob. Quē cū osculata
fuisset perducere maxima delectatione optabat ad patrē oībusq; domesticis memoriā matris eius es
se dicebat intenditq; ei totius boni retributionē eūq; ad patrē iam venire iubebat & sequi se p̄cedē
tē nec eius delectatione fraudari amplius illo tardēte poterat. Hec dicēs ducebat eū ad labā ¶ Cogni
tusq; ab auunculo & ipse sine formidine inter amicos erat: & ill' delectationē maternā cōferebat iopi
nabiliter eis ostēsus. Post nō paucos itaq; dies labam gaudere se quidē in eius maxie p̄sentia: & vltra
ꝑdicare posset sermone dicebat Causa vero ꝓ qua venisset patrē matrēq; senes dereliquēs: & eius p̄
solatijs indigētes ab eo querebat prebiturūq; se oia quibus opus haberet promisit iacob aūt om
nem ei causam narrabat dicēs ysaac fuisse gemios filios se & esau quē dū ꝓ paternis orationibus ma
ioritatia fefellisset: illū se interficere voluisse dicebat tanq̄ ablato sibi a deo regno. & bōis que pater
optaret & hāc fuisse causam fuę prescientię materno mandato factę. Oibus eni inquit nobis sūt fratres
patruus mater amplius illiuss colationē metuēs: ita michi ꝓspexit: q; vtiq; solū meę prescētie munimē iu
dicauit. vnde eū respiciēs i presentibus sū secutus ¶ Labā aūt propter parētes eius ꝓmisit oēm se ei par
ticipare clemētiam & ptopter matrē pro cuius fauore licet absentis studiū suū circa eū se dicebat ostē
dere gregis scilicet curam eū habiturū & eōstituere se dicebat & prepondum his exoptabat: volēta
tē ad proprios remeare parātes cū talibus donis & honoribus dimittēdū qualibus talis cognatus iu
ste promeritus esset. Iacob liqenter hęc odiēs donec eēt quidē apud nos hūc laborē ferre gratissime
respōdit: mercedēvero pro tali labore rachel nuptias postulauit cū etiā propter alia honore digna
apud eū hēretur. & maximē mq̄nistra eius fuisset aductus. Amor nāq; puelle eū hmōdi verba pro
ferre cōpellebat. labā gauisus i his ānuit ei puellę nuptias nec alū gn̄m meliorē sibi optasse si tn̄ apud
eū aliquātū maneret p̄s ad cananeos nō se missurū filiam quando esset de sororis cura penitentiam
agere se dicebat/qđ eā ibiđ ditexisset cū vero iacob hoc fieri cōsentiret septē ꝓmisit ānos tn̄ ei soce
ro indicauit mīistrādū virtutis, suę p̄bēs expimētū: vt qs eēt magis agnoscere. labā suscipiēs tempo-

Visio iacob eū do i mesopota niā ad domum labam.

Verba dei ad ia cob dormientē & timētē cōso latorem.

Votū iacob Bethel nois im pō iacob de la bā pastores in terrogat.

Verba iacob ad rachel cū pasto ribus inuenta.

Conitus iacob ab suūculo la bā & hūanissīe ceptus.

Labā iacob ra chel nuptias ꝓ mittit septē an nis seruituro q bus pactis lyā pro rachel col locauit.

re transacto prepoſuit epulas nuptiarũ. Nocte ergo ſuperueniẽte ignorante iacob collocauit ei alterã filiarũ. Lyã ſeniorẽ rachel nõ decoraui aſpectu. Illevero per ebrietatẽ nocte & ei pmixtus die facto apud labã de iuſtitia querebatur. Qui dãdã veniã neceſſitati quã talia geſſerat. Nõenim p malignitatẽ ei lyã dediſſe. ſed alia maiora cauſa victũ ſe hoc feciſſe dicebat quę tamẽ impedire nõ poſſet ſed amanti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios promittebat. ¶ Cõſceſit ergo iacob nichil ſcilicet aliud ei amor puellę facere permittebat/ & preteritis aliis ſeptem annis rachel accepit vxorẽ. ¶ Erãt ambabus miniſtrę quas dederat pater zelphã qdem lye. Rachel autẽ balã non quidẽ ancille ſed ſubditę Et lye magna erat ſolicitudo de amore viri quẽ habebat circa ſororẽ ſperabatq; ſe exiſtẽtibus filiis honorãdã & exorabat cõtinue deũ: natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã viro rubẽ filiũ nomina uit: eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus: hoc eni ſignificat iſtud nomẽ. ¶ Habuit aũt poſt tẽpora etiã alios tres filios: ſimeon. quod nomẽ ſignificat exaudibilẽ eũ fuiſſe deũ: deinde leuy quaſi firmator ſocietatis poſt hũc ludẽ quod gratiarũ ſignificat actionẽ. ¶ Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter copiam partus ſororis minorẽ apud virũ partẽ habere collocauit eũ iacob ſuã famulã balã ex qua naſcitur dã qđ a deo iudicatũ latina ſignificat ligua: & poſt hũc neptali tãq; ex machinatiõibus cõq; cõtra partus ſororis copiã arte fuerat vſa. ¶ Hec & lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata. Collocauit ei & ipſa ſuã famulã & natus eſt de zalpha filius gad qđ vnis poterit appellare fortuitũ & poſt hũc aſer qđ beatificũ poterit dici: qui lyę gloriam cumulauit. ¶ Cum aũt rubẽ ſenior filiorũ Lye matri mandragore mala portaret. Rachel aſpiciẽs dari ſibi poſcebat quia cupierat cibum illa non cõſẽtientię: ſed ſuffi B
cere ei dicente: ꝙ eã viri honore priuaſſet. rachel mitigans ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat: vt cum ea vir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. ¶ Rurſus ergo nati ei filij ſũt. yſachar quidẽ quod ſignificat mercede factũ: zabulon quod idicat fauoris pignus ad eã. Nata eſt aũt & filia dina. ¶ Poſt hęc tꝑa natus eſt ex rachel filius ioſeph: quod ſignificat augmẽtũ alicuius faciẽdũ. Hoc ergo omne tẽpus qđ ſunt anni vigiti paſcebat ſoceri greges. ¶ Poſt hoc rogabat vt ſũptis vxoribus ab eo diſcederet. Socero hoc nõ pmitẽte latẽter hoc facere cogitabat vxores requirebat qđ de ꝓfectione tractaret. Illis aũt diſcedere libẽter dicẽtibus rachel & ſimulacra deorũ quos colere patria lex erat piter furata cũ lya ſorore fugiebat & vtriuſq; pueri & puellę cũ filijs & qcũq; poſſeſſio eis erat. Ducebat etiã gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte labã. Rachel deorũ ſimulacra portabat: licet docuiſſet eã iacob huiuſmodi deorõ honorẽ ſpernẽdũ: vt ſi cõprehẽderetur ſequẽte patre veniã illa ad hęc cõfugiẽs ipetraret. ¶ Labã aũt poſt primũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſũ/ ſimul & filiarum muitũ malo animo ꝓſequebatur maxia virtute circũdatus & ſeptia die i quodã colle ꝓcul eos collocatos iuenit & tũc qdẽ qa erat veſpa reqeuit. Vliio ergo ei apparuit monẽs q̃tenus ſinẽs gñm atq; filias cõquieſcere: nichil i eos pro furorę preſumere: ſed vt pacta faceret cũi acob ꝙ ſi eius contẽnẽs paucitatẽ aggrederetur cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa viſio ꝓbiturã. Labã aũt dũ huiuſuicemodi ei factõ adeo fuiſſet aloquium orto die iacob euocans & manifeſtis ei viſionem cui credẽs ad talia declinaſſet: cœpit eũ culpare dicẽs qm̃ eũ & pauperẽ veniẽtẽ ad ſe & oim ſuſceperit indigẽtẽ eiq; cũctã poſſeſſiõis ſuę vbertatẽ ꝓbuerit. Nã & filias meas iquit cõiunxi tibi fauorẽ tuũ circa nos p hec augẽdum eẽ: cõfidẽs: tu vero neq; matris tuę aut cõmuniõis quã circa mep cognationẽ habes: neq; vxorũ quas duxiſti puerorẽ gerẽs: neq; filiorũ quorũ ſum auus lege apud mevſus es belli poſſeſſionẽ meãquidã auferẽs: filiabus aũt genitorẽ ſuũ fugere ꝑſuadẽs ſacra quoq; paterna diripiẽs domi vtiq; portaturus: que & a meis patrẽtibus honorata ſũt: & a me religiõe ipſa coluntur & hęc quidẽ quę nec expunãtes iinicos faciũt perpetraſti cognatus: & ſororis qdẽ meę filius filiarũ vero maritus peregrinuſq; & copulator meus: domui meę talia ingerere nequaq̃ dubitaſti. ¶ Cum hęc dixiſſet labam: ita ſatiſfaciebat iacob dicẽs. ego non ſolum deum patrię deſideraui. ſed eſſet omnes cognatos: & poſt tm̃ tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro pręda vero quod dicis alio indicante tu potius inueneris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quę a me cuſtodita: & facta maiora ſunt quomodo in hoc iuſtic non priuatis cum michi ingratus exiſtis. Cum pattem eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filię ro tuę nõ mea malignitate ſecutę ſunt: ſed iuſta deuotione quam ſcimos vxoribus legitimis circa ros poſſe competere. Seduuntur non enim me quantum filios. Et hęc quidem ipe dicebat ne aliqu gereretur incongruum quereb atur aũt accuſationemq; faciebat: quia cum matris oius videretur germanus & filias ei iunxiſſet imperijs enim oneraſſet aſperrimus viginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occaſione feciſſet: quę licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/ priors tantum facta poſt nuptias quę quilibet etiam iuimicus effugeret Reuera valde crudeliter Labam vſus eſt iacob. ¶ Videns enim deum ad quodcumq; voluiſſet eſſe peeſtabilem promittebat: vt quicquid natum fuiſſet ei preberet: interdum quicquid album procederet aliquando vero quęq; nigra naſcerentur. Creſcente ſub nomine Iacob grecum partu aliquando quidem fidem de preſenti non cuſtodiebat. aliquando autem in alterum annum prebiturum ſe eſſe dicebat eo ꝙ multitudine grecum videret eum cu

Iacob iterũ pro Rachel ſeruauit.

Ruben progenitus iacob ex lya.

Symeon.

Leny.

Iudas.

Balã ancilla rachel cognouit Iacob ex qua dã & neptalim nati ſunt.

Zelphã lye ancillã cognouit. ex qua gad & aſer.

yſachar zabilõ dina filia.

Ioſeph filius rachel.

Iacob receſſurũ parat & rachel ydola patris portabat.

Inſequitur labã iacob fugiẽtẽ cũ vxoribus & famuli cui facta eſt viſio diuina de pacto cũ iacobi eũdo

Labã iacob increpat eũ magnitudinis arguens.

Iacob ſeip̃m excuſat i labã ingratitudine retorquens.

Fraus facta per Lybã.

A ban quidem cessauit amplius pscrutari nō credens q; cum tali passione ad ydola accederet feciq; cū Iacob fedusinullo eorū quę gesta fuerāt memoriā hiturū sed & ille filias suas se dilecturū. Et has pol licitatiōes fecerūt sup montes quodē in qbus collunnā statuerū sub stemate are:vnde collis ipe dr Galaath:ex quo hactenus terrā galaditē appellant ¶ Et cū factis pactionibus imolasset: Labā qdē reuersus est.Iacob in Chananeam ,pcedentē sub inde visiones apparebant:de futuro ei spē optimā pollicentes.Et locum illum quidē appellauit dei castra.Volēs autē nosse quid cogitaret eius frater: singula cognituros cū integritate prēmisit metuēsq;,ppter priscam suspitionē prēcepit his quos mit tebat vt dicerent Esau.Quia Iacob putans iustum esse.vt hic te irascente cōuiueret:de prouincia Ge.32 sponte discessit:& nūc sufficiens tempus esse putās reconsiliatiōis reuersus est ducēs vxores/& filios cum diuitijs acquisitis:& cū prēciosis rebus semetipsum tibimet traditurus. qđ maximum bonū fore iudicat:vt cum fratre fruaī his quę ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Esauve rolętus effectus:fratri cū quadringētis occurrit armatis.Iacob audiēs venire eū in occursum sibi cum tātis armetis expauit.Deo tamē spē salutis sue cōmisit & prouidētiā rerū prēsentiū fecit quatenus & ipse suos sine passione seruare inimicisq; prēualeret aliquid iiustū facere voluissent Distribuēs ergo qui cū eo erāt:alios equidē pmittebat:alios aūt post tergū,pxie sequi iubebat:vt sivim paterenī qui premissi fuerāt insiltēte fratre refugiū sequētes haberēt:& oēs qui cū eo erāt hoc mō disponēs:misit quosdā fratri munera deportātes erāt enī iumēta que mittebanī.& quadrupedū multitudovariorū: que grata suscipiētibus forēt eo q; illi rarius hęc haberēt.Mittebātur aūt diuersisvicibus vt frequēter aduenientes multi esse putarētur.Placabat ergo pdona irā eius:si adhuc aliqua idignatio remāsisset: sed etiā sermonibus blādis iubebat vti:quos mittebat ad eū.Hęc disponēs p totū diē nocte veniēte mouebat suos ¶ Cūq; torrentē quendā trāsisset laboch Iacob ibi remanēti visio quedā apparuit:cū B quo luctabaī:illa vtiq;visiōe initiū certaminis faciēte:que etiā voce vsa ē:simul & verbis:lętariq; eū i his monēs que facta videbātur:nec modico se pualuisse crederet:sed grādē angelū deivicisse:& hoc signū arbitrari magnoꝝ sibi fore bonorū & q; nūq; eius desereret genus:nec fortiorē hoim q̄q̄ illius esse virtutis.prēcepitq; eū vocari israel:qđ hebraica lingua significat reluctātem angelo sacro. ¶ Hęc igitur Iacob poscente illā visio prædicebat.Qui sentiens angelū dei.eē rogabat:vt quā partē hiturus esset ei significaret Et visio quidē cum ista dixisset disparuit.Lętatus autē Iacob in his Phanuel locū denominauit.Cūq; ei propter certamen dolor fuisset factus circa neruū latū.& ipse abstinuit eo cibo & ,ppter illum neq; nobis est comestibilis ¶ Proximū iam audiens esse fratrem iussit pcedere vtrāq; Ge.33 cōiūgere seorsum cum ancillis suis de longe conspicerent opa virorū pugnātiū.si hoc voluisset Esau Fratrē autem sibi proxime venientem ipse salutauit:nihil de eo dolose cogitātē. et Esau āplexus eū requirebat de multitudine filiorꝝ & mulierū Et cum cognouisset.ipse quidē venire eos rogabat par tem Iacob ergo excusante eos de iumentorum labore:Esau discessit in Seir:illic.n.cōmorabatur:ap pellauitq; villā de sua.s.hirsuta capillatura.Iacob autē venit ad scenas.i. tabernacula que hactenus Ge.34 sic vocātur. ¶ Vñ insimiā quoq; ,pfectus ē que ciuitas ē chananeorū.Sicimitis aūt solēnitatē agenti his Dina que fuit filia Iacob sola trāsiuit ad ciuitatē emptura ornamentū ,puincialiū mulierū Vidēs ergo Sichem regis emmor filius.eam corrupit abreptam.& amore confectus depręcaī patrem.vt ei puellam acciperet in vxorem Ille vero cōsentiens venit ad Iacob supplicans vt filio suo Sichē dinā ipe contungenti Iacob igitur neq; contradicere valeans ,ppter dignitatem supplicantis.neq; legiti mū iudicans alienigenę filiam copulare petit concedendū sibi spacium.vt deliberaret de qbus po scebat Abscessit ergo rex sperans Iacob nuptias filio suosconcessurum.Iacob aūt indicās filijs:& cor ruptionem sororis & supplicationē Emmor:petebat cogitandū esse qui fieret & plurimi quidē face bant cōsiliū non inuenientes ¶ Symeon vero & leui puellę fratres ex matre eadē nati hmōi sibi con tumerūt actionem adinuicē:& esset festiuitas & Sicinitę in requie epulis versarentur incunctanter omnis custodijs assistentes dormientes occiderent& venientes in ciuitatem interficerēt omnem ma sculum etregē cū eis/& filium eius:soliq; parcerent mulieribus Hęc efficientes pręter cōscientiam patris reuocarunt Dinam. ¶ Iacob aūt fastorum magnitudinem admiranti:& filijs irascēti deus asi stens fuit eum confidere:& purificantem tabernacula/sacrificia cebrare.quæ prius cū iret in meso potamiam pro somni apparitione deo vouerat. ¶ Cū igitur pugnaret suos Labā deos inuenit neq; enim sciebat a Rachel furatos esse:& eos celasset:in terra sub arbore quadam hos ergos inde tollens sacrificabat in bethel.vbi somnium viderat cum mesopotaniam prius iret:hinc enim ,pficiscens ve nit in effrata:vbi Rachel ex partu mortuam sepeliuit:quę sola inter cognatos in Ebron honorem se pulture habere non meruit Et Et valde flens filium ex ea natum Beniamin appellauit:,ppter dolo rem/quę ob eum matri ,puenerat. ¶ Isti sunt ergo filij Iacob omnem masculini quidem duodecim: femina verovna.Horum octo legitimi:de Lyra sex quidem:duovero de Rachel quattuor autem de famulabus.bini ex vtraq; quorum & nomina superius dixi.

Fœdus Labā est Iacob i Galaath.

Iacob mittit ad frem nūcios i terra Seir.

Apparatus Iacob occurrētis Esau fratri.

Iacob cū ange los q̄ israel dictus est.

Phanuel visionis locus.

Iudei ḡre neruis non vestiuntur.

Seir vñ dicit.

Dina filij Iacob stupratur.

Symeō & leui stuprū sororis vindicāteroēs Sichimitas dolo occiderunt.

Deus Iacob apparet qvotum priusfactum adimplet in Bethel.

Rachel in affrata moritur i ptu Beniami

Filiorū Iacob epylogus.

¶ Moritur ysaac in Ebrō: & sepultura filijs suis cū Rebeca vxore prius defuncta. Capitulū. xxviij D.

Laus ysaac & sepultura.

VEnit ergo hinc in ciuitatē Ebron positam inter chananeos. Illic autē ysaac cōmorabat. & paululū quidē pariter vixerunt. Rebecam Iacob viuam nō reppert. Moritur & ysaac: nō post multū/q̄ filius eius aduenit: & sepultus est a filijs cum vxore in ebron vbi erat sepultura parentum Fuit ergo Ysaac deo vt carus. & multa eius prouidentia dignus: post Abraham valde longeuus. Cūq; vixisset centum octuaginta quinq; annis cum virtute defunctus est. Ge.35

¶ Incipit Liber secundus antiquitatis iudaice.

Idūea ab edō dicta.

QUō Esau/& Iacob Ysaac filij hitacula diuiserī: & Esau q̄dē Idumeā tenuit. Iacob āt chananeā. C.j.

DOst mortem vero Ysaac filij eius inuicem tabernacula diuiserunt: & non ea quę acceperāt tenuerūt: sed Esua quidem Ebrō ciuitatē fratri dans habitabat in Seir: & in Idumea regnabat: quā regionē a semetipso ita vocauit. Edon enim nominatus est. quam nuncupationē huiusmodi venationis cā sortitus est. Aliquādo labore venationis æstuans rebebat dum adhuc puer esset: ętate: iuuenisq; fratrē lentē prę parentem sibi ad prandiū. rubeum colorē nimis habentē: & propterea potius incitatus rogabat: vt pberet sibi cibum. Qui vendere sibi primatum propter cibū per eius ęsuriem cōpulit fratrem. Ille fame compulsus cōcessit cum sacramento primatū Quāobrem propter ruborē cibi a coetaneis infantiæ tempore Edon vocatus est. Hebrei nāq; edon rubeū dicūt Et iō regionē sic appellauit: quā græci honestius Idumeā de nominauerūt ¶ Fuit aūt pr filiorū numero qnq; quos hieusq̄dē/& hielō/& chore/ex vna muliere sūt geniti. Oolibama noie. reliquorū vero heliphas q̄dē ex ada. rabuel aūt de basemath ethei sūt nati. Hieusquidē filij nō fuerūt heliphas vero fuerūt ligitimi qnq; themā: omath/sephugathā/cenes. Amalec. n. naturali erat de cōcubina a thāna noie, ꝓcreatus Isti siquidē hitauerūt i idemea. que gœbolitis ē dicta: & ab Amelech Amalechitis ē appellata. Cū ei aliqñ magna fuisset idumeas. & in tota regiōe nomē itegrū retineret: i patribus appellationē ab hitatoribus cōseruabat. Cōtigit āt iacob: vt ad tātā fœlicitatis magnitudinē pueniret: que facile ab alijs apprehendi nō possit. Diuitijs em̄ cūctis, puincialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus imitabilis: & cōspicuus erat nec vllius rei penitus idigebat: qñ illi ad opus manuū: & laborū tollerātiā erāt prōpti: & ad itelligētiā ꝑparati: i tm̄ vero habuit diuinitus fœlicitatis curā: vt etiā ex his q̄ tristitia videbātur eē bonorū ei ꝑberet sublimitas: fecerit q; eū qui ex eo ꝓcreati sunt auctores reuersiōis ex ęgipto. quo prēs noīi huiusmodi causa morati sunt. Esau ꝗre Edō vocatus est. Hebrei nāq; edon rubeū dicūt Et iō regionē sic appellauit: quā græci honestius Idumeā de nominauerūt ¶ Fuit aūt pr filiorū numero qnq; quos hieusq̄dē/& hielō/& chore/ex vna muliere sūt geniti. Oolibama noie. reliquorū vero heliphas q̄dē ex ada. rabuel aūt de basemath ethei sūt nati. Hieusquidē filij nō fuerūt heliphas vero fuerūt ligitimi qnq; themā: omath/sephugathā/cenes. Amalec. n. naturali erat de cōcubina a thāna noie, ꝓcreatus Isti siquidē hitauerūt i idemea. que gœbolitis ē dicta: & ab Amelech Amalechitis ē appellata. Cū ei aliqñ magna fuisset idumeas. & in tota regiōe nomē itegrū retineret: i patribus appellationē ab hitatoribus cōseruabat. Cōtigit āt iacob: vt ad tātā fœlicitatis magnitudinē pueniret: que facile ab alijs apprehendi nō possit. Diuitijs em̄ cūctis, puincialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus imitabilis: & cōspicuus erat nec vllius rei penitus idigebat: qñ illi ad opus manuū: & laborū tollerātiā erāt prōpti: & ad itelligētiā ꝑparati: i tm̄ vero habuit diuinitus fœlicitatis curā: vt etiā ex his q̄ tristitia videbātur eē bonorū ei ꝑberet sublimitas: fecerit q; eū qui ex eo ꝓcreati sunt auctores reuersiōis ex ęgipto. quo prēs noīi huiusmodi causa morati sunt. Esau ꝗre Edō vocatus est. Hebrei nāq; edon rubeū dicūt Et iō regionē sic appellauit: quā græci honestius Idumeā de nominauerūt ¶ Fuit aūt pr filiorū numero qnq; quos hieusq̄dē/& hielō/& chore/ex vna muliere sūt geniti. Oolibama noie. reliquorū vero heliphas q̄dē ex ada. rabuel aūt de basemath ethei sūt nati. Hieusquidē filij nō fuerūt heliphas vero fuerūt ligitimi qnq; themā: omath/sephugathā/cenes. Amalec. n. naturali erat de cōcubina a thāna noie, ꝓcreatus Isti siquidē hitauerūt i idemea. que gœbolitis ē dicta: & ab Amelech Amalechitis ē appellata. Cū ei aliqñ magna fuisset idumeas. & in tota regiōe nomē itegrū retineret: i patribus appellationē ab hitatoribus cōseruabat. Cōtigit āt iacob: vt ad tātā fœlicitatis magnitudinē pueniret: que facile ab alijs apprehendi nō possit. Diuitijs em̄ cūctis, puincialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus imitabilis: & cōspicuus erat nec vllius rei penitus idigebat: qñ illi ad opus manuū: & laborū tollerātiā erāt prōpti: & ad itelligētiā ꝑparati: i tm̄ vero habuit diuinitus fœlicitatis curā: vt etiā ex his q̄ tristitia videbātur eē bonorū ei ꝑberet sublimitas: fecerit q; eū qui ex eo ꝓcreati sunt auctores reuersiōis ex ęgipto. quo prēs noīi huiusmodi causa morati sunt.

Esau prio genita vendit.

Vxores filij & esau.

Multiplicatio fœlicitatis iacob.

B

QUō Ioseph iunior filioꝝ Iacob/sōnijs ei demōstrātibus fœlicitatē futurā, iuidiā sustinuerit sr̄uz. C.ij

IOseph ex Rachel filiū susciēs Iacob &, ꝓpter honestatē corporis/& animi virtutē cūctis alijs sapiētia ꝓcelleret: eū āplius alijs filijs diligebat Huic siue pr iā dilectio odiū cōcitauit fratrū siue sōnia quę cū vidisset patri/& eis, ꝓtinus idicauit: eo q; profectū eius annūciaret cume sępius celēter hoies: eriā suoꝝ fœlicitates. Visiōes aūt que apparuerūt Ioseph erāt huiusmodi. Missus a pre cū colligerēt messes maturas fruges. vidit nimis ꝓcipua visionem: & vltra ea que solēt per somnia prouenire Quam visionē dum surrexit fratribus suis tanq̄ sibi somnium discernentibus enarrauit dicens vidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem/in quo eum posuerat loco. illorū vero cōcurrentes adorare eum: sicut dñm seruī. Illi intelligentes virtutem eius: & rerū magnitudinē prædicere visionem/& cōtra se potestatē eius futuram. Ioseph quidē tanq̄ ignorātes somnia nihil explanauerūt. cōsilium vero fecerunt. ne ad, pfectum ea que arbitrantur acciderēt & circa eū graues amplius euistebāt ¶ Impugnans aūt diuitias eorū inuidiā. secundā prēsti tit Ioseph visionem multo mirabiliorē/q̄ primā. Vidit em̄ solem simul/& lunam & ceteras stellas in terram descendere & se adorare. quam visionē patri nihil de fratribus malim formidans/etiā his præsentibus indicauit. & interprætari sibi quid hoc significare velit poscebat. Ille vero somnio gaudens cū expositionem mente cōspiceret alias cōciperet: & cū sapientia non sine consideratione cōijceret letabatur. magnisq; significationibus fœlicitatem filio nunciabat. tempusq; largiente deo futurū quo a parentibus/& fratribus eēt honorādus & adorari dignus: lunā q̄dē & solē patri/& matri cōparās eo q; illa augeat/& nutriat vniuersa. ille vero formet. & aliā alias illi fortitudinē p̄stet. stellas vero fribus cū ad ipsi vndecim essent. sicut & stelle vigorē a sole & luna percipientes Et Iacob quidem huiusmodi nō insipienter discretionem protulit visionis ¶ Fratres vero Ioseph vehementer ea que sunt prędicta cōtristauerūt & incitati aduersus eū, velut extraneū, bona quæ significata fuerēt illis sōnijs habiturū. & nō quasi de fre gaudēt. Dū etiā cū eo potuissent. his adispicibonis Nēpe qui cognatiōe cōmunicarēt. & fœlicitatis sotij forēt. interimere adolescētulū sunt aggressi. Cūq; hoc statuissēt cōsiliū ad pficiendū illud tendebant. In Sichinis abeūtes Hęc aūt, puincia pasturis ē ouiū optima. & gregū a limitis valde copiosa Quo dū gregū curā hērēt & prez scire nō fecerunt quibidē remutasset ille ignorās hec: eo q; nullus deū gregibus aduenīret q q dē eētverū d filijs nūciaret tristēq;, p illa iz gerēs & fidie cōstitutus cōmissi Ioseph ad gregesvt de fribus suis agnosceret. & qd ageret idicaret, illiāt frem

Laus Ioseph Visiōis Ioseph Prima.

Secunda visio

Inuidia fratrū contra Ioseph

A videtes ad se venire gauisi qdē sūt: sed nō q̄si familiaris sui p̄sentia: & p̄e directi. Sed q̄si sup inimico. & manibus eor̄ diuina volūtate cōtradito. Ad internitionē ergo eius nolētes differre p̄sens tps ꝓtinus accesserū t. Quos dū Ruben senior eorū inspiceret ita cōspirare & ad actū iā videret vnanimes eos retinere tētabat magnitudinē p̄sumptionis: & scelus eis offendens: quia malignum quicē deo & hoibus esset abhominabile ēt nō cōsanguineū hoiem perimere. Multo magis āt ictalestius cedē i fratrem ita pficere. quo ic3 interfecto pr vna perimeret: & mr in luctu ex filij nō humana lege facta priuatiōe cōsumeret. Etiā eis hoc dicebat: vtvno aio pciperēt qd ꝑ patrem mortuo sibi filio. & iuuencu lo: & rederent & a tali p̄sumptione deum timentes qui ispector simul & testis esset: & ab huiusmodi actione recederēt: penitentiq; diligerent: & potius tēperantię deseruirēt: nā accedentes ab hoc opus omnē penā ꝓ fratris nece ptoluerēt: videtes vtiq; dei ꝓtidētiā vbiq; p̄sentē cui neq; qđ in deserto: neq; qđ in ciuitatibus agit ē absconsum vbiq; em hō ē: oportet scire illic esse deū: sed etiā conscientiā suam eos habituram inimicā in his p̄sumptionibus edicebat: quā neq; bonā habētes aliqui: neq; talis qualis i eis tunc habitaret: post mortē fratris effugerent. Adiiciebat dictis etiā hęc: quia fratrē neq; iustū aliquid facientē nęphas esset occidere: bonū eē vero ē t inimicis oblituisci: si quid forte peccauerit: Ioseph āt in illo malignū circa eos extitisse cur eū occiderēt: cuius ętatis ifirmitatē mēsurare debe rēt qñ ipse eor̄ tutelā potius expectarēt. Cā vero huius interitus multo pęiorē eor̄ actionē faceret: eo ꝙ ꝓpter inuidiā futurorū bonorū eū vita priuare niterent: qbus simul cū illo vterent: eius cōmunioni pariter participātes: cū nō extraneus sed domesticū eorū existeret: vñ deberent sua putare que cū Ioseph largitas diuina cōseruaret: sed & iracūdiā supernā ꝓptere a seueriorē sibimet futurā si eū q a deo iudicatus fuerat dignus occiderēt. & auferēt deo eū cui eēt talia donaturus. Et Rubē quidem hęc dicēs & his potiora supplicās: eos a fratricidio conabat auertere. Cūvero in nullo eos mitiores videret: sed festinātes ad necē inuadebat vt malū sceleris aliquatenus leuigarēt. Nāvlsciscisevolētes pri

B. us credebat flectere. Cū vero ꝓualuissētvt frem occiderent: dicebat nō eē futuros malos: si i his quę nūc hortaret obedirēt. in his em eēt & opus quō festinarēt: nō tñ hmōi. sed leuius i cōparatiōe mali Petebat eos manus quidē i fratrē nō inijcere: sed ꝓiectū in lacūvicinū eū illic desirēt mori: & scelus manuū suarū vlta leuigari Illis aūt cōsentiētibus sumēs Rubē adolescētulū & caute ligāseū in lacū cū qete deposuit. erat em sine aqua Et ille quidē dū hoc feciſſet abcessit querēs loca oportuna pasturę.

¶ Quomō idem ipse bis venditus Primo a fratribus ꝓpter odiū qđ habebāt in eum Secundo Putipharia negociatoribus. factusq; insignis & clarus. Capi. iij.

Ge. 37. & 39. Vdas, aūt qui, & ipse filius erat Iacob vidēs negociatores arabes ex hismahelitarū gñe aromata: & onera syria portātes egyptijs de galaath post discessū Ruben fratribus ꝓuasit vt extrahētes Ioseph vēderēt arabis quo lōgius cōstituto: vel simouerent apud pegrinos: ipsi forent a scelere liberi. Hoc dū placuisset Ioseph extrahentes: negociatoribus vēdiderūt ꝑcio nūmorū xxx. cū decē et sex eēt ānorū. Rubē āt nocte ad lacū veniens: latens fratres vt liberaret. Ioseph. dū clamante eo nō rīderet: metuēs ne post obscessum eius interminerent eum culpabat fratres. illis quod gestum fuerat edicentibus. cessauit a luctu ruben ¶ Cumq; hec circa Ioseph gesta viderentur a fratribus quid agerent postea vt extra suspitionem patris fierent exquirebāt. tunicam q; qua venerant indutus ad eos Ioseph quam abstulerunt dum eū in lacum deponerent placuit eis dicerpere: & hirci sanguine maculatam portare patriq; mōstrare vt ei videretur quasi a bestijs deuoratus. Quod facientes venerunt ad senem Et cū ab eis de filij cognitione inquireret: dicebāt se quidem Ioseph neq; vidisse neq; si calamitas ei accidisset nouisse illam vero tunicā inuenisse se sanguine maculatā atq; discissam & arbitrari se ꝙ incidens in bestias interisset. si tñ ex tunica agnosceretur & si hac indutus fuisset de domo ꝓficiscens Iacob aūt cum prius in liuori spe fuisset tāq; forte predato suo filio hanc spē deseruit. cum tunica eius mortis iudicium ei faceret magnifestum. Cognouerat em eū ipsa vestitū cū ꝓperaret ad fratres & velut super mortuo de cetero videbatur afflictus adolescentem lugens & tāq; vnius filij pater esset. aliorumq; consolatione priuaretur sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimās comparatum qui a bestijs credebatur esse consumptus. Sedebat sacco vestitus: afflictus grauissimus vt neq; a filijs consolationem sumens leuior fuisset neq; laborando doloribus indulcere ꝓualeret. ¶ Ioseph autem venditum a negociatoribus comparās putiphares vir egyptius qui erat sup cogos regis pharaōis. hz in oi honore doctrinamq; liberaliū ędocebat. & letū eē meliori cibo q̄ cōueniret seruili fortunę als fore lubebat. cōmisitq; ei domesticā curā: ¶ Illevero cū his fruer

Ge. 37. & 39. vitutem humilitatis quę circa eum erat. neq; hac mutatiōe dereliquit sed ostendit prudentiā cum certissime affuerit ꝓualere posse rebus in vita difficillimis. nec fœlicitatibus solummodo temporalibus inherere. ¶ Itaq; dum vxor eius dñi propter pulchritudinem & oportunitatem ac tuum eius eēt illius amore confecta. & putaret quid si hoc ei faceret. manifestum facile eum suaderet venire ad suū concubitum. quasi ille iudicaret fœlicitatem eo ꝙ ei domina supplicaret. & ad figuram illius tunc

Cōsiliatio fręs in Ioseph.

Rubē ꝓhibet fratres a nece Ioseph.

Vbiq; deus est

Cōsiliū vt ponerent eum in lacū & nō polluerēt eius sanguine manus.

Ioseph venundatus ē arabis Iudę fratris cō siliotrigintanū morū ꝓcio

Ruben nō inuēto Ioseph in lacu plorat.

Fraudulenta frem apud patremexcusatio tunicā Ioseph sanguine maculatam ostendentium

Secūdo venditur Ioseph.

Plorat iacob filium suum Ioseph.

seruitij & nō ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei pdīt: & verbas de prnixtiōe fecit. D
Cuius spuebat ille pces: dicēdo nō esse iustum hmōi sibi imponi seruitium. Vñ emptorē a quo tāta
dignitate fuerat honoratus: iniquitatis cōtingeret iniuriam sustinere. sed rogabat eā cōprimere pas-
sionem desperationē quippe ei huius desiderij pponens: qa si nō eēt spes: hoc ei facile posset auferri se vero omnia potius ferre dicebat in hoc quomnō cōsentire Nam si seruum inquit dñę suę nihil
facere oportet aduersum: contra hec pcepta maxime cōuenit resultare. Illius aūt amor potius auge
Interato solici batur eo q; non speraret omnino deuare Ioseph. ¶ Et dum vehementer obsideret: a passione sc̄a
tat a dña Ioseph. rursus fecit experimentum. Igit dum festiuitas publicę celebrationis instaret: in qua ad cerimonias
etiam mulieres interessent: egritudinē marito simulauit: captans ob hoc solitudinem atq; silentiū: vt
exoraret Ioseph Qui dū accessisset vberiores prioribus obtulit ei sermones quia bonū qdē fuisse
vt precibus priscis flecteretur: nec in aliquo cōtradiceret ꝓpter reuerentiā dñę deposcentis: & excel
lentiam passionis: qua cogeretur dña de sua dignitate descendere. sed nunc melius agere si quę pri-
dē contēpserat emēdaret. Nam si scdas preces expectaret hoc illa etiam studio maiore se fecisse fe-
rebat. egritudinē simulasse: & festiuitati & cerimōijs pposuisse eius ꝛplexū: Sibi aūt qd primis sermo
nibus nō credendo resultauerat: nulla factū fuisse malicia iudicaret. signū q; crederet utilitatis bono
rum psentiū: q; ipsa i ea voluntate psisteret. quę bona iā quasi possideret si eius amore flecteret & ma
ioribus frueret obediēs: vidictā vero & odiū eū asserēs suscepturū si eius cōtēneret dignitatē et dñę B
castitatē conferre videret Neq; em̄ hoc illum iurare posse dicebat si ipa ad accusationē accederet il-
lius & tāta tā se ab illo marito ꝓprio mētiret: magisq; creditur uxoris sermonibus Putyphare q illius
liceteos ex veritate ꝓferret ¶ Hęc dicēte muliere: simul & sciēte: nec mia eū recedere a castitate sua
sit. nec metu coegit: sed & pces respuit & nimis nō cessit: metuēs iusticiā sustinere & pati magis qd
Constātissima libet seuius elegit q̄ lętis vti psentibus: in qbus etiā conscius esse pditionis suę Cōmemorabat autem
Ioseph pudici nuptias & viri sotietatē & his potiora distribuenda. qua tēporalis ardoris libidini supplicabat: nā ta
tia: libus ppetratis: que penitētiā magis augerēt dolorem sumeret & nequaq̄ qd dereliquerat æmenda-
ret: & timorē nimium eēt habitura. qñ cā huius mali nullatenus posset abscōdi. viri aūt suę societatis
Accusat falso adoptionē habitura sine piculo Insup magnā cōsciētię apud deū fiduciā i bonis quę cognoscerent sit
Ioseph ab impu & apd̄ hoies: tāquā i eius manēs ꝛplexibus mūda & apd̄ eū dñe ptātē nō, ꝓ pctō habitura cōfusionē
dica muliere. multoq; melius esse habere fiduciā in bonis quę cognoscunt q̄ in malis quę timore celat. Hęc dicēs
& his multo maiora: ardorē mulieris retinere: eiusq; passionē conuertere cōe nitebat ¶ Illa vero stu-
dio suo vehementius incitata immittētes manus: cum verbis suadere desperasset eū cogere ptētabat
Cūq; fuisset iratus Ioseph illa eius tenente vestem qua se exuerat. exiliit domo. Quę in formidine
constituta ne viro suo hoc diceret: iniuriāq; volens puenire: quatenus aduersus Ioseph mētiretur: ex
cogitauit vt hoc mō vlciscetur iniuriā: quæ fuerat ita superbe cōtēpta. Præcedere vero in accusatiōe
sapiētissimum fore simul & muliebrę credēs Et sedebat qdē defecta atq; cōfusa ob tristiciā qua cupi
Astutia mulie ditate sua fuerat decepta tētamētū corruptionis suę cū ita fingens Veniente aūt viro: vulto turbato
ris in accusan cāmq; consulenti facit Ioseph accusationis initiū: & velut mortua dixit marito, Seruum nequā cubile
do Ioseph, tuū violare volentē castiga: qui neq; qualis in domū nr̄am venerit recordatus timuit: neq; quātū ex F
tua bonitate ꝓmeruit mente ꝓcepit sed ꝓ his cū rebus omnibus bonū se pbere debuisset: insidiatus
nobis est: vt lectū tuū cōtumelijs afficeret & hęc in festiuitate captans absentiā tuā Qui lz humilis
primitus videret: ꝓpter tuū quiescebat metū nō quia esset natura begninus Hoc aūt factū est: eo q;
inde: & ꝓter spem ad honorē accesserit. Qui dū fidē totius possessionis tuę & dispēsationis obtinere
ꝓualuisset: & senioribus famulis prępositus eēt: tuā quoq; violare tētauit vxorem: Dūvero qeuisset in
verbis oñdebat ei vestē quasi dū tētasset ei vī facere reliquisset eā ¶ Putiphares neq; lachrymis vxo
ris: neq; his que dicebat illa: vel videbat ipse discredēs: & eius amori cūcta distribuēs: exanimationē
qdē veritatis fieri nō pmisit: vxori tribuēs castitatem Ioseph vero nequam esse decernēs: & illum qui
Ioseph inocēs de malignorum misit in carcerē vxori vero potius castitatis ornamentum ineſſe testificatus est.
cum malignis ¶ Diuino Ioseph confisus auxilio apud carces custodē grām inuenit vbi (auditis sōnis) pincer
ponit i carcere nā liberādū fore: & pistorē crucifigēdū ꝑdixit atq; regis somnia exponēs in ęgypto generalis dispen
sator constituitur. Capi. iiij.

IOseph itaq; deo oīa cōmittēs: neq; ad satisfactionē: neq; ad ītegrā factor̄ manifestationē cō
uersus ē: sz viculis & necessitate tacitus māsuetusq; succubit: meliorē eē cōfidēs deū: cā; cala
Ioseph apud mitatis veritatē sciētē q̄ illos. q eū iniuste penę cōtra derēt cuius puidētię exp̄mēta repēte; su- Gen.
carcerem cu scepit Custos nāq; carceris diligētiā fideq; eius cōsiderās & vidēs dignitarē eius formę subtraxit vi 39
stodem inuenit cla: & qd erat pessimū leuius ei fecit ciboq; eūvti q̄ victis cōueniebat: meliore ꝓcepit His vero q i eisdē
gratiam. calamitatibus erāt: dū ab erūnar̄ onere cessarēt ad coloquiū vt assolet cōmuniōis: & sicis calamitatis
viuentibus: & adinuicem cās pro qbus cōdēnati fuerant requirētibus pincerna regis ab eo vehemē ge.

A ter honor atus: eiusq; affectu deuinctus: & cū ioseph hīs compedes Familiarior ei magis effectus ē Sapiētia nāq; ei videbat excellere cūq; sōnium vidisset exposuit: petēs vt q̄d significaret: insinuaret: accusans qa supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinē apponeret sōniorum Dicebat ergo se vidisse triū palmitū natos botros: ex vnoq; pēdere grādes iā: & ad videmiādum speciosos eosq; se comprimere in poculo regis mustūq; offerre bibituro: & illū grate suscipere. Quod ergo viderat: hoc esse dicebat: poscebat vt quecūq; Ioseph in bis sortiret intellectū ei suo manifestaret eloquio. Ille vero exhortabat eū cōfidere: & sperare i diebus se tribus a vinculo absoluēdū rege desiderāte ministeriū eius & rursū i eo eē cōstituēdū. Fructū ei vineę significabat i bonū deū p̄buisse q̄d ēt ipse libat & fidē hoibus amicitiāq; paciscit. Soluit ergo lites passiōesq; & tristitiā aufert his q̄bus offert: & a detestatiōes spe cōuertit. Hoc ergo dicis inquit ex tribus cōpressū botris manibus sucepisse regē tuis bonā visionē scito tibi futurā: & presentis necessitatis indulgētiā in tot diebus prenunciātē de quātis palmitibus fructū visus ex persōniū vindemiasse. Sed memor esto mei cum fueris hec expertus: qui tibi prenūciaui bona: & in ptāte cōstitutus: non obliuiscaris in quibus nos derelinqs. Nihil ei peccātes ad vincula venimus: sed pro causa veritatis & castitatis ea que reorū sunt sustinere dānati sumus quādo nec in ꝓpria delatione eū, q nobis

B hecintulit iniuriā sustinere voluimus Et pincerne quidē vt assolet audiente huiusmodi expositionē sōni gaudiū erat expectabatq; interpretationis finem. ¶ Serius q̄dē supra pistores cōstitutus: cum pincerna vinctus in carcere: cū talē. Ioseph ꝓtulisset de illius visione sentētiā: in spe bona cōstitutus cū & ipse sōniū vidisset petijt Ioseph: vt & illi quę preterita nocte viderat quid vellēt significare de ꝓmeret Erat enī inquit hmōi Canistra tria super caput meū ferre me vidi: duo quidē panibus plena: tertiū obsonio: varijsq; cibie: & qualia solent regibus ministrari: suptuolātes aūt alites: oia cōsūpsisse. Et ille q̄dē cedebat sibi similē expositionē futurā quam pincerne dixerat. Ioseph autē cōcipiens animo somnium

Gen.c +1. dixit ad eū: velle quidē se interpretē ei fore bonorū: & non talū qualium visio demonstraret duas inquit ei vitę superesse dies: hoc dicēs canistra significare: tertia vero eū crucifigēdū: cibūq; volatilū esse futurū: nihilq; fore quod ei auxiliū posset ferre. Hęc ergo similē terminū in ābobus sicut Ioseph dixerat susceperūt. ¶ Prędicto nāq; die cū natalis esset regis: non sicut rex agens: pistorē quidē crucifixit: pincernā vero vinculis absoluens: in propriū ministeriū reuocauit. ¶ Ioseph vero cū duobus annis vinculorū mala sustineret: nihilq; a pincerna p̄dictorū memoraret: deus eripere cū volēs de carcere: huiusmodi ei machinatus est libertatē. Rex pharo vna nocte visiones sōniorū videns, duas & cū, his vtriusq; expositionem interpretationem quidē oblitus visiones recoluit: afflictusq; in his quę viderat nempe cū ei tristicia videretur die facto conuocauit sapientes egyptiorū: volēs agnoscere sōniorū discretionē. Hę sitātibus aūt illis rex potius turbaret. Pincerna vero regis videtē confusionem memoria: reddita est ioseph eiusq; circa somnia sapientia & accedēs ad regē: iudicauit ei de ioseph & visionē quā ipse vidisset incarcere pariter & cuētū: & quia dixerit crucifigēdum ea de pistorē: & sibi oia secundū interpretationē sōni euenisse p̄dicente ioseph: vinctūq; eum asserens aputiphare principe cocorum vt seruum cum deceret semetipsū non humilis hebręorū esse generis: nec glorie paruę. Nūc inquit euocās: nec ꝓpter modernā eū calōniās eū culpans quę tuis sōnijs indicātur agnosces iubente rege ioseph ad suū vultum ad

C. duci: obediūt famuli diligētia ei p̄cepto regis adhibita. ¶ Rex vero eius dexterā apprehēdēs: o iuuenis inqt tu mihi nūc optimus & prudētia dignissimus in testimonio mei famuli nūciatus es His ergo bonis q̄bus iste ptcipatus ē etiā fac me esse cōsortē pādēs quecūq; mihi sōniorū p̄nūciāt visiōes Nolo aūt te vīlo terrore cōstrictū blandixi sermōe fallaci: & delectationē facere: si reuera sit triste q̄d vidi. ¶ Putabā circa fluuiū ābulās videre me boues pinguissias: simul & magnitudie p̄cipuas nūero septē gradiētes als iradi de pascuis ad paludē: alias vero tātas nūero pspexi maximas de palude cōcurrere valde tenuissimas & ad vidēdū deformes Quę dū deuorasset pigues & magnas: nihil adiute sunt crudeli fame dete

¶ Et post hāc visionē de sōnis: surgēs: & turbatus q̄d eēt visio apd me cōsiderās: rursus i soporē solitus & vidi scdm sōniū multo mirabilius pori: quę ēt me terrēt potius atq; cōturbāt Spicas. vij. vidi ex vna radicenatas capite i grauatas & reclinatas ex fructu & apta ad messē: & ad hęc alias septē spicas i anes & infirmas nimia siccitate. Quę cōuersę: vt cōsumerēt & cōederēt spicas speciosas: stuporē mihi fuerūt

¶ Ioseph aūt respōdēs ait. Visio quidē ista rex licet duabus formis apparuit, vnū terminū tn eūdēq;: significat futurorū. Quod enim boues vidisti animal in aratri labore fortissimū a peioribus deuoratas: & spicas a minoribus fuisse consumptas famen & sterilitatē egypto totidē annis prenunciat equis scilicet primo tēporibus fœlicitatem ferentibus quorū vbertas totidē posteriorē annorū sterilitate consumetur Erit ergo rerū difficultas necessariū quę inemendabilis vehementer existet. Signū autē hoc est quomodo exhaustę boues meliores consumpserūt: satiariq; minime valuerūt Deus tamen nō vt tristificte: futura p̄dicit hoibus: sed vt p̄sencitibus leuiora faciat experimēta prenunciatarum rerum. Tu siquidem cōgregās bona tēpore primo futura facias: vt calamitatē vēturā: egyptiorum terra non sentiat. ¶ Mi-

Pincerna regi in compedibu cum ioseph.

Somnū pincę nę quod expo nitur a Ioseph

Commendat s Ioseph pincer nę libando.

Seruī sup pisto res captiui som nij interpretatio

Libertat picer na & Pistor cru cifigit. Cā libe rationis ioseph a carcere.

Eductus ioseph de carcere audi tis regis somnijs ea interpretat. Primum Regis somnium.

Secundū sōniū

Expositio vna ad duo somnia

Deus quare futura precedit.

rante itaq; rege prudentiã sapientiãq; Ioseph: & consulente quemadmodum vbertatis tempora dispensarentur: vt posterior sterilitas leuior esse videretur huiusmodi cõsilium dedit: vt frugũ parcitas haberetur: & non affluenter Egyptios his vti pmitteret. Sed quantũ sufficeret ad pabulũ erogaret. Quę vero supessent sterilitatis in tẽpore seruari: recondiq; monebat triticum ab agrigolis perceptum: vt ad sata tantũ modo ministrarentur expensa alimentorũ. ¶ Pharao vtrũq; in ioseph miratur: & discretionẽ somniỹ pariter & consiliũ dispensationẽq; eius rei ipsi cõmisit: quatenus ageret ea: quę populo egyptiorũ & regi sciret vtilia: inuẽtorẽ scilicet huiusmodi: vitę etiã dispensatorẽ optimum esse confidens. Ille vero potestate sibi a rege collocata: ita vt eius frueret signaculo: & purpura vestiretur p vniuersam terrã ductus: in curru vehebatur: frumentũq; agricolis sufficiens ad semen & pabulum singulis metiẽs nulli significabat causam pro qua talia perագebat.

Cõsiliũ ioseph ad subueniẽdũ tpis sterilitati.

Ioseph generalis dispensator i egypto a rege cõstituitur

¶ Quomodo Ioseph triginta ętatis annorum sua prouidentia a rege & populo sup omnes honoratus est & nomẽ nouum ꝓmeruit vxoremq; Assenech ducẽs duos ex ea filios habuit. Et quomodo se habuit erga fratres in Egyptum pro comparando tritico bina vna descendentes.

Capi. quintum

In biblia hẽtur vocauit eũ lingua ęgyptiaca saluatorẽ mũdi

Filij ioseph ex Assenech. Manasses & effrai.

Prouidẽtia ioseph.

Iacob mittit in ęgyptũ oẽs filios dẽpto Bẽiamin frumẽtum comparaturos. Quõ se habuit ioseph ad fres q eũ vẽdiderãt

Rñsio Rubẽ p omnibus

Meminit Rubẽ Ioseph corã se ipso quem mortuũ estimabat.

Ioseph fres in carcerẽ mittit q suos post ea liberatis vt Bẽiamin adducant vno eoꝝ manẽte obside iungit.

TRiginta siquidẽ ętatis iã ãnos trãsierat: & omni honore fruebat sibimet a rege collato quẽ appellauit Sophõphalicos vidẽs eius itellectũ inopinabilẽ. Significat aũt hoc nomẽ inuẽtorẽ abscõditorũ. Duxit aũt vxorẽ valde dignissimã filiã pateferẽs alias patefre qui vnus fuit hęlipolitanorũ sacerdos: adhuc virginẽ noie. Asenech. cooperãte sibimet rege. Ex hac fuerit ei filij duo ante sterilitatis tẽpus. Manasses quidẽ senior: qđ nomen significat obliuionẽ eo q̃ p fœlicitatẽ obliuio ei ifœlicitatis accesserit. Iunior vero effraim: qđ restitutionẽ significat: eo q̃ esset redditus libertati maiori. ¶ Egypto siquidẽ secundũ somniorũ expositionẽ Ioseph septem annis beatissime trãseunte fames annũ tã tãgebat octauũ: & ex eo q̃ nõ p̃sensissent casurum sup se malũ laborãtes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas cõfluebãt: ille vero ioseph vocabat: qui eis frumentum vẽdidit. factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omniũ nõ cõprouincialibus tantũmodo faciens: sed etiam paratus vendere peregrinis: omnesq; homines secundũ cogitatiões suas: solatiũ merebãt Ioseph fœlicitate eius vtẽtes. ¶ His ita gestis dũ chananea fame cruDeliter vexaretur omnẽ deniq; terrã hęc pestis inuaterat. misit etiam iacob filios suos vniuersos in ęgyptum cõparaturos frumentum: cõfidens licere tritici commercium fieri peregrinis. Beniamain tantũ mõ retinens qui ex Rachel fuerat generatus. & erat ioseph cõsanguineus. Illi in ęgyptum veniẽtes adierũt Ioseph frumẽtum emere supplicantes. Nihil eni erat: qđ nõ illius cõsilio gereretur. nã ministratio regia tunc vtilis erat hominibus qñ ioseph exhiberetur honor. ¶ Qui dũ cognouissent fratres nihil de se cogitãtes eo q̃ adolescens quidẽ ab eis abcesserit ad hãc vero ętatẽ ita peruenerat vt figura etiã eis ignotus esse videretur: cum magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio proueniret: tentabat eos vt dicerẽt quã haberent de rebus omnibus voluntatẽ. Quibus frumẽta quidẽ nõ venũ dabat: exploratores vero rerũ principis eẽ dicebat & ex multis quidẽ locis eos esse cõgregatos: excusationis vero causa se cognatos asserere. impossibile dicẽs esse viro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cũ regibus tot filiorũ copia esset valde difficilis: vt p hęc etiã de patre quę ꝓuenisset latenter agnosceret: similiter & vt de fratre suo beniamin audiret. Metuebat eĩ ne forsitan & in illũ vt in se peccauerãt aliq̃d deliquissent. ¶ Illi nãq; erant in tumultu pariter & timore maximo cõstituti periculũ putantes sibimet imminere: nihilq; de fratre mẽte sua pcipientes: & astãtes reddebant de singulis rationẽ. Rubẽ ita cõcionãte primatus: q eorũ senior existebat. Nos inquit nõ ꝓ lesione venimus huc. neq; regis negocijs aliqua mala facturi: sede gentes saluti & negocio & malore refugio. quę nostrã regionem obtinere noscuntur vestrã vtiq; scientes clemẽtiã: quos nõ solũ subuenire ciuibus propriis: sed etiã peregrinis mercimoniã andiuimus ꝓposuisse frumẽti: vt oĩbus indigentibus salutẽ maximã p̃staretis. Quia vero sumus fres & cõis nobis est sãguis: clarũ q̃d ẽ hoc facit ãt familiaritas formę nõ valde mutate. Pr̃ aũt est nobis iacob vir hebreus cuius existimus filij duodeci ex mulieribus quattuor quibus oĩbus viuẽtibus fœlices eramus vno vero fre nr̃o moriẽte ioseph: res nr̃e ad peiora cõuersę sũt. Nã & pr̃ imẽtũ in eo trahit luctũ. Et nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igit ꝓ comparatiõe frumẽti curamq; pr̃is & nostrorum ꝓuidentiam Beniamin iuniorem fratrẽ reliquimus. Poteris autem mittẽdo ad nostram domum agnoscere si quicquã dicemus mẽtientes. Et ruben quidẽ hmõi verbis tẽtabat persuadere ioseph vt de eis meliora deceneret. ¶ Ille vero iacob cognoscẽs viuere: fratrẽq; Bẽiamĩ minime depisse tunc equidẽ in carcerẽ eos quasi de vacãtia alio die vacãti discutiẽdos iniecit. Tertia die deducẽs eos quõ inquit asseritis neq; pro malignitate rerum principis huc venisse & esse fratres & vnius patris filios de quo dicitis. hęc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidẽ vnũ ex vobis apud me nihil inuenire passurũ: portãtesq; pabula genitori: demuo reuersi ad fueritis me fratrẽ quẽ reliqsse vos vobis

Gen. 41.

Gen. c. 42.

D.

E

F.

cū pariter adducentes:hoc enim erit ſignum veritatis.Illi in maioribus malis adducti flebāt inter alter
A utros de calamitate Ioſeph frequēter inge miſcentes:tanquā propter id quod illum cogitauerāt deo
vlciſcēte in eos talia ſuſtinerēt.Rubē aūt nimius erat:& eos in eiuſmodi ſermonibus penitētiæ increpa
bat:ex qua nulla quidem de ioſeph generaſ vtilitas illos vero quicquid mali ſuſtinerēt pro vindicta il
lius faciente deo:fortiter tolelare poſcebat.Nęc autē dicebant adinuicē non credentes ſuam linguā Io
ſeph intelligere.Omnes autē ruben increpāte habebat deiectio:& penitētia rerū geſtarum eur ipſi non
cogitaſſent illo tpe ꝑ qbus eum tūc puniret iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum.Videns autē eos Ioſeph
ſic eſtuantes ꝑ compaſſionem ceſſit in lachrimas nolensq; fratribus apparere diſceſſit.Et poſtq̄ reliquit
eos iterū venit ad eos.Et retinentes obſidem ſimeō:pro reuerſione fratrum illos ſumētes mercimoniū
tritici:abire ꝑcepit:iubēs miniſtro.vt pecuniā quā pro emptione frumēti detulerāt oneribus eorum latē
ter immittens dimitteret eos:illā pecuniā pariter portaturos.Et ille quidem imperata perfecit.¶Iacob
autem filij venientes in chananeā:nunciauerunt patri quę eis in egypto contigerant: & quia quaſi ex
ploratores regis illuc eueniſſent ſunt crediti dicentibusq; ſe fratres eſſe vndecimū apud patrem domi reli
quiſſe:creditū eis nōſit & quō ſimeon reliqueſt apud pricipem militie donec Beniamin iret:& fide de
his quę a ſe apud eū dicta fuerāt pficeret rogabantq; patrem nihil metuere vt cum eis iuuenculum de
ſtinaret.Iacob vero nihil omnino placebat ex eis quę a filijs ſuis geſta ſunt & dum de ſimeō detentiōe
B. grauiter ferret:ſtultiſſimū iudicabat:Beniamin quoq; his multis adijcere.Et ille quidem.neq; ruben ſer
monibus,ſupplicātis flexus eſt licet ſuos filios tradeſt vt ſi qd Beniamin in itinere pateretur:eos occide
re auus illi vero heſitabant in his malis quos potius cōturbabat argentū qđ in ſaccis immiſſum latenter
inuenerant.¶Tritico vero quod delatū ſuerat iā deficiente:fame magis inualeſcente coactus neceſſi
tate Iacob.Beniamin deliberauit cū fratribus deſtinare:Non enim poterant in egyptum venire:niſi cū
ſua pēſione pergerent. Cumq; tamen quotidie augeri conſpiceret:filis ſupplicantibus quod aliud de
ꝑſenti faceret nō habebat.Iudas autē cū eſſet & alijs vir audax & in his apud eum fiducialiter vſus eſt
dicens non eū debere de fratre metuere:neq; aliquid aduerſi ſuſpectionem concipere quoniā nihil cir
ca eum agendū foret:vbi deus adeſſet & quia ei quicquid immineret etiā apud eum manenti omnino
cōtingeret:eos autē ſic palam in perditione pueri adijcere non debere:nec alimentū ex vbertate pha
raonis permiſſum alias ,pmiſſum propter puerum irrationabiliter auferendum:cogitandum vero de ſa
lute ſimeonis ne dū parceretur ,pfectui.Beniamin ille perimereur:deo aūt eſſe credendum de illo.Quo
exhortante atq; dicente au tſaluū reuocate filium aut ſe cum eo remanſurum atq; victurum credens ei
Iacob:tradidit Beniamin:& duplex tritici preciū:ſimul & quę apud chananeos nobilitātur vnguenta bal
ſami & ſtacten therebintū & mel munera ioſeph direxit eſſe portāda.¶Multe vero a patre in ęgreſſiōe
filiorū effundunt lachryme: pariter & ab illis.Ille namq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo recipere cogita
bat illi vero ſi fratrem incolumen reperirent:nihilq; pro eorum triſticia mali perpeſſum quottidieq; eis
meror ingerebatur.Et ſenior quidē ſeſſus tollerabat illi vero ibāt in egyptum:ſpe meliori triſtia rebus
curaturi preſentibus.¶Cū vero egyptum peruenisſent:ſuccerūt alias ſeceſſerunt quidem apud ioſeph
Timor autē eos non fortuitus pturbabat ne propter tritici ꝑcium crimini ſubtraherent:velut et ipſi rurſū
ſub calliditate egiſſent:& apud prepoſitum ioſeph multis ſatiſſactionibus vtebantur:domi in ſuis ſac
C. cis dicentes ſe inueniſſe pecuniam:eamq; nunc reportaſſe.Illico itaq; reſpondēte etiam quod dicerēt
eū ignorate releuati ſunt a timore:ſoluenſq; repente ſimeon:cum fratribus non permiſit.Vruēte autem
Ioſeph a miniſterio regis ei munera ,pferebāt & ſciſcitāti de patre :dicebāt ꝙ eum incolumē reliqſſent
Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe Beniamin ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem vtiq; in ꝑſenti cer
neret.Quibus reſpōdentibus eū eſſe ait deū ſemper omniū eſſe ſuffragatorē ipſe vero paſſione motus
ad lachrymas diſcedebat nolēs ſemetipſū fratrib⁹ demōſtrari:ſūptoſq; eos ad cibos fecit diſcūbere ſicut
erāt ſoliti apd patrē.Qui dū circa cūctos recūbetes bēigne exiſteret Bēiami ptib⁹ duplicibus honorabat
eū.¶Quomodo Ioſeph fratres ſuos ,pſequi iubet & cypho in ſacco Beniamin inuento vt latro redu
cātur quē ſequunt lugentes eius fratres.Iudas quoq; deuota oratione Ioſeph ad miam cupit multipli
citer inclina ri: ſe ad eius libitū ,p Beniamin offerendo. Capitulum ſextum.

DVm vero poſt cenam fuiſſent in ſopore conuerſi iuſſit ꝑ poſitores vt eis triticū menſuratum tra
deret:ꝑciumq; rurſum in eorum ſaccis abſconderet in onere vero Bēiamin etiam poculum
argēteū quo bibere congaudebat immitteret.Hęc itaq; faciebat experimētū fratrum ſume
re volēs:vtrum auxilium aliquādo ferrent;Beniamin pro furto detento & patienti pericu
lum an certe relinquentes eum:tanq̄ ipſi nihil mali gerentes ad paterna limina remearēt:¶Cum veto
famulus mandati feciſſet:de facto Iacob filij nichil horum ſciētes diſcedebāt: recipientes etiā Simeon
Et duplici gaudio congaudentes:tā propter eum q̄ etiam Beniamin reuocantes ſicut ,pmiſerant patri.
Qui dūabirēt inſequebant eos eqtes:ducētes famulū a quo i ſacco Bēiamin poculū videbat imiſſū & i

Lachri matu Ioſeph.

Filij pri iacob que facta ſunt nunciant.

Simeon obſes.

Iudas audax lo quitur patri.

Iacob mittit bē iami cū alijs fi lijs in egyptū.

Lachrymę ia cob & filiorum

Timor filios ia cob pturbat et ſe excuſant io ſeph.

lachrymatus Io ſeph & fres fe cit diſcumbere duplici portio ne Bēiamin ho norando.

Ioſeph fres re cedentes inſe q̄ iubet cypho in ſacco benia min repoſito.

opinabili equestriū inuasione turbatos: causāq; sciscitātes: p qua sic venissent illi maliuolos eos appellabāt q dū honore & muneribus potiti a dño suo fuissēt: neq; munerū neq; hospitalitatis Ioseph memoriā retinētes: p sūpserint in eū iniqua cōmittere & cyphū quo illi cōuiuio bibere cōgauderet auferentes: iniusta secū lucra portarēt: amicicianq; ioseph suūq; piculū si inuenirētur in fraude secundo loco ponentes. Minabātarq; eis suppliciū esse neutrū: qa nec deū latuerint: nec cū furto fugiētes euaserint: licet ministerij famulū latuissent: Cognoscetis igit dicebāt q ignorantes de poculo passi fuerimus: scituri tñ repēte vos esse puniēdos. Hęc & his maiora i eos dicēs famulus: increpabat. Illi vero nesciētes hoc factū eius verba irridebāt: leuitatēq; verborū illius famuli mirabant q talē cām p̄sumeret viris inferre q dū p̄ ciū in suis saccis inuētū nequaq̄ retinuissēt: s; q gestū fuerat nullo sciēte reuocassēt multo potius ab huius maleficij volūtate recederēt. Et qa rei p̄scrutationē negatiōe iudicabāt eē fideli orē: regrere famulū impabāt. Et si quisquā rapuisse eū cōperiretur oēs esse puniendos. Nihil eteni sibi cōscij: habebāt fiduciā vt putabāt oi piculo carituram. Illo vero inquisitionē qdē fieri exigebant vnius vero suppliciū qui in furto fuisset inuētus. Et dū quererēt omnesq; ia cęteros ptrāsissent secūdū inquisitiōis modū nouissime ad Bēiamin puenerūt: nō ignorātes: qm̄ in illius sacco poculū absc̄ōdissent: sed subtilem inquisitionē se facere simulātes. Alij siquidē de suo iā timore liberati: de bēiamin videbātur esse solliciti. Cōfidebāt tñ q̄ nec in illo posset maleficiū inueniri: increpātq; eos q fuerāt p̄secuti velut eis multū p̄cessuris ipedimētū itineris attulissēt. ¶ Cū vero scrutātes onus de sacculo Bēiamin inuētū poculū p̄tulissent: in luctu & gemitu oēs repente cōuersi sunt & indumēta rūpentes flebant fratrē suū p furti crimine puniendum seq; mēitos p̄ri de salute Beniamin. Crescebat aūt eis hoc malū ex eo qđ iā credētes se tristiciā deuitasse: rursus in fratris sui malis incideret & paterne sup illo tristicie cām se fore dicētes q̄ vi p̄ri fecissēt vt cū eis eū vna dirigeret. Eqtes ergo sumētes Bēiami ad ioseph adducebāt: fratresq; pariter sequebant. Ille aūt dū illū quidē cerneret in custodia positū: illos aūt luctuoso scemate laceratos qd̄ait o maligni aut de mea clemētia aut de p̄uidētia dei cogitātes: talia in peregrinū & bñfactorē facere p̄sumpsistis. Illis autem in suppliciū se tradētibus p̄salute Bēiami & rursū recordātibus dicētibusq; beatiorē esse ioseph q siquidē mortuo esset a vitę tristicia liber existeret: si vero viueret: certū q̄ p illo sup eos vindictā deus iferret: assērētibus aūt se esset amaritudinē p̄ris: qa tristicie quā p illo hactenus haberet ēt de Bēiamin ipsi ei rursus adjcerēt. Rubē eos ēt iter hęc vehemētius increpabat. Ioseph ergo dicēte illos quidē a se absolui a q̄bus inullo fuerat lesus: solāq; ei sufficere penā fratris neq; ei iustū eē illū dimitti p̄pter eos q in nullo deliquerāt neq; illos cū fuere puniēdos s; ēt abeūtibus se securitatē p̄bere oēs quidē tenuit stupor & dolore hmōi passiōis obmutuerūt. ¶ Iudas aūt qui ēt p̄ri p̄suaserat vt adolescētulū dirigeret & iu alijs erat vir efficax p fratris salute se decreuit opponere. Licet inquit crudelia opera cōmiserimus i te suppliciō digna iustū; sit oēs nos subiacere tormēto licet nō sit iniqtas oīm sed vnius iunioris: tñ despātibus de ei' salute spes relicta est nobis de tua benignitate & euadēdi nobis pollicēte piculū. Et nūc nō ad nos respiciēs nec malefacta cōsiderās s; ad tuā naturā cōuersus virtutē potius alias p̄picius exerce nō irā q̄ cūtalij fortidine pui fūt: nō in maximis solūmō: sed ēt in fortuitis sumētes vtinā Tu esto magnanimus neq; vincaris ab ira vt eos p̄imas qui neq; suā potuerūt tueri salutē: sed la te eā sumere poposcerūt. Nō ei mō primitus eā nobis donas: s; dū frumētorū venissemus ad ēptionē velociter & opulētiā donat ciborū & nr̄is familiaribus vberrime deferēda p̄buisti: quę piculū sustinētes a peste famis eriperēt. Nęc despiciaspeū tes egestate rerū necessariarū: nec punias qui vidēt deliquisse: & circa bñficij qđ a te nobis splēdidissīe collatū ē inuidie calamitate dānatus p̄maneat tua gratia: alio tñ mō data. Saluabis ei quos ob hoc etiā nutristiaia s; quas fame laborare nō passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit & magnū: vt & aias nobis dones: vt p̄beas indigētibus vnde possint p̄manere. Reor eni deū cā; hāc p̄parasse virtutē tuā circa nos volētē cūctis oñdere: nos; in hac erūna cōstituisse: vt iniquitatibus ī ie peccātiū videris ignoscere & nō solis ab aliā cām indigētibus tuę clementie adminicula condonares: quāq̄ & hoc magnū est: si bñ fiat iopibus pricipale tñ existit saluare quēq̄ eos q' p̄ delicto in se cōmisso debeāt penas exoluere. Nā si puasleliōes dimitteret deliquētibus laudē attulit multis iracūdia cohibere in his p q̄bus vita peccātiū sit obnoxia: diuine cognoscit esse nature. Et ego qđē nisi patrē scirē quēad modū i amissiōe filioꝝ affligit p̄pter ioseph mortē: neq maq̄ quātū ad nos attiet salutis verba p̄ferē: nisi forsan tuis moribus hoc donasset: quoꝝ est p̄priū ēt hos saluare q tribulātūr in huius more: se ēt p̄bere mus nos passuros quęcūq; velles. Nūc aūt nō nr̄i miserētes licet iuuenes sum⁹ & nōdū fruentes vite bonis moriamur s; de patre cogitātes & senectutē illius miserētes: has tibi p̄ces offerimus & cōmādamus aias nr̄as qua tibi nr̄a malignitas tradidit ad supplicia p̄ferre. Nā neq; ille malignus est neq; tales nos futuros genuit. Sed cū sit benignus & vt experiar talia nō sit iustū etiā nūc nobis absētibus p̄ nobis suspectus affligitur. Cum autē audierit perditos: etiam causam mortis amarissime sustinebit & ob hoc multo citius vitā suā derelinquet ita vt eum conuersationis nostre turpitudo corrumpat v elocissimūq; faci,

Verba filioꝝ Iacobad seruos ioseph p̄sequētes & de furto accusantes.

Cypho i sacco Bēiamin inuēto reducitur vt latro ad Ioseph ceteris fribus lugētibus & eū sequētibus.

Verba Iudę ad ioseph p fratre & ipsum ad misericordiam inducentes.

Induegere delinquētibus & cohibere irā diuine est nature.

Petit Iudas sibi & fratribus indulgētiam in tuitu p̄ris anosi

et ꝓsenti luce discessum. Et dñs ad alios studeret nra bona pdere vt nri actus neq; sentiat efficiet
A In hac ergo ratione cōstitutus licet mala te nra cōmoueant tuam iustitiam dona patri: vt propter illius misericordiam maiora possis facere q̄ cogeris pro nostra malicia. nec senectus eius in desolationem defe-
ctu consistat aut nostra perditione deficiat. Genere patrum noia: & hoc eis cōcedentium. In hoc ita Cōdonādo mi-
q; tuum honorabilis genitorem: & tibi quoq; ꝓstabis cū iā hac appellatione potiaris: & i eo sine pa- sericordiam hō-
ctione seruaberis a deo patre cunctorū in quo per cōmunionem huius nominis pie agere comprobabe- cōuenit cū deo
ris nostri patris habendo misericordiam ne fraudatus filius aliquid patiat. Tui alias tua ergo sunt quę
nolit ꝓbuit deus habentis alias habens vtiq; potestatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gra differ-
re alias differēs. Nā dū quilibet i vtrūq; habuerit ptāte optimū ē vt hac i bonis vtat ptāte quę in malo
est tāq̄ si nō sit obliuiscat quasi hoc solū sit concessum vt de salute sit cogitandū. Tu vero oēs nos salua-
bis ignoscendo fratri in quibus infœliciter egit. Neq; eni vita nobis est hoc punito quo non licebit ad
patrem remeare defuncto. Supplicamus igitur dñe vt si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos
punias tanq̄ delicti participes. Non eni partimur nosipsos quasi propter mortui tribulationē affligere:
sed tanq̄ similes eius malicie existentes: ita debemus interimi. Et quoniam vt iuuenis deliquit: & nōdū Petit ꝑ Beniā-
prudentia roboratus: & humanum est talibus veniam tribui hoc tibi relinquo & vlterius proferre ver- min iuuene ve-
ba cessabo vt si quidem nos condēnare volueris: ea quę dicta non sunt non videbuntur nos ad tristitiā niā adducēs cō
deducere. Si vero absolueris etiam illam tuę benignitatis consentiam reuoluēs non solum modo nos suetudinē iuue
saluabis sed etiam vitę redonabis per quod potiusiustior appareas quando plus a nobis ipsis probaris nibus idulgēdi.
B. de nostra salute sollicitus. Si autem culpam castigare mauis me magis pro isto castigans hunc patri re Iudas se offert
mitte. Si vero aliquem tibi retinendum iudicas seruum ego vtilitatibus tuis ministrare potior ero mini pro Beniamin.
ster quanto aptior sicut vides ad vtraslibet passiones existo. ¶ Iudas itaq; omnia sustinere pro fratris salu Iudas & ceteri
te libenter habens prostrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quomodo eius iram flectere potuisset. fratres pro Ben
Prostrati sunt etiam fratres vniuersi flentes: semetipsos pro anima Beniamin neci tradentes. iamin fratre co
ram ioseph se-
ipsos ꝓsternūt.

¶ Quomodo Ioseph seipsum fratribus manifestat eis omnia contra seipsum facinora remittēs Ioseph vict⁹ a
ipsosq; cum muneribus ad patriam ire permittit Iacobq; patrem suum & omnem eorum fami- nimi passiōibus
liam ad seipsum reducere fœlicitatis partempercepturos ꝓcipit. Capi.vij. iubet plentes a
bire fratribus se
manifestaturus

Ge.ca
45.

IOseph autem ai sui passionibus victus: & nequaq̄ valens ire tollerare figmentum iusſit quidem abire ꝓsentes: vt fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autem omnibus semetipsum fratribus indicauit, dicens. Virtutem quidem vestram, atq; fauorem circa fratrē nostrum valde collaudo: & meliores q̄ sperabam ex his quę in me cogitastis inuenio. Hęc autem omnia feci experiri volens amorem vestrę fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos vos arbitror extitisse sed dei voluntate factū quo et nunc bonorum adeptio & in futuro si propitius nobis fuerit conferenda sit. Patri ergo salutē inopinatam cognoscens talesq; vas circa fratrem inueniens neq; illorum quæ in me commisisse putamini vlterius recordabor. Cessabo autem & ab odio malignitatis quod super his habebā: & tanq̄ fuerint voluntate dei completa & in rebus ꝓsentibus vos eritis occasio gratiam me habere profiteor. Vosq; ipsos etiam volo illorum obliuionem sumentes delectare alias delectari magis in illo quod tunc inconsiderate fecistis dum ad huius termini qualitatem causa peruenerit quam confusionem grauiter ferre ꝑ
C. pter hęc quę putamini deliquisse. Non ergo vos videatur contristari quod aduersum me malignā pro Verba Ioseph
tulistis sententiam: nec penitentia eius vos afficiat quando adimpleri non potuerunt quę fuerant ex- ad fratres se eis
cogitata. Exultantes ergo in his quę a deo facta sunt: ite hęc nunciantes patri: ne etiam pro vestra con- manifestantis.
sumptus sollicitudine: splendorem meę fœlicitatis obscuret. si ante, q̄ ad meum veniat vultum ꝓsentiū Excusat fratres
rum potius hac luce priuetur. Ipsum ergo vestrasq; coniuges liberosq; & cunctam cognationem su- suos Ioseph de
mentes huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet esse mihi charissimos insuper & fa venditione ua
me annis adhuc quinq; mansura. Hęc cum dixisset Ioseph amplexatus est fratres. Illi vero in lachrimis eis oīno condo
& tristicia constituti super eo quod cogitauerant contra illum potius eis videbatur esse supplicium; bona nando veniam
voluntas fratris. Et tunc quidem erat in epulis. ¶ Rex autem audiens veniſſe ad Ioseph fratres: letatus Ioseph fres re-
est eximie & tāq̄ in ꝓprijs bonis effectus ꝓbēda eis vehicula tritico plena aurumq; simul & argentū mittit mandās
portandum patri decreuit. Sumentesq; illi dona regis & ampliora fratris, alia quidem ferenda patri a- vt ꝓm adduc-
lia vero sibi singuli donata gaudebant maioribusq; muneribus donato Beniamin: exultantes abibant. cētes & oēm fa
¶ Cum vero reuertentibus filijs Iacob de Ioseph agnouisset quia nō solum euasisset mortem pro qua miliam ad se re
degebat in luctu sed etiam viueret clara fœlicitate. & cū rege totam egyptum sua prouidētia guberna- uertatur ꝓdi-
ret nihil quidem horū qnę ei nunciata fuerant incredibile iudicabat cogitās de maximis operibus dei censq; quinq;
& ipsius equitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset repente tamē profectus est ad Ioseph. famis annos: ec
¶ Quomodo Iacob formidāti ad puteum iuramēti facta sit diuina reuelatio vt descenderet in Egy- se futuros.
Rex letatur de
ꝓsperitia fratrū Io-
seph quibus ā-
plissima dona-
uit munera.
Ioseph nunciat
patri viuere &
eius fœlicitas.

ptum qua visione confidens properat in egyptum cum filijs & filiorum filijs quorum nomina de scribū tur cuiꝙ Ioseph Iuda eius aduentum nunciatum in ciuitate Heroum obedientia venit.

¶ Capitulum octauum.

Iacob in puteū iuramenti dinā hūit reuelatiōnē vt descende ret in Egyptū. Properat iacob cū familia i egy ptū descēdere. Epylo. gfiliorū Iacob & nepo tum. Rubē q̄ttuor fi lij Simeō filij. vi Leui filij tres. Iudę filij tres. In biblia hī her & Ouan & Se la Phares & Za re. Isachar filij. iiij. Zabulon fi lij. iij. Ioseph filij duo Bēiamin filij. x. Neptalim filij quattuor Vnigenitus dā. Gad filij septē. Aser filij sex & filia. Ioseph i occur sum patris iuda eius aduētū nū ciante i ciuitatē Heroū qui ex i opinata lęticia pene interijt.

IT cum venisset ad puteū iuramenti. sacrificans ibi deo metuensꝙ ne propter felicitatē Egypti filijs amantibus habitationē prouicię nequaq̄ ad Chananeā eoꝝ soboles reuer sa teneret eā sicut deus prędixerat alias ꝓmiserat aut ne prēter dei voluntatē in egyptū eorū oriretur aduētus super hęc aūt formidans ne prius a vita recederet quā ad Ioseph faciem perueniret: dūꝙ has haberet cogitationes in soporē resolutus est. Astitit ei deus & secundo nomine vocans respondentiꝙ quis esset: ait. Non est te iustum ignorare deū qui presidio semper tuis maioribus fuit: & post eos etiam tibi. Nam cum te pater primatu priuasset hoc tibi ego restitui & meo fauore in mesopotamiam missus solus & bonas nuptias adeptus es & filiorum multitudinem pecuniarumꝙ plenus ad propria remeasti. Permansitꝙ tibi oē genus prouidentia mea salubre. & Ioseph filium quem te ꝓdidisse putabas ad maiorē bonorū adeptionē culmēꝙ ꝓduxi & egy pto dūm vt paululum a rege videat differre constitui. Assum vero nūc dux tibi futurus in hac via vitāꝙ tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus. longumꝙ secundū tuam sobolem in pricipa tu & gloria fore pronuncians eāꝙ in terra quam promisi constituendam. ¶ In hac ergo visione confi dens promptior in egyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. nomina vero eorum significare mihi non videtur & precipue propter difficultatem eorum. Vt tamen eis ostendam qui non arbitrantur nos de mesopotamia esse sed ex egypto necessarium iudicaui nomi num quoꝙ ferre memoriam. ¶ Iacob quippe filij erant duodecim quorū ioseph iam primus abierat. Eos autem qui post eū profecti sunt: & eorū sobolem demonstrabo. ¶ Ruben itaꝙ fuerē filij quattuor. Enoch Phaluch Efron Carmi. ¶ Symeon autē sex habuit Iamuhel. Ianyn/alias Ianym / Aoth alias a both/Iachim Sager alias Saber vel Salier/Saul. ¶ Leui vero filij tres fuerūt Ierson Cahat alias Caath/ Merari. ¶ Iudę autē filij fuerūt tres Sylon Phares Zare. ¶ Duo autem nati de Phares/Esron & Am mor. ¶ Isachar autē quattuor habuit/Tholas/Phua/Ioba/Esrō. ¶ Tres aūt Zabulō duxit filios Sarrat alias Sarach/Ilon/alias Chelon. Iahel/alias Iachili. Hoc ergo genus de Lya descendit cū qua etiā ascen dit filia eius digna Sunt ergo isti oēs triginta & tres. ¶ Rachel autē filij fuerunt duo quorū ioseph qui dem fuerunt filij Manasses & Effrahim. ¶ Beniamin autem decem Bolus/alias Bela Bechor/alias As bel vel Azabelus Gera Naamā Asa/Nochim/alias Mobin Ophim Areth/alias Ared/Ros. ¶ Isti quat tuordecim super priores additi: fiunt numero septem & quadraginta. Et legitimum quidem iacob ge nus hoc fuit. ¶ De Bala vero famula Rachel fuerunt Dan & Neptalim quem sequebantur filij quat tuor Enul alias Euol Gymis/alias Guny Saris & Sallini/alias Sytim. ¶ Dan autem vnigenitum habuit filium Hus/alias Vsan. His itaꝙ additis super illos quos prediximus: quinquaginta quattuor numerus adimpletur. ¶ Gad autem & Aser nati sunt in Zelpha. quę fuit famula Lyę. ¶ Fueruntꝙ filij Gad qui dem septem Zophoron/alias Gophorō: Iauim/alias iaphim Humin Zabron Hairim/alias Aurim Ro din/alias Rothin: ¶ Aser autem fuit filia Arra/alias Sara & masculi numero sex quorum nomina sunt Lomnis/Ilus/Iose/Abbaris/alias Vbaris/Ogar/alias Aber & Melchel. Isti cū sint sexdecim: adiectis eis prędictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur reputato eis iacob. ¶ Cognoscens autem ioseph aduenire patrem. nam Iudas frater precedens eius nunciarat aduentū: occursurus egres sus est eiꝙ in ciuitate quę Heroum vocatur apparuit. Ille autē ex inopinata magnaꝙ leticia pene ad effectum mortis vsꝙ peruenit. Sed eum recreauit ioseph licet nec ipse retinere potuerit. Vt propter ni miam leticiam talia minime sustineret: non tamen qua pater passione deuictus est.

Ioseph regi patrē venisse nunciat q letus ius sit quicquid vel lent eis dari. Pastoralis con uersatio abho minabilis egy ptijs. Iacob regē salu tat interrogatus q̄to tpe vixisset.

¶ Ioseph regi patrem venisse nunciat Cui (quod vellet honore) dari iussit Fame crescēte solertia io seph in tritici distributione manifestatur eiusꝙ clemētia in terrarum hijs aquibus iuste acquisie rat pro quinta parte fructuum condonatione probatur. Moritur iacob benedicens filijs quē ioseph in Hebron sepeliuit vt illi promiserat Tandemꝙ mortuus est ioseph & fratres eius. Gen. 47.

¶ Capitulum nonum.

EInde illū quidē cū quiete venire iubens/ipse quenꝙ fratrū suorū sumens pergebat ad regē dicturus ei aduenisse genitorē iacob. Ille vero hoc lętus audiuit iussitꝙ ioseph dice re ei quā vitam habere delectaret: tur vt eos ita degere decerneret. Ille vero optimos eos pastores esse respondit nihilꝙ aliud prēter hoc solummodo velle. & vt non separa tū sed vt oēs pariter habitarēt vtꝙ prouidētiā facerēt prīs. q̄tenus & egyptijs gratus esse istis iponeret. ¶ Egyptijs eni erat abhoīabilis cōuersatio pastoralis. venīēre vero iacob ad regē & salutātę pariter & ꝓ regno eius orāte Pharao sciscitabatur quāto tēpore iā vixisset. Illo vero centū trigita ānorū se esse dicente: lōginquitatē iacob vite miratus est. Cū vero dixisset q̄ pauciores an

A [illegible] eius maiores concessit ei vt cum filijs suis in Heliopolitana vrbe conseruarent illic et pabula etiam pastores eius haberent. ¶ Fames egyptijs augebat & pestis eos inopes prorsus faciebat. cui; fluuius irrigaret terrā nō enim crescebat vt mos erat: neq; pluebat deus cum vtiq; per ignorātiam futura prouideri nequiuerint Ioseph autem ob pecunias dāte frumēta cum eis etiam hęc deficerēt: de suis operibus: & mancipijs triticum comparabat & quibuscunq; esset terrę pars aliqua hāc pro p̄cio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionum domino facto/alij alibi migrauerūt quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio: pręter solummodo sacerdotum. His eni regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutē pestis adduxit: sed etiam mentes. vt de cętero ad turpem egestatem alimentorū venire cogerentur. ¶ Imminuente vero fame & fluuio terrā inundante fructuſq; abundanter ea referēte: Ioseph ad vnamquanq; veniens ciuitatem eiusq; multitudine cōgregata eādē terrā quam ipsis cedentibus rex habere poterat soluſq; fruit/in toto redonabat. & velut possessionis proprie laborem eos amare poscebat. quintam solummodo frugum partem regi soluturos pro terra quā illis dabat. illos vero inopinate terre dños cōstitutos letitia comprehendit ob quam rem precepta sūt cō stituta. Hoc ergo modo dignitas apud ęgyptios ioseph potior habebatur maiorq; fauor ab eis regi collatus est & vt quintam partem frugum persoluere deberent etiā apud reges posteros lex ista pmāsit

Gen. 47 & 48 & 49. ¶ Iacob autem septem & decem annos i egypto cōmoratus est & languore confectus præsentibus si bi filijs cum optasset/aliis quidem possessionem bonorum & prędixisset eis per prophetiam quēadmodū ex eorum generatione habituri essent chananeā posteri. quod etiam multis post temporibus est effectū cumq; ioseph magnis preconijs prięttulisset/pmalorum memoriā circa fratresnō habuerit. sed benignus potius in eos fuerit & donauerit bonis inumeris quę nec benefactoribus soleant repensari: pręcepit quo q; filijs suis vt ioseph natos effraim & manasse i numerum suumacciperēt. diuisun cum eis Chananeā De quibus post hæc loquemur. poposcitq; simul vt ei sepultura fieret in Hebron. & mortuus est cumvixisset omnes annos septem quadraginta simul & centum in nullo maiorum suorum cultu diuinę pietatis inferior: retributionemq; promeruit quem iustum erat ita benignum accipere. ¶ Ioseph itaq; concedente

B. Gen. c. [illegible] sibimet rege patris corpus in Hebron reducens: multa largitate sepeliuit: Fratribus autē reuerti cum eo volentibus cum eos terror haberet ne illos patre mortuo castigaret propter nequitiam quā ei fecerāt nec vlterius circa eos mitis existeret. satisfecit eis vt nihil metuerent neq; talium haberēt suspitionē. Multaq; bona quę secum detulerat donauit: nihilq; quod circa eos benigne debuisset ipendere dereliquit. Mortuus est autem & ipse cū vixisset annos centum & decem virtute mirabilis & omnia ratione disponens potestatemq; suā humiliter agens quod vtiq; huiusmodi fœlicitatis ei causa fuit apud egyptios & aliū, de scilicet venienti & talem qualem dudum diximus passo calumniam ¶ Mortui sūt etiam fratres eius

Exo. 1 fœliciter in egypto conuiuentes: quorum corpora post vitam illorū reportātes. eorum posteri in Hebrō sepelierunt. Ossa vero ioseph nouissime quando hebręi egressi sunt ex ęgypto in Chananeā reportauerūt. Sic enim eos coniurauerat ioseph. Horum igiturvnusquisq; qualiter se habuerit quibusq; laboribus obtinuerit Chananeam/significabo. causamq; narrabo primitus pro qua Egyptum deseruisse videāt.

¶ HISTORA LIBRI EXODI INCIPIT.

¶ De inuidia Egyptiorum contra filios Israel/maxima & multiplici eorum oppressione atq; pręcepto crudelissimo dato obstetricibus de necandis Hebręorum masculis.

¶ Capitulum decimum et primum Historię Exodi.

Egyptijs siquidem delicatis & desidiosis existentibus in labore & alijs libidinibus subiectis valde etiam propter amorem lucri contigit vt pessime circa Hebręos inuidia eorum fœlicitatis afficerentur. Videntes enim Israelitarum genus augeri & propter virtutem & laboris ingenium diuitiarum affluętia valde nobilitatos contra se eos augeri suspicabantur. Oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quę meruerāt per Ioseph regnoq; translato ad aliam domum crudeliter opprimentes israelitas studebāt

Exo. 1 vexas illis inferre miserias. Fluuium namq; per multas deriuationes eos diuidere muros q; ciuitatibus ędificare & fossata circumducere vt eas inundare fluuius valuisset & pyramidas ędificare/pręcipiebant vtinostrum hoc modo genus attererent. ¶ Omnes ergo efficientes artes & in laboribus assueti quadri

Exo. 12 gentorum annorum tempus in his miserijs extiterunt. Eratq; inter eos pugna vt ęgyptij quidem labo ribus vellent Israhelitas expellere: illi vero meliores semper eorum se pręceptionibus exhiberent. dum vero in his essent vterq; rebus causa qua potius studerent in exterminationem generis nostri semper egyptijs huiusmodi fuit. ¶ Quidam sacrorum scriba/cum sint experti de futuris dicere veritatem/enūciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Israhelitas qui humiliaret quidem egyptij principatum/augeret autem suo cremento Israhelitarum genus/ virtuteq; transcenderet vniuersos & gloriā

In biblia hr Ramasses.

Fames et pestis in Egypto.

Ioseph maxia solertia in distribuendo triticū egentibus.

Ioseph sua prouidētia omniū possessionū regem fecit dñm.

¶ Clemētia Ioseph in reddendo terras q̄s iuste pro rege acquisierat quem vtinā imitarent thesaurarij regis nostri & alij officiarij. &c

Filij ioseph cum filijs iacob partē acceperūt & benedictionē.

Omnes anni iacob centū quadraginta septē.

Ioseph patrem in Hebron sepelijt & fres timētes lasse securauit

Mortuo ioseph anno ętatis suę decimo supercentesimum

Inuidia ęgyptiorum cōtra Israhelitarū genus

Variaoppressio filiorū israel ab Egyptijs.

Quadrigentis annis israhelitę i miserijs apud egyptios fuerūt

Cā q̄re egyptū volebant exterminare hebręos.

Oraculum cuiusdā scribę sacrorū de futura natitate moysi.

Preceptū obstetricibus d necādis masculis hebreis.

inperpetuum memorabilem possideret. Cuius oconsili iussit Vt omne masculum quod ex israhelitis nascereturJactantes in fluuium consumerent. Custodiendo sq; conceptus mulierum hebrearum & partus earum obseruare preci piens egyptias obstetrices. Ab eis enim eis hoc officium iubebat impendi quas Propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerēt hoc preceptum & seruare partum earum occulte presumerent perimi cum sua generatione precepit. Hāc ergo illi sustinebat crudeliter passionē & nō tātū dolentes q̄ filijs priuarēt aut qa dū parētes essēt ad pditionē filiorū sibi nascētiū ministrarēt sed ēt ex illa cogitatiōe q̄ eorū delerēt penus qñ nati eorum quidē necabantur ipsi vero paulatim regrediebantur ad nihilū. Et illi quidē erant in isto malo iacentes Contra dei vero voluntatem nemo poterat preualere: nec si numeris hoc artibus exercerent. D.

¶ Natiuitas Moysi diuinitus reuelata qui a fluuio saluatus per Thermuth regis filiam nutriendus hebreę matri spretis ab eo Egyptijs nutricibus) committitur quēq; ipsa regis filia adoptauit in filium & ipse infantulus regis dyadema in terram proiecit vnde in mortis periculo fuit.

Natiuit. Moysi

¶ Capitulum vndecimum.

¶ Oso amarami pris. Moysi ad deū p Israelitico populo que exaudita ē.

DVer itaq; quē p̄dixerat ille sacer scriba latēter regia cautella nutritus est & verax in his que per eū facta sunt ille qui p̄dixit inuentus est. Q d hoc mō gestū est. Amaramus a's Armā vnus hebreorū nobilis cū metueret p cūcta gēte ne defectio in nutrienda iuuētute pueri ret & granuter hoc ferret: ne eius vxor pareret dūq; in hesitatione cōsisteret: ad dei suplicationem cōuersus est rogans vt aliquam miserationem haberet hominum qui in nullo eius religionem preuaricasse viderentur daretq; rerū eis libertatē p quibus illo affligebantur in tempore. Deus autem misericordiam eius habens. & adupplicationem autem inclinans astitit ei per somnium nequaq̄ eum desperare de futuris exhortabatur: pietatisq; eorum se dicebat habere memoriā. & p̄pterea retributionem esse prębiturum. Et dudum quidē eorum donasse maioribus vt ex pauci magna eorū fieret multitudo. & Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chananeā venisse: factumq; locupletē & inter alia dum vxor eius ad genus fuisset primitus sterilis deinde eius volūtate ad hoc abilis facta genuisset filios & reliquisset ismaeli quidem & qui ex eo fuerunt arabiā regionem: cethure autem filijs Trogoditen Ysaac vero Chananeam. Q ui dum meo inquid pugnasset auxilio fortiter semp vicit. Iacob autē ēt contribulibus suis fuit ignotus: qui deinceps magnitudinem fœlicitatis cum qua vixit. etiā suis posteris dereliquit Q ui cū septuaginta solummodo venit in egyptum & vltra sex centa milia iam estis effecti. Nunc autem me vtilitatis vestrę & tuę glorię scito prouidētiam communiter habiturum. ¶ Is ergo puer (cuius generationē egyptij metuētes cuncta perdere decreuerunt quę ex israelitico semine germinātur) tuus erit: & disperdet quidē eos qui eius interitum intendebant nutritusq; mirabiliter hebreorum quidem genus ab egyptiorum necessitate liberabit eritq; eius memoria (quantiscunq; temporibus permanserint alias vixerit vniuersa apud homines) non solum hębreos sed etiam alienigenas gentes: me vtiq; & alia prebēte tibi: & his qui de tenascituri sūt. Frit autē ei frater huiusmodi qui meū habeat sacerdotium & ipse & qui de eo fuerint cūcto tēpore procreati. ¶ Dum ergo hęc visio illi fuisset ostensa' surgens. Amaramus idicauit hoc lochobel alias Iohuel coniugi suę maiorq; timor eis alla quo huius visionis instabat Non enim de filio solummodo eis videbatur esse formido sed etiā p magnitudine futurę fœlicitatis. His tamen quę p̄nūciata fuerāt a deo fidem partus prębuit. Mulieresq; custodes latuit per conceptus sui silentiū. ex eo q̄ nō vehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidē mēsibus apd semetipsos occulte nutrierūt infantem. Deinceps autem metuens Amaramys alias Amaramus ne captus regie irę succūberet: & ipe cū puero depiret & dei puidētiā excluderet: deliberauit potius hoc mō pueri cōsulere saluti puidētiāq; latēdi hāc esse iudicauit. Nā illd erat icertū cū piculū imineret nō solū puero q occulte nutriebat: sed etiā nutriēti deūq; iudicauit oēz habiturū cautelā quatenus i nullo quę p̄miserat esset mēdax. ¶ Hęc cogitāte vas rotundū ex vimine complicitum velut alueolū magnitudine ppatū qd sufficeret vt ifās ibi spaciose iaceret: deide vnxerūt illud bitumine. Natura nāq; bituminis est. vt i viminalibus vasculis accessū possit aquę cœrcere. Illic ergo mittētes ifātē & circa fluuiū potiētes eius salutē deo dereliquert. Et fluuius eū qdē suscipiēs deportabat Maria vero puer soror mris iussiōe custodiebat quo illd vasculū portaret intēdēs. Tūc itaq; deus ostēdit hūanā puidētiā nihil esse sed oia quęcūq; vult ipse fieri effectū optimū ptinus adipisci: nec pualere quidē eos q. p sua cautela alios quocūq; cōdēnare nituntur interitu multoq; studio hoc iplere conantur: cū inopinabiliter ille saluentur & penitus ex medio malorum inueniat periculorū exceptionē dei solius voluntate. Tale ergo aliqd circa hūc infantē gestum aperte virtute dei pbatū est. ¶ Thermuth igit erat filia regis. Hec dū luderet circa littus fluminis portari a fluuio illud vas cōspiceret prēcepit vt ad se ille alueus portaret Veniētibus autē qui ad hoc fuerant destinati cum alueo. videns infantem valde gauisa est propter magnitudinem & speciem eius. ¶ Tanto enim deus studio circa moysem vsus est vt ab ipsis qui p̄pter eius natiuitatē de

Exo. c. 2.

Reme orat deus bñficia quę fecit Abraham & successoribus suis p certitudine futurorum.

Nunciat natiuitas Moysi & singularis eius prestantia.

Declarāt cōiugi vsionem.

Cōceptus moysi latuit obstetrices quē apd semetipsos tribus mēsibus nutrierunt occulte

Modus saluādi ifantē excogitatus a parēribus.

¶ Maria soror moysi puero intendens.

Cōtra dei volū attēnihil potesta humana p̄uidentia.

Thermuth regis filia pueꝝ d aqua liberauit & nutriri iussit.

F.

A creuerãt omne egenus interimere hebreorũ:alimẽto & cura dignus haberet. ¶Iussitmuli erẽ adduci Termuth regis filia:quæ daret infanti mamillã Quo nõ accedẽte ad illius vbera.ſ3 euitãte:& hoc i multis mulieribus faciente:Maria aſiſtens his quæ fiebant nõ vt quaſi videret ex opera : ſed inter alias aſtare ait. Fruſtra o regula has mulieres ad nutrimentũ infantis vocas.quæ nullã ad eu3 cognationẽ habẽt. Si vero quidã mulierũ hebreaꝝ adduci precepiſſet:puto tanꝫ cũ tribulis ſue poteritvbera exci pere Cũq; putaret bene dixiſſe.iuſſit hãc abirevt aliquã(quæ lactare eũ poſſet)adduceret. Illa vero(ac cepta huiuſmodi poteſtate)reuerſa eſt agens matrem nulli cognitã Infanſq; grate quodãmodo ius ceſſit ad vbera & ſupplicante regina)commiſſum ei cum omni diligentia pueri nutrimentum.

¶Cui ſecundũ euentũ rerum nomen impoſitũ eſt eo q̃ de flumine ſit ſaluatus Aquã enim Moyſi egyptij vocãt Eſis alias Yſis vero ſaluatus Cõponẽtes itaq; hoc ex ambobus. Moyſes ei nomen impoſuerunt.id eſt ex aqua ſaluatus. ¶Et erat indubitãter ſecũdum dei proloquiũ prudentię magnitudine:& laboribus ſapientium Hębreorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus Erat ei iſte filius Amarami:q̃ fuit de parte Caath qui natus eſt de leui Leui vero de Iacob qui fuit ex Yſaac filio Abraham. Erat autẽ ei ſapientia non pro ętate cõceſſa.ſed ſua menſura multo ſuperior. & ſenſorem huius rei facultatem in facientia demonſtrabat. Maioremq; ſpem actio eius iam tunc q̃ viri perfecti gerebat. Et cũ Trinus alias Trinus fuiſſet effectus.deus mirabiliter ſtaturę eius eleuauit ſpacium. Nam quantum ad ſpeciem nullus erat ita ſæuerus vt Moyſen vidẽs ad eius pulchritudinẽ non hereret alias amaret. Multiq; contingebat dum eum cernerent per plateas ferri vt cõuerterẽtur quidẽ ad aſpectũ pueri:& ea in quibus videbant ſtudiũ habere deſererẽt:delectati potius eius viſiõe Erat enim infantis in eo multa gratia & excellẽter circa eu3 ac decẽter exiſtens retinebat inſpiciẽtes.

¶Hunc ergo cũ talis eſſet Termuth ſibi filium adoptauit:cũ ſobolem legitimã non haberet. Et cum
B. aliquando portaſſet Moyſen ad patrem:oſtendebat ad eũ quaſi de ſucceſſione cogitaret:ſi volũtate dei proprium filium non haberet. Dicebatq; Nutriui infantem forma diuinũ & prudentia valde fortiſſimum mirabiliterq; de fluminis gratia condonatũ quẽ meũ quidẽ decreui filiũ eſſe tui quoq; imperij ſucceſſorẽ. Hęc dicẽs Poſuit i manibus patris infantem. Ille vero ſumẽs eum & a pectus applicans per amorẽ p filiæ gratia impoſuit ei diadema. Moyſes cõuolens illud proiecit in terram quaſi per infantiã. calcauitq; ſuis pedibus. Quod regi videbatur fere auguriũ Contemplatus autem ille ſacer ſcriba qui eius natiultatẽ prędixerat ita futurã ad humiliationẽ participatus egyptij ipetũ fecit vt eum occideret:& terribilitet clamans ait. Hic eſt ille puero rex quẽ nobis occidendũ deus oñdit: vt cętero timore careamus. Teſtimonijs enim oſtenditur q̃ tuum inuaſurus eſt principatum. Iſto namq; perempto:egyptijs quidem eius timor tolletur.hębreis autem ſpes confidẽtiæ quã ppter eũ habere creduntur auferetur. Quæ dum dixiſſet:vix prævaluit eum ab eo eripere. Thermuth:cũ etiã rex ſegnior eſſet ad eius necem deo huiuſmodi prouidentiam ſalutis Moſayce faciente. Alebatur ita q̃ multa ſollicitudine & hębreis quidem in eo ſpes erat optima cuncta fuſpitionis vero eius cremẽtum generabat Egyptijs. Et cum nullus eſſet certus.vt vel ſi occideret aut rex infantem & cognatũ propter adoptionem aut aliorum quilibet quid amplius ægypti vtilitati prodeſſet.quo nõ metuerẽt de preſcientia futurorum:abſtinebant omnes ab eius nece.

C. ¶Quomodo Moyſes dux Egyptiorum contra Ethiopes conſtitutus exercitum per terram pericu loſis animalimalibus plenam duxit:victiſq; Ethiopibus Sabam fortiſſimã eorum ciuitatẽ obſedit & Tharſim regis Ethiopum filium duxit vxorem. ¶Capi. xij.

MOyſes itaq; prædicto modo natus atq; nutritus eſt Et tranſiens ad ætatem perfectam. ęgyptiis formam ſuæ virtutis oſtendit. Et ad humiliationem quidem illorum augmentum vero hæbreorum factum eſt:vt huiuſmodi occaſio proueniret. ¶Ethiopes cum ſint proximi egyptiis negocia ſua i eorum regionẽ portabant & referebant egyptiorũ. Illi vero irati.caſtrametati ſunt vindicare contemptũ Prælio commiſſo deuicti alij quidẽ ceciderũt alij turpiter domũ reuertentes euadere potuerũt. Secuti ſunt aũt Ethiopes & arbitrati illos defeciſſe.preſũptione ſua egypti ęmnẽ puinciã optimere potius exarſerũt:Guſtanteiq; eorũ bona ab eis ſe nõ abſtinebãt. Cũq; victis partes adeuntibus nõ preſumerẽt repugnare acceſſerũt vſq; ad Mẽphis & mare:nulla ſcilicet ci uitate reſiſtere pręualẽte His ergo malis aſtricti ad reſponſa & diuiatiões Egyptij ſũt reuerſi. Et deo ẽis prebende conſiliũ vt auxiliatore vterẽtur hebreo. Iuſſit rex filiæ vt daret Moyſen ducẽ a ſe cõſtituendũ. Illa vera ſacramẽtis prebitis vt nihil ei fieret mali tradidit Moyſen pro magno quidẽ beneficio iudicans eius auxiliũ & annihillãs ſacerdotes.qui eũ velut hoſtẽ predixerant occidendũ quaſi neſcientes quod aliquando vtile eius foret auxilium. Moyſes vero a Termuth exoratus & pariter a rege libenter ſuſcepit hoc opus Gaudebant ergo ſacris vtriuſq; gentis ſcribæ egyptiorũ quidẽ tãq & hoſtes ſuos illius virtute deuincerẽt & Moyſen ipſo dolo cõprimerent hebreorũ autẽ tã j hec eis

Moyſes infantulus egyptiorum mãmas recuſat ſed ad eũ nutriendum ſororis conſilio aduocat mat.

Impõ nois ſecundũ rei euẽtum Moyſes.

Genealogia moyſi aſcẽdẽdo vſq; ad Abrahã ſeptimum patrem.

Diuia moyſi ſapina Spẽs eius oibus amabilis.

Thermuth Moyſem ppẽ eius pulchritudine; adoptauit regni ſucceſſorẽ futurũ; cogitans.

Moyſes fantulus regis diadema capiti ſuo ponitum i terra p iecit pedibus cõcultãs quare ſacrorũ ſcribã eũ occidendũ terribiliter clamabat Termuth vix eum liberauit

De hoc capſo mihi in biblia Cauſa belli inter æthiopes & egyptios q̃ victi fugerunt Egyptii ad ꝺiuinationes cõuerſi mĩſũ habuerint vt hebreo auxiliatore vterentur Moyſes egyptiorũ dux a rege cõſtituitur.

Sapiam moysi in ducẽdo exercitũ ægyptiorũ p terrã periculosam.

occasio foret ęgyptios omnino diffugere q̃ Moyses eorum dux esset. ¶ Illevero (ante quã hostes cognoscerent eius inuasionem, sumens ducebat exercitũ non per fluuiũ iter faciens: sed p terrã. Vbi sapientiæ quoq; sue mirabile fecit indicium Nã cũ terra sit valde iter agentibus sęua, ꝓpter reptilium multitudinẽ quia illic oĩa hæc nascunt ita vt etiã quæ apud illos nõ sunt. illa sola nutriat terra virtute atq; malicia & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiã volatilia vt cũ dę terra nocere. neque ant supuolando nõ ꝓuidẽtes ccidant. Moyses itaq; ꝓ cautela exercitus & itinere eorũ inoxio hoc mirabiliter adinuenit Plectas eni ex papyro fecit i modũ archarũ, easq; cõplens de ibicibus secũ portabat hoc aũt aial serpentibus inimicũ est. fugiunt enim eas aduenientes & cum sęcelare voluerit vel flatu ceruorum arrepte deuorant. Ibices aũt valde sunt mansuętę: & generi tũ serpentino feroces Et de his quidem p̃tæreo nunc scribere: nõ ignorantibus quidem græcis genus quale sit ibis. Dũ vero ad terrã nutricẽ bestiarũ venissent: p eas vt dixit serpentiũ expugnabat eisq; velut aduersus hostes vtebat Hoc ergo modo iter agens anteq̃ Ethiopes agnoscerent superuenit. & cõgressus cũ eis pugna deuicit spemq; quã habebant cõtra ęgyptios & eoꝝ ciuitates abstulit. Ibatq; subuertens omnia & terrã Ethiopũ maxima virtute vastabat. Tunc p fœlicitatem Moyseos cũ de labore suo gustasset ęgyptiorum exercitus: fatigationem minime sentiebat tanq̃ præter eũ seruitutẽ & nouissimũ subuersionis periculũ potuissent ęgyptij substinere. ¶ Post hæc aũt insequentibus egyptijs cũctos Ethiopes in Saba ciuitate regia Ethiopię (quã postea Iambices merom Meronidẽ denominauit. a fororis sue nomine) obsidebant. Erat enim valde inexpugnabilis locus ille. cum & nilus circundaret eũ & circucludere & alia flumina Astabus & Astaburas alias Astabulas fluctus difficiles obijcerent alias obijcerentur eis qui illic transire tentarent. Ciuitas eni interior existens habitabat vt insula: muro circundata valde fortissimo Et contra hostes quidẽ præpositos habet fluuios: fossata vero grandia iter muros & flumina quatenus inundari nõ possit ciuitas aquę illic violẽtia deportata. Hęc ergo res etiã illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionem. ¶ Cum ergo grauiter ferret Moyses segniciem exercitus quando hostes nequaq̃ ad manus venire præsumerent. tunc aliquid tale ꝓ uenit. Tharsis alias Tharbis enim filia regis Ethiopũ fuit. Dum Moysen circa muros exercitũ applicentem, fortiterq; pugnantẽ videret eius efficaciam experientiamq; mirata & desperantibus iã pridẽ Egyptijs. libertatis auctorẽ eũ extitisse bonos sue fœlicitatis euentus existimans Ethiopibus scilicet exultantibus in his quæ cõtra eos gesserãt: eũq; periculis nunc inhęrere conspiciens i amorem eius est lapsa crudeliter. Et cum passio preualeret: misit ad eum fidelissimos seruulorum vt ei de nuptijs loquerentur. Illo vero eius suscipiente sermonem vt traderet ciuitatẽ præbitisq; fedenbus vt & vxorẽ eã duceret & ciuitatem obtinẽs nequaq̃ pacta transcenderet. effectus verba præuenit Et post necem ęthiopum gratias agens deo Moyses nuptias celebrauit & ęgyptios in propriam terrã reduxit.

Tharsis regis Ethiopũ filia moysi amore capta ad eum ꝓ nuptijs misit quam victis æthiopibus in vxorẽ duxit.

¶ Moyses Egyptiorum cognoscens insidias fugit in Madiã vbi Raguelis qui & Ietro dictus est filiam duxit vxorem.

Capitulum decimumtertium.

Inuidia ægyptiorum post victoriã contra Moysen Moyses regis insidias cognoscens fugit i madiã.

ILli vero ex quibus saluabantur a Moyse ex his odium aduersus eũ habebant & feruentoribus aduersus eum consilijs vtebant arbitrantes non propter bonos actus eũ in egypto ita creuisse. Innotueruntq; regi quid de facta cede prouenerit. Ille siquidã apd se industriã viri continuit. Inuidia vero ducatus Moyses & oppressionis suæ formidine tractus compulsusq; a sacris scribis nitebat in moyseos nece grassari. Qui dum cognouisses eius insidias: latenter effugit: & itineribus obsessis per desertum fugam suam expleuit. ¶ Dumq; ciborum ei esset inopia: viribus: tolerantię præualebat Veniensq; ad ciuitatem Madian circa mare rubrum positam cognomentum habentem abvno filiorum Abraham de cetura progenito sedens super quendam puteum ex labore atq; miseria quiescens existente meridie non procul a ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi exvsu ꝓuicialium cumulũ eius virtutis ostendens & occasionẽ ad meliora prebens. Nã cũ sint loca inaquosa precedebat pastores ne forte de puteis aqua exhauriret ab alijs & oues potu necessario priuarent Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem virgines sorores Raguelis filię sacerdotis: qui multo honore apd prouinciales habebat. Quę græcũ patris curã agentes eo q̃ hoc ministerium etiã mulieribus sit regionum trogoditarũ alias Trogolidarũ: sufficientẽ aquam de puteo leuauerũt expectãtes vt greges suos habũdantis irrigatiõe saciarẽt. Superuenientibus vero pastoribus & vigies expellẽtibus vt aquam ipsi occuparẽt Moyses crudele iudicans puellas despicere iniustitiã pacientes violẽtiãq; virorũ sinere potiorẽ q̃ iusticiã virginum. illos quidẽ prohibuit violentos esse virginibus autẽ oportunum prebuit adiutoriũ Quę beneficio impetrato. venerũt ad patrẽ iniuriamq; pastorũ narrantes: & solatiũ sibi ꝓbitum peregrini rogabãt ne eius benefactũ illi esset vacuũ: ne retributiõe debita preuareť. Ille autem & filias approbauit circa benefactorẽ ita studẽtes: & Moysẽ advltũ suũ iussit adduci iustissime gratie ꝓmia recepturũ. Cũq; veniisset filiarũ testimoniũ ei de suo solatio declarabat eiusq; virtutem am-

A. miratus:non fore eius auxilij bona sine repensatione dicebat sed ydoneū se ad reddendā gratiā ita vt magnitudine repensationis mensurā posset transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filiū. & vnā filiarū dedit ei vxorem:gregumq; suoꝝ in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio:eumvoluit habere curā atq; dominum Et Moyses quidem dum hec impetrasset a lec Elech alias Gethegiech vel Thelet h oc ei cognomen erat ragueli.degebat ibi eius pascendo greges.

Moyses filiaꝫ sacerdotis Madian duxit vxorē gregūq; suorum dominū

¶ Viso ardenti rubo Moyses a de mandatum recipit de Hæbreorum liberatione eorum dux futurus in cuius rei certitudinem tria signa sibi sunt collata qui diuino cognito nominis petitaq; a socero facultate cum exore Sephora & duobus filijs tetendit in egyptum cui Aaron fratre nonnulliq; hębreorum nobiles obuiam occurrunt quibus etiam diuina signa ostendit.

Viso Moysi pascentis greges ĩmonte Syna.

¶ Capitulum decimumquartum.

Rubus quasi ardēs & nō cōburens. Vox ex igne

DOst hec autem tempora dum pasceret in montem qui vocatur Syna ducebat oues. Qui mōs est excelsus & ad pastura ęgregius:optimas herbas habens Hic enim cum esset opinio habitare deum primitus nemo pascebat quia pastores minime illic ambulare presumebant Quo tamen prodigiū & mirabile nimis apparuit.Ignis namq; depascens rubi viriditatem.eiusq; florem transiuit innoxius fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit cumvtiq; flamma vehemens & velocissima nimis esset. Ille autem etiam ipsā visionē inopinabilē formidās obstupuit:& potius dum vocem ignis emitteret & nomine eumvocaret verbaq; facere videretur.Quibus etiam eius fiducia; pręsumentis accedere ad locavbinullus hoim primitus ambulasset eo q; esset diuina redarguit.eiq; suasit vt ,pcul ab igne recederēt.& vt sufficerent ei que viderat cum esset bonus vir magnorūq; virorum ,ples nihilq; amplius indageret.prędicebatq; ei futurā gloriā & honorē apd homines deū præsente.Iussitq; vt cum fiducia abiret in egyptū dux & princeps futurus multitudinis hebreorum.& cognatos proprios ab illorum seruitute liberaturus.Nā & terrā inquit habitabunt hancvalde fœlicem quam abraha videt habitauerat parens omnibusq; adepturi sunt bonis.ad hæc vtiq; te eos tuaq; sapientia deducente Iussitq; vt educens hæbreos ex egypto sacrificiū gratiarū actionis veniēs ad illa loca celebraret hæc ergo ex illo igne diuinavoce prolata sunt. ¶ Moyses aūt obstupescens i his quę

B. viderat & multo potius quæ audierat.virtuti inquit tuę non credere' domine q̄ & ipse colo & apte maioribus meis apparuisse nō dubito.vt saniſſimū secundū meam sapientiam esse puto.Verūtamē hæsito quemadmodumvir ignatus & nullus virtutis ydoneus vt suadeamverbis quatenus cognati relinquentes terrā quā nunc habitant me sequant ad quā eos ipse deducam aut vel si ipsis satis sit. quomodo possim exigere Pharaonem vt dimittat hæbreos quorum laboribus & opibus virtus eius felicitatis augetur. ¶ Deus autem eum in omnibus confidere seq; adesse promittens & ibi quidem opus esset suasione verba præbiturum.vbi autem operibus virtutē ministraturū. ¶ Iussitq; vt baculo in terram proiecto fieret serpens quo signo crederet promissa se percepturum.Hoc dum feciſſet dracho repebat conuolutus spiris ingentibus.& tanq̄ contra persequentes suū caput seuissimus insurgebat.Qui deinceps factus est virga. ¶ Post hocvero mittere eū dexterā in sinum præcepit.obediēsq; candidā eam.& velut coloris niuei protulit.Post qđ tū ad solitū est reuersa. ¶ Iussusq; item aquā de proximo sumere eamq; in terram proiscere.vidítq; colore sanguineo factā miranteinq; in his cōfide

C. reprecipiebat deus; & adiutorium sibimet eū nosse maximū & signis his ad credendum apd oīes virorum dicebatq; missus a me secundū mea mandata facies vniuersa.Iubeo ergo in nullo tardātem ad egyptum festinare die noctuq; laborantem ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos i seruitute consistere.Moyses aūt nō diffidēs his quę diuinitas ,pmittebat inspector vtiq; taliū indiciorum factor factus orabat vt hancvirtutem eodē modo experireť in Egypto supplicabatq; ne nominis sui deus noticiam ei celaret.vt dūvoce eius participatus fuisset pariter & aspectu.insup & vocabulū agnosceret quatinus sacrificans nominati eum adesse hostijs supplicaret.Vt deus quidē ei suā significauit appellationē quā primus homies nequaq̄ videbant audiuisse.de qua mihi non est dicere fas. Moyses itaq; illa signa nō tunc solummō sed semp & vbicunq; contigeret faciebat.ex quibus oibus maiorem veritatē signis distribuēs deūq; propiciū & suffragatorem habiturū se credēs & domos se saluare sperabat.& egyptios malis afficere. Audiēs q; regē Egyptiorū Pharaonē fuisse defūctum sub quo ipse diffugerat petijt Raguel vt eius permissu provtilitate cognatorū iret i egyptum. Sumensq; Sephorā quā hēbat vxorē filiā Raguel & filios quos hēbat ex ea Gersū alis Gersā & ęlea zarum alias Eleaser tetendit ad Egyptū.Nominū vero horum gersus quidē hæbrea ligua significat intera pegrina:Elazarus autē quia adiutore patrio deo vsus.ęgyptios effugisset ¶ Cūverovenisset ad fines mōtes.frater Araō deo iubēte occurrit ei Cui Moyses significauit quę i monti cōtigerūt pari & diuina mādata.Procedētibus autē eis:occurrebāt nobiles hæbreoꝝ.eius pręsentiā cognoscētes Quibus Moyses quoniā verbis suadere nō poterat signa sibimet ostensa mōstrabat.Illivero stupore eorquę inopinabilit inspiciebāt oino credebāt. Et ex oibus erāt inspe maxima cōstitutu:deo scilicet eo

Mandatum a deo recipit Moysesvt vadat i Egyptuꝫ hebreorū dux futurus & liberator eorum Rñsio Moysi ad;deū; modū inquirens quo populum liberabit.

Deus tria signadat Moysi promissorum asseriua Virge inserpentem mutatio. Manus insinu posite variatio. Aq̄ in sanguinem mutatio. Moysi indicauit deus nomen suum Moysespetita a socero facultate'cū Sephora vxore ,p filiis tendit in Egyptum. Aaron,frater Moysi occurrit deo iubenti tem similiter & hebreorum nobiles qbus diuina signa ostendit.

rum prouidente securitatem.

¶ Moyses coram Egyptiorũ rege diuina signa facit dei mandatũ significans eiusq; virga in serpẽtẽ conuersa Egyptioꝝ virgas (quę dracones vtebant) deuorauit qđ Rege ipso cõtẽnente Hæbreos ma D.
Moyses ad egiptiorũ regẽ (q nouus erat) dei mandata significans.
iori opprimit labore/ad quẽ Moyses secundo accedẽs plagas diuinas minant quas ois Egyptiacus populus. Expertus est Ipse aũt plagę hiis versibus colligunt. Prima Rubẽs vnda/Ranarũ plaga scđa/ Inde culex tristis/post musta nociuior istis/Quinta pecus strauit/ Vesicã sexta cremauit. Post subit Ex
Moyses cõtra rege signa facit que cõtẽnit eum magicuꝫ appellans
grando/Post brucus dente nephando Nona tegit solem/Primam necat vltima prolem. ✠.
vii.

Capitulum decimumquintum

DVm vero iam obedientes haberet Moyses hæbreos promittens secuturos sequo iuberet: libertatemq; respicere. venit ad regem illum qui nuper susceperat principatum. & in quo cunq; iuuerat olim Egyptios ab Ethiopibus compressos cum fuisset eorum direpta pro uincia declarauit. & qꝫ milicia & laboribus magnis vius tãq; pro suis post diuersa pericula nõ dignã retributionem acceperit: intimauit pariter etiam quæ illi in Syna monte contigerant deiq; voces & Ex
Virga moysi i serpentem cõuersa virgas egyptiorũ (quæ videbant dracones) deuorauit vniuersas.
singula ab eo monstrata propter fidem rerum decenter exposuit. rogauitq; ne discredens in his im 7.
pedimentum dei facerem voluntati ¶ Deridente vero rege Moyses opera fecit. vt cõspiceret signa quæ fuerant in monte Sygna monstrata. Ille vero dedignatus illum quidem malignissimum appellauit & prius Egyptiorum fugisse seruitium & nunc pro seductione aĩs ꝓ seditione remanasse & pro digiorum opus stupore; factũ magicæ artiũ appetisse remedia. Cũq; hæc dixisset. iussit sacerdote easdem quas ille facere visiones tanq; Egyptii etiã in hac disciplina sapientes existerent: & quasi nõ solus Moyses peritus esset rerũ quas ipse per deũ posset explere. vt qđ erat valde mirabile. si etiã ab E
Maiori labore hębreos vexari iubet rex.
aliis fieret oñderet quoniã humana doctrina constaret: Et ponẽtibus illis virgas. dracones sũt facti. Moyses aũt non expauit. sed ait. Nec ego quidẽ o rex egyptioꝝ despicio sapientiã: sed tãto melius hęc a me quã horũ magica arte sũt facta quanto humanis diuia cõstat esse meliora. Ostẽdãvero nõ artibus magicis nec errore sed subsidere veritate quæ mea sũt det: ꝓ quibẽtia & virtute patefacta. Cũq; hæc dixisset: ꝓiecit in terra virgã. iussitq; vt in colubrũ verteret. Illaq; obediẽs etiã egyptiorum virgas quę videbantur esse drachones deuorauit. insiliens donec cõsumeret vniuersas. Quã i suo scemate Ex
Moyses secundo regẽ aggredit ꝑdicẽ cens sibi & suis futura mala si ñ dimittãt hębreos sacrificare deo suo.
redeuntem: sumpsit denuo moyses Rex autem nihil maius in hoc actu vidisse se simulauit. sed iratus v.
in nullo eũ præferre dicens Egyptiorũ sapientiæ atq; integritati: iussit ei qui sup Hębreos videbat esse constitutus vt nullam eis præberet requirem sed maioribusq; prius eos malis affligeret. Ille vero cũ prius paleas eis præberet ad lateres nihil vlterius dedit. sed die quidẽ opibus eos faciebat affligi no cte vero paleas congregare. Et cũ eis duplex hac malũ existeret & erũna ꝓ illũ crudelioris titisset. ille neq; nimis regis fatigatus est neq; i crepationibus cessit hebreoꝝ. sed aiam suã cõstituit ad vtraq; vt quia laboraret & libertatẽ cognatis acquireret. ¶ Veniensq; rursus ad regẽ suadebat ei vt dimitteret hebreos ad mõtẽ Syna sacrificaturos deo. Hoc em eũ ꝓcepisse dicebat. Et i nullo cõtradicẽdũ iussionibus illius exorabat deũq; propiciũ fore cunctis si eos dimitteret egredi ne ꝓhibendo illos sibimet reputaret paciendum. quæcunq; patiunt qui dei ꝓceptionibus cõtradicũt quãdo eis qui ira i se cõ mouentur diuinam ex oĩbus oboriunt aduersa & quibus Vtiq; neq; terra neq; aer suauis existit. nec soboles coꝝ naturali modo ꝓgredit. Sed & inimica omnia & aduersa sentire egyptios dicebat Ex
Plagę infligũt egyptiis i punitionẽ pctoruꝫ
& Hæbreoꝝ populũ abire ex illo ꝓuincia etiã illis nolẽtibus affirmabat. Reges vero Moyses despi 78
¶ Pria plaga. Aqua i sanguinẽ mutat ipotabilis egyptiis potabil autem hæbreis.
ciente sermones nullamq; cõuersionẽ sui ad talia faciente. passiões pessime quis singulas explanabo Egyptios inuaserunt nec prius flectarent alias flectabant q̃arum experimenta perciperẽt simul & quia vellet deus Moysen in nullo eorũ quæ prædixerat monstrati mendacẽ. & quia prodesset homi nibus vt discerent obseruare & facere ea quibus nõ posset offendi diuinitas. ne ad iracundiã cõuer B.
Rex ista plaga afflictus hębreos ꝓmittit abire qđ postea negat.
sus in eorũ in iniquitatibus vlciscat ¶ Fluuius eni sanguineus dei volũtate ꝓfluxit. & q̃ bibi nõ posset cum fontẽ aquarũ aliũ nõ haberẽt: & nõ dolore solũmodo talis erat: sed etiã se, cõgentibus dolores & amarũ gemitũ inferebat Eratq; talis egyptiis. hębreis aũt dulcis & potabilis existebat licet natura liter videret eẽ mutatus. ¶ In hoc miracło rex hesitans atq; timẽs ꝓpter egiptios: abire ꝓmisit hebreos. Cũ malũ fuisset aliquo modo reuelatũ. rursus sentẽtiã pmutauit nec eos abire pmisit ¶ Deus
Secũda plaga Ranarũ multitudo in terra egypti.
aũt illo conténẽte post calamitatis ablationẽ. & nolẽte a sua malicia rẽperare aliã Egyptiis intulit pla Ex
Permittit rex populũ hębreorum abire qđ postea negat
gã. Ranarũ nãq; ifinita multitudo eoꝝ terras depasta est: plenusq; his erat etiã fluuius. & polluebat viii
eoꝝ potus. & aialibus ibi putrescentibus fetor cunctis noxius exalabat ex aqua Eratq; cuncta regio hmõi malo plena. ębuliẽtibus ranis & moriẽtibus. Quæ etiã domestica eoꝝ hitacula valde vexabãt dũ i cibis sepius inuenirent & poculis. & cubilibus eoꝝ i ambulantes Fetor crudelis erat & ab homi nabilis: morientibus ranis ac putrescentibus. ¶ Dũ his ergo Egyptii premerent: iussit rex. Moysen tollentẽ hebreos abscedere. Cũq; dixisset hoc repẽte ranarũ extremiata est multitudo & terra simul & fluuius suã reuersi sũt naturã Pharao vero moxvt passionibus terra Priuata est oblitus calamitatis

illius retinuit rursus hebreos & tanq̃ si plurimas passiones experiri vellet: nequaq̃ dimisit moysen popu
A lũq; discedere: qñ prius timore potius q̃ prudentia eos abire decreuerat. ¶ Rursus ergo alterius mali p
cussione eius fallaciã diuinitas vulnerauit. Pediculos nãq; inumera multitudo egyptijs pulluauit ex ite
Exo8. ritoribus ebulliẽs. Ex qbus malis male cõsumebãt: neq; lauacris neq; medicamẽtorũ vnguẽtis genus eo
rũ exterminare ꝑualẽtes. Oh hãc ergo pestẽ ægypti rex turbatus me tuensq; simul pestẽ sui populi licet
fatue verecũdiã se deuicti viri putaret hiturũ cogebaꝫ tamen a malo tẽperare hebreijsq; cõcessit egres
sionẽ. Cũq; hoc iter leuigaretur filios & vxores obsides reuersi onis suę eos reliquere sanciebãt. Vnde
irritauit potius deũ credẽs se eius quoq; ꝓuidẽtiã fallere: sicut etiã moysen. ¶ Sed illum latere non po
tuit egyptũ puniente ꝓpter hebreos. ¶ Bestijs nãq; multigenis quorũ aspectibus nullus occurrit eorũ
regionẽ primũ impleuit qubius & ipsi cõsumebant & terra agricolarum cultura nudabatur. Si quis pri
marũ passionũ perditionẽ euaderet: hoc lãguore & interitu hoim alia sustinentiũ succũbebat. ¶ Cũq;
pharao neq; sic dei iussionibus obediret: ſ vxores quidẽ abire cũ viris diceret relinquẽdos vero filios
Exo. postularet: nõ defuit deo vnde calliditatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supviuẽtibus castiga
c.9 ret. ¶ Crudeliter nãq; eorũ corpora vulnerabãtur interius corrupta. & ita passim ęgyptiorũ multitudo
cõsumebaꝫ. Rege verso neq; hac plaga tẽperãte grando vehemẽs cũ neq; in egypto prius aeraliq d ta
le ꝓtulerit: neq; simul apd eos hyemis tpe descẽdit maiorq; q̃ apud hitatores boreę partis & septẽtrio
nis aeris rigore defertur effluxit. Et fructus eorũ vsq; quaq; cõfregit. Deinde genus locustarũ germẽ qd
Exo. nõ fuerat vexatũ grãdine deuorauit vt eis generaliter spes terrenorũ fructuũ depiret. Sufficiebat nãq;
x.c. quẽlibet sine calliditate fatuũ ẽt ea quę ꝑdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ vtilitatis adduce
re. Pharao vero nõ tñ imprudẽs quãtũ malignus: sentiẽs cãm: deo tñ cõtradicebat. Iussitq; moysen cũ
vxoribus suis hebreos abducere: facultatẽ vero eis deserere: eorũq; depopulãdas domos. Moyse vero
nõ acqescẽte ita dimitti eos quos oporteret ita deo sacrificiũ de suis rebus offerre: cũ ꝓpter hãc cãz mul
B. to tpe morarẽtur: tenebre ꝓfundissime & ptẽ luminis nõ hñtes egyptijs sunt diffusę. ꝓ quibus & visus
eorũ aeris crassitudine clausi sũt eosq; mori miserabiliter cõpulerit. Metuebãt ei ne caligine simul absorbe
rent. ¶ Deinde his discussis post tres dies: toti dẽq; noctes dũ nullatenus penitentiã ageret pharao pro
pter egressũ hebreorũ: accedẽs ad eũ moyses ait quousq; inobediẽs eris voluntati dei: iube dimitti he
breos. Nõ poteritis ei aliter ab his eripi malis nisi hoc volueritis iplere. Rex aũt iratus in his quę fuerãt
dicta: minatus est eius se caput auferre: si ad eũ ob hunc importunitatẽ denuo remearet. Tunc moyses
nequaq̃ se de his verba facturũ dixit: ſ illũ ipm cũ ꝓceribus egyptiorũ deprecatur fore vt hebrei discę
Ex derẽt. Et ille qdẽ dũ hęc dixisset: abcessit. ¶ Deus aũt oñs adhuc vna plaga feriẽdos egyptios vt dimit
c.xi terent hebreos: iussit moysẽ ꝓcipere populo vt sacrificiũ paratũ haberẽt essentq; ꝑstricti a decia die xã
et.xi cici mẽsis ad quartã decimã qui mensis apud egyptios quidem pharmuth: apud hebreos autem nisan
vocatur, macedones vero xanticũ eũ appellãt. Et egressuros hebreos omniaq; portaturos asseruit. Et
ille quidẽ ꝓparatos iã habẽs ad egressionẽ hebreos: & cõstitutos per tribus: ibi retinebat. Cum autem
instaret quartadecima dies oẽs ad egressionẽ tẽdẽtes & immolãtes sanguinẽ domus ꝓprias hyssopi fron
Dxc. dibus emũdabãt: Cũq; cenassent reliquias carniũ tanquã egressuri cõcremauerunt: vnde hactenus se
xij. cũdum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; festiuitatẽ pascha vocauerunt quod significat transcensionẽ
eo q illa die deus trãscẽdere eos pestẽ voluit. que sc; egyptios visitauit ¶ Mors enim primo genitor
ita egyptijs facta ẽ vt plurimi ꝓceri cõgregati circa regalia pharaoni ꝑsuaderent q̃tenus hebreos sub
velocitate dimitteret. Qui vocatũ moysen abire ꝓcepit arbitratus vt si de ꝓuincia recederent egyptus
ab imminenti castigatione cessaret muneribusq; hebreos honorabant alij quidem vt citius egrederent
alij vero ꝓp vicinitatis eorum consuetudinem.

¶ Hebreos exitus de egypto paschali instituto festo, hos egyptij insequũtur. Moyses quoq; murmu
rantes hebreos consolantur: ipsoq; deum orante & virga rubrum mare percutiente diuisum est hebreis
Gene. ficcam viam faciens. quibus prospere transeuntibus. Egyptij submerguntur quorum arma colligentes
xiij. hymnum concinunt cum gaudio.

xiiij. xv.

Capitulum decimum sextum

TIlli qdẽ egrediebant flentibus & ꝑnitentiã agẽtibus egyptijs: eo q eis fuerit sic crude
les. Tendebãtq; ad ciuitatẽ noie. Lytus alias Licois quę nũc alias tunc erat deserta vbi
babilon postea fabricata est dũ Caĩ bises egyptũ deuastasset Celeriterq; agẽtes iter ad
locũ beelsephũ. tertia die ad rubrũ mare venerũt. Et cũ ꝓptesr desertũ nihil de terra pos
sent hre ciborũ fermẽtata farina azimis panibus & modico tãtũmodo tpe coagulatis ve
scebant. Hisq; triginta diebus vsi sũt. Lõgiori tpe nõ sufficerũt quę tulerãt ex egypto cum etiã is cibus
sub necessitate custodiret: nec ad satietatẽ eodẽ vterent. ¶ Vnde ad memoriã illius inopię festiuitatem
octo dierũ agimus quę dr azimorũ Ois itaq; multitudo mulier parit & infãtiũ egressor cõsiderãtibus

tertia plaga pe
diculorũ infini
ta multitudo q
in biblia vocãt
Scyniphes. rex
cõcedit hebrę
is egressum qd
postea negat.
Quarta plaga.
Quinta plaga.
Sexta plaga.
Septima plaga
Octaua plaga.
Tenebrę ꝑtũ
dissime & pal
pabiles & in bi
blia ponit no
na.
In biblia inue
nies decem to
sephus aũt nõ
põit qntã quę
(Exodi ca.ix.)
ponitur pestis
grandis valde
super animalia
egyptiorũ illa
scilicet quę tũc
erãt in campis
potest & sexta
cõprehendi &
sub quinta quę
continẽt duas
scilicet pestem
aĩalium p hoc
qd dici corpo
ra eẽ corrupta
& vesicas fur
gẽtes p hoc qd
dicit ibi corpo
ra vulnerabã
tur iteritus.
Nona plaga q̃
decima ponit i
biblia.
egressus hebrę
orũ de egypto
Festũ azimo
octo diebus q̃
re peragitur.

Quãto ipsi fuerunt negyto. Eas imoysi in exitu & Aarõ: Portabant ossa Ioseph vt ipse precepat.

Pœnitet Egyptios dimisisse hebrœos in sequẽtes cum armis.

Palestina hebreis molesta.

Numerus egyptiorum persequentium hebrœos et eorũ appatus.

Hebrei timore turbati contra moysẽ murmurabant.

Cõsolatur Moyses hebrœos.

In quibus diuina manifestat prouidentia.

Oratio moysi ad deum p populi liberatiõe

Diuisũ mare rubrum percussione virge via eis facta quam primus moyses intrauit sequẽtibus alijs.

numerabilis erat. Qui vero etatẽ habebant aptam ad expeditum secenta milia fuerunt. Reliquerunt q; egyptum mense Xandico luna quintadecima. ¶ Post anos triginta & quadrigentos q̃ pater noster Abraham venisset in chananeam: post Iacob autem aduentũ in egyptũ anno ducentesimo & quinto Moyses autem erat anno quidem iam octogesimo frater autẽ eius. Aron maior tribus annis existabat ¶ Portabãtq; etiã ossa Ioseph. dũ hœc ille suos filios p̃ceppisset facere. ¶ Porro cum egyptios hebrœo rũ pœniteret egressus rexq; grauiter ferret tãq̃ beneficijs moyseos signa illa facta fuisset deliberauerũt sup eos irruere. Et sumẽtes arma persequebant tãq̃ reuocaturi eos vbicũq; cõprehẽdissẽt nec eos vlterius deo cõmitteret: seq; pualere contra eos facillime iudicabant cũ inermes essent illi & itinere fatigati. Et singulis occurrẽtibus requirẽtes quo abirẽt psequi cũ studio festinabãt licet molesta si illis terra iter agentibus nõ solũ in expeditis sed etiã singulariter ambulantibus. Moyses aũt p ea loca pinde ducebat hebrœos vt siqdẽ pœniteret egyptios & pseqvellẽt hebrœos: supplicijs, malicie sue & trãsgressiõis idubitãter exsoluerẽt. ¶ Per palestinam vero grauiter ferebat trãsire ꝓpter antiquã molestiã volebat q; quolibet modo latere pergens. Cofinis enim est hec egyptiorũ prouincie. & propteria via quidem ducente ad palestinã populũ non eduxit per desertũ vero multũ agẽs iter malaq; perpessus innumera ad Chananeã studuit puenire insuper & propter mandata dei iubentis adduci populũ ad mõtẽ. Syna illic sacrificiũ oblaturo. Apprehẽsis ergo hebrœis: egyptij ad pliũ parabãtur &, multa virtute persecuti cõclusẽrãt eos in paruulũ quẽdã locũ. Secẽti enim currus psequebant eos & equites quinquaginta milia & ducenta milia pariter armatorũ. Et itinera quidem dãnauerũt quibus hebrœos fugere iudicabãt inter rupes intrãsibiles eos & mare claudentes: vbi terminat mõs ex asperitate viarũ nimis imẽsus & fugã eis pœnitus amputantes. Amaritima namq; & montis congressione hebrœos militibus obsiderunt os ipsũ fuge claudẽtes: vt egressum eis ad campestria denegarent. Nõ itaq; tolerãtes obsidionis modũ hebrei ꝓpter egestatẽ necessariorũ: neq; fuge facultatẽ habẽtes: armisq; priuati qui licet: si pugnare vel lerit eis ipes rerũ oim amissa videretur: nisi semetipsos traderent voluntatibus egypriorũ. ¶ His ita factis: moyse culpabãt in oibus oblitiq; signorũ que eis fuerãt a deo ꝓfua libertate monstrata vsq; ad hoc venerũt vt etiã ꝓphetã qui eis salutẽ ꝓmiserat sua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: seq; tradere cogitarunt. Eratq; luctus & gemitus mulierum & infantium ante oculos mortem inspicientiũ montibusq; se & mare claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus existis inuenientibus.

¶ Moyses autem licet esset in eũ exasperata multitudo ipse tamen nõ cessabat circa prouidentiã eorũ sed hec omnia iactabat in deum: qui eis iam etiam alia que ꝓuiderant pro eorum libertate contulerat Et neq; in hoc eos relinquendos inimicis esse dicebat: neq; seruituros: nec perituros. Stansq; in medio ait. Nec hoibus, quidẽ bene cõuersantibus circa nos iustum erat nõ credere, dẽ dei vero, quidẽtia vos desperare opus est immense vesanie: a qno vobis omnia, puenerũt quecũq; p me ad salutẽ & liberratẽ seruitutis vestre neq; sperãtibus, cõpromisit: cum potius inhesitationẽ sicut putatis veniẽtes oporteret nos dei adiutoriũ sustinere cuius opus erit etiã nũc in tali nos difficultate cõclusos ex desperatione sicut vos creditis habituros salutẽ & ex hostibus libertatẽ. Qui fortitudinẽ vtiq; suã ostensurus & circa nos ꝓuidentiã est facturus. ¶ Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet acõmodare: sꝫ potius in quibus humanã spem ad meliora nõ videt accedere. Vnde tali auxiliatori credentes cui virtus est etiã parua grãdia facere & tantarũ infirmitatẽ rerũ sui munimine roborare nolite egyptiorũ arma meuere: nec quia maret et proceri mõtes viã fuge ꝓhibẽt: ꝓterea salutis spacia desperare. Fiẽt ei vobis & hec quasi cãpi dei ꝓuidẽtia: & pelagus cõuertetur in terram. Cumq; hec dixisset: ducebat eos ad mare egyptijs intuentibus. Erãt eni eduerso positi & labore psecutionis affecti: in crastinũ differre p̃lium vtille fore credebant. ¶ Dum Moyses venisset ad littus sumens virgam rogabat deum & auxiliatorem atq; adiutorẽ inuocabat dicẽs. Neq; tu quidẽ ignoras q̃ effugere nobis mala p̃sentia nec fortitudine nuc auxilio licet humano: sed tu p̃be aliquid salutare exercitu tua voluntate egyptũ relinquẽti Tuũ est enim nunc eripere. Nos enim omni spe & cõsilio dissoluti ad tua solius subsidia cõuolamus & quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit, quod nos ab egyptiorũ ira liberare nũc possit inspicimus velociterq; tuã nobis ostendere virtutẽ & populum desperatione ruentem in peius: ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nõ enim extranei sumus: sed tuum quidem mare: tuus & mons est qui nos circundat: ita vt & hic aperiri te p̃cipiente & pelagus conuerti possit in terrã. Valebimus ei effugere per desertum: si tuę placet virtuti: hac etiam nos parte saluare. ¶ Talia siquidem cum orasset percussit virga mare. Quod repẽte percussione inscisum & in se diuisum: terrã reliquit nudam: vt hebrœis esset via & fuga. Moyses autem vadẽs ad destinationem dei & pelagus cessisse eis ꝓpriam terrã: primus illic intrauit: & hebrœos diuino itinere facto periculo p̃sentium hostium se sequi precipit. Qui delectabantur in hoc agebantq; gratias ꝓpter salutem quę per eum vltra modum rationis acceserat. Quos etiã nequaq̃ tardantes: sed cũ festinatione pergentes velut sibi p̃sente deo: vesanos quidẽ egi-

D.

Ex.c

Exo. c.14.

Exo. c.13.8 14.

E

Exo. c.14

ptij primitus iudicabant tanq̃ & ad intentionem manifeste mortis intentos. ¶ Cum vero viderent eos illesos abire; nullumq; impedimentum eis nec difficultatis aliquid obuiare: persequi eos aggressi sũtã q̃ & illis pelagus ita quietum existeret. Preordinãtes ergo equos ingrediebant in mare. Hebrei vero illis se armãtibus atq; tardãtibus ad terrã cõtra posità puenerẽt sine aliqua passione illos fugiẽtes quapropter illi audaciores effecti psequebant tanq̃ nec ipsi aliquid essent passuri; cũ nescirẽt hebreis ꝓprie fa ctã & nõ esse cõmunẽ viã quę vtiq; p salute periculũ patientiũ fuisset offensa & nõ ꝓpter eos quid ad perditionẽ illorũ laccedere festinabãt. ¶ Dũ ergo egyptior exercitus ois intrasset in mare rursus effusũ est mare: & descẽdẽs vẽtor ꝓcella oẽs cõprehẽdit egyptios imbresq; simul celo pariter descenderunt & tonitrua valde grauissima coruscationesq; labẽtes & fulmina nichilq; fuit rerũ euenientiũ p iram dei ad perditionẽ hoim quod eis minime tũc non accessit. nox eos caliginose & fluctuose apprehendit. Et illi quidẽ ita fũt pditi vt nemo egyptius relinqueret ipsorũ. ¶ Hebrei vero neq; se tenere poterãt gaudio iopinabili sue salutis & hostiũ pditione firmissime liberati: qñ defecerãt q eos seruire coegerãt deũ q; sic apte suum adiutorẽ inspiciebãt. Et illi quidẽ ita periculũ effugientes insup & inimicos punitos sic esse respiciẽtes vt nulli vnq̃ priorũ hoim poterãt reminisci hymnũ tota nocte dixerũt. Moyses aũt cãticũ in deũ & laudẽ & gratiarũ actionẽ ꝓpiciatiõis eius hexametro cõposuit. ¶ Ego siquidẽ inueni i sacris libris hęc singula queq; vt tradidit. Mullus vero discredat verbi miraculũ si antiqs hoibus & malitia priuatis via salutis licet p mare sit facta siue volũtate dei siue spõte reuelata: dũ & eis q cũ Alexãdro rege Macedonie fuerũt olim & antiquitus a resistẽtibus Pãphilicũ mare diuisũ sit: & cũ aliud nõ esset iter trãsitũ ꝓbuit eis nolẽte deo p eũ destruere Persarũ principatũ. Et hoc cõfitentur oẽs qui actus Alexãdri cõscripserunt. De his itaq; sicut cuilibet placuerit existimet. ¶ Postea vero armis; egyptiorũ per fluctus & violentia ventorum allatis exercitibus hebreorũ moyses & hoc arbitratus dei permissione factum vt neq; armis egerent: cum exeunt colligẽtes his hebreos muniens eos; eduxit per desertũ ad mõtem Syna illic immolaturus deo & pro salute multitudinis hebreorũ (sicut edictum fuerat) munera redditurus in pace.

Egyptij hebrę os persequentes mare ingressii oẽs, submergũtur saluis hebreis.

Procellę ventorum fulgurũ tonitruorũ & oiꝫ p irã dei ad hominũ pditionẽ euenientũ, sup egyptios irruerunt.

Gaudiũ hebrę orũ hymnũ canentium.

Moyses metrũ hexametrũ cõposuit.

Confirmat ioseph ꝓdicta auctoritate sacrorum librorũ & p locũ a maiori

Hebreisubmersorũ arma egyptiorum collegerunt.

¶ Explicit liber Secundus.

¶ Incipit liber Tertus qui cõtinet tempus annorum viginti.

¶ Moyses hebreos duxit in desertũ p Mar qui & Marad dr vbi ꝓ aque amaritudine murmurantibus cõtra Moysen diuinitus dulcorat aqua deinde in Helim transeũtes ꝓptr terre sterilitatẽ iterum Moysen culpantes eumq; lapidare volentes orante Moyse in cibo ortigine diuinitus & mãna quod eis qua draginta durauit annis de celo recipiunt.

¶ Capitulum primum

Exo. c.15.

IGitur inopinabiliter hebtęos tali salute donatos grauiter iterum cõtristabãt dũ Syna ducerent in montẽ esset; regio valde deserta: & necessariis alimẽtis egena & aqua difficilis quę non solum vt preberent aliquid hoibus indigebat sꝫ etiã nec aliqua animalia vt aleret erat idonea. Est enim sterilis: nulluſq; nouus fructus ex ea valet oriri Per huiusmodi siquidem regionẽ necessaria ꝓperabant: qñ vnde irẽt ad alia non habebant Portabat aqua ex locis iã transactis duce iubente & ea expensa: ad effodiendos puteos cũ labore propter terre duritiam accedebãt. Et cũ inueniretur: erat non potabilis sed amara simul & parua. ¶ Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana vespere venerunt ad locũ quẽ ꝓp aquę malicia Nar nominauerũt. Amaritudo enim hebraica lingua sic dr. Ibiq; fatigati itineris violentia indigentiaq; ciborũ quibus defecerãt omnino manserunt. Erat enim ibi puteus valde dirus qui nec sufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tn eis consolationem prebebat q̃ in illis fuisset locis inuẽtus. Audierãt enim ab exploratoribus quia nihil ãbulãtes vlterius inueni rẽt illa siquidem aqua amara grauiter non solũ hoibus sed etiã subiugalibus existebat. ¶ Videns itaq; Moyses populum in angustia cõstitutũ & simul cãm cui resultare non poterat neq; enim inimicus erat potis: quatenus vim inferẽti necessitare, potuisset & sua fortitudine resistere: sed dũ isto mõ eorũ defice virtus infantumq; & mulierũ multitudo debilior nihilq; ꝓdesset doctrina verborũ: calamitatem omẽ suã Moyses ꝓpriã faciebat in vnũ deniq; cõcurrebant: mulieres quidẽ ꝓ paruulis viri autem pro semetipsis. ne eorũ vtilitatẽ sperneret sed eorum salutiquocũq; ordine puideret. Ad hoc ergo cõuersus est vt deo solũmodo supplicaret: vt aquã ex malicia ꝑsenti cõuerteret eãq; illis potabilẽ donaret. Et cõcedente deo tantũ gratie: sumẽs summitatẽ virge quã in presenti gerebat: diuisit p mediũ & in longitudinem ipsam incisionẽ faciens deinceps iactauit in puteum satisfaciens hebreis eo q̃ deus eius orationes audisset & ꝓmisisset aquã se eis qualem concupiscerent ꝑbiturum si tamen iussis eius non segniret sed promptissime ministrarẽt. Illis vero dicẽtibus q̃ vellent se facturos si a qua cõuerteretur in melius dixit eos q iuuẽtute valebãt haurire dicẽs ꝓ prius effusa plurima: que vltia remaneret aqua possit eis eẽ

Sterilitas deserti, Sur.

Hebreorum in Marlocũ qui i biblia Marad dicit post tres dies applicatõ & pp aq̃ amaritudinẽ cõtra Moysen murmuratio

Oẽo Noyses ad deum pro dulcoratiõe aque. Dulcorata aq̃ potabilis efficit

Hebrei in Heli castrametatiiūt malicia loci & sterilitas palmarum.

Murmuratio populi contra Moysē eū lapidare volētis qa ei victualia defecerunt hec facta fūt in deserto Sin inter Helim & Syna vt dr in biblia. ca. xvi. Exodi.

Moyses populum suasibilib verbis mitigare nitit dei beneficia pterita commemorans.

Recapitulat moyses dei beneficia facta hebreis.

Quare differt deus quādo q; dare auxiliū.

Oro moysi ad deū p cibo populo tribuendo et pctō dimittē doiexaudita vñ exhylarescente Moyse popul' letatur. Cibi hebreis exhibitio diutinus sc; ortigiarū que cortanices i biblia dicuntur. Gustās moyses māna docet hebreis cibos pluisse. Simile māna coriandro. Preceptum de colligēdo māna Assarius genus est pōderis qđ in biblia Gomor dicitur

Illi qdē laudauerūt dictū. Aqua vero frequētibus cōcussionibus exercitata purgataq; est facta potabilis. ¶ Hinc itaq; castrametati venerūt in helimque procul quidembona videbāt aspectu. Habebat ei palmarum arbores de ꝓximo autē maligna comprobatur. Nā palme illic septuaginta nō āplius erāt inere scibiles: nec multū eminentes a terra propter inopiā aque dum esset locus ois arenosus neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quedam aut ad rigandum spes vtilis habebat: ſ; dū germinare nō possent steriles erant indubitāter & pauce. Cūq; per arenā discurrerēt: nihil eis penitus occurrebat vel si paucū aque manibus sumerent inutile atq; cenosum. Fructū vero ferre erant ille arbores nimis inualide ꝓpter aque vt dixi sterilitatē. ¶ Pro hac ergo causa culpabant ducē: clamabātq; suā ei miseriā experimētūq; malorū p eum se pati dicebāt: triginta dierū ambulātes viā. Quecūq; eni portabāt: cuncta cōsumpserāt & nihil penitus inueniētes erāt i rerū desperatione cūctarū. In pręsenti vero nāq; malo habētes animū & nō recordantes quāta eis fuissent a deo & Moyseos virute sapiētiaq; collata: irascebant aduersus ducem & lapidare eū simul aggressi sunt: quasi ipse causa tāte calamitatis existeret. ¶ Ille vero ita multitudine ꝓuocāte & cōtra eū amare cōmota: de deo cōfidēs & cōsciētia pura ꝓuidētie sue quā gerebat cōtra contribules suos semetipsū dedit in mediū. Et cū clamātibus ātq; ad lapides manus habentibus cū esset ille aspectu gratissimus & ad loquendū multitudini suasibilis: mitigare cepit iras eorꝫ neq; eos malorum pśentiū recordantes: obliuionē priorū beneficiorꝫ habere poscebat nec quia nūc laborarēt iō deberēt ꝓpetue dei munera donaq; ꝓiscere: quorū iā magna & inopinabilia meruissēt sed sperare potius etiā de pśenti anxietate sed dei ꝓuidentia liberādos: q eorū virtutē ꝓbare vellet si haberēt tolerātiā & bono aio pcedentia illa retinerent: quasi alias quia si nō ad illa bona ꝓpter pśentia mala respicerēt exercerent i malis & arguerent nō esse boni. Neq; circa patiētiā neq; circa beneficiorū priscorū memoriā: cū ita deū eiusq; volūtatē cōtemnerēt p quā egyptū reliquissēt & ita circa eūdē ministrū eius affecti esse viderent cū eis vtiq; fuisset i nullo mētitus: de qbus dicēdi aut faciēdi dei mādata hrēt. ¶ Enumerebat igit oia quēadmodū perēpti fuisset egyptij q eos cōtra dñi cōpresserant voluntatē & quē admodū idem fluuius illis quidē sanguineus esset ipsis vero potabilis atq; dulcis: & quomō p mare ne lō gius fugiētes nouā viā aggressi: ipsi qdē ex illo saluati sunt inimici aūt illorū ꝓrsus absorpti. Et quia dū anna nō haberēt ēt hoc eis deus abūde pbuerit & alia quecūq; ad pdēdos inimicos & istos saluandos necessaria fuissent eis vltra spē virtutis sue more cōtulerit. Nō ergo debetis inqt etiā in pntide eius ꝓuidētia desperare ſ; sine iracūdia sustinere & cogitare eius auxiliū nō qdē tardū eē ſ; iō nūc differri vt vos hac difficultate ꝓbet vtiq; credētes deū nō p defectū esse segnē sed p experimēto virtutis vestre & desiderio libertatis vt cognoscat vtrū & ciborū inopiā & sterilitatē aque p eo fortit ferre possitis: an seruire potius eligatis sicut iumēta dominātibus sibi: & eis q ꝓpter ministeriū suū hec piguissime nutrire cō sueuerūt. Adiciēs sup hec dicebat nō se tm de sua salute metuere: qm vtiq; nihil mali pateret si moreret iniuste: ſ; potius p istis cogitare: ne p lapides quos mitterēt supeū deū cōtēnere iudicarēt. ¶ Sic itaq; mitigauit illos & ab ipetu qdē lapidatiōis abstinuit alias abstinere fecit & ad penitētiā ab sceleris actione cōuertit: dicēs eos nō hoc rōnabilit: ſ; necessitate fecisse. Cogitauitq; q; oporteret vt ad diuinā supplicationē pcesq; venirēt. ¶ Et ascēdēs i quēdā scopulū deposcebat vt questū aliquē deus populo tribueret & eos ab inopia liberaret: in ipso eni esse salutē suā & in alio nullo: vtq; cōcederet veniā his qui in pnti fuerāt necessitate populi gesta cū generi hoim res fortuite ꝓueniētes & difficile placeāt & eis accusatio sit amica. Deus aūt & ꝓuisurū se cōpromisit & occasionē eorū desideriis pbiturū Moyses vero a deo hec audiēs descēdit ad plebē. Illi vero cū viderent eum ꝓmissionibus letum a mestitia ad hylaritatē cōuersi sunt. Stetitq; ille in medio: venisse se dicēs a deo & portare eis prohesitationibus presentibus libertatē. ¶ Et post paululū ortigiarum alias ortigi metarum multitudo quas pcipue nutrit sinus arabicus trāscenso medio mari superuolauit: & post laborem volatus quasi ad terrenam requiē descēdit inter hebreos. Illi vero tāq; alimētū sibi a deo collatū cōprehēderunt eas. Tunc Moyses ad oratiōes dei cōuersus est repēte qui ꝓmissionis sue cōpleuit auxiliū. Mox autē post occasionē cibi prioris etiam deus secundum eis emisit. Extendente namq; Moyse manus ad orationē: ros descēdit exaere. Cumq; fuisset eius manibus illinitus Moyses arbitratus est etiā hoc ad cibū eorū a deo fuisse collatū gustauitq; & letus effectus est. Ignorāte aūt multitudine & ibremesse credente & tēporis esse pluuiarū qđ agebat ille docebat eos q; nō secūdū illorū opinionē ros de celo descēderet: ſ; ad salutē eorꝫ cibūq; venisset. Et cū gustaret: fidē credēdi pbebat eis. Illi vero imitātes ducē delectabant in cibo: mellis enim dulcedinē & delectationē habebat valde suauē. Simile autē erat aromatibus pcipuis: & magnitudo eius seminis coriandri. Festinabantq; singuli collegere vehementer. Quibus precipiebatur vt omnes ex equo per dies singulos assarij mensuram colligerēt: nec esset relinquendus ille cibus in crastinum. Hocq; fiebat ne debilibus colligendi difficultas existeret virtute valentium: & ex hoc ad necem accederent. Qui tamen a precepta mensura cum plus colligissent: nihil amplius q labores habebant cum maius nihil il-

D. lic q̄ aſſatiū inuenirēt & quod remaneret in craſtinū nulli vtillitati proficeret quādo vermes illd & ama
ritudo cōſumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis: & hmōi vltio fiebat ipſar̄ rerum pre-
uaricationes ſeruātibus. Hactenus autē ſic rigat imbribus locus ille: ſicut etiam nunc a moyſe p̄ſtādū
diuinitus miſit hunc cibum. Vocant autē hebrei hūc cibum manna. Manna itaq; interrogatio eſt in no
ſtra lingua dicētis: quid eſt hoc? Illi ſiquidē gaudiū i his quę illis celitus fuerāt miſſa celebrabāt. ¶ Quo
cibo quadraginta annis vſi ſunt quanto tēpore i deſerto fuerunt.

Manna quid ſignificat.

Quadraginta annis Manna hebreis cibus fuit.

¶ Hebrei in Raphidin pp aquar̄ penuriā in Moyſen irascentes ex petra abūdantiſſimā diuinitus reci
pūt aquā quiq; ibi dē pugnātibns cōtra eos Amalechitis victoriā manus eleuāte in celū Moyſe Ioſue
belli conſtituto duce habuerunt. ¶ Capitulum ſecundum

Hebrei i raphidim vehementem ſitim patiē tes rurſus cōtra moyſē murmu rant.

CVm vero inde migraſſent venerunt in Baphidin paſſi nouiſſimas ꝑ intolerabili ſiti miſerias.
Nā cū p̄cedentibus diebus paucam aquę difficultatem habuiſſent tūc oīno cōpatiētes ter-
rā inaquoſā in malis erāt. Rurſuſq; iraſcebant in ducē. Ille vero paululū multitudinis ipe tū
deuitās dei conuertebat ad p̄ces: rogās vt ſicut eis cibū indigentibus p̄buit: ſic etiam potum
daret cū periret apud eos etiam cibi gratia non exiſtente potu. Qui donum non diu diſtulit: ſed Moyſi
p̄biturum ſe terram & aquę multitudinem vnde non poſſit ſperare promiſit. Iuſſitq; vt virga percute-
ret petrā quę ibidem erat poſita: & ex ea ſumeret abundantiā rerum quibus egerent. Curabat enim vt
neq; cū labore potus eis adeſſet. Hoc ergo Moyſes a deo ſumens veniebat ad populū ſuſtinentem &
in eo conſpicientē. Viderunt namq; iam eum de monte deſcendere. Cum vero veniſſet: liberaturū eos
de hac neceſſitate dicebat deum donatāq; ſalutem non ſperatā & de petra eis fluuium manare ꝑmiſ-
E ſum. Quibus obſtupeſcētibus hūc auditum ſic eis ſiti & itinere ſatigatis: neceſſitas ad hęc fieret vt pe-
trā inciderēt Moyſes virga p̄cuſſit petrā eaq; ſciſſa: aqua manauit copioſa & valde ꝑſpicua. Illi vero in-
opinabile factū mirati ſūt. Quod cū videret: iā eis etiā ſitis ipſa cupiditas eſt ablata: bibētibuſq; dulcis
& ſuauiſſimus erat potus: vt q̄le donū eēt: deo donāte videret. Tūc ergo Moyſē mirati ſūt q a deo ſic fue
rat honoratus: & ſacrificia ꝑ dei ꝑuidētia collata ſibimet ipē debāt. Declarat aūt ſcriptura i tēplo repo
ſita q̄ deus p̄ dixerit moyſi aquā hoc mō de petra manaturā. ¶ Cū vero hebrę or̄ nomen iā valde vbi
q; diuulgaret & de his ſermo creſceret: i timore nō paruo ꝑuinciales erāt: & mittētes legatos ad inuicē
ſolatia depoſcebāt vt ſimul viros illos interimere niterent. Erāt aūt in hoc iſtātes q Gebothalias Gobo
the & petrā ihabitāt q vocāt q̄dē Amalechite pugnatores aūt maximi illarū tūc gētiū exiſtebāt. Quo
rū quinq; reges inuicē ſemetipſos & circūhitātes ad bellū cōtra. Hebręos rogabāt dicētes exercitū alie
nigenā & egyptiorū ſeruitia fugiētē ſibi inuaſiones inferre nec bonū ſibi fore factū tale deſpicerēt: ſ; vt
anteq̄ eor̄ fortitudo ad maiorē tēderet ptātē: & ipſi pugnare magis inciperēt cōfidētes eo q̄ eis nullus
reſiſteret deſtruēdos eos eē cautiſſimū. atq; ſapiētiſſimū edicebāt & penas ēt de deſerto & actib⁹ quos
illic geſſerāt exigēdas q̄ nō ita poſſit euenire cū ciuitatibus atq; bonis eor̄ manus imitterēt. Illi aūt in-
choatē inimicorū virtutē mollire & deijcere optimū eſſe magis q̄ iā ꝑficiētē ꝑhibere, credebāt aliſ vero
hoc ſupfluū putabāt aliſ nullā eis occaſionē aduerſus ſe fieri pmittebāt. Hec & his ſimilia p multas ꝑui
F. cias adinuicē legationibus agitātes deliberauerūt aduerſus hebręos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cū ni
hilli ſperaret: heſitationē & turbā habuit repēte ꝑuincialiū & ad cōgregationē iā p̄teritorū ſubitaq;
hebreor̄ multitudinē pturbāt quia licet oīm rer̄ haberēt inopiā potiorem tñ neceſſitatē pugnā
hoibus qui licet rebus omnibus bene conditi putabant. Moyſes autem conſolare cepit eoſq; cō-
depoſcebat decretoq; dei credere: quo fuerāt ſepe liberati: & q̄ debellarent eos, ēt q̄ eorū hoſtes
ēt. Arbitrati aūt exercitū q̄dē multū & oībus armis inſtructū pecunias, alimēta aliaſq; res in qui
ent hois cōfiſi pugnare: in auxilio diuino cōſiſteret, & ſibi p deū oīa hęc adeſſe. Inimicorū vero
paruā: mercē debilē tāq̄ nō frueret quę iſtos hīe cōſtaret deo volēte facile ſuperari. Scire autem
portere dicebat qualis eorū auxiliator fuiſſet iā in multis experimētis & grauioribus & q̄ in p̄ſen
bello haberent laborem aduerſus hoies: cū vero fuerit eis ſitis & famis inopia & in mōtibus atq;
periculū vbi fugā inuenire nō poterāt. Hęc oīa diuino ſolatio deuiciſſet. Ergo rogabāt eos eſſe prō
ſtanq̄ oīm rerū eis facultas eſſet ita vt hoſtibus p̄ualerēt. ¶ Et moyſes quidē populū hmōi ver-
nebat ad p̄liū cōuocāt tribuū pricipes. Et poſtea ſingulos adinuicē. Iuuenes quidē exhortabat
ibus obedire: illos aūt vt verba ducis audirēt. Erāt aūt eorū anime piculo cōſtitute & ad pūtia p̄-
pare: ſpabātq; aliqñ a malis hmōi liberari: iubebātq; moyſen vt ad bella p̄iret neq; tardaret ne dilatio
fiduciā ipediret. ¶ Ille vero ex multitudine pugnacē eligēs iuuētutē: ſup eos iſtituit Ieſū naue filiū
ibu Effrain valde robuſtū & labores tolerare fortiſſimū. ad cogitādū ſimul & loquēdum nimis ido
neq; noſſet decēter deū & Moyſen doctorē colere pietate: eſſetq; apd Hebręos aptus. ¶ Paucos vero
aquam conſtituit: plurimos aūt exercitus circa infantū mulierūq; cuſtodiam. Et tota quidem no
erant preparati quecumq; fecerant arma ſumentes: tauq̄ prelium aggreſſuri dum eis preciperent.

Aq̄ abūdanter fluit de petra virga percuſſa.

Pugne amalech cōtra hebreos cā & apperatus in Raphidim.

Quinq; reges cōtra hebreos.

Moyſes cōſolatur hebreos eos ad bellū incitādo cū ſpe diuini auxiliꝫ.

Exortatio moyſi ad tribuū pricipes.

Ioſue iſtituitur dux belli ꝑmoyſen ꝑpter ſuas virtutes.

Ordiatio exercitus hebreorū

Moyses ordiato exercitu ascēdit in mōtē cū Aarō fre & Hur sororis viro deū oraturus. Moyse manus in celū tēdēte vincebant hebrei & ipso deprimente vincebantur. Victoria hebreorum maxima contra Amalechitas qua maximas diuitias possederunt. Preda hostium maxima. Laudabat moyses iesu militie ducem. Nemo hebreorū mortuus est hostiū infiniti. Moyses altare edificās deo sacrificauit grās pvictoria agēs Moyses tribus mensibus post exitum de egypto venit ad mōtem Syna.

Raguelis moysi soceri q in biblia Ietro sacerdos madian appellat ad moysen occursus cū Sephora eius vxore & filijs. Cōsilium Ietro datū moysi de onere iudicādi viris sapiētibus distribuēdo. Ietro moysi socerū dat consiliū. De exercitu diuidendo consilium Ietro.

Inuigilabat aūt & Moyses docēdo Iesum quamadmodū exercitū collocaret. Incipiente vero die nā pū- D.
di rursus poscebat iesum ne minus inueniretur in opere q̄ circa eū esset spes vniuersorū gloriaq; p̄sentis
militie in futuris nationibus possessurus. Hebreorum vero nobilissimos seorsum rogabat cunctamq; pa
riter multitudinē exhortabatur armatā. ¶ Et ille quidē cum ita constituisset exercitum sermonibus dis
cessit ad montem deoq; simul & iesu credidit expeditum. Miscebantur itaq; hostes & in manibus erat
bellum fiduciaq; & viribus vtebantur in inuicē. Donec itaq; moyses ad celū extēderet manus Hebrei cō
primebant Amalechitas. Cūq; laborem ex defectu manuū Moyses ferre non posset: quia quotiens eas
deponebat totiēs hebreos perire cōtingebat: iussit fratrem Aaron & sororis Marie virū noie Hur sibi as
sistere eiusq; manus ex vtroq; latere cōtinere: vt adiuuantes eū nō p̄mitterent laborare. Quo facto he
brei Amalechitas fortiter deuicebāt. Et omnes vtiq; interissent: nisi nocte superuenīēte, populus reces
sisset a cede. Victoriāq; optimā atq; pfectam nostri habuere maiores inferentesq; sibi bellum vicerunt
& circūhabitantes terruerunt. Abundantiā potiti sunt magnorū clarorū bonorū: quę suis laboribus ha
buerunt. De iuncentes nāq; exercitū hostiū: maximas diuitias & publice & priuatim possederunt om
nes: cum primitus etiā alimētis necessarijs indigerent. Fuit autē eis non solum in presenti sed etiā in fu
turo bonorum causa huius quam p̄diximus pugne perfectio. Non enim tantummodo corpora hostiū
seruitio subdiderunt: sed etiā mentes & cunctis circūhabitātibus post illorum deuictionē fuere terribi
les eisq; diuitiarū maximū culmen adiectū est. Nā fugientes inimici magnam copiam argenti simul
& auri dereliquerunt in castris: & vasa erea: quibus ad vescendū vtebant: multāq; & insignē abundan
ciam vtrarūq; rerū id est ornamentorum textilium pariter & armorum & aliorū quę parabātur ad pre E
lium diuersaq; iumenta et quecunq; moris est sequi iter agentem exercitum. Prudentiaq; repleti sunt
hebrei, opere fortitudinis & multū desideriū virtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebāt oīa
se capere iudicā tes. Huius ergo belli hic extitit finis. ¶ Postea vero Moyses exuebat mortuos hostiū
& arma fugientiū colligebat & hęc viris pugnatoribus exhibebat: ducēq; militie Iesum p̄conijs attol
lebat exercitu testificante cuncta quę gesserat. Mortuus est autem hebreorum nemo hostiū vero, tanti
quātos neq; numero cōprehēdi possibile est. ¶ Pro gratiarū vero actione Moyses sacrificās altare cō
stituit quod dei victoriā nominauit, pphetauitq; omnes perituros fore Amalechitas nihil q; eorum
in futuro relinquendū: eo q̄ cōtra hebreos dimicassent in solitudine & nequaq̄ positis i calamitatibus
pepercissent. Tūc exercitū fessum cōuiuiorū opulēi a reparauit. Hoc ergo bello cōtra hostes suos post
egressum ex Egypto primitus ita pugnauerūt. Cū vero pacificas post victoriam Moyses hostias obtu
lisset fecissetq; nō paucis diebus hebreos cessare post pugnam produxit ordinatum exercitum. Multa
nāq; eis iam copia erat armorum. ¶ Et p̄cedens paulisper tribus mēsibus postq̄ mouit ex egypto ve
nit ad montem Syna: vbi ei circa rubum multas visiones factas fuisse prediximus.

¶ Raguel qui & Ietro in bibliis dr̄ Moysi vxorē & filios adducens occurrit. Cui consiliū de onere iudi
candi sapientibus distribuendo dedit quod obseruari Moyses fecit.

¶ Capitulum tertium

Vm autē Raguel socer eius audiens felicitatē eius libēter occurrit. Et Moyses excipiēs
cū eo Rephorā vxorem suam & filios: delectatus est in eius aduentu. Et facto sacrificio
epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubū q̄ flammā ignis emiserat. Et multi
tudo quidē per cognationem epulis vescebatur. Aaron aūt sumens raguel: & qui cū eo
erāt hymnos canebāt in deū: q̄ eis salutis & libertatis & egressionis fue auctor extiterat.
Simulq; laudabant ducem: quasi eius virtute cuncta eis p̄spera contigissent. Et raguel quidem multa
p̄conia plebis apud Moysen de eorū fortitudine dixit: quia p cūctorū salute sic laborauerūt vniuersi.
Deinde Raguel videns Moysen in rerū multitudine constitutū cunctis aduentibus eum vtlites discin
deret postulantium alias postulantibus & tantūmodo se iustitiam impetrare credentium alias creden
tibus si ille eis arbiter iudicaret: eis nāq; qui vincebātur leuius esse p̄dere videbatur per iusticiam moy
seos: q̄ victores sentētiā cuiuslibet auaritia sustinere tūc equidē tacuit nolēs ipedire volētibus ducis vi
virtute. ¶ Cū vero quieuisset a turba sumens eū solū seorsū docebat que eū oporteret facere cōsiliūq;
dabat quatenus minorē q̄dē rerū curā alijs cōmitteret: de maioribus aute; & salute plebis ipe tantūmo
p̄uideret. Nā ad vindicādum etiam alios hebreorū dignos inueniri dicebat: cogitare vero p salute tāto
rum nō quemq̄ alium nisi Mosen posse solummodo. Sciens inquit virtutē tuam & qualis fueris in mi
nisterio dei ad saluandum populum rerum arbitrium committe alijs examinandum tu vero ad solum
dei ministeriū retine temetipsum cogitando & requirendo quemadmodum populum ab hac possis
inopia liberare. Meis ergo cōsilijs vtere de rebus humanis & exercitū perfecte dispone per dena milia
viros dei, de p mille. Ita post hec diuides eos p quigenos & rursus i cētū deinde q̄nquagenos & iudices cō
stitues sup eos q̄ p trigita rursū diuisi & p vicenos & denos hēbūt p̄prios iudices eos negocia finiēten

A Si autē aliquis ſup iſtos vnus: vocabulū a p̄cipuo numero ſumēs. Et hiȷ quidē ſint approbati ex oi plebe boni & iuſti q de diuerſis rebus iudicēt eos. Et ſi quid eſt maius: ad potiores veniāt dignitates. Q d vero etiā apd eos difficile fuerit deducat ad te. Sic ei fiet vtrūq; quatenus & hebreȷ iuſticiā ipetrare merētur: & tu miniſtrādo ſoli deo facias eū exercituieſſe ꝓpiciū. Hęc ergo Raguel monente Moyſes libenter excepit: & ſecum huiuſmodi dictum fecit nō celās cōſilium eius nec ſuam faciens illius ſuaſionem: ſed inuentorem huius rei omni populo manifeſtans. Nam & in libris ſuis Raguelē cōſcripſit iuētorē p̄dicte rei optimū eſſe credens vt omnibus notā faceret veritatem: licet ei ſoli prebere potuiſſēt gloriam que ab alio ſūt inuenta. Factum eſt itaq; quatenus virtus moyſi potuiſſet etiā ex hac volūtate cognoſci. Sed de his quidem oportune in ſcriptura alia declarabimus.

¶ Moyſes montē Syna aſcēdēs purgatis hebreis nubes eos opuit tonitrua fulmina coruſcatiōeſq; dei preſētiam indicantes ſuper eos ferunt quibus decē dei p̄cepta i duabus tabulis manu dei inſcripta bona predicens adimplentibus manifeſtat. Cap. quartum.

Exo. xix. QOyſ es autē cōuocata multitudine ipſe quidē ad mōtē Syna iturū ſe eſſe dicebat tanq̄ cum deo māſurus & aliud quidem ab eo vtile p̄cipiēs ad eos ſit remeaturus. Illis vero p̄cepit iuxta montē tabernacula ſua ponere & vicinitatē dei tenere. Hęc cū dixiſſet aſcēdebat in mōtē Syna qui excellētiſſimus eſt in illis regionibus & ꝓpter altitudinē magnitudinis ſue & ſcopulorū ꝓceritatē non ſolum hoibus inacceſſibilis ſed etiam qui videri ſine aſpectus labore non poſſit. Et cū ſermo eſſet circa eū deū habitare terribilis oībus & inaudibilis erat vniuerſis hebręis. ¶ Siquidē ſecūdū moyſi mādata tabernacula mutauerūt & radicē mōtis apprehenderūt eleuātes manus ſuas ad deū tanq̄ cū ꝓmiſſione bonorum quā eis ꝓmiſerat moyſes cū reuerteret a deo. ¶ Et feſtiuitatem celebrantes ſuſtinebant ducē purgantes ſemetipſos alia purgatione necnon & a coitu mulierū tribus diebus ſicut eis ipſe p̄dixerat abſtinentes roganteſq; deū vt placide ſuſciperet moyſen & dona p̄pararet q̄bus bene viuere & de cetero poſſent. Vtebantur enim cōiuiȷs opulentis & ornati decenter cū coniugibus & filiȷs abſtinebāt & duobus quidē diebus erant in epulis cōſtituti. Tertia vero die añq̄ ſol oriret nubes operuit cūctū hebręorū exercitū: & locū vbi tabernacula fixerant oē; circundedit & fulgura facta ventiq; vehemētes pluuiam nimiā concitantes vndiq; ferebantur & choruſcationes erāt videntibus
B. valde terribiles: & fulmina crebro demiſſa dei p̄ſentiam omnibus indicabant. ¶ Et de his quidē vnuſquiſq; legentium ſapiat vt voluerit mihi vero neceſſitas eſt referre hec ſicut in ſacris libris ſcripta ſunt. ¶ Hebręos itaq; ea quę viſa fuerant & clangor auribus redditus valde terrebat etiam ſermo quo referebatur q̄ deus habitaret in mōte: retinebātq; ſemetipſos in tabernaculis ſuis afflicti. Sed & Moyſen ira dei periſſe putabant: & de ſeipſis ſuſtinebant ſimilia. ¶ Cū ita conſiſterent apparuit Moyſes letus & nimis exultans q & formidinem eius abſtulit: & de futuro meliora ꝓmiſit: ſerenuſq; repente & purus aer q ante paululum fuerat, cōturbatus Moyſe aduenīēte reuerſus eſt Igitur inter hęc conuocabat populū in eccleſia: vt audirēt quę eis dixiſſet deus. Quibus collectis: ſtans in excellētiori loco vnde eū omnes audirent: ait ad hebręos. Deus quidem ſicut & prius propitius me ſuſcepit vitamq; vobis felicē ꝓmittēs & conuerſationis ornatum etiam nunc ipſe aſſiſtit in exercitu. Cum ſiquidē & opera quę propter illū nobis ſunt facta cōſiderantes: non deſpiciatis ea quę nūc dicunt: in me q hęc dico reſpicientes
C. nec qd per me lingua humana deus vobis loquī attendatis: ſed virtutē eius cōſiderate & magnitudi[illegible] eius excellentie quoq; cognoſcatis: & quoniā pro vtilitate cunctorum ad me loqui dignatus eſt. ¶ Non enim me reſpiciatis Moyſen filium Amarami & Iochabel: ſed eū qui nūllū pro vobis conuerti [illegible] in ſanguinē: vaniſq; domuit plagis Egyptiorum aſtutia; qui mare iter vobis oſtendit quiq; cibum [illegible] celo ſecit eſitantibus aduenire qui potum de terra eſtuantibus manare conceſſit per quem Adam [illegible] fructibus terre manſq; comedit p quē Noe ex imbribus eſt ereptus per quē Abraham ꝓgenitor no[illegible] terrā obtinuit chananeā p quē Iaac de ſenioribus eſt parētibus editus pquē Iacob duodeci filiorū [illegible] tutibus eſt ornatus: p quē Ioſeph ptātis Egyptiorum dominus eſt effectus: ille vobis me interprete [illegible] verba dignat ꝓferre. Fiāt itaq; vobis amabiliora q̄ filiȷ velvxores. Felicē nāq; habebitis vitā iſta ſer[illegible]es: terraq; eritis potituri fructifera & ſinefluctibus maris & ꝓle filiorū naturaliter naſciturorū eritis [illegible] hoſtibus valde terribiles. Ad dei nāq; ego veniens vultū: incorrupte vocis auditor effectus ſum. [illegible]e enim ꝓ veſtro genere ſemp ſua eternitate eſt ſollicitus. ¶ Cū hęc dixiſſet eduxit populū cū mulie[illegible]ibus & infantibus vt deū ipſū ſibi loquētē de rebus agendis audirēt: ne vilior videret dictorū virtus ad eorum aures humana lingua ꝓueniens. Oēſq; audiebant vocē ex alto venientē ad vniuerſos ita vt nul[illegible] effugeret. ¶ Et verba quidē quę Moyſes in duabus tabulis ſcripta dereliqt fas nobis nō eſt ſecundū vnūquemq; ſermonem aperte depromere virtutes autem eorum inſinuabimus. ¶ Docet itaq; nos primus ſermo q̄ deus eſt vnus & hic ſolūmodo eſt colēdus. ¶ Secūdus aūt iubet nullius aialis factā imaginē penitus adorādam. ¶ Tertius aūt vt p deū in nullo debeat aliqs fruſtra iurare. Quartus ſeruan-

c.iiij.

Vide ſi biblia in hoc paſſu cōditiones boni iudicis. Moyſes acqeuit cōſilio Ietro in oibus ipm p̄dicte rei inuētorē in ſuo libro ſcribens. Moyſes poſtq dicitſe ad mōtē Sina iturū & cū deo aliquādiu māſurꝫ. Synay deſcriptio. Hebręi ſcd; Moyſi mādatū tabernaculū i radice mōtis poſuerūt i biblia deſcribit tps huius. Purgatio hebręoꝝ infeſto pēthe. Nubes opuit hebręos tonitrua q; & vēti choruſcatiōnes & fulmina audiūtur dei p̄ſentiam ſignificantes. Ioſephus predicta cōfirmat ſacre ſcripture teſtimonio. Timor ſr hebręos. Moyſē piſſe exiſtimātes. Moyſes ab hebręis foꝛidineꝫ expellens dīna verba populo ꝓponit Rememorat dei bñficia. Bona adiplenti bus p̄cepta cōmēorat moyſes Ordias moyſes populū ad legē recipiendam. Oēs audiebant vocē ex alto veniētē Primū ſp̄cetpum. Scdm preceptum. Tercium. Quartum.

Sextum
Septimum
Octauum
Nouum
Decimum
Precepta iudicialia multa ponunt in biblia.

das septimanas. & ab oi opere cessandū. ¶ Quintus vero: parentes honorandos. ¶ Sextus abstinēdū a cede. ¶ Septimus non adulterandum. ¶ Octauus autē furtum non faciendum. ¶ Nonus est falsum testimoniū nō dicendū. ¶ Decimus autē nullius alienę rei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cū audisset p̄cipientē ipsum de rebus quibus Moyses fuerat locutus gaudens in his quę p̄dicta sunt a cōgregatioē discessit. Succedētibus vero diebus aduenientes ad tabernaculū poscebāt ab eo etiā sibi a deo debere proferri. Ille vero & istas posuit & de oibus quocūq; modo gerenda forent reliquis tēporibus singula dēfigurauit quorū memoriā oportuno, tempore eo facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura disponens: seorsum de ipsis expositurus.

D.

Moyses iterum mō tē Syna ascēdit quo tardāte timuerūt hebręi eū perisse. Opinio d moyse absente.

¶ Moyses secundo montē Syna ascēdens vbi quadraginta diebus totidēq; noctibus cū deo sine cibo pmansit quo descēdente tabernaculum p̄dixit cōstruendū cuius materiā maxima cum deuotione & liberalitate hebręi ministrant quod quidē tabernaculum eiusq; ornatum archāq; quoq; mensam, candelabrum aureum & altaria describit.

E
c.
xx
.x

Moyses q̄dragita diebus totidēq; & noctibus sine cibo in mōte cū deo pmanēs tādē ad hebręos gaudens tabernaculū p̄dicens deo edificandum.

Capitulum quintum.

IGitur dum circa eos ita res ageret. Moyses iterū in montē Syna conscēdit: p̄dicens hebręis: eisq; videntibus ascēdebat. Cūq; illic tardaret q̄n quadragita diebus ab eis abfuerat timor inuasit hebręos ne Moyses aliqd ptulisset. Et inter mala diuersa nihil nos sic affligebat q̄ q̄ putarēt se p̄didisse ducē. Erat ei tumultus iter oēs: aliis q̄dē dicētibus eū pisse in bestijs incidentē: & maxime illi hęc dicebāt q circa eū odiū habere videbant alij vero ad deū eū recessisse narrabāt. Prudētes aūt & nihil horū quę dicebant a populo p̄ sua delectatione alias dilectione suscipiētes: sed & bestijs incidētē perisse humanū putantes: aut certe a deo trāslatū p̄pter virtutē p̄priam verisimile iudicātes. Mitius quidē hęc ratio ferre faciebat: sed p̄sule se desolatos arbitrati atq; tutore qualē aliū habere non possent; vehemēter affligebant. Et neq; opinari poterāt in tāta mora illius q̄ viro bonū aliquid accidisset: neq; sine tristitia aut dejectione degere p̄ualebant. Exercitū nāq; p̄mouere nequaq̄ confidebāt: cū, Moyses predixisset, eo ibidē sustinere. ¶ Cūq; iā quadraginta trāsisset dies totidemq; noctes: astitit nullo cibo hoībus cōsuetudo participatus & gaudio ap parēs totū cōpleuit exercitū p̄uidētiāq; dei quā circa eos hēret exposuit similit & ordinē scdm quā viuētes essent habituri se dicēs ostēsū sibi p hos dies & tabernaculū quale sibi deus fieri vellet in quo descēdēs ad eos ipse veniret vt etiā migrātes exinde eū portarēt & nequaq̄ ad mōtē Syna egerent ascēdere q̄n ad eos ipse descēderet deus: vt eorū adesset orationibus. ¶ Fiat inquit tabernaculū mēsuris & operibus quę ipse mōstrauit nobis: vtiq; a hoc opus insegniter accedentibus. ¶ Et dum hęc dixisset duas tabulas eis ostēdit: habentes scripta illa decem verba in vtraq; quina. Erat in ea scriptio manus dei. Illi vero gaudētes in his que videbāt & audiebāt ad p̄cipe quo possent eū laudare studij sui munificētia nō cessabāt. Sed & deferebāt argentum: simul & aurum & es: lignaq; & magnam valde materiam, qua nequaq̄ potuisset putredine violari: capratūq; pilos & ouium pelles alias quidem hiacintho: alias vero coccino alias p̄purpureo flore tinctas alias vero alium colorem prebētes lanasq; predictis fucatas colori bus & linum bissinum: lapidesq; insertos auro: quibus homines ornamenti gratia solēt vti pecudumq; multitudinē pariter offerebāt. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatum est quod migratum & p loca diuersa deuectum: nihil diferebat a templo. ¶ His namq; cum magno studio a singulis oblatis supra modum vniuscuiusq; virtutis atq; donatis: architecti mandato dei in his constituunt operibus quos populus elegerat sibi potestate collata quorumq; noia hęc sunt quę sacris inscripta libris iueniunt Beseleel. Hur filius de tribu Iuda & Marie sororis Moyseos & Helimaphas Isamath filius de tribu Dā. ¶ Et populus quidē tāto studio cunctis rebus obediebant vt etiam moyses suspenderet eos dicēs sufficere ea qnę data fuissent: hodenim etā artifices iā predixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendū & moyses eos singulam quamq; mēsuram secundum ostensionem dei simul magnitudinem quāta oportet fieri vasa sacrificijs ministratura diuinis edocebat. Mulieres autē largitatē suā circa sacra velamina & circa alia quecūq; hmōi opibus erāt necessaria pp deū inornamēto & p̄ciosis lapidibus offerebāt. Omnibus itaq; in p̄paratioē iam cōstituris auro & argēto ete textilibus rebus p̄dicens festiuitatē Moyses & sacrificia p vniuscuiusq; virtute facienda ad instituendum opus accessit & atrium prius mensus est ita. ¶ Latitudinem quidem quinquaginta cubitorum centum vero longitudinem tabulasq; instar columnarum statuit ereas quinq; cubitorum habentes altitudinem in vtroq; latere tabernaculi viginti p lōgum: per latū vero decē. Annuli aūt tabulis singulis erāt & capita tabularū argētea. Bases āt deaurate & celate per circuitum & in terra cōfixe p tigebātq; fines ab ānulis vsq; ad capita clauorū eneorū q̄ erāt magnitudine cubiti p singulas tabulas in ira valde positi vt ex violētia vē rū tabernaculū imobile custodiret. Cortina vero mollissia ex bisso p oēs vndiq; pēdebat a capite tabularū descēdēs adbasē vsq; diffusa & cōcludēs oēs p circuitū locū vt nihil a pariete differre videret. Sic ita

Moyses iterum mō tē Syna ascēdit quo tardāte timuerūt hebręi eū perisse. Opinio d moyse absente.
Moyses q̄dragita diebus totidēq; & noctibus sine cibo in mōte cū deo pmanēs tādē ad hebręos gaudens tabernaculū p̄dicens deo edificandum.
Preceptū de cōstruēdo tabernaculo & q̄ deputi nētibus ad ipm
Tabule p̄cepto rū dei manu cō scripte quelibet quiq; verba cō tinebat.
Materie ad cōstruendū, tabernaculū preparatio.
Archiectorum nomina.
In biblia hn̄ q̄ iste Beseleel fuit filius Huri filij Hur. Populi deuotio & liberalitas p̄ tabernaculo edificādo.
Mulieres diligētia circa tabernaculū cōstruēdum.
Tabernaculi dimēsio seēūdū latitudinē & longitudinē ornatus illius.

habuerant tria latera atrij per circuitum. Quantum vero latus fuit ita. Quinquagita cubitorũ quod frõs
A erat totius operis vbi vigini quidẽ cubiti erãt aperti quatuor habentes tabulas in modũ portarũ. om-
neſq; opere argẽti factas: pręter baſes Erãt eñ ereę. Ex vtroq; latere: terne erãt tabulę cõſtitute, & pro-
pter portarũ fortitudinẽ incaſtratę: & pẽr eas cortina biſſina circumbat. Et cum eſſent portę viginti cu-
bitorũ longitudine: altitudine quiq; velum in eis erat ex purpura & cocco & hyacintho & biſſo factus; Latiatorium.
multis floribus & variis exceptis animaliũ figuris ornatũ. ¶ Inter ianuas autẽ aſperſoriũ erat eneum ſi Tabernaculi ſi-
milẽ habens baſem, ex quo ſacerdotibus manus diluere & perfundere pedes moris erat. Et ãbitus qui tus.
dem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autẽ ſtatuit in medio eius loco conuerſum ad orientẽ
vt mox cũ oriretur ſol in eum radios ſuos emitteret. Cuius longitudo quidẽ triginta cubitorum erat. lati
tudo vero decem cubitorum habebat ſpacium. Et alter quidem paries erat auſtralis: alter vero conuer Tabulę ligneę.
ſus ad aquilonẽ poſt tergũ vero eius relinquebatur occaſus. cuius altitudinẽ tantum oportebat aſcẽde-
re quantum latitudinem eſſe conſtabat. ¶ Erant q; tabulę ex ligno ex vtroq; latere vigiti ſchemate qua Laminę aureę.
drangulo factę. latitudine quidem vnius & dimidij cubiti altitudine vero quatuor cubitorum. ¶ Lami
nę autem erant ex auro factę per interiorem & exteriorem partem quibus ſingulis tabulis erant cardi-
nes; bini immiſſi per duas baſes quę erant argenteę & ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebãt.
Parietes vero occidentis tabulę quidem ſex erant alterutris oẽs perfectiſſime copulatę: vt aptiſſime his
compagnatus vnus paries eſſe videretur intrinſecus & extrinſecus deauratę. Ex lateribus autem erant
tabulę numero viginti quarũ habebat latitudo mẽſuram vnius & dimidij cubiti. altitudinem tertiã par
tem palmę: & ita triginta cubitos adimplebant. Poſterioris vero partis (alias parietis) nouem cubitus
ſex tabulę faciebant quibus coniunctę ſunt alie duę tabulę ex medio cubito factę. quas angulares po-
ſuerũt inſtar maiorũ tabularũ. Singulę vero tabulę ãnulos habebãt aureos per exteriores frõtes eminẽ
tes: velut gbuſdã radicibus cõfixos. per ordinẽ adinuicẽ p circuitũ reſpiciẽtes: & p eos deaurati vectes i-
B miſſi vnoquoq; habente magnitudinẽ cubitorũ qñq; erãtq; ad cõiunctiones tabularum. Intrabat q; ca-
put vectis vniuſcuiuſq; in alio vectis capite veluti in modũ conche. & poſt tergum parietum in longitu-
dine poſitorum vnus erat ordo per tabulas oẽs vadens quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtine
bãtur in caſtra cõibus factis & immiſſis adinuicem. Quod ꝓpterea ſic exquiſitũ eſt: vt neq; a vẽtis mo
tereť neq; alia cauſa tabernaculũ cõturbaret ſed imobilis ſecura ſeruareť quiete. Intrinſecus aũt lõgitudi
nẽ triptite diuiſit id eſt decẽ cubitos ad interiorẽ partẽ ꝓfuturos diſtribuit. Quibus dimenſis in medio
quatuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululũ ab inuicẽ diſtinctas ab alterutris quę ſeparẽt dece;
cubitos a reliquis viginti. Et quod interius erat eo; aditũ vocať: reliquũ vero tabernaculum ſacerdotũ
erat. Hãc itaq; tabernaculi dimẽſionem inſtar rerũ conſtituit. Tertia ſiquidẽ pars eius quę erat iter quat
uor tabulas quę ſacerdotibus itrãſgreſſibilis videbať: velut celũ dei erat. Reliqui vero viginti cubiti ſi-
cut terra & mare greſſibilis hoibus eſt ita ſolis ſacerdotibus adiacebant. Per frõtẽ vero egreſſus erat fa-
ctus: colũnę ſtabant ex auro facte. ereis baſibus ſuperpoſite numero quinq;. ¶ Tegebatur aũt taberna- Cortinę tabe;
culũ cortina ex biſſino & purpureo & hyacithino & coccineo coloribus facta. Et prima quide; cortina naculi.
cubitorũ erat decẽ: & vndiq; eas tabulas obtegebat. quę, diuidẽtes tẽplum aditum habebãt interius: &
C. hoc erat qd faciebat vt a nullo videreť. Et oẽ quidem templum ſanctum vocabatur: quod vero erat in- Tẽplũ ſãctũ ve
terius & inacceſſibile vltra quatuor tabulas. ſanctũ ſcti. Corona aũt erat ſpecioſa quaſi floribus vniuer- cabať in quo e-
ſis de terra germinãtibus variata aliiſq; oibus intexta: & quęcũq; pręter aialium formas poterant exor- rat ſanctũ ſãcti.
tare pictores. Alia vero huc & magnitudine & textu & colore vicina quinq; columnas in ingreſſu poſi- Corona.
tas obtegebat ab angulo ſummitatis vniuſcuiuſq; colũnę cortina ãnulis cõtinẽtibus vſq; ad medietatẽ
colũnę depoſitã. Reliquus vero igreſſus erat ſacerdotibus accedẽtibus. Super quã lineã erat alia corti- Alia cortina.
na eiuſdẽ magnitudinis: funibus eã per annulos ducentibus ac retrahentibus vt tegeret oia & ipediret
aſpectum ſacrificia cõtuendi & maxime in diebus inſignibus. Nã & in reliquis diebus & pręcipue quã Decem alię cor
videretur nubilum. textus eius tegminis fortis erat: vt laborem facile ſuſtineret. Vnde permanſit iſta tinę.
conſuetudo etiã edificantibus templum: quatenus velũ huiuſmodi in ingreſſibus appendať. Decẽ ve-
rę cortinę erant ſingulę cubitorũ latitudine quatuor. lõgitudine vero octo & viginti: aureos haben
tes vncinos ad copulãdũ alterutris vncinis & ãnulis. vt cõiuncte ſimul vnam viderenť efficere. Quę ex Alię cortinę vn
tenſę tẽplum & quod erat de ſuper obtegebant. & parietes a lateribus & a tergo ſtãtes a terra vno pe- decim.
de ſuperẽſę. Eiuſdẽ vero latitudinis & alię cortinę vna plus nũero id eſt vndeci erãt. lõgitudine tñ excel
lens. Erãt eñ ille triginta pedũ textę vero de pellibus ſicut ille de lana ſimiles oẽs ſingillata varietate
cõtexte erãtq; vſq; ad terrã tegmine ſue diffuſę inſtar Thalami culmẽ velaminis exhibẽtes vna cortina
ãte frontẽ pendẽte. Vndecima nãq; cortina ad hoc erat aſſumpta alię vero ſup has expellibus facte pro
tegmine & adiutorio de ſup erãt impoſite propter eſtum aut imbriũ certe diffuſionẽ. Multos itaq; ſtu-
por habebat inſpicientes a longe. Nã colorẽ eius in nullo differre putabãt celo Heę vero ex pilis & pelli

Archę constructio ex lignis fortissimis et eius dimensio.

bus factę pendebant sicut illud velum portarū & ęstuū pariter & imbriū inuriis repugnātes. Hoc ego modo tabernaculum cōstitutū est. ¶ Facta est autē & archa deo ex lignis natura fortissimis & quę nequaq̄ putredinē sustinerent quę lingua hebraica vocabāt Heroę: Cuius constructio erat huiusmodi Lōgitudinis quinq; palmarum Latitudinis trium ex auropurissimo. Intrinsecus autem & extrinsecus sic tegebat: vt eius ligna celarēt. Et aureis cardinibus. Tegmē cōpaginatū habuit valde mirabile & vndiq; simul equale. nullaq; pars eius cōpaginationē poterat violare. per vtrūq; vero latus lōgitudinis eius annuli erāt aurei bini totū lignum penetrantes. & per eos vectes deaurati immissiles per vtrūq; latus. vt quotiēs opus esset per eos archa moueret. ¶ Non eni in vehiculo: sed a sacerdotibus portabat. ¶ Sup tegmen vero eius erāt figurationes duę: quas hebręi cherubin appellant. ¶ Sunt enim aialia volatilę habentia figurā. quę a nullo hominū est inspecta. Hęc dixit Moyses in dei se conspexisse sede figurata. ¶ In hac igit archa duas tabulas recondidit. in quibus decē fuerāt verba cōscripta: quina quidē per singulas tabulas. bina semis autē per vnāquāq; paginulam: & has i adyto collocauit. ¶ In tēplo vero mensam posuit proxime velut delphicam: longitudine q̄dem habentē duos cubitos: latitudine vero vnum: & altitudinem triū palmarū. Erant pedes eius ex medietate inferioris partis facti: per circuitū rotūdi & tornatiles. Quod vero ad superiora tēdebat quadrāguli operis erat: habebatq; p circuitū vniuscuiusq; lateris labium exornatū velut quatuor digitis alto ligno circūeunte superiorē & inferiorē eius corporis ptē. Et p singulos eius pedes superius labio erāt annuli p quos vectes deaurati mittebāt in ligno quod eminebat. Sinum eñ habebat vbi ānuli erāt cōmissi: & his p viā portabat. Ponebat autē in templo ad aquilonem cōuersa non lōge ab aditu & duodeci panes azimos in eo ponebāt senos per partē mundos valde ex farina duorū assariorum quę mensura Hebraica septem cotilas atticas habet. ¶ Super panes autē ponebāt duę Phialę aureę thure plenę. Post dies autē septē iterū panes alij portabāt: die quo a nobis sabbatum appellat: septimanā siquidem nostri sabbatū vocant. Causam vero huius rei in alijs edicemus. ¶ Contra faciē vero mense respicientis ad parietē meridianum: cōstitutum erat candelabrum ex auro factum fuisse: pondus habens minas centum quod hebręi dicūt cinthares. greca lingua interpretatū talētum nuncupat. Fecit autē & sperulas & lilia cum calamis & ciphis. Erātq; hęc ola septuaginta. ex quibus in vna base cōpositum erat oē candelabrum in altitudine & in tantas constitutum partes i quātas distribuunt planetas & solem. Cōsumabatq; in septem capita alterutra per ordinē constituta in quibus lucernę imponuntur septē imitantes singulos planetarū: respiciuntq; ad orientē & meridiē candelabro obliquo posito. ¶ Inter qđ candelabrum & mēsam interiorem sic dixi thuribulum erat & altare de ligno quidē vnde & priora sunt fabricata imputribili & forti: ex vno latere cubitum latitudinis habens altitudinem vero duplicem. ¶ Eratq; craticula aurea: in ea facta. habebatq; per angulos singulos coronas purissimas sex & annuli & vectes inerant quibus p iter a sacerdotibus portabatur. ¶ Erat autem & altare ante tabernaculum cōstitutum & ipsum quoq; de ligno mēsura vniuscuiusq; lateris quinq; cubitorum altitudine vero trium similiter exornatus: & ex laminis ęreis adopertum: cui suberat craticula i modum retiaculorum facta. Suscipiebat enim terra ignē qui de craticula ferebat: quia bases non erant ei subiectę. Diuerso autē ponebātur fuscinulę: & phialę forcipes & ciphi: & quecūq; alia vasa ad sacrificiū fuerāt facta: omnia erant ęnea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi: necnon & eius vasa.

Thuribulum & altare ligneum interius.
Craticula aurea
Altare ligneum exterius

¶ Vestium sacerdotum principis ceterorum minorū descriptio Tabernaculi diuisio i tres ptes mystica illius significatio. Quidq; duodeci panes i mēsa ppositionis: quidq; cādelabrū: & cortinę significāt lineę tunicę: & hyacinthinę superhumeralis rationalis zonę Gēmarū & pilei declaratio. Capitulum. vj

Vestium sacerdotum descriptio.

Cinctorium

Zona.

Sacte sunt etiam sacerdotibus vestes oibus alijs quos chaneos vocant pariter & principi sacerdotum quē arabarchim vocāt: quod significat principem sacerdotum. Quotiens autē sacrificia sacerdos adiret purificabat: lex enim purgationem fieri iussit. Et aliorum quidē sacerdotū erāt vestes huiusmodi. Primū quidē induebantur nanachasim quod cōstrictoriū; poterat dici. Est autē cinctorium subtile circa femora ex bisso contorto cōtextum: ingredientibus per eum pedibus velut de vastrapis. Scinditur autē vltra medietatē deorsum & vsq; ad lumbos astringitur. Super hoc aūt lineo iduměto duplicis sidonis bissinę vestit. qđ chitonem ę q̄dē vocat hebraica lingua: significat autem lineum. Nos eni linū chiton appellamus. Est autē hęc vestis tunica vsq; ad talos corpus oē complectēs: & manicis brachia cōstringens. Accinguntur & circa pectus modice super titulum: zonam circunducētes latā quasi digitis quattuor: ita varie cōtextam vt videatur pellis esse viperea i qua flores in texte sunt coccinei: purpurei cū hyacintho & bisso cōmixti. Stama (alias Stamen) aūt eius zonę est modo bissus. Et sumēs ūtiū cincturę a pectore: & circūdare dicit iterū añ pectus & vsq; ad crura distīt. donec sacerdos nihil operiat Pro decore namq; videntiū est ita cōpositā. Cum vero ad studia sacrificiorū & ministeriū prēparatur. ne impediatur opus i leuium humerum eū portat. Quod moyses eadem Arabeneth appellauit: nos aūt a Babylonijs discentes: Hemsaneam vocamus. sic enim hęc a

D.

Ex

E

F

E

&

costunica nuncupaſ. Sinum veronuſq; habet hęc veſtis. ſed larga ē ad collum eius aptura. & naſtali ex
A. vtraq; parte oram eiuſdem veſtimenti a pte pectoris & ſcapularū aſtringunt. Hoc etiā Maſapazā vocaſ
¶ Sup caput autē geſtat pileū in modum puuli calamaci aut caſſidis quod extendiſ ſupta ſummitatē Pilleus ſacerdo
capitis. & modice verticis medietatē excedit vocaturq; manſuaemphtis: & tale eſt vt videaſ ex lini tex tis,
tura confectum habens vittas quę inuolute ſepius contexunſ. ne facile dilabaſ. Deinde aliud velamen
vnum deſup circundaſ deſcendens vſq; ad inferiora barbe. celās pillei illius ligaturas & totā capitis ſu
perficiē aptaſq; pfecte ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales autē ſint ceterorum ſacer
dotum veſtes declarabimus. Priceps vero ſacerdotum ornaſ quidē ex iſtis nihil exprędictis veſtibus te
ſtiquens. ¶ Sup induiſ autem tunica de hyacintho facta que & ipſa talaris eſt: vocaſq; Methir ſecūdū Veſtis talaris.
lingiā noſtrā. Quę Zona conſtringiſ coloribus prędictis & floribus exornata auroq; contexto variata
Ornatuſq; in fimbrijs eius ineſt velut malogranatorum & titinnabulorū aureorū multo decore factorū
ita vtiter duo tintinabula malūgranatū habeaſ: iterū titinabulū iter duo malagranata. Eſt autē hæc tu
nica ex duabus iſciſionibus ſuta vt ſit ſup hūeros & p latera. ſed vno modo i lōgū vndiq; circūtexta: ad
collū habēs tm̄modo ſectionē nō ex latere ſed in lōgū. fiſſa; a pectore ad medias ſcapulas. vittus aūt el
cōſuta eſt ne poſſit eius aptio turpiter appere. Similiter & vnde manus egrediūtur aptū eſt. ¶ Ad hæc
ā ſuperhumerale induiſ veſtimēto: quod diciſ Ephot. Simile autē eſt ſuphumerali grecorum. Fit eni hoc mo- Superhumera-
do vt ſit textus eius magnitudine cubiti de cūctis coloribus auroq; variatis: amplectens omnem pecto le quod Ephot
ris locū. & ad manus ejciēdas aptū eſt. & oi ſchemate tunicę ſimile ē huic veſtimēto locus vacuus i me dicitur.
dio pectore magnitudie palmi dimittiſ vbi inſeriſ Eſſyn. qđ greca lingua logion. latina rationale ſignifi-
cat. Et cōplet totū Ephot hoc eſt illū locū quē ꝓptereā reliquerat vacuū. Vniſq; Ephot cū rōnali annu Rationale
lis aureis p āgulos ſingulos ſub eq̄litatę cōmiſſis p vittā hyacithinā quę imittiſ ꝓ ligaturis & cōſertioni-
bus alterutri ānulorū. Ne autē vacua eſſet medietas ānulorū & rōnalis fili hyacinthini adiuētum eſt: vt
ea loca cōſeruēt. Superhumerale vero duo ſardonici lapides inſibulāt p ſingulos humeros auro clauſi
B. habēs ꝑ extremitatē circellos aureos in quibus excipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inſcripta
ſunt nomina filiorum Iacob ꝓuicialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autē in humero
dextro. Inſerti ſunt autē in ęſin. id eſt in rōnale duodecim lapides magnitudine & decore prēcipui. hoc Ornatus ratio-
ornamentum propter eminentiā eius honoris ab hoibus poſſideri nō poteſt Siquidem lapides p quat nalis.
tuor ordines. terni per ſingulos ordines cōſtituti ſūt habentes aureas p circuitum coronas quibus inclu Gemmæ ratio-
ſi conſertiq; ſunt. ne poſſint quocunq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quide ordine nalis.
vnus lapidū eſt ſardonix. Topazius. ſmaragdus. In ſcdo aūt carbūculum habet & iaſpidē & ſaphirum. In
tercio ligurius ichoat deide ametiſtus: achates eſt tertius qui ē nonus poſt alias. In quarto ordie tenet
ſolitus pricipatū. poſtquē onix deide. qui eſt vltimus omniū. ¶ Litterę autē i oībus iſtis ſculpte ſunt Noia filiorum
nom̄a filiorū Iacob: quos pricipes tribuum arbitramur ſingulis vtiq; lapidibus eorum noia referentibus Iacob ſculpta.
ſūm ordinem nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus ānuli ſunt infirmi. neq; poſſint pon
dus lapidum ſuſtinere: alios duos maiores i extremitatē rōnalis quę recipit ad collū eminētis ipſam tex
turā faciunt qui ſuſcipiunt cathenas aureas opere plectili venientes p fiſtulas quaſdā ab extremitatibus
ceterorum quatū cathenarum ſummitas alcēdēs pducit poſt tergū: & in circulo qui eſt ad dorſum: in
humerali cōſeriſ: et hoc eſt rōnalis munimē eximium ne poſſit aliqua pte dirumpi. ¶ Zona vero
ex auris conſtruiſ de coloribus prędictis auro conſerta. Quę ex vtroq; latere circunducta & iterum re-
flexa pectus ex ambabus ſummitatibus pēdete dimittiſ. & habet quaſdā fimbrias ex aureis fiſtu
lis decore cō poſitas i vtrāq; zonę ſummitatē pendētes. ¶ Pilleum autē prioribus alias priori ſimi
liter atum habet pōtifex ſicut reliqui ſacerdotes: & alium cōſutum ex hyacintho variatum. Circun
dat ei & aurea corona tribus verſibus facta ſupra quā ſurgit i media fronte quaſi caliculus quidā Deſcriptio pre-
ſimilis herbę quę apud nos achoto nuncupaſ: quā greci hioſcoamos dicunt. ¶ Ne quis autē cū dictę herbę.
audierit hāc herbā per ignorātiam naturā eius ignoret: aut vocabulum ſciēs ipſam ignoret: ſignifico
tibi hoibus eius modum. Hæc herba frequēter vltra tres palmos oboritur radicem vero rotun-
dam & quaſi rape ſimilem: folia vero mentę ꝓpinqua de ramis vero eius oriuntur caliculi rotundi
in cacumine habet oculos vnde fructus egreditur. Caliculus ergo quē diximus ſupra coronā aurea po
ſitam habet magnitudinē digiti minoris cuius cauatio rotunda eſt quaſi crateris: quē tamen latius con
ſtituis explanabo. Eſt eni quaſi ſpera diuiſa & circa fundum habet aliā inſciſionem a radice rotun-
dā deide paulatim cauatura colligitur: & ad ſuperiora dentuo decenter aperitur: & in labio ita colligi
tur ut proprie videaſ hemiſperium mira rotunditate ornatum. Super hanc iterum oriuntur inſciſiones
& extremitates malogranatorum ſpinoſę & in acutiſſimum deficiētes cacumē. ſempq; ſeruat & fru-
ctus huius caliculi ſuppoſito ſeminis de reditis vicinum. habet autē florē ſimilem platagini: & per cir
cuitum totā corona his floribus eſt celata ab occipiti vſq; ad vtrūq; tempus. ¶ Frontem vero hoc qui

Lamina aurea in q̃ dei nomen inscriptum est.

¶ Laudat iosephus Iudeoruꝫ ritũ ex tabernaculi posit̃oe & sacerdotum vestis ac ceteroꝝ preciositate.

¶ Tabernaculi diuisio i tres p̃tes & mystica significatio.

Duodeci panes quid significãt.

Cãdelabruꝫ qd significat

Cortinarum significatio.

Tunicę lineę significatio & hyacintine.

Super humeralis mystica declaratio.

Rationale quid designat

Zona quid significat.

Gemmaruꝫ declaratio.

Pillei significatio.

Deus p̃cipit sacerdotium dari Aaron propter virtutes suas.

Aaron a deo sacerdos eligitur.

Filij Aaron.iiij.

Siclus quid sit.

Offerẽtium numerus.

Purificatiõis tabernaculi & sacerdotũ modus

Opti opifices oim p̃dictoruꝫ.

Hęc p̃dicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto

dem nõ habet: sed lamina est aurea quę sacris litteris dei nomẽ habet iscriptũ: Hoc ẽ igit̃ põtificis ornamẽtũ. Mirari siquidẽ quilibet poterit odiũ hominũ qđ circa nos habere nõ desinunt. Qui a nobis hoc modo diuinitatẽ coli derident quã ipsi colere nõ quiescunt. Si quis enim tabernaculi positionem consideret & sacerdotalẽ inspiciat vestem: & vasa quibus vtimur ad sacrificia celebranda: & legislatorẽ virũ sacrum agnoscet & frustra nos ab alijs blasphemari pcipiet. Nam singula queq; horum ad similitudinẽ & formam rerum facta repperiret: si absq; inuidia velit hęc sapienter considerare. ¶ Tabernaculũ nãq; triginta cubitorũ trine diuisum in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit: quia prophanũ quẽdam cõmuneq; locum terra & mare significat. Hæc vtiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam vero partem soli dicauit deo: eo ꝙ celum ingressibile sit hoibus. ¶ Super mẽsam vero duodecim panes positi significant annũ ita mensiũ tanta quãtitate diuisum. ¶ Per candelabrum vero de partibus septuaginta cõpositum septẽ planetarũ decamonia tegit: & super illud septem lucernis ipsarũ planetarũ cursum ostẽdit. Tantę nãq; sunt numero. ¶ Cortinę ex quatuor tinctę coloribus elementorum designant naturã. Bissus enim terram declarat eo ꝙ linum oriatur ab ea. Purpura vero mare eo ꝙ piscium sanguine coloratur. Aerem voluit significare per hyacinthũ. Coccum vero est ignis indiciũ. ¶ Significat autem & põtificis linea tunica totã terrã. Hyacithina vero vestis polũ/qui per malogranata coruscationes. per tinnabulorũ sonitũ tonitru/alias tonitrua/indicare dinoscit. ¶ Suphumerale etiã ad similitudinẽ nature totius est qñ deo placuit vt quatuor coloribus fieret auro cõtextis propter splendorẽ reor qui mũdo diffunditur. Rationale vero in medio superhumerali in modum terrę constituit. Hæc vndiq; medium tenet locum. ¶ Zonę circulus significat occeanum qui vtiq; cuncta suo limbo circũdat. ¶ Indicat autem E solem & lunã vterq; sardonix: quos pontifex portat in humeris. ¶ Duodecim namq; lapides seu mẽses quis intelligere potest seu numerum stellarum quẽ zodiacũ circulum greci vocant. ¶ Pilleum vero videtur mihi cœlũ imitari: cũ sit ex hyacintho. Non eñ aliter poterat supponi ei nomẽ dei & i corona sc̃a designatum & in lamina aurea propter splendorem quo diuinitas pręcipue gaudet. Et hęc quidem tãtummodo declarata sufficiant cum sępius & in multis virtus legislatoris oportune possit exponi.

¶ Deus sacerdotium dari Aaron propter merita pręcepit cui quatuor erãt filij de modo quoq; quo sacerdotes & tabernaculũ/(in quo sponte negligens accẽsus est) fuerunt purificati & tẽpore quo p̃dicta fuerunt facta/et quomodo Nadab & Abiud fratres alienum ignem offerẽtes concremati sunt. Cap. vij

IGitur dũ prędictarũ rerũ terminus eueniſſet nõdũ ministris sacris mũeribus dedicatus, astitit deus moysi. & sacerdotiũ Aarõ fratri eius dari p̃cepit q̃ ꝓpter virtutis opus oĩbus honore iustior haberet. Tũ ille colligẽs i ecclesiã multitudinẽ/virtutẽ eius & studiũ eius edicebat & ꝓpter eos paisurũ esse picula. Cũq; i oĩbus ei populus testaretur & eius studiũ valde laudaret: Moyses ait. Viri israhęlite fabrica quidẽ iã perfecta est: sicut ipsi deo gratũ fuit: nobisq; possibile. Et quia oportet tabernaculũ iã dicari: decet primũ futurũ sacerdotẽ ministraturũq; sacrificijs. & facturũ ꝓ nobis orationes agnoscere. Ego quidẽ hac deliberatione mihi cõcessa meipsum dignũ hoc honore iudicabã eo ꝙ natura omnes sui potius amatores existãt & maxime ꝙ multum mihi sum cõscius pro vestra salute laborasse. Nũc autẽ ipse Aaron dignum hoc esse honore decreuit. & hunc sacerdotẽ nobis credidit iustiorẽ. sciens ꝙ dignus indueret stola deo deuota & curã habebit altaris & ad hostias offerendas. & ad orationes faciẽdas ꝓ nobis libẽter auditus qui curã hꝫ gñis nr̃i. virũ quẽ ipse magis elegisse agnoscit. Hebręis itaq; placuere quę dicta sũt: & ordinationi dei p̃buere cõsensũ. Erat eñ Aarõ ꝓpter genus et ꝓphetiã & virtutẽ frĩs honore hoc dignus vniuersis: habebatq; filios tpe q̃tuor Nadab. Abiud. Eleasar. Ychamar. Quecũq; vero ad fabricã tabernaculi p̃parata supauerãt: iussit hęc ad tegmẽ cortinę ipius tabernaculi & lucernę & turibuli aliorũq; sorũ expẽdi: quatenus hæc pariter neq; pluuia neq; puluere vexarẽt. Et populũ denuo colligens: iussit ad oblationẽ iussit offerre dimidiũ sicli. Siclus aũt hebręorũ nũmisma: quatuor dragmas attice habet. Illi vero libẽter iplebãt quę iusserat Moyses. Eratq; offerẽtiũ multitudo secẽtorũ quiq; miliũ & gẽtorũ quadragita offerebãtq; argenti librã a viginti annorũ ętate vsq; ad quiquaginta cõstituti: ol tũq; circa tabernaculi opus expẽdebat. ¶ Purificauit autẽ & tabernaculũ & sacerdotes hoc modo: re ęlecte sicios quingẽtos/& totidem cinnamomi & calami. hæc autem species suauis odoris: priorũ surę medietatẽ: hæc iussit cõtusa misceri oleiq; aliuarum pondus: mensurę prouicię qđ dicit Hin d cados atticos capiẽs. Quibus pmixtis & coctis facta est arte vnguẽtarorũ vnctio suauissima. Deic hoc sumẽs ipsos sacerdotes & oẽ tabernaculum vnguẽs purificauit: offerens hostias multas & va tabernaculo. Deide thuribulũ quod erat oneris & reliqua quorũ ptereo narrare naturã ne multiloq legẽtibus fiat. Secundo autẽ in die. id est añ solis ortũ & occasum insensum fieri oportebat oĩnoq; purgãtes ad luminaria cõseruabãt. Quorũ tres quidem lucernę supra sacrum cãdelabrum lucebãt tota dia reliquę vero accendebanť ad vesperã. Omnium vero quę facta sũt optimi opifices Beseleel

A Elyab fuerũt. Nã & prioribus artificibus ipſi prepoſiti ad meliorẽ operationẽ erãt iugiter exercendam: & intelligẽtiã rerũ quarũ inſtructionẽ primitus ignorabãt. horũ itaq; Beſeleel meliorẽ contigit iudicari. Igitur oẽ tẽpus ad opus faciendũ tranſiſt in menſem ſeptimũ. & poſt hæc ex quo egyptũ reliquerant: primus eis annus impletus eſt. ¶ Inchoante vero ſecundo mẽſe Xandico ſcdm macedones/niſan vero ſecundũ hebreos: in nouo menſe tabernaculum conſecrarat & oia vaſa eius que iã declarata ſunt. Oſtẽdit autem ſe deus gauiſum i operibus hebreorũ & nõ fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius ẽdificij ſed acceſſit & habitauit in eo tẽplo. ¶ Preſentiã nãq; ſuã hoc modo fecit. Cœlus ſiquidẽ mũdũ erat: ſup tabernaculum vero ſolũmodo caligo facta eſt. non alta nube ſatis aut dẽſa circundãs illud vt putaret eſſe tẽpeſtas. neq; rurſus ita ſubtilis fuit vt valeret p eã aſpectus aliqd cõtueri: gratuſq; ros exide debat: pãdebatq; dei preſentiã his qui & volebãt: hoc pariter & credebãt. ¶ Moyſes aũt cũ artifices Exo. c. 8. & 8. & 8. quitalia fuerãt opati dignis muneribus honoraſſent ſacrificauit i tabernaculi veſtibulo ſcdm mãdatum dei taurũ & arietẽ & hedũ pro peccatis. Dicturus enĩ de his que ad ſacrificia pertinẽt: etiã de his que circa ſacrificia celebrantur indicaturus ſum: ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri: & quæ comedenda tãq; cibũ laxauit. Mactatis igit aialibus quæ predixi/ex eorũ ſanguine veſtẽ Aaron ipſumq; cũ filijs aſpergebat: purgãs eos fontiũ aquis. & vnguẽto: vt dei fierent ſacerdotes. Septẽ itaq; diebus hoc modo ipſos & eorũ veſtes curabat. tabernaculũ ſimul & eius vaſa: & oleo prælibato ſicut iam dixi & ſanguine hyrcorũ & taurorũ imolatorum per ſingulos dies: id eſt vnoquoq; ſcdm genus. Octauã vero feſtiuitatẽ denunciauit populo: & quẽq; ſcdm virtutem immolare præcepit. Illi vero alterutros emulati. & ſuperare ſacrificijs ſemetipſos ſinguli feſtinãtes dictis obediebant impoſitis aũt hoſtijs ſup altare repente ex eis ſpõtaneus ignis accenſus eſt & ſimilis flãma fulguri choruſcationis emicuit: & oia quæ erant ſuper altare cõſumpſit. ¶ Cõtigit autẽ poſt hæc & Aaron calamitas quædã: vt tanq̃ homo ſimul & pater de ea e.c.S cogitaret quã tñ fortiter tolerauit qñ & circa caſus aio fortis erat: & hoc voluntate dei prouenifſe iudi- e.c.X cabat. Ex quattuor nãq; eius filijs quos iã dixi duo ſeniores Nadab & Abiud portantes ſuper arã ho- B ſtias nõ quas predixerat Moyſes ſed quibus primitus vtebanť. ſubito cõcremati ſunt igne ſup eos magno impetu veniente & pecora facieſq; eorũ inflãmante ita vt nullus eũ valuiſſet extinguere. & illi quidẽ ita defuncti ſunt. Moyſes aũt iuſſit patrẽ eorum & fratres portare corpora extra caſtra & deducẽtes honore cõgruo ſepelire. Luxitq; eos plebs nimis amare propter mortem quæ ſic eis inopinabiliter accidiſſet. ſolos autẽ fratres eorũ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe Moyſes exorauit cũ deberẽt prẽponere dei honorem ſuę triſticię. Iã enĩ Aaron & ſtola ſacerdotij videbatur idutus. ¶ Itaq; Moyſes omnem honorẽ reſpuens quẽ ſibi omnẽ multitudinem videbat offerre: ſolũ deo miniſterium celebrabat. Et aliqñ quidem ad montem Syna ibat: aliqñ vero in tabernaculum ingrediens reſponſa poſcebat. de quibus ſeorſum rogabat deũ. vt ſtola priuatus & alijs ſe cũctis publicum demonſtrabat in nullo ab alijs differre ſtudebat niſi tiñ vt eorũ curã prouidere videreť. Inſuper & cõuerſationẽ eorũ ſcribebat in leges ſecũdum quas deo grati viuerent & i nullo alterutros accuſarẽt: quas tamẽ dei prẽcepto conſtituit

¶ Virtus gemmarum ſacerdotalis veſtis a deo in ſacrificijs aſſiſtente: & fulgor gemmarum rationalis victoriam diuinam pugnaturis promittens quę longo tempore ante Ioſephum ceſſauerunt. Modus quo vehebatur tabernaculum.

Capitulum octauum.

C. QVnc igitur de conuerſatione & legibus eorum exponã. Quod autem de veſte pontificis prętermiſi: volo proferre. Nullo modo enim malignitatibus prophanorũ reliqui occaſionem. Si qui tñ tales ſunt vt dignitatem dei tentent cognoſcere: omnipotentem deum legentibus ſcire dereliquit ſiue ad ſacra veniat: ſiue adeſſe nolit. Et hoc non ſolum hebreis voluit eſſe manifeſtum: ſed etiam peregrinis iſta legentibus. ¶ Lapides autem quos ferre ſuper humerũ prædixi põtificem: erant ſardonices: eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiã veniẽtiũ effulgere. Dum ergo ſacrificijs deus adeſſet: alter qui i dextro humero portabať micabat. & ex eo ita ſplẽdor exiliebat vt etiã procul appareret cũ prius hoc lapidi nõ ineſſet. Et hoc itaq; mirabile eſt. His tamẽ qui ſapientiã ſuã abiectionem diuinorũ operũ nãciſcũtur. ¶ Quodvero mirabilius eſt dicã. Per duodecim enim lapides quos ſupra pectus pontifex ſutos in Eſſyn. ideſt ratiõale portat/victoriã pugnaturis deus prenũciat. Tantus enĩ ſplendor fulgebat in eis cũ nondum exercitus moueretur. vt omni fieret multitudini manifeſtũ eorũ auxilijs adeſſe deum. Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorant: eo q̃ nihil in his contradicere valeãt: Eſſyn rationale vocãt. ¶ Ceſſauit itaq; & Eſſyn & ſardonix ſplendeſcere armis ducẽ ſuanteq̃ hæc ego cõſcriberẽ: cũ deus moleſte ferret trãſgreſſiones legum. de quibus ſub opportunitate dicemus. Nunc aũt ad conſequentia verba conuertar. ¶ Tabernaculo ſcz iam dicato & exornatis ſacerdotum rebus: populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit & adſacrificia ſimul ad requiẽ eſt conuerſus quaſi omnẽ iam moleſtiã reſpuiſſet: & de futuris meliora deſiderãtes: munera deo alia quidem communiter alia vero ſeorſum ſe ſingulis tribubus offerebant. principes enĩ tribuum bini conueniẽtes:

Hęc predicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto.

Preſentiã deus in tabernaculo manifeſtauit.

Sacrificiũ moyſi pfecto tabernaculo.

Feſtiuitas tabernaculi.

Spontaneus ignis i tabernaculo accenſus eſt:

¶ Nadab & Abiud qui i biblia dicitur Abius.

Ioſephus nõ ſequit diuiſiones biblię quę quinq; libros Moyſi ordinauit diſtinctos qñ ipe pmixtas pentheuci tradit hiſtorias. Neq; ẽt Moyſes qui pẽtatheucũ cõpoſuit p libros diſtinxit imo totũ opus q̃ſi in vnũ volumen/ vt dicit magiſter hiſtoriarũ redegit Eſdras vero qui totã bibliã a babylõijs cõbuſtã reparauit hoc opus i quiq; petitiões ſiue i quinq; libros diuiſit

Fulgor gemmarũ rõnalis victoriã adeo pugnaturis nũciabat.

Modus quo vehebatur tabernaculum.

vehiculum & duos boues offerebant. Erantq; vehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehebant. ¶ Ad hæc autem vnusquisq; eorum phialam turibulumq; portabat: & capsam capiētem daricos decem plenam thymiamatibus: turibula vero & phiala argentea erant vtraq; sicios ducentos habētia. In phiala tamen septuaginta solummodo sunt expensi. Hęc erat plena farina oleo consperſa qbus vtūtur ad sacrificia. Super illas autem oblationes vitulum & arietem cum agno anniculo ad holocaustum id est totum incēdendum. Et cum his hyrcum pro oblatione peccatorum offerebant singuli principiū Sed & alia sacrificia quę salutares appellantur: per singulos dies boues duos: & arietes quinq; cū agnis anniculis & hędis. Isti enim sacrificabant per duodecim dies. vnus i toto die. ¶ Moyses autem nequaq̄ ascendebat in montem Syna: sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione. quas humana sapiētia prȩcellentes oporteret firmissime omni tempore custodire. Et domū alias donum dei esse cunctis ostendit talesq; fore leges vt eas hebrȩi nec in pace per ępulas nec in belli ca necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere iuppono: aliā conscriptionē facturus.

Vasa ad tabernaculi decorē portata daricos

Moyses deū in tabernaculo cōsulebat.

¶ HISTORIA LIBRI LEVITICI INCIPIT.

¶ De legibus sacrificiorum & purgationum deq; modo holocaustum immolandi de hostijs pro gratiarū actione pro peccatis/de sacrificijs pro pauperibus/de sacrificio per ignorantiam peccantis/& sciēter secrete tamen/de sacrificio principum/ & modo immiscendę farinę sacrificijs. Capitulum nonum.

De legibus sacrificiorum & purgationis. Duo sacrificiorum genera

Modus imolādi holocaustus priuato viro

Vnc tamen quarundam memorabo paucarū de purgatione & sacrificijs positarum: ¶ Etenim sermo mihi de sacrificijs faciēdus est. Duo sunt enim sacrificia quorum aliud quidem ab vnoquoq; proprie. Aliud vero celebratur a plebe. Et hęc quidem duobus modis efficiuntur. Aliud quidem quando tantum quod immolatur incenditur. & propterea nomen holocaustomatis habet: id est totum incensum: aliud vero quod pro gratiarum actione persoluitur. & ad epulas immolationum exhibetur. ¶ De priorinā; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens immolabat quidem bouem & agnum & hędum: hæc quidem anniculā. Boues autem permittūtur immolare: etiam iam maiores, Sed hæc omnia masculini generis holocausta sunt. His autem cęsis limbum altaris sanguine perfundūt sacerdotes deinde purgantes ea membratim incidunt. et omnia super altare imponunt lignis instructum & subiecto igne flammatum. Pedes autem cum iecore purgantes & inter pinguedinem vna cum aliis offerunt. Pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidem iste modus est. ¶ Pro gratiarū vero actione hostias celebrantes: hæc animalia sacrificant. Matura quidem & anniculis grādiora masculina tantū fœminis combinata. Immolāteq; hæc: fundunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipem & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum: & cum his caudas agni superponunt arę. Pectora autem & crura dextra sacerdotibus prębent & duobus diebus de reliquis carnibus ępulantur. Quæcunq; vero remanserint: concremātur. ¶ Similiter autem prędicto modo sacrificij: etiā pro peccatis hostię celebrantur. Qui vero maiora sacrificia non habent offerūt colūbas aut turtures duas quarum alia quidem sit in holocaustum deo: alia sacerdotibus datur ad cibum. ¶ Tertius autem de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone dicemus. ¶ Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit agnam & hędum fœminam eorumdem annorum offert. Et sanguinem quidem fundit super altare imponit. Sacerdos autē tollunt pelles & carnes ea die consumendas in templo. Lex enim in cras relinqui non sinit. ¶ Qui vero peccat sibiq; conscius est & nullum habet qui eum possit arguere arietem immolat lege prȩcipiente cuius carnes in templo similiter sacerdotes comedere ea die. ¶ Principes autem in quibus peccant: sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placantem deum offerendo ad sacrificia thaurum & hędum masculum alias masculos. ¶ Lex autem præcipit in priuatis publicisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci. In agno quidem assarij mensuram in ariete vero duorum: in thauro trium: & hoc sanctificant super altare oleo mixtum. Nam & oleum affertur ab immolantibus. In boue quidem hyn medietatem. In ariete autē huius mensurę tertiā partem quartam in agno. ¶ Hyn aūt mensura hebrȩorum antiqua fert cados atticos duos secundum quā mensurā oleum offerebāt. ¶ Si quis aūt sacrificium non celebrans pro voto similę primitias offerat: vel dragmā super arā mittit relinquam vero ad vescendū sacerdotes accipiūt aut ad coquēdū. Nā & fermētat aut certe ad faciendos panes sacerdote tollente quodcūq; ex ea ad holocaustū necessarium.

De sacrificiorum & purgationis.

Modus hostias imolādi p gratiarum actione

Hostię p pctis. Sacrificia pro pauperibus

Sacrificiū p ignorātiā peccātis

Sacrificiū sciēter peccantis secrete tamen

Sacrificium principum.

Modus immiscendę farinę sacrificijs.

Hyn mensura.

¶ Prohibitio de non imolando fœtum cum matre neq; ante octauum diem: de sacrificijs publicis & quotidianis sabbato duplicandis: de sacrificijs septimi mensis: & primis de festis eorum. Sanctificata tribu Leui aialia in hebrȩorum cibum determinat. Expellitq; a ciuitate leprosos. Capitulū decimum.

Prohibitio dē nō imolādo ſe tu cū mſe: & ante diem octauū

Sacrificium publicū quotidianū ſabbato duplicatur.

In initio mēſis.

In ſeptimo mēſe qui apd nos dicit Septēber.

Quinta & decima ſeptimi mēſis tabernacula fingebantur.

Modus ſacrificandi per octauam feſti.

Sacrificium in prio menſe qui apud nos. Martius appellatur paſcha celebratur.

Feſtum azimorum ſeptem diebus veſcuntur.

Sacrificiū ſcda die azimorum.

Primitię frugū offerebanť ſcda die azimorum.

Feſtum penthecoſtes.

Sanctificata tribus Leui ab aliis ſegregať cui tabernaculū & ſacrata vaſa tradita ſunt.

Rohibet autē lex immolari alia die natū vna cū genitrice ſed nec aliter imolari pmittit niſi cū octaua dies nati trāſierit. ¶ Fiūt aūt & alia ſacrificia ꝓ lāguoibus euitādis aut ꝓ aliis cauſis & equalia libamina cū hoſtijs expendūť quorū in craſtinū aliquid remanere lex ꝓhibet. ſacerdotibus ſcilicet propriam ſumentibus partē. ¶ Ex publico ſumpto autem lex eſt agnum anniculum ſingulis diebus occidi. inchoāte die & termināte. Septima vero die quæ ſabbatū nuncupať duas occidūt: eodem ſacrificātes modo. ¶ In initio aūt mēſis: & quotidiana ſacrificia & duos boues cū agnabus anniculis ſeptē & ariete mactāt. hędum vero pro declinatiōe peccatorū: ſi forte p caſum obliuionis eueniat ¶ Septimo vero menſis quē macedones yperueretheum vocāt adijciētes his quæ prędicta ſūt thaurū & arietem & ſeptē agnas imolabāt & hędum pro peccatis: offerunt autē ſuper hæc duos hędos quorū alter quidē vnus vltra terminos deſerti dimittiť futurus pro toto populo expiatio & decliatio peccatorum alterū vero in ſuburbanis in locū puriſſimū deducentes cū ipſa pelle totū incēdunt nihil oino putgātes. cōcremať aūt ſimul thaurus nō oblatus a populo ſed ex ꝓprio ſumptu pōtificis prępatus. Quo interfecto & alloto in tēplum ſanguinē eius ſimul & hyrci aſpergit digito cōtra mēſam ſpecies. Eodem aūt numero & pauimētū totienſq; tēplum & aureā aram: & quod reliquū eſt circa maius veſtibulū portās ſuper hæc extremitates & renes & adipem cū reticulo iecoris ſuperiponūt altare. Prębet aūt & arietem deo pontifex ad holocauſtū. ¶ Quinta vero eiuſdē menſis & decima tempore ad hyemē iam vergente tabernacula frigere iuſſit ſingulos per familias: metuētes frigus ꝓ anni cuſtodie. Dūq; priam peruenirent in illa ciuitate quā propter templum metropolim haberēt feſtiuitatē eos octo diebus agere: & holocauſta facere & ſacrificia deo: & pacifficas offerte hoſtias ꝑcepit: vtq; in manibus portarēt ramos nyrre & ſalicis. ſummitateſq; palmarū & virgulā mali pfici ¶ Prima itaq; dierum holocauſtū ſit hoſtiarum ex tribus & decē bobus & agno vno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hyrco ꝓ declinatiōe peccatorū. Sex autem diebus ipſe quidē numerus agnorum & arietum cū hyrco ſacrificať. Subtrahitur autē ſingulis diebus vnus bos donec ad ſeptimū veniať. & ab oi opere die octauo quieſcunt. Et deo ſicut prędiximus vitulū immolant & arietem. & agnos ſeptē & hyrcū ꝓ declinatiōe peccatorū. hęc qdē hebręis tabernacula figentibus celebrare patrij moris eſt. ¶ Mēſe vero nouorū xādico qui apd nos niſan appellať. id eſt anni pricipiū quarta decima luna ſole appoſito in ariete: quo mēſe liberati a ſeruitute ſumus ęgyptiorū. ſacrificiū quod tunc egrediētes ex ęgypto fecerūt imolare nō annis ſingulis quod paſcha dicit celebrare ſanciuit. Et vtiq; celebramus illud ꝓ tribus noſtras nihil immolatorū in craſtinū reſeruantes. ¶ Quintadecima aūt ſucceſſit feſtiuitas Azimorū quę ſeptē diebus celebrať. i qua Azimis veſcūť & ſingulis diebus tauri occidūť duo: & aries vnus: agne vero ſeptē: & hęc holocauſta fiūt. et hyrcus quoq; ꝓ peccato adijciť ꝓ ſingulos dies: ad epulū ſacerdotū. ¶ Secundo vero Azimorū die quę eſt ſexta & decima: frugū primitias quas metūt anteq ex eis veſcātur deū iudicantes iuſtum eſſe primitus honorari: quo ſint hac vbertate cōpleti. offerunt hoc modo. Sicantes ſpicarū manipulum & confundētes: & munda ad coquēdum ordeū faciētes: are dei aſſarium offerunt & vnā dragmā ex eo mittētes: reliquū ſacerdotū vſui derelinquunt: & tūc iā licebit oibus pro ſua metere voluntate. Immolāt autē in primitijs frugū agnum ad holocauſtum deo. ¶ Septima vero ſeptimana trāſacta poſt hoc ſacrificiū. quarum ſeptem ebdomadarū dies ſunt quadragita & nouem. pēthecoſtes cœlebrať quam hebręi. Aſartha vocāt: quod ſignificat penthecoſten: id eſt quinquageſimā. In qua offerunt deo panes de Aphrica ſiccata factos. cū fermento aſſariorum duorum: & ad mactādum agnas duas. hæc equidem deo ſolūmodo offeruntur. Nā cænā ſacerdotibus pręparať: nihilq; ex his in craſtinum relinqui pmittunt. Immolāt aūt ad holocauſtū vitulos tres & arietes duos & agnas quattuordeci: duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla vero feſtiuitas eſt in qua holocauſtū nō faciunt aut in qua ex operibus laborū requiē nō habebūt: ſed in oibus & legitime imolationis ſpecies: & vocationis certus eſt modus: & eorū quæ ad epulādum immolanť: & cōmuni tamen ſimilia cocta fermento carens datur aſſariorū viginti & quattuor. & ad panes faciendos expēdunť. Coquūtur eñ duo diuiſi ante ſabbatū: & ſabbato mane oblati ſupra ſacrā mēſam ponunť. ſeni ad alterutros cōuerſi duabus patenis aureis ſuppoſitis thure plenis. Qui pmanēt vſq; ad aliud ſabbatum: & tunc pro illis alia deportāť. Illi vero ſacerdotibus exhibētur & thure incenſo in igne ſacro in quo oīa holocauſta fiunt: aliud thus ſup alios panes adijcitur. Immolat aūt ſacerdos de ꝓprijs expenſis ſcdo per diem farinā oleo mixtā & modica coctione duratam: quod ſit menſura vnius aſſarij Cuius medietatem quidem mane. aliā vero medietatē meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integriorem denuo declarabo ſermonem. Sufficienter autē mihi etiā nunc de his videor enarraſſe. ¶ Moyſes autē tribū leui a cōmunione populi ſegregās ſacramenta vtiq; futurā ſanctificauit: fontium aquis valde puriſſimis: & ſacrificia ꝓ talibus legitima prębēs. deo: tabernaculū eis ſacrataq; vaſa: & reliqua quæcunq; ad regimen tabernaculi videbať feciſſe contradidit quatenus præſidentibus & dicatis iā deo ſacerdotibus miniſtrarent. ¶ Et de aīalibus diſcreuit ſingula quæ comederēt: & a quibus ſe penitus ab

Leprosi a ciuitate expulsi & femine defluētes & alij vt mulie re menstruose. Sacrificium im mundorum Sacrificiū lepro sorū sanatorum & huiusmodi. Contra Iustinū historiographū falso dicētē lib. xxxvi. epitho matum trogi. Moysem fuisse lepros̄ū & ideo ab ęgyptijs pro iectum fuisse cū alijs lepros̄is & eorum factum ducem.

De immūdicia mulieris puer perę & munda tione eius. Pro batio si vxor a viro adulterasu spicetur

Adulteriū om nino ꝓhibitum Qui coit cū mu liere menstruta morti subditus est.

Duplex sacer dotū purgatio quibus meretri cem aut concu binā/ captiuaz/ viduam ducere prohibitum est Sūmus pōtifex sola3 virginē & vnica3 poterat ducere neq; ad mortuum lice bat ire.

stinerent de quibus dū nobis occasio huius scripture proueneri dicemus: adijciētes & causas ꝓ q̄bus motus alia quidē nobis ad cibū esse pręcepit: abstinere autē ab alijs imperauit. Sanguinis autē totius vsum ad vescendū modis oībus interdixit. animā illū & spiritum putans. Sed & carnes sponte mortui animalis esum oino ꝓhibuit: & ab adipe & reticulo caprino & ouino & bubasino abstinēdum esse præ dixit. ¶ Expulit aūt a ciuitate etiā leproso corpore maculatos: & semie defluētes. Sed & mulieres q̄bus fit purgatio naturalis: remouere iussit vsq; ad septimā diē. Postquā diem quasi purgatas remeare permi sit. Similiter aūt & mortuo faciētes exequias: post totidē dies legitimum ē redire. ¶ Eos aūt qui super numerum horū dierum in pollutione consistunt: sacrificare legitimum ē duas agnas quarum alteram quidem sanctificare cōuenit. alteram vero sacerdotes accipiūt. Similiter autē immolant & ꝓ eo cuius defluit semen quotiēs per somnium hoc patit (descendente eo prius in aquam frigidam) Idem facit & qui cum legitima vxore concūbit. Leprosos autem omnimodis expulit a ciuitate: cū nullo penitus con uersētes. & nihil a mortuis differētes. Si vero quilibet supplicando deo hac ægritudine libereť: sanum q; colorē aliq̄ recipiat diuersa deo sacrificia cōpensabit. De quibus post hæc dicemus. ¶ Vnde etiā irri debit quilibet eos qui dicūt Moysen lepra fatigatū & ꝓpter hanc causam similiū proiectorū ducē factū in chananeā venisse cū eis. Si enī hoc fuisset verū nequaq̄ hoc Moyses iniuria sua sanxisset: cū magis ra tionabiliter etiā hoc alijs introducētibus cōtradicere pręualeret: q̄n & apd gētes multas leprosi sint: & fruantur honore pręcipuo: & non solum iniuria & expulsione priuentur: sed etiam militias mereantur insignes & ciuilia eis cingula committantur: & in sacris & in templis ingrediendi habeant potestatem Quapropter in nullo prohibebatur moyses si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut multi tudo'que cum eo erat vexaretur de istis meliora sancire: nullūq; detrimentum huiusmodi possionibus cogebatur inferre. Sed palam est quoniam hoc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyses autem ab his mundus existens. etiam mundis contribulibus constitutis de languentibus hoc modo sanciunt & pro dei hoc honore decreuit. Sed de his equidem vnusquisq; cogitet vt voluerit.

¶ De immunditia mulieris puerperę & mundatione: de probatione vxoris viro de adulterio sus pectę de prohibitis coitibus: de sacerdotibus et mulieribus quas ducere ipsis prohibetur. de iu bileo anno & debito remittēdo. Capitulum vndecimum.

Vlieres aūt q̄n pariūt intrare i tēplū ꝓhibuit sacrificiaq; cōtingere nō pmisit vsq; ad quadragesimū diē si masculus sit q pariať: duplicibusq; diebus si fœminā gñare cōti gerit. Ingredientes aūt post prędictę dilationis tps. sacrificia celebrabunt quę sacerdo tes solēniter deo distribuūt. ¶ Si qs autē adulteratā suā suspicet vxorē. offert farinę ordeaceę assariū & pugillū ex ea mittēs i altare reliquū dat sacerdotibus ad edendū mulierē vero cōstituat aliqs sacerdotū ad ianuas quę stat cōuersę ad tēplū & velamē capitis eius detrahēs sup scribit quidē i mēbrana dei vocabulū iubetq; iurare nihil eā viro nocuisse suo: nec pudicitiæ vinculū dirupisse. Q d si cōmisit vt femore dextro disiūcto putrefacto moriať. Si vero amore nimio & huius rei zelo petulāter maritus hac suspitione mo uereť vt mēse decimo ei puer masculus gñeť. Perfectoq; iureiurādo dei nomē diluēs e mēbrana i phia la exprimat. sumēsq; terrā de tēplo circa parietes iacentē. & sup aspergēs mulieri dat bibendū. Illa vero siquidē iniustę accusata est cōcipit: & partus eius nutritur in vtero. Si autē de thoro maritali mētitur & deo etiā cū cōfusione vitā reliquā sustinebit. Nā & femur eius putrescit: & vterus vertitur ad hydropem ¶ Et de sacrificijs quidē & purgationibus eor moyses cōtribulibus suis ita prosp exit: leges autē tales exposuit. ¶ Adulteriū quidem oino prohibuit. sœlicissimū esse credēs viros circa thorū esse securos. & ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse veraces. S; matribus misceri: tanquā malum maximū lex negauit. Similiter vxori paternę & nutricibus & sororibus: & fructū vxoribus coire quēq̄ filiorū. tan quā prauū in iusticiā nimis odiunt. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutę misceri et iumentis & masculis eo ꝙ hęc libido nequissima videať. & aduersus eos qui hęc pręsumūt mortis suppliciū proue nire decreuit. ¶ Sacerdotum vero duplicē fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit. Et super hęc neq; meretrices neq; cōcubinas eos habere permisit neq; ancillā neq; captiuā eis nubere vo luerit. sed & eas quę de cauponibus & pandocibus vitā agūt: & quę prius maritos hñtes pro causis qui buscunq; dimisse sunt: ab eorū coniunctione prohibuit. ¶ Summum vero pontificem neq; mortui vi ri habere permisit vxorem. licet hoc alijs cōcessisset. huic soli dedit nubere virginem eāq; seruare vnde neq; ad mortuum sacerdos summus accedit. cū reliqui non prohibeātur solēnia fratribus & parētibus & omnibus suis mortuis exhibere: quos esse oportet simplices oi simplicitate vera. Q ui iter sacerdotes integer non est pasci quidē de oblationibus sacerdotis concessit: ascendere autem ad altare: in templū introire prohibuit. Hos itaq; non solū circa sacrificia mundos. Sed etiam circa cōuiuia & cultum suum studiosos & inculpabiles esse pręcepit. Ob quā causam stola sacerdotali vestiti et imaculati & circa oia

A. mundi sunt & sapientes existunt. Bibere vinū donec stola vestiti sūt ꝓhibentur. Insup & oues immolant Leui integras: & in nullo pollutas. ¶ Hęc igit̄ et in tpe vite sue gesta tradidit Moyses: quoꝝ quedā & in de : xv sento degēs adinuenit quatenus dū chananeā perciperēt hęc seruarent id est vt āno septimo requiē ter rēpbeāt ab aratro & plātationibus sicut & ipsos septima die ab opibus cessare sāciuit & vt que spōte ori untur de terra essēt volētibus in vsū cōmunia & cōtribuūb' & extraneis: nichilq; ex eis seruarēt. ¶ Hoc aut̄ fieri post septimā annoꝝ septimanā iussit: qui sunt anni quidē quinquaginta. Vocaturq; ab hebrę is āns qnquagesimus iubileus in quo debitores a creditore laxant̄ & serui liberi dimittunt̄. Quod cū essent cōtribules ꝓ quadā trāsgressione legū eos seruitij schemate castigauit: mortēq; sustinere ꝓhibuit ¶ Instante siquidē iubileo qd nomen significat libertatē: restituunt etiam agros antiquis dominis isto modo. Conueniunt venditor agri simul & ēptor & reputantes fructus & expensas in agro factas: fructi bus exuberasse cōpertis: vēditor recipit agrū: cū vero expēse trāscendunt: hoc qd deest recipiēs ēptor a possessione discedit. Cōnumeratis sc̄z ex equo fructibus & expēsis: prioribus possessoribus reddit a grum. Eandē legem voluit etiam in domibus obtinere quę per vicos quosq; vēdunt̄. ¶ Nā de his quę in ciuitate venduntur aliter definiuit. Si quidē anteq̄ impleatur annus recipiat: pecunias: reddere do mum cogitur emptor. Si vero completus annus' fuerit possessionem' confirmat emptori. Hanc igitur Moyses constitutionem legum dum sub monte syna moratetur exercitus a deo cognouit alias agno uit & hebręis scriptam ipse contradidit.

Spōte nascētia de ꝛra sint cōia volētibus invsū Septē septima ne ānorū quin quaginta faciūt Debitū āno qn quagesimo re mittebatur.

De domibus in ciuitatibus ven ditis lex.

¶ HISTORIA LIARI NVMERORVM INCIPIT.

¶ Leges de modo bella exercēdi & numerus hebręorum a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū ad pugnā aptoꝝ dēptis leuitis qui seorsum numerantur. Tube duc argentee a Moyse instituuntur adcō uocandū populū & mouendū tabernaculū. Pascha primo in deserto celebrato veniunt ad locū qui di citur Eseroth vbi seditione cōtra Moysen facta conturnicum multitudo super ipsorum exercitum de scendit quorum maxima pars pro murmure diuinitus punita interijt.

Leges de mō bella exercēdi. Numerus oim filioꝝ israel a ptoꝝ ad pugnā a vicesimo āno vsq; ad quiqua gesimū sexcēta tria milia sexcē ti quinquagita sine leuitis In bi blia ponit̄ quin genti quinqua ginta.

¶ Capitulum. xij.

B. QVm vero circa legislationē iā putaret ista sufficere: ad exercitij militaris iura conuersus ē ha bens in animo bellicas causas attingere. Precipitq; principibus tribuū preter tribum leui: vt numerū pugnare valentium pfecte cognoscerent. Leuite enim sacrati erant & in ministerio alio fungi nō poterāt. Examinatione itaq; facta: inuenta sunt milia sexcenta & tria: & sexcē ti quinquaginta q potuissent arma pducere. a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū. ¶ Pro leui tū ele git inter principes tribū manasse filij ioseph. Hęc autē fuit supplicatio iacob ad ioseph dum fecisset fi lios eius sibi p̄beri sicut p̄dixi. ¶ Erigētes alias figētes aūt castra tabernaculū i medio statuebāt: & ter ne tribus p latera singula tabernaculi cōmanebāt & plateas per mediū habebāt. Fratq; ornatus quasi fori rerūq; venialiū singulis i ordine cōstitutis & opifices artiū singularū in stationibus erāt. Nulliq; a lio loco quā ciuitati cōpetēter edificate & collocate similis erat. Ea siquidē que circa tabernaculū erāt sacerdotes tenebāt: deinde cuncti leuite. Exquisiti enim sunt etiam leuite masculi q̄ vltra viginti anno rum essent: inuētiq; sunt viginti duo milia octingenti octoginta. ¶ Quotiēs vero sup tabernaculū sta re nebulā cōtingebat: tanq̄ ibidem' deo cōmorante quiescebant. Cum vero conuerteretur procedebāt ¶ Adinuenit aūt & modū tube ex argento facte quę est hmōi: longitudinem' quidem habēs pene cu bitum. Est autem angusta fistula cantatorio calamo capatior: p̄bens latitudinē quę cōueniat ori ad su ffationē spiritus & classico sono vicina quę hebraica lingua vocat̄ asosra. Facte sunt tales due. Et vna dē vtebantur ad iussionē & collectionē populi in ecclesijs celebrandam: altera vero cum oporteret cogitādū de rebus necessarijs principes conuenire ambabus autē multitudo colligebatur. Cumq; tabernaculū moueretur hęc fiebāt. Insonante priore qui habitabant ad orientalem tabernaculi ꝑtē ingrediebāt. Cū vero secunda sonuisset qui ad austrum residebant apparabantur. Et ita in tectham inuo luta tabernaculi medietas: p̄cedentibus sex tribubus portabatur: & alia media sequentibus sex Leuite vero omnes circa tabernaculū erāt. Tertio vero sonante pars quę cōuersa erat ad occidentē ferebatur & quarto quę circa septentrionē. ¶ Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes: & sabbatis & ceteris quoq; diebus. ¶ Sacrificauit autē tunc prius post discessum ex egypto quod pasca dicit in deserto. Et post paulum ꝓcedens a mōte syna & loca quedam cōmutans de quibus dicemus ad locum q̄ dicit eseroth vbi multitudo rursus seditionem fecit accusando Moysen & necessitatem p hibitus sui dicēdo & qd de terra bona suasisset eis exire. Et cū illam perdiderint pro felicitate quam se miserat p̄biturū diuersis miserijs tenerent̄ astricti & aqua priuati. Et si contingeret vt etiā manna de ficeret̄ essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa seuiora in illum ediceret: vnus quidem mone bat eos vt neq; Moyseos laborumq; eius exhibitorum pro salute cunctorum īmemores esse deberent: neq; de dei adiutorio desperarēt. Plebs aūt ad hoc potius est cōmota & cōtra Moysen maior turba cō

Tēpus quo mo uebatur taber naculū &c. Descriptio tube a Moyse primo inuente. Modus mouē di tabernaculū Aliter habet̄ in biblia sed parū differt. Pasca primū in deserto. Moyses venit ad locū qui dicitur Eseroth: in bi blia aūt Aseroth vbi seditio fcta est i populo cō tra Moysen.

Moyses popm cõfortãs ꝑmittit carniũ multitudinẽ. Cõtur nicũ multitudo sup hebrẽorum exercitum. Punitio diuina supm murmurãtes. Applicatio hebrẽorꝫ iuxta terminos cananeorũ i terra quę vocat conualis & in biblia dr deserti pharã.

Exploratores duodeci mittũtur i terrã cananeorũ in biblia noiatur. Reuertunt exploratores fructus terre apportantes et populũ a bello suspẽdẽtes et timorẽ incutiẽtes. Auditis exploratoribus impossibile hebrẽi credunt hĩtare terrã vñ iterum murmurãt Moysen increpãtes. Deliberant hebrei Moysen & Aaron interfectis redire i egyptũ quos impedierunt iosue et Caleph.

Oratio Moysi & Aarõ ad deũ ꝓ populo.

Nubes super tabernaculuꝫ dei presentiã significans Moyses populũ increpat eis penã ꝓ murmure predicendo sc3 q̃ nõ intrarent terrã: sꝫ morerentur in deserto.

surgebat Moyses itaq; consortans eos tali desperatione deiectos: licet turpiter abhuisset contumeliam passus tñ, pmisit eis carniũ multitudinẽ ꝓbiturũ non vno die sed plurimis. Illis aũt hoc nõ credentibus & dicẽte quodam vnde hęc posset tãtis milibus quę predixerat ministrate. Deus inquit & ego licet audientes a vobis mala nõ tñ ꝓ vobis recepimus operantes & istud nõ tarde proueniet. ¶ Cũq; dixisset hęc coturnicibus repletus est omnis exercitus colligebantq; eas circũstantes. ¶ Dux autẽ nõ tarde reddidit hanc hebrẽis iniuriã & maledictum in se cõmissum. Non parua siquidẽ multitudo eorũ mortua ẽ & hactenus locus ipse cognominatur cabrotalia cuius interpretatio est desiderij sepultura. ¶ Quomodo Moyses hebreos ad chananeorũ ĩtres duxit vñ duodecim mittẽs exploratores q̃ eorũ cõsiderarẽt regiones quibus post quadraginta dies reuersis terroreq; populo cõcusso decreuerũt egyptũ repetere Moyse & Aaron interemptis. D.

Capitulum decimum tertium. Nũe. c.xiij.

DEducens autẽ eos exinde Moyses in terrã que vocatur cõuallis iuxta chananeorꝫ terminos existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populum in ecclesiã cõgregauit eisq; in cõtione locutus est dicẽs. Cum vobis deus duo bona ꝓmiserit: libertatem & felicis terrene possessionẽ aliud deo dante iam possidetis aliud estis percepturi celeriter. In finibus namq; sedemus chananeorum arcebitq; nos decetero procedentes neq; rex neq; ciuitas: sed nec omnis eorum gentis exercitus. Ergo ꝑparemur ad bellum Non ei sine labore nobis hęc terra cõcedit: sed maximis eã ꝑlijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores qui huius terre bona considerent: & quę virtus in ea sit habitantiũ. Añ oĩa vero vnanimes simus & eũ q est in oĩbus nobis adiutor & pugnãdi socius honoremus. Hęc itaq; cũ dixisset Moyses: multitudo ei honorẽ exhibuit. ¶ Eligitq; exploratores duodeci notissimos viros: vnum de vnaquaq; tribu. Qui circũeũtes omnem terrã chananeorum a partibus circa egyptũ iacẽtibus vsq; ad ciuitatem emathin; ad montem libani peruenerunt naturãq; terre & incolarꝫ hominum cõsiderãtes E validã reuersi sunt quadraginta diebus omne hoc explentes insuper & fructus quos ferebat illa terra portantes: eorũq; habundantiam & multitudinẽ bonorũ quę terram illã habere narrabant. A volũtate autem bellandi populum suspendebant metuentes etiã sue paupertatis inopiam: dicẽtesq; flumina impossibila transituris: esse montes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris valde fortissimas: & ãbitus earꝫ grandi munimine roboratos. in hebron autem etiã gigantiũ prolẽ se inuenisse dicebãt. Et exploratores qdẽ vidẽtes q̃ cunctis quos ab egypto egredientes inspexerãt maiores essent chananei & ipsi tabuerunt: & multitudinẽ hoc credere cõpulerunt. Illi autẽ his quę audierãt possessionem illius terre difficile iudicabãt soluteq; cõsilio vxoribus et filijs lugẽtes degebant tanq̃ nihil eis opere sed tantum verbo ꝓmittere. Rursumq; moysen increpabant: & inclamant ei eiusq; fratri atq; pontifici. Et pessimã quidem licet cum illorum blasphemijs habuerunt noctem. ¶ Mane vero ad ecclesiam concurrerunt deliberationem habentes interfecto Moyse & Aarõ ad egyptũ denuo remeare. Vnus aũt exploratorum Ihesus filius naue de tribu effrain: & caleph de tribu iuda metuentes in mediũ ꝓcessisse runt: tenebant q; multitudinẽ cõfidere supplicãtes: & neq; deũ falsitatis arguere: neq; credere his quę ꝓ terrore nõ verede chananeis dicta videbant: sed sibi potius qui ad felicitatem et possessionẽ bonorũ eos dicẽtius inuitarent qñ neq; montium magnitudo neq; altitudo fluuiorum virtutẽ colentibus effectũ potuerit impedire maxime cum deus securitatem ꝑbeat eorũ & ꝓpugnator existat. Pergamus ergo diceb simul ad hostes nullã timoris habentes suspitionẽ sed duci credite deo: nosq; sequimini quo vocam Et illi quidẽ hęc dicentes nitebantur iram populi mitigare. ¶ Moyses autem & Aaron in terram p strati: rogabant deum non ꝓ sua salute: sed vt quiescere faceret ignorantem plebem eorũq; sedare mos ꝑsentis hesitationis passione turbatos. ¶ Astitit autem & nubes & instans super tabernaculum gnificauit dei presentiam.

¶ Iratus dominus contra murmurantes ꝑdixit per Moysen illos in terram promissionis nõ intrat sed filos eorũ ipsosq; ꝓ quadraginta annos in deserto esse morituros.

Capitulum.xiiij.

DOyses autem iã confidens in media astitit multitudine: deumq; per motum ꝓ eorum pa bat iniuria pcepturusq; fore suppliciũ non qdẽ delicto dignũ sꝫ quale patres pro corre ne infert filiorũ. Cũq; trãsissent tabernaculũ corã deo ꝓ futura eorũ pditione deflebant: memorabãtq; populũ que passi ab eo et quãtis bñficijs pticipati ingrati circa eũ existerẽt qñ ẽt n ploratorũ terrore decepti sermones illorũ potius quã ꝓmissiones dei iudicauerint veriores. Et ob cãm nõ equidem perdere oẽs: neq; eorũ exterminare genus quod omnibus hominibus habere a se potius honoratum verum chananeorum terram non eos esse potituros neq; eius felicitate leta sed etiã sine domibus et ciuitatibus in deserto quadraginta annis esse victuros & hanc penam eo iniquitate soluturos. Filijs autem vestris dicebat deus terram daturum se compromisit: illosq; particturos bonis & duos eorũ fore que vos ipsi vobis inuidistis accipere. ¶ Cum hęc itaq; moyses de tate dixisset: & in tristitiã & erũnam multitudo cõuersa est: rogabãtq; moysẽ vt eis ꝓpiciũ faceret de

A & a deserto liberatis ꝑberet vrbes. Ille aũt dicebat deũ non hmõi h a bere cõsiliũ neq; scđ; leuitatẽ humanã ductũ circa indignationẽ eor: ſ3 habita deliberatione in eos sentẽtiã ꝓtulisse ¶ Nõ itaq; iudicã dũ est hęc oportere discredi si moyses cũ vir vnus esset: tãta milia hominũ irascẽtiũ potuit mitigare & ad mãsuetudinis vota reducere. Deus ei assistẽs ei sermonibus eius vinci multitudiẽ ꝑparauit. qppe cũ sepius inobediẽtes inutilẽ sibimetfuisse inobediẽtiã cognouissent. vtiq; in calamitatibus icidentes. Mirabilis vtiq; virtute & fortitudine fuit vir ille: ad credẽdũ sibi de quibuscũq; populus auderet & hoc nõ solũ tpe quo vixit ſ3 ẽt nũc ẽ. Nullus eni hebreorum q nõ tãq; eo ꝑsente & castigãte si forte sit moribus incõpositus, obediat sanctionibus eius licet alios latere possit. Et alia quidẽ inditia vltra hũanã virtutẽ eius exiſtũt. Oli ei qdã trãs eufraten habitãtiũ: quattuor mensiũ itinere venientes ꝓpter honorẽ nostri sacrificij: cũ multis piculis simul & sũptibus sacrificãtes. nõ valuerũt imolatione participari intercedẽte hoc Moyse qbuslibet q nõ sint nris legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditiõe cõuicti. Et alij neq; sacrificãtes: alij vero semip lena sacrificia relinquẽtes alij aũt neq; initiũ ingredi in tẽplũ valentes facere discesserũt: obedire moyseos ꝑceptis potius q̃ suã voluntatẽ facere ꝑponentes. Et cũ ꝓhibẽtẽ se de talibus nõ metuerẽt: solã tñ cõscientiã metuentes. Sic legislatio quę videbat dei: fecit illũ virũ meliorẽ sua natura putari. ¶ Sed ẽt ãte tps modicũ huius belli: claudio romanis iperãte hysmaele apud nos exiſtẽte põtifice cũ fames nostrã regionẽ talis obtinuisset: vt quattuor dragmis vẽderet afflariũ: allara farina ad festiuitatẽ azimor in choros septuaginta q̃ modij qdẽ singuli sũt vnus & triginta attici aũt quadraginta & vnus nullus sacerdotũ ꝑsũpsit comedere: cũ scilicet terrã tanta inopia detineret: quippe cũ meturent legẽ & iram quã etiam super iniquitates hominibus occultas sollet inferre diuinitas. Igitur non oportet ãmirari de his quę ãc gesta sunt: qñ nunc etiã littere a moyse derelicte tantã virtutem habeãt vt etiam inimici nostri fateãtur quia his qui constituit rem publicam nostram per Moysen eiusq; virtutem: deus est. Sed de his quidem vt pla cuerit vnicuiq; consideret.

Virtus diuia in Moyse manifestat q vnus tantã hominũ milia mitigauit.

B ¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus qui continet tempus annorum viginti.

¶ Hebrei contra moysen murmurantes ipso nescẽte chananeos armis agressi quorũ multitudo interficitur alia turpiter fugiente quibus cõsiliũ dat exercitũ procul a chananeis educere

¶ Capitulum primum.

Quomodo volũtati Moysi resistere non poterant.

Eames maxia tempore. Claudij imperatoris hebręos vexauit.

Timor legisma ximus hebręis

Nũe. 14

Ebręosq; itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat ẽt ꝓhibente deo ad chananeos accedere. Non eni aquiescebãt Moyseos sermonibus obedire sed ẽt preter illius volũtatẽ sãperare se hostes extimantes: illũ quidẽ accusabant suspitionẽ hñtes eo ꝙ eor: negotiaretur inopiam & vt ſp eius viderent egere solatio. Preliarivero cõtra chananeos legressi sunt dicẽtes deũ nõ ꝓpter Moysen eis auxiliari: sed cõmuniter gẽti sue ferre solatiũ ꝓpter maiores eorũ suãq; virtutem quorũ ꝓuidentiã habuisse videbatur. Et qñ qui prius libertatem prebuisset etiã tunc laborare volentibus ferre solatia nõ tardaret. Dicebantq; etiã solos posse se hostibus ꝓualere licet vellet Moyses deum ab eis alienare oibusq; hoc expedire & ipsi sui rectores

C essent & non egyptiorũ iniuria degressi moyseos tyannidẽ denuo sustinerent & secundum eius viuerẽt voluntatem nec deciperent quasi diuitias ei sola vtilia ꝓ eius deuotione ꝑdiceret tanq̃ non oẽs essent de genere abrahã sed vnus esset his auctor omnium cui deus omnia nosse futura ꝑberet. Qui viderẽt sapere si huius supbiam condẽnantes & deo credentes obtinerent terram quã eis volentibus cõpromisrat & nõ ꝓpter predictam causam sub dei nomine respicerent ꝓhibentem. Ergo cogitãtes inopiam a desertũ ꝓpter quę ad hęc potius vrgebãtur ad chananeorum bella ꝓfecti sunt deum ducem existimãtes & nõ adlegislatoris sciatiũ sustinentes: donec sibi meliora fore decernerent. Quo facto hostes aggressi sunt: Illi siquidem eorũ nõ obstupescentes inuasionem seu multitudinẽ eos fortiter exceperunt: & hebreorũ multitudinem interemerunt. Reliqua alias relique vero militia cohortis eorũ soluta est: se fugiq; turpiter ad tabernaculũ confugerunt. Et eo ꝙ ꝓpter spem tante calamitatis occubuisset oino dejecti sunt & nihil vtile de cetero sperabãt cogitãtes: ꝙ hęc piracundiam prouenissent accedentibus ad bellũ contra illius voluntatẽ. ¶ Moyses autẽ videns suos perditione compressos & metuẽs ne victo confidentes inimici & appetentes maiora super eos laccederent: iudicauit exercitum procul a chananeis educere i desertũ. Cũq; ei multitudo cõsentiret: quę vti cognouerat ꝙ absq; ꝑceptionibus eius ꝓuidẽtie preualere nõ posset: eleuato exercitu abijt in heremum faciẽs eos ibi quiescere nec prius chananeos adire: donec a deo oportunum tempus acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu & ꝑcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes existuut hoc etiã iudeis euenit. Nam dũ essent sexcẽta milia: & forte pre multitudine consilijs melioribus minime subijcerent: inopia potius & erumnis irascebantur aduersus alterutros & contra ducẽ. ¶ Seditio nãq; tunc eos qualem nec apud grecos nec apud barbaros facta nouimus apprehendit: ꝙ qua oẽs delerẽdos a deo atq; ꝓditionis periculũ

Suspectus Moyses hebręis q contꝛa eius voluntatẽ chananeos bello agredíuntur.

Hebręi Moysẽ criminantur & ab eo dño substraheꝛe volũt.

Hebręi nescientes Moyse cõtra chananeos arma parant & multitudo eorũ interficit alia parte fugiente. Cõsiliũ Moysi de exercitu educẽdo ꝓcul chananeis.

Seditio maxia iter hebręos, q oẽs erant ꝓdendi, nisi Moysi oratio deũ placasset.

susceptur os eripuit moyses: oblitus malorum licet paulominus ab eis fuisset occisus pro cuius precibus nihil mali eos deus sustinere pmisit: licet legislatorē suū contumelijs affecissent: & mādata quę p moysen ipse dederat despexissent eripuit tamen eos quādo pro seditione sua mala prouenire potuerūt. nisi ipse eorū periculo pspexisset. Seditionem vero & quemadmodū postea moyses cōuersatus est narrabo predicens causam propter quam talia sunt commissa. D.

¶ Seditio chore leuite & plebis ab eo cōcitate cōtra Moysen & Aarō fratrem p sacerdotio. Cui Moyses excusationis verba dedit & vt cum thuribilis & igne in crastinū veniant ordinauit & iterū sciāt quē deus voluerit fungi sacerdotio.

¶ Capitulum. ij.

Seditio Chore & plebis ab eo concitate cōtra Moysē & aarō pro sacerdotio.

CHore hebręorum & genere nobilis & abundans diuitijs & lingua facilis & ad persuadendū plebi nimis idoneus videns moysen in maximo honore cōstitutū p inuidiā hoc grauiter ferebat. Nam cum esset ex ea tribu: erat eius pariter & cognatus & moliebatur quasi iustus esset vt eam gloriam ipse potius obtineret: q & ditior illo & genere apud leuitas non videretur esse deterior. Clamabatq; dicens esse crudelem moysen gloriā sibimet aucupatū: & hanc p calliditatē acquisisse sub occasione quasi videret deum. & contra leges Aaron fratri sacerdotium dederit: nō cōmuni placito plebis sed suo iudicio: & sup hęc modo tyrannico honores quibus vellet impenderet. Seuius autem dicebat esse & vltra violentiā quia lesionem latenter videretur inferre: qñ non soluz nolentibus sed neq; intelligentibus insidias eius honores aut vim facere contenderet quia cum sciunt inquit homines non se violentia prevalere. Hanc quidē volentes boni videri non inferunt dolosa tamen arte machinant: quatenus desideratū perueniāt ad effectum. his & his similibus suadebat plebi q̄ alias quia vtile foret: vt dū adhuc hmōi latere se crederent punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulū: ne manifesti fierent inimici. Adiciebatq; dicēs. Quā rationem reddere poterit Moyses vt Aaron & filijs eius dederit sacerdotiū? Si enim ex tribu leui deus honorē alicui prebendum esse decreuit: ego hunc iustior sum accipere genere quidē ipso consistens quo moyses: diuitijs autem & forma potentior Si vero maior tribus queritur dignum est vt ruben tribus potius honoretur. Et hūc accipiant Dathā & Abiron & phalas. Isti enim seniores erāt in illa tribu: & potētes facultate pecuniarū. Nũ xvi

Inuidia Chore & seditio cōtra Moysē & Aarō pro sacerdotio.

Ambitio chore

¶ Hec itaq; chore dicens volebat quidē videri cōmuni vtilitati prodesse: opere vero agebat vt hūc honorem in se populi suffragatione trāsferret. Et ille quidē hęc maliuole plebi cū doloso dicebat eloquio procedente vero sermone paulatim ad multos acrescentibus auditoribus contra derogationē. Aaron ois exercitus agitatus est. E

¶ Erant enim cōcordātes cum chore ducenti & quinquaginta viri priores: studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotij iure priuarent & p hoc eum exhonorarent. Tūc itaq; populus vt etiam Moysen lapidaret aggressus est & in ecclesiam inordinate & turbulente conueniebant: & ante tabernaculū dei clamabāt oēs. Exeat tyrānus & populus ab eius seruitio liberetur q̄ sub occasione dei violenta mandata precipit. Dicebāt enim quia si deus ipse sacerdotē futurū eligeret dignissimum ad hūc honorē p̄beret & non eū multis inferiori daret. Et si decreuisset hunc Aaron dari coram populo faceret & non in fratris hoc relinqueret potestate.

Consentientes cum chore Violētia populi contra Moysen eum lapidare volentis.

¶ Moyses autē cū derogationem chore iam ex multo presciret etiam irritatum populum nō expauit: sed confidens rebus quas fideli deuotione tractabat & sciens fratrē dei voluntate sacerdotium & non suo munere meruisse ad cōsiliū venit. Et multitudini quidem nihil omnino locutus est: ad chore autem clamans: cū esset dexter etiam in alijs & ad loquēdum populis nimis ingeniosus. Mihi inquito chore & tu vnusquisq; horum ostendebat autē ducentos & quinquaginta viros honore dignos esse videmini & totū exercitum huiusmodi honore non priuo: licet non habeā quę vobis ex diuitijs & culmine alte dignitatis exstunt. Igitur sacerdotū Aaron nōeo q̄ diuitijs precellat: cum tu ambos nos pecuniarum magnitudine videaris superare: neq; ppter genus quādo cōmune hoc nobis fecit deus eundem progenitorem nobis dans. nec ppter fraternū amorem quod iustius alter habere potuisset. hęc ego contuli fratri. Nā si non cogitarem de dei legibus: honorem hunc mihi potius arrogabuissem: quando plus mihi ego sum vicinus q̄ alter & mihi magis altero familiaris existo. Nam neq; insipiēs cōsilium erat memet periculis subdere: & alijs ex tali causa felicitatis dona conferre. Sed ego a nequitia sum remotus. Deus autem se contemni non despexit neq; nos ignorare voluit q̄ hoc faciētes essetis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela nos huiusmodi liberauit. Non enim Aaron gratia mea hoc & nō iudicio diuino sortitus est. Vñ ponat hoc deus i medio q̄si ab disceptādū vt nūc q̄ dignus ad hoc inuenit accedat. Quod dei deus dedit nō derelinquimus: si volētes accepisse iudicamur cū sit ipsum honorē quem ille p̄bet non adire: & nimis irrationabile vniuerso tempore securitatem promittente deo cōtenere. Sz nūc iterū p̄bari vult eū q̄ p nobis debeat ei hostias immolare: & p̄sul pietatis exhibere. Incōgruū nāq; ē o chore vt quilibz appetēs honorē deo hūc p̄hēdi cui voluerit auferat ptātē. Igitur sedētiōe & hmōi turba quescite. Mane vero oēs q̄ sacerdotiū queritis turibula singula portātes a vīs domibus cū thymiamate & igne venite. Sz & tu chore cede deo iudiciū & i his eius expecta sētētiā & vñ temetipsū

Moysi ad chore seditio sūi verba responsiua.

Iterata p̄batio quis sacerdotio dignus deo habeatur.

A. deo velis facere meliorē ſed potius adeſto de hoc honore taliter iudicandus. Necnō & aaron arbitrori
treſſe iudicandum: cū eiuſdem ſit generis & in nullo poſſit de rebus ſacerdotij iuſte culpari. Cōueniē
teſq; pariter corā omni populo incenſum facite: & cuiuſcūq; veſtr̄ ſacrificiū ſuaue iudicauerit deus hic
nobis ordinabitur ſacerdos & ita a derogatione fraterna tanq̄ e i bonorē ſacerdotij ego donauerim libe
rabor. ¶ Hec moyſe dicēte: & a turba & ab eius ſuſpitione multitudo ceſſauit: & laudauerūt cuncti quę
dicta ſunt erat enim vir optimus & loqui vtilia videbatur. Tunc ſiquidem conſiliuz eſt| ſolutum. ¶ Al
tera vero die cuncti congregati ſunt in eccleſia vt adeſſent ſacrificio: & electioni de ſacerdotio cōcertā
tium. Eratq; populus conturbatus: cū eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum. Et alij delectabantur ſi
moyſes malignus oſtēderetur: ſapientes vero ſi huiuſmodi ſeditione liberaretur. Metuebāt enī ne ꝑ
cente turba ordinator eorū diſcipline potius deperiret. Omne ſiquidem vulgus cū naturaliter queri cō
gaudebat de eis q iptāte ſūt cōſtituti: & ad ea q̄ forte placauerit ſuā mouere ſētētiā tumultus afficiebat
¶ Moyſes ad Dathā & Abyron qui de tribu erāt Rubē (miſſis miſtris venire recuſātes) iuit quos (Moy
ſe orāte & innocētiā ſuā allegante) terra deglutiuit viuos. Igniſq; de celo deſcendens cho: e & cum eo
concordātes conſumpſit| peuntiūq; thuribula pro rei memoria iuſſit cuſtodiri. ¶ Capitulū tertiū.

Nūe. 16. MOyſes aūt miſſis ad Dathā & Abiron miniſtris: eos ſecūdū cōſtitutū venire iuſſit & ſacerdo
tiū expectare. Cum vero nec obedire eos nūcij retuliſſent nec velle dicerēt moyſi quaſi con
tra omnem populum malignitate creſcenti ſuccūbere: audiēſhęc ab eis Moyſes ſequi ſe ma
B. iores natu precipiens ibat ad Dathan & Abyron: nec eſſe putabat indignum ad ſuperbos accedere. Il
li vero nihil contra dicentes ſecuti ſunt. Dathan autē & qui cum eo erat cognoſcentes Moyſen cum no
bilibus populi ad ſe venire: accedētes cū vxoribus & filijs ante tabernaculū: reſpiciebāt qd Moyſes eſſet
acturus. Erāt q; circa eos famuli cōſtituti vt ſi vellet aliquam violētiā Moyſes facere vindicarent. ¶ Il
le vero cū veniſſet in ꝓximum manus ad celos tendens: multumq; clamans ita vt populus cunctus au
diret: ait. Domine celi & terre & maris: tu enim mihi meor̄ actuū fideliſſimus teſtis quoniā oia volun
tate tua feci: tu fugientibus p̄buiſti viam miſericordiam in omnibus faciens neceſſitatibus Hehręorū
eſto meus in his verbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitur nec quod cogitatur abſcōſū eſt: & ideo neq;
cōptimis veritatē: vt horū contra me velis ingratitudinē defenſare antiquitatē ſcilicet meę generatio
nis ipſe noſti certiſſime nō auditu cognoſcēs ſed viſu his quę facta ſunt tūc aſſiſtēs. In his ergo, quę de
me licet veritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur: te mihi teſtē p̄cor aſſiſtere. Et ego nāq; vitā ſim
plicem habens: mea quidem virtute: tua vero voluntate: hāc mihi raguele ſocero relinquente: illorū bo
norū adeptionē deſerens meipſum tradidi pro iſtorū erūnis. Et primum quidem pro libertate eorum
nunc vero ꝓ ſalute maximos labores toleraui: omniq; periculo me ꝓpe ſubieci. Nūc ergo qm̄ velut ma
lignus in ſuſpitione ſū viris quorū vita meo labore ſubſiſtit: qui mihi locutus es i mōtem ſyna: & tue vo
cis tunc auditorē eſſe voluiſti & inſpectorem ꝓdigiorū quę in illa loca feciſti & iuſſiſti ad egyptum pro
perare & tuā voluntatez his innoteſcere qui egyptioꝝ mouiſti felicitatem & a ſeruitute his prebuiſti re
ſū: mihiq; ptātē pharaōis paruulā demōſtraſti & in terrā pelagus neſciētibus nobis itinera cōuertiſti
in ſiccū mare egyptioꝝ necibus cōturbaſti: q nudis armoꝝ mūimia cōtuliſti: q corruptos fōtes nimis
amabilibus potabiles feciſti potūq; nobis ex lapidibus ꝓduxiſti q a terrēis cibis ſiopes maritimis ſatiaſti
cibū celeſtē p̄buiſti p̄mitus nō ſ̄pectū: qui legū modos dediſti & ordinē nr̄e reipublice demōſtra
ſti dñe oim iudex & teſtis meus & quē ſuffragia vlla nō redimūt. Tu noſti qa nullū munus ego cō
tra iuſtiā ab hebręis accepi nec cōdēnaui pp diuitias pauptatē neq; cōtra vniuerſitatis leſionē cōuerſa
tionē nūc in extraneas meorū ſtudiorū ſuſpitiōes incurri tāq; te ñ iubēte ſ; mea potius volūtate facer
dotem fecerī Aarō oñde parit nūc qa oia tua ꝓuidētia gubernāt & nihil fortuitu ſ; tue volūtatis iterpo
ſitū ſueniūt ad effectū. ¶ Et qm̄ ſollicitudinē gnis geris hebręorū: vt licaī Abirō & Dathā q te inſē
quūtē cōdēnāt q̄ſi mea videāt arte cōpreſſi. Fac itaq; ſup eos apertū ꝓuenire iudiciū ita cōtra gloriā
tuā ſtes nō eos cōi mō faciēs trāſire de vita neq; hūana lege moriētes de ſeculo p̄ti recedere ſ; de
os ſimul & gnationē & ſubſtātiā eoꝝ ira quā calcāt. Hęc ei erit tue virtutis oñſio atq; doctria cū
ſic ei caſtigabis eos qtalia d te nō bn̄ ſuſpicāt. Sic ego miſter p̄ceptoꝝ tuoꝝ fidel oibus appebo
vere cōtra me derogaſſe noſcūt illos qdē inoxios ab oi leſiōe ſeruato| necē vero quā illis optaui fa
rā: & pēas ab eo exige q̄ tuā voluit nocere plebē: vt decetero pax cōcordiaq; ſuccedat. Sana mul
titudinē tuis p̄ceptis: obediētē illeſā cuſtodiēs eā a pena p̄cti huius exortē. Tu ſiqdē noſti qm̄ nō eſt iu
ſtorū malitia ſupplicātiū ſuſtinere cōiter cūctos iſrahelitas. ¶ Hec eo dicēte ſimul & flēte repēte q
terra cōmota ē: & veluti violētia vēti turbatis fluctibus agitata Populus aūt cūctus expauit grauiq; &
ſono ſtrepitu p illorū tabernacula cōcitato terra ſciſſa eſt & oia quecūq; erāt illis gratiſſima in ea ſūt
ſimul abſorpta. Quibus ſic exterminatis nec occurrerēt quidā illud agnoſcere: mox aptio ſup eos ter
re facta eſt & red integrata: quaſi nihil horū que p̄dicta ſunt factū eſſe videret inſpicientibus. Et illi

d.iij.

Varietas popu
li in expectatōe
futurorum.

Naturale vulgo
conqueri de do
minis.

Moyſes dat hā
& avbyron va
dit adſe venire
recuſantes.

Moyſes ad deſi
clamans oratio
nem porrigit te
ſtem actuū ſuo
rum faciens.

Commomarat
moyſes diuina
beneficia colla
ta hebręis.

Allegat moy
ſes ſuam inno
centiam & iuſti
tiam.

Petit vindictaz
in Abirō & Da
tham

Diuina vltione
terra deglutiuit
Datham & A
byron & ſibi cō
ſentientes.

q̄dē ita perierūt. ¶ Probatiōe vero diuine virtutis effecta. cognati q̄dē eor̄ volebāt nō solū calamitate D.
q̄ digna gemitu quidē videret sed ēt ꝓximitatis affectu. Sapiētes aūt quos euidēter volūtas latebat
illorū euentus iudicij certos fecit: et decernentes quia veluti erratici deperissent qui fuerant cum Dathā
neq; de eis tristarentur. ¶ Igitur moyses euocauit eos qui de sacerdotio cōtēdebant propter sacerdotū
ꝓbationē: quatenus scirēt cuius sacrificiū deus susciperet: illum constitui sacerdotē. Cōueniētibus aūt
ducentis & quadraginta viris: qui & ꝓpter patrum virtutem honorabantur a populo & ꝓpter suā illos
etiā trāscēdebant: processerunt quoq; & aaron & chore & ante tabernaculū oēs sanctificauit in turibu-
lis; quę ferebant. Ignis vero repente tantus effulsit quātū nullus opifex vidit nec de terra ꝓlatus: vel cō
curssione fluctuū aut violētia spirituū materia ad inuicē pcussa spōte aliqñ visus est exilire sed qualis po
tuit dei voluntate succēdi: & clarus & flāmeus. Quo veniente sup eos (cuncti ducenti & quinquaginta
& chore simul extincti sunt) itavt etiam neq; corpora eorum alicubi viderentur. Solus autem liberatus
est Aaron nihil ex igne lesus q̄ vtiq; ideo videbatur electus. ¶ Moyses aūt his peuntibus volens pe- Nūe.
nam eorū memorie reseruari: eāq; futuros agnoscere iussit. Eleazarum Aaron filiū thuribula eorū circa c.xj.
altare eneū collocare: vt i memoriā esset futuro generi quę illi sūt passi q̄ putabāt virtutē dei se posse de
ludere. Et aarō quidē iā nō munere Moyseos pōtificatū se habere credebat sed dei iudicio patefacto
cū filijs firme ipso honore fruebat. ¶ Seditio tñ nec ita cessauit: sed multo magis augebat & crudelius
accrescebat. Eratq; tumultus valde deterior & munq̄ hoc malū finiri putabat: ꝫ lōgo tpe pmanere. Ho
mines namq; credentes iā nihil pter dei prouidētiā geri: & hęc absq; gra dei circa Moysē gesta minime E.
iudicātes: culpabant Moysen eo q̄ tāta ira dei nō tm nō ꝓpter iniusticiā punitorū quātū ꝓpter fauorē
ꝓuenerit Moyseos. Illos enī periisse dicebāt nihil deliquētes nisi q̄ circa religionē dei studiū habuissēt
Moysen vero interitu taliū virorū & omniū optimorum populum deleuisse: insuper & fratri sacerdotiuꝫ
d edisse quod auferri nequiret: nullūq; alium ad hoc vlterius ꝓmoueri cum prioree viderent ita perisse.
Super hęc etiā & a cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populū: vt gloria moyseos mi-
nueretur. Hoc enim ad suam cautelam accedere iudicabant.

Moyses contēdentes de sacerdotio cōuocat.

Diuinus ignis super chore & suos complices qui omnes consumpsit sunt solo Ar liberato:

Moyses mādat thuribula eorū perierant custodire pro sancti memoria.

Iterata seditio contra moysen mortuo Chore & cetero

¶ Moses populi tumultū patiēter ferēs tribuū principibus p̄cepit vt singuli tribuū virgis noia inscribe
rent & illū sacerdotiū habiturū in cuius virga deus signū ostēderet inter quos & Aaron erat cuius so-
la virga floruit & fronduit & amigdala produxit quo viso moyses tribū Leui aplijs segregauit deo ser
uituram decimas fructuū & ciuitatum possessionem assignando.

Prudētia moysi patienter populi tumultum audientis.

¶ Capitulum. iiij.

Precipit Moyses a tribuū principibus vt virgis tributum nomia scripta portent.

Virga Aaron sola inter alias floruit qd fuit tertium signuu diuiee volūtates eum habere sacerdotium

Moyses tribuꝫ leui aplijs & militia segregat deo seruituram assignando ei possessiones citum & decimas fructuuꝫ vt deo liberius seruiret

MOyses aūt diu populū in tumultu cōstitutū patienter audiebat: metuētesq; ne q̄d iterū seditio Nūe.
nis emergeret: & magnū malū aliq̄d ꝓueniret in ecclesia multitudinē congregauit: & sustinēs xvij.
audiebat: nec ad satisfactionem veniebat ne magis vulgus exacueretur auditu. ¶ Hoc autē
solū principiū tribus; p̄dixit: vt nomina tribuū suis virgis inscripta portarent. Illumq; sacerdotium habitu
rum in cuius virga deus iudicium glorie designasset. Portauerunt ergo oēs alij virgas & Aaron scribēs
in virga sua tribum Leui easq; moyses in tabernaculo dei collocauit. Altera vero de protulit virgas erāt F
enim cognite; cum eas tunc singuli viri signassent & coram de multitudine deportassent. Et alias quidā
vigas in quo schemate eas accepit moyses i eo permānsisse videbāt. De Aaron aūt virga germē & ramos
ortos & fructū speciosum amigdale ex eo ligno ꝓcessisse mirabant. Tunc obstupescentes huiusmodi vi
sionē: & licet aliqd fuisset odiū circa moysen & aaron. hoc cōtinuo relinquētes mirari ceperūt i illis dei
iudiciū & de cetero placito diuino fauentes: sinebāt aaron habere pontificatū. Ille siquidē tertio iā eum
ordinante deo hunc honorem firmissime possidebat. Hebrę orum itaq; seditio licet multo tēpore vigue Nūe.
rit: hoc tamē modo quicuit. ¶ Igitur moyses leuitarū tribum seruiturā deo a p̄lijs & militia segregauit cxviij.
ne ꝓpter inopiā aut questum necessariorum ad vitam presentem essent circa sacrificia negligentes. Iuꝫ
situq; vt ꝓdū secundū voluntatē dei chananeam obtinerēt hebrei: leuitis octo & quadraginta ciuitates; bo
nas & p̄cipuas distribuerēt S; trā nō muros duū alias duorū miliū cubitorū ad eos ptinere declarauit. Su
per hęc autem & populum constituit annorum fructuū decimas ipsis leuitis sacerdotibusq; p̄bere. Hęc
autē sunt quę accepit hęc tribus a populo. ¶ Necessariū autē iudicauit ipsorū sacerdotū quę sūt ꝓpria
declarare. Quadraginta & octo quidem ciuitatum: tridecim ex eis leuitis cedere p̄cedit: & decimarum
quas a populo per annū accipiunt: decimas eis diuidi: insuper etiam primitias omnium frugum de ter-
ra nascentium offerre deo populum iustum esse sanciuit. Quadrupedum vero quę sacrificijs offerun
tur: quo primitus nasci tur si masculus sit immolandum p̄beri sacerdotibus iussit vt ipsi cum domo tota Nūe
epularentur in ciuitate. Sacratorum vero quę comedi non possunt ab eis secundum patrias leges do- c.vi.
minus siclum & dimidium eis prebere sanciuit. Pro homine primogenito. quandoq; siclos. Sunt autem
apud eos primitie etiam tonsionis ouium & messium equibus panes facti: eis solenniter ministrantur.
¶ Si quis vero eorum semetipsum vouerit (quos. Nazareos appellant) comam nutrire & vino non vti.

Denazareis.

A si dum capillos suos dicãt alis dedicant ꝓpter sacrificia venientes ad sacerdotes: corban offerũt deo: qđ significat munus. Mulier quidem triginta siclos: vir autẽ quinquaginta: de his vero q eo sunt egeni pecuniis: sacerdotibus licet vt voluerint iudicare. Sed etiã his qui domibus immolant epulationis cã non religionis necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrũ brachiũ pecoris. Et sacerdotibus qdẽ moyses ex his que pro peccatis populus sacrificãs prebet. si in precedẽti libro significauimus hoc dari: cõstituit & seruos & filios & mulieres absq; hostijs quę offerunt pro peccatis. Illa enim in tẽplo soli masculi sacerdotes ea die consumunt.

¶ Moyses ad Idumee regem legatos mittit viam sibi solum concedi rogans quod sibi negatum. Mortua Maria sorore moysi sepelitur: in sin quã triginta diebus fleuit populus Et postea purgatiõe populi fletu pro mortuo instituta ducitur populus per Arabie desertũ i Archi vbi Arõ moritur (sacerdotali exutus veste, qua eleazarus filius eius induitur.

Moyses ad regẽ Idumee legatos mittit viã sibi concedi rogans quod sibi negatum est.

Nũe. xx. Capitulum. v.

CVm hęc moyses cõstituisset: surgens cum omni exercitu ad terminos Idumee venit & legatos ad regẽ Idumeorũ viã sibi cõcedi quã se cõfidebat accipere: & illũ cum nihil lederetur sine dubitatione prebere. Necessaria nãq; exercitui se ministrare dicebat: & aquę ꝓciũ iubebat eos accipere. Ille vero his quę a moyse petebãtur non consentiẽs neq; viã cedens sed castra metatus occurrit ꝓhibiturus eos si violẽter trãsire ꝓsumerẽt. Moyses aũt dũ deus fieri pugne inicia nõ iussisset: recedebat p desertũ iter faciens. ¶ Tunc itaq; sororẽ eius mariã vite finis accepit cum quadragesimũ complesset annum ex quo egyptũ dereliquit: decimo die xandici mẽsis inicio secunda luna: sepelierunt q; eã publice nimis splẽdide sup quẽdã mõtẽ q̃ vocatur Sin. Et post triginta dies a fletu populum moyses hoc modo purgauit. Vitulã feminã aratro & cultura inexpertã totãq; rubeã paululũ ab exercitu procul deductã in loco mundissimo põtifex immolauit & eius sanguine digito septies asperfit tabernaculum dei. Deinde incensa vt erat tota vitula cũ pelle atq; visceribus: lignũ cedrinum in medium ignem miserunt & hysopum & lanam coccineam. Colligẽsq; omnẽ cinerẽ vitule vir mũdus posuit in loco purissimum. Hi ergo q morte polluti erant paululum cineris in frontẽ mittẽtes & hysopum baptizantes: & hoc cinere spargentes tertia & septima dierũ: erant in reliquo mundi. Hoc etiam vẽturos ad ꝓmissam sortẽ seruare ꝓcepit. ¶ Postqnã vero ꝓpter luctũ sororis i exercitu huiusmodi purgatio facta ẽ duxit populũ p desertũ & p arabiã: venitq; ad locũ quem arabes metropolim suam putãt: primo quidẽ archim nominatum qui nunc petra alias. Patras vocitãt Hic itaq; cũ esset excelsus mons ascendens in eum aaron: moyse sibi manifestãte quia moriturus esset vidẽte cũcto exercitu erat enim editu in loco vbi erat populus cõstitutus: & exutus stola sacerdotali tradẽs eã. Eleazaro filio ad quã ꝓpter etatẽ põtificatus aduenit: mortuus est populo eũ vidẽte: ipso quidẽ anno quo soror videbatur esse defuncta cũ vixisset annis tribus & triginta & cẽtum. Defunctus autem secũda luna initio mensis: qui apud athenenses quidem hecatombęon apud macedones autem Iachos: alis locis apud hebreos autẽ sedebach. apd romãos nũcupat augustus. Cũq; luctus super eũ populi trigita diebus fuisset expletus post hoc cessauit

Mons marie sororis moysi & splendida sepultura.

Modus purgationis populi a fletu ꝓ mortuo Moyses ꝓpinq; arabiã ducẽs venit in Archim.

Mons iste in biblia vocat Hor.

Exutus Aaron sacerdotali veste q̃ Eleazarus filius eius induit moritur ipse Aaron annorũ etatis centũ triginta trium.

Nũe. xx. ¶ Moyses Seon regmorat vt viã populo donet quẽ negantem hoc & exercitum contra hebreos parãtem bello aggredit moyses vbi habita sup amorreos ditus victoria pemptoq; ipso regẽ cũ maxia exercitus multitudie. Og quoq; regẽ fortissimũ occiderũt cũ exercitu habita sup eos maxima ꝑda. Capi. vi.

Amorreo fluuius arabie.

Moyses mittit ad Seon regem vt viaꝫ populo donet quod negauit rex

Seon exercitus armatus contra hebreos contra quem consulto deo moyses arma parat.

Amorrei fugiẽtes occiduntur

C SVmẽs igitur exinde moyses exercitum venit ad fluuium arnon: qui de montibus arabie descendens & per totũ desertum flueus in stagnũ asphaltyden erumpit diuidens moabythidẽ & amonithidẽ. Hęc aũt terra est fructifera & hominum multitudine nobilis alere bonis ibi. ascentibus copiosa. Ad Seon itaq; regẽ eius regionis moyses misit populo viã petẽs vt federibus qui hoc vellet ille cederet, factis in nullo lederentur: neq; terra neq; q sub eo constituti esse videbantur sed etiam ventalia populo sub precio fore vẽdenda sicut illorũ ꝓcuraret vtilitas & aquam peregrinis vt vel sic eis vemundare deposcens. Seon autẽ hęc negans: ꝓprium armauit exercitum: vt hebreos arnõ fluuium trãsire ꝓhiberet. Tũc moyses videns hostiliter amorreum insistere: nõ passus vt hebreis perimet viã ꝓueniret inopia primitus ad eos accessit. Et cum esset difficile vt prevaleret contra seon: cõsuluit deus si eum pugnare ꝓmitteret. Cum deus victoriam promisisset: fiducialiter ipse ad certamen aduenit: & exercitum totum exacuit: dicẽs, eos bellandi nũc desiderio potituros quo alis quod diuinitas vti iubebat illi vero vt desiderabant potestate percepta sumẽtes arma ad pliũ repente profecti sunt. ¶ Amorreis itaq; insistentibus populis cum iam nõ esset equalis: ipse quidem hebreos obstupuit exercitum aũt eorum fortem esse non opere: sed timore respondit. Prima ergo congressione nõ tolerantes resistere & fugientes Hebreos ifugã cõuersi sũt hoc sibi potius ꝓ salute q̃ pugnare vtile iudicãtes Cõfidebãt ei i ciuitatibus valde mũitis: i q̃bus cũ reclusi fuissẽt nihil ꝓfuit eis. Hebrei nãq; dũ eos fuga declinare respicerẽt insistebãt & irrũpẽtes eorũ aciẽ eos insecutione pterruerũt illi siquidẽ dirrupti fugerũt alias fugiebãt hebrei vero ꝓsequẽtes nequaq̃ fatigabãt: qñ & ad labores ꝑparati & vti fũdibulis expti & in oibus iaculis

Maxima amoreorum cedes.

Seon rex occiditur. Preda hebreorum super Amorreos.

Descriptio & situs terre Amorreorum.

Og rex contra hebreos vadēs occiditur. Galadeus & Gasani thidis Preda hebreorum sup regnum Og.

Magntiudo & virtus Og regis

Descriptio lecti Og regis. possessio regni og iditione hebreorū

ꝑpter facilitatem armorum ad persequēdū videbātur aptissimi: ita vt cū hostes longius essent fūdibulis & iaculis sternerentur vt ꝓximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugiētes vulneribus vexabantur laborantq; potius propter sitim q̄ propter pugnam. Erat enim tempus estatis. Et cum desiderio sitis plurimi ad fluuiū concurrerunt fugiētes: circundantes eos hebrei percutiebāt omnesq; illos iaculatos fatigatosq; peremerunt ita vt etiā Seon rex eorum simul extingueretur. Hebrei vero mortuos spoliabāt prędāq; sumebant. Multamq; copiam habuerunt ex illa terra cum esset adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iā captis hostibus egrediebantur ad epulas. Nullū eni eis erat impedimentum pugne cū oēs pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio cōprehendit: qui nec prudentia videbantur astuti nec opere necessario boni. Quorum hebrei terrā late ceperunt. ¶ Est autē hic locus inter tria flumina positus quasi naturā insule tenēs. Quē locum aruus quidē a meridiana parte circūdat. Iaboch autem septētrionis circuit latus qui in ordinē; alias iordanis fluuiū descēdens illi etiam nomen tradidit. Occidentalē vero partē eius regionis iordanis ripa cōcludit. ¶ Cū ergo res ille ita consisterent: israhelitis instabat og rex ducens exercitū copiosum & festinās quidem tanquam solatium amico se ꝓbiturū. Cū vero iam eum cognouisset extinctum: etiam tūc deliberauit cōgredi cū hebreis: putās se preualere eorum virtutem experimēto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus: & ipse bello mortuus: & omnis eius exercitus est peremptus. ¶ Moyses aūt Iaboch fluuiū trāsiens: regnum og regis perābulabat ciuitates destruens & oēs inhabitatores occidēs: qui & diuitiis omnibus in illa terra et virtutibus & opulentie multitudine precellebāt. ¶ Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit vehemens: qualis ē paucorū. Erat autē manu vir fortis: vt operibus virtutis magnitudo & pulchritudo corporis videretur equalis. Fortitudinis vero eius & magnitudinis sunt experti q lectum eius viderūt in ciuitate rabbatha regni ꝓmanit idum factum quidem ex ferro: quattuor vero cubitorum latitudinem habentem: longitudinem vero duplicem & vno cubito fortiorem. ¶ Hoc igitur cadente: non ad pñs solummodo hebreis rerū fiducia est cōcessa: sed etiam in futuro causa eis bonorū moriens est effectus. Nam quadraginta vrbes clare nimis munitas: illiq; subditas tenuerūt prędāq; copiosam & seorsum singuli & communiter omnes adepti sunt.

¶ Aduenīēte moyse cum hebreis ad iordanē cōtra hierico exercitus partē poneret ad Madianitarum expoliendum mittit qui cū legatis Balach regis ad ꝓphetā Balaam veniunt rogantes vt ad maledicēdum Israelitis vellet ꝓcedere qđ primo facere (deo ꝓhibēte recusat deinde secundo rogatus & ꝓmittente deo cum legatis venit. Qui turbatus asina (qua insidebat) viā declinante ipsiusq; hūnana voce de iniusta ꝓcussione accusante ab angelo sibi appente increpatur.

Moyses exercitū ducit ꝑ desertū ad iordanem cōtra hierico.

Moyses exercitus ptem in terram madianitarum expoliādā causa belli.

Mittūt madianite cū legatis Balach. ad balaam ꝓphetā vt veniat ad maledicendū hebreis quod facere ꝓhibente deo recusat.

Iterum mittitur ad balaam ꝓ eadem causa.

Capitulum. vij.

MOyses itaq; castrametatus: deduxit exercitum per desertum ad iordanem circa magna cāpestria contra hierico ciuitatem opulentissimam & palmas atq; balsamū que ferre solet cupiose. ¶ Ceperunt tuti esse israelite & desideriū habere bellā dil Porro moyses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset: populumq; epulari fecisset: partem quandam armatorum misit qui terram madianitarum expoliarent & eorum patrias obsiderent. ¶ Causa vero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarū rex dū amicitias paternas haberet atq; societatē circa madianitas & israhelitas videret tanto cremento ꝓficere: etiā de suis rebus nimis erat in formidine cōstitutus. Deniq; dum non credebat terram aliā hebreos querere nisi suam cum ꝓmississet vtiq; deus chananeā illos fore possessuros: velociterq; studuit amicos de hac re suis tēptare sermonibus. Et pugnare qđē ipse ut felicitate cōstituus contra illos qui obstringerent erumnis non iudicauit: sed ꝓhibere magis eos ne potiores efficerentur. Deliberauitq; legationem ꝓ eis ad Madianitas protinus destinare. At illi dum esset qnidā ab eufrate eꝓpheta preclarus illorum temporum eisq; nimis amicus, miserunt ad eum cum legatis balach: viros de suis fide dignissimos rogātes vt veniret ille ꝓpheta quatenus pro perditione israelitarum, maledictiones efficeret. Qui venientes legatos suscepit: & largitatē hospitalitatis exhibuit. Cūq; cenasset dei consuluit voluntatem qui forent: de quibus Madianite rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum voluntati fecisset ad legatos rediit: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quę ab eo requirerent: sed deum resistere suę voluntati dicens qui eum ad tantā gloriā ꝓpter veritatis eloquium perduxisset exercitūq; pro quo maledicendo eum venire rogabant esse deo nimis amabilem: suadebatq; simul vt propter hanc causā inimicitias suas ab israhelitarum gente suspēderēt. Cumq; dixisset hęc legatos dimisit. ¶ Madianite vero (balach vehementer insistente & pces maximas offerente, miserunt iterum ad balaam. Tunc ille studens aliquid viris illis prestare denuo cōsuluit deū. Qui volens eum rem experimēto probare: iussit ne legatis in aliquo cōtradiceret. sed cum eis iret. Quē arbitratus deum hęc ei nō pro deceptione iussisse: cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto eis occurrente per viam in quodam angustissimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto asina in qua balaam sedebat intelligens diuinum eius spiritum. Declinauit balaam ad vnam maceriam non sentiens

A plagas quas ei Balaã inferebat. dũ percussus ad maceriã vexaretur. Cum vero insisteret angelus asina percussa voluntate dei: vocẽ loquẽtis emisit. accusans Balaã velut iniustũ quia dũ pro prioribus ministe riis nihil de ea queretur haberet: tũc ei plagas inferret: nõ intelligẽs qm̃ voluntate dei prohiberetur ab his quę festinaret implere. ¶ Cũq; Balaam (humani asina loquẽte) pturbaretur. palã etiã angelus appa rit: eũq; increpare de plagis asinę cepit tanq̃ nõ esset hęc culpa iumẽti. sed q̃ eius iter contra dei volun tatẽ fieri prohiberetur. Metuens autẽ Balaam studuit remeare: sed deus eũ confortauit vt iret. p̃cipiẽs vt quicq̃d eius i mẽte poneret hoc ille manifestaret. Et ille quidẽ dũ hoc deus iussisset venit ad balach.

Asina humana voce loquitur.

Angelus Balaã increpat de plagis asinę

¶ Balach rex Balaam decenter suscipiens ipsũ in mõtem ducit hebręorum visurũ exercitũ vbi cõ
c.23 structis septẽ aris sacrificijsq; patis e diuerso cepit populo bñdicere multa de eorũ prosperitate p̃dicen
do quicq̃ increpãte Balach, ait nihil se posse cõtra dei volũtatẽ. Sed & secũdo aliis paratis aris pro male
dictione bñdicit hebręis eorũq; hostibus futuras passiones & calamitates prophetauit. Capitulum. viij

Balaam in mõtem ducitur hebręorũ visurus exercitũ quẽ videns septẽ aras cõstrui iubet sacrificiaq; parari Balaam benedicit hebręis deo ipsũ ad hoc mouente.

REge vero decẽter eũ valde iuscipiẽte petebat vt ductus ad quẽdã montiũ cõsideraret quẽad modum hebręorũ constitutus esset exercitus. Balach autem ipse per se deduxit prophetã eũ regio ministerio in montẽ: qui supra eorum caput videbatur existere. Aberat enim ab hebręo rũ exercitu stadijs sexaginta. vidensq; eos ille precepit vt septem aras rex constitueret: & to
tidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celeberrime ministrasset: ille hęc immolauit holocau
sta. Quo facto: cepit ediuerso benedicere dicens. Hic populus felix cui dabit deus multorum possessio
c.23 nẽ honorũ: eritq; auxiliator eius in omnibus: & pręsulẽ prouidentia sua ei cõcedit ita vt nullũ humanũ genus sit quod nõ virtutẽ eius & studia iudicet optima. & omni malicia segregata. Hęc itaq; & vos (inquit) habebitis & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe vos solos hoies intendente & vbicunq; fueri tis in omni terra sub sole posita feliciores habente. Terram vero in quã vos ipse misit obtinebitis serui tutã semper filijs vestris. quorũq; gloria implebitur ois terra simul & mare: & sic abundabitis i orbe ter
rarum vt omni terrę habitatores ex vĩo genere prębeatis. O ammirandũ te atq; beatũ exercitũ qui tan
B tus ex vno patre es creatus. Sed nunc quidem vos adhuc paucos chananeorũ terra suscipiet sciturі or
bẽ terrarũ vestrũ fore habitaculum ineternum. Nã multitudo vestra ita & i insulas dilatabitur & in om
nes terras: sicuti nec celi numerus est astrorum alias stellarũ. Et cũ tanti fueritis nec vbertatẽ vobis nega
bit deus in pace bona oia ministrando: & victoriaq; atq; potentiã in bello largietur: & filios inimicorum
quicõera vos aliqua pręsumptione cõtenderint subiugabit. Non enim vltra reuertetur aduersarius ve
ster victor qui filios suos lętari faciat aut vxores. Tãta vobis fortitudo prouidentia dei pręstabit cui grã
dia minuere virtus est & latius augeri quę parua sunt. ¶ Talia siquidẽ ille sua sacratione pręferebat cũ
non esset in semetipso sed dei potius spiritu vinceret. Balach autẽ cõtristato & proclamãte: eo q̃ pacta
maledixerat. quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus & cũ venisset pro maledictione ho
nõ ditaret eos & cunctorũ hoim beatiores ostenderet. Ait ad eum balaã. O Balach de cunctis rebus
quare putas i nobis esse. & de talibus quicquã dicere seu tacere. qñ dũ nos spiritus dei pręceperit vo
bis verba quę ipse vult nihil sentiẽtibus alias sciẽtibus nobis emittit: ego vero recordor qm̃ tu & Ma
chabeus supplicates me huc desiderabiliter adduxistis & propterea veni. Fuit mihi votiuũ in nullo tuũ
preceptum violare sed melior deus est horũ q̃ quę ego tibi pręstare credebar. Annis enim isani sunt qui
putant humanarum rerum apud semetiplos ita suscipiunt. quatenus nõ ea (quę diuinitas dictat)
faciant quo magis illius violentiam faciant voluntas. Ego siquidem hunc exercitum neq; laudare pro
pheticis in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit aperiri. Sed deus propicius eis existẽs & fe
licibus felicem vitam et gloriam prębere perpetuã: hęc mihi verba promissionum talium ministra.
Nũc autem qñ alias quomodo votũ mihi est tibi pręstare & madianitis quorum me precęs repel
lere est indecens: veni rursus aras alias erigamus & sacrificia permaxima prioribus celebremus:
si flectere potuero deum vt me permittat hos omẽs maledictionibus obligare. Cunq; Balach fie
ri fecisset & secundo sacrificanti nequaq̃ diuinitas (vt israhelitis malediceret) annuisset cadens i ter
ram dicebat passiones regibus affuturas & quęcunq; ciuitatibus erãt euentura eximijs quarum ali
quidẽ nec habitari cõtingeret. Quę etiã facta sunt: dum hęc tẽporibus priscis per terrã siue p ma
nus ad memoriã meam hoibus euenissent. Et cũ hęc oia talẽ terminum exceperint qualem ille prę
fatus quis libenter coniicere põt. quoniam & in futuro sic erit quemadmodum ille prefatus est.
Balaam (eum sine honore rege remittente) futura mala hebręis propter eorum peccata prędixit
ad peccandum prouocare docuit quo consilio Madianite & moabite vtentes filias suas pulcher
rimas ad hebręorum exercitum mittunt quarum pulchritudine decepti sunt paternas leges trãsgrediũ
tur deosq; deos adorantes cibis vetitis vescuntur. Samarias quoq; tribus Symeon princeps Madiani
tidis duxit vxorem. Quem Moysi iniuriose respõdentem phinees zelo dei accensus cũ Madianitide
ipso transfodit multiq; tunc Madianitidarum occisi sunt.

Balach Balaam increpat quia cõtraria facit iussioni.

Excusat se Balaã nihil se posse cõtra dei voluntatem.

Balaam iterum aras alias iubet erigi & sacrificia celebrari.

Balaam pro maledictiõe benedicit hebręis futura mala regibus & ciuitatibus prędicens.

Prędixit Balaã pauca mala futura hebręis ꝓpter eoꝝ pecca ta & dat consiliu3 moabitis & madianitisde,p uocãdo eos ad peccatum.

Hebręi pulchri tudine filiarum Moab & madiam decepti.

Verba decepto ria filiarũ moab & Madiam ad hebręos

BAlach autem idignatus eo ꝙ maledicti non fuerãt israhelite: remisit balaa3 nullo honore re muneratũ. Ille vero iam descendens & circa transitũ eufratem veniens: & Balach pricipibusq; D. valedicẽs ait. O Balach & Madianite pręsentes oportet me hęc pręter dei volũtatẽ prestare vobis. Hebręorũ quidem genus nulla pestis penitus appręhẽdit: nec bella nec aliqua necessitas: nec ste rilitas fructuũ terrenorũ nec alia quęlibet eos causa corrũpit. Est enim cura deo liberare eos ab oi malo nullamq; permittere sup eos venire huiusmodi passionẽ: quatenus omnes debeant deperire. Euenient autẽ eis pauca & ad modicũ tempus: ex quibus humiliari videãtur. sed deinde intelligent ꝙ pro timo re eis fuerit illata talis vexatio. Vos autẽ quandã victoram ad breue tẽpus aduersus eos lucrari desideratis: quod impetrabitis si hęc quę moneo feceritis. Filiarũ vestrarum speciosas pręcipue virgines quibus subdi & deludi castitas possit inspicientiũ propter pulchritudinis hõestatẽ: circa eorũ exercitũ pro xime destinate: supplicantibus eorũ iuuenibus vt earũ amplexibus misceãtur pręcipite quatenus dum eos cõcupiscentia viderint obligatos deserant. rogitãtibus & manere eas non primitus annuãt: q̃ eos le ges patrias relinquere iubeant simul & honorẽ dei qui eas posuit eis. & madianitarum atq; moabitaꝝ colere ritũ cogant. Sic enĩ illis indignabitur deus. Cũq; hęc ille dixisset: abscessit. Madianite vero dũ mi sissent filias suas sicut ille monuerat. hebręorũ iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarũ: & ad earũ colloquia venientes: rogabant quatenus earũ pulchritudine fruerẽtur cõsuetudinis nec ꝓximitate re siderent. At illę hęc verba libẽter suscipientes cõsenserũt eis obligãtes eos amore suo. Quibus dũ cõcu- N.c.i piscentia creuisset: eos ille cepere deserere: dũq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inua sisset vberrimis fletibus exorabant ne eos ille desererent. & futuras vxores & dominas omnium substã tiarum suarũ manere poscebãt. Hęc aũt cum iurisiurandi religione firmabant deumq; mediatorem in promissione faciebãt. flẽtes & vndiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Ille vero dum eos seruitute iam captos esse cognoscerent. & oi vinculo fidei cõsuetudinis obligatos eis talia cę perũt edicere. Nobis o fortissimi iuuenes domus paternę sũt & bonorũ magna possessio. parentumq; & domesticorũ fauor atq; dilectio. Nihilq; horũ egẽtes venimus ad vestrũ alloquium: nec questũ specio si corporis requirentes vestram nobilitatem adiuuinus. Sed viros bonos & iustos existimantes. honorare vos exenijs quibus indigebatis aduenimus. Nũc vero quãdo dicitis circa nos habere dilectionẽ & E nostro cõtristari discessu: neq; nos vestras preces abijcimus. sed tm̃odo fidẽ fauoris vestri volumus p cipere. per quã nos credere digniss̃imum iudicamus vt vestram conuersationem diligentes vxores esse possimus. Formidamus eteni ne dũ fueritis satietate nostrę cõsuetudinis adipleti: deiceps contumelijs affectas ad parentes nos proprios remittatis. ¶ Rogantibus autẽ illis: & vt vellent fidẽ daturos se polli cẽtibus: & vt amorẽ i nullo cõtradicentibus: dixerũt ille. Quoniam hęc quidẽ vobis placẽt cũ moribus & vita ab oĩbus alienati sitis: ita vt etiã cibos ꝓprios habeatis: & pocula cũ nullo cõmunia necesse erit volẽtibus vobis habitare nobiscũ etiã deos colere nostros. nec erit iudiciũ aliud circa nos vestri fauoris nisi eosdẽ deos (quos nos) adoretis Nullusq; culpabit vos si terrę ad quam venistis eius colatis & numi na: vtiq; dũ nostri dij cõmunes sint oĩbus/vester vero in nullo sit talis. Dicebantq; eis vt aut quę essent oĩbus ea facerent aut aliã quererẽt terrã in qua possent legibus prop̃ijs cõuersari. ¶ Illi aũt earũ amore deuicti optime illas dicere iudicãtes & semetipsos tradẽtes voluptatibus earũ patria iura trãsgressi sunt deosq; plurimos iam putantes & immolare eis lege prouincię proponẽtes cibis etiã extraneis cõgau debãt: & oẽs ad libidinem mulierum cõtra leges proprias insurgebãt. ita vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent cõtra legẽ. & seditio multo peior priore icẽderet alias incideret. ¶ Cũ oĩno iã solẽnita tes proprie deperirẽt. Nam dũ semel iuuenes mores attigissẽt extraneos eos vberius appetebãt. Sed & si qui priorum virorũ propter virtutes patrũ nobiles erant. cum eis vicio subiacebant. ¶ Deniq; Sama rias (alias zamarias) princeps tribus symeon dũ haberet Chora Madianitidẽ mulierẽ ducis cuiusdã filiã viri iter illos valde potẽtis vxore iubẽte ante solẽnitates mosaycas ꝙ illa mãgis delectaret effecit. Noti F immolando lege prima & alienigenę nuptias eligẽdo ¶ Et dũ ista gererentur moyses metuẽs ne quid peius acciperet. congregans populũ in ecclesia nullum equidem culpauit nominatim. nolens quẽquã desperatione deiscere quia (dũ laterent) poterant penitere. dicebat autem qm̃ alias quomodo nõ age rent digna se aut suis patribus oportuna dũ libidinẽ deo prẽponerent & ei placentia violarent. Oporte re tamẽ vt dũ adhuc eis bene esset reuerterẽtur ad formidinẽ arbitrantes nonvim inferendã leges esse positas. sed ad cõcupiscentiã repellendã. Super hęc aũt adiiciebat nõ esse rationabile vt qui casti fuissẽ in heremo nũc cõstituti iter bona tãta peccarẽt: & res quas dũ adepti fuerãt per indigẽtiã tẽpore vberta tis amitterẽt. Et ille quidẽ hęc dicẽs conabaf emẽdare iuuẽculos: & ad penitẽtiã eorũ quę gesserãt reuo care. Post quẽ surgẽs Samarias ait. Tu quidẽ o Moyses vtere legibus quas ipe posuisti. ex ipsa cõsuetu dine eis firmitatẽ attribuẽs. Et qm̃ iã castigasti: frequẽter hebręos q̃ nõ bn̄ seducũt: mei his quę tyrãni ce iperas nõ habebis obnoxiũ. Nõ enĩ aliud quicq̃ hactenus sub figmẽto legũ dei q̃ iugũ seruitutis no-

Hebręi primas leges dimittunt voluptatibus moabitidum se tradẽtes omni novt earũ deos adorantes cibis q; vetitis vescã tur.

Samarias ma dianitidẽ duxit vxorẽ gratia cu ius patriam le gem dereliquit In biblia nomẽ viri ponitur zã bri & mulier vo catur cozbri.

Prudẽtia Moy si in generali re prehensione.

Samarię princi pis cõtumelio a responsio

bis inferre machinaris: & tibimet defendere principatum, auferendo nobis desiderium et proprium vi
A uendi arbitrium. quod est liberorum & dominum non habētium. Crudelior itaq; circa hebrēos & tu so
lus eris egyptios castigare volens. & secundum leges tibi placitas singulorum volūtates astringere. Sed
multo iustius est vt tu potius puniaris quando ea quę oībus indubitanter bene habere videntur solus
exterminare cōtendis & contra oīm placita tuam valere sententiam. Mulierem atq; perigrinam sicut
ais duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. non enī latere proposui nec propter
me alter delator erit. Et sacrificaui dijs quibus sacrificandum non iudicatis: iustū estimans per multos
me debere acquirere veritatē & non velut sub tyranno viuere & per oēm spem semper ex vnius cōuer
satione perdere. ¶ Dū hęc autem Samarias de his quę & ipse & alij male gesserant edixisset. populus
equidē quiescebat formidine futurorum legislatorē intendens nolentem illius superbiā ex aduerso li
tigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriā verborū eius imitatores facti: multitudinem
perturbarent. Et in his quidē dimisere cōuentum. sed causa mali potius augebatur. ¶ Cūq; Samarias
ex tali causa mortuus non fuisset. Phinees vero vir & in alijs quidem rebus melior existens. multorum
iuuenū & dignitate patris transcendēs coetaneos vniuersos Eleazari sacerdotis filios & fres Moyseos
nepos: dolēs in his quę gesserat Samarias & anteq̄ per licentiā fortior efficeretur iniuria. opere volens
vltionem inferre & iniquitatem (ne crescceret amplius) prohibere dum adhuc qui hęc antiquerant mi
nime punirentur animi simul & corporis sic audacia confortatus est vt non prius decertare quiesceret:
q̄ victoriam in eo facto perciperet. Tū (alias tūc) ad tabernaculum Samarie veniēs: ipsumq; euaginato
gladio & chorāi simul extinxit: Iuuenes antem oēs quibus virtutis amor & Phinees imitatores esse vi
debantur perimebāt eos qui in culpa Samarię similes existebant. Multi siquidē iniquę gerētiū horū vir
tute perempti sunt. omnesq; pestilentia perierūt: deo post hęc illis immittente languorem. Tamē quicū
B. q; eorum cognati fuerant (& cum prohibere deberent magis ad iniuriam dei exacuerūt) pariter sunt ex
tincti. ¶ Perempti itaq; sunt ex eorum cœtibus non minus q̄ quatuor decim milia virorum.

¶ Animatus Moyses ad Madianitarum iteritum ad terram eorum exercitū mittit Ballaam prophe
tam probans Phinees ducem constituens. Qui (victis & interfectis Madianitis et eorum quinq; regi
bus) predam ipsorum diuidens sacerdotibus et leuitis partem assignat. Capitulum.x.

Ac itaq; causa exaggeratus Moyses ad interitum madianitarum direxit excercitum de
quorum prelio post paululum edicemus narrantes primitus quod reliquimus. Iustum
namq; est legislatoris voluntatem nequaq̄ in hoc fine laude trāsire. Balaam enim (qui
petitus fuerat a madianitis vt malediceret hebrēis. & hoc quidē complere diuina prou
dentia non prēualuit: sed consilium dedit quo hostes vtentes hebrēorum populum pe
ne consumerent. Moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis verba probans
alias describens cum posset huius gloriam propria facere quando nullus qui mendacium probans ar
gueret testis extaret. Illi namq; testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit: Et hęc quidem si
cut alias si voluerint quicunq; confiderent. ¶ Moyses itaq; pro quibus prędixi rebus ad terram madia
nitarum misit exercitum: ex vnaquaq; tribu duodecim milia viros eligens quorum ducem statuit Phi
nees: ducem cuius fecimus paulo ante memoriam qui leges custodiuit hebrēas & Samariam transgre
dientem eas ipse percussit. Madianitę vero videntes exercitum contra se venire & quantus nunquam
aduersus eos accesserat: congregantes prouincię multitudinem expectabant hostes. & vndiq; muniti
excipiebant eos. ¶ Venientibus autem eis congressione facta madianitarum cecidit multitudo quę cō
putari non posset numerumq; transcenderet. Sed et reges eorum quinq; pariter sunt perempti quorum
nomina erant: Och: & sur Robech alias Obeth & hur. Quintus vero regum est Arach de cuius cogno
mine ciuitas in terra arabum constituta hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen vo
catur. quę apud grecos dicitur patras. ¶ Hostibus igitur fugatis alias effugatis hebrei corū tenuere pro
uinciam. multamq; sumentes predam & possessores cum mulieribus perimētes solas virgines reliquē
runt. Hoc enim moyses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumē reduxit exercitum: & predā val
de copiosam id est boues quinquaginta duo milia sexaginta. Asinos autem sexaginta milia. Auri vero
& argenti vasa innumere multitudinis: quibus vtebantur in domo. Nam per longam felicitatem orna
tus erat valde locupletes: Deducte sunt autem & virgines quasi triginta duo milia. ¶ Moyses itaq; diui
sa in duas partes preda alterius quidē quingesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis au
tem alterius quinquagesimam reliquam vero vniuerso populo distribuit. Viuebantq; decetero valde
feliciter. Eratq; eis per virtutem oīm bonorum copia. nullaq; tristitia eorum voluptates impediebat

¶ Iosue successore Moysi instituto Tribus Gad & Ruben cum dimidia Manasse Amorream terra
petunt pro sua sorte quos Moyses crimine licit postea tamen eorum iustificata petitione concedit ciui
tates refugij assignando. Capitulum vndecimum.

Zelus Phinees et virtutis laus.

¶ Phinees ze
lo dei accesus.
Samariā & Cho
rami madianiti
dē occidit qui
q; ad vindican
dū dei iniuriam

alios mouauit.
Aiatus moyses
ad interitū ma
dianitarum

Moyses ꝓphe
tiā Balaam ap
ꝓbauit quę ad
longum hētur.
Moyses ad ter
ram madianita
rum exercitum
mittit & Phi
nees constituit.
Reges madia
nitarum cum in
numerabili mul
titudine cecide
runt in prelio.
Pręda hebrēo
rum super ma
dianitas
Moyses predā
in duas partes
diuidit & partē
sacerdotibus &
leuitis donat.

Iosue moysi succeſſor deo iubẽte inſtituitur.

Tribus Gad & Ruben cũ dimidia tribu Manaſſe terram petunt Amorreorũ ſibi dari quod moyses criminat

Iuſtificata petitiõe tribus Gad & dimidia tribus manaſſe accipiũt amorreã

Ciuitates refugij tres vltra iordanem.

Nomina ciuitatum refugij & ſitus earum.

Tres alię ciuitates refugij tranſiordanem.

Quomodo ad filias trãſibat hereditas pẽna.

¶Biblia vocat Salphaad.

Oſue moyſi ad populum iuxta Iordanem cui mortẽ ſuã ꝑdixit & Iordanem tranſire ſibi eſſe a deo ꝓhibitũ

Senes cũ veritatis integritate debent loqui.

Moyſes exhortatur populum ad dei mãdata cuſtodienda.

MOyſes igitur cum eſſet ſenex Iheſum ſucceſſorem ſibi conſtituit. ad prophetias & ad militię pricipatũ ſicubi neceſſarium foret (iubente deo) vt rerũ teneret imperiũ Iheſus autem omni doctrina legum diuiniſq; miſteriis (Moyſe docente) erat inſtructus. ¶Inter hęc etenim duę tribus Gad & Ruben & Manaſſe dimidia: quadrupedum multitudine & omnibus alijs valde dites. habentes commune conſilium rogabant Moyſen vt eis pręcipue amorream concederet quę paſcuis optima videbat. Ille vero exiſtimãs eos timuiſſe chananeorũ pugnã & occaſionẽ honeſtã quaſi ꝓ paſcuorũ diligẽtia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpẽ occaſionẽ timoris adinueniſſe ipſoſq; velle ſine labore deliciari: dum omnes adhuc i erũna cõſiſteret & terrã ideo quã peteret obtinere. ne decetero cũ ceteris laborarẽt quibus terrã traditurã ſe deus promiſerat trãſiordanẽ. & aduerſas gẽtes interẽpturũ. Illi vero cõſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum reſpondentes ſatisfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectũ hoc petere. ſed vt prędam in oportunis conſtituentes locis expediti ad certamẽ & ad bella venire poſſent. Dicebãtq; ſe prędparatos vt dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & vxorum & facultatis ſuę: vbiq; cũ exercitu properarent. ¶Porro moyſes dum iſte ſermo placuiſſet: vocans Eleazarum ſacerdotem. & Iheſum & ad vltimum vniuerſos: conceſſit eis amorream ita vt auxilia conferrent cognatis ſuis donec omnia complerentur. Accipientes itaq; iſta conditione prouincias & ciuitates fortiſſimas poſſidentes: filios & coniuges & alia quęcunq; poterant circumeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt. ¶Edificauit autem & moyſes decem ciuitates quę in numero quadraginta & octo forent. quarũ tres diſtribuit vt ad eas (qui nolentes facerent homicidium, confugerent: & tempus fuge conſtituit habentium ſcilicet poteſtatem perempti cognati occidere homicidam ſi eum extra terminos ciuitatis (ad quẽ fugerant) inueniſſent. quod nullo alio permiſſuꝫ eſt perpetrare. Heę ſiquide; ciuitates fugacibus diſtributę ſunt Boſor quidem in arabię finibus Arimam (alias Arimam) autem in terra Galaditorum Galalin vero in batalide regione. ¶Cumq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter vrbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugacium delegauit. ¶Moyſes autem adeuntibus eũ maioribus natu tribus manaſſe & dicẽtibus virum inſignẽ tribuũ fuiſſe defunctum nomie Oropha tim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias & cõſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas ait ſiquidem aliquos de ſua tribu ducerent cũ hereditate ad eos irent ſi vero ex alia tribu alicubi nuberent hereditatẽ in paterna tribu relinquerẽt: & tũc manere vniuſcuiuſq; hereditatẽ in propria tribu cõſtituit.

D. N. 2

Nũe xxxi

Nũe. xxxv.

E

Nũe. xxxv.

¶HISTORIA LIBRI DEVTERONOMII INCIPIT.

¶Moyſes populum ante mortem alloquens ad dei mandatorum cuſtodiam exhortatur & ſuis principibus obedire monet: pericula (quę paſſus eſt vt in futurum caueant) commemorando prędicitq; eorum obprobrioſam a terra promiſſionis ſine ſpe futuri reditus (ſi a dei mandatis deuient) diſperſionem necandoſq; iubet hoſtes & aras eorum deſtruere: ficq; ſcriptum legis librum (dictante deo ne per ignorantiam declinarent) populo donauit.

Capitulum. xij.

CVm vero iam quadraginta anni minus triginta dies implerẽtur. Moyſes cõgregãs ad Iordanẽ vbi nunc ciuitas eſt Abila. locuſq; palmarum: conueniẽte vniuerſo populo ita locutus eſt. O viri cõmilitones & ſicut deo placuit calamitatis longe participes cẽtum viginti annis ſene dute cõfectum oportet me ab hac vita diſcedere. In his vero quę gerenda ſunt trãſiordanez iã nõ ero veſter adiutor: neq; pugnabo vobiſcũ a deo prohibitus. Iuſtum tamẽ credidi neq; nũc meam deponere pro veſtra felicitate curam. ſed indicare ꝓpriã veſtre vbertatis adeptionem. Et memoriam meã in abudãtia bonorũ veſtrorũ referre. Nũc igitur explanans quẽadmodum vos felices eritis veſtris filijs bonorum veſtrorũ relicturi poſſeſſionem. ab hac vita diſcedo. Digniſq; ſum vt mihi fides habeat & propter priſtinas virtutes: & eo ꝙ aię ad vite huius terminum venientes: cũ omni loquentur integritate. O filij iſrahel. cunctis hoibus cauſa bonę poſſeſſiõis ꝓpicius deus eſt. Hiç enĩ ſolus dignis hoc tribuere: & auferre in ſe delinquẽtibus pater cui vos exhibere quales ipſe vos vult eſſe ſimul & ego volũtatẽ eius ſciẽs aperte vos moneo Non enim eritis beatiſſimi: & in omnibus imutabiles. aut felices. ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nãq; bonorum quam nunc tenetis firma manebit & prę ſentiũ rerũ celerrimã ſecuritatem habebitis ſi ſolummodo quę deus vos ſeq vult his obediatis. & neq; legum alienarum ordinẽ pręponatis. neq; pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernẽtes. ad modũ alienũ conuertamini. Hęc autẽ agẽtes: fortiſſimi cunctorũ eritis bella ferre: & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim vobis auxiliatore prędente cũctos vos poſt ponere rationis eſt. Prędmia ſiquidẽ magnarum virtutis vobis ſunt poſita quę oi vita poſſideatis. Virtus etenim ꝑmitus bonarum cauſarũ eſt prędmium deinceps etiam alienarũ rerũ prędſtat augmentũ. ita vt dũ inter vos ea vſi fueritis. magnam vobis confe rat vitã & inter alienigenas glorioſos efficiat. & apud poſteros eminentes oſtendat. Hęc itaq; poteritis

D. 3. 8 4. 5. 9 7. 8.

F

ad piſci:ſi legibus quas dictãte mihi deo cõſtitui obediatis.eaſq; cuſtodiatis& earũ ſapiẽtiã meditemini. A Ego aũt diſcedo gaudẽs in veſtris bonis commẽdãs vos caſtitati legis & bonę cõuerſationis ornamẽ.virtutibuſq; ducũ qui prouidẽtiã veſtrę vtilitatis exhibebũt.Deus autẽ qui hactenus veſtri pręſul exſtitit.p cuius volũtate & ego vobis vtilis fui non vſq; ad pręſens ſtare faciet prouidẽtiã ſuã:ſed quanto Moyſes monet
tpe ipſi volueritis eũ habere patrocinãtẽ in virtutis ſtudijs permanentes tanto pręſidiũ eius habebitis. hebręos obedi
¶ Cõſilia nãq; vobis prębebunt optima:quę ſequentes felices eritis.pontifex Eleazarus:& iheſus nec re eleazaro &io
non & ſeniores & principes tribuum quos audire vos conuenit:ſcientes qm̃ omnes qui bene ſub prin- ſue et ceteris tri
cipe conſiſtunt:& principatum tenere & liberati pręeſſe pñt.Nec idignemini i his quę vos agere duces buũ pricipibus
veſtri popoſcerint.Nunc eteni vt benefacientibus iniuriã faciatis in hoc fiduciam ponetis:q; decetero ¶ Rememorat
declinantes meliores cauſas habebitis.Nec huiuſmodi irã aliquando ſumatis quali circa me vti ſepius Moyſes pericu
pręſũpſiſtis. Noſtis em̃ q; frequẽter potiora alias peiora a vobis q̃ ab hoſtibus mortis picula ſuſtinui& la quæ paſſus ẽ
hęc improperia non ferens:vobis edico. Nõ eni in exitu vitę dolẽtes cõtra me reliquere volẽs hæc ad a populo vt ca-
memoriã reuoco quãdo nec tẽpore quo hęc patiebar iratus ſagnoſcor.ſed vt de futuro a talibus tẽperetis & in nullo veſtris pręſulibus iniuriã ꝓpter diuitias faciatis.q vobis iordanẽ tranſeuntibus & chananeã obtinẽtibus affluenter aduenient. Nã ſi p eas fueritis contẽptores effecti:& virtutẽ deuotionemq; irrogare.
perdideritis quã circa deũ geritis: eum primitus habebitis inimicũ:& terrã quam armis obtinuiſtis:ite- Prędixit Moy-
rum cũ magnis obprobrijs amittetis.totũq; diſperſi per orbem veſtro ſeruitio omnẽ terrã & mare com- ſes Iudeorũ ob
Deu.c.7 plebitis. Eritq; vobis dũ horum omniũ experti fueritis inutilis iam penitentia. &memoria legum non probrioſam diſ
ſeruatarum.Vnde ſi vultis hęc apud vos permanere.dum hoſtibus preualueritis nullũ reliquatis ex eis perſionem ater
ſed omnes perire decernite ne viuentibus eis illorũ ſtudia deguſtantes.a cõuerſatione paterna receda ra promiſſionis
B tis.Sed & aras & lucos & tẽpla quecunq; habuerint deſtruenda cõmoneo & genus & memoriã eorum ſine ſpe futuri
ignecõſumi.Sic eteni vobis bonorũ veſtrorũ erit firma ſecuritas. ¶ Ne vero per ignorantiã melioris rei reditus.
naturaveſtra ad peiora declinet:& leges vobis dictante michi deo compoſui.& ordinem bonę cõuer Dedit eis librũ
ſationis inſtitui.Cuius ſeruãtes ornatũ feliciſſimi eritis oĩm rerum.Hęc dicens dedit eis in libro leges & legis ſcriptum.
conuerſationis modum eis cõſcriptum. ¶ Illi vero flebãt & multum querebantur ducẽ:memoriam peri Flebant omnes
culorum eius habentes:& quanta pro eorũ ſalute geſſiſſet.deſperãtes etiã de futuris quaſinullus eis pri loquẽte moyſe
ceps ſimilis foret:minuſq; iam deũ ſui prouidere credẽtes eo q; Moyſes eum potius exoraſſet. Tuncil- Ioſephus nihil
li qui in deſerto ei cum ira locuti fuerant penitentiã agentes ingemiſcebãt:ita vt omnis populus i lachri ad Moyſi ſcri-
mas prorumperet & vlus q̃ ſermone dici poteſt. gemitus cũ dolore proferret. Moyſes aũt cõſolabatur pta adiecit ſed
eos & licet dignus multis lachrimis eſſe videtur.tñ admonebat eos a fletu:vtq; magna vteretur cõuer- tãtum diſperſa
ſatione poſcebat.Tũc ergo cõuentus ita dimiſſus eſt. ¶ Volo autẽ cõuerſationem moyſeos dicere pri- collegiſſe dicit.
mitus eiuſq; dignitatis virtutes exponere.vt per hęc legẽtes agnoſcant qualia initia noſtri habuere maiores.& ſic ad aliarum rerum venire narrationem.Scripta ſunt autem hęc omnia ſicut ille reliquit nihil nobis adijcientibus ad ornatum:quod a Moyſe relictum non eſt.Hoc tantum placuit nobis modo noſtris inducere vt ſecundum genus nobis ſingula diſponant quę ab illo in ſcriptis diſperſe relicta ſunt quẽadmodum deum in ſingulis quibuſq; cõſuluit.Propterea namq; neceſſarium iudicaui hęc præ-
mere ne aliqua nobis a contribulibus hanc ſcripturam legentibus queſtio generetur.Hic autem ordo
rum in noſtra conuerſatione competẽtium.Quas autem nobis communiter ad alterutros dereli-
has de moribus & cauſis explanare referre diſtuli.quod adiuuante deo poſt hoc opus nobis inſi
propoſitũ eſt. Ait eni.Dũ chananeorum terram poſſederitis & ad vſum bonorum vacaueritis:&
es iã ędificare ceperitis ea faciẽtes quę deo placita ſunt firmiſſimum pignus felicitatis habebitis.
¶ Prędixit Moyſes vnam ſacram ciuitatem fore conſtruendam et in ea templum ad quam omnes
ter in anno ſacrificaturi conueniant. ex mercede meretricis fieri prohibet ſacrificium et leges
tabernaculorum ſummo ſacerdoti iubet omnibus publicare & pueros primo in lege dei erudiri Prędixit Moy-
do in gratiarum redditione deo pro beneficijs. Capitulum.xiij. ſes vnam ſacrã

IT vobis vna ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo:& virtute pręclaro quãcũq; ciuitatẽ fore cõ
deus ſibi per prophetã elegerit:tẽplum vnum in ea ſit.& vnu altare ex lapidibus nõ manu ſtruendam quę
dolatis ſed paſſim iacentibus.qui dealbati erunt decore & ad videndũ valde puriſſimi. Ac- dicta eſt hieru-
autem ad eum ſit non per gradus In alia vero ciuitate:nec altare nec templu ſit.Deus eni vnus ſalẽ & tẽplum i
us hebręorum eſt vnum. ¶ Qui vero blaſphemauerit deũ:lapidatus ſuſpendatur per diem.& ſi ea ędificandu
more turpiterq; ſepeliatur. ¶ Conueniant aũt in ciuitatem in qua tẽplum conſtruunt ter in anno a Pena blaſphe-
terre quã hebręi tenuerint quatenus deo & pro his quę poſſident gratias referant et de futuris miſ.
effundant.& cõuenientes adinuicẽ tũc epulantes amici ſint.Bonũ eſt enim vt ſemetipſos alter Ter i anno obli
contribules non ignorent.ſed ſua ſtudia ſibi communicẽt. Hoc autẽ ex hac ſocietate proueniet gabantur iudei
pectu & loquela memoriã ſui ſemper obtineant. Si enim alterutris impermixti ſunt extranei ſi- venire ad tẽplũ

Ex quo debet fieri oblatio & sacrificium.

¶ Ex mercede meretricis phibitũ ẽ fieri sacrificiũ nota causã

Leges in festo tabernaculoruꝫ a summo sacerdote pręcipit oibus legendas.

Vtilitas legum cõtra peccãtes.

Pueri primo debẽt erudiri i lege dei & secũdo i grãrũ actione pro donis dei.

bimet putabuntur. ¶ Sit autẽ & decima exceptio frugum vobis pręter eã quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dari quę vendatur quidẽ per prouicias & ad epulas ministretur & hostias quę i sacra vrbe sunt celebrandę. Iustum est enĩ ex his quę terra nascunt quã deus vos possidere cõcesserit: vt ad honorẽ eius qui hęc tribuit parant (alias pfruant). ¶ Ex mercede mulieris fornicarię non sunt sacrificia celebranda. Nunq̃ enĩ ex his quę de contumelia procedũt diuinitas delectatur. Nihil enim confusione corporum peius est. Similiter autem si quis pro coitu carnis aut venaticij aut custodijs gręgũ mercedem acceperit: nunq̃ exinde deo sacrificandũ est. Nullus blasphemet eos quos principes aliq̃ ciuitates esse putant. Sacra peregrina nõ sunt curãda neq; ęs (alias vas) denominatum alicui deo est sumendum Nullus vestrum texta ex lana linoq; tunica vestiatur. Hęc enim solummodo sacerdotibus est concessa. ¶ Conueniente vero multitudine in vrbe sacra ad immolandum post septem annos: instante festiuitate quę vocatur xenophegia: id est tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali vnde possit audiri legat omnibus leges & neq; vxor neq; filij audire prohibeantur: sed neq; serui. Bonum est enim vt animabus inscripte leges etiam memoria cõseruentur qua nunq̃ deleri possint. Sic enĩ neq; peccabunt non valentes dicere q̃ decreta legum ignorare videantur. ¶ Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam: vtiq; prędicens eis quę sunt passuri delinquentes & animabus eorum inscribentes quę precipiunt per auditum quatenus omnino in interioribus eorum consistat volũtas legum: in qua cũ deficiunt auctores i psisuę lesionis existunt. ¶ Discant etiam pueri primum legem quę est doctrina optima & causa felicitatis eximia. Secundo autem per singulos dies mane & vespere testificanda sunt dona dei. quę liberatis de terra ęgyptiaca concessit. Iusta enĩ est naturaliter actio gratiarum: quę refertur & pro compensatione rerum iam factarum & pro inuitatione futurorum. Inscribenda vero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit: & brachijs singula queq; declaranda quę virtutem dei valeant designare & fauorem eius circa eos ostẽdere quatenus vndiq; circa eos illuceat dei fauor.

Septẽ principes i vnaquaq; ciuitate pro iustitię exercitio: cuilibet duoviri leuitarũ adiũgãtur.

Iudex (q̃ probatur pecuniã pro iuditio accepisse) ab officio expellendus est.

Q̃ remittende erant causæ ad sacrã vrbem

Oportet ad minus duos testes esse bonæ famę

Mulieruꝫ testimoniũ nõ recipiendum: neq; seruorum.

Pena falsi testis

De homicidio cum diligentia quęrendo.

Modus quo vtebantur circa homicidium incognitum

Lauant manus insignum ignoscentiæ.

¶ Moyses in vnaquaq; ciuitate septem principes esse ĩstituit & iudices qui (pecunias accepisse pro iustitia conuincantur (excellenti sunt ab officio aliquando etiam causę ad sacram vrbem dimittebãtur) oportet insuper duos esse testes ad minus. neq; mulieris aut serui validum est testimoniũ falsusq; testis talionis pena est puniendus. Cum diligentia homicida quęrendus. Qualẽq; debeant eligere regem (si eis regis fuerit amor) edocet cui prohibetur terrę mutare terminos.

Capitulum. xiiij.

DRincipes autem sint in vnaquaq; ciuitate viri septem. qui & virtute & iustitię studio sint exempti vnicuiq; vero principatum: duo viri ministri prębeantur ex tribu leuitarum. In omni autem honore qui in vrbibus iudicare constituti fuerint habeãtur ita vt illis presentibus neq; blasphemare neq; aspere agere liceat aliquibus. sic vtiq; respicientibus pudorem dignorum hominum tanq̃ si bi deum in illis contẽnere videãtur. ¶ Iudices autem puri ptãtem habeant pronunciadi quodcunq; videtur eis. nisi forte pecunias eos quilibet accepisse p iudicij diuersitate demonstret: aut aliam proferat per quã eos nõ bene iudicasse conuincat. Nõ enim lucrũ attendentes aut dignitatẽ cõuenit iudicare: sz iustitiam rebus oĩbus pręponentes. Nam hoc non agens deum quilibet contemnere putatur: eumq; in firmiorem credere q̃ illos quibus contra iustitiam timore potestatis sententia propria præstare contendit. Dei enĩ virtus iustitia est. Quisquis enĩ prestat eis qui aut non iuste quærũt aliquid aut non iuste in dignitate sunt constituti: illos potius deo potiores facit. ¶ Si vero iudices non intelligunt de rebus sibi creditis iudicare: quando multa talia solent hoĩbus prouenire: in te gratia causam in vrbe sacra remittãt & conuenientes pontifex & propheta & seniores quæ eis videntur iusta pronuncient. Vni testi non credatur sed tribus aut ad vltimum duobus: quorum testimonio verum faciat vita prior. ¶ Mulierũ testimoniũ nequaq̃ recipiendũ. propter leuitatẽ & procacitatẽ generis earũ. Sed neq; serui testimoniũ perhibeant propter ignobilitatẽ animi: quos autem propter lucrum aut propter timore3 verissime põt credi non vere posse testari. ¶ Si quis autẽ false testatus: cõuictus ea patiatur quæ passurus esset is contra quẽ testimoniũ dixit. ¶ Si homicidio facto i aliqua vrbe: nõ iueniat is qui fecit: ne in suspitione sit aliquis quasi per odium ppetrauerit quærat equidem homicida cum multo studio: de eoq; nũcianda proponantur edicta. Cum vero eum nullus nunciauerit. principes ciuitatum vicinarum regionis illius in qua cedes facta est & seniores cõuenientes metiant (a loco vbi iacet mortuus) regionẽ. & pars quę fuerit vicinior ciuitati populi eius emẽtes vitulam & deferẽtes eam in conuallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruicem bouis. & sumentes aquam lauent manus suas supra caput huius sacerdotes & leuitę simul & seniores illius ciuitatis: exclamãt ab homicidio mundas se manus habere & neq; gessisse neq; factori communicare & inuocent deum propicium sibi fore. & nunq̃ tã malã professionem in illa terra contingere. Optima inquit est huiusmodi dispositio: & conuersatio talis. Nec vobis alterius reipublicę sit affectus: sed hãc diligite dinas leges habẽtes & secundum eas oĩa faciẽtes. Sat est enĩ vt deus sit vester princeps. ¶ Si autẽ fuerit alias adheserit vobis regis amor sit quidẽ iste cõtribulis

fitq; ei iuſticiæ prouidẽtia ſẽp & virtutis alterius magnitudo. Sciat autẽ is legibus atq; deo ineſſe pluri-
mã ſapiẽtiã nihilq; gerat prẽter põtificis ſenioruq; ſententiã. nec multas nuptias vſurpet neq; abũdan-
tiã ſectetur pecuniarũ. nec ornatus equorũ: quibus rebus collatis vltra leges ſuperbus erit. Prohibeatur
autẽ etiã ſi quis horũ ſtudium habuerit fieri vltra modũ vtilitatis veſtræ potẽtior. Terminos terrę moue
non liceat nec proprie nec alienę p quos vobis ſeruabitur pax. ſed habeãtur firmi ineternum poſiti ſi-
cut diuina ſententia tanq̃ prelijs ex hoc & ſeditionibus mũdus vexatur dũ accedere vltra terminos'a-
tari voluerit (alias voluerũt) Nãq; non procul eſt vt tranſcẽdat leges qui terminos voluerit permutare.

¶ De terrę naſcentibus ante quartum annum aliquid colligere prohibet Moyſes: terrãq; vineis plã
tatã ſeminari: bobus quoq; in aranda terra aliud aial iũgi & ſemia mũda eſſe iubet & impmixta: at-
mẽta metentes inſuper manipulos alendis egentibus relinquere: pmittitq; trãſeuntes fructibus ſatiari:
triturãtiũq; boum ora dicit non alligenda penam aſſignans tranſgreſſoribus. Capitulum. xv.

Vi i terrã plãtauerit: ſi ante quartũ annũ folia fructũq; attulerit: neq; deo ex hoc primi-
tias offerat: nec ipſe comedat: nõ eni ſcdm tps hoc illatũ eſt dũ naturę prẽter tps vim fe
ciſſe videat. vnde neq; deo neq; pprio dño cõpetit ad vtẽdũ. Quarto vero anno vide
miet oñe quod inde naſcit tũc eñ maturũ eſt colligẽſq; ad ſacrã deportet vrbẽ. Et cũ
decimis aliarũ frugũ expẽdat. cũ amicis proprijs epulãdo & cũ pupillis & viduis. Qui-
to autẽ anno: fit dñi ſui quæ fuerit nata. ¶ Qui terrã in vineis plãtat nõ ſeminet eam.
Sat eſt eñ hãc hoc enutrire germẽ. & laboribus aratri eſſe priuatã. ¶ Bobus terra aranda eſt: & nulla cũ
eis altera aialia ſunt iũgẽda ſed propriũ hoc genus ſit ad arandũ ¶ Semina vero ſint munda & imper
mixta & nõ duobus aut tribus generibus ſeminet. Nõ eni cõmuniõe diſſimiliũ natura lętat. neq; iumẽ
ta permiſceantur quæcũq; cognata non ſunt. ¶ Metuebat eni tũc legiſlator ne per hoc iniuria trãſiret
ad homines initium a minoribus & turpibus primo ſumens. Nihil eni huiuſmodi debet eſſe licitum: exquo
per ſimilitudinem conuerſio quędam in communibus rebus habere poſſit acceſſum. Qua propter de re
bus vilibus leges negligentiam non habuerunt: ſcientes omnibus ꝓuidere ne in aliquo viderentur eſſe
culpabiles. ¶ Metentes inquit & manipulos colligẽtes: non omnẽ meſſem decet excutere: ſed relinque
re aliquos manipulos qui ſint egentibus alimentũ. ¶ Similiter autem & de vinea ramuſculos pauperi
bus relinquendos & oliuarum quendã fructum reſeruandum colligentibus & eſcam propriam non ha
bentibus. Non eni tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino vtilis erit: quãta gratia ex
indigentium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet eorũ
qui nõ ſuę tantummodo vtilitati proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed neq;
boum ora dũ ſpicas terunt in area ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt vt qui ſimul laborauerũt i fructu
& circa natiuitatẽ eius fatigati ſunt: participari ꝓhibeantur. ¶ Neq; poma matura contingere iter agẽ
tibus vrendi ſunt. ſed tanq̃ de proprijs eos debent pmittere ſatiari ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini &
cum gaudio prębendum eis ad comedendũ Portare vero nihil eis liceat. ¶ Neq; vindemiãtes ex his
quod torcular portant. guſtare prohibeant ſibimet occurrentes. Iniuſtũ eſt enim bona quę deus volũta
rie fluendũ data ſint inuidere deſiderantibus ea comedere dum pomum ſit i maturitate ſicut deo
placuit. & mox abire feſtinet. ¶ Et licet per verecundiã aliqui contingere non prẽſumant: rogãtes eos
magis quidem iſrahelitę tanq̃ ſocij & propter cognationem pariter dñi & ex alio loco veniẽtes & vt
aduenas ſuſcipiant deprecandi ſunt. quę deus eis videre conceſſit. Dãna ſiquidem iudicanda non ſunt
ſed per benignitatẽ tranſeuntibus cõferuntur. Quando deus vbertatẽ bonorum prẽſtat homini
bus vt vtantur ſoli ſed etiã alijs largiantur volens hoc modo fauorem ſuum circa iſrahelíticũ popu-
lum delicitatis eorum adminiſtrationem alijs apparere cum eos ſuam abundantiam alijs participare
facit. ¶ Qui vero prẽter hæc fecerit: quadraginta minus vna plagas habena publica accipere vo-
cabitur. Grauem penam hanc turpiſſimam ſuſtinere quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.

¶ Moyſe egyptiacas erumnas memorante decimas docet diſtribuere: quæq; ſint mulieres in vxo-
rem ducẽde habẽti quoq; duas vxores qualiter earũ filijs paterna ſit diſtribuẽda ſubſtãtia oñdit: vtrũq;
morte dignũ iudicãs qualiq; pena dignus ſit virginis corruptor oſtẽdit: qualiterq; dandus ſit li
bidiniſ. & de ſuſcitãdo fratre mortuo ſemie deq; captiua vxore ducẽda mẽtionẽ facit. Capit. xvj.

Ene (inquit) nobis erit expertes eſſe erũnarũ ægyptiorũ atq; deſerti ſi habeatis curam eorũ
qui nunc in ſimilibus cõſtituti ſunt & adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽtia dei. easdẽ
ſimiliter egentibus diuidatis. ¶ Sup decimas duas quas annis ſingulis prędixi celebrandas
quidem leuitis. alteram vero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri ad di
uinam inopum mulierumq; viduarum & infantium pupillorum. Germina vero quęcunq; prius
contingit ad templum perferantur alias præferant: & pro terra hæc perferente quam eis prẽſtitit

De rege hebręis hñdo ſi volue
rit habere qua-
lẽ debẽt aſſuere
nota cõditiões
Prohibetur rex
terminos tetræ
mutare.
De terrę naſcẽti
bus ãte quartũ
annũ in vſu nõ
cõceſſis ſed be-
ne quarto ãno.
Plãtata terra vi
neis prohibetur
ſeminari.
Bobus altera a-
nimalia nõ ſunt
iungenda i arã-
do terram.
Semia nõ ſũt p
mixta neq; iu-
mẽta nota cau-
ſam.
Metẽtes mani-
pulos iubet ali-
quos reliquere
egẽtibus alimẽ-
tũ ſimiliter in vi
nea & oliuis
Non ſunt aligã
da triturantium
boum ora.
Permitẽdi ſunt
trãſeũtes fructi
bus ſatiari ſz ni-
hil portare dñt
Rogãdi ſunt ve
recundi.
Pena tranſgreſ
ſorum.

¶ Reducit egy
ptiacas erũnas
ad meõriã vt e-
gẽtiũ miſereãt.
Decimarũ diſtri
buẽdarũ modus
Tertia decima
egẽtibus diſtri-
buenda.

possidere deum benedicentes & sacrificia quę leges offerre iubēt celebrātes: horum primitias sacerdoti bus tēpli distribuant. Cum vero hęc quilibet impleuerit; & omnes decimas vna cum primitijs quas leui tis ad ępulādum dari mos est obtulerit: discessurus domū stans e diuerso tēpli gratias quidez agat deo qui eos ab ęgyptiorum iniuria liberauit terraq; eis magna frui multaq; concessit. Testimoniumq; phi beat quia & decimas secūdū leges moyseos obtulit. exoretq; deū sibi propicium esse & placitū semper & cōmuniter cū hebręis omnibus permanere atq; seruet bona quę dedit eis & addat quęcūq; donare pōt. ¶ Vxores autē ducāt nubiliū tępore constituto virgines liberas bonis parentibus procreatas. Qui vero virginē ducturus nō est: ei nō iungatur quam discedere suasit ab alio. neq; contristet priorem ma ritū eius ¶ Ancillas liberi nō ducāt vxores nec si p amorem ad hoc aliqui compellātur. Concupiscen tiam namq; decorum est retinere: & congruum libera dignitate. Sed neq; fornicarię sequendę sunt nu ptiæ. pro quibus corporis iniurijs nuptiales hostias nō suscipit sūma diuinitas. Sic itaq; prudentia filio rum erit libera & ad virtutē rectitudinis prępparata: si non fuerint de turpibus nuptijs. neq; de concupi scentia non legitime conueniētiū procreati. ¶ Si quis virginem desponderit deinde non eam talez in ueniat: causam dicturus ipse quidē accuset. vt ens ad probationē documētis suis respondeat autē puel lę pater aut frater aut quicūq; post eos gñe vicinior esse monstratur. Et dum iudicatum fuerit puellam non esse culpabilem: cum accusatore permaneat nullam habente viro vlterius potestatē dimittendi eā nisi magnę causę p̄cesserit & cōtra quas nec respondere possit is qui audacter aut petulāter puellę cau sam viciauerit & derogatiōe intulerit: multas cōdēnetur quadragita minus vna plaga & quinquagita siclos patri dare cogatur. ¶ Si vero cōuicerit puellā fuisse corruptam: si quidem popularis sit eo q̄ caste virginitatē vsq; ad legitimas nuptias nō seruauerit lapidetur. Si vero sit de sacerdote nata. viua p̄tinus cōcremet. ¶ Si quis duas vxores habuerit & alia quidem i honore magno & fauore fuerit aut propter amorē & pulchritudinem aut ob aliam causam: altera vero i minore apud eum parte consistat. si ex di lecta filius (cum si iunior ab illo qui ex alia procreatus est) petat propter patris fauorem quem circa ma trē habet: priuilegia senioris quatenus duplicem partē accipiat paterię substātię sicut in legibus diffi nitum est non ei concedat. Iniustum namq; est vt qui natiuitate senior est: eo q̄ minus mater eius a pa tre diligatur. debita parte fraudetur. ¶ Qui puellā ab alio despōsatā corruperit. si quidem suadēs ei & ad corruptionē sibi consentiētem habuerit. cū ea moriatur. Maligni enim sunt vtriq;. Ille quidem eo q̄ turpitudinem puellā voluntarie sustinerit persuaserit. & nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit. Illa vero semetipsam propter libidinem propriā aut p̄pter lucrū ad contumeliā p̄suasa prębuerit. ¶ Si ve ro alicubi eā solā inueniēs nullo adiutore prę̄sente compręsserit ipse solus moriatur. ¶ Qui virginē cor ruperit nōdum alicubi desponsatam. ipse eam ducat vxorē. Si vero puellę non placeat vt habeat eū: pa tri quinquagin ta siclos preciū iniurię soluat. ¶ Ab vxore copulata sibi volens quicunq; disiūgi p̄pter quascunq; causas quę multis modis hoibus prouenire noscuntur ex scripto q̄ nunq̄ cū ea conueniat cōpromittat. Sicq; eni habebit potestatem alij copulari nam prius illa alteri coniungi non pōt. Si autez et illo moriēte voluerit eā prior vir recipere. non ei liceat. ¶ Quę si sine filijs fuerit marito derelicta fra ter illius eam accipiat & natum filium mortui noīe vocans: hereditatis suę nutriat successorem. ¶ Hoc eñ & publicis vtilitatibus proderit domibus minime destitutis et cognatis possunt substātię conserua ri: & mulieribus reuelatio calamitatis afferri q̄n priorū maritorū p̄ximis cōiungūtur. ¶ Si vero noluerit eam ducere frater veniens mulier apud seniores testimoniū huius rei perhibeat quia volētem eam do mi manere & filium ex eo habere non suscepit. iniuriā faciēs fratris defuncti memorię. Requirētibusve ro senioribus p̄ qua cā nuptijs eius abstineat. siue maximā cām siue paruā dixerit. ad hoc veniēdū ē vt soluēs vxor fratris caligulas illius viri & expuēs in faciē eius. dicat hoc dignū esse ab ea pati. iniuriā defun cti memorię faciēti. Et ille quidē a senioribus abscedat. hoc obprobriū habēs ōni tpe vitę suę. Illa vero si voluerit. alij cuilibet se petētiū nubat. ¶ Si quis aūt captiuā ceperit virginē siue iā nuptā volēs ei co pulari nō primitus liceat cubile eius cōmunionēq; cōtingere añq̄ illa radēs caput suū & lugubre scema percipiēs parētes defleat & amicos quos in bello p̄didерit quatenus de eorū tristitia satiata sic deinceps ad ępulas cōuertat & ad nuptias. Bonū est eni & iustū accepturo. de qua filiū habiturus est vt eius faci faciat voluntati & non tm̄modo libidinem sequens propriā quod vxori futurę earum possit esse con nat. ¶ Triginta vero in luctū diebus expletis: sufficiunt enim isti dies sapientibus ad lachrimas amaro rum: tunc procedat ad nuptias. ¶ Si vero cupiditate plenus habere eam contēnat vxorem. ad seruitiu eam deducere nō habeat potestatem sed vbicunq; voluerit ire discedat hanc libertatem habens.

¶ Moyses parētes iobediētes filios docere monet qui (si cōtumaces fuerint) suspendendos sentētiā dicēs nō licere fenerari hebręo (& mutuū esse reddendum) qualeq; sit recipiendum pignus (quō quoq; sit reddendum & quid de rebus perditis sit agendum) ostendit (pœnam percussorum & homicidarū ve rtenumq; apud se reseruantium declarans) bouem quoq; cornu p̄cutientē iubet occidere (puteisq; &

D. D. D.c. E. D.c. D.c. D.c. D.c. F.

Devxoribus ducēdis virgibus. Quæ mulieres nō sunt ducēde & causa huius est filiorum procreādorū ad virtutē rectitudo. De ducente virginē & talē eam nō esse accusantē exaiatio qualis debeat fieri: & pęna falso accusantis. De puella corrupta cōuicta aut lapidāda aut viua cōcremāda Vterq; adulter morte moriatur quia vterq; malignus. Virginis corruptor eam ducat aut patri p̄ciuz iniurie soluat. De suscitādo fratri mortuo semine Quare frī vxorem mortui frīs ducebat. Defre q nōvult frīs suscitare semen iudicium. De captiua quā quis vult ducere quid debeat facere anteq̄ copuletur. Trigita dies luctus amatorum sufficiunt Libertas captiuę

ebus tegumen ꝓpter periculum apponere & diſpoſitum cuſtodiendū vt rē ſacram ſanciuit pauperis q̄ non defraudandum mercedem neq; illius ſolutionem p̄cipit. Capi.xvii.

De.c. xxi. D.

VIcunq; vero inuenū cōtēnunt parētes ſuos & eis honorē non ꝑbent aut ꝓpter verecū diā aut ꝓpter inſipientiā iniuriā faciēs eis: primū ſermonibus eos moneāt ipſi parentes Sufficiunt enī ad hęc huiuſmodi iudices dicentes nō ſe ꝓpter delectationē fuiſſe coitu naturali p̄mixtos: neq; ꝓ augumēto pecuniarū dū eſſent facultates parēti vtriq; cōmunes: ſed vt ipſi filios haberēt q̄ eos in ſenectute gubernarēt & quibus egerent p̄ eos haberēt quod cū gratia fieret: & deo ꝑcipue carū ē. Adijciāt etiā hęc dicētes Fouētes ſtudio magno nutriuimus nulliq; rei pepercimus quę ad ſalutē tuā tēderet & vtilitatē optime tibi eruditionis afferret. Nūcautē quādo decet veniā tribui iuuenum dilectis monemus te: reſpue in quacunq; noſtra exhortatione minor iuuentus es & ad modū tēperamenti conuertere ſciens etiam deum ea quę cōtra parentes preſumuntur nimis ingrate ferre: quoniam & ipſe totius humani generis pater eſt & vna cum illis exhortari videtur qui eandem appellationem habere noſcuntur. Indignum eſt ergo a filijs ſuis hęc ſuſtinere cum et lex taliū ſit vltrix ineuitabilis: cuius te filij experimentum ſumere nō optamus. Et ſi in

De.c. i. his rebus iuuenū temperetur audacia ab opprobrijs liberantur quę ex ignorantia proueniunt. Sic enī & legiſlator bonus inueniet & patres felices erunt non videntes nec filium puniri nec filiā. ¶ Qui verō parentum ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiam ſuam pro nihilo eſſe videbuntur inimicas ſine pacis fedære ſibi facient leges: cum frequentibus cōtra parentes preſumptionibus incitatur. Is enim

Deu.c xxij. (inquit) eiectus ſit extra vrbē ſequente multitudine: lignoq; ſuſpenſus et permanens tota die ad viſionē cunctorum nocte ſepeliatur: ſicut etiā alij qui quocūq; modo perimi legibus deſcernūtur. ¶ Sepeliant autem & hoſtes & nullus mortuus expers ſtaceat ſepulture ſoluens penā vltra iuſtitiā. ¶ Nulli vero he-

Leui.c xxv. breorū ad vſuras liceat fenerari neq; cibū neq; potum. Non enim iuſtum eſt a contribule redditus ſuſtinere. ſed ſolatium vtilitatis eius lucrum eſſe deſcernere: & gratiarū actionem et repenſationem a deo ſtatūtā ꝓ benignitate ſufficere. ¶ Qui vero acceperint ſiue pecunias ſiue quoſcūq; fructus ſiccos vt humidos reminiſcentes deū hęc cum delectatione reſtituant tanq̄ reponentes in propriſ locis alias locis & iterum cum opus fuerit hęc tollentes. Qui vero circa redditionem imprudentes exterint non in

c.v domibus eorum introeundum eſt pignuſq; ſumēdum anteq̄ ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim a foris petendum eſt & ad eum debitor perſe portare debet: nihil reſiſtēs ei qui cū auxilio legis ad eum venit Si quidem idoneus ſit cui pignus ablatum eſt teneat illud creditor quoadusq; reſtituat quod habet. Si vero paup eſt reſtituat anteq̄ ſol occumbat: & maxime ſi ſit veſtis i pignore cōſtituta vt eam habeat ad ſoporem quādo naturaliter deus pauperum miſeretur. ¶ Mola vero & vaſa ei cōgrua non ſūt accipiēda pro pignore ne inſtrumētis neceſſarijs ad ciborum alimenta priuētur: & pro egeſtate aliquid peſſimū

Deu.c xxiiij. patiantur. ¶ In furto hominis pena ſit mortis. Qui vero aurum aut argentū abſtulerit cōdēnetur in duplum: Qui iumentū rapuerit: damno quadruplici condēnetur preter bouem purum: hoc enim quintuplum ſoluat. Qui vero ad ſoluenda multa fuerit inops: ſit ſeruus eorum quibus eſt condēnatus. ¶ Si qs

Deu.c xxiiij. fuerit contribulo venditus: ſex annis ſeruiat ſeptimo autē liber abſcedat. Si vero filio exācilla nato apd emptorē ꝓpter affectum eius ex familiaritatis dilectione ſeruire voluerit inſtante anno iubileo quieſt quinquageſimus: liber efficiatur. cum vxore ſimul et filijs. ¶ Si quis autē aurum vel argentum per viam

Deu.c xxij. inuenerit: querat eum qui perdiderit: preconemq; mittens in quo cum loco inuenit reſtituat. & ex alie no damno nō bonam vtilitatem eſſe decernat. Similiter autem & de pecudibus quęcūq; in deſerto erranes comperit non inuento domino repente apud ſe ſeruet teſtem habens deum in his q̄ noluit aliena

Deu.c xxij. lucrari. ¶ Nulli liceat p trāſire cum iumētū alicuius tempeſtate fatigatum in luto videri ceciderſſe. ſed allenet illud & proprio adiuuando labore ei adiutor exiſtat. ¶ Vias autem ignorātibus demōſtrādas & ꝓpoſitum aucupātes de eorū errore alienis vtilitatibus liceat impedire. ¶ Nemo blaſphemet abſentē

Exo.c xxij. principē ſuū i lite quisvbi nō eſt ferrū ſi repēte mactetur idē patiatur qui percuſſit, quod fecit. Si vero por

Exo.c xxi. tus ad ꝓpria qui percuſſus eſt egrotet diebus multis deinde moriatur ſit innocens qui percuſſit. Sana tamen illo & multas expēſas in egritudine faciente reſtituat vniuerſa percuſſor quęcūq; in vulneris ſanandi ſēpus expendit & quęcunq; medicis rogauit. ¶ Qui mulierem pregnātem calce percuſſerit ſi quidem abortum fecerit, mulier pecunijs a iudicibus condemnetur tanq̄ per corruptionē vētris iplebis ſuę detrimentum. Dentur autē & viro mulieris pecunie. Moriente autem ea ex ea plaga & ipſe morti tradatur animam q; pro anima cēſente lege ponendam. ¶ Venenum neq; q̄ mortiferum neq; aliud quod ſit vtile leſioni: nullus iſrahelitarum habeat. Si vero inueniat hoc quiſquam poſſidere moriatur hoc patiens quod tole rauit ille contra quem venenū probatur eſſe confectum. ¶ Qui excecauerit ſimile patiatur: priuetur quo priuauerit alios niſi forte pecunias accipere voluerit qui cecatus eſt leges videlicet illidere licentiā q̄ paſſus eſt eſtimare paſſionis ſue caſum & cōcedētes ſi ſeuerior eſſe voluerit. ¶ Bouē

Monitio pentū cōtra filios inobediētes notanda filijs & parētibus.

Parentum verba ad filios

Cōtra filios parētum monitiones ſpernētes

Suſpēdatur filius parentū ſpernēs monitiones

Hebreis nō licet fœnerari ad vſurā

De mutuo reddēdo

Que nō ſūt accipiēda pro pignore

De pēa varia ꝓ furto

De his q̄ res .i. ditas iueniūt q̄ tenēt reſtituere

Detrahendo iumēto vicini de luto

Via ignorāti demōſtranda.

Pena percutiētis mulierē prегnantem.

Nullus venenū neq; q̄ mortiferum apud ſe habeat & pena illud retinētis.

De boue cornupetiēte i. ficiēdo & pena dñi ſui.

cornu percutientem dominus interficiat. Si vero aliquem interficiat taurus ipse quidē lapidatus mori
atur & neq; ad cibum vtilis habeatur. Si vero etiā culpabilis approbetur dominus ꝑsciꝰ eius esse na- A.
ture nec cauēs: & ipse moriatur tāq̄ ipse ei qui a boue ereptus est auctor mortis extiterit. ¶ Si vero ser Exo
uuꝫ vel ancillā bos perimat: ipse q̄dē lapidet triginta vero siclos eius domino: lapidati dominus dare .xxj.
damnetur. Bos autē si ita percussus mortuus fuerit vendatur: & qui mortuus est & qui percussit preciū
āborum eorum domini sibi distribuant. ¶ Qui puteum siue lacum effodiūt: diligētiam habeāt vt tabu
larū illic faciant tegumentū non vt aliquis haurire ꝓhibeantur: sed vt nullum sit ibi cadendi periculum
De tegumento puteis adibendo ꝓpter periculum.
Et si in huiusmodi ꝓfunditatem non clausam incidens iumentū alicuius moriatur eius precium dño
proprio soluatur. Circundanda quoq; est macerīa in puteis seu in lacis quę ꝓ muro fit quatenus nō si
nat aliquos deuolutos extingui. ¶ Depositū vero si quis acceperit tanq̄rem sacram aut diuinā ita cu
De depositō & restitutione lucratorum.
stodiat nulluſq; fraudare studeat creditorem neq; vir neq; mulier: nec si immēsam auri lucratus fit quā
titatē ꝑpetens quasi nullus sit qui eum possit arguere. ¶ Generaliter itaq; cōuenit vnumquēq; suā cō
Vnicuiq; cōscię tia testis.
scientiā scientē bene agere & testimonio sibi sufficientē vniuersa agere quę ab alijs possint laudis pre
mia condonare: & maxime respicientes ad deum quē nullus malignorum latere potest. ¶ Si vero nihil Exo.
agens dolose ꝓdiderit cui creditum est depositum veniens ad septem iudices iuret deū ꝙ neq; eius cō xxj.
De perdito deposito.
filio vel malicia periit neq; aliqua rei ꝓdite parte sit vsus & inculpabilis tūc abscedat. Si vero vel in ali
qua parte vsus fuerit rē sibi creditam ipse perdat etiam vniuersa & quecūq; receperit reddere condem
netur. ¶ Sicut autē de rebus depositis sancitū est: ita & si quis mercedē fraudet operantiū corporibus Ie.vi.
suis adhibeatur odibilis vnde non est fraudāda viri pauperi merces: sciētibus vniuersis ꝙ ꝓ terra alijs- B
Non est fraudāda pauꝑis merces neq; differēda ſolutio.
q; possessionibus eis deus hoc ꝑstitit. Sed neq; differenda solutio est sed sub die ꝑbenda tanq̄ nolente
deo fraudari quemq̄ vsu laboris sui.

¶ Sicut pro patris iniusticia (dicēte moyse) odio nō est habendus filius ita nec patri filij pctā sūt re-
pēsanda leges enī diuinas nulli mutare licet sed ab oībus sunt obseruāde ꝑcones aūt ante arma ad ho
stes quomodo mittendi sunt quiq; ab exercitu remittendi docet ipse moyses qui fructiferas arbores ꝓ
Filius ꝓ patris iniusticia nō puniendus neq; habendus odio.
machinis in obsidione ꝓhibet abscidi & mulierē virili vti vestito sicut virū femīnis sed oēs rebelles iu
bet int erimi aliꝭ ad tributa resignatis ꝑter chananeos qui omnes sunt exterminandi. Deu.
xxiij

Capi. xviij.

Peccata filiorum quō nō sunt patribus repensanda et cā ꝓpter quā est notāda
Quod mōstruosum est nō licet fieri.
FIlios ꝓ iniustitia patrum non debere puniri sed ꝓpter suam potius virtutē eis misericordia ꝑ
bēda est nō lesio: ꝙ filij pessimorū fuere patrū neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. ¶ Sed
neq; patribus filiorū sunt repēsanda peccata cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet
arrogent ꝓ superbiā: nolentes quę sunt vtilia doceri: & culeum fugere per quē vna secū & ma C
sculi virtutem & filiorū fructum procreationis amittunt: quem nobis hominibus ad augmentum gene
ris ꝑbuerit deus: quando hoc velut necesse filiorū futurorum agitur: & per hoc exterminatur eorum ini
tium. Nam sicut anime illorū debilitantur: ita & quę sunt corporis permutantur. ¶ Similiter autē quic-
quid putatur esse vidētibus monstruosum non liceat fieri neq; de hominibus neq; de ceteris aīalibus.
¶ Hęc siquidem vobis legū vestre reipublice sit pacifica cōstitutio: & deus propicius eius decorem in
uiolabilem conseruabit. Nullumq; fiat tēpus quod in aliquo aliquis hęc innouet & in cōtrarium mutet.
¶ Quia necesse est humanum genus in inconsiderata pericula aut voluntatias turbas incidere: etiam
de his breuia ꝑloquamur quatenus ꝑsciētes quę oporteat fieri ad opus salutis sitis idonei & non tunc
requirentes quę vos cōueniat facere minus instructi temporibus succumbatis. Terra quā vobis sine la-
boribus ꝑbuit deus & sine virtutis exercitatione concessit prestet quidem vt ea sine bello fruamini: ne-
q; aliꝭ in ea cōtra vos ꝓliātibus neq; intestina seditione concussis ꝓ quā cōtraria vestris partibus gerē-
tes: quę ab aliꝭ sunt custodita perdatis: sed vtentes legibus bonis quas vobis deus ꝑbuit persistatis. Si
vero casus belli aut nunc vobis aut vestris filijs postea forte ꝓuenerit: extra terminos hoc agatur. Belli
vero legationes & ꝑcones mittite ad voluntarios hostes. Ante arma nāq; bonoum est apud eos vti ser-
monibus declarantibus quoniam & militiā copiosam habentes & equos & arma & ante hęc ꝓpicium
deum & vobiscum pariter dimicantem tamē petetis alias petite vt nequaq̄ cū eis pugnare debeatis & De.20
res eorum auferre non conemini alias cogamini. Et si quidem consentiunt homum est seruare pacī. Si
vero confidentes in se quasi virtute ꝑcellant & vos vexare conantur exercitu ꝙ super eos inducite prin
cipe quidem vtentes deo omnipotente. ¶ Sub principe vero constituite vnum qui cunctos pręcellat.
Multorum namq; principatus his qui agere quicq̄ celeriter compelluntur impedimentum est & potius
Multoꝝ principatus in repētinis casibus periculosus et nociuus.
nouit nocere q̄ iuuare. ¶ Exercitus autē ducat mundus & inter oēs robore corpis & ai audacia valde ꝑ
positus Timidi aūt discernēdi sūt ne (dū circa cōgressionē cōuertūt ad fugā) hostib⁹ vire amagis adiciāt

Eos aũt(qui nuper edificauerũt domos quibus tps annale non fuit ad fruẽdum:& qui plantauerunt & necdũ participati sunt fructibus)in prouincia dimittendos.Sed etiam'eos qui sponsi sunt & qui nuper vxores duxerũt(& desiderio earũ parcentes vite & seruantes semetipsos:vt illis fruantur)arma tẽptare
D.c.20 contẽnant.¶Cũ vero(inquit)castra ducitis prouidete ne quid mali geratis. Obsidentes vero ciuitates
8.14. aliquas & lignis egẽtes ad machinationis opus nõ incidatis arbores terre fructiferas: ſ; parcite sciẽtes
D. eas a deo ꝓ vtilitate hoim esse ꝓductas:que si vocẽ haherẽt iurgium vobis inferrent quia cũ non sit in eis causa bellorum inique seditionis p̃iudicia patiãtur:& si virtus eis foret:etiam demigrarent & ad aliã
D.c.20 terrã decederẽt.¶Vincentes aũt in pugna rebelles occidite alios vero ad tributa reddẽda seruate:absq; sc; chananea hos enim cumomni domo cũctos oportet exterminare.¶Custodite autem in bello
D.c.20 ꝑcipue vt neq; mulier vtatur instrumento virili neq; vir tunica muliebri.
¶Moyses quadragesimo anno cõscriptas leges quas'deuteronomij librũ dicunt archãq; cũ tabulis de cẽ ꝑceptorũ & tabernaculũ'sacerdotibus tradit ex hortãs populũ ad vindictã Amalechitarũ altareq; erigendũ ꝓpe vrbẽ Sychimoꝝ versus ortum solis ordinauit benedictionesq; & maledictiones/quas bonis & malis frequẽtes dabat/in vtroq; altaris latere cõscripsit ab omni populo ꝓ legũ custodia iusiurãdũ exigit vtq; cõtra trãsgressores dei vlciscantur iniuriã p̃dixitq; futuras calamitates super hebreos ꝓpter eorũ peccata hortabaturq; Iosue exercitũ cõtra chananeos ducere multitudinẽq; populorũ flentẽ cõsolabatur ascendens cum senioribus populi in montẽ Abarim nube circundatus ab humanis sublatus ẽ anno etatis suę vigesimo super centesimũ.

Capitulum.xxix.

De.c.3 Vsmodi siquidẽ moyses hebreorũ rẽpublicã dereliquit. Leges autẽ prius quadrage-
De.c.33 simo ãno cõscriptas tradidit de q̃bus sũ in alia cõscriptiõe dicturus.Reliquis vero die-
E bus frequẽtes eis bñdictiones ꝑ ecclesiã tradidit & iup eos qui nõ legitime vluerẽt sed que i eis sũt diffinita trãscẽderẽt maledictiones iposuit.¶Deide hexametrũ eis carmẽ effecit qđ in libro dereliquit in sacrario cõseruãdũ eloquiũ cõtinẽs futurorũ'seccũ dũ q̃ꝑ
De.c.31 oia facta sũt & fient nullaq; veritate'priuat.¶Hos ergo libros simul & archã/in qua &decẽ verba duabus tabulis cõscripta recondidit/& tabernaculũ tradidit sacerdotibus & ꝑpulum exhortatus est vt dũ obtinerent terrã & collocarent in ea Amalechitarum non obliuiscerentur iniuriã sed sup eos castrametati penã de eis sumerent eo q̃ꝑ eos in deserto afflixissent.¶Capta vero terra chananeorũ: omnẽ eius
D.c.27 multitudinem quidem perimi iussit & altare erigendũ q̃ꝑ ad solis respiceret ortũ:non longe ab vrbe.Sichimorum inter duos montes Garizeo quidez adextris posito a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur diuisoq; exercitu ꝑ sex tribus in duobus mõtibus & cũ eis leuitis & sacerdotibus.Primum quidem eos qui in mõte garizeo essent orare sanciuit bona super eos accidere qui circa religionem dei legũq; custodiam studiũ haberent ne'offenderẽt in his quę moyses imperauit & his fauere alias tribus rursumq; his orantibus sex alias,respõdere benedicentes deinde trãsgressoribus ponere maledicta & in eorũ confirmatione sibi tribus adiunicem consonare.¶Cõscripsit autem benedictiones & maledictiones'eorũ vt
2.19 nequaq̃ longo tẽpore hęc doctrina deficeret :que etiã moriens in altaris latere vtroq; conscripsit stante populo & secũ sacrificia & holocausta celebrãte quod nequaq̃ fecit vlterius.Hęc ergo cõstituit moyses & hebreorum gens hęc mãdata sequendo consistitalias constitit.¶Altera vero die populum cum mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit ita vt etiam famuli adessent:& eis iusiurandum pro legum custodia;celebrarent:vt de deo pfecte cogitãtes neq; cognatis fauentes neq; terrore permoti neq; aliam quãlibet causam fortiorem q̃ legum custodiam arbitrãtes earum'precepta transcenderent:sed si
.19 nequisquã eorũ consanguineus tentararet huius conuersationis iura,confũdere, siue ciuitas foret i eis vlciscerentur & singulariter & cõmuniter & cum eis ꝑualerent'etiam fundamenta subuerterent:vt neq; panimětum contemnẽtium si'esset possibile remaneret:si vero nequirent ferre tormentum hoc ipsũ ostẽderent quia nõ sua voluntate fecissent.Et in his quidem multitudo iurabat.Docuit autẽ eos quemadmodũ sacrificia precipue deo placerent & quomodo ꝓciantes digni fierent vtentes cõiectura lapidũ de q̃bus primitus declarauit Prophetauit aũt q̃bus iesus ꝑsente moyse.Igitur moyses cuncta quę forẽt ꝓ populi salute facienda in bellis simul & in'pace tractãs legibusq; cõpositis & distributis:pariter reipublice ornamentis ait quia ei diuinitas indicauerit si transgrederẽtur eius religionẽ hebręi experirentur aduersa ita vt eorum terra armis hostium compleretur:& vrbes destruerentur & tẽplũ concremaret & viri venditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante:eosq; cum talia sustinerent frustra esse penituros.Deus tamen inquit qui vos creauit &ciuitates ciuibus vestris tẽplũq; restituet:eritq; harum rerum calamitas nõ semel sed sepius affutura.¶His dictis exhortatus'est iesum ad chananeos exercitum ducere'tanquam deo cooperante in his quecumq; tentarent.Et omni multitudini benedicẽs:qñ ego inquit ad nostros pergo maiores & deus hodie me ad illos ire decreuit grãs ei quidẽ adhuc viuẽs

Qui noua fecerũt edificia aut plantationes.
Noui sponsi.
Fructifere arbores ꝓ machinis nõ sũt icidẽde.
Rebelles i bello occidendi alijs ad reddẽda tributa seruatis ꝑ ter chananeos q̃ oẽs sũt exterminandi.
In bello ꝓhibetur mulier/ virili tunica vestiri similiter vir muliebri.
Moyses bonis benedictiones dedit malis vero maledictões
Exametrũ carmen cõscripsit moyses quod in bíblia vocat cãticum Deuteronomij.
Librũ deuteronomij archãta bulis decẽ ꝑceptorũ & tabernaculum tradidit moyses sacerdotibus exhortãs populuz ad vindictam Amalechitaruz omnesq; chananeos perimi.

Hortaꝫ moriẽs Moyses Iosue exercitum ducere cõtra chananeos multitudi ni bñdicens cũ gratiarũ reddi tione deo & ꝑpulo.

vobiſq; p̄ſens refero ꝓpter prouidentiam eius quoniã non ꝓpter libertatem ſolummodo veſtram gerens ſed etiã ꝓ muneribus optimis ſemper exhibuit laboranti mihi & ſollicitudinem omnez adhibenti ꝓmeliori veſtra conuerſione ſua ſolatia nõ negauit & in omnibus placidum nobis prebuit ſemetipſum. Magis aũt ipſe fuit qui etiam bonã cogitationem dedit finem conceſſit me vtens ſub principe pariter & miniſtro in quo & populum veſtrorum voluit adiuuare pro quibus oĩbus benedicere virtuti dei cui cura erit & in futuro cogitare de vobis. moriẽs optimum iudicauit & ipſe vtiq; hoc debitũ deo reſtituens: & vobis ad memoriã derelinquens: quia colere vos ſemper hunc oportet & honorare & leges rerum oĩm quas p̄ſtitit placiduſq; permanens adhuc prebebit tanq̃ optima dona ſeruare quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus: qui legiſlatori facit iniuriã: & leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum vero non ꝓuocetis ad iniuriam neglectis legibus quas ipſe generãs dedit vobis. ¶ Hec autem moyſe ad finẽ vite dicẽte & cũ benedictione ſingulis tribubus futura ꝓphetante populus ceſſit cũctus ad lachrimas: vt demonſtrarent lugubrem in eius morte paſſionem. Sed & paruuli flentes cum adhuc magis ad retinẽdam triſticiam inualidi forent declarabant quoniam & ipſi virtutem eius & magnitudinẽ vltra ipſam infantiã ſentiebãt. Erat vtiq; iuuenibus ac matribus erumna magna & triſticia. Aliq̃ nã q; ſcientes quali auctore priuarẽtur de futuro lugebãt. Alijs vero maximus adhuc inerat luctus: quoniã cum nondum bene eius viderentur deguſtare virtutẽ: tali principe fraudabãtur. ¶ Nimiet atem vero gemitus populi atq; dolorũ conijcere poterit vnuſquiſq; ex eo q̃ tunc ipſi legiſlatori ꝓueniſſe dinoſcitur. Nam dum omni tẽpore ſuaderet non oportere quẽq̃ ꝓ futura dei ĳci morte tanq̃ hoc volũtate & legis natura ferente in his tñ que gerebantur a populo victus eſt vt defleret. Igitur properantẽ quo erat auferendus cuncti cũ lachrimis ſequebantur. Et moyſes alios quidem manu ſilentium faciens procul quietos manere ꝓximos autẽ ſuis cõſolabatur ſermonibus ne ſequentes lugubrum ei facerent finẽ. Illi vero etiã ei hoc p̄ſtandum iudicantes vt propria voluntate diſcederẽt ſemetipſos in aliſs locis retinuere flentes & abeuntem lachrimis cõcurrentibus intuentes. Quẽ ſolũmodo ſeniores deduxerunt: & põtifex eleazarus & princeps ieſus. ¶ Cũq; veniſſet ad montẽ qui vocatur Abarĩ qui eſt excelſus & ediuerſo poſitus hiericho terrã optimã chananeorũ & amplam intuentibus ad viuendũ prebens: ſeniores dimiſit. Et dũ ſaluaret eleazarum & ieſum eiſq; loqueretur nube ſubito ſuper eum laſtante in quadam valle ſublatus eſt. ſcriptũ eſt autẽ in ſacris libris eum fuiſſe mortuum ꝓpter metũ: ne propter excellentiam virtutis que erat circa eum ad diuinitatẽ abiſſe putaretur. ¶ Vixit omne tps annorum viginti et centũ ex quibus a parte tertia priceps fuit minus vno mẽſe. Defũctus eſt aũt vltim omẽſe anni qui a macedonibus vocatur diſtrus apud nos aũt adar alias adariinitio menſis: ſapientia cũctos homines qui fuerũt quotẽũq; tẽpore ſuperans: & odtime his que intelligebãt vtens ad dicendũ vero & ad loquendum populo valde gratiſſimus & alia multa bona poſſidendo nimis idoneus: ſic quoq; cunctis abſtinens paſſionibus vt neq; ꝑ ſe in eius anima putaretur: ſed ſolũmõ eorum noĩa ſciret & in aliſs potius q̃ in ſe eſſe cõſpiceret. Et dux quidẽ iter paucos ſimul fuit ꝓpheta vero qualis alter nullus ita vt quicqd eũ cõtigiſſet loqui deus putaretur audire. Luxit aũt hũc populus trigita diebus & nũq̃ hebreos triſtitie magnitudo tãta detinuit: quanta fuit in tranſitu moyſi diligebant etenim eũ nõ ſolũ qui fuerant experti: ſed etiã qui eius legebant leges queſtioneſq; faciebant vehementiſſimas & eius virtutem conſiderabãt. Finis itaq; moyſeos declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit liber quintus cõtinens tempus annorũ quadringentorum. lxxvi.

¶ HISTORIA LIBRI IOSVE INCIPIT.

¶ Mortuo moyſe ioſue (qui a ioſepho ſp̄ noĩatur ieſus) dux hebreorũ ad ciuitatẽ hierico exploratores mittit quos Raab ſublimi ſtipula abſcõdẽs a morte liberauit vnde et ab ipſis dato iuramento ſola in hierico a morte fuit preſeruata.

Capitulum primum.

IOyſe itaq; p̄dicto modo ab hoĩbus abeunte Ieſus iã ab omnibus in eo legitimis fidem habẽtibus & luctu quieſcente precepit vt populus eſſet preparatus ad expeditum Miſit itaq; exploratores ad hierico qui & virtutem eorum & quã ipſi voluntatem habere viderentur agnoſcerent. Ipſe vero diſponebat exercitum: tanq̃ iordanẽ oportuno tẽpore tranſiturus. Et conuocans principes tribuũ ruben & gad & p̃ſides manaſſe cuius tribus mediã ptẽ in arõ aſcripſerat inhabitare que eſt chananeorũ terre pars ſeptima: commemorabat eis quecunq; moyſi promiſiſſent: atq; poſcebat vt preſtantes & illius prudentie qui neq; dum moreretur circa eos defeciſſet: & vtilitati communi ſemetipſos ad ea que precipiebat ꝓniſſios exhiberent. Et cum equitibus quinquaginta militibus a tmatorum a loco qui dicitur. Abela ad iordanẽ acceſſit: inſtadijs ſexaginta. Cũq; fuiſſet illic caſtrametatus repẽte exploratores aduenerũt nihil eorũ q̃ agebãt apd̃ chananeos ignorãtes Latẽter ei prius

A.

B. Deu. c. 34

D. c. 34

C

Ioſue. c.

Ioſue. 2

Peſſimus eſt q̃ leges cõtẽnit.

Moyſes futura ſingulis tribubꝰ moriẽs ꝓpheta uit in oĩbus ad fletũ ꝓuocatis.

Cauſa gemitus populi propter mortem moyſi.

Moyſes populos flẽtes conſolabatur

Mors moyſi q̃ in mõte Arabim

ſeniores dimittens nube circũdatus eſt ſublatus eſt.

Iſte mons in biblia dicit nebo

Etas moyſi.

Commendatio moyſi

Ioſue dux populo ꝓ moyſi.

Mittunt exploratores ad hierico vrbem.

Ioſue ad tribus Rubẽ & gad & mediã manaſſe verba. Apparatus exercitus.

Exploratores recenter prius intrẽ vrbis fores

Cudinem conſiderant.

omnem vrbem eorũ licẽter cõ ſiderauerunt ſimul & muros qui eſſent frotes & qui non ita cauti eſſe vi
10.c.2 derentur ſed & portas (que dũ eſſent fragiles) opportunum p̃berent inuaſuris introitũ. Non autẽ cura
bant ciues quicũq; videbant eos iſta cõſiderare putãtes viſionis gratia vt peregrinos aptiſſima eos ci-
uitatis loca ſingula pſcrutari nõ voluntare tamẽ hoſtili. ¶ Cumq; veniſſent in quo etiã cenaturi erant
eſſetq; eis iã diſcedẽdi cura nunciatum ẽ regi cenãti q̃ exploratores quidã ciuitatis ex hebr̃eorũ exer
citu venientes eſſent in Raab habitaculo cum multa latendi prouidentia conſtituti. Ille vero repente
eos p̃cepit comprehenſuros adduci. vt eos torquens cognoſceret quid agere volẽtes adeſſent. Cũq; in
uaſionẽ eorũ Baab agnouiſſet nam ſupra murum ſtipulam lini ſiccabat exploratores quidem illic ab-
ſcondit. His autem qui fuerant miſſi a rege dicebant q̃ peregrini quidam ignoti fuerant ante paulũ q̃
ſol occumberet apud eam: & cenãtes abceſſerant. Quos ſi timorẽ ciuitatis & periculũ ferentes veniſſe
10.c.2 putarent ſine labore eos comprehenderent pſequẽtes. Illi vero muliere ita lonquente nullum eius do
lũ aduertentes alias ſentientes abceſſerunt: neq; pſcrutantes habitaculũ eius. Cũq; perrexiſſent per
vias per quas eos p̃cipue ire credebant & que ducerent ad vada iordanis: & nullum ſignũ agnoſcerẽt
a labore quieuerunt. ¶ Tumultu autẽ ſedato: raab deducens viros & periculũ pro eorum ſalute faciẽs
ſuum quę ſi cãpi in eorum occultatione potuiſſet nequaq̃ ſupplicia regis euaderet: ſed cum omni do
mo peſſime deperiſſet: rogabat vt haberent ſui memoriam: & dũ chananeorum terrã obtinerent huius
ſalutis repreſentationẽ eos ſibi conferre poſcebat. Quo facto dimiſit eos ire ad ꝓpria iurantes vt eam
B. liberarent & qui cum ea forent: dum venientes in ciuitatem vaſtarent eã & omnes habitatores illius ſe
cũdum ſententiã apud ſe pręfinitã vna perimerẽt. ¶ Hec enĩ illa ſe ſcire dicebat ſignis dei virtute mõ
ſtratis. At illi & de p̃ſentibus gratias referentes & de futuris iurabãt opere ſe repẽſaturos fore & ſuade
bant vt ſentir et capiendã ciuitatem omnem poſſeſſionem ſuam atq; domeſticos in illo habitaculo re
conderet: & ante ianuas coccineum funem appenderet quatenus ſciens domũ princeps ne quid ei ma
li fieret: cuſtodiret. Adijciebãt enim Nunciabimus ei quia tuo fuerimus ſolatio liberati. Si quis vero pu
gnando ceciderit tuorũ aut nequaq̃ nobis hoc aſcribas. Quapropter deũ quem iurauimus nunc tibi ꝓ
ponimus vt in nullo debeas quaſi de iuriſiurandi trãſgreſſione dubitare. ¶ Et illi quidẽ hęc ꝓmittẽtes
abiebãt demiſſi per murum: & ad ſuos puenientes nunciauerunt quęcumq; in vrbe geſſiſſent. Ieſus au
tem pontifici Eleazaro & ſenioribus dixit quę fuerãt ab exploratoribus iurata raab. Qui iuſiurãdũ ſua
quoq; ſententia firmauerunt.

¶ De miraculoſo Iordanis tranſitu & ordine tranſeũtium poſtquem edificato altari ex duo
decim lapidibus de iordanis profundo extractis propter miraculi memoriam: paſcha celebrãt hebrei
ipſis mãna deficiente. Species ciuitatem circundantibus hebreis hierico omnino euertitur maledicun
turq; reędificatores. Capitu..ij.

QFtuente vero duce tranſitum fluminis: cum eſſet eius impetus grandis & neq; pontibus trãſi
retur: nam primitus nõ erat iunctus: qui etiam ſi vellent ei põtem facere nequaq̃ ſe arbitra
bant ꝓpter hoſtes habere permiſſionem. Inter hęc deus tranſibilem fluuium fieri ei permi
ſit magnitudinem eius imminuẽs. ¶ Et duobus tranſactis diebus ieſus tranſpoſuit cunctum exercitu
totamq; multitudinem tali modo. Precedebant equidem ſacerdotes habẽtes archam deinde leuite ta
bernaculum & vaſa que ad ſacrificiorum miniſteria ſunt neceſſaria deerẽtes. Sequębatur leuitas per
tribus ſuas omnis exercitus habens in medio infantes & mulieres. Metuebãt aũt propter eos ne vim i
flumine paterentur. Cumq; ſacerdotibus primis introeuntibus meabilis iã fluuius videretur altitudine
C quidẽ eius imminuta: alueo vero eo q̃ multus nõ eſſet fluctus quaſi ad ſicci pauimẽti inſtar expoſito
omnes iam confidenter fluuium trãjmeabant & qualem eum deus futurũ eſſe p̃dixerat talem eſſe con
ſpiceibant. ¶ Steterunt autẽ in medio ſacerdotes donec turba trãſiret & ſecuritatem attingeret. Oibus
itaq; tranſeũtibus egreſſi ſunt ſacerdotes liberum iam fluuiũ relinquẽtes vt more ſuo diſcũberet. Et flu
uius quidẽ egreſſis hebręis denuo creuit & recepit ſuã magnitudinẽ. Illis vero quinquagita ſtadijs p̃ce
dentibus exercitus vſq; ad decẽ ſtadia ierichontis acceſſit. ¶ Ieſus aũt altare ex lapidibus quos ſinguli
c.ſ principes tribuũ tulerãt de ꝓfundo iordanis iubente ꝓpheta conſtituens pro futuro ſigno interrupti flu
minis ſuper eum ſacrificauit deo & feſtiuitatẽ paſche in illo loco cũctus celebrauit & oia que eis primi
tus de erant facillime tũc abũdabãt. Nã & meſſem iam maturã chananeorũ metebant & cetera opulen
tiſſima poſſidebant. Tunc enim eis etiã cibus manne defecit: quo aliti quadraginta fuerãt ãnis Cũ vero
hęc iſrahelite facerẽt & chananei nequaq̃ cõtra eos exirẽt: ſed clauſi muro q̃eſcerent ieſus eos obſidere
deliberauit & ꝓria die feſtiuitatis ferebãt archã ſacerdotes p̃cedebãt ſeptem buccinis ſuis tubas mittẽ
tes rogabãtq; ſimul exercitũ vt viriliter circuirent murmurũ ſenioribus ſuis ſequẽtibus & tubas mittẽti
bus ſolũmodo ſacerdotibus. Quo geſto: ea die nihil ãplius faciẽtes ad caſtra reuerſi ſũt ¶ Cũq; hoc ſex
diebus feciſſent ſeptia die omnẽ ꝑplm colligẽs armatorũ Ieſus captiuitatẽ vrbis ãnũciauit: & q̃a illa die

Exploratoribus in domo Raab ciuitatibus nun cij a rege ibidẽ eos comprehẽ ſuri mittitur.

Raab explora toribus recepto iuramẽto ꝓ ſui & ſue domus li beratione cũ ce teri hierico oẽs ciues eſſent pi turi eos abire p miſit.

Demiſſi explo ratores p murũ venerũt adſuos Hebręis iorda nis fluuiũ tran metuẽtibus di uinitus fit tran ſitus.

Steterunt ſacer dotes in fluuio trauſeũte turba Altare ex .xij lapidibus de ꝓ fundo iordane p principes tri buum apporta tis in ſicco edifi catur feſtumq; paſche celebrat

Raab futura ce des & nihil oino prede retinendum animo.

Septies circundatibus hebreis murihierico corruerunt.

Cedes maxima ciuium hierico ex ruina muroru. Raab cū suis liberata ciuitas hierico oīno incenditur.

Iosue gras Raabi egit & eā agris multisq; rebus honorauit.

eis deus eā sine eorū labore contraderet: muris eius sponte ꝓstratis. Omnia tamen occidēda quecūq; placuissent animo habere ꝓcepit & nullo labore ab hostium nece quiescēdū & vtneq; misericordia cedendi: neq; circa ꝑdā vagando fugiētes cōtemnerēt inimicos. sed animātia cuncta perimerent, & nihil ad vsū ꝓprie volūtatis auferrent argentū vel aurū quocunq; inueniretur iussit auferri: vt deo precipue gestorum ꝓ inimicie seruarētur quod primum fuissent ciuitate subacta percepte. Solam vero raab liberandā decreuerunt & generationem eius: eo q; ei exploratores prebuerant iusiurandū. Hec dicēs Iesus atq; disponens exercitū deduxit ad ciuitatē. ¶ Circuibant autē iterū vrbem archa precedente: & sacerdotibus ad opus populum commonenti bus. Cumq; septies circuissent & paulatim quieuissent repente cecidit murus: neq; machina neq; aliqua violentia muro ab hebreis. illata. Illi vero ingredientes vrbē hierico oēs in ea peremerūt inopinabilem muri ruinam obstupescentibus vtiq; eis & ad defensionē suam inutilibus subito cōstitutis. Necabantur autē per itinera constipati & in domibus apprehensi: nulliq; penitus parcebatur sed omnes pariter occidebāt vsq; ad mulieres etiā & infantes eratq; ciuitas plena mortuorū corporibus: & nullus effugit necis incursum. ¶ Ciuitatem vero cūctam incēderunt: simul & regionem Raab vero cum suis ad cenaculum cōfugientes exploratores eripuerūt. Quā dū ad se Iesus venire fecisset: gratias egit ꝓ exploratorū salute: & ꝓ tali beneficio dixit non se retributionibus fore minorem Donauitq; eam repente multis agris & rebus honorauit. Si quē vero locum ciuitatis pertransibat ignis eum destruebat & super habitatores eius deiciebat. ¶ Sed & si quis vastatā post ea vellet instruere maledixit: quatenus qui fundamēta murorū iaceret: priori filio careret: qui vero perficeret & nouissimum simul amitteret. Hoc vero maledictum nō neglexit diuinitas. sed in posteris dicturus sum passionē que ꝓpter eā factam euenerit. ¶ Cōgregata est igitur innumera multitudo argenti simul & auri necnon & eris cū nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad vtilitatē ꝓpriā ea dirripuisse. Et hec quidē Iesus sacerdotibus thesaurorū recondenda contradidit. Hoc ergo modo periit hierico.

¶ De furto anathematis in hierico per Achar atq; ꝓ illo peccato triginta sex hebreorum occisione in bello contra ciuitatē Adan quę in biblia hay appellatur oratione neq; Iesu ꝓ populi cōsolatione cui facta reuelatione vt furtum sorte perquiratur quo inuento mori adiudicatur.

¶ Capitulum tertium.

Furto anathematis ꝓ Acharū q cōtextā auro clamidē suffodit i tabernaculo.

Galgala locus vbi Iosue castra metatus est.

Tristicia hebreorū ꝓpter mortem occisorū & eorū penitentia.

Oratio Iosue ad deū ꝓ consolatione populi afflicti.

Reuelatio facta Iosue de furto anathematis vt sorte requiratur suo.

Sors in tribu Iudasiꝑ Achar q apprehēsus occiditur propter Anathema. ibi biblia dicit q; fuit lapidatus.

Achar vero Zabdi filius ex tribu iuda dū inuenisset chlamydē regiā totā auro cōtextā habentē auri massam hoc est siclorū pondo ducenta crudele iudicans si is q periculū habuerat lucrū inueniēs qd in sua vtilitate cōferret daret, hoc deo nō magis egenti foueā faciēs valde ꝓfundā i suo tabernaculo suffodit eā: latere iudicās deum sicut potuit cōmilitones F.

¶ Vocatus est aūt locus in quo castrametatus est Iesus galgala: quod nomē significat libertatē. ¶ Trāseuntes enim fluuiū iā semetipsos ab egyptijs & erūnis deserti: cōfidebant esse securos. Post paucos vero dies vastationis hierico: misit Iesus triginta milia armatorū in ciuitatē Adan positam super hierico quatenus dimicarent. Et congressis hostibus ceciderunt hebreorū viri sex & triginta. Cūq; hoc nunciatum fuisset israhelitis: magnā tristitiam & crudelē angustiā protinus habuerūt non tantum propter cognatos amissos licet omnes viri boni & nimis exerciti perissent) q̄tum ꝓpter desperationē suam. Credētes enim iā se terrā obtinuisse & a ꝑli ꝭ iam exercitum vacare hoc taliter deo ꝓmittēte potiores inopinabiliter videbant hostes. Et saccos superinducētes stolis suis: tota die in luctu erant & lachrimis cōstituti: nulla re inherentes nec cibo. Casu siquidē q cōtigerat grauissime videbantur afflicti. ¶ Videns autē Iesus exercitū ita percussū & ex omnibus rebus iam pessima desperatione deiectū audacter accessit ad deū & ait. Non nostra petulantia venimus vt hāc terram armis subiceremus. sed Moyse famulo tuo ad hoc nos hortante ꝓcessimus: dum multis signis possessionem huius terre prębiturū te nobis esse ꝓmisisti ac exercitū armis hostiū facere meliorem. Quę sunt hec quę repente nobis venerunt. Nunc aūt ꝑter spem decepti videmur: & tanq̄ nō firma sint tua ꝓmissa quę moyses prędixit afficimur: & deteriora nunc de futuris metus nos desperabiles habet primo experimēto talia sustinentes sed tu domine quoniā tibi virtus est malis his adhibere medicinā: & ꝓsenti nostrę tristitię prębere victoriam: etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terram iacens deprecabat deum. Cui responsio a deo data est vt surgeret & exercitū a sua pollutione purgaret. Propter furtū enim rei dicat arū: hanc deuictionē nūc super eos euenisse dicebat. Sorte vero requiratur qui fecerat: ac cū puniret victoria semp de hostibus proueniret. ¶ Hęc ergo populo iesus enarrabat & vocās Eleazarū pōtificem & ꝓcipes tribuū sortē per eos mittebat. Cūq; hoc deductū i tribu iuda factū esse declararetur rursus per genus sortem misit & veritas huius iniquitatis circa cognationem achar illuxit. Tunc denuo per vuumquemq; virum inquisitione facta: apprehēsus est achar. Ille vero cū nō potuisset negare deo dūm eum ita constrinxisse ꝓbabat in furto confessus est & pertulit in mediū vestem. Et ille quidem repente peremptus: turpem penam & incunctanter congruam sue ꝓsumptioni promeruit sepulturam.

A. ¶Iterum exercitus hebreorũ cõtra ciuitatẽ Adan que in biblia hay dicitur instructus victoriam habuit vnde preteriti Gabaonite de longinquo venire finxerunt vt cum hebreis fedus iurarent qđ & factum est sed eorum detecto dolo publice seruituti mancipantur.

Exercitus hebreorũ cõtra Adã que in biblia dicitur hay & instructio ipsius p Iosue.

¶Capitulum quartum.

IEsus autem purgatum exercitum deduxit ad Adan vrbem & nocte circa ciuitatẽ insidijs constitutis diluculo cum hostibus est cõgressus. Illis autem cum fiducia propter priorem victoriam super eos euntibus ,simulando secedere populus hebreorum hoc
9.d.8. modo longius eos quos persequentes traxit quia illi ciuitate & tanquam de victoria erant confidentes. Dum vero restitisset exercitus contra faciem eorum didicisset; signa constituerat eis quos i insidijs collocauerat: eosq; exitasset ad pugnam: tunc illi ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent, circa muros ciues intenti: aliqui vero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant meatibus occupati. Illi equidem ciuitatem ceperunt & omnes occurrẽtes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad preliũ occurrentes omnes conuertit in fugã. Dũq; refugerent quasi ad integrã ciuitatẽ cum et ipsam captã inspicerent & incẽsam cum mulieribus ac filijs agnouissent p agros dispersi sunt defendere semetipsos solitudine nõ valent es cũ talis siquidẽ calamitas hostes apprehendisset infantũ turba capta est atq; mulierũ: & rerũ aliorumq; vasorum innumera multitudo: necnõ greges pecudũ hebrei ceperunt multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hec oia iesus i galgalis positis militibus est partitus. ¶Gabaonite vero habitãtes iuxta hierosolymãvi
10.c.9 dentes passiones que ,puenerãt hierico & adamitis & ad semetipsos trãsire hãc vastationẽ extimãtes. Iesum autẽ aperte rogare voluerunt. Neq; eni hoc impetrare se quasi aliqđ mediocre putabant: dum in interitu totius chananeorũ gentis eũ pugnare cognoscerent: cheseritas autẽ & chaherimitas q vicini eis erãt ad auxiliũ popposcerunt dicentes neq; illos periculũ declinare: sed istos israhelite deuicerant admodũ vero possent magnitudinẽ eorũ virtutis euadere. Et dũ hec verba placuissent miserunt legatos ad Iesum amicitiam postulantes quos pcipue iudicabant idoneos agerent que oibus expedirent
11.c.9 Illi vero confiteri se chananeos incautũ existimantes: fugere se huiusmodi periculum crediderũt: si diB. cerent nihil sibi cũ chananeis quolibet mõ cõpetere: sed longissime ab his habitare: & venisse se ,p fide virtutis eorũ ambulantes itinere multo. Et ,p coniectatu sermonis huius vestimenta monstrabant veles enim cũ uoue fuissent quando egrediebantur. longo itineris tempore atritas sibimet asserebãt Cilicinis enim vt eorũ verbis crederetur vestibus vtebãtur. Stantes ergo in medio dicebãt se missos a Gabaonitis & vicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem more federis patrie sue. Agnoscentes enim dei gratia atq; dono chananeorũ cerrã eis possidere cõcessum his tributa ferre gratãter & ciues eorum fieri ,pmereri. ¶Hec itaq; illi dicentes & iudicia itineris ostendentes; rogabant hebreos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autẽ dictis eorũ credens q nõ essent de gente
10.c.10 chananeorũ amicitias fecit cum eis & Eleazarus pontifex cum senioribus pbuit iusiurandũ habituros amicos & socios nihilq; cogitare aduersus eos iniuste: populo scilicet iure iurãdo cõsentiente. Et illi q dẽ que voluerãt callido consilio promerẽtes: ad semetipsos abibant. Iesum autem castrametatus cõtra chananeos i cõfinio gabaonitarũ & agnoscẽs nõ ,pculab hierosolymis gabaonitas inhabitare & chananeorũ generis esse vocans eorũ principes de falsitate culpabat. Illis autem non aliam pter hãc salutis occasionẽ se habuisse dicẽtibus & ,pterea ad hec ex necessitate venisse: cõuocabat pontificẽ eleazarũ & seniores eisq; censentibus publicos eos famulos ne insiurandum transgrederẽtur esse decretum. Et
C illi quidem ,p calamitate que cõprehenderat eos hanc sui cautelã atq; custodiam inuenerunt.

¶Iosue Gabaonitas a hierosolymorum & rege quatuor vicinis regibus ipsos obsidentibus/diuinis in celo ostensis signis/liberans ipsosq; quinq; reges in spelunca latẽtes occidit sed & omnibus chananeorum interemptis regibus prouinciam libentius possidebat.

Rex hierosolymorum cũ quatuor vicinis regibus cõtra Gabaonitas quos iuuit Iosue & liberantur ab illis quinq; regibus quorum nomina exprimũtur in biblia.

¶Capitulum quintum

QVm vero rex hierosolymorũ grauiter ferret eo q gabaonite cũ iesu pacta fecissẽt: vicinarũ gentium reges cõtra eos pugnaturos ad solatia cõrogauit. Quibus eis pbentibus/quatuor enim erant/& cũ eo castrametantibus circa quendam fontem nõ procul a ciuitate dum iam putarent obsessionẽ gabaonite auxiliatorẽ aduocauerunt iesum. Ad hoc enim ventũ erat vt a suis quidẽ perimi se putarent: & ab eis qui ad interitũ chananeorũ gentis castrametabantur: saluari se ,pter amicitias existimarent. Iesus autem cũ omni excercitu ad eorum solatia properare festinans
10.c.10 & die noctuq; perãbulãs diluculo venit ad hostes et fugientes sequebatur pergens in descensu bethura alias bethoron. ¶Vbi etiã dei cooperationẽ cognouit significantẽ sibi tonitruis & fulminibus & ingrãdinis demissiõe maiore q solitũ ẽ insup, et die crescẽte ne nox succedẽs hebreorũ ipetũ refrenaret Iesus
Aut reges in qdã spelũca celatos circa matitã inuenit oesq; puniuit. ¶Q đ vero lõgitudine tũc dies extẽ

Fedus cũ Gabaonitis iuramento firmatum.

Gabaonitarum detecta fraude publice seruituti ,pter iuratũ fedus mancipãtur que seruitus in biblia declaratur.

Sacre scripture testimõio ,pbat iosephus diem illum fuisse ,plixiorem.

sus est & plus solito creuit: palã est p scripturas quę sunt in tẽplo repositę. Sic igit exterminatis regibus D
q̃ deduxerant cõtra gabaonitas exercitũ reuersus est rursũ ad chananeę montana Iesus: & multa cede
facta sumens p̃dam venit ad exercitum galgalis constitutum. ¶ Et cum de hebrẽorum virtute per cir
Maxim⁹ appa- cuitum habitantes sermo discurreret & stupor haberet omnes audiẽtes multitudinẽ perẽptorũ: castra Io.
tus aliorũ regũ metati sũt sup eos reges chananei q̃ circa libanũ mõtẽ habitabãt & chananei q̃ in cãpestribus erãt: pa
Chananeorum lestinos secũ ducẽtes veneruntq; ad ciuitatẽ Byroi alias berothi galileę superioris & deiersi qui locus
cõtra hebreos. nõ est ꝓcul a galileis. Totus aũt exercitus armatorũ erat trecẽta milia & duo milia curruum. Turbabat
Victoria Iosuę itaq; hęc multitudo & ipsum Iheſum & israhelitas & sperare meliora propter timoris excellentiã dubi
percussit oẽs re- tabant. Deo ꝓautẽ arguente timorẽ eorũ & si magis solatiũ ab eo quererent (vt deuincerent inimicos)
ges et vastauit ꝓmittente: & iubẽte equos hostiũ subneruare: currus incendit. Dux in promissionibus dei factus fidẽs
chananeos vsq; perrexit: ad inimicos & quinta die veniẽs cõtra eos egressus pugnaq; fortis effecta & cedes potior cre
ad equos quos di poterit vel audiri. Persequẽs aũt eos multũ perãbulauit omnem exercitum hostium prẽter paucos
occidit currus. omnes extinguens regesq; ceciderunt vniuersi. Deficiẽtibus aũt hominibus ad interficiendos equos
Quinto omnes Iesus eos occidit & currus incendit. Quo facto ꝓuinciam licentius possidebat: nullo p̃sumẽte bellum Io
chananei ferre eis inferre. Sed & ciuitates obsessione capiebat & quicquid potuisset sumere deuastabat. ¶ Quintus iã
extincti. annus transierat: & nullus remãserat chananeorũ nisi qui munitione murorũ effugerant. Iesus autem
Tabernaculũ i de galgalis denuo castra metatus: sacrũ tabernaculũ cõstituit circa ciuitatẽ sylon alias sylo. Locus enĩ
sylo & deide ad oportunus pulchritudine videbatur donec edificare tẽplũ quietis causa ꝓmitteret. Et inde ꝓcedẽs ad
sychimam ꝓce- Sichimã cũ omni populo: deo altare constituit vbi moyses quoq; p̃dixit. Et distribuens exercitum in
dens altare con monte quidẽ garrizi constituit mediũ & in bael dimidiũ in quo altare edificauit necnon & leuitas sa-
struxit. cerdotesq; diuisit sacrificantes autẽ & maledicta faciẽtes & ea in ara cõscripta relinquentes ad syloam Ioc
Epilogantur re- denuo sunt reuersi.
ges a Iosue & he- ¶ Iosue in Sylo populo congregato dei beneficia commemorat qui (triginta & vno debellatis regi
breis victi. bus) terram ꝓmissam veraciter iubet mensurari & estimari quam cũ principibus tribuũ nouẽ tribubus B
& dimidie p sortẽ diuidit prius Amorrea per moysen alijs duabus tribubus & dimidie distributa:

¶ Capitulum sextum.

IEsus autẽ cum esset senex & chananeorũ ciuitatẽ non facile capi videret tam propter loco Io.
rum munitionẽ in quibus erant quã propter fortitudinẽ murorũ quos pro naturali ciuitatum
custodia circumduxerant & credebãt hostes desperatione tẽtationis ab obsidione recedere:
nam propter interitum suum chananei cognoscentes israhelitas egressuros ab egypto omni illo tem-
Iosue senex po- pore erant ad faciẽdas ciuitates fortissimas occupati: cõgregari ergo iesus tunc populum in ecclesia fi- Io
pulum in Syloe loe p̃cepit. Quibus summo studio concurrẽtibus cõmẽorabat eis & de quibus fuerant iã potiti & actus
cõgregari iussit quos gesserant: quam essent optimi & deo p̃bente digni: & q̃ virtute legum quas sequebãt: triginta &
quibus benefi- vnum reges p̃sumentes ei bellum inferre deuicerant: vt & omnẽ exercitũ quicunq; superauerat contra
cia cõmẽorat- eorum fortitudinẽ se dimicare ita necauerant vt nec eorum generatio relinqueretur. Cũ vero ciuitates
dina. Reges de alie quidẽ iam capte viderentur apud alias autẽ longo tẽpore magna p̃silione adhuc opus esse propter
bellauit. murorum munitionẽ & habitantiũ in eis audaciam: petebat eos qui transiordanem erãt vt laborantes
Terrã ꝓmissam cum eis & in periculo adiuuãtes fratres suos sortibus ꝓprijs fruerẽtur: grates vti q; eis ꝓ labore restitu
istituit Iosue mẽ endas. ¶ Tunc etiam singulos iait ꝓtribubus de quibus testimonium daretur eo q̃ virtute p̃cellerẽt di F
surãdã per do- rigendos: qui terram metientes fideliter & in nullo malignantes: eius magnitudinem sine dolo renun-
ctos & veraces ciarẽt. Et iesus quidem hęc verba faciens populum habuit sibi fauentem: & viros qui terram eorum de
mẽsores berẽt metiri direxit dãs eis aliquos terre mensores doctos: quos propter artem veritas non lateret: mã-
Natura tre cha dans eis vt in ea mensura estimarent & felicem terrã; & quę minus esset idonea. ¶ Natura namq; cha-
naneorum & cõ naneorum terre huiusmodi est vt & planicie magnam habeat & fructus ferre sit copiosa. Quę cõpara
paratio ad alias ta quidẽ alie terre creditur esse felix: cũ locis autẽ Hierichontis & hierosolymitarum estimata: putatur
terras. valde vtilissima licet omnino ex spacio parua & eorum multa mõtana sint. Magnitudine vero fructuũ
Potius estiman & ad cibos aptorũ & pulchritudine: alia similis nõ est. Et ꝓpterea estimãdas potius q̃ metiẽdas decre Io.c
da ẽ terra q̃ me uit has sorte dum sepius vnum iugerũ pro mille sit dignum. ¶ Viri autem qui missi fuerant cum essent
tienda. decem circueuntes & estimantes terram septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylon: vbi ta
Diuisio terre no bernaculum constituerunt. Tunc iesus Eleazarum et seniores cum principibus tribuum sumens diuisit
uẽ tribub⁹ didie hęc nouẽ tribubus & dimidie manasse scd; magnitudinẽ singularũ tribuũ mẽsurarũ efficiẽs. ¶ Cũq; mi Io.c
pro sortẽ. &c. sisset sorte: iude q̃dẽ tribus sorte, cadẽte elegit supiorẽ Idumeã que i lõgũ q̃dẽ extẽdit vsq; ad hierosoly
Sors iude idu- mã: latitudine vero vsq; ad paludẽ sodome cõstituta est in hac sorte: ciuitates erãt schalon Gaza. ¶ Sy-
mea superior & meõ vero in secũda sorte ꝓcesit idumea quę circa egyptũ ẽ & arabie montẽ. ¶ Beniamitę vero sorti
eius ciuitates. ti sũt a iordane quidẽ flumine vsq; ad mare lõgitudinẽ latitudine que hierosolymis berheliscq; tminãt

A Hęc autem sors angustissima fuit propter terre felicitatem. hierichon enim & hierosolymitarum tulerūt
Ios.16 vibes. ¶ Effrem autem tribus a iordane flumine vsq; ad gasaram. longitudinem habuit. latitudinē ve-
Ic. 7 ro quęcūq; habuit helys vsq; ad campum maximum terminatur. ¶ Manasses vero medietas a iordane
Ic.19. quidem vsq; ad ciuitatem doron: latitudinē autē habet ab bitisanos quę nūc scitopolis appellaī. ¶ Post
hos autem ysachar carmelū montē & fluuium in longitudinem habuit. Tabirium vero montem in la-
Ic.19. titudinē. ¶ Zabulonite vero vsq; ad Genesar descēdentē circa carmelū & mare sortiti sunt & conualle;
quę carmelū nuncupatur eo q; etiam huiusmodi sit. ¶ Aserite vero omnem terram quę ad sydonē con
Ic.19 uersa habuerunt. Ciuitas autem Arce in eorum parte fuit: quę etiā Hactipos nuncupatur. ¶ Partes
vero ad orientem conuersas vsq; ad damascū ciuitatem & galileam superiorem Neptalitę sumpserunt
Ic.19. vsq; ad montem libanum fonteſq; iordanis: quorū fluctus de montibus est collectus. ¶ Danite vero lo
ca conuallis ad occasum solis posite tenuerunt. Azoto & doris: determinationemq; Iamniā & geth. ab
Ethcron. vsq; ad montem ex quo tribus iuda pendebat ¶ Sic itaq; diuisit Iesus terram. nouem atq; di
midie tribui eam tradidit possidendam Nam Amorreā quę & ipsa ab vno chananei filio sic vocata est
Moyses dudum capiens tribubus duabus dimidieq; distribuit. Hoc autem & primitus indicaui. Loca
vero circa sydonem: & artheos: & amatheos: & aritheos: inculta tunc erant.

¶ Iosue senio confectus/leuitis triginta & octo ciuitatibus quarum tres erant pro fugacibus distribu
tis diuisaq; omnino prēda) nullum chananeorum inter hebreos iubet reliqui sed omnes interimi/& ex
ercitum in Amorrea constitutum ad dei precepta exhortatur. gratias ipsis agendo quos remittens ad
sortem admonet vt vnanimes semper permaneant. Capitulum septimum

B. IEsus autē cū eū iam senectus impediret vt posset ea quę cogitabat efficere & dū q; post
eū erāt principatū sumpturi negligēter in cōmuni vtilitate cōuersarētur: precepit singu
c.21 lis tribubus vt nullus de chananeorū gne in terra quā sunt sortiti relinqueretur. hāc eni
cautelā eis atq; custodiā paternarū solēnitatum fore. hanc etiā Moysen prędixisse com
memorās. & hoc ei credēdū esse dicēs. ¶ Sed & leuitis octo & trigita ciuitates esse resti
c.20 tuēdas qui nā prius acceperāt i Amorrea decē. quarū tres distribuit fugacibus. habitan
das: id est de tribu iuda Hebron: Sichē vero ex effrē. & Cades de neptalim. Est autē hic locus supra gali
leā. ¶ Diuisit autē & cūctas predas reliquias. Erat nāq; terra ampla & magnas diuitias obtinebat. habū
dabāt eni & cōmuniter oēs & eorum singuli auro & vestibus & aliis vasis & quadrupedū copia. quorū
c.22 numerus comprehendi nō poterat. ¶ Post hęc autē exercitu i ecclesia cōuocato: leis qui supra iordanē in
Amorrea cōstituti erāt. quorū exercitus quinquagita milium armatorum esse videbatur ita locutus est
Quoniam deus & pater & dns generis hebreorum hanc terram possidere cōcessit & possessam semper
se nobis seruare promisit: pro cuius mādato cognatis indigētibus promptisi me vos obtulistis ad omnia
instū est nulla vos difficultate vlterius detinere quiete iā frui. securis vtiq; vobis de voluntate vra. quia
si rursus opus fuerit eā ad necessaria insegniter offeretis neq; post hos labores eritis aliquādo tardiores.
C Cras ago vobis pro periculis in quibus iuuistis non modo solū: sed etiam semper acturi sumus: & q; cū
sitis boni memoriā habeatis omnium: & mente retinetis quęcūq; per vos prouenerunt nobis & quoniā
vtum bonorum vestrorū propter nos distuliſtis. & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore con
fistimus. postea vestra sorte frui vtile iudicastis. Accesserūt aūt super bona vestra ex laboribus quos no
biscum habuistis multę diuitię prędā potiorem augentes & aurum & argentum: super hęc omnia quod
maius est veiter fauor. Ob quā rem ita & nos ad quodcumq; volueritis in repensatione paratos habe
bitis q; nequaq; horū quę Moyses prędixit estis obliti illo etiam ab hominibus abeūte: nec est quicq; in
quo vobis gratiarum debita non soluamus. Gaudentes ergo vos ad sortes vras dimittimus & rogamus
vt nullum esse terminū nostrę cognationis existimetis. nec q; inter nos iste fluuius est alteros nos & nō
hebreos esse credatis. Omnes enim sumus ex abrahā qui hic & illic habitamus: vnusq; deus qui & ve
stros maiores & nostros ad illorum perduxit vitam. Cuius religionis habere curaꝫ. & cōuersationis quā
per Moysen semper constituit. Perdurantes enim in istis dei fauorem & eius solatium semper habebi
tis. Conuersis vero vobis ad imitationem gentium externarum. aduersabitur vestrum genus. Hęc cum
dixisset singulos maiorum & communiter multitudinem eorum salutans: ipse quidem restitit. ¶ Dedu
xit autem eos populus non tamen sine lachrimis & vix semetipsos ab inuincem dimiserunt.

¶ Redeuntes Rubenitę/& Gadditę cum dimidia tribu Manasse ad locum sue sortis altare super ior
danis ripam ędificauerunt vnde ab aliis de idolatria accusantur (sed missis legatis eorum audita excu
satione legitima) pacificantur. & (iosue phinees fratrum purgationem referente) pacificasq; immolauit
hostias. qui populum in dei voluntate permanere admonens. decimo super cētesimum anno maxime
dignus moritur. & in tribu Effraim ciuitate Thamua quo etiam tempore mortuus est Eleazarus sacer
dos phinees filio sacerdotium susciplente. Capitulum octauum.

c.v.

Sors effraim. iiij
Sors manasse. v
Sors ysachar. vj

Sors zabulō. vij
Sors Aser. viij.
Sors neptali. ix
Sors dan. x.

Amorrea prius distributa per Moysen.

Iosue singulis tribubus præcipit nullū chananeū in terra hebreorum relinqui.

Sors leuitarum triginta octo ciuitates.

Decē ciuitates i Amorrea pro leuitis quarū tres erant refugij.

Iosue ad exercitu; supra iordanem in Amorrea habitantem exhortatio.

Gratias agit Iosue pplo & exercitui.

Exhortat Iosue hebreos oēs tam illos qui sunt vltra iordanem q̄ illos qui sunt citra vt vnanimes permanerent.

Redeũtes rubenitę & Gadditę & dimidia tribꝫ Manasſę altare ſuꝑ ripã Iordãis ędificauerũt vñ ab aliis accuſantur idolatria q̃ arma ſumentes dei iniuriam vlciſci parantur.

Mittuntur legati ad Rubenitas &c. pro inquiſitiõe ędificati altaris.

Verba phinees legati Rubẽitas &c. icrepatoria & monitoria ad penitentiam.

Terrã iterum diuidẽdam offert

Excuſant ſe Rubenitę &c. legatis ſatisfaciẽtes.

Reuerſus phinees ad ioſue q̃ audita legatiõe pacificas immolat hoſtias.

Ioſue ppſo diuina bñficia commemorãs ipſos in dei voluntate poſcebat pmanere.

Mors Ioſue etatis .cx. annoruꝫ.

Epilogus annorũ ioſue qui cuꝫ Moyſe quadraginta annis fuit & populi dux ſex & viginti.

TRanſiens autẽ fluuiũ tribus ruben & gad & quicũq; de manaſſe pariter ſequebãt altare ſuper ripã collocauere iordanis: vt memorabile ſignũ generationi futurę cognatiõis eorũ qui itra iordanẽ habitare videbãt exiſteret. Audiẽtes autẽ qui intra iordanẽ erãt eo q̃ dimiſſi ab eis altare conſtituiſſent & neſciẽtes qua hoc volũtate feciſſent: ꝓ noui tate tẽ culturę deorũ peregrinorũ hoc celebratũ credẽtes. & ſacrę religioni derogatuꝫ veriſimile iudicãtes: erãt armati ad vltionẽ eorũ qui locauerãt altare fluuiũ trãſituri & puniturí eos quaſi pro paternarũ deſtructione ſolẽnitatũ. Non enĩ videbãt eis iuſtũ vt cognationẽ reſpicerẽt aut dignitatẽ eorũ qui auctores fuerãt harũ rerum: ſed dei cõplectebantur mandata & quomodo honorari cõgaudeat. Et illi quidẽ armati ſunt per furorem. Retinuit autẽ eos Ieſus & põtifex eleazarus & pariter ſeniores. ſermonibus ſuadentes: vt prius experimenta eorũ volũtatis acciperent. deide ſi malę voluntatis agnoſcerent eorũ mentes: tunc armis ſuper eos incederent. Miſerunt itaq; ad eos legatos phinees filiũ eleazari: & decem alios apud hebręos honoratos. cognituros ſapiẽter vt quid altare tranſeuntes ſuper ripã fluminis ſtatu iſſent. Cũq; illis tranſeuntibus & ad eos venientibus fuiſſet eccleſia cõgregata. ſtãs phinees hæc dicebat. Magis equidem deliquiſtis q̃ poſſitis correcti de futuro ſermonibus emendari. Verumtamẽ non ſecundum magnitudinẽ iniquitatis nos reddituri vobis ad arma repẽte vltionẽq; deſcendimus. cognatos namq; verbis prius corripere vos volentes hanc celebrauimus legatiõnẽ quatenus agnoſceremus cauſã pro qua acceſiſtis vt altare fabricaretis ne petulanter armis vos adire videremur vtrũ voluntate bona feciſtis hoc an reuera culpa conuincitur. vnde in vobis iuſtius vlciſcamur. Nõ enĩm credimus vos ipſius experimento dei voluntatem ſepius agnoſcentes. & auditores legum quas ipſe vobis contulit exiſtentes diuiſos a nobis & in propriã ſortẽ veniẽtes quam dei gratia & ipſius circa vos prouidẽtia meruiſtis eius obliuionẽ habere & tabernaculum archamq; deferentes & altari (quod nobis eſt propriũ) peregrinos itroducere deos / chananeorum mala ſectãtes. Sed nihil inique feciſſe optamus agentes penitentiã: & nequaq̃ vereri timentes alias veſaniẽtes vlterius / legumq; paternarum pudorem / memoriãq; ſumẽtes. Si vero in delicto conſiſtitis: nequaq̃ laborem pro legibus refutamus. ſed tranſeuntes iordanẽ defendimus eas & ante omnia deum. Nihil vos a chananeis differre credentes: ſed ſicut ipſos vos quoq; ſimiliter perimentes. Non enim putetis q̃ tranſiſtis fluuium: etiam a dei virtute eſtis extranei. Vbiq; enĩ in his quę ſunt ipſius eſtis. & fugere poteſtatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si vero creditis hunc locum vbi nunc eſtis poſiti impedimentũ eſſe correctionis. nihil prohibet terrã denuo diuidere: eãq; ad pecudum paſcua deputare. Sed agite tẽperãter: & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo per filios & vxores / ne nobis faciatis neceſſitatem huius defenſionis q̃ nec veſtrę nec ipſorum ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare. vt nõ verbis vinci potius q̃ experimẽtũ velitis ſuſtinere pręliorum. Hęc phineęs dicente: pręſules eccleſię & ois multitudo cœperunt de querimoniis ſatisfacere. & profiteri neq; ab eorũ ſe cognatione receſſiſſe. neq; pro nouitate altare condidiſſe. ſed & deum vnum noſſe qui hebręis eſt oĩbus communis & illud altare poſitum ante tabernaculuꝫ ad ſacrificia faciẽda. Hoc aũt altare ꝓpter qđ & ſuſpecti eſtis facti. dicebãt nõ pro religiõe collocatum ſed vt ſignum fieret & indicium in futuro veſtrę familiaritatis & neceſſe eſt nobis temperare & i patrijs legibus permanere. non autẽ tranſgreſſionis initium ſicut ſuſpicatum eſt facere. Teſtis autem nobis ſit deus: q̃ iſtud altare non pro tali cauſa conſtruximus. Vnde meliorẽ habentes de his opinionem / nihil culpetis vlterius neq; eos extra ſortẽ iudicandos eſſe credatis: nec eorum ſimiles qui cum generis abraham ſint ad nouas ſolẽnitates accedunt. ¶ Hæc dicentes laudans phinees reuerſus eſt ad Ieſum: & eorum verba populo nunciabat. Ille vero gaudens q̃ neq; vlla foret pugnãdi neceſſitas: nec ad ſãguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos: pacificas deo pro his hoſtias immolauit. Et dimittens poſt hæc multitudinẽ in proprias ſortes Ieſus ipſe in ſichẽ cõmoratus eſt. ¶ Poſt hęc autem anno viceſimo ſenior iam exiſtens conuocauit honoratos maxime ciuitatum & principes & ſeniores. & multitudinẽ quantumcumq; erat cõgregari poſſibile. Quibus in vnum conueniẽtibus cuncta beneficia dei commemorabat. erãt autẽ multa per quę ab humili forma ad hanc gloriam & ſubſtantiam peruenieſſent: & ſeruare dei voluntatẽ quia talis circa eos eſſet orabat: & pie cunctos poſcebat agere: per quod ſoluꝫ eis grata diuinitas permaneret. Hoc enĩ bene ſe habere dicebat vt tranſiturus a vita: huiuſmodi eis monita derelinqueret poſcebatq; ab illis vt quę diceret memoria retinerent. ¶ Et ille quidem talia preſentibus loquens defunctus eſt: cum vixiſſet annis centum & decem. Quorum cũ Moyſe quidem pro doctrina vtilium rerum cõmoratus eſt quadraginta. dux autem poſt illius mortem ſex & viginti fuit annis: vir nec ſapientia indignus nec eorũ quę cogitabat vt multa ſapienter ediceret inexpertus. ſed vbiq; ſummus & ad opera periculaq; magnanimus audax bella diſponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua virtute cõueniens. Sepultus eſt autem in ciuitate Ihamna: in tribu effraim. ¶ Eodem vero tẽpore mortuus eſt & eleazar pontifex. phinees filio ſacerdotium derelinquens cuius ſepultura facta eſt in gabatha ciuitate.

D

E

Ioſ.

P

Ioſ. &

I.c.

¶HISTORIA LIBRI IVDICVM INCIPIT

Mortuo ioſuę ducatus/deo reuelante/tribui iuda datur cū qua ad pugnandum aſſumpta eſt tribus
A Symeon qui chananeorum exercitus regem Adonybezech capiētes qui/ amputatis manuum & pedū ſummitatibus/vſq; hieroſolymā captiuū duxerūt vbi mortuus eſt. Quiq; plurimas vaſtātes ciuitates/ terra hebron data caleph. & filijs ietro/ iuda & Symeon tribus ciuitates chananeas in montana & campeſtribus cœperunt multumq; belloq; locupletatę receſſerunt arma deponentes/ Beniamitę quoq; ciues hieruſalem contra dei pręceptum ſecum & alię tribus tributarios receperunt. Capitulum nonum.

[u.c.] ¶POſt horum itaq; tranſitum phinees prophetauit ſecundū dei voluntatē ad delendum chananeorū genus. tribui iudę prebēdū eſſe principatum. Erat enim ſtudium in populo cognoſcere: quid etiam deo placeret. Tunc aſſumpta eſt etiā tribus Symeon ad pugnandū. quatenus exterminatis hoſtibus ſub ditione etiā eos qui in ipſa ſorte cōſiſtebant efficerent. Chananeis autē viuētibus apud ſe illo tēpore: cū magno exercitu eos i bezedin alias bezidin expectabāt regi bezedinorū Adonibezech. principatū credentes quod nomen ſignificat dominus bezedinorum. Adoni ei hebręa lingua dominus indicatur. Sperabant enī vincere iſrahelitas mortuo ieſu. Cōgreſſi vero iſrahelitę duabus tribubus quas prędixi. magnifice pugnauerūt. & occiderunt quidē eorum
u.c.] decem milia. fugantes autem reliquos & inſequentes: Adonibezech quoq; ceperunt. Cuius dum manum ac pedum inciderent ſummitates: dixit non ſemper latere deū: illa patiēs quę cōtra vos & ſeptuaginta reges facere non erubuit. Et viuū quidē hunc tulerunt vſq; ad, hieroſolymam: mortuum vero ſepelierunt. Et egrediebantur vaſtantes ciuitates & plurimas capientes. ¶Inter hæc obſederunt hieroB ſolymam. ſed hanc quidē longo poſt tempore capiētes. omnes in ea habitantes interemerunt. Erat enī eis valde grauis de ſuper munitio murorum & loci natura reſiſtendo. ¶Vnde caſtrametati ſunt in hebron & hanc capientes omnes interfecerunt. ¶Relinquebatur autē adhuc genus gygantium quorum propter magnitudines atq; formas in nullo aliſ hoibus proximas vltra modū mirabiles hactenus oſſa monſtrantur: in nullo his de quibus fides habetur equalia, quorum genus leuitis pręcipue dedere mu-
[u.c.] nus etiam cum duobus milibus cubitis. ¶Terrā quoq; caleph dono dederunt mandato moyſeos. Hic enim fuit vnus exploratorum quos miſit moyſes in chananeam. Dederunt autem & filijs ietthrim alias ietro madianite qui fuit gener Moyſeos terram ad poſſidendum. Nam patriam reliquentes ſecuti ſunt eos & fuerunt in deſerto cum eis. ¶Tribus autem iuda & ſymeon ciuitates quidem chananeas in mōtana ceperunt/ in campeſtribus vero & ad mare poſitas & Aſchalonem & Azotum. Fuaſit autem Gazā
[u.c.] & Accharon. Nam dum eſſet in campeſtribus & copioſam haberent curruum habūdantiā. imuentes ſibimet potius affligebant. Et iſte quidem tribus maxime bellando locupletatę: ad ciuitates proprias receſſerunt & arma depoſuerunt. ¶Beniamin vero quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſe
C runt tributa perſoluere & ita quieſcentes omnes alios quidē interficere alios vero pericula ſuſtinere ad terrarum ſe tradidere culturam. Hoc autem & reliquę tribus imitantes beniamitas faciebant: & eorum tributa percipientes, permittebant chananeos ſine periculis & prelijs eſſe. ¶Tribus autem effrem cum obediſſet Bethelam: finem dignum tempore & magna laborum obſeſſione inuenire non potuit quando quidem licet affecti in obſeſſione omnimodo perdurabāt. Deinde efframitę ſapientes quendā in ciuitate cōtemplantes neceſſaria deferentem: fidem ei dederunt vt ſi ciuitatem traderent. ſaluarent eum & cognatos eius eriperent. Et ille quidem in his iurabat ciuitatem ſe traditurū. Qui tradēs vrbem: cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi: tenuerunt de cetero ciuitatem.

¶Auaricię & ocio vacantibus hebręis & lucrorum libidini hoſteſq; contra dei pręceptum inter ſe permittentibus indignata eſt diuinitas. Seditione namq; inter eos orta ratione vxoris leuitę a Beniamitis raptę & violatę quam mortuam in duodecim partes maritus diuiſit miſitq; ad ſingulas tribus partem vindictam petens tanti facinoris. Capitulum decimum

[u.c.] ¶IGitur poſt hęc circa hoſtes quidē molliores erāt iſrahelitę: circa terrā vero & eius operā diligētiā potius exhibebāt. Qui ad diuitias ſe tradētes p ępulas & libidinē iā virtute deficiebāt & i cōuerſatione legū integri nō erāt. In his idignata diuinitas ſuſcitauit primū quidem vt ita dicā ſua volūtate chananeos qui poſtea ſcđ; eorū actus multa cōtra eos
[u.c.] crudelitate ſunt vſi. Hebręi nāq; & circa ea quę dei ſunt negligētes erāt: & circa bella difficiles: cū multa chananeis abſtulerit & ad labores iā eſſēt propter ępulas diſſoluti. age-
[u.c.] baturq; vt eorū optima cōuerſatio deperiret: & ſeniores non audiebāt. nec aliorū pręceptum: nec priorū vlla ſolēnia cōſeruabāt. Erant autē magis libidini lucrorū intenti: & propter multam requiem ſeditio
[u.c.] eos crudelis iterum compręhēdit: & ad hoc vſq; perducti ſunt vt ad inuicē huiuſmodi cauſa pugnarent pro qua deleta eſt tribus beniamin. pręter ſexcētos viros. ¶Vir leuita de populo qui erat ſortis effrem & ibidem habitabat. de bethleem duxit vxorē. Hic autem locus eſt tribus iudę: Cumq; vehementer amaret coniugem & eius pulchritudine deuictus afficeretur: quādo ab illa nō ſimiliter amabatur. & ille pro

Mortuo Ioſue effraita ducatuſ (deo reuelante) datur tribui iudę cū qua etiā aſſūpta eſt tribus ſymeōn ad pugnādum.

Adonybezech rex chananeorum exercitum ducēs cōtra hebręos.

Obſederunt hebręi hieroſolymam cōtra ipſā tamē tunc non preualuerūt. capta hebron oībus iteremptis.

Oſſa gygantiuꝫ mire magnitudinis.

Tribus Iuda & Symeon ciuitates chananeas i montana cœperunt & i campeſtribus multumq; bello locupletate receſſerunt arma deponentes.

Effrāitę bethelā ciuitatē obſidentes lōgo tēpore tādem medio cuiuſdam ciuis eam obtinuerunt

Auaricie &ocio hebręi vacātes hoſteſq; ſuos iter ſe contra dei p̄ceptū permittētes idignatā ſibi ſeſerūt diuinitatē Seditione iter eos orta inſurgentibuſq; ī eos chananeis Seditio inter iſrahelitas ,ppter peccata ſua.

Mulier virũ relinquẽs abijt ad parẽtes quã vir secutus reduxit

pterea passione amoris eius potius vreretur: lites frequẽter inter eos veniebant. Ad vltimum vero mulier his grauata, relinquens virum ad parentes abijt mense quarto. Vehemẽter aũt ferens vir per amorẽ venit ad soceros, solutisq; litibus placatus est circa eã. Et quidem diebus quattuor ibidem cõmoratus ẽ prębentibus ei hospilitatatẽ puellę parentibus. Quinta die placuit vt abirent. & circa meridiem sunt egressi. Tardius autem dimittebant parentes filiam. & diei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ famulus sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier vehebatur: Cũq; venissent circa hierosolymã ambulantibus stadijs triginta, persuasit famulus vt manerẽt ne & propter noctẽ ambulantes difficultas aliqua cõprehenderet: dũ nec procul hostes existerent & tempus frequenter incautum faciat suspecta: etiã quę putãtur esse tutissima. Illis autẽ nõ placuit apud alienigenas viros succedere (eratq; ciuitas chananeorũ) sed accedẽtes viginti adhuc stadijs optabãt ad propriam descendere ciuitatem. Cumq; hæc sentẽtia valuisset: venit in gabaa tribus beniamin iam vespere. Et cuꝫ nullus ciuium eum in mãsione susciperet: senior quidã ex agro descendẽs qui de tribu quidẽ erat effrem: in gabaa vero cõmorabatur videns eum iterro gabat quis esset & propter quas causas mittẽs cũ iam essẽt tenebrę necessaria cenę requireret. Ille vero leuitã quidẽ se dixit esse mulierẽ autẽ a parentibus reducere. & ad propria remeare. Habitationẽ vero

¶ Iuuẽculi Gabaonitę ad sẽis ianuas pro vxore leuitę rapiẽda accẽdentes vim fecerunt.

significat habere se in sorte effrẽ. Quẽ senior & pro cognatione & eo ꝙ eãdem possederat tribũ: & propter colloquiũ ad suum duxit hospitium. Quidam vero iuuẽculi gabaonitarum mulierem in platea videntes: & pulchritudinem stupescentes: dum apud illum senem eam successisse cognoscerent cõtẽnentes eorum infirmitatem & paucitatem venerunt ad ianuas eius. Et cũ eis senior (vt abscederent) suppli caret & vt nec violentiã inferrent hospiti nec iniuriã. Illi petebant vt data sibi muliere a rerũ inuasione recederẽt. Seniore vero dicẽte quia & cognata esset leuitis: & ꝑ libidinẽ in lege iniquę delinquerẽt. De

Senex propriaꝫ filiam pro peregrini vxore liberanda obtulit.

ficientes circa iustitiã deridebant minabanturq; se eum interficere eo ꝙ eorũ cõcupiscentiam impediret. ¶ Cũq; in necessitatem venisset: nolens hospites in contumelia magna relinquere. suã eis filiam cõcessit. dicens eis minus esse peccatum si concupiscentiam suã in ea complerent q̃ si iniuriam peregrinis inferrent: & iniuriã non perferre quos susceperet. hoc modo putabat. Cum vero illi nequaq̃ a suo feruore pro peregrina recederẽt sed imminerent vt eã acciperent: ille quidem supplicabat vt nihil iniquę prę

Rapta vxore leuitę ꝑ totam noctẽ i eius corpore ludibria exercuerunt vnde & mortua est.

sumerẽt ¶ At illi rapiẽtes & adijciẽtes pro libidine violẽtiã. ad semetipsos mulierẽ deduxerunt & per totam noctem vsq; ad principium diei in eius corpore ludibria sunt extenti. Illa vero defecta i his quę prouenerãt ad hospitẽ redijt. & contristata in his quę pertulerat. per verecũdiam ad faciem mariti mini me presumebat accedere eumq; circa se. pro his quę contingerent incurabilem putabat lectuloq; decũbens animam dereliquit. Vir autẽ eius arbitratus sopore graui mulierem detineri. nihil mali metuens excitare eam temptabat & consolari: quia raptorum nõ spontanea voluntate se prębuisset iniurijs. ¶ Cum

Mortuã vxorẽ leuita in duodecim partes diuidens ad singulas tribus partẽ mittit vindictã petẽs facinoris.

vero recte defunctã cognouisset: ad malorum magnitudinẽ imponens fumento: mortuam ad se portabat vxorem. Et diuidens eam per mẽbra in partes duodecim per tribus singulas destinauit. mãdatum dans portantibus vt proderẽt actores mortis eius. & eius modi crudelitatem cũctis tribubus indicarẽt.

¶ Tanti facinoris aspectu afflicti & visu hebręi itaq; concitati repente arma sumentes cõtra Gabaonitas volebant irruere sed a senioribus impediti mittunt legatos. qui vbi Gabaonitas superbos & contumaces inuenisse denunciant: hebręorum omnium exercitus mittitur contra eos qui (& si in primo & secundo conflictu fuerunt victores) demum tamen simulata hebręorum fuga a ciuitate exeuntes omnes (prẽter sexcentos viros) occisi sunt cum iabitis paucis iabitarum reseruatis virginibus, quę postea supstitibus bẽiamitis (contribulibus hoc permittentibus) nupserant vnde & alijs virginibus per matrimonium beniamin reparata est tribus.

Repente arma contra Gabaonitas assumere voluerunt sed a senioribus licet impeditis miserunt legatos

Capitulum. xj.

ILli autem & aspectu & auditu grauissimorum malorum affecti nullum primitus huiusmodi sumentes exemplum ira itemperata & iustissima concitati in Sylo ante tabernaculum sunt congregati & in arma repente procedere tentabãt & insilire gabaonitis vt hostibus. Retinuerunt autem eos seniores. suadentes non aportere sic cito contribules ferre bellum: anteq̃ verbis agerent de criminibus quando lex nec circa extraneos permetteret prẽter legationem Israhelitas bella tractare: si forte penitẽtiam agerent qui iuste aliquid assumpsissent. Bonum ergo esse: vt legi obedientes ad gabaonitas mitterent & mali auctores expeterent quibus prębitis eos punirent. contemnentes autem armis adirent. ¶ Miserunt ergo ad gabaonitas accusantes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcentes qui legitime non egissent. quasi esset iustum vt pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitę vero neq; iuuenes tradiderũt & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire prẽceptis in nullo se putantes minores armis: neq; multitudine nec bellandi presumptione. Erant enim nimis instructi & super alias tribus industrij. Despexeruntq; illos & indignati e diuerso: tanq̃ compressuri violentiam facientes. ¶ Cumq; talia fuissent Israhelitis enunciata: iusiurandum fecerunt nullam suorum viro Beniamitę dare nuptijs filiam. sed armari super eos & amplius eis q̃ aduersus Chananeos insistere quos hebręi sępius expugnassent. ¶ Re

pente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadraginta milia virorum. Beniamitę vero habuerunt viginti quinq; milia armatorum. & alios ſeptingentos qui ſiniſtris manibus ad fundibulas videbantur experti. ¶ Et in ipſo prelio circa gabaa fugauerunt Iſrahelitas beniamitę viri: ceciderunteq; ex eis viginti duo milia: fuiſſentq; plurimi forte necati niſi nox eos retinuiſſet & a pugna ſoluiſſet. Et beniamitę gaudentes abibant in ciuitate: Iſrahelite vero obſtupeſcentes ſe ita victos ad exercitum remeabāt. ¶ Altera vero die rurſum congreſſi beniamitę vicerunt: & mortui ſunt decem & octo milia Iſrahelitarum. mentesq; exercitum reliquerunt. ¶ Venientes autem in Sylo ciuitatem proxime conſtitutā & ieiunantes altera die deprecabantur deum per phinees ſacerdotem. vt eius ira quieſceret: eiq; in duabus eorum deuictionibus ſatisfieret. daretq; eis potentiam contra hoſtes atq; victoriam. Deus autem hęc fieri phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: mediā quidē partē in inſidijs circa vrbem nocte collocauerant: medij vero beniamitis congreſſi. paulatim eis imminentibus recedebant & beniamitę pſequebantur hebręis paulatim refugientibus & omnino volentibus omnes reos ab vrbe protrahere. Quos quaſi fugientes inſequebātur. itavt etiam ſeniores & iuniores i ciuitate propter infirmitatem relicti diſcurrerēt adire volētes hoſtes. Cum vero multū a ciuitate receſſiſſent fugere quidem hebręi ceſſauerunt cōuerſi aūt ſteterunt ad pugnā & illis qui in inſidijs erant dederunt ſignū. Qui ſurgentes cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. ¶ Illi vero vt ſenſere ſe eſſe deceptos in anguſtia cōſtituti in quadam valle coacti & cōcauo loco collecti ſunt & iaculis ſauciati ita vt oēs interirent pręter ſexcētos viros. Quiq; conuerſi & conſtipati: & per medios hoſtes tranſeuntes effugerūt ad vicinos mōtes. quos tenentes ibidem cōmorati. Ibi vero viginti quiq; milia & centum: ſunt extincti. ¶ Igitur Iſrahelitę & gaբaa ciuitatē igne cōcremauerunt. & mulieres & inſantulos maſculos peremerūt: aliſ beniamitarū ciuitatibus ſimilia facientes. ¶ Sicq; erant contra eos infeſti. vt etiam habitas qui erāt galaditidis regionis eo q; eis auxilium non prębuiſſent contra beniamitas. mittentes duodecim milia de ſuis armatis iuberent eos interimi. Occideruntq; hi qui fuerant miſſi omēs pugnaces ciuitatis cū filijs & vxoribus pter quadringētas virgines. Tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem corruptę mulieris: & armorum ab eis dicta cōditione. ¶ Poſt hæc autem Iſrahelite pro calamitate beniamitarū penitentes & ſuper hoc ieiunare propoſuerunt: licet iuſta paſſi eſſent eo q; in legem peccauerint. Tunc ſexcentos qui fugerēt euocauere legationibus: erant eni ſupra quandam petrā quę Aſſuas Suas appellatur. Legati vero non illis tm̄odo calamitatem proueniſſe. ſed etiā ſibi cognatis pereuntibus ingemiſcētes: ſuadebant eis vt patienter ferrent: & ad illorum cetum concurrent ne omnino quantum ad ſe beniamitarum tribum exterminari decernerent. Dicebantq;. Concedimus vobis terram & prędam. quantamcūq; tollere potueritis. Illi vero his contra ſe dei decreto geſtis: quando ſuam iniquitatē ſcientes pugnauerāt ad tribū patriam: obediētes vocātibus venerunt. ¶ Iſrahelite vero vxores eas quadringentas virgines habitas dederunt & de ducēdis reliquis cogitabant quomodo & illi haberent vxores & filios procrearent cum vtiq; iuraſſent ante bellū vt ſuas filias nulli beniamitę coniungerent. Et alij quidem ſuadebāt illud iuſiurā ſi tribum perituram ſaluare poſſent: adijcientes periurium non (qñ neceſſitati fit) eſſe peſſimum. ſed qñ fuerit malignitate commiſſum. ¶ Cumq; ſeniores periurij nomen valde metuerent quidam ait. hoc cōſilio & iſti vxores habebunt: & religio iuſiurandi ſeruabitur. Ter in anno in ſylo ad mercimonium fit cōuentus ſequunturq; mulieres & virgines. Sinantur ergo beniamitę vt raptu ducant vxores quaſcumq; potuerint nobis neq; inuitantibus neq; prohibentibus: & dum patres earum queſti fuerint vindictāq; popoſcerint. dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſto diā non habuerint filiarum. Oportet enim bēnignis iram cedere. quacirca eos vti ſumus immenſa. His itaq; conſentientibus: decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante vero feſtiuitate: illi quidē ducēti viri & terminante ciuitate per vineas & loca in quibus ſe latere credebant poſiti inſidiabantur virginibus veniētibus. Ille autem cuq; luſu nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgētes. tenuerunt diſperſas. ¶ Eo modo deducentes vxores ad opera ſe terre dederunt ſtudentes vt ad ſecundum felicitatem denuo remearent. Hic itaq; modo tribus beniamin cum pene tota periſſet Iſrahelitarum ſapientia reparata eſt. floruit ita repente & opulentię magnitudine aliiſq; rebus ditata eſt. Hoc ergo bellum ita ſedatum dinoſcitur.

¶ Chananei contra hebręos deſides arma parant Danitas fugere compellentes qui vrbem Dan edificauerunt multaſq; perpeſſi afflictiones hebrei primo ab Aſſiriorū rege annis octo per Othomelem ducem liberantur ſecundo per Aioth iudicem ab Eglon Moabitarum rege liberantur. Capitulum. xij

Horum vero ſimilia etiam tribum dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cum Iſrahelitæ bellorum ſtudium requiſſēt & ad opera ſe terre dediſſent. chananei contemnentes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes ſuum collegerunt exercitum. firmam habentes ſpem quaſi Hebreos affligerent & de cetero ciuitates licenter inhabitarēt curruſq; faciebāt & exercebāt armis & vr

¶ Exercitus hebręorum contra Beniami exercitum et vtriuſq; deſcriptio.

Vicūt primo bēiamitę Iſraheliտas duobus milibus eorum occiſis.

Iſraelitis ad deum ieiunijs & oratiōibus victoria promittitur.

Examinata pene tribus beniamin quia ſolum ſexcentum viri euaſerunt.

Perēptis infantulis & mulieribus Gabaa cuꝫ aliſ bēiamī cōcrematur occidūtur & iabitę.

Iſrahelitę bēiamitarum deſolationē deflētes ſexcentos viros qui fugiēdo remāſerāt illeſi legatis reuocant.

Virgies Iabitas quadrigētas (iſrahelitis permittentibus) Beniamitę viri vxores capiūt & pro reliquis ducendis vt vxores habeant cōſiliū queritur.

Conſilium vt reliquis beniamitę habeāt vxores.

Repatio tribus beniamin p matrimoniū cum aliſ tribubus

Chananei bellum parant contra hebręos deſides & vrbes multas accipiū

Danite ãte chaneos fugiunt & fiunt exules.

Dan vrbs ędificatur a fugientibus danitis.

¶ Cã aduersitatis Israhelitarũ. Prima afflictio a rege assirioruꝫ octo annis.

In biblia vocaꝫ Othomel filius Cenez. Iste fuit primus iudex q liberauit israel ab afflictiõe prima.

Iudicauit quadraginta annis & mortuus est.

Regnum i hierico.

Aioth secundo iudex.

Aioth de tribu Beniami regi eglõ notus iudeos liberauit occidẽdo ipꝫ regẽ Moabitarum.

¶ Aioth Regis mortem nũciat hebręis eos animãs ad libertatis defensioneꝫ

¶ Occisio moabitarum ab hebręis.

Aioth octoginta annis israhelitis iudicans mortuus est

In biblia dicit Sangar

bes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem iuda Aschalonem ciuitatem & accharon abstulerunt: & multas alias in campestribus constitutas. ¶ Sed ipsos danitas in montana fugere compulerunt. nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi sufficientem haberent: miserunt de suis quinq; viros ad loca mediterranea qui terrã inspicerent in qua habitare decetero potuissent. Illi autem non procul a monte libano & iuxta iordanis fontes circa maximum campum sydonis ciuitatis viam triumdierum perambulantes contemplanteſq; terram bonam & nimis vberrimam significaucrunt eis. Quo cum exercitu procedentes edificauerunt illic vrbem dan cognominatam ab vno filiorum iacob ex quo & ipsa tribus appellata videbatur. ¶ Israhelitis autem & cum essent in labore difficiles & q̃ in diuinitatis cultu deficerent: aduersa proueniebãt Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi ferebantur ad libidinem. vt pro sua voluntate viueret ita vt imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. ¶ Iratus est igitur eis dominus. & felicitatem quam innumeris laboribus acquisiuerant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto alias cusosarcho rege assyriorum multi a pugnantibus perierunt. & oppressi fortiter capti sunt. Quidam vero propter timorem sponte se ei tradiderunt. & maiora q̃ possent tributa imposita sibimet exoluebant: & diuersas iniurias perferebant per octo annos. Post quos: hoc modo liberati sunt. Cęnem quidam de tribu Iuda vir industrius prudẽtiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hebręos in necessitate huiusmodi constitutos: sed potius reducere eos ad ius libertatis auderet alias adiret paucos quosdam in his laboribus pręceptis diuinis adhibens sibi: quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset. aut quos spes confidentię nimis acueret primum quidem Cusocharchi castra diripuit Cumq; plurimi hebręorum ad certamen accederent eo q̃ ei bene prior confidentia processisset: cuꝫ assyrijs congressi sunt eosq; valde persecuti eufratem tranſmeare coegerunt. Cenez autem cum ipso opere fortitudinis sue prębuisset effectum. principatus accepit honorem. vt populum iudicaret in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est. ¶ Hoc autem moriente. denuo res israhelitarum sine principe vexabatur. Et dum honorem deo non ferrent nec legibus obedirent magis ac magis afflictionibus subiacebant: ita vt eglon rex moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum bellum eis inferre pręsumeret: & multis eos pręlijs obtineret. ac subderet & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autem sibimet regnum in Hierico: nihil mali reliquit quod populo non imposuit. eosq; ad inopiam vsq; perduxit annis octo et decem. ¶ Misertus autem & deus in his quę patiebantur & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum eos cripuit hoc modo. Quidam iuuenculus nomine Aioth de tribu Beniamin ex patre Gera: audaciaq; fortissimus & corpore ad opera exercenda robustus. in leua manu maximaꝫ fortitudinem habens. cũ in Hierico habitaret Eglon regi factus est notus muneribus eum placans ita vt per hoc etiam cæteris qui erãt circa regem carus existeret. Aliquando cum duobus famulis munera regi ferens. latenter gladio in dextro femore ligato. introibat ad eum. Erat autem estatis tempus. Et cum iam dies medius esset. regia quiescebant custodię: & propter estum & cunctis ad prandia recedentibus. Cum ergo iuuenculus eglo ni munera prębuisset commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretum petijt. Aderant autem soli famuli regis. Cumq; rex famulos abire iussisset: & cum aioth loqueretur: & sederet super solium suum: & aioth terror ingressus fuisset nec eum fortissime percutere non valeret. relaturum se ei ex dei precepto somnium dixit. Cumq; ille lętus pro somnij recitatione de solio surrexisset: aioth eũ corde percussit. & gladium relinquens egressus & clausam ianuam derelinquens. Ministri vero quiescebant: credentes regem in soporem conuersum. ¶ Aioth vero Hierichontinis latenter hoc indicans exhortabatur eos vt suam defenderent libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis vtebantur. Mos enim est patrius his populum conuocari. ¶ Ministri quidem eglon diu quę ei contigerant ignorantes. cum iam adueſperasceret. metuentes ne quid ei inopinate accidisset in eius cubiculum sunt ingressi eumq; mortuum comperientes in stuporem conuersi sunt. Et anteq̃ sua castra colligerent: Israhelitaruꝫ super eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti sunt: alij vero in fugam versi tanq̃ in terra moabitida liberandi. Erãt autem peremptorum vltra decem milia viri: Israhelitę vero preoccupantes iordanis transitum. multos eorum interfecerunt. & nullus eorum manus euasit. Et hebręi quidem hoc modo ab istorum seruitute liberati sunt. Aioth veroob hanc causam principatu honoratus a plebę defunctus est dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum. Virtutumq; etiam pręterhanc causam maxima laude dignus existens. ¶ Et post hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum primo anno vitam expleuit.

¶ Iabin chananeorum rege (cuius exercitus duxerat Sysara quem occidit Ialys alias Iahel aber vxor) liberãtur miraculose hebręi per debboram prophetissam & Barach iudicem qui postq̃ annis quadraginta iudicauerat obijt.

Capitulum tridecimum.

D. IGitur Iſrahelitę calamitates quas paſſi fuerant non colendo deũ:nec legibus obediẽdo correptionẽ nõ aſſignãtes dei anteq̃ moabitarũ ſeruitio reſpiraret a rege chananeorũ la bin noie ſubiugati ſunt.Hic autẽ ortus videbaſ qdẽ de ciuitate Aſorthę alias Aſeroth quę poſita eſt ſup paludẽ Samachonitidẽ:habebatq; armatorũ trecẽta milia:& curruũ tria milia poſſidebat.In hac itaq; militia dux erat Syſara apud regẽ honore primus.qui cõueniẽs ad Iſraheſitas vehemẽter afflixit ita vt tributa eis ponerẽt.Qui vigiti quidẽ annis ſoluere hęc paſſi ſunt:cũ nec ipſi per infelicitatẽ ſuã ſaperẽt:& deus maiore tẽpore eos dñari vel let propter eorũ iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. ¶ Decetero autẽ temperantes a malis ſuis & agnoſcẽtes has calamitates pro legũ contẽptu veniſſe quandã prophetiſſam noie Debboram quod no men hebraica lingua ſignificat apem:rogauerũt vt deprecaret ad deũ:quatenus miſericordiam habe reteorũ. nec deſpiceret eos a chananeis oppreſſos.Deus autẽ annuit eorũ ſaluti & ducẽ elegit de tribu neptalim barach.quod nomen choruſcationẽ hebręa lingua ſignificat. Euocãs igitur debbora barach cum iuſſiſſet eum eligere decẽ milia & ad hoſtes procedere.Preſumebat eniſ prędicẽte deo & victoriã promittente,cum barach dixiſſet nõ ſe exercitũ ſore ductura; niſi & illa quoq; vna procederet irata di xit.Tu quidem cedis mulieri dignitatem quã tibi cõtulit deus. Ego vero non refutabo.Et congregan tes decem milia viros:caſtrametati ſunt apud Thabor montem. Quibus Syſara rege pręcipiẽte obuiã venit & non procul ab eis caſtra fixit.Iſrahelitę & barach obſtupeſcẽtes multitudinẽ hoſtium cũ de fu E ga iam cogitarent:debbora retinebat eos:& ipſa die dimicare pręcipiebat.victores nãq; eos deo auxi liante pollicebatur. ¶ Cõgreſſis ergo atq; permixtis. imber magnus influxit:& aqua nimia ſimul& grã do & pluuia in facie chananeorũ verſa:& ventus aſpectibus eorum imminebat:ita vt arcus eorũ & fun dibulę inutiles fierent.& armati prę frigore vti gladijs nõ valerent. Iſrahelitas vero tempeſtas immiſſa poſt terga minus nocebat qui auxilio dei ſumebant valde fiduciam.& hoſtes in medium circundãtes multos eorum interfecerunt. Et alij quidem ab Iſrahelitis exterriti ſunt. Alij vero equis excuſſi propriis ceciderũt.ita vt etiam multi eorũ conculcati curribus morerentur. ¶ Syſara vero exiliens de curru cum videret fugam exercitus ſui factam fugiens venit ad quandã mulierem Cenidelarum nomine Ialys:quã rogantem vt celaret eum ſuſcepit.& petenti paululum dedit lactis.Erat enim fatigatus. Et cum nimie bibiſſet.conuerſus in ſomnium eſt Illa vero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit & eum mal leo percuſſit & ad terram vſq; depoſuit:& hominibus barach poſt populum venientibus eum oſtendit terra confoſſum . Sic ergo victoria conſtituit ſecundum ea quę a debbora dicta ſunt vt per mulierem hic triumphus accederet.Barach autẽ agens exercitum ſuper aſor.& obuiã veniẽtẽ interemit Iabin:& cadente principe ciuitatem vſq; ad fundamenta deijciẽs:princeps fuit per quadragita annos hebręorũ

¶ Gedeon hebręorum iudex ipſos a Madianitis liberat ſigno ſibi diuinitus dato ad cognoſcendu animoſos et timidos qui Effraytas contra ſe inſurgentes mitigauit. Capitulum.xiiij.

F. IVdem itaq; tempore moriente barach & debbora.poſt hęc madianitę rogantes ama lechitas & Arabes caſtrametati ſũt ſuper iſrahelitas & cõgreſſos ſibimet viri pugnaces interemerunt.eos manibus alligãtes cuncta deprędabãtur.Hoc autem faciẽtibus illis per annos ſeptẽ Iſrahelitarũ populus per montana collectus eſt & cãpeſtria dereliquit foueas quaſdam & ſpeluncas facientes.vt fugiẽtes ab illis potuiſſent quodammodo li berari.Nam Madianitę eſtatis tẽpore agentes exercitum.per hyemem Iſrahelitas ter ram colere permittebant vt laborantes comprimere facillime poſſent. ¶ Erat igitur fames:& ciborum maxima difficultas. Tunc ergo conuerſi ad dei preces hebręi vt eos eriperet exorabant.Gedeon autẽ laſi filius de tribumanaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens latenter eos terebat in torculari.cum me tueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc viſio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eu felicem &carum deo & hoc eſſe maximum eius propitiationis inditium:eo q̃ tunc vteretur proprio tor mentari.Cumq; eum pręciperet fiduciam habere & feſtinare quatenus defenderet libertatem ille hoc im poſſibile ſibi eſſe dicebat quando & tribus ex qua eſſet.multitudine priuaretur:& puer eſſet ad tantarũ rerum opus infirmior.Deus autem quod deerat ſe impleturum eſſe dicebat eoq; duce iſrahelitis ſe vi ctoriam prębiturum.Et cum hoc gedeon quibuſdam iuuenibus enarraſſet creditumq; fuiſſet ei & repẽ te ad certamina decem milia virorum videretur prępparatus exercitus:aſtitit gedeoni per ſomniũ deus & ibellẽ alias ibecilẽ naturã hoim ſibi placere declarauit.& q̃ eẽnt fortitudie p̃cipua recitauit alias refu tauit vt victoriã nõ ſibi ſed deo ſpropriã reputarent:tanq̃ ſi multo hoc dignoq; gereretur exercitu: crede rẽtq; eius auxilio victorię opus fuiſſe impletum. ¶ Pręcepitq; vt circa medium diem in ſolis ardore ad fluuium faceret venire exercitum.& eos quidem qui inclinati biberent magnanimos eſtimaret quivero cum feſtinatione turbaq; biberent eos crederet hoſtiũ formidine detineri . Et cum gedeon ſecundum dei iuſſionẽ hoc adiplefſet:trecẽti viri reperti ſunt qui aquam manibus cũ timore & turba lãberent. Di

Tercia tribulatio iflicta per iabin regem chananeorum. In biblia vocaſ Aſor.

Debbora,pphetiſſa orat ,p populi liberatione quę exauditur.

Debbora cũ barach exercitum ducit.

Miraculoſa victoria hebręorum contra chananeos.

Fuga & occiſio Syſarę. Hęc mulier i biblia vocatur Iahel vxor aber cynei.c.iiij.

Barach(occiſo rege) iudicauit Iſrael quadragita annis.

Quarta tribulatio p reges Madiam iflicta per annos ſeptem oia deprędãtes

Fames apud hebręos.

Viſio diuina facta Gedeoni vt properet ad liberationem hebręorum.

Deus apparet Gedeoni.

Signũ datũ Gedeõi ad cognoſcẽdũ aioſos & timidos.

xitq; deus vt iſtos ducens: hoſtes adiret. Poſuerũt itaq; caſtra ſuper Iordanẽ die altera tranſituri. Et cũ A
gedeon cũ timore cõſiſteret: qm̃ ei prędictum fuerat vt nocte hoſtes inuaderet volens eum deus a for-
midine reuocare pręcepit vt ſumens vnum militẽ iuxta tabernacula madianitaru; accederet ab eis cõ
ſilium belli confidentiãq; ſumpturus. Obediens autem & ſumens proprium famulum noie phara. acce-
Recitatio viſio dens ad quoddam tabernaculum inuenit vigilantes in eo & inuenculum aliquem ſuo commilitõi ſom-
nis p ſõniũ au- niũ recitantẽ ita vt & gedeon audiret. ¶ Erat enim huiuſmodi viſio quam dicebat: quaſi vidiſſet pa-
dite a Gedeone nem ordeaceum qui pro vilitate ſua incõmeſtibilis eſſet hoibus per exercitum reuolutum regis appre-
hendiſſe tabernaculũ: necnõ & cetera deiecíſſe. Ille vero viſionẽ interitum exercitus ſignificare prenũ-
ciauit dicens etiã vnde hoc videret ei. Omne inquit ſemẽ quod vocatur ordeaceum videtur eſſe vilíſſi-
mum: & inter oẽm populum Iſrahelitę videntur abiecti veluti genus ordei: & apud Iſrahelitas nũc ge-
deon exultat & eius exercitus. Quod vero panẽ te videre dixiſti qui tabernacula noſtra vaſtauit. me-
tuone deus cõtra nos gedeon victoria condonarit. Gedeon autẽ ſomnium audiens. ſpem magnam ha-
Gedeõ dux ex- buit & fiduciam iuſſitq; ſuos armari. narrans eis etiã hoſtium viſionem. Illi vero in his quę dicta fuerant
ercitũ parat cõ- prępараti ſunt. Et circa primã vigiliã gedeon ſuum ducebat excercitum tripartite diuiſum. portabãtq;
tra Madianitas cuncti vacuas pharetras & lãpades ardẽtes. quatenus grauis hoſtibus videretur iuaſio & in dextra ma
nu ferebãt cornua quibus pro tubis vtebanť. Multum itaq; locum hoſtiũ tenebat exercitus. habebatq;
multitudinem camelorum: & ſecundum gentium morem paſcentes in vno circuitu erant omnes. He-
Victoria diuina breis itaq; prędictum fuerat vt dũ veniſſent ad hoſtiũ caſtra ſigno dato tubis canerent. pharetraſq; cõ-
Hedeonis con- cutientes cum lapidibus impetum facerent. cum laudibus iubilantes q; victoriam gedeon deus cõfer- B
tra hoſtes q ſe ret. Quod dum feciſſent. turba comprehendit hoies adhuc dormiẽtes. Erat enim nox: & hoc deus fie-
ipſos interime- ri ita preceperat. ¶ Suntq; perempti pauci quidem ab hoſtibus plurimi vero a ſemetipſis. eo q; linguis
bant. proprijs diſcordarent. Nam dum fuiſſent in turba redacti. vnuſquiſq; perimebat proximum. dum eum
Iſrahelite omes credęret inimicũ. Et facta eſt magna cedes. ¶ Fama vero victorię gedeonis ad Iſrahelitas peruenięte.
contra hoſtes. cuncti ſimul armati ſunt pſequentes hoſtes: & comprehenderũt eos in quadam conualle ſcopulis val-
Gedeõ animo- de circundata quã trãſire nõ poſſent. Et circunſtantes oẽs occiderũt: duoſq; ſimul reges oreb & zeb Re-
ſus hoſtes con- liquí vero duces Reliqui vero milites colligentes qui erãt quaſi octo & decem milia: caſtrametati ſunt
grediũs ſontes multo procul ab Iſrahelitis Gedeon autem non feſſus labore. ſed perſequẽs cum omni exercitu: eiſq; cõ
occidendo. grediens. fortes vniuerſos funditus interemit & reliquos duces zebin & zamon apprehẽdens captiuos
Numerus occi- duxit. ¶ Mortui ſunt in ea pugna madianitarum & arabum qui eis ſolatia prębuerunt quaſi centu; & Iu
ſorũ Madiani- viginti milia multaq; pręda auri & argenti & veſtiũ & cameloru; hebreę collata eſt victorię. ¶ Gedeõ
tarũ & arabum autem vadens in effrem propriam regionem: occidit quoſq; madianitarum reges Tribus autem effrem
Humilis Gede- ex qua erat gedeon cum grauiter ferret q; cum eo minime dimicaſſet exercitum ſuper eum feſtinabat
on reſponſio ef inducere: cur eis nõ indicaſſet quando hoſtes mouerat. Gedeon vero cum eſſet humilis animo & om-
fraydas mitiga ni virtute ſummus dicebat non ſe auctoritatis ſuę conſilio pręter eos contra hoſtes (ſed deo iubente)
uit. pugnaſſe: victoriam vero non minus eorum q; ſui laboris eſſe fatebatur. ¶ His ergo ſermonibus eorum
mitigans iram. plus hebreis profuit q; hoſtiũ pręda: eoſq; a precipitio inteſtinę ſeditionis eripuit. iniu-
rię tamen huius penam illa tribus excepit: quam ſcilicet oportuno tempore declarabimus.

¶ Gedeon poſtq; annis quadraginta coactus principatus tenuit mortuus eſt relictis ſeptuaginta li
beris & naturali vno nomine Abimelech qui omnes fratres (dempto Ionata) occidit principatum ty-
rannice occupans ſed tandem turpi morte obiit.

Capitulum quindecimum Iu.

¶ Gedeon coa ctus retinuit pri cipatum annis quadraginta. Malitia Abime lech nothi qui omnes fratres li beros occidit dẽpto Ioathan In biblia vocat Ionatas.

GEdeon itaq; principatum ponere volens. coactus retinuit illu; annis iugiter quadraginta po- Iu.
puli iura diſponẽs. & diuerſis ad eius iuditia concurrentibus quęcũq; dixiſſet firmiſſime om C
nia ſeruabantur. ¶ Qui cum ſenex defunctus fuiſſet i effrem regione ſepultus eſt. Habuitq;
filios quidẽ liberos ſeptuaginta. Plures eni habebat uxores. Naturalẽ vero vnum qui ex con- Iu.
cubina erat Droma nomine Abimelech ¶ Qui poſt mortem patris pergẽs in ſichem ad cognatos ſuę
matris vnde fuerat orta & ſumens ab eis pecunias quoniã iniquitatum magnitudine videbať inſignis
cũ eis ad paterna quoq; tecta regreſſus eſt. & omnes fratres occidit abſq; ſolo Ioatha. Hic eni fugit bñ
ficio liberatus Abime'ech autẽ ſumpta tyrannide dat animum ſe pro legittimis filijs i his quę vellet fa
cere declarauit q; vehemẽter iuſticię prefulibus erat acerbũ. ¶ Igitur dum quodam tempore publica in
ſichẽ feſtiuitas eſſet cunctaq; illic multitudo conſiſteret frater eius Ioathan quẽ fugiſſe prędiximus aſcẽ Iu.
dens in montem garrizim qui ſichimorũ ſupereminet ciuitati clamauit Et multitudine prebente ſilenti
um, petijt vt quod diceret libenter audiret. Factoq; ſilentio: dixit q; arbores facto ſui conſilio hũana vo
ce petiſſent ficũ vt ſuper eas regnaret. Qua denegãte ea q; honore functus ,pprio frueref. nec aliũ de-
beret quęrere extraneum. arbores rurſum cogitationẽ regni non reliquerunt Viſumq; eſt eis vt honorẽ
viti pręberent Sed & vitis reiectis hiſdẽ verbis quibus ficus vſa. reſpuit regnum Hoc ipſum facientibus

& olim rhamnus quem arbores petierant vt regnum ſumeret ſuper eas. Hoc enim genus inter ligna quod habet ignem proferendi naturam: promiſit regnum ſe ſuſcipere & inſigniter imperare: ita tamē
A vt ſub vmbra eius requieſcerent. Si vero ei contraria forent: eius igne concremarentur. Hęc autem (in quit) non riſus cauſa dico: ſed multorum bonorum experti gedeon: quod nunc gerunt videntem Abimelech in principem hi qui cum eo fratres interemerunt: qui cum vtiq; nichil ab eis differret. ¶ Cum q; talia dixiſſet: abſceſſit: & habitauit latenter in montibus annis tribus timens Abimelech. ¶ Poſt non multum itaq; tempus ſichimite penitentes pro nece filiorum gedeon expulerunt abimelech ab vrbe pariter & a tribu. Ille vero cogitabat affligere ciuitatem. tempore autem ſuperueniente videmie: metuebant colligere fructum ne quid eis abimelech faceret mali veniēte vero ad eos quodā pricipe Gaal no mine cū armatis cognatis ſuis: ſichimite opus querūt ſibi ab eo p̄beri munitionē donec videmias congregarēt. Quo eorū faciēte petitionē ꝓcedebāt ad opus ſuū: & cū eis gaal ſuos ducēs armatos. Cūq; fructus fuiſſet cū ſecuritate collectus & p ſingulos choros abimelech apte iam p̄ſumerēt blaſphemare: ſe i & principes inſidijs loca circa ciuitatem ap̄hendentes. multos abimelech latenter interfeciſſet: zebul quidā princeps ſichimi tarū cum eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat: abimelech miſſis nuncijs indicauit: & monuit vt inſidias poneret ante vrbem ſeq; ſuaſurum gaal vt egrederetur de ciuitate quo facto ruere ſuper eum deberet abimelech & agere vt ſe in eos defenderet: & deceps populi ſibimet amicitias colligeret. Cumq; abimelech inſidijs receditſſet: & gaal incaute commoraretur in ſuburbano: & cum eo zebul: videns paulatim ordinatos accedere: gaal ad zebul ait inſectari
B ſibimet viros armatos. Quo reſpondente vmbraculum eſſe petrarum: cum magis appropinquarent: verius hoc aſpectu conſiderans: non vmbrarum ſed virorum dixit eſſe inſidias: dixitq; ad eum zebul. Nonne tu maliciam abimelech accuſabas. Cur itaq; tue virtutis magnitudinem non oſtendis & cum eo pugnare congrederis. Gaal vero turbatus congreſſus eſt cum abimelech: & ceciderunt quidem aliqui de eius armatis. Ipſe vero fugit in ciuitatem vt alios euocaret. Et denuo zebul egit vt gaal expelleretur ex vrbe accuſans eum quaſi contra milites: abimelech melior extitiſſet. Abimelech vero cognoſcens egreſſuros ad vindemiā denuo ſichimitas: loca circa vrbē inſidijs occupauit. Quibus procedentibus iam quidem pars exercitus apprehēdit portas vt ciuibus auferret ingreſſum. Alij vero diſperſos in
Iu.9. teremerūt: & vbiq; cedes effecta eſt: & ciuitatem ad fundamentum vſq; ſubuertens ſalq; ſuper eius ruinas ſeminans victor abſceſſit. ¶ Omnes itaq; ſichimite hoc modo perempti ſunt. Quicumq; vero per prouinciam diſperſi pericula fugerunt ſuper quandam petram munitiſſimam congregati morabant. Cumq; eam mutare niterentur voluntatem eorum prenoſcens abimelech ſuper eos cum exercitu venit collectiſq; de ſilua lignis: iuſſit vt hęc etiam exercitus faceret vniuerſus. Velociter autem ſaxo circun
C dato lignis ſubiectus eſt ignis pro flamma ſurgente nullus ex eo ſaxo diffugit: ſed vna cum vxoribus & filijs ſunt extincti viri quidem circa mille & quingenti: reliqua vero omnis multitudo. Et ſichimitas quidē huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hęc afflictio nata eſt eo q; ſperauerūt ſibimet vtilem eū cuius malicia talia pertuliſſent. Abimelech autem iſrahelitas malis ſichem quorum profcrens preſumebat etiam maiora terre nequaq̄ violentie ſue modum imponere donec perderet vniuerſos. Veniebat ergo ad terras & ciuitatem quidem facto diſcurſu cepit. Cum eſſet in ea maxima turris in quam vniuerſi confugerant obſidere hanc volens dum ꝓxime veniſſet a murum ſumens mulier quedam fragmentum molę caput eius repente percuſſit Qui dum ceciditſſet ſaucius armigerum rogauit vt eum occideret ne mors eius opus mulieris eſſe videretur. Et ille quidē preceptum fecit. Abimelech autem huiuſmodi penam pro fraterna morte & his quę in ſichimitas preſumpſiſſe putabatur exoluit. Hęc ergo calamitas ſecundum diuinationem ionathan videtur impleta. Exercitus vero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus: diceſſit ad propria.

¶ Iair iudex hebręorū principatū viginti & duobus annis tenuit quos ab Ammonitis Iepte dux premiſſo voto ꝓ futura victoria liberauit. Quo mortuo anno principatus ſexto iudicauit Abſanis annis ſeptem poſt quē Chilon & poſt Abdon iudicarunt.

¶ Capitulum. xvi

Iu.10. ISrahelitarum vero principatum poſt eum Iayr galadinus ex tribu manaſſe percepit vir in a
lijs felix & filios bonos habens triginta numero: & in equitate p̄claros & principatū ciuitatū galaditarū hñtes. Hic duobus & vigiti annis obtinēs principatū: ſenex defūctus eſt & ſepultus ī gamō galadioꝝ ciuitate ꝓmeruit. ¶ Res equidē hebreorū ad inhoneſtā vitā & iniuriā dei legūq; ſe rebatur. Quos āmonite deſpiciētes & paleſtini magno exercitu ꝓuinciam, deuaſtabant. omnemq; regionē tranſiordanē detinētes reliqua cōprimere p̄ſumebāt. Hebręi vero mal' afflicti ad ſupplicationes dei cōuerſi ſūt & ſacrificia celebrabāt: rogātes eū vt placatus eoꝝ p̄cibus ab ira qeſceret. Deus vero placatus eis ſuū cōceſſit auxiliū. In terra āmonitis caſtrametātibus i terrā galadiorū: ꝓuinciales occurrēt

Rhanni natura

Ionathas tribus annis in monti bus latenter habitauit timens. Abimelech Sichimite, contra Abimelech.

Abimelech Sichimitas ſuperat eorum vrbē deſtruens & ſal ibi ſeminat.

Occiſio Abimelech turpis per mulierem.

Poſt abimelech in biblia' ponitur Thola poſt quē Iair.

Iair iudex viginti et duobus annis principatuꝫ tenuit in pace.

Filij iſrahel in manus. Ammonitaruꝫ (qui in biblia philiſtim dicuntur) exigentibns de meritis inciderunt.

Iepte dux eligit ꝑ liberando populo q vix ducatū acceptauit

ad montē egētes duce. ¶ Erat autē quidā nomine Iepte: vir nomine paterno, potens ad dispensandū exercitum quē sub mercede poscebāt. Ad hunc ergo mittētes rogabant vt cū eis pugnaret, ꝑmittentes vt ei cūcto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille vero nequaq̄ precibus obediuit culpās eos q̄ ei non prębuissent auxilium dum iniusticiam fuisset aperte perpessus a fratribus. Non enim cō sanguineus eis erat: sed peregrinus cuius vtiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat pater. Ergo fratres expulerunt eum despicientes eius infirmitatem & ob hoc in prouincia galaditina morabatur & omnes de longe ad se venientes sub mercede propria retinebat. ¶ Illis vero supplicantibus atq; iurantibus omnē se principatum eidem fore prębituros: tandem aliq̄ando consensit. & velociter diligentia rerum habita in vrbe maspha exercitu constituto: legationem misit ad regem ammonitarum causam eius inuasionis accusans. Ille remittens Israhelitarum potius accusabat egressum ex egypto: petebatq; vt ab amorrea recederent quasi patrum eius a temꝑore antiquo fuisset. Cui Iepte respondens ait q̄ irrationabiliter priores progenitores israhelitarum de amorrea culparet: sed potius eis gratias agere deberet pro amonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum moyseos iussionē vt eam tollerent isti eos illic degere pmisissent: quā post ānos trecentos dei auxilio reparauerāt ob quā rē pugnaturum se fore dixit. Et hęc quidem affatus, legatos abire dimisit. Ipse vero dum pro victoria deprecatus & sacrificium promittens vt si viuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret: immolaret congressus copiose vicit. Et occidens hostes persecutus est vsq; ad ām anitam ciuitatem: & in de digressus in amanitem: multas vastabat vrbes: prędamq; collegit: & a seruitute domesticos liberauit quam decem & octo sustinuerant annis. ¶ Reuersus autem calamitatē incurrit: nullomō prisce felicitati equalem. Nam ei filia vnigenita tunc ei primitus cum venerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens magnitudine tanti doloris afflictus filiam sibi obuiam venisse culpabat quā sacrificandā deo deuouerat. Quę tamen in illo casu non doluit pro patris victoria & ciuium libertate moritura. Petijt autem duos menses sibi concedi: vt iuuentutem suam cum ciuibus lamentaret: & tunc vota perferret. Quo tempore transeunte filiam pater immolauit, nec legitimum faciens hoc holocaustum nec deo carum: non vtiq; deliberans apud animum suum qualis apud ceteros huius facti causa videretur. ¶ Igitur cū tribus etfrem super eum exercitum niteretur inducere eo q̄ bellum ammonitarum eis non indicasset: sed absq; ipsis voluisset & predam habere & gloriam hocmodo satisfaciebat: dicens eo q̄ primo quidē non eos latuisset cognatorum oppressio: sed etiam vocati ad auxilium non venissent: cū oportuisset eos ante preces occurrere. Dicebat deinde q̄ hostibus quidem iniuste pugnantibus non p̄sumerēt resistere postea vero cognatis inferre bella tētassent. Et interminatus est vt si non temperarent a talibus: deo auxiliāte penas ab eis exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset sed cōtra eū cū exercitu a galaditide alias galadina terra venientes pugnarent āplius eorū dilatauit interitū. Et psequēs fugientes p̄occupans exercitu p̄misso vada iordanis: pene quadraginta duo milia virorū occidit. ¶ Ipse vero dū principatū tenuisset sex annis defunctus est & sepultus in sebechi alias Sebasti patria sua quę est in terra galadina ¶ Moriēte vero iepte tenuit principatū absonys alias Absanis de tribu iuda ciuitatis bethleem. Hic filios habuit sexaginta. triginta masculos: & reliquos virgines quos oēs dimisit viuos filias viris tradēs & filijs dās vxores. Qui dū nihil gessisset in septē annis sermone & memoria dignum in senectute defunctus est & sepulturam in patria sua ꝑmeruit. ¶ Igitur Absani moriente: neq; is qui post eum decem annis habuit principatum nomine chilon de tribu zabulon aliquid egit virtute pręcipuum. ¶ Post hunc aūt Abdon hylonis filius de tribu effraim ciuitate phartinorū alias pharathenitorū existens principatū hūit qui pro sola eruditione poterit habere memoriam nullumq; opus propter pacem rerūq; licentiam nec ipse clarū exercuit. Hic autem filios hūit quadraginta: & alios ex eorū semine descendentes triginta erantq; simul omnes septuaginta equis exerciti. Quos omnes superstites derelinquens: in senectute defunctus est: & inopinabilem in pharatym promeruit sepulturam.

Victoria Iepte cōtra effraim. Mors Iepte anno principatus sexto. Absanis Iudex (qui dicit ī biblia Abessā) sexaginta filios hūit & iudicauit. vij. annis.

Abdon Iudex.

Seditio orta inter Iepte & effraim.

Votum Iepte ꝑ victoria habenda contra filios Amō. Vnica Iepte filia sibi obuiam venit. An eā corporaliter sacrificauerit vide Nico. de lyra

Iepte ad regem Ammonitarum legatum mittit.

¶ Palestinis hebrei tribulātur quos Sāson (cuius natiuitas & cōditio ab angelo nūciat matri) liberauit Qui vxore ex philisteis accepta propositoq; problemate & illius dolose a muliere cognita expositione palestinorum vulpibus agros vastat milleq; philisteos max illa asini occidit vrbisq; gaze portas humeris in montem portat (fonte prius circa petrā diuinitus ꝑducto) Tandē tñ per dalidā meretricē infatuatus vires admisit abrasis crinibus. Cuiq; philistei illudentes oculos eruerunt. Sed crescente coma cum ad faui columnas reclinasset edificium omne destruxit multis secū exinctis hominibus.

Tribulatio Israhelitarum a palestinis. Parentes Sanonis.

¶ Capitulum. xvij.

Oc aūt mortuo: israhelitis palesti p̄ualuerūt: ita vt abhis p quadragita ānos tributa pciperēt

h A qua seruitute hoc mō litterati sūt. Quidā Mānē de tribu dā iter paucos egregi⁹ & patriç sine dubio primus: habuit vxorē pulcherrimā & que iter cētū cōprouiciales feminas emine bat. Et cum filios non haberet grauiter ferens deum ꝑ cura successionis rogare cepit in suburbano suo

A in campo maximo frequenter aduenies cum vxore. Erat autem & nimius in vxoris amore: & ob hoc sine temperatione zelus ipsius. Et dum quodam die mulier esset sola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni similis & procero eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit. qui foret optimus & fortitudine precipua clarus & quo crescente palestinos comprimendos asseruit monuitq; vt eius come minime tonderentur: nullumq; potum nisi aquę deo precipiente bibiturum. Et cum hęc dixisset: abscessit. ¶ Illa vero marito venienti indicauit angeli visionem ammirando iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem: ita vt ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi de extranei eius amore conciperet. At illa volens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum vt angelum denuo destinaret: quatenus maritus inspiceret. ¶ Et iterum per gratiam dei angelus venit in suburbanum illorum: & apparuit mulieri viro remoto. Quę rogabat vt sustineret donec maritum adduceret. Permittente angelo: Manne vocatus venit. Qui cum vidisset nec tunc a suspitione cessauit: rogauit vt quecumq; vxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cumq; dixisset angelus sufficere vt nosset illa que dixerat: rogabat eum vt ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato gratias ei & munus offerret. Illo autem dicente q; nihil horum egeret nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret dum primitus non annuisset postea eo precibus insistente concessit vt aliquid ei dono daret. Tunc Manne occidens hedum eumq; coquendum vxori prębens: dum gestum hoc fuisset: precepit vt poneret supra saxum & panes & carnes absq; vasis. Quo facto virga quam tenebat angelus tetigit carnes igne protinus emicāte carnes cū panibus sunt absūpte. Tunc ągelus super fumū quasi in curru eis celū ascendere videbatur. cūq; Manne metueret ne quid ei propter visionē dei proueniret aduersum eum vxor vt cōsideret confortabat: & pro sua vtilitate deum se vidisse fatebatur. ¶ Cum ergo concepisset custodiam

c.4. habuit mandatorum natumq; puerum appellauerunt sanson: quod nomē significat robustum. Crescebatq; ve lo citer: & tam pro continentia ciborum q̄ cappllorum remissione propheta iam futurus agno

B. scebatur. ¶ Hic itaq; veniens cum parentibus thanina palestinorum ciuitatem dum celebraretur ibi festiuitas: virginem prouicialium concupiuit rogauitq; parentes vt ei puellam peterent in vxorem. Quibus negantibus eo q; esset de alienigena gente progenita. Deumq; dicentibus ei nuptias ei hebręis congruas prębiturum vicit eius petitio: vt ei virgo desponsaretur. ¶ Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni. Et cum esset inermis tenens eum manibus suffocauit: & in silua interiore extra viam proiecit. ¶ Rursumq; dum iret ad puellam: inuenit agmen apum sauum mellis in leonis illius ore feciſſe. Et tollens exinde tres fāllos mellis cum donis reliquis quę portabat: puellę contradidit. ¶ Cumq; thamnitę omnes essent in epulis nuptiarum: metuentes fortitudinem iuuenis triginta circa eum pubertate pręcelsos constituerunt: sermone quidem velut socios futuros opere vero custodes: ne quod vellet forte committere conuiuiorum satietate crescente. Cumq; in lusu alias ludo consisteret: quales solent tali tempore prouenire: sanson ait. Proponam vobis parabolam & si solueritis septem diebus, propositam questionem: lineas singulas & totidem stolas propter honorem sapientię vestrę me dante percipietis: & cum hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientię possidebitis. Illisq; petentibus vt diceret: ait. Qui cuncta vorat cibum genuit ex semetipso suauē licet ipse nimis sit insuauis. Illis autem per tres dies quę tionem non valentibus inuenire & dicentibus puellę vt a viro cognoscens eis annunciaret: cui etiam minati sunt incendium nisi hoc studeret implere: sanson rogante puella vt diceret primum quidem restitit. Cumq; illa nimis insisteret & ad lachrimas peruenisset & indiciū hoc esse quereretur q; eam sanson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interemisset & quomō apes in ore eius inueniens tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nichil dolosum metuēs omnia declarauit: Illa vero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima vero die post cum tēpus esset vt propositam exsoluerent questionem: anteq̄ sol occumberet: conuenientes dixerunt neq; aleone comprehensis quicq̄ insuauius esse neq; dulcius vtentibus melle. Quibus sanson respondit. Nec

C quicq̄ aliud muliere dolosius quę vobis id exposuit verbum. Et illis quidem dedit quęcumq; promiserat facta pręda aschalonitarum qui ei pariter occurrerunt Nam & isti palestini sunt. Ille vero nuptias

15 refutauit. Et puella quidem quę cum prouocauit ad iracūdiam: duxit eius amicum. ¶ Pro qua iniuria exasperatus sāson deliberauit vt omnes cū ea palestinos affligeret. Cumq; tēpus estatis & fructus messium p̄paratus appropinquaret & comprehendens trecentas vulpes: & caudis earum ligans ardentes lampades dimisit in messes palestinorum & hoc modo depopulatus est fructus eorum. Palestini vero scientes opus esse sanson & causam p̄ qua talia perpetrasset: miserūt principes in thamnam vxoremq; eius cum parentibus suis interemerunt: tanq̄ qui mali huius auctores extitissent. ¶ Sanson autem cum multos in palestinoru; campestribus occidisset: habitabat in ethan. est enim saxum valde munitum in tribu Iuda. Palestini siquidem contra tribum iuda castrametati sunt. Illis vero dicentibus iniuste eis infensi suppliciū propter delicta sanson dū vtiq; tributa persoluerent: dixerunt vt si nolent hec pati: sāson

Predicitur matri ab angelo sāsōis natiuitatis & p eu; populi liberatio futura

Mulier ągeli visionē marito nūciatq extranei amoris suspitionē concepit

Secundo angelus appuit muli eri.

Sacrificiū Mānne datū angelo

Natiuitas Sāsonis q futurus cognoscebat̄ propheta ex vite modo.

Sāsō ex philiste is vxorē duxit.

Sanson iermis leonem occidit

Fauus melis in ore suffocati leonis.

Problema Sansonis ꝓponitur in conuiuio.

Exponit Sāson problema puelle quę postea a lijs exposuit.

Sāson agros palestinorū vulpibus vastat qui eius vxorem & parētes occiderunt.

contraderent alligatum. Qui volentes euadere: venerunt ad seccessum alias saxum vbi sanson habitabat cum tribus milibus armatorum. Et culpātes eum pro his quę contra palestinos ageret viros qui posset omni generi hebreorum calamitates inferre: rogabant vt descenderet: quatenus eum ditioni eorum contraderent: poscebantq; vt hoc sponte perferret. Qui cum iusiurandum accepisset eo q̄ nihil ei plus fieret q̄ q̄ hostibus traderetur: descendens de secessu alias de saxo semetipsum contribulorum suorum potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant vt traderent palestinis. Et cum in quendam locum venissent qui nunc maxilla nuncupatur: pro fortitudine quę in sanson fuerat effecta cum nomen primitus non haberet: non procul a palestinis castrametati sunt: & occurrētibus cum gaudio & clamore tanq̄ ea quę cupiebant desiderabiliter adimplessent: dirumpens vincula sanson & arripiens maxillam asini quę in presenti iacebat: in hostes inuectus est. Et percutiens eos cum maxilla quasi mille quidem peremit alios vero turbatos in fugam vertit. ¶ Sanson igitur plus quam oportebat exultans non dei cooperatione credebat hoc factum: sed suis virtutibus ascribebat eo q̄ per maxillam alij quidem hostium ceciderunt: alij vero in fugam sunt versi. Quem dum sitis fortissima tenuisset: considerans q̄ nihil est virtus humana dei esse cuncta testatur. Rogabat ergo ne propter hęc irascens eum traderet inimicis: sed vt potius illi auxilium in necessitate conferret. & a malis eriperet. Cuius precibus misertus deus fontem circa quandam petram de asini maxilla suauem copiosumq; produxit. Inde sanson ipsum locum vocauit maxillam: & hactenus hoc nomine nuncupatur. ¶ Post hanc pugnam sanson despiciens palestinos venit in gazam: & in quodam diuersorio morabatur. Agnoscentes vero gaze principes eius presentiam: fecerunt: insidias ante portas: vt egrediens non lateret. Sanson vero dum hoc cognouisset circa mediam noctem surgens eripiut portas: ipsasq; simul clausuras & vectes & alia earum ligna super humerum tollens: eas super montem hebron deferens collocauit. ¶ His ita gestis: trāscendebat iam leges patrias: & vindictaq; propriam requirebat: mores imitando peregrinorum. concupiscens enim mulierem meretricem nomine dalidam apud palestinos habitātem: cum ea degebat. Vnde tunc iudices palestinorum ad eam venientes: promissionibus astrinxerunt vt a sanson disceret: quę causa fortitudinis eius esset per quam vinci non posset. Illa vero cum circa potum & huiusmodi consuetudinem esset constituta: dum miraretur actus eius: artius agebat vt agnosceret quemadmodum tanta virtute precelleret. Sanson autem dum adhuc sapientia fortis esset: fallebat eaq; dicēs. Si septem vinearum palmitibus qui adhuc flecti possunt: vinctus fuero cunctis infirmior ero. Illa vero tunc quidem tacuit. Postea vero indicans principibus palestinoruq; celabat aliquos militum intra domum: & dormientem hebreum artissime palmitibus alligauit. Deinde excitans eum dixit insistere aliquos super eum. Ille corruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebatur surgere. ¶ Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat: si propter incredulitatem fauoris sui & tanq̄ non celaturę q̄ ei p deret: nollet edicere veritatem. Cumq; rogantem rursus fallaret. septem sese funibus alligatum perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciens nihil gessisset tertio alligari comas suas dixit. Cūq; neq; hoc facto verax inueniretur nimium supplicanti ad vltimum cum iam ei calamitas immineret: volens placere dalide ait. Mei curam habet deus & eius prouidentia natus hanc nutrio comam iubente deo ne tondeatur. Mea siquidem fortitudo: huius; augmentum est. Hoc ita cognoscens: abrasis eius crinibus eum tradidit palestinis: cum iam non valeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos ligatum circunduci vbiq; fecerunt. ¶ Procedente vero tempore: coma sanson creuit vt dum esset festiuitas publica & palestini principes atq; nobiles epularētur simul in phano cuius edificium duę columnę portabant adductus est ibi sanson ad conuiuium vt omnes illuderent. Ille autem crudelius esse arbitrabatur alias arbitratus hoc eo q̄ ab iniurijs defendere se nequiuerit: puero ducenti se persuasit vt duceret eum quo post laborem requiesceret: & post abiret. Cum ad columnas: reclinasset. Vbi dum aduenissent commouit eas simulq; cuncta destruxit. Subuersisq; cum phano columnis: tria milia hominum sunt extincti. Inter quos & sanson vna defunctus est: cum tenuisset principatum israhelitarum annis viginti. ¶ Dignum est igitur laudare virtutem & fortitudinem & magnanimitatem huius viri etiā circa mortem: & iram quam vsq; ad sui finem cōtra hostes exercuit. Nam q̄ a muliere captus est humane nature oportet ascribere: quę est ad vitia facilis. Virtutis vero eius coronam memorabilia necesse est habere prędonia. Cuius cognati sumentes corpus: sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius.

¶ Heli post Sāsonem iudicante fames Israhelitarum prouintiā inuasit quam Elimelech ferre non valens vna cum Noemy vxore in terram moabitarum migrauit vbi pro filijs acceptis vxoribus mortu.

Locus qui nūc maxilla appellatur. Ligatus sanson vincula rūpit & maxilla asini mille philisteos occidit alios fugiētibus turbatis.

Exultatio sansonis nimia.

Sitienti Sansoni deus dedit fontem de asini maxilla.

Sāson gaze citatis portas hūeri sportauit mōtem. Sansonis puertūtur mores q̄ meretricē dalidā adamauit a qua deceptus ē interrogat dalida Sāsonē quę causa sit tāte fortitudinis.

In biblia si septē neruiceis funib⁹ Fallatia mulieris. Sāson meretrici secretū manifestat Abrasis crinibus Sāson tradit philisteis qui eius oculos eruerunt illudētes.

Sāsō seipsū occidit & secuz tria milia hominu; ānoprincipatūs sui vigesimo.

Laudat Iosephus Sāsone; eiusq; defectus nature imponit.

A us est filij q; mortui sunt. Sed Noemy ad patriam redeuntem sequuta est Ruth Moabitidis nurus que ipsius Noemi consilio nupta est boos qui ex ea genuit obeth patrē iesse patris dauid.

¶ Capitulum.xviij.

¶ Historia libri Ruth incipit.

Heli iudex post Sāsonē sub quo fames.

Elimelech cum vxore & filijs p egrinat in terrā Moab q filijs su is vxores dedit Moabitidas.

Noemy mariti & filiorum mor tem deflens pa triam petit.

Noemy vocat se Maram.

Ruth i agro bo os spicas colli git grāmq; co ram eo inuenit.

Cōsilium Noe my ruth vt ad pedes boos dor miat.

Boos ruth vxo rē duxit ex qu obeth genuit patrem iesse pa tris dauid.

Nota diuinā pc testatem.

DOst mortem vero sanson pfuit israhelitis sacerdos Hely. Sub hoc prouintiā eorum appre- i.c.1 hendente fame. Elimelech quidam de bethleem ciuitate tribus iuda famem ferre non va- lens: vxorē suam Noemy & filios ex ea natos Celion & Maalon sumens migrauit in terrā moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent: filijs suis moabitidas duxit vxores. Cely- on quidem orphon: alias Orphan. Maaloni autem Ruth. ¶ Transactis annis decem & octo. Helyme lech & eius filij in breui sunt: Noemy autem amare ferens quod ei prouenerat & desolationem caro- rum non sustinens filiorum propter quos & de patria sua videbatur egressa. rursus veniebat ad eam. Audierat enim q; iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus diuidi alias deseri ab ea non tolerabat: sed nec ipsa refutanda eas secum proficisci poterat euitare. Et cum insisterent exo- ptās feliciores eis nuptias q̄ quibus fuerant iam priuate & filios aliaq; bona conferri eas illuc remane- re poscebat nec cum ea debere proficisci in rebus incertis: & terram propriam deserentes. Et orpha quidem mansit Ruth autem (cum ei a se recedere persuadere non potuisset) sociam sibi duxit in om- i.c.2 ne quicquid emergeret. ¶ Veniente siquidem ruth cum socru in bethleem boos Elimelech cognatus suscepit eas. Et cum noemy nomine suo vocarent: ait illa. Iustius maram me vocate. Significat autem lingua hebraica Noemy quidem felicitatem. Mara vero dolorem. ¶ Ruth itaq; tempore messis egres- sa est. Noemy permittente post metentes spicas colligere vt alimentum haberent: venitq; in agrum B. boos. Veniens autem post paululum boos. Videsq; puellam: agri prepositum de ea requirebat. Ille ve- ro duz iam ab ea primitus agnouisset: domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti si bimet copulati gratias agens & ei experimenta rerum bonarum exoptans: spicas quidem eā colligere noluit: sed metere quicquid posset: & sibi portare permisit precipiens villico vt nihil eam tollere prohi beret. Prandiūq; ei & potū pbuit dum messores horaq; cōpetente comederēt. Ruth aūt tollens ab eo al- pheta socrui cōseruauit & vespere cū spicis ad eā venit. Seuauerat autē & ei noemy partes ciborū quos ei vicini eius prebuerant. Narrauitq; ei ruth ea quę illi dixerat boos. Cumq; illa indicasset q; cognatus Ru.c.3 esset: & propter pietatē ei suā prouidētiā exhiberet: rursus sequētibus d iebus egressa est ad colligēdas spicas cum ancillis boos. ¶ Veniens autē nō post multos dies boos: cū iam esset messis ordeacea matu- rata ad aream ppriā dormiebat. Hoc cū audisset Noemy cogitabat quemadmodum cum eo ruth col- locare posset. Iudicabat autē vtile sit boos ruth haberet vxorē. Aitq; puelle: vt circa pedes eius dormiret Illa vero dum nephas esse iudicaret vt socrus sue iussioni resisteret festinans ad aream tum quidem la- tuit boos profundissime dormientem. Excitatus autem circa mediam noctem: requirebat qnę esset. Il- la vero suum nomen dicente: & petente vt tanq̄ dominus copulare permitteret: tunc equidem quieuit diluculo vero anteq̄ ad opus famuli mouerentur excitās eā iussit vt tollēs ordei quātū posset pperaret ad socrum anteq̄ ibi dormisse videretur ab aliquibus: dicens castitatē talibus derogationibus esse seruā dam: & maxime quando nichil perpetraretur aduersum. De reliquis vero sic ait. Est michi proximior genere qui te ducere possit vxorem: & si voluerit te necessario sequeris illam. Quo te repudiante: con- iugem te ego secundū leges habeo. Hęc illa socrui referente securitas tenuit eas: spem habentes quod pro eis boos de cetero cogitaret. ¶ Illa vero iam media die veniens in ciuitatem & seniores colligens mittens etiam vocauit ruth atq; cognatum. Quo veniente. Elimelech inquit & filiorum eius heredita- Ru.c.4 tem tenes. Illo vero confitente hanc sibi proximitatis lege competere boos ait. Ergo non ex media par te oportet legum habere memoriam sed vt secundum eas vniuersa faciatis. Maalon enim vxor hic ve- nit: & sui partem agri obtinere oportet: & vxorem eius secundum leges accipere. At ille boos & heredi C tatem & vxorem cessit: cum cognatus esset & ipse defuncti: qui & vxorem habere dixisset & filios boos testificans seniores: iussit mulieri vt eius calciamentum solueret secundum legem: & in faciem expue- ret. ¶ Quo facto boos duxit ruth vxorem: eisq; post annum masculus filius est procreatus. Quem noe my sumens consilio mulierum vocauit obeth eo q; in eius senectute nutriretur. Obeth enim hebrea lin gua significat seruiens. Porro obeth habuit filium esse ex quo dauid: qui regnauit & principatum suis fi lijs per viginti & vnam generationes virorum lōgo tempore dereliquit. ¶ Hęc quidem necessaria que de ruth gesta sunt explanaui ostendere volens potentiam dei: q; ei possibile est a l dignitatis maximū culmen euehere quoscumq; voluerit: & ad quale perduxerit etiam dauid: huiusmodi ortum inimicis. ¶ Hebrei siquidem rebus eorum afflictione pregrauatis bellum rursum ab huiusmodi causa habuerūt cum palestinis.

¶Enarrata filiorum heli malitia Samuelis p̄erentes nominantur eiusq; ponitur natiuitas Cui deus futuram Israhelitarum cladem indicauit sacerdotiumq; a domo heli predixit auferendum. bellumq; fit a palestinis contra israhelitas, vbi archa capta, heli filij occiduntur cum hebreorum maxima multitudine Quod cognoscens heli de sede ruens mortuus est. ¶Capitulum.xix. D.

¶Historia librorum regum incipit &.i. Historia primi libri.

Malitia ophni & phinees filiorum heli sacerdotis.

Ely sacerdoti erant filij duo ophny & phinees circa homines iniuriosi & circa diuinitatem impij nulliq; parcebant iniquitati. Et alia quidem munera ab oblaturis propter honorem sibimet sequestrabant: alia vero rapine modo tollebant & mulieribus religionis causa venientibus contumelias inferebant: alijs quidem violentiam facientes: alijs vero persuadentes donis nihilq; eorum vita a tyranide pessima differebat. Quorum patet grauiter hęc ferebat. Populus autem quando non sperabat venturum dei super eos fore supplicium. tanto vehementius gemiscebat. Cumq; futuram cladem filiorum eius deus exposuisset hely & samuel qui illo tpe puer erat tūc pa lam super filijs habuit luctum. ¶Volo siquidem primitus de propheta loqui & postea de hely enarrare: necnon & infelicitatis casum quē habuit po pulus hebreorum. ¶Helcana vir leuita inter medios ciues effrem fortis existens: & ramath inhabitans ciuitatem: duas duxit vxores. Annam & fenēnam ex qua etiam ei filij sunt progeniti. Qui tamen ānā cum esset sine filijs diligebat. Veniente vero cum suis coniugibus helchana in ciuitatę sylo vbi erat tabernaculum dei constitutum sicut prediximus: dum earum vir per epulas vxoribus & filijs distribueret partes āna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam descendit ad lachrimas & eo q̄ non haberet filios ea solitudine gemiscebat. Dumq; consolatione viri cōtristari phibet venit ad tabernaculum rogās deū vt ei sobolē cōcederet: filijq; faceret esse matrē: votū vouēs vt primogenitū suū ministraturū deo dicaret: nec eum similem cum priuatis hominibus victum habere permitteret. Et dū in orationibus multo tpe morat̄ hely sacerdos sedens añ tabernaculū velut ebriā abire precepit. At illa cum nusq̄ se bibisse fateretur nec ebriā esse: sed propter sterilitatem filiorū afflicta rogasset deū fiduciā eā exhortabatur habere deum filiū donaturū esse p̄mittens Cū bona siquidē spe veniens ad mantum: cibū leta p̄cepit. ¶Et reuertentibus eis in patriā: cōcepit & peperit filium quē appellauerunt oēs samuel quasi a deo postulatū. Quibus venientibus vt p̄ natiuitate filij hostias immolarēt: & decimas offerrēt: recordata mulier oronis sue & p̄missionis quā de filio voue rat deo: tradidit eū hely dicatū deo prophetā. Crescebatq; eius cpma & potus eius erat aqua & samuel quidē nutritus in tēplo commorabatur. ¶Helchana autem ex anna alij filij: tresq; filie progenite sunt. ¶Porro samuel pleno iā anno duodecimo prophetauit. Quem quodam tēpore dormientem vocauit deus nominatim. Ille vero putās se a sacerdote vocatum venit ad eum. Sacerdote vero dicente eum se non vocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dum hely cognouisset dixit ad eum. Primo quidem iamuel filui: nunc autē dico tibi deū esse q̄ vocat & nota quę dicat. Cūq; deus iterū locutus fuisset audiens petijt vt quę vellet preciperet: in nullo eius ministerium dilaturus. Cui deus Quando inquit ades cognosce cladem futuram israheli tis omni narratione & credulitate maiorem & hely filios vna die morituros & sacerdotium a domo hely esse migrandum. Hely namq; plus suos filios etiam contra eorum vtilitatē elegit diligere q̄ michi placere. ¶Cumq; iureiurando cogeret hely p̄phetā samuelem vt hoc ei indicaret: nolebat ei eū cōtristare samuel tali sermone: tñ eo dicēte certiorē magis habuit expectationē de eorū p̄dītione. Samuel aūt gloria magis ac magis augebat: dū vtiq; quecūq; p̄phetabat p̄barent eē vera cia. ¶Eo siquidē tpe palestini castra mouerunt sup̄ Israhelitas circa ciuitatē āpheolenitis. Hoc, israheli tis ferētibus ad potiora venerunt vicerunt palestini & occiderūt hebreorū vsq; ad tria milia: reliquā vero multitudinem vsq; ad castra p̄pria p̄secuti sunt. ¶De sūma vero p̄dītione formidantes hebrei: miserunt ad seniores pōtifices vt archā dei deferrent: qua p̄ñte congressi hostibus p̄ualerent. ignorātes q̄to eēt maior ab archa q̄ eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; archa circa pariter & pōtificis filij Quibus p̄ceperat p̄ vt si capta archa viuere voluisset: ad eius faciē nō venirēt: phinees eni ā sacerdotij fūgebat officio: p̄re hoc p̄pter senectutē sibi p̄mittente. Quo facto securitas data ē multa nimis hebreis tāq̄ p̄ aduentū arce possēt hostibus p̄ualere. Inimici vero stupebant israhelitas: metuētes arche p̄nti ā s vtriq; pti nō sicut putabant accessit. Facta nāq; cōgressione victoria quā hebrei sepabant palestinis alla ta est: & p̄ditionē quam illi metuebant suscipientes hebrei cognouerunt frustra se habuisse in arca fiduciam. ¶Repente nāq; in manibus hostium deuenerūt: & a miserūt vsq; ad triginta milia virorum. Inter quos ceciderūt quoq; filij sacerdotis & arca ab hoste est ablata. Nūciata vero p̄ditione in sylo & arche captiuitate per quendam iuuenculum, beniamitē qui interfuerat bello: cuncta ciuitas luctu repleta, est Porro hely sacerdos sedebat ad portā in altiori sede. Et audiens ciuitatis plāctū: atq; putās aliquid p̄ouit circa suos effectum: euocato iuuene dū cognouisset ea quę in bello fuerant gesta de filijs & alijs quę de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deum prescius futurorum: quoniam valde eum

Votū anne matris Samuelis.

Cōceptio & natiuitas Samuel Nazareus Samuel Ca.ij. p̄ p̄te omittitur sc3 pria pars i qua cōtinetur canticū Anne: secunda pars in principio huius capituli.

Prophetia samuelis anno.xij.

Bellū palestinorū cōtra israheli tas vbi hebreorū tria milia ceciderūt i biblia vocatur ciuitas Asech.

Adducit archa in bello.

Ablata archa ab hostibus & occisio filiorum hely cū maxia hebreorum multitudine.

Nunciata arce captiuitate hely de sede ruens mortuus est.

Parētes Samuel

A mala confundunt que preter ſpem repente p roueniunt. Cum vero ⁊ iam archan audiſſet ab hoſtibus captam dolore turbatus: eo q̄ ei preter ſpem tantum onus acceſſerat: ruens de ſede defunctus eſt dum octo & nonaginta vixiſſet annos: quorum quadraginta tenuerat principatum. ¶ Ea ſiquidem die defuncta eſt coniunx phinees eius filiſ: dum poſt occaſum mariti nequaq̄ viuere toleraſſet. Cui pregnanti quidem nunciatus eſt luctus viri. Peperit aūt filiū ſeptem menſiū: quē Icabot appellauerunt. Quod nomen ſignificat ingloriū: eo q̄ illo tēpore exercitui huiuſmodi deformitas acceſſiſſet. ¶ Habuit autem principatum primus hely ex domo Ithamar: qui fuit vnus filiorum aaron. Nam primus de domo eleazari ſacerdotes erāt: ex quo honorē filio a patre pcipiebat: & hely phinees filio ſuo tradidit. Poſt quē abiezet eius filius hunc honorē accepit: quē birri aſ bozi filio ſuo derelinquit. Cui rurſum ozi filius ſucceſſit ſuus. Et poſt hunc hely tenuit ſacerdotiū de quo nunc nobis ſermo eſt | hitus: cuius genus vſq; ad tpa iperij ſalomonis hoc hūit. Tūc enī ſacerdotiū ex domo eleazari denuo receperunt.

Mors heli āno etatis nonageſimo octauo quo rus quadragita iudicauit iſrael Icabot quid ſignificat.

Epilogatio cerdotum.

¶ Explicit.li.v.

¶ Incipit liber ſextus: q cōtinet tps ānorū triginta duorū ſub ſamuel duodeci āni: ſub dauid viginti

¶ Captiua archa deducit in Azotū & iuxta dagō idolū collocat qđ ipſā archā adorans iacebat vbi pe ſte inualeſcēte aſchalonite illā receperunt ſed ipſis ſiles paſſiones pcipientibus ad vicinas ciuitates miſerūt demū principes quinq; citatū paleſtinorū turbati concilio inito ad hebreos remittūt quā prio beth ſamite indecenter recipientes a deo percuſſi ſunt. Quod cognoſcentes reportauerunt eam in Charia thiarim in domo Aminadab collocantes.

¶ Capitulum primū

R.c.5 B. Captiua archa deducitur in Azotū & iuxta dagō paleſtinorū deus collocatur qui ipſa archā adorabat.

Enentes igitur paleſtini captiuam ſuorum hoſtium archā ſicut dudum predixímus: in ciuitatem azotum portauerūt eā & apud deū ſuū qui vocatur dagon quaſi tropheum aliquid poſuerunt. Sequēti vero diluculo tēplū egreſſi vt eū ſolēniter adorarēt inuenerunt deum ſuum circa archā hoc facientem. Iacebat enī euulſus de baſe ſua in qua ſtatutus eſſe videbatnr. Quā denuo eleuātes ſtatuerūt: grauiter de eius caſu dolētes. Cūq; frequenter venientes dagon inuenirent iacentē: & archam ſimiliter adorantē in angu- ſtia & cōfuſione grauiſſima cōſtituti ſūt. ¶ Nouiſſime vero azatorū ciuitatē atq; ꝓuinciā diuinitus pe ſtis inuaſit. Moriebantur ei crudeli paſſione diſſenteric: & anteq̄ velox eis interius ꝓueniret anteq̄ aia bona morte ſolueretur corpore inteſtina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciā vero conſurgens morborum multitudo deuaſtabat: ita vt neq; arboribus neq; fructibus abſtineret. Dūq; in his malis azoti tenerent & reſiſtere calamitati nō poſſent intellexerūt hanc ſibi cladē propter archā dei ꝓueniſſe victoriāq; eius nō ſibi pro bono fuiſſe. Miſerunt ergo aſchalonitas: petentes vt archā ipſi ſuſciperēt. Quibus azotorum ſupplicatio erat tam grata & eis quodāmodo grās retulerūt. Archā vero pcipientes in malis ſimilibus cōſtituti ſunt. Secūdū nāq; paſſiones azotorū paſſiōes aſchalonitis archa deuexit. Quā denuo ad alios aſchalonite miſerūt: ſed neq; apud illos māſit. Nā & cū ipſi hiſdē paſſionibus turbarēt: eā vicinis ciuitatibus tradiderūt. ¶ Iſto mō archa ciuitates paleſtinorū quiq; trāſiuit quo

R.c. ſi p̄dā quādā exigēs paſſionibus p ſingulas ciuitates. Deſpati vero mal hi q iā videbant expti & dū audiētibus hec nota fieret nec archā aliq vlterius ſuſcipere. vellēt hmōi habētes mercēdē ad vltimū cogitabāt quēadmodū ea carere poſſent. ¶ Cōueniēteſq; qnq; vrbiū pricipes geth & accaon & aſchalō nec nō & gaze & azoni: tractabāt qd fieri cōueniret. Et primū quidē placuit vt archa remitteret ad ſuos cū deus eā ꝓpitius vindicaret & ob hoc peſtes eis inferret vrbeſq; vaſtaret. Erāt aūt qui dicerent hoc qdē fieri non debere: nec falli vt arche paſſionum cauſas aſcriberent cum ei poteſtas huiuſmodi aut fortitudo non eſſet quando ſi habuiſſet deus curam eius nequaq̄ tradita fuiſſet hominibus: ſed quieſcendum & cauſam harum paſſionum dicebant leuiter tolerandam quod vtiq; non deberent niſi ſolummodo reputare naturę quę corporibus & terre & arboribus & oībus quę ex ea conſiſtunt per temporū curſū huiuſmodi mutationes ingenerant: Predictas conſilium virorum qui priſcis temporibus intellectu pre cellebant atq; prudentia ſuperauit: & maxime quando in rebus preſentibus euadere congrua videbantur & neq; remittendam archam neq; retinendā eſſe dicebant: ſed quādoq; ſimulacra aurea ꝓ vnaq̄q;

C ciuitate dedicāda deo ꝓ gratū actione qñ earum ſaluti ꝓuiderit eoſq; viuere fecerit & paſſionibus quibus p̄ualere nō poterāt liberari totidēq; anulos alias anos aureos & mures q eorū regionē ꝓpaſti fuerāt atq; curuum: & hec in loca eorum eſſe mittenda & ſuper archam ponenda faciendumq; vehiculum nouum: & boues quę nuper genuerant eſſe iungendas: qnarum partus claudendos ac retinendos eſſe ne ſequentes matres impedirent ſed eorum deſiderio celerrimum potius iter facerent tunc illas depulſas portanteſq; archā in triuio deſerēdas: eiſq; quodāmō cōmittēdū quā vellēt agere viam. Et ſi quidē ad hebreos irent & eorum regionem aſcenderent: archam arbitrandum cauſam fuiſſe paſſionum. Si vero alibi fortuitu properarent reuocandam eſſe dicebant: cognoſcentes eo q̄ archa nullam videretur habere virtutem. Hec itaq; recte ſe habere iudicantes: repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea quę ſūt

Aſchalonite recipientes archā ſimiles morbo. Azotorum recepe runt .&c.,

Conſiliū principum. v. ciuitatū de reditione archē hebreis & cōtraria ſentētia.

Modus quo reducit archa que prio alplicuit in vico quidicitur Bethsamis vbi septuaginta viri propter i dignitatē mortui sūt.

predicta vehicu lum cum bobus deduxerunt in triuium:eamq; relinquentes ibi secesserunt. Bobus aūt recta via velut quodam duce eas precedente pergentibus palestinorum principes sequebātur quo starent aut quo venirent volentes agnoscere. Est autem quidam vicus in tribu iuda nomine bethsamis: in quo venerunt boues. Cumq; in campo maximo deuenissent vlterius accedere cessauerunt. Et stantes illic vehiculum gratum miraculum habitatoribus vici illius prebuerunt. Estatis namq; tpe dū oēs in agris p colligendis frugibus essent cū vidisset archā delectationis passi[illegible]alas delectatione rapti & opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponētes archā & vas i quo erāt recōdita simulacra simul & mures:posuerunt sup quandā petram,que erat in cāpo. Et mox immolātes deo & vehiculum simul & boues:holocaustum offerentes panter epulati sunt Hęc videntes palestinorum iudices ad propria sunt reuersi. Ira vero atq; indignatio dei septuaginta bethsamitas eo q̄ non fuissent digni archam contingere: quia nec sacerdotes erant qui adeam accesserant:interemit. Quos talia pātientes fleuerunt sui prouinciales: & luctum in eis eleuauerunt qualez potuissent habere pro mālo diuinitus missō:suumq; mortuum vnusquisq; lugebat. Et indignos se iudicantes vt apud eos archa consisteret mittentes ad omnes hebreos indicauerunt a palestinis archam fuisse reuocatam. ¶ Qui cognoscētes hoc reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem bethsamitarum. Vbi in domo cuiusdam leuite aminadab nomine qui videbatur esse iustus &vita religiosus :archam introduxerunt velut in locū deo dignum in quo habitaret vir iustus. Ministrabant enim arche eius filij & huic cure ānis viginti p̄fuerunt. Tantis enim temporibus fuit in chariathiarim dum apud palestinos mensibus quattuor habitasset. ¶ Cumq; omnis populus illo tempore quo ciuitas chariathiarim habuerat archam i orationibus & sacrificijs deditus esse videretur: & maximum circa eam religionis exhiberet officium:samuel ,pphe ta videns fidutiam eorum quasi oportunum esset vt talibus loqueretur deliberate & bonis eius fecit alloquium secundum q̄ credebat eorum mentibus esse gratum & ait. O viri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini & deus iam incipiens esse propicius & amicus:non solum concupiscenda libertas ē sed etiam facienda per que nobis eius bona ,pueniant. Nō enim optare debetis ab homine liberari & agere pro quibus potius seruiatis :sed estote iusti & malicīā depellentes ab animabus vestris:easq; purgantes totis membris inuocate deū:eūq; bonis actibus honorate. Hoc eni vobis facientibus bona ,puenient seruitusq; fugabitur & de hostibus repēte triūphus auferet:quē ,pmereri nō armis poterūt nō robore corporum:non multitudine populorum. Non enim malis deus ,pmittit se talia p̄biturū:sed bonis existentibus atq; iustis. Ergo aūt vobis. digna gerentibus huiusmodi ,pmissum me astipulaturū assero. ¶ Cumq; hęc dixisset vniuersus populus ei fauit:& eius exhortatione gauisus est simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit omnes samuel i quadā ciuitate que vocatur masphat: q̄d nomen deorsū inspicere hebraica lingua significat. Hic haurientes aquā immolauerunt deo & tota die ieiunantes in orationibus cōuersati. Qui tamen ibidē congregati palestinos minime latuerunt.

Cōsolatio diuina samuelis.

¶ Vincunt hebręi palestinos miracula samueleeis promittēte & signis pluribus probante qui senectute grauatus filijs pricipatum tradidit quibus male officium exercentibus conqueritur populus regē petens cui deus concedit regis iura prenuncians. ¶ Capitulum.ij.

Samuel diuinū auxiliū ,pmittebat deo sacrificiū offerens.

QAm cognoscentes conuētum eorum magno exercitu atq; virtute vt non suspicantibus bellum & in preparatis inferrent agressi sunt. Illos autem hoc valde terruit ad tumultum fortitudinemq; pduxit:& recurrētes ad ,samuelanimos suos corruisse:& morte proxima perditionē dicebāt & propterea quiescendum nec virtutem hostium commouendam:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta venientibus super nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nulla nobis alia salutis est nisi per te exoratus deus euadere nobis cōcesserit palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit & deum allaturum eis adiutorium promisit. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo rogauitq; deum vt eos contra palestinorum bellum sua dextera tueretur nec eos perituros despiceret: qui secundo iam videbantur afflicti. ¶ Exaudiuit itaq; deus orationes hostiamq; placitam & auxiliatrici mente, suscipiens annuit eis victoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum:& nondum sacra fuisset flamma consumptum processit e castris hostium multitudo & aciem constituit ad pugnandum tanq̄ multa spe victorie: dum vtiq; iudei in angustia viderentur inclusi quando nec arma haberent nec ad puguandum ibi dem concurrissent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus:quę etiam si predicte fuissent:non facile crederentur. ¶ Palestinis igitur primitus deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis dubiam demonstrauit ita vt eis basis subtrahi videretur & scissa in diuersis apertionibus sorberetur ¶ Deinde tonitruis concrepantibus & ignis chorusca tionibus longe micantibus velut incendens eorum vultus nimis eos affecit:& ex eorum manibus arma diripiens nudos in fugam conuertit. Quo facto samuel eos cum multitudine persecutus est & plurimos interfecit persecutusq; vsq; ad locumquendā qui vocatur

Victoria hebreorum contra palestinos miraculosa.

Terre motus ad palestinorū terrorem.

A coreon.ibiq; lapidem fixit velut terminum victorie & hostium fuge.eumq; lapidem fortitudinem appellauit:quasi signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. ¶ Inimici vero post illam plagā nequaq; super israhelitas egressi sunt sed timore & memoria rerum que super eos accesserant quiescebant. Fidelia siquidem que dudum fuerat palestinis aduersus hebreos.post hanc victoriam facta est hebræorum. ¶ Porro samuel super eos castra ducens peremit multos.eorumq; superbiam ad nichilum deduxit. Abstulit regionem illam quam primitus victis iudeis rapuerunt. Igitur illo tempore inter israhelitas & reliquos chananeos propheta verus Samuel dispositio populo eisq; reddita ciuitate:in eam eos conuenire precepit.vt de diuersis actibus adinuicem disceptarent.Ipse vero semel in anno circuiens ciuitates iudicabat.& multo tempore sub equitate omia expleuit. ¶ Deinde senectute grauatus.& agere solennia prepeditus filijs suis populi tribuit principatum. quorum senior quidem dicebatur Iohel iunior autem Abia.Prepositi autem alium quidem in bethleem ciuitate vt illic sederet & iudicaret.alium in bersabee diuidens populum qui eorum iudicijs optime de parentibus suis exisserent:sed & boni & moderati quidem ex malis.& praui producerentur ex bonis.Nam et patris sui studium recordantes:& viam contrariam ambulantes & muneribus turpibusq; lucris iustitiam comprimebant & iuditia non vera sed secundum premia proferebant : & ad epulas preciosaq; conuiuia declinantes primum quidem

r.c.8. que erant mimica deo gerebant:secundo etiam patri videbantur auersi. qui multo studio ac prouidentia gesserat vt etiam plebs sciret seruare iusticiam. ¶ Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi prophete filij facerent grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit:qui in ramatha ciuitate cō morabatur eiq; iniusticias filiorum omnes exposuit.Et quia cum senex esset & tempore iam defectus rebus preesse non poterat:supplicabantq; ei atq; rogabant vt eis aliquem eorum regem eligeret qui & principatum gentis haberet & palestinos affligeret qui eis erant prioris iniustitie debitores. ¶ Hæc ergo verba grauiter concusserunt Samuel: propter insertam ei iustitiam: & odium circa reges.Optimam enim illius tunc conuersationis electionem valde diligebat que dū esset sancta:beatos etiam ciuesvtentes se faciebat.Nimiaq; cogitatione his dictis afflictus:neq; cibi memoriam habuit:neq; somni. Sed fa-

B. cta nocte rerum cogitationes euoluens sine sopore permansit. ¶ Cumq; talia cogitaret apparuit ei diuinitas.eumq; consolata est dicēs:nō pro petitione populi debere affligi:quasi non in illum superbi fuerint sed magis in se.ne solus super eos ipse regnaret.Et hec opera ei ex quo egressi sunt ab egypto moliti estis:non tamen post multum tempus eos esse grauissimam penitentiam habituros per quam mihi equidem quod gestum fuerit in effectum erit.Arguentur autem vt contemptores: & consilia non pacifica circa me & circa tuam prophetiam habuisse. Precipio autem tibi vt eis ordines quem cumq; monstra

r.c.3 uero regem. Prædices tamen eis quales erunt:& que sub rege passuri sunt: & protestans qualem munitionem habere festinant. ¶ Hæc samuel cum audisset mox die facta conuocatis iudeis ait daturum se eis regem:sed primitus quidem narrare debere eis que illis futura essent per reges . & quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit q̄ primum quidem filios vestros auferent: & alios quidem curruum,agitatores esse iubebunt.alios vero equites & armigeros & precursores:alios millenarios & centenarios facient. Alios armorum artifices & opifices curruum & instrumentorum fabros:& agrorum suorum cultores vinearumq; fossores: & nihil erit in quo non obediant his que iubentur seruientes ad similitudinem eorum qui precio comparantur. Sed & filias vestras vnguentarias habebunt: & coquas & molarias:efficientq; omne opus sub necessitate quod famule plagas metuentes & verbera.sed

C & vestras possessiones auferent & eas eunuchis suis & armigeris condonabunt. & iumentorum greges eis distribuent.Et vt breuiter sit dicendum seruietis cum omnibus vestris regi: similes seruorum eius effecti.Horumq; sermonum memoriam tunc habebitis quando hæc passi fueritis.& penitentia ducti rogaueritis deum vt vestri misereatur:& donet a regali honore velocissimaq; libertatem.Qui vestras non suscipiet preces: sed eas respuens vosmet vt malorum consiliorum tormenta substineatis. ¶ Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum valde fatuus:& difficilis vt consilium quod semel in mente collocarat expleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi.neq; eisdem sermonibus prophetā perterruit.sed magis vehementes instabant:& regem sibi ordinari postulabant:nec cogitandum esse de venturo censebant: sed fore necessarium secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum regem,quando nulla prouinciarum in tali conuersatione & sine rege consisteret. ¶ Videns autem eos samuel nec in his que fuerāt predicta conuersos. sed potius immanentes:ait.Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite.Oportune vero vos euocabo dum quē vobis daturus sum regē a deo cognouero.

¶ Saul filius Cis patris asinas querens rex constituitur quem eas querēdo Samuel diuinitus cognouit & inunxit sibi in conuiuio regali appositā portione& predicto ei signo multiplici quod cognouit sed & sorte electus abscondit se publicata tamen eius fuit electio licet eum multi contempserunt.

Samuel ad nichilum redegit palestinos.

Samuel senectute grauatus filijs principatū tradidit.

Malitia filiorū Samuelis principū super israelē Cōqueritur populus de filijs samuelis regē petēs sibi cōstitui.

Consolatio diuina Samuelis.

Iura regis predixit Samuel.

Fatuitas populi pertinacis & petitione regis audita tyrannide

Capitulum tertium.

Pater Saul Cis de tribu Beniami. Saul querẽs asinas prĩs Rex constituitur.

Rat igitur quidam de tribu beniamin vir nobilis moribusq; laudabilis: nomine Cis huius erat filius iam iuuenculus formaq; pulcherrimus & corpore valde ꝓcerus quiq; multos mente ac prudentia precedebat: vocabaturq; saul. Is vero Cis duꝫ asinę precipue de grege eius errassent: in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur. filium suum ad requirendas eas cum vno famulo destinauit. Qui dum tribũ paternam requirendo asinas circuisset venit ad alias. Et dum neq; in eis inueniisset: discedere cogitabat

Siclus valet viginti obolos

ne pater de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in ramatha ciuitatem veniisset & puer qui cum eo erat dixisset ei esse in ea prophetã verum. dedisseteq; ei consiliũ vt ad eum irent & per eũ de asinis quas quęrebant agnoscerent respondit nihil habere pro muneribus quod euntes deberent offerre prophetę quoniam vię pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quandam alias quartam partem sicli. & hoc ei datum posse sufficere. Errabant autem ignorantes eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cumq; venissent ante portas virgines ad aquas euntes interrogauerunt eas de domo prophetę. Que cum indicassent: adijciebant vt festinarent anteq̃ ad comedẽdum acccederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere: & cum his qui vocati fuerãt eum primum discumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium vocauerat. Nam dum precedenti die deprecaretur deum vt ei predicere quem constituret regem indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu beniamin. Porro samuel in domo sedens tempus quod ei promissum fuerat expectabat. Quo adimpleto descendens ibat ad mensas occurritq; saul ei. Cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturũ hebreis.

Saul veniẽtẽ cognouit Samuel hebreis regnaturum.

Saul autem accessit ad samuel eumq; salutans supplicauit vt ei domum prophetę mostraret: quam scilicet vt peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; samuel se esse dixisset eumq; duceret ad conuiuium incolumes esse pro quibus quęrendis missus fuerat asinas indicauit: & omnia ei bona regni esse conferẽda promisit. Cui saul. Minimus inquit sum domine mi hac spe & de vltima tribu quę regibus apta non est & ex inferiore patria vrbium ceterarum. Sed tu magis illudis & pro periculo me fatigare contendis: de tribu maiori q̃ vt mihi conuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium recumbere

Hũilis Saul responsio.

fecit simul & sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant autem numero septuaginta. Ꝑcepitq; vt pars ei regalis apponeretur. Et dum hora dormiendi veniisset aliorum quidem singuli ad propria discesserunt saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die vero facto samuel eum

Sauli in conuiuio regalis pars apponitur.

excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem veniissent famulum quidem precedere iussit: illum vero remanere quasi aliquid ei nullo alio presente dicturus. ¶ Dumq; saul puerum premisisset sumens propheta vas olei super iuuenis caput effudit eumq; complexus ait. Esto rex a deo constitutus: & contra palestinos vindicaturus hebreos. ¶ Hoc autem erit tibi signum quod te volo prescire. Cum profectus fueris inuenies tres viros in via euntes in bethleem (alias bethel) adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre videbis secundum vero hedum. & tertium vtrem vini. Iuuenes isti te salutabunt: & libenter suscipient & dabunt tibi duos panes Tu autem accipiens exinde venies ad sepulchrum Rachel vbi cognosces eo ꝙ inuentę sunt asinę. Post hęc venies in gabatha & ecclesiam inuenies prophetarum & diuinitus inspiratus prophetabis cum eis ita vt omnes, habentes sensum cum viderint obstupescant atq; mirentur dicentes vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis vt posset etiam prophetare. Cumq; hęc omnia signa fuerint facta scito deum esse tecum. & salutabis patrem tuum atq; cognatos veniẽsq; post hęc vocatus a me in galgala. vt pro his deo pacificas hostias immolemus. Hęc autem prę

Saul a Samuele rex secrete vngitur signum sibi prędicitur.

dicens dimisit eum. ¶ Porro Sauli omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; veniisset in domum cognati sui abner quem prę omnibus parentibus diligebat interroganti de profectu eius et quid accidisset aliarum quidem rerum nihil abscondit neq; ꝙ apud samuelem prophetam fuisset neq; ꝙ ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem & eius euentibus quę etiam si audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent tacendum esse decreuit. Quod neq; amico & amplius sanguinis in

Iste qui hic dicitur cognatus i biblia vocatur patruus.

ciuitate coniuncto cautum aut sapiens credidit indicare dubitãs vt reor de humana natura: quippe cũ verum sit ꝙ perfecte nemo deuotus est: neq; amicus: neq; cognatus: neq; vsq; in donis dei purum aliqui seruant affectum sublimius malituli & inuidiosi esse noscuntur. ¶ Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maspha: & apud eum diuino mandato verba dispositi dicens. ¶ Quoniam cum eis deus præstiterit libertatem & subdiderit hostes beneficiorum eius sint immemores. Et deum quidem regno priuauerint nescientes quoniam nimis vtilissimum est ab omnĩ rerum excelso iuuari cum deus vtiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis velut iumentis subditi consilio & desiderio suo alijsq; voluntatibus sit vsurus & potestatem suam sine aliqua pat

Regressus saul.

citate omnibus collaturus quiq; non ita sicut Deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum festinabit quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam vobis inquit placuit & hęc iniuria prævaluit contra deum. ordinamini omnes per tribus & sceptra: & mittite sortes vestras. ¶ Quod

Samuel ad populum.

A dum hebrei fecissent sors cecidit super tribum beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per gñs exijt progenies matharis. Cumq; per viros ipsius generis sors missa fuisset: ad saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset semetipsum abscondit nolens videri vt arbitror sponte suscipere principatum sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit. vt dum multi nec in parua felicitate gaudium valeant retinere. sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno & tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam e conspectu eorum quibus erat regnaturus eripuit & querendum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q; non adesset: rogauit propheta deum vt ei vbi esset ostenderet. & iuuenē manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul iussit eum adducere. Et cum inuenissent eum in medio populi collocauit. Is enim omnibus eminebat & ipse proceritate regius erat. Diciq; propheta. Hunc deus vobis dedit regem. videtis q; & melior cunctis est & imperio dignus. Cum optasset populus regi salutem: ea que illis erant futura propheta conscribens rege audiente legit: & librū in tabernaculo dei reuoluit ob testimoniū eorū que prędixerat venturis generationibus afferēdum. ¶ Dum hęc itaq; samuel celebrasset dimisit populū propheta. Et ipsum quidē in amathim ciuitatem patrię suę secuti sunt honorē regi debitū exhibentes. Plurimi vero maligni & illum contemnebant & alijs irridebant & neq; munera offerebant. neq; studio aut sermone saul sibi placere monstrabant.

¶ Saul rex sorte electus abscōdit se.

Publicata saul ¶ electio.

Aliqui contempserunt saulem

¶ Saul contra Naas Ammonitarum regem bellum incepit crudelem nimis Hebreorum dextrum oculum euellentem & contra eum glorioſam victoriam obtinuit et iudę manifeste rex iniungitur.

Capitulum quartum.

c.iij. POst modum vero honoris eius causa initium belli contigit contra Naas regem ammonitarum. Hic enim multa mala iudeis habitantibus transiordanem intulit. & cum multo & pugnaci exercitu eos affixit. vt: eſq; eorum seruituti subegit: quorum fortitudinem in propria ad presens sue subdidit ditioni. Sapientia vero atq; tractatu sic infirmos reddebat ne quo modo rursum iugum potuissent euadere seruitutis eorum. ¶ Nam etiam qui ad eum aut fide data venissent aut quos lege bellica cepisset: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat vt sinistram partem vultus sui scutis celantes ad bellandum forent nimis inutiles. Et hęc quidem rex ammonitarum cum fecisset habitantibus transiordanem: super galadinos castra ponens circa ciuitatem labes. legatos ad eos misit precipiens vt se ei traderent quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollent per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere. Electionem vero in ipsis esse vtrū vellent partem corporis amittere: an certe vniuersi perire. ¶ Galadini vero merentes in talibus: neutrū eorum promittere presumpserunt neq; semetipsos tradere neq; pugnare. Septem vero dierum popos-
B. cerunt indutias vt ad contribulos legationem mittentes solatium ab eis poscerent. Et si quidem auxilium eis veniret pugnarent. Si vero huius rei foret inopia tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. ¶ Naas autem spernens multitudinem galadinorum eorumq; responsum. dedit eis indutias & solatia a quibuscunq; vellent postulare permisit. Illi vero repente per ciuitates israhelitarum miserunt indicantes que eis faceret Naas & in qua tenerentur angustia. Qui vsq; ad lachrimas magnamq; tristitiam hoc audito venerunt. Timor autem eis aliud quicq̄ facere non permisit. ¶ Cumq; legati in regis Saul ciuitatem venissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent. populus quidem idem fecit quod illi priores. Flebant enim omnes calamitates. Saul ab opere agri reuersus in opidum venit in uenitq; flentes proprios ciues. Et dum causā tristitię & confusionis inquireret. agnouit quod contige-
C rat a legatis. Et diuinitus inspiratus iabitas quidem remisit promittens se in auxilium eis venturum die tertia: & ante solis ascensum portis eius esse venturum: ita vt victores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorum aliquos pro ducatu itineris substinere. ¶ Volens autem populum ad ammonitarum bellum damni timore conuertere & eis quantotius subuenire incidens boum suorum neruos.
D. Hec facere cunctis interminatus est si non armati die altera concurrerent ad Iordanem eumq; sequerentur et samuelem vbicumq; eos ducerent. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore currentibus in ciuitatem Balam dinumerata multitudine inuenit eorum numerum preter tribum Iuda septingenta milia fuisse collectos. Illius autem tribus septuaginta milia fuerunt. ¶ Transiens ergo Iordanem & decem finium tota nocte faciens iter: oriente sole exercitu in tribus partibus constituto repente & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pugna et alios multos ammonitarum peremit simul & regem. ¶ Hoc igitur opus clarum valde fecit Saul: & apud omnes Hebræos eum laudabilem demonstrauit magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant qui spre uerant eum tunc conuersi sunt vt honorarent. & meliorem cunctorum principatu iudicarent. ¶ Non enim sufficit illi solummodo iabesse nos eripuisse sed etiam cunctam studuit pugnando ammonitarum subuertere regionem. prædamq; sumens exinde copiosam clarus ad propria remeauit. ¶ Popu-

Bellus saulis cōtra naas regem ammonitarum.

Crudelitas naas contra hebreos

Galadinorū lamentū pro crudelitate naas.

Saul iabitas ſtuare promittit.

In bíblia ſic. fuerunt q; filiorum israhel trecenta milia. virorū autem iuda triginta milia.

Gloria saulis apd oēs hebreos

lus autem pro rebus quę gestę fuerant a saul. magna delectatione gaudebant: & q; regem talem ordi- D
nauerant exultabant. Contra autem qui eum nihil de rebus pro desse dixerant exclamabāt vt solet vul
gus felicitate detentus euomere. & contra illos qui iu principijs huiusmodi rerum videntur esse auctо-
res. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplectebatur volentem. iurauit autem nullum nosce-
re contribulorum nec illa die necare permitteret: cum esset nimis incongruu; si data a deo victoria pro
prij generis sanguine fedaretur sed deceret vt gratiam habentes ad inuicem festiuitatem eius celebra-
Confirmatio se cunda electiōis Saul et vnctio manifesta. rent. ¶ Cumq; samuel dixisset secundam ordinationem in confirmatione regni saul oportere fieri: om-
nes congregati sunt in galgala ciuitate. Illic enim eos venire preceperat: & rursus populo videre prophe
ta vnxit saul oleo sancto, & secundo denunciauit regem. Itaq; isto modo hebreorum respublica ad regū
iura conuersa est. Nam tēpore moyseos & iesu eius discipuli qui post eum dux fuit optima ducis cōuer
Epilogatio regi minis hebreoꝝ. satione gerebantur. Post illorum vero mortem annis decem & octo populus eorum sine principe fuit.
Postea ad conuersationem pristinā sunt reuersi: ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excellerēt ti
buentes iudicij potestatem. & propterea tempus conuersationis huiusmodi nimis eximium vocatur.

¶ Samuel se innocentem ostendens coram populo deum grauiter ferre regem petitum diuino mi-
raculo ostendit populum ad dei obseruanda mandata admonens. Capitulum quintum.

¶ Innocens samuel se purgat coraꝝ omnibus.

Amuel autē propheta cōgregatis hebreis ait. ¶ Cōiuro vos per maximuꝝ
deū qui fratres illos optimos moysen & aaron deduxit ad vitā & pres vīos
ex egypto de domo seruitutis eripuit: vt neq; aut verecūdię aliquid cōferē
tes neq; timore perterriti: neq; alia qualibet passione detēti: dicatis si quid
a me prauum aut iniustū aut lucri gratia aut auaritię causa gestū est argui-
te me si cuius aliquid accepi aut vitulū aut ouē aut cibū recepi. aut si cuius
iumentū ad vtilitatē meā tollens aliquē cōtristaui. Et his ergo oībus si quid
abstuli dicite corā rege. Illi vero clamabāt nihil horū ab eo factū: sed sancte E
et iuste eū prefuisse populis hebreorū. Samuel autē cunctorum huiusmodi
testimonium fuisse de eo prolatū audiēs ait. Quoniā indicastis mihi q; ni-
Arguit Samuel populū pro petitione regis. hil incōgruū dicere de me valeatis corā rege. nunc audite cū fiducia me di
cente. Q m quippe nimis egistis in deū petentes regē: cum vos oportuisset
habere memoriā quod cū septuagita solūmodo nostri gnis auus iacob pro
pter famē venit in egyptum & illic multis milibus procreatis: quę ad pessimum seruitium egyptij perdu
xerunt. oratione patrū absq; rege tantam multitudinem ex necessitate deus eripuit mittens eis moysen
& aaron fratres. qui vos eduxerunt in terrā hanc quam nunc vtiq; possidetis. Et his adeptis per deū bo
nis didicistis pietatem atq; religionē dei quos ille hostibus subditis liberauit: & primum quidē assyrio-
rum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde prębuit victoriā ammonitarum. nouissime vero pale
stinorum & oia hec concessa sunt in habentibus regem. sed cū Iepte & gedeon duces existerent. Q uę
Samuel miracu lo ostendit deū grauiter ferre petitionē regis. vos ergo stultitia tenuit vt fugeretis a deo & hois velitis esse sub regno. Sed ego quidem hūc vobis in-
stituī quem deus eligit vt tadem vobis manifestum sit deum irasci & ingrate ferre petitionem vestram:
in extremo vt eadē deus ipse hec vobis ostendat apertis indicijs. nullus enim vestrum aliquando hoc
vidit factum messis tēpore imbrem deū deprecemur effundere. Cumq; hec samuel dixisset ad populū
tonitrua sub: to choruscationes: & grandinis impetus diuinitatis infusione prorupit: veritatem prophe-
tę apud cunctos ostendens ita vt obstupescentibus & in formidine constitutis: peccasse se cuncti profi
terentur. & in hoc per ignorantiam incidisse vtq; deum propheta velut optimus pater & mittis rogaret F
vt propitius esset eisq; peccatum quod periniuriam & iniquitatem commiserant dimitteret exorabāt.
At ille promisit se deum rogaturum vt eis veniam concederet meritorum. ¶ Monuit tamen eos vt in
sti forent; & boni & haberent semper memoriam eorum in quibus prеuaricatione virtutis inciderant &
signorum dei & legislationis moyseos: sic eis cum felicitate regia salutis esset effectus quia si hec negli-
gerent. venturam eis eorumq; regi plagam maximam prophetauit. Igitur samuel cum hæc dixisset he-
breis confirmando senunto saulis regno populum remeare permisit ad propria.

¶ Saul cōtra palestinos (qui arma a iudeis abstulerant eos omnino ferro vti interdicentes) arma pa-
rat qui sacrificando peccat vnde & accusatus a samuele q; a sobole regnum recederet. ionathas tamen
eius filius latēter cū armigero ei signū denotās hostes aggreditur quos miraculose vicit. Capitulum. vj.

Saul contra phi listeos & exerci tus sui numerus Palestini arma a iudeis auferē tes ipis ferro vti interdixerunt.

SAul igitur eligens quasi tria milia virorum ex omni plebe duo quidem milia ipse recipiens
morabatur in ciuitate Bethleem: Ionathę vero filio suo mille dedit armigeros: eumq; misit
in gabatha. Ille autem obsidebat castra palestinorum non procul a galgalis. ¶ Palestini nā-
q; qui in Gabaa morabantur arma iudeis abstulerant & munitissima loca suisq; castra oportuna deti-
nebant interdicentes hebreis vti ferro propter quam causam agricolæ si quod instrumentum eis esset

neceſſarium ad culturam:venientes ad paleſtinos fabricabantur illud. ¶Cum ergo paleſtini cognouiſ Exercitus pale
ſent caſtra ſua ab hebreis:obſeſſa indignati & contemptum hebræorum magnam iniuriam iudicantes ſtinorum nūerus
A iudeis prelium intulerunt ducentes pedeſtrium quidem trecenta milia curruum vero triginta milia et contra hebreos
equitum milia ſexaginta.caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem magnam.Quod cum cognouiſſet ſaul rex
hebreorum deſcendit in galgalam ciuitatem: & in omni prouintia miſit populum propter libertatem Fuga iſraelante
ad bellum contra paleſtinos inuitans. eorumq; potentiam viliſſimam eſſe declarans & nimis indignu; paleſtinos.
vt pertimorem pericula ſuſtinerent. ¶Dumq; populi qui erant cum Saul multitudinem paleſtinorum
inſpicerent:valde territi ſunt.Et alij quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos celauerunt:
plurimi vero tranſiordanem iugulati lapſi ſunt qui erant precipue ex tribu gad & ruben. ¶Miſit Saul Mittit Saul ad
ad prophetam vocans eum vt cum eo de bello & rebus preſentibus cogitaret. Ille autem ſubſtinere ibi ſamuelem.
eum precepit & hoſtias preparare.Poſt ſeptem vero dies venturus ad eum. vt ſeptima die ſacrifican- Trāſgreſſio ſau
tes ita congrederentur ad bellum. Qui ſuſtinuit quidem ſicut propheta mandauit.mādatum vero ne- lis in ſacrifican
quaq̄ cum perfectione ſeruauit. ſed cum videret prophetam quidem morari ſe autem a militibus dere do per ſeipſum
linqui celebratis hoſtijs. cum audiſſet Samuel venientem:ei in occurſum feſtinanter egreſſus eſt.Ille ve Quomodo ſaul
ro non recte cum eis feciſſe dixit eo q; orationes & ſacrificia que voluntate dei erant facienda populo peccauit offerē
c.13. offerre petulanter ipſe preceſſerit.Saul vero ſatisfaciente & dicēte ſuſtinuiſſe ſe quidem prefinitos dies do vide Nico
ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum & propter hunc timorem & inimicorum aduentum in magna tri laum de lira.
ſtitia:eo q; auditi fuiſſent in galgala deſcendiſſe ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe compulſum reſpondēs Prędixit ſamu
Samuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens nunq̄ in his que pro preſentibus pre- el ſauli ſobole re
cepit deus primitus defeciſſes quam in rebus neceſſarijs expediret vt et tibi tueq; ſoboli regnare pluri- ceſſurū regnū.
mo tempore licuiſſet. ¶Hec ſamuel quidem grauiter ferens in his que fuerāt facta diſceſſit ad propria
Saul autem in gabaa ciuitatem habens ſecum ſexcentos ſolummodo viros: cum Ionatha filio venit.
Quorum plurimi arma nequaq̄ habebāt dum ferrum vtiq; in prouintia minus eſſet:& quia arma face- In bibha cuꝫ ve
re non potuiſſent.Non enim ſinebant eos paleſtini ſicut dudum iam declarauimus hec habere. ¶Igi niſſet dies pre
c.14. tur diuidentes tribus agminibus exercitum paleſtini. & per totidem itinera diſcurrentes hebreoꝫ pro- lij non eſt inuen
uintiam deuaſtabant.videntibus ſcilicet Saul rege & filio eius Ionatha:& terram defendere cum eſſent tus enſis & lan
recenti ſolummodo non valentibus. ¶Dumq; reſideret ipſe & eius filius & ſacerdos achias qui erat cea in manu to
de prole hely ſacerdotis ſuper collem excelſum terramq; populari reſpicerent eis in maxima anguſtia tius populi.
B conſtitutis: Saul filius cum ſuo armigero conſtituit vt latenter ad hoſtium tabernacula properarent tur Ionathas cū ar
batiſq; eis & quendam modum commotionis inferrent. ¶Dumq; armiger eius pronius ſe eum ſecutu migero latenter
rum aſſereret: licet mors immineret:ſumens ſolatium iuuenis et de colle deſcendens ad hoſtes pariter ad hoſtes pro
ibant. ¶Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam lōgitudinem tribus ver- perant.
ticibus accutiſſimis prominentem: ſcopulis per circuitum euntibus & quaſi propugnaculis inuaſiones Deſcriptio ob
pugnantium prohibentibus vnde contingebat vt cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtro- ſeſſionis hoſtiū
rum q; natura locus ille omnibus videbatur eſſe munitus & ad capiendum valde difficilis:eo q; non ſo Ionathas ſignū
lum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficille videretur. ¶Dum veniſſet ad caſtra Ionathas:armige victorię dat ar
rum confortabat exacuens vt ad hoſtes accederent ſignumq; hocvictorie indicarent.Si vero nihil elo migero.
querentur tanq̄ non vocantibus reuerti deberent. Accedentibus illis ad exercitum hoſtium apparen-
te iam die: videntes paleſtini eos alterutros edicebant Ecce de cauernis & de ſpeluncis egrediuntur
hebrei.Et ad Ionatham eiuſq; armigerum dicebant. venite ad nos: vt vos digne pro veſtris preſump-
tionibus puniamus.Quam vocem grate ſuſcipiens filius Saul:tanq̄ ei victoriam deſignantē.tunc equi-
dem ab illo loco in quo hoſtibus viſi fuerant receſſit.mutanſq; locum venit ad petram que erat propter
munitionem locorum deſolata cuſtodibus & exin de quaſi repentes & trahentes ſemetipſos cum mul-
C to labore naturam loci vicerunt.vt ad inimicorum caſtra conſcenderent.Irruenteſq; eis dormiētibus oc ¶Mirabilis pu
ciderunt quidem quaſi viginti turbatos vero pauore eos vehementius impleuerunt ita vt alij quidem gna Ionathę &
effugerent arma omnia relinquentes.alij,vero ſemetipſos non agnoſcentes eo q; congregati ex multis victoria contra
gentibus eſſent credenteſq; inimicos & irruiſſe ſuper ſe Iſrahelitas putantes & non hoc duorum homi- philiſteos.
num preſumptione commiſſum ad alterna bella conuerſi ſunt. Quorum alij quidem perempti morie
bantur alij vero fugientes per ſaxa precipites conuolabant. ¶Dumq; exploratores Saul dicerent regi
paleſtinorum caſtra valde turbari:requirens Saul nequis ſuorum deeſſet audiuit ſuuꝫ eſſe filium & eius
armigerum.Iuſſitq; vt pontifex ſumpta veſte ſacerdotali:de futuris rebus ei prophetaret. ¶Cumq; il-
le eum conuincere & hoſtibus fortiter prealere dixiſſet paleſtinos iuaſit & turbatos aggreſſus eſt: qui
ſe potius inuicem peremerunt.Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus ſe per cauernas & ſpelun Saul contra phi
cas petraſq; celauerant audientes Saul eſſe victorem.Congregatis autem quaſi decem milibus hebreo liſteos victoria.
rum perſecutus eſt inimicos cuncta regione diſperſos.

¶ Saul temere iurante mellis fauum gustat. ionathas qui (sorte super eum cadente) iuramenti transgressor inuentus per populum liberatus est a morte quam eius pater ei infligere propter iussurandū voluit. D

Capitulum septimum.

Saulis iuramentum temerarium quod ignorans ionathas transgressus est.

Mel gustat Jonathas.

IGitur siue propter inopinatę victorię gaudium (dum sepe felices contingat extolli) siue ignorantia faciente palmę illius decus pessima lamentatio fedatum est. volente etenim saul funditus interimere palestinos & penam eos exsoluere maledixit hebreis vt si quis a cede se retinēs inimicorum anteq̄ nox futura veniret aliquid comederet & ab interfectione hostium aut a persecutione cessaret: maledictus esset. Cumq; hoc dixisset: veniēs ad quendam quercum excelsam in sorte effrem constitutam. Ionathas filius eius dum illic apum contigisset eum inuenire cubilia: & maledictum patris ignorans nec populi super eo professionem agnoscens expresso mellis fauo comedit. Inter hęc autem cognoscens quoniam cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum. comedere quidem cessauit nō autem recte patrem prohibuisse dixit: quando cum maiori potius fortitudine atq; fiducia persequentes cibo sumpto plurimos inimicorum & capere & interficere potuissent. Multa siquidem interficientes milia palestinorum circa vesperam ad spolia hostium sunt conuersi. magnamq; prędam & pecora sumentes occidebant. Hoc autem a scribis nūciatum est regi: quoniam populus in deum peccaret: & occisis pecudibus anteq̄ sanguis bene dilueretur nondum purgatis carnibus vescerentur. Iussitq; Saul volui lapidem magnum in medio et prędicari in populo vt super eum interficerent et carnem cum sangume nō comederent quoniam hoc nequaq̄ deo placeret. Cunctis hoc regis prępcepto facientibus statuit illic altare Saul. & holocaustum super eum deo celebrauit. Hoc autem altare cōstituit primum. Mox itaq; volens ad hostium procedere castra: vt quę in eis videbantur esse diriperet ante diem: militibus insigniter eum sequentibus et cum multa fiducia eius prępceptis obediētibus vocauit rex achitob sacerdotem iussitq; vt consuleret si deus annueret vt euntes ad inimicorum castra hostibus denuo pręualerent dicē te vero sacerdote deum responsa non dare Saul dixit. Non sine causa consultus deus vocem nobis nō reddidit. qui primitus anteq̄ interrogaretur omnia nunciauit. Sed taciturnitas alicuius est latentis causa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum: licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur interficiā eum & deum ita placabo. Quanto magis si in extraneum et nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscar. Cumq; hoc fieri populus exclamasset repente cunctos in vno loco constituit stetitq; ipse in alia parte cum filio. & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebat. Inuētusq; Ionathas peccasse interrogatus a patre est quid fecisset & quid in sua vita non recte nec sancte peccasset. Cui dixit Pater nihil aliud scio: nisi quia ignorans hesterno die maledictum ac iusiurādum a te prolatum persequens inimicos fauum gustaui mellis. Quem saul occidere se repente iurauit. quatenus & generi & naturę simul amori hoc modo pręponeret iusiurandum. Qui nequaq̄ mortis interminatione perterritus sed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego supplicio inquit pater parcendū mors mihi suauis est: quę pro tua geritur pietate. & populi magna victoria. Maxima siquidem mihi cōsolatio est hebręos de palestinis reliquisse victores. ¶ In his itaq; omnis populus doluit: & nimis ingemuit: iurauit non se mori permittere ionatham victorię huius auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt eum a maledicto patris orationes pro eo facientes vt ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul autem reuersus ad propriam ciuitatem vsq; ad sexaginta milia hostium interfecit. ¶ Regnauitq; feliciter & vicinas prouincias gentesq; belli iure subegit: id est amonitarum & moabitarum & palestinorum: dum eorum & regem & eos tributarios fecit. Fuerunt autem & filij masculi quidem tres: ionathas & ihesus & melchis. Filię vero duę merobin & micol. Habuitq; militię principem patrui filiū abner filium ner. Ner autem & cis pater Saul fuerunt fratres filij abyel. Habebatq; saul curruum multitudinem & equestrium. & cum quibuscumq; pugnaret cum victoria remeabat. Hebreosq; ad excelsam multitudinem felicitatis euexerat. & aliarum gentium potentissimos demonstrabat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine pręcellentes elegit eosq; armigeros suos effecit.

Holocaustus p victoria celebrauit Saul.

Deus consultus respōsa dare recusat.

Iuramētū de iq̄rēdo & occidendo trāsgressore.

Sors super ionatham quem pater eius voluit occidere.

Obedientia Jonathę.

Ionathā a morte populus liberat.

Debellatorus p saul epilogus.

Filij Saul Jonathas & Iesus qui in biblia iesui & melchis qui melchisua appellat filię merobique in biblia merob & micol.

¶ Saul contra pręceptum Agag Amalichitarum regem (victoria contra eos habita) captiuum recipit & iuuenti sibi & suis reseruauit contra Samuelis monitionem. qui neq; sexui neq; etati parcendum deum velle significauerat vnde iratus deus dixit se penituisse fecisse saulem regē. Cuiq; prędixit samuel regnum a se auferendus quod in eius veste (trahente saule) significatum est. Occiditq; samuel Agag regem Amalechitarum quem postea non vidit Saul.

Samuel saulē ām onet vt debellet Amelech & nulli pcat sexui neq; etati nomēq; Amalech delendum.

Capitulum octauum

UEniens igitur Samuel ad Saul missum se dixit adeo vt eum commemoraret obediētię quā do ipse quidem haberet gentium principatum: deus vero & ipsius esset & rerum omnium dominator. Adijciebat dixisse eum quoniam multa mala Amalechitæ Hebręis in deserto fecerunt quando ęgredientes ex Egypto veniebant in regionem quę nūc est eorum ideoq;

bello perimendos amalechitas. Quibus ſubditis nullumq; eorum debere viuum penitus relinqui. Sed omnem necandam etatem incipientes a mulieribus pariter & infantibus: & hoc ſupplicium eo q̄ ma-
A iores noſtros afflixerunt ſuſtinere. Sed neq; iumentis nec aliis pecudibus ob vtilitatem propriam poſ-
ſeſſionem ait eſſe parcendum ſed cuncta dicanda deo & nomen Amalech ſecundum Moyſeos man-
data delendum. Saul vero profeſſus eſt ſe precepta complere & obedientiam non ſolum in hoc credi-
dit vt contra amalechitas pugnaret. Sed vt etiam velociter properaturum ſe eſſe monſtraret. Congre-
ganſq; cunctum exercitum eumq; dinumerans in galgalis inuenit Iſrahelitarum abſq; tribu Iuda circa
quadragrinta milia virorum. Illa namq; tribus ſola triginta milia habebat armatos. Tunc vero ſaul ama
lechitarum regionem ingreſſus inſidias occultas circa torrentem fecit vt non ſolū ab arce pugnans eos
affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas vias irrueret. & circundatos deuaſtaret. Igitur con
greſſus in pugnam fugauit hoſtes: multoſq; peremit & reliquos perſecutus eſt fugientes. Cumq; illud
opus propicia diuinitate compleuiſſet amalechitaru; vrbes obſedit & alias quidem molitionibus alias
ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus ediuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti alias vero mo
dis aliis obſidens & fortiter capiens. ad necem cunctorum infantium & mulierum ſimul: nichil crudele
nec vltra humanam naturam ſe facere credens. primum q̄ in hoſtes hec agebat. deide quia precepto
diuino cui non obedire foret grande periculum miniſtrabat. ¶ Cepitq; regem hoſtium agag captiuum
cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus decreuit eſſe ſaluandum non hoc diuina volū
tate faciens. ſed iudicium proprium ſequens & ſine cauſa cedēs vitam quaſi miſericorditer: vnde illi po
teſtas ſine ſuo periculo miſerendi non eſſet. Deus namq; ſic odiuit amalechitarum genus vt neq; infan
tibus parceretur: quibus potius miſereri natura eſt. Saul itaq; regem Agag & malorum que contra he-
breos geſta videbantur auctorem a morte ſeruauit. & hoſtis pulchritudinem preceptis dei prepoſuit.
¶ Peccauit quoq; ſimul cum eo & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; ſibi di
ripuerunt: iubente deo non eſſe ſeruanda ſed & alias res diuitiaſq; collegerūt. Si quid vero dignum poſ
ſidere non erat conſumpſerunt. ¶ Cumq; viciſſet ſaul vniuerſos a peluſio egypti vſq; ad rubrum mare
reſidentes hoſtes ſichimitarum gentem ſolummodo dereliquit. Iſti namq; in regione madia; in medio
habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit vt abſcederent ne forte amalechitarum calamitati com
B. municarent. Nam dum eſſent cognati raguel ſoceri moyſeos credidit eſſe ſaluandos. ¶ Saul igitur tan
q̄ in nullo prophete mandata preuaricās que acceperat dum contra Amalechitas pugnaturus exiret.
ſe velut omnibus integre ſeruatis: deuictis hoſtibus cum letitia referebat ad propria. Deus autem pro
amalechitarum vita & pecudum rapina quam populus geſſerat contriſtatus eſt quoniam hec fuerant
(eo prohibente) cōmiſſa. dirum namq; iudicabat vt cuius fortitudine fuerant adepti victoriā eum ſper-
nerent & nec tanq̄ humani regis preceptionibus obedirēt: dicebatq; prophetę penitere ſe eo q̄ ſaul or
dinauerat regem quando eius iuſſa non faceret: ſed vteretur propria voluntate. ¶ Hec audiens ſamuel
valde confuſus eſt & deum cepit tota nocte rogare vt eſſet propitius ſaul ſeq; ab indignatione ſuſpen-
deret. Qui veniam ſe dare ſaul etiam propheta poſcente non annuit iniuſtum eſſe decernens ſe tantis
peccatis indulgentiam condonare non ob aliam cauſam aſſerens mala generari niſi cum aliqui iniuſti-
tiam paſſi ad vindictam negligentiores extiterint: aucupantur enim inquit gloriā benignitatis & patien
tię: & latenter hec pariunt. Dum ergo deus prophetę precibus denegaſſet nec parceret dicta ſamuel
ad ſaul venit in galgala videnſq; eum rex cucurrit & oſculatus eſt dicēs. Gratias ago deo qui dedit mi-
hi victoriam & q̄ omnia pro eius voluntate ſunt geſta. Cui reſpondēs ſamuel ait. Vnde ergo audio cla
morem iumentorum & ouium in exercitu. Cui reſpondit populum hec ad ſacrificia reſeruaſſe: genus au
tem amalechitarum mandato diuino omne deleſſe. nullumq; fuiſſe relictum niſi tantummodo regē de
C quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit non ſuper ſacrificia dele
ctari ſed bonos & iuſtos huiuſmodi eſſe illos qui eius conſilium mandataq; ſequuntur: & nihil aliud be
ne ſe iudicant agere niſi quod pro dei fecerint voluntate. Is enim contemnitur non quādo ei non ſacri
ficatur. ſed quando ſpiritus inobedientię adhibetur. Ab his enim qui ei ſubditi non ſunt nec eū vera re
ligione colunt. neq; dum multas hoſtias & magnas obtulerint neq; dum ornamenta ex auro & argento
facta dicauerint ſuſcipit hec ſed potius auerſatur. & magis ſtudium hoc nequitie iudicat non eſſe pie
tatem. Ad illos autem qui ſolummodo quod precipit diuinitas recordātur & mori potius eligunt q̄ pre
uaricari aliquid quod iubetur ſemper conuertitur. & neq; ſacrificium ab eis exquirit. Sed & dum ſacrifi
cauerint ſiue ſimplex aliquid ſiue viliſſimum gratanter eorum parua munera q̄ ditiſſimorum maximā
ſuſcipit opulentiam. Tu ſiquidem ſcito tibi deum iratum. Spreuiſti ea & neglexiſti que tibi mandauit.
Quomodo igitur arbitraris eum ſacrificia reſpicere ex his rebus quas decreuit ille perire. Niſi forte ſi
milia iudicas illa peccata & que vis deo offerre ſacrificia. Expecta igitur regnum tibimet auferendum
et potentiam quam a deo tibi neglexiſti fuiſſe collatam. ¶ Porro Saul fatebatur quidem inique feciſſe

Numeratus he-
breorum exerci
tus. In biblia re-
cenſuit eos qua
ſi agnos; ducen-
ta milia peditū
et decem milia
virorū de Iuda.

Saul cōtra ama
lechitas victoria
Saul contra dei
preceptū Agag
regem captiuū
cepit & iumen-
ta ſibi et ſuis re-
ſeruauit.

Saul ſichimitis
pepercit.
Deus contriſta-
tus contra He-
breos dicens ſe
penitere feciſſe
Saulem regem.

Samuel ad ſau-
lem venit.

Melior eſt obe-
dictia q̄ victime

Samuel ſauli q̄
dixit regnū ſibi
auferendum.

et peccatum se negare non posse. trangressumq; se mandata prophetę dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prędam diripientem: nec tantam multitudinem retinere potuisse. Sed igno sce inquit et esto nunc mittis. de cetero obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam vt reuertens deo hostias pacificas immolaret. ille vero cum deum illi parcere nō videret. remeauit ad propriam. ¶ Saul autem volens retinere samuel apprehendit eius pallium violenterq; tractum eo q̄ samuel impetu facto descendit. et vestem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scidetur imperium & accipiet illud vir bonus & iustus quonia; deus permanet in suo decreto nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humane: non fortitudinis est diuine. Saul autem impie se egisse fatebatur: infecta vero facere quę facta fuerāt nō posse: rogabatq; eū vt se cora; multitudine honoraret & deum veniens adoraret. Quod dum cessisset samuel: veniens adorauit deum. Deductusq; ad eum est rex amalechitarū agag. et dicens q̄ amara esset mors audiuit. Sicut tu multas hebręorum matres pro filijs ingemiscere fecisti. sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. iussitq; repente eū in galgalis mori. ipse vero in ramathim ciuitatē abijt. Rex vero saul sentiens quę mala passurus esset qui sibi in regno deū fecerat inimicū: ascendit in gabaa quod nomē interpretatū significat collem & post illam diem non vidit samuel.

D.

Vestis samuelis tenente saule rū pitur quod regni saulis diuisionem significauit.

Occidit samuel agag regē amalechitarum nec post ea eum vidit saul.

¶ Pręceptum samueli (vt filium iesse inungat in regem) datur. sed omnibus iesse filijs perquisitis solus dauid fratrum minimus rex eligitur ad quem spiritussanctus (relicto saule qui a maligno spiritu affligebatur) accessit qui & propheta factus est qui et cythara Saulis armiger factus vexationē eius leniebat

Capitulum nonum.

Præceptū dei samuel vt filiū ieſſe vngat in regē

QVmq; propheta propterea tristis esset: iussit deus vt a cogitatione quiesceret. & sumens vas olei in bethleem ciuitatem iret ad iesse filium obed: & eius vngeret natum quem ipse monstraret in rege. ¶ Cumq; metueret ire ne cognoscens saul aut latenter, aut palam eum occideret dicente deo & dante securitatis viam prędictam venit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt: causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat venisse se vt deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato vocauit iesse cum filijs suis ad altare: & inspiciens eius filium seniorē procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hūc esse futurum regem. sed prouidētia diuina frustratus est. dum enim consuluisset deum ratus fuerat & dignum imperio iudicabat si iuuenem vngeret quem ipse admiratus fuerat respondit non ea videre homines quę deus intendit. Sed tu inquit pulchritudinem iuuenis respiciens: hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem: apicem facio esse regalem: sed animi sine dubitatione virtutem. Ille siquidem perfecte pulcher est qui pietate simul & iustitia & fortitudine necnon & obedientia splendet: & omnibus ex quibus anime pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc deus: precepit samuel iesse vt omnes ei suos filios demonstraret. At ille alios quinq; venire fecit. Quorum senior quidem helyas vocabatur secundus vero aminadab. sammaa tertius. quartus vero nathanael alias natham. quintus autem rahel: sextus asam. videns autem propheta & istos in nullo minores pulchritudine seniori. cōsuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum: denuo requisiuit iesse si prēter istos alios haberet filios. Qui dixit esse alium nomine dauid pastorum ouium curam habentem. Iussitq; eum samuel velociter vocari. impossibile dicens eos esse comesturos anteq̄ ille veniret. ¶ Cumq; venisset dauid vocatus a patre puer colore quidem rubeus & pulcher aspectu tacite samuel dixit ad eum. Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipse discubuit: fecitq; iuuenem sub se discumbere: & iesse cum reliquis filijs. Deinde videte dauid sumens oleum vnxit eum eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit. Quoniam eum regnare eligeret monuitq; eum iustum esse debere: & eius obedire preceptis. Sic etenim ei regnum multo tempore fore mansurum: domumq; claram ac formosam habiturum vastaturumq; pariter palestinos. Sed et cum quibuscumq; gentibus congrederetur vinceret: & ingentem gloriam possideret quod et ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hęc monuisset abscessit. Diuinitas autem ad dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cepit spiritu sancto super se veniente. Saul vero quedam passiones & demonia repente comprehenderunt: suffocationes ei & angustias inferētes ita vt medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen esset cantare peritus & in cythara psallere doctus hunc adduci iusserunt: vt cum eum demonia inuaderent & turbarent. super eius caput astans psalleret & hymnos ediceret. Ille vero hoc nō dissimulauit efficere: sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. cumq; ei quidam suorum dixisset vidisse se in ciuitate Bethleem quendam Iesse filium adhuc etate iuuenculum pulchrum atq; decorum & alijs studijs valde dignum: necnon psallere vt hymnos cantare doctum insuper eximium pugnatorem: mittens Saul ad Iesse Dauid sublatum a gregibus ad se venire præcepit. Mandans ei velle se iuuenculum videre de cuius pulchritudine & fortitudine commonuissent. Iesse vero misit filium dans ei munera Saul portare. ¶ Quo veni-

i.r.c

F.

F.

i.r.

Homo videt ea quę patent dñs autē ituetur cor

Pulcher apd deum quis dicitur

Nomina filiorū iesse.

Dauid inter fratres rex inungitur ad quē spūs dñi saule relicto migrauit & propheta factus est

¶ Saula spiritu maligno affligitur quem dauid cythara refocillabat.

A ente gauisus est. Fecitq; eum armigerum & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo maxime in inuasione demoniorum qui cum ad eum accederēt solus erat medicus hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara & saul a mentis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse petens vt apud eum dauid maneret: eo q; eius presentia delectaretur. Quod acceptans iesse non contradicendo concessit. Dauid cithara leniebat saul factusq; eius armiger.

¶ Bello contra philisteos inito goliath (cuius statura & arma describuntur) hebreos ad duellum inuitat quem deum blasphemantē dauid iuuenis contra omniū estimationem sine armis diuino confisus adiutorio aggreditur eumq; funda in terram prostrauit & suo gladio caput amputauit vnde a populo laudem maximam a virginibus super saul reportauit factusq; est tunc millenarius.

¶ Capitulum .x.

Re.c. POst non multa siquidem tempora palestini denuo congregati & maximum super omnes Israhelitas exercitum colligētes inter sochot & azecha castrametati sunt. Contra quos de nuo saul produxit exercitum & super quendam montem castra ponens coegit palestinos priora quidem castra relinquere & ex aduerso montis quem saul apprehēderat aduenire diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos. Igitur descendit quidam de exercitu palestinorum nomine goliath de ciuitate ieth vir valde procerus cuius altitudo erat sex cubitorum & palme vnius accinctus armis: quę pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat: indutusq; lorica quę erat quinq; milium siclorum eris. Galeam vero & tibialia habebat erea: quę talis viri & magnitudinem & inopinabilia potuissent membra protegere. Hasta vero eius erat non leuis dextre portatio sed quam ipse gestabat in humeris: cuius ferrum secentorum siclorum fuit sequebāturq; eum multi arma portantes. Bellum philisteorum cōtra hebreos. Goliath describit statura & armorū appatus.

¶ Hic igitur goliath stans inter medias acies: vocem emisit grandem contra saul & hebręos dicens: A pugna nunc & periculis vos absoluo. Qui enim necessitas est nostrorum exercitus B. deperire: Sed date aliquem vestrum contra me pugnaturum: & totum bellum vnius victoria terminetur: seruiatq; pars altera eis quorum fuerit ille qui vicerit. Est enim multo melius & temperantius vnius piculo promereri q̄ potestate adesse multorum. Hęc cum dixisset ad propria remeauit. Altera die rursum veniens eadem verba fecit & similiter vsq; ad diem quadragesimum hostes ad predictas conditiones prouocare non destitit. Ita exterius & ipse saul et exercitus constituebant quidem acies q̄ pugnari ad congressionem vero minime veniebant. Goliathad exercitū hebreorum

¶ Bello quidem consistente inter hebreos & palestinos saul remisit dauid ad patrem suum iesse: cum eis tres eius alij ad solatium & periculum pugne sufficerent. Ille vero tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit. Non multum post ad castra reuersus est hebreorum missus a patre: vt necessaria fratribus deportaret: & quid ageretur cognosceret: cumq; goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret: quasi nullus inter eos vir esset qui contra eum pugnare presumeret: cum fratribus loquens dauid ea quę mandauerat pater audiens illum blasphemantem exercitum & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait paratum se esse solum cum hoste pugnare. Cui senior frater heliab interminatus & presumptionem habere eum preter etatem dicēs expertem huius officij iussit ad patrem & ad pascua remeare. Qui reueritus quidem fratrē discessit & apud quosdam militum est locutus q̄ vellet cum palestino prouocante pugnare. Illius autem repente saul iuuenis indicantibus volūtatem: rex eū vocauit. Et dū quereret vt qd̄ vellet ediceret dixit. Non deficiat mens tua rex nec metuas. Ego superbiam hostis huius pugnando prosterno & ita procerum sublimemq; subdam: & sic quidem iste irridebitur tuus vero exercitus gloriosus inuenietur si neq; a viro bellatore aut in acie perito: sed vocatus a puerili etate moriatur. Saul autem eius presumptionem atq; magnanimitatem valde mirante. Non tamen in eo habente fiducia propter etatem sed infirmum esse vt contra peritum hostem bellum suscipere edicente: dauid ait. Polliceor hoc confidēs in deo qui mecū est cuius etiā adiutorij fūgor expimēto. Nam dū aliqñ leo ouiculas meas inuasisset & arripuisset agnū sequēs apphēdieū & agnū quidē ex ore eius abripui ipsū vero dū contra me inpetū fecisset a cauda C cōprehēsū & pcussū in terrā pemi. Idē & vrso faciente in vltus sum. Putet ergo ille hostis vnum hmōi se esse bestiarū diu exprobratus exercitui: & nostrū blasphemās deū: qui eū mihi faciet subiectū. Saul igit volūtati pueri atq; p̄sumptioni similem orās deo terminum dari dixit: vade ad pugnā. Et accingens eū 1.R.c. sua lorica sil & gladio & apponēs ei galeā: destinauit. Dauid aūt oneratus his armis cū nō esset exercita 17. tus in eis ait. Ista siquidem rex tua sint ornamenta: cui fortitudo est hęc gestare p̄cipua: mihi vero tanq̄ seruo tuo cōcede sicut ego volo pugnare. Ergo positis armis sūptoq; bacculo pastorali & quinq; lapidibus de torrente in pastorali pera: & fundā in dextera portans ibat ad goliath: videns autē eum goliath sic venientem spreuit: & iniuriā ei fecit: quasi arma non gerens hominum pugnaturus veniret: sed quibus canes repelli solent dicens. Num me canem existimasti? Ille autem non canem sed deterius aliquid eum esse se putare respōdit. Cōmouitq; goliath ad irandū vt ei maledictum apponere ex vocabulo de Fortitudinē suā dauid memorat qui leonem occidit & visū. Dauid depositis armis sūpto baculo & quinq; lapidibus petra cōfunda hostē aggreditur.

sui & interminatus est daturum se carnes eius terrenis bestijs: & celi volatilibus deuorandas. Cui respō dit dauid. Tu quidem venis contra me cum gladio & hasta & lorica ego autē ad te venio armatus deo
Victoria dauid contra goliath. qui & te & omnem exercitum vestrum nostris manibus perditurus est. Hodie namq; tuum caput abscidemus: & reliquum corpus similibus tui canibus apponemus. Scientq; cuncti quoniam deus presul est hebreorum & arma nostra ipse ē semper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. ¶ Palestinus autem armorum pondere cum currere non valeret paulatim venit ad
Fuga palestinorū & occisio. dauid contemnens eum & se confidēs nudum simplici adhuc etate puerum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo q; ab hoste non videbatur: & sumens de pera vnum lapidem quos de torrente collegerat: & emittens eum de fondibula percussit repente goliath in fronte & vsq; ad cerebrum pertransiuit ita vt mox confracto capite goliath caderet pronus in terram. Tūc stetit dauid super eum & caput eius inscidit. ¶ Cadente vero goliath facta est palestinis occasio maxime fuge. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspexerunt de rebus omnibus desperātes resistere noluerunt sed viuere se turpiq; fuge tradentes conabātur liberare. Saul autem & cunctus exercitus hebreorum clamore facto super eos exilierunt & multos interemerūt & persecuti sunt vsq; ad terminos, geth & portas ascalonis. Mortui sunt quidem palestinorum triginta milia: & totidem vulnerati. Porro saul reuersus ad exercitum eorum castra diripuit: & simul incedit. Caput autem golie dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & hastam dicauit deo. ¶ Porro circa dauid inuidiam atq; odium saul regis virgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim victrici militie cū cimbalis & tympanis delectabantur omni leticia milites: mulieres quidem canentes quia multa milia saul palestinorum interemisset: virgines autem quia multa dena milia interemisset dauid & ceperit. Nec audiens rex q; milenariū numerū testimonium ipse perciperet & dena milia multitudo iuuenculo faueret & cogitans quia nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset dauid cepit eum timere & nimis habere suspectum & a priori quidem officio quo vtiq; armigerum fecerat: eum amouit ne dum nimis proximus esset eum posset occidere. Constituit eum milenarium dans ei locum quidem meliorem sed optabat si bimet cautiorem volebatq; eum ad hostes & preliamittere vt in his pericula sustinendo periret.

Laus virginum in dauid vnde saul inuidiā sūpsit cōtra dauid Biblia. pcussit saul mille & dauid decē millia.

¶ Saul dauid filiam dolose in vxorem dare ꝓmittens: si palestiuorum; sexcenta abscidens capita apportet cui illud facienti desponsatur michol regis filia ipsum tamē saul occidere cogitat ionathas manifestat quē ionathas apud eum laudibus extollit vt ad clementiam possit prouocare & ipsi dauid vt caueat malā patris voluntatem secreto manifestat.

Capitulum. xi.

Amatus dauid a populo & a regis filia quā saul vxorē dare dolose promisit. In biblia si cētū palestinorū preputia apportaret. Dolus saulis cōtra dauid.

DAuid autem deum habens vbiq; ducem quocūq; venisset preualebat & optime agere videbatur ita vt propter excellentiam fortitudinis & populus eū & regis filia virgo cōcupiscerent amore detenta ita vt cunctis fieret manifesta: vt hoc eius perduceretur ad patrem. Ille vero quasi percepta occasione in mortem dauid: hoc libenter audiuit daturumq; se virginem eius nuptijs respondit hęc sibi nunciantibus: eo scilicet pacto vt ducenta ei capita hostium; adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito volebat ex opere periculoso & incredibili quasi ad gloriam magis inuitantis esse perimendū & decenter sua vota complere: si per alios & non eo faciente moreretur iussitq; suis famulis vt voluntatem experirentur dauid qualis circa puelle nuptias esset. Illi vero ceperunt cum eo loqui quia diligeret eum rex saul vna cum populo & vellet ei etiam suam filiam copulare. Qui dixit non modicum putetis videri generum esse regis. Mihi vero nihil tale subsit precipue cum sim abiectus & a gloria vel honore segregatus. Saul autem dum famuli dauid responsa dixissent ait. Dicite ei non me pecunijs egere nec honoribus quibus rebus rebus vendūtur filie potius q̄ nuptijs collocant sed eligere generum habentem fortitudinē aliasq; virtutes quas te habere manifestū est & velle me abeo percipere pro nuptijs filie non aurum nec argentū neq; vt hęc de domibus paternis eijciat: sed pro supplicio hostium capita ducenta palestinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius q̄ hoc clarius munus erit: sed & mee filie multo solennius honoribus est precipuum: viro tali: & tanto testimonio de hostium
In biblia pcussit ex philisteoru; ducentos viros & attulit p̄putia Persecutio dauid a saule qui eū cogitat occidere. triūphis decorato posse coniungi. ¶ His verbis delatis ad se dauid gauisus q; saul studeret eum sibi cognatione coniungere neq; cōsilium expectauit: necsi possibile aut difficile esset presens animo cogitauit: sed repēte cum socijs ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat qui cuncta facilia dauid & possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset abscidens ducenta capita venit ad regem & harum rerum predicatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet vnde promissa refugeret: & mentiri pessimum videret aut per insidias eum occidere: cum forsitan etiam in hoc frustrari suo cōsilio posset: dedit ei suam filiam nomine micol. ¶ Cumq; saul non esset recta voluntate māsurus vidēs dauid ētq; vt apud deū & apud homines approbari expauit eū. Et metū celare nō valēs timore magnarū rerū ideft regni sil & rex: cogitauit eū crudeli calamitate perimere eiusq; mortē iōathe

A & reliquis familiaribus delegauit. ¶Filius autem ammiratus permutationem patris circa dauid cum
poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum ſed ad mortem vſq; ſeruiret & cum iuuenē di-
geret eiuſq; virtutem dixit ei ſecreto voluntatem patris ſui: & vt die futuro ſe cuſtodiret. Ipſe vero ſalu-
turum ſe patrem dixit: eiq; p eo oportuno tempore locuturum cauſamq; cogniturum & ei ex probrare
q occidere vellet iniuſte: qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam ſi peccaſſet veniam poſſet promere
ſi dixitq; ſe ei poſt hec patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens egreſſus
eſt a rege. ¶Altera vero die ionathas venit ad ſaul Et dum eum letum & exultantem inſpiceret cepit
de dauid proferre ſermonem dicens. In qua maiori vel minori iniquitate iueniēs culpabilem dauid pre
cepiſti eum pater interemi vtrum qui tibi magne ſalutis cauſa fuiſſet probatus eſt. Paleſtinis autem val
de ſupplicium ab illuſione & iniurijs ſimul eripiens ſpopulum hebreorum quas diebus ſquadraginta
ſuſtinuit nullo vtiq; preſumente prouocationis crimina ſuſtinere. & qui poſt hęc iuſſione tua deferens
hoſtium capita ſororem meam pro premio accepit vxorem: cuius mors ipſi grauior erit non propter ſo
lam virtutem: ſed etiam propter ipſam cognationem: quando eius morte etiam filia tua vexabitur pe
ne ante gaudium coniungij veniens ad viduitatis opprobrium hęc ergo cogitans pater ad clementiā
conuertere: & nihil committens in virum. Primum quidem: quod nobis magnum beneficium preſtitit
tue ſalutis: quando malo ſpiritu & demonibus interſidentibus illos expulit: pacem vero tuę anime con
donauit: ſecundo autem quando & in tuis hoſtibus vltus eſt. Hęc etenim obliuiſci turpiſſimum eſt. His
ergo ſermonibus mitigatus ſaul iurauit filio nihil dauid iniuſte fore paſſurum. Sermo enim iuſtus: & ira
cundiam regis ſubiecit & metum. ¶Ionathas autē euocato dauid, indicauit ei de ſua ſalute quā impe-
trauerat a patre eumq; deduxit ad regem: & erat inconſpectu eius ſicut & prius.

Ionathas patris voluntatem da uid manifeſtaſe creto vt ſe cuſto diat.

Laudat iōathas patrivirtutesda uid eum ad cle mentiam ꝓuo care cogitans.

¶Habita dauid philiſteorum victoria in eum creuit ſaul odium quem maligno agitatus ſpiritu voluit
configere ſed & in domum tuam fugientem ſequēti nocte occidere procura qui (micol patris volunta
tem ipſi indicante eūq; per feneſtram deponente) ſugit ad ſamuelem indicans regis inſidias quod au
diens ſaul armatos trina vice mittit vt dauid adducant qui cum veniſſent ad ſamuelem prophetarum
B. eccleſiam inuenientes ceperunt prophetare ſed & ſaul in propria venieris prophetauit.

¶Capitulum.xij.

EO vero tempore paleſtinis bella gerētibus denuo ſuper hebreos: ſaul contra hoſtes dauid cu
exercitu deſtinauit: & congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit: victorq; reuerſus eſt
ad regem. Quem ſaul non ſicut ſperabat poſt bella ſuſcepie: ſed potius eius felicitate contri-
ſtatus eſt: tanq̄ illius bonis actibus videretur, ipſe deceptus. ¶Cumq; regem pueris aſtantibus demon
.c.19 ageret ſpirituſq; turbaret vocans dauid in domum in qua iacebat: tenens lanceam eum pſallere & him
nos cantare precepit. Quo iuſſa faciente inſurgens in eum lanceam iaculatus eſt eamq; dauid preui-
dens declinauit: fugitq; in domum ſuam & in ea tota die permanſit. ¶Nocte vero mittens iuſſit eum
vſq; ad diluculum cuſtodire ne latenter effugeret rex quatenus mane deductus ad publicum traheret
ad mortem Micol autem dauid coniunx filia regis (cognita voluntate patris) dauid indicauit: dubiam
ſpem eius vite conſpiciens & de anima pariter ſuadeſiens. Neq; enim ſe credebat poſſe habere vitā:
ſi fuiſſet illius a more priuata. Eiq; dixit. Non te hic coniunx inueniat ſolis ortus. Nam te vlterius non
videbo: ſed fuge citius dum tibi prebetur fuge preſidium: faciatq; hanc tibi dominus longiorem. Scito
enim te a patre meo ſi inuentus fueris occidendum Quo dicto eum per feneſtram depoſuit & dimiſit:
C deinde conſtituit lectulum quaſi egrotantis: & ſub ſaga iecur ſpirās capreſupoſuit. ¶De vero faſto: mi-
ſit pater vt dauid duceretur ad eū: illa vero nunciāseū q; nocte fuiſſet factus infirmus oſtendit eis etiā
lectulum coopertū. Dumq; iecur quid ſub ſaga iacuerat palpitaret, egrotū vere & dormire dauid q miſ-
ſi fuerant crediderunt. Renūciātibus autē illis infirmum factum eſſe nocte: iuſſit ſic eū adduci: eū ſe vel
le pimere dicēs. Qui veniētes & lectulū diſcooperiētes & deceptionē inueniētes factā ab eius vxore: re
nunciauerunt regi. Quāeū culparet pr̄ eo q eius qdē liberaureit inimicū illū vero deceperit ſatiſſecit lei
veriſimile loquēs quaſi eā ad hęc nō cōſentientē dauid occidere voluiſſet: & hoc p ſalutis ſue timore fe
ciſſet p quo ei deberet ignoſcere q hoc neceſſitatiſcā & nō voluntatis effecerit adijcienſq; dixit. Arbi-
tror ego pr̄ quia ita illū voluiſti pimere: ſicut me potius liberare. Et ſaul qdē puelle veniam dedit. ¶Da
uid aut declinauit a piculo & venit ad ſamuel pphetā in ramatha eiq; regis inſidias idicauit & q iacu
leius pene fuiſſet extinctus: dū neq; circa eum extiterit inimicus: neq; circa hoſtiū certamen infirmus:
ſed potius i oībus & pnus & felix: que magis cā dauid iuidiā generauit. Cognoſcēs itaq; ppheta regis
iniuſtitiā ramathā ciuitatē reliqt & deducens dauid ad quendā locū noie galboa: cōmorabat illic cū eo
¶Cūq; nūciatū fuiſſe ſaul eo q dauid eſſet apud pphetā: miſit armatos: eumq; comphenſū ad ſe iuſſit
adduci. Qui cum veniſſent ad ſamuel inueniētes eccleſiam prophetarū participare ſpiritu ſancto cepe-
runt Saul autē hoc audiens ſuper dauid alios deſtinauit & idem illis facientibus denuo miſit alijs. Pro

Victoria dauid contra paleſti, nos vnde odiuꝫ ſaul i eū creuit. Saul malo agi, tatus ſpū dauid lancea voluit. configere.

Liberat dauid p micol vxore ſ que eum per fe neſtraꝫ ꝺpoſuit

Dauid ſaulē fu, giens venit ad ſamuelē ei regis iſidias iudicās.

Prophetat saul

phetantibus etiam qui tertio fuerant missi: ad vltimum iratus ipse perrexit. Cum vero iam erat in proximo: anteq; eum videret samuel: prophetare cepit veniente sancto spiritu vehementer. Tunc ille securus quia auxilium fuisset adiectum: respondente dauid cum pulsu: amens factus est. Et exutus veste: tota die canebat & nocte: dauid & samuele videntibus.

¶ Conquerente dauid de saulis persecutione ipsi ionathe regis filio fit inter eos fedus & amicitia signū q; dat ionathas ꝓ patris cognoscenda quē etiā ionathā dauid excusante post iniurias saul lācea voluit occidere. quo facto manifestam regis inmicitiam ionathas (vt promiserat) dauid manifestat flentibus ambobus futuram separationem.

Capitulum. xiij

Cōqueritur dauid ionathe de ꝓsecutione saulis.

IOnathas vero filius saul occurrentem sibi dauid & de patris eius insidijs ingemiscentem atq; dicētem quia dum nihil inique gressisset neq; peccasset: eū pater eius occidere festinaret rogabat vt nihil tale suspicaretur: neq; derogantibus (si qui forte huiusmodi essent) crederet: sed vt ad se respiceret: & securus esset: nihil tale in eum cogitante patre. Nam ei si cogitasset fine dubio pandidisset dum pater eius vtiq; consilio omnia celebraret. Porro dauid iurauit ita esse: & supplicabat vt credens prouidentiam eius haberet potius q̄ eum sperneret quasi mēdaciter ei renunciaret: quicquid aut cognosceret aut videret. Dicebatq; ad eum non ei de se dixisse patrem: ꝙ sciret illum circa se amicitias & affectum habere. Contristatusq; ionathas eo ꝙ dauid huiusmodi patris eius saul esse circa se crederent voluntatem interrogauit eum quid vellet vt faceret: ille autem noui inquit omnia te mihi conferre & prestare velle. Crastina die initium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedēdi cum rege. Si tibi videtur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter tu vero saul querenti responde me profectum esse in regionem bethleem in tribum meam ad festiuitatē ibidem celebrandam adijciens etiā vt tu me ire pmiseris. Et siquidem vt assolet dici de amicis proficiscētibus cum bono vadat aut aliquid simile dixerit: scito nihil in eo circa me fore dolosū nec inimicū. Si vero aliter respōderit hoc erit tibi in dicium ꝙ aduersum me querat cogitatum vt renunciabis mihi voluntatem patris misericordie hoc & affectum communi tribuens per quem fidem a me accipere & idem tu domine famulo dare voluisti. Si vero inuenis in me aliquid malignum ipse me perime: vt sic ꝓficiscaris ad patrē. Quę verba nouissima dauid ionathas non egre suscipiens promisit se ea quę prius popposcit: esse factum: & si quidem triste aliquid: aut qđ eius odium panderet pater responderet ei renunciaret & vt eum potius securum redderet egressus sub diuo nihil se preter missurum ꝓ dauid salute iurauit dicens. Nunc eundem quē magnum esse vides & vbiq; presentem eum communi pacto testem promissionis adiuro quoniam non cessabo frequenter temptans patris animum cognoscere donec mihi eius animi secreta pandantur. Quem cum didicero nō cessabo sed tibi protinus nunciabo siue mitis circa te sit siue valde crudelis. Nouit autē hic deus qualem eum circa te semper esse exoro: qui & nunc tecum est nec te dereliquit facietq; te inimicorum tuorum: siue pater meus est siue ego esse meliorem. Tu tamen horum esto memor licet me vitam finire contingat: filios meos serua & pro rebus presentibus illis tuam tribue benignitatem. Cumq; iurasset illud dimisit dauid. & ad quendam campi locum ire precepit: in quo erat solitus exercere. ¶ Quę cumq; vero cognouisset a patre nunciaturum se ei promittens hoc modo vt deducens puerum dimitteret sagittas tres & si iuberet puero sagittas afferre quę ad eum iacerent cognosceret nihil esse apud patrem malitie. Si diuersa aliqua audiret illo dicente a rege contraria similiter expectaret. Securitatem se ei prebiturum dicens ne quid sustineret incongruum vtq; felicitatis tempore memor esset: & vtilitatem eius filijs exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locum proximum est profectus.

Iuramētū inter dauid & ionatham & vtriusq; domus cōfederatio.

Signū quod dedit ionathas dauid ꝓ cognoscē da patris volūtate.

Interrogat saul ionathā de absentia dauid.

¶ Altera vero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad conuiuium venit & sedentibus circa eum filio ionatha a dextris & principe militie abner a sinistris videns esse locum dauid vacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum. Cumq; secūda die nouī mensis non affuisset requisiuit a filio ionatha vbi esset: & cur trāsacto presenti cōuiuio ieſſe filius nō affuisset. Ille vero ait abisse eū se pmittēte secūdū solēnitatē ad ꝓpriā regionē ꝙ tribus eius festiuitatē ageret & rogatū se pariter: et vt ipse cū eo ad sacrificia celebrāda concurreret. Et si ꝓcipis inqt pr̄ & ego post eū vado. Nosti ei q̄m illi deuotus sū

Iratus saul contra ionathā dauid excusātem quē post iniurias lance a voluit occidere.

¶ Tūc igit ionathas saul iniqtatē circa dauid agnouit: & apte volūtatē eius aspexit. Non enī retinuit ira saul sed blasphemauit eūq; natū de muliere virū vltro appetēte & ꝓpriū hostē dixit: & sociū dđ & cooperatorē eius & nec ipm erubescere nec eius matrē talia faciētē: nec volētē intelligere ꝙ donec dauid viueret regnū eorū esset incautū. Dixitq; vt eū vocaret q̄tenus penas exsolueret. Respōdēte vero ionatha qd iniquū fecit vt puniatur: nō ad verba iā & ad blasphemias irāq; saul accessit sed arrepta lācea sup eū: vt respōdētē interficeret insiluit. Et hoc qdē nō ipleuit phibitus ab amicis. ¶ Manifestus aūt appuit inimicus eē dauid. Et ꝙ eū desideraſſet occidere ita vt ꝓ illū pene manu ꝓpria filiū interficere voluisset. Tūc ergo regis filius declinato periculo: & nihil aliud pre tristitia facere valēs sed deflens eo ꝙ & ipse ideo pene mortuus fuerat & dauid necem definitam esse cognouerat matutino facto perexit & quasi exer-

Manifestā saul inimiciam ionathas dauid vt ꝓmiserat ostēdit.

A exiuit in campum: vt amico (sicut constituerat) regis proderet voluntatem. Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est: & sequentem puerum in ciuitatem dimisit vt dauid in deserto loco ad faciem loqueretur Quod viso: dauid cecidit ad pedes ionathe eumq; adorans saluatorem anime sue vocabat. Quem ionathas eleuauit a terra & alterutros amplexantes valde semetipsos osculabantur & flebant etatem sua inuidie malignitate consumptam: & futura; separationem que nihil a morte differret. Deinde quiescentes a gemitu: & memoriam iusiurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt.

Osculãtur se mutuo dauid & ionathas flentes.

¶ Dauid fugiens saul venit in ciuitatem Nobe ad sacerdotem Abimelech & panes ꝓpois sumpsit & arma qui ad tribum iuda veniens precipiẽte sibi Gad propheta sup quadringentos fugitiuos factus princeps contra quẽ saul arma parat abimelechq; sacerdotem cũ sua progenie accusante eũ doech interimi iubet quẽ ipse doech alijs recusantibus oi ꝓgenie interficit solo abiathar fugiente qui postea ad dauid reuertitur. ¶ Capitulum.xiiij.

Dauid fugiẽs saul venit in ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ a quo panes ꝓpõis sumpsit & arma.

1.c.21 ET dauid quidem fugiens saulem & imminentem ab eo mortem venit in ciuitatem nobe ad Abimelech sacerdotem. Qui dum eum solum venire vidisset: & nec amicum nec famulum cum eo esse presentem miratus est & causam cur nemo esset cum eo quesiuit. Ille vero ait causam sibi secretam iussu regis iniunctam ad quam non eum habere multos comites oporteret dicens ꝙ constituisset ad quendam locum sibi famulos occursuros: petebatq; vt ei itineris necessaria non negaret: per quę opus amici faceret: & presentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis etiam sibi arma dari si qua erant pre manibus postulauit. Aderat autem illic seruus genere quidem syrus nomine doech: qui mulas pascebat regis. Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidem se tale habere: sed esse lanceam golye quam ipse illo perempto deuouerat deo. Eamq; sumens dauid: ex omni hebreorum regione fugit in geth quę est regio palestinorum: vbi regnauit achis. Cumq; cognitus fuisset a famulis regis eis eiq; manifestus illis indicantibus ꝙ dauid esset qui multa milia palestinorum peremisset metuens dauid ne ab eo necaretur & periculum quod declinauerat a saul. ab illo susciperet: simulauit se furiosum esse: et rabidum ita vt spumam exore proijciens: & alia quę furiosi sunt faciens fidem regi vere passionis ostenderet. Qui famulis indignatus eo ꝙ vesanum hominem ad eum introduxissent velociter da-

In biblia dicitur Dauid coram achis rege demẽtiam simulat.

B. 1.c.22 uid a se iussit expellit. ¶ Et ita liberatus de terra geth: venit in tribum iuda: & habitans in spelunca circa ciuitatem odolla misit ad fratres suos eisq; vbi esset ipse mandauit. Illi vero cum omnu cognatione venerunt ad eum. Sed & alij quibus ait odium aut timor erat regis saul: ad eum pariter cucurrerunt: factusq; se quecumq; placerent illi dicebant. Fuerunt q; omnes simul quadringenti. Surgensq; inde venit ad regem moabitarum rogauitq; eum vt parentes eius donec ipse de suo fine cognosceret: in regione sua susceptos haberet. Quo annuente parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt dignis muneribus honorati sunt. ¶ Precipiente vero propheta vt desertum quidẽ dauid relinqueret & ad tribum iuda pergens ibidem habitaret: de nemore iuit venitq; in ciuitatem sarmuth: & in ea moratus est ¶ Saul aũt audiẽs dauid visũ cũ multitudine sciẽs viri prudẽtiã atq; presũptionẽ ꝙ nõ ex eo paruus sibi timoris sonus exurgeret quia & dolũ & labores ei iferret cõuocãs amicos & principes & tribũ ex qua ipse erat in collẽ vbi regnũ habebat & sedens in tegete (sic ei locus ille vocabatur) dũ circa eũ esset ordo ciuilis pariter & armigeri cũctis ait: viri cõtribuli noui qdẽ ꝙ meorũ beneficiorũ nõ estis immẽores: qñ & agrorũ quosdã dominos feci: & hõres populares & officia ꝓbui. Interrogo ergo vos si maiora his dona & ampliora ieſſe filium vobis dare cõfiditis. Noui enim qm̃ oẽs illi potius cõsentitis: qñ etiã meus filius ionathas ita sapit: et vos ad talia psuasit. Non ei ignoro quia iusiurãdum dauid & federa celebrauit

Dauid venit in tribum iuda ad quẽ omnis cognatio venit & factus est princeps super quadringentos viros fugiturosparentes regi moabitarũ commẽdans.

Saul contra dauid bellum parat timens.

C nec ꝙ cõtra me ionathas tractator eius & cooperator existit: nuliq; vestrũ cure est: sed tacentes rei existũ sustinetis. ¶ Cũq; rex tacuisset: alius quidẽ pñtiũ nemo respondit: doech vero syrus pastor mularum eius ait ꝙ vidisset dauid in nobe ciuitatẽ venisse ad abimelech sacerdotẽ: futura sibi eo ꝓphetãte cognoscere: ꝓceptisq; ab eo sũptibus & hasta golie: ad quos ire volebat ab eo fuisse deductũ. Tũc vocãs sacerdotẽ & cunctã eius generationẽ saul ait. Quid mali passus a me seruũ inutilem ieſſe filium suscepisti ei q; dedisti sumptus & arma cum mei regni nimius inimicus exiſtat? Cur etiã futurorũ responsa ꝓbuisti? Non enim te latuit ꝙ me fugeret & odio meam domum haberet. Sacerdos autem ea que facta fuerant non negauit: sed cum fidutia hęc se prebuisse confessus est: nec se dauid prestitisse sed regi dicens. Non enim eum inquit tuum nouimus inimicum: sed fidelem socium & principum seruum & millenarium & quod horum maius est generum pariter & cognatum. Et hec non inimicis hominibus prestiti: sed ei qui circa te opus sue deuotionis exhibuit. Prophetauit autẽ ei non modo solum: sed sepius. Dicente nãq; cum magna festinatione se fuisse directum: si ei quibus egebat minime prebuissem: non illi putarei sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolũ aduersum me cogitare debes neq; i his que nũc audisti mea fuisse tunc debes credere voluntatẽ. Amico nãq; & regis genero & millenario hęc impẽdi: nõ hosti. Hęc dicẽs sacerdos: nequaq̃ fatisfecit saul. Qui cũ esset in magno terrore neq; confessionẽ vestra; credens iussit armatis circunstantibus vt eum cum sua cognatione perimerent. Cumq; illum presume-

Doech accusauit abimelech sacerdotem, recepisse dauid q̃ re saul ipsum interimi iussit.

Excusatio Abimelech saul increpanti.

Doech alijs recusantibus abymelech eiusq; progeniem occidit & abiathar eius filius solus euasit.

rent contingere sacerdotem sed diuinitatem formidarent potius q̃ vellent regi parere tunc syro doech rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumẽs suemalitie similes occidit abimelech eiusq; progeniem Erant autem omnes quasi trecenti quinq; Quo facto: misit quoq; saul in ciuitatem sacerdotum nobã & omnes occidit non mulieri non infanti non alij pepercit etati: eamq; succendit: vnde filius abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est. ¶ Hęc siquidem contigerunt sicut deus sacerdoti hely prophetauit propter iniquitates duorum filiorum eius dicens prolem eius radicitus euellendã. ¶ Porro saul rex crudele sic opus efficiens & totam generationem sacerdotalem interimens & neq; infantibus misericordiam: nec senibus reuerentiam habens: sed & ciuitatem diſperdens: quam patriam prophetarum sacerdotemq; nutricem diuinitas elegerat: & solam tales viros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoscere & humano modo considerare: q; donec fuerint aliqui simplices & humiles: nec fuerit abusi natura nec volũtatẽ suã implere presumptuerint mansueti atq; mittes sunt sectanturq; solam iusticiam: & circa eam omnes studeant habere deuotionem. Tunc etiam in diuinitate confidunt quia omnibus que sunt in hac vita presens est: & nõ solum opera sed etiã mentẽ vnde procedunt hęc omnẽ tẽ fiant aperte considerat. Cum vero ad potestatẽ veniunt & superbie cumulo dilatantur: tunc omnibus illis exuti & velut in scena vultus & mores & moderationem actuum reponentes: suscipiunt audaciam superbiam: & contemptum rerum humanarũ & diuinarum. Et dũ precipue pietatem iusticiamq; dei spernunt: & in omnibus que cogitant aut agunt sibimet arrogauerint tũc quasi nõ videat eos deus aut certe potestatem eorum non habeat pessime grassantur in actibus. Et quicquid aut audire metuunt: aut odio habẽt respuũt. que aũt irrationabiliter diligunt hęc firma: vera & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris vero rebus nullus eis fit sermo: sed eos qui pertulerunt multas laborum miserias exhonorant: & eos habentes odio simul inuidiam his conflant ducentesq; eos ad mediũ nõ solũ adeptos honores eis auferũt: sed per calumniã etiã vita eos priuare nituntur puniuntq; non propter opera digna supplicio: sed derogationibus & accusationibus nequaq̃ examinatis extinguntur: non quos oportet hęc pati: sed in quibus iniuste nituntur vlcisci. Hoc igitur nobis saul filius eis qui primus post illã optimam ducum rempublicam regnauit in israhel manifestum esse monstrauit occidens trecentos sacerdotes atq; prophetas: pro suspitione quã: habuit abimelech deijciens etiã eorũ ciuitatẽ: & studens quodãmodo deum sacerdotibus ꝓphetisq; priuare: dũ tantos simul occideret: & neq; patriã eorum manere permitteret: vt post illos potuissent oboriri. ¶ Abiathar itaq; abimelech filius qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus fugiẽs ad dauid erumnam suorum omnium & patris interitum declarauit. Qui ait non se hęc eis ignorasse futura: sed videns doech suspicatũ fuisse quẽ sacerdotẽ regi declararet: seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem: & poscebat vt apud eũ de cetero cõmaneret: sanq̃ qui in alio loco latere non posset.

Nota insolẽtiaz principum.

Abiathar ad dd recurrit fugiẽs.

¶ Vicit dauid philisteos ceilanos liberans vbi a saule obsidetur sed eum fugientem in desertũ ziphin psequitur quẽ accusauerunt ziphei quorũ maliciam deuitãs fugit ad desertũ maon. deide (declinato periculo) venit i angustias engadi vbi dauid saulẽ psecutorẽ suũ misericorditer tractauit cuius solus vestis sũmitatẽ abscidit cũ eũ potuisset occidere quẽ verbis pacificis iniuste eũ persequi arguens quibus saul victus hoc ipsum fatetur ipsum predicens futurum hebreorum regem.

Capitulum. xv.

Vicit dauid philisteos & liberauit ceilanos vbi obsidet a saule.

EO siquidem tempore audiens dauid palestinos ceilanorum prouinciam deuastare consultus est deum per prophetam si eum pugnare p̃ciperet. Quo dicẽte q; diuinitas victoriã p̃misisset cũ suis sociis palestinos hostes inuasit multãq; eorum cedẽ effudit & p̃dã tulit. ¶ Cumq; apud ceilanos esset donec areas suas fructusq; sine timore colligerent regi saul nunciatũ est q; apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos gestum est celari nõ potuit: sed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit & apud regem vsq; delatus est. Gauisusq; est saul cum audisset dauid in ceila commorari dicens deum illum eius manibus tradidisse quando coactus sit venire in ciuitatẽ murum & portas & seras abentẽ omni populo vt ad ceilam vnanimiter conuenirent: & obsidentes eã capienteq; dauid interimerent. ¶ Hęc itaq; sentiens dauid & agnoscens a deo qm̃ eum forent saul tradituri ceilitie sumẽs quadringentos qui cum eo erant de ciuitate profectus est i desertũ ziph. Et rex quidẽ cũ audisset eũ fugisse de ceila ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exide venit in quẽdã locum ziphin qui vocatur noua: vbi ionathas filius saul veniens ad eum & osculatus securũ eum esse dixit & spẽ bonã habere futurorũ nec p̃tib⁹ rebus eũ debere deficere qm̃ regnaturũ fore & habiturũ sub se hebreorum omnium potestatem qm̃ gratiosa essent que cumq; magnis laboribus euenirent. Et mutuus iusiurandum celebratum est inter alterutros pro deuotione vite totius & fidei & deum vocantes testem ionathas: maledixit sibi si transcenderet constitutũ: & in contraria mutaretur. Tunc dauid ibidem relinquens paululum a timore & solicitudine releuatum ad saul ipse reuersus est. ¶ Ziphei vero volẽtes gratiam prestare saul indicauerunt ei apud se commorari dauid promiseruntq; vt si veniret illum

Fugit dauid in desertũ vbi psequitur eum saul & visitat a ionatha qui iterũ fedus inserunt.

Ziphei accusauerunt dauid.

A ei contraderent: quod ſcilicet dum anguſtias ziphinorum apprehendiſſet: non poſſet vlterius alibi deuiare. Quos laudauit rex & gratias egit indicantibus inimicum eiſq; pollicitus eſt non tarde ſe eorum compenſare deuotionem. Miſitq; qui quererent dauid & deſertum omne perſcrutarẽtur dicens etiam ſe cõtinuo ſecuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inueſtigando & capiendo dauid precedebant regem: ſtudentes fauore ſuo non ſolum nunciare inimicum ſed etiam manifeſtatum in regia poteſtate contradere. Hi tamen iniuſta, & maligniſſima voluntate fruſtrati ſũt. Qui cum nihil male ſuſtinere potuiſſent ſi non hunc indicaſſent: ſed propter blãdimenta virum religioſum & ad mortẽ iniuſte queſitum & qui latere poterat prodiderunt: & ſe contradere promiſerunt. ¶ Cognoſcens autem dauid malitiam ziphinorum & regis inuaſionem anguſtias quidem illius reliquit fugit autem ad petram maximam in deſerto maon conſtitutam. ¶ Cumq; ſaul eum ibi perſequeretur: cognouit in itinere dauid illis a anguſtijs diſceſſiſſe qui ad aliam petre partẽ. Et cum ſaul ex alia parte conſiſteret vt eum pene iam capere potuiſſet audiens paleſtinos hebreorũ regionẽ valde vaſtare a dauid perſecutione diſceſſit: & cõtra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicandũ magis neceſſariũ iudicauit q̃ inimicum proprium perſequendo vaſtationẽ ſue terre deſpicere. ¶ Sic igitur dauid inopinabiliter declinato periculo, venit i anguſtias engadi: Cum vero ſaul expuliſſet alienigenas: venerunt qui nũciarent ei dauid i engadi mõtibus habitare. Qui ſumẽs tria milia armatorũ abijt ſuper eũ. Et cũ nõ eſſet procul a locis illis vidit ibi caſ ſpeluncam profundã atq; rotũdam multa lõgitudine & latitudine nimis apertam in qua dauid cum trecentis erat abſconſus. Dumq; ſaul naturaliter vẽtris purgandi neceſſitate cogeretur: ingreſſus eſt in eam ſolus. Quẽ dũ vidiſſet quidã hominum dauid: & dixiſſet in eius inimicum tẽpus a deo datũ & ſuaderet vt vltionis cauſa ſaul caput abſcideret quatenus graui pſecutiõe & miſeria priuaretur ſurgẽs dauid abſcidit quidẽ ſũmitatẽ veſtis ſolũmodo qua ſaul erat indutus & repente penitentia tactus ait nõ eſſe iuſtum vt ſuum occideret dominũ: & qui ſcilicet a deo fuerat regnare p̃ceptus. Nã licet iſte iniquit circa nos malignus exiſtat: me tamẽ apud eum non decet eſſe talẽ. ¶ Cũq; ſaul de ſpelunca ſuiſſet egreſſus accedens dauid exclamauit a longe petẽs vt ſaul audiret. Conuerſo autẽ rege adorauit eum ſe cundũ morẽ proſtratus in terra: & ait. O rex non te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accomodantẽ illis quidẽ credere: & in ſuſpitionẽ diligẽtes te ducere: ſed teſtẽ verũ habere: & magis operibus affectũ cõſiderare cunctorũ. Derogatio nãq; multorũ eſt deuotionis vero clara probatio actuũ veritate conſiſtit. Et ſermo quidẽ cuiuſlibet in vtroq; habet ſimilitudinẽ veritatis & falſitatis opera vero nundũ habent veritatis intuitum. Cõſiderare igitur ex iſtis qualis ego circa tẽ tuamq; domũ ſim: & q̃ mihi oportet credi & non accuſantibus & dicẽtibus ea quę neq; animo concepi neq; facere potui. Cur apponis perſequi animã meã: & nihildie noctuq; aliud cogitare niſi anime mee interitũ quã iniuſte pſequeris. Quõ enim nõ falſam opinionem de me lũpſiſti: quaſi te occidere voluerim. Aut quõ non impie agis in deũ occidere concupiſcens: & inimicũ tuum credens hominẽ qui poteſtatẽ habuit hodie te punire & a te penas exigere noluit cũ tẽpore ad hęc vſus eſt oportuno. Quod ſi cõtra me tibi idẽ licuiſſet nequaq̃ ſic abiẽs preteriſſes. Quãdo eni tue veſtis inſcidi partẽ: potui etiã capui aufferre Et oſtendens pãnum veſtis eius rei fidem exhibuit. Et ego inquit iuſtam vltionem retinui. te vero in iuſtum cõtra me habere odium noueris. Sed deus hęc iudicet ex nobis & vtriuſq; noſtrũ arguat voluntatem. ¶ Saul aut em vitam ſuam inopinabiliter ammiratus fuiſſe ſeruatam humilitatẽ iuuenis naturãq; eius obſtupeſcens: ingemuit Cumq; & dauid hoc feciſſet: reſpondit cum gemitu ſaul illum potius eſſe
C iuſtũ. Tu inquit cauſa bonorũ mihi fuiſti ego tibi calamitatũ: & vero oſtendiſti hodie priſcorũ te habere iuſtitiã. Quis eni inimicos ſuos in deſerto cõprehenſos ſaluãdos eſſe duxerit. Confido namq; q̃ deus regnũ tibi cõſtruet & oim hebreorũ poteſtas expectat'ſ; da mihi iuriſiurãdi fidẽ ne meũ gñs extermies & q̃ nõ habẽs malorũ memoriã ſtudeas meum germẽ eradicare ſed vt meã domũ ſerues. Iurante vero dauid qđ popoſcerat: ſaul qđẽ ad ꝓpriũ ẽ reuerſus iperiũ dauid aũt cũ ſuis abceſſit in anguſtijs maſpha

¶ Mortuo Samuele qui iuſte ſolus hebreis' xij. annis p̃fuit & cum ſaul decem & octo miſit dauid nuncios ad nabal abigail pulcherrime & honeſtiſſime mulieris virũ inhoneſtum & ingratum vt eum ſaluta rent optantes vt aliquid ſua largitate p̃beret quibus inhumane reſpondes opprobria in dauid adiecit vnde iratus dauid ibat cõtra nabal ipſum & omnẽ eius poſſeſſionẽ exterminare ꝓponens ſed prudẽs abigail ipſi cum victualibus obuiam veniens pacificauit atq; paulopoſt nabal pre triſtitia mortuo dauid ipſe abigail vxorem ſibi aſſumpſit.

Fugit dauid ad deſertũ maon.

Saul cõtra phiſteos dimiſſo dauid fuit.

Iterũ perſequit ſaul dauid habitantem in montibus engadi.

Miſeratio dauid erga ſaulem qui cũ eum occidere potuit ſolum veſtis ſũmitatem abſidit.

Dauid ad ſaulẽ verba pacifica.

¶ Capitulum. xvj.

Saul iniuſte fatetur pſecutum fuiſſe dauid ſp̃; predicens futurum regem hebreorum.

Ocitaq; tempore & ſamuel propheta defunctus eſt vir qui non fortuitum honorem apud hebrẽos habuerat cuius virtus apparuit etiam in hoc tempore quod pro eius deuotione populus multo tempore luctum duxit circa ſepulturam eius: atq; ſolemnium largitarum ſtudium magnum competẽter exhibuit. Sepelierũt autem eum in patria ſua ramatha in multiſq; fluere diebus non inconuenienter hoc facientes velut extranei

Mors ſamuelis preciosa qui ſolus prefuit. xij. annis & cum ſaul. xviij.

mortem: sed tanq̃ proprium singuli lugentes. Fuit enim vir iustus & natura benignus & propterea magis amicus deo. Qui prefuit populo solus post mortem quidem sacerdotis hely annis duodecim cum D
saul vero rege annis decem & octo Et samuel quidem huiusmodi habuit finem. ¶ Erat igitur quidam
Conditio nabal & ihonestas & ingratitudo erga dauid. ziphinorum de ciuitate maon diues & multa pecora possidens. Trium miliũ namq; ouiũ gregem habebat in pascuis: & mille caprarum: has etgo dauid illesas & sine vaxatione suos custodire precepit vt neq; desiderio neq; egestate perdere in loco deserto & abire potuisset & latenter aliquis eorũ vexare presumeret. Super hęc autem illud seruandum dicens vt nihil iniustum fieret: & aliena tangere pessimum iudicarent neq; deum offenderent. Hec autem dicebat eos homini bono prestare se credens & dignũ
Abigail nabal vxoris pulchritudo & hõestas eum esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen nabal vir durus & studijs malignissimus habens vitam detestabilem. Cui erat vxor bona simul & casta & specie nimis eximia. Igitur ad hunc nabal tempore quo tondebat oues misit dauid viros decem vt eum salutarent & optabat vt hoc multis annis efficeret: & quod esset possibile sibi abeo preberi poposcit cognoscens scilicet a suis pastoribus q̃ nihil eos aliquando nocuerit: sed etiam custodes eorum gregumq; fuerint. dum multo tempore in deserto pariter habitassent: & q̃ eum non peniteret si quid dauid sua largitate preberet. Nabal autem his qui missi fuerant inhumane nimis: & dure respondit. Dum enim interrogasset eos quis esset
Responsio opprobriosa Nabal seruis dauid vnde iratus, dauid & respondissent filium iesse ait. Nunc video quia valde in semetipsis superbiũt fugitiui & gloriãtur suos dominos relinquẽtes. Quod cũ fuisset dauid renũciatũ iratus & quadringẽtos quidẽ armatos E
sequi se precipiens: ducentis p̃ rerũ custodia derelictis ibat cõtra nabal iurans illa nocte domũ se & omnẽ possessionẽ eius exterminare. Non solũ enim ob hoc iratus est dauid effectus: quia ingratus nihil deesset eis qui multam benignitatem circa eũ habuerant sed etiam quia blasphemasset & maledixisset eis a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea seruus quidam custos ouium nabal domine quidem fue: illius vero coniugi dixit: quia miserit dauid ad virum eius et non solum nec aliquid velit eum per
Prudentia abigail quę pacificauit irã dauid. cipere: sed etiam iniuriam et pessimas in eum dixerit blasphemias dum omni prouidentia & custodia circa eos vsus fuerit in gregibus: affirmãs hoc in malo domini sui & ipsius profuturũ. ¶ Quo dicto: abigail vxor nabal eijciens asinos & oneranseos cunctis muneribus nihilq; marito dicens cum perebrietatem ipse sensu careret. profecta est dauid. Cui descendenti montis angustias: dauid occurrit cũ quadrigentis viris veniens sup nabal. Quẽ cũ vidisset mulier de asina exiluit: & prostrata i faciẽ adorauit supplicãs vt nequaq̃ verba nabal respiceret qui vtiq; nabal recte vocaretur: quod nomen dementem lingua significat hebrea. Satisfaciebat aũt dicẽs nõ se vidisse qui ab eo fuerãt missi & debere se veniã promereri vtiq; magis ipse ageret deo gratias qui eum a sanguinis humani pollutione ꝓhibuit exorabat. F
Nã cũ tu inquit benignus fis: ille vindicat in malignis. Quę enim inquit nabal mala sustineat: sup capita inimicorũ tuorũ ueuenient. Esto quidẽ mihi ꝓpitius & iudica me dignã per quã hec dona suscipias: irã ergo atq; furorem quem super maritum meum & eius habuisti domum mihi remitte. Hęc enim te decent cũ sis placidus atq; clemens dñs & q̃maius est regnaturus. Susceptis aũt ille muneribus ait. O mulier propitius te ad nos hodie deus adduxit. Nam ne futurum videres. Nam cum iurassem domum nabal hac nocte disperdere vt nullus vestrum penitus remaneret: cum vtiq; vir ille ingratus & calidus sit i.r.
circa me & socios meos: nunc autẽ venisti & meum curante deo mutasti furorem. Et nabal quidẽ licet
Nabal pre tristicia mortuus. modo propter te relinquatur inultus non tamen effugiet penas: sed alia causa quę eum competit euenient: ei hęc dicens dimisit mulierem. ¶ Illa autem domum reuersa est & inueniens virum cum multis solutum & in ebrietate iacentem tunc quidem nihil horum quę gesta fuerant indicauit. Cui altera die cũ
Dauid duxit abigail vxorem mortuo nabal & michol filiam saul alius duxit. acta significauit: & sic eum tristem reddidit vt ad solutionem membrorum & pene ad mortem vsq; deduceretur. Et non amplius q̃ decem dies postea viuens nabal: defunctus est. ¶ Dauid autem audiens mortem eius vltũ se quidem dixit. Nabal vero propria malignitate defunctum & dedisse deum illi penas seq; seruasse ab eis sanguine mundã habẽtem dexteram tunc etiam agnouit q̃ maligni diuinitus vt i.r.
geant & nullus inter hoies despiciatur a deo qui dat quidem bonis, similia: malis vero refert digna supplicia. Et mittens ad eius vxorem petit quo eam sibimet copularet. Illa vero his qui missi fuerant dicẽs se non dignam fore vt illius vel pedes tangeret tamẽ cũ omni apparatu proprio venit eiq; cõiuncta est Quę ad hunc honorem venire ꝓmeruit tam pro modo castitatis atq; iusticie q̃ pro specie sue forme. ¶ Habuit autem dauid vxorem quam primitus duxerat de ciuitate bisar alias ehisar. Michol autẽ saul regis filiam quę fuit dauid vxor. pater eius phalti filio lais coniunxit: qui erat de ciuitate galim.

¶ Accusantibus zipheis dauid in eorum regione esse eũq; ꝓdere ꝓmittentibus saul contra eum venit cuius dormientis castra ingressus lanceã ad caput fixam & stratum pro signo assumens dauid neq; alios ipsum saul occidere ꝓmittens secundo misertus est saul qui suam culpam cognoscẽs dauid gratias egit fugiensq; dauid venit ad Achi Geth regẽ qui ab eo cum suis honorifice est receptus moransq; in ceilla latenter cõtra palestinos insurgens de eorum preda veniebat.

¶ Capitulum.xvij.

A Cumq; fuissent hęc gesta quidam ziphinorum venientes ad Saul indicauerunt ei q; rursus in eorum regione Dauid esset: & possent volenti eum comprehendere sua prębere solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum egressus est. Cumq; superuenisset nox: castra posuit in quodam loco qui dicitur Ceila. Audiens ergo Dauid contra se venire Saul: missis exploratoribus iussit sibimet nunciari ad quem locum iam veniisset. Quibus dicentibus in Ceila eum esse. surgens nocte ita vt lateret suos venit ad castra Saul ducens secum Abisay natum sororis suę saruię. & abimelech getheum. Saul itaq; dormiente circa eum per circuitum armatis & Abner principe militię constitutis: Dauid ingressus castra eius nec ipse peremit eum inueniens stratum eius & lanceam quę erat fixa ad caput eius nec alijs permisit volentibus eum occidere & in hoc vehementer instantibus. sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum: licet ille malus sit vt nec formidet iram quę ei penam oportuno tempore collatura est ab eo qui ei prębuit regnum. retinuit impetum. eum nolens occidere: & pro signo q; potuisset eum interimere. se potius abstinuerit. sumens eius lanceam & vrceolum aquę appositum: dormiente Saul: nullo sentiente in exercitu cūctisq; iacentibus latenter egressus est: cum omnia facere potuisset: quę & ipsum tempus offerret & contra regem digna presumptio suaderet. Transiens vero torrentem: & in verticem montis ascendens vnde potuisset audiri clamans voce magna militibus Saul & Abner principi militię/ excitauit eos a somno. Nunc enim vocabat & populum. Audiente vero principe militię. & requirentem quis eum vocasset. ait Dauid. Ego sum quidem filius iesse: vester vero fugitiuus. Cur inquit cum sis magnus & apud regem honore precipuus. corpus eius ita custodis: vt somnus sit tibi dulcior q̄ illius salutis effectus. Hęc quippe digna sunt morte atq; supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in vestro exercitu super regem & super alios vniuersos non agnouisti. Quere lanceam regis & vrceum aquę: & cognosces, quantum malum vos latuit intrinsecus constitutos ¶ Saul autem cognoscens Dauid vocem & videns q; dum eum captum habuisset sopore cōfectum cu stodibus negligentibus non occidit: sed pepercit ei quę iuste perimere potuisset: pro salute sua gratias egit. & rogauit vt confidens nihilq; mali ab eo metuens iret ad propria affirmans credere q; nec semet ipsum aliquis ita diligeret & sicut a Dauid Saul amaretur. & accusans semetipsum q; eum quidem qui illum custodire posset & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet persequeretur iniuste & tanto tē pore hesitantem de anima sua degere in fuga compelleret ab amicis & cognatis propriis desolatum. ipse vero ab eo sepius liberatus non qui faceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo fa

B. cto Dauid iussit vt aliquis veniens reciperet lanceam & vrceum aquę dicens Deus vtriusq; nostrum & actuum iudex sit qui nouit q; etiam presenti die cum te occidere potuisse; tui misertus abstinui. Et saul quidem secundo Dauid manum refugiens ad proprium regnum remeauit. ¶ Metuens autem Dauid si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret. decreuit in palestinos discedere. & illic habitare.

C. 27 Tunc cum secentis qui erant circa eum venit ad achim regem Geth. Erat autem hæc vna palestinarū vrbium. Cumq; eum rex suscepisset cum viris & habitaculum prębuisset habente eo simul & duas vxores achinoen & abigail morabatur in geth. Saul autem hęc audiens. vlterius voluntatis non fuit vt mitteret super eum: aut ipse forsitan properaret cum secundo pene tale periculum pertulerit. vt ab illo potuisset potius comprehendi. ¶ Porro Dauid non placuit vt in ciuitate Geth habitaret sed regem rogauit qui eum clementer exceperat vt ei locum aliquem in prouintia donaret: vbi cum suis degere potuisset pudori esse dicens vt in ciuitate maneret. & se ei oneroſum existere. Cui dedit rex quendam vicum ficela/ alias Sicelech/ nuncupatum. Quem vicum ita dilexit vt cum regnasset Dauid. eum ipsi & pueri eius quasi possessionem propriam honorarent. Sed de his quidem in alio loco dicemus. ¶ Tempus ita q; quo commoratus est Dauid in ficela palestine fuit mensium quattuor & viginti dierum. Vnde latenter insurgens contra palestinos in vicina regione constitutos ferritas & amalechitas: eorum prouintiam deuastabat multamq; prędam iumentorum & camelorum sumens reuertebatur ad proprium. Ab hominibus abstinebat metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prędę ei domi mittebat. Cu; vero requireret rex quos vastasset. predamq; tulisset dicendo eos q ad austrum iudei conuersantur. & in

C campestribus habitant esse se depopulatum satisfecit regi. Sperabat enim q; Dauid odio haberet propriam gentem & seruus eius foret. donec apud eum consisteret.

¶ Philisteis bellum contra hebręos parantibus/ amicosq; ad auxilium incitantibus Dauid cum armatis suis/ hoc procurante Archi regem/ contra hebręos solatium prębere promittit. Saul autem/ qui phitones & ventriloquos a regione expulerat. deo sibi non respondente phitonissam consulit/ quę animam suscitans Samuelis proximam mortem suam suorumq; filiorum prędicentis & regni sui finem ipsum super oraculo tristantem cibum gustare vituli carnibus prępparatis compulit. Cuius mulieris largitatem Sauliſq; magnanimitatem & fortitudinem Author magnis extollit laudibus.

Capitulum decimumoctauum.

Ziphei Dauid accusant sauli p̄ dere promittentes contra quę Saul &c.

Secūda misera tio Dauid erga Saul quinō permisit eū occidi sed pro signo lā ceam accepit.

Saul culpa; suā cognoscens Dauid gratias agit

¶ Dauid fugiēs Saul venit ad achi regem geth q̄ eā cū suis honorifice recepit Dat Achus Dauid sicelech vicū ad habitādū

In biblia tantus habetur quattuor mensium.

Modus viuendi Dauid iter infideles.

Apparatus belli philisteorū cōtra hebreos.

Quomodo dauid promisit regi Achiseuz iuuare contra hebreos. Vide de lyra & additionē & correctionem.

¶ Saul cōsuluit phitonissaz sibi deo nō respondente.

Genus ventriloquorum.

Animā Samuelis suscitauit phitonissa vide de hoc Nico. de lyra.

Aia samuelis ad Saul ei prędicēs ꝓximam mortem regniq; finem.

Desolatio & tristitia Saulis.

Laudatur mulieris largitas.

COdem vero tempore palestinis contra israhelitas pugnare volentibus & intentibus ad omnes amicos vt eis adessent in bello in ceilla vbi congregati erant exituri sup hebreos amicum sibi achis rex geth Dauid rogauit vt cum armatis ei solatium contra Hebreos ꝓberet. Illo vero gratissime promittente & dicente inuenisse tempus in quo eius beneficijs responderet: & susceptionis munus exsolueret: promisit rex custodem corporis post victoriam & belli certamen eum se esse facturum honoris & fidei promissione studens voluntatem eius augeret. ¶ Saul itaq; rex hebreorum omnes diuinos & ventriloquos & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absq; prophetis. Audiens autem palestinos iam esse ꝓsentes & iuxta summam ciuitatis in campo posita castra fixisse. ad eos cum omni exercitu profectus est. cūq; venisset ante montem quendam nomine gelboe: & vidisset ediuerso hostium multitudinem: timore fortuitu conturbatus est dum esset eorum exercitus potior & multo melior deumq; consuluit per ꝓphetas. vt ei de prelio & eius fine prędiceret. deo autem non respondente: saul magis expauit & animo corruit. malum sibi aperte imminere prospiciens cum vtiq; deum arbitraretur ꝓsentem sibi non esse: iussitq; sibi queri mulierem ventriloquam habentem spiritum & vocantem animas defunctorum: vt valeret agnoscere si in rebus imminentibus ꝓualeret. ¶ Genus enim ventriloquorum euocando mortuorum animas per eas solet poscentibus futura prędicere. Cumq; fuisset a quodam famulo nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate endor alias endor, latēs omnē exercitum: exutus veste regali sumēs duos famulos quos nouerat fidelissimos venit in endor ad mulierem rogauit eam vt diuinaret & animam suscitaret cuius ipse dixisset. Muliere vero repugnante atq; dicente, non se posse regem sperrere: qui genus hoc diuinantium expulisset. sed nec illum benefacere qui dum nihil per eaz fuisset lesus: ei pararet insidias vt prohibita facientem penę contraderet: iurauit se nec cuiq̄ eius diuinantiam prodere nec periculum fore. Cumq; iureiurando, satisfeciisset non eam debere metuere. iussit vt ei animam Samuelis euocaret. Illa vero nesciens quis esset Samuel. eum ex inferno vocabat. Cumq; apparuisset. Videns mulier virum sanctum deo docibilem conturbata est. & tunc eius faciem obstupescens. nonne inquit tu es rex Saul? Hoc enim Samuel ei indicauerat. Quo confitente & perturbationem eius querente: ait vidisse se virum senem formatum. Eoq; iubente ad imaginem eius: formam & statum eius quem viderat explanasse significauit se senem iam & glorioſum & sacerdotali pallio vidisse circumamictum: ex quibus cognouit hunc Samuelem esse. & procidens in terra salutauit & adorauit. Anima vero Samuel inquirente cur eam amouisset: Saul necessitatem ingemiscebat incumbere & hostes sibi grauiter imminere: & esse in hesitatione rerum ꝓsentium constitutum a Deo vtiq; derelictum, & neq; responsum promererī, neq; per prophetas neq; per somnia. & propterea inquit ad te qui mihi pius semper extitisti confugi. Samuel autem videns eum fini vitę iam proximum: ait. Superflue a me aliquid vis agnoscere cum a deo sis derelictus. sed aut regnum tuum quidem a Dauid & in bello victurum te vero, tuum q; principatum cum vita esse finiendum quoniam inobediens fueris deo in Amalechitarum bello & eius nequaq̄ mandata seruaueris. sicut viuens tibi prophetaui. Igitur scito te subdendum & populum inimicis: & te cum filijs die crastina in bello cadentes: mecum esse mansuros. ¶ Hęc audiens saul tristicia faciente loquendi amisit officium & prostratus in terra tam propter dolorem qui ei fuerat indicatus q̄ propter abstinentiam. non enim precedenti die ac nocte cibum susceperat non facile consurgere valebat. Cum surgeret vix recipientem spiritum coegit mulier vt gustaret. Hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione quā sub periculo ei ꝓparabat: cū ei propter timorem ipsius non licuisset quę licet non ignorasset qui fuerit: tamen ei ꝓualuit vt concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere quatenus recepta virtute ad castra propria remearet. ¶ Cumq; ille refutaret & minis adueꝛsaretur in angustia constitutum compulit & persuasit ei & habens vnum vitulum manſuetū suę domui nutritum in quo solo requiescebat eum occidit & carnibus ꝓparatis: ei vt comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto Saul noctanter ad sua castra reuersus est. ¶ Iustum est autem laudare mulieris largitatem q̄ licet eius ars fuisset a rege exerceri prohibita tamen dum aduenissent domū eius quos nunq̄ viderat prius non habuit mali memoriam vituperandi euz qui eius prohibuerit disciplinam. nec aduersata est peregrinum & eius consuetudinem nequaq̄ habuerat. sed condoluit & consolata est duz eum cognouisset regem & circa quem potuit animis ingrata existere eum potius vt comederet inuitabat. & q̄ ei solummodo in paupertate fuerat: hoc libenter hilariterq; conferebat aliquam retributionem eius expectans non munus aliquod occupans quem proxime moriturum agnouerat cum plerumq; natura hominum boni aliquid: aut repensaturis beneficium exhibere: aut a quibus se aliquid [illegible] accipere his mutuare & bonum est ergo illam imitari mulierem & benefacere cunctis egentibus. nec arbitrari melius esse. nec amplius aliquid generi humano competere potius q̄ vt Deum propicium & boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. ¶ Sermonem vero nunc

faciamus ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum & bonis omnibus congruum. ex quo prouocen
tur vniuersi dari virtutem vniuersę glorię. Qui sapientibus & regibus gentium & pincipibus popul
A rum multum desiderium & studium rerum bonarum adijciat & pro salute patrię ad pericula mortis li
benter adducat. & cuncta quę videntur grauia doceat esse tenenda. Habeo namq; huius rei auctorem Laudat saulem
Saul regem hebręorum. Hic enim licet futura iam nosceret & mortem sibi imminere propheta prędicen qui sibi & suis p
te cognosceret: nec amore vite suum exercitum prodidit inimicis: nec regie contumeliam intulit digni populo suo nō
tati sed potius semetipsum cum omni domo tradens simul & filijs optimum iudicauit cum eis magis pepercit.
cadere pro subiectis pugnando & filijs. & vna perire: licet boni ei fuissent: q̄ eos in incerto reliquere. qua Qui vere dicē
si regni successionem & generis habituros. ¶ Is ergo iustus & castus & fortissimus mihi esse videtur. & di sunt magna
si quis fuit talis aut fuerit: et eunctorum testimonio virtutis adeptione dignissimus ¶ Nam eos qui sub nimi & fortes.
spe victorię proficiscuntur ad bellum et incolumes se rędire confidunt. quid gesserint clarum: Non mi
hi videntur benefacere qui eos fortes voluerint appellare. Quod et alibi in Hystorijs et alijs conscrip
tionibus inuenitur q̄uis & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia pręsumentes et rerum
terribilium contemptores soli dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namq; qui nescientes quod
in bello futurum est nequaq̄ animo deficiunt. sed incertum semetipsos emittunt: licet aliquid grande fa
ciant non tamen valde mirandi sunt. Cum vero nihil vtile venturum animo cogitatur: sed etiam mors
futura pręscitur. & hoc solummodo passuri dimicant aliqui neq; terrentur neq; pro mortis periculis ob
stupescunt. huiusmodi perfecte fortitudinis esse decerno: hoc ergo fecit Saul ostendens quia cunctos Nota bonitatē
B. glorię palmam desiderantes habere post mortem talia conuenit adimplere: & maxime reges quos pro principibus reg
pter cumulum principatus non solum malos non licet circa subiectos esse: sed neq; mediocriter esse bo litam.
nos. Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere maximam michi hoc argumento prębente
materiam: sed ne diu videar inherere: denuo ad ea reuertor vnde ęgressus esse agnoscor.

¶ Dauid cum palestinorum exercitu veniens suspectus remittitur quo morante Amalechitarū gens
Sicelech vrbem incendunt eam deprędantes duasq; vxores suas & eorum qui cum eo erant accipien
tes cum filijs in captiuitatem duxerunt. quo desolatus Dauid deum consuluit/victoriamq; cōtra Ama
lech obtinuit/eorum prędam & hijs qui ad sarcinas manserant sicut his qui ad bellum properauerant
equaliter distribuit: distribuendę prędę legem statuens.

Capitulum decimum nonum.

Dauid ciuꝫ exer
citu palestinorꝫ
venit sed suspe
ctus remittitur.

1.c29 DAlestinis igitur castrametantibus per singulas generationes & tribus & satrapas exercitū
q; disponentibus. ibat cum suo exercitu rex achis: & post eum dauid cum armatis sequeba
tur. Et dum duces palestinorum viderent inter eos hebręos quibus aduenissent tunc euo
cantibus percunctabantur a rege. Qui dixit dauid esse/qui fugerat Saul dominum suum.
quem ad se venientem ipse susceperat: & nunc velle sibi beneficia repensare: & Saul inter
ficere: propterea in solatio ipsius aduenisse. Quo dicto culpatus est a ducibus palestinorum eo q̄ viruꝫ
inimicum ad solatium duxerit. eumq; redire suadebant. ne forte latenter mali aliquid circa eos effice
ret. habendo tempus & causam per quam suum dominum placare posset. sed si vellet ei prospicere: re
mitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem. Nonne hic est Dauid de
C quo canebant virgines hebręorū: q̄ dena milia peremisset. Et cum audisset rex gethuri. vtiliter dicta co Amalech/incē
gnoscens vocauit dauid & ait. Ego quidem cum sim testis studij tui circa me atq; deuotiōis. propterea sa Sicelech ciui
te ad solatium meum adduxi. Principibus autem non placet sed facto die perge ad locum quem dedi tate / depdauit
tibi. & ibi meam custodi prouintiam. ne quis hostium ad eam accedat. Et enim animo hoc: pars magna eā absēte dauid
2.30 solatij. ¶ Dauid itaq; iubente regem geth: tenuit sicela/alias sicelech/Nam eo tempore quo ęgressus ad
solatium palestinorum gens amalechitarum aggrediēs sicela fortissime cœperat eam. Qua incēsa mul
taq; pręda ex ea & aliis palestinorum regionibus sumpta discesserat. Inueniēs ergo dauid vastatam om
nino prouintiam & omnia fuisse direpta. & duas vxores suas & eorum qui cum eo erant vna cum filijs
in captiuitatem ductas continuo vestem scindens flens & gemens cum socijs & amicis ad hoc vsq; per
uenit vt etiam dolentibus captiuitatem vxorum ac filioruꝫ lacrimę nimię eorum fletu deficerent. sed Dauid desola
& ipse periculum passus est ita vt a socijs dolentibus captiuitatem vxorum ac filiorum pene lapidare tus deuꝫ cōsulit
tur. ipsum enim solum rei principem vnusquisq; malorum dicebat auctorem. ¶ Igitur sternebat & men hostesq; amale
tem suam ad deum. rogauitq; abiathar sacerdotem vt indutus veste sacerdotali consuleret & propheta chitas p̄sequit.
ret. si persequens Amalechitas comprehenderet & liberaret vxores & filios & vlcisceretur in hostibus.
Sacerdote vero iubente vt eos persequeretur consurgēs cum armatis persecutus est hostes. Cumq; ve
niret ad torrentem bosor inuenit virum errantem ęgyptium genere ęthiopem & fame defectuꝫ: qui tri
bus diebus in deserto sine cibo permansérat. Primum cibo eum potuq; confortans & reficere faciens.
inquirebat cuius esset aut vnde. Tunc quidem ille se genere significauit ęgyptium & propter infirmita

tem a suo domino derelictum eo q̄ non valuerit sequi. Pariter etiam indicauit se ex eis qui incēdissent & diripuissent iudeam simul & sicelam. ¶ Hunc ergo dauid habens ducem super amalechitas apprę- D.
Victoria dauid cōtra amalech. hendit eos in terra iacentes & alios quidez prandentes: alios iam ebrios & vino solutos & de re acta & captiuitate vxorum ac filiorum Israhel pręda gaudentibus & fruentibus deosq; suos laudantibus. irruens repente super eos & letitia qua gaudebant frustrauit. Nudi namq; & nihil huiusmodi suspicantes sed ad potum & ad epulum conuersi oēs remissiores erant: & alij quidem mensis adhuc appositis apprehensi super eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero inuicez se ad pocula inuitantes occidit. multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunq; vero occurrerunt: & armis in
In biblia habetur Et percussit eos dauid ave. uolui. & ex aduerso consistere potuerunt. Hi etiam facilius q̄ illi qui iacebant in terra nudi erepti sunt Quos ab hora prima interficientes vsq; ad vesperam permanserant. ita vt amalechitarum non remearent amplius q̄ quadringenti qui tamen in camelis curracibus ascendentes. vix euadere potuerūt. Eri
sperav sq; ad ve puit vero Dauid omnia quę de sicela tulerant hostes: sed & vxores suas & sociorum. Cumq; reuertensperam alterius diei. tes venissent ad locum. vbi ducentos qui eos sequi non potuerunt reliquerant ad castra custodienda: illi quidem quadringenti partem prędę eos accipere non censebant qui secum non fuerant: sed labore molliores extiterant: recipere autem vxores iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam. cum essent digni deo prębente. vt & vlciscerentur in hostibus: & omnem prędam cum his qui vna ad persequendum egressi fuerant ex equo diuiderent quando ad vasorum custodiaz remansissent. Et ex eo ab eo lex ista permansit. vt tantum accipiant qui custodiunt castra q̄tum illi qui
Equalis prędę diuisio & diuidēdę prędę lex pugnant. ¶ Veniens ergo Dauid in sicela: omnibus in iudea amicis & necessarijs prędam direxit. Et vastatio quidem sicele & amalechitarum huiusmodi fuit interitus.

¶ Palestinis graui pugna dimicantibus contra hebręos Saul rex ab hostibus sauciatus ne viuus ab E
hostibus caperetur ab Amalechita quodam educto gladio ipso regnante interimitur in Gelboe monte filijq; eius cum innumera hebręorum multitudine occisi sunt reliquis fugiētibus hebręis. hostes vero Saul & filiorum mortua corpora exuentes capita quedam truncauerunt corporaq; super murum ciuitatis Bethsani suspenderunt viri autem Iabes cum omni populo flentes eorum corpora sepelierunt.

Capitulum vigesimum.

Animosa saulis & filiorū fortitudo contra philisteos q̄ in illo bello mortui sunt. Fuga hebręorū & interitus. Modus mortis Saulis q seipsuz interemit ne viuus ab hostibus caperetur.

PAlestinis igitur dimicantibus & pugna graui commissa: palestini quidem vlciscuntur: & multos i.r.
suorum hostium peremerunt. Saul autem rex israhel itarum & eius filij fortiter decertantes &
vtentes omni fiducia. tanq̄ gloria eorū in bona morte & in hostium dimicatione consisteret nihilq; hoc pretiosius esse iudicantes: omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes: vndiq; circundati pene sunt extincti. multos tamen palestinorum forti dimicatione perimentes. Erat autem saul
& ionathas & Aminadab & melchis. ¶ His ergo cadētibus hebręorum populus in fugam conuersus: & i.r.
turpitudo & confusio facta est & interitus grauissimus hostibus vtiq; super eos reuertētibus. ¶ Saul aūt hoc modo peremptus. Dum esset hostium multitudine constipatus: palestinis crebro super eum iacula dirigentibus. omnes pene prostrauit. paucis exinde fugientibus. Ipse vero clarissime decertatus. & multa vulnera in se gerens. ita nequaq̄ possent tolerare. nec ferre plagas. semetipsum quidem perimere erat
inualidus. Iussit autem armigero suo vt eū gladio educto perimeret. vt nequaq̄ viuum cōprehenderent i.r.
hostes. Armigero vero non presumēte dīm suum occidere. Ipse gladium suum educens & in terra configens irruit in mucronem. ¶ Et cū nequiret sibi vi vltime mortis inferre cum nec ferrum eius membra transiret. conuersus & videns quendam iuuenem. requisiuit quis esset quem cū cognouisset amalechitam. rogauit vt educto gladio eum morte q̄li vellet occideret. Quod dum fecisset sublato auro ex eius brachijs: & corona regali fugit. Videns autem armiger eius saulem extinctum: occidit & semetipsum.
Nulluſq; de custodibus corporis est derelictus: sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur gelboe. Au- i.r.
Gelboe mons. dientes autem hebręi qui habitabant in conualle transiordanem & qui in campestribus ciuitates habebant q̄ Saul cecidisset & eius filij & omnis cum eo periisset exercitus: relinquentes proprias ciuitates: F
Crudelitas philisteorū i mortuos Saul & filios ad loca occultissima fugerunt. Palestini vero inuenientes vrbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cumq; venissent hostes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerunt & in omnem prouintiam diuulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem consecrauerunt in templo astaroth: corpora vero suspenderunt super murū ciuitatis Bethsani quę
Sepulti saul & filij per iabitas q mortem eorum silentes ieiuniū septem dierum exle brauerunt. nunc Scitopolis appellatur. ¶ Cum vero audissent habitatores ciuitatis Iabes galaad die tertio q̄ trucassent Saul mortuum & eius filios palestini. crudele iudicantes eum insepultum despicere. egressi viri fortissimi & presumptione precipui: cum ipsa ciuitas & corporibus & animabus viros habuerit valde robustos. tota nocte iter agentes venerunt ad ciuitatem Bethsan. Et accedentes ad muros hostium & deponentes corpus Saul & filiorum eius detulerunt in Iabes hostibus propter fortitudinem eorum nequaq̄ prohibere valentibus aut presumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes lepe-

lierunt eorum corpora in optimo loco prouintię quem ſegetem appellant: & ieiunium ſeptem dierum
A cum mulieribus & infantibus ſuper eos celebrauerunt tundentes pectora ac lugentes Regem & filios
eius nec cibum deſiderantes guſtare nec potum. ¶ Hunc itaq; finem Saul prophetante ſamuel habuit
q̄ obediens deo non fuit propter mandata quę contra amalechitas acceperat & q̄ Abimelech ſacer-
dotis generationem & ipſum abimelech & ſacerdotum vna peremit vrbem. ¶ Regnauitq; ſaul ſamuel
quidem viuente annis decem & octo: mortuo autem alijs duobus: qui huiuſmodi habita conuerſatio-
ne defunctus eſt.

Cauſa mortis Saul.

Saul cū Samuele xviij. annis & mortuo ſamuele ſecūdus annis regnauit.

¶ Explicit liber ſextus.

¶ Incipit liber ſeptimus qui continet tempus annorum quadraginta.

¶ Nunciata Saulis morte dauid nunciantem interfectorē iuſſit interfici qui dauid Sauli ſepulchro & Ionathę cōſcripſit Epitaphia/vngiturq; in regem a tribu iuda in Ebron habitas/qui Saul inhumauerant/laudans. Contra quem Abner/ Iſboſech rege in Nonaim ordinantem ordinato/ bellum parat cui Ioab & fratres ocurrentes/ conuentione tamen inter eos duodecim pugnaturis viris vtroq; exercitu eligendis/vincunt Iſboſech exercitum. Occiditur tamen Aſahel velociſſimus curſu Ioab frater ab Abner qui inducias petit & a Ionatha obtinet. Capitulum primum.

¶ HISTORIA LIBRI SECVNDI REGVM INCIPIT.

Nūciatur mors Saulis dauid & alioruꝫ quos deſleuit amare.

D Reḋiſtum itaq; prelium geſtum eſt die qua dauid victis amalechitis reuerſus eſt in ſicella. alias Sicelech Et cum iam ibi duos haberet dies: tertia venit quidē liberatus a pugna quę contra paleſtinos fuerat geſta & qui ſaul interemerat ſciſſaveſte & operto capite cinere. qui dum adoraſſet dauid interrogatus vnde tali modo venerit ait. Ab iſrahelitarū pugna. Qui bus infelicem terminum proueniſſe dicebat. & multa quidem hebręorum milia fuiſſe neca
B. ta. & regē pariter eorum ſaul cū filijs interemptum. Significabatq; vidiſſe ſe & hebręorum fugam & fugienti quoq; regi fuiſſe pñtem: quem etiam ne cōpręhenderetur ab hoſtibus ipſe rogatus ab eo ſe iugulaſſe fatebatur: qm̄ dum gladio ſuo incubuiſſet propter vulnerum magnitudines non ſe valebat occide re. Cū hęc dixiſſet ſigna mortis eius oſtendit. aurū brachiorū regis atq; coronaꝫ quę cū expoliaſſet mortuū ſaul ei detulerat. ¶ Dauid itaq; cū iā diſcrederet ſed aperte mortis eius ſigna inſpiceret veſtē quidem dirupit: deflens autē & legem ſciens. cum ſuis totā diē in fletu & lamētatione protraxit. Cui maior triſtitia nata eſt pro amore Ionathę qui ei fideliſſimus amicus fuerat. & ei cauſa ſalutis extiterat. Tātam em̄ virtutē ſui dauid circa deuotionem ſaul oſtendit: vt non ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit. licet ſepius per eum mortis pericula paſſus ſit. ſed etiam punierit eius interfectorem. Nam cuꝫ dixiſſet ei q̄ ipſe ſui accuſator eſſet qui regem occiderat. & cognouiſſet quia de gñe amalechitarū eſſet. repēte eū
C.2 precepit iterimi. ¶ Conſcripſit autē dauid epitaphiū ſicut fieri aſſolet in ſepulchris. qđ lamentationes cōtineret: & laudes ſaul & Ionathę qđ etiam vſq; ad meū permanſit tempus. ¶ Cum vero hoc modo regi exhibuiſſet exequias: finito luctu per prophetam conſuluit deum quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu iuda. Cumq; dixiſſet daturū ſe ei ebron derelicta ſicella alias Sicelech venit ad eam: deductis duabus vxoribus ſuis & qui erāt cū eo cūctis armatis. Ad quem conueniens oīs populus illius tribus: eum conſtituere regem. Qui cum audiſſet q̄ ſaul & eius filios ſepeliſſent viri iabes habitatores galadis miſit ad eos laudans & approbans eorum virtutem & agens gratias pro ſtudio quod circa defunctos habuerant: pariterq; dicens q̄ tribus iuda eum conſtituiſſet regem. ¶ Abner itaq; princeps militię ſaul: filius autē abner vir efficax & optimus valde natura: cognoſcēs cecidiſſe regē & ionatham & duos alios filios eius. veniens ad caſtra filium ſaul qui relictus fuerat nomine iſboſech arripiens: regem ſuper eos qui tranſiordanem erant & totius populi pariter ordinauit. preter tribū ſcilicet iuda ſtatuitq; regnū eius in terra quę ſecundum patriam quidē linguam vocatur manaim ſecūdum gręcos autem dicitur caſtra. ¶ Abner itaq; exinde permouit electum exercitum nimis vt congrederetur cum tribu iuda: iraſcebatur enim aduerſus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic autē occurrit miſſus ad dauid ioab filius ſaruię ſororis eius de patre Sar natus. Hic autem erat contra abner conſtitutus princeps militie:
C cum quo etiam fuerant & ſui fratres abiſay Aſahel: & omnes armati dauid. Itaq; veniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa: aciem conſtituit ad pugnandum. Dicente vero ad eum Abner velle ſe probare quis eorum robuſtiorem haberet exercitum: conuenit inter vtroſq;. vt duodecim viros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies. qui ex vtraq; parte ducum fuerant ad certamen electi e-
ductiſq; gladijs viri dauid & tenentes capita hoſtium eorum lumbos & later[illegible]s gladijs perforarunt donec omnes quaſi ex vno conſtituto perimerent. His autem cadentibus. etiam reliquus directus eſt exercitus. Et dimicatione fortiſſima procedente: Abner populus victus eſt. fugienteſq; Ioab perſequi non ceſſabant. precipiens armatis vt poſt eorum veſtigia feſtinarent & nequaq̄ occidendo deficerent

Nota miſeratiōnē dauid i morte inimici ſaulis qui iterfectoreꝫ iuſſit interfici.

Epitaphiū ſaul cōſcripſit dauid

Vnctio dauid in regem in ebron a tribu iuda qui iabitis nuncios mittens laudauit eos &c.

Abner Iſboſech filium ſaul regē ſup iſrahel ordinauit in manaī.

Belū parat abner cōtra dauid cui ocurrit ioab & fratres.

Conuentio iter Abner & Ioab de duodeciꝫ viris pugnaturis eligendis &c.

Aſahel velocitas commendatur q̃ velocius equis currebat.

Cuius et iam fratres decertati ſunt proniſſime. Inter quos clarior pręcipue fuit iunior Aſael qui tantam gloriam habuit in pedum velocitate vt non ſolum homines ſed etiam equos ad currendi certamina ſuperaret. Is igitur perſequebatur principem abner recto greſſu in neutra parte declinans. Cumq; reſpexiſſet Abner & conſideraſſet impetum ſequentis. & dixiſſet vt vnius militus arma ſumens ab eius perſecutione quieſceret. & rurſus illę nequaq̃ a quo conamine penitus abſtineret: monente illo denuo vt recederet: ne coactus eum percuteret: & ante eius fratrem vlterius fidutiam non haberet. verba eius illo deſpiciente. fugiens poſt tergum lanceam coactus emiſit eumq; repẽte mortali vulnere penetrauit. Hi vero qui cum eo perſequebantur Abner cum veniſſent ad locum vbi iacebat Aſael mortuus circunſtantes. nequaq̃ perſecuti ſunt hoſtes. Ioab autem & frater eius Abiſay pertranſeuntes cadauer illius & maiorem ire fomitem contra Abner habentes pro morte fratris: magna vſi velocitate vſq; ad quendam locum nomine Gabaon perſecuti ſunt Abner. Et cum ſol occumberet aſcendens in quendam collem cum tribu beniamin. expectabat hoſtes ſimul. Et abner quidem clamauit & dixit ad iacob: non eũ oportere viros contribulos tanto certamine prelijs exacuere. ſed etiam fratrem eius aſael deliquiſſe: qđ dum eum moneret vt a perſecutione ceſſaret. nec acquieſceret. propterea percuſſus occubuit. Sapienter ergo faciens ioab & hęc verba ſatiſſactionem eſſe decernẽs: miſſa tuba reuocauit exercitum & a vehementi perſecutione retinuit. Et ioab quidem in illo loco moratus eſt. Abner autem tota nocte iter faciens & tranſiens fluuium iordanem venit ad caſtra Iſboſech filij ſaul. ¶ Altera vero die ioab dinumerans corpora defunctorum: ſepeliuit vniuerſos. Ceciderunt autem de exercitu Abner milites quaſi trecenti & ſexaginta: de dauid vero decem & nouem & Aſael. Cuius corpus reportantes ioab & abiſay in bethleem & in monumento paterno ſepelientes: ad dauid reuerſi ſunt in hebron.

Numerus mortuorum ex vtroq; exercitu & ſepultura.

¶ Bellum inteſtinum fit inter hebręos dauidq; pręualeſcente exercitu & filij ſaul defluente Abner ſapiens pro in eundo federe, ſederũt ad dauid nuncios mittens populum & tribum beniamin hortatur vt (Iſboſech dimiſſo) tranſeat ad dauid quibus conſentientibus vt promiſſam iuriſiurandi religionẽ fir maret venit ad Dauid quem ſplendidę opulentis & precioſis conuiuijs per multos dies refecit. Sed eũ recedentem Ioab amicitię ſigno perdere timens principatum doloſe interfecit. Cui Dauid grauiſſime flens maledixit, eumq; ſepelierunt honorifice in Ebron appoſito ſepulturę epitaphio quo Abner amici conſolati de dauid pacificantur qui etiam excuſationem fecit coram populo. Capitulum ſecundum.

Bellum inteſtinum fit inter hebręos p̃ualente exercitu dauid. Filij dauid i hebron ſex geniti ſunt.

COepit igitur ex illo tempore bellum inteſtinum inter Hebræos fieri: & multo tempore permanſit proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant & amplius ad bella creſcentibus. Filij vero Saul exercitus pene quotidie defluxit. ¶ Quo tempore nati ſunt Dauid filij numero ſex: ex totidem mulieribus quorum ſenior qui de achinoe matre progenitus eſt appellatus eſt. Ammon. Secundus autem de vxore abigail nomine cebal (alias Celeab) tertius abſalon qui natus eſt de machamis (alias Maacha) filia ptholomei regis geſſur. quartũ vero de muliere habuit aggith quem vocauit adoniam. Quintum habuit filium Saphatiã deabital: Sextum autem Gethiaan de egla natum denominauit. ¶ Cumq; inteſtina bella conſiſterent. Et ſepius ad opera belli contra ſe venirent vtriuſq; regis exercitus. Abner princeps militię filij Saul cum eſſet ſapiens & valde a populo veneraretur: valde deuote egit vt omnes cum Iſboſech eſſent. Qui etiam cũ eo magna deuotione conſtricti multo tempore permanſerunt. Poſt hęc autem abner in quodam crimine comprehẽſus. cuius cauſa fuit q̃ cum ſaul concubina occumberet nomine reſpha filia Achia. culpatur a rege. Qui dolens & grauiter indignatus quod non inſtam retributionem mereretur ab eo pro quo tanta inſtantia laborabat: interminatus eſt regnum ſe tranſlaturum ad dauid. & oſtenſurum q̃ non ſua fortitudine ſapientiaq; regnaret ſuper eos qui erant vltra iordanem. ſed illius potius, operibus atq; fide. Tunc mittens in Ebron petijt vt a dauid fidei iuſiurandum acciperet & eum ſocium & amicum haberet. promittens ſe perſuaſurum populo vt a Saul filio recederet & ipſum regem totius prouintię conſtitueret. Dauid autem quę poſcebat impleuit. ¶ Letus enim in his quę Abner apud eum egiſſet primum initium fœderis hoc petiſt vt ei ſuam vxorem reduceret quam magnis laboribus & periculis comparaſſet: quippe pro qua ſecenta capita paleſtinorum Saul optulerat regi. Et vxorem quidem eius Michol ſublatam falthi cui tunc erat copulata remiſit Abner ad Dauid. vt vxorem ſuam. iuſte reciperet. Conuocatis itaq; ſenioribus plębis & tribunis & millenarijs: hec verba retulit ad eos dicens. Sepius quidem paratos vt ab Iſboſech recederetis & pergeretis ad Dauid: ab hac vos ego voluntate retinui: nunc autem ſi vultis hoc implere promitto ſciens quia Deus per Samuel prophetam Dauid promiſit hebręorum omnium regnum. & prædixit q̃ paleſtinos ille vaſtaret: & ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes q̃ & Abner principis militię voluntatem cum ſua quam & primittus habuerant circa rerum effectus haberet: vnanimes conſenſerunt vt Dauid regno ſe traderent. ¶ Cumq; ad talia conſpiraſſent: conuocauit Abner tribum Beniamin. Omnes enim cuſtodes corporis erant Iſboſech. Quibus etiam iſta locutus eſt. Cumq; mul-

Occaſio federis abner cũ dauid

¶ Abner mittit ad dauid pro federe in eundo. Vxorẽ Michol repetit Dauid quę ei redditur

Abner exhortatio ad populũ vt Iſboſech dimiſſo tranſeant ad dauid.

Abner ad tribũ Beniamin quę etiam cõſenſit.

lum videret sibi resistere sed magis ad omnia que vellet ipse paratos haberet Sumens ex eis viginti ve
nit ad dauid vt promissam iurisiurādi religionem firmaret. fideliora enim erunt quę per nosipsos geri
A mus: q̄ quę per alios pro nobis aguntur: vt & verba quę cum eo haberet principibus diceret & ad om
nem tribum quę ipse per se gereret indicaret. Quem dum splendide suscepisset & per multos dies opu
lentis et preciosis conuiuijs refecisset: petijt vt dimissus ab eo deduceret ad eum populum. quo presen
te atq; vidente: ei traderet principatum. ¶ Cumq; dimisisset dauid abner adhuc eo ab Ebron non pro
cul abeunte venit ioab qui erat pro eo militię princeps. Et agnoscens quia venisset ad regem abner. &
ante paululum dimissus esset federibus celebratis pro regno dauid metuens ne illum quidem in hono
re primi ordinis constitueret aut haberet regni participem & cum in rebus alijs esset astutus & prouí
dus. Ille tertius proficeret temporibus: ipse vero decresceret & militię amitteret principatum viam pes
simam & malignissimam cogitauit. Et primum quidem tentauit vt ei detraheret apud regem monens
vt se custodiret & promissiones non respiceret abner quę faceret dicens: vt saul filio confirmaret impe
rium: & quia fallacijs & dolo venisset ad eum vt vellet ipem & dispensationem regni eius agnoscere:
& sic ad propria remeare. Cum vero his verbis non potuisset persuadere regi ne eu3 videret ex hac via
deteriorem ruinam rursus aggressus est. Et cum deliberasset vt abner interimeret. misit qui perseque
rentur eum & comprehensum dauid nominis preceptione reuocarēt. tanq̄ esset aliquod ei detecturus:
quod ipso presente videbatur oblitus. Abner autem dum hæc audisset a nuncijs. apprehenderant eū
eum in quodam loco nomine Syra: qui aberat ab Ebron quasi stadijs viginti: nichil metuens futurorū
reuersus est. Cui occurrens Ioab ante portam & suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter & ami
cus. Sepe enim fingunt vere se esse bonos & malignę suspitionis extraneos qui aliquid iniquę temptare
presumunt: segregauit quidem eum ab alijs hominibus tanq̄ secreto locuturus. & in locum portę deser
tiorem ductum cum esset ipse solus & abisai frater eius. euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner
quidem hoc modo a ioab dolo peremptus est. pro morte sicut ipse dicebat fratris Asael quē persequen
B. tem interemerat Abner in pugna facta gabaon: vt tamen ventas habuit pro metu proprij principatus
& honoris quem habere poterat apud regem. ¶ Ex his itaq; habet considerare quilibet quāta & qua
lia presumunt homines propter auaritię zelum. & principatus affectum: cum nulli hęc cedere volunt.
Nam concupiscentes hęc adipisci: per multa mala ad ea perueniunt. Quę rursus metuentes amittere:
multo deterioribus actionibus vt ea retineant implicantur: tanq̄ non sit equale malum adipisci velle tā
tummodo magnitudines potestatis. & dum successerit quilibet eius bonis vt iam rursus noluerit amit
tere cum in retinendo potius excelsior sit erumna & propterea crudeliora moliantur. & pręt timore ne a
mittant quę adepti sunt committere grauiora presumant. Sed de his quidem breuiter indicasse suffici
c.3 at. ¶ Porro dauid audiens interitum Abner animo quidem grauissime doluit & coram omnibus testi
ficatus est tendens ad deum dextram suam & clamans q̄ non fuisset in Abner interitu consentiens:
nec eius mandato aut consilio fuisset extinctus: & maledicta posuit valde grauissima contra eum qui il
lum occiderat: & domum eius vniuersam. & eos qui hęc egerāt pro defuncto penis esse subiectos. Erat
enim sollicitus ne contra fidem & iusiurandum ageret: quę exhibuerat Abner. Precepit autem defle
re & lugere & lamentationem fieri super virum. & eius corpus solennibus honorari exequijs: cum ipse
vestem is rumperet ingemiscens. & sacco videretur indutus. Hęc quidem facere precepit precedentes
loculum. Ipse autem lugens & flens sequebatur cum senioribus atq; proceribus ostendens deuotionem
circa viuos. & tristitiam circa defunctos & q̄ non eius consilio fuisset extinctus. Sepelierūt autem eum
in hebron: ve dicentes & conscribentes lamentationes super eius sepulchrum. Stans ipse super monu
mentum fleuit primi: us: & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem mors Abner eum afflixit vt neq;
cibum cogentibus amicis sumeret. sed iuraret nichil se gustaturum vsq; ad solis occasum. hoc itaq; fa
ctum deuotionem populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo susceperunt: & da
uid custodem fidei crediderunt. & q̄ omni dignitate & rebus solennibus eum tanq̄ parentem & ami
cum colere potuisset. cui non vt inimico contumeliam fecerat: nec turpi eu3 aut neglectę sepulturę tra
C regis in se prouidentiam: qualem eum in Abner morte videbat. In his ergo gestis Dauid precipuam
gloriam habere videbatur. Vnde factum est vt nullus suspicaretur Abner voluntate eius occisum. Lo
cutusq; est & ad populum q̄ ipsi quidem tristitia nō fortuita proueniisset optimi viri sauciato morte nec
parua detrimenta fore hebręis illius virtute priuatis: qui eos consilijs optimis & virtute manuum con
tra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus inquit cui cura est rerum omnium. non huius
sanguinem deseret indefensum. Ego vero noui q̄ Ioab & Abisay saruię filijs nichil prealeo facere cū
sint me ipso potentiores: sed vicem eis reddat pro huiusmodi presūptione diuinitas. Igitur Abner hoc
modo defunctus est.

Prodítio ioab q̄ signo amicitię i terfecit Abner.

Dolositas Ioab in verbis.

Dolositas Ioab in facto.

Notanda verba contra cupidos pricipatus et pe cunię.

Maledixit Da uid Ioab occiso ri Abner eū flēs grauissime.

Sepultus abner in Ebron.

Consolantur a micia abner et pa cificantur ex in gēti tristicia da uid et honore mortuo ipenso.

Dauid ad popu li excusatio de morte Abner.

¶ Iſboſech mortuum Abner deflens paulopoſt a ſuis doloſe interemptus caputq; eius ad dauid deportatur. Qui interfectores interfici iubet & interfecti caput inhumari quo facto omnes vltro ad dauid venientes ſeipſos illi tradunt quos grate ſuſcipiens illis opulentiſſima conuiuia populo vndiq; conuocato pręparauit. Conuiuarūq; in tertia vnctione dauid & regni confirmatione per ſingulas tribus aſſignatur numerus.

Capitulum tertium.

¶ Iſboſech mortuum Abner deflet qui paulopoſt a ſuis dolo interemptus eſt

AVdiens autem mortem eius ſaul filius iſboſech non leuiter eſt afflictus. cum fuiſſet cognato priuatus: & qui ei cauſam regnandi prębuerat: multumq; cōdoluit & mortem abner vehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum vixit: ſed filijs Remmon id eſt Ban & Naa Rechab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enim cum eſſent genere beniamitę in priori ordine cōſtituti. cogi tauerunt quia ſi perimerent iſboſech. maxima a rege dauid dona & principatum militię aut aliud quoddā munus accipere mererentur. Solumq; reperientes eum meridię dormientem. & neq; prędentes eſſe cuſtodes: neq; puellam quę ianuas erat obſeruare ſolita vigilantem: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporē eſſe conuerſam. ingreſſi domum i qua ſaul filius dormiebat occiderunt eum: eiuſq; caput abſcidentes tota die iter egerunt & velut fugientes eos quos leſerant: & feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia prębituri & accepturi ſecuritatem: venerunt in hebron. Oſtendenteſq; dauid caput iſboſech commendabant ſemetipſos quaſi deuotos & iterfectores inimici eius imperij. Ad ille non ſicut ſperabant eorum ſcelere delectatus ait. O peſſimi viri & vltionem repente ſuſcepturi. neſcitis q; ego interfectorem ſaul peremi: qui mihi eius coronam auream deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet ne ſaul comprehenderent hoſtes. An certe mutatū me & nequaq̄ huiuſmodi eſſe credidiſtis: ſed quaſi letarer cum malignis hominibus & munus crederem peſſimas actiones: interfectorū proprij domini & necantium in ſuo lecto virum iuſtum qui nihil operatus eſt mali & vos ipſos in multa prouidentia & honore glorificauit. q̄ propter nunc illi quidē debetis penas a me vero excipietis digna ſupplicia. qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriā meā fedare potuiſtis: q̄ vt me talia velle credieretis. Cūq; dixiſſet hęc omni eos tormēto puniri iuſſit. Caput vero iſboſech in tumulo abner honore maximo ſepeliuit. His igitur finitis: venerunt omnes maiores natu hebręorum ad dauid in hebron: & millenarij & duces eorū. tradideruntq; ſemetipſos deuotione quam circa eū ad huc viuente ſaul habuerant recordantes pariter & honorem quem eis cum eſſet millenarius prębuiſſet necnon & quomodo per ſamuel prophetam rex a deo fuerat ordinatus & quomodo Hebręorum prouintiam eius dimicatione contra paleſtinos habita deus liberari conceſſit. Ille vero hūc fauorem grate ſuſcipiens. rogauit vt in hac voluntate perſiſterent. nec eos huius rei cauſa peniteret. His ergo comuiijs opulentiſſime ſaginatis miſit vt omnem populum vndiq; conuocarent. Et congregati ſunt ex tribu quidem iuda quaſi ſex milia octingenti ferentes arma & ſcuta & lanceas. Iſti namq; Saul filio miniſtrabāt. Quibus prętermiſſis: tribus iuda regem fecit dauid. Ex tribu autem ſymeon: ſeptem milia centum. Ex tribu Leui: quattuor milia ſeptingenti habentes principes iuda: cum quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch. cum viginti & duobus cognatis & ducibus. De tribu autem beniamin: armati quattuor milia. ¶ Hęc enim tribus adhuc ſuſtinebat: credens quem q̄ de genere Saul regnaturum. De tribu autem effrem. viginti milia & octingenti potentiſſimi & ſummo robore pręcellentes. de dimidia vero tribu manaſſe. ſexdecim & octo milia. De tribu autem yſachar: ducenti quidem futura prenoſcentes. armati vero viginti milia. De tribu autem Zabulon. armati electi quinquaginta milia. hęc enim tribus ſola ad dauid tota conuenit. Iſti ſiquidem eadem arma habuerant. quę & tribus gad. Ex tribu autem Neptalim: viri inſignes & principes mille. armis vtentes ſcuto ſimul & lancea quos ſequebatur tribus ſua. quę numero comprehendi non poterat. Ex tribu autem dan: electi viginti ſeptem milia quingenti. Ex tribu aſer. quadraginta milia. Ex duabus autem tribubus & media Manaſſes quę tranſiordanem habitabāt armati ſcutis & lanceis & caſſidibus & loricis & gladijs centum viginti milia. Sed & reliquę tribus gladijs vtebantur. Hęc itaq; multitudo congregata eſt ad Dauid in hebron. cum multo apparatu panis & vini & omnium quę ad cibum pertinere noſcuntur & vno decreto Dauid confirmauerunt imperium. Cumq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet & in hebron epulas habuiſſet. exurgens inde dauid cum omnibus. venit in hieroſolymam.

Interfectores Iſboſech caput eius dauid portauerunt.

Iuſtitia & virtus dauid.

Dauid interfectores puniri iubet & interfecti caput inhumari.

¶ Tertia vnctio dauid in regē ſuper oēm iſraelē.

Numerus conuiuarum in tertia vnctione dauid & regni cōfirmatione.

¶ Venienti dauid hieruſalem hiebuſei irridentj claudos cecos & leproſos ſuper muros ciuitatis collocantes quos tamen vincit inferioremq; primo ciuitatem capiens commilitones (vt animoſiores ſint, munera promittit & honores) Cunctiſq; conſcendere feſtinantibus Ioab omnes pręueniens arcem. Syon aſcendens militię principatuq; obtinuit. Sicq; expulſis hiebuſeis hieruſalem reedificauit dauid eam hieroſolymam appellans quę prius Solima vocata eſt ipſiq; confederatur hiram munera mittens & dona. Quiq; deum conſuluit per prophetā paleſtinis bellū ei parantibus quos victorioſe ſuperauit. Capi.iiij.

A ¶ Veniente dauid hierusalē Iebusei irrident claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tū vincit inferiorēq; primo ciuitatem capiens comilitōes (vt aiosiores sint) munera promittit & hōres. Cūctisq; cōscendere festinantibus Ioab oēs p̄ueniēs arcē Syon ascendēs militię principatum obtinuit Sicq; expulsis iebuseis hierusalē reedificauit dauid eā hierosolymā appellās quę prius Solyma vocata est ipsiq; confederatur hirā munera mittens & dona Quiq; deum cōsuluit per prophetam palestinis bellum ei parantibus quos victorioſe superauit. Capitulum.iiij.

S. ITebusei aūt habitantibus ciuitatē q̄ erāt ex genere chananeorū. & claudentibus eis portas. & cecos aspectu & claudos omnesq; leprosos ad derisionē regis cōstituentibus super muros & dicētibus q̄ prohiberēt eū ceci ingredi ciuitatē: quę tñ agebāt despicientes eū pro maxima munitione murorū. iratus rex hierosolymā obsidere cœpit: & multo studio & labore conari vt eā caperet: quatenus in ipso pricipatus initio suam fortitudinē demōstraret. Interminatus itaq; rex & ipsis & a ḡs si qui forte haberent aduersus eū resistendi conamē inferiorē ciuitatē magna virtute cœpit. ¶ Cū. S. q; adhuc arcem obtinere non posset. cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus belli cū cōmilitones ꝓuocare vt quicūq; p̄ subiectos colles in arcem cōscēderet eāq; caperet: principatū militię totius populi posſideret. ¶ Cūctis itaq; conscēdere festinantibus & nullo labore pro muneris pro missi retributione tardantibus saruię filius Ioab preuenit vniuersos. & ascēdēs in cacumie clamauit ad regem. exigēs militię principatū. Expulsis itaq; rex de summa arce iebuseis & reedificans ciuitatē. eaꝫ hierosolymā nuncupauit: & omni tempore in ea sui habitauit imperij. ¶ Tēpus aūt quo super tribū iuda habuit principatum in hebron. fuerunt anni septem & menses sex. Cumq; regnū suū constituisset in S. hierosolymis: rebus potius clarioribus vtebatur: deo sēp meliora ei prouidēte & gloriā eius latius āpliāte. ¶ Inter hęc autē misit ad eū hyram rex tyri. & amicitias cum eo societatēq; firmauit. Misitq; ei etiā donaid est ligna cedrina & artifices viros fabros lignarios & instructores: qui regiam domum in hierosolymis construxerunt: dauid autem superiorem muniens ciuitatem: eiq; copulans arcē vnū vndiq; corpus effecit & cunctā muro circundedit. super opus autem murorū constituit esse ioab. ¶ Primus ita B q̄ dauid iebuseis expulsis. Hanc vrbem nuncupauit hierosolymā. Nam sub abraham nostro parēte solyma vocabatur Quidam verodicunt q̄ & homerus postea hierosolymam nominauit. Ieron enim hebraica lingua munitio est. ¶ Fuit autem omne tēpus quo Iheſus princeps israhelitarum contra chananeos pugnauit: eisq; deuictis terram eorum diuisit hebręis prēter hierosolymam: vnde israhelitę non potuerunt expellere chananeos vsq; dum eos dauid obsedisset: annorum quingentorum quindecim. ¶ Faciam vero memoriam cuiusdam nomine orphā Ophni viri quidē inter iebuseos valde locupletis qui tamen in obsessione hierosolymorum nō fuerit interfectus a dauid propter fauorē quem habuerat apud hebręos & quoddam beneficium vel studium quod etiam circa regē ipsum ostēdisse videbatur. quę tamē post paululum oportunius declarabo. ¶ Accepit autem dauid extra eas quas habuit alias vxores & concubinas. & filios genuit numero nouem. quos etiam nominauit. Amna alias Samna Aceſlon/Natham/Salomonem/Iobar/alias Iobaar/Helliſel/alias helieb phalnamna/alias phalna Iuna/alias Iuas/Heliab alias heisalim necnō filiā thamar quorū nouem quidē ex generosis fœminis erāt nati· duo vero quos vltimos nominauimus de concubinis Porro thamar consanguinea fuit absalon. S ¶ Agnoscentes itaq; palestini regem factum dauid ab hebręis. venerunt super eum in hierosolymam & apprehendētes conuallē quę vocatur gigantum est enim locus non procul ab vrbe. illic castra posuerūt. Rex autē iudeorum quoniam nihil asq; dei propheta deiq; iussione faciebat: volens agnoscere voluntatem & uelut astipulatorem eum habere. precepit principibus sacerdotum: vt quid deo placeret & C qualis terminus foret in hoc loco belli eo consulto prędiceret. Quo prophetante victoriam contra palestinos eduxit exercitum & habita pugnę congressione. ipse post tergū irruēs sup hostes: alios robore magnę virtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum fuisse palestinorū exercitū super hebręos: eo q̄ ab hostibus fuerit sic facillie supati & vt nihil aut forte nō dignū aut aliqd mēoria fecerit ſ ſciēti sciāt oēm syriā & vniuersos phœnices & sup hęc alias multas expugnatas gentes fuisse hac dilectione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium. q̄ cum sepius iam palestini deuicti fuissent & de exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori veniebant virtute super hebræos. ¶ Deniq; & hoc prelio victi denuo cum triplici manu sup dauid venerīt. & i eodē loco castra posuerut Quo facto. rursus israhelitarū rex consuluit deū de prelij huius euentu. prophetauitq; sacerdos vt i fil ua quę vocatur planctus retineret exercitum. erant autē nō procul ab hostibus & nec primitus se moueret nec icipet. donec arbores vēto nō flēte mouerētur. Cū vero filua cōcussa fuisset & tps qd ei predixerat deus aduenisset. inullo moratus egressus ē q̄si iā ad p̄patā certāq; victoriā. Cuius ipetū nō potuit hostiū multitudo sustinere. sꝫ ꝓxia ac pria cōgressiōe i fugam cōuersos passi psequēdo prostrauit quos eqdē plecutus ē vsq; ad citatē gezachē/alias Gazathenā Nāq; horū terminum & regionē vastauit: di-

Dauid veniētes hierusalē irridēt Iebusei claudos cecos & leꝓsos sup muros ciuitatis collocātes. Dauid inferiorē ciuitatē capiens cōmilitonibus (vt aiosiores sit) munera promittit & honores. Epilogus tēporis regni Dauid In hebrō Anni septem & menses sex in hierosolia āni.xxxvij vt infra habetur Vnde hierosolima nomiata sit quę prius vocabatur Solima. Epylogus tēporis a Iosue vsq; ad Dauid. Ophāy iebuseus Filij dauid Hierusalez in biblia ponuntur vnde cim & etiam in scola. hy. Dauid deū consulit per prophetaz palestinis ei bellū parātibus Victoria prima dauid cōtra palestinos.

Secunda victoria ipsius dauid cōtra palestinos dato ei diuinitus signo.

rupit autem eorum caſtra in quibus multas diuitias comperit: & deos eorum ſimul exterminauit

¶ Conſilio inito de reducenda arche de domo Aminadab in domo Obededom reponitur cui propter eam benedixit dominus quam ad ſua regalia fecit apportari fecit dauid quenq; ante eam ſaltantē D plaudentem irriſit Michol quę ex dauid filios non habuit Deinde dauid indignum indicans ſe domibus habitare cedrinis archa deſpecta in tabernaculo templū pro eo voluit ędificare Quod ei deus per Natham prohibuit Sed hoc filio reſeruatum fore nunciat. Capitulum quintum

Cōſilium de reducenda archa de domo Aminadab in hieru ſalem.

HOc igiť bello hmōi qualitate finito: placuit dauid habito cōſilio cum ſenioribus & principibus & millenarijs: vt ex oī prouitia & ex oībus tribubus cūctā pubertatē ad ſe faceret euocari dei 2.Ca
de ſacerdotes atq; leuitę exeūtes in cariathiarim: vt archā dei exide in hieroſolymā deducerēt. & culturā dei dilectā exiberēt ſacrificijs & honoribus quibus moris eſt placari diuinitatē. Quod ſi regnāre adhuc ſaul egiſſent. nichil mali potuerī ſuſtinere. Igitur oī populo cōgregato ſicuti tractauerāt. venit etiā rex ad archā. quā portātes de domo aminadab. ſacerdotes. & iponentes ſupra vehiculū nouū: eā deducere frēs ſuos ac filios cū bobus pmiſerunt. Rex autem prędecedebat archā & cum eo

Modus quę reducta eſt archa Volens Oza tāgere archā obijt

populus vniuerſus hymnū dicētes deo: & totius prouicię modulatione canentes cū vario ſono percuſſionū: & diuerſę ſaltationis ingenio necnon & pſalmis & tubis ſimul & ſimbalis archam deducētes in hieroſolymam. Et cum veniſſet ad quendam locum qui vocatur area cedon accedens ad archam oza: repente ira dei percuſſus eſt. Nam cum boues declinaſſent archam extendens ille manum ſuam & volens eam retinere. cum ſacerdos non eſſet quoniam attigere prędumpſit extinctus eſt. & rex quidem & populus vniuerſus affligebatur in morte oza. Locus autem in quo defunctus eſt. oze cōcuſio hactenus appellatur. ¶ Metuens autem dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipſe ſi apud ſe ſuſciperet archā; in ciuitatem quę pertulerit oza qui eo q; ſolummodo manum ad eum pertenderat ita videbatur extinctus: archam quidem non ſuſcepit ad ſemetipſum in ciuitatem ſed prędecepit vt in agro viri cuiuſdam iuſti: nomine obededom genere leuitę reconderetur. tribus menſibus ibi manſit. domumq; obededom

Archam dauid apportari fecit ad ſua regalia p ſacerdotes quē āte eā plaudētē irriſit Michol.

nimis ampliauit cui deus pro ea multa dona conceſſit. ¶ Audiens autem rex quoniam hęc prouenirent obededom & ex priori paupertate & humilitate. opulentię magna vbertate polleret. ita vt zelum circa eum omnes inſpicientes haberent. ſecurus q; nihil mali pateretur. archam ad ſua regalia deportauit. Quam ſacerdotes quidem deferebant. ſeptem vero chori quam rex conſtituerat prędecedebant. Ipſe autem ludebat inceſſu atq; plaudebat. ita vt etiam vxor eius melchol filia Saul regis primi videns eum facientem talia deriderat. Deferentes autem archam poſuerunt in tabernacula quę ei dauid cōſtituerat. Tunc immolauit hoſtias copioſas atq; pacificas: & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita vt & mulieribus & viris & paruulis diſtribueret & colliridam panis: & aſſaturam & agnum frixum & partem immolationis. Cunctiſq; populis huiuſmodi ępulas habens dimiſit: ipſe vero domum propriam venit. Cui dum aſtitiſſet filia ſaul melchol eius vxor pro aliſ quidem rebus orauit deū vt ei bona prębere quę ipſe propicius conferre potuiſſet. culpauit vero illum eo q; tantus rex ludendo ſaltationibus ante ſeruos & famulas fuiſſet turpiter nudatus. Cui dauid reſpōdit non vereri facere quę deo placerent: qui vtiq; eum prępoſuiſſet & patri eius & ceteris & ludere ſepius & ſaltare: & nihil quę famulis eius vel ei turpe videretur attendere. ¶ Hec itaq; mychol ex dauid quidem filios minime procreauit iuncta vero ei cui illam pater ſuus tradiderat a dauid abrepta quinq; filios generauit. de quibus loco proprio declarabimus. ¶ Videns autem rex pene quotidie dei voluntate ſua negotia prępuniri: de

Michol filios ex dauid nō hūit.

linquere ſe putauit ſi ipſe quidem habitaret in domibus cedrinis & excelſis optima conſtructione decoratis. archam vero dei in tabernaculo deſpiceret commorari: ob quam rem voluit templum edificare deo ſicut ipſe dixerat moyſes. De quibus rebus cum locutus fuiſſet natham prophetę ad faciendum opus aggreſſus eſt: tanq; ei decus in nominibus cooperator exiſteret. Et cum iam haberet prępparatam F
ad fabricam templum materiam. illa nocte deus prophetam natham viſitauit in ſomnis prępcepitq; vt

Dauid indignū iudicās ſe in cedrinis domibus hitare/ archa deſpecta in tabernaculo, templū pro ea voluit ędificare.

dauid diceret quia voluntatem quidem eius & deſiderium approbaret: cum nullus primitus cogitaſſet ei templum edificare. Et ipſo quidem approbanti huiuſmodi voluntatem non concedi conſtruere templum eo q; multis prelijs decertando eſſet hoſtium ſanguine maculatus. Poſt mortem vero eius longa ſenectute ſuſcipienda faciendum templum a ſalomone eius filio qui ei foret ſucceſſurus in regno: cuiſ
ita proſperare ſicut pater filio compromiſit. & regnum quidem filiorum ſe nepotibus ſeruaturum & firmaturum. ipſum vero ſi deliquerit: langore & ſterilitate terrę puniēdum. ¶ Hęc vero audiens a prophe

Prohibuit deus per Natham p phetam dauid templum ędificare ipſius tam voluntatem approbauit.

ta dauid. & letus effectus in eo q; ſuis nepotibus regnum permanſurum fore cognoſceret & q; firmiſſime eius domus clarior foret repente venit ad archam & proſtratus in faciem ſuam adorauit deum. & ex omnibus gratias egit tam pro his quę ipſe iam prеſtiterat & ex humili ac paupertate tāta regni magnitudie ſubliarat. & ad glorię culmē euexerat: quā pro regno eius nepotibus pmiſſo necnon & propter quidētiā quā hebrēis & eorū libertati contulerat. ¶ Hęc cum dixiſſet & deum laudaſſet abſceſſit.

Gratias agit dauid deo de bona reuelatione.

A ¶ Paleſtiorū hīta victoria cōtra Moabitas bellū pat dd quos deuicēs eis tributa imponit Adrazarumq; Sophie regē Adadū quoq; Sirie regē (aquineo Sirię reges Addadi appellati ſūt. ſic egyptij ptholomei appellātur) vicit Sirię regionē faciēs ſibi tributariam/aureaq; arma tēplo dōauit. Emathenuſq; victo. Adrazaro amicitiā dd & conſœderationem procurauit. Fitq; dauid Idumea tributaria. Capitulum. vi.

c. 8 INtermiſſio ſiquidē pauco tpe cogitauit: vt bellū paleſtis īferret. & ne vllā pigritiā aut deſidia; generi ſuo īſpiceret: vt ſicut ei p̄dixerat ſubuerſis hoſtibus. in pace de cetero relīqueret nepotibus ſuis iperiū. Et cōuocato rurſus exercitu. denūciās vt eēt patus ad bellū: cūctis rite diſpoſitis: ſurgens de hieroſolymis venit ad paleſtinos. quos dū bello viciſſet & multā prouintiā tenuiſſet ad ieciſſetq; termis hebreorū. bellū cōuertit ad moabitas. Et duas quidē ptes eor exercitus victas dimicādo cōſūpſit reliquos aūt captiuos accipiēs: & ānua eis tributa īponēs. Rurſus cōtra adrazar filiū ḋdē arachi. regē vero ſophie cōuertit exercitū. de cuius acie hīta cōgreſſiōe circa euphratē fluuiū. pedeſtriū q. dē pemit q̄ſi vigiti milia. equeſtriū quiq; milia: cœpitq; currus eius. quor plurios icedit: cētū trīmō reſeruauit. ¶ Audiēs aūt damaſci rex ſyrie adadus q. dd expugnaſſet adrazarū: tāq; amicus ad eius ſolatia cū maxio venit exercitu eū ſicut ſpabat ab obſeſſiōe liberaturus: & cōgreſſus denuo apud eufratem cōtra dd. bello deuictus eſt. Ceciderī ei feriētibus eos hebreis de exercitu adadi quaſi vigiti milia viri: reliqui vero i fugā conuerſi ſunt. ¶ Meminit aūt huius regis & nicholaus in q̄rto hiſtoriarū libro ſic dicēs. Poſt hec aūt trāſacto iā multo tpe quidā ,puicialiū noīe adatius valde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria p̄ter phœnicē iperauit: & habuit bellū contra dd regē iudeę. Cūq; multis p̄lijs dimicaſſet nouiſſime circa eufratē victus ē: qui tūc optimus regū robore & fortitudie videbaī Ad hęc aūt ēt eius liberos dicit quia poſt illius mortē ſuſcipiebāt ab alterutris & regnū & nomē. his verbis. Illo ſiquidē moriēte eius nepotes vſq; ad decimā gn̄atione regnauerunt ſingulis quibuſq; a p̄e mox in ipſo principio nom̄ accipiētibus ſicut i egypto ptholomei. Quorū tercius vade potēs & reparevolēs aui p̄ditionē. bello illato iudeis vaſtauit ,puitiā: quę modo ſamaria nuncupaī. ¶ Non eſt aūt hyſtoriographus veritate priuatus. Hic ē vtiq; adatus q pugnauit i ſamaria regnāte achab aduerſus hebreos: de quo poſt hęc loco ſuo narrabimus. Igiī dd caſtrametatus ad damaſcū: oēm reliquā ſyrię regiōe ſuę ditiōi ſubiecit & munitiōes in vniuerſa ,puitia cōſtituēs tributaq; eos iferre decernens reuerſus eſt. aureaſq; pharetras & arma diuerſa quę cuſtodes corpis adadi gerebāt deo dicauit i hieroſolis: quę poſtea egiptior rex Seſach dū pugnaſ
B ſet cōtra eius nepotē roboā cepit: & mītas alias ex hieroſolis ſecū diuitias ad ,ppria deportauit. Hīc ſiq dē dū i loco ,pprio venerimus ſigula quoq; narrabimus. ¶ Rex igiī hebręorū deo ſibimet cooperāte & oīa bella ſubdēte. ēt cōtra alias adrazari regis citates caſtra metatus ē id ē bachā & michoneas alīs Machoneas q̄s capiēs magna virtute vaſtauit. ¶ Inuētūq; i eis eſt: aurū multū nec nō & argētū. in ſup & es quod auro melius eē dicebāt. ex quo etiā ſalomō illd magnū vas quod mare magnū vocabaī effecit: &
c. 8 optios cātaros cū deo tēplū edificaſſet. ¶ Cūq; rex amaſcenus alias Emathenus audiſſet adrazarū; & eius exercitum fuiſſe vaſtatū. metuens ne dauid ſuper eū veniret amicicijs & fide eū voluit oblīgare; miſitq; ad eum adarā filiū ſuum egitq; gracias q. inimicus eius adrazarus fuerit expugnatus vtiq; ſocietatem cum eo & amicitias faceret exorauit. cui etiam munera magna direxit. id eſt vaſa antiqua operatione facta aurea & argentea ſimul & erea dauid aūt fctō fœdere cū Thon regeamaſceno. eiuſq; dōa ſuſcipiēs: filiū ipſius cū honore cōpetenti vtriuſq; dimiſit: ea vero quę ab illo fuerant deſtinata & aurū; alind & argētū qd de ciuitatibus diuerſis & gētibus habuerat ſubiugatis ſecū portās dicauit deo: Nō autem ipſi ſolūmodo dimicāti & exercitū ducenti victoriā contulit deus ſed ēt miſiſſet Abeſſa fratrē Ioab cū magna manu in idumeā p illā quoq; victoriā ei cōceſſit idumeorū decē & octo viros abeſſa dimicādo p̄mit Tūc ei oēm idumeā rex i ſua ditione p̄cipiēs: tributa ,p terra & ,p vniuſcuiuſq; capite ab eis ac
C cipiebat. ¶ Erat aūt vir naturaliter iuſtus & iuditiorū cōtēplatione veriſſimus. Pricipē vero totius exercitus hūit ioab: ad cōſcriptiōes geſtorū ioſaphat filiū achil alias Agilud. Inſtituit autem de domo phineēs pricipem ſacerdotū abiathar qui eius aicus erat: ſcribā vero fecit Saraiā Hic etiam banaię filio ioiade cuſtodū corporis p̄buit pricipatum: Seniores autē filij eius circa corpus & eius cuſtodiam erant.

¶ Recordatus dauid conſœderationis & amicitię Ionathę Memphibolech Ionatę filiu; (cui & Micham filius erat) conuiuam ſuum facit paternamq; domum & omnem poſſeſſionem condonat eiq; gubernatorem. Sibam conſtituit & famulum. Capitulum ſeptimum

9 BEcordatus aūt ēt fœderis & iuriſiurādi qd habuerat cū ionathā filio ſaul & amicitiarum atq; ſtudij illius oblitus non ē. Nā iter alia bōa erat ēt mēor eorū quiei p̄terito tpe bñficia p̄buiſſet Pręcepit igiī regi ſi aliq̄s de ſaul gñe ſupeſſet: cui retributiōis debitū ,p iōathę amicicijs repēderet Et cū qdā fuiſſet adductus de domo ſaul q potuiſſet ſcire ſi quis ex eius gñe adhuc ſupeſſet: iterrogauit ſi aliquē noſcet viuere de cognatiōe ionathę. vt ,p bñficijs illius ei ſua mūera repēderet. Qui rñdit relictū eius filiū eē noie mēphibolech veſtigijs claudicātē. Is eni dū p̄ eius & auus nūciati fuiſſēt i bello

¶ Dauid cōtra Adrazarum regem Sophine quem vincit. Victus rex Syrię per dauid. Nicholaus hyſtoriographus de Addado. Adadi reges ſyrię dicti ſicut in egypto ptholomei. Adadus nepos huius Adadi cōtra Achab bellum habuit Syrię regionem dauid tributariā fecit armaq; aurea tēplo dōauit Es auro melius ex quo Salomō vas qd mare magnum vocabatur fecit. Cōgratulatio regis Thon ipi dauid & conſœderatio cum illo

Officiariorū dauid nomina.

Recordatus dauid fœderis Ionathę & amicitiarum quęrit ſi ſuperſit quis de domo Saul.

ceciderſſe a nutrice ſua raptus. & ea fugiẽte lapſus ex eius hũeris: greſſus valde vexarat. Dũq; cognouiſſet D
apud quã nutriretur: miſit ad amathiri ciuitatẽ Iodabar apd quã ionathę filius alebat. Quo facto, venit
mẽphiboſech ad regẽ: & ꝓſtratus i facię adorauit eũ. Dauid aũt iuſſit eũ habere fiduciã & ſperare me-
liora. deditq; ei paternã domũ & oẽm ſubſtãtiã quã ſaul auus eius poſſederat. fecitq; eũ cõuiuã ſuũ. ꝓci-
piens vt nullo die ab eius mẽſa recederet. Cumq; puer adoraſſet & retuliſſet gratias pro verbis pariter
Syba gubernator & famulus cũ familia ſua aſſignatur Mẽphiboſech. & pro donis. vocauit dauid ſiba dicens paternam ſe domum & oẽm ſubſtantiam ſaul ionathę filio con-
donaſſe. Illi vero pręcepit vt operaretur terrã & collectos reddituſ vniuerſos in hieroſolymam deporta
ret· atq; quotidie ad mẽſam regis deduceret puer. ipſumq; ſibã & filios eius quindecim numero & fa-
mulos numero viginti. mẽphiboleeh filio ionathę donauit. Hęc itaq; conſtituente rege, ſibã famulus a-
dorans & cũcta ſe ꝓmittens facturũ eſſe diceſſit: ionathę vero filius i hieroſolima habitauit: habẽs cum
Micham filius memphiboſech rege cõuiuiũ cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur. ¶ Habuit & filiũ quẽ appellauit michã
Ergo qui relicti fuerant de genere ſaul & ionathe: hunc honorem apud dauid habuiſſe noſcuntur.

¶ Dauid ad Ammonitarum regem (eius mortuo patre) pro innouãda amicitia nuncios mittit quos
iniuria afficiens media barbę abſciſſa parte veſtiumq; parte ad dauid remittit vnde iratus dauid contra
ammonitas Ioab cum exercitu mittit quos vincit & Syrios qui ad eorum ſolatium aduenerãt Meſopo-
tamitę quoq; cognita victoria ſeſe dauid tradiderunt. Capitulum octauum

Dauid nuncios mittit ad ammonitarum regem patre eius mortuo pro innouãda amicitia.

ILlo ſiquidem tempore naas amico dauid ammonitarum rege defuncto. eiq; filio in regno ſuc
cedente, miſit dauid vt eum conſolaretur. mortem patris leuiter ferre monens: vtq; amicitię q̃s
cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes ammonitarum mala voluntate & nõ
ſecundum Dauid conſilium ſuſceperunt & exacuerunt regem ſuum dicẽtes exploratores miſiſſe dauid 2.
qui eorum prouintiam & exercitum cremẽtię occaſione cognoſcerẽt: & cauenda eorum colloquia ſua-
ſerunt. ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. ¶ Hæc itaq; credens bene tractaſſe ſuos
iudices ammonitarum rex. legatos qui a dauid miſſi fuerãt grauiſſimis affecit iniurijs. Radens enim me
dietatem barbę eorum & veſtium medietatem abſcidens. relaturos operibus & non verbis dira reſpon
ſa dimiſit. Rex autem iſrahelitarum hęc cognoſcens indignatus eſt. & iniuriam factam ſibi nequaq̃ de
ſpiciens contra ammonitas parauit bellum. vt contumeliam quę fuerat legatis ſuis impoſita regis peri- E.
culo vindicaret. ¶ Porro neceſſarij regis ammonitarum & principes videntes quia fœdera dirupiſſent:
& pœnas pro tali preſumptione deberent ſemetipſos ipſos ad prelia prẽparabãt. Tunc vero mittentes
ad Syrũ meſopotamię regem mille talenta fociũ eũ ſub hac mercede fieri popoſcerunt. Habebant autẽ
iſti reges pedeſtrium viginti milia Conduxerunt autẽ & regem prouintię Maacha: & quartum nomine
Abiſtoch ſed & iſti habebant duodecim milia armatorũ Dauid autem non expauit neq; horum ſolatiũ
neq; ammonitarũ exercitum: ſecurus de deo qui iuſte contra eos erat pro eius iniuria pugnaturus. Et
cum dediſſet ioab principi militię florem totius exercitus. miſit eum contra illos ad prelium. Qui circa
Ioab cõtra Ammonitas. metropolim ammonitarum caramacham veniens: caſtra fixit. Hoſtibus igitur egredientibus & aciem
non ſimul ſed in duas partes diſponentibus: quorum auxiliatorum quidem manus in campo curio cõ-
ſtituta eſſe videbatur. ammonitarum autem exercitus circa portas aduerſus hebręos videns hoc Ioab
contraria molitione tractauit. & fortiſſimos quidem viros eligens: ſe oppoſuit ſyro & regibus qui cuꝫ eo
erant: reliquam vero partem fratri ſuo tradidit Abiſai vt contra ammonitarum aciem dimicaret: dicens
vt ſi videret ſyros ſibi & prevalere & fortiores eſſe, acie conuerſa ferret ei ſolatia: ſi autem illum ammo-
nitę opprimerent ipſe eum ſimiliter adiuuaret. Cumq; inuitaſſet fratrem atq; rogaſſet vt magnanimiter
& fiducialiter ageret vniuerſa: & grauem verecundiam metuens decertaret. illum quidem cum ammo- F.
¶ Victoria ioab contra Syros. nitis pugnaturum dimiſit: ipſe autem ſyros aggreſſus eſt. Qui primo quidem fortiter reſtiterunt. Mul-
tos tunc eorum peremit ioab: omnes autem conuertit in fugam. Quod videntes ammonitę metuentes
Fuga ammonitarũ. q; Abiſai & eius exercitum non reſtiterunt ſed ſuos ſocios imitati ſunt & in ciuitatem repente fugerunt.
¶ Hoſtibus igitur ita deuictis: ioab ad regem claro triumpho in hieroſolymã remeauit. Hęc igitur deui- 1.
ctio nõ perſuaſit ammonitis vt bello quieſcerũt. neq; tũc cognoſcerẽt victores & a preliꝭ abſtinerẽt: ſed
mittentes ad regẽ ſyrorũ Adadezer trans eufratẽ eũ ad ſolatia cõduxerũt: qui hẽbat quidecim principẽ
militię Sobach pedeſtriũ vero octingẽta milia & equitũ mille. Cognoſcens aũt hebręorũ rex rurſus am-
monitas tm̃ exercitũ cõgregaſſe. nõ aduerſus eos perduces ſuos pugnare decreuit. ſed ipſe cũ oi virtu-
te trãſiens iordanẽ fluuiũ eis occurrit. Et cõgreſſus in pugnã vicit egregie & iterfecit pedeſtrium milia
Meſopotamitę ſe tradũt dauid. quadragita: equitũ vero vſq; ad ſeptigẽtos. Proſtrauit autẽ in acie principẽ militię chadam nomine Sõ-
bach cũ quo vulnere mortuus eſſe dinoſcitur. ¶ Meſopotamię vero dum pugna fuiſſet hoc modo de-
terminata: tradiderum ſe dauid & dona miſerunt ei: & ille quidem ſaluus eſt reuerſus in hieroſolymã.

¶ Adulterante ocioſo dauid cum berſabe vxore vrię ad occultandum adulterium ipſum vriam de
prelio reuocat vt vxori copuletur quod rennuit indignum iudicans cum vxore requieſcere duce ſue

& commilitonibus inter hostes commorantibus Quo facto contristatus Dauid ad Ionatham scribit vt vrias in belli periculo ponatur qui litteras portans in bello ab Ammonitis occiditur quo occisio Dauid bersabe accepit vxorem Cuius peccatum deus per Natham parabolicę primo deinde manifeste redarguit Cuiꝰ penitenti & peccatum confitenti deus fecit misericordiã/Langueſcenteq; bersabeę filio grauissime contristatus dauid & eo mortuo tristitiam deposuit postea quoq; ex bersabeę. Natus est Salomon.

Capitulum nonum

Adulteriũ dd occisi cum Bersabeę vxore vrię

GVm autem ver inchoasset misit dauid principem militię ioab:vt cum ammonitaruꝫ gente pugnaret. Ille vero proficiscens omnem eorum depopulatus est regionem:& ipsos in metropoli Rabach clausos obsedit.Contigit igitur ea tempestate dauid pessimumvitium cum esset natura iustus atq; religiosus:& patrias leges magna virtute seruaret. Hic enim dum hora meridiana iam ad vesperam declinante in superiora regalia solito more deambularet vidit mulierculaꝫ speꝯie valde pulcherrimam: & cunctis fœminis pręponendam.in domo propria aqua frigida se lauantem nomine bethsabeę. Cuius mulieris pulchritudine conspiratus concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari fecisset cum ea concubuit.Quę concipiens misit ad regem & vt cogitaret insinuauit quatenus comissum scelus potuisset abscondi.ne secundum legespatrias moreretur adultera.Dauid autem virum eius nomine vriam qui erat armiger ioab.de obsessione bellica fecit euocari.Quo venien

Dauid vocat vriam ad occultãdum adulteriuꝫ vt cum muliere copuletur.

te de exercitu hunc de obsessione requirebat.Illo autem referente omnia ei prospera prouenire tollens epulas de conuiuio dedit:iussitq; vt pergens ad suam cõiugem in eius recubaret amplexibus.Vrias autem hoc quidem non fecit dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex requisiuit cur post tantum tempus propriam non venisset ad domum: nec advxorem dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habebant voluntatem.Cui respondit.non esse iustum vt dum commilitones eius & dux inter castra & in hostium regione dormitarent : ipse cum vxore propria requiesceret: & epulis indulgeret. Et dum ille hęc dixisset pręcepit.vt illa die ibi maneret.altera vero die pergere dimitteretur ad ducem.Vocatuſq; rursus ad cœnam vrias a rege & ad ebrietatem vsq; deductus.inuitante eum rege studio frequenti ad copulam.nichilominus iterum dormiuit ad ianuas regis:nullo desiderio concitatus vxoris ¶Quo facto rex nimie contristatus. scripsit ioab de vria quasi in eo deliquerit. pręcipiens puniendum Significauit etiam vltionis modum ne fieret ipse in suo scelere manifestus. dicens vt in parte qua esset hostium grauis manus & posset pugnando periculum sustinere .ibi eum poneret.Et commisso prelio iuberet cunctos ab eo recedere: vt solus in mortis periculo remaneret. Et cum hoc scripsisset & suo signaculo munisset epistolam.ioab deferendam dedit vrię. Ioab autem litteras suscipiens & voluntatem regis agnoscens: ad locum vbi hostes nouerat fortiter imminere.vriam cõstituit.Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum:seq; dixit omnium virtute solatia prębiturum. si forte possent partem muri deijcere & ad interna ciuitatis intrare.Quem petijt vt cum esset miles valde fortissimus:& apud regem gloriam & omnem exercitum haberet.ad hoc non dedignatus accedere:sed potius huiusmodi res agere congauderet.Cumq; vrias fiducialiter agere promisisset assumptis secum seorsum cum eo pugnaturis dixit vt eum solum facta incursione hostium desererent.Hebręis igitur ad ciuitatem accedentibus ammonitę metuentes ne in illo loco in quo vrias constitutus erat venientes inimici muros ciuitatis ascenderent.eligenteſq; fortissimos viros:& repente portas aperientes:magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt.Quod dum vidissent.omnes qui erant cum vria sicut prędixerat eis

Vriasab Ammonitis occidit fugientibus

ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur & fugere aciemq; deserere sustinuit hostes.& impetum eorum viuacitate sua suscipiens.peremit quidem non paucos. Circundatus autem & captus in medio:vulneratus interijt:cum quo etiam quidam alij de socijs sunt extincti. ¶His ita gestis nuncios ioab misit ad regem: precipiens eis vt dicerent q; studuisset quidem capere ciuitatem & cum accessisset ad murum multis ibi cadentibus abcessisset:& si quidem irasceretur:vrię mortem pariter indicarent:Hęc audiente rege & grauiter ferente:& dicente eos incaute fecisse vt ad murum vrbis accederent: cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem:dum vtiq; exemplum haberent filij gedeon abimelech:qui dum turrim Thebes expugnare vellet.violenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cum esset vir fortissimus propter difficultatem rei turpiter sic peremptus:q̃ memoria oportuisset eos muros hostium non adire:cum sit optimum apud omnes vt eaquę geruntur in prelijs seu bene seu male memoria teneantur quatenusalia quidē imitanda sint.alia

Memoria pretęritorum necessaria in exercẽdis prelijs.

fugienda.Cumq; hesitaret rex.& de casu bellico cogitaret.vrię morte a nuncijs indicata.repente ab indignatione cessauit iussitq; vt reuertentes ioab dicerent humanum esse quod contigit.& bella huiusmodi semper habere naturam mutabilem:vt aliquando quidem inimici superiores sint aliquando vero subiecti.De cetero in oppressione prouidendum ne denuo in aliquam partem delinquerent. sed vallis & diuersis molitionibus obsiderent & pręualentes ciuitatem quidem omnino subuerterent & habita-

Bella naturã habẽt mutabilem.

Dauid berſabeę occiſo vria accepit vxorem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethſabeę mortem ſui viri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcente vero triſtitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius maſculus ex ea proceſſit. Quas nuptias deus non liben

Deus Nathā ꝓphetę apparuit regis peccatum culpans.

ter inſpexit. ſed iratus contra dauid. apparuit in ſomnis Nathan prophetę. regem culpans in his quę male commiſerat. Nathan autem cum eſſet vir vrbanus & ſapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̄ iuſtitię iura reſpiciunt. interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & alia viro verba vtilia loqui diſpoſuit & dicens ei huiuſmodi cauſam: quid de ea ſentiret manifeſtum ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium poſſidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum ſuis filiſs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs veſcebatur & quam non aliter q̄ filiam diligebat. Cumq; hoſpes ad diuitem veniſſet nihil de ſuis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: ſed miſit ad agnam pauperis & eam ſublatam peregrino conuiuium miniſtrauit. Hic itaq; ſermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetraſſet & quadruplum dixit pro agna iuſte redditurum & ſuper hoc morte multandum. nathan autem reſpondens ait ipſum eſſe quem ille pati talia decreuiſſet quia opus malum valde commiſerat. Reuelauitq; ei & aperte manifeſtauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum conſtituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei conuges quibus iuſte & legaliter fuerat copulatus. ſed quia deum ſpreuiſſet & impie conſpexiſſet vxorem & virum eius neccandum hoſtibus tradidiſſet ideo eum penas exſoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias ſuſtinere. ſed & ipſum fore eius inſidiſs expellendū

Parabolica Dauid per Nathan reprehenſio.

Iudicium dauid in ſeipſum.

Exponit Nathā parabolem.

Penitenti dauid deus dat miam.

Et dum eius peccatum occulte fuiſſet geſtum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea eſſet procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuſo: & cum lachrymis & triſtitia impie ſe egiſſe confeſſo: erat enim deieola vir qui nichil omnino in ſua vita prēter in caſu vxoris vrię deliquerat: miſeratus eſt deus & reconſiliatus ei ſeruaturum ſe eius vitam regnumq; pollicitus eſt. agēti penitentiam de his quę fuerant male geſta. Cumq; regi Nathan hæc prophetaſſet. domum reuerſus

Puero berſabeę langueſcente cō triſtatus eſt rex dauid quo mortuo triſticiaꝫ deposuit.

eſt. ¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuaſit pro. quo rex nimis afflictus cum a cibo ſeptem diebus abſtinuiſſet adhortantibus ſepe famulis non commedit. Sed & veſtibus atris indutus. atq; proſtratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro ſalute pueri ſupplicabat: quia valde eius amabat matrem. Septimo vero die puero moriente non preſumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia ſi noſceret a cibo & ab alia ſui diligentia potius abſtineret. tanq̄ in luctu mortui filij conſtitutus quippe cum eo languente talia pre triſtitia pertuliſſet. Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę precipuę ſolent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente ſurrexit: & ſumens candidamve

Cauſa triſticię depoſitionis dauid i morte pueri qui tantū triſtabatur ilāgore

ſtem venit ad tabernaculum dei. iuſſitq; ſibi cibos apponi. Quo facto multus ſtupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nichil horum puero languente feciſſet eo mortuo ſimul hęc omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti cauſam requirerent: aſſerens eos nimis indoctos ait q̄ adhuc viuente puero dum ſpem ſalutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo defi-

Natus ſalomon ex berſabeę.

ciente a vita triſtitia nichil prodeſſet. Quod cum dixiſſet. regis ſapientiam laudauerunt. ¶ Poſt hæc autem ingreſſus eſt ad mulierem bethſabeę. Quę concipiens: maſculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta ſalomon appellauit.

¶ Dauid Ammonitas victoriosiſſime ſuperante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammoni tarū preciosiſſimā tulit quā ſp decetero in capite geſtabat Dauid. Quo reuertente in hieruſalem Thamar filia ſua Abſalon ſoror ab Ammon fratre turpiter amata ſtupro & violentia defloratur quamq; ſtatim odio Ammō perſecutus obprobrioſe expulit. Quod vbi Abſalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro ſororis ſtupro inſidioſe iuſſit occidi Dauidq; filij audita morte maxime triſtatus eſt Abſalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Geſſur. Capituluꝫ x.

¶ Dauid contra Ammonitas nūciāte Ioab venit quos victorioſiſſime ſupauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

DOrro ioab ammonitas obſeſſione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertatem multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte eſſet auxiliū: ne tñ deficerēt. nō eo largius vtebātur Quo facto ſcripſit hęc regi. ſignificans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā ſuo nomini deſignaret. Quod dū ſcripſiſſet ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē ſūpto ſecū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpiſſet milites eā vaſtare prmiſit ipſe vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auritalētū & lapides preciosos & i medio ſardonicem quam ſemper dauid geſtabat in capite. Multa ſiquidem & alia preciosa in ea comperit ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaruꝫ vrbes q̄s cœpit euertit.

A ¶Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia virgo nomine thamar: pulchritudine valde precipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum neq; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio prævalere: crudeli percussus vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permutaret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis acutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedēs interrogauit vt ei causam huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupiscēret: consilium ei suum desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrē peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priuatur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simulabat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater popoſcit vt sororem ei dirigeret. Quam cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente precipit vt ei manu sua faceret panes frixos suauiter sedicens ex eus manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens colliridas easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̄ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repellerentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impietatem mihi frater inferre noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur adiciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat volens ad presens impetum eius petulantem declinare: At ille nō acquieuit sed nimietate amoris eius inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprū sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire precepit. Cumq; illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit inde recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prorsus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere aspersō capite ibat per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. quiescere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q̄ corrupta fuisset a fratre. Cui dum satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem filium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latenter opportunum tempus vltionis delicti illius expectabat. ¶Igitur secūdus iam annus corruptionis sororis eius acceſſerat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus ephem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis videretur existere vel fratris dirigit supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis proprijs vt cum viderent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascēdentesq; in eqs reuertebantur ad patrem. Quidam vero prēcedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfeciſſe absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem suę videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̄ post hoc tāti mali facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attentos fecit. Erant autem filij regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & præter spem videns quos ante paulum periſſe crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto. ¶Absalon autem fugiens in gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum tempore commoratus est.

Thamar Absalon soror ab amō fratre turpiter amata.

Consilium Ionathę datū ammō

Stuprum & violētia āmon i thamar quā statim odio p̄secutusē

Desolatio Thamar a fratre violatę.

Absalon ꝓpter raptū sororis insidioſę occidi facit Ammon.

Maxima dauid tristicia audita morte filiorum.

Absalon interēpto fratre fugit ad maternū auū

¶Ioab Absalon renocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

rabola ipsius absalon a rege vt Absalon in hierusalem rediret (cuius cesaries octo diebus vix tōderi potuisset) impetrauit. Sed cum patris faciem videre prohiberetur Ioab negligētis perfectam cum patre reconsiliationem facere segetem incendi precepit Sicq; tandem reconciliatus est patri. Capitulum. xi.

Ioab dauid incitauit ad reuocādum Absalon. Parabola mulieris a loab edocte pro reuocatione Absalon.

CVmq; dauid voluntatem haberet vt ad reuocandum absalon filium destinaret non ad vindictam quando erat ira longo tempore leuigata. ad hanc rem militie princeps ioab eum potius incitauit. Preparauit enim mulierem quandam iam etate propectam: vt eum sub scemate luctus interpellaret: & huiusmodi verba proferret. Que ait, Duo filij mei rex in agro fuerant in contentione conuersi: nulloq; presente qui eos placere potuisset: ab altero alter percussus iterijt. Cognatis autem interfectorem petentibus & volentibus eum occidere supplico vt mihi salutem filij precipias condonari nec reliquam spem senectutis mee auferri. & prohibeas cunctos qui meum filium interficere moliuntur. Non enim aliud illi poterunt sequi. nisi q; timor regis impetrauerit Rege siquidem mulieris precibus annuente. respondens mulier. denuo regi. gratias inquit ago tue benignitati qui meam miseratus es senectutem & pene sine filijs desolatam filium habere feeisti. Sed vt firma mihi sint tua dona clementie. precor tuo filio esto propitius. eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura sum securitatis mihi in hoc prebuisse beneficium: cum te videam in causa simili cum tuo filio semper manere iratum. Fedum namq; est vt cum vnus contra voluntatem patris mortuus sit. sponte huic casui apponatur & alius. ¶ Intellexit itaq;. rex hoc consilium studio Ioab immissum: & interrogata mulierecula: dum cognouisset hoc verum esse. reuocans ioab: ait impetrasse studij sui votum eumq; absalon reuocare precepit. Non enim circa eum iam vlterius dixit se esse crudelem sed iram indignationemq; remittere. Ille vero cum adorasset regem. & eius sermonibus gratias retulisset. repente profectus est in gessur. & assumpto absalon in hierosolymam reuocauit. ¶ Premisit autem rex dum venire filium cognouisset. & precepit vt ad domum propriam remearet. Non enim iustum esse credidit: vt mox venientem susciperet aut videret Ille vero patre iubente eius declinauit aspectum cui tamen a familiaribus debitum exhibebatur officium. ¶ Huius itaq; pulchritudo licet in tristicia positi. diligentiam competentem regis filio non habentis nequaq; deposita est. sed erat speciosus & splendebat omni decore. & corporis magna proceritate ita vt eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis tanta erat cesaries vt vix octo diebus tonderi potuisset: & erat tonsura eius pondus ducentorum siclorum qui faciunt quinq; mnas. ¶ Habitauit autem in hierosolymis annis duobus habuit tres filios masculos: & vnam filiam nimis speciosam quam rex postea roboam salomonis filius accepit vxorem: ex qua natus est puer nomine Abias. ¶ Inter hec itaq; mittens absalon ad ioab poposcit ab eo vt perfecte placaret patrem & peteret quatenus eum ad suum aspectum & colloquium reuocaret. Negligente vero ioab: & mittens aliquos suorum confinem eius segetem incendit, Quod cum ille cognouisset: ad absalon venit culpans eum: & ex eo causam huius rei inquirens. Cui respondens ait. Hoc consilium comperi vt te ad nos adducere potuissem. negligentem verba que tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter presentem te deprecor vt mittiges genitorem meum. Ego namq; peius a fuga esse iudico huc me modo venisse patre michi hactenus irascente Ioab autem necessitatem eius agnoscens & miseratus mediator extitit apud regem eiq; locutus de filio: egit vt libenter eum repente susciperet. Quo veniente & in terram prostrato ac supplicante vt peccati veniam impetraret. porrecta dextera alleuauit eum & gestorum obliuionem se habere pollicitus est.

Regressus absalon in hierusalē qui tamen facie dd tūc non vidit Pulchritudo absalon. Cesariei pōdus quevix octo diebus tonderi potuisset. Filij absalō tres & filia vna. Negligētes ioab reconsiliationem. Absalon cū patre dauid seges a seruis Absalō incenditur. Perfecte reconsiliatus absalon dauid patri.

¶ Reconsiliatus patri Absalon. dolose contra patrem coniurauit nitens paternum regnū vsurpare Cui Achitofel fauebat in malo Tunc quoq; audita Absalon regni vsurpationem fugit dauid de hierusalem relictis vxoribus quem fideles ministri secuti sunt inter quos Christi fidelissimus dauid amicus erat qui ipsius dauid precepto ad Absalon (vt eius secreta consideraret) rediit Siba quoq; Mēphibolech seruus filon magistrum suum seditionis contra dauid participem accusat ficq; domini sui hereditatem impetrauit Semei insuper ipsi dauid obprobria & iniurias inferebat quas dauid tulit patienter. Capit. xij.

Simulatoria absalon deceptio vt corda hominum ad se traheret & fauores Cōiuratio Absalon cōtra dauid prem dolose nitētis paternum vsurpare regnū

ABsalon autem dum hoc fuisset ei a patre concessum: in paruo tempore multos equos & curus instituit & armigeros quinquaginta. & diebus singulis surgens diluculo ad regalia veniebat: & qui causas habebant & minores inueniebantur in eis delectabiliter loquebatur: quasi non habente bonos consiliarios patre. sed iniustos in suis sentencijs existentes: quorum iuditio grauarentur. Pro qua re fauorem sibi omnium collocabat, addisciebatq; pariter dicens quia si haberet hanc potestatem ipse cuncta sub legum equitate disponeret. Hec itaq; agēs populo sibi placato cū tam deuotionem cunctorum se obtinuisse confideret ¶ Post reconsiliationē patris annis quattuor iam transactis supplicauit vt ei pater in hebron ire permitteret, quatenus commissa deo sacrificia celebraret: que fugiens deuouisset. ¶ Dauid ergo concedente profectus est. Ad quem multus populus eo inuitante confluxit. Aderat autem ei & consiliarius dauid achitophel Giloneus: & ducenti viri ex hierosolymis

A neſcientes quidem huiuſmodi conamen: ſe velut ad ſacrificium euocati. Hoc itaq; cõſilio rex ab oĩbus eſt ordinatus. Quod dum fuiſſet nunciatum dauid & inopinabiliter hoc feciſſe filium cognouiſſet metũs impietatem: preſumptionemq; eius miratus quia nec peecati veniam recordatus eſt ſed ſuper illicelera potiora & iniquiora commiſerat: primo quidem vt regnum a deo datum vellet auferre ſecundo vt patrem vita priuaret: deliberauit vt fugeret tranſiordanem. Et vocatis amicis ac neceſſarijs & de filij ſuperbia eis participato conſilio cunctaq; cõmittens deo decem concubinas cuſtodes regaliũ derelinquens diſceſſit ex hieroſolimis & alia multitudine fiducialiter cum eo egrediente ſimul & ſecẽtis viris armatis qui ſaul viuente fuerant ei i fuga priori participes. Abiathar autem & ſadoch ſacerdotibus & omnibus leuitis volentibus ſimul egredi cum archa domini ſuaſit magis vt in ciuitate conſiſterent: cum eum poſſet deus etiam archa non portata liberare mandauitq; vt ei latenter geſta queq; nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia miniſtros achintam filum ſadoch & ionatham filium abiathar. Ethai autem getheus cum eo profectus eſt licet dauid eum in ciuitate manere voluiſſe. Cui dum acquieſcere noluiſſet ei puritatem potius ſuę deuotionis oſtendit. ¶ Aſcendente autem dauid per montem olineti nudis pedibus & cunctis cum eo flẽtibus: nunciatum eſt achitophel eſſe cum abſalon & eius parti fauere. Quod dum audiſſet triſtitia eius magis accreuit: deumq; rogabat & eum ſupplĩter orabat. vt alienaret mentem abſalon a conſilijs achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei c.15 dando conſilia prealeret. Erat enim vir ille aſtutus & ad proſpiciendam vtilitatem nimis acutus. Cumq; in montis verticem peruenisſet ciuitate reſpecta cum multis lachrimis quaſi amiſſo regno domino ſupplicabat. Occurrit autem equidem vir fidelis nomine chuſi & ipſe amicus. Qui eum eum vi diſſet ſciſſa veſte & aſperſo capite cinere flentem atq; lugentem: conſolatus eſt eum & a triſtitia ceſſare poſcebat: & poſt hęc ſupplicabat vt iret ad abſalon quaſi ei conſentiens: & eius ſecreta conſideraret c.16 conſiliſq; reſiſteret achitophel: quia ſi cum dauid pergeret tantum prodeſſe non poſſet. Obediens ille dauid eo relicto venit in hieroſolimam: quo etiam non poſt multum venit abſalon. ¶ Paululum itaq; exinde procedente dauid ſiba famulus memphiboſech quem curatorem inſtituerat poſſeſſionũ quas donauerat filio ionathę occurrit cum duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariſs ex quibus ipſe & qui cum eo erant refici debuiſſent. Requirente vero dauid vbi reliquerit memphiboſech ait in hieroſolimis expectantem ordinari ſe regem in preſenti ſeditione propter memoriam beneficiorum ſaul. In his autem indignatus dauid omnia quecumq; geſſerat memphiboſech: ſibe donauit multo juſtius eſſe credens vt hic q̃ ille potius hęc haberet. Et ſiba quidẽ hoc facto gauiſus eſt. ¶ Igitur veniente dauid in locum choram progreſſus eſt quidẽ de cognatione ſaul noie ſemei filius gere & lapidabat eum ac peſſimis ſermonibus accuſat circunſtantibns aũt amicis adhuc amplius blaſphemat: & ſanguinarium multorumq; malorum dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra velut polluto excederet: deo gratias referendo qui eum priuaſſet reguo per proprium filium pro eo q̃ peccaſſet in dominum et in eum rite penas exiget. Omnibus autem ſuper eum mota iracundia prouocatis & precipue abiſai volente interficere ſemei dauid eum ab ira retinuit dicens ne malis p̃ſentibus opus noue occaſionis adiſciamus. Non enim circa hunc rabidum canem michi reſpectus aut pudor eſt: ſed ad deum intendo propter quem iſte ſuper nos ita videtur inuectus: nec eſt ammirandum ab iſto me talia ſuſtinere: quando etiam filij videor expertus impietatem. Sed forſam aderit nobis miſericordia dei & prealebimus inimicis quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autem per aliam montis partem currebat: & crebras faciebat iniurias, Cumq; veniſſet dauid ad iordanem: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. ¶ Igitur cum veniſſet abſalon & achitophel conſiliarius in hieroſolimam cum C omni populo venit ad eum amicus dauid chuſi, Et cum adoraſſet abſalon optabat regnum eius incolume & omni tompore permanere. Illo vero dicente cur cum precipuus patris eius eſſet amicus: eiq; fidelis ad omnia videretur non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eum temperate ſe facere dixit ſe qui eum & populi vniuerſi iudicium. Nis inquit domine tecum manentibus: recte & ego te ſequor. Regnum enim tibi a deo collatum eſt. Quapropter eandem fidem atq; deuotionem tibi prębeo quã patri. Non enim p rebus p̃ſentibus indignari fas eſt quãdo non in extraneam domum mutatũ eſt regnũ: ſed permãſit in ea filius occidente patre. Hęc dicens ſatisfecit cũ prius videretur eſſe ſuſpectus.

¶ Abſalon ad patris cõcubiuas (hoc achitophel conſiliãte) acceſſit. Qui etiã vt dauid patrẽ interimeret dedit conſilium contra quod chuſi dauid fidelis amicus aliud dedit conſilium quod (deo faciente) elegit abſalon achitophel quoq; (ſuo diſſipato conſilio) ſeipſum ſuſpendit mittunturq; per ſacerdotes ad dauid nuncij quos perſequi iubet abſalon ſed ipſi a via parumper diuertentes per mulierẽ in puteo abſconſi ſalui ad dauid peruenerunt ſecretum abſalon ipſi nunciatus qui iordanem tranſiens venit in caſtra ciuitatem munitiſſimã vbi eſt honorifice a berzelao & alijs ciuibus receptus.

Audita abſalõ regni vſurpatione & eius impietate relictis vxoribus fugit dauid ꝙ hieruſalẽ

Fideles dauid miniſtri

Nudis pedibus dauid ambulãs per mõtẽ olivẽti figura fuit ieſuchriſti paſſuri & achitophel inde ꝓditoris. Multa i hoc capitulo inuenies paſſioni chriſti applicabilia

Mentit ſiba mẽphiboſech ſeruus vt dñi ſui hereditatẽ impetraret.

Semei opprobria dauid ferꝛ quę ipſe parienter ſuffert.

Chuſi aici dauid ad abſalon oratio.

Absalon ad cō cubinas patris consiliāte achitophel cōpulatur.

TOcato autem achitophel: quid oporteret agi tractabat absalon. Qui suasit ei ad concubinas patris accedere. Ex hoc enim populum sciturum credituramq; dicebat quia circa patrē nulla ei iam reconciliatio supereſſet: & ob hoc multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret. Hactenus autem apertas inimicitias eos habere metuere: credentes posse patrem cum filio quocumq; tempore concordare. Hoc etiam consilio flexus: iussit famulos vt tentoria in solario regio figerent et vidente populo accedens ad patris suis concubinas ingressus est. ¶ Hęc autem gesta sunt secundum nathan prophetiam quam dauid olim de filij inuasione signauerat. Cum vero fe-

Consiliuꝫ achitophel de interimēdo dauid

cisset absalon que monuerat achithophel. rursus secundum consilium de prelio contra patrem eum proferre poscebat. Tuncq; ille decem millia electos sibi dari pecijt vt patrem eius interimeret & eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret & tunc firmum haberet imperium: cum pater eius extingueretur. ¶ Dum hęc sententia placuisset: vocauit chusi amicum sui patris antiquum. Sic enim ille eum vocabat. Cui dum sententia achitophel indicasset: quid etiam ipsi videretur de eadeꝫ causa requirebat. Ille vero cognoscens quia si fierent quę suadebat achitophel: dauid in mortis periculum perueniſſet contrariam sententiam nitiebatur afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui cum eo sunt fortitudinem: quia multis prelijs dimicauit: & superatis hostibus est reuersus. Nunc equidem credo illum in exercitu constitutum est enim sicut nosti bellicosus idoneus & omnia prouidere & dolos superuenientium hostium declinare certissimus: circa vesperam autem derelinquere suos aut in aliquam aulam se celare: aut circa petras insidias facere. Dumq; contingerit vt congrediantur ad prelium illius quidem viri vt estimo modicum se subducent: & dum securi fuerint de regis auxilio resistēt Et inter hec illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens: suis fortitudinem prębebit ad bellum tuos vero inopinato belli superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei consilij & cognoscens eius vtilitatem: achitophel quidem refuta sententiam. Mittens autem in omnem prouintiam hebreorum: precipe, vt contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens ipsi prelij militiam vniuersam esto dux: & nulli alij committas hoc prelium. Facillime enim te credo fore victurum: si eum: cum paucis comprehenderis: cum tu multa millia pugnantium habeas deuotionem suam tibi prębere volentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus machinationibus aut cloacarum alias trochlearum effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus. ¶ Hęc cum dixisset probabilior apparuit q̄ achitophel. Nam vltra illius consilium absalon potuis huius elegit. Deus enim erat qui in eius mente consilium chusi melius esse faciebat. ¶ Quo facto festinabat chusi ad sacerdotes sadoch & abiathar consiliumq; achitophel nec non & suum & quia placuisset que ipse monuerat indicauit & exhortatus est repente vt mittentes hęc renūciarent dauid & quę ab aduersarijs structa vidēbantur aperirent adijcientes vt studerent velociter transire iordanem vt eum suus filius persequi festinaret: & anteq̄ illi monuisset posset a filio comprehendi. ¶ Sacerdotes autem oportune suos ad hoc officium extra vrbem celatos habebant. Quibus mādates per fidelem ancillam quę tractabat absalon preceperut vt dauid hęc cum festinatione significarent. Illi vero nulla dilatione tardantes: sed mandata patrum seruantes: pij fideleſq; ministri & officij velocitatem & necessitatis instantiā cito iudicātes implendā: festinabāt ad dauid. Cumq; duobus stadijs processissent a ciuitate vidētes eos quidā equites indicauerunt absalon ille cōtinuo vt cōprehenderetur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotū: ab itinere declinantes in vicum quēdam non lōge a hierosolimis: cui nomen erat bochor alias bochom inuenientes quandam mulierculam rogauerunt vt eos celaret: & muniotionē metuentibus preberet. Illa vero iuuenes illos in puteum repente deposuit. & extēsis desuper pellibus os eius operuit Cū q; persequentes eos veniſſent: & de eis mulierem requisissent: illa vidisse quidem non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum & continuo discessisse. Tamen si cum velocitate sequerentur: facille eos comprehendi posse dicebat. ¶ Cumq; diu secuti non comprehendissent: reuersi sunt. Mulier autem videns eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus comprehensionis imminere conspiciens abstractos elacu emisit ad proprium itineris opus. Qui multo studio festinantes venerunt ad dauid: & cuncta que tractabat absalon subtiliter indicauerunt. ¶ Tunc ille licet iam nox esset precepit tamen suos iordanem transire cum festinatiore. ¶ Achitophel videns suam sententiam fuisse reprobatam ascendens iumentum suum venit ad regionem gilon. Conuocatisq; omnibus suis consilium (quod dederat absalon) exposuit: & quia q̄ auditus ipse non fuerat: non eius tardaret interitus indicauit Dicebat enim dauid post victoriam in regnum continuo rediturum & melius sibi fore vt libere & magnanime ab rumperet vitam: q̄ se dauid reseruaret ad penas contra qnem absalon talia consilia prebuisset. Et cum hęc dixisset ascendens in locum domus suę secretiorem laqueo se suspendit. Igitur achitophel sepulture tradiderunt. ¶ Dauid autem sicut prediximus transiens iordanem venit in castra opimam & munitissimam ciuitatem. Susceperuntq; eū libentissime cuncte altiores prouicie & fugam illius

Acceptuꝫ (deo faciente) consilium chusi dissipato consilio achitodhel.

Declarat chusi cōsilium suum sacerdotibus amicis dauid q dauid consiliū volūtatem manifestarunt.

Mulier nūcios ꝑ dauid in puteo abscondit ꝑ sequentibus seruis absalon

Reuelatur dauid absalon cōsilium.

Achitophel quia eius consiliuꝫ fuit dissipatū se suspendit. Dauid in ciuitate castra honorifice recipitur.

temporis referentes: alias reuertentes & honorem ei felicitatis priſtine conferentes. Erant autem berzi leus alias berzelai galadites & ſipha potentiſſimus & amandias & mathir terre galaditis primus. Hiſ namq; rerum copiam dauid & qui cum eo erant opulentiſſime prebuerunt: ita vt neq; lectiſtrati deeſ ſent neq; panes aut vinū ſed etiam vbertatem pecudū miniſtrarent: quatenus & quietatē laborātibus & ciborum vtilium copiam eis ad ſacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

¶ Abſalon bellum contra patrem mouente (cuius exercitus militie princeps amaſa cōſtituitur) dauid (amicis eius exire in bellum non permittentibus) rogat milites vt puero abſalon victo parcant ſed conualeſcente dauid exercitu fugientem abſalon arbori capillis ſuſpenſum ioab lancea tranſfodi cuius cadauer deponentes armigeri ipſum in foueam ꝓiecerunt ponito pro ſepulcro lapidum aceruo cōtra eius ſuperbiam qui marmoream ſtatua iuxta hieruſalem erexerat quo mortuo. Achimas ſacerdotis filius victoriam (tacens abſalon mortem) dauid nunciauit.

Capitulum.xiiij.

Abſalon bellū parat contra patrē cuius amaſa fuit princeps militie.

Exercitus dauid ordinatio i tres partes

c.18 ABſalon aūt cōgregato magno hebreorum exercitu ſuper patrem & trāſiens fluuium iordanē nō longe a caſtris venit in galaditen regionē: conſtituit principē totius exercitus amaſā in loco ioab cōſobrini ſui. Erat enim de patre getō & matre abigea ꝓgenitus Abigea vero & ſaruia mater ioab ſorores fuere dauid. Cū recēſuiſſet ergo dauid eos q cū eo erāt & inueniſſet vſq; ad quatuor miha armatorū noluit expectare qñ ſuper eū abſalon veniret: ſed cōſtituens ſup ſuos milenarios & centenarios diuiſo exercitu tripatito: aliā quidē partē ioab principi militie dedit alia; vero fratri eius Abyſai tertiam cōmiſit etheo q erat eius amicus de ciuitate geth. ¶ Cumq; vellet ipſe ad bellum ſimul exire a mici non ꝑmiſerunt: cōſilio eū ſapientiſſimo retinentes. Dicebāt enim quia ſi eū eo deuincerētur omnē ſpem vtilitatis amitterēt. Si vero vna parte victa ad eū reliqua remearet: poſſent denuo ꝑlium reparare: quando etiā hoſtes arbitrarentur alium exercitum remanere cum rege. Hoc conſiliū libenter accipiēs dauid: ipſe quidē in caſtris manere decreuit & duces & amicos ad prelium deſtinare & rogabat vt ſortitudinem ſui & fidē & memoriā haberēt vtq; puero abſalon deuicto parcerent nē illo moriēte aliquid in ſemali ipſe cōmiteret: optanſq; cunctis victoriā dimiſit exercitū. Ioab itaq; aciē cōſtituit cōtra hoſtes in campo: que initio habuit poſt tergum ſiluā. ¶ Eduxit autē ediuerſo & abſalon ſuum exercitū & facta congreſſione belli: opera precipua manuū & maxime preſūptionis ex vtraq; parte gerebantur. Alij qui dē vt regnum dauid reciperet elaborabant & omni magnitudine deſuadebant: alij vero ne eo priuare tur abſalon & daret patri pro ſua preſumptione ſupplitiū: in nullo ſegnes erāt aut facere aut pati quod cumq; belli caſus afferret: inſuper etiam metuebant ne ab ioab et eius paucis militibus tanta militudo ſubiugaretur.

Rogabat dauid vt puero abſalō victo parcant.

Congreſſus belli inter abſalon et exercitum dauid ipſo dauid abſente.

c.18 ¶ Inter hec igitur vicit dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bellorum fugientesq; per ſiluas & colles perſecuti ſunt. & alios quidem ceperunt alios autem interfecerūt ita vt plurimi caderent fugientes q̄ in acie repugnantes. Et illa ſiquidem die quaſi viginti milia virorum ceciderunt exercitus autem dauid acceſſit ad abſalon. Frater enim cunctis proceritate & pulchritudine manifeſtus. Qui metuens ne eum comprehenderent hoſtes: aſcendens in mula regia fugiebat ¶ Cumq; velociter veheretur et ipſe in toto leuis exiſtens: arbori maxime & ramis extenſe eius reple xa ceſarie inopinabiliter eſt appēſus. Et iumentum quidem velocitate ſua quaſi dominum adhuc portaret abceſſit: ille vero ramis comarum alligatione retinebatur aſtrictus. Quem dum vidiſſet quidam militum dauid. ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta ſiclos ſe ei dediſſe ſi pepercmiſſet abſalon: nec ſi mille ſiclos ei promitteret occidere ſe illum filium domini ſui dixit: dum omnibus audientibus pater ei parci rogauerit. ¶ At ille oſtendit ſibi precipiens vbi eum vidiſſet appēſum: locum inuidens: in
c.18 C corde eum iaculans interemit. Armigeri vero ioab circunſtantes arborem cadauer eius depoſuerunt eumq; in foueam proicientes aceruū ſuper eum lapidum poſuerunt. Nam vt figura ſepulchri ſieret ingentem tumulum locus ille ſeruauit. ¶ Ioab autem dato ſigno a perſecutione reuocauit exercitum parcens contribulis ſuis. ¶ Igitur abſalon conſtituerat ſibi ſtatuam marmoream in valle regia que duobus ſtadijs ab hieroſolimis aberat quam appellauit ſuam manum dicens: quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in ſtatua permaneret. ¶ Erant enim & filij maſculi quidem tres femina vero vna thamar. Que coniuncta ſalomonis filio, roboam peperit filium abiam qui patris ſucceſſit in regnum. Et de his quidem poſtea declarabimus. ¶ Igitur poſt mortem abſalon: populus quidam ad propria lo
38 ca diſperſus eſt. Achimas autem ſadoch ſacerdotis filius rogabat ioab vt ipſe preueniens dauid victoriam nunciaret: & quia dei ſolatium & prouidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc ioab dicens quia cum ſemper boni nuncij homo fuiſſet modo non deberet regi mortem filij nunciare: vocanſq; chuſi ei hoc opus iniungens ait: vt quod ipſe vidiſſet etiam nunciaret regi cumq; iterum achimas rogaret vt eum nunciare permittere dicens quia rex circa ſolam victoriam attentus: nequaq̄ de abſalon morte cauſaret conceſſit ei vt pergeret ad dauid. Tenenſq; compendioſam viam quam ipſe ſolus

Victoria exercitus dauid contra abſalon.

Abſalon arbori fugiens ſuſpenſus capillis.

Ioab abſalon ſuſpenſam lancea trāſfodit cuius cadauer deponentes eum in foueam ꝓiecerunt lapidum aceruo ſuper eum poſito

Filij abſalō tres et filia vna que nupta roboam peperit abiam.

Achimasvi & oriam dauid nũciat tacens absalon mortem

nouerat preuenit chusi Cumq; sederet rex inter portas expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret quidam exploratorum videns achiman currentem & non quis esset agnoscens. ait dauid videre se aliquem venientem. Qui cum dixisset bouum nuncium fore post paululum alium quendam sequi pronunciauit. Cumq; & ipsum bonum nuncium assereret: explorator precurrere videns & iam vicinus esse achiman sadoch sacerdotis filium indicauit. Qui gauisus eum bonum nunciu; dixit esse & aliquid optabile de prelio portaturum. Cumq; hęc dicerentur a rege veniens achimas apparuit & interrogan ti de pugna regi victoriam nunciauit. Quo requirente de eius filio quid cognouisset: ait quia mox vt vidisset fugatos hostes ipse ad eum pergere festinasset et audisse se magnas voces persequentium absalon: & nichil amplius potuisse cognoscere eo q; coger etur missus a ioab victoriã nunciare. D

¶ Nunciante Chusi victoriam & absalon mortem dauid amarissime fleuit quod ioab & exercitus cognoscentes non triumphali scemate sed dolentes quasi victi ciuitatem sunt ingressi sed ioab regem ingressus mortuum absalon flentem consolatus est publice vtilitatis causas adducens. Quo facto qui cum absalon fuerant/inito consilio/redire ad dauid procurabant mittentes vndiq; ad ipsum legatos: verecundantibusq; illis de tribu iuda redire vocauit eos per sadoch et abiathar sacerdotes. Amasamq; sub absalon militie principem reuocauit. Quos ad dauid imperium reuertentes omnes tribus iuda preuenit semeiq; & siba qui regi ad iordanis flumen occurrẽtes pontem fecerunt in iordane semei quoq; coram rege prostratus veniam obtinuit sed & dauid omnibus (qui eum offenderant) veniam dedit & abisai hoc impedire volẽtem increpauit.

Capi. xv.

Chusi victoriaz nũciãte & mortẽ absalon dauid amarissime fleuit.

UEniente autem chusi & adorante regem & victoriam nunciante de filio eum dauid continuo requisiuit. Tunc chusi hęc inquit proueniam tuis inimicis: quę recepit absalon. Quo verbo victorie gaudium nec apud ipsum manere rex exercitum permisit. Ascendens enim dauid in locum ciuitatis excellentissimum flebat filium tundens cerebro pectora capillos capitis sui dilacerans & omni se afflictione castigans clamabat dicens vtinam michi & non tibi o fili adueniisset interitus. Nam cum diligeret eum per naturam huiusmodi mortiẽ eius quam sibi potius condolebat. 2.R.d 2.R.d

¶ Exercitus autem & ioab audientes quia rex filium ita lugeret: reuersi sunt non triumphali scemate querentes ingredi ciuitatem: sed dolentes & flentes & quasi victi potius intrauerunt Cumq; rex velato capite resideret & filij interitu; ingemiscereț: introiuit ioab ad eum & consolatus est eum dicens. O domine rex aperte demonstras ex his quę agis quia diligentes & pro te pericula sustinentes nec non & te & tuam generationem prorsus abhorres: & diligis inimicos & illos concupiscis potius qui iuste penas soluentes obierunt. Nam si absalon vicisset: & ipse regnum firmissimum tenuisset nullius nostrum cadauer remaneret: sed omnes a teipso & a tuis filijs incipientes fuissemus sine dubio prostrati: nullo nostrorũ hostium flente: sed cunctis potius gaudentibus insuper etiam punientibus eos si qui forte nostrorũ miserati fuissent. Tu vero hęc agere super maximo non confunderis inimico. Qui cum tuus filius esset: nequaq̃ inte impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede & militibus teipsum ostende: eisq; pro victoria & labore certaminis gratias age. 2.R xix E

Ioab cõsolatur regem flentem absalõ mortuũ aducẽs reipublice vtilitatis causas.

¶ Ego namq; optime noui quia si in hoc actu permanseris: hodie a te populus vniuersus abscedet & alij regnum tradet & tunc amarissimum & verum habebis luctum. Hęc dicens ioab regem a tristitia reuocauit: & ad causas rei publice vtilitatis adduxit. Transformatus enim a fletu dauid & oportune compositus pro aspectu populi sedit ad portas ita vt audiens populus vniuersus concurreret: omnesq; eum libentissime salutarent. Hęc itaq; tali modo gesta sunt. Porro qui cum absalon fuerant & de prelio fugerant reuertentes ad semetipsos singuli mittebant per cunctas ciuitates dauid beneficia commemorantes & libertatem quam eis resistendo cunctis hostibus prebuerant edicientes culpantesq; semetipsos quia eum expulisse niterentur a regno et alium ordinassent quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus rogare debent dauid vt ab indignatione quiesceret eisq; faueret & recepto regno eis suam euidentiam non negaret. Hęc itaq; dauid crebro nunciabantur. 2.R

Cõsiliũ populi q̃ fuerant cũ absalõ vt redeant ad dauid.

¶ Sed etiam ille nichilominus misit ad sadoch & abiathar sacerdotes vt principibus tribus iude loquerẽtur: quia turpe fuerit vt alia tribus ante illam dauid constitueret regem: cum illi & cognati essent & sanguinis eius participatione gauderent. ¶ Hęc eadem et ad amasam principem militie eius pręcepit edicere: quia cum filius eius sororis esset non suaderet populo vt dauid daretur imperium: pro qua re non solum regi reconsiliari posset: sed & totius militie principatum sicut absalon ei prebuerat optineret. Et sacerdotes quidem ad principes tribus iuda locuti sunt: & amasan deflexerunt promissiones regias edicentes vt in eius precipibus consistere. ¶ Hoc itaq; facto: tribus iuda misit ad regem legatos: ogantes vt ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes israhelite fecerunt ad hortante eos amasa. Igitur accedentibus legatis ad eum venit in hierosolimam omnes tamen preuenit tribus iuda vt regi ad iordanis flumen occurrerent. ¶ Et gera filius semei cum mille viris quos de tribu beniamin ducebat, & fi- 2.R F

Reuocauit etiã amasam principẽ militie absalon.

Verecũdãtibus illis de tribu iuda ad dauid redire vocauit eos per sadoch & abiathar sacerdotes.

balibertus saul & filij eius quindecim:& viginti serui. Isti namq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt:vt facile eum rex cum suo exercitu transiret.Cūq; venisset ad iordanē iuda eū libentissime salutauit. ¶Qui dum pontem ascenderet:prostratus est ante eum semei:& detinens pedes eius veniam postulauit quę in his peccauerat rogans vt non circa eum esset acerbus nec potestate recepta eum iuberet dari supplitio sed potius considerat et quia gesta penitentia in his que prius deliquisset primus ei occurrere festinasset.Cumq; in his supplicaret atq; deposceret tunc abisai frater ioab ait. Numquid non propterea morieris:quia constitutum a deo regem nequaq̄ blasphemare metuisti. ¶Tunc dauid conuersus ad deum.Non cessatis saruie filij has cōmouere denuo nobis superiores turbas & seditiōes instantes.An ignoratis quia initium mei regni sit hodie. Quapropter omnibus in me impie agentibus furo dimitti eis supplitia:& nulli sua delicta seruari.Nunc inquit o semei securus esto nullum mortis habeas metum. Eumq; mox adorans cum ceteris recedebat.

Semei pstatus corā rege venia obtinuit.

Condonās dauid oībus (q eū offenderāt) veniā & abisai hoc impedire volentem increpat

¶Memphiboseth in lugubri habitu pro tribulatione habitu tristis/quē iniuste siba eius famulus regi accusauerat)obiam venit se purgās cui medietatem substantie reddi precepit dauid & ipsum berezel antiquum in recompensationem bonorum secum manere in hierusalem exorat quo recusante & excusante eius filium achimam secum retinuit.

Mēphiboseth i lugubri habitu tristis p tribulatione dauid ei occurrit obuiam quem iniuste siba accusauerat corā rege se purgans,

Capi.xvj.

19 INter hęc autem occurrit & mēphiboseth de cognatione saul sordida veste circumamictus comamq; gerens profusam & hispidam barbam.Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat prę tristitia nec vestem suam depositam fuerat:seq; in hac afflictione denouerat permanere donec regiam conuerti videret calamitatem. Hunc autem accusauerat siba seruus apud dauid iniuste.Quem dum salutasset eiq; prostratus esset cepit interrogare dauid cur non fuisset egressus & eius fuge particeps.Ille autem sibam fuisse sibi obstaculo dicebat:cui dum iussisset vt ei itineris necessaria prępararet curare neglexit: sed velut quendam seruulum contempsisset, Qui si gressus habuisset incolumes non
B ab eo aliquo modo recessisset cum posset etiam pedibus vti fuga.Adijciebat pariter non solum in his inquit domine nocuit michi:sed etiam apud tuam circa me pictatem de rogare & mētiri maligna voluntate presumpsit.Sed noui quia nihil horum tuam ēs recipit cū sit iusta & veritatē diligat quam vult vbiq; semp valere diuinitas.Nā cū a meo auo passus fuisses magna pericula: & oī mea generatio p illis debuisset sceleribus deperire tu humilis & benignus existens & quod p̄cipuum est illorū malorū oblitionē agens quādo potestate sumpta priora vindicare potueras emicū me tuū esse iudicasti & in mensa quotidie regia posuisti:nihilq; mihi defuit quod honorato parēti debuit exhiberi. ¶Cumq; hęc diXisset ille neq; mēphiboseth rex voluit castigare nec siban tanquā fallacem abiscere sed cum oīa iam
Re. donasset sibe q̄ cū illo mēphiboseth regi nō occurrisset:& veniā mēphiboseph dedit & medietatē substātie reddi p̄cepit.Cui mēphiboseth cuncta inquit siba habeat o rex mihi vero iperiū te recepisse sufficiat. ¶Berezel autē galaditanū virū precipuū atq; bonū & qui in castris ei multa prebuerat:& regem
C vsq; ad iordanem deduxerat rogabat dauid vt cum eo veniret ad hierosolimā: promittens eius senectutem omni re decorandam:& eius tanq̄ patris habere prouidentiam.Qui deliderio suorum cum eo se posse degere refutabat:dicens :senectutem sibi sic imminere vt etiam in rebus suauibus delectari nō posset:cum vtiq; octoginta esset annorum & de sepulchri termino cogitaret.Qui magis ediuerso rogabat vt si ei prestare vellet concederet eum ad propria remeare quando temporis longeuitate nec con iuiuiorum epulas discerneret & auditus iam obturatos haberet:nec sonum clamorum aut modulationum aut aliorū instrumentorum quę reges solent inter conuiuia mulcere sentiret. Quo nimiū supplicā te dauid ait.Te equidem dimitto tuum vero filium achiman michi concede vt ei omnium rerum bonarum debeam munus impedere.Tunc berezel dimisso filio adorans regem & optans ei vtilia proueni re sicut desiderabat domum reuersus est.

Dauid medietatē sustātie reddi precepit mēphiboseth

Gratitudo dauid erga berezel antiquuz & bonum.

Achimam (qm biblia chamaā dicitur) berezel filiū secum retinuit dauid vt ei p patre faciat,

¶Dauid in galgala cū media populi parte iam reconsiliata veniente seditio mouetur in populo pro reducto rege omnibus tribum iuda conuinciantibus regem cognatum appellantē sed & populi contra dauid seditioso siba procurante sit rebellio dauid quoq; vxores quas absalon polluerat in aliā domum transmigrauit eis necessaria ministrari precipiens qui amasan loco ioab militie principem fecit quem postea ipse ioab inuidus dolose interfecit siba etiam tunc in belmacha obsidetur cuius sapiēs mulier abscisum caput per murum proijciens ciuitatem liberauit.

Capitulum.xvij.

Cōceratio populi & iuidia p reducto rege cōtra tribū iuda,

Auid autē venit in galgala habēs secum iam mediam partem populi:et pariter tribum iuda veruntq; ad eū in galgala primi quintie cū grandi pariter multitudine. Et tribum iuda culpabant eo q latenter occurrerit cum omnes ad eum debuissent vna voluntate cōcurrere.Principes autem tribu iuda hoc modo satisfaciebant dicentes ne ferrent

grauiter eo q̄ illi preceſſiſſent: qui tanq̄ eius cognati et propterea eum potius diligentes preuenirent & nō quaſi munera percepturi hoc fecerunt: ne illi qui venerant poſtea mouerentur. Hęc autem dicē tibus: tribus iuda principibus nequaq̄ aliarum tribuum principes ceſſauerunt: ſed dixerunt. Ammiramur nos equidem fratres q̄ vos ſoli regem cognatum veſtrum eſſe dicatis. Nam qui omnium noſtrū poteſtatem a deo percepit omnium noſtrum iudicatur eſſe cognatus: quapropter populus equidem noſter vndecim partes habet vos autem vnam et ſeniores nos ſumus. Non enim bene feciſtis occulte et latenter venientes ad regem. ¶ Cum hęc igitur inter ſe tribuum principes loquerentur vir quidam iniquus ſeditione precipuus: cui nomen erat ſyba filius bochri de tribu beniamin ſtans in medio populi cum magno clamore dixit neq; habet aliquis noſtrum partem apud dauid: nec ſortē apud filiū ieſſe. Et poſt hęc tuba canens bellum ſignificauit contra regem omneſq; ſecuti ſunt eum relinquentes dauid ſola tantummodo tribu iuda cum eo remanſit eumq; in hieroſolymis regem eſſe conſtituerunt. ¶ Qui concubinas quidem ſuas aquas filius eius abſalon in greſſus fuerat in domum aliam tranſmigranit: eiſq; omnia precepit neceſſaria miniſtrari ipſe vero nequaq̄ copulatus eſt illis. ¶ Conſtituit quoq; amaſam principem militie et locum ei in quo fuerat ioab dedit: iuſſitq; vt congregaretur quantum poſſet exercitus colligi ex tribu iuda: & poſt tres dies veniret quatenus ei militiam daret vniuerſam eumq; pugnaturum contra ſibam bochri filium dadi filium deſtinare. Egrediente vero amaſa et circa congregationem exercitus remorante: dum die tertia non rediret dixit rex ad ioab. Non eſt vtile dilationem dare ſibe ne longo tempore poſſit exercitum congregare et deterioris cladis q̄ abſalon auctor exiſtere. Nolit inquit tardare ſed preſentem ſumens exercitum pariter et ſecentos viros cum abiſai germano tuo hoſtes perſequi feſtinato: et vbicumq; tepereris ei congredere: et feſtina comprehendere ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis et multos poſſit ſudores inferre Ioab autem in nullo morans: ſed ſumens fratrem pariter et ſecentos viros et omnem exercitum qui erat in hieroſolimis: ſecutus eſt cū omni feſtinatione ſybā. ¶ Cumq; in gabaon vicū q̄ul ab hieroſolymis ſtadijs quadraginta veniſſet occurit ei amaſa vt ſalutaret eum non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio et lorica veſtitus: veniente ad ſe amaſa vt ſalutaret eum: arte quadam quaſi caderet gladius de vagina finxit eumq; ſe de terra colligere et altera manu veniente proxime amaſa quaſi ei oſculum daturus / a barba comprehenſum improuido gladium iunxit in vtero / eūq; peremit impium nimis: et ſceleſtiſſimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter te cognato et qui nichil ei nocuerat: ſed habens pro principatu militie et equalitate honoris inuidiā. Pro hac enim cauſa et abner interemit ſed in illo ſcelere occaſione dictante: pro victa fratris aſael veniam habere videbatur. ¶ Perēpto autē amaſa nullum formitem excuſationis potuit impetrare. Tanto igitur perempto patrie duce perſequebatur ſybam derelinquens vnum ad eius corpus qui clamaret exercitui quoniam amaſa iuſte peremptus eſſet: qui vero regi fauerant ſequerentur ducem ioab et abiſai fratrem eius. Cumq; cadauer illius iaceret in via: et omnis populus ſuper eum cōflueret: et cum quada miſericordia defuncti morarentur et ioab ſequi tardarent tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendam locum ab itinere ſegregatum: et illic eum poſitum veſte cooperuit. Quo facto ioab vniuerſus populus eſt ſecutus. ¶ Cumq; perſe querentur ſybam per omnem iſrahelitarum prouintiam: quidam indicauit eum in ciuitate munitiſſima helmacha nomine reſidere. Quo dum veniſſet ioab obſidebat vrbem vallis vndiq; circunductis iuſſitq; militibus vt eius muros omni virtute deponerent. Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent. et ſuper eum crudeliter: inſiſterent: tunc quadam mulier caſta ſimul et ſapiens videns patriam in nouiſſimo periculo conſtitutam / aſcendens in murum vocauit inter armigeros ioab Quo veniente / cepit ad eum huiuſmodi verba proferre. Quia cum deus reges et principes feciſſet vt hebreorum hoſtibus reſiſterent / et iſrahelitis pacis iura preberent. Tu inquit feſtinas metropolim iſrahelitarum que nihil deliquit euertere atq; vaſtare. Func ioab orauit propitium ſibi deum fore et quia non haberet huiuſmodi voluntatem / nec vllum de populo vellet occidere quantomagis tantam perdę ciuitatem. Sed acciperet ab eis rebellem regis ad penam id eſt ſybam filium bochri dadi / ab obſidione exercitum continuo reuocaret. ¶ Quod cum audiſſet mulier ab ioab paruulas indutias poſtulabat / vt hoſtis caput de muro repente proijceret. Quo facto / deſcendit ad ciues eiſq; locuta eſt dicēs cur vellent peſſime cum filijs et vxoribus deperire propter malignum hominem nec cognitum vnde eſſet quem regem vellent habere pro dauid quieis tanta beneficia contuliſſet vnam ciuitatem ſtuderet tanto exercitui reſultare hoc dicto: ſuaſit eis vt ſybe caput abſciſum in ioab proijceretur exercitui Quo facto: ioab miſſa tuba obſeſſionem repente diſſoluit et reuerſus in hierololymam totius poſtulli princeps militie conſtitus eſt. Ordinauit autem rex etiam banaiam ſuper corporis cuſtodes et ſuper ſecentos exercentes. Adoran durā autem fecit ſuper tributa ſybacha et bachilam ſuper geſtorum cōſcriptores. Suſan vero ſcribam ſadoch autem et abiathar ſacerdotes inſtituit.

Cōuitantur populi tribum iuda dicentem regē eſſe ſuum cognatum.

Rebellio populi contra dauid ad inſtinctum ſybe et contra eum belli ſignificatio.

Conſtituit dauid amaſam loco ioab militie principem

Ioab doloſe occidit amaſam.

Nota contra inuidos.

Obſideturſyba in ciuitate helmacha a ioab quemmulier p liberat iōe ciuitatis allocuta ē puulas idutias obtinuit

Sapiētis mulieris conſiliū quę caput ſybe abſciſum ioab per murum proiecit & ciuitatem liberauit.

¶Hebreis fame afflictis dauid deum orat cui cām ſciſcitanti dixerunt ꝓphete mortem eſſe gabaonitarum a ſaule occiſorum gabaonitis itaq; ſeptem viros de genere ſaul ad ſupplitiū petentibus cō ceſſit dauid ceſſauitq; fames rurſū dauid cōtra philiſteos bellū iniente achimon gigas contra eum fati ganum fecit impetum aquo per abiſai intēplo hoſte liboratur. Tunc quoq; ipſū dauid ſenio factum de cetero ad bellum nō accedere ordinatum eſt dem̄ in ſecundo bello contra paleſtinos auctor victorie fuit ſaboch vnus fortiſſimorū dauid et in tertio bello contra eoſdem ephā alius fortiſſimorū in quarto autē ſemma filius ioeb victor fuit qui gigantē ſeuos digitos in quolibet pede et tot in qualibet manu habentem occidet vnde expeditus dauid a prelijs cantica metrica compoſuit decantādaq; pro gratiarum actione cum diuerſis organis inſtituit deſcribuntur fortiſſimorum dauid nomina quorum tres cum maximo periculo inter hoſtes aquā de bethleem portauerunt.

Capi.xviij.

Fame affictis hebreis tribus ānis dauid deū rogat cui cām ſi ſcitāti dixerunt ꝓphete mortē eſſe gabaonitarū a ſaule occiſorum.

Dauid iterū bellū contra philiſteos.

Achimon (q̄ in bíblia vocat ie. bibēdo) gygas impetū contra dauid fatigatū fecit a quo liberātur p abiſai interēpto hoſte.

Tertium bellu; cōtra philiſteos cuius victorię auctor ephan vnus fortiſſimorum dauid.

Cantica dauid vario metro cō poſuit ꝓ gratiarum actione de cantādaq; deo ordinauit cum organis diuerſis in ſabbatis.

Cathalogus fortiſſimorū dauid

Eleazar ſecundus inter fortiſſimos dauid.

¶Igitur poſt hęc cum fames prouintiam inuaderet: rogauit deum dauid vt populi miſereretur: et cauſam ei pariter et medelam peſtis illius indicaret. Cui prophete dixerunt velle deum vt gabaonite vindicarentur quos rex ſaul impie interficerant & conculcauerat iuſiurādum quod eis ieſus princeps militię prębuerat ſenioreſq; firmauerant. Et ſi vitio quā gabaonite ſeptē prodefunctis eis exhiberetur: poſſet propiciari deus et populum a peſte liberare. ¶Dauid autem audiens a prophetis hęc velle deū vocauit gabaonitas eoſq; quid vellēt fieri requiſiuit. Illis aūt peterēt de genere ſaul filios ad ſupplitium poſtulantibus: requirens rex dedit eis atq; tradidit parcēs tantūmodo mēphibo ſech filio ionathe. Sumentes autē gabaonite viros quo voluerūt: punierūt eos Quo facto cepit deus rem pēte pluere. & terrā ad fructū germina reuocare liberauitq; a priori peſte: & ad vbertatē hebreorū prouintiā hoc facto reſtituit. ¶Igitur nō poſt multo tēpore rex dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & cōmiſſo prelio cū eos in fugā vertiſſet: ſolus perſequēdo repertus eſt. Cūq; eſſet fatigatus qdā hoſtiū noie achimon filius aſaphat: qui erat de ꝓle gygantū habebatq; haſtā cuius pōdus erat trecētorū ſiclorum et loricā cathenathā: & gladium: fecit impetum quaſi regem ſuorū hoſtium perempturus. Erat enim iam labore diſſolutus. Tunc ſubito exortus abiſai frater ioab et regem a repentina morte protexit: et hoſtem pariter trucidauit. ¶Quo facto periculum regis pene mortem grauiter tulit exercitus eiuſq; principes coniurauerunt vt nequaq̄ cum eis exiret ad bellum: ne propter fortitudinem atq; fiduciam ſuam aliquid mali paſſo: et bonis quę propter eum fuerant ſępius p̄ bīra ꝑuarentur: & quę eo viuente adhuc poterāt adipiſci. ¶Conuenientibus itaq; in gazam ciuitatem paleſtinis audiens hoc rex miſit ſuper eos exercitum inter quos tunc debellator optimus extitit & probatiſſime dimicauit ſaboch alias ſaboch etheus qui erat vnus fortiſſimorum dauid. Hic enim multos hoſtium inclitos interemit lex prole gygantum nimis audatia ſuę fortitudinis exultantiū: fuitq; victorie huius auctor apud hebreos ¶Poſt hanc vero compreſſionem paleſtini denuo pugnauerunt ſuper quos exercitum mittente dauid: fortis apparuit effan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos paleſtinorum ſolus pugnando peremit eos: et alios conuertit ad fugam quorum etiam multi in prelio ceciderunt. ¶Paulo ſi quidem tempore paleſtini quieſcentes: denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatem quę erat non longe a finibus hebreorum. Eratq; inter eos vir proceritate quidem lex cubitorum etiam digitos habens in vtroq; pede necnon & in manu vnum pluſq̄ ſolet natura conceſſiſſe hoc eſt ſenos: quem contra vnus de exercitu dauid ſammae filius ioab pugnans: eo deuicto totius victorie auctor effectus eſt maximę glorię nomen accepit. Nam et ille paleſtinus gloriabatur ſed de prole gigantum exiſtere. Poſtq̄ pugnam nequaq̄ contra hiſrahelitas habuere certamina. ¶Expeditus itaq; dauid a prelijs et periculis cum pace iam altiſſima frueretur canticā in deum hymnoſq; vario metro compoſuit: alios quidem trimetros alios quidem quinquemetros diuerſaq; conficiens organa: docuit vt leuitę ſecundum ea deo hymnos ediceret per ſabbatorum diem aliaſq; ſollemnitates. ¶Organorum autem ſpecies huiuſmodi eſt. Canora quidem eſt cithara: decem cordis coaptata. Hęc cum plecto percutitur. Nabla vero duo decim ſonos habens: digitis tangitur. Erant enim & grandia & lata. Et de his quę dicta ſunt ſufficiant: ne omnino horum organorum natura neſciatur. ¶Circa regem erant omnes valde fortiſſimi quorum inſigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; opera narrabo per quos etiam virtutes aliorum poterunt indicari. Erant enim ſic validi vt prouintiam regerēt: & gentibus preualerent. Primus quidem euſebius filius achime qui aciem hoſtium frequenter irrumpens nequaq̄ pugnando ceſſauit donec ex eis nongentos occideret. ¶Poſt hunc eleazar filius dodi qui cum rege fuerat in ſarpha. Hic aliquando iſrahelitis et formidantibus paleſtinorum exercitum: & ob hoc fugientibus ſolus reſtitit: irruenſq; ſuper hoſtes occidit eorum multos ita vt ſanguine occiſorum gladius eius hereret in dextera. Et cum iſrahelite tunc paleſtinos viderunt in fugam eſſe conuerſos deſcendentes de montibus perſecuti ſunt eos: & mirabilis & famoſiſſima victoria tunc prouenit: cum eleaza;

tantos interemisset eosq; israhelitę persequerentur & sumerent spolia peremptorum. ¶ Tertius autē fuit filius hely nomine semeas alias semeiasvel semma. Et hic enim in palestinorum certaminibus dū in locum qui dicitur maxilla aciem posuisset et rursus hebręi metuentes eorum exercitum refugerent Solus eorum aciem exercitumq; portauit. Quorū alios quidem prostrauit:alio autem non ferentes eius vim et fortitudinem persecutus est conuersos in fugam. Hęc igitur opera manuum ac pręliorum: tres isti demonstrauerunt. ¶ Quo tempore cum rex esset in hierosolymis:palestinorum ad bellandum superuenit exercitus. Tunc dauid quidem in arcem ciuitatis ascendit sicut prediximus vt de bello consuleret deum. Castra vero inimicorum erant in valle fixa vsq; ad ciuitatem bethleem:quę ab hierosolimis procul est stadijs viginti. Dauid itaq; sociis ait. Bonam aquam habemus in regione mea. Et pręcipue laudabat eam quę erat in puteo iuxta portam mirabaturq; si esset qui ex eo poculum ei prę-beret:quod magis optaret quam si quis ei magnaꝫ pecuniam ad tempus offerret. Et hęc cum audissent isti tres viri mox occurrentes et per medium hostium iter faciēdum iuerunt ad bethleem:& haurientes aquam denuo ad regem per eorum castra reuersi sunt ita vt palestini eorum fiduciā & magnanimitatem obstupescentes quia sic pauci eos contemnerēt et a dimicatione cessarent. Delata siquid ē aqua noluit bibere rex quasi de periculo et sanguine hominum sibi fuisset adducta:et propterea non esset bibenda libauitq; eam deo:pro salute virorum gratias egit. ¶ Post istos autem fuit ioab frater abessa. Is enim vna die hostium nongentos occidit. ¶ Quintus fuit banaias genere sacerdos qui prouocatus a viris insignibus in moabitide regione:sua eos virtute interfecit. Rursus autem cum vir egyptius genere proceritate mirabilis eum prouocasset:nudus armatum ipsius iaculo prostrauit:ac perdidit. Nam auferens eius iaculum: et viuum adhuc pugnantemq; spolians armis eum propriis ac interemit. Annumeretur autem et hoc predictis eius actionibus aut tanq̄ primum magnanimorum eius operum:aut quasi non dispar. Quadam tempestate cum ningeret in puteum lapsus incidit leo:& cum os putei angustum esset latebat absconsus:nec apparebat. Erat enim ipsum orificium niue damnatū Nullum ergo egressum leo videns nec salutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens bestiam proclamantem dum iter tunc ageret;accedens ad puteum in eo descēdit et baculo quem portabat in manu bestiam repente prostrauit. ¶ Tales igitur virtute fuerunt et reliqui numero triginta tres.

¶ Numerari populum mandat dauid mosaici mādati oblitus qui sibi iratum deum(declarantibus prophetis)cognoscens orat veniam postulans qui per gad prophetam trium suppliciorum optio conceditur famis scilicet belli vel pestis quorū communē regibus & plebeis passionem dauid elegit stem qua seuiēte ab hora matutina vsq; ad horam prādij hebreorum septuaginta milia perennit quo dauid angelum euaginato gladio vidente super hierusalem petit deum vt ipse qui peccauit puniatur et cesset dei furor perse gregem;qui nihil deliquerat. Exauditus itaq; dauid altare edificauit(altaris loco ab orna quinquaginta siclis cōparato) vbi prius Abrahā filium voluit sacrificare ibiq; templum postea fore construendum prophetice p filium suum dauid prędixit. Capi.xix.

BEx autem dauid volens agnoscere quod esset milia populi:totius est oblitus mandatio mosaici quod prędictum fuerat vt si dinumeraretur populus pro vniuscuiusq;capite deo sidus pręberetur:pręcepit ergo ioab principi militię vt pergens in vniuersum ,dmumeraret exercitum quo dicente non esse necesse hoc:non acquieuit sed iussit numerum hebreorum insegniter adimplere. Ioab autem sumens tribunos et scribas & peragrans israhelitarum prouintiam considerata multitudine quanta esset hierosolima remeauit ad regem post menses nouem & viginti dies obtulitq; numerum regi absq; tribu beiamin. Hanc enim dinumerare non potuit neq; tribum leui. ¶ Penitiut ergo dauid q̄ dinumerasset: eo q̄ deliquisset in deum. Fuit ergo aliorum israhelitarum numerus nongenta milia virorum arma ferentium et militiam exercete valentium. Iuda vero tribus per se solā habuit quadraginta milia. ¶ Prophetis itaq; declarātibus dauid quia ei deus irasceretur u pplicare cepit eumq; rogare vt propitius esset et veniam pecccati concederet. Tunc gad prophetam misit ad eū deus:tres supplitij conditiones portantem vt earum quam probaret eligeret vtrum vellet famem in prouintia generari annis septem an tribus mensibus pugnando vinceretur ab hostibus an certe morbus & langor accederet tribus diebus hebręi. Ille vero in anxietate huius electionis omnium rerum pessimarum incurrens tribulabatur: & vehementer animo videbatur esse confusus. ¶ Cumq; propheta diceret hoc omnimodis imminere & responsum velociter exigeret. vt electam ab eo conditionem deo renunciare cogitans rex quia si famen eligeret contra alios facere videretur: quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam:reliquis vero esset angustia:iterum si eligeret trium mensium victoriam hostium ipse quidem habens circa se viros fortissimos et custodes nichil omnino metueret :neci vero exercitus subiaceret : inter hęc autem communem potius passionem et regum subiectorum elegit in qua timor omnibus est equalis. dicens qui q̄ multo melius est in dei magis q̄

Semeiastertius sortissimorū dauid.

Apportatio aquę periculosa de bethleem p medios hostes danid eā appetente qua delata noluit bibere rex

Banaias leonem baculo prostrauit. Aliorum fortissimorū noia ponuntur in bibliа inter quos tamen nō noiatur ioab nota causam in glonico. de lyra.

Numerari populum mandat dauid mosaici mādati oblitus Numerū filiorū israel dedit ioab absq; tribu beniamin quā non potuit numerare neq; tribum leui.

in hostium manus incidere. ¶Hec audiens propheta renunciauit deo. Qui morbum misit & interitū
A in exercitum hebreorum. Moriebantur enim non vno modo vt facile languor potuisset agnosci/ sed
mors quidem inerat multis lāguorum occasionibus & que non possent cognosci facile peribāt. Alius
enim super alium moriebatur. & latenter imminēs malum velociter ferebat interitum. Alij siquidem
repente cum vehementibus doloribus & amaro gemitu animam relinquebant. Alij vero ipsis passi-
onibus marcescebant: ita vt neq; curam exhibere corporibus preualerent/ sed pro labore deficerent.
Alij autem repentinis tenebris abripientibus suffocati protinus expirabant. Alij autem super mortuos
os quos sepeliebant: ipsi quoq; moriebantur. imperfectas pariter relinquentes sepulturas. ¶Incipien
te vero pestifero languore eos ab hora matutina perimere vsq; horam prandij: cōsummata sunt milia
septuaginta. Extenditq; angelus manum suam ad hierosolymā/ vt etiam illi pestem languoris inferret
¶Rex autem sacco indutus sedebat interrogans deum & supplicans vt morientium leuigaretur inte
ritus. Tunc rex respiciens inter ea & videns angelum euaginato gladio in hierosolymā ꝓphetante cla
mauit ad deum dicens iustū esse vt ipse puniretur qui pastor erat: & greges qui nichil dereliquerāt ser-
uarent. Et in se poscebat iram dei conuerti/ & in generationem propriam peruenire supplicium: vt in-
noxio populo parceret. ¶Exaudiens vero deus eius pręces/ cessare fecit interitum; & mittens Gad ꝓ
phetam pręcepit vt ad aream Iebusei ornei alias orna repente conscenderet: edificans illic altare deo
vt hostias immolaret. Audiens hoc dauid non siluit: sed mox in loco vbi pręceptum fuerat libauit. Or
na vero terebat frumentum. Cūq; vidisset regem/ & eius pueros omnes venientes: cucurrit ad eum &
adorauit. Erat enim quidam genere Iebuseus: Dauid autem pręcipuus amicus. & propterea ei nichil
B mali fecit quando ciuitatem sicut prędiximus deuastauit. Cumq; orna interrogaret cur dominus ve-
nisset ad famulū suum/ dixit vt aream compararet ab eo quatenus altare in ea constituens domino ho
stias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocaustum se prębiturum & deum oraturum
vt sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se
professus munusq; suscipere. pręcium vero eum rerum omniū accipere postulabat: dicens non esse iu-
stum gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna vt quod vellet efficeret quinquaginta siclis ab eo
comparauit. Et edificato altari sacrificia fecit/ & holocaustum celebrauit/ & hostias pacificas immola-
uit: quibus deum placuit. & denuo propicius est effectus. ¶In illo siquidem loco aliquando contige
rat abraham offerre filium suum ysaac: quādo cum iā paratus esset occidere filium & in holocaustum
exhibere iprouiso aries apparuit & altare circūstetit. quē abrahā pro filio suo sicut p̄dximus imolauit.
¶Vidēs autē rex orationē suā exauditā a deo/ & sacrificiū grate susceptū: decreuit vt ille locus area to-
tius ppli vocaret. Quā vocē nimirū oportune iam tunc ꝓ tēplo illic deo edificādo permāsit. Deus eni
misit ad eū ꝓphetā & dixit tēplū illic eius filiū suū esse facturū qui esset ei successurus in regnū.

Varia pestis spe cies sup hebre os.

Nūerus mortuo rū a mane vsq; prandium.

Exauditus da uid altare edifi cauit p̄cipiente gad ꝓpheta & libauit.

Orna Iebuse us dauid ami cus qui i biblia vocatus est area

Dauid locū alta ris ab orna q̄n q̄ginta siclis si bi cōparauit.

Impositio nois loco illi vbi post ea tēplū p filiū fore cōstruēdū dauid p̄dixit ꝓ phetice

HISTORIA TERTII LIBRI REGVM INCIPIT.

¶Prępărata p dauid ad tēplū cōstruēdū materia ordinatisq; artificibus & nūeratis salo. filiū regni suc
cessorē ad virtutes amplexādas exhortat & vt tēplū deo edificet p̄cepitq; ppli pricipibus in hmōi cō-
structiōe filiū iuuare cunctoq; tēplo archā & sacra vasa illic mādauit recōdere.

Ca xx.

C DOst hanc itaq; prophetiā iussit rex dinumerare colonos. & inuenti sunt centū octoginta milia.
Ex his eni instituit lapidū cesores octoginta milia. aliam vero multitudinē vt lapides veherēt
deputauit: ex qbus tria milia quingentos laborātibus prepositi. ¶Pręparauit autē ferrum &
es ad opera: & ligna cedrina valde procera. hęc mittentibus sy donibus quibus manducauerat vt ei
hanc materiam ministrarent. amicis vero suis hęc dicebat se tunc gerere: vt regnaturo post se filio pre-
paratam materiam ad opus fabricę derelinqueret. & non tunc cum esset nouus & inexpertus propter
etatem circa talia laboraret. sed habens hęc pręparata citius opus impleret. ¶Vocans autem filiū sa-
lomonē p̄cepit ei vt succedens in regnū templū edificaret deo dicens quia eū volentē hoc facere pro-
hibuisset deus bellis & humano sanguine sordidatus. & prędixisset quia salomon iunior filius edifica-
ret tēplū. & quia vt hoc noie vocaretur nō ipse tanq̄ ꝓspexisset sed deus ei ꝓmisisset ꝓuinciā hebreorū
eius tpe fore fœlicē. & aliis bonis & pace quod est omniū valde pręcipuū sed & bellorū atq; seditionū
intestinarū futuram maximam libertatem. Tu igitur inquit quando & ante natiuitatem a deo rex fore
monstratus es. enitere etiam in aliis prouidentia eius dignus esse & pius existere simul & iustus & fore
tis. Mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moysen tradidit & tu conserua: et alios nequaq̄ pre-
tericari permittas. Templū autem qd te regnante sibi fieri ipse pręcepit deo reddere festinato. Nō pa
uescas magnitudine opis nec labore terrearis. Cūcta nāq; tibi añ meū obitū p̄parabo. Scito siq̄dē auri
talenta iā collecta decē milia: argēti vero cētū milia talētorū. Ferri vero & eris pōdus qd & numerū pos

Colonorū nūe rus quorū partē lapidū cesores i stituit partē ali am vectores de putauit.

Dauid ad salo monē regni suc cessorē exhorta tio vt templum deo edificet.

Exhortat; da uid salomonē fi liū suū ad virtu tes āplexandas

set excedere prępararí: lignorum & lapidum maximã copiam. habes autem & super hęc & qui lapides possint cedere & fabricas instruere multa milia virorũ: et si quid his defuerit adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator deum habendo patronum. ¶ Pręcepit ergo principibus populi D
quos fabricare pręceperat filium adiuuare & bonis omnibus abundantes circa dei vacare religionẽ
dicens pro his fruituros pace simul & quiete quę deus iustis & pijs omnibus cõsuetus est repensare
Pręcepit edificato tẽplo intus archã ponere. Edificato siquidem templo archam pręcepit illic & sancta vasa recondere. dicens q̃ ante multum tẽpus hoc templum habere debuerant nisi patres nostri deo inobedientes fuissent. cum deus vtiq; sibi templum postq̃ hanc terram obtinuerunt edificare p̃cepit. Hęc itaq; ad principes suos dauid et ad filium locutus est.

¶ Dauid senio confectum (concilio inito) abisach virgo dormiẽs secum calefaciebat quę integra permansit: adonias itaq; quartus filius dauid regnũ ambiens paternum (ioab & abiathar sibi fauentibus) fratres suos cum suis fautoribus ad cõuiuium vocat: spretisq; salomone fratre & sadoch sacerdote & natham propheta. quo cognito bersabeę regem (consiliante nathã) pro regno salomoni ipetrando aggreditur. ad quem etiam propheta nathã accedit de futuro rege sermonẽ faciens quibus iurauit rex salomonem post se regnaturũ: ipsumq; regio iumento impositum foras ciuitatem deduci & oleo sancto iungi in regem pręcepit. ficq; regio collocato salomone solio letati sunt populi magnam facientes festiuitatem.

Cap. xxj.

Dauid senio cõfectum cõcilio abisach virgo secũ dormiẽs calefaciebat manẽs integra.

ET cũ esset iam senex & corpore frigidus: ita vt propter etatem sic algeret: vt neq; multis pelli 3.R.
bus adopertus calefieri posset. congregati medici & conciliũ facientes tentauerũt vt ex omni regione hębreorum speciosa virgo eligeretur quę cum eo dormiret. Hoc enim contra frigus fore remediũ vt eum puella virgo foueret. Ad quam rem adolescentula in ciuitate reperta est quę mulieres pulchritudie sua cũctas excelleret / nomine abisach: que dormiens solũmodo cum rege calefaciebat eum. Rex autem ad causas venereas (quę iam senectute defecerãt) ad coitum mulieris nõ valebat. E.
¶ Quartus igit filius dauid iuuenis speciosus atq; ꝓcerus ex muliere agith natus noie adonias q̃ post absalon fuerat procreatus habens regnandi superbiã dicebat amicis quia ipsum oporteret in regnum succedere: fecitq; sibi currus multos & equites / & quinquaginta viros procurrentes instituit. Quę cum videret pater non corripuit eum / neq; impetũ voluntatis eius abstinuit donec agnosceret pro qua causa talia cogitaret. Habuit autem adonias huius rei cooperatores principem militię Ioab & abiathar sacerdotem / cui solummodo resistebat sacerdos sadoch / & natham propheta & banaias qui supra corporis custodes fuerãt: & simas amicus dauid: & omnes viri fortissimi. ¶ Cumq; prępara sset adonias
Adõias fratres ꝓter salomonẽ ad conuiuiũ vocat. cenam extra ciuitatem circa fontem qui erat in orto regali: & omnes fratres pręter salomonem illic vocasset: necnon & principem militię Ioab et abiathar: & principes tribus iuda sadoch solũmodo sacerdotem & natham prophetam & banaiam & omnes diuersę voluntatis ad conuiuium non vocauit.
Cõciliũ nathan ꝓphete datum bersabeę pro regno salomoni ipetranda. ¶ Hęc autem matris salomonis bersabeę nathã propheta nũciauit dicens. Adonias rex est: & dauid hoc ignorat. Deditq; illi conciliũ vt saluaret se & filium suũ salomonẽ / & ingressa ad dauid diceret ei sola / quia ipse quidem iurasset post se regnaturũ salomonẽ. & quia adonias iam teneret imperiũ. Qua regi loquente ꝓpheta se asseruit ingressurũ & eius verba sub testimonio firmaturũ. Credens autẽ verbis prophetę bersabeę introiuit ad regem. Et cum solẽniter adorasset silentio ei omnia quę propheta monuerat explicauit conuiuiũ Adonię. & vocatos ab eo Abiathar sacerdotẽ / & Ioab principẽ militię & eius filios absq; salomone / & necessarios eius amicos non vocatos insinuans: dicebat ei quia omnis populus sustineret quẽ rex ordinare vellet / rogans vt haberet in animo quia post mortẽ eius ille regnans eam & filium eius vna perimeret. ¶ Cumq; adhuc loqueretur mulier cũ rege: nũciauerunt ei 3.R.
Nathã ad dauid ingressus de futuro rege sermonẽ facit. quia nathã eum videre vellet tege iubente vt veniret. Ingressus natham interrogauit si ea die regem fecisset adoniam & ei principatũ populi tradidisset: dicens eum splendidũ valde fecisse conuiuium. & omnes regis filios pręter salomonem ibidem inuitasse. & principem militię Ioab qui cum plausu nimio epulari / & lusu alias luso eternum eius optabant efficere principatum: adijciens. neq; me inquit neq; sacerdotẽ sadoch vocauit: nec banaiam qui supra corporis custodes erat positus: & iustum esse vt omnes agnoscerent si eius factum fuerat voluntate. ¶ Hęc dicente Natham prępecit vocari bersabeę.
Iuramentũ dauid de salo. regnaturo. Paululum namq; e cubiculo discesserat: ingrediente propheta. Cumq; venisset mulier: rex ad eam. Iuro te inquit tibi per deum nostrum excelsum: filium tuum Salomonem esse regnaturum sicut & primitus iurauí: & hunc super meum solium fore sessurum: & hoc hodie celebrandum. Cumq; mulier adorasset eum / & longeuam ei optasset vitam: sadoch sacerdotẽ & et banaiam vocari pręcepit. Quibus
Iubet dauid salomonem regio iumẽto ipositu; iungi in regem. veniẽtibus iussit vt sũpto nathã ꝓpheta & armatis q̃ circa aulam regiam residebant: imponẽtes eius filium salomonem in iumento regio foras ciuitatem ducerent: ad fõtem qui dicitur geon: & eum oleo sancto vngentes cõstituerunt regem. Sadoch sacerdotem & Natham prophetam hoc celebrare prę-

cepit:sequentesq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes ſeternum viuere regē ſalomonē &
A eum ſedere in ſolio regio conſtituerent:vt agnoſceret omnis populus q; ei traditum a patre fuiſſet imperium. Salomoni vero mandauit de regno:vt pie ac iuſte circa hebream gentem & tribum iuda viueret. Cumq; banaias optaſſet vt eſſet deus propitius ſalomoni:repente inſigniter & nullam habētes moram impoſuerūt ſalomonem in regia mula /educenteſq; eum extra vrbem ad fontem & oleo vngē tes introduxerunt rurſus in ciuitatē fauentes et longeuū fieri regnum eius deprecātes. Deinde veniē tes ad domum regiam eum ſedere fecerunt in ſolio regis. Tunc omnis populus mox cōuerſus ad epulas & magnam feſtiuitatem: letatus eſt in calamis aliiſq; muſicis organis delectabatur exultans ita vt diuerſitate organorum et melodia muſica omnis terra & aer vndiq; echo reſonaret.

Salomon in regio ſolio collocatus letāte populo.

¶ Audita ſalomonis vnctione adonias & qui cum eo erant turbati ſunt et fugerunt:ſed ſalomon (cognito q; adonias timens altaris cornu teneret)vocauit eum ſibi peccatum cōdonans cōuocatis inſuper omnibus populi principibus ſacerdotibus & leuitis manifeſtauit dauid ſe Salomonem filium ſuum regem effeciſſe: ordinauitq; circa templi fabricā officiarios iudices ianitores et cantores et ex domo eleazar ſacerdotis ſexdecim.ex domo autem ithamar octo ebdomadarios inſtituit: & eos(qui de germine moyſi erant) eminentes pręcepit honorare.diuiſit quoq; exercitum per duodecim cohortes vnicuiq; cohorti iudicem inſtituens.

Audita ſalomonis vnctione timuit adonias& qui cū eo erant. Ionatha Abiathar ſacerdotis filio que fctā fūt cōtra ſalomonē nunciante fugit adonias & qui cū eo erant.

Capi.xxii.

i.c.i. CVmq; ſenſiſſet clamorē adonias & qui conuiuio eius pręſentes erant turbati ſunt. Dicebatq; ioab non ſibi placere ſonum tubę quem audiebat. Dumq; de cunctis in conuiuio conſtitutis nullus guſtaret cibū. ſed omnes diuerſis cogitationibus ihererent: cucurrit ad eos ſacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cumq; vidiſſet adonias iuuenē & dixiſſet boni eum nūciį fore/ille eis pandit vniuerſa de ſalomone & volūtatem regis dauid aperuit. Exilienteſq; mox e conuiuio adonias & omnes qui vocati fuerāt a ſede regali fugerunt. Metuens autem adonias regem
B pro his quę fuerant geſta:ſupplex factus eſt. ¶ Et dum cornu altaris teneret hoc feciſſe eum nūciatū eſt Salomoni:& quia rogaret vt ab eo acciperet iuſiurandum:& quia non haberet rex circa eum huius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret. Ille vero manſuete miſit temperanter egens:et ab illo quidem eum dimiſit illeſum. dicens q; ſi caperetur aliquid denuo nouitatis perferre: ipſe punitionis auctor exiſteret. et mittens iureiurando prębito euocauit eum. Qui dum veniſſet & adoraſſet/ iuſſit eum ad domum propriam remeare nichil de cetero metuentē: vt tamen bonum pro ſua maxima vti
i.c.ii. litate exhiberet admonuit. ¶ Volens autem dauid oſtendere totius populi ſe filium regem effeciſſe/cōuocauit principes vniuerſos in hieroſolyma & ſacerdotes et leuitas:& dinumerans eos primum inuenit ab anno triceſimo vſq; in quinquageſimū exiſtentes triginta octo milia. Ex quibus inſtituit curatores fabricę templi/viginti tria milia:iudices autem populi & ſcribas eorum ſex milia.ianitores autem domus dei quattuor milia:totidē qui hymnos dicerent deo cantantes in organis quę dauid ſicut prędiximus inſtituit. Diuiſit autem eos etiam per generationes: & ſegregans ex tribu ſacerdotes/ inuenit eorum generationes viginti quatuor.ex domo quidem eleazar ſexdecim & de ithamar octo & pręcepit vt vna/quęq; generatio miniſtraret deo per dies octo/a ſabbato vſq; ad ſabbatum omniū. et ita generationes ſortem acceperunt pręſente dauid & ſadoch et abiathar ſacerdotibus & principibus vniuerſis. Et prima quidem generatio conſcendens ſcripta eſt/prima & ſecunda pariter & tertia. et conſequenter vſq; ad viceſimam quartam: & hęc diuiſio permanſit vſq; ad pręſentem diem.

Cōuocatis principibus & ſacerdotibus dauid oſtendit ſe filium regem effeciſſe.

Dauid(omnibus cōuocatis principibus & ſacerdotibus & leuitis) manifeſtauit ſe filiū regē effeciſſe.

C ¶ Fecit autem & de tribu leuitarum partes viginti & quattuor:et ſortiti eodem modo cōſcenderunt/ vt ſecundum ſacerdotium octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent. Inſtituit autem eos qui erant ex germine moyſeos eminentius honorare. & fecit eos cuſtodes theſaurorū dei atq; vaſorum quę reges deo dicare contingeret: Iuſſitq; omnibus de tribu leui ſimul & ſacerdotibus vt ipſi die noctuq; deo ſeruirent ſicut eis pręceperat moyſes. ¶ Poſt hęc autem diuiſit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus ſuis & centenariis et tribunis. habebat autē vnaquęq; cohors viginti quatuor milia virorū quos obſeruari pręcepit per trecentos dies a prima hora vſq; ad nouiſſimam ſalomonē regem cum centenarijs & millenarijs. ¶ Conſtituit autem iudicem vniuſcuiuſq; cohortis quem bonum iudicauit & iuſtum:& tutores theſaurorum & vicum & agrorum:alios autem iumentorū quorum nomina non credidi neceſſarium reminiſci.

Diuiſa tribu leuitarū ſecundū ſortē eos qui ex germie moyſeos erant pcepit dauid magis honorare.

Vnicuiq; cohorti iudicē iſtituit

¶ Conuocatis in eccleſias principibus populi & ducibus de templo edificando verba facit: monetq; filios ſuos vt non grauiter q; ſalomonē fecerit regem ſed eum tanq; electum vt dominū honorarent:hortaturq; ſalomonem mandata dei cuſtodire: cui omnibus videntibus deſcriptionē templi & cōſtitutionē tradidit quāq; edificationem omnes magno ſtudio amplexati ſunt oblationes maximas condonantes proſtratiq; in terra gratias ipſi dauid referunt. ſecundo quoq; & ſalomonem in regem vnxerunt.

Capitulum.xxiij.

Dauid ad oīes officiarios de edificando tēplo verba facit.

CVmq; hęc ſingula prędicto modo diſtribuiſſet: conuocans in eccleſiam iudices hebreorum & principes tribuum & duces cohortum & qui in vnoquoq; actu aut qui ſuper poſſeſſionē D regiam fuerat conſtitutus: ſtanſq; in excelſiore ſolio rex ait. Fratres noſſe vos volo quoniam templum deo edificare deliberans: aurum multum preparaui pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per nathan prophetam propter bella quę pro vobis geſſi ex inimicorum cedibus pullutam habens dexteram: ei templum edificare ſed filium michi ſucceſſurum in regnum hoc implere prędixit. Nūcio itaq; quoniam dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet in iſtis iudam fuiſſe regem. & meipſum cum ſex fratres haberem prępoſitū: et ab eo percepiſſe regnū et nullum meorum grauiter hoc tuliſſe. Et ego depoſco meos filios vt non inter alterutros ſeditiones exerceant: ſalomone regnum ſuſcipiēte: ſed agnoſcentes q̄ eum deus elegit ferant eum libēter vt dominum. Non enim grauis debet eſſe dei voluntas quando nō extraneo ſeruiūt ſed magis letentur in fratrem honorem imperiumq; poſſidentem: eiq; participantes. Oro itaq; vt promiſſiones dei perducantur ad finem: et fœlicitas in cuncta prouincia feminetur: omniq; tempore teneatur: ſicut etiam ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus prebiturū. Erunt autem hec firma & terminū bonum habitura. ſi piū & iuſtum et cuſtodem paternarū legum temetipſum o fili prebueris. Si vero has non cuſtodieris: mala ſcito te eſſe paſſurum. Rex itaq; dum hęc compleſſet verba: ceſſauit. ¶ Deſcriptionē vero et conſtitutionem edificij templi omnibus videntibus ſalomoni tradidit quemadmodū fundamenta domus & ſuperiora et quanta & qualis altitudo & latitudo fieret: necnon quanta vaſa aurea & argentea: quorum pondus ipſa decreuit. Monuitq; eum ſermonibus vt omni inſtātia immineret in opere vtq; principes & leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius etatem: & q̄ cum deus illum eligeret qui & fabrice templi & preſul eſſet imperij: facile illis & non valde laborioſum edificium fore dicebat. cum ipſe auri multa talenta plurima vero argenti & ligna: dum & fabrorum multitudinem & lapides cedentium pręparaſſet: necnon ſmaragdos & alios lapides precioſos. ſed & nunc oblationis primitias faciens. alia tria milia talentorum auri puriſſimi ſe prębiturū eſſe dicebat: ad aditum & cursum dei faciēdum de quo cherubin eſſent: ſub quibus cōſtituerent archam. ¶ Cumq; tacuiſſet dauid principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multum ſtudium oblationis habentibus & pmiſſiones claras & magnificas exhibētibus: quę etiam ſunt implete oblata ab eis ſunt auri quidem talēta quinq; milia & ſta teres decem: argenti vero talenta decem milia: ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; precioſos lapides habuit: obtulit. et inter theſauros dedit cōſeruādos quorū agebat curam pronepos moyſeos lahis. In his itaq; omnis populus exultabat: ſed & dauid videns ſtudium & munificentiā procerū ac ſacerdotum & ſimul vniuerſorū deum benedicebat magna voce patrem eum & genitorem omniū eſſe proclamans. ſed & opificem rerum humanarū & diuinarum & quibus eum ipſe prępoſuiſſe pręſulem ſimul & curatorem feciſſet generis hebreorū & fœlicitatis eorum quorum ei prębuerat principatum. Inter hec autem orans & omni populo bona ſemper optans & ſalomoni filio mētem ſanam & iuſtam et in cunctis partibus virtutem incolumitatē iuſſit: vt etiam populus benediceret deum. Illi vero proſtrati in terra: adorauerunt & egerunt gratias dauid pro omnibus quę eo regnante potiti ſunt.

Oblatiōes principū ſacerdotū & leuitarū & aliorū p tēpli edificio.

Populi grās dauid in terra proſtrati agunt.

¶ Altera vero die deo hoſtias celebrauit: vitulos mille: & totidem arietes: et agnos mille. quos in holocauſtis obtulerunt. Sacrificauerūt pariter & pacificas multa milia ouium occidentes: & tota die rex feſtiuitatem habuit cum omni populo. Sed et ſalomonē ſecundo vnxerunt oleo regem fecerunt & ſadoch pontificem vniuerſę plebis: deducentes ad regalia ſalomonē et ſedere facientes in ſolio patris. Ab illo namq; tempore ei cunctus populus ſeruiebat.

Secūda vnctio ſalomonis in regem.

¶ Monet moriens dauid ſalomonem iuſtum eſſe circa proximos & pium erga deum ſed & iniquitatem ioab punire cōmendatq; berzelai filios in recompenſationē patris et ſemei blaſphemiā decenter prępcipit vlciſci. Sicq; mortuus dauid anno etatis ſeptuageſimo laude digniſſimus & a principibus imitandus ſepultuſq; in hieruſalem diuitias tantas reliquit q̄tas nullis neq; hebreorum neq; gentilium rex habuiſſe dignoſcitur; quarum diuitiarum tempore hircani & tempore herodis manifeſtum habitum eſt teſtimonium.

Cap. xxiiii.

Monitio dauid morientis ad filiū ſalomonē.

POſt paululum vero tempus & dauid egritudine et ſenectute cōfectus ſciens ſe moriturum. vocauit filium ſalomonem & hęc ei locutus ē. Ego quidem o fili iam ad vniuerſorū debitum ad pres procedam meos cōmune gradiens iter oim q̄ nūc ſunt q̄q; futuri ſunt: illic pgens vñ nō licet vlterius remeare. & quę in hac vita gerūt agnoſcere. Qua ppter adhuc viuēs iuxta mortē cōſtitutus ea te moneo quę dudū edixi ſuadēs tibi vt ſis qdē iuſtus circa ſubiectos: pius aūt circa deū q̄ tibi dedit iperiū: atq; mādata ſerues & leges q̄s ad nos p moyſen ipſe trāſmiſit: et neq; grā neq; inimicitijs neq; cōcupiſcētia neq; alia paſſione cōſtrictus: has forte cōtemnas. Dei namq; fauorē amittis ſi legis pręuaricator fueris. et ediuerſo eius prouidentiam in te conuertis ſi talis fueris qualem oportet eſſe

Iuſtū circa proximos eē & piū circa deum monet filium.

rectorem imperij. Sed etiam ego deum exoro vt genus nostrum regnum tēpore vniuerso possideat
A nec altera domus habeat hebreorum principatū: sed vt nos ipsi per secula eterna regnemus. ¶ Esto autem memor iniquitatis ioab: qui per zelum occidit duos militię principes iustos et bonos abner filium ner et amasam filium iethra: quorum mortem vt fuerit visum tibi defende: quoniā potior atq; potentior existens ioab penam hactenus declinauit. ¶ Commendo autem tibi et filios berzellei galaaditis quos in omni honore et prouidentia conseruabis: hoc munus prestando michi. Non enim initium benefaciendi conferimus sed potius repensamus: quia pater eorum michi in fugę tempore ministrauit. ¶ Sed & semei filium gera de tribu beniamin qui multum mihi in fuga posito blasphemauit profic iscenti et postea remeanti recurrit ad fluuium iordanis et fidem accepit q̄ nihil mali tunc pateretur: nūc causam rationabilem requirens decenter vlciscereris. ¶ Dumq; hęc filium monuisset de omnibus & amicis & his quos nouerat pena dignos: defunctus est cum vixisset annis septuaginta ex quibus regnauit septem annis in hebron super tribum iuda & menses sex: hierosolymis autem regnauit super prouinciam vniuersam annis triginta & tribus. ¶ Hic enim vir fuit optimus et omni virtute preditus quas esse oportet in regibus quibus tantarum gentium committitur salus fortis qualis non fuit alius. Nam in certaminibus quę propter subiectos habuit primus ad pericula properabat laborare et pugnare milites inuitans: ipse operando potius nō sicut dominus imperando. Ad intelligendum et considerandum de futuris et dispensationem presentium nimis idoneus castus: māsuetus benignus circa eos qui calamitatibus erant iustus et nimis humanus. In his autem quę regibus precipue conueniunt in nullo penitus nisi q̄ circa vxorē vrię magnitudine potestatis deliquit. ¶ Re
B. liquit autem & diuitias quantas nullus alius regum neq; hebreorum neq; gentium aliarum. ¶ Sepeliuit aūt eum filius salomon in hierosolymis decenter nimis et alias res quę solent circa exequias regias ministrari: et multas diuitias cum eo recondidit. Magnitudinem ex his quę dicturus sum poterit quilibet agnoscere. ¶ Post tempus enim annorum mille trecentorum hyrcanus pontifex dum ciuitas obsideretur ab anthiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrij volens dare ei pecunias: vt ab obsessione recederet et exercitum suum auferret: non habens vnde hoc adimpleret aperuit vnum locum sepulchrorum dauid: et sublatis tribus milibus talentorum partem dedit anthiocho: et ita nimitatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabimus. ¶ Post hęc autem multo annorū tempore iā transacto: rursus herodes rex alium locū aperiens plurimas exin de pecunias tulit nullus autem eorum loculos regum inuenit. Erant enim sub terra mechanico modo reconditi: vt ingredientibus in monumentum nullatenus possent esse manifesti. Sed et his quidē hęc non indicasse sufficiāt

¶ Explicit liber septimus

Dauid salomonē iniquitatem ioab punire admonet

Cōmēdat filios Berzelai recōpensationē bonorum receptorum ab illa.

Oblitus dauid anno etatis suę septuagesimo et regni eius nepilogus.

Laudes dauid valde notande et a pricipibus imitande.

Diuitie dauid

Sepultura dā in hierusalem.

Diuitiarūq; dauid testimoniū tēpore hircani pontificis aperiētis dauid sepulchrum

¶ Incipit liber octauus antiquitatum

¶ Salomon regi (mortuo patre (omnibus fauentibus adonias (bersabee mediatrice) Abisach petit vxorem quem iniuste petentem iracundia motus rex iubet occidi (matri sue prius constituto iuxta regnum solio) abiathar quoq; sacerdotem in exilium mittit domo ithamar priuata sacerdotio ioab quoq; (audita adonie morte) perterritus fugit ad altare vbi banaia (iubente rege) occiditur qui (occiso
C ioab (princeps militie constituitur et sadoch solus sacerdos semei quoq; (cui preceptum est in domo manere nec torrentem cedron transire) precepti transgressor occisus est.

Capitulum primum.

C.i Auid itaq; regis virtutem: quantorumq; bonorum auctor extiterit contribulibus suis qnantaq; pugnans gesserit: q̄ longeuus sit mortuus: in precedente declarauimus libro. Salomone vero eius filio adhuc etate iuuenculo suscipienti regnum quem viuens adhuc pater dominum populi vniuersi voluntate dei constituit sedente videlicet eo in solio patris omnis equidem populus: sollemniter fauit. vt assolet in regis initio quatenus eius res optime gerētur: et vsq; ad senectutē fœliciter permaneret in regno. ¶ Adonias autē qui etiā patre adhuc viuēte tēperauerat regni culmē iuadere ingressus ad reginis mrem berzabee eaq; hūiliter salutata requisitus ab ea si ꝓ aliqua petitiōe veniisset ediceret ꝓmittere se ei tota volūtate cōferre. Adonias ita locutus est nosti q̄dē: & ipa regnū: & ꝓpter etatē & ꝓpter populi volūtatē fuisse meū sed decreto dei ad salomonē tuū filiū peruenisse: me tñ cōplecti profitetur & gratis seruire. et libēter agere que gesta sunt. His dictis pariter postulauit vt apud filiū eius fratrē suum intercederet: eiq; suaderet dari sibi abisach quę cum patre eius dormierat vxorē dicēs quia pro senectute non eam pater agnouisset sed adhuc virgo consisteret. Berzabeę vero et ministraturam sibi hoc negotio studio promisit: & nuptias promereri: propter vtrumq;: quia & rex vellet ei prestare aliqd: & illa ꝓ eo ꝓna voluntate deposcere. Adonias autem spe nuptiarum letus abcessit Salomonis

Salomōi regiones pfe mortuo fauerunt.

Adonias bersabee mediatricē procurans abisach petit vxorem.

Salomon matri solium iuxta regnum iussit apponi.

autem mater repẽte perexit ad filium locutura de quibus adonie supplicãti promiserat: & occurrẽte filio sibi eãq; complectente cum deduxisset eam ad locum vbi solium erat regiũ cõstitutum rex aliud soliũ a dextris matri iussit apponi. Cumq; sedisset bersabee: vnum inquit o fili munus petendi michi cõcedere ne velis q̃si difficille denegare tristẽq; discedere. Cui salomõ vt ipleret quod vellet ait: quia sanctũ esset matrimonia p̃bere. Culpabat tamẽ eius petitionis initiũ: quia tanq̃ non habẽs firmissimã adeptionis spẽ: huiusmodi verba p̃ferret: et adhuc quicq̃ sibi negare metueret: Tunc illa rogabat vt virginẽ abisach adonie fratri donaret vxorẽ. Hoc verbum rex iracunde susciꝑs: dimisit matrẽ dicẽs quoniam adonias causas nimis eminẽtes appeteret & mirari se quomodo nõ posceret etiã regnum quę quasi seniori abisach dandam rogaret vxorẽ: qui potẽtes haberent amicos Ioab principem milicie: et abiathar sacerdotem. ¶ Mittens itaq; Banaiam q erat supra corporis custodes: fratrẽ adoniã precepit occidit ¶ Vocans aũt et abiathat sacerdotem dixit. Dignum quidẽ mori hoc te liberat quia et cum patre meo sepius laborasti et archam cum eo in hac regione vexisti. Hoc aũt tibi ꝓpono supplicium eo ꝙ fueris cum Adonia cõductus & consenseris: vt neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ingrediaris: sed pergens in tuã patriã inagris digito. et hanc conuersationem donec viuis exercet o quoniã peccasti: et non est iustũ habere te sacerdotium. ¶ Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est ꝓpter p̃dictã causam sicut deus antea Hely p̃dixerat: trãsiuitq; ad genus phinees. i. ad sadoch ¶ De genere vero phinees: tẽpore quod ad domũ Ithamar sacerdotium trãsmigrauit: hely primo põtificatum accipiẽte: isti descendisse noscuntur: qui a sacerdotio sunt priuati Vachar filius ioseph sumi sacerdotis huius autẽ filius ioathan autem. Ioathan autẽ marioth Marioth vero asaphi. Asaphi vero achitob. Achitob autẽ sadoch q primus a rege sacerdos est effectus. ¶ Igitur ioab militie princeps peremptũ audiẽs adoniã valde perterritus est: erat eni eius amicus potius q̃ salomonis & hoc periculum propter eius fauorẽ non irrationabiliter suspiscatus: fugit ad altare credens sibi cautelam religionis, interuentu pietatem regiã profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum mittẽs baniam iussit eum adduci: vt in eius iudicio satisfaceret. Ioab autẽ ait non se relicturum esse sacrarium: sed ibi potius q̃ in alio loco morturum. Quod cum banaias renũciasset regi: p̃cepit salomõ ibi sicut vellẽt caput abscidi & hanc eum recipere penã pro duobus militie principibus quos indecẽter occiderat & eius cadauer sepelire vt peccata que gessit eius nunq̃ deseruerãt genus: et ioab morte ipse pateretq; eius esset inoxius Quod cũ feciſſet banias: princeps ipse militie totius constitutus est exercitus. Sadoch autẽ solũ sacerdotẽ fecit: in loco abyathar quẽ remouit. ¶ Semei vero precepit vt domũ sibi edificaret in hierusalem ibiq; maneret. et torrentem cedron transgredi non auderet Quod si trãscederet vltionẽ mortis incurreret. Super hãc minationẽ iurisiurãdi eum religione constrinxit. Semei autẽ hoc precepto salomonis gaudere se dicẽs atq; seruare: insuper adijciẽs iusiurandũ: relicta patria in ierosolimis habitabat. Transactis autẽ annis tribus audiens duos seruos qui ei fugerãt in geth cõmorari perrexit vt quereret eos Quo cũ eis reuertẽte. cognoscens rex quia & mandatũ eius & iusiurãdum spreuisset: grauiter hoc tulit eoq; vocato tu inquit iurasti: nõ te me esse relicturũ neq; ab hac ciuitate aliquatenus ad aliã recessurũ. Nõ ergo iurisiurãdi effugies vltionẽ: sed etiã pro quibus patrẽ meũ fugientẽ iurijs affeciſti dabis nunc penas: vt cognoscas quia non lucrantur qui non repente pro sua iniusticia puniuntur: sed omni tempore quo se putant nihil patiendos in timore consistere crescit eorum pena: et causa maiore perficitur qua peccasse noscuntur. Tunc semei banaias iussu regis occidit.

Petitio bersabee pro adonia quam salomon iniustam iudicauit

Iubet salomon adoniam occidi banaię

Salomon abiathar in exilium mittit ipsum a morte ꝓseruãs.

Domus ithamar sacerdotio priuatur.

Ioab (audita adonie morte) p territus fugit ad altare

Iubet salomon caput iob abscidi in sacrario.

Banaias princeps militię occiso ioab constituitur & sadoch solus sacerdos.

¶ Salamone muris potioribus iherusalem edificãte egiptiorum regis filiam duxit vxorẽ Cuiq; in mõte hebron sacrificanti deus per somnũ apparuit promittẽs quicquid vtiliter vellet peteret optineret cuius petitio exaudita est & maiora sibi promissa sunt Cuius vtiq; approbata est sapientia prolata. inter mulieres meretrices indicio eius gloria in expensarum magnitudine manifestatur et sapientia in conscriptis canticis & parabolis Necnon scientia ipsius in omniũ arborũ fumẽtorũ aquatiliũ alialiũ volatiliũ & terrestriũ naturali cognitione Sed etiã incãtationũ contra demones ad hominum vtilitatẽ noticia et institutione coniurationum ostensa est.

Salomon regis egiptiorum filiam duxit vxorẽ muris q; hierusalem potioribus edificauit

Capitulum secundum.

CVmq; salomon iam regnum haberet firmum punitis omnibus inimicis duxit vxorem filiam pharaonis regis egiptiorum edificatis muris iherosolimorum multum potioribus atq; munitioribus: q̃ primitus extiterunt. De cetero maxima pace gubernabat imperium in nulloper iuuentutem circa iusticiam: legumq; custodiam aut paternorum mandatorum memoriam minor existens: sed cuncta quacumq; etate prouecti sapientia perfecti faciunt: & integritate precipua celebrabat. ¶ Placuit ei vt veniens in hebron in altari ereo quod feceramus oles sacrificaret deo. Tunc ille mille oues obtulit in holocaustum Quod dum feciſſet precipue deus visus est honorasse apparuit que ei ea nocte per somnium precipiens vt quedam sibi ꝓ cultu pie

A tātis peteret confiteri. Salomon autē optima et eximia postulabat: quę deus grate preberet & viriliter homo perciperet. Non igitur aurū non argentum: non alias diuitias vt hō inuenis sibi dari de precatus est hęc enim apud multos sola putantur magna: et dei esse dona prępcipua. ¶ Redde michi domine mētem sanā: & prudentiam bonam vt circa populum iustum possim verumq; proferre iudiciū Hijs petitionibus placata diuinitas gloriam de inimicis & victoriam: prę omnibus intellectum ac sapientiam quale nullus alter hominum habuit: nec regum nec priuatorum seruaturumq; se etiam potibus eius imperium multo tempore esse promisit si iuste viueret: et ei obediret: patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hęc audiens salomon dicta repente exiliuit a somno: et adorans eū i hierosolimā remeauit et ante tabernaculū ūsacrificijs celebratis epulas vniuersis exhibuit. ¶ Hijs

:.3 itaq; diebus iudicium apud eū deductum est cuius terminum erat inuenire difficile. Causā vero vñ iudicium salomon prouenerat necessarium iudico proferre: vt legētibus iurgijs nota sit difficultas Et si talia quidem inserātur: quasi ex imagine egregij decreti cito possint huiusmodi proferre sentētiā ¶ Due ad eū mulieres socia cōuersatiōe venerūt quarū quę lesa videbatur prima cœpit hęc verba pferre habitabāmus inquit o rex ego et hęc mulier in vna domo. Contigit autē ābabus vt vna die eadem hora pareremus transacta iam tertia die dormiēs hęc super suum filium incubuit & eū violēter occiderit. Tollensq; meū ad se cōtulit: et mortuū in vlnas meas dormientis apposuit. Mane facto dū vbera porrigerem filio meū quidē nō repperi huius aūt mortuū michi adiacere cognoui. Et miseram certius hoc turbataq; considerans: factum scelus ispexi vnde repetens meum filium et non recipiens: ad tuum domine remediū cōuolaui. Dum enim sole simus et nullum qui nos arguat metuamus contēpnens hęc denegare persistit. Hijs dictis: requisiuit rex quid allegare vellet et altera. Qua negāte q; hoc feciset: et dicente suū viuere filium: et aduersarie sue fuisse defunctum. Cū nullum posses inuenire huius rei iudicium: sed in eius descriptione omnium mens cohereret solus rex huiusmodi

B quęstionem inopinanter exoluit iussitq; deferre et mortuum & viuum infantem locauitq; quendam amigerum prępcipiens vt euaginato gladio ambo diuiderentur infātes: vt vtreq; medietatē: et eius qui mortuus erat & qui viuebat acciperet. In hoc autē iudicio omnis quidam populus ignorans sententiam deridebat quasi ab adolescente rege prolatā. Inter hęc autē vera matre proclamāte ne hoc fieret: sed potius vt infantulus eius socie traderetur: sibiq; sufficere dicente vt tantum viueret eumq; videret: licet alterius esse putaretur: et ediuerso altera preparata vt diuisum videret infantē: insuper veram matrem tormentis affici postulante: cognoscens rex vtriusq; voces de vero cordis fonte prolatas. reclamante quidem ne perimeretur infantulus iussit filium redonari. veram matrem eam esse cognoscēs. Alterius vero malicia accusauit: quę necato proprio filio etiā suę amice natum videre cupiebat extinctum. ¶ Nocitaq; magnum exemplū & prępcipuum sapiētie & prudentię eius iudicium populus credidit vniuersus: & ex illo tanq̄ diuinum habētem sensum omnis inspiciebat. ¶ Isti siquidem principes militie & duces erant in omni prouincia. In tribu quidem effraim vrias in regione autem bethleem dechis. Dorosen autē & maritimorum regionē abiā. Asaph habuit sub potestate sua

:4 duces: duxitq; filiam salomonis vxorem. Campus autē maximus erat sub banaia filio bachi cui adiecta est terra ad iordanem vsq; protēsa. Galaditē vero & gauladiten vsq; ad montem libanū & censum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habēs sub se gabiar gubernabat eas. Achinadab aūt totius galileę vsq; ad sydonem curam habebat: & ipse duxit filiam salomonis nomine basina. Mariti

C ma vero quę circa arcē ciuitatis sunt posita habuit banach. fabath aūt montē tabir alias tabirū & carmelum et inferiorem galileam. Regionē autem vsq; ad iordanem fluuium constitutā basan, dispone bat. Semei autē sors beniamidis erat munita. Gabar autē habuit regionem positam transiordanem Et super omnes hos vnus positus erat princeps. Mirabile siquidem incrementū habuit & populus hebręorum & tribus iuda: conuersi ad terre culturam. Nam pace potiti. & ad bella atq; tumultus vlterius non abstracti insuper & desiderata libertatem adepti intemperantes erant circa substātias cōgregatas & eas potius semper extendētes. ¶ Erant autē regi & alij duces qui syriorum terras & alie

:4 nigenarū a fluuio eufrate distētas vsq; ad ęgiptū gubernabāt tributa colligētes ex gentibus. ¶ Inferebāt aūt & eius mēse quotidiane ad regale cōuiuiū simile choros trigita: farine sexagita boues sagina natos decē: & de pascuis vigīti: agnos sagiatos cētū. Hec oia pter illa que de vēationibus capiebāt. id est cervos & bubalos & volatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabant. ¶ Tāta vero multitudinē curruū habuit salomō vt q̄dragita milia p̄sepia equor⁹ subiugalū essent & pter hos duodecim milia eqtes quorū medietates regi i hierosolymis obseruabat reliq vero p vicos regios dispsi mānebāt Idē vero dux cui cōmissa erat mēse regal: expēsa etiā eḡs necessaria mistrabat deuehēs hęc ad locū vbi rex ipe morabat. ¶ Tāta itaq; deus pbuit salomoni prudentiā ac sapiētiā vt etiā hoies antiquos excelleret & nec egiptijs q sapiētia oībus differri dicunt cōpatus vl dicunt cōpatus vl modicū minus

Petitio salomonis a deo exaudita & vltra maxima ꝓmissio.

Iudiciū salomonis inter mulieres meretrices.

Iubet salomon ābos infātes et mortuū & viuū diuidi

Salomōis iudicio vera mater cognita

Alij principes salomonis super alienigenas.

Gloria salomonis magnitudine expēsarum.

Cãtica salomonis & parabole Omniũ arborũ iumẽtorũ terrenorũ aquatiliũ & agri aialium omniumq; rerũ naturã scluit.

esset. Cuiusvtiq; multũ nimis sapiẽtia ꝓcedebat. Trãscẽdit aũt sapiẽtia eius ẽt eos q apd hebreos tũc scientia clarere videbãtur: quę oia non ꝓteribo. ¶ Erãt autẽ ethã & themã & chalgal & dardanus filij madanis. ¶ Cõposuit aũt & libros de cãticis & modulationibus quinq; mile parabolarũ atq; similitudinum fecit libros tria milia. ¶ Per vnumqdq; enim arboris genus parabolam dixit ab ysopo vsq; ad cedrũ. Eodem modo de iumentis & de reliquis terrenis necnon aquatilibus & agri aialibus disputauit. Nullã namq; naturã ignorabat: inexaminatamq; prẽteriit: sed de omnibus philosophatus est & disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. ¶ Prestitit autem ei deus vt etiã contra demones ad vtilitatem hominum & eorum curas ediscere. Et incantationes instituit quibus egritudines soleãt mitigari. Modos etiã coniurationum quibus obstricti demones: ne denuo redeãt effugatur inuenit. ¶ Et hęc cura hactenus apud nos multum preualere dinoscitur: vidi etenim quendam eleazarum de gente nostra presente vespasiano & eius filijs et tribunis alioq; simul exercitu curãtem eos qui a demonibus vexabantur. Modus autẽ medicine fuit huiusmodi. intulit naribus eorum qui a demonio vexabãtur annulum habentem subter signaculum radicem a salomone monstratã. Deinde demoniũ per nares odorantis abstraxit: & repẽte cecidit homo. Postea coniurauit eum iuramentum obijciẽs salomonis ne ad eum denuo remearet: id est cãtica quę ille composuit super eũ ediderãt. Volens autem satisfacere atq; probare ꝑsentibus eleazarus hãc se habere virtutẽ ponebat ante eos aut calicẽ aquę plenum aut peluim: & demoni impetrabat vt hęc ab homine egressus verteret & vi dentibus ꝓberet iudicium q; hominem reliquisset. Quo facto sapiẽtia salomonis cunctis innotuit propter quam & omnes magnitudinis eius naturam cognoscerent atq; religionem: & vt nullum regis virtus de omni genere sub sole lateret hęc dicere sum compulsus.

¶ Hyarã salomoni nuncios mittenti scripsit salomon vt pro templi edificio mitteret artifices cui rescripsit hyram sibi in omnibus obsequiũ ministraturum promittẽs cuius volũtatẽ & fauorem salomon valde laudãs in donis & muneribus recõpẽsauit vnde inter eos hac largitate creuerũt amicitię & salomonis prudentia in multitudine operariorum & ordine quorum adoriam magister erat apparuit.

Capi. iij.

Hyram ad salomonẽ nuncios mittit.

Salomon hyrã regi scribens vt artifices ꝓ tẽpli edificio mittat rogitans.

Vdiens autẽ hyras rex tyri quia salomon dauid patri successisset in regno: & valde letatus quoniã dauid fuerat amicus: misit ad eũ salutẽs & ꝓpter ꝓsentia bona gaudens. Destinauitq; ad eũ salomon denuo litteras hęc habentes: rex salomon hyrã regi. Scito patrem meum voluisse deo edificare templũ & bellis frequentibus fuisse prohibitum: Nõ ei primũ desijt inimicos extiguere: donec eos tributarios sibimet subiugaret. Ego vero gratias ago deo ꝓ pace ꝓsenti ꝓpter cuius vacationẽ non dubito edificare tẽplum. Ipse namq; patri meo dixit a me hoc esse edificandum. Quapropter rogo vt aliquos mitti iubeas cum meis ad montem libani: qui ligna secare possunt. Ad sectionem namq; siluarũ sydonij sunt doctiores nostris Mercedes vero quas decreueris ego incidentibus ligna ꝓbebo. ¶ Legens aũt hyram hanc epistolã & in his quę scripta fuerant delectatus salomoni ita rescripsit rex hyrã regi salomoni. Dignum est equidẽ vt benedicatur deus: qđ tibi paternũ prebuit principatum: sapienti viro & omni virtute pollẽti. Ego autẽ in hijs omnibus delectatus: quęcũq; mandasti libentissime ministrabo: Incidẽs enim ligna procera cedrina pariter & cipressina per meos ad mare destinabo ꝓcipiẽs vt factis ratibus: nauigantes ad locũ quẽcũq; volueris ea deponãt: vt tui hęc ad hierosolimã deferãt: Sed & tu ꝓ hijs ꝓbe nobis frumẽta: eo q; horum nobis videatur esse inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitũ

Rescriptio hyrã salomoni in omnibus libentissime se ministraturum promittẽtis

Veritatis historie huius testimonium.

¶ Harũ igitur epistolarũ hactenus rescripta seruãtur nõ in nostris solũmodo libris sed ẽt apd tyrios Et si quis hęc voluerit integre cognoscere. rogans custodẽ monumẽtorũ publicorũ tyri ciuitatis: inuenit ea consona horum quę a nobis dicta sunt. ¶ Hęc itaq; dixi volẽs lecturos agnoscere q; nihil amplius extra veritatẽ ꝓferimus: neq; ex verisimilibus quibusdã aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiã componẽtes examinationẽ quidẽ fieri declinamus. & vt nobis credatur exigimus immo i nullo potius hęc recipi deꝑcamur nisi adhibita ꝓbatiõe & manifestis iudicijs: virtutẽ ipsius veritatis habeamus. ¶ Rex itaq; salomon: dũ ei fuissẽt littere tyri regis allatę voluntatẽ & fauorẽ valde laudauit: & ei quę poposcerat repensauit. Mittitq; singulis annis tritici triginta milia choros & totidem olei batos. Beatus autem capit sextarios septuagita duos. Eandem vero mensuram etiam vni ꝓbeat. Amicitię siquidem hyram & salomonis potius largitate creuerunt: & iurauerunt has esse iugiter permansuras. ¶ Rex autẽ induxit omni ꝑplo tributũ triginta miliũ operariorũ quatenus opus ꝑ multiludine sine labore cõstaret: diuisitq; eos valde prudẽter. Decẽ milia ei fecit icidere vnomẽse in libano mõte vt duobus mẽsibus remanẽtes ad ꝓpria reqescerẽt donec iterũ vigiti milia de finito tpe suũ opus iplerẽt ita cõtigebat q̃rto iã mẽse pores ac laborẽ denuo remeare. Sup hos ei laboratores scrutator iustitutus ẽ adorã. Erãt aũt ex hijs quos reliq̃rat dđ ad portãdos lapides aliãq; matiã viri septua

Salomon misit singulis ãnis tritici & ordei copiam regi hyrã & vini.

Prudenti a salomonis in multitudine operariorum & eorũ diuisione.

ginta milia & eoꝝ qui lapides incidebãt octoginta milia: & eorũ prepositi tria milia trecẽti. Velocitẽ-
A q; secabant lapides eximios ad fundamenta templi quos primitus poliebant & copulabant in monti-
bus: & ad ciuitatem deferebant. Fiebantq; hec non solum a prouincialibus structoribus sed etiam ab
artificibus quos miserat rex hyram.

¶ Tempore quo edificare templum cœpit Salomon descripto fundamentorum ipsius descriptionem
altitudinem/latitudinem & longitudinem inuenies circa quod triginta paruę domus fuerunt constru-
ctę Quodq; templum diuisit Salomon in duas partes duobusq; cerubin ibidem collocatis in medio
eorum archã collocãri prę cepit. Capitulum. iiij.

3.c.9 Quãdo salomõ incepit edifica-re templum.

Anno egressio-nis de ęgypto quigẽtesimo se cundo/ i biblia habeẽ quadrigẽ tesimo & octo-gesimo.

Epilogus ãnoꝝ

Fũdamenta tẽ.

Altitudo tẽpli & lõgitudo & la titudo vsq; ad ca meram.

Altitudo oĩũ & situs

Triginta parue domus & tem-plum.

Descriptio tem pli.

Ascensus supe-rioris domus.

Diuisio templi duas partes.

Ianuę iteriores

Duo cherubin.

Archa' i medio cherubin.

Panimẽtũ tẽpli

Ianue exterio-res.

Oepit autem salomon edificare templũ anno quarto regni sui mense secundo. quẽ mace-
donες arthemisyn vocãt: hebręi autem hyaro alias zio anno quingentesimo secundo filio-
rum israel profectionis ex ęgipto. ¶ Post mille autẽ & viginti annos aduentus abraham
ad chananeam: de melopotanea. ¶ A tẽpore vero diluuij anno millesimo quadringentesi-
mo. ¶ Ab adam autem protoplasto vsq; ad edificationem templi salomonis prętierunt anni simul
tria milia centum & duo Qua tempestate cœpit edificare templum. ¶ Tunc siquidem vndecimum
iam in regno tyri hyram annum habebat. A tyri vero conditione vsq; ad edificium templi: fuit tem-
pus annorum quadraginta & ducentorum. ¶ Deposuit itaq; rex fundamenta templi in nimia terrę
profunditate de lapidibus valde fortissimis: & qui possent longo tempore permanere. quieq; consti-
pati sibi & conserti terre pauimentum & fortitudo super edificati operis essent. & propter inferiorem
sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinem: & pręciosam vna pulchritudinem sustine-
rent. Quę vtiq; fundamenta non minus pondus erant habitura q̃ alia quę erant tanta celsitudine et
fastigio quasi instar mundi. & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum vsq; ad came-
3.c.6 ram ex lapide albo constructum. ¶ Altitudo fuit sexaginta cubitorum & longitudo tantũdem: latitu-
do autem viginti. ¶ Super hoc autem aliud erat edificium equa mensura ita vt esset omnis altitudo
templi cubitorum centum viginti: eratq; conuersum ad orientem. Cuius vestibulum habebat longi-
tudinem cubitorum viginti q̃tum & latitudo templi: latitudinem vero cubitorum decem in altitudi-
nem surgens cubitis centum & viginti. ¶ Edificauit autem in circuitu templi triginta paruulas do-
mus quę sua compilatione totum templi spacium extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earum
ita fecit adinuicem: vt ex alia intraretur ad aliam. Harum namq; singulę domus latitudinem habe-
B bant quinq; cubitorum & tantumdem longitudinis: altitudinis vero viginti Erant autem supra edi
ficate hijs alię & rursus alię super eas equales & mensuris & numero. ita vt omnem altitudinem ha
berent proxime sicut domus inferior. Superior namq; circum edificata non erat: operiebatq; eas ca
mera cedrina. Et domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum Aliorũ
vero erat tectum commune longissimis trabibus adopertum: & cuncta tegentibus ita vt medij pari-
etes ab eis trabibus constipati firmiores existerent Cameram vero quę sub trabibus erat de lignis eisdẽ
fecit. celatis opere laqueario auroq; vestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit easq; pariter
deaurauit vt omne templũ nimis effulgeret & vultus ingredientium faceret auri lumine resplendere.
Fabrica vero totius templi multa arte confecta est de lapidibus pollitis arteq; compositis & nimis lim
pide constitutis ita vt neq; mallei neq; alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibns appare-
ret indicium. sed propter hunc vsum omnis materia congruenter explicata videretur: vt naturali ar
monia potius q̃ ferramentorum crederetur: necessitate confecta. ¶ Excogitauit autem rex ascensum
superioris domus per latitudinem parietis efficere. non enim habuit ianuam grandem ad orien-
tem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuarum valde paruarum. ¶ Vestijt autem
templum intrinsecus de lignis cedrinis vncinis fortibus colligatis quatenus hoc pro munimine & for
titudine magna constaret. ¶ Diuisitq; templum in duas partes: vt interior quidem domus vigin
ti cubitorum aditum esset: quadraginta vero cubitis quo a templo secernentur. In pariete vero di-
uidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro statuit auro multo & diuersis hystoriarum celatu-
ris ornatas suspenditq; ante eas vela ex magnis colorum floribus: id est hiacinthi & purpure & cocci
ni & bissi mollissimi splendidissimiq; contexta Recondidit autem in aditu qui erat in latitudine vi-
C ginti cubitorum & totidem longitudine duo cherubin ex auro purissimo: habebantq; vtraq; altitudi-
nem cubitorum quinq;. Duę alę vni cherubin qnis cubitis extensę. Quapropter non procul a semet-
ipsis aberant ita vt alis suis vna tangeret parietem australem: alia vero positum ad aquilonem. Alieve
ro alę semetipsas contingentes: archam quẽ in medio posita erat operiebant. Hęc vero duo cherubin
nullus qualia fuerunt dicere neq; conijcere potest. ¶ Strauit autem pauimentum templi petalis au-
reis. ¶ Posuitq; in porta templi ianuas secundum altitudinẽ parietis mensuratas habentes latitudinẽ
cubitorũ viginti easq; pulcherrime deauravit. Et breuiter dicam nullã partẽ tẽpli reliquit extrinsecus

& intrinsecus que non esset deaurata. Operuitq; similiter etiam has ianuas sicut interiores velis varie decoratis Porta verovestibuli nihil habuit horum D

¶ Aurifabrum chirā nomine misit ad Salomonem rex hyram qui pro ornatu templi duas colūnas ereas/mare eneū/ chātaros & altare eneū fecit in templo quoq; mēsarū decem milia curcuma aurea obtulit rex candelabra decem milia/aureū altare:vasa vini fusilia octoginta milia/phialas aureas decem milia & argenteas duplici numero/charateres aureos sexaginta milia argenteos duplici numero/Afferones aureas viginti milia argenteas duplici numero/Thuribula aurea viginti milia communia autem quinquaginta milia/ Scolas sacerdotales pro pontificibus cum gemmis mile Scolas alias pro sacerdotibus decem milia/Scolas leuitis ducenta milia/Coronam vnā/ Tubas ducenta milia/Instrumenta musicalia quadraginta milia/& maceriā circa ambitū templi construxit ornatissimam.

Ornatus tēpli.

Capitulum quintum.

Chirā aurifaber missus ad hyrā.

Colūne ereę.

QIsit ergo rex salomon ad hyram & ab eo cœpit artificem nomine Chiram habentem matrem ex genere neptalim. & patrem vriam generis israelitici Totius quidem operis erat 3.R.C
edoctus.precipueq tamen artifex ad operandum aurum & argentum & es per que scilicet vniuersa pro voluntate regis in templo sunt diuersis machinationibns adimpleta Fecit autem is artifex chiram etiam duas columnas ereas cum canalibus cauatione quattuor digitorum quarū erat proceritas decem & octo cubitorum & ambitus in circuitu duodecim cubitorum & suppositi vtriq; colūpne capitella fusilia liliata altitudine cubitorū quinq;.super quas erant erea rectia facta que operiebant liliq capitū colūpnarum de quibus retibus pendebant bini ordines malagranatorum ducentorum.Harum siquidem columpnarum:aliam constituit in parte dextra ante portā in vestibulo tēpli vocauitq; eā thalamū iachin.al's Ioachin aliā vero in parte sinistra.quā noiauit boz. Fudit autem & mare ęneum in scemate hemisperij.quod opus ereum propter sui magnitudinem mare vocatum est Erat enim velut cantarus ingens.habebatq; eius diametrum:id est ab angulo vsq; ad alium angulū E
cubitos decem.&grossitudo eius erat fusilis digitorum quattuor.Habebatq; fundum in medio aluei sui loco opere rotundū decem coronis explicitum Huius diametrum erat cubiti vnius.Circūstabant autem in hoc mari vituli duodecim respicientes singuli ad quattuor regiones ventorum hoc est tres vituli per vnāquāq; regionem quorum terga intus respiciebant & super eos hemisperiū incumbebat cuius hemisperij rotunditas ad interiora tendebat. Capiebatq; hoc mare batos tria milia. ¶ Fecit autem decem chantaris bases ereas quadrangulas.& vnuscuiusq; fuit lōgitudo cubitorum quinq; latitudo quattuor:altitudo sex:cōclusumq; est opus particulariter.Ita vero ordinatum erat Quattuor columnelle quadrangule per angulos stantes laterabasis ex vtraq; parte in se habētes inserta Erātq; trinę diuisa.& singulus eorum locus habebat celaturas suas alibi erat eo& alibi thaurus.alibi aquila. Et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celature quasi crispātibus plectulis factę:quarum altitudo fuit cubiti vnius & dimidij.Erat mirum videre orbes rotarum quēadmodum erant celatę:& basium iuncte lateribus Angulos vero superiores concludebant humeris expansis vtiq; manibus animalium super duas sedebat fundus cantari reclinatus id est incumbens super manus aquile & leonis qui erat ita sibimet coaptatus vt naturaliter insertus,quodāmodo videretur.Inter hec aūt 3.R.
erant & arborcs celate palmarū Huiusmodi sibi erant decem bases effecte. ¶ Fecit autem ad hec & F
decem cantaros rotundos ereos quorum singuli ferebant quadragenos choros.Eratq; altitudo eorū quattuor cubitorum & tantūdem ab alterius eorum labia recedebant Posuit hos decem cātaros super decem bases que vocabantur melchonoch.quos cātaros statuit a parte sinistra tēpli que erat ad aquilonem & totidem a latere dextro ad australem partē respicientes ad orientem. Quo etiam mare constituit aqua plenum disposuitq; marevt ingredientes sacerdotes templum in eo lauarēt manus & pedes ascensuri scilicet ad altare.Cātaros autem ad animalium intranea diluenda simul & pedes eorū que erant holocaustis imponenda. ¶ Fecit autem & altare ęreum cubitorum viginti longitudine & totidem latitudine.altitudine vero decem.ad holocausta celebranda. ¶ Fecitq; eius vasa omnia ęrea.insuper & ollas& caldarias & trullas & harpagones.& omnia operatus est ex ęre cuius splendor & pulchritudo similis erat auro. ¶ Obtulitq; rex multitudinem mensarum.Et vnam quidem valde precipuam auream super quam ponebant panes dei & huic proximas decem milia altero modo factas super quas vasa iacebant id est phiale & patere auree quidem decem milia argenteę quadraginta milia. ¶ Fecitq; candelabra decem milia secundum preceptum moysi.ex quibus vnum in templum recondidit vt per diem luceret secundum legem.Et mensam vnā super quā positi erāt panes: 3.R.
ad templi partem respicientem ad aquilonem ediuerso positam candelabri quod in australi parte cōstituit. ¶ Aureum vero altare inter hec medium erat.Hec enim omnia domus habuit quadraginta cubitorū ante velū.vbi erat archa recondita. ¶ Fecit itaq; rex vasa vini fusilia octoginta milia & phia

Lilia.

Nomina colūnarū Talamus Iachi boz.

Marę eneum etiusq; descriptio.

Cōtinentia maris ęnei.

chātaros; bases

Chātari rotūdi decem.

Altare ęreum.

Multitudo mēsarū templi decē milia cūvna.

Candelabra decem milia.

Aureum altare

las aureas decem milia:argenteas vero duplici numero. ¶ Pateras auteas ad offerendum in eis simi
lam cõsparsam ad altare octoginta milia:et argẽteas duplici numero. ¶ Crateras autem in quibus si
A milam cum oleo fermentabant aureas quidem sexaginta milia argenteas vero dupliciter. ¶ M en-
suras autem similes eis quę mosayce vocanbantur affarones:aureas quidem viginti milia et argente
as dupliciter. ¶ Turibula vero aureas quidẽ offertur incensum viginti milia. Similiter et alia turibu
la in quibus portabant a maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo: quinquaginta
milia. ¶ Stolas autem sacerdotales pontificibus cum his quę pendebant ad pedes et super humera
les et rationales eũ gẽmis mille. ¶ Corona vero in qua deum moyses inscripserat vna fuit et ad hunc
diem vsq; permansit. ¶ Sacerdotales autem stolas ex bisso cõtextas et zonas purpureas singulis de
cem mila. ¶ Et turbas secundum preceptum moysi ducenta milia. ¶ Item stolas leuitarum hymnos
dicentium ex bisso ducenta milia. ¶ Et instrumenta musica et ad hymnos dicendos adinuenta quę
q; vocantur Nabla et cythara ex electo constituit quadraginta milia. ¶ Hęc omnia ad honorem dei
salomon copiose & magnifice fabricatus est:in nullo parcus existens:sed circa tẽpli ornamenta vsus
est precipua largitate.quę etiam in thesauris dei recondidit. ¶ Circundedit autem templum q ambi
tum vniuersum quod ꝓpria quidem lingua gyson latine autem macerla seu cancellus nũcupatur tri
bus cubitis eius erigens altitudinem vt ab ingressu templi ceteros prohiberent:et solis sacerdotibus
B hoc licere significaret. ¶ Extrinsecus huius templi aliam edificauit aulam quadranguli scemate fa
cta:erigens maximas porticus atq; latas portas excelsas et amplas per quatuor mundi partes in eo
constituens quarum singulę ad vnum quemq; ventum quattuor angulis accendebant vbi ianuas au
reas collocauit. In hoc sacrario omnis populus/quibus purgatio et obseruatio legitimorum inerat/in
trobant. Siquidem mirabilis et omni sermone precipua fuit : et si dici oportet etiam contemplationẽ
visionis ipsius excedebat aula quę foris erat: magnas enim effodiens profunditates quas propter
infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspicere:& erigẽs fabricas in quadringẽtis
cubitis earum altitudinẽ equales eas vertici montis in quo templo edificabatur effecit:& propterea
aula quę erat exterius sub diuo facta:erat equalis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc
aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus quarũ camera erat de cedro et laque
aribus sculptis. Bases autem in his omnibus fecit argenteas.

¶ Salomon postq̃ septem annis templum edificauerit ipsumq; ornauerit archam introduci fecit su-
B pra quã nebula diuine presentie signum apparuit. Quo facto Salomon templum deo dedicans ora-
tionem fecit sacrificiumq; immolauit instituitq; Cenophagiam id est dedicationis festum:ipsi quoq;
deus secundo apparuit exaudítas eius orationes denuncians predicensq; templi & ciuitatis propter
hebreorum peccata futuram destructionem. Capitu. Vi.

¶ Octogita milia vasa vini fusilia & phiale aureę decẽ milia/argẽ teę i duplici nu mero

¶ Thuribula au rea viginti milia & alia cõia qui quaginta milia

¶ Tubę ducenta milia.

¶ Instrumẽta mu sicalia quadra ginta milia.

¶ Maceria in cir cuitu templi

¶ Descriptio aule exterioris.

¶ Hęc oia Salo mõ septẽ annis compleuit.

¶ In biblia in mõ se bethanim.

¶ Arche et taber naculi portatio ad templum et introductio & modus quo in troducitur.

¶ Cõtẽta in archa et quę posita sunt circa eam.

¶ Vm hęc igitur opera & magnitudines & decores edificatorũ atq; sacrariorum tẽpli in mi
:5 steriorum rex salomon septem annis expleſſet:diuitiarum magnam faciens et velocitatis
ostensionem:vt quilibet inspiciens omni tempore putaret expleri vix potuisse. que sic bre
uiter visus est q̃tum ad operis templi magnitudinẽ terminasse scripsit principibus:& senio-
ribus:hebreorum iubens omnem populum ad hierosolimam conuenire visurum simul et templum
et dei archam ibidem portaturum. ¶ Cumq; nunciaturum fuisset omnibus vt ad hierosolymam pro
:3 perarent vix conuenerunt septimo mense qui lingua patria Theseri a macedonibus autem hipuere
theus appellatur. Eodem namq; tempore:etiam festiuitas concurrit cenophegye:id est positionis ta-
bernaculorum quę satis apud hebreos excelsa atq; precipua est. ¶ Portantes itaq; archam et taberna
culum quod fixerat moyses & omnia vasa ad ministerium dei constructa: introduxerunt in templum
Precedebat autem eam cum hostijs et ipse rex et populus vniuersus & leuite libaminibus et multo
sacrificiorum sanguine tantum iter implentes & incensum infinitum & hostiarum multitudinem por
tantes ita vt omnis aer vndiq; impleretur & etiam longe consistentibus odor suauitatis occurreret:
& agnoscentes aduentum dei & habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nouam
domum ei nuper dicatã esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes:donec per
uenirent ad templum aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo archa migrata est. Cumq; eam in
C aditum iam oporteret i duci. alia quidem plebs recessit soli vero sacerdotes qui portauerunt inter che
rubin eam collocauerunt:quę eam suis alis amplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata:vt archã
velut quoddam tabernaculum aut cameration em protegerent ¶ Habuit autem archa nichil aliud q̃
duas tabulas lapideas quę decem verba a deo moysi ędita in monte syna scripta retinebant.

¶ Candelabrum vero et mensam et altare aureum statuerunt in templum ante additum:in hisdem
locis in quibus et olim in tabernaculo posita erant: quotidiana sacrificia ministrabant. Altare vero
ereum statuit ante templum contra ianuas:ita vt eis apertis ad faciem esset videntium sacrificia & ho

Nebula sup archam in signū diuinę ꝓsentię.

stiarum maximas opulentias. Reliqua vero vasa congregans intus in templo recondidit. ¶ Cumq; omnia sacerdotes circa archā cōstituissent: egressi sunt. Et repente nonquidem metuenda neq; qualis hiemali tempore ymbri plena solet nubes assistere sed diffusa. & temperata effulsit. & templū omne compleuit. & facies quidem sacerdotum obumbrauit: ita vt seinuicem videre non possent. Mentibus autem omniū fantasiam quandam & opinionem prębuit q̄si deus descendisset in templum & libenter habitaret in eo. Tandem quidem hanc habuerunt omnes opinionem. ¶ Rex autem salomon de loco vbi sedebat surgens fecit ad deum verba q̄ diuinę naturę creddit esse dicenda. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipse fabricatus esse nouimus cœlum & terram simul & mare: & cum tibi nequaq̄ hęc vniuersa sufficiant. hoc tuo nomini constitui templum. vt ex eo orationes ad te sacrificantes & imolantes emittamus in aera. & confidamus quod tu nobis ꝓsens sis: neq; a tuis sedibus procul abes. Vbi enim omnia videas & audias vniuersa. neq; a loco vbi nūc habitas recedens omnibus vicinus. & vnicuiq; noctu dieq; cogitanti semper assistis. Cumq; hęc ad deum verba dixisset. & conuertente se ad populum manifestans eis dei potentiam & prouidentiam eius. quod dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant & forent ventura reliqua prędixisset. quod ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomen. & quod templum ipse edificaturus esset primus post patris obitum regnaturus. Et cum omnia secundum illius fierent prophetiam. supplicabat vt deo benedicerent vniuersi & in nullo de eius promissiōibus desperarēt quas pro eorū fœlicitate prędixerat. sed credere hęc implenda ex his quę fuerant iam transacta. Cumq; hęc dixisset ad populum: expansis manibus ait. Operibus quidem ipossibile est vt valeant homines ꝓ his quę meruerint deo debita munera compensare: diuinitas enim nullius eget & omnium rerum compesatione superior est. In quo em̄ alijs animalibus: per te domine meliores sumus effecti in eo tuā benedicimus maiestatē. Et pro his q̄ stirpi eorum prębuisti pius: necessarium est gratias agere populum hebręorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitium & in ea circa nos deuotione permanere q̄ te. Est nobis vox quam ex aere hēmus: & per eum iterum nouimus ascendentē. Per hanc ergo gratias tibi referimus primū de hoc templo quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti. deinde pro meipso cui omnia vsq; ad ꝓsentem diem sicut a te predicta sunt condonasti. ¶ Supplico ergo de ceterovt michi ministres quęcumq; deo & hominibus honoratis prębere possibile est nostramq; domum oibus bonis auge as: sicut dauid patri meo & viuenti & circa obitum promisisti. Et qm̄apud nos manebit regnum & genus illius infinitis regum successionibus honorabis: hęc ergo largire sufficienter in eisq; filijs virtutem quę tibi sit grata concede. Super hęc autem exoro vt pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet: quatenus & in terra circa nos esse videaris. tibi siquidem habitatio paruula est omne cœlum: & alueus qui sub eo est oim existentium: non dicam hoc paruissimum templum: quod prę corvt custodias ab omni vastatione bellorum & tanq̄ proprie possessioni feras auxilium. ¶ Supplico pariter vt si peccauerit populus aliquando. deinde plaga quędā pessima peccato digna a te terris illata fuerit: rilitas: aut corruptio aut fames aut huiusmodi passio quas tu iuste transgressoribus soles inferre prouenerit: & congregatus ad hoc confugerit templum rogando se vt a peste saluetur: exaudibilis ei effectus velnt intus habitans misericordiam prębeas. & a malo suę calamitatis euellas. ¶ Hoc autem auxilium non hebręis solummodo a te rogo conferri peccantibus: sed etiam totius terrę finibus: qui dum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono pręces effunderint. exaudi clemēs & postulata concede. Sic etenim omnes agnoscent q; tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri voluisti. Nos autem non inhumani natura liter sumus. qñ non eos qui contribules non sunt extraneos iudicamus sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectū adesse suppliciter oxoramus. ¶ Hec dicens prostatus in terram & deuotius adorans deum: post ista surrexit & in templum hostias obtulit. Et replens illud sacrificijs manifeste deum vidit sacrificium grate susciplentem. Ignis enim ex aere descendens omnibus videntibus ad altare: hostias totas abripuit & absumpsit. ¶ Hac igitur apparitione monstrata populus quidem manifestationem hāc esse diuine habitationis in templum conijciens. procidens adorauit in terram. ¶ Rex autem cœpit benedicere & cunctos vt hoc facerent adhortari: habentes iam circa se diuini fauoris indicium. vt quę orarent semper sibi ab illo talia prouenirent. & vt mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam ad seruanda mandata quę per moysen eis clemētia diuina contulerat. quia sic foret fœlix gens hebręorum & humani totius generis beatior. Rogabatq; pariter vt memoriam haberent quemadmodum bona ꝓsentia conquisissent: eaq; similiter obtinerent. & maiora & ąpliora de cetero sustinerēt. Nō em̄ prępcepta hęc solummodo propter pietatem atq; iustitiam. sed et obtinenda per hęc curarent q; esset apud homines prępcipuum non tantum aliquid conquirere: q̄tum alioquid ita seruare. & nihil ꝓ eorum amissione delinquere. ¶ Hęc ergo locutus ad populum dimisit ecclesiā cum sacrificia celebrasset

Verba Salomonis deo dedicātis templum.

Gratias agit Salomon deo pro prętęritis.

Oratio Salomonis ad deum in dedicatiōe templi continens septem petitiōes quas specialius vide in glosa Nico. de. lv. ca. viij iij. re.

Petit Salomō ꝓ gentilibus eorū orationē in templo exaudiēdā.

Hostias imolāte Salomōe deus sacrificiū acceptauit.

Salomon populo bn̄dicēs eos ad dei mādatorum obseruationem instruit.

Epilogus oblatorū a Salomōe

pro se & vniuersis hebreis id est vitulos quidem viginti duo milia oues autem centum viginti milia. ¶Tunc enim prius in templo sacrificia celebrata sunt et in eo epulati sunt omnes hebrei cum vxoribus suis et filijs: insuper etiam et festiuitatem quę vocatur cenophegia faciens ante templum nimis clare & magnifice diebus quattuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est.

Institutio Cenophægię id ē dedicationis tēpli

A ¶Cūq; hęc fuissent sufficienter exhibita nihilq; deesset circa pietatis diuinę culturam dimittente rege singuli ad propria remearunt agentes gratias regi propter prouidētiam quā habuisset: & opera quę fecisset. Et orantes deum vt eis regem pręberet longeuo tempore salomonē iter agebāt reuertentes cū gaudio suum iter & cum delectatione hymnos decantantes: ita vt ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum archam induxissent in templum eiusq; magnitudinem vidissent: sacrificijs maximis festiuitatibus impartiti ad ciuitates suas singuli sunt regressi. ¶Apparuit igitur regi p somnium deus significans q; eius exaudisset orationes: et quia conseruaret templum: & in eo semper habitaret. Ne potibus scilicet eius omni multitudine faciente iusticiam: ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit vehendum & regnaturos semper in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu iuda. Si vero mandata contemneret obliuioniq; mandaret: & peregrinus mutatus coleret deos esset radicitus abscindēdus & neq; reliquias ex eius genere remansuras: sed neq; in israel vlterius nominādas populūq; terram quā patribus eorum dederat multis afflictionibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos & a terra quam eorū patribus prębuit eiectos: incolas alienę terrę esse pręciperet. Templum edificatum incendendum diripiendumq; contraderet inimicis. Sed et ciuitatem hostium manibus subuertendam & eorum erumnas facere et fabularum relatione dignissimas & propter multitudinem nimię infœlicitatis incredulas vt vicini eorum audientes mirarentur calamitates & causas iniquirendas pro quibus hebrei odio haberentur a deo qui primitus ab eo fuerant ad tante glorie atq; diuitiarum culmen euecti: ab his qui relinquerentur audirent: quia pro peccatis et pręuaricationibus legum paternarum talia pertulissent. Hęc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

Secūdo deus i sōno Salomoni apparens exaudītas eius orationes declarauit &c.

Pędixit deus destructionem templi et ciuitatis &c.

¶Edificato templo: regales domos Salomon edificare cœpit non tamen tanto feruore. Et in oībus rex hiram maximū illi prębuit auxiliū cui etiam magnam dedit recompensationem viginti ciuitates rex in galilea donans quas tñ non acceptauit: sed ab eo quarundem parabolarum petit expositionem hiram Cuius & Salomonis memorantur in suis hystorijs Menander & dyon.

B Capitulum. vij.

Edificatio domorum regaliū nō tanto feruore q̄to tēpli cōstructio pfecta est.

DOst templi vero fabricam quam septē annis p̄dixim⁹ esse perfectam: edificiū domorū regalium constituere cœpit quod tredecim annis vix impleuit. Non eni huiusmodi erat feruens studiū: sicut in templum. Sed illud quidē licet esset grande & operatione mirabile & cunctis simul inopinabile cooperante deo cui fiebat terminum prędictis annis accepit. Regię vero domus multū tēpli dignitate minores erant cum neq; materia tanto tēpore aut largitatis fuisset opulētia p̄parata & eo q; regū habitatio & nō dei futura tardius esset effecta

Descriptio domorū regiarum primo illius vbi populus ad iudicia veniēs cōgregabatur.

¶Hęc quidem secundum fœlicitatem hebraicę religionis ac meriro regis edificata sunt quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est vt ex hoc omnes coniiciant magnitudinem cum legentes viderint huius rei descriptionem. ¶Erat magna basilica: nimis pulchra. Hęc innumera columnarum multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit: vt posset capere populi multitudinem ad iudicia venientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum cētum latitudinis quinquaginta: altitudinis vero triginta. Columnasq; quadrangulatas omnes habebat tegebantq; cedro ope corithio phialis equalibus et scutulis mira arte celatis: eratq; robusta et varijs decoribus exornata. ¶Itē alia basilica i medio totius ābitus cōstituta habēs latitudinē cubitorū triginta & econtra tēplum validis columnis extēsum eratq; in ea soliū valde decorū in quo sedēs rex iudicia p̄ferebat. ¶Huic quoq; erat iūcta alia e regione basilica & habitacula & sedilia vbi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē edificauit ex marmoribus decē cubitorū: alia vero tabulis vestita sectilibus & p̄ciosissimis exornauit secūdum decus tēplorū & miraculū habitatio cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assirio. Quarta vero pars celaturis ornata artis videntibus offerebat. Frantq; illic sculpte arbores: & vniuersa poma quasi i ramis & pendentibus foliis obūbrata erat: ita vt p̄pter miraculū subtilitatis agitari quodāmodo puta vero pars dealbata erat. & varijs picta coloribus. ¶Edificauit aūt sup hęc domos altas. Fecit ad regum conuiuia necessaria & vndiq; deaurata: necnon & alia vasa quęcunq; sunt epulis ofa fecit ex auro. Difficille nāq; est enumerare magnitudinē & varietatem domorum aurea quanta erant maxima & quanta horū inferiora. & quanta sub terra quę videri non pulchritudinem solariorum & viridiariorum quę erāt facta delectabiliter ad aspe

Alię domus edificate a Salomone p epulis et vasa epulis oportūa aurea

Ornatus camerarum.

Solium ex marmore

Auxilium regis hyram in edificijs cui maximā dedit recompēsationem.

Dedit ciuitates galileę vigiti numerohyrā quas non acceptauit

Menandri hystoripgraphi varba de Salomone & hyraȝ regibus.

Dyon hystoriographus de pridem regibus.

Verba dyon.

Pharao dotem dat filię vxori Salomonis.

Maxia ciuitas duorum dierū itineris.

Egiptiorum reges pharaones a quodam pharaone appellati sunt.

ctum:quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere. Et vt breuiter dicam:totam regiā domū ex albo lapide et cedro et auro & argento splendide nimis et opulentissime instruxit. Cameras et parietes vestiuit auro quomodo dei templum resplendentes exhibuit. ¶ Fecit etiā ex ebore solium magnitudine eximium atq; celatum scemate tribunalis:habebatq; sex gradus:& in singulis eorum extraq; parte duo leones stabant:& in superioribus gradibus alij totidem in reclinatione vero manus erant portantes regem eratq; ipsa reclinatio in vitulo respiciente post tergum:& omni parte tribunal auro circundatum. ¶ Hęc salomon viginti annis edificauit. Cui multum aurum & argentum tyri rex hyram ad edificium contulit:insuper ligna cedrina & cipressina. Quem salomon quoq; magnis compensationibns redonauit mittens ei per singulos annos triticum:vinum & oleum :quibus maxime rebus eo q; habitaret in insula sicut prediximus indigebat. Ad hęc autem et ciuitates galileę regionis viginti numero:non procul a cyro positas condonauit. Quas dum circuisset atq; considerasset displicuissetq; ei donum: mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus nō egere:& ex tunc heę appellate sunt terra gabolon. Etenim interpretatum lingua phenica displicere significat. ¶ Misit itaq; prędictus rex hyram ad regem salomonem rogans eum vt quedam sophismata & verba parabolarum quę ei dixerat aperiret:& questionum difficultates absolueret Qui cum esset astutior & intelligens nihil horum ignorans sed in omnibus ratione prędualens:& eorum causas agnoscens:omnes obscuritates eorum perduxit ad lumen. ¶ Meminit autem horum duorum regum & menander qui ex phenica lingua:antiquitates syrorum in vocem conuertit helladicam ita dicens. Moriente autem abybalo succesit in eius regnum filius eius hyram. Qui dum vixisset annis quinquaginta tribus: regnauit triginta quattuor hic effodit amplum terre spacium & aureā columnam quę est in tēplo iouis edificauit :insuper & lignorum materiam a monte libani incidit ad tecta templorum. Et destruens antiqua sacraria templum edificauit herculis & astarse. Et primū herculi hoc erexit mense pytichio:& cōtra eucheos tributa non reddentes egit exercitum:eisq; sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemon alias Salomon filius iuuenculus qui semp propositionibus quas imperasset hierosolymorum rex regi hyram soluebat. ¶ Meminit autem etiam dyon hystoriographus ita dicens Abybalo moriēte:filius eius hyram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit & maiorem vrbem effecit:olimpij iouis templum destruens medium locum ciuitatis coniunxit & aureis anathematibus exornauit. Ascendensq; in montem libanum siluam maximam ad sacrorum secuit edificia. Adiecit ad hęc regem hierosolymorum salomonem misisse ad hyram regem tyri figuras quasdam:& petisse ab eo solutionem:ita vt si non posset discernere:soluenti pecunias daret. Cumq; fatere tur hyram non posse se illa dissoluere mu'taq; foret pecuniarum detrimenta passurus p Abdimū quę dam tyrium quę erant proposita sunt soluta:et alia ab eo proposita:quę si salomon non solueret hyrā regis pecunias daret. Et hęc quidem dyon sic dixit. Cūq; rex salomon videret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tuitione:nam secundum ciuitatis meritum oportebat esse etiam copiam murorum:hęc effecit:& turribus ciuitatem prępcipuis valde circundedit.

¶ Salomon munuit ciuitates inter quas gazer(quā pharao rex filie suę salomonis vxori dedit)erat Nota vnde egypti reges pharaones sunt appellati .Salomon quoq; chananeos(quos prius non poterant exterminare hebręi)tributarios fecit principesq; super eos instituit/multasq; naues habuit

Capitulum octauum.

Construxit autem & ciuitates inter prępcipuas vrbes annumerādas asor :magedon & gazaram:alias gazer. Quę cum fuisset i regione palestiorū pharao rex egypti castra metatus & obsidens eā cœpit & omnes eius habitatores occidit:eāq; subuertit:deditq; eam postea dono suę filię:salomonis vxori. Quapropter edificauit eam rex cum esset natura munita & ad bella temporumq; motus,vtiliter oportuna non procul ab hac duas alias edificauit vrbes quarum altera bethora: altera vero vocabatur balech. Vltra has autem fecit & alias ad voluptatē & epulas oportunas & rerum temperamētis pomorumq; fertilitate:& aquarum frigidissimarū poculis abundantes. ¶ Pergens enim & in desertum superioris syrię:eamq; capiens constituit ibi maximam ciuitatem duorum itinere dierum a syria superiore distantem: ab eufratre vero vnius :et maxima babilone sex mansionibus procul extantē. Vt autem hęc ciuitas a ptibus habitabilibus syrie ita destituit: hęc cā est eo quod in inferiori terra aqua nusq; inueniatur:in illo autem loco solummodo fontes & putei nimis abundarent. Hanc itaq; edificans ciuitatem & muris eminentibus eā circumtegens thadamor appellauit:hactenus apud syrios ita dicebatur:quam greci palmiran vocant: hęc itaq; salomon illo tempore rex agebat. ¶ Propter eos autem qui querunt quando omnes egytiorum reges a Mineo qui Memphis edificauit et ante multos annos fuit quam noster progenitor abraham [illegible] vsq; ad salomonem mille et triginta anni transierunt:pharaones vocati sūt a quodā rege pha[illegible]

A poſt priores his temporibus mpetrauit ipharaonum vocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: vt & caliginem eorum ignorationis auferam: & cauſam huius nominis, declarare contendam. Pharaonis nomen: ſecundum ęgyptios ſignificat regem. Reor autem eos ab infantia quidem aliȷs nominibus appellatos. venientes autemad regnum hoc quod lingua patria ſignificaret imperium: eos fuiſſe participatos. ¶ Nam alexandrię reges cum primitus aliȷs nominibus vocarentur venientes ad regnum nuncupati ſunt ptholomei. Et romanorum imperatores a natiuitate aliȷs vocati nominibus ceſares appellantur: cum poteſtas & principatus nomen eis imponat: & non in eiſdem permaneant appellationibus quas a genitoribus ſuſceperint. Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propter ea poſt Mneum qui memphim edificauit dixiſſe & trecentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaq̃ eorum nomina declaraſſe: quia pharao communiter omnes vocabatur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris. vocabulum poſuit. Vicaulam eam vocitatem fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant: fœminę vero nequaq̃. & propter ea naturale huius nomen dixit. ¶ Ego autem & in libris noſtre prouincie repperi quia poſt pharao ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc vocabulo nuncupatus eſt: & quia poſtea venit ad ſalomonem mulier quam predixi egipti ethiopięq; regina de qua non poſt multum denuo referemus. Horum vero ideo nunc memini vt oſtenderem: quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcũ-9 tur. ¶ Rex itaq; ſalomon chananeos qui in montelibano morabantur vſq; ad ciuitatem hamachi non obedientes ſubdidit: & tributa eis impoſuit: & vt ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent/agriculturam exhiberent: ex his quoſdam annis ſingulis eligebat: quia nullus tunc ſeruiebat hębreorum. Non enim erat rationabile vt cum deus eis multa milia gentium ſub didiſſet: & ex his oporteret eos habere ſeruitia: ipſi in hoc ſcemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. ¶ Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat conſtituit principes quingentos & quinquaginta qui ſuper eos omnes a rege poteſtatem perceperant: vt eos docerent opera ſeu negotia in quibus neceſſarij eſſe viderentur. ¶ Fecit autẽ rex etiam multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri in quodam loco qui aſiongaber appellatur non procul a ciuitate hellana: quę nunc beronica vocatur. Hęc enim regio fuit primitus iudeorum. ¶ Habuit autem ad edificãdas naues beneficias regis hyram. Ipſe namq; & multos viros gubernatores & in marinis rebus edoctos miſit quos iuſſit nauigare cũ diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim quidem aphira. Ophira nũc autẽ terra aurea nuncupatur: eſt autẽ in india: vt aurũ deferrent. Et colligẽtes quadringenta talẽta adregem denuo ſunt regreſſi.

Pharaonis nomen ſignificat regem

Alexandrię reges voca nur ptholomei & Romanorũ. imperatores.

Cęſaeres.

Nullus rex egyptiorũ pharao poſt ſocerum.

Salomonis eſt appellatus.

Salomõ chananeos quos non potuerunt filiȷ iſrael extermi nare fecit tributarios & ſeruos quia tũc nullus hębreorum ſeruiebat.

Naues Salomonis multe.

Nautas miſit rex hyrã ad Sa.

¶ Audita Salomonis fama regina egypti ad ſalomonẽ venit quę ab eo honorifice recepta eius ſapientiam & magnificentiam admirans munera ei maxima donauit & ab eo alia recepit: allataq; ſunt tunc regi pręciosa munera de terra aurea: ligna pinea pręcioſiſſima/auriq; talenta ſexcenta ſexaginta ſex ex quo ducentas lanceas conflauit & trecenta ſcuta poſita quę ſunt in domo ſaltus. Munera quoq; innumera vndiq; ad Salomonem apportabãtur fama cuius vbiq; promulgata eius nota ornatũ in equis & mulis in argento (quod hieſorolymis abundabat ſicut lapides) & in curribus.

Capi. ix.

Regina Egipti (que in biblia dicitur Sabba) audita ſalomonis fama venit ad eum.

Regia ęgypti a Salomõe honorifice recepta q etiã eius ꝓpoſitiones ſophiſmatũ diſſoluit laudauit ſapiẽtiam &c.

I Gitur regina ethiopie ſapiẽtia plena & aliȷs valde miranda: audiens crebro ſalomonis virtutem atq; prudentiam & habens deſiderium eius multum & eorũ quę illi de rege quotidie dicebãtur ad ſemetipſum adduxit: vt experimento & nõ auditu potius ſatisfacere potuiſſet: qm̃ opinio mendax ſepius inuenitur: & ꝓ referẽtis narratione ſuſcipitur/Cũ ergo ad eũ venire voluiſſet vt in ꝑſenti ſaptentie eius experimenta ꝓciperet: ſtuduit etiã queſtiones proferre & eorũ ſolutiones exigere. Venit ergo hieroſolymã cũ magna gloria & apparatu multo diuitiarum: cũ auro & aromatibus p̃cioſis eãq; rex grate ſuſcepit & circa eã in oĩbus extitit valde largiſſimus: & ꝓpoſitiones ſophiſmatũ intellectu ſuo cito concipiẽs: velocius quã ſperare poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe trãſcendẽtẽ & potiorem q̃ audierat agnoſcẽs vehementer obſtupeſcebat & maxime culmina regaliũ mirabatur: eorũq; multitudine mira & magnitudine delectabatur egregia nichilominus & diſpoſitione varia fabrica rum: in qua multam regis prudẽtiam aſtutiamq; cernebat. Plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus quę ſilua libani vocabatur & quotidianarum opulentia ſenarum & apparatus eius & miniſterium & veſtes miniſtrantiumq; decens circa ſuum officium diſciplina: pręcipue tamen ſacrificia quę quotidie deo celebrabantur: & ſacerdotium circa hęc: necnon & maxima diligentia leuitarum. Hęc videns diebus omnibus: nimis admirabatur. ¶ Et cum non poſſet tacere miracula quę videbat: verbis voluntatem ſui cordis aperuit dicens ad regem quibus ſuam mentem victam monſtrabat. Cuncta inquit o rex quę per auditum veniunt ad noticiam: cum quadam incredulitate ſeu dubitatione

Verba regie ad miratiua ad Salomonem.

suscipiuntur. Tuorum vero bonorum que & ipse in te possides: hoc est sapientiam & prudentiam & que tibi prestantur ex regno. non est mendax fama/sed vera. licet multo minor q̄ in presenti conspicio. ¶ Nam opinio auribus quidem aliquid suadere nititur/dignitas vero rerum non ita fieri nota sicut aspectu & ipsa presentia comprobatur. ¶ Ego siquidem neq; his que nunciabuntur propter multitudinem & magnitudinem credens/ multo potiora conspexi. oEt beatum dico populum hebreorum seruosq; tuos pariter & amicos qui quotidie tuo vultu fruuntur/& sapientiam audire promerentur Quis etiam non benedicat deo si hanc diligenti prouinciam & eius habitatores/vt te ad regni culmen eueheret. ¶ Ostendens autem post hec verba quēadmodum eius regis habuisset affectum etiam muneribus aperuit sue mentis indicium. Viginti namq; talenta auri regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides precios os. ¶ Dicunt autem quod & radicem balsami quam hactenus fert nostra prouincia: ipsa dederat regi. Cui etiam ediuerso salomon bona multa donanit: & maxime que ipsa desideranter eligeret. Nihilq; fuit quod postulanti non preberet proniusq; dabat que illa peteret: q; que ipsi magis offerret: eamq; sue largitatis munere precurrebat. ¶ Regina siquidem egiptiorum & ethiophie dans dona rursumq; recipiens que prediximus: ad propria remeauit. ¶ Eodem vero tempore delati sunt regi a terra que vocatur aurea lapides precios i: & ligna pinea quibus vsus est ad fortitudinem templi domorumq; regalium: & ad instrumenta musicorū fecitq; ex eis citharas & phialas & nablas vt dicerent hymnum deo leuite. Omnium vero rerum que fuerant quocumq; tempore regi delate: ea que illo die deuecta sunt magnitudinem & pulchritudinem precellebant. Nullus igitur arbitretur q; ligna pinea que nunc propter precia vendentium sic appellantur illis vicina sint. Illa siquidem visione rotunda quasi pinea sunt sed & multo candidiora & valde fulgentia. ¶ Hoc autem dixi vt nullus naturam vere pignus ignoret. ¶ Quod vero propter vtilitatem regis eius memoriam fecimus: oportunum etiam iudicamus significare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit pondere talenta secenta sexaginta sex: non reputatis eis que negociatores emerant neq; quod dono arabie toparche regesq; mittebant. ¶ Conflauit ergo aurum vt ducentas lanceas faceret: que siclos secentos haberent. Fecitq; & scuta trecenta vnoquoq; habente auri minas tres. posuitq; ea i domum que silua libani vocabatur. necnon & coopercula ex auro & lapidibus precios is ad conuiuia necessaria preparauit. ¶ Dumq; vno precipuo artifice hec fecisset: alia vasorum opera largitate auri vt faceret exquisiuit. ¶ Non enim argentum aut aurum vendebatur aut emebatur sed multe fuere naues quas rex in mari tharsico constituerat vt interiora gentium penetrarent: comparatum aurum argentumq; regi deferrent: necon & elephantes & stiopas: simeas nauigium vero euntes et redeuntes tribus annis implebant. ¶ Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat virtutemq; eius & sapientiam vbiq; diuulgans: ita vt omes vndiq; reges desiderarent eius aspectu propter incredulitatem eorum que de eo referebatur: magnisq; muneribbus suum circa eum studium demonstrabant.

¶ Mittebātq; ei vasa argētea & aurea vesteisq; purpureas & aromatū genera multa: & currus & equos oneri geras mulas que virtute & pulchritudine regi placerent: ita vt curribus & eqs pristinis ex his que dirigebātur accresceret numerus curruū quadringentorū. ¶ Erāt enim primitus mille & itē equi duo mila cū primitus fuisset viginti milia. Nutriebātur autē cum essent pulchri pariter & curraces: & cōparatione facta nec decentiores alij nec velociores inuenirētur. Exornabātur autē & ascensores eorū primum decora iuuētute florentes: habentesq; magnā proceritatem: & satis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum sessione cesariem: ex pur pura tyria veste circumamicti auri que tincturam quotidie in suis comis adijcientes: vt eorum capita percusso sole auro radiante fulgerēt. His circa eum annatis existentibus arcusq; ferentibus rex vectus in curru: & alba veste circumamictus solitus erat exire ad pnendam locum qui ab hierosolimis duobus funiculis abest qui vocatur hortus: & aquarū rigationibus gratus est locuples huic ergo causa delecta tionis egrediebatur. maxima circa res omnes prouidētia & studio semper vtens & vbiq; cultus & decorus existēs. ¶ Neq; viarum desidiam habuit: sed regias que ad hierosolimā ducerēt nigro lapide strauit: vt etiam ambulantibus nō possent esse difficiles: & ostēderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidēs aūt currus & disponēs vt singulis ciuitatibus certus eoru numerus esset paucos circa se quidez retinuit. Vrbes autē vbi dispersi sunt ciuitates curruū nominauit. ¶ Argenti vero tātam multitudinē fecit rex in hierosolimis abundare: quāti erāt & lapides Sed & lignis cedrinis que primo non fuerant: sicut arboribus campos iudee ita compleuit. Iussit autē & negociatoribus commertia ex egypto deferentibus vt venderent ei curruum cū duobus equis dragmis argentis secentis: quos ipse regibus syrie & trans eufraten habentibus destinabat.

¶ Infatuatus Salomon per mulieres (quas contra moysi leges duxerat vxores) coluit earum ydola cui prēdicitur: post eius mortem in peccati punitionem regni diuiso. Atq; contra eum Adam Idumeorum rex iuncto sibi Raam cum multitudine latronum bellum mouit. Iusuper & hieroboam (quem Salo

Mūera que de ditregina Salomoni inter que radicē balsami donauit.

Munera Salomonis regine oblata.

Dona data regi de terra aurea.

Lina pinea pretiosissima a cōibus dissimilia.

Nota vere pinnaturam

Ducētas lāceas conflauit ex auro & trecenta scuta que oia posuit in domo saltus.

Aurū & argētū nō emebatur si missis nauibus in mari tarsico copiose rex habuit elephātes simeas &c.

Equorū & mularū multitudo & ornatus ascē sorum

Quomō Salomon pōpose in cedebat. &c.

Salomō diligēs circa viarū ornatum regiarum.

Abūdātia argēti hierosolymis sicut lapidum.

Currus cū duobus eqs sexcētis dragmis emit.

ſuper tribum Ioſeph principem conſtituunt) in eum ſurrexit Cui Achia propheta occurrens palium in
A duodecim partes diuidens ſignificauit regni ſalomonis in duodecim partes diuiſionem quatum de
cem eſſet accepturus vnde elatus populo ſauſit vt Salomone relicto regnum cõtraderet quod cogno
ſcente Salomon coegit eum fugere in egyptum. Capitulum decimum.

r.c.ii Vi dum fuiſſet oim regum alias rerũ glorioſiſſimus atq; religioſiſſimus & prudentia & diuitijs excelleret vniuerſos qui añ eũ hebreorũ tenuerunt principatũ non in his vſq; terminũ vite ſue permãſit. qñ relinquens ſolennitatũ cuſtodiã paternarũ. non ſecũdũ ſimiles actus rerum quas dauid prediximus cõuerſatus eſt: ſed circa mulieres & vene reã intemperantiam turpiter exardeſcẽs. non prouincialium ſolũmodo delectationẽ habuit foeminarũ: ſed etiã multas ex alienis gentibus duxit vxores. ſydonias. & tyrias. & ãmonitides. & idumeas. & leges eſt preuaricatus moſaycas quibus ille contradixit alienigenis mu
B lieribus hebreos non miſceri debere: & deos illarũ coepit colere vt mulieribus earumq; amori placuiſ
ſet cum legiſlator predixiſſet ne hebreus alienę regionis vxores duceret ne forte illarum ſolemnitati
bus mixtus: & deos earum coleret & a veneratione proprij dei pariter abſtineret. ¶ Sed hec quidem deſpexerit ſalomon irrationabili amore cõſtrictus: & ducens vxores principũ iſignium virorum filias numero ſeptuaginta. & trecẽtas concubinas: ſuper has autem & filiam regis egyptiorum. Et repente captus eſt ab eis ita vt earum ſectaretur quoq; culturas: & ideo cogebatur fauoris ſui eis pbere & de
lectationis indicia: vt more earum patrio viueret: & que eſſent illis grata cõpleret. ¶ Etate ſiquidem procedente & ratione propter tempus pariter infirmante: cũ iam nõ poſſet ſtudia patria retinere deũ quidem proprium non ſolum illicitis vxoribus iugiter inhonorabat. Sed etiam ante hoc peccauerat: & circa cuſtodiam legum fuerat iam deceptus: qñ boũ in eorum ſimilitudines fecit quos in mare ſub iecit: & leonũ quos in ſolio ſuo regali decoris cã diſpoſuit. Nõ enim hec facere phas erat dum optimũ & familiare paterne glorie & virtutis habuiſſet exẽplum: quod ei propter dei pietatem fuerat relictũ.
Hoc ergo non eſt imitatus. cum ſecundo eum deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi in gloria hu
ius rei expers effectus eſt. ¶ Venit ergo propheta miſſus a deo dicens quia neq; iniquitas eius lateret
eum neq; diu in his eſſet letaturus interminatus ſimul quia ei quidem non auferret imperium quoniã
r.c.ii dauid patri eius fuerat promiſſum: moriente vero eo citius filium hoc amittere non tamen omnẽ ab
eo populum receſſurum: ſed decem quidem tribus eius traderet ſeruo: duas autem nepoti dauid hu
ius filio reſeruaret. & propter illum quidem dilexit deum & propter hieroſolymorum vrbem: in qua tẽ
plum habere decreuit. ¶ Hec audiens ſalomon contremuit & valde turbatus eſt. Ex omnibus pene
bonis in quibus erat repente mutatus. ¶ Non multo tempore tranſeunte ex quo hec ei ipſa proueni
re que prędicta fuerant a propheta. ¶ Mox ſuſcitauit ſuper eum deus inimicum Adad nomine. Qua
rum inimicitiarum cauſa fuit huiuſmodi. Hic adab puer erat genere idumeus de ſemine regio natus.
Qui dum ioab princeps militie dauid idumeam vaſtaſſet. & omnes qui armis vti poterant ſex men
ſibus peremiſſet: fugiens venit ad pharaonem egyptiorum regem. Quem magna largitate ſuſcepit
C dedit eiq; domum & prouinciam ad habitandum. Et cum creuiſſet dilexit eum. ita vt ei vxoris ſue ſo
rorem nomine raphim alias talphim daret vxorem ex qua natus eſt ei filius & inter filios regis nutri
tus eſt. Audiens ergo in egypto dauid mortem pariter & ioab. accedens ad pharaonem rogabat vt eũ
ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex cur hoc peteret. aut quid paſſus eum relinque
re feſtinaret. cum ſepius ei importune & nimis inſiſteret atq; rogaret. tunc quidem dimiſſus non eſt:
ſed tempore quo iam ſalomon in malis erat propter preuaricationes prędictas. & dei pariter iram di
miſſus adab a pharaone venit in idumeam. Et cum iam non poſſet eam a ſalomone exercitu retolle
c.ii re quia multis preſidijs reſeruabatur: nec eſſet facilis eius inuaſio: ſurgenſq; inde venit in ſyram. Iun
ctus autem illic cuidam Raam nomine qui regem ſophenę adrazarum dominũ ſuam fugerat & pro
uinciam latricinijs deuaſtabat eiuſq; amicitijs copulatus. cum haberet circa ſe latronum maximam
multitudinem aſcendens & tenens ſyriam rex eius effectus eſt. Tunc quoq; diſcurrens iſraelitarum
prouinciam affligebat: & adhuc ſalomonem vaſtabat. Et hec quidem hebreis prouenerunt per adab
¶ Inter hec autem hieroboam filius nabath ſurrexit contra ſalomonem & quoſdam cõtribules ſuos
ſecundum prophetiam olim ſibimet dictam. Is cumeſſet puer a patre derelictus & erudiretur a matre
videns ſalomon robuſtum & nimis ſtrẽnuum eum ſuper edificium murorum eſſe conſtituit: quando
munitionem propugnaculorum in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit vt rex eum ap
probaret eiq; principatum militie ſuper tribum ioſeph conferret. ¶ Illo ſiquidem tẽpore oũ hieroboã
k.i veniſſet hieroſolymis occurit ei propheta de ciuitate ſylo noie achia. Qui cũ dũ ſalutaret deflexit cũ pau
lulũ ex itinere ad quẽdã locũ vbi nullus alius itereſſet. & diuidẽs ſuũ paliũ quo erat idutus i duodecim
ptes: iuſſit vt hieroboã decẽ ex his ſumeret prędicens q̃ deus hec vellet vt ſciſſo principatu ſalomo

Tranſgreſſio Sa
lomõis & itẽ pe
rantia circa mu
lieres quas cõ
tra leges Moyſi
duxit vxores vti
de & ydolatra
factus eſt.

In biblia habet
Fuerũtq; ei vxo
res quaſi regine
ſeptingẽte & cõ
cubine trecẽte.

Prędicitur Salo
moni i punitio
nẽ peccatorũ re
gni poſt ſuam
mortem diuiſio
Turbatus Salo
mon audita re
uelatione.

Adab idumeus
contra Salomo
nem iſurgit no
ta iimicitiarum
cauſam.

Adab iũcto ſibi
Raã q ibi bliad
Razõ cũ multi
tudine latronũ
Syriã aſcendẽs
factus eſt eius
prouincię.

nis filio quidem eius propter promissionem dauid duas relinqueret tribus & illi decem quoniam salo
mon in eo peccasset ex mulieribus earumq; dijs quibus se improuise subbidisset. Sciēs inquit causam
pro qua deus suam dilectionem a salomone subtraxit.esto iustus & eius custodi pręcepta:propositā D
habens palmam de pietate & honore dei pręcipuam talis vtiq; futurus qualem nosti fuisse Dauid.

Elatus hierobo am ex ꝓphetę sermonibus sua sit populo vt re licto salomōe re gnū ei cōtrade ret.

¶ Elatus itaq; hieroboam prophetę sermonibus cum esset natura iuuenis fortissimus & rerum gran
dium appetitor immensas non quiescebat sed cum venisset ad exercitum habens memoriam eorum 3.r.c
quę ei dixerat achias.repente visus est populo suadere vt a salomone recederet & regnum ei contra
deret. ¶ Cognoscens salomon eius voluntatem & dolum:querebatvt eum comprehēdens interime
ret. Quod dum cognouisset hieroboam: fugit ad Sesach ęgyptiorū regem.& vsq; ad salomonis obi
tum ibi moratus est ne quid pateretur lucratus est futuro seruandus imperio.

¶ Mortuo Salomone annorum nonaginta quatuor/qui octogita regnauit annis/Roboam eius filius
successit in regno quo regnante/reuocato ab egypto hieroboam/seditio in populo fuit/ ipso Roboam
spręto paternorum amicorum consilio & sequente iuuenum sententiam/dura respondente & ab illo E
recedit populus. Adoramq; a Roboam missus pro populi reuocatione lapidibus iteremptus est. Et in
hierusalem fugiens a tribu Iuda & beniamin rex cōstituitur reliqua populi parte hieroboam dominū
suū acceptāte.Bellūq; mouere Roboā contra hieroboā prohibitus est a deo per prophetam. Capi.xj.

Mors salomōis qui nonagita q̄ tuor annorū re gnauerat octo gita.In biblia so lū ponūtur qua dragita quia sa cra scriptura eos tm̄ annos expri mit qbus regna uit ante pręuari cationem.

QUortuus est itaq; salomō valde lōgeuus q regnauit quidē annis octoginta.vixit aūt qnatuor
& nonaginta & sepultus est i hierosolymis cūctos fœlicitate & prudētia & diuitijs reges ex
cellēs.pręter illa in quibus circa senectutē deceptus mulierū ardore p̄uaricatus est De qui 3.r.c
bus & de malis quę ꝓpterea prouenerunt hebręis oportunius explanabo. ¶ Post mortem vero salo
monis in eius regno filio succedente Roboā ex muliere āmanitidę noomas noie procreato repēte mi
serūt in egyptū principes populi & euocauerūt hieroboā.Qui dū venissent ad eos in ciuitatē sichimo
rū:etiam roboam venit in eam.Placuerat enim vt illic venientes Israelitę eū constituerent regē. ¶ Ad
eūtes ergo eū principes populi simul & hieroboā rogabāt dicētes vt aliquid ei de seruitio relaxaret&
melior esset patre cuius iugo fuerant pręgrauati vt ipsi deuotiores essent & propter mansuetudinem
potius q̄ timorem ei seruire diligerent. Qui dū post tres dies responsurum se eorū petitionibus dixisset
mox quidē eos suspectos fecit.cur non repēte quę petebantur annuerit: non rem bonam & humanā
esse iudicabant.& magis in iuuene.tamen & in eo quod cogitare se dixerat. & nō repente negauerat
spem aliquā faciebat.Qui conuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet populo prębere
responsum.Illi vero quę deuoti facerēt naturā vtiq;vulgi scientes.monebant vt māsuete loqueretur ad
populum:& cōmunius q̄ regius exigeret fastus:vt ita fauorem sibimet obligaret.dum naturaliter dili F
gebant subiecti mansuetudinem regumq̄ cōminationem. ¶ Tunc em̄ ille optimum consiliū/forsitam
deo volente'despiciens vocans adolescentulos secum nutritos eisq; pandēs seniorū consilium quod
oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi vero cum neq; iuuentus neq; deus meliora tractare pmitteret.
monuerunt vt asperius responderet ad populū: & inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret
vastiorem.& seueritatem quam fuerant in illo comperti.in se multo potiorem agnoscerēt. ¶ In his de
lectatus rex & credens suę dignitati regię conuenire responsum:dum die tertia plebs auditura venis
set & omnis populus videretur esse suspensus vt verba regis audiret:credens aliquid fore clementius.
relinquens ille consilium seniorum respondit adolescentium. ¶ Hęc autem voluntate dei gerebātur: 3.r.
vt quę prędixerat achias perducerentur ad terminū.Tunc ergo cuncti eius sermonibus velut opere
percussi.& dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum quę dicebantur afficerentur.indignati sūt
& omnes pariter voce magna clamauerunt nichil sibi post illum diem esse commune ad genus dauid
vel qui erant ex illo progeniti sed solum templum ei credere quod pater eius ędificasset.Eumq; se in
terminati sunt relicturos.& sic amare iracūdiam seruauerūt vt dum mississet rex roboam quēdam no
mine.Adoram super tributa cōstitutū qui eos aliquo mō mitigaret.& sermones qui petulāter ab eta
te iuuenili fuerant prolati ad cōcordiam reuocaret.passi nō sūt.sed eū lapidātes iteremerūt. ¶ Quod
dum vidisset roboam.credens quoq; se lapidandū:metuēs ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendēs
in currū fugiēsq; mox venit in hierosolymā.Et tribus quidē iuda simul & beniamin eū constituerūt re
gē.reliqua vero plebs ab illa die recedens a filijs dauid:dnm sibi hieroboam cōstituit. ¶ Roboā vero
filius salomonis cōuētu facto duarū tribuū i quibus regnabat sumēs ex eis electos milites cētū & octo
gita milia virorū cōtra hieroboā & cōtra populū eius dimicare cogitabat:q̄tenus eū subderet sibi bel 3.r
lo seruiturū ꝓhibitusq; est a deo p prophetam rāmeū vt bellū non inferret eiq; dicebat nō eē iustū vt
aduersus cōtribules dimicaret.cū ab eo dei volūtate populus recessisset. Quo facto nequaq̄ egressus
est ad prelium. Diuiso itaq; regno prius narrabo quęcunq; hieroboam hierosolymitarū rex egit.deinde
quę roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic etenim totius historię ordo seruabitur.

Dura rndētero boā recedit po pulus ab ipsius regno pro ma iori parte.

Adoram a Ro boam missus vt populum ad cō cordiam reuoca ret lapidibus in teremptus est.

Bella Roboam mouere contra hieroboā ꝓhibi tus est a deo p prophetam.

¶Hieroboā rex iſrael ire i hieruſalē timēs neq; illuc populū adorationis cauſa aſcēdere pmittēs con-
A tra deū ꝑuaricatus ē duas aureas vitulas totidēq; tēpla faciēs populūq; ad ydolatriā icitauit & ſacer-
dotes ex oi tribu iſtituit altareq; cōſtructo ipſe pontifex factus ſacrificiū imolauit quē Iadam prophe-
ta de ydolatria repꝛehendit futurā pꝛedicens penam dato pro rei certitudine ſigno ipſiuſq; indignā-
tis cōtra prophetam aruit manus quę tamen poſtea ad prophetę pꝛeces ſanata eſt. Capitulum.xij.

Hieroboā iſtā el rex timēs ire in hieruſalē ne q; populū illuc adorationis cā ire permittens ꝑuaricatus eſt cōtra deū duas vitulas aureas totidemq; tem pla fecit.

Inſtituit ſacer dotes de oi tri bu quia tribus leui noluit con ſētire ei. Initiū malop hebreis Iadā propheta quē quidē dīt abdo a deo miſ ſus hieroboam de ydolatria re pꝛehendit futu rā ei pœnā pꝛe dicēs dato pro rei certitudinē ſigno.

Hieroboam in dignatus cōtra prophetā aruit eiusmanusque poſtea ad ꝑces prophetę ſana ta eſt.

f.c.12 IGitur hieroboā conſtitutus rex in ſichimorū ciuitate nō multo poſt dum Scenophe-
gię feſtiuitas immineret cogitans hieroboam quia ſi permitteret populo vt dominū
in hieroſolymis adorare pergeret. & feſtiuitatē illic ſolemniter ageret penitentia da
ceretur & propter templum & propter dei religionem. forſitam & metuens ne eum
quidem relinqueret.ad regem vero priſtinū remearet: & ob hoc mortis pericula ſi-
bi immineret:opus & malignum ſua cogitatione molitus ē. Fecitq; duas vitulas au
reas & totidem templa conſtruxit. Vnum quidem in ciuitate betel:alium vero circa dan. quę ad fon
tes iordanis minoris videtur exiſtere. Poſuitq; vitulas in templis quas pꝛediximus ciuitatum. ¶Et
B inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat. verbis cōtionem fecit ad populum: Viri cōtribuli noſ-
ſe vos puto q; omnis locus habebat deum: & non oſtenditur locus in quo ꝑprie pꝛeſens eſt: ſed vbi
q; ſemper exaudit & cultores ſuos intendit. Vnde non mihi videtur neceſſitatem vos pati ad hiero-
ſolymā ꝓperandi. ad hoſtiū vtiq; ciuitatem: & vt adoretis deum longo itinere fatigati homo quidem
illic ędificauit,tēplum & ego feci duas vitulas aureas deo equiuocās. quarū vnam quidem in betel ci
uitatem dedicaui aliam vero in dan vrbē cōſtitui. quatenus quicūq; veſtrū eis vrbibus ſūt vicini ado
f.c.12 rent in eis deum. ¶Cōſtituāq; ex vobiſipſis ſacerdotes earum atq; leuitas: vt tribu leui nequaq; neq;
aaron filijs egeatis. ſed qui voluerit veſter eſſe ſacerdos. offerat vitulū deo & arietē vnū: qđ & primū
pontificē aaron feciſſe dicūt Quod dū dixiſſet ſeduxit populū vt a patria religiōe recedēs ꝑuarica-
retur leges ¶Hoc itaq; hebręis malorū fuit initiū. Et qui cuncta ſibi ſubiecerant defecerunt pꝛeliis
f.c.12 & in alienigenarū ſunt dictione ſubiecti. Sed hęc quidē oportune narrabimus. ¶Igitur dum inſta-
ret ſeptimo menſe feſtiuitas volens ipſe etiā i bethel agere ſicut due tribus i hieroſolymis celebrabāt
añ vitulum quidē ędificauit altare & ipſe pontifex factus cū ſacerdotibus ad altare cōſcendit. ¶Cū-
q; eſſet hoſtias & holocauſta corā omnibus populis oblaturus. venit ad eū ex hieroſolymis prophe
ta nomine Iadan miſſus a deo. Qui ſtans in media multitudine ſuadente etiam rege faciens ad alta
re ſermones. Deus inquit futurum quēdam eſſe p̄dicit ex genere dauid nomine Ioſiam. qui tempo-
ris illius ſup te falſos pimat ſacerdotes: ſed & etiam oſſa horum populorum ſeducētium & erroneorum
& impiorum ſup te tunc ſimul exurat. Vt vero credant iſti hoc futurum: ſignum eis hoc p̄dico faciēn
dum. ſubito enim rūpetur hoc altare. & omnis pinguedo ſacrificiorum ſuper eum poſita fundetur in
terram. ¶Hęc dicente propheta. indignatus hieroboam manum extendit pꝛecipiens eum cōtinuo
compꝛehendi. Cuius magnus mox effecta eſt arida nec valuit eā ad ſe denuo reuocare. ſed habuit eā
marcidam & ſolutam. Ruptūq; eſt repente ſacrarium. & ſicut propheta pꝛedixerat cūcta diffuſa ſūt.
C ¶Cumq; videret veracē hominē & pꝛeſentiam diuinam habere cognoſceret: rogauit vt ſupplicaret
deo quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum ſibi naturaliter reſtitutam gaude
f.c.13 bat. prophetamq; rogabat obnixe vt eius conuiuijs intereſſet. Iadan vero dixit non ſe pati vt ingre-
deretur ad eum. nec panem aut aquam in ciuitate guſtaret hoc ſibi pꝛeceptū a deo: dicens vt etiam
& alio q̄ vnde venerat itinere remearet. Huius igitur abſtinentiam rex miratus: erat in timore poſ-
tus: & per mutationem rerum ex his quę dicta fuerant non proſpera ſibi imminere credebat.
¶Malignus ſenex falſuſq; propheta timens regio honore priuari Iadam dei prophetam mendoſe
decipiens redire ſecumq; prandere coegit. Quibus pariter epulantibus deus iadan apparuit futura
ſupplicia ſibi pꝛedicens peneq; qualitatē declarauit cuiq; remeanti in hieruſalem occurrit leo & deji-
ciens eum de aſino peremit cuius corpus ſa ſus propheta ſepeliuit filijs pꝛecipiēs vt cum eo ſepeli-
rent. Et regi hieroboam adulatoria verba contra boni prophetę monitionem confixit. Capitu. xiij.

Falſus prophe ta timens ne re gio honore pri uaretur dei pro phetam mēdo ſe decipiēs redi re ſecū coegit.

f.c.13 ERat autem quidem in ciuitate ſenior malignus homo falſuſq; propheta quem hiero
boam malignis ſtudijs honorabat cum eo dicente quę illi grata forent crebro deci-
peretur. Iſte quoq; tunc erat in lectulo propter ſenectutis infirmitatem. Filijs autem
indicantibus ei prophetam qui de hieroſolymis illic venerat & de ſignis effectis &
quomodo arefacta manus dextera hieroboam illo orante fuerat reſtituta. metuens
ne peregrinus eſſet melior apud regem & potiori honore ſtueretur: pꝛecepit filijs vt
ei repente ad iter aſinum pꝛepararent. Quibus pꝛeceptum feſtinanter implentibus: aſcendens pro-
ſecutus eſt prophetam. & inueniens eum ſub alta & vmbroſa ilicis arbore quieſcentem. ſalutauit pri
mum deinde culpauit cur apud eum non intraſſet & eſſet eius hoſpilitate participatus. Quo dicen-

te se a deo vt prohibitum apud quem̄ in illa ciuitate gustaret. nō inquit prohibuit diuinitas vt meam mensulam deuitares. Nam et ego propheta sum: & in ea tecū religione communis. & assum nūc missus a deo: quatenus te commessurum ad me deducam. Ille vero credens mentienti reuersus est. D
Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus deus apparuit Iadan. eiusq; mandata preuari- 3.r.c
Prophetę dei cū filio ppheta prādentis deus apparēs suppli cia ei futura pe neq; qualitatē declarauit.
cantem dixit supplitia sustinere: & qualitatem penę continuo declarauit: leonem ei occursurum in itinere quo laceraretur fatus eo: quod sepultura patria priuaretur dixit. ¶ Hęc autem facta reor voluntate diuina vt hieroboam nequaq̄ Iadan verba metueret: quasi fallacis & ita defuncti. ¶ Reme anti siquidem Iadan rursus in hierosolymam occurrit leo: & deiciens eum de asino peremit. Et asinum quidem in nullo nocuit sed cum eo sedens & illum & corpus prophetę magna tuitione seruauit donec aliqui iter agentium videntes hoc venientesq; in ciuitatem falso prophetę nunciarent. ¶ Qui missis filijs eius corpus deuexit in ciuitatem splendidaq; pompa eius celebrauit exequias. precipiēs filijs vt ipsum mortuum cum illo sepelirent dicens q̄ omnia quidem vera essent quęcunq; ille prophetasset aduersus illam vrbem & altare & sacerdotes. necnon & contra falsos prophetas. & q̄ ipse E
Falsus prophetā dei prophetā sepeliuit secū eligēs sepulturā eiusq; cōfitmās ppheti am
post mortem non pateretur iniuriam si cum eo sepultus & eius ossibus copulatus propter societatē ossium non posset agnosci. ¶ Sepeliens ergo prophetam & filijs ista precipiens. cum esset malignus & impius: accessit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es verbis fatui viri. Cumq; illi rex de sacrario & manu sua narraret sanctę & verum prophetam egregiū eum vocans: cœpit destruere eius opinionē: & verisimilibus vtēs rerum gestarum creditam imminuit veritatem. ¶ Nitebatur enim suadere ei quia pro labore portandi multa sacrificia eius manus obstupuisset & deinde cum requieuisset 3.r.d
ad naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius fuisset vacuum susceptis multis hostijs & ingentibus propter onus impositorum fuisse ruptum: & cecidisse diceba. Significauitq; ei simul ita mortem eius qui hęc signa prędixerat: eo q̄ fuisset a leone discerptus: & nichil quod esset ppheta locutus. ¶ Hęc ergo dicens. regi satisfecit. eiusq; mentem penitus auertit a deo & a sanctis operibus: & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam contumeliam diuinitati fecit. & ita contra leges atrociter insiluit: vt nihil aliud quotidie quereret q̄ vt aliquid noui; super ea quę iam perpetrauerat scelera cumularet. Igitur de hieroboam hęc in presenti dixisse sufficiat.

¶ Roboam Salomonis filius in sorte iuda & beniamin communitissimas ciuitates construxit ad quem sacerdotes & leuitę & quicunq; erant iusti de populo proprias ciuitates relinquentes in hierusalem pro adorando deo venerunt. Cui vxores decem & octo (inter quas Macham absalon filia ex qua Abiam filium habuit) & concubinę triginta/filijq;.xxviij. & filie. lx. Quinq; ex rerum abundantia depriuatus obsidetur in hierusalem a Sesach egypti rege. Quam captam egypti rex fœdera non seruans templumq; expoliauit vbi pro lanceis, aureis & clipeis ereis in eodem modo Roboam ipse restaurauit. Quo mortuo etatis sue anno quinquagesimo (quorum decem & octo regnauit) filius eius Abias in regno successit.

Capitulum.xiiij.

Roboam filius Salomonis munitissimas ciuitates in sorte iuda & beniamin ędificauit.

Sacerdotes & leuitę & quicū q; boni & iusti be populo propias ciuitates relinquente. ad Roboam i hierusalem p̄ deo adorādo venerunt. Successor Roboam Abia cui thesaurum tradidit. &c.

Filius autem salomonis roboam qui sicut prędixi super duas regnauit tribus ędificauit mu- 3.r.
nitissimas ciuitates & magnas bethleē & ichā & Thelos & bethsuram. & socho & odollaz & hippam & Meream & zipha. & adoram: lachis. & zecheram. & elon hebron. Has quidē F
in sorte iuda primas ędificauit. Fecitq; & alias precipuas in sorte beniamin murosq; circundans custodes instituit vniuersis & principes: multumq; frumentum simul & vinum & oleum. & alia quę singulis ciuitatibus pro cibarijs essent necessaria largissima libertate contradidit: insuper autem & scuta & iacula nimis innumera. ¶ Conuenerunt autem ex omnibus Israelitis sacerdotes ad eū in hierosolymam pariter & leuitę. & quicunq; alij de populo erant boni vel iusti relinquentes proprias ciuitates vt culturam dei in hierosolymis exhiberent. Minime libenter audiebant dum compelleren turvitulas adorare quas fecerat hieroboam & auxerunt roboam per tres annos imperium. ¶ Qui cū 3.r.
cognatam quandam duxisset vxorem. & tres ex ea suscepisset filios: postea quoq; duxit nomine macham natam de thamar filia absalon quę & ipsa videbatur esse cognata. de qua natus est ei filius masculus quē abiam appellauit. Habuitq; filios & ex alijs coniugibus sed super oēs potius diligebat macham. ¶ Habuit autē lege sibi coniunctas vxores decem & octo. cōcubinas triginta. Et filij quidem sunt ei nati octo & viginti: filię vero sexaginta. ¶ Successorē sui regni cōstituit abiaz & macha p̄ceratū cui & thesaurū & munitissimas tradidit ciuitates. ¶ Reor em̄ quia sepius causa malorū & iniquitatis existat hoibus magnitudo rerū: eorūq; ad priora cōuersio. Vidēs nāq; roboā regnū suū his cre- 3.r
mētis augeri: ad ipias & iiustas cōuersus ē actiōes & spuit deū religionē: itavt populus eius miraretur iniquitatē. Cū moribus nāq; principū: corrūpitur cōuersatio subiectorū. Et cū viderint illorū luxurias suę castitatis merita respuētes: quasi virtutē eorū imitari nitūtur illecebras. Nō em̄ opera principum approbari viderentur nisi etiam similia agerent. Hoc igitur accidit subiectis roboam. Nam cum ille

ageret impie & iniq; studebant & illi non esse iusti: ne rex videret offẽdi. ¶ Quapropter vidicẽ sup
2.c. hebreos misit deus regem egyptiorum nomine Sesach quinto anno regni Roboam cum multis mi-
. libus exercitum castrametatus ẽ. Sequebãtur eñ eũ currus mille & ducẽti. equitũ vero sexaginta mi
A lia: & quadragita peditũ: quorũ plurimas habebat lybios & ethiopes ¶ Inuadẽs itaq; hebreorũ re-
gionẽ munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit. & nouissime armatus ad hierosoly-
mã venit vbi roboam & eius exercitus propter miliciã Sesach tenebatur inclusus: deũq; rogabat vt
eius victoriam salutemq; conferret. Quos tñ non exaudiuit deus. nec eis pugnaturis spem victorię
ꝓmisit. Propheta eñ semeias ait deũ eis interminari eos relicturũ sicut ipsi eius videbatur deseruisse
cultura hęc audientes: animo sunt soluti. Et dum nullam viderent in se salutem confitebantur oñes
quod eos iuste despexerit. cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima confudis-
sent. ¶ Quos vidẽs deus ita deiectos & ad patientiam esse deductos. non se perditurum eos per pro-
phetã dixit. sed egyptijs tamẽ fore subdendos vt agnoscerent vtrum hominibus seruire esset ifatiga
Lc. bilius: an certe deo. ¶ Capiens ergo Sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis prędcentibus ro-
. boã eum suscipienteꝫ ꝓpter timorẽ. igressus fœdera nõ seruauit. sed templum expoliauit. & thesauros
dominicos & regios exhauriuit. auri & argenti multa milia & inumerabilia secũ deuehens ornamen-
B ta: & nihil oino illic derelinquẽs. ¶ Abstulit aũt & aureas lãceas & scuta que rex fecerat salomõ. sed
neq; pharetras aureas dimisit. quas dauid sũptas a rege sophenę deo dicauerat. Qd cũ idẽ Sesach
fecisset: ad ꝓpria remeauit. ¶ Meminit & huius p̃lij & herodotus halicarnaseus: q̃ solũmõ circa regis
nomẽ errauit. Sꝫ quia gẽtes alias multas iuasit. & palestinã syriã subiugauit: capiẽs sine p̃lio cũctos in
ea regione degẽtes. qd nostrã gentẽ subditã egyptijs indicare vult. Ait eñ quomodo & statuas aute
as qui se sine p̃lio tradiderũt reliquerit. & mulierũ geitalia in eis celauerit. ¶ Roboã eteñ rex noster
ei tradidit sine prelio ciuitatẽ. Dixit aũt & ethiopas ab egyptijs didicisse genitaliũ circũcisionẽ phœ-
nices aũt & Syri i palestina fatẽtur hoc se ab egyptijs didicisse & palã ẽ. qñ alij nulli circũcidãtur syrio
rũ i palestina habitãtiũ p̃ter nostros. Sꝫ de hijs sentiat quisq; vt voluerit. ¶ Igitur discedẽte Sesach:
.c. roboã rex pro aureis lãceis & clipeis erea eiusdẽ numeri fecit. & custodibus regalibus seruãda tradi-
. dit. Et qui cũ splẽdido pricipatu & claritate rerũ debuerat iperare: sub multo silẽtio & timore regna-
uit. Fuitq; hieroboã regi cũctis tẽporibus inimicus. ¶ Mortuus: aũt cũ vixisset ãnis quiquagita & se-
ptẽ: i qbus regnauit annis decẽ & octo. Vir supbus & fatuus & nolẽs paternis amicis credere. pdide-
.c. rat pricipatũ. sepultusq; ẽ i hierosolimis i tumulis regũ. ¶ Roboã itaq; successit i regnum filius abias:
. cũ hieroboã octauũ & decimũ annũ haberet in regno. Et hęc quidẽ huiusmodi fine cõsumpta sunt

¶ Crescentibus hieroboam iniquitabus Abimen filius eius egrotauit Achias quoq; propheta ip
sius vxori (quę mutata veste se peregrinam fingebat) futuram super maritum calamitatẽ regniq; sui
exterminationem prędixit mandans vt ei denunciet. Qui nichil horum cogitans bellũ contra Abiã
filium Roboam / maximo pręparato exercitu / mouit vbi maxima hebreorum cedes nunq̃ similes co
gnita fuit & belli victoriam Abia obtinuit Qui paruo tempore post hanc victoriam superuiuẽs an-
no regni tertio obijt / relictis duobus & viginti filijs filiabus autem decem & septem ex viginti septem
vxoribus. Cui in regno filius eius Asa successit.

Capitulum.xv.

C Consequẽs est nũc de hiroboã dicamus: quẽadmodũ & ipse fuerit conuersatus. Is eñ non
quieuit iniquitates facere corã deo: sed quotidie in excelsis mõtibus erigebat aras. & sacer
dotes de populo faciebat. Cõtra quas ipietates suppłicia nõ post multũ tps i eius caput &
totius gñatiõis ipsius erat relatura diuinitas. ¶ Illa siquidẽ tẽpestate cũ eius filius noie Abi
.c. mẽ egrotaret dixit vxori sue vt mutata veste priuatũ scema suscipiẽs iret ad achiã ꝓphetã. asserẽs eũ
. virũ esse mirabilẽ & futura p̃dicere. q etiã de regno ei significasset. & ab eo quasi pegrina reg̃reret. si
puer lãguorẽ posset euadere. Que mutata veste sicut maritus ei p̃ceperat: venit i silo ciuitatẽ vbi mo
rabat achias. Cũq; foret domũ illius ingressura. cũ iã esset ꝓphetę visus senectute grauatus apparuit
.c. deus vtrũq; denũciãs: & quia hieroboã regis ad eũ veniret vxor. & quid deberet ꝓ quibus aderat re-
. spõdere. Qua i eius domo veniẽte veluti priuata simul & peregrina: ille clamauit. Ingredere vxor
hieroboã. Quare te celas? Deũ latere non potes. qui mihi & te venturã esse denũciauit. & imperauit
que dicã tibi. Reuertere igitur ad maritũ & dic ei hęc pręcepisse deũ. Qm̃ te magnũ ex paruulo &
nihil existẽte cõstitui regẽ & scindens regnũ a genere dauid tibi contradidi tuq; horũ nõ recordatus
meãq; religionẽ deserens fusilesq; deos efficiẽs. illos potius honorasti: deijciã te denuo & oñe genus
tuũ exterminabo. & canũ voracitati volatilibũq; p̃beo. Et quidam a me suscitabitur rex totius po puli
qui de gente hieroboã nullũ penitus remanere permittat. Participabitur autem isto supplicio etiam
populus & hac terra copiosa priuabitur & trans euratem vlterius dispergetur: quando cuncti regis
impietates secuti deos ab eo factos adorauerunt & meam religionem venerabilem reliquerunt. Tu

Sesach egypti rexcõtra roboã Exercitus Se-sach numerus cõtra roboam. Roboam obsi-detur in hieru-salẽ qui ad deũ recurrens non est exauditus.

Herodotus me minit huius bel li.

Pro aureis lan-ceis & clipeis e-rea i eodem nu mero fecit Ro-boam. &c.

Mors roboam anno etatis sue quiquagesimo quoruꝫ decẽ & octo regnauit.

Iniquitates hie roboam quoti-die augmenta-bantur.

Abimen q i bi-blia Abiã hiero boã filio egro-tante vxorẽ ad prophetam A-chiã mittit. &c.

Achias ꝓphe-ta ad vxorẽ hie roboam ipsa se priuatã & pere grinã segẽtẽ / fu tura p̃dixit mã dãs ei vt mari-to denũciet &c

vero mulier hęc marito festina renunciare. Filium vero tuum inuenies esse defunctum: namq; igre
diente te ciuitatem spiritum mox amittet. Sepelieturq; plāctu populi cōmuniter honoratus. Hic nā D
q; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse videbatur. ¶Hoc ergo propheta dicente.exiliens tur. 3 R.
bata mulier de morte filij lamentās per viam festinanter ibat lugens & ingemiscens.filium vtiq; quē 14.
in spe reliquerat viuum vlterius non visura.quem cōtinuo moriturum esse crederet Quę dum venis
set in ciuitatem. filium quidem sicut propheta dixerat inuenit extinctum.regi vero cuncta narrauit. 3.r.c.

Bellum hieroboā cōtra Abiā filiū Roboam.

¶Hieroboā itaq; nihil horum cogitans.multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam
qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est despiciebat em̄ illū ꝓpter etatē.Qui dum
hieroboā iuasionē audisset:obstupefactus est.Verūtamē vltra prudētiā iuuētutis spe bellandi robo
ratus.electo ex tribubus duabus exercitu occurrit hieroboā ad quendam locum qui vocabatur mōs

Exercitus abię numerus.

amorreorum & castra circūfigēs bello necessaria p̄parabat.Erat em̄ exercitus eius quadragita milia
virorum:Hieroboam vero manus duplex erat. ¶Cūq; exercitus ex vtroq; ad opus bellicum & cer
tamina committēda esset ipā in acie cōstitutus instās in loco excelsiore rex abias manu silētiū impera
uit & hieroboā petit vt cū quiete prius audiret.Factoq; silētio:cœpit hęc dicere.Nec vos egdē igno
ratis principatū deus dāuid & eius soboli in tempore vniuerso cōcesserit. Miror quomodo receden
tes a meo patre seruo hieroboam indecenter adheseritis & cū eo nūc pugnaturi contra eos quia deo
regnare decreti sunt aduenistis.vt eorū regnum his prelijs auferatis. Hactenus itaq; regnum hiero
boam:iniuste detinuit:quod non reor maiore eū tempore possessurum.Qui deo pœnas etiam de p̄
terito nunc soluens ab iniquitatibus iniurijsq; cessabit.quas ei hactenus iferre presumpsit.Sed & vos
talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre passi contumeliam sed tantū quia non quę vobis pla E
cerent in cœtu locutus est malignis hominibus credens:illum quidem vt putatis ira faciente reliqui
stis.Quod autem verius est.a deo nos & eius legibus abstraxistis cum potius ignoscendum fuerat
non verbis solummodo durioribus viri iuuenculi & contentionis ignari sed etiam qui ad aliquā dif
ficultatem operis per iuuentutem fuisset & insipientiam perducēdus propter salomonis patris illius
beneficia sepe vobis collata quia venia danda vtiq; est:peccatis filiorū pro beneficijs & affectu pa
rentum. Vos autem nihil eorum cogitastis neq; tunc neq; modo sedvenit super nos tantus exercitus
Vel in quo de victoria confiditis? An in vitulis aureis & aris in nemoribus alias in montibus consti
tutis:quę vestrę sunt impietatis & non religionis indicia. An certe spem vobis multitudo prębuit:ga
castra nostra transcendit. Sed nulla virtus illic est.vbi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuste

Nota vbi requirēda est spes victorię in bello.

Solummodo enim iusticia & pietate diuina spes victorię consistit immota quę scilicet apud nos ser
uantes a principio leges & deum proprium venerātes quē nō manus de putrescibili silua fecerūt nec
excogitatio mali regis pro populi seductione construxit:sed cuius est opus principiumq; finisq; cun
ctorum. Vnde suadeo cito eorum nunc vobis vt penitentiam prēteritorum habeatis & meliora cogi
tantes dimicare cessetis paternasq; leges recolatis:& quicquid ad magnitudinē tante felicitatis eue
nit. Hęc equidem abias locutus est ad populum. ¶Adhuc eo loquēte quosdam militum hieroboā F
latenter immisit vt abiam ex aliquibus partibus circundarent quas exercitus non videret.Qui cum

Victoria Asię cōtra hieroboā

inter hostes apparuissent:exercitus quidem eius turbatus expauit. Abias autem confortabat eos. &
in domino spem habere poscebat. Tunc illic pariter inuocantes dei solatiū sacerdotibus tubis canē
tibus clamore hostes aggressi sunt. Etenim audaciam ac iuuentem dissoluit deus exercitum aūt abia

Maxima hebrę orum cedes nūq̄ similis cogni ta.

fecit excelsiorem.Nam quanta in nullo bello refertur cedes fuisse commissa. & neq; grecorum neq;
barbarorum referunt historię Abia autem & filij Iuda & Beniamin de exercitu hieroboam mirabilē
& famosissimam perceperunt deo conferente victoriam.Quinquaginta eni milia hostium bello pro 3.
strata sunt.eorumq; munitissimas ciuitates dirupuerunt insuper Bethuliam eiusq; regionem forti di
micatione tenuerunt.Hieroboā itaq; hac perditione fatigatus:nequaq̄ virtutes habuit q̄tocumq; tē
pore post hęc abias vixit. Qui tamen post hāc victoriam paruo tempore superuiuens obijt cum re
gnasset annis tribus & sepultus est in paternis monumentis.Reliquit autem filios quidem duos & vi
ginti.filias autem decem & septem.quos om̄es devxoribus viginti & septem procreauit. ¶Huic suc 3.

Mors abię āno regni tercio.

Filij Abię duo & viginti. filię autem decē & septē ex vigi ti & septē vxo ribus.

cessit in regnum filius asa.cuius iuuēculi fuit mater nomine Maacha.Quo regnante omnis prouin
cia Israelitarum pace potita est annis decem.Hoc ergo abiaz filij roboam nobis gesta sunt tradita.

¶Mortuo hieroboam rege Israel anno regni sui vigesimo secūdo regnauit filius eius Nadab so
um duobus annis quo mortuo Baasa Mechili filius oē hieroboa genus secūdū prophetę dictum in
Iheremit.Tūc quoq; rex hierosolymorū Asa morbus egregius & virtutibus p̄clarissimus Ethiopes de
bellauit (sibi deo victorię signum p̄bente) quibus deuictis ipsi in hierusalē cum preda redeunti.Aza
rias propheta obuiam venit futura predicens quod audiēs rex & populus gauisi sunt precepitq; rex
pes omnem prouintiam diuina mandata summo studio obseruari. Capitulum.xvj.

MOrtuus est autem hieroboam rex decē tribuum.cum viginti & duobus annis tenuisset im
perium:successitq; eius filius nadab. ¶ Secūdo iam anno regis asa transacto regnauit hie
roboam filius annis duobus patris impietate maliciaq; concordans.In his autem duobus
annis castrametatus est contra gabathon alias Gebethō ciuitatem palestinorum.Cumq; eam foret
obsessione capturus: dolum passus a quodam amico nomie baasa.mechili filio:mortuus est. ¶ Qui
post obitum eius potius imperio.omne genus hieroboam interemit: & venit vt secundum prophe
tam dei alij quidē cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; consume
rentur:alij vero in agris a volatilibus deuorarentur.Et domus quidem hieroboam pro eius iniquita
te atq; impietate hac vice dignam pertulit vltionem. ¶ Rex autem hierosolimorum asa.dum moribus
esset egregius. semperq; ad diuina respexerit.nihilq; gereret neq; cogitaret quod nō esset pietati cō
ueniens:aut ad legum custodiam pertineret:suum composuit regnum abscindens cunctam ab eo ne
quitiam.& ab omni macula mundans. ¶ Habuit autem exercitum electorum virorum arma geren
tium scuta & lanceas de tribu quidem iuda trecenta milia:de bēiamin aūt scuta arcusq; portātiū du
centa quinquaginta milia ¶ Cumq; iam decē regnasset annis.castra contra eum mouit cum magno
nimis exercitu zara rex ethiopię ducens pedestrium nonaginta milia. equestrium vero decem mi
lia:currusq; trecētos. Qui dum vsq; ad ciuitatē morisan quę est in tribum iuda cum exercitu suoveniſ
set occurrit ei asa & castris contra eum positis in quadam conualle nomine sabata non procul a ciui
tate.cum vidisset ethiopum multitudinem:poscebat a deo cum clamore victoriam. & vt tam multa
milia hostiū ipse pimeret.neq; enim in alio confidendum esse dicebat q̄ in eo q̄ possit etiam paucos
multorum potiores ostendere & facere infirmos fortissimis prealere ¶ Hęc orante asa.signum vi
ctorię deus ostendit:& cum gaudio diuinitatis auxilio bello cōgressus.multos ethiopum percutit &
conuersos in fugam persecutus est vsq; ad geraritiden regionem. Relinquentes autem occisionē ho
stiū ad direptionem ciuitatis geraret h quā cœperant eorumq; castrorum protinus accesserūt. ita vt
tollerent aurum multumq; nimis argentum.prędāq; deueherent valde mirabilem.camelos & subiu
galia:& pecudum greges innumeros. ¶ Asa igitur & eius exercitus sumpta huiusmodi a deo victo
ria atq; pręda in hierosolymis remeauit.quibus venientibus occurrit in via azarias nomine prophe
ta.& precipiens vt paululū itineris a gressu abstinerent.cœpit ad eos dicere quia illa victoria fuisset
eis a deo concessa.eo q̄ iustos se sanctosq; seruassent & omnia dei voluntate fecissent.Quos in eius
mādatis permanētes dixit semper hostibus prealere.& habituros diuina virtute fœlicitatē.reliquē
tes autē eius religionē in cōtraria deuenire.futurūq; tēpus in quo nullus inueniretur verus propheta
in eo populo neq; sacerdos qui iuste aliquid respōderet.Ob q̄ rem & ciuitates subuertādas.& gentē
in omni terra disseminandā & vitam miserabilem & inopem habituros.Suasitq; eis vt dum hoc ha
berent bene agerent.& nequaq̄ a diuina deuotione recederent. ¶ Hęc audiēs rex & populus sūt ga
uisi.multūq; studiū & oēs in cōmune.& singuli circa iusticiam exhibebant:missitq; rex i omnē prouin
ciā precipiēs vt legitima diligenter vbiq; seruarētur.Sic igitur āsa regis duarū tribuū actio gerebatur.

¶ Baasa Israel regi Gymō propheta(qui in biblia hieu appellatur)a deo missus oīe genus suum
propter peccata sua exterminandum fore denunciauit.Qui obstinatus a malo nō quieuit sed exerci
tusūpto Ramath obsidebat & regis Asa,puiciā volens iuadere sed perēptus a Creone baasa non ha
buit tēpus pugnādi aduersus Asa.Quo mortuo successit filius eius hela quē zamarias/qui i biblia di
citur zambri/occidit & regnauit in Israel oīno deleta domo baasa.qua morte audita exercitus Am
ri regē cōstituit.Et fugiēs zamarias seipsum in regia domo concremauit regni die septimo & diuisio
fuit populi in duas partes. sed occiso Themam solus regnauit Amri duodecim annis quo mortuo
successit filius eius Acab.Sed & Asa propter iusticiam ac pietatem ad longuam fœlicemq; peruenit
senectutē. quo mortuo āno regni sui quadragesimo secundo regnauit filius eius Iosaphat.Cap.xvij.

BEuertar autem ad regē Baasam qui israelitico populo prefidebat occideratq; filium hiero
boam nadab& eius tenuerat principatum.Is enim/in thersa ciuitate degens & habitaculum
ibi constituens.regnauit quidem annis viginti & quatuor:sed fuit malignus & impius vltra
hieroboam & filium eius & populum multis malis afflixit:& deo iniuriam fecit. ¶ Qui mittens ad
eum gymon prophetam prędixit & se & omne eius genus exterminaturum.& eisdem malis quibus
domum hieroboam perdiderat/perditurum.qđ rex ab eo constitutus beneficium non repensauit.vt
iuste & pie populo presideret.quę primitus ipsis prodessent:deinde deo gratissima semper foret sed
magis imitatus est pessimum hieroboā.cuius dum periisset anima:viueret tamē eius in isto maligni
tas. Dicebatq; supplicium malorum illius hunc habiturum:qui ei simul extitisse videbatur. ¶ Baasa
autem q̄uis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro cōmissis delictis vltionem tamen
de reliquo non quieuit.neq; respexit q̄ male agendo deperiret nisi glorioſe penitēdo,p malis prete

Lnus Asa regis & virtutes.
Exercitus Asę numerus.
Exercitus regis ethiopię cōtra Asa numerus.
Asa/ cui oranti deus victorię si gnum prębuit/ ethiopes vincit
Asa rex per pto uiciā omnē ptę cepit diuia mā data obseruari.
De baasa rege isrl peiore hie roboam.&c.
Denūciatio pti nitiōis Baasa p Gymō/ qui i bi bliavocat hieu a deo missum.

Baasa supto exercitu Ramath obsidebat.
Asa ad damascenorū regē mittente ab eo contra baasa auxilium habuit.

ritis a deo veniam mereretur: sed tanq̄ illi quibus premium proponitur laborare non cessāt donec ad
D
proposita veniant: sic & baasa propheta dicente sibi futura. tanq̄ si ad magna bona concurreret in
perniciem sui generis & totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nāq; velut athleta nequitię in his agebatur malis. ¶ Nouissime vero exercitu sūpto obsidebat ramath. quę quadraginta stadijs ab hierosolymis aberat. eamq; capiens cogitauit: vt in eam exercitū derelinqueret: quatenus exinde procedens terram asa regis inuaderet. ¶ Metuens etiam asa conamen hostis & cogitans quia posset exercitus qui ramath cœperat eius violare prouinciam: misit ad regem damascenorum legatos. simul & aurum & argentum petens ab eo solatium: commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent Ille vero & pecuniarum opulentiam grate suscepit & solatia prębuit. soluens amicitiam quam habuerat cum baasa misitq; ad ciuitates quę baasa videbātur imperio subiacere vt eas
3.a.
affligeret. Qui alias quidem incenderunt alias depopulati sunt. id est eleom. & abelan & alias multas. ¶ Hęc audiens rex israelitarum. ędificare quidem ramatham atq; munire cessauit: enimuero cū
studio festinauit vt propriis ferret auxilium. Igitur asa apparatu edificiorum quem baasa congregauerat construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates: quarum vna gabaa altera vero maspha vocaba
Mors baasa regis cui successit filius eius Hela Zamarias q̄ in biblia dicitur zābri occidit helā filium Baasa & regnauit i israel deleta omnino domo baasa.
3.F
tur. ¶ Et post hęc tempus non habuit iam baasa pugnandi aduersus asa. peremptus est enim a creone: & sepultus quidem in ciuitate thersa. Cui successit filius hela. ¶ Hic cum regnasset duobus ānis
16.
defunctus est quem occidit zamarias equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum epularetur apud dispensatorem suum nomine osa alias Arsa suasit quibusdam equitibus vt subito discurrentes cum armigeris & principibus desolatum reperientes occiderent. Illi namq; cuncti circa obsidionem gabatheę ciuitatis in palestina positę occupati videbantur. Perimens itaq; hela regem princeps equo-
3.a.
rum zamarias: ipse regnauit. & omne baasa genus secundum prophetam gymon interemit. Eodem namq; modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa sicut genus hieroboam perisse descripsimus. ¶ Exercitus autem qui gabathon obsidebat audiens quod de rege contigerat: & q̄ zamarias occidens eam inuasisset imperium. & ipsi principem suum amari constituere regem. Qui gabathena vrbe mouens exercitum. venit in thersa. Et accedēs ad ciuitatem: manu bellica eam cœpit
3.c
Zamarias autem videns ciuitatem fuisse detentam: fugit ad locum aulę regię secretiorem: & succen
E
dens eam semetipsum pariter concremauit cum regnasset diebus septem. ¶ Moxq; israelitarum diuisus est populus. & alij quidem theman regnare volebant alij autem amarin. cumq; vicisset pars amarin: interemptus est theman: & in toto exercitu regnauit amarin. Trecesimo autem āno regis asa: amarin suscepit imperium & tenuit annis duodecim. Quorum sex quidem annos in thersa fecit: reliquos autem in ciuitate quę Marron appellatur a grecis vero Samaria. ¶ Hic autem nominauit eam samarion. a samaro quodam: qui ei montem vendauerat in quo constituerat ciuitatem. ¶ In nullo autem differebat priorum regum nisi quod peior erat. Oēs enim querebant quatenus suis impietatibus quotidie populum facerent a deo recedere: & propterea deleuit eos & nullum permisit eorum genere superesse. ¶ Et is ergo defunctus est in samaria: successitq; ei filius achabus. Ex his nāq; co-
F
gnoscitur q̄tam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos q̄dem elegit malos autem abhorret & a radice disperdit. Israelitarum deniq; reges propter suam iniquitatem & iniusticiam alter super alium irruentes. multi paruo tempore perierunt & eorum genus exterminatum est Asa autem rex hierosolymorum qui duabus tribubus prędsidebat propter pietatem ac iusticiam ad longam fœlicemq; perductus a deo est senectutem. Et cum regnasset quadraginta & vno alias duobus annis bona morte defunctus est. Quo moriente successit ei filius iosaphat. de abida matre procreatus. ¶ Hunc autem imitatorem pro aui sui dauid pietate & iusticia cūcti ipsis ope
3.d
ribus crediderunt. Sed de hac re non est modo referendi necessitas.

Asa regni sui quadragesimo primo obijt cui successit eius filius iosaphath.

¶ Acab Israel rege & vxore hiezabel ydolatrantibus helias propheta futurā siccitatem prędicēs
recessit cuiusdam cibum deferebant deuenitq; in Sareptam ciuitatem vbi a quadam vidua receptus farinam & oleum sibi non deficere prędixit eiusq; paulopost mortuū filium suscitauit. Capitu. xviij.

Achab regis Israel impietas super alios & ydolatria Hiezabel vxor.

IGitur achab israelitarū rex habitauit i samaria. tenuitq; principatū annis viginti & mensibus
3.a
duobus. nihil amplius inouās q̄ prisci fecerūt reges nisi q̄ mali magnitudine tēderet ad peiora oēm eorū nequitiā & q̄d ad diuinā ptineret iniuriā viuaciter imitatus & prędsipue constructas adorauit vitulas & sup hęc alia peiora molitus ē. ¶ Duxit vxorē filiā ionabal regis tyri & sidonis noie iesabel. p quā eius deos didicit adorare. Erat ei mulier nimis acerria sil & audax. Quę ad tā-

Achab pessima templū baal ędificauit & lucum plantauit. &c.

tā puenit luxuriā atq; vesaniā vt etiā tēplū deo tyri (quē baal appellabāt) ędificaret: & plātaret oim arborū lucos: cōstituit aūt & sacerdotes falsosq; ꝓphetas huic deo seruituros. Sz & ipe rex multos hmōi circa se fouebat stultitia atq; neqtia oēs priores suos excellēs. ¶ Quidā igit ꝓpheta sūmi dei noie helyas de ciuitate thesebō galaditis regionis veniēs ad achab dixit ei qa diceret deus neq; ymbrē neq;

rorem illis annis in ea ꝓuincia ſe miſſurum niſi ipſe rurſus apparuiſſet/
A abſceſſit ad partes auſtrales & habitauit circa torrẽtem quẽdam vndę poculi habebat auxilij. Nam
corui ei cibum quotidie deferebant ¶ Cũq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet in ciuitate Sarepta nõ
ꝓcul a ſydone tyroq; deuenit:quę ciuitas in harum medio conſtituta eſt:deus enim ꝓceperat cui-
dam illic mulieri viduę vt cibum ei ꝓberet. Et cum non procul eſſet a porta: vidit mulierẽ viduam
ligna ſibimet colligentem cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe quę ei cibum miniſtratura foret:accedẽs
ſalutauit eam & ad bibendũ aquam ſibi tribui poſtulauit.Quę dũ ꝓcederet denuovocãs eam etiã
panem ſibi ꝓpoſcit afferri.Illa cũ iuraſſet nichil intus ſe habere niſi modicũ farinę & paululum olei
Et propterea prexiſſe ad colligenda ligna vt cõſperſa farina faceret ſibi ſuoq; filio panes cũ aliud ni
chil ſupereſſet niſi vt fame morerentur:ait propheta.Confidens perge & ſpe meliore conſiſte facieſ
q; primitus michi pabulum defer.Prędico namq; q tibi non deficiet hydria farinę neq; vas olei: do
nec dei gratia ymbrem fundat in terras.Hęc ei dicente propheta.veniẽs ea quę dixerat fecit & ipſa
habuit pabulum & filio miſtrauit & prophete.nichilq; horũ defuit eis donec ſiccitas deficeret.¶ Me
minit etiam huius ſiccitatis & menãder in geſtis ithabali tyriorum regis ita dicens. Et ſiccitas ſuper
eos facta eſt menſe yperberitheon:vſq; ad alium annum yperberithei. Qui dũ deo ſupplicaret.mul
ta flumina ſunt emiſſa.Namq; ciuitatem botrã edificauit in phoenice:& aazan bliphſa.Et hęc quidẽ
ait ſub achab factam ſignificans ſiccitatem.¶ Hoc enim tempore etiam Itabulus alias ithobulus cu
ius fecit menander mentionem regnauit in tiro.¶ Mulier itaq; quã pauloante diximus pabulũ prę-
3.17 buiſſe prophetę cum occidiſſet eius filius in languorẽ ita vt animam dimitteret & mortuus eſſe vide
retur deflens & manibus ſemetipſam valde diſcerpens voceſq; quas dictabat luctus emittens.accu
ſabat apud ſe factam prophetę ꝓſentiam quaſi ipſe peccata eius arguerit.& ideo puer fuiſſet extin
ctus.Ille vero eam equo animo eſſe ꝓcipiens. Et ſibi filium contradi dicens viuum ſe eum reſtitue
re promiſit. Qua tradente.portans eum ad locum in quo degebat & in lectulo collocans/ clamabat
ad deum dicens q nõ fuiſſet mulieri bñ repenſatũ quę illum fuſceperat &nutrierat.cũ filius eius eſ-
B ſet ablatus.Rogabatq; vt denuo animam puer reciperet atq; viuendi copia ꝓberetur.Cumq; deus
& matris habuiſſet miſericoriã & vellet prophetę rogantis annuere ne videretur ad eam pro leſione
veniſſe cõtinuo vltra omnem opinionem reuixit puer. Illa vero gratias prophetę referens tunc aper
te ſe cognouiſſe dicebat q loqueretur ei viuere diuinitas.

¶ Helia reuertente Abdian/ qui ſeruiente hiezabel in prophetias dei centũ occultans pauerat/ſi
bi occurrit quem ad regem mittit nunciaturũ ſe adeſſe.quo cognito Achab cõtra heliam iratus mox
acceſſit ſed conſtãs helias populũ in mõte carmeli omneſq; filios prophetas petit cõgregari ſignoq;
ꝓ veritatis experimento dato altare ex duodecim lapidibus cõſtruxit ad cuius preces ignis de celo
ſcẽdens ſuppoſitas hoſtias cõcremauit falſis prophetis inutiliter ſacerdotibus quos oñes occidi ꝓ
cepit orationeq; ſua pluuiam impetrauit. Ca.xix.

 anſacto ſiquidem paruo tẽpore voluntate dei:pergebat ad regem achab futurũq; Helias reuertit
ei nũciaturus ymbrem.Erumna enim & neceſſarios inopia ꝓuinciam nimis inuaſe-
3.18 rat:ita vt non ſolũ homines ꝓpter ſiccitatẽ ſed etiam cetera animalia fames afficeret ad achab
¶ Rex igit euocans quẽdam abdiam qui erat ſuper eius ſumẽta.dixit ei vt ad fõtes Rex abdiã ſuę
aquarũ & torrentes ꝓgeret quatenus poſcua aialibus inueniret.Qui dum miſiſſet in domus diſpen-
cũctum orbẽ terrarũ ad querendum ꝓphetam helyam nec inueniſſet.precepit vt eũ ſatorẽ mittit vt
etiam ipſe requireret.Quod dũ fieri placuiſſet & rex & abdiã p ſingula itinera prexerũt.¶ Contige- fõtes aut torren
C rat itaq; tẽpore quo hiezabel regina prophetas occiderat vt centũ prophetas iſte in ſpeluncis abſcõ- tes iueniat.
deret eoſq; ſolũmodo pane & aqua nutriret.¶ Cum igitur abdias receſſiſſet a rege ꝓpheta helyas oc Helias occurrit
currit a quo requiſitus quis eſſet & agnoſcens eſſe ꝓphetam protinus adorauit.Cui propheta perge abdię quẽ mit-
inquit ad regẽ & dic ei qñ adſum:cui ille reſpondit. Quid male paſſus a me:illuc me dirigis.quo poſ tit ad achab nũ
ſim indubitãter occidi. An ignoras quoniã nullum reliquit locum quo nõ dixerit:vt te repertum ad ciaturũ ſe ad-
caſum necis adducat.Putabat alias pręcauebat enim nedum regi nũciaret helia alibi diſcedẽte mẽ- eſſe.
3.18 tiri videretur ac morti ſuccumberet.Commemorabatq; ei quẽadmodũ cum hiezabel prophetas oc-
cideret.centum ipſe abſconſos et multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui propheta.Nichil inquit metu
ens ad regem feſtinans accede. Prębuitq; ei iureiurando religionem:quoniam illa die ad achab ipſe
quoq; veniret.¶ Dumq; regi nunciaſſet q vidiſſet heliam mox occurrit achab requirens cum gran- Nunciante ab-
di ira ſi ipſe eſſet qui in populo hebreorum iopię auctor exiſteret.Tunc propheta in nullo formidãs dia heliã adeſſe
ait eum potius mala omnia ꝓpetraſſe eiuſq; genus in illa prouincia deos alienos introduxiſſe & deũ achab mox oc-
qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc inquit omnem populum ad montem carmelũ pręcipe congregari currit cũ ira cõ-
necnon prophetas tuos pariter & vxoris tuę ſacerdotes quotcũq; ſũt numero, ꝓphetaſq; lucorũ qua tra heliam.

si quadringentos qui dñ omnes ad prędictũ montem achab euocante veniſſent ſtans in medio helyas ait. Quouſq; diuiſam mentem & voluntates habentes: in hac conuerſatione conſiſtitis. Siquidẽ putatis noſtrę puincie verũ deum & ſolum eũ ſequimi & eius mandata ſeruate. Si vero hoc nõ exiſtimatis ſed peregrinos creditis & illis exhibẽdam etiam putatis eſſe curam alias culturã eis nichilo minus obedite. ¶ Cumq; populus nichil ad talia reſponderet petit helyas pro experimento fortitudinis alienorum deorũ & ſui cuius remãſerat ſolus ipſe propheta. cũ illorum eſſent numero quadringẽti: vt ſumeret bouẽ & eum occiſum ſuper altare poneret nequaq̃ igne ſuppoſito ſimiliter etiam eis facientibus inuocari proprios deos quatenus eorum hoſtias concremarent. Hoc inquit facto cognoſcetis veram dei prędualere naturam. Quod dum placuiſſet: ait helyas vt eligentes bouem illi prius occiderent & deos proprios inuocarent. Quorũ dum non audiretur oratio deridens helyas magna voce eos deos ſuos clamare monebat: qui autem profecti aliquo fuiſſent: aut forte dormirent. Illis autem a matutino vſq; ad diem mediam hoc facientibus & ſemetipſos more patrio cultris & gladiis incidentibus & nichil agentibus cum ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus illos quidem abire prędepit populum vero in proximo iuſſit accedere vt viderent & cuſtodirent eum ne lignis ignem latenter imitteret. Cumq; populus acceſſiſſet ſumens duodecim lapides ſecundum tribus hebraici populi conſtituit ex eis altare & circa eum fecit foueam valde profundam & impoſuit ligna ſuper altare & in eis ſuppoſuit hoſtias prędepitq; vt quatuor ydrię de fonte complete deferrent ſuper altare donec foueã illam quę aquã ſparſam ex altari ſuſcipiebat impleta manaret. Quo facto cepit orare deum atq; clamare vt erranti populo multo iam tempore ſuam manifeſtam faceret poteſtatẽ. ¶ Cumq; hęc dixiſſet. repente ignis de celo videte populo cecidit ſuper aram. & cõſumpſit hoſtias vniuerſas ita vt etiã aqua ipſa cõcremaretur & locus hactenus vſq; perduret. Hoc videntes iſraelitę ceciderunt in terram & adorauerũt vnum deum ſolum maximum verumq; proclamantes alios vero fallaciter ſe & vana opinione coluiſſe. ¶ Tunc comprehendentes prophetas ſuos cunctos helya prędepiente peremerũt. Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum nichil de cetero cogitans. Poſt paululum namq; a deo ymbrem largiſſimum videbis effundi. Igitur achab poſt hec verba diſceſſit. ¶ Helyas autẽ in culmen carmeli montis aſcendens. poſitis in terra genibus eiſq; cõiungens caput orauit. Quo facto iuſſit vt eius miniſter pergens in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret ſi aliunde nubem ſuſcitari videret. Tunc etenim aer erat valde puriſſimus: & ſerenitate perſpicuus. Quo aſcendente ſepius: nichilq; videre ſe dicente. dum ſepties hoc feciſſet ait ſe videre aerem aliquomõ non tamẽ amplius q̃ vnius hominis veſtigo creſcentem. Quod dum audiſſet helyas miſit ad achab iubens vt ad ciuitatẽ citius abiret anteq̃ ymber dirumperet. Qui mox in vrbem hiezabel feſtinus aduenit. Tunc repente ſidem aere ſubducto alias obducto caligine & nubibus adoperto ſpiritus vehemẽs ortus eſt & vberrimus ymber effectus.

¶ Helyas (hiezabel eum occidere volente) timens (relicto miniſtro in berſabeę ciuitate (& oras vt moueret ſub iunipero obdormiuit & excitatus inuento cibo comedit & virtute illius cibi venit ad montem ſyna vbi vox diuina eum non timere ſed reuerti prędepit iuſſitq; vt hieu regem ſuper iſrael inungat & azael ſuper ſyriam heliſeumq; vngat prophetã quod audiens helyas ad regionem hebreorum eſt reuerſus & inueniens heliſeum arantem ſecum adduxit diſcipulum. Nabot agrum ſuum venundare recuſantem hiezabel (filio contra eum adhibito teſtimõio) lapidari procurauit quo mortuo achab vineam rapuit ad quem helias, a deo miſſus futuram peccati prędixit punitionem ſed ipſo humiliter penitente dixit deus prophetię differendum fore ſupplicium. Ca.xx.

DPropheta vero diuinitus inſpiratus. ante currum regis ad ciuitatem hiezabel vſq; perrexit. Audiens autem vxor achab hiezabel & ſigna quę fuerant ab helya celebrata & q̃ prophetas ſuos occidiſſet indignata miſit, ad eam nuncios. & per eos iterminata eſt ſe eum ita interfecturum. ſicut prędixerat ille eius prophetas. Tunc formidans helias fugit in ciuitatẽ nomine berzabeę. hec autẽ eſt in vltimo ſortis iudeę in terra idumeorũ. ¶ Quo relinquẽs ſuum miniſtrum abſceſſit in heremũ. & orauit vt moreretur. non enim meliorẽ ſe eſſe patrum dicens vt illis perditis ipſe viuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit: & cum eum aliquis excitaſſet ſurgens inuenit cibum & aquam. Comedens autem & recipiens ex illius cibi refectione virtutẽ venit ad mõtẽ ſyna vbi moyſes leges a deo dicit accepiſſe inueniẽſq; in eo vnam ſpeluncã ingreſſus in eam cõmorabatur. Cumq; eum vox quędam ex incerto requireret vt quid illic eſſet. & cur relinqueret ciuitatem aut quia eo q̃ occidiſſet prophetas alienigenarum deorum. & populo comprobaſſet quia vnus ſit deus quem ab initio conſuluiſſent: & ob hoc ad ſuppliciũ quereretur a regis vxore. ¶ Rurſus autem audiens vt ſub diuum procederet & quid oporteret fieri altera die cognoſceret. ex ſpelunca digreſſus eſt. Et facto ſubito terrę motu: ſplendorẽ fulgentis ignis

Petitio helię p experimẽto veritatis.

Sacrificiũ filiorũ ſacerdotũ inutile.

Sacrificium helię q ex. xij. lapidibus cõſtruxit altare & ad eius pręces ignis de celo deſcendit cõcremans hoſtiam.

Filij pphetę iubente helya occiduntur.

Hiezabel indignata cõtra heliã & minãte ei mortẽ timẽs fugit ipſe.

Dimittit miſtrũ et fugit in deſertũ orans vt moreret obdormiuit.

Reuelatio helię vt redeat.

inſpexit factoq; ſilentio: vox diuina nequaq̃ eum timere pręcepit quem nullus poſſet detinere inimi
A cus Iuſſitq; vt domũ reuertens vngeret populi regem hieu nam ſi filium. in damaſco vero ſyrię aza
el pro ſe autem conſtitueret heliſeum de ciuitate abela vt totius imperij populi perimeret: alios qui
dem azabel alios aũt hieus. Hęc audiens helyas ad regionẽ reuerſus eſt hebreorum. Et inuenięs he
lyſeum filium ſaphat arantem: & cum eodem alios vſq; ad iuga duodecim accedens proiecit ſuper
eum palium ſuum. helyſeus autẽ cepit cõtinuo prophetare. & relictis bobus ſecutus eſt eum rogans
vt ei pmitteret quatenus parentes proprios ſalutaret. Quo iubente vt faceret: vale dicens eis ſecutus
eſt & fuit helyę cuncto tẽpore eius vite diſcipulus & miniſter. De hoc itaq; propheta hęc dixiſſe ſuf
ca) ficiat. ¶ Quidẽ igitur naboth de azari ciuitate regio agro vicinus rogatus eſt a rege vt ei vicinum a
grum quolibet pręcio venũdaret quatenus eo conuicto poſſeſſionem feceret potiorem: qui ſi nollet
pecunias accipere ex eius agris quẽ vellet eligeret. Naboth dicẽte ſe hoc facere nolle ſed paternã ſor
tem eligere poſſidere cõtriſtatus rex qui alienum pręcium non poſſet accipere neq; lauacris vſus eſt
neq; cibis hiezabel autem vxore ſua requirente cur ita tribularetur: cum neq; balneas neq; prãdium
appeteret neq; cenam narrauit ei naboth ſuperbiam & quia dum ipſe manſuetis ſermonibus & inſe
rioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet nõ ipetrãdo q̃ popoſcerat ptuliſſet iniuriã. Illa vero roga
bat vt a puſillanimitate triſticiaq; recederet ſuoq; corpori ſoleniter ꝓuideret dicens de naboth ſup
plicio cogitare. Quę miſit repente liras ad iudicẽ iſraelitarũ ex noie achab. iubẽs vt ieiunarent omẽs
& habito conuentu naboth facerent preſidere cũ vtiq; eſſet inſignis genere & inſtruerẽt tres quoſdã
viros audaces qui cõtra eum teſtimoniũ dicerent: quaſi deum blaſphemaſſet & regem & hoc modo
perimeret. ¶ Naboth itaq; ſecũdum ſcripta regine: teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſ
phemaſſet & regem: lapidatus & mortuus eſt. Audiens autem hec hiezabel ad regem mox eſt igreſ
ſa: dixitq; ei vt vineam naboth gratis acquireret. Achab autem letatus eſt in his quę acta ſunt exiliẽs
e lecto pergebat vineam naboth inſpecturus. In hoc indignatus deus miſit ꝓpheram helyam ad a
grum naboth. quatenus ad achab accederet eiq; de his que geſta fuerant loqueretur. & q̃ occidens
verum dominũ agri ipſe hereditatẽ illius poſſideret iniuſte. Cumq; veniſſet ad eum dicente ad eũ re
ge quid vellet ait q̃ peccato pollutũ eum inueniſſet in illo loco in quo naboth mortuus a canibus vi
debatur fuiſſe deuoratus: eiuſq; ſanguinẽ & vxoris fundendũ & omne genus eius eſſe periturũ: eo q̃
B huiuſmodi impietatẽ effecerunt. & contra leges patrias ciuem iniuſte perimerint. ¶ Contriſtatus au
,11 tem chab & penitentiam agens ingreſſus eſt & indutus ſacco nudis pedibus ambulabat. non appe
tens cibum penitus & peccata ſua confitens: & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus ꝓ
phete dixit achab quidem viuente eius generis differendum eſſe ſupplicium: ſed eius filij tẽporibus
inferendum. Et hęc quidem helyas regi dixit.

¶ Adadus ſyrię rex (qui in biblia benadab dicitur) ad achabin ſamaria obſeſſum trinam mittit
legationem qua territus achab pro petitione eius paratus erat acquieſcere ſi populus non contradi
xiſſet poſtea tamen conſolatus (propheta victoriam ſibi promittẽte) exercitum parauit & ſiros victo
rioſiſſime debellauit ſed & ſecundo ſiros in campeſtribus exercitum contra hebreos ducentes in fu
gam conuertit quorum multitudo maxima ſuis curribus impedita extincta eſt & reliquos fugientes
muri ciuitatis aphec corruentes occiderunt. victi itaq; ſiri veniam ab hebreis petentes obtinẽt & ada
dum regem muneribus donatum (parato inter eos fœdere) remiſit achab ad quẽ micheas prophe
ta cruentatus venit & parabolam proponens vt rex ignorans contra ſeipſum ſententiã proferret ſed
& ipſam explicantem prophetam confuſus achab clauſum in carcere iuſſit ſeruari. Ca.xxj.

C IS itaq; temporibus adadus filius adadi regis ſyrię & damaſci collecto ꝓuincię totius ex
ercitu & ſolatio triginta duorum regum habitantiũ trans eufratem contra achab caſtrame
tatus eſt. Ille vero (cum par non eſſet exercitu) ad dimicandum non preſumpſit accedere
ſed omnia neceſſaria in ciuitatibus munitis includẽs ipſe manſit in ſamaria. Habebat eni
hec muros valde fortiſſimos & erat inexpugnabilis obſidentibus. Rex vero ſyrie exercitu ſumptove
nit ad ſamariam & obſidens eam: preconem miſit ad achab petens vt eius legatos ſuſciperet: & quid
vellet agnoſceret Quod dum rex iſraelitarum fieri permiſiſſet venientes legati ante regem diuitias
dixerunt filias & vxores achab adado regi dandas. Et ſi promitteret hęc ita facienda vt tolleret ho
rũ quecũq; vellet. caſtra ſolueret: & ab obſeſſione ceſſaret. ¶ Achab autem legatis dixit. vt eũtes ſuo
dicerent regi. quia & ipſe & omnes illius: eius poſſeſſio forent & que diſplicerent ſola relinqueret.
¶ Achab itaq; ſecunda legatione ſyriorum regis vehementer affectus collecto populo in eccleſiam
dixit quia ipſe quidem paratus fuerat pro ſalute & pace cunctorum & vxores ſuas & filios & omnem
dare poſſeſſionem. & quia hęc rex ſyriorum prima legatione iuſſiſſet: & nũc inquit denuo miſſa lega
tione petit perſcrutandas domos vt quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat & occaſionem

Heliſeus ꝓphe
ta ſecutus eſt he
liam.

Naboth agrum
ſuum venũdare
recuſante cõtri
ſtat rex achab.

Hiezabel lras
ad iudicẽ mittit
vt falſis teſtibus
naboth conui
ctus occidat.

Penitentia A
chab & hũilita
te pacatus deus

Adadus rex ſy
rię (qui i biblia
dicit benadab)
bello contra a
chab parato in
ſamaria obſeſſũ
pconẽ mittit.
Rñſio Achab
territi nũciis re
gis ſyrię petitio
ni eius acquie
ſcentis.

Reſpõſio ꝓpuli ad reſiſtendũ parati.

hanc machinans ad pugnã: & ſciens quia in eis rebus non pepercíſſem: ad veſtras acceſſit. Ego vero qđvobis placuerit exhibeo. ¶ Populus autem reſpondit non ei obediendũ ſed potius cõtemnendũ D
eſſe & ad pugnandum ſe prẽparatos exiſtere legatis itaq; reſpondens vt abeuntes dicerent. quia pri 3.R
mę quidem petitioni eſſet paratus obedire maneret autem pro ciuiũ ſecuritate. ſollicitus ne ſecundã 20
petitionem poſſet implere: dimiſit eos. ¶ Adadus autem audiens hęc potius indignatus tertiam le-

Tertia legatio adadi ad achab

gationem miſit ad achab interminãdo atq; dicendo q; altiorẽ terrę congeriem muris de quibus ille
prẽſumebat erigeret. ſi ſingulos terrę pugillos de exercitu eius vnuſquiſq; portaret. Et his eum inter
minatiõibus deterrebat. Achab autem reſpõdente quia non deberet gloriari qui eſſet accinctus: ſed
qui bello ſuperior demonſtratus Legati venientes cũ triginta duobus regibus qui in eius ſolatio ve
nerant inuenientes in epulis ei nũciauerunt reſponſum. At ille repente prẽcepit circũdari ciuitatem
& aggeres circa eam extolli & nullo modo obſeſſionem relinqui. Achab autem his geſtis: erat cum

Cõſolat achab propheta ſibi viſtoriam ꝓmittentem.

omni populo in anguſtia cõſtitutus. ¶ Tunc tamen ſecurior factus eſt & a formidine releuatus dum
ad eum quidam propheta veniſſet atq; dixiſſet. promiſiſſe deum vt tanta hoſtium milia eius ditioni
contraderet. Quo requirente: per quos hęc victoria proueniret: per filios inquit principum te ſcilicet
eorum imperitiam prẽcedente. Cõuocans autem filios principum rex inuenit quaſi ducentos trigin
ta & duos. Et agnoſcens ſyrum ad conuiuiũ fuiſſe cõuerſum: aperiens portas filios principum mox E
emiſit. ¶ Exploratoribus autem renũciantibus adado quod gereretur deſtinauit qui eis occurrerẽt 3.R
prẽcipiens vt ſiquidem ad prẽlium venirent. eos ad ſe ligatos adducerent: ſi vero pauci eſſent: idem 22
efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in ſubſidiis. porro filij principum cõ-

Numerus puerorũ armigerorũ principũ iſrael.

greſſi ſyriorum cuſtodibus: multos eorum interemerũt: & alios vſq; ad caſtra perſecuti ſunt. videns
autem eos rex iſraelitarum vincentes: etiam alium exercitum dimiſit exire. Qui repente in ſyrios ir-

Victoria achab cõtra regẽ ſirię.

ruentes prẽualuerunt eis. Non enim ſyri ſperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe vẽturos quos
propterea inuenientes nudos & ebrios ita perſecuti ſunt: vt illi etiam fugientes arma relinquerent.
& vix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autẽ multo itinere perſecutus interfecit ſyros & eorum ca
ſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas & curruum adadi & equorum: in

Predixit ꝓpheta regi achab ſyros ſequenti anno reuerſuros.

ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte vero ꝓpheta vt prẽpararet exercitum quia futuro anno ſup eum
denuo ſyri reuerterentur: achab in ciuitate hęc agebat. ¶ Adadus autem cum quanto potuit exer-
citu de prẽlio liberatus cum amicis propriis: cogitabat quemadmodũ cum iſraelitis denuo dimica-
ret. Qui in montibus equidem non pugnãdum eſſe dixerunt. quaſi deus eorum in locis talibus non 3.
prẽualeret & ꝓpterea tunc ab eis eſſent victi. ſed ſi in campo gererent bella: deuincerent. Super hoc 2
autem conſilium dabant vt reges quidem qui venerãt in ſolatium ad propria remeare dimitteret. &
eorum exercitum prẽliis retinens ſatrapas ordinaret & in loco caſtrorum exercitũ de quincia eorum

Secũdo tex ſyriorũ cõtra hebręos exercitũ parat.

eligeret: & equos curruſq; ſuppleret. ¶ Credẽs hęc bene ſibi dicta fuiſſe rex ſyriorum diſponebat ex-
ercitum: verſiq; tempore mouẽs caſtra accedebat ſupra hebreos: veniẽſq; in ciuitatem afecha: in ma
gno campo caſtra conſtituit. Achab ergo occurrens ei cum ſua virtute ediuerſo tabernacula ſua fixit.
Erat autem quantũ ad ſyrum paruus valde eius exercitus. ¶ Tunc rurſus acceſſit ad eum propheta

Propheta victoriam achab promittit.

& victoriam dare promiſit ſuamq; virtutem oſtendere. qui non ſolum in montibus ſed etiam in cam
pis exiſteret: quod apud ſyrios non ita conſtaret. Igitur diebus ſeptem caſtris poſitis: quieſcebãt. Se- F
ptima vero diluculo procedentibus hoſtibus aciemq; cõſtituentibus ad pugnandum: ediuerſo & A-

Victoria achab cõtra ſyros.

chab ſuũ dirigit exercitum. ¶ Tunc congreſſus robuſtiſſima dimicatione commiſſa hoſtes in fugam
conuertit: & ad eorum interitum perſequens imminebat. Illi vero ſuis: curribus impediti ad inuicem

Muris ciuitatis aphec ſup fugiẽtes cadẽtibus viginti ſeptẽ milia iterempti ſũt mortuis in ꝑlio centũ milibus.

ſunt extincti paucíq; diffugere valuerunt in ciuitate aphecath Sed ipſi ſunt mortui. Muris enim ſup
eos cadentibus viginti ſeptem milia defecerunt. In prẽlio autem centum milia ſunt occiſi. ¶ Rex au
tem ſyriorum adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruorum ſub terraneo loco eſt celatus.
Cui cum dixiſſent ſerui quia clementes eſſent & miſericordes iſraelite: & poſſent modo conſueto ro-
gati ſalutem ei conferre ſi euntes rogarent achab dimiſit eos hoc agere. Tunc illi induti ſaccis & reſti
bus ſua capita alligantes (ſic enim olim captiui rogabãt ſyri) ad achab venerũt petentes eum vt ada-
dus rex mereretur ſalutem: quia gratia eius proprius foret ſeruus. Ille vero dicens ſe libenter eum ſu-
ſcipere ſi viueret nec in prẽlio defeciſſet honorem quoq; atq; deuotionẽ exhibiturum ſe ei vt fratri
debitam promiſit. Tunc illi accipientes iuſiurandũ vt nichil pateretur aduerſum: eduxerunt eum de
loco in quo videbatur eſſe celatus & ſedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adoraſſet eũ dans
ei dexteram leuauit in curru & oſculatus eum iuſſit eum eſſe ſecurum dicẽs vt nichil mali deberet de
cetero formidare. Adadus autem gratias egit & nullo ſe tempore obliuiſci hęc beneficia promiſit ſed
etiam ciuitates iſraelitarum quas tulerant reges ante eum redditurum ſe dixit & damaſcum. vt ita
rex hebręorũ egrederetur ad ſuam ſicut maiores eorum ad ſamariam. Celebratis itaq; fœderibus in-

tereos achab multis muneribus donatum ad proprium dimisit imperiū. Igitur bellum adadi regis
A syriorum quod habuit aduersus achab & israelitas.hoc modo terminatum est. ¶Interea quidam p
ca. pheta nomine micheas accedens ad vnum israelitarum petijt vt eum in capite pro voluntate dei p
cuteret.Quo nolēte prędixit ei quia eo q̄ inobediens esset deo:eiusq; prędicto leone occurrēte pi
meret.¶Quod dum illi homini cōtigisset accessit propheta rursus ad alium:& idem vt faceret ipe
rauit.Qui dum percussisset eum et eius verticē cruentasset: alligato capite accessit ad regē dicens quia
dum esset in exercitu cōstitutus accepisset a quodam tribuno seruandum captiuum/sibiq; ab eo di
ctum vt si captiuus fugeret:ipse moreretur.Quo fugiente:is qui eum tradiderat mortem ei minaret
inferre. Tunc respondente achab mortem ei imminere iustissimā: soluens caput agnitus est esse mi
cheas propheta.Hac enim parabola vtebatur propter sermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; quo
niā cum deus ei concessisset vt supplicium hostis euaderet ipse inimicū eius adadum qui deū blas
phemauerat dimisisset.& ꝓpterea deus decreuisset ipsum ab illo perimi: populū vero ab eius exer
citus inuasione consumi.Iratus vero achab prophetę illum quidē clausum seruari iussit.cōfusus au
tem micheę sermonibus ad suam domū remeauit.Igitur de achab hęc dixisse sufficiat.

Micheas ꝓphē ta ab vno petit ꝓ dei volūtatē percussi in capite cui nolēti percutē rē ꝑdixit futu rā mortē.

Explicatio pa rabole qua con fusus achab ꝓ pheta clausum iussit seruari.

¶Iosaphat regis iuda virtutes qui mosaycas leges per ꝓuinciam mandauit custodiri: quiq; a
vicinis valde amatus a palestinis & arabibus tributa recipiebat: cuius grandis erat exercitus & filio
suo ioram vxor erat gotholia filia achab cui auxilium prestare contra siros ꝓmittens petit dei prophe
tā consulere(Achab falsis ꝓphetis victoriam ꝓmittentibus)quo querēte micheas de carcere educi
tur qui casum & mortem achab prędixit quē sedechias pseudo propheta iniuriis afficiens sed & eū
pcutiens confortauit achab qui vna cum iosaphat contra siros exercitum duxerunt vbi sagitta pcus
sus exanguis interijt cuius canes sanguinē secundū helya & micheę prophetiā linxerūt. Ca.xxij.

Iosaphat regis hierosolimorū virtutes & lau des

Ioſaphat mādā uit mosaicas le ges per ꝓuinciā custodiri.

Ioſaphat a vici nis valde ama tus a paleſtinis tributa recipie bat.

BEuertar autem ad regem hierosolimorū iosaphat.Is enim agens suum imperium & exerci
ca. tum in ciuitatibus & subiectorum ꝓuinciam vniuersam constituens non minores q̄ auus
B eius abias tēpore quo hieroboā super tribus decem regnauerat munitiōes vbiq; collocauit.
Habuit enim propitiam & cooperatricem sibi diuinitatē cum esset iustus & pius & quid boni coram
deo faceret.singulis diebus inquireret. Honorabam'enim eum reges in circuitu cōstituti conferētes
dona. ita vt diuitias haberet amplissimas & gloriā valde prędclaram.¶Anno liquidē tertio regni sui
cōuocans prouincie principes & sacerdotes iussit vt peragrantes vbiq; oēm populum sub eo cōstitu
tū docerēt per singulas ciuitates moyseas leges vt eas sine prędaricatione seruarent & circa eius reli
gionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est vt nullus aliud am
plecteretur potius neq; diligeret q̄ seruare leges. ¶Sed etiam confines nimis amabant iosaphat/
cum quo etiam pacis fœdera celebrabant.eiq; palestini solita tributa reddebant.& arabes annis sin
gulis ministrabant agnas trecentas sexaginta & totidem hyrcos. Minuitq; maximas ciuitates & for
tissimas.& exercitus in eis contra hostes & arma prępararuit. ¶Tunc enim erat ex tribu iuda arma
torum exercitus trecenta milia virorum:quorum principatum habebat edorus.Iohannes autem du
centorum milium princeps erat:hos ipse duxit. ¶De tribu vero beniamin habuit acharius ducen
ta milia. Alter vero princeps militię nomine iozonar alias gozonath armatorū habebat centum mi
lia qui regi famulabantur quos direxit per munitissimas ciuitates. ¶Is filio suo ioram accepit vxo
rem filiam achab qui decem tribubus imperabat nomine gotholiam.Cumq; post tempus ad samā
riam perrexisset/opulenter eum suscepit achab.& populo qui eum secutus fuerat claram valde lar
gitatem hospitalitatis exhibuit.id est tritici & vini & pecudū vbertatem:rogauitq; vt contra regem
syriorum ei solatia non negaret:quatenus ramoth alias ramath ciuitatem in galaad constitutam au
22 ferret.quia eius patris primo fuerat & a patre tunc regis syrię videretur ablata.¶Promisit vero Io
C saphat solatia se daturum q̄tum non ab illius minor erat exercitus.& euocantes ex hierosolimis ad
samariam suum populum:egressi foras ciuitatem ambo reges & in propriis soliis vtriq; residentes su
um exercitum disponebant. ¶Iosaphat autem inter hec iussit:vt si quidam prophetarum adessent
euocati cōsulerētur:si esset eo tempore prelium contra syrum agendum:fuerat nāq; tunc pax achab
vna cum syro permanens/annis tribus ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria remea
re:vsq; ad illum diem.Vocans autem achab prophetas suos quasi numero quadringētos:iussit con
sulere deum si ei victoriam aduersus adadum pugnandi concederet & captionem ciuitatis propter
quā bellum prępararet inferre. prophetis autem dicentibus:pugnare simul & vincere & syrum esse
captiuandū sicut & prius intelligens in eorū sermonibus iosaphat q̄ sunt falsi prophetę.requirebat
achab regem si alter aliquis esset propheta dei vt certius de futuris agnosceret.Achab autē esse qui
dem dixit sed inuisum sibi hominem eo q̄ mala prophetaret & eum prędixisset moriturum a syrio
rum rege deuictum.quapropter tunc in custodia teneretur cuius nomen micheas erat filius obedi

gotholia achab filia vxor ioram fi lij ioſaphat.

Promisit ioſap. auxiliū prestare achab cōtra siros.

Educit micheas de carcere (hoc ioſaphat petēte) q̄ ꝓphetās caſū & mortē achaz p̄dixit

¶ Cumq; petiſſet ioſaphat eum vocari miſit enuchum & eduxit eum. Et dum enuchus eſſet: indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriam prędixiſſe. Ille vero dicens ſe nichil aliud de rege fore dicturum niſi quod deus in eius ore poſuiſſet. ¶ Cumveniſſet ad achab eumq; coniuraſſet vt quod verum eſſet ediceret. ait oſtēdiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas et eſſe perſecutione ſyriorum. & ab eis cūctos diſpergi per mōtes ſicut greges paſtoribus deſolatos. Dicebatq; ſignificaſſe ſibi quod aliį quidem reuerterēt ad propria. ipſum vero ſolummodo perimi in prędio. Cumq; micheas hęc diciſſet ad ioſaphat achab ait. Nōne paulo ante ſignificauit tibi qualis ſit circa me hominis huius affectus & q̄ peſſima prophetare. Et cum micheas dixerit q̄ eum oportebat omnia quę a deo prędicabātur audiret. Et q̄ falſi quidem ꝓphetę eum exacuerint vt ſpe victorie egrederetur ad bellum: immineret autem caſus eius in prędio: erat achab triſticia remiſſus. ¶ Interea ſedechias quidam falſus propheta accedens ad regem ait non eſſe reſpiciendū micheam quia nichil diceret veritatis. Et inditio ſimul vtebatur helyam qui prophetaſſet in iezael ciuitate in agro nabuthei ſanguinem eius a canibus lambē dum ſicut & nabuthei qui per eum a populo fuiſſet occiſus. Quibus ab illo ſic ꝓphetatis micheam dicebat eſſe mendacem: quando meliori prophetę dicere contraria videretur & q̄ rex tertia die moreretur. Cognoſcetis inquit repente ſi vera ſunt que dicit iſte. aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere virtutem. ¶ Ceſus enim palmis a me non nocebit meę mauui ſicut iadam dexteram regis hieroboam aridam fecit dum eum comprehendere voluiſſet hoc enim omnibus notum eſt. ¶ Cumq; peruſſiſſet micheam & nichil fuiſſet paſſus confortans achab & in ſemetipſum contra regem ſyriorum mouit exercitum. vincebat arbitror illud quod immiebat & falſi ꝓphetę verba p̄luſq̄ erat veritas credibiliora faciebat vt ex occaſione peruenireť ad finem. Tūc exorans ſedechias & faciens cornua ferrea dixit ad achab q̄ vnum ei manifeſtaret deus: in illis omnem ſyriam ſubuertendā. Micheam vero dicētem q̄ ſedechias non poſt multos dies in cubiculo ſe celaret & quereret penam ſui declinare mēdacij: iuſſit rex in cuſtodiam duci apd amon principem ciuitatis & apud ioas & nichil amplius ei prēter panem & aquam miniſtrari. ¶ Igitur achab & ioſaphat hieroſolimoꝝ rex ſumentes exercitum: venerūt in ramoth galatiditis ciuitatem. Rex vero ſyriorum audiens eorum aduētum: ſuum eis obiecit exercitum & non procul a ramoth caſtra fixit. Conſtituerunt autem inter ſe achab & ioſaphat: vt achab regium ſcema deponeret hieroſolymorū rex propria ſtola veſtitus aſtaret in acie. & tamen illi qui micheę dicta cōtempſerant etiam prēter habitum regium & quod dicebatur euenit. Adadus namq; ſyrie exercituī prēceperat vniuerſo poſt principes ſuos vt nullum aliorum perimerent niſi tantūmodo iſraelitarum regem. Syri vero facta congreſſione videntes ante aciem regem ioſaphat aſtantem. & eum eſſe credentes achab impetum fecerūt eumq; circūdederunt. Dumq; appropinquātes ipſum non eſſe cognoſcerent: receſſere poſt tergum. Ab ortu namq; diei vſq; ad veſperam pugnantes & prevalētes mādato regis neminem penitus occiderunt. querentes achab interficere ſolum & inuenire nequiuerūt. ¶ Quidam vero Adadi regis puer nomine Adan cum ſagittaſſet inter hoſtes: regem achab per loricam in pulmone percuſſit. At ille caſum ſuū exercituī manifeſtare non voluit ne timore cōuerteretur: ſed aurige prēcepit vt cōuerſo curru in prędio decliaret grauiter eī & mortaliter fuerat ſagittatus· & vſq; ad occaſū ſolis factus exanguis interiit. Igitur ſyriorum exercitus nocte ſuperueniēte ſignum dāte prēcone diſceſſit a caſtris: & cognoſcentes cuncti mortuū achab ad propria ſunt reuerſi. corpus vero achab ſui ad ſamariam referentes ſepelierunt: currumq; eius abluerunt in fonte iezahel ſamarie regis ſanguine cruētatum: & tunc cognouerunt helyę prophetiam fuiſſe veram. Canes namq; eius lineerunt ſanguinem: meretrices ad fontem quod erat reliquum diluerūt. Mortuus eſt ergo in ramoth: michea hunc prędicēte caſum. ¶ Dum autem hec achab regi a duobus prophetis prędicta videant oportet magnā iudicare diuinitatē & honorari ſemper & coli: & quę vera ſūt potius prēcipi: q̄ ea quę pro cuiuſpiam libidine dicuntur complecti: & arbitrandum q̄ nichil vtilius eſt q̄ virorum talium prę ſentia prębēte ſcilicet deo quod vnuſquiſq; debeat obſeruare. & cogitandum ex his que regi ꝓuenerunt: quia quod debetur neq; dum prēſtitum fuerit euitatur. ſed repit in animas hominū iutili ſpe blādiendo: & hoc modo ſeducēdo donec a deo debita paſſio compleatur. ¶ Hoc ergo modo videtur etiam achab deceptus. vt prędicētibus quidem perditionē ſuam nō crederet. prophetātibus autem ea quę delectabanturvt de ſe credendo moreretur. Cui ochozias ſucceſſit in regno.

Sedechias falſus ꝓpheta iurię verba dicit cōtra micheam

Sedechia micheā pcutiente & nichil paſſo cōfortať achab & falſo ꝓphetę p̄buit conſenſū micheavero ꝓpheta incluſum carcere.

Exercitus Achab & ioſaphat cōtra ſyriorū regem.

Prēcepit adadus rexvt nullū pimerēt niſi regē iſraelitarū.

Sagitta pcuſſus achab factus exāguis interiit.

Mortuus achab in ramoth & ei ſāguie linxerūt canes ſcdm helię ꝓphetiam & micheę.

Cōtra adulatores qbus nō eſt credendum.

Ochozias Achab filius ſucceſſit in regno.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber nonus qui continet tempus annorum centum octoginta vnius.

¶Ioſaphat reuertentem a bello hieu propheta increpauit quia impio regi auxilium prębuit
A qui tamen à deo veniam obtinuit circuibat quoq; omnẽ prouinciam docens leges moyſi eſſe ſeruandas & in vnaquaq; ciuitate iudices conſtituens iuſticiam illis ſũmopere miniſtrare pręcepit ammonitis & moabitis aduerſus ioſaphat bellum parãtibus ad deum pro obtinenda victoria orationem fecit, que exaudita eſt.nam ſuper hoſtes terrorem maximũ & tumultũ immiſit deus vt ſeſe mutuis mulieribus(nullo penitus euadente)occiderent.achab autem filius ochozias tunc regnauit in iſrael patri & hieroboam in impietate ſimillimus. Cap.i.

IOſaphat itaq; rege ad hieroſolymam remeante poſt bellum quo ſolarium prębuerat achab contra adadum regem ſyrorum ſicut prędiximus occurrens hieu prophe ta culpauit eum cur achab ſolatia prebuiſſet homini impio pariter & maligno:deũ dicens moleſte quidem hoc pertuliſſe:ſed ei licetvalde paccaſſet tamen propter naturã eius optimam ab incurſu hoſtium peperciſſet. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ſacrificia dei:cõuerſus eſt. ¶Poſt hec autem cepit omnẽ prouinciam circuire & populum edocere vt leges moyſes a deo datas omnino ſeruarent/ & pietatem circa deum nichilominus exhiberent.Cõſtituenſq; iudices in vnaquaq; ſui imperij ciuitate pręcepit vt pro nulla re ita agerent q̃ vt iuſticiã populis exhiberent & neq; munera nec cuiuſpiam dignitatem propter iudiciale factum aut diuitias aut genus cõſiderarent:ſed omnibus equa iura tribuerent:ſcientes quia etiã quę occulte geruntur: a deo non ignorãtur. Hęc autem cum docuiſſet in vnaquaq; ciuitate duarum tribuum in hieroſolymã remeauit. ¶Conſtituitq; etiam ei iudices a ſacerdotibus & leuitis atq; primatibus monens vt diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent.Si autem de rebus maioribus quidam cõtribulium ex alijs ciuitatibus eos cõſulerent.cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent quãdo quidẽ rectum deberet eſſe iudicium in ciuitate con
B ſtitutum vbi templum dei & habitaculum erat imperatoris. ¶Horum autem principes conſtituit amaſiam ſacerdotem & Sabadiam qui erat de tribu iuda. Rex igitur hoc modo cuncta diſpoſuit.

¶Eo namq; tempore caſtrametati ſunt aduerſus eum ãmonitę & moabitę ſumẽteſq; ſecum arabum maximam legionem caſtra poſuerunt apud Gaddi ciuitatem quę eſt circa paludem aſphaltidem/ trecentis ſtadijs procul ab hieroſolymis : in qua naſcitur palma pręcipua ſimul & opobalſamum.

¶Audiens autem ioſaphat quoniam hoſtes tranſeuntes paludem in eius prouinciam deueniſſent: & metuens conuocauit in cetu populum hieroſolimorũ in diuino ſacrario & ſtans contra faciem templi orabat et inuocabat deum vt ſuum auxiliũ pręberet & robur quatenus hoſtibus pręualerent:dum et is qui templum ipſum ędificaſſet hoc rogaſſet vt ipſe contra hoſtes dimicaret et pręſumentes contra eum manus inferre comprimeret.qui vtiq; ob hoc venerunt vt terram quam ipſe eis prębuerat molirentur auferre. Hoc autem orauit deflens ſimul & populus vniuerſus cum vxoribus & filijs ſupplicauerunt.Quo facto quidam iachel alias iezel propheta progreſſus in mediũ cetum clamauit ad populum dicens ad regem q̃ deus eorum pręces exaudiſſet:& contra hoſtes ſine dubio dimiſiſſet dimicare. Pręcepitq; vt altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus: eoſq; inuenirent ab hieroſolyma in aſſenſu alias in acceſſu gaddi qui lucis culmen dicitur & contra eos equidẽ non dimicarent.ſed tãtummodo ſtarent videntes quomodo diuinitas eos expugnaret. ¶Hęc vero dicente propheta: rex equidem & populus in terra proſtratus deo gratias retulerunt. Leuitę autem in organis ſolemnibus inceſſanter hymnos dicebant. ¶Die ſiquidem facto procedens rex in deſerto ſub ciuitatem
C teocla alias thecuba dixit ad populum q̃ oporteret prophetę audire verba:& illa quidem non contradicere. pręponi debere ſacerdotes cum tubis & leuitas vt hymnum dicentes ſic deo gratias agerent quoniam hebreorum prouinciam ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſententia regis:& quę pręcepe rat agebantur. ¶Deus autem terrorem maximum & tumultum ſuper ammonitas immiſit & credentes inter ſe hoſtes mutuis vulneribus inter ſeſe occiderunt ita vt ex tantis militibus nullus penitus euaſiſſet. Ioſaphat autem reſpiciens in conualle vbi hoſtium erat exercitus:& videns eam plenam corD poribus mortuorum letatus eſt in dei ſolatio ſic inopinabiliter euidenterq; allato vt neq; laboribus illis ipſe victoriam contuliſſet. Iuſſitq; vt exercitus hoſtium caſtra diriperet & mortuos expoliaret.diebuſq; tribus exuentes eos pene defecerunt: tanta erat vtiq; multitudo peremptorum. ¶Quarta vero die omnis populus congregatus in quadam conualle: de virtute & ſolatijs benedixit deum.Pro qua re etiam locus ipſe vocatur conuallis benedictionis.Exinde vero ducens exercitum ad hieroſolimam rex multis diebus ad hoſtias eſt conuerſus. ¶Igitur poſtq̃ hanc oſtium eius vaſtationem alienigene gentes audierunt. omnes valde ſunt territi: deum eius auxiliatorem eſſe aperte videntes. Ioſaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iuſticia diuineq; pietatis amore degebat.¶Fuit autem amicus achab filio iſraelitarum regis:cum quo communione facta in conſtructionem nauium

Circuibat ioſaphat oẽm prouinciam docẽs leges moyſi eẽ ſeruãdas & in vnaquaq; ciuitate iudices cõſtituẽs ꝯbus ſũmope iuſticiã oĩbus miniſtrare pręcepit.

Amonitę & moabitę aduerſus ioſaphat bellũ parant.

Oro ioſaphat ad deum victoria obtinẽda contra hoſtes q̃ exaudita eſt.

Audita ꝓphetę reuelatione ppls in terra p/ſtratus deo gratias agit.

Terror mirabil/ ſup ammonitas q̃ ſe mutuis vulneribus occiderũt nullo penitus euadente.

Conuallis bñdictionis.

Ochozie filij impietas.

vt ad portum nauigaret in ophir Tharsis nequaq̃ animũ suum implere pręualuit.quia naues prę magnitudine pierunt & ꝓpterea naues vlterius non instruxit.circa iosaphat igitur hęc sunt gesta.Achab autem filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo & per oĩa similis vtriq; parenti et hieroboam qui prius iniquitatem fecerat.& populũ decipere inchoauerat. 3.r.c D

¶HISTORIA QVARTI LIBRI REGVM HIC INCIPIT.

¶Languescens Ochozias rex israel (qui de solario ceciderat)deum acharõ consuluit cuius nũciis occurrens helyas de ydolatria increpans eam hunc lãguorem predixit nõ euasurum ad quem rex tribunũ cum quinquaginta armatis misit quos ignis de celo descendens(iperante helia)cõsumpsit. scdo iratus rex alĩũ tribunũ cũ quinq̃ginta misit q(orãte helya)cũ suis cõsũptus est. tertius aũt tribunus a rege missus humilitate et verborũ vrbanitate heliam fecit descendere.eumq; ad regem adduxit/cui pro pter peccata ꝓpinquã mortem nũciauit. quo mortuo regnauit frater eius ioram in malicia sil'is annis duodecim quo tempore helias in paradisũ cum enoch translatus est. Cap.iij.

Rex moabitarũ regi israel tributa negat soluere

¶Vmq; iam in regno secundum haberet annum/ rex moabitarum rebellauit ei:& tributa quę achab eius pater recipiebat ministrare cessauit. ¶Contigit autem vt ochozias cum descenderet de superioribus domus suę:caderet.Et cum langueret:misit ad deum accarõ muscam. hoc erat enim nomen illi deo & consuluit de salute sua. ¶Apparuitq; deus helye prophetę precipiens vt missis a rege nuncijs occurreret:eosq; requireret si deum proprium israelitarum populus non haberet:et ideo misisset rex eorum ad alienum deum vt de salute sua cõsuleret.simul & vt faceret eos ad regem reuerti:eiq; diceret ꝙ non euaderet hunc languorem. ¶Helia vero dei faciẽte pręcepta.adientes nuncij ad regem sunt continuo regressi:ammirantiq; reuersionis velocitatem & requirenti causam dixerunt occurrisse quendam hominem & prohibuisse quidem eos vlterius procedere: reuertentes nos autem tibi dicere ex mandato israelitarum dei:ꝙ non possis ab hac egritudine liberari. ¶Rege vero precipiente vt ei hominem qui talia dixerat indicarent. dixerunt esse virum hyrsutum & pellicea zona circundatum. ¶Ille vero per hęc agnoscens helyam esse quem nuncij designabant misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos vt eum adducerent.Tribunus autem qui missus fuerat inueniens helyam in montis vertice residentem petebat vt descendens veniret ad regem. quoniam ille iussisset.Qui si nollet duceretur inuitus. Cui helyas vt agnoscas me prophetam verũ existere descendens ignis de celo consumat et milites tuos & te. Et continuo veniens ignis flamma consumpsit & tribunum et qui cum illo pariter erant. ¶Hac perditione regi denunciata nimis iratus ad helyam tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum venisset ad prophetam: credens se eum violenter adducere si noluisset sponte venire.orans iterum propheta: & eum sicut priorem fecit igne consumi. ¶Agnoscens hoc rex etiam tertium destinauit. Ille vero cum esset sapientia & moribus valde mitissimus veniens ad locum vbi erat helyas ei nimis blande locutus est dicens ꝙ inuitus regię iussioni parens veniret ad eum & priores non voluntarie sed coacti necessitate venissẽt rogabatq;vt qui cum eo venerant armatorum haberet misericordiam & descendens veniret ad regem. Helyas autem suspiciens mansuetudinem & verborum eius vrbanitatem descendens secutus est eum. ¶Cumq; venisset ad regem ꝓphetauit ei dicens hęc sibi indicasse deum ꝙ cum eum spreuisset quasi non esset deus & nonvere de eius langnore predicere valuisset:ac misisset ad eum acharon vt consuleret:qualis ei terminus languoris accederet: ob hanc rem inquit cognosce te moriturum. ¶Et ille siquidem transacto tẽpore sicut predixerat helyas extinctus est.cui successit in regno frater ioram:nam ipse sine filio mortuus est. Hic vero ioram par fuit achab malignitate:regnauit annis duodecim.homo iniqtate circa deum & impietate plenus. Nam relinquens dei sui culturam: deos venerabatur extraneos. Erat enim in alijs nimis acerbus & pessimus. ¶Illo siquidem tempore helyas ab hominibus est ablatus: & vsq; ad hodiernam diem nullus finem eius agnouit.Discipulum vero sicut prediximus reliquit heliseum: De helya tantum & enoch qui fuit ante diluuium in libris sacris scriptum est quia sublati sunt: quorum mortem nemo cognouit. 4 2. E 4 2. & F.

Habitus Helye prophetę. Ochozias misit ad helyam inuenem tribunum & quinquagita armatos quos ignis de celo descendens(helya imperante) consumpsit. ¶Tertius tribunus a rege missus humilitate & verborũ vrbanitate fecit helyã descẽdere & eũ duxit ad regem cui ꝑdixit mortẽ propinquã ꝓpter ꝑcta sua. Sublatus helyas tẽpore ioram regis & translatus in paradisũ cum enoch.

¶Ioram contra moabitas bellum parans iosaphat in auxilium vocat qui petitioni fauit secumq; regem idumeę duxit. Quibus contra moabitas per desertum idumeę tribus regibus ad bellum properãtibus aque quoq; penuriam patientibus ioram ad deum clamat in angustia constitutus quem confortans iosaphat deiq; prophetam per exercitum requirens/ nunciatum est illi heliseum helye discipulum hic adesse qui(tribus regibus ad eum de futura milicia consulendum venientibus)propter iosaphat iustum responsum dedit futuram contra moabitas predixit victoriam.moabitę namq; aquam sanguini similem de ortu solis in torrente respicientes decepti/ ipsos tres reges se inuicem peremisse estimati sunt. contra quos egressi predictos reges eorum ciuitates sunt populati & agros & de-

ſperatus eorum rex filium primogenitum eleuans ſuper murum deo obtinuit holocauſtum quo cognito humana compaſſione cõpuncti reges miſericordiam habuerũt. Ioſaphat autem paulopoſt anno etatis ſexageſimo regni viceſimo quinto defunctus eſt cui ſucceſſit ioram filius eius. Capitulũ. iij.

A Suscipiens itaq; regnum Ioram contra regem moabitarum mouit exercitum. qui ſicut ſupra diximus ab eius fratre receſſerat dum patri eorum achab tributa ſolueret: ouium cũ lanis ſuis ducenta milia. ¶ Congregans ergo Ioram exercitum miſit etiam ad ioſaphat rogans eum olim eius patris amicum vt ſolatium contra ammonitas pugnaturo prẽberet: qui ab eius regni ceſſaſſent imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiutorem eſſe cõpromiſit ſed etiam regem idumeę qui ſub eo erat compulſurum vt ei pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus promiſſiõibus ab ioſaphat rege perceptis: ſumpto exercitu venit in hieroſolymam & clare nimis ab hieroſolymorum rege ſuſceptus eſt. Placuitq; eis vt itinera ad hoſtes per deſerta facerent idumeę. non credentes inimicis quia ex inde fieri potuiſſet inuaſio. ¶ Tres ergo reges ab hieroſolymis properabant. Hoc
3 eſt rex hieroſolymorum. & iſraelitarum. & idumeę. Et dum ſeptem diebus peragraſſent iter ad inopiam aquę exercitus & iumenta venerunt cum duces eorum ignorantia itineris oberraſſent: & omnes hic quidem erant in anguſtia conſtituti. prẽcipue tamen ioram: qui nimia triſtitia faciente clamauit ad dominum quia malifacientes deduxiſti tres reges vt ſine bello tradantur regi moabitarũ. Quẽ ioſaphat confortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittens in omnem exercitum requirere prẽcepit ſi quis
B in eo eſſet dei propheta: vt per eum voluntatem dei cognoſceret & quid faciendum eſſet audiret. Et dum quidam famulus ioram dixiſſet vidiſſe ſeſſile helyę diſcipulum helyſeum filium ſaphat: tũc tres reges monente ioſaphat ad eum pariter venerunt. Dumq; ad prophetę veniſſent caſtra habebat autem habitaculum ſuum extra tabernaculum conſtitutum conſulebant eum de futura militia: prẽcipue tamen ioram. Qui dum diceret vt illi moleſtus non eſſet ſed potius ad propheta patris ſui matriſq; properaret quos illi venerarentur quaſi illi veri eſſent rex rogabat & ſupplicabat vt propheta ret & eos a periculo liberaret. Illo vero iurante per deum quia non reſponderet niſi propter ioſaphat ſanctum & iuſtũ deducto ad mediũ quodã hoie ſciẽte pſallere diuinitus inſpiratus prẽcepit regibus vt in torrente multos lacus effoderent dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; imbre diffu
3 ſo videbitis fluuium aqua plenum ita vt homines & iumenta vbertatis poculo ſatientur idq; vobis non ſolum deus donabit ſed etiam hoſtes ſuperabitis & vrbes moabitarum munitiſſimas capietis. & arbores quidem incidetis pomiferas & vaſtabitis prouinciam fontes autem fluuioſq; damnabitis. ¶ Hęc dicente propheta: altera die priuſq; ſol oriretur: torrens vehemẽter influxit. Contigerat enim vt tribus diebus in idumea vehemens imber effunderetur. ita vt exercitus iumentaq; abundantia nimia irrigarentur. ¶ Cumq; audiſſent moabitę tres reges per deſertum contra ſe veniẽtes collecto ex
3 ercitu rex eorum iuſſit vt montana exercitus eius aggrederetur ne latenter hoſtes prouiciam inuaderent. ¶ Et cum non eſſet hebreorum a moabitis procul exercitus reſpicientes moabite de ortu ſolis
3 aqua in torrente ſanguini ſimilem ſuſpicati ſunt vt ſe tres reges inuicem peremiſſẽt & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent: petierunt a rege ſuo vt eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto: quaſi ad diuitias prẽparatas ad inimicorum caſtra tetenderũt alias venerũt & ſpe ſua decepti ſunt. Nam circũdantes iſraelitas: aliį quidem eorum perẽpti: aliį vero per vniuerſã prouinciam ſunt diſperſi. Tres ergo reges ingredientes moabitarum ciuitates & eas ſubuerterunt: & agros eorũ depopulati ſunt & vehementer exterminauerũt: replentes eos ex lapidibus torrentum & arbores optimas abſciderunt: & fontes aquarũ pariter obſtruxerũt: ac muros vſq; ad fundamenta deſtruxerunt. ¶ Rex autem moabitarum dũ perſecutionẽ & obſeſſionem nimiã pateretur & videret ciuitatem capi poſſe: impetũ fecit cum ſeptingẽtis viris vt inter hoſtiũ caſtra quo poſſet effugeret. Qđ tamen implere nõ potuit. Nã ad quendã locum veniens valde munitũ dũ fugere non valuiſſet reuerſus in ciuitatem opus deſperationis & crudelis neceſſitatis impleuit filiũ namq; ſeniorem qui erat ei ſucceſſurus in regnum eleuans ſuper murum ita vt a cunctis hoſtibus videretur: deo obtulit holocauſtũ. Reges autem videntes hoc factum eius neceſſitatis: habuerunt miſericordiã & humana compaſſione detenti obſeſſionem ſoluerunt & ad propria remeauerunt. ¶ Ioſaphath autem reuerſus hieroſolymam in pace degebat. Et cum paucum temporis poſt illud prẽlium vixiſſet defũctus eſt. Qui vixit quidem annis numero ſexaginta: imperauit quinq; & viginti magnificamq; meruit in hieroſolymis habere ſepulturã ſimiliſq; fuit magnorũ operũ dauid. Reliquit autem filios multos. ſucceſſorem vero ſeniorẽ filium ioram. Is autem nomen habebat fratris matris ſuę: regis iſraelitarum filij achab.

¶ Actus helyſei laudabiles primo de olei multiplicatione qua grauata vidua debitis creditoribus ſatiſſecit prędixit quoq; ioram ſirorum regem contra ipſum moliri inſidias. Quos cognito Adadus rex contra prophetam exercitum mittit quod miniſtro ſibi nunciante hoſtes ſpernens ſeruo ſpẽ

Ioram belli cõtra moabitas parans ioſaphat in auxilium vocat qui ſibi fauſt ſecum regẽ idumeę ducens.

Tres reges contra moabitas aquę penuriam i deſerto ab errãtes perpeſſi ſũt. Ioram ad deum clamat.

Helyſeus noluit reſpondere niſi ppter ioſaphat iuſtum.

Pophetia helyſei de futura victoria cõtra moabitas.

Cõgreſſus exercitus moabitarũ contra hebreos Aq̃ ſanguini ſimili decepti moabite eſtimãtes tres reges ſe inuicẽ peremiſſe.

Mors ioſaphat anno etatis. 60: & regni. 25: cui ſucceſſit ioram filius.

habere precepit & inter medios hostes helyseus veniens:eorum obcecatis aspectibus:quem quererent interrogauit ipsosq; ad ioram regem in samariam deducens clausis ciuitatis ianuis orante deo aperti sunt oculi eorum qui refecti salui remittuntur ad propria. Capitulum iiij.

Actus helisei p phetę & primo de mltiplicatione olei q̃ vidua grauata debitis satisfecit creditoribus suis.

TEniens autem de regione moabitidę rex israelitarum in samariam habebat helyseum sicut prophetam:cuius actus volo narrare. Sunt enim valde precipui & historia digni:sicut ex libris sacris datur agnosci. Ad hunc enim cum accessisset vxor abdię dispensatoris achab eiq; dixisset q̃ non ignoraret quando vir eius liberasset a morte prophetas. Dum requisiuit achab vxor hiesabel eos occidere:& contracto debito cētum ex eis occulte pauisset:& post eius mortem creditoribus vrgeretur atq; eius filij ad seruitium deducerentur:ob hanc rē rogabat vt eius mariti misereretur operibus & aliquod solatium ad necessitatem preberet. Qui dum requisisset si quid haberet in domo aliud nihil esse respondit:nisi paruum vas olei. Tūc propheta precepit vt multa vasa sibimet a vicinis commodaret vacua & clausis ianuis domus suę ex illo oleo in omnia vasa diffunderet:quia ea deus cuncta repleret. quod dum mulier fecisset & eius filij vnumquodq; vas obtulissent: dum completa fuissent omnia & nullum vacuum remansisset veniens prophetam nunciauit hoc ei. Ille vero consilium dedit vt oleum venderet:& precium creditoribus daret:& ex ipso olei precio quod remaneret. ad alimentum filiorum efficeret hoc ergo modo helyseus mulierem a debito liberauit. Inter hęc autem misit helyseus ad ioram monens vt custodiret quendam locum in quo esse syrorum volentium eum occidere dicebat insidias. Tūc rex ad venationē preparatam nequaq̃ egressus est. obediens verbo prophetę. Adadus autem syrorum rex dum se vidisset fuisse deceptum quasi aliquis hominum eius ioram regi sua prodidisset consilia indignatus velut proditores secretorum regis occidere minabatur:cum vtiq; hoc nulli alio nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam presentium dixisset: ne falsa opinione teneretur nec crederet quem aliquis inimico eius consilium prodidisse sed helyseum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit requirens in qua ciuitate helyseus habitaret. illi vero qui missi fuerant reuertentes: indicauerunt eum in dothain vrbem commorari. Tunc itaq; adezer qui & adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitū equestrem simul ac curruum vt caperent helyseum. Qui tota nocte circumeuntes ciuitatem nihil egerūt ¶ Die siquidem facto cognoscens hoc prophetę minister quia hostes eum comprehendere niterētur prophetę quod agebatur indicauit. Ille vero de auxilio dei securus cōtemnebat hostes ministrū q; metuentem:crebro fiduciam habere precepit. sperans quoniam ostenderet deus virtutis suę potentięq; presentiam. Tunc deus prophetę orationes exaudiens multitudinem curruum & equorum & armatorum helyseum circunstantium vt minister videret ostendit ita vt ille(remoto timore,illa visione cōfortatus astaret. ¶ Post hęc autem helyseus rogabat dominum vt etiam aspectus hostium obcecaret & nebulam eis immitteret:per quam eum inspicere non valerent. Quo facto: veniens iter medios inimicos requisiuit quem quererent. Illis autem se pphetam helyseum querere respondentibus promisit se eum taditurum. si ad ciuitatem:in qua esset ille:sequerentur. Qui precedentem prophetam:deo scilicet eorum mentes obcecante: cum festinatione sequebantur. ¶ Tunc helyseus deducens eos in samariā ad regē ioram:precepit vt clauderētur portę & regis exercitus circa syros staret. Quo facto rursus orauit dominum vt hostium oculos aperiret & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cecitate reuocati inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescētes sini in nimia angustia sunt constituti qualis vtiq; potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. ¶ Tunc rege ioram consulente prophetam si eos iaculari precepisset hoc quidem prohibuit fieri helyseus dicens iniustum esse:qui lege bellica non capiuntur:occidi illos autem nihil mali fecisse in illius prouinciam sed nescientes ad eum venisse virtute diuina. Deditq; consilium vt & hospitalem eis preberet:& mensa eius sine lesione fruerentur. Ioram vero obediens prophetę dū conuiuia prębuisset opulentissima syris:dimisit eos ad proprium remeare regnum.

Prędixit helisęus ioram regis syrorū insidias vnde indignatus adadus rex contra prophetam exercitū mittit. Nūciat helyseo minister suus hostes in eum irruere qui & hostes contemnens seruos pem habere precepit.

Helyseus(hostium obcecatis aspectibus)veniens iter medios hostes quē quererēt requisiuit. Helyseus:firis iter medios hostes astantibus: deum rogauit & illi apperti sunt oculi qui refecti salui dimittūtur

¶ Adezer syrorum rex miraculum pridem admiratus metuēs helyseum iam non latenter sed palam ioram impugnare disponens exercitum contra eum mittit & ipsum in samaria clausum obsedit vbi maxima fames vrgente caput asini octoginta argenteis vendebatur. matresq; filios comedebant vnde iratus rex helyseum:quia deum complacaret:occidi mandauit vnde tamen postea penituit & veniens helyseus in breui ciborum copiam promittit incredulo quoq; cuidam principi penam prędixit. Terror itaq; diuinitus contra syros immissus qui confusi relictis in castris diuitijs extra fugerunt. Cumq; leprosi extra ciuitatem manentes & propter famis necessitatem ad hostium castra venientes ipsos fugisse cognouerunt obsessis in ciuitate nunciauerunt:qui missis exploratoribus:prophetę veritatem cognouerunt in ciborum abundantia & increduli pena qui conculcatus a turba mortuus est.

Capitulum quintum.

His vero redeuntibus &: quę prouenerant: indicãtibus ammiratus adezer inopinabilem ſſ
A raelitarum dei pręſciẽtiã atq; virtutẽ pariter & prophetã cui ſic adeſſet diuinitas: latẽter iã
.c6 nequaq̃ voluit contra regẽ iſraelitarum aliquid attentare metuens helyſeum ioram vero
palam impugnare diſpoſuit multitudine militię & exercitus ſui magnitudine ſe credẽs ho
ſtibus pręualere. Caſtra ſiquidem metatus eſt cũ magna virtute cõtra ioram. Qui credens nõ ſe ſuffi
cere ad reſiſtendũ ſyris ſemetipſum in ſamaria clauſit: de murorũ confiſus munitione. adezer aũt eo
gitãs quia & ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatem tamẽ inopia ciborum ſamaritas obſtri
geret ad ciuitatem acceſſit. ¶ Et tanta fuit apud ioram neceſſariorũ inopia: vt propter magnitudinẽ
famis in ſamaria octoginta argenteis numiſmatibus caput aſini venderetur: quinq; vero argẽteis nu
mismatibus ſextarium ſimi columbarũ pro ſale cõpararent hebręi. Timebatq; ioram ne ꝓpter famẽ
ciuitas traderetur inimicis & muros quotidie circuibat atq; cuſtodes ne quis ab eis occultaretur in
.c6 tus: & actus ciuitatis hoſtibus indicaret. ¶ Quod dum faceret quadam die clamante aliqua mulie
re domine miſerere putans eã aliquid cibi petere iratus maledixit ei per dominũ dicens nec areã ſibi
eſſe nec torcular: vnde ei aliquid poſſet pręſtare. Cumq; nihil horũ dignaretur audire: iuſſit vt loque
B retur atq; diceret quecũq; vellet. Tũc feciſſe ſe dixit cũ altera mulliere vicina & amica ſua hãc pactio
nem vt quoniã fames talis eſſet & inopia: interficerent filios ſuos vtreq; maſculos & ſingulis diebus
comederẽt eos. Et ego inquit meũ occidi & prętorito die ambę meũ comedimus. Hęc aũt non vult
hoc facere ſed pactũ tranſcẽdit & filiũ ſuũ ne comedatur abſcõdit. ¶ Hęc dum audiſſet ioram vehe
.c6 menter afflictus eſt: & ſciſſa veſte crudeli voce clamauit. deide iratus helyſeũ prophetã occidere vo
luit quia non ſupplicaret deo. cum potuiſſet omnes hoc modo a malis prętentibus liberari. Et repen
te miſit qui eius caput auferret. Ille ſiquidem ad necẽ prophetę pergebat helyſeũ vero ira regis non
latuit. Sedẽs aũt in domo ſua cũ diſcipulis indicauit eis quia ioram filius homicidę miſiſſet qui eius
caput auferret. Sed vos inquit dum venerit qui miſſus eſt & intrauerit ianuas obſerantes alias obſer
uantes claudite eumq; paululũ retinete. Securus nãq; eſt veniẽs ad me rex eo q; eum penituerit ſui
pręcepti. Tunc illi helyſei pręceptũ fecerũt. ¶ Ioram vero penitentia ductus ob irã ſuã circa prophe
.c6 tã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret. feſtinauit vt necẽ prohiberet & prophetam a morte
reuocaret veniẽſq; culpat eũ: cur a deo malorum pręſentium abſolutionem minime poſtularet. Sed
ſic eos perire deſpiceret. ¶ Helyſeus aũt altera die ea hora qua venerat rex ad eum ꝓmiſit magnã
copiã ciborum affuturam ita vt venderetur in publico duobus ſiclis ſatum ſimile & vno ſiclo ordei ſa
tum. Hoc autẽ dictum & ioram & qui cum eã erant vertit in gaudium prophetę namq; nõ poterant
.c7 diſcredere propter rerum pręcedẽtium veritatem: inoplamq; illius diei atq; miſeriam ſpes iam futu
rę abundantię leuiauit. ¶ Princeps autem tertię partis cum regi amicus eſſet ſupra quem tunc rex in
cumbebat incredibile eſt inquit propheta quod dicis. Et ſicut ipoſſibile eſt vt de catharactis celi or
deum pluat deus autem ſimilam: ita non poteſt credi quod ad te nunc dicitur adimpleri. Ad quem
propheta. Hęc inquit videbis hoc modo fieri ſed non guſtabis ex eis. Que ſcilicet ſic ab helyſeo fue
C rant prędicta completa ſunt. ¶ Lex igitur erat in ſamaria vt habentes lepram & qui a tali paſſione
nõ eſſent mundi corpore extra ciuitatẽ manerent. Quatuor igitur viri propter hanc cauſã manentes
ante portam: cum nullus eis aliquid propter neceſſitatem famis afferret & in ciuitatem ingredi pro
pter legis mandata non poſſent: quibus vel ſi liceret ingredi pro fame ibidem necarentur: cogitarũt
inter ſe dicentes quia ſi illic manerent propter inopiã deperirẽt & propterea tradere ſe hoſtibus ma
gis eligerent. qui aut parcendo aut necando famis eos neceſſitate liberarent. Hoc conſilium inter ſe
cõferentes alias cõfirmãtes nocte ad caſtra hoſtiũ deuenerunt. Incipiebat aũt iam deus terrere & cõ
turbare ſyros: & ſonũ eis currũ & armorũ inferre tanq̃ exercitus grandis ſuper eos accederet: & pau
latim turbarũ fragor eorum auribus increparet. Qui ita repẽte tubati ſunt vt relinquentes caſtra pro
pria cõcurrentes ad regem dicerent quia iorã rex iſraelitarũ conducto ſolatio regis egyptiorũ & iſu
.c7 itarũ ſuper eos accederet quibus venientibus ſonum tubę venientis audirẽt. Hęc eis dicentibus etiã
adezer cum ad aures eius ſonus ſimilis aduenieſſet populo credidit & cũ multa turba atq; confuſione
relinquentes in caſtris equos ãtq; iumẽta vniuerſaſq; diuitias repẽte cõuertũtur ad fugam. ¶ Lepro
ſi autẽ qui diſceſſerant a ſamaria ad caſtra ſyrorũ venientes. & in eorum tabernaculis multum ſilen
tiũ ta ciuitatẽq; reperientes. ingreſſi in vnum tabernaculũ. dum nullum prorſus inſpicerent come
dentes atq; bibentes portanteſq; multas veſtes & aurũ extra caſtra celantes deinde i aliud taberna
culum accedentes ſimiliter & exinde res placitas ſibi ſumentes dũ hoc quater feciſſent & nullus eos
ꝺino videret. arbitrati hoſtes abſceſſiſſe culpabãt ſemetipſos cur iorã regi hoc minime nũciaſſent. Tũc
illi veniẽtes ante ciuitatis murũ & cuſtodes clamãtes indicauerũt eis quę de hoſtibus cõtigiſſent. Illi
aũi hęc regis cuſtodibus nũciauerũt. A quibus audiẽs hoc iorã euocauit amicos ſuos & principes qui

Exercitus regis ſyrorum contra iorã qui ſemetipſum in ſamaria clauſit.

Maxima fames in ſamaria vt octoginta argenteis caput aſini venderet & quinq; argenteis ſextarium ſimi columbarũ pro ſale.

Iratus rex iuſſit helyſeum occidi quia non ſupplicaret deo vt liberaret populus ab obſidiõe.

Penitet iorã qa mandauit helyſeum occidi.

Helyſeus ꝓmittit ciborum copiam i breui futuram.

Incredulo principi ſuper quem tunc incũbebat rex prędicitur pena.

Lex ſamarię de leproſis extra vrbem manẽtibus

Terror diuinitus contra ſyros immiſſus fugerunt confuſi relictis diuitijs ſuis in caſtris.

bus ait pro insidijs arte callida syrorum discessisse regem. eo q̄ desperaret fame capi potuisse ciuitatē vt quasi fugientibus illis & egressis ad direptionem castrorum nostris latenter irruerent. & interfice D
rent: & ciuitatem pariter deuastarent vnde vos inquit moneo vt custodiatis ciuitatem & nusquam abire temptetis: hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam optime quidem arbitratum a rege et consilium dante vt duo equites vsq; ad iordanem fluuium mitterentur. qui cuncta perquirerēt vt si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent: securitas exercitui fieret ne cuncti aliquid simile

Exploratores mittuntur p certificatione fugę syrorum.

sustinerent: pereuntes autem paucos annunciarent cum his quos vastauerat fames. ¶ Hoc dictum dū placuisset regi exploratores misit. Qui euntes castra quidem inuenerunt hostibus vacua: locum vero plenum cibis & armis: quę reliquerant vt leues essent ad fugam. Hęc autem dum rex audisset ad direptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil vile tulerūt nec paruum sed aurum multum & argentum gregesq; multos iumentorum frumentorum & ordei multa milia quantum in somno se videre credebant: quo facto a malis pristinis liberati maximam copiam habuerunt duo sata ordei ficlo vno & satum simile duobus siclis. secundum prophetiam hominis dei helysei. Satum itaq; fert modium vnum semis italicum. ¶ Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertię partis quem prędiximus potius non est. Nam constitutus a rege vt staret ad portam quatenus turbā moderate ad egressum ciuitatis emitteret ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quodq; alios pati prohibebat ipse sustinuit & hoc modo ne gustaret ex his quę fuerant probata defunctus est helyseo prędicente mortem eius: dum ea quę vbertate ciborum ille prophetauerat. solus iste non crediderat.

¶ Afflictus langore rex syrorū fidelē azahel nunciū cū muneribus ad helyseū mittit vt sciat si egritudinis periculū posset euitari cui regis mortē flens helyseus (prędicente illo quę populus israel post mortē regis esset passurus) nunciauit & azahel famulū post illū regnaturū qui ad regē veniens nūciauit quidē bona sed eū laqueo vinciēs strangulat & regię potestatis obtinuit apicem. Capitulum. vi.

Afflictus syrorū rex corruit ī langorē & azahel fidelem nuncium ad helyseū mittit cum muneribus vt sciat si egritudinis periculā posset euitari.

Helyseus prędicens mortem adezer regis flebat p̄uidens malum eminēs populum israel per azahel post eū regnaturū ī syria

ADezer autē syrorū rex dū veniſſet in damascum & agnouisset quia diuinitas ei & exercitui timorē imisisset & fugā: & nō inuasione hostiū fuisset factum nimis afflictus eo q̄ ita deū haberet iratum: corruit in langorē. Illo siquidē tēpore dū propheta helyseus venisset in damascū cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorū azahel noie misit vt ei occurreret & dona portaret pręcipiens ab eo requiri si egritudinis eius periculū posset euitari. Azahel itaq; cum quadraginta camelis queq; forent optima & prętiosa in damascena prouicia ex domo regia dona regia portabat. & veniēs ad helyseum & decenter salutans ait missū se a rege adezer ad eū vt dona portaret & de eius languore cōsuleret: si euadere posset. propheta vero iussit azaheli vt nihil ei mali nūciaret: dixit autem regē moriturū esse. ¶ Et famulus quidē hęc audiens cōtristabatur / helyseus autē flebat & multas lachrimas fundebat: p̄uidēs quę populus passurus esset post mortē ad hereri. Dūq; azahel causam eius cōfusionis inquireret: defleo inquit populum israelitarū dolēs in his malis quę passurus est abs te. Interficies enī optimates eorū & munitissimas ciuitates incēdes & paruulos lapidibus illisos crudeliter trucidabis: & mulieres pueros ī vtero habētes seua morte dirūpes. Azahel vero dicēte quę mihi virtus est vt per me talia possint prouenire: ait sibi deū indicasse quia regnaturus esset in syria. ¶ Azahel itaq; veniēs ad regē: illi quidem nunciauit bona / altera vero die infuso laqueo vinciens eū illum quidē strangulauit: ipse vero apicē regię potestatis obtinuit. Erat enim vir efficax. & multa syrorū & populi damascenorū deuotione florebat: ita vt hactenus & adezer & ipse azahel qui post eū regnauit quasi dij colerētur propter beneficia & tēplorū edificia. quibus damascenorū exornauerant ciuitatem. Isti namq; quotidie soli in pompa quasi pro honore regio deferūtur & syri de eorum antiquitate gloriantur ignorantes quia sunt nouelli. & non habent isti reges vltra mille annos & cētum.

¶ Ioram rex hierosolymorum (mortuo adezer rege syrorum) in pace gaudens populum docuit ydolatrizare & idumeos a regno iuda persequitur vicinos occidens ad quem helyas epistolam mittens mortem sibi propinquam & vituperabilem significauit cuivt sibi nunciauerat propheta accidit & mortuus regali primatus est sepultura. Capitulum septimum.

Malicia ioram regis iuda.

IOram vero rex israelitarum audiens adezer esse defunctū a timore & formidine quā propter eum habebat aliquo modo respirauit & pacem gratanter excepit. Igitur ioram hierosolymorum rex qui & ipse quidem sicut prędiximus hoc nomen habebat rerū apice potitus: mox ad necē fratrum suorū & paternorū amicorū pariter & principū cōuersus est: & malitię suę hoc fecit initiū. In qbus malis nil differēs a regibus populi q añ eū iniquitatē fecerūt i solēnitatibus hebręorū & religiōe diuina docuit quo vulgus & ī alijs esse malū & extraneos adorare deos p gotholiā alias athaliā achab filiā cōiugē suā. et deus qdē ppter dauid regis, pmissionē noluit genus eius extermiare. ioram vero nihil p̄termittebat quo minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret & q̄ non vastatione patrie traditiones attenderet

¶Illo siquidem tempore recedentibus ab eo idumeis.& primo quidem interficientibus eum regem
A qui erat eius patri subiectus & cõstituentibus quem ipsi voluerãt iorã cum equitibus suis & curribus
c8 nostanter venit in idumeam;& eos quidem qui vicini eius regno esse videbantur occidit:lõgius nõ
abijt.Nihil tamen dum hoc modo fecisset vtilitatis exibuit. Nam omnes ab eo recesserunt: simul & qui prouinciam labennam alias lobennam habitabant. ¶Erat autem ita vesanus vt etiam populũ cogeret in excellentissimos montes ascendere:& deos alios adorare.¶Cumq; hec ageret & omnino leges patrias a sua mente repelleret delata est ad eum ab helya propheta epistola in qua pãdebatur magnam eum penam fore passurum quia patrum suorum non esset imitator.sed israelitarum sequeretur regum impietatem insuper & cogeret tribum iuda & ciues hierosolymitas relinquentes sancta patrii ad ydola cõuenire quę rex achab in suo regno fecisset.& quia fratres suos iteremisset & bonos viros & iustos pariter occidisset.Supplicijq; qđ pro his susceptarus esset propheta i litteris indicabat id est cladem populi & corruptionem vxorum regis & filiorum & quiã ipse quoq; moreretur egritudine longa nimis confectus visceribus propter nimietatem interne corruptionis effusis itavt videret
B suam calamitatem.nec posset vllatenus subuenire.Et hec quidẽ epistola significabat helyę. ¶Post
c8 breue siquidem tempus exercitus arabum iuxta ethiopiam habitantium & alienigenarum ioràm regnum aggressi sunt & prouinciam vastauerunt & regis domum insuper & filios occiderunt pariter& eorum vxores. vnusq; solummodo filiorum eius noie ochozias hostes effugiens derelictus est. Qui post hãc calamitatem prędictum a propheta languorem incurrens multo tempore fatigatus diuinitate eius visceribus immitente miserabiliter superna indignatione defunctus est:cũ viscera sua diffusa videret.Quẽ etiã mortuum populus multis cõtumelijs afficeret:& vt reor credentes ita mortuum ira diuina peremptũ fuisse.nec exequijs regalibus eum fecere dignum nec in paternis sepelire monumẽtis nec alium ei exhibuerunt honorẽ:sed velut priuatum tumulo tradiderũt.Qui vixit annis qua draginta regnauit octo tradidiq; principatum eius hierosolymorum populus filio eius ochozie.

¶Leso iorãisrael rege in bello cõtra syros hieu rex ab helysei discipulo inungitur ad exterminandũ domũ achab qui & a populo est confirmatus qui & iorã regem a ciuitate iezrael fugientẽ occidit eius corpore in naboth agrũ proiecto fugientẽ quoq; ochoziã vulnerauit & iezabel de turri prępitari iussit cuius corpus a canibus est deuoratũ oẽsq; achab filij a samaritanis iubẽte hieu decapitatu sũt sed & fratres ochozię occisi sunt & pseudo prophetis ab eo occisis baal tẽplum concremauit.Ca.viij.

c8 IGitur ioram rex israelitarum post mortem adezer sperãs ramoth ciuitatem se capere & eã syris auferre.cum magno apparatu castrametatus est super eos.In qua oppressione a quodam syro non mortifere sagittatus abijt in ciuitatem iezrahelem vt vulnus suum positus in
ea curaret directo in ramatha alias ramoth omni exercitu simul & duce hieu:qui fuit filius amessi a-
c9 lias nausi vt post curam reuerteretur ad pugnam.¶Helyseus vero propheta vnum discipulorũ suorum dato ei sancto oleo misit in ramatha vt vngeret hieu eiq; diceret quoniã eum regẽ diuinitas elegisset:cui & alia pariter indicaret prępiens ei vt sub modo fugę faceret iter quatenus illic cũctos ,p,
C ficiscẽdo lateret.Qui dum venisset in ciuitatem hieu quidem inuenit cum principibus militum residentem in medio sicut ei prędixit helyseus.Et accedens ad eum ait se quędam ei fore dicturũ.Qui dum surrexisset & in cubiculum eum secutus fuisset:seorsum sumens eum oleo caput iuuenis infudit dicens a deo vnctum eum regem ad achab generis peremptionem & ad vindicandum sanguinem prophetarum qui ab hiezabel nequiter fuisset effusus:vt domus eorum sicut hieroboam nabathei & baasa propter impietatem propriam radicitus deperiret & nullum semen de achab genere remaneret.Et cum hoc dixisset de cubiculo protinus exiliuit ne ab aliquo in exercitu videretur.¶Hieus autem venit ad locum vnde surrexit:& cum alijs principibus residebat.Quibus requirẽtibus vt eis diceret cur ad eum venisset iuuenculus insuper &vesanum eum dicentibusrecte inquit iudicastis.nam
c9 verba vesanię locutus est.Quibus festinãtibus vt ea audirẽt atq; rogãtibus ait eum dixisse quia ipse fuerit a deo relictus rex.Hęc itaq; cũ dixisset vnusquisq; se exuẽs qđ habuerat vestes proprias ei sub sternebãt.Et mittẽtes tubas hieu regẽ esse clamabãt.Illevero exercitu cõgregato pergebat ad iorã in ciuitatẽ iezrahel in q̃ sicut p̃diximus pro vulnere curãdus abierat qđ ceperat cũ obsideret ramatha.
c9 Cõtigit aũt vt eo tẽpore hierosolymorũ rex ochozias venisset ad iorã:erat eñ filius sororis eius sicut iã diximus vt visitaret propter vulnus qđ in obsessiõe acceperat.Hieus aũt subitovolẽs sup iorã irruere rogauit vt nullus militũ descẽdẽs regi iorã quę gesta fuerãt nũciaret.dicẽs hanc esse maximã eorũ circa se deuotionẽ si eũ regẽ hoc ordine demõstrarẽt.Ille vero i his quę fuerant dicta gratãter itinera cõseruabãt:ne quis latẽter pergẽs quod gestũ fuerat indicaret.Et hieus quidẽ sumptis equitibus electis sedẽs in curru ibat ad iezrahel. ¶Cũq; proximus fuisset ciuitati:explorator quem rex constituerat iorã vt ad ciuitatẽ venientes inspiceret;videns cũ multitudine venientẽ hieu:nũciauit ioram regi

Recedẽtes idumeos a regno iuda persequitur ioram sibi vicinos occidens.

Mors ioram regis hierusalẽ vi superabilis & afflicto nimia sue familię qui etiã regali priuatus sepultura.

Mortuus ioram anno etatis qua dragesimo & regni octauo cui successit ochozia filius.

Ioram rex israel contra syros pręlians leditur.

Vnctio hieu in regẽ israel a discipulo helysei ad exterminandũ domũ achab

Confirmatus hieu i regno principes bellum parat contra ioram filiũ achab.

videre se equites venientes. Ille vero repente aliquem mitti iussit equestriū qui ei occurreret. & quis esset agnosceret. Qui dum venisset ad hieu: de exercitu requisiuit dicens a rege se esse missū. At ille nihil de his respōdens: sequi se iussit requirentē. Quod dū explorator vidisset: indicauit ioram quia qui fuerat missus equestris mixtus multitudini veniret vna cū eis. Iterum rege mittēte etiā aliū hoc eū facere hieus imperauit. ¶ Quod dum explorator ioram indicasset. nouissime in curru ipse conscendens cū ochozia hierosolymorū rege in occursum eius egressus est. Hieu autē cū multa moderatiōe & disciplina agebat iter. Cūq; ioram venisset in agrū nabuthei: requirebat si in exercitu omnia recte gererentur. Et cū ei hieu amarissime malediceret: matrēq; eius venificā meretricēq; clamaret metuēs rex & nihil eū cogitare quod esset salubre credēs cōuerso curru suo vt poterat fugiebat dicens ad ochoziā ea q̄ insidijs & dolo fuisset captus. Hieu autē sagittā post eū mittēs eius cor suo iaculo penetrauit Et ioram quidē repente cadens. flexo poplice animā deliquit. ¶ Hieu autē continuo iussit vadacro principi tertię partis vt corpus ioram proiiceret in agrū nabuthei alias naboth & recordans prophetiā helyę quā patri eius qui fuit interfector nabuthei prędixerat quoniam & ipse & eius genus in illo agro perirēt. ¶ Hęc enim cum sederet tunc post tergū currus achab audisse se: propheta narrante: dicebat q̄ etiam secundum illius prouenit eloquiū. ¶ Igitur cadente ioram metuens ochozias de sua salute. currum in aliam itineris partem conuertit: credens qualiter effugeret hieu. Ille vero persecutus est eum ad quendā ascensum comprehendēsq; sagittam eadē missa eum percussit. Qui derelicto curru ascendens in equo fugit hieu in magedon ibiq; curandus post paucum vulneris illius tempus & ipse defunctus est portatusq; in hierosolymam. illic sepultus est cum regnasset annovno. Fuit enim malignus & plus valde q̄ pater eius. ¶ Cum autē hieu intrasset in iezrahelem vrbem hiezabel ornata stans supra turrim. bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille vero respiciēs ad eam quę esset interrogauit. & descendentem ad se venire pręcepit. Nouissime vero enuchis imperauit vt eam de turri deijcerent. Quę dum precipitata fuisset murum sanguine suo aspersit: & concultata equorū pedibus expirauit. ¶ His ita gestis hieu ingressus palatium cum suis amicis semetipsum reficiebat & illos conuiuijs alijsq; rebus. Pręcepitq; famulis qui iezahel peremerant: vt eam propter decus generis sepelirent. Erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuenerunt nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud vero totum corpus a canibus est absūptum. ¶ Hęc audiens hieu helyę prophetiam nimis obstupuit. Is enim in iezabel prędixerat hoc eam interitu fore perituram. ¶ Interea dum achab filij septuaginta in samaria nutrirētur. misit hieu duas epistolas principibus samaritanorum dicens vt fortissimum filium achab constituerent regem cum & currus haberēt multos & equos & arma ad militiam & ciuitates munitas. Quod dum facerēt: domino suo repensarent. Hęc autem scripsit: volens samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes vero litteras has principes ac pedagogi timuerunt & cogitantes q̄ nihil possent contra eū facere qui magnis duobus pręualuisset imperijs: scripserunt profitētes se eum habere dominum & facere quę cunq; pręciperet. Ille vero ad hęc rescripsit pręcipiens vt si obedirent ei filiorum achab abscidētes capita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt vt occidentes eos capita eorum abscinderent & mitterent ad hieu. Hęc illi nihil resistentes egerunt. & cōponentes in quibusdā vasculis de vimine factis: eorū capita destinarūt. ¶ His autē allatis ad hieu cum amicis cenantem nunciatum est q̄ capita filiorum achab viderētur esse deleta. Qui iussit ante portam ex vtraq; parte ex eis aggeres fieri. Factoq; die ad ea videnda processit. Et inspiciens dicere cepit ad populum. quia ipse quidem cōtra suum dominum militasset & illum peremisset. Hos autē omnes non ipse peremisset eosq; cognoscere deposcebat de generatione achab quia omnia secundū dei prophetiam fuerāt gesta & domus eius sicut helyas prędixerat deperisset. ¶ Cūq; necasset eos qui apud iezrahelitas ex achab genere sunt inuenti: cum equis ad samariam ꝓperabat. Páriter aūt inueniens aliquos fratres ochozię hierosolimitarū regis interrogauit eos quo properarent. Illi vero dixerunt quia venīūt vt ioram salutarent. & regem suum ochoziam: nescientes q̄ ab eo ambo occisi fuissent. hieu autē eos comprehensos pręcepit occidi. Erant enim numero quadragita & duo. ¶ Post hęc occurrit ei vir quidā bonus & iustus ionadab oli amicus eius. Qui cū salutasset eū cepit laudare eo q̄ oia cū dei voluntate fecisset & achab genus exterminasset. Hieu aūt rogauit vt ascēdēs in currū ad samariā cū eo veniret et se demōstraturū dicēs q̄ nulli parceres malignātiū sed & falsos ꝓphetas & falsos sacerdotes & suadētes plebi vt magni quidē dei religionē deserēt & extraneos adorarēt ipe puniret cū esset vtiq; optima nimis hęc ispectio atq; gratissima: vt bonus & iustus vir videret malos tormētis affligi. His cōsentiēs ionadab ascēdēs i curru venit pariter i samariā. ¶ Hieu aūt reqrēs oēs cognatos achab interfici volēs aūt nullū de falsis ꝓphetis neq; de sacerdotibus ydolorū achab suppliciū decīare deceptiōe quadā & dolo cōphēdit vniuersos. Cōgregato siqdē populo dixit se velle duplices deos introductos quos

Ioram cū ochozia in occursum hieu in cursu venit.

Hieu occidit ioram fugientem & corpus mortui in agrum nabuthei ꝓijci prę cepit.

Fugientē ochoziā vulnerat hieu sagitta qui & mortuus ē postq̄ vno regnasset anno.

Hieu iezabel de turri pręcipitari iussit cuius corpus a cānibus deuoratum est.

Hieu (missis litteris ad samaritanos) eis mandat vt septuagita filiorū achab fortissimum/ volēs eorū cognoscere voluntatē) regem constituāt.

Hieu ad populū verba q̄ domus achab delета esset secundū helię prophetiā

Hieu pręcepit fratres ochozię occidi.

Bana cadella hieu cōtra falsos sacerdotes & pseudo prophetas achab.

achab colebat adorare: rogans vt eorum ſacerdotes & prophetę & ſerui pariter aduenirent. quatenus copioſa ſacrificia & pręcipuas diis achab hoſtias immolaret & eſſet multandus morte facerdos qui tunc non fuiſſet inuentus. Deus autem achab baal appellatur conſtituēs itaq; diem quo vellet ſacrificia celebrare. miſit in omnē iſraelitarū regionem nuncios: qui ad illum baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis: iuſſit hieu pontifici vt daret omnibus veſtes. Eiſq; ſumētibus ingreſſus domū cum amico ſuo ionadab pręcepit: cum diligentia quęreretur ne quis inter eos alieni gena aut peregrinus inueniretur. cum nollet ſacerdotibus ydolorum alium interſſe fidelium. Illis vero dicentibus nullum intereſſe peregrinum & inchoantibus ſacrificia celebrare conſtituit a foris octoginta numero viros armatos quos nouerat fidelliſſimos iuſſitq; eis vt falſos prophetas occiderent. & ipſi in paterna ſolemnitate permanerēt: q̄ multo iam tempore deſtituiſſent. Et ſimul iterminatus eſt vt ſi qui effugerent: pro illis animas eorum auferret. Ille vero & omnes viros interemerunt & domū baal igne concremauerunt & hoc modo a peregrinis ſolemnitatibus ſamariam liberarunt. ¶ Hic itaq; baal tiriorum fuit deus. Achab autem volens parere ſocero iobal qui rex tiriorum tunc erat & ſydonis templum ei fecit in ſamaria ſacerdoteſq; inſtituit & oī eos cultura religionis honorauit. ¶ Cū igitur hic deus fuiſſet exterminatus aureos tamen vitulos hieu iſraelitas adorare permiſit. Hęc autē cum feciſſet & pro imperij caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prędixit eo quod in quatuor generationibus ſuper iſrael eſſent eius filij regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebantur.

¶ Athalia quę a nonnullis gotholia nuncupatur genus dauid exterminare cupiens ochozię regis filios dempto vno ioas nomine vt regnaret interemit. qui latenter nutritus ioiadę ſacerdote conſiliante armaq; miniſtrante rex ſibi diademate impoſito cōſtituitur. Et athalia in mularum porta occidit̄ & q̄diu vixit ioiade rex ipſe ioab populumbene rexit bellum mouente azahel contra iſraelitas hieu contra deum ſuperbus mortuus eſſe cui ſucceſſit ionathan filius eius. Capitulum.ix

ATalia alias gotholia vero achab filia audiens ioram fratris ſui mortem & ochozię filij & totius generis regij vna perditionem ſtuduit vt nullum de domo dauid relinqueret ſed omne genus exterminaret vt nullus ex eis ad regnum vlterius perueniret. Et hęc quidem ſicut potuit fecit. Euaſit autem vnus filius ochozię mortem hoc modo diffugiens. Ochozias rex ex vno patre habuit ſororem nomine ioſabeth: cui copulatus erat pontifex ioiada. Hęc ingreſſa regiam domum vbi erant interfecti filij regum. ioas nomine infantulum anniculum: celatum inueniens cum nutrice & portans in cubiculum clauſit & latenter aluit ipſa & vir eius ioiada in templo ſex annis quibus in hieroſolymis ſuper duas tribus athalia regnauit. Septimo vero anno ioiada hunc ſermonē pādit quinq; viris centurionibus eiſq; ſuaſit vt ei conſentirent contra ea quę ab athalia fuerant perpetrata & regnum infanti traderent percepturuſq; ab eis iuſiurandum quod ſecuritas talia gerentibus prępararetur: prodidit eis quę gerenda forent atq; complenda. Tunc viri quibus ſacerdos ioiada ſuū conſilium commiſerat circūeuntes omnem prouiciam ſacerdotes & leuitas congregātes ex ea ſimul & principes tribuum omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cū iureurando petit vt quod ab eo agnoſcerent cum taciturnitate ſeruarent donec niſus eius intētionis potuiſſet impleri. Quibus iurantibus ſecurum effectum deducens eam q̄ de genere dauid enutrierat iſte inquit vobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum prophetaſſe ſuper nos omni tempore regnaturam. Moneo ſiquidem vt tertiam partem veſtram cuſtodire faciatis i templo. quartam vero in omnibus templi ianuis ſtatuatis. reliqua vero pars teneat portam quę ducit ad tecta regalia. Alia vero inermis multitudo conſiſtat in templo nullumq; armatum permittatis intrare niſi tantūmodo ſacerdotes. Eis quoq; pręcepit vt pars aliqua ſacerdotum & leuitarum circa ipſum regē aſſiſteret cū euaginatis gladiſs circumſtantes: vtſi quis armatus in templum intrare pręſumeret repente perimeretur & nihil metuens regem fortiter obſeruaret. Illi vero conſilio pontificis obedientes. ſuam voluntatem opere declararunt. Interea ioiadas aperiens arma mentarium quod erat in templo a dauid cō ſtitutum diuiſit. centurionibus & ſacerdotibus pariter & leuitis arma quecunq; illis inuenit lāceas & pharetras & quodcunq; aliud appręhendit genus armorum & armatos circa tēplum ſtatuit: vt manu ſua totum conſtipare viderentur ingreſſum: & quaſi murum habita teſtudine molirentur. Pręcipienteſq; in medio puerum ei regium diadema poſuerunt: & vngens eum ioiada regem ſolemniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit viuat rex. ¶ Porro athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoſcens vehementer perturbata cum ſuo exercitu de regalibus exiliuit Et cum veniſſet ad templum ſacerdotes quidem eam protinus exceperunt armatos vero qui ſequebantur introire prohibuerunt. Erant autē a pontifice prępoſiti ſicut dictum eſt vt templi aditus obſeruarent ¶ Tunc itaq; athalia videns puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſuper impoſitum: ſciſſa veſte ſua vehementer exclamās iuſſit occidi qui ſibi fecerat inſidias & principatū au-

¶ Deus achab baal.

Interemptis omnibus ſimilis ſacerdotibus & prophetis templus baal cōcremat.

Athalia mater ochozie regis interfecti genus dauid exterminare cupiēs omnes ochozie filios. dēpto vno interemit & regnauit.

Cōſiliū ioiadę.

Ioiadas centurionibus arma de tēplo dat & ordinat exercitum. Puero ioas regium diademam ponitur.

ferre putabat. ¶ Ioiada vero euocans centuriones iussit vt educentes athaliam in conuallem cedron eam ibi perimerent ne templum occidentes illic venificam violarēt vna precipiēs vt si quis ferre vel let ei auxilium pari sorte perimeretur. Tunc quidem cui fuerat eius inuicta perēptio sumēs athaliam deduxit eam ad portam mularum regis & illic interfecit. ¶ Cum vero hęc circa athaliā fuissent gesta cōuocans populum & armatos ioiada in templo conturauit vt omnes regi fauerēt & eius saluti prospicerent quando in deuotione regia deū potius honorarent: & ne transcenderent moyseos leges iusiurandum quoq; compulit exhibere. ¶ Post hęc concurrētes ad domum baal quam athalia & ioram vir eius instruxerant ad iniuriam paterni dei & honorem achab: eam funditus euerterunt: & sacerdotem eius mathan nomine peremerunt. ¶ Diligentiam vero templi atq; custodiā sacerdotes & leuitas ioiada habere permisit. & secundū regis dauid preceptum iussit eos secundo in die holocausta & sacrificia solēniter immolare vt secundū legē incensum offerent. Fecit autem & quosdam leuitarū portarios ad templi munimen ne illic sordidū aliquid latēter intraret Hęc itaq; vniuersa dispo nens cum centurionibus & omni populo sumens puerum de tēplo. ioiadas eum cum vniuersis ad regalia vsq; perduxit. Quo in regio solio residente. cūctus populus cū fauore solemniter acclamauit & ad epulas conuersi simul ad festiuitatem multis diebus egerūt cunctis quę habebat athalia de rebus humanis ablatis. ¶ Ioas itaq; adeptus regnum erat ānorū septem cuius mater fuit nomine sabia ex regione berzabeę: multāq; habuit custodiā legum & culturā diuine religionis exhibuit omni tempore quo vixit ioiada. Etate vero congrua duxit duas vxores dante sibi pontifice ex quibus & masculi & feminę natę sunt. Igitur de rege ioas & quemadmodum insidias defugerit regnumq; percepe rit: his indicasse sufficiat. ¶ Azahel autem syriorum rex dum pugnaret contra israelitas & contra regem eorū hieu vastauit prouinciam transiordanem quę erat ad orientem tribus ruben & gad & manasse & galaad & bathaneam percurrens vbiq; & cuncta diripiens vim resistentibus inferens vniuersis. In quo potuit quidē vlcisci hieu dum cunctam prouinciam deuastaret sed circa diuinitatē superbus & cōtemptor existens & legitima facta despiciēs mortuus est cū regnasset super israelitas annis septem & viginti. Sepultus est autem in samaria successorem principatus ioacham filiū derelinquēs.

Athalia in porta mularum regis occiditur.

Baal domū destruxerunt perēpto eius sacerdote.

Instituit ioiadas custodes in templo.

Ioas q̄diu vixit ioiadas sācte rexit populum.

Bellū azahel cōtra israelitas.

Hieu superbus contra deū moriens anno regni vigesimo septimo qui successit filius ioacham.

¶ Ioas rex templum innouare cupiens impositionem leuare a populo instituit & leuitas euocās ad seipsum quasi inobedientes culpauit & ligneam archā pro congregādis pecuniis ordinauit. ioas quoq; rex mortuo ioiada iusto & per oia bono diuinę religionis perdidit curam ad quem missi prophetę a deo vt vitam emendaret sed zachariam filium ioiadę in tēplo lapidari fecit & non post multum temporis spacium ciuitatis obsessionem metuens syrorum regi templum thesauri misit & a mānistris suis occisus filium suum amasiam regni dimisit successorem.

Ioas templum innouare cupiens impōnem leuare a populo instituit.

Negligentes leuitas rex culpauit qui & archā ligneā pro congregandis pecuniis ordinauit.

Capitulum decimum.

Ex vero hierosolymorū ioas quoddā desiderio apprehēderat vt tēplū innouaret. Quadā die euocans pontificem ioiadam iussit vt in omnem mitteret regionem & leuitas & sacerdotes exigerent pro vniuscuiusq; capite dimidij sicli argēti: ad fabricam & renouationem templi quod a ioram & athalia & eorum filijs videbatur esse destructum. Pontifex autem hęc equidem non fecit sciens q̄ nullus conferret argentum. Tertio vero anno regni sui ioas euocans ad seipsum leuitas: & quasi inobedientes sui precepti culpans: iussit vt pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto: consilio pontifex vsus est pro congregatione pecuniarum quod populus libenter habuit & gratanter impleuit. Fecit namq; ligneam archam & vndiq; muniens eam: vnum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta sacrarium iussit singulos quantum vellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. ¶ Ad hoc igitur opus omnis populus libenter accessit & multum argenti multumq; auri largitus est. Quo facto euacuantes archam rege presente: scriba simul & sacerdos gazofilatiorum dinumerantes quod fuerat congregatum: deinde archam in ipso loco reposuerunt. & hoc diebus singulis faciebat. ¶ Cumq; populus quod ei fuerat vsum obtulisset, miserunt pontifex ioiadas & rex ioas vt cesores lapidum instructoresq; conducerent: & ligna maxima de optima silua deponerent templo si quidem reparato: aurum quod remanserat & argentum non paruum ad pateras & vini fusoria & coopercula & vasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes, altare degebant. Et haec quidem, tempore quoad vixit ioiadas: competenti studio gerebantur. ¶ Cum vero is mortuus fuisset qui vixerat annis centum & triginta. iustus & per omnia venerandus: & sepultus fuisset in hierosolymis in regijs monumentis quoniam generis Dauid reparauit imperium rex ioas etiam perdidit diuinę religionis: cum quo etiam primatus plebis pariter viciati sunt. Vt circa solemnitates & legittima iura delinquerent. ¶ Deus autem dure ferens transgressionem regis & alio rum misit prophetas qui contestarentur eos vt ab huiusmodi gestorum malignitate recederent.

Mortuo ioiada iusti & boni per oia anno etatis sue cētesimo & trigesimo ioas rex diuinę religionis cum pdidit

Illi vero in tali malorum more & desiderio permanserunt: vt nec alios qui ante se propter legitimorum iniurias fuerant castigati neq; prophetas qui predicabant vt penitentiam agerent & conuerterent ab iniquitate respicerent. Nam & zachariam filium pontificis ioiade lapidibus in templo rex iussit occidi: beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetā constituisset: stans in media multitudine suadebat eis simul & regi vt iusticiam facerent & q̄ magna supplicia susciperent: si nolent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cum moreretur: suarum passionum testem deum & iudicē proclamauit quia pro bono consilio & pro his quę pater eius prestiterat regi ioas ille amare & violenter occumberet. ¶ Rex autem ioas non post multum temporis spacium iustissimas poenas horū in quibus p̄uaricatus est exsoluit. Veniente namq; azael syrorum rege in eius p̄uinciam & geth deuastante atq; depopulante cum esset iam ad hierosolimam deducturus exercitus: metuens ioas obsessionē: euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministerio templi misit syrorum regi. his enim redimens ne ciuitas pateretur pressionem aut periculū rerum omnium sustineret. Cui dum satisfactū fuisset ingenti multitudine pecuniarū nequaq̄ ad hierosolimam castrametatus est. ¶ Ioas tamen cū pessimum languorem incurrisset instantes amici qui mortem zacharię ioiadę filij defendebant eius insidias facientes interemerunt eum. & sepultus est quidem in hierosolimis nō autē in monumentis patrū: quia fuerat diuinę religionis inimicus. Vixit autem annos quidē septē & quadraginta. in eius aūt imperio successit filius eius amasias.

A

Zacharias filius ioiadę lapidatus in tēplo.

Rex Ioas ciuitatis metuēs obsessionē regi syrorū thesaurū templi misit.

Ioas rex occisus a ministris suis ano etatis quadragesimo septimo cui successit filius suus amasias.

¶ Ioacham hieu filius ab Azahel syrorū rege multa ꝓpter peccata passus est. quo mortuo Ioas eius filius in regno israel tēpore Ioas regis iuda successit qui fuit bonus & in nullo paternę nature consimilis. In biblia tñ dicit. Et fecit quod malum est in conspectu domini. Heliseū in extremis laborantē filius ioas visitauit qui ab eo cōsolatus futurę victorię contra Siros signum recepit a propheta. Mortuo itaq; heliseo ad eius corporis contractū mortuus suscitat. Et mortuo azachel filius eius Addam
B in regno Sirię successit sicut hieroboam Ioas patri in regno israel. Capitulum.xj.

Ioachā filius hieu rex multa a rege syroꝝ Azahel passus est ꝓpter pctā sua.

C.13 ¶ Iceſimo autem primo anno regni Ioas israelitarum principatu potius est ioacham filius hieu in samaria. quem & habuit annis septem & decem: patris quidem sui nec & ipse imitator existens impie vero gerens sicut & primi reges qui deum spreuisse videbant. Hunc autem humiliauit azahel: & contra eum cum multis equitibus mouit castra Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abstulit: & eius milites trucidauit. Hęc itaq; passus est israelitarum populus secundum helysei ꝓpheciam. quando azahel qui occidit dominū suum regnaturum esse prędixerat super syros & damascenos. ¶ Cumq; Ioacham in his anxietatibus teneret. ad preces dei supplicationesq; cōfugit rogans vt eum de azahel manibus liberaret nec pateretur: vt sub illius ditione viueret, deus autem penitentiā pro virtute suscipiens & magis corripere q̄ perdere hominem huiusmodi volens concessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; potita prouincia rursum ad statū pristi
C.13 num copiamq; regressa est. ¶ Post mortem vero ioacham: filius eius ioas suscepit regnum. Cum septem vero & triginta annos haberet in regno ioas super tribum iuda tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nam & ipse idem habebat nomen quod hierosolimorum rex. ¶ Te-
C.13 nuitq; regnum annis sedecim fuitq; bonus & in nullo paternę nature consimilis. ¶ Illo siquidem tēpore dum helyseus propheta in senectute consisteret & egritudinem incurrisset: venit israelitarū rex visitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset. flere cœpit eo vidente & ingemiscere: patrem q; eum vocare. & scutum sui regni propter eum dicens nunq̄ se contra hostes armis egisse. sed illos prospere sine dimicatione vicisse. Qui dum a vita discederet hebreos syris relinqueret & alijs inimicis captiuandos. Quapropter nec ipsam vitam securā vlterius fore dicebat: sed gratum sibi esse vt cū eo a presenti luce recederet. ¶ Hęc dicente atq; gemente rege helyseus consolabatur eum: iussitq; vt allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum preparasset arcum: contingens manus eius prophe-
C.13 ta iussit vt sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset ait si plures dimisisses. eradicasses syrorum regnum. Quia vero in tribus solummodo quieuisti. totiens congressis syris pugnando preualebis. vt regionem quā abstulerūt a tuo patre rursus optineas. Et rex quidem dū hęc audisset abscessit. ¶ Post nonnullum vero tempus propheta defunctus est vir iusticia famosissimus & in dei studijs
C.13 valde preclarus. Miraculum namq; & iopinabilia opera per suas prophetias ostendit et apud hebreos memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit: & quale viro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore contigit vt quidam latrones in helysei sepulchrum mortuū quē ipsi videbantur interfecisse ꝓiscerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum continuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta quęcunq; prędixit: & quomodo post mortē virtutem
C.13 diuinam habuit: hęc declarata sufficiant. ¶ Defuncto itaq; rege syrorum azael: ad filium eius addam peruenit imperium. Contra quem dum ioas israelitarum rex dimicaret. Et cum tribus cōgressioni-

Heliseus Ioasre gē cōsolat ei victorię signū cōtra syros dedit.

Mors helisei ꝓphetę & sepultura ad cuius corporis contractū mortuus suscitatur.

Mortuo Ioas successit filius eius hieroboã.

bus eum vincens omnẽ prouinciam ab eo traxit: & quascunq; ciuitates & vicos eius pater azael de- 4 R.
israelitarum regno subtraxerat liberauit. ¶ Hoc itaq; secundum prophetiam helysei puenit. ¶ Cũq; 14
contigisset vt Ioas moreretur, ille quidem sepultus est in samaria: regnum vero suo filio nomine hie- D
roboam dereliquit.

¶ Amasias rex Iuda patris mortem vindicat & congregato exercitu vt israel regem debellaret: con-
tra tamen Amalechitas (suadente propheta) bellũ mouet. quos vincens eos; decẽ milia occidit & to
tidẽ viuos accepit quos de petra in arabia precipitauit vnde contra eum indignati Israelite Sed hac
victoria eleuatus Amalechitarũ deos adorauit quem criminatus est propheta. Capi. xij.

Amasias rex iu da mortẽ pris vindicat.

ANno secundo Ioas regis israelitarum regnauit super tribum iuda in hierosolimis ama 4 R
sias cuius mater erat nomine Ioaden al's Iodã genere vero ciuis & iusticię prouisione 14
mirabilis. Qui cũ iuuenis esset veniens ad regnum cogitauit vt inimicos qui patrem
eius occiderant, puniret: & cõprehensos omnes occidit. Filijs autẽ eorum pepercit se-
quens moyseas leges. qui non sanxiuit propter peccata parentum filios occidendos.
Deinde eligens exercitũ de tribu iuda & beniamin qui in flore iuuẽtutis & circa viginti annos alias
triginta annis existerent: & cõgregans quasi triginta milia: cõstituit super eos cẽturiones. Mittensq;
ad regem israelitarũ conduxit centũ argenti talentis centum milia armatorũ. Debellauerat enim vt
Suadẽte ꝓpheta amasias rex bellũ parat con tra Amalechi tas etiã (dimisso rege isrl') quos vincit.
amalechitas; gentibus & idumeis & gabaonitis inferret bellũ. ¶ Cũq; prepararet ad prelium & iam 4 R
videretur positus in procinctu: suasit ei propheta vt dimitteret israelitarũ exercitum quia esset im- 14
pius & deus eum vinci prediceret vtq; suorũ solũmodo solatio vteretur: & hostibus preualeret cum
paucis contra eos volente deo pugnandũ. Cũq; grauiter hoc ferret rex eo q; mercedes israelitis iam
prebuisset ingentes monebat ꝓpheta vt ageret quod deo placeret cum posset pecunia ex ipsius mu
neribus abũdare. Et illos quidẽ dimisit: cedẽs etiam quas dederat rex mercedes. Ipse vero cum suo ex
ercitu ad predictas gentes accessit. & prelio gesto vincens decem milia occidit: & totidẽ viuos acce-
pit. eosq; deducens ad magnam petram quę est in arabia constituta ex ea precipitauit: prędam vero B
Victoria Amasię cõtra Amalechitas & idumeos.
& diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. ¶ Dũ itaq; in his amasias existeret. israelite quos (mer- 4 R
cede data) amiserat indignati sunt. & credentes iniuriã q; quasi pro vituperatione fuissent ab eo re- 14
missi eius regni terras aggressi sunt: & vsq; bethoron procedẽtes diripuere prouinciam: & multa qui-
dem abstulere sumẽta: & tria milia hominũ occiderũt. ¶ Amasias autẽ victoria ex his quę gesta fue
rant eleuatus, deum quidem qui ei horum omniũ auctor extiterat coepit spernere. & deos illos quos
Indignati israe litecõtra amasiã
de amalechitarũ prouincia adduxerat adorare. Tunc accedens propheta: mirari se dixit cur eos rex
deos arbitraretur adorandos qui suos & a quibus honorabant iuuare non potuissent. nec ab huius-
modi manibus liberassent sed pereũtes defendere contẽpsissent: & ipsi quoq; in hierosolima istar ho
Amasias victo ria elatus idola trat. quẽ repre hẽdit ꝓpheta.
stium captiuorum vincti deducti fuissent. ¶ Hęc itaq; regi mouerunt iram: & precepit vt deberent
Iratus rex cõtra prophetam.
dicere ad prophetam interminantes eum se puniturum si amplius loqueretur. Et propheta quidem
tacere se dixit: predicens non esse prębiturum deum ea quę facere moliretur.

¶ Amasię regis malicia qui bellum contra Ioas israelitarum regem bellum mouere minatur sed Ioas
epistolam rescribẽte Amasię milites in bello terror inuadens fugere coegit & amasiam captiuũ Ioas
murorum hierusalem destructis secum duxit. Et postea Amasias insidiose in lachis a suis occisus est
cui Ozias qui & azarias aut zacharias dictus est eius filius successit in regno. Tũc etiam hieroboam
in israel regnauit annis. xl. deo iniuriosus. qui tñ israel populo bonorũ operum fuit occasio. Cuiq; Io-
nas propheta regnum dilatare & suos vincere prophetauit. Capi. xiij.

Malicia amasię qui contra Ioas regem bellũ mi nas cõmouere. Epistola Ioas ad Amasiam re gem.

AMasias vero dum abstinere se non posset in rebus fœlicibus constitutus quas a deo perce- 4 R
perat, eiq; faciebat iniurias scripsit ad regem israelitarũ Ioas vt obediret ei & ipse & popu 14
lus vniuersus sicut prius obediebat parentibus eius dauid & salomoni. Qui si parere nol- F
lent: scirent q; bello terminum causa perciperet. ¶ Cui Ioas ita rescripsit. Rex Ioas regi a-
masię. Erat in libano monte cypressus olim procera al's potẽs & cardinis exinde misit ad cypressum:
petens filiam eius vt filio suo daret vxorẽ. Et dum ageret hęc bestia quedã transiens carduum cõcul
cauit. Hoc ergo tibi erit exemplũ vt maiora non appetas: nec quoniam amalechitas vicisti: in hoc ex
ultans tibi tuoq; regno videaris inferre pericula. Hęc autem relegens amasias: ad bellum potius inci
tatus est: deo (arbitror) ad hoc impellente vt pro his que fuerant ab eo commissa pœnas exsolueret.
Amasia exerci tũ monẽte con tra Ioas milites eius terror mua sit & in fugam cõuertit.
¶ Cumq; produxisset exercitum contra Ioas & esset prelium commissurus. milites Amasię repenti- 4 I
nus terror & stupor inuasit. qualem non propicius deus immittit & anteq; venirent ad manus in fu- 10
gam ai pauore conuersi sunt. Illis igitur terroribus dispersis contigit vt amasias desolatus ab hostibus
caperetur eiq; Ioas mortem interminatus est nisi ierosolimitis suaderet vt aperientes portas eum cũ
exercitu in ciuitate susciperẽt. Et amasias quidem mortis terrore compulsus: suscipi fecit hostẽ. Qui

Destruēs partem muri quasi quadringentorū cubitorum cum curru ingressus est hierosolimā. amasiam captiuum ducens. Et dominus hoc modo hierosolimitanę ciuitatis effectus. & dei thesaurum absulit: & aurum argentumq; quod in amasię regalibus erat exhausit; & ita eum a captiuitate resolutus regressus est ad samariā. Hęc itaq; gesta sunt circa hierosolimitas anno quartodecimo regis amasię. Qui post hęc passus insidias amicorum fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autē ab eis mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in hierosolimam regaliter cum seruerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit vitam propter superbiam & cōtemptum quem habuit circa deum: qui vixit quidem annis quatuor & quinquaginta; regnauit autem viginti & nouem. Huic succesit filius suus nomine Ozias alias Azarias. ¶ Anno autem quintodecimo regis amasię in hierusalem: regnauit filius ioas hieroboam in samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deū qui dem iniuriosus & iniquus extitit vehementer; ydola colendo & multa incongrua & opera extranea faciendo: populo autem israelitarum multorū bonorum operum fuit occasio. ¶ Huic quidem ionas prophetauit q; oporteret eum syros vincere dimicantē & regnum proprium dilatare: in partibus quidem aquilonis vsq; emath ciuitatem: a meridie vero vsq; ad asphaltiden paludem. Antiquitus enim termini chananei isti fuerūt. sicut princeps iesus ea loca determinauit. ¶ Igitur ieroboam castrametatus contra syros omnem eorum prouinciam (sicut ionas prophetauerat) deuastauit.

Ioas muri hierusalem partē destruēs ingressus amasiā captiuū duxit.

Amasias insidiose occisus anno etatis qnquagesimo quarto & regni vigesimo nono oziam filiū succesorē reliquit. Ionas ꝓpheta ꝓphetauit hieroboā vicere syros & regnū dilatare.

HISTORIA LIBRI IONE PROPHETE INCIPIT.

¶ Ionas propheta a deo missus ad Niniue ciuitatem ire recusat fugiens in Ioppe & (procellarū orta tempestate) in mare ꝓijcitur quo proiecto cessauit tempestas & a ceto deuoratus post tres dies & totidem noctes euomitus est viuus qui postea Ninuitis ciuitatis sue predicauit excidium. Capi. xiiij.

B ne. Necessarium vero iudicaui integritatem rerum contradere studens & quecunq; de isto propheta in sacris libris inueni cōscripta omnia declarare. Hic enim iussus a deo vt iret ad niniue regnum & ibidem predicaret q; esset amissura ciuitas principatum metuēs non perexit sed fugit deum in ioppe & inuenta naue ingressus in tharsum ciuitatem cilicie nauigabat. Cū q; tempestas immineret; & aspernime nauis submersionis pericula sustineret. nautę quidem & gubernator & ipse nauclerus fundebant orationes. quatenus pericula maris euaderent. Ionas autem operiens semetipsum iacebat: & nichil enitebatur horum quę videbat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur: & violētius ventorum nimietate mare attolleretur in cumulum: cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis auctor existeret. Constituerunt vt quicunq; is esset: sorte proiiceretur. Quibus hoc facientibus: fors cecidit in prophetam. Interrogātibus autem illis vnde esset & quid ageret; genere se quidem dixit hebreum ꝓphetam vero summi dei. Eisq; suasit vt si vellent presens periculum declinare eum in pelagus proijcerent: q; tempestatis eorum auctor existeret. Et illi quidem prius non hoc facere presumpserunt impium iudicantes: si peregrinum hominem & qui eis suam commiserat salutem: ad hęc mala compellerent: cum vtiq; nondum nauis submersio peruenisset: a propheta vero post hęc compulsi & timore sue salutis astricti: eum in pelagus proiecerūt & tempestas quidem remota est. ¶ Ille vero sermo est q; a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes in euxino portu viuus euomitus est in nulla parte corporis maculatus. ¶ Qui supplicans deo vt ei veniam cōcederet pro delicto ad niniue profectus est ciuitatem & stans in medio predicauit q; post brevissimū tempus Asyę perderent principatum. Hoc ergo eis indicans reuersus est. Hanc itaq; narrationem explicui sicut scriptum inueni.

Ionas ꝓiecto in mari cessat tēpestas qui a ceto deuoratus post tres dies euomitus est viuus.

¶ Azarias laudabiliter in regni principio populū gubernans palestinos & Arabes debellauit & Ammonitas tributarios fecit; reparauitq; ciuitatis hierusalem muros. Sed postea elatus sacerdotali indutus stola incensum (ꝓhibente sacerdote) offerre presumpsit vnde & lepra percussus extra ciuitatem habitans mortuus est cui succesit Ioatham filius eius. Capitulum. xv.

Mortuo hieroboā rege regni anno. xl. succesit zacharias filius eius Azarię virtutes in principio regni; qui palestinos & arabes debellauit &c. Reparauit muros ciuitatis hierusalem.

C Igitur hieroboam rex cum omni felicitate vitam degens & regnans annis quadraginta defunctus est & sepultus in samaria. Cui succesit in regnū filius suus zacharias. ¶ Eodem vero modo & ozias als azarias amazię filius quarto iā & decimo āno regni hieroboā duabus tribubus in hierosolimis imperauit: cuius mater fuit athelamas nomine. genere vero ciuis. Erat autem hic bonus; & naturaliter iustus atq; magnanimus: & ad rerum prouidentiam nimis industrius. Castra vero metatus contra palestinos: eosq; bello deuincens ciuitates eorum coepit geth & iamnyam: & muros eorum destruxit. Post hanc vero miliciam aggressus est arabes vicinos egyptijs & edificans ciuitatem circa mare rubrum: constituit in ea custodiam. Deinde ammonitas subdens & tributa eis imponens. & omnia vsq; ad terminos egyptiorum sue ditioni subijciens; coepit de cetero hierosolimitarum habere curam. ¶ Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum

desidia iam destructi:eos rursus ędificauit & reparauit:necnon & quoscunq; destruxerat israelitarū rex quando patrem eius amasiam captiuū tenens ingressus est ciuitatem. Ędificauit autem & turres multas singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitis habētibus. Fecitq; in desertis magnas valde munitiones. & multos aquę ductus instituit. ¶ Habebat autem iumentorū & aliorū animalium innumerā multitudinē quando & prouincia erat fertilis ad pascua. Eratq; precipue terrę cultor: & curam habebat circa plantationes & semina fructuum diuersorū. ¶ Exercitum vero circa se habuit electorum trecenta septuaginta milia virorum. quorum duces & tribuni & millenarij erant valde fortissimi & qui suo robore non possent fieri numero duo milia. Constituit autem per cohortes totū exercitum: & omnes armauit dans vnicuiq; iaculaturam & scutum & loricas ereas & arcus & splēdonas Super hęc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit quibus petere dimitterent & iacula & arpagones & his similia prępараuit. ¶ Dumq; hęc ita cōstituisset: mentis elatione corruptus & substantia mortali ditatus: contra immortalē omni tempore agere nitebatur. Est autem immortalis substantia pietas circa deum. & custodia mandatorū. Lapsus est itaq; felicitatis euentu: & ad paterna peccata descendit: quę etiam illum post q̄ claritatem bonorum & rerum magnitudinē dereliquit apprehenderūt. ¶ Hic enim instante insigni die & generali festiuitate: indutus stola sacerdotali intrauit in templū ablaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice vero azaria cum alijs octoginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret. qm̄ hoc solummodo his adiaceret qui ex genere aaron erant. & clamantibus ei vt exiret & non ageret contra dei leges: iratus interminatus est eis mortem nisi tacerent. Inter hęc autem terremotus factus est magnus & stupescente populo claritas solis nimis effulsit: & cecidit in faciem regis. Et illi quidem lepra continuo prouenit. ¶ Ante ciuitatē vero in loco qui dicitur erroge scissa est pars mōtis ad occidentē: & sua volubilitate per quatuor stadia procedens ad orientalē restitit montem ita vt & vias clauderet & regias vrbes optineret. Cūq; sacerdotes faciem regis lepram apprehēdisse conspicerent: prętendebant ei calamitatē suam hortātes vt tanq̄ pollutus exiret ciuitate. Ille vero confusionem huius euentus & dum illi iam esset nulla fiducia tremefactus qđ iubebant impleuit. Qui licet fuisset vitra humanas mentes eleuatus: & propter hoc impie gessisset in deū miserabilē tamen hanc & vilem pertulit passionem. Et tempus quidē aliquod extra ciuitatem commoratus in vita priuata degens. Ioathan filio eius licet suscipiente regnū: deinde mestitia gestorū faciente defunctus est. qui vixit quidē annos octo & sexaginta. regnauit quinquaginta & duos: sepultus est autem solus in hortis.

¶ Hieroboam rege Israel dolose a Sellū occiso ipse Sellum diebus triginta solum regnauit (quo mortuo) eius interfector Manehen regnauit pro eo annis decem tirannice suos gubernans contribulos. Quicq; (imposita super populum exactione) Assyriorū regi mille argenti talenta dedit. Et ipso mortuo filius phaceia patris crudelitatem insequens in regno successit & regni anno secundo in cōuiuio dolose occisus est. quo tempore Teglatphalazar rex Assiriorum israelitarum prouincias vastat. Et ionatham rex iuda bonus vrbem reparauit & porticus in templo fecit & victos bello ămonitas fecit.

Diuitię amasię & eius cultura.

Exercitus amasię.

Elatus amasias cōtra deū &c.

Ozias sacerdotali idutus stola insēsum oblaturus pōtifice azaria phibente ne prolus efficiē.

Rex leprosus extra ciuitatē habitās mortuus anno ętatis suę lxviij. & regni. lij. cui successit ioathan filius eius.

Hieroboā rex israel dolose occisus a Sellū qui post eum regnauit solū diebus trigīta quo mortuo eius iterfector regnauit p eo.

Imposita exactione sup ppl'm Manahez Assiriorū regi dedit mille argēti talēta & ipso mortuo phaceia filius successit in regno qui i cōuiuio dolose peremptus est.

¶ Capitulum. xvi.

ZAcharias autem filius hieroboam dum mensibus sex regnasset in israel. dolum passus occisus est a quodam amico nomine Sellum filio Iotauis qui post eum regno perceptio non amplius q̄ diebus triginta tenuit regnum. ¶ Princeps enim milicię Manaen als Manahē illo tempore cum esset in ciuitate tarsi & audierat quod de zacharia fuerat gestum: surgēs inde cū omni malicia venit in samaria. Et cōmisso p̄lio sellin als Sellum peremit. & semetipsum constituit regem. Quē suscipere noluerunt. Ille vero vlciscens in eis & quę foris erat depopulatus est: & obsessione fortissima accepit & graviter ferens quod fecerant eius ciues/omnes simul occidit: neq; paruulis parcens. & quicquid ad cultū ptinebat ferocitatis & seuicię nō reliquit. Nam quod neq; alienigene capiētes eos facere potuissent: hoc iste de suis cōtribulibus operatus est. ¶ Itaq; manahē hoc modo regnauit annis decē fuitq; peruersus & regum omniū valde seuissimus. dumq; aduersus eum castra monuisset phul assyriorum rex ad certamina quidem pugne contra assyrios non accessit: sed mittens eis mille argenti talenta egit vt a bello discederet. Ad hanc itaq; causam ,pfuit populus regi manaen. Nam vnusquisq; ,p capite suo quinquaginta prębuit dragmas. ¶ Post hęc vero defunctus est & sepultus in samaria. phaceā vero suum filium successorē regni ,ppriį dereliquit. Qui sequens pessimam crudelitatem duobus tantūmodo regnauit annis. deinde in conuiuio dolo cum amicis proprijs est peremptus. ¶ Phaceas als phaceę vel phaceias eni millenarius filius romelię ei fecit insidias qui & ipse phaceas tenuit principatum annis viginti. fuit autem impius & iniquus. ¶ Rex autem assyriorum Theglatphalasar nomine castrametatus est aduersus israelitas & cunctam galliaditen regionem vastans: & transiordanem & quę galilea nuncupat. & trasan. & arasan. habitatores vna capti-

nes ducens:eos in regno suo migrauit.Igitur & de assiriorū rege hęc nos dixisse alias declarasse sufficiat. ¶Ioathan itaq; ozię filius regnauit in hierosolimis sup tribum iuda:cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis.quę vocabatur Ithrasis. Is autem rex nulla virtute minor fuit sed rebus quidem diuinis plus quid homines autem iustus astabat.Habuitq; curam rerum ciuitatis & quacunq; reparatione & ornatu pariter indigebant hęc largissime procurabat. Fecitq; porticus in templo & eius ingressus ornauit.Muros quoq; qui ceciderunt rursus erexit. turresq; proceras & ciuiles in eis edificauit.in reliquis omnibus quę in regno neglecta videbantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammonitis intulisset bellum atq; vicisset eos annis singulis tributa pręcepit exsoluere.talenta auri centum.& tritici decem milia choros tantūdem & ordei.Sic autem proprium auxit regnum vt hostibus quidē esset valde terribilis.Familiaribus vero pręcipue fœlix.

Ioathan rex iuda bonus reparauit vrbē & porticus in templo fecit.

Ammonitas vicit in bello & fecit tributarios.

¶HISTORIA LICRI NAVM INCIPIT.

¶Prophetia Naum prophetę(qui inter duodecim paruos prophetas in biblia septimus computat) de Assiriorum futura subuersione. Capitulum.xvij.

Naum ꝓpheta de Assiriorū subuersione ꝓphetat.

EO siquidē tempore fuit propheta quidam nomie naum.qui de assiriorum subuersione & niniue vrbe prophetans hęc dicebat. Quomodo niniue piscina aquę commota:sic & populus omnis turbatus & fluctuatus als fluctuans commouebitur fugiens. cunctis dicentibus ad alterutros state & manete.aurumq; vobis argentumq; diripiētes & nullus hanc voluntatem habebit dum animas suas omnes magis q̄ facultates seruare festinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit & luctus:& desolatio magna membrorū:& vultus eorum terrore palescent.Vbi tunc erit habitaculum leonum.dicit autem tibi deus niniue qm̄ exterminabo te & nequaq̄ leones ꝓgredientes ex te imperabūt mundo. Super hęc autem & multa alia prędixit iste propheta de Niniue quę dicere necessariū non putani:ne legentibus viderer importunus ostendi. Hęc autem omnia ꝓuenerunt niniue post annos centum & quindecim.de his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est.

¶Mortuo Ionatham rege anno etatis.xlj.& regni.xvj.Achaz filius eius in regno successit cōtra quē reges Sirorum & damascenorum & israel bellum mouerunt. Sed (siris cum pręda multa ad propria reuertentibus)rex iuda exercitū contra israel armauitvbi victus est militum suorum ea die centum & triginta milia occisa sunt multiq; captiui ducuntur/quos Odidas propheta liberos dimittere monet/ & regi israel contra Achaz propter sua peccata policetur victoriam.Achaz vero a rege assiriorū contra regem Israel auxilium petit maximā ei promittens pecuniē. Qui veniens Siros vicit & israelitas quibus deuictis per Assirios Achaz assiriorum deos adorauit & filium suum (vt dicitur in biblia)per ignem consecrauit.Quo mortuo anno regni.xvj.Ezechias filius eius in regno successit. Tunc quoq; ozias qui ozię dicitur regnauit in israel qui regem interfecit dolose(quē Salmanasar rege assiriorum bellum monēte)tributarium fecit. Capitulum.xvij.

Mortuo Ionatha anno etatis xli.& regni.xvi. successit i regno filius eius achaz qui reges israelitarū imitatus fuit idolatra.

DEcreto Ioathan mutauit vitam cum vixisset annos vnum & quadraginta ex quibus regnauit sedecim sepultusq; est in regijs monumētis.Venitq; regnum ad eius filiū achaz: Qui impius circa deum existens & paternę ꝓuaricator legis:reges israelitarū imitatus in hierosolimis ydolorū aras instituit:& sup eas sacrificauit:in quibus etiam suū in holocaustū obtulit filium more chananeor̄:& super hęc multa alia scelera perpetrauit. ¶Dumq; circa hęc ita vesanus existeret castrametatus est contra eum syrorum & damascenorū rex Rasin & phacees israelitarum.Erant enim amici Et claudentes eum in hierusalem multis eam temporibus obsidebant propter murorum munitionem eam capere non valentes.Syrorum vero rex ciuitatem achilad mare rubrum posita.& capiens/habitatores eius occidēs:in ea viros cōstituens & alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit:perimens vbiq; iudeos. Qui multam deuehens prędam:in damascū cum ꝓremeauit exercitu. ¶Rex enim hierosolimorū cognoscens syros ad propria remeasse & credens ꝑualere cōtra israelitarū regem exercitū suum cōtra eum armauit.& cōgressus bello faciēte ira dei victus est ꝓpter impietates suas multas & maximas. Ea namq; die centū & triginta milia eius militū ab israelitis occisi sunt.& amasias princeps militię zachariā filiū regis achaz in bello peremit/& ꝑrē totius regni erican cōstituit & principem militię tribus iudę nomine elicam captiuum tulit/& de tribu beniamin mulieres & infantes multamq; simul diripientes prędam/in samariam sunt reuersi. ¶Quidam vero odidas illius temporis propheta cum esset in samaria exercitu ante muros occurrens magna voce clamauit dicens victoriam eis non propria virtute collatā.sed ꝓpter iram dei quā habuit super archā regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas.sed etiam presumpserūt de tribu iuda & beniamin cognatos suos captiuos abducere.Suasitq; illis vt eos cōtinuo finerent ad

Reges sirorū & damascenor̄ & israel cōtra Achaz &c.

Rex iuda bellū mouēs cōtra regem Israelitarū deuictus est.

propria remeare. Qui si non obedirent deo: subderentur repente prelio. Populus igitur israelitarum in cetu conueniens. quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam barachias nomine cum esset in republica ꝑbatissimus. surgens in medio & cum eo alij tres dixerũt. Non est permittendum vt captiui in vrbem introducantur. ne omnes pariter a deo pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetę dicunt: & non nouas impietates adijciamus. Hęc ergo milites audientes permiserunt eis vt facerent quodcunq; crederent expedire. Sumentes ergo prędicti viri captiuos lauantesq; & diligentiam exhibentes & itineris dantes expensas innoxios ad propria remiserũt. Nichilominus & illi quatuorve nere cum eis & vsq; ad hierico alias hiericunta deducentes eos non procul ab Ierosolimis in samariam sunt reuersi. ¶ Rex autem achaz hęc passus ab israelitis mittens ad regem assyriorum thadal phasarum al's theglatphalasar poposcit ab eo belli solatium aduersus israelitas & syros & damascenos multas pecunias se ei daturum esse promittens. Misitq; ei & munera valde pręclara. Ille vero legatis ad se venientibus venit in auxilium regis achaz Et castrametatus aduersus syros: & regionẽ eorum depopulatus est & damascũ bellico iure cœpit. insuper ad regem rasen al's Rasin occidit. Damascenos autem in superiorem mediam destinauit: & quosdam assyriorum in ciuitate damascena cõstituit. Israelitarum vero terram nimis affligens: multos ea ea captiuos adduxit. ¶ Dum ergo hęc cõtra syros ageret rex hierosolimorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus thesauris pariter & argentũ & quod erat in templo dei & quodqd fuit optimum ornamẽtum deuehens hęc venit in damascum & secundum promissiones dedit hęc assyriorum regi & gratias ei pro omnibus referens in hierosolymam remeauit. ¶ Hic enim rex sic fuit stultus. & circa modum suę vtilitatis a ratione alienus q; hęc cum bello comprimeretur ab assyrijs deos eorum adorare cessauit: sed in eorum veneratione pmansit quasi possent ei conferre victoriam & rex deuictus assyriorum denuo cœpit colere deos & omnes potius videbatur honorare q̃ paternũ verumq; deum: cuius ira fuit eius perditionis causa. Qui ad tantam insaniam contemptumq; dei peruenit vt omnino clauderet templum & sollẽnes offerri hostias prohiberet & ornamenta eius auferret. ¶ His igitur rebus iniuriam faciens deo. mortuus est cum vixisset annos septẽ & triginta: ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius ezechias mox successit in regnum. ¶ Eodem tempore mortuus est etiam rex israelitarũ phacea dolo cuiusdam amici nomine ozię qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus. & dei contemptor. Cõtra hunc enim castrametatus est assyriorum rex salmanasar eumq; cum vtiq; ozias deum non haberet propicium nec adiutorem: fecitq; sibimet subditum: & tributa definita pręcepit exsoluere.

¶ Ezechias rex iuda optimus; populum ab idolatria reuocauit & templum (quod pater eius clauserat) fecitq; aperire & solemnitatem azimorum (conuocato suo populo; conuocatisq; israelitis per legatos quos tamen israelite irriserunt) fecit celebrare. ad quam multi de tribu Manasse zabulon & yssachar prophetarum monitionibus obedientes ad Ezechiam reuersi sunt adoraturi dei hierosolymis venerunt. Et sacrificium obtulit Ezechias quod a Salomonis tempore non fuit exhibitum quotidianum quoq; instituens decimas & primicias sacerdotibus & leuitis dari pręcepit Qui & palestinos debellauit.

Capitulum.xix.

ANno siquidem quarto ozię regis regnauit in hierosolimis ezechias filius achaz & alio qui genere fuit ciuis. Erat enim huic viro natura benigna iusta & valde religiosa. nec enim ob aliud se prius credens venisse ad regnum: neq; magis necessariũ nec vtilius sibimet & subiectis arbitratus est esse: q̃ vt coleret dei religionẽ. Et cõuocans omnẽ populũ pariter & sacerdotes & leuitas contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis qm̃ ꝓpter peccata patris mei qui trãgressus est dei sanctam honorabilẽq; cultura: multa & maxima mala estis experti & ab eo mens vestra corrupta est. suasitq; quos ipse colebat deos suos pariter adorare. Hortor itaq; vos postq̃ opere cognouistis quã pessimũ est agere impie vt illorum iam oblitionem habentes purgetis vos a priori pollutione. & cum sacerdotibus atq; leuitis cõuenientes aperietis templũ & purgantes eum solẽnibus sacrificijs ad honorem antiquũ & patrum reuocetis. Sic enim vobis deus ꝓpicius erit: & irasci super peccata vestra cessabit. ¶ Hęc dicente rege sacerdotes aperiunt valuas templi dei: & pollutiones eijcientes solemnia sacrificia super altare imposuerunt. ¶ Rex autem rex in prouinciã sibi subiectam: populum ad hierosolimã conuocauit: vt festiuitatem celebrarent azimorum. Multum nãq; prętierat tempus propter iniquitatem prędictorũ regum quod non fuerat acta. Misit pariter ad israelitas: inuitans vt relinquentes malam conuersationem & consuetudinẽ reuerterentur ad pristinam dei culturam. dicens concedere se venientibus in hierosolymam vt azimorum festiuitatem agerent & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc enim dicebat monens tm̃ non sibi eos subiectos facere studens si tamẽ nolent. Quod si voluissent. vtiq; beati fuissent. Israelite vero (venientibus legatis & eis regis propria mandata nũciantibus) non solum nõ adgreuerũ

Achaz a rege assyriorũ petit auxiliũ cõtra regem israel. promittẽs pecuniã maximã.

Stulticia regis Achaz assyriorũ deos adorantis a quibus victus fuerat dñi biblia q; conseerauit filiũ suũ per ignem.

Ozias qui in biblia Oseę dr regnauit in israel post phaceiam quẽ occidit contra quẽ Salmanasar Assiriorũ rex bellũ mouit & tributariũ fecit.

Bõitas ezechię & eius deuotio addei cultum.

Hortat ezechias ppm ab idolatria recedere & templũ aperire fecit qđ pater eius clauserat.

Solẽnitatẽ azimoꝝ cõuocato ppło fecit celebrare & cõuocat israelitas vt pariter cõeniant &c.

ſed et os tanꝫ famos inſerunt parter etiam ꝓphetas hęc monẽtes & prędicentes quę pate
rentu etatem dei conuertere nolent ſpreuerunt. & ad nouiſſimum eos comprehendentes in
treun neꝫ in his ſolis iniquitatibus perſtiterũt. ſed horum quoꝫ peiora faciebant nec prius
quie onec deus vindicans in eis hoſtium eos ſubderet ditioni. Et de iſtis quidem poſtea de
clarab ¶ Multi tamen de tribu manaſſe zabulon & yzachar obedientes monitionibus prophe Multi de tribu
tarũ s iura conuerſi ſunt & iſti omnes ad ezechiam in hieroſolimis cucurreruntvt adorarẽt Manaſſe zabu
deum enim venientibus rex ezechias aſcendens in templum cum principibus & omni popu lõ & yſachar ꝓ
lo faci pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes & agnas ſeptem & totidem hyrcos. impotent phetaꝫ moni
teſq; r per capita pecudum ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolemnia ſacrificare permiſe tiõibus obedi
rũt. E dem ſacrificabant: & holocauſta faciebant. leuitę vero circũſtantes cum muſicis canta tes ad ezechiã
bant in deum. atq; pſallebant ſicut docti fuerant a dauid. Reliqui vero ſacerdotes tenentes reuerſi ſũt deũ
tubas ymnos dicentibus concrepabant. His ita factis proſtratus in faciem & ipſe rex & popu adoraturi hiero
lus v s adorauerunt deum: deinde ſacrificauerũt boues ſeptuaginta/tauros centum agnas du ſolimis.
centa lus vero ad epulas condonauit. boues quidem ſecentos. Reliqua vero pecora tria milia
idem ecerũt & principes. Mille namq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et Ezechias ſacri
dum odo a ſalomonis regis tempore celebratio non fuiſſet effecta: tunc primum ſplendidiſſi ficiũ obtulit q̃d
me & me ꝓbabatur exhibita. Cumq; feſtiuitas fuiſſet impleta: egreſſi in prouinciam purgatue a tpe Salomõis
rũ ea & ciuitatem ab omnium ydolorum pollutione mundauerunt. ¶ Conſtituitq; rexvt quo non fuit exhibi
tidian ificia ex eius propriis celebrarentur impensis ſecundum legem & ſacerdotibus atq; leui tum.
tis di dari decreuit a plebe primicias frugum vt ſemper circa religionem obſeruauerũt: & a dei Quotidianũ ſa
cultu rari nequirent. Et populus quidem offerebat omnes fructus vt moris erat. Domus enim crificiũ inſtituit
& cu rex ędificans ſingulis ſacerdotibus diſtribuit & leuitis eorumq; filijs & vxoribus & ita ad rex. & decimas
antiq dei culturam denuo ſunt reuerſi. ¶ Hęc itaq; prędicto modo rex ſtatuens bellum egit ad & primitias ſa
uerſu ſtinos eiſq; deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtium a gaza vſq; in geth. ¶ Rex autem aſ cerdotibus da
ſyrior ſitiens ad eum interminatus eſt omnẽ ſe eius ſubuertere principatum niſi tributa quę pũ ri ordinauit.
ter ei us dabat exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curabat ſecurus de pieta Ezechias pale
te dei propheta Ezaie a quo futura omnia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hęc ſtinos deuicit.
in prę dicta ſufficiant.

¶ ecem tribuum tranſmigratio per Salmanaſar Aſſyriorum regem anno poſt exitum de egy
pto 9 cuius tranſmigrationis malorumq; omniũ occaſio fuit ſeditio circa roboam nepotẽ dauid
& hieroboam facta Cuthæi quoq; Samariam inhabitantes deum ad iracundiam prouocauerũt qui
ſuper eos peſtilentiam immiſit ad quos de captiuis miſſi ſacerdotes dei cultum docuerunt & ceſſauit
peſtilentia.

Capitulum.xx.

ALmanaſar enim aſſyriorum rex dum ei nũciatum faiſſet quia iſraelitarũ rex ozias latẽter Occaſio capti
miſiſſet ad ſuſam al's Sna ęgyptios regẽ petens contra eũ ab eo ſolatia iratus caſtrameta uitatis iſraelita
tus eſt in ſamariam anno ſeptimo regis ozię. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet. annis tri rũ Syris.
bus obſidẽs ſamariam cœpit eam nono quidem anno regni ozię. ſeptimo ezechię regis ie
roſolimorum & iſraelitarum regnum vehementer exterminauit: & omnem populum tranſmigrauit Tranſmigratio
in mediam & perſidam. Inter quos & regem oziam viuum cœpit atq; migrauit aliaſq; gẽtes ex quo decẽ tribuũ iſrl
dam loco nomine authi qui ex flumine perſico ita vocatur: in ſamariam & iſraelitică regionem con p Salmanaſar.
ſtruxit. ¶ Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarum de iudea poſt annos numero nongentos qua Epilogus tranſ
draginta & ſeptem. a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam migratiõis poſt
ſub principe Ieſu. Ex quo enim recedentes a roboam qui fuit ex genere dauid regnum hieroboam exitũ de egipto
tradiderunt. ſicut & prius a me ſignificatum eſt. anni tunc erant ducenti & quadraginta: & menſes anni nongenti
ſeptem & dies ſeptem. ¶ Hic ergo finis apprehendit iſraelitas tranſgredientes leges atq; prophe quadraginta &
tis non obedientes qui eis hanc prędixere calamitatem. nec ab impietatibus recedentes. ¶ Cœpit ſeptem vſq; ad
autem malorum eorum cauſa fabricari. ex quo ſeditione facta circa roboam nepotem dauid hiero iſtam trãſmigra
boam eius ſeruum fecerunt regem. qui in deum peccãdo fecit eum populis vniuerſis inimicum imi tionẽ.
tantibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exſoluit poenam. ¶ Rex autem aſſyriorum
inuaſit pugnando cunctam ſyriam. & phœnicem vniuerſam. nomen autem huius regis in archiuis
tyri conſcriptum eſt. Pugnauit enim aduerſus tyrum: cum in ea regnauit Helyſeus. De quibus teſta Menãder inue
tur & menander qui temporum facta conſcripſit: & tyriorũ antiquitatem in grecam linguam conuer nit Salmanaſar
tens ſic ait. Hyliſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem. Is recedentibus ietheis nauigãs redu
xit eos. contra quos denuo ſalmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cunctam phœnicem inuaſit. Qui fa
cta pace cum omnibus: poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit enim a tyro ciuitas ſydon & arche ãtiqua

propter tyrios non subiectos. Demuo rex aduersus eos ingressus est phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta & remiges octingentos. Contra quos tyrij nauigantes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepe captiuos viros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hęc creuit exiemię. Reuertens autem assyriorum rex dispositi custodias super fluuium & aquę ducta ciuium vt tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factum: tulerunt de effossis puteis habētes aquā. ¶ Hęc itaq; in archinis tyrijs de salamanasar assyriorum rege conscripta sunt. ¶ Igit dum fuissent in samaria transmigrati cuthei. Hoc enim vocabulo hactenus vtebantur eo q; a prouincia & a quodā flumine quod cutha vocatur migrati viderentur singuli eorum secundū propriam gētem deos in samariam portauerunt. Erant quinq; Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam & furorem deum maximum prouocauerūt. Venitq; pestilentia super eos per quam corrupti: cū nullam malorum medicinam inuenire possent deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem assyriorum legatos supplicauerūt vt sacerdotes eis ex captiuis israelitarum quos pugnando tenuerat destinaret. ¶ Quo mittēte sacerdotes: legis & dei culturam eos edocuerunt. Et dū cœpissent eum summa deuotione venerari: pestilentia repente cessauit. Et hactenus ipsas solemnitates celebrare noscuntur. ¶ Hij siquidem secundum eloquium hebręorum cuthei secundum genus. grece autem samarite propter rerum motum quo semper parati sunt: & quādo vident iudeos esse fœlices cognatos eos appellant quasi de ioseph nati videantur. & ex illo cum eis habeant societatis initium. Quando vero deiectos vident: nequaq; eis deuotione aut genere cōmunicare volunt: sed transmigratos & alienigenas semetipsos dicunt. Et de his quidem oportunius ędicemus.

Explicit liber nonus.

¶ Incipit liber decimus qui continet tempus annorum ducentorum & triginta. mensium sex. dierūq; quindecim.

¶ Senacherib maxima manu contra Ezechiam bellum mouet qui (acceptis pecuniis) abire promisit sed Rabsacē militię principem ꝓ hierusalē ciuitate vastanda mittit qui siriace loqui (vt maiorē in cutiat hebręis terrorem) recusat. Quod cognoscens Ezechias contristatus est: sed eum cōsolatus est esaias propheta prędicens hostes sine bello fore vincendos vnde vna nocte pestilentię periculo centum octoginta quinq; milia de exercitu Sēnacherib perierunt. Et ipso sēnacherib in templo filijs occiso Asaracodas (qui in biblia dicitur Asaradon) fugientibus filijs in regno successit. Capi. j.

Cuthei (trāsmigrātibus israelitis) Samariā habitātes deū ido latria sua ad ira cūdiā ꝓuocauerūt. qui sup eos pestilentiā vt in biblia dicit̄ misit leones.

Cutei a quo dicti sunt & eorū circa iudeos mores.

Sēnacherib assiriorum rex maxima manu cōtra Ezechiā bellum mouet sed (acceptis ab ezechia pecuniis) abire ꝓmisit.

Rabsaces princeps militię Assiriorū a rege ꝓ hierusalē deuastāda dimissus.

Rabsaces Assirius siriace loq recusat vt hebręis maiorē incutiat terrorē.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartū & decimum annum haberet in regno assyriorum rex nomine sennacherib maxima manu aduersus eū castrametatus forti brachio oēs tennit ciuitates tribuum iuda & beniamin. Cumq; hierosolimā tenderet prœuenit eū (missis legatis (echechias promittēs & obedire se ei. & tributa quę imperaret exoluere. Sennacherib vero cognoscens quę legati ferebant: dignum iudicauit bello definere & prœcantiū suscipere dignitatē tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta & auri triginta. amicus discessit dans legatis iurisiurandi fidem: quia ei nichil discedendo noceret. Ezechias autē credens & euacuans thesauros: misit ei pecunias sperās se a periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius aūt hec sumēs ex his quę ꝓmiserat cogitauit nichil. sed ipse ꝓfectus est ad egyptios & ethiopes. principē vero militię rabsacen cū multo exercitus robore & duobus alijs ad vastandū hierosolimā dereliquit. quorū noia erāt tharatha & aracheris. Tunc itaq; venientes ante muros castra fixerūt miseruntq; ad ezechiā petentes. vt cum eo possent habere colloquiū. Ille vero per se quidem ꝓpter metum nō abijt: tres autem necessarios sibi misit amicos hoc est helyachim tutorē regni & sobanean & ioan. q supra scribas erat. Isti siquidē ꝓcedentes ediuerso ante principē militię assyriorū steterunt. Quos dū vidisset princeps militię rabsaces petijt vt eūtes dicerent ezechię Rex magnus sennacherib reqrit ab eo: de quo prœsumēs atq; cōfidens refugit dominū suū & obedire nō vult: neq; suscipere eius exercitū. An certe ꝓpter ęgyptios sperans exercitū suum illorū solatio subleuari. Si enim hoc expectat fatuus est. & similis homini incūbenti in calamo fracto qui cū ceciderit insuper manu vexata sentiet plagam. Sciat enim q; etiā voluntate dei contra eum castrametatus est qui cōcessit ei israelitarū vastare regnum vt eodem modo subiectos eius disperderet regno. ¶ Dum hęc autem rabsaces hebraica ligua diceret: habebat enim linguę huius experimentū: elyachim metuēs ne populus audiens metu corrueret: poposcit vt syro magis loqueretur eloquio. Ille vero intelligens suspitionē & metū eius maiore amplius voce clamauit. respōditq; hebraice dicens Audiant oēs prœcepta regis. & q; vtile est eligant. & se nobis tradant. Palam enim est quia vos & rex populum spe vana decipitis & repugnare suadetis. Si vero prœsumitis vt exercitum nostrum vos repellere dicatis. dante me duo milia equos de exercitu michi commisso. totidem ascensores prębentes vestrū exercitum nobis ostēdite: sed non habetis tot homines. Quid igitur tardatis vosmetipsos maioribus qui vos capturi sunt. & inuitos dum spontanea

militio fecunior vobis fit:iuita vero valde periculoſa:vt cauſa calamitatis exiſtat. ¶ Hęc audiẽtes & populus & legati(dicẽte aſſyriorũ pricipe)ezechię renũciauerũt. ¶ Ille vero hęc audiẽs exutus veſte regali & idutus ſacco & habitu miſerãdo:lege patria ,pſtratus i facie rogabat dñm vt adiuuaret.nullã alĩ hãẽ ſalutis ſpẽ:Mittẽſq; & amicos quoſdã & ſacerdotes ad Eſayã ,pphetã popoſcit vt oraret:& victis ſacrificijs ,p ſalute oim rogaret deũ quatenus ſpẽ hoſtiũ frãgeret & populo ſuo miam cõdonaret. ¶ Propheta hęc faciẽs monitus a deo cõfortauit & eius amicos.prędicens q; ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab vrbe recederẽt:& nõ cũ fortitudine illa quã ſe habere credebant: deũq; prouiſurũ vt fortiter vaſtarẽtur ſed & ipſũ regẽ aſſyriorũ ſẽnacherib nõ prędalẽtẽ aduerſus ęgyptios cũ ad propria remearet:ferro periturũ eſſe ,pdixit. ¶ Ipſo ſiquidẽ tpe ſcripſerat ezechię aſſyrius epiſtolas i quibus fatuũ eũ eſſe dicebat:credẽtẽ q; eius ſeruitiũ poſſet euadere.q multas gẽtes & maximas ſubdidiſſet ſuo imperio.hortabatur fũditus ſe eũ diſperdere dũ caperet vrbẽ niſi portas aperiẽs ſpõte i hieroſolimis ſuũ eius exciperet. Quę dũ relegiſſet ezechias ſpręuit ,pter ſpẽ quã habebat in deo. Epiſtolam vero plicãs i tẽplo repoſuit. ¶ Rurſus aũt cũ deo vota & oratiões effũderet pro ciuitate & ſalute cunctorũ.Eſayas ,ppheta eũ aſſeruit exauditũ & nec in preſenti tẽpore eſſe ab aſſyrijs obſidendũ:& i futuro oẽs qui ab illa iam capti fuerãt eſſe reuerſuros. Et in tertio anno cum pace opus ſuũ facturus: & propriarum poſſeſſionum ſine timore diligentiam habiturus. ¶ Interea paruo tempore tranſeunte aſſyriorum rex bello quod ęgyptijs intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria.Is eñ cũ multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſij.& dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent quibus ciuitati nitebantur inſiſtere.audiuit ethiopum regẽ tharachem cũ multo exercitu ad ęgyptiorum venire ſolatiũ & per deſertum iter facere vt ſubito i aſſyriorum caſtra inueret.Turbatus ergo ſennacherib.ad ſacerdotem q vulcani caſtra ſe metari dicebat.quaſi iſte rex ad eum regẽ ęgyptiorum veniſſet q eſſet vulcani ſacerdos & obſeſſionẽ peluſij hmõi cauſa diſſoluit. ¶ Orante namq; rege hieroſolymorũ ad dominũ:deus exaudiens maximam plagam miſit in eum & multi perempti ſunt. ¶ Herodotus autem errorem ideo facit q; non aſſyriorum dicit regẽ ſed arabum adijciens quia ſoricum multitudo vna nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyriorũ:& ,pterea cum non haberet rex arcus:exercitum a peluſio reuocauit.Et hęc quidem herodotus. ¶ Beroſus aũt qui caldaicam conſcripſit hyſtoriam meminit regis ſennacherib.& quia regnauit ſuper aſſyrios & caſtrametatus eſt in omnẽ aſiam & ęgyptum ita dicẽs. Reuerſus eſt autem rex ſennacherib a prędijs egyptiacis ad hieroſolymã cũ inueniſſet exercitum quem rabſaci dimiſerat in periculo peſtilẽtię conſtitutũ.deus enim morbum in populũ eius immiſerat ita vt prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octoginta quinq; milia viri cum iudicibus & tribunis propter hanc calamitatem ingẽti timore & anguſtia conſtitutus de cuncta iam militia metuens fugit cum ſua manu ad proprią regnum:in ciuitatẽ quę appellatur nini. ¶ Et dũ modicum tempus ibidẽ commoratus fuiſſet a ſuis filijs ſenioribus filijs adramelech & ſeleuſathro eſt peremptus i proprio templo quod dicitur araratti illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam diſceſſerũt. Succeſſit autem in eius regno aſſaraccoddas. ¶ Terminus igitur obſeſſionis aſſyriorũ contra hieroſolymitas:tali occaſione prouenit. ¶ Gratificis pro obtenta victoria oblatis hoſtijs egrotauit Ezechias de cuius ſanitate amici deſperabãt.ipſo orante eius exauditur oratio & vitę ſuę anni quindecim adduntur filiuſq; promiſſus.data pro ſigno ſolis retrogradatione. Regis quoq; babiloniorum legatos honorifice recipit.theſaurosq; illis oſtendenti. Eſayas futuram Babilonicam captiuitatem denunciat. Et ipſo mortuo rege optimo impijſſimus Manaſſes filius ſucceſſit in regno:qui iuſtorum & prophetarum ſanguine omnẽ hieruſalem plateas irrigauit.

Capitulum ſecundum.

EZechias autem inopinabiliter a terrore liberatus gratificas hoſtias cum omni populo celebrauit deo & cognoſcens quia nulla alia cauſa alios hoſtes quidem peremiſſet:alios vero timore morti ſimiles effugaſſet ab hieroſolymis niſi diuino ſolatio omni ſtudio & largitate circa dei cultum. ¶ Non poſt multũ graui languore detẽtus: a medicis ęquidem deſperatus nec ipſe de ſe nec eius amici ſpei vlterius ſuſtinebãt.Ducebatur autem & alia anguſtia ma eo q; filios nõ haberet & moriturus eſſet deſolatam relinquẽs domũ.nec ſucceſſorẽ ſui generis habiturus.Dumq; nimis in hac parte fatigaretur rogauit deum vt ei paruo tempore vitam concederet donec filios habere poſſet:& non prius aia priuaretur anteq; fieret pater. Cui miſertus deus peticionẽ ſuſcipiens:quia non dolebat eo q; priuandus eſſet bonis imperij:ſed vt filios haberet qui ſuis principatum ſuccederent mittens yſayam prophetam ei iuſſit dicere quia poſt certũ diem ca languoris euaderet. Et poſt hęc annis quindecim ſuperuiueret & filios generaret. Et dũ hęc dei famulus propheto dixiſſet ,pter nimietatem languoris.& ea quę inopinabiliter promittebantur non credens aliquod & iudicium petijt vt faceret. Eſayas quatenus hęc dicenti ſibi crederet; &

Nunciauerũt legati ezechię quę audierunt q; pro ſtratus deũ rogauit & Eſaiam pro ſe orare popoſcit.

Epiſtolã Aſſirij Ezechias poſuit in templo.

Fruſtratus Sennacherib a bello ęgytiorum turbatus rediit.

Error Herodoti circa hanc hiſtoriam.

Beroſus regis Sẽnacherib meminit.

Occiſos Sennacherib a ſuis filijs in templo fugientibus filijs ſucceſſit aſaraco das qui in biblia dicit. Aſaradon

Gratificas hoſtias deo obtulit. Ezechias pro victoria.

Egrotante ezechia amici eius de ſanitate deſperabant.&c.

a deo eum missum vere cognosceret. Nam ea que vltra rationē sunt & spe fortiora videntur huiusmo di rebus creduntur esse veracia. Et dum propheta interrogasset eū: quod vellet fieri signum. vmbram D
solis decem gradibus petijt ad ea loca vnde venerat remeare. Et dum propheta rogasset deum vt fie ret: videns rex impletum esse quod voluit: repente dissolutus a languore conscendit in templū: & ado
Retrogradatio solis in decē gradibus data ezechię in signum promissionis. rans deum vota debita celebrauit. ¶ Eo siquidē tempore cōtigit assyriorū regnū a medijs dissolui. 4.r
quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; babiloniorum baladas misit legatos ad ezechiam portantes 20.
munera: & ab eo poposcit vt ei esset socius & amicus. Ille vero legatos libenter excipiēs & thesauros
Prophetia esaię de futura captiuitate filiorū israeli i babiloniā. eis ostendens. & armorum instructionem: & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat. simul
etiam munera prębens regi baldo deferenda: dimisit eos. ¶ Tunc esayas venit ad regem: & requisi- 4.
uit vnde fuissent qui venerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege venisse: & ostendisse eis vniuer 20.
sa & vidētes diuitias & virtutem regni cognoscerent & regi suo renunciarent cui propheta respōdēs
scito inquit non post multum tempus ad babiloniam filios tuos & diuitias transmigrandas. insuper
& nepotes tuos eunuchos esse faciendos & amissuros virile nomen: & regi babilonię seruituros. Hęc
enim predixit deus. Ezechias autem contristatus in his que dicta fuerant. ait non se quidē velle suā
gentem in talibus erumnis incurrere. sed quia impossibile est que apud deū deliberata sunt posse mu
tari rogabat vt vsq; ad vitam ipsius pax permaneret. ¶ Meminit autem baladi regis babiloniorum
Berosus de balado rege babiloniorum. berosus. Cum itaq; propheta esayas indubitanter & mirabiliter de veritate confideret & nichil falsi
penitus loqueretur omnia quęcunq; prophetauit scribens dereliquit in libris: vt ex effectu omni
bus postea appareret. Et non solus iste propheta: sed alij numero duodecim idem fecerunt. & omne
siue bonum siue contrarium sit apud nos secundum illorum dictum prouenire dignoscitur. sed ho- 4.r
rum singula denuo declarabimus. ¶ Ezechias autem rex dum superuixisset tempus quod predixi-
mus & omne illud spacium cum pace degisset mortuus est anno vitę sue quinquagesimo & quarto.
in quibus regnauit viginti & nouem. cui successit in regno filius proprius nomine manasses de matre
¶ Mortuo ezechia rege optimo anno ętatis qui q̄gesimoquarto & regni vigesimo nono filius eius manasses i regno successit a paternis deuiās moribus. quidem nomine Abhisida qui a paternis voluntatibus abscisus: & ad diuersa cōuersus. omne genus B
malignitatis ostendit. & nihil impium dereliquit. sed iniquitates israelitarum imitatus est: quibus in
deum delinquentes affligebantur. Presumpsit enim etiam templum dei polluere. simul & ciuitatem.
omnemq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc vsq; peruenit vt omnes hebreorum iustos
occideret: neq; prophetis parceret quorum quotidie singulos perimebat. & eorum sanguine hiero-
solymorū plateas irrigabat. ¶ In his iratus deus misit prophetas ad regē & populum per quos inter-
minatus est easdem eis futuras calamitates in quibus incurrerant patres eorum israelitę cum eis in-
iurias intulissent. Illi vero non credidere verbis quibus lucrari potuerunt vt nihil mali paterētur. Ope
ribus enim cognouerunt fuisse vera que a prophetis predicta sunt.

¶ Babiloniorum regē exercitum in iudeam mittente Manasses in babiloniam captiuus ducitur.
Cui orāti & penitēti deus pepercit. Quiq; reuersus in hierusalē diuinū cultū ampliauit & templū pur
gauit muros q; ciuitatis reparauit. Quo mortuo successit filius eius Amō qui a suis dolose peremptus
est cuius interfectores populus peremit & eius filium Iosiam optimum regem constituerunt. Ca. iij.
Rege babiloniorum exercitū in iudeam mittente manasse rex captiuus ducit i babilonem. IGitur dum in eis perseuerarēt bellū super eos intulit rex babiloniorū & caldeorum. Is enim F
misso exercitu i iudeam & regionē eorum depopulatus est: & regem manassem dolo captū 2.p
& ad se deductum: habuit ad ea que voluit tormēta subiectum. Manasses autem tūc intel- po
ligens in quibus malis esset & horum oim se arbitratus auctorē supplicabat deo vt ei hostē suum cle
mentē faceret. atq; misericordē. cuius orationes deus exaudiēs hoc cōcessit ei. & remissus a rege babi
loniorū ad sua regna reuersus est. ¶ Cumq; venisset ad hierosolymā priorū quidē delictorū que cir- 2.p
ca deū gesserat penitēs studebat etiā memoriā malorū si esset possibile ab aio suo repellere: & ad ser- po
uitiū dei & oēm cultū diuinę regiōis accedere. tēplūq; purgare & ciuitatē. Et ad hoc solum de cetero
erat cōstitutus vt gratias deo pro dono salutis exsolueret quatenus in oi vita eius ei ppicius perma-
neret. ¶ Hęc aūt ipse & populū agere docuit agnoscēs i quibus calamitatibus incidisset ꝓpter ritum
qui sanctę cōuersationi erat aduersus. ędificās rursus altare solemnes hostias imolabat sicut cōstituit
Muros ciuitatis reparauit & nouos construxit. moyses diuinā exponēdo culturā. ¶ Eodē itaq; modo & p hierosolimos castella cogitauit. ita vt etiā 4.
muros ātiquos cū multo studio repararet & alios vltra eos erigeret & turres eminētissimas exaltaret. 21.
Custodias vero que ante ciuitatē fiūt multa munitione firmauit. & sic in oibus a priori cōuersatione 2 p
mutatus est. et post hęc vitā habuit beatissimā vt multi imitatores eius essent ex quo cœpit colere dei po
pietatē. ¶ Qui cū vixisset annis septuagita & septē. & regnasset quiquagita & quiq; defunctus est & 4.
sepultus in suis hortis. Cuius regnū peruenit ad eius filium amon & nomē matris eius fuit maselmis 21.
de ciuitate iecabath. Qui dum imitaretur opera patris (que ille in iuuentute presumpserat) dolum
passus a suis in domo sua peremptus est cum vixisset annis quatuor & viginti: & i regno fuisset duos

¶Populus autem eius peremit interfectores.eumq; cum patre sepelierunt:regnumq; iosię eius filio tradiderunt cum esset annorum octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit oseth alias ezi Besachat nomine alias Idida. Erat enim ille natura benignissimus & ad virtutem viriliter preparatus:& i studijs dauid regis & intentionem & regula totius dispositionis eius intentus.

Post Amon regnauit Iosias filius eius.

¶Iosias optime indolis populū ad dei cultū āmonuit ciuitatēq; purgās lucos abstulit pecuniā quoq; cōgregari per prouiciā iussit pro tēpli reparatione & crateras libatoriaq; pro tēpli ornamēto fecit cōflari Inuento quoq; moysi libro Cōsulitur holda prophetissa quę propter regis iustitiā erūnas dicit differendas sed post eius mortē diffinita supplitia fors populus inferenda.Cōgregato quoq; populo sacros moysi legēs libros oēs ad fidē senādā iuramēto astrigit. Et vasa quę idolis oblata fuerunt fecit cōcremari & idolorum sacerdotes occidi celeberrimamq; pasche solemnitatem celebrauit. Cap.iiij.

Bona idoles Iosię regis in.xij. anno etatis qui populum ad dei cultū āmonuit.

CVmq; ad duodecimum venisset annum ętatis:pietatem & iusticiam in se mirabilē esse mōstrauit.Cunctum namq; populum correxit & monuit vt derelicta idolorū secta quasi non essent dij colerēt patriū deū. Et opera simul maiorū patrum in quibus deliquerat: velut se melior emēdabat.Quę vero bene & oportune facta cognouerat obseruabat.& horum imitator erat & per suam sapientiā & intellectum naturalem similia celebrabat:cōsilijs vtiq; bonis tradens sensum.Sequēs enim leges velut ordinem ciuitatis & pietatem circa deū gerens omnia prospere gubernabat & maxime q̄ a priorum regū iniquitate recedebat.¶Qui & ciuitatem & omnem prouinciam purgauit.& lucos extraneos qui facti fuerāt vastulit:& ornamēta quę in eis a prioribus fuerāt ad iniuriam dei oblata depulit:& tali modo populum ab huiusmodi secta retractum:ad religionis diuinę iura conuertit.Qui & legitima obtutit & holocaustum sacrificia altari solemniter rursus exhibuit & in vnaquaq; causa iusticiā non minus q̄ animę suę coluit medicinam.¶Misitq; in totā prouinciā iubens vt qui vellēt aurum & argentum deferrent ad reparationem templi pro sua vtilitate atq; virtute.Dū itaq; pecunię allatę fuissent ad sollicitudinē templi& eius expensas proposuit amasiā qui erat supra ciuitatē:& scriptorem saphan:& scribam monimentorū ioan:& pontificem heliachim.Qui dilationē nulla segnicię faciebant:sed instructores:& omnia quę erāt necessaria pręparabāt:et hoc modo reparatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est.¶Qui dum octauum decimū haberet impery annum.misit ad helyachim sacerdotē iubens vt pecunię quę remāserāt cōflarentur.vt fierent inde crateres & libatoria & phiale ad ministerium dei. Insuper & quantumcūq; aurum & argētum esset in thesauris.etiam hoc proferret ad crateras & ad vasa huiusmodi faciēda.¶Proferēs enim heliachim pontifex aurum inuenit librum sacrum moyseos in templo positum quem simul eiciēs dedit scribe saphe qui dum relegisset venit ad regem.Et dum omnia terminū habere significasset:relegit ei & librum illum.Tunc ille cum verba libri eius audisset.scissa veste sua vocauit pontificem heliachim & ipsum scribam & necessarios simul & amicos misitq; eos ad quandam mulierem prophetissam nomine holdan vxorem salomi cuiusdam insignis viri & nobilitate clari.iussitq; vt cūtes consulerent eam si propicius fieret deus.cum metuerent ne preuaricando moyseos leges & mandata maiorum periculum transmigrationis incurrerēt. & ad extraneas terras deuenientes vitam agerent miserabilem.

Misit per totam prouinciam pro congregāda pecunia ad templi reparationē & ordinauit officiarios templi.

Ex pecuniis refiduis iubet crateras & libatoria & phialas cōflari.

¶Audiens aūt prophetissa quę fuerānt a rege mādata.iussit vt remeantes dicerent regi quia diuinitatis quidem decretum quod iam contra eos protulerat precibus infirmari non posset.id est vt populus non periret aut non de prouincia pelleret:aut bonis tunc presentibus minime priuarentur. dum transgressi fuissent leges:& tanto tempore penitentiam non egissent:prophetis vtiq; monentibus vt sobrie viuerent & impietatis supplicia deuitarent quę facienda docebat vt crederent q̄ deus est & neq̄ mentitus in verbis per prophetas suas prenunciauit:propter iustitiam tamen regis retinendas istas crumnas:& post eius obitum diffinita supplitia populis inferenda.¶Igitur qui missi fuerāt:mulieris prophetiam remeantes renunciauerunt regi.Tunc ille mittens vbiq; iussit populum ad hierosolymam conuenire & sacerdotes atq; leuitas & omnem etatem simul adesse precepit.Quibus congregatis primum quidem eis sacros legit libros & stans in tribunali in media multitudine coegit cūctos fidem & iuramenta prebere.vt apud deum fierent:& moyseos leges per omnia custodirent.Illi vero promptissime & iurauerunt:& precepta legis complere promiserunt.Mox itaq; sacrificia celebrātes: deum sibi poscebat esse propitium.¶Rex autem sacerdoti precepit vt si quod aliud vas a parentibus eius oblatum ydolis aut dijs extraneis inueniretur in tēplo.proferret.Et dum fuissent multa collecta cōburēs ea cinerem dispersit in fluuium.& sacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aarō interfecit.¶Dum hęc ergo fecisset in hierosolymis. processit in vniuersam prouinciam: & lucos qui ab hieroboam rege ad honorem deorum extraneorum facti videbantur exterminauit & ossa falsorum ꝓphetarū sup altare quod prius hieroboā cōstruxerat cōcremauit.Ea igitur quę veniēs prophetā ad hieroboā cū ille sacrificaret & ois populus audiret quę futura esse prędixerat: hoc modo ter-

Consulitur holda ꝓphetissa(iubente rege) quę dicit propter regis iusticiam eius nas retinendas; sed(eo mortuo) diffinita supplitia populis inferenda.

Congregato populo in hierusalem rex factos moysi legens libros omnes ad fidem custodiēdam iuramenta coegit prestare.

minum percœperunt.quando ex genere dauid iosias nomine fecit ea quę prędicta sunt ante annos trecentos sexaginta vnum. ¶ Post hęc autem rex iosias profectus est ad cur ctos israelitas qui capti uitatem & seruicium assyriorum effugerant eisq; suasit vt impios actus & honores deorum extraneo rum relinquerent:& patrium maximumq; colerent deum eiq; dicarent & domos & vicos. Perscruta tus est autem & ciuitatem ne quod forte ydolum habentes intra sua tecta celarent. Necnon & cur rus qui ędificati fuerant a prioribus regibus: & quęq; alia huiusmodi erant quę velut deos adorabāt cuncta pariter amputauit. ¶ Et hoc modo purgata omni prouincia. ad hierosolymam omnem popu lum conuocauit. & ad azimorum festiuitatem quę pascha dicitur eos adduxit. Donauitq; populo in pascha nouellos hedos & agnos triginta milia.Prębuerunt autem ad holocausta tria milia.Prębue runt autem & primi iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia secentos eorum prędules obtulerunt boues vero quigentos. Et dum esset hęc abundantia qua drupedum:sacrificia faciebant moysi legibus hostias singulas enarrantibus & ministrātibus. Nec fuit alia similis festiuitas apud hebreos:a samuelis prophetę temporibus.Causa vero huius festiuita tis hęc erat:vt omnia secundum legis antiquę traditionem paternę solemnitates efficerentur.

Purgata oi prouintia ab idolatria fecitcōuocato populo pasche solēnitatem celeberrimam.

¶ Nechao ęgyptiorum rex contra medos bellum parans iter per regnum Iuda petit quod prohi bere volens Iosias in occursum venit & vulneratus redijt in hierusalem quem defunctum hieremias lamentabili carmine defleuit futuramq; descripsit captiuitatem.Similiter & ezechiel duos describēs libros mortuoq; iosia ioacham filius eius impius successit in regnum.Qui a Nechao ęgyptiorum re ge captiuus frater eius.Eliachim qui mutato nomine Ioachim dictus est regnum habuit sub tributo Quem Nabugodonosor deuictis egyptijs sibi fecit tributarium. Capitulum.v.

Nechao ęgiptiorum rex cōtra medos bellū parans iter per regnū iuda petit. Vulneratus Iosias hierusalemre dijt qua defunctus plaga anno etatis. xxxix. & regni.xxxi.

POst hęc autē dū iosias in pace atq; diuitijs & gloria super oēs excelleret.Nechao rex ęgi ptiorū castra posuit ad eufratē fluuiū:vt cōtra medos & babilonios dimicaret.qui assyrio rū soluerūt principatū habebat em desiderū vt regnaret in asia.Et dū veniſſet ad ciuita tē medin:quę erat de regno iosię ,phibebat eū rex iosias per suā prouinciā cōtra medos iter efficere.Tūc mittēs legatos ad eū nechao. significauit nō se cōtra eū exercitū duce re sed ad eufratē fluuiū properare:adijciēs q, eum ,puocare non deberet ad sua bella prohibendo ne aliena iret ad prelia quo tendebat.Iosias quidē nō acquiescebat verbis nechao sed istabat ne iter suū per eius faceret regionē.Reor vrgebat eū:vt quod imminebat accideret.Nā dū aciē exercitus sui cō poneret.& in curru vectus a curru trāsiret ad currū.quidā iaculatus eū ęgyptiorum a belli festinatio ne suspendit.Mox enim vulnere nimis affectus:iussit exercitum reuocari:& ad hierosolymam remea uit.Qua plaga defunctus est sepultusq; magnifice in patrijs monumentis.Qui vixit annis triginta & nouem:regnauit autem ex eis vnum & triginta. ¶ Omnisq; populus eū multis diebus magno luctu ge mituq; defleuit.Sed & hieremias propheta mortis eius carmē lamentabili modulatione composuit quod hactenus noscitur permanere. ¶ Hic vero propheta etiā futurā ciuitatis cladem prędixit: scri ptoq; reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam:& in babilonem variam migrationem. ¶ Et nō solū iste prędixit hęc populo esse vētura.sed & propheta ezechiel primus de his duos libros cōscribēs plebi reliquit. Erāt aūt ambo sacerdotes genere. ¶ Sed hieremias quidem in hierosolymis est cōmoratus a tertiodecimo anno regis iosie vsq; dū ciuitas vastaretur & tēplū quę tū de hoc ,phe ta ,puenerūt:loco ,prio declarabimus. ¶ Mortuo siquidem iosia sicut prędiximus:ei succesſit in re gnum filius ioacham cum trium & viginti esset annorū.Et hic quidē regnauit in hierosolymis. Ma trem vero habuit amital de ciuitate abana. Fuitq; impius & sceleſtus. ¶ Igitur rex ęgyptiorum dum fuisset a pugna reuersus euocauit ioachā ad semetipsū de ciuitate syrię quę dicitur emath.Qui dū ve nisset repente eum vinxit;& seniori eius fratri ex eodē patre progenito nomine eliachim tradidit re gnum.mutās ei nomen Ioachim.Prouincię vero tributum imposuit centū argenti talenta: & vnum auri. ¶ Ioachim ergo has pecunias exsoluebat. Ioachā aūt deduxit in egyptum:qui etiam mortuus est i ea dū regnasset tres mēses & dies decē. ¶ Ioachi vero mater vocabatur zabud.alias zebia de ciui tate abunia alias Ruma.Hic aūt erat vir natura iniustus & valde nequissimus.& neq; circa deum san ctus neq; circa hoies māsuetus. ¶ Cūq; quartū regni haberet annū babilonię principatū quidē nomi ne nabugodonosor accepit.Eodem tēpore cum magno apparatu ad circamen alias circami ciuitatē venit quę est iuxta eufratē:pugnaturus cōtra regē ęgyptiorū nechao.Sub hoc enim syria erat vniuer sa.Dūq; cognouisset regis babilonię voluntatē nechao penitus nō expauit sed cū magno brachio su per nabugodonosor ad eufratē venit:q facta cōgressione deuictus est & multa milia varijs rebus belli amisit. ¶ Trāsiēs aūt eufratē babilonię rex oēm syriā vsq; ad pelusiā alias pelusiuū cœpit prēter iudeā Quarto autem anno nabugodonosor qui erat octauus ioachim regis hebręorum:cōtra iudeos cum magno exercitu castrametatus est babilonius, tributa exacturus a ioachim:aut certe dimicaturus.

Mortuo Iosia filis eius Ioacha succesſit i regnū impius.

Nabugodonosor rex babiloni orum contra regem ęgyptiorum arma parat& eū vincit.

Ille vero metuens eius minas & pacē habere deſiderās.prębuit ei tributa quę pręceperat ānis tribus.
A ¶Ioachim tributū babilonis ſpe ęgyptiaci belli deceptus negat ſoluere cui hieremias vanā eius ſpē prędixit futuramq; ciuitatis hieruſalē captiuitatē prophetauit.Micheas quoq; olim talia prędixit hieremias vero librū de futuris rebus ciuitati & templo & populis conſcripſit quē librū principes regi. Qui auditis quę in eo ſcribebātur eū dirupit iuſſitq; comburi & hieremiam & baruch ad ſe punien dos prębcepit adduci. Quiq; babilonioꝝ regē propter metū ſub fœderis iure ſuſcepit in hieruſalē & fracta fide ab eo occiditur & conſtituto ibidem ioachim filio rege principes captiui inter quos eze chiel ducuntur in babiloniam.Repente vero babiloniorum rex formidatus ioachim: cui pricipatum tradiderat patris necē vindicaturum ipſum in hieroſolymis obſedit. ioachim autē ciuitatem volens liberare matrem & cognatos obſides dedit & ſeipſum. Quo captio in babilone patruus eius Sede chias rex cōſtituitur qui fuit ſuperbus & impiorū fautor quē hieremias ſepius reprehendebat ſed ipe dictibus adulatoribus nichil proficiebat Ezechiel quoq; in babilonia prophetauit. Capitulum. vi.

TErtio vero anno audiēs ęgyptios cōtra babiloniam denuo pugnaturos tributa non reddit:ſed ſpe ęgyptiaci belli deceptus eſt.Nā pugnare contra eum ęgyptij minime pręſumpſerunt. propheta ſiquidem hieremias quotidie prędicebat quia fruſtra egy ptiorum ſpe teneretur & q̄ immineret ciuitati vt a rege babilonio vaſtaretur: & rex ioachim ſubderetur ab eo.Sed hęc nulla vtilitate dicebat: quando qui crederet nul lus erat.Nā & populus & princeps audientes hęc negligebant. & indignantes ſuper his quę dicebātur quaſi auguriū aduerſus regē propheta ferret accuſabāt eum:& ſubiectum iudicio vt ad ſupplicium quoq; traderetur dari cōtra eum ſententiam poſtulabant. Quod multi quidem ad uerſus eum fieri decreuerunt ſeniores autem receſſerūt qui ea volūtate qua iuſte prophetam abſol uerant ea ipſa etiam alijs ſuadebant ne quid mali fieret hieremię:dicentes quia non ſolū iſte ciuitati futura prędiceret. ſed & Micheas ante eū olim talia prędixiſſet & multos ſolere ſepe huiuſmodi ver ba dixiſſe.quorum nullus tunc a regibus aliquid pertuliſſet.ſed quaſi prophetę dei fuerant honorati
B His itaq; verbis mitigantes turbas eripuerunt hieremiā a deſſinito ſupplicio.Qui omnes prophetas ſuas ſcribens.ieiunante populo & in eccleſiam cōgregato in templo menſe nono:quinto anno regis ioachim relegit librum:quem de futuris rebus ciuitati & templo & populis cōſcripſiſſe videbatur.Au dientes itaq; principes tulerunt ab eo librum:iuſſeruntq; eū & ſcribam baruch de medio tolli:ne qui buſdam fierent manifeſti.Ipſum vero librum portantes regi dederunt.Qui pręſentibus amicis iuſſit ſcribam ſuum legere.& audiens quę ſcripta noſcebantur in libro iratus rex dirupit eum & igne cre mauit:& requiſitos hieremiam & baruch iuſſit ad ſe puniendos adduci. Illi ſiquidem tunc eius iram
4.c. declinauerunt. ¶Non poſt multum vero tempus venientem contra ſe cum magno exercitu regem
4. babiloniorū fœderis iure ſuſcepit propter metum eorum qua dicta fuerant a propheta:credens nihil ſe fore paſſurum neq; per obſeſſionem neq; per pugnam.Dum rex babilonię intraſſet in ciuitatem fi dē nequaq̄ ſeruauit: ſed iuuenes fortiſſimos & pulchritudine decoros hieroſolymitanorum occidit vna cum rege ioachim. Quē etiam ante muros inſepultum proiſci iuſſit: filiū vero eius ioachim con ſtituit regem vniuerſę prouincię.Eos autem qui erant in dignitatibus cōſtituti numero tria milia ca
C ptiuos duxit in babiloniam inter quos erat propheta ezechiel:cum eſſet adhuc puer.¶Hic ergo fi nis habuit ioachim regem.Qui vixit quidem annis ſex & triginta:regnauit autē vndecim.Succeſſor vero eius regni ioachim de matre noīe onas alias Naeſchi.Regnauit mēſibus tribus & diebus decē ¶Regē vero babiloniorum quę ioachim conceſſerat principatum repente timor inuaſit.Formida tus eſt enim ne forte habens malimemoriam pro nece paterna. prouinciam eius inuaderet. Et mit tens. exercitum regem ioachim in hieroſolymis obſedebat.Ille vero cum eſſet natura benignus & iu ſtus:noluit ciuitatem propter ſe videre pericula ſuſtinere.ſed ſumēs matrem & cognatos tradidit ob ſides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi.accipiens ab eis iuſiurandum vt nihil mali pare rentur nec ipſe nec ciuitas:quorum fides nequaq̄ māſit inuiolata.Non eīm ſeruauit eā babilonię rex ſed prębcepit principibus ſuis vt oēs qui erant in ciuitate & iuuenes captiuos ſumerent pariter & artifi ces eoſq; ad ſe ligatos adducerent.Qui oēs fuerun: decē milia octingenta triginti & duo ſimul & ioa chim cū matre pariter & amicis.Quos deductos ad ſe habuit in cuſtodia.Patruū vero ioachim no mine ſedechiam conſtituit regē: accipiens iuſiuſidum ab eo vt ei prouinciā cuſtodiret.& nihil hoſti
4.c. liter ageret:nec faueret ęgyptijs. ¶Sedechias autem erat annorum viginti & vnius quando accepit
4. regnum:& nomen matris eius amias. Fuit enim contra iuſticiam ſuperbus circa quem impij locum maximum habere videbantur. Quapropter & propheta hieremias ad eum veniens crebro conteſta batur:dicens vt reliquas quidem impietates & iniquitates deſereret & iuſticię prouideret:& neq; du ces qui eſſent maligni reſpiceret:neq; falſis prophetis eum ſeducentibus crederet quaſi nequaq̄ cō-

Ioachim tributum ſoluere ęgyptiaci belli ſpe negāte hieremias ppheta vanā eſſe in ęgyptiaco bello ſpem & futuram hieruſalem captiuitatē illi prophetant. Micheas ꝓphęta de captiuitate hieruſalē prophetauit añ hieremiam.

Librū hieremię (quem trenoruꝫ librum dicimus) principes regi derūt qui (auditis quę in eo ſcribebantur) eū dirupit & combuſti iuſſit & hieremiam & baruch puniēdos ad ſe iubet adduci.

Obſeſſa hieruſalē Ioachim matrem & cognatos volens ciuitatē liberare dedit.

Hieremias ſedechiam crebro reprehendebat.

tra ciuitatē babilonię rex dimicaret quia ęgyptij contra eum bella rursus inferrēt & vincerēt: qm̄ hęc verba non essent ne hoc modo ventura forent. ¶ Sedechias aūt dū audiret prophetam hęc dicentē consentiebat ei per oia tanq̄ vera loquenti: & quasi prodesset ei vt eius crederet verbis. Sed rursus amici subuertebant eius mentem: & a prophetę dictis ad ea quę voluerant abducebāt. ¶ Propheta uit autē ezechiel in babilone futuras populi calamitates: & misit in hierosolymam. sed sedechias eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem vniuersa consona a prophetis ędicta sunt: quomodo & ciuitas vastaretur & ipse sedechias duceretur captiuus i babiloniā. ¶ Discordabat autē ezechiel dicens quia sedechias babiloniā non videret cū hieremias dixisset quia vinctum eū rex babilonię duceret & eo q̄ non idem vterq; dixisset etiam illa quę cōcordabāt non esse vera dicebāt: licet ei oia secundū eorum euenerint prophetias. Quę tamē oportunius declarabimus.

Nota adulatorū periculum.

Prophetia ezechielis in babilonia quam misit hierusalem.

Discordātia prophetarum hieremi. & ezechielis

¶ Recedente Sedechia quem seduxerūt falsi prophetę a babiloniorū fœdere iñictoq; ęgyptijs babilonię rerū cōtra eū castrametatus est deuictis primo ęgyptijs. prędixit tamen hiere. futuram captiuitatē & per persas liberationem cuius dictis plebeis credentibus principes eum vesanū acclamabāt falso eum quia babiloniam vellet ire accusantes. Obsessa itaq; ciuitate duo maxima mala pestis scilicet & fames hierusalem opprimebant hieremias in lutoso lacu vsq; ad guttur vt morte propria suffocaretur est positus quem liberauit ethiops Ipseq; latenter a rege vocato iterum suadet ciuitatem reddi babiloniis dimissus quoq; est rege pręcipiente vt ei nullus malum faciat. Capitulum. vij.

Recedente Sedechia a fœdere babiloniorū & ingēte se ęgyptijs Babilonię rex contra eum castrametatus ē primo tamen vicit ęgyptios.

Pro prophetia hiere. de captiuitate babilonica & liberatione p persas & medos

¶ Hiere. figura christi falsoaccusati & cōdānati.

IGitur societatem babiloniorum quam habuit ānis octo dissoluit: & semetipsum ad ęgyptios transtulit. sperans cum illis contra babilonios pręualere. Interea dū hoc cognouisset babilonię rex castra mouit aduersus eum. & afflicta prouincia & munitiones eius vna diripiēs ad ipsam hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno veniebat exercitu. Rex autē egyptius audiens quia sedechias amicus eius esset. sumpta virtute maxima bellatorum venit ad iudeam quasi eius soliturus obsessionem. Babilonius autem recessit ab hierosolymis & occurrit ęgyptijs eisq; cōgressus pręlio superauit: & eos in fugam conuersos de syria coegit exire. ¶ Dumq; dicessisset babiloniorum rex ab hierosolymis deceperunt falsi prophetę Sedechiam dicentes quia neq; babilonius denuo contra eum pugnaret: & contribuli eorum quos de prouincia ad babiloniam dimigrauerunt. cū dei vasis omnibus quę rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed hieremias his contraria atq; vera: transiens in medium prophetauit. dicens q̄ male quidem facerent illi qui talia regi suaderent quando per ęgyptios nichil iuuari possent: quos vtiq; deuincens babilonię rex: in hierosolymam remeauit eamq; fortiter obsideret. & populum fame corrumperet ac reliquos captiuos obduceret. substātiasq; dirimeret simul & templi diuitias exhauriret. & illud insuper cōcremaret ciuitatemq; subuerteret & essent subditi alias seruituri babilonię regi eiusq; nepotibus annis septuaginta. A quorum seruitio nos inquit tunc remouebūt persę & medi babiloniorū destruentes imperiū: & ad hanc remeantes vrbē ędificabimus templū rursus: & hierosolymā denuo reparabimus hęc dicente hieremia plurimi quidem crediderunt. Principes aūt & impij excessisse eū a sua mente dicebant: eiq; sub hoc fomite deridebant. ¶ Igitur cum ei placuisset ad patriam properare quę dicitur anathot viginti stadijs procul ab hierosolymis cōstitutam: inueniēs eū in itinere quidam principum cōprehensum detinuit. calūniam faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille vero mētiri quidē illum & calumnię sibi crimen inferre: se vero ad patriam properare dicebat. Qui ad hęc verba non flexus vinctum deduxit ad iudiciū magistratuum. Aquibus omnia verbera & tormēta perpessus: ad necis suppliciū reseruabatur. Qui per quoddā tempus hęc quę prędiximus iniuste sustinuit. ¶ Anno vero nono sedechię regis decima die mensis decimi babilonię rex ad hierosolymā castrametatus est: & sedēs circa eam decem & octo mēses cū studio magnę virtutis obsedit. Obsessosq; hierosolimitas duo mala alia & maxima deprimebant. morbi lāguor. & fames eis vehemētes insistēs. Hieremias vero propheta cū esset in custodia: nō cessabat sed clamabat & prędicabat aperte nonēdo populū vt regē babiloniorū portas aperiētes exciperēt. Hoc em̄ facto eos cū oī domo posse saluari. alioquin radicitus asserebat euelli. Prędicabatq; pariter: qm̄ si qui manerēt in ciuitate omnino perirēt: aut fame cōsumpti aut gladijs hostium. Si vero ad hostes cōfugerent. & inimicos & mortem quodāmodo declinarēt. ¶ Principes aūt hęc audientes ne inter ipsa mala cōsistētes patiebātur eius verba aio suo percipere sed cū iraveniētes indicauere regi. & accusantes eū quasi vesanū: occidē dū esse prophetā poscebāt qui eorū aios frāgeret & malis promissionibus audaciā populi valde moliret. qm̄ dum parati essent oēs pro eo & patrię salute pugnare ille moneret vt ad hostes fugerēt vniuersi quia ciuitas capiēda foret & oēs in ea pariter perituri. Rex ergo ipse quidē pro bonitate & iusticia iratus nō est. sed ne principibus tali tēpore videretur esse contrarius. permisit eis vt facerent prophetę quod vellent. ¶ Qui hoc sibi a rege concesso. mox ingrediētes in carcerem & sumentes eum in quendam lacū plenum cœno deposuerunt: vt morte propria suf-

Obsessa ciuitate hierusalem duo mala maxia opprimebāt pestis & fames.

A focatus extingueretur. Ille vero vſq; ad guttur in luto depoſitus in his degebat ãnguſtijs. Quidam vero ſeruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetę regi nunciauit dicens non recte amicos & principes eius feciſſevt prophetam in cœno ſubmergerent quod opus oñi mor te & vinculis eſſet amarius. Hęc cum audiſſet rex penitentia ductus quia prophetam pricipibus tra diderat iuſſit ethiopi vt ſumptis triginta regis miniſtris & funibus & qcquid expediret ad ſalutis eius vtilitatem cum feſtinatione hieremiam extraherẽt. Ethiops autem ſumens quod pręceperat rex pro phetam de lacu reduxit: & ſine cuſtodia eſſe permiſit. ¶ Euocante vero eum rege latenter & requi rente ſi quid diuinum ei in rebus pręſentibus poſſet ẹdiceret: ille habere ſe quidẽ quod diceret aſſe rebat ſed non ſibi fore credendum nec moneret audiendum quando iam quaſi malum aliquid agẽ tem eius amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt (inquit) nunc qui babilonium nequaq̃ dimicaturum eſ ſe dicebant audientesq; fallebant. Sed & ſi nunc veritatem dixero morte me condamnabis. Cumq; ei rex iuſiurandum prębuiſſet quia nec ipſe eum perimeret: nec principibus ſupplicij iure contrade ret data fide ſecurus ſuadebat ei vt babilonijs traderet ciuitatẽ. Hęc eñ dicebat ei deũ per ſe prophe tare ſi liberari vellet & pręſentia pericula declinare & neq; ciuitatẽ vſq; ad fundamenta deijci nec tẽ plum ab hoſtibus concremare. Quod ſi non fieret. ipſe malorum auctor & ſibi & ciuitati huius cala mitatis exiſteret. ¶ Hęc audiens rex velle ſe quidem hęc quę monebat facere dixit & expedire ſibi. ſed metuere contribules qui ad regem babilonię perrexiſſet: ne accuſantibus eũ: periculo ſubiaceret. Quem propheta confortabat & fruſtra ſupplitium ſuſpicari dicebat nil mali paſſurum ſi babilonijs traderet ciuitatem: nec ipſum nec filios nec vxores eius: inſuper & quia templum maneret illeſum. Et hieremiam quidem cum hęc dixiſſet dimiſit rex. pręcipiens vt nulli ciuium quę locuti fuerant prode ret ſed neq; principibus appareret. Qui ſi cognoſcentes eum a rege vocatum requirerent vt quid cũ eo locutus fuerat eis quoq; narraret. diceretq; quia ſe popoſciſſet & ne in vincula aut carcerem denuo truderetur. Qui ſcilicet hoc eis dicebat dum venientes ad prophetam inquirerent quid locutus fuiſ ſet ad regem. Hęc quidem ita ſunt geſta.

¶ Capta eſt ciuitas hieruſalem poſtq̃ obſeſſi ciues animo fortes decem & octo menſibus a pricipibus
B Nabugodonoſor Captiuuſq; Sedechias fugiendo ad regem adducitur cuius amici & filij (vidente il lo) occiſi ſunt eiuſq; oculi eruti ſunt & vinctus ducitur in babiloniam vt prophetauerunt hieremias & Ezechiel Epilogus quoq; regum hebręorum & annorum a templi ędificatione / egreſſu populi de egypto / diluuio / & creatione. Adam breuiſſime annotatur cum numero & ordine pontificũ. Ca. viij.

BAbilonius aũt rex obſeſſionem grauius inferebat: faciẽs turres cũ magnis ędificijs & agge
c. res ingẽtes exaltãs: ex quibus reſiſtebat de muris pugnare nitẽtibus. multaſq; machinatio nes erexit: equans muris per circuitũ ciuitatis. Illi ſiquidẽ qui erãt intra vrbẽ fortiter & prõ ptiſſime reſiſtebant. neq; fame neq; labore fatigati. Et licet intus his paſſionibus augerẽtur aio fortes videbãtur ad pręliũ in nullo ad inuẽtiones inimicorũ & machinamẽta expaueſcẽtes. ſed & cõtrarias machinationes in oĩbus que faciebãt illi opponere cogitantes ita vt magnũ certamẽ eſſet babilonijs ſimul & hieroſolymitis velocitatis atq; prudentię. His quidẽ arbitrãtibus nihil amplius cõmodi q̃ ca ptionẽ illius ciuitatis. ¶ His aũt ſalutẽ ſuã nõ in alia cauſa ponẽtibus niſi vt magno ſtudio laborarẽt & nõ excogitarẽt quibus modis machinamenta deſtruerent. & hęc paſſi ſunt mẽſibus octo: & donec
C fame vaſtarẽtur: & gladijs quos de curribus iaculabãtur aduerſus eos hoſtes: capta eſt vero ciuitas vn decimo anno ſedechię regis, quarto mẽſe die nono. Cœperũtq; eã pricipes babilonioꝝ quibus obſeſ ſio a rege nabugodonoſor videbatur eſſe cõmiſſa. Ipſe aũt in rabatha ciuitate morabatur. Noia vero principũ qui hieroſolymã ſubdiderũt hęc ſunt. Hergella. ſarrare matuſſe. megarus: nabuzardã Saris. ¶ Capta ſiquidẽ ciuitate circa mediam noctem. & principibus hoſtiũ in templo ingreſſis Agnoſcens hoc ſedechias rex ſumptis vxoribus & filijs & principibus & amicis: de ciuitate fugit per deſertũ val
c. de tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditicijs principibus babilonioꝝ indicatum fuiſſet. di luculo eum perſequi aggreſſi ſunt. Quẽ dũ circa hierichontẽ appręhendiſſent. circũdederũt eũ. Ami ci vero & principes qui cum ſedechia fugiebãt. dũ hoſtes proximos eſſe cõſpicerẽt: relinquẽtes eum diſperſi ſunt: alter ad aliũ locũ fugiens: & vnuſquiſq; ſe liberare contendens. ¶ Quem cõpręhenſum cum paucis hoſtes cum vxoribus atq; filijs adduxerunt ad regem. Venientemq; ad ſe regem nabugo donoſor impiũ & infœlicem vocare cœpiti & iuriſiurãdi immemorẽ: quod prębuerat vt ei prouinciã
c. cuſtodiret. Super hęc autem eum obiurgauit ingratum: quod dum ab eo percepiſſet imperiũ quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificũ largitorem egiſſe videbatur hoſtiliter. Dixitq; poſt hęc. Magnus deus qui habens tuam nequitiam odio / noſtro te ſubiugauit iperio. ¶ His igitur verbis vſus aduerſus ſedechiam: filios eius iuſſit pariter & amicos continuo perimi ipſo ſedechia & aliijs captiuis inſpicientibus. Deinde oculos erũs ſedechię: eumq; vinciens perduxit in babiloniam.

Iterum (petente rege) hieremias ciuitatẽ ſuadet babilonijs tradere.

¶ Rex hiere. dimittit pręcipiẽs vt nullus ei malum faciat.

Fortitudo & animoſitas obſeſſorũ in hieruſalem

Obſeſſio durauit decẽ & octo menſibus.

Capitur ſedechias fugiens & ad Nabugodonoſor ducit a quo plurimum criminatur. &c.

Completa prophetia hiere. & ezechielis prophetarum.

¶Hęc em̃ prouenerunt ei quę hieremias ezechielq; prophetauerunt.quia compręhensus duceretur ad babiloniam & loqueretur ei ore suo & non videret eam sicuti hieremias dixit. Cecatus autem & ductus ad babiloniam non vidit sicut ezehiel prędixit.¶Hęc igitur quę sufficienter possunt dei manifestare naturam nescientibus explanauimus quoniam diuersa est atq; multimoda & vniuersa ordine suo conspiciens.& quęq; congruant agi prędicens ignorantiamq; hoim & infidelitatē redarguēs per quę curari nequiuerūt ab his quę erāt passuri.Nam cū eà quę prędicebātur custodire nollēt:calamitatibus noscūtur esse traditi:ita vt esset impossibile vt ab ea declinarēt.Igitur qui de genere dauid regnauerunt huiusmodi cōuersationē habuisse noscūtur.Fuerūt em̃ viginti & vnus vsq; ad vltimum regem:regnauerūtq; oēs annis noningētis & quatuordecim:mensibus & sex:diebusq; decem ex quibus principatum tenuit primus eorum saul annis viginti.nō tamen ex ea tribu cōsistens. 4 25 D

Epilogus regū hebręorum qui fuerūt.21.& omnes simul regnauerunt.1+.ānis sex mensibus & diebus decem.

¶Porro babilonius misit principem militie suę nabuzardam in hierosolymam vt expoliaret templū.pręcipiens vt & illud incēderet & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum vsq; deponeret.& populum in babiloniam mitteret.Qui dum venisset ad hierosolymam vndecimo anno sedechię regis.¶Et templū subuertit:& vasa dei aurea argenteaq; tulit necnō & maximū cantarū quē posuit salomon.insuper & columnas ereas & capita earū.aureasq; mensas & candelabra.Et hęc auferens templum quoq; succēdit mense quinto in initio mensis:anno vndecimo sedechie regis octauo. decimo autē nabugodonosor.Succendit autem & regalia:ciuitatemq; destruxit.Et templum ita concrematū est post trecentos & septuaginta annos & menses sex dies q; decem:ex quo eum constat ędificatum. 4 15

Ab ęgressu aūt populi ex ęgypto. A diluuio. A creatiōe adā.

¶Ab ęgressu aūt populi ex ęgypto tūc erant anni mille sexaginta duo menses sex/dies q; decem.¶A diluuio verovsq; ad vastationem tēpli omne tempus fuit annorum mille nonigentorum quinquaginta septem. mensiū sex dierum decem.¶Ex quo vero factus est adam vsq; ad ea quę prouenerunt templo anni sunt tria milia quingenti tridecim menses sex dies decem.Tantus ergo numerus erat annorum.Quęcum q; vero gesta sunt singula vt.prouenere manifestauimus.¶Princeps itaq; regis babilonis postq̄ hierosolymam subuertit & templum:sumens captiuos migrauit eos & pontificem & zardā & sacerdotē iosadach alias Iosedech secundariū eius & custodes tēpli tres.q; eunuchum qui erat super armatos: & amicos sedechię septem & scribam eius.& alios principes sexaginta:quos omnes cū vasis quę depredatus est duxit ad regem in rabatha alias Reblata prouincię syrię ciuitatem. 4 25

Captiui ducti p nabuzardam.

¶Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita iussit abscindi.Ipse vero omnes captiuos & sedechiam deduxit in babiloniā.Vinctum vero circumegit & iosadach pontificem filium sareę alias Saraię pōtificis quē occidit babilonius in rabatha syrię ciuitate sicut dudum iam designatum est.¶Igitur quia genus regum explanauimus & qui fuerunt & eorum tempora cūcta narrauimus necessarium indicaui etiam nomina referare pontificum qui pontificatum regum temporibus habuerunt.¶Primus quidem sadoch pōtifex tēpli quod salomon ędificauit.¶Post eū vero filius achiniaas in eius honore successit. E

Principum capita abcisa sunt.

¶Post achiman zacharias alias zarias.¶Post hunc autem ioram:& post eū Anxiorā:deinde fideas post fideam vero sudeas post hūc vero hilus alias bilus.hilo vero successit ioathan: cuius rursus vrias Vrię vero nerias Post neriam vero odeas fuit.Post hunc vero salomō deinde helehias.Post hunc saruch:& post hūc fuit iozadach qui captiuus in babiloniā ductus est.Isti siquidem oēs in pontificatū filius patri per ordinē successerūt.

Epilogus pontificum numerus & ordo eorum.

¶Veniēs autē in babiloniā rex:sedechiā habuit quidē donec advixit in carcere.quē dū regaliter sepelisset.vasa quę in hierosolymorū templo fuerat depredatus dijs dicauit suis.Et populum in babiloniorum regionem constituit.pontificem vero soluit a vinculis.

¶Godolias super pauperes & reliquias hebręorum in hierusalem princeps constitutus hieremiā soluit a carcere potius in deserto habitare q̄ in principibus eligentem.Quiq; fugitiuos hierusalem redeuntes q̄humanissime recepit.vnde dilectus ab hebręis ipsi ysmaelem qui solus de tribu Iuda remanserat ne rebellaret voluerunt occidere quod recusauit Godolias qui ab Ismaele dolose cum suis occisus est similiter & hebręorum reliquijs.Quem tamen iohannes & principes persecuti sunt fugiē tem ad Ammonitas captiuosq; ab illo liberauerunt.Sed hieremię consilium spernentes captiui in babiloniam ducuntur a Nabugodonosor qui deuictis Ammonitis ęgyptios captiuauit.vide decem tribuum/& duarum captiuitatum signata tempora. F

Capitulum.ix.

Godolias cōstituitur princeps super pauperes & reliquias hierusalem.

DRinceps itaq; militię nabuzardam dum captiuasset populū hebręorū:& pauperes & eos qui se tradiderāt dereliquit, constituens eis principem noie godoliam filiū aicham de nobilibus natū mansuetū & iustū.iussitq; vt opus in terrā prouincię faciētes regi tributa definita persolue-
uerent.¶Hieremiam vero prophetam soluit de carcere:eiq; suasit vt ad babiloniam cum eo vellet
Fuerat em̃ hoc a rege iussum.vt illi per oia placidę ministraret.Qui si nollet hoc facere:indicaret
manere vellet quatenus hoc regi significaret. Propheta vero nec sequi voluit nec alibi cōmorari
libenter se abire dixit in deserta patria:& cum miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens autem

volūtatē militię princeps godolię (quem constituerat in hierosolimorum vrbe) pręcepit vt eius pro
A videntiam in omnibus haberet eiq; ministraret quibus egeret. Et donatis prophetę multis pręciosis Baruch cū hie-
q; muneribus: dimisit ad propria. Et hieremias quidem mansit apud godoliam in ciuitate ,principię remia.
quę dicitur masphacha alias masphat. Rogauitq; nabuzardam vt cum eo dimitteret discipulum ba-
ruch filium nerei alias nerie ex magnavalde familia. Et qui lingua paterna pręcipue fuerat eruditus Fugit in hieruſa
¶ Hijs dum fecisset Nabuzardā in babiloniam profectus est. At ille qui obsessa hierosolimorū vrbe lē redeūt recedē
dissugerāt dispersi per cetera loca dum recessisse babilonios cognouisset & quasdam reliquias in hie- tibus babilonijs
rosolimorū terra reliquisse & qui eam incolerent supersessent, collecti vndiq; venerūt ad godoliam in quos Godolias
masphat. Erant autem principes eorum ioab filius carij: & azarias & ieconias simul & alij. Porro de recepit hūaniſſi
genere regio erat quidam ismael: vir malignus & calidus. Qui cum obsideretur hierosolima ad regē me.
eum ammonitarū noie bachali & illo tēpore ibi moratus est. Igitur qui ad hierosolimā cōcurrerāt se
citeus godolias ibi manere. nequaq; babilonios metuētes. colēteſq; terram nichil mali passuros esse
dicebat. Et hęc quoq; iuramēto firmauit adijciens quia solatium cūctis pręberet. & si quis ab aliquo
grauaretur. illius mereret auxilium: suasitq; vt singuli in qua vellent ciuitate morarent. & vt mitteret
cum eis qui eorū habitacula reparārēt. Et ipse quoq; faceret dum tēpus esset vt triticum & vinum &
oleum recōderent quatenus hiemis tempore pabulis non egerent. Hęc cum dixisset dimisit eos ad Godolia ,pptet
prouincię loca quę vnusquisq; voluerat. ¶ Fama vero discurrente ad genus iudeę quia venientes ad clementiā valdē
se desiga godolias clementissime susciperet. & ad terram colendā habitare dimitteret vt regi babilo dilecto reliquię
nio tributa persoluerēt cucurrerunt ad godoliam omnes & in prouinciam habitarūt. Considerāteſq; hebreorū volūt
prouinciā in pace regi. & godolię benignitatem atq; clementiā. Iohannes & principes qui cū eo erāt vt latēter ismael
valde dilexerunt eū. dicebantq; mittendum ad regem ammonitarū bachalim vt ismael latenter oc- de tribu iuda (q
cideret: quatenus ipse securus esset. in israel quia ille erat de regio genere qui solus poterat rebellare. solus poterat de
Cuius dolum dicebat posse declinare si potius ismaelem ipse perimeret. vt metum de cetero non ha bellare (occidat
beret. adijcientes insuper se timere ne godolia magis ab illo perempto funditus israelitarum reliquię quod recusauit
deperirent. Illi vero acquiescere noluit. dicens non esse rectum contra virum qui nichil adhuc gesse- godolias
rat malignitatis insidias exercere. Non enim verisimile esse quia in tali desolatione huiusmodi mali Ismael iudeus
ciuem exerceret & quem in tanta necessitate fouerat & ab inimicis alijs eripuerat ipse perimeret. Sed & godoliā ebrium
B si econuerso faceret illi dolū melius esse vt ipse perimeretur ab illo potius q̄ homo qui ad illum confu- cū suis occidit i
Lc. gerat suamq; salutem ei tradiderat & commendauerat; vitam: dolo perimeretur istorum. ¶ Et iohan masphat.
nes quidem & principes qui cum eo erant cum non potuissent psuadere golie protinus recesserunt. Ismael reliquias
¶ Tempore siquidem dierum triginta transacto: venit ad godoliam in ciuitatē masphat ismael cum iudeoꝝ a babi-
viris decē Quos godolias splēdidis epulis muneribusq; fuscepit. Tunc godolias inter cōuiuia ismael lonis dimissas &
sepius vt assolet inuitato inebriatus est. Quem ismael videns ita vino repletū & velut insensatum so- milites occidit
pore ebrietatis conuersum surgens cum decem suis amicis eum occidit: & qui cum eo in conuiuio re & octoginta vi-
cumbebant. ¶ Et post horum pemptionem egressus est per noctem cunctos pariter in ciuitate iude ros.
Lc. os & milites trucidauit qui a babilonijs fuerant dilecti. ¶ Altera vero die cum muneribus veniebāt
ad godoliam de prouincia octoginta viri nichil scientes quod de eo fuerat gestum. Quos cū vidisset
ismael eos quasi ad Godoliam accessuros, interius euocauit. Quibus ingressis aula clausa cunctos
occidit: eorumq; corpora in lacum profundissimum ne videretur abiecit. Ex his itaq; octoginta viris
aliqui erepti sunt. qui se rogauerunt non prius occidi anteq̄ occultas in agris diuitias & spolia simul
& vestes reconditas & frumēta monstrarent. Hęc audiens ismael pepercit eis. ¶ Populum vero qui
eat in masphat cū vxoribus & filijs captiuū duxit: inter quos & filias Sedechię regie nabuzardā ba- Iohānes & ptin
biloniorū princeps godolię reliquerat cōseruandas. Hęc cum egisset venit ad regem ammonitarū. cipes cōtra ismā
¶ Audiens autē iohannes & principes qui cū eo erant quę in masphat fuerāt gesta ab ismael mortē el ad regē āmo-
q; godolię: nimis exasperati sunt. & sumentes singuli arma sua: aggressi sunt vt ismael viriliter expu- nitarū fugiētem
gnarent. Quē cum apprehendissent circa fontem cedron illi qui ab ismael captiui ducebantur vidē- bella mouent &
C tes iohannem & principes relevati sunt: solatium sibi venisse iudicantes. Et relinquentes eum qui il- captiuos liberāt
los ceperat. ad iohannem se contulerunt. Ismael itaq; cum viris octo ad regem fugit ammonitarum. de muneribus
Iohannes autem sumens quos de manibus eripuerat ismaeli & eunuchos & mulieres & infantes: ve suis.
nit ad quēdam locum quē caulas appellant & illo die ibi mansit. Deliberauerūt autem vt inde surgē-
tes abirent in egyptum metuentes ne eos babilonij perimerent. propter godolię mortem qui ab eis Orant hieremiā
dux fuerat constitutus. ¶ Et dum in tali consilio permanerent. petierunt hieremiam prophetam io- vt deū oret pro
hannes & principes (qui cum eo erant) vt deum consuleret quatenus eis in angustia constitutis quid eis.
deberēt facere demōstraret. Cumq; propheta oraturum se pro eis apud deum compromisisset. post
decem dies apparuit eis deus, dicens vt indicaret Iohanni & principibus suis & vniuersis: quoniam

consistentibus eis in illa prouincia faceret prouidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebāt seruaret illesos ꝓficiscentes autem in egyptum perituros & ab egyptiis illa passuros quę fratres eorū D
constat esse passos. ¶Hęc cum dixisset iohanni & populo deum propheta prędicere non ei credebant quia deus eos prouinciā habitare pręceperat sed vt prestaret baruch discipulo suo mentiretur quidem de diuino mādato suaderet autem eis ibi manere. vt a babiloniis interirent. Populus autem & iohānes non obedientes consilio dei quo eos monuerat propheta discesserūt ad egyptum ducentes & hieremiā pariter & baruch. ¶Dumq; illic essent indicauit prophete diuinitas vēturum regem babiloniorū ad egyptum: iussitq; prędicere populo egypti venturam captiuitatē. & quia alios quidē occideret alios captiuos sumens in babiloniam perduceret & hec ita completa sunt. ¶Quinto siquidem anno captiuitatis hierosolimorū qui est tertius & vicesimus regni nabugodonosor castrametatus est idem nabugodonosor in inferiori syria eamq; detinens expugnauit ammonitas & moabitas. Cumq; subdisset has gētes perrexit ad egyptum eamq; subuertit & regem quidem qui tunc erat occidit: aliumq; in ea constituēs: denuo iudeos captiuos duxit in babiloniam. Et hebręorum quidem genus huiusmodi termino eufratem trāsisse percepimus. ¶Igitur per syrios corruit populus decem tribuum de samaria cum regnaret apud eos ozias. deinde duarum tribuum multitudo a nabugodonosor rege babiloniorum & chaldeorum (capta hierosolima) est vastata. ¶Salmanasar autem transmigrans israelitas in eorum regione constituit cutheorū gentem q̄ prius in interiori parte persidę & me E
die morabatur. Tunc tamē samaritę vocati sunt. vocabulum prouincię sumentes in qua habitare videbantur. ¶Babiloniorum vero rex cum duas tribus captiuas duxisset neq; gentem aliam in eorum fecit habitare prouincia: & propter ea desolata ois iudea & hierosolima & templū annis septuaginta permānsit. Omne siquidem tempus a captiuitate israelitarū vsq; ad duarum tribuum transmigrationē fuit annorū centum & triginta: mensium sex dierumq; quindecim alias decem.

Prophetia de futura captiuitate egypti a babiloniis.

Nabugodonosor contra egyptios deuictis ammonitis & moabitis quos captiuauit.

Samarite & cuthetei.

HISTORIA LIBRI DANIELIS INCIPIT.

¶Danielem & contribules ananiam azariam & misaelem (eorum mutatis nominibus) de mensa regis cibos sumere & prouincialibus litteris erudiri iubet rex: sed illi a gentilium cibis abstinentes sapientia disciplina & corporali fortitudine diuinitus donati sunt danieliq; super ceteros somniorum data est intelligentia.

Capitulum.x.

DOrro rex babiloniorum nabugodonosor sumens omnes iudeorum nobiles. & cognatos regis eorum sedechię qui & puritate corporum & aspectus pulchritudine resplendebāt. pedagogis eos ꝓ diligentia exibenda cōtradidit. eosq; castrauit. Quod etiam eis quoq; quos ceperat ex aliis gentibus quas vastauerat cum essent in etatis huius pulchritudine cōstituti feciſſe dinoscit. Iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos: & erudiri prouincialibus litteris pariter & chaldeis. ¶Erant autem isti sapientia quidem idonei habētes exercitū potius. Inter quos erant aliqui de genere sedechię quatuor optimi & natura benigni. Alius quidem daniel. alius autē ananias: alius misael. quartus autē vocabatur azarias. Horum babiloniorū rex nomina cōmutauit: & aliis iussit vocabulis appellari. Et danielem quidem vocabat balthasar. ananiam vero sidrach. misael autē misac. azariam vero abdenago. Hos autē rex cū essent nimis ingeniosi & circa litterarū doctrinas assidui: habebat in honore & dilectione prępcipua. ¶Placuitq; daniel cum cognatis suis vt se a cibis regię mensę suspenderent: & ab oīnibus animatis generaliter abstinerent. & acceden
tes ad achan alias malassar eunuchum cui eorum diligentia erat a rege cōmissa. rogauerūt eum vt ea quę rex iusserat eis expendi ipse ꝓciperet & eis legumina comedenda pręberet. vel quid aliud inanimatū vellet ad istos cibos se esse dicentes deditos. & alios sibi valde contrarios. Ille vero paratū quidem se esse dicebat eorum volūtatibus obedire. sed metuere regem ne per corporis maciem vultusq; mutationem proderentur regi eo ꝙ ab epulis abstinerent dicens esse consequens vt pro qualitate ciborum: eorum quoq; color & corpora mutarentur & dum alij pueri bene refecti a rege vincerentur: isti & periculi & supplicij auctores existerēt. Dum igitur aschanis fortitudinem hanc haberet persuaserunt ei vt pro experimento decem diebus hęc ministraret illis: & dum habitus eorum corporis minime verteretur ad peius. in his sine dubio permanerent: tanq̄ ex hoc ledi nō possent. Si vero eos subtiliores inspiceret & deteriores ab aliis ad peiora conuiuia reuocaret. Quos dum non solum cibus ille nō noceret: sed etiam magis q̄ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret ita vt illi quibus regalia conuiuia prępparabant inferiores essent: daniel autem & qui cum eo erant crederentur in magna copia epulisq; conuiuere ex illo tēpore audacter eschanis ea quidem quę de mensa regis quotidie illis pueris mittebatur ipse sumebat & illis quę prędicta sunt ministrabat. ¶At illi dum & anime eorum propter hoc essent limpide & ad doctrinas euectę: corporaq; ad laborē apta cōsisterent. Non enim aut animas habentes habeāt pro ciborum varietate confusas aut corpora per easdē

Daniel ananias misael azarias de sanguine regis ꝓgeniti mutatis noibus vocati sunt baltha sar sidrach misac abdenago.

epulas molliora.omnes velociter didicere doctrinas:quecunq; & apud barbaros erant et apud chaldeos. Precipue tamē daniel sapientia erat idoneus & ad somniorū interpretationes expertus.eiq; re
A uelabatur aperte:diuinitas.

¶Somniū Nabugodonosor obliuiscens(vt eius memoriam & interpretationē habeat)ariolos & magos vocat quos vna omnes perire iubet.quod cognoscēs daniel(oratione ad deum premissa)& somniū recitat & eius expositionē declarat & ariolos & magos a morte liberat. qua audita rex eum adorauit dei sibi nomen imponens & totius regni ꝓcuratorem cōstituens. Ca.xj.

Sōniū nabugo. ſ.cuius oblitus magos& diuios vocat ꝑ expōne quos oīes vna perire iubet

1 ITur post annum secundum egyptiacę vastationis rex nabugodonosor vidit somniū valde mirabile.cuius explanationem ipse ei per somnium deus apparuit.Quam dum euigilauit oblitus mox vocauit caldeos & magos atq; diuinos.seq; dixit vidisse somnium & exposition em eius & hec simul oblitum: iussitq; vt dicerent & somnium & quid significare videretur. Illis vero dicentibus hec inuenire esse hominibus impossibile.sed si visionem exponeret somnij explanationem ab eis audiret interminatus est eis mortem nisi somnium eius edicerent.Et dum faterētur non posse quod iubebat fieri omnes vna precepit occidi. ¶Daniel autem audiens quia omnes sapientes rex iussisset interimi:inter quos & ipse cum suis cognatis periculo subiaceret.accessit ad ariochin alias arioch cui fuerat principatus commissus super regis armigeros eumq; rogauitvt ei causam ediceret pro qua rex omnes sapiētes & chaldeos & magos iussisset occidi. Et dum de somnio cognosset & quia iussisset rex indicari sibi quam viderat visionem. quod dum non potuissent facere/ ad suum interitum ꝓuocassent regem:rogauit ariochin: vt ingressus ad regem vnam noctem peteret vt a magorum nece se retineret.Sperare dicensq; ea nocte supplicans deo somnium regis agnosceret.

Oro danielis ad deū pro cognoscēdo somnio & liberatione magorum quę exaudita est.

2 Ariochis vero nunciauit regi indutias quas poscret daniel. ¶Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculū proprium veniens tota nocte rogauit deum.vt ei somnium indicaret ne magi & caldei & inter eos illi perirent.sed vt eos potius ab ira regis eriperet atq; ostenderet visionē quam rex revelatam sibi nocte preterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiam habens illorum qui periculo subiacebant simul & danielis & somnium ei & modum eius explanationis innotuit:vt ab eo rex etiam quod significaret agnosceret.¶Daniel autem hec a deo sibi reuelata cognoscens.gauisus surrexit: & hoc fratribus indicans illos quidem qui de vita iam desperauerant & parati videbantur ad mortem ad securitatē & ipsem vite reduxit: deo autem precipue gratias egit qui misericordiā eorum
B eius habuisset.¶Factoq; die venit ad ariochin petens vt eum introducere deberet ad regem ac dicta reuelare somniū quod viderat transacta nocte narrare.¶Ingressus igitur ad regem daniel hoc primo poposcit.ne sapientior putaretur ab alijs chaldeis & magis quia dum illi somnium nequaq̄ inuenire possent ipse indicaturus accedere quando non experimento humano nec quia maiori studio mente propria laborasset hoc sciret: sed miseratus inquit deus omnium qui mortis videbamur periculo constituti & mei simul & qui eiusdem sunt gentis/ omnium explanationem michi eius aperuit. Non enim minus pro illis q̄ pro nobisipsis vite terminum te iubente multatis sollicitus eram/ dum vtiq; iniuste viros bonos & optimos mori preciperes: quos nichil quod sit humanę sapientię precepisti facere:sed quod dei solius est ab eis exigere voluisti. Tibi siquidē cogitāti quis posset totius mū ditenere principatum : volens deus regnaturos ostendere/ huiusmodi somnium reuelauit.

Verba danielis ad regē hūilis.

Reuelatio somnij regis p danielem.

3 ¶Vidisti enim statuam valde ꝓceram cuius caput erat quidē aureum: humeri vero & brachia argētea:venter autem & femora erea:crura pedesq; ferrea.Deinde vidisti lapidem de mōte abruptum cecidisse super statuam eamq; prostratam contriuisse totam & nullam eius partem integram reliquisse Aurum vero & argentum & es plus farina coatritum:& spiritu vehementer flante direptum atq; dispersi in lapidem vero creuisse tantum: ita vt omnis terra ab eo videretur impleta. ¶Somniū itaq;
4 quod vidisti hoc est.Cuius interpretatio hunc habet modum.Caput quidem aureum te significat:& qui ante te in gente babilonia regnauerunt.due inquit manus & humeri indicant.quoniā a duobus regibus videtur posse destrui principatus. Illorum denuo alter quidem ab occidente erit destructurus imperium similis eramento Cuius rursus regnum cessare faciet qui ferro videtur equalis tenebit
C q; omnia quia ferri natura sit robustior auro & argento simul & ere.¶Significauit quidem & de lapide regi daniel.quod michi non placuit indicare sed preterita quę sunt iam facta describere:nō futura tractare. ¶Si quis autē integritatem desiderans vult hec perscrutari de incertis/ vtrū fiant) studeat agnoscere festinet librum legere danielis:quē inueniet inter litteras esse diuinas. ¶Rex autē na-
5 bugodonosor hec audiens:& somnium suum agnoscens.obstupuit ingenium danielis:& procidens in faciem eo modo quo deus adorat salutauit danielem.eiq; sacrificari quasi deo precepit:cui etiam proprij dei imposuit nomen:& ꝓcuratorem totius regni esse constituit cum cognatis suis qui per inuidiam & dolum pericula sustinuerunt. & regem ex huiusmodi causa offendisse videbantur.

Interptatio sōnij & expositio

Recusat Iosephus iudeorū cecatus pfidia expōnē de lapide facere. vide bibliam.

¶ Simulachrū ſtatuę rex pręcepit omnibus adorandum quod daniel & contribules non venerantes apud regem accuſantur qui victi in ignem miſſi diuinitus illeſi liberantur. Secundum ſomniū daniel ſolus interpretatus eſt nabugodonoſor qui ſeptem annis in deſerto cum beſtijs habitans demū regnū recepit quo mortuo filius eius nabugodonoſor (vt beroſus meminit) i regno ſucceſſit poſt quē amilmadapacus poſt filius egeſarius quo mortuo ad labadoſarcum filium tranſijt imperiū poſt quē balthaſar (qui nabor nuncupatur) regni ſuſcepit gubernacula.

Capitulum.xij.

Statuę regis deſcriptio & circa hanc mādatū q̄ eſt ſcda viſio & licet ſit hiſtorica eſt tñ cū hoc ꝓphetica.

INterea rex dum feciſſet ſtatuam auream altitudine ſexaginta cubitoꝝ latitudine ſex & eam ſtatuiſſet in maximo babilonie campo dedicaturus eam cōuocauit terrę (cui pręerat) principes vniuerſos eis primo pręcipiēs vt dum audirent tubę ſonum ꝓſtrati: ſtatuā pariter adorarent. Qui vero hoc nō facerent eos ignis caminū interminatus eſt eſſe mittendus. ¶ Omnibus ergo poſt tubę ſonitū adorātibus ſimulachrū daniel & cognati eius minime feciſſe dicunt nolentesvtiq; leges priuari paternas. Qui dum vincti fuiſſent repente in ignē miſſi & inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati mortis pericula fugerūt. Nō enim cōtigit eos ignis. Reor itaq; eo q̄ nichil iniuſte feciſſent: in caminū miſſi nō ſunt ab igne contacti: & facta eſt flāme natura debilior: habens in ſe dei miniſtros. qui eorū corpora eſſe talia pręparauit. vt nō potuiſſent ab igne cōſumi. Hoc ergo factum oſtendit eos apud regē iuſtos atq; religioſos. pro quo habebant ab eo in honore pręcipuo. ¶ Poſt paululū itaq; tempus denuo vidit in ſomnis rex aliam viſionē quia caſurus de regno cū beſtijs eſſet habitaturus. & cū degiſſet hoc modo annis ſeptem in deſerto reciperet denuo principatū. Hoc cum dixiſſet ſomniū magos denuo conuocauit. eiſq; referens quod viderat interpretationē congruam exigebat. Et aliorū quidem nemo potuit virtutem ſomnij cōpręhēdere: neq; regi manifeſtare. Daniel vero ſolus & hoc expoſuit. & ſicut ei prędixerat ita prouenit. Nam cum habitaſſet prędictū tempus in heremo nulluſq; ꝓſumpſiſſet ſeptem illis annis rerum dominū detinere / ſupplicans deo vt regnum reciperet. denuo reuerſus ad eum eſt.

Scdm ſōniū nabugo. qd ponit ſio tertia.

Daniel ſolus ſōnium interpretatus eſt.

Tranſlatio vera ioſephi de hebręo i grecum.

¶ Nullus igitur me culpet eo q̄ ita narrauerim ſingula: ſicut in antiquis libris inueniuntur ſcripta. Nam in ipſo hiſtorię meę principio propter eos qui queſtionem faciunt aut in aliquo culpare nituntur aſtruxi. dicens tranſlaturum me libros hebraicos in eloquium & grecū. hos volētibus aperire neq; adiſcere ipſe aliquid ſeorſum neq; ſubſtrahere me promittens. ¶ Porro nabugodonoſor cū vixiſſet annis quadraginta & tribus defunctus eſt: vir illuſtris: & prioribus regibus valde felicior. Meminit huius actum & beroſus in libro tertio hiſtorię chaldeorum ita dicens. Audiens autem pater nabugodonoſor quia ſatrapa qui conſtitutus fuerat in egypto & locis ſyrię & phenicis. receſſiſſet ab eo: cum ipſe iam fatigari nō poſſet: cōmittens filio nabugodonoſor iuueni quādam partē exercitus miſit aduerſus eum qui ab eius patre receſſerat. facta dimicatione & eum vicit: & prouinciam ex iſto principio ſuo ſubiugauit imperio. ¶ Eo ſiquidem tēpore contigit vt pater nabugodonoſor egrotaret in babilonię ciuitate & a vita recederet qui regnauit annos viginti & vnū. ¶ Nabugodonoſor autē nō poſt multum tempus mortem patris agnoſcens & diſponens cauſas egypti. reliquāq; ꝓuinciam & captiuos eius & phenicum & ſyriorum & gentium egyptiarum: & pręcipiens quibuſdam amicis vt cum magna virtute & omni vtilitate ad babiloniam cuncta deferrēt. ipſe cum paucis per deſertum venit ad babiloniam / & potitus rerum quę gubernabatur tunc chaldeis a quodam viro optimo ſibimet reſeruanti: totius regni paterni dominus eſt effectus. Captiuis autem venientibus habitationē conſtituit in locis oportuniſſimis babilonię ciuitatis. Ipſe vero de manubijs hoſtium & templum beli & reliqua largiſſime nimis ornauit & antiquę ciuitati. Alia quoq; contulit & priſca reparauit: ita vt nequa q̄ obſidentes valerent fluuium conuertere & ciuitati aliquo modo pręualere. Erexitq; tres porticus intrinſecus: tres extrinſecus de latere octo: decenterq; muniens eam & exornans valde magnifice: paternis quoq; regalibus: alia proxime regalia fabricatus eſt. quorum ſpacia & reliquam multitudinē dicere credo ſuperuacuum. verūtamen hoc ſciendum quia dum eſſent hęc magna & nimis eximia. diebus ſunt quindecim cōſummata. In iſtis vero regalibus lapides poſuit. quorū ſimilis erat inſtar mōtis & plantauit diuerſas arbores. fecitq; ortum quod ſuſpenſibile dicebatur: eo q̄ vxor eius poſſeſſionem regiōis proprię videre deſideraret quę nutrita fuerat in locis medię. ¶ Horū itaq; meminit etiā megaſtenis in quarto inditiorum libro. vbi nititur approbare hunc regem fortitudine & actuum magnitudine herculem tranſcendiſſe. dicit eum vaſtaſſe libien ciuitatem & hyberiam. ¶ Sed etiam diocles in ſecundo perſicorum libro meminit huius regis & philoſtratus in indicis & phenicis hyſtoriis dicit quia iſte rex obſcedit tyrum annis tribus & decem mēſibus cum tempore tyro regnaret ioatha bubalias ioath abules. Hoc ergo modo diuerſi ſcriptores huius regis facere memoriā. Poſt mortem vero nabugodonoſor amilmadapacus qui & ibamathadacus filius eius ſuſcepit regnum & hieroſoli

Nabugodonoſor pater regnauit annis viginti & vno.

Megaſtenes hiſtoriographus. Diocles Philoſtratus Reges babilonię.

minatum regem iechoniam qui & ioachim ſoluit a vinculis. eumq; inter amicos neceſſarios habuit.
A & multa ei dona conceſſit:fecitq; in babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidem non ſeruaue
rat ieconie: qui ſe vtiq; cum vxoribus & filius & omni cognatione ſponte tradiderat pro ciuitate ne
ſicut prediximus obſeſſione capta vaſtaretur. moriente vero amilmadapacho poſt annos decem &
octo ſui regni egeſarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis.Eoq; mortuo.ad eius filiū
labadoſarcum peruenit imperium. Quod dum nouem menſibus habuiſſet. eo defuncto tranſiit ad
Balthaſar.qui nabaor nuncupatur.

Bellum mouente ciro perſarū & dario medoq; regibus contra balthaſar ſuperbū deiq; vaſa pro-
phanantē tunc ſibi viſio manus in pariete ſcribētis manifeſtata eſt qui in anguſtia cōſtitutus: voca-
tis ariolis:torquē & tertiam regni partem promittit exponēti. Quod daniel: cū nullus ſciret: manifeſte
quid mane thechel phares ſignificarent declarauit:qui quod promiſſum donatū eſt & non poſt multū
tempus capto balthaſar a ciro perſarū rege deſtructa eſt babilonia. Ca.xiij.

Bellū ciri & da-
rij cōtra baltha
ſar babilonię re
gē ſupbū qui va
ſa dei ad ppha
nosvſus abuſus
eſt.

Promittit rex vi
ſionē exponē-
ti torquē & ter-
tiā regni partē.

Auia cōſolatur
balthaſar danie
lē ſignificās vi-
ſionē poſſe ex-
ponere.

Spiritualia gra-
tis danda.

Factus ē beſtia
Nabugodono-
ſor ſcām hunc
actorē. ſed hoc
reprehendit de
lyra i glo. ſuper
dañ.ca.iiij.vide
ibi.

Balthaſar promiſ
ſa dedit danieli

lc.ſ COntra hunc itaq; regem caſtrametati ſunt cirus perſarum rex & darius medorū.Qui dum
obſiderent eum in babilonia mirabile quoddam prodigiū contigiſſe dinoſcitur.Iacebat nā
q; cenans in domo maxima. & conuiuis regalibus oportuna cum ſuis cōcubinis pariter &
amicis.Placuitq; ei vt de proprio templo vaſa dei deportarent que de hieroſolimis depre
datus nabugodonoſor vſus quidem non fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſuperbia ductus
eſt vt eis vteretur ad pocula.& hoc modo blaſphemaret in deum. ¶Tunc itaq; vidit de muro venie
lc.ſ tem manum:& in pariete quaſdam ſillabas ſcribentem.Qua viſione turbatus conuocauit magos at-
q; chaldeos.& omne genus ſimilium qui inter barbaros ſomnia & huiuſmodi ſigna diſcernere pre-
ualebant. vt ei que fuerant ſcripta manifeſtarent. ¶Cumq; magi nichil penitus inuenire neq; in-
telligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus & multa triſticia propter hanc ſic inopinabilem
cauſam in omnem prouinciam predicari fecit. vt qui litteras illas que per eas ſignificarentur: poſſet
exponere.ei torquem auream veſtemq; daret purpuream ſicut chaldeis regibus mos erat vti.& ter-
tiam partem ſui pariter principatus. Quo facto dum multi magi concurrerent vt propoſitam mu-
nificentiam regis haberent: inuētionem aut ſignificationem litterarum nequaq; inuenire poterant.
¶Dūq; regem videret in anxietate ſua auia cōſtitutum.cepit eum cōfortare ac dicere eo q; eſſet qui
dam de iudeę captiuis ex eorū genere quos deduxerat nabugodonoſor cum hieroſolimā deuaſtaſ-
ſet.cui erat nomen daniel.vir ſapiens & argutus vt poſſit res inuenire difficiles.& que deo ſoli viden
tur note qui etiam nabugodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere quibus regebat ad agnitio-
B nis lumen,adduxerat quod querebat adiſciens vt aduocaret & peteret quatenus de litteris eo narrā-
lc.ſ te agnoſceret quod nullus poterat inuenire ſi triſte aliquod ſignum ſignificaret a deo. ¶Hec audi-
ens balthaſar.daniel ad ſe venire precepit.Cui dum dictum fuiſſet de eo eiuſq; ſapientia:quia ei ſpiri
tus ſanctus ineſſet & ſolus inuenire poſſet que alij neq; mente cōciperent poſcebat: vt ea que ſcripta
fuerāt & que ſignificare poterant indicaret.Quod ſi faceret:purpura veſtiendū & torquē auream cir
ca collum eius dandam eſſe promiſit:inſuper ei partem tertiam regni pro honore ſapientię conferē-
dam & ex eis inſignis videntibus appareret. ¶Quo facto doniel dona quidem eum apud ſe retine-
re dixit ſapiētiam namq; & diuinitatē ſine ſuffragijs ſemper exiſtere & gratis prodeſſe credētibus. ea
vero que ſcripta videbatur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit.dicens hec eius vitę indicare ſubuerſio-
nem:eo q; neq; ex his ex quibus parens eius propter iniurias fuerat caſtigatus ille didicit eſſe pius &
nihil vltra humanam cogitare naturam: quando & nabugodonoſor mutatus in beſtiam: propter ea
que impie geſſerat poſt multas preces ac ſupplicationes miſericordiā potuit promereri & ad huma-
nam redire conuerſationem: ac regna priſtina reparare. Qui propter hec deum ſolum omnē habere
virtutem.& humano generi prouidere:donec aduixit aſſeruit.Tu inquit obliuionem horum habens
multumq; diuinitatem blaſphemans/ in eius vaſis vna cum tuis concubinis tibi miniſtrari feciſti.
lc.ſ Que videns deus & iratus per ea que ſcripta ſunt pronunciauit.qui tibi terminus ſit futurus.Ille ve-
C ro litterę deſignant hec. ¶Mane.quod latina lingua ſignificare poteſt numerū quia vitę tuę inquit
deus tēpus & regni dinumerauerit:& paruum tibi ſupereſſe decreuerit. ¶Techel quidem.hoc ſigni-
ficat pōdus. Apponderans inquit deus tuę vitę tempus.iam illud decliniare pronunciat. ¶Phares.
ſed hoc fragmentum ſignificat.lingua romana.Frangit inquit deus regnum tuum.& medis illud per
lc.ſ ſiſq; diſtribuit. ¶Cumq; daniel hec indicare diciſſet que fuerant in pariete conſcripta balthaſar qui-
dem triſticia qualis poterat pro tante calamitatis ſignificatione prouenire detinuit.non tamen pro-
phetę quaſi malarum rerum in dictu dona que promiſerat denegauit.ſed cuncta conceſſit.cogitans
quia illa quidem pro quibus darentur propria eius & non prophetantis eſſent.Illum vero qui hec ve
re diſcreuerat. virum bonum dicebat ſimul & iuſtum. ¶Igitur non poſt multum tempus & ipſe

Balthasar captus a ciro psarũ rege anno régni decio octauo & babilonia destructa.

captus est & ciuitas ciro persarum rege aduersum eum fortissimę dimicante. Balthasar enim ipse est sub quo capi contigit babiloniam cum regnasset iam decem & octo annis nepos nabugodonosor regis.cui talem terminum fuisse percepimus. D

¶ Daniele propheta a rege honorato et in media inter satrapas principali constituto conta eum alij inuidia agitati mortem machinatur qui (procurantibus emulis)in leonum lacu deuorandus immittitur sed diuinitus preseruatus est inimici eius:precipiente rege:a leonibus statim deuorati sunt. Quibus peremptis rex danielis deum adorauit ipsum solũ omnipotentẽ predicans & danielem pręcelso honore exaltans principem suorum fecit amicorũ. Qui in media mausoleũ pro sepeliendis persarum & medorũ regibus edificauit. Quemq; Iosephus super ceteros prophetas multipliciter exaltat Cumq; visionẽ in susis arietis & hirci habuit eius explanationẽ sapientissime disseruit. Ca.xiiij. Dani ca.5

Daniel ꝓpheta maximo honore habitus est apud dariũ regẽ & ductus in mediam vnus inter tres satrapas cõstitutus.

Arius autẽ astiagis filius qui babilonioꝝ principatũ destruxit cum ciro cognato suo annum habebat sexagesimũ & secundum cum babilon fuisset inuasa qui tamen alio nomine vocabat a grecis.quiq; danielem ꝓphetam sumẽs ad se in medam duxit: & omni eũ honore celebrauit. Erat enim vnus inter tres satrapas quos darius sup trecẽ tos satrapas istituerat.Danielitaq; cũ esset apud dariũ in honore pręcipuo.ita vt qua si ei soli cũcta viderent esse cõmissa.inuidię apud ceteros crimine laborat Mordẽtur enim qui quoslibẽ apud principes pluscq̃ se valere cõspiciunt. Et dum quererẽt occasionẽ & derogationis fomitem videtes eum apud darium esse probabilẽ nullam inueniebãt causam.Nam dum esset super thesauros & omne suffragium oblatum a quocũq; despiceret: cui turpe videbat aliquid etiam ꝓ bonis rebus accipere nullã criminis causam accusatores inuenire faciebat. ¶ Illi vero cum nichil haberent qđ cõtra danielem dicentes regi eũ possent honorare priuare aliũ quesiuere modum quo eũ minorẽ apud gratiam regis ostẽderent.videntes namq; eum tertio in die orantẽ ad deum occasionẽ se inuenisse putauerunt:per quem ꝓderent danielem. Et venientes ad darium nũciauerunt qui satrapis & eius pricipibus placuisset vt triginta diebus populus requiescret quatenus neq; ipsum aliquid neq; deos eorum adiret similiter nec exoraret. Quorum si quis sententiã trãscẽderet in lacum leonũ periturus includeretur. Rex autem eorum nequiciã non intẽdens neq; hęc contra danielem arbitratus facta molimina dicit placere sibi quę ab eis decreta videbantur & eorum sententiam confirmare promisit. Proposuitq; decretum in populo.quod satrapum placita designabant. Et ceteri quidã iusse custodientes ne trãscenderent quę pręcepta videbantur a rege quiescebãt. Danieli vero nulla fuit in istis cura sed vt erat solitus stans deũ cunctis inspicientibus adorabat. Satrapevero occasione sumpta quam contra danielem inuenire querebant mox venerunt ad regem accusantes eum tanq̃ solus daniel p̃cepta trãscenderat.quia dum nullus alter apud eos orare pręsumeret q̃ non quidam ꝓpter impietatem sed propter custodiam fieret pręceptorum:ille cõdemnãs pręcepta ad suum oraret deũ Credentes etenim quia propter magnum fauorem: quo eum darius diligebat etiam illorum decreta contemnens danieli veniam daret. in hoc potius habentes inuidiam magis instabant: & ad nullam mãsuetudinem recedebant:sed eum secundum legem datam in lacum leonum esse proiciẽdum poscebant. ¶ Sperans autem darius quia eum eriperet deus:& nichil a bestijs sustineret aduersum consolabaur eum vt fortiter ferret euentum. Rex itaq; (dum fuisset in lacum missus daniel) signato lapide (qui pro ianuis in eius positus erat ore) discessit.& incenatus totam noctem duxit in somnẽ mestus & pro daniele nimis afflictus. ¶ Die vero facto surgens & aperiens hostium clamauit voce magna daniel requirẽs si sanus esset. Quo respondente regi qui nichil passus fuisset mali iussit eum repente de lacu ꝓtrahi bestiarum. Inimici vero videntes nichil mali pertulisse daniel dicebant regi non eum ꝓuidentia diuina custoditum sed satiatos leones copijs contingere eum noluisse. Ille vero eorum neq; tiam videns iussit leonibus multas carnes apponi. Eisq; satiatis inimicos danielis in lacum pręcepit immitti vt si reuera per satietatẽ ad eos minime leones accederent:hoc aperte cognosceret. Quo facto:& satrapis in lacũ positis dario manifestatũ est quia diuinitas saluauerit danielẽ. Leones eñ nulli eorum penitus pepercerũt.sed omnes pariter discerpserũt quasi rabida fame pleni:& nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia non fuerant ad hoc fame prouocati leones qui vtiq; paulo ante videbantur carniũ abundantia satiati.sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta simul et quia dei volũtate vocabant ad poenam. ¶ Peremptis itaq; hoc nõ danielis inimicis rex darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia laudans deum quem daniel colebat eũq; verum & omnipotentem asserens esse solum:habuit autem etiam daniel in honore pręcelso.principem eum suorum faciens amicorum. ¶ Cum ergo daniel sic esset insignis & clarus eo q̃ religiosus existeret:edificauit in egbathanis alias echbathanis medie mausoleum valde pręclarum & mirabiliter nimis instructũ. Qđ equidẽ manet hactenus:& videntibus creditur nup edificatum ita vt ea die

Malicia iuidoꝝ cõtra danielem occasionẽ mortis machinãtiũ.

Daniel(eũ inuidis accusãtibus) i lacu leonũ mittit mestus rex.

Inimici danielis in lacũ leonũ (pręcipiente rege) statim deuorantur.

qua conſpicitur putetur eſſe conſtructum ſic eius pulchritudo noua videtur & ſolida nullaq; ſenectu
A te tam magni temporis longeuitate confecta:cum edificia eadem quę homines patiantur:& aduetu
ſtatem veniãt & ſua fortitudine longeuitate careant:ac proprij decoris amiſſione marceſcant.Hacte
nus enim ſepeliuntur ibi medorum reges atq; perſarum pariter & parthorum. Et cui hec cura com
mittitur ſacerdos eſt iudeorum:& hoc ſit vſq; ad preſens tempus. Dignum eſt enim de daniele dict.
q maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter & quaſi vno quodam loco ma
xime poſitus omia prophetaſſet:& vitę ſuę tempore apud reges & plebem in honore fuit.& gloriam
& memoriam poſſidens ſempiternam. Oĩes namq; libri quoſcunq; ſcribens dereliquit legũtur ha
beris apud nos:& ex his credimus quia danieli loquebatur deus. Non enim ſolum futura ſicut alij
quoq; prophetę dixit:ſed etiam tempus diffinuit quo hec neceſſe ſit adimpleri.Prophetis nãq; pro
bis mala prędicentibus & propterea a regibus & populo non bene ſuſceptis:daniel bonarũ rerum
propheta fuit apud eos & propter famam rerũ quas prędicebat.fauorem videbatur habere cuncto
rum. Per euẽtum vero cauſarum veracium acquirebat dictorum fidem:& opinionem diuinitatis ha
bebat in populo.Reliquit enim ex his nobis quę conſcripſit.vnde integritas eius prophetię & nulla
2. mutatio poſſit cognoſci. ¶ Ait eñ quia cum eſſet i ſuſis in metropoli perfide cum ſuis ſodalibus exi
uit in campum & repente terremotu facto:relictus ſit ſolus amicis eius per diuerſa diffugiẽtibus con
turbatus in faciem ſuper ambas cecidit manus tum quodã tangente eum & inter hec vt ſurgeret im
perãte quatenus ea quę erant poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret.Dum ſurrexit
oſtẽſum ſibi dixit arietem magnũ multa quidem haber tẽ cornua: nouiſſimum eſſe pręcelſum.dein
de reſpexiſſe quidem ad occidentẽ & vidiſſe hircum exinde ferri per aerem:cõgreſſumq; arieti & eũ
ſecundo cornibus impeditum proſtrauiſſe in terram & vndiq; cõculcaſſe. deinde vidiſſe hyrcum de
fronte cornu maximum produxiſſe:quo fracto:orta ex eo loco cornua quatuor & ad ventos ſingulos
eſſe cõuerſa inter quę aliud paruulũ ortum fuiſſe conſcripſit. Quod dum creſcere dicebat deus qui
hęc monſtrabat expugnaturum fore eius gentem & ciuitatem fortiter eſſe capturum templumq; cõ
3.8 crematurum:& ſacrificia fieri prohibiturum.diebus mille ducentis & ſexaginta ſex ¶ Hęc quidem
in campo qui eſt in ſuſis daniel ſe vidiſſe conſcripſit.& tali modo deum ſibi hanc aperuiſſe viſionem
4.8 expoſuit arietem quidem regnũ perſarum & medorum ſignificare dicẽs. cornua vero eos qui regna
B turi forent. Nouiſſimũ vero cornu ſignificare dicens vltimum regem & hunc diuitijs & gloriam prio
rem eſſe pręcipuum. Hircum autem ſignificare narrabat quia aliquis de grecis regnaturus eſſet: qui
ſecundo congreſſus aduerſus perſam eum bello deuinceret & omnem gloriam eius principatus au
ferret;& maximo cornu quod erat in hyrci fronte primum ſignificaturi regem & ortum quatuor cor
nũ illo cadente quia quatuor partes terre videbantur aſpicere ſucceſſionem vniuicuiuſq; poſt obi
tum primi regis dixit annunciare.& diuiſionem regni inter eos eſſe faciendam dum ille prior nec fili
os nec cognatos habiturus eſſet multiſq; annis in terrarũ orbe eſſe regnaturos:& ex eis quendam ori
ri regem & expugnaturum gentem eius & leges atq; cõuerſationem pariter ablaturum: & templum
deprędaturum.& ſacrificia celebrare tribus annis eſſe prohibiturum. Et hęc vtiq; gens noſtra ſuſti
nuit per antiochũ qui appellatus eſt epiphanes hoc eſt prędarus:ſicut vidit daniel:& ante mu tos cõ
ſcripſit annos.Quę omnia ille/deo ſibi monſtrante/ cõſcribens reliquit. vti legentes & quę iam pro
uenere cõſidera tes credant in honore diuino fuiſſe danielem.Et per hęc quę ſunt ita veriſſima epi
cureos errare cognoſcãt.qui & prouidentiã vite negant: & deum res humanas curare non exiſtimãt
nec a beata incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cunctorũ gubernari iudicant vniuerſa:ſed hũc
mũdum ſine rectore & ſine cura aliqua ferri ſponte cõfirmant.Quę ita ſunt ſine preſule ſicut naues
gubernatoribus deſo'atas ſi ventorũ violentia ſubmergi conſpiciuntur.aut currus ſine agitatore con
ſtingi:ita & mundus ſine prouidẽtię regimine olim potuit deperire quaſſatus ¶ Ego itaq; daniel di
cta reſpiciens valde puto a vera opinione recedere eos qui nullam prouidẽtiam humanarũ rerum di
cunt habere deum. Nõ enim ſi hęc ſponte gererentur ſecũdum illius prophetiam omnia prouenire
conſpiceremus.Ego ſiquidem de his vt inueni & legi ita conſcripſi. Si quis autem vult opinionem
aliam ſequi crimen pro diuerſa ſententia habebit.

Exaltãdus da
niel ſup al os p
phetas multipli
citer.

Viſio danielis
de ariete mag
no habẽte mul
ta cornua & de
hirco.

Expoſitio p̃di
cte viſionis.

Anthiochus e
piphanes peſſi
mus.
Contra epicure
os & eoꝝ erroꝝ

¶ Explicit liber decimus.

¶ Flauij ioſephi de antiquitate incipit liber vndecimus
qui continet tempus annorum ducentorum quinqua
ginta trium.

HISTORIA LIBRORVM ESDRE INCIPIT.

¶ Hebreorum populus a babilonica captiuitate anno septuagesimo per cyrum persarū regem liberatur: qui templi reedificandi & ciuitatis dedit libertatem eisq; in huiusmodi rebus auxilium promisit vastare & vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis epł'amq; ad syrię satrapas pro ipsis hebreis (vt eos iuuarent) direxit: poenamq; crucifixionis impedientibus imposuit. Cap. j.

Liberatio populi hebreor̄ a captiuitate babilonica septuagesimo ān̄o p cyrū psarū regē qui eis libertatē tēplū reedificādi dedit &c.

ANno imperij primo regis persarum cyri. septuagesimo concurrente ex die quo nostrum populum cōtigit ex propriis finibus ad babiloniam migrari: miseratus est captiuitatis deus & illius captiuitatis infœlicium iudeorum & sicut per hieremiā prophetam prędixerat quam ciuitas euerteretur: postq̄ seruierunt nabugodonosor nec potibusq; eius. & hanc sustinuerūt seruitutē per annos fere septuaginta: rursus eos ad propriam restituit terram: & templum reedificare & preterita frui fœlicitate decreuit. Concitans ergo animum cyri: & fecit eum per omnem asyam scribere. Cyrus hęc dicit. Quoniam maximus orbis terrarum deus regem constituit: credo hūc esse quem gens israelitarum adorat. Is enim & meum prędixit nomen per prophetas: & quod templum eius edificaturus essem in hierosolimis in terra iudea. ¶ Hęc autem cognouerat cyrus: legēs librum quem inter suas prędicationes Esayas reliquerat. sic eum in archano prędicauerat dixisse deum Quoniam volo cyrum quem multarū & magnarū gentium regem constitui: mittere populum meum ad ꝓpriam terram. & templum michi recōstruere. Hęc ysaias prędicauerat ante annos centum & quadraginta destructionis templi. ¶ Quem dum legeret cyrus & miraretur nomen dei impetus quidam eum accepit vt munificam impleret scripturam. Conuocans autem clarissimos iudeorum qui babilon habitabant/dixit se cōcedere iudeos ad propriam remeare prouinciam: & ciuitatem hierosolimā & templum dei reconstruere. sed eos scilicet adiuuante. ¶ Tunc scripsit suis ducibus illius terrę vicinis vt aurum conferrent & argentum ad templi renouationē: insuper & ad immolanda pecora. ¶ Hęc cyrus cum israelitis dixisset: egressi duarum tribuum principes iudę ac beniamin. vna cum leuitis & sacerdotibus ad hierosolimam peruenerūt. Multi vero residerunt babilonię: minime passi possessiones suas relinquere. ¶ Quo dum venissent: omnes amici regis adiuuabant eos: & conferebant ad templi reuocationem. alij aurum alij argentum: quidam autem & equos ac iumentorū multitudinem & vota deo reddebant: & constitutas secundum veteram consuetudinem immolatiōes celebrabāt: tanq̄ creatam & antiquā consuetudinem religionis rediuiuā. ¶ Transmisit etiam cyrus vasa dei: quę auferens a templo nabugodonosor: ad babilonem vsq; portauerat. Quę reuehenda tradidit mitridati custodi thesaurorū suorum: precipiens ea dari seruanda abassaro/donec templum reedificaret: perfecto autem ea traderet sacerdotibus & principibus vulgi reponēda in templo. ¶ Direxit autem epistolam cyrus ad syrię satrapas hęc cōtinentem. Rex cyrus sismio alias sismnio & sarabene alias satrabane salutem. Iudeos terram meam inhabitātes qui voluerint ad suam patriam redire permisi & ciuitatem renouare: templumq; dei in hierosolimā rursus edificare. in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi autem & mitridatem pecuniarū mearum custodem. & zorobabel principē iudeorum: vt fundamenta restituant templumq; recondant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta: eorūdem & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & vnum parietem ligneum ex materijs ipsius prouincię. similiter & altare super quod immolent deo. Sumptus vero de meis in his omnibus volo fieri. Transmisi etiam vasa quę de templo rex nabugodonosor abstulerat tradens ea mitridati pecuniarum custodi zorobabel principi iudeorum quatenus ea ad hierosolimā reportent & templo dei restituant: quorū numerus est tantus. Refrigeratoria aurea quinquaginta. argentea quadraginta. situlę aureę quinquaginta. argenteę quingenta. libatoria aurea triginta. paterę aureę triginta. argenteę/duo milia quadringēte. & vasa alia maxima mille. Cōcedo etiam eis honorem quo patiebant parentes eorum. Pręterea pro iumentis & vino & oleo dragmas ducentas & quinq; milia ān̄gentas. & ad similam tritici viginti quinq; milia quingentos artabas quę iubeo pręberi de tributis samarię. Faciantq; ei immolationes in hierosolimis sacerdotes secundum legam mosaycam: & offerentes supplicent deo pro salute regis & generis eius: vt regnum persarum permaneat. ¶ Eos vero qui hęc cōtempserunt vel infirmauerint iubeo crucifigi. substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hęc habuit. ¶ Hi autem qui ex captiuitate ad hierosolimam cōuenerunt fuerunt quadraginta milia & duo: & quadringenti sexaginta.

Cōuocatis iudeor̄ clarissimis cirus dat libertatē reedificādi templum eisq; auxiliū prestare promittit aurum.

Cyrus vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis.

Mitridates thesaurarius cyri. Zorobabel iudeorū princeps

Numerus vasorū templi p cirū restitutorum.

Pœna cōtra impediētes iudeos Clarius numerātur in biblia.

¶ Cuthei (qui samaritę dicti sunt) iudeos a templi reedificatione impedierunt ignorante ciro qui ad bella occupatus exercitum contra massagetas ducēs vita priuatus est cui in regno filius cābises (qui in biblia artaxerses nuncupatur) succesit ad quem (scribentibus samaratinis) templi opus (re-

A ge iubente) nouem annos intermissum est. Capitulum secundum.

he 4. SEd cum mitterent templi fundamenta & nimis circa edificia festinarent: omnes in circuitu gentes presertim cuthei quos a media & persidia terra salmanasar rex assyriorū migrās habitare fecit samariam cum exinde populū israel tulisset. petebant satrapas & eos qui edificit curabant vt impedirent iudeos ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent.

Cuthei qui Samaritani dicuntur impedīūt iudeos a tēpli ędificatione.

le Qui pecuniis corrupti vendiderunt cutheis negligentiam & secordiam ędificationum. ¶ Hęc cyrus

Cyrusi bello moritur.

, ad bella occupatus ignorabat: qui exercitum ducens contra massagetas vita priuatus est. ¶ Cambise autem filio cyri principatum suscipiente: qui in assyria & phenicę & amonitidę & moabitidę ac samaria morabantur epistolam mittunt hęc continentem. Domino serui reū beelthеen alias rathimus omnia accidentia scribens & semeleius alias samsai scriba & curia syrię iudicesq; phenicis. cognoscere te rex oportet iudeos qui a babilone deducti fuerant ad nos rediisse: & ciuitatem rebellam ac maliuolā & fores eius ac muros edificare: templumq; reconstruere. Scito autem his perfectis neq; tributa eos pati reddere neq; obaudire. sed etiam regibus resistere & magis imperare q̄ obsequi festinare. Dum autem edificatur templum & fieri festinatur: optimum nobis visum est rescribere tibi quatenus monimenta parentum tuorum inquiras in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea visum est nobis & hoc vobis certū fore. quod fortasse

Rescriptio cambise maliuoli ad samaritāos qua pręcepit iudeos ipediri a reedificatione ciuitatis & templi.

e nescitur quoniam si ciuitas renouata & muris vndiq; munita fuerit: viātibus iter claudetur ad inferiorem syriam & phenicem. ¶ Postq̄ vero cambises legit hanc epistolam: natura maliuolus existēs moretur: & scripsit hęc dicens. Rex cābises rathimo accidētia scribēti & belle senio & semeleio scribe & reliquis constitutis & habitantibus phenicem & samariā hęc dicit. Legēs missos a vobis apices iussi parentum meorum inquiri volumina & inuenta est ciuitas inimica regibus semper existere: & seditiones ac bella habitatoribus eius mouisse regesq; eorum cognouimus potēter & violenter tributa in-

B ferioris syrię & phenicis exegisse. Igitur pręcipio minime cōcedi iudeos ciuitatem edificare ne plus

Intermissum est opus tēpli & ciuitatis per nouē annos.

ɾ crescat eorum malicia qua semper contra reges vsi sunt. ¶ Cum has littetas legissent rathimus & se

e melius scriba & qui cum eis erant: statim equis deuecti propere ad hierosolymam ducentes secum

, multitudinem aduenerunt. & ciuitatem & templum ędificare iudeos vetabant. Quę quidem opera per annos nouem impedita sunt vsq; ad secundum annum darij regis persarum. Nam cambises sex annis regnauerat. Qui cum subditis ęgyptijs reuerteretur: defunctus est in damasco.

¶ Defuncto cambise darius histaspis a septem sapientibus (qui & domini apud persas nuncupabantur) rex ordinatus ad quem zorobabel hebreorum dux veniēs honorifice receptus est eiusq; corporis fit custos cui & alijs custodibus sui corporis postq̄ prouincialibus principibus: is ęnim centum & viginti septem prouincias inditione habebat magnificam fecerat cenam. quęstiōes proposuit dissoluendas magna promittens illi qui suę interrogationi sapienter responderet prępositis enim quęstionibus prima vtrum fortius sit vinum secunda vtrum rex tertia vtrum mulieres & demum an his omnibus fortior sit veritas primus excellentem vni fortitudinem disputauit secundus regis fortitudinem manifestauit deniq; zorobabel mulierum ostensa fortitudine pręcedentia pręcellere etiam begaci regis exemplo veritatem (quę perpetua est atq; immortalis) fortissimam super omnia declarauit. Capitulum. tertium.

DEfunctо magorum vero iteritum qui defuncto cambise principatum persarum tribus annis tenuerunt hi qui septem domini nuncupātur apud persas filium histaspis darium regē ordinauerunt. Qui dum priuatus esset. deum orauit vt si fieret rex omnia dei vasa quanta babilonię inuenirentur. ad templum hierosolimitanum mittere se promisit. ¶ Cōtigit eodem tempore proficisci zorobabel ducem captiuorum iudeorum ab hierosolymis ad

Defuncto cambise a septē dominis darius rex ordinatur.

Zorobabel iudeorum dux ad dariumveniens honorifice recipitur.

darium qui regi quondam amicus extiterat vnde etiam corporis eius custos cū alijs duobus dignus iudicatus quem sperauerat honore potitus est. Primo vero imperij anno darius summo apparatu cenam exibuit amicis & vernaculis suis: & satrapis persarum & prefectis indię & ethiopię: magistratibusq; centum viginti septem prouinciarum. ¶ Cum autem completus dapibus vnusquisq; ad dormiendum rediisset: rex darius ad cubiculum veniens paucumq; noctis requiescens: & expergefactus quod reliquum noctis restabat insomne protraxit: sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit. promisitq; summo honore fulgendum qui eius interrogationi sapienter & vere respondere potuisset: & vestimenta purpurea indui & in poculis aureis bibere. & super aurum dormire: currusq; frenis aureis ornato vehi: & cydari byssino ac torquę aurea vti: & post seipsum sedere propter sapientiam: affinemq; suum esse vocitandum. Cum hęc igitur dona illis promisisset: primum consuluit vtrum fortius sit vinum secundum vtrum rex tertio vtrum mulieres aut his omnibus magis fortior sit veritas has cum illis proposuisset quęstiones requieuit. Lucescente autem die conuocauit omnes magistra

Verba darij regis expergefacti ad tres custodes corpis quorum Zorobabel vnus erat.

tus & satrapas & prefectos persarum & medorum sedensq; in solio quo solebat vnumquemq; corporis custodem coram omnibus sussit pronunciare quid eis propositis quęstionibus videretur. ¶Tunc primus excellentem vini fortitudinem ostendens ait. Cum fortitudinem vini.conijcio: omnia ipsam hoc modo vicentem inuenio:nam mutat & decipit bibentium mentes & animas.Reges etiam pupillo & infanti similes facit:seruo quoq; ac libero audaciam concitat. Pauperes diuitibus similes parat. Conuertit enim & reformat animas:& calamitatibus compręssas reficit:mestitiam extinguit:alieneq; debitores pecunię ad obliuionem perducit: ita disponens eos vt se omnibus ditiores putent nichilq; vile loquantur:sed memores diuitiarum fœlicibus vtantur vocabulis & reges magistratusq; contemnant.Amicorum quoq; solitam expellit memoriam.Nam scit homines etiam contra amicissimos armare societates dissoluere.Et cum ad sobrietatem per noctem vino relinquente peruenerint excitantur nihilq; penitus de his quę inębrietate commiserunt cogitantes. Hæc ego considerans omnibus fortitudinem vini comperio potiorem:& violenter omnia vincentem. ¶Postq̃ hæc primus quę dicta sunt de fortitudine vini disseruit: secundus dicere cepit de regis fortitudine: ostendens eum superiorem ac potentiorem his quę valida iudicantur.Modum autem approbationis hunc assumpsit & dixit.Dum omnia sub hominum cohercentur potestate qui mare alias maria ac terras cogunt cõpetenter sibi seruire:etiam ipsi homines sub manu regum ac potestate degunt .Qui ergo super tam potens & validum animal dominantur: cur non insuperabiles illi virtute & fortitudine iudicentur. Vnde & bella & pericula subiectis imponentes audiuntur:& eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes.montes quoq; dirui muros ac turres deponi iubentes. Prętereaׄ occidere ac interfici patiuntur. Ne regum pręcepta transcendere videantur.Vincẽtes autem prędam quam ab ipsis abstulerunt bellis.regi reportant.Hi quoq; qui non militant:sed terram colunt arantes cum perlaborauerint & omnem inopiam miseriamq; tollerauerint messem faciẽtes & fructus colligentes tributa regibus offerunt & quod vel dixerint vel iusserint sine dilatione completur.Qui cum omni luxuria vel libidine saturati dormierint:alijs vigilantibus custodiuntur tanq̃ ipso timore victi minime audent dormientem regem relinquere.vel discedere ac sibi prouidere: sed vnum opus hoc existimant necessarium vt permanentes custodiant regem.Cur itaq; videtur rex cunctos fortitudine superare cui tot populi obsecundare pręcipiuntur. ¶Isto quoq; tacente de mulieribus & veritate tertius zorobabel cepit docere dicens.Sic equidem forte vinum. fortis & rex est cui omnes obaudiunt. sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad vitam edidit: & eos qui vites plantauerunt vnde profluit vinum: mulieres creauerunt & aluerunt. Nichil autem est quod non ab his habeamus.Nam & vestes nobis ab his texuntur & domus nostrę per has curantur atq; seruantur:& non possumus a mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum & argẽtum si possidemus & quicquid aliud prędosum fuerit & industria dignum cum viderimus decoram mulierem omnia relinquentes speciem eius obstupescimus & patimur omnia cõcedere quę possidemus:vt de sidera|pulchritudine potiamur.Patres & alitricem terrã sepius & amicos obliuiscimur propter vxores:& animas vna cum ipsis perdere non metuimus.Nonne laborantes & omnem tollerantes miseriam per mare ac terram:cum aliquid per labores acquirimus totum offerentes vxoribus tanq̃ dominis tradimus. ¶Regem quoq; vidi aliquando tãtorum dominum a filia rabezaci alias bezaci mirifici nomine apania alias apenie concubina eius alapis percuti & diadema tollentem capiti eius & sibimet imponentem. & hęc omnia tollerantem.Ridebatq;'cum illa risisset: & cum irata fuisset.mestitia'confusus & blandimẽtis placabat mulierem.rogans eam & se nimis humilians si quando tristem vidisset. ¶Post hęc inuicem respicientibus satrapis & ducibus:item zorobabel disputare de veritate cepit.Euidenter quidem ostendi quantum mulieres fortes existunt debiles tamen & iste simul & rex ad comparationem veritatis apparent. Nam si terra maxima est & celum altum &velox hęc omnia voluntate dei mouentur.verus autem deus & iustus est:& ex eadem causa oportet veritatem fortissimam iudicari.quod nichil contra eam iniquitas valet.Insuper & cetera quę fortia videntur mortalia & citius deficientia probantur. veritas autem & immortalis est & sempiterna.Nobis autem non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat neq; substantiam casibus auferendam:sed iusta & regalia discernit ab his quę iniustã vel iniqua monstrantur.

¶Zorobabel sapientior oĩbus iudicatus maximo apud regẽ habitus est honore qui & a rege reedificãdi tẽpli obtinuit facultatem pręcipiente oĩbus rege auxilium zorobabel prębeãt & omnem impensam in sacra veste qua templo seruiunt principes sacerdotum & alij sacerdotes & instrumẽtis quibus leuitę dño cãtent de suo fieri mandante quo facto zorobabel agens regi gratias redit ad contribules regis pręcepta manifestant quos de babilonia adduxit in hierusalẽ repulsis quibusdã a sacerdotali honore qui alienigenas cõduxerant vxores numeratur redeuntium multitudo.Capitulum quartũ.

Ad primã quęstionem respondet de fortitudie vini.

Forte vinum.

Ad secũdã quęstionem respondet de regis fortitudine.

Ad tertiam quęstionem & quartã zorobabel respondet de mulieris fortitudine primo.

Fortissima mulier.

Exemplum notandum.

Zorobabel de veritatis fortitudine disputat ipsam super oĩa fortissimã ostendens.

Super omnia vincit veritas.

D

3.e ca.

B

3.e ca.

F

3.e ca

3.e ca

Vm ergo terminaſſet zorobabel de veritate ſermonem: laudante multitudine optime eum dixiſſe quoniam veritas fortitudinem immutabilem & non ſeneſcentem ſola poſſidet: imperauit ei rex petere preter promiſſa quod vellet. Nam preſtaturum ſe dixit: eo quod ſapientior & prudentior aliis apparuiſſet. Iuſſitq; etiam ſecum ſedere & affinem vocari. Tunc zorobabel ammonuit cum vt votum quod deuouerat ſi regnum perciperet/adimpleret. votum autem quod promiſerat hoc erat: reedificare hieroſolymam templumq; conſtruere: & vaſa reſtituere que auferens nabugodonoſor ad babiloniam portauerat. Et dixit hanc eſſe eam petitionem quam nunc me iubes poſcere propter quod iudicatus ſum prudens ac ſapiens. ¶ Rex autem in hoc letatus ſurrexit. & eum oſculatus/ toparchis & ſatrapis ſcripſit: precipiēs vt deducerent zorobabel necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi eſſent. Preterea mandauit ſyrie & phenicis magiſtratibus ligna cedrina a libano deciſa hieroſolymam tranſmittere & cum eis recondere ciuitatem. Scripſit etiam liberos eſſe omnes iudeos qui a captiuitate redierant ad terram iudeam. prohibuitq; ſatrapas & curatores ſuos imperare iudeis opera regalia. Super hec precepit & omnem terram quam colere voluiſſent ſine tributis eos poſſidere: iuſſitq; etiam ydumeos & ſamaritas & eos qui humilem ſyriā habitabant: reddere cunctos iudeorum quos tenebant. inſuper ad templi edificationem quinquagi̇nta talenta dari mandauit. ſacrificare quoq; eos legitimas immolationes permiſit. ¶ Omnem autem impenſam & ſacram veſtem qua ſeruiunt templo principes ſacerdotum & reliqui ſacerdotes & leuite inſtrumenta quibus domino cantent de ſuo fieri precepit. Cuſtodibus quoq; ciuitatis & templi ingens terra terre: per ſingulos annos & pecunias conſtitutas ad neceſſaria vite/ dare decreuit. Tranſmiſit etiam vaſa: & omnia que cyrus ante ipſum de iudeorum reſtitutione facere voluit: eadem Darius definiuit impleri. ¶ His omnibus a rege donatis Zorobabel exiens de regia domo reſpexit ſurſum ad celum: & cepit gratias agere ſapientie per quam victoriam (dario preſente) perceperat dicēs Nequaq̄ his dignus fuiſſem niſi te domino propicio. Ita deo gratias agens de preſentibus: petebat vt ei i futuris adiutor exiſteret. Peruenit autem ad babiloniam: & contribulibus ſuis regis mandata perfecit. Audientes illi. deo gratias referebant. qui eos patrie ſue reſtituebat. Ad potum conuiuiaq; conuerſi per ſeptem dies ſumma leticia fruebantur ad reſtaurationem generationemq; patrie feſtum gratulationem celebrant. ¶ Poſtea omnes principes tribuum ad hieroſolimam profecturi cum vxoribus & filijs ac ſubiugalibus elegerunt homines darij quos cum eis rex vſq; ad hieroſolimam deſtinauit. & cum letitia & iocunditate cum cantibus tybijſq; ac ſonantibus cymbalis ibant. Precedebat autem eos & reliqua multitudo iudeorum cum ludis. At illi ad hieroſolymam cōſcendebant ab vna quaq; patrum tribuum certus numerus exiſtens. ¶ Sed mihi viſum eſt minime nomine patrum recēſere. ne legentium animos a rerum conſequentia ſuſpendens: obſcuram illis facerem narrationem. ¶ Septem vero cantores. & cantatrices ducente quadraginta ſeptem. ¶ Cameli vero quadringenti triginta. ¶ Summa vero multitudinis euntium qui circa duodecimum annū etatis habebant ex tribu iuda & beniamin fuerunt quater mille milia. & ſecenta viginti octo milia. ¶ Leuitę autē quatuor milia ſeptuaginta: mulierum autem infantiumq; commixtim corpora fuerunt quadraginta milia ſeptingenta quadraginta duo. Preter hos vero leuitę cantores fuerunt centum viginti octo ianitores centum decem ſerui templi trecenti noningenti duo: Inſuper & alij ſecenti quinquaginta duo dicentes ſe quidem iſraelitas: nullomodo tamen valentes ſuum oſtendere genus. ¶ Repulſi ſunt vero qui dignā ſacerdotali honore qui vxores ſibi copulauerant. Hi nec ſuum genus dicere prevalebant. nec in generatione leuitarum vel ſacerdotum inuenti ſunt: qui fuerūt quaſi quingēti vigintiquinq;. ¶ Mā dipotum vero multitudo ſequebatur eos qui ad ciuitatem hieroſolymorum pergebāt: numero ſeptē milia trecenti triginta quinq;. Subiugalia quinq; milia quingenti viginti quinq;. ¶ Dux vero dinumerate multitudinis zorobabel fuit filius ſalatiel ex filijs dauid genitus de tribu iuda: & ieſus filius iozadech princeps ſacerdotum necnon & mardocheus & hiſreberus. alias hiſrebeus quia populo fuerant principes conſtituti: & contulerunt auri quidem mnas centum. argenti autem quinq; milia. ſacerdotes quoq; & leuitę parſq; totius populi iudeorum quanta in babilone fuit. ita ad hieroſolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit. Reliqua vero multitudo ad ſuas patrias diſceſſit.

¶ Septimo egreſſionis a babilonia menſe (edificato altare vbi templum prius fuerat/ conuocato q; populo) tabernaculorum feſtum celebratur vicinis gentibus ipſis hebreis inuiſis vbi oblationes & vota reddentes templi fundamenta poſuerunt quo perfecto ſacerdotes & leuitę ſolemnibus ornati habitibus deum laudabant triſtes tamen quia nouum a veteri longe in magnificentia differebat plorabēt. vicebantq; tubarum ſonos & populi letitiam ſacerdotem lamentationes ad quos (audito tubarum clangore) ſamaritani venientes reedificare templum cum vna cū iudeis zorobabel & ieſum petierunt & in communi petierunt laborare.

Capitulum quintum.

Zorobabel ſapientior omnibus iudicatus maximo habitus ēhonore apud regē & obtinuit a rege facultatem re edificandi templū & ciuitatem.

Liberalitas darij in templi ornamētis & ſeruitorum templi.

Solēnitatem celebrāt per ſeptē dies.

Cātorū nūerus. Camelorum.

Repulſi quidam a ſacerdotali honore quia alienigenas: ſibi copulauerant.

Ieſus ſacerdotū princeps mardocheus.

Septimo mense egressionis a babilone ędificato altari vbi prius fuerat templum conuocatoq; populo celebrabaſ festū tabernaculorum vicinis gētis hebręis iuſtis ¶Fundamenta templi.

CVmq; ſeptimus veniſſet menſis ex quo de babilone egreſſi ſunt mittens ieſus princeps ſacerdotum & zorobabel iudex. cunctos ex prouincia in hieroſolymis congregauit. Quibus ſine dilatione conſtruxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat: & legitimas ſuper ipſum hoſtias obtulerunt ſecundum legem moyſi. Dumq; hęc facerent gentes offendebantur vicinę quę eis odioſe erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum: quemadmodum legiſlator moyſes pręceperat. ¶Prętera & oblationes. & quod dicunt hendeelchiſmus & hoſtias ſabbatorum & omnium ſanctorum dierum ſanctificabāt: vota reddētes a primo die ſeptimi męſis. ¶Ceperunt etiam renouare templum multas pręſtantes pecunias lapidum ceſoribus & edificatoribus: inſuper & alimenta operantibus miniſtrabant. Sydonijs vero leue ac ſuaue videbatur a libano ligna cedrina deponere: quę ligantes in modum ratium ad portum ioppe tranſferebant. Nam ſicut ante pręceperat cyrus ſed tunc iubente dario fiebat. Quę ſecundo anno profectionis iudeorum ad hieroſolymam menſe ſecundo vecta ſunt. cum & templi renouatio vrgeretur & fundamentis reſtitutis. ſuperedificaretur a primo die ſequentis menſis anni ſecundi. ¶Operibus vero prępoſuerunt leuitas viceſimum iam etatis annum agentes & ieſum & filios & fratres eius: & obdoidum alias obdoiſum fratrem iude & aminadab & filios eius. Itaq; templum omni ſtudio fabricantibus eis qui edificationem curabant: propere conſummatio quam ſperabant euenit. ¶Profecto autem templo ſacerdotes cum tubis ornati habitu ſolemni. & leuitę & filij aſaph ſurgentes deum laudabant laudibus quas dauid eis primus oſtenderat. Cumq; ſacerdotes & leuitę & ſeniores prouinciarum. vetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum & nouum viderent per inopiam non ita conſtructum arbitrati quantum: a preterita fœlicitate minores exiſterent: triſtes a dolore ſe tenere minime valentes: ad lachrimas lamentationeſq; proruperunt. Populus vero pręſentia diligebat & de templi edificatione letabatur. nullam prioris memoriam faciens: nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant vero tubarum ſonos & populi letitiam. ſacerdotum & ſeniorum lamentationes. eo quod videbatur minor templi conſtructio inſtituiſſe. ¶Cumq; clangores tubarum audiſſent ſamaritę: odium erga tribum iude & Beniamin habentes concurrunt. cauſam tube volentes agnoſcere. Videnteſq; quo iudei a babilone redeuntes templum edificaſſent: petierunt zorobabel & ieſum & principes tribuum vt & ipſi quoq; permitterentvna cum eis templum renouare: & in communi laborare. Namnon colimus dicebant minus ab illis deum quoniam & religionis cupidi ex illo tępore ſumus: ex quo nos hic ſalmanaſar rex aſſyrius a cuthia & media migrauit. Poſtq̄ hęc ſunt locuti: zorobabel & ieſus princeps ſacerdotum & duces tribuum iſrael reſponderunt quidem impoſſibile eſſe eos communicare: quoniam ipſis eſſet permiſſa templi innouatio: prius quidem a cyro nunc autem a dario: adorare vero ſi vellent licere. & hoc ſolum illis eſſe commune & omnibus hominibus: veniētes in templum adorare deū Poſtq̄ vero hęc audierunt cuthei nam hac appellatione ſamaritę vocantur indignati perſuaſerunt gentes ſyrię petere ſuos ſatrapas eodemmodo quo prius ſub ciro & cambiſe. vt cum ipſis templi renouationem fieri prohiberent & feſtinantibus iudeis moram afferrent ac tarditatem.

Samaritanis odium contra iudeos habētes audito tubarum ſono petierunt vt vna cū illis templū renouarent.

¶Interrogātibus ſyrię & phenicę principibus quis eis tēplū ſic edificare cōceſſiſſet zorobabel prudentiſſime reſpōdit neq; a tēpli cōſtructione aggeo & zachari aiatibus iudei ceſſauerūt quos ſamaritani apud regē accuſauerūt ſed antiquorū regiſtra iubente rege inueſtigātur quibus cōceſſa iudeis per cirū inuēta reedificādi tēpli facultate rex ſiſinnio & principibus ſyrię ciri decretū cōfirmās reſcripſit ne impediātur a tēpli cōſtructione quo ſeptē annis cōſtructo eius dedicatio celebratur & feſtū azimorū accuſauerūt iudei ſamaritas ꝓpter mala quę ab eis ſūt ꝓpeſſi. quo audito rex reſcribit zorobabel. C. vi

Interrogatio principis ſirię &c. de deſtructōe tēpli Reſponſio zorobabel prudentiſſima.

DEr idem tempus aſcenderunt ad hieroſolimam ſiſinnius ſyrię ac phenicę profectus & ſarobazanes cū aliſs: & interrogabant iudeorum magiſtratus qui eis conceſſiſſet templum ſic edificare vt magis caſtrum videretur eſſe q̄ templum: vel cur porticus & ciuitatem tāmunito circūdediſſent muro. Zorobabel autem & princeps ſacerdotū ieſus: ſeruos ſe quidem eſſe maximi dei dixerūt. hoc vero templum ipſi deo quondā a rege ſuo fideliſſimo. & qui oēs virtute vicerat fuiſſe conſtructum: multiſq; temporibus permanſiſſe. ¶Sed cum ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſent: nabugodonoſor rex chaldeorū ex babilonia ſua potentia ſuperans ciuitatem euertit. templumq; depopulatus incendit: & populum captiuum ad babiloniam migrauit. Cyrus autem qui poſt ipſum perſarum & babilonię rexit imperium ſcripſit vt tēplum reedificaretur & omnia quę exinde nabugodonoſor extulit ornamēta & vaſa zorobabelo & mitridati cuſtodi pecuniarum tradidit: prępiens & hęc iterum ad hieroſolimā reportarent & in proprio renouato reſtituerent tēplo hoc enim mādauerat feſtinanter fieri. Ideoq; ſabaſirum aſcendere iuſſit ad hieroſolymā vt operi faciendo omnimodis immineret. Qui poſtq̄ a ciro litteras accepit veniens ſtudioſe fundamenta depoſuit. Et ex illo tempore hactenus hæc conſtruxit ſed propter malorum inuidiam imper

A sectum adhuc remanſit Igitur ſi vultis ac probatis ſcribite dario vt inquirat imperatorum monimentis:& inueniat nos nihil penitus fuiſſe mentitos. ¶ Hęc dicente zorobabel & principe ſacerdotum ſiſinnio & qui cum eo erant edificationem vetandam iudicauerũt:donec regi dario ſuggererent. Statim vero ei propter hęc ſcripſerunt. ¶ Tunc iudei timentes & exteriti ne aliud q̃ iuſſerat prius regi
idre 5. videretur de templi conſtructione: fiduciam a duobus prophetis qui per idem tempus erant apud
idre 6. eos aggeo & zacharia acceperunt dicentibus nihil penitus a perſis durum eſſe metuendum: cum diſpoſitum templum prędixerint imouari. Qui cum credidiſſent prophetice ſententie: edificationem curabant nullum prętermittentes diem. ¶ Dario vero ſcribentibus ſamaritis & accuſantibus per epiſtolam iudeos quia ciuitatem munirent & templum caſtello magis ſimile quam templo conſtruerẽt: & dicentibus non ea quę fiunt ei prodeſſe:inſuper epiſtola oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri vetuiſſet.cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam. Hieroſolymis reſtitutis: cum litteras a ſiſinnio & qui cum eo erant directas legiſſet iuſſit in monimẽtis regalibus de his inquiri:& inuentus eſt in echbatanis alias echathanis cõſtructa turre in regione medię codex in quo hęc ſcripta leguntur imperij anno rex cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouare & exaltare:cuius altitudo eſſent cubitorum ſexaginta latitudo eorumdem ex tribus parietibus lapideis lapide polito & ligneum parietem vnum ex materijs ipſius regionis. Sumptus autem a rege fieri diſpoſuit:& vaſa quę
idre 5. abſtulit nabugodonoſor & ad babiloniam portauit/reddi hieroſolymitis. Quorum curam ſub aſario ſyrie & phenicis prefecto & magiſtratibus & collegis eius iniungebatur. vt ipſi quidem a locis illis recederent:ſeruis vero dei iudeis & magiſtratibus eorum templum edificare permitterent. Iuſſit quoq; vt adiuuarent eos ad opera:& ex tributis prouincię quam curabant darent iudeis immolationis cauſa tauros & arietes & agnos & hedos & ſimilam oleumq; & vinum:& alia quęcunq; peterent ſa-
B cerdotes:vt orarent pro ſalute regis atq; perſarum. Eos vero qui mandata cõtemnerent crucifigi prę-
idre 6. cepit & eorum ſubſtantias regie domui deputari. Depręcatuſq; eſt orationibus deum ſi quis auderet
idre edificationem templi vetare hunc talem percuti:eumq; a ſua iniquitate ſuſpendi. ¶ Hęc inueniens
, in commentarijs cyri darius: reſcripſit ſiſinnio & collegis eius dicẽs. Rex darius ſiſinnio equitum prę-
fecto & ſarabazeno & collegis eorum ſalutem. Exemplum epiſtole quam in monimentis inuenimus tranſmiſi:& iubeo omnia fieri quę in ea continentur. valete. Igitur ſiſinnius & qui cũ eo erant per epiſtolam regis cognoſcentes voluntatem de reliquo competentia faciebant:& inſtabãt ſacris operibus
idre adiuuãtes ſeniores & magiſtratus iudeorum. ¶ Et procedebat ſummo ſtudio templi cõſtructio. prę-
7, dicantibus aggeo & zacharia ſecundum mandata dei. Et cum voluntate cyri & darij regum edificatum eſt ſeptem annis. Nono autem imperij anno darij viceſimotertio die mẽſis duodecimi quem hebręi vocant adar macedones diſtrum ſeniores & magiſtratus iudeorum ſacerdotes & leuitę & reliqua iſraelitarum multitudo poſt captiuitatem pro renouatione veterum bonorũ & dedicatione obtulerunt hoſtias thauros centum:& arietes ducentos annos quadringentos:& hircos duodecim pro
idre duodecim tribubus/nam tante ſunt tribus iſrael pro ſuis vnaquęq; peccatis. ¶ Sacerdotes vero & le-
5, uitę ſecundum legem ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerunt iudei templi
idre porticus in circuitu interioris ſacrari. ¶ Veniente autem die feſto azimorum primo menſe quem ma-
7, cedones xanthicum nos autem niſan nominamus:omnis populus ab agris in ciuitatem cõfluxit:dieſq; feſtos ſanctificati cum ſuis vxoribus & filijs ſecundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod paſcha dicitur quartadecima die eiuſdem menſis immolauerunt:& per ſeptem dies nullis abſtinuere delitijs. Holocauſtum etiam offerentes deo ſacrificabant agẽtes ei gratias quod iterum
C terę patrię ſuę legibuſq; eos reſtituiſſet.mentemq; regis perſarum propitiam eis prębere dignatus eſſet. Quibus rebus ammoniti:deo nimis munifice & locupletabiliter immolabãt. ¶ Habitabãt autem in hieroſolymis:& optima alias optimatum gubernatione regebantur. Nam ſacerdotes tractabãt eorum negotia vſq;quo regnare contigit nepotes aſamonei. Nam ante captiuitatem & tranſmigrationẽ a ſaul & a dauid qui primi imperium gentis iudaicę ſuſceperãt alia illis erat forma reipublicę per quingentos triginta duos annos menſes ſex dies decem. Ante hos autem reges. pręſules eos regebãt qui appellabantur iudices & monarchę:& hac republica vſi ſunt annis plus quingẽtis. poſt mortem moyſi & ducis ieſu. Hęc quidem reductis a captiuitate iudeis temporibus cyri & darij omnia contigerũt. ¶ Samaritę vero inuidi vel moleſti aduerſum eos erecti multa in iudeos operati ſunt diuitijs confidentes & cognatione perſarum:quoniam ex his fuerant progreſſi. Nam quanta iubebantur a rege immolationis cauſa de vectigalibus pręberi nullatenus dare volebant:& prefectos equitum fauentes ſibimet in hoc & cooperantes habebant aliaq; multa quibus nocere iudeis per ſe aut per alios potuiſſent non eos pigebat efficere. ¶ Placuit igitur hieroſolymis mittere legationem ad regem darũ:quo accuſarent ſamaritas. ¶ Legatus itaq; miſſus eſt zorobabel.& alij quatuor de magiſtratibus. Cũ vero

Iudei cõſtructionem templi aggeo & zacharia ꝓphetis animãtibus non ceſſarunt.

Iubente dario rege regiſtra antiquorum quęruntur & inuenitur cõceſſa iudeis p cirũ facultas reedificandi tẽplũ

Reſcriptio darij ad ſiſinnium cõfirmantis decretum cirí.

Septẽ annis edificatum templũ ſecundum.

Ianitores templi

Feſtum azimorum celebratur.

¶ Paſcha ſacrificium.

Regimen iudeorum per ſacerdotes.

Samaritę iudeis inuidi multa in eos mala operati ſunt.

crimina & causas quas contra samaritas ferebant a legatis rex cognouisset: dedit eis epistolam reportandam ad equitum prefectos & curiam samarię quę huiusmodi erant scripta. Rex darius tangane & sambane prefectis equitum & sadrace & velueni samaritis & reliquis conseruis eorū in samaria constitutis. Zorobabel & ananias & mardocheus legati iudeorum vos accusant tanq̄ molestos & impedientes templi constructionem & nullatenus velle prestare ad hostias (quos vobis precipimus) sumptus. volo igitur vt legētes presentem epistolam prębeatis his ex regalibus thesauris & tributis samarię oia quę illis ad immolationem sunt vtilia quemadmodum vobis sacerdotes indixerint: vt non pretermittant diuinis sacrificijs & pro me & pro persis supplicare deo. Epistola quidem hęc cōtinebat. D

Audita samaritarum per iudeos accusatiōe rescribit darius.

¶ Defuncto dario rege Xerxes virtutibus ornatus filius successit ei regno a quo esdras legis doctor verus dilectus commendaticiam epistolam obtinuit & a babilonia ad hierusalem ascendēs multos secum adduxit cui regis habens fauorem ab omnibus amatus ieiunium indixit trium dierum & hostias deo obtulit accusatisq; apud eum sacerdotibus (qui transgressi patrias leges alienigenas vxores duxerunt) fleuit & transgressiones culpans alienigenas abijcere precepit leges quoq; rogatus populo ab ortu vsq; ad mediam diem legit & flentes populos redire ad propria & a lachrimis fussit cessare.

Capitulum septimum.

Defuncto dario rege eius filius xerxes in regno succesit bonus iudeis.

DArio autem defuncto: filius eius xerxes regnum suscipiens. voluntatis paternę colendi & honorandi deum heres apparuit. Omnia namq; faciebat quę religionis erant patremq; secutus: & iudeis liberaliter vtebatur. ¶ Per illud tempus princeps fuit sacerdotum filius hiesu nomine ioachim. Erat autem & in babilone vir iustus & gloria magna potitus apud multitudinem primus populi sacerdos nomine esdras. Qui cū legum moyseos integram haberet experientiam xerxi regis amicus est factus. ad hierosolymam autem ascendere deliberans & deducere secum quosdam a babilone iudeos a rege poposcit epistolam sibi ad satrapas syrię dari: per quam notitię eorum quis esset intimaretur. rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes esdrę sacerdoti & lectori legis dei salutem. Opus esse meę clementię putans apud eos qui volunt ex iudea gente vel sacerdotes vel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymam precipio si desiderant vt eant quemadmodum & mihi & septem consiliarijs meis visum est. Quatenus visitent iudeam secundum ritus legum dei: & portent dona deo israel quę deouit ego & amici mei: aurum etiam & argentum quantum inuentum fuerit in terra babilonię deo dicatum hoc omne ad hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei necnon & quodcunq; volueris vel ex auro & argento construere liceat tibi cum tuis fratribus facere. vasa etiam sacra quę tibi tradita sunt dispone: & quicquid mente cogitaueris vt fiat impēdia in his iussimus vt ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarum syrię & phenicę vt diligentiam habeant circa ea quę per esdram sacerdotem vel lectorem legum dei mandata noscūtur. Igitur de me nequaq̄ aut de nepotibus meis iram deus assumat. omnino precipio vsq; tritici modios centum deo secundum legem dari a vobis vt sacerdotibus leuitis ac sacris cantoribus. & ianitoribus. sacrisq; seruis & templi scribis nullomodo aut tributa imponatis. aut aliquid captiosum aut onerosum. Sed etiam tu esdras secundum dei sapientiam censores ordina qui omni syrię & phenicę tuā legem scientibus iudicent. eamq; discendam ignorātibus trade. Et si quis ex gente tua dei sui legem vel imperatoris transgressus fuerit puniatur: & non tanq̄ ignorans videatur transgredi: sed cognoscens audacter negligere comprobetur. Ergo huiusmodi contemptores aut morte aut pecunijs condemnentur vale. ¶ Tunc esdras hanc epistolam accipiens letatus deum adorare cepit: & regis beniuolentię ipsum confitebatur auctorem ideoq; omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legeris autem epistolam iudeis babilonię constitutis eam quidem signauit: exemplum autem eius ad omnes israelitas mediam inhabitantes transmisit. ¶ Hi vero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere probatur: omnes eum dilexerūt. Multi quidem facultates suas ad babiloniam deportantes venerunt cupientes ad hierosolymam descendere. Totus autem populus israel in illa prouincia permansit. Ideoq; due tantum tribus consistunt per asyam & europā obsequentes romanis: decem autem tribus hactenus trans eufratem commorari probatur: quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendi. ¶ Venerunt etiam sacerdotes ad esdram & leuitę & ianitores: cantatoresq; ac serui sacri. Quos congregans de captiuitate trans eufratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit vt deo vota pro salute persoluerent ne quid in via paterentur aduersum aut per hostes aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentem. Nam esdras regi prędicens quod deus eos perduceret iam non petit qui eos precederent equites. Et postq̄ vota perfecerunt ab eufrate surgentes die duodecima primi mensis septimo imperij anno xerxis ad hie-

Epłe exēplum.

Auctoritas a rege collata esdrę.

Esdras regis habēs fauorem ab oibus amabatur

Esdras ieiuniu; trium dierum indixit.

A rosolymam peruenerunt quinto mense eiusdem anni. Et illico esdras custodibus pecuniarum de sacerdotali genere existentibus restitutę sacras pecunias argenti talenta secenta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum. vasa aurea talentorum viginti: & vasa era auro meliora habentia pondo talenta duodecim. Hęc namq; rex & consiliarij eius: & omnes israelitę babiloniam habitantes dona uerunt. ¶ Cumq; esdras eas tradidisset sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias. holocaustum tauros tredecim pro communi vero populi salute arietes noningentos agnos octogintaduos. hedos pro purgatione delictorum duodecim. Regis quoq; dispensatoribus ac prefectis omnibus syrię & pheniçe regias litteras obtulit qui denunciationem eius agere compellebantur: gentemq; honorant & ad omne opus bonum cum eis elaborabant. ¶ Hęc igitur quemadmodum & ipse esdras deliberauerat processerunt: deo eum vt arbitror dignum in his quę voluit iudicante propter iusticiam ac benignitatem eius quem pauco tempore transeuntem aliqui adierunt accusantes. quidam sacerdotum & leuitarum transgressi sunt patrias leges vxores alienigenas ducētes: & genus sacerdotale confundentes. Petebantq; vt legibus subueniret: ne communis super omnes veniēs ira: calamitatibus iterum eos involueret. Quę cum audisset mox prę merore vestem dirupit: & caput barbamq; contumeliose dilacerans sese prostrauit in terram quod tale facinus primates populi commisissent: existimans quia si prę ciperet eis vxores cum earum filijs deserere. nemo eorū obediret: & ideo permanebat in terra iacens Concurrebant autem omnes meliores ad eum: & dolorum eius in his quę facta sunt participes erāt. ¶ Cum autem esdras a terra surrexisset & manus ad celum tetendisset dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta veniam suscipere. qui etiam de sua memoria parentum nostrorum iniquitates remisisset. Rogabat vero deum qui semen aliquod & reliquias ab illa eorū calamitate vel captiuitate seruauerat & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum impendere eis misericordiam preparabat: vt veniam solita pietate concederet se vero morte quidem digna commisisse/bonitatis autem dei esse hos tales a tormentis eripi. ¶ Qui postq̄ orando conticuit cunctis lugentibus qui cū vxoribus & filijs ad eum cōuenerant quidā achanonius noie primus hierosolymitanus accedēs ad eū dicebat ipsos quidē peccasse cohabitantes cū alienigenis vxoribus. persuadebatq; eis oēs iurare quatenus suas vxores cū earū filijs amouerent. & hos punirent qui legi obedire contemnerent. ¶ Flexus igitur esdras fecit principes tribuum & sacerdotum & leuitarum & israelitarum iurare: quod vxores suas & filios secundum achanonij consilium incunctanter abiscerēt. Suscipiens vero sacramenta statim egressus e templo ingressus est habitaculū iohannis filij eliasib alias eliab & nihil penitus illo die propter merorem comedens ibidem cōmoratus est. Facta autē predicatione iubet omnes qui ex captiuitate redierant ad hierosolymam colligi & hos qui non ante biduum aut tres dies occurrissent alienari a multitudine: & substantias eorum auferri decernens secundum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin in viceſimo die noni mensis secundum qui hebręos sileos secundum macedones appellcosvocatur. Cumq; in superiori loco templi consedissent prędentibus senioribus & propter genus vehementer afflictis surgens esdras criminabatur illos qui prēter legis consuetudines alienigenas duxillēt vxores. Nūc ergo facturos eos rem deo gratam & sibi vtilem dicebat: si vxores eijcerentur. Cūq; omnes id se perfecturos clamarent sed abundantem esse multitudinem tempusq; hyemale & hoc opus non vnius aut duorum esse diei: oportere dicebant vt duces & alij qui non cum alienigenis habitabant vxoribus tempus acciperēt dilationis. & seniores cohabitantem cum alienigenis multitudinem visitarent. ¶ Cū hęc decreuissent: ceperunt querere a primo die mēsis decimi eos qui cum alienigenis habitabant vsq; ad primū diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus pricipis sacerdotū ieshu & fratrū eius sacerdotum & leuitarum ac israelitarum qui vxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum suarum prędentes eas illico refutarent. Quo facto hostias placantes deum immolatis arietibus obtulerunt. Quorum nomina minime visum est nobis dicere necessarium. ¶ Igitur prędictum nuptiarum peccatum sic esdras purgauit. vt de cetero hęc consuetudo non permaneret. Septimo vero mense cenophegiam celebrantes & toto tunc populo congregato. ascendentes ad superiora templi super oriētalem portam esdram rogabant vt leges eis moysaycas legeret. Qui stās in medio populi: a solis ortu legit vsq; ad mediam diem. Et cum audissent recensitas leges iusticiam quidem ad presens & in posterum docebantur de prēteritis autem: gemebant. lachrimasq; fundebant. Et recordati sunt si legem custodissent: nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. ¶ Cumq; videret esdras sic eos afflictos: precepit eos ad sua discedere & a lachrimis abstinere propter festos dies in quibus minime liceret affligi. Hortabaturq; magis ad epulationes conuerti. & facere quę sunt grata & cōuenientia celebrationi presenti penitentiam vero & mestitiam de prioribus peccatis habendam & obseruandum nequid in posterum eis simile proueniret. Postq̄ vero eos esdras hortatus est ceperunt habere leticiam. Cumq; hoc per

Esdras hostias obtulit deo.

Accusantur alij qui sacerdotum & leuitarum esdrę q̄ transgressi sunt patrias leges qui sacerdotale genus confundentes alienigenas duxerant vxores.

Flente omni populo achanonius (qui in biblia sechemas dicit) cognoscens peccatum se & suos peccasse confitetur & vxores amouere.

¶ Esdras legu; trāsgressores criminatur & alienigenas abijcere monet. Eijciunt alienigenas vxores.

Rogatus esdras leges mosaycas populo legit ab ortu vsq; ad mediam diem.

Mors esdrę.

dies octo in suis tabernaculis egissent:ad propria discesserũt.laudantes deum pro emendatione communium peccatorum: esdreq; gratias referebant.Quem contigit post gloriam quem apud deum habuerat in senectute veneranda finire vitam: & in hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate.

¶HISTORIA LIBRI Neemie incipit qui in biblia secundus Esdre dicitur.

¶Neemias iudeus captiuus xerxis regis pincerna(audita hierosolymorum propter defectum murorum desolatione)similes ad deum pro populo orationem fudit. Quem tristem rex prospiciens tristitię causam inquirit quo patrię desolationem & murorum ciuitatis ruinam fiens causam esse dicente statim rex reedificandi muros facultatem & ad satrapas syrię commendatitias litteras condonauit qui a babilonia hierusalem cum multis contribulibus veniens populum manifestata prius facultate sibi a rege obtenta ad vrbis reedificandos muros animatus est. quo audito ammonitę moabitę & samaritę impedire volentes insidias moliebantur volentes etiam neemiam occidere sed constantes iudei vna manu gladium tenentes alia autem edificantes opus duodecim annis peregerunt quibus completis neemias & populus deo sacrificauerunt muris itaq; restauratis munificẽtissimus neemias defunctus est.

Neemias iudeus captiuus xerxis pincerna (audita hiero.desolatione propter defectum murorum) fleuit & ad deu; orationẽ pro populo fudit.

Capitulum.vlij.

IN idem tẽpus & ioachim defuncto principe sacerdotũ: filius eius eliasib in principatũ sacerdotalem successit.Quidam autem ex captiuis iudeis xerxis pincerna noie neemias occurrens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum fusis ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus & audiens eos adinuicem hebraicę loquẽtes consulebat vnde essent profecti.Illis autem respondentibus se a iudea venisse:rursus interrogabat qualiter se haberet eorũ multitudo & metropolis hierosolyma.Cumq; dixissent male habere ciuitatem & depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis & die tota percurrere deuastantes prouinciam & nocte tanta mala conficere & multos a prouincia vel ab ipsis hierosolymis captiuos adducere.vt omnes vię singulis diebus plene inuenirentur cadaueribus occisorum:tunc neemias pro suorum calamitate fleuit. Et attendens ad celum dixit.Domine vsq;quo despicis quę nostra patitur generatio.Sicra pina vel spolia sumus omnibus effectis.Remoranti autẽ eo in porta & hęc deflenti:quidam nuncauit iam regem accumbere pręparatum.Qui statim sicut erat illotus:ad ministerium poculi regis festinauit.vt vero rex cenauit:suauitateplenus ad iuuenem respexit mestum:& querebat cur tristis esset. Tunc ille deum depręcatus vt gratiam ei quandã postulanti pręstaret: quomodo inquit possum tibi rex non talis non apparere neq; animo non dolere dum audierim patrię meę hierosolymorum i qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentũ muros in terra iacentes & portas eius incẽsas.Sed pręsta mihi proficiscenti muros restituere:partemq; tẽpli cadentem denuo reconstruere.Tũc rex annuit dare se donationem ei quancumq; supplicasset.& ad satrapas litteras deportãdas quatenus eũ honorarent.& omnia quę opus haberet ei pręberent.dicens repelle tristitiam & de reliquo gaudens. nobis ministra.Igitur neemias deum adorans & regi gratias agens: mestitiam vultus confussionemq; suam pollicitationis hylaritate mutauit.¶Postero autem die conuocans eum prębuit assyrie alias syrię & phenicis & samarie pręfecto addo epistolam deferẽdam.in qua de honore iuuenis & de impedimentis edificationis mandauerat exhibendis.¶Veniens ergo ad babiloniam & multos gẽtis suę sponte eum secutos adducens ad hierosolymam peruenit vicesimo quinto anno regnãte xerxe:& demonstrans epistolam porrexit addo & alijs pręfectis equitum:& congregãs omnem populum ad hierosolymam stetit in medio templi:talem ad eos effundens orationem.vos scitis viri iudei deum quidem in memoria patrum abraham isaac & iacob permanere:& per illorum iustitiam non derelinquere prouidentiam nostri vnde & adiuuauit me vt acciperem a rege potestatem muros nostros reedificare.ac reliquam partem templi reficere volo autẽ vos vicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos edificare parati resistent & multa moliuntur.vt nos impedire pręualeant.Primum ergo in deum confidere debemus qui illorum inimicitijs potest resistere:nec die vero nec nocte studium edificandi relinquere: dum tempus oportunum existit.¶Cumq; hęc dixisset:iussit & magistratibus muros metiri.& opera diuidere populo per vicos ciuitatis secundum vnius cuiusq; possibilitatem.Pollicitus est autem & semetipsum cum suis seruis edificationem adiuuare.Solutaq; contione iudei statim opus aggressi sunt.iudei vero dicti sũt ex die quę a babilone profecti sũt ex tribu iuda quę prior ad illa loca peruenerat.vnde & ipsi & prouincia tali appellatione vocitantur

¶Audientes vero murorum edificationem accelerari ammonitę ac moabitę vel samaritę & omnes qui inferiorem syriam habitabant molestę ferebant & meditabantur insidias contexere quatenus voluntatem eorum impedirent multosq; interficiebant iudeos. Ipsum vero neemiam dilacerare querebant quosdã alienigenas conducentes qui eũ perimerẽt.Pręterea in timore & tremore & turba dispersis rumoribus eos mittebãt:nãq; multis gẽtibus paratis cõtra eos arma ꝓpere q̃bus turbati rumoribus

constructionē penę reliquerūt. Neemias nullo modo his pmotus studium dereliquerat sed custodie
A causa corporis sui agmine satellitum circūspectus sine vulnere pmanebat: operis desiderio tribulatio
nem nō sentiens. Ita siquidem intentus agebat & prouidebat suę saluti non timore mortis: sed agno
scens post suum interitum minime cōcedi suis ciuibus muros construere. Vñ pręcepit in posterū. vt
arma ędificatores accincti fabricarēt. Igitur edificatores vel impensarū portitores: gladios habebāt.
Clipeos iuxta eos poni decreuit. Buccinatores etiam quingentis pedibus statuit: pręcipiens vt si ho
stes apparuerint significarēt populo quatenus armati resisterent ne eos nudos inermesq; oppugna
rent. Ipse autem nocte circuiens ciuitatem. minime aut operibus aut somno aut cibo fatigabatur. Ni
chil autem horū suauiter sed sub necessitate vtebatur. ¶ Quos labores sustinuit per ānos duodecim
& menses quatuor: nam tanto tempore hierosolimorū sunt muri perfecti. Octauo autem & vicesimo
anno & mense nono imperij xerxe postq muri perfectionem acceperunt: neemias & reliqua multitu
do sacrificauerūt deo pro eorum edificatione: ac per octo epulati sunt dies. ¶ Gentes igitur quę syri
am habitabāt audientes factam constructionē murorum: grauiter agebantur. Neemias autem in ciui
tate videns paucos homines habitare: rogauit sacerdotes & leuitas vt vicos relinquētes migrarent
ad ciuitatem & in ea manerent. fabricās eorum domicilia propriis expensis. Populum etiā agros co
lentem decimas fructuum ad hierosolimā iussit offerre. vt habentes sacerdotes & leuitę alimenta per
petue religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta neemie: ciuita
tem vero exinde cōtigit hominum multitudine compleri. Multa etiam talia bona & laudibus digna
cum summa fecisset munificentia neemias ad senectutem perueniens vir benignus & natura iustus
atq; munificētissimus erga propriam gentem defunctus est. qui in memoria sui eterna muros hiero
solimitanos reliquit. Hęc ergo inb imperio xerse sunt acta.

¶ Edificatores gladios & arma edificādo habe bāt &c. clangen te buccina.

Duodecim ānis muri hierusalē sunt reedificati quibus cōpletis Neemias & po pulus sacrifica uit deo &c.

Muris restaura tis Neemias mu nificentissimus defunctus est.

HISTORIA LIBRI HESTER INCIPIT.

¶ Sirus qui dictus est Artaxerses i biblia Assuerus patre xerxe mortuo successit in regno sub quo pe
ne deleta est gens iudeorū qui diuitiarū ostentationem per centum & octoginta dies parans suos cō
B prouinciales septem diebus delitijs saginauit in conuiuio quod munificentissimū fuit. Regina quo
q; mulierum cōuiuium in aula collegit quam rex cōuocatam vt ad suum veniret cōuiuium & recusan
tem habito persarum consilio abiecit a consortio. Tristem vero de vxoris absceſſu regem amici con
solantur. & queri puellas regi pulcherrimas faciunt ex quibus pulchriorem rex accipiat vxorem.

Capitulum.ix.

Cirus q̄ dictus est Artaxerses i biblia est Assuē rus mortuo pa tre xerxe succes sit in regno sub quo fere deleta est gēs iudeorū. Cōuiuij Assueri qui hic artaxer ses dicit descri ptio & magnifi centia.

Regina fecit cō uiuiū fœminarū. Cōuocata sepi us regina vaschi a rege vt ad suū veniat cōuiuiū; recusat.

Efuncto vero xerxe: regnum ad filium eius cyrum (quem greci Artaxersen vocant) contigit transferri. Quo regente persarum imperium; periclitata est tota gens iudeo rum cum mulieribus & filijs. Causam vero paulo post demonstrabo. Nam decet pri mum de rege disserere: quēadmodum iudeam duxit vxorem de regio genere: quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerses accepisset & ordinas set ab India vsq; ad ethiopiam centum & viginti septem satrapas tertio imperij sui anno: amicos suos & gentes persis subiectas cum ducibus earum magnifice pauit: sicut regem opor tuit. Qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat: postea gentes ac lega tos eorum in Susis per septem dies delitijs saginauit. Quorum conuiuium huiusmodi erat instru
C ctum. ¶ Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis vela purpurea super eas exten dens: vt multa milia discumbentium operirent. Ministrabatur vero poculis aureis & lapidibus pre ciosis; ad delectationem simul & spectaculis præparatis. Pręcepit itaq; & ministris ne cogerent eos bibere potionem eis offerentes; quod apud Persas fieri solet: immo & concederent cuiq; discumbē tium vt quemadmodum vellet epularetur. Misit autem per omnem prouinciam denuncians vt o pera relinquerent: multisq; diebus pro eius imperio letarentur. ¶ Regina quoq; mulierum con uiuium in aula collegit. Quam rex prādentibus volens ostendere ad conuiuium iussit accedere: pul chritudine cunctas mulieres pręcedētem. Quę pro legum persarum custodia prohibentium ab ex traneis alienas iugales alias coniuges videri: non accessit ad regem. Cumq; sepius eunuchos ad eam mitteret inuitantes nichilominus suum denegans permānsit aduentum. Vnde rex ira cōmotus soluit conuiuium. & ad se conuocans septem persas apud quos legum mandata seruātur: accusabat vxorē dicens qualiter ab ea fuisset contemptus cū sepius ad conuiuium vocaretur. nec semel paruisset Pre cepit ergo vt pronūciarent contra eum quandam legis definitionem. Tunc vnus ex his nomine no cheus alias Manucha locutus est dicens nō ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse sed omnibus persis periculum vitę patientibus: vt turpiter a suis contemnantur vxoribus. Nullo enim iam pudore tene buntur: exemplo reginę superbiam aduersum te omnium rectorem habentis. Et ideo hortabātur vt eam quę sic iniuriata fuerat regē maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denuncia-

ret quę in reginam decreta sunt. Placuit ergo vt vasti abiiceretur & honor eius alie mulieri prębereť.

Tristem regē de vxoris abiectione amici eius cō solātur & queri puellas regi faciunt pulcherrias ex quibus pulchriorē accipiat rex vxorē.

¶ At ille amore coniugis detētus: grauiter dissūctionem eius ferebat. Et conciliarij quidem propter legem non poterat tristis tamen in sollicitationibus permanebat. Quem videntes amici nimio mero re cōfectum persuadebant vt memoriam quidem vxoris & amorem nichil profuturum deponeret: & quereret per vniuersam terram virgines decoras: ex quibus pulchriorem haberet vxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem (alia introducta) & desiderium paulatim a muliere proiecta subtractum ad cohabitantem posse conuerti. Hoc flexus consilio: statim quibusdam iussit de palatio eligere pręcellentes pulchritudine virgines: & ad se deducere.

¶ Congregatis multis puellis puella quedam ambobus orbata parentibus apud auūculum Mardocheum in babilonia nutrita hester noie omnes pulchritudine superans ad regem adducitur quā rex super ceteras sibi placentem legitime duxit vxorem. Cuius auūculus Mardocheus de babilonia Susim veniens insūniatores per hester regi prodidit quod rex annalibus scripsit. Capi.x.

Pulchritudo hester mardochei neptis.

¶ Vm vero congregatę multę fuissent inuenta est quedam puella in babilonia ambobus orbata parentibus quę apud auūculum nomine mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu beniamin. Omnesq; primas iudearum hester (hoc enim ei nomē erat) pulchritudine superabat: & gratia vultus sui respiciētium magis delectabat aspectum. Quę tradita cuidam eunucho pro diligētia cuncta: rerum prouidentia fruebatur. Affluentia aromatum odore & largitate vnguentorū quibus corpora vtunť inrigabanť & his fruebantur per menses sex: nūero quadringente. Cūq; putasset virgines per prędictū tempus diligentię satis habuisse: & dignas iam regio factas esse cubiculo per singulos dies ad cōcubitum vnam regi mittebat: qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. ¶ Veniente vero ad eum hester delectatus est in amorem incidens puelle: & legitime eam duxit vxorem: & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo mense qui dicit adar.

Hester sup cetera s virgines placuit regi quam legitimā duxit vxorem.

¶ Destinauit autē per omnes gentes eos (qui aggari dicuntur) pręcipiens eis p suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem persas & primos gentium pascebat per totum mensem: pro nuptijs suis. Quam cū introduxisset ad aulam: corona eam induit. habitauitq; cum eo hester minime ei procedēs ex qua esset natione. Trāsiens autem & auūculus eius a babilone ad persicā susim & habitans illic singulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuersaretur quam tanq̄ filiam diligebat.

Mardocheus de babilone Susim venit

¶ Cumq; legem rex posuisset vt nemo familiarium ad eum non vocatus accederet. cum super solitū sederet sedebat itaq; etiam ipse rex virgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare voluisset horum qui non vocati venirēt porrigebat ei: & cum tetigisset vitabat periculum mortis. De his quidem a nobis sufficienter dictum est. ¶ Interfecto vero tempore insidiātibus regi bagatho alias bargatha & theodesto bargani eunuchus seruus alterius eunuchorum genere iudeus cum intellexisset insidias regine auunculo indicauit. Mardocheus autem per hester manifestans insidiatores prodidit regi. Rex vero turbatus veritatem inueniens eunuchos quidem crucifixit: mardocheo autem tunc nichil prestitit q̄uis salutis eius nuncius extitisset nomen tamē eius annalibus monimentis inseri pręcepit: & in palatio eum permanere vt amicus regis necessarius existeret.

Mardocheus p hester insidiatores regi ,p.didit quod rex annalibus scripsit.

¶ Amā apud regem exaltatum oībus adorantibus mardocheus contemnebat vnde contra eū omnesq; iudeos odium exercens Aman eos regi accusat genus eorū deleri ,p.urans & mandatū regium pro ipsis extimādis vbiq; fecit publicare. Quod cognoscens Mardocheus rupta veste cinere pfusus ciuitatem circuiens cum clamore lamentabať. Quod cum regimen fuisset nūciatum ad Mardocheū mittens querit tristicię causam. Qua cognita hester Mardocheum inuitare Iudeos ad ieiunium triduum mouet & se similiter facere promittit atq; pręter legem adire regem etiam si mori debeat.

Capitulum.xj.

Amā exaltatus apud regē ab oibus adorabatur excepto mardocheo inde cōtra eū idignatus & cōtra oēs Iudeos odiū exercuit Accusat Aman Iudeos regi eorū genus deleri procurat.

¶ Vo tempore aman amadachi filium genere amalechitam ad regem introeūtem: peregrini & persę salutabant. Nam adhuc honorem rex ei ab oīmibus susserat exhiberi. Mardocheū vero propter sapientiam & patrias seges non adorantem aman custodiri fecit: & interrogauit eum ex quo esset genere. Audiens autem iudeum esse indignatus dixit. Omnes liberi persę me adorant: hic seruus existens hoc facere dedignatur. Et punire mardocheum volens, ipsum quidem a regs ad tormentum petere paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam vna perimere: nam iudeos satis in odio habebat quoniā amalechitarū genus e quibus ipse fuerat. ab ipsis omne perierat. ¶ Adiens ergo regem accusabat iudeos dicens gētem esse malignam dispersam per vniuersum orbem quę non eius seruiret imperio. nec mixtam: nec alię genti coadunatam nec eandē cum ceteris religionem colentem: quę nec legibus similibus inquit vtitur: & inimica moribus & professionibus tui populi. & hominibus cunctis existit. Sed si vis aliquod subiectis beneficium commēdare iube radicitus eam perire. nec aliquas eius permanere reliquias: nec aliquos eorum ad seruitutē

aut ad captiuitatem ſeruari. Veruntamen vt nullum patiaris damnū: tributa eorum de propria ſub-
A ſtātia ipſe me prębere polliceor quadraginta mīlia talenta pecuniarum:vbicūq; pręceperis.Has au-
tem pecunias libenter offero:ſi placatum ab his malis tuum fuerit imperium.¶ Poſtq̄ aman hęc in-
timauit:rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de illis vellet efficere.Deſiderio autem ade
pto aman ſtatim mandat tanq̄ a rege per omnes gentes pręcepta:hunc modum cōtinentia.Rex ma
ximus artaxerſes ab india vſq; ethiopiam centum vigintiſeptem prouinciarum principibus & iudi
cibus qui eius imperio ſubiecti ſunt/ſaltem dicit. Cum pluribus gentibus imperarem & vniuerſum
orbē meę ſubiuga ſſem ditioni voluit nequaq̄ abuti potentię magnitudine ſed clementia & leuitate
gubernare ſubiectos:vt abſq; vllo timorevitam ſilentio tranſigentes optata cunctis mortalibus pace
fruerent.Querente autem me a conſiliarijs meis quomō hoc poſſet impleri:vnus qui ſapientia ac fi
de cęteros pręcellebat & erat ſecundus poſt regem aman nomine indicauit michi in toto orbe terra
rum diſperſum eſſe populum qui non naſtris vteretur legibus: & contra omnium gentiū faciens cō-
ſuetudinem regum iuſſa contemneret:& vniuerſarum concordiam nationum ſua diſſentione viola
ret.Quod cum didiciſſemus videntes vnam gentem rebellem aduerſus omne hominum genus per
uerſis vti legibus noſtriſq; iuſſionibus contra ire & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem
atq; concordiam: iuſſimus vt quoſcunq; aman qui in omnibus prouincijs prępoſitus eſt & ſecundus
meus pater monſtrauerit cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis nulluſq; eorum miſe
reatur quartadecima die duodecimi mēſis adar anni preſentis:vt nefarij homines vno die ad iferos
descendentes reddant pacem imperio noſtro quam turbauerunt.¶ Hoc per ciuitates & prouincias
veniente pręcepto: omnes ad interitum iudeorum conſtituta die parabantur.quod etiam in Suſis
pponebatur.Rex vero & aman epulatiōibus vacabāt:ciuitas vero turbabatur.¶ Quod mardoche-
us cognoſcens veſtem rupit & ſacco indutus cinereq; perfuſus ciuitatem circuibat:clamans interimi
gentem quę nihil peccauit. Et hęc dicens ad aulam puenit & ante ipſam ſtetit. Nam minime licebat
ei ingredi tali circumamicto habitu.Idem etiam omnes iudei fecerūt per ciuitates quibus de hoc lit
terę proponebantur:lugentes & plangentes nunciatas ſibi calamitates.¶ Cum vero cuidam regine
nunciaſſet mardocheum in tam miſero habitu ante aulam ſtātem audito ſermone turbata:miſit qui
B eius veſtimentum mutarent.¶ Quo nolente ſacco exui quia nōdum erat malum finitum pro quo ſac
cum induerat vocans aſſiſtentem eunuchum achrateon al's Athach ad mardocheum deſtinauit in-
terrogans quid ei triſtitię contigiſſet:quod hunc habitum nec ea petente deponeret.Tūc mardoche
us indicauit eunucho cauſam & litteras contra iudeos per omnes prouincias ſub lege cōſtitutas trā
miſſas/ & promiſſionem pecuniarū per quam a rege perditionem gentis comparauerat aman. Ha-
rum etiam exemplū ad heſter tradidit reportandum quę propoſitę in ſuſis fuerant:mādans ei qua-
tenus de his regi ſupplicaret:nec recuſaret pro ſalute gētis habitum humilem accipere.per quem re-
gi oſtēderet periculum iudeis imminere. Aman inquit qui ſecundum honorem poſt regem obtinet
a accuſando iudeos regē aduerſum eos incendit.¶ Hęc cum regina cognouiſſet rurſus mittit ad mar
docheū dicens q̄ a rege non eſſet vocitata:& ſi quis ad eum non vocatus intraret moreretur:niſi vo
lens ſeruare quendam porrigeret ei auream virgam.Nam inuocato & ad eum intranti ſi hoc rex fe-
cerit hic ſolus non interimit.ſed veniam accipiens liberat. Mardocheus vero hęc verba deportante
ſibi ab heſter eunucho renunciare prępecit non ſuę ſaluti pręuidere ſed totius gentis periculum am
C mouere.Nam ſi nunc ipſa inquit contemplerit adiutorem quidem genti deum omnibus modis fu-
a turum:ipſam vero & paternam eius domum ab illis quos contemplerit perituram.¶ Heſter autem
denunciauit mardocheo per eundem miniſtrum vt pergens ad ſuſis conſtitutos illic iudeos ad con
cionem congregaret:& ieiunare cunctos triduo pro ipſa pręciperet.Quod & ipſa cum ſuis agens an
cillis:pmiſit ſe pręter legem adire regem:& ſi mori oporteret non recuſaret.Mardocheus autem ſe-
cundum heſter mandata populum fecit ieiunare: deumq; ſuum peteré vt nec eam nec gentem eius
periturā cōtemneret:ſed vt a ſeculis ante prouidit & peccātiveniam conceſſit & nunc a denūciato du
dum interitu liberaret.Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria deperire cum
& ipſe dominus noſſet cauſam furoris aman quod eum nō ſalutabat. Neq; enim inquit honorē quē
tibi domino offerebam hunc illi quoq; patiebar offerre. Ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non
trāſgrediuntur:talia machinatus eſt. Eaſdem etiam vulgus voces emittebat:petens deum prouidere
ſuę ſaluti:cūctoſq; iſraelitas per oīem liberare terram a futura calamitate.Nam iam prę oculis eam
ſperabant:& ſimul habebāt.Rogabat etiam heſter deum patria ſe lege ,pſternens interra:lugubriq;
veſte circumamicta.Cibum autem & potum omniaq; ſuauia rēnuebat per tres dies deum petens vt
adiuuaret eam quatenus regi videretur ſupplicans ſuauis eloquio ſpecieq; pulcherrima vt ex vtroq;
ſuſtentata & ipſa piculū euitaret.& genti ſuę ſalutem acquireret.in amā quoq; regis odium cōcitaret.

Amā mādat vbi q; iudeos pimi pmittēte rege.

Mandatū regiū pro exterminā-dis iudeis.

Cognoſcēs Mar docheus regis ędictū cinere p fuſus rupta ve ſte ciuitatē cir cuiēs cū clamo re lamentabat, &c.

Heſter iterū ad mardocheū mit tēs ſe excuſas.

Heſter mōnet Marducheū iu deos imitare ad ieiuniū triduū ſe ſimilr facere ,pmittit & p̄ter legē etiam mori oporteret adire regē non recu ſare.

¶Hester(lugubri depoſita veſte) regali ornata habitu ad regem cum timore veniens (cum eam rex aſperius iracundo vultu reſpiceret debilitatis membris/ſup ancillas collapſa eſt quã cõſolatur rex ab ea pellens timorem. Illa vero reſpirans ad conuiuium regem cũ Aman.ad ſe venire ſupplicat:qđ annuit rex & cum eſſet inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet. Et illa in poſterum diem ſe ſuum conſilium permiſit ſi rurſus ad conuiuium cum Aman veniret. Quod(annuente rege) Aman egreſſus gaudens qꝫ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari. Et videns in aula mardocheũ minis indignatus eſt & ingreſſus vxorem & amicos vocauit quibus & honorem(quo frueretur apud regem)expoſuit.ſed & ſibi non placere videre Mardocheũ. Cui vxor lignum cõſuluit parare & Mardocheum a rege petere crucifigendum. Cuius conſilium laudans pręcepit famulis paratum lignum in atio conſtituere quod ad pœnam mardochei ſeruarent. Capitulum.xij.

Heſter regali ornata habitu ad regẽ cũ timore veniẽs cũ eã aſperius rex iracũdo vultu reſpiceret mẽbris debilitatis ſup ancillas collapſa ẽ. Cõſolat rexvxorẽ heſter pellẽs ab ea timorẽ.

Sic deum per tres dies deprecans lugubrem veſtem depoſuit:& habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam ibat cum duabus ancillis quarum vna leuiter eam incumbentem ſuſtinebat:altera vero ſequens longitudinem veſtis vſq; ad terram profuſam ſummis digitis deportabat. Quę ita facie rubore plena verecundum ac modeſtum habens decorem:adibat regem etiam cum timore. Cum vero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet & vidiſſet eum circũdatum ornatumq; qui ex varia veſte vel auro ac lapidibus pręcioſis valde fulgebat:terribiliorẽ eum magis propter hęc intuebatur. Cumq; & ille aſperius eam vultuq; iracundo aſpiceret membrorũ eam debilitas comprehendit:& ſuper ancillas quę prope latera eius erant repente collapſa eſt. ¶Rex autem volũtate dei arbitror mentem mutauit: & timens ne quid mali vxor eius timore pateretur ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabatur: blandeq; loquebatur. cõfidere eam petens ne aliquid metueret:quod ad eum non vocata veniſſet. Nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam: ipſam autem ſimiliter cum eo regnãtem omnem habere licentiam. Hęc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens:virgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem liberans eam a mortis diſcrimine. ¶Illa vero reſpirans:domine inquit non habeo facultatem explanandi quę michi ſubito cõtigerunt. Nam vt te vidi maximum & pulchrum atq; terribilem:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea anima ſum relicta. Vix illa cum debilitate hęc loquente:etiam regem anxietas habuit. Deinde conſi dere melioraq; ſperare:heſter inuitabat. Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret ꝓmittebat. ¶Heſter vero ad cõuiuium eum cum aman amico ad ſe venire ſupplicabat. paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet & adueniſſet. inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid velet. Nichil enim ſe negaturum eſſe promiſit. etiam ſi mediam partem regni poſcere voluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum conſilium promiſit. ſi rurſus ad cõuiuiũ cum aman veniret. Cumq; rex promiſiſſet. aman egreſſus eſt gaudens qꝫ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari: dum nullus alius talem honorem potuit adipiſci. Videns vero in aula mardocheũ:nimis indignatus eſt qꝫ non aliquã ab eo veneratiõnẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum: vxorẽ zaraſan cum amicis vocauit. Quibus pręſentibus & honorem expoſuit quo frueretur non apud regẽ tantũ ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accerſitus eſſet & in poſterũ diem rurſus inuitaretur. Dicebat autem non ei placuiſſe qꝫ mardocheũ videret in aula iudeum. ¶Cui reſpondit vxor ſua zaraſa. Iube lignum ſecari cubitorum quinquaginta & mane pete a rege Mardocheum crucifigendum. Cuius conſilium laudans:pręcepit famulis lignum paratum in atrio conſtituere:quod ad pœnam mardochei ſeruarent.

Heſter regẽ ad cõuiuiũ cum Aman iuitat.

Amã qui letus de cõuiuio exierat viſo mardocheo idignatus eſt.

Aman pro Mardocheo cõſulente vxore crucẽ iuſſit parari.

¶Aſſuerus cum dormire non valeret annales coram ſe iuſſit aſportari legendum:& inuento Mardocheo qui regem ab inſidiatoribus pręſeruauit nulla habita remuneratione vocato Aman qui pręter ſolitam horam petiturus Mardochei mortem maturius proceſſerat/petit rex conſilium de honorãdo ſecundum regis magnificentiam quodam valde regi chariſſimo. Aman vero putans conſilium quod daret pro ſe futurum optimam dedit ſententiam dicens dignum eſſe dilectum hominem glorię meritis honorare & eum ſuper regis equũ regia veſte indutum aurea torque ornatum & vnum ex regis neceſſariſs amicis procedere per totam ciuitatem clamantẽ Sic honorabitur quẽcunq; voluit rex honorare. Quo accepto cõſilio iuſſit rex Aman vt Mardocheũ ſibi chariſſimũ ſic honoret. Qui meſticia percuſſus & mente confuſus exiuit equũ ſedente mardocheo purpura regali veſtito & torquę ornato ducens circuit ciuitatem pręcente Aman & prędicãte qꝫ huiuſmodi fruitur bonis quem rex amauerit. Quo facto Mardocheus ad regem ingreditur Aman autẽ confuſus cum lachrymis advxorem in domum reuertitur. Capi.xiij.

Rex dormire ſi valẽs ãnales coram ſe iuſſit aſportare legendos.

DEus autem ſpem malignam aman deridebat:& accidentia pręuidẽs de futuris delectaba tur. Nam regi ſomnium per illam noctem abſtulit:qui nolens in ocio vigilias perdere ſed ad gubernationem ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit ferẽtem prędeceſſorum ſuo-

rum & factorum suorum monimenta religere. Cumq; detulisset & recensseret: inuentus est enim quidam qui pro virtute sua pręcium acceperat agros cuius & nomen signatū erat:alter vero pro fide donationē impetrauerat. Post hęc legendo venit ad gabetheū alias bagathā & theodestū eunuchos insidiatores regis quos mardocheus indicauerat. Et cū hoc tñ scriba pnunciasset. & ad alterius transisset actus rex eum detinuit:cōsulens si quid ei p remuneratione datū scriptum haberet. Scriba respōdit Nichil. Tunc rex iussit eum tacere. Et interrogabat eos (quibus hoc pmissum fuerat) quę sit hora noctis. Audiens aūt iam deluescere:pręcepit vt quem inuenirent amicorū ante aulam pręsentem nū clarent. Fuerit autem aman inuenirī. Nam pręter solitā horam maturius processerat: petiturus mortem mardochei. Cumq; serui renūciassent aman ante ędem stare pręcepit eum vocari. ¶ Cumq; intrasset:amicum te inquit sciens solum fidem peto vt cōsilium michi prębeas quemadmodū debeam secundū meam magnificentiā honorare quędam michi valde charissimum. Aman vero putans cōsilium quod dedisset hoc pro se futurū:nam amari se solum a rege credebat:quam estimauit optimam esse sententiā regi declarauit & dixit. Si vis quem dicis hominē dilectum glorię meritis honorare:fac eum super equum pcedere tua veste indutum & torquē auream habere. & precedere vnum ex tuis necessariis amicis clamantem per totam ciuitatem quod tale beneficium merebitur:quem rex honorificare voluerit. Igitur aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se venturam talia persuasit. Rex vero delectatus hac motione vade ait habes equum & stolam & torquem require mardocheū iudeum & his illum induens antecede equum eius. Nam tu inquit amicus es michi pręcunctis. Ergo perfice cōsilium. cuius vtilis suasor extitisti. Et hęc ei a nobis donent:quia meam animā liberauit. ¶ Postq; hęc pręterea omnē spem audiuit mēte cōfusus & mestitia pcussus exiuit equum ducens cū purpura & auro. Et mardocheū reperiens ante aulam sacco indutū iussit eum exutū purpura circūdari. Tunc ille neciens veritatem sed deludi se putans pessime inqt oīm hoim ita calamitatē nostram derides. Vt vero certe cognouit q; rex ei hunc honorē donauerit pro salute quam illi prębuerat insidiatores eunuchos redarguens purpura induit quam rex sepe vestitus degebat & torque verticē circūdatus & super equū sedens totam circuibat ciuitatē pręcedēte aman & prędicante q; huiusmodi fruit donis quę rex amauerit & dignū honore;pbauerit. ¶ Cumq; totam circuisset ciuitatē mardocheus ingredi tur ad regē:amā autem ex cōfusione a se recedēs cum lachrymis vxori & amicis quę cōtigerant indicauit. Illi vero nequaq; puniri posse mardocheū dicebant:deū enim esse cum ipso credebant.

¶ Aman ad coenam cum rege inuitato hester pro iudeorum liberatione regem depręcatur Aman manifeste accusans quo rex turbatus ortum exiuit a conuiuio &; redeunte ipso Aman super lectum procidentem inuenies reginam depręcantem huiusmodi visu magis incitatus quia vxori violētiam facere conaretur ipsum in cruce quam mardocheo parauerat. Sabucada eunucho hoc manifestante statim iussit suspēsum interimi possessionem;cuius Mardocheus habuit loco eius regi seruiens. Et sic hester Iudeorum liberationem mandato regio vbiq; promulgato obtinuit. Et diem qua Aman Iudeos perdere statuerat:pręcepit rex solemnizarī poenam indicens trāsgressoribus. Sicq; maxima fuit iudeorum leticia pro Mardochei promotione qui permittente rege inimicos suos interfecerunt.

Capitulum.xiij.

Dumq; hęc loquerentur adinuicem. venerunt hester eunuchi Aman vrgentes ad coenam. ¶ Sabuchadas vero vnus ex eunuchis videns crucem fixam in domo aman quam mardocheo parauerat cōsuluit aliquem seruorū cuius causa eam parasset. Et audiens q; auū culum reginę amana rege petiturus erat ad poenam tunc quidem tacuit. ¶ Cumq; rex vna cum amā epulatus interrogaret reginam vt diceret quam vellet ab eo donationem impetere completurū eum eius desiderium promittebat:tunc regina pro populi depręcabatur periculo & q; tradita fuisset ad pditionem cum sua gente ideoq; ad eum sermones facere decreuisset. Neq; enim molestum sibi dicebat si amaram eis seruitutem imponeret:paruum enim ei hoc esse malum sed supplicabat hęc amoueri. Itaq; interrogante rege a quo hęc sanccita fuissent:accusabat iam manifeste aman:& malituolum contra eos existentem has militum insidias vrgebat. Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad ortum regreditur. Hester vero reginam aman petere cœpit. & veniam pro peccatis exposcere. Nam intellexerat. in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidens reginam peteret:superuenit rex & huiusmodi visu magis incitatus dixit. Pessime oīm:vxori meę etiā violentiā irrogare conaris. Ad quod aman obstupuit & nichil potuit respondere. ¶ Tunc sabuchadas alś Arbona eunuchus cœpit aman accusare:quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem mardochei. Nam hoc illi interroganti seruus indicauerat. cū ad ipsum inuitaturus eum ad coenam venisset. Crucem autem dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens in illa eum poena tradere decreuit:quam contra mardocheum ipse tractauerat. statimq; iussit cruce suspensum interimi. ¶ Vnde mi

Mardocheus in historijs regis inuenit q; regē ab insidiatoribus p seruauerat.

Cōsilium Amā de honorādo amico regis secū dū regiā magnificentiā.

Aman mēte cōfusus Mardocheum purpura circūdatū cogit per vrbē deducere.

Reuertēte Mardocheo ad regē Amā cōfusus ingens in domum reuertit.

Aman ad coenā inuitatur.

Hester p libertione iudeoꝝ regem depcatur Aman manifeste accusans.

Sabucadas Amā accusāte qa crucē p mardocheo parauerat rex eum suspendi in ea iussit & interimi.

chi cõtigit mirari nomẽ dei.& ſapientiã & iuſticiã eius' agnoſcere q̃ nõ ſolum maliuolẽtiã amã puniuit ſed q̃ excogitata cõtra alium torm̃eta in eum conuertit.& ceteros hoc ſentire permiſit qm̃ qui cõtra alium quẽdam moleſtus fuerit.hęc in ſe primum parata cognoſcat. ¶Itaq; amã honore(quẽ a rege acceperat)ſupra modum abuſus.huiuſmodi cruce confixus eſt. ¶Rex autem ſubſtantiam eius regine donauit & mardocheum aduocans dedit ei anulum quem amã ipſe pręſtiterat.Nam iam heſter ad noticiam eius perduxerat cognationẽ:quam ad illum habebat. Donauit vero & regina mardocheo aman poſſeſſionem & ſupplicauit regi liberari a mortis metu gentem iudeorum:certa ei faciens quę per vniuerſas ꝓuincias ſcripſiſſet aman filius amadathi.Nã gente ſua perempta nullatenus ſe vitam poſſe tollerare dicebat.Cui rex promiſit nichil eam fruſtra petere:nec ſtudio eius aliquid cõtrarium prouenire.Vnde pręcepit vt ſcriberet quę vellet de iudeis nomine regio ſignaretq; eius ſigillo:& tranſmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio mínime ſanctiõibus obuiabat.Scribas ergo regales vocans iuſſit ſcribere gentibus & primatibus & magiſtratibus pro iudeis ab india vſq; ad ethiopiam:centum viginti & ſeptem prouinciarum.¶Epiſtolę autem hunc modum continebant: Rex magnus artaxerſes ab india vſq; ad ethiopiam centum viginti & ſeptem prouinciarum ducibus ac princpibus qui noſtrę obediunt ditioni:ſalutem dicit.Multi bonitate principum & honore qui in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſuperbiã:& non ſolum ſubiectos regibus nituntur opprimere:ſed datam ſibi gloriam non ferentes:in eos(qui dederunt)moliuntur inſidias agitare.Nec contenti ſunt gratias non agere beneficij ꝓ humanitatis in ſe iura violare:ſed dei quoq; cuncta cernentis arbitrantur ſe fugere poſſe ſententiam.Et intantũ veſanię ꝓruperunt vt eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruant & ita cuncta agunt vt omnium laude ſint digni mendaciorum funiculis conẽtur ſubuertere dum aures principum ſimplices & ex ſua natura alios exiſtimãtes callida fraude ſubuertunt.Quę res & ex veteribus probatur hyſtorijs & ex his quę gerunt quotidie:quomodo malis quibuſdam ſuggeſtionibus regum ſtudia deprauantur.Vnde prouidendum eſt paci omnium prouinciarum nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri venire leuitate: ſed pro qualitate &neceſſitate temporum vt reipublice poſcit vtilitas ſententiam ferre. Et vt manifeſtius qđ dicimus intelligatis amã filius amadathi & animo & gente macedo alienuſq; a perſarum gente ſua crudelitate pietatem noſtram cõmaculans peregrinus a nobis ſuſceptus eſt & tantam in ſe expertus humanitatẽ vt pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regẽ ſecundus. Qui in tantum arrogãtię tumore ſubleuatus eſt:vt regno nos niteretur priuare & ſpiritu. Nam mardocheum cuius fide & beneficijs viuimus & conſortem regni noſtri heſter cum omni gente ſua nouis quibuſdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans vt illis interfectis inſidiaret noſtrę ſollicitudini.& regnum perſarum tranſferret in macedones.Nos autem a peſſimo mortalium iudeos neci deſtinatos in nulla penitus culpa reperimus: ſed econtrario iuſtis vtentes legibus & filios altiſſimi & maximi ſempq; viuentis dei cuius beneficio & patribus noſtris & nobis regnũ eſt traditũ & vſq; hodie cuſtoditur.Vnde & eas litteras quas ſub nomine noſtro ille direxerat ſciatis eſſe irritas: ꝓ quo ſcelere añ portas huius vrbis id eſt Suſis & ipſe qui machinatus eſt & oñis cognatio eius pendet in patibulis nõ nobis ſed deo reddente ei quod meruit. Hoc autẽ ędictum quod nunc mittimus in cunctis vrbibus proponaꝫ vt liceat iudeis vti legibus ſuis.Quibus debetis eſſe ãminiculo vt eos q ſe ad necem eorum parauerant poſſint interficere: terdecima die menſis duodecimi qui vocaꝫ adar ¶Hanc enim diem omnipotẽs deus meroris & luctus eis vertit in gaudium.Vnde & nos inter ceteros feſtos dies hanc habetote diem:& celebrate eam cum omni leticia vt in poſterum cognoſcãt omnes qui fideliter perſis obediũt dignam pro fide recipere mercedem qui autem inſidiantur regno eorum perire pro ſcelere.Omnis autem prouincia & ciuitas q̃ noluerit ſolẽnitatis eſſe particeps gladio & igne depereat & ſic deleatur vt non ſolum hominibus ſed etiam beſtijs in via ſit in ſempiternum. pro exemplo contemptus & inobedientię. ¶Igitur equites epiſtolas deportantes exierunt: & viam ꝓpoſitam peragebant.Mardocheus vero regia indutus ſtola & corona aurea.& torquę proceſſit ornatus.Quem videntes ita honorificatum a rege iudei in ſuſis habitantes cõmunem exiſtimauerunt fœlicitatem eius. Pręterea gaudium & ſalutare lumen propoſitis regalibus ſanctiõibus per ciuitates & prouincias iudeos circundedit:ita vt etiam multi gentes propter timorem iudeorum perterrentur libertatem ex periculo eorum comparatã inſpicientes.¶Nam duodecimi menſis tertiodecimo die (qui apud iudeos adar.apud macedones diſtris alias diſtriosvocatur)portitores regalium litterarum nũciabant:quemadmodum deberent die quo ipſis periculum imminebat inimicos cõſumere.Tunc pręſides ſatraparum & tyranni & reges & ſcribe ſummũ iudeis reddebant honorem quoniam timor mardochei eos ad temperantiam coaceruabat.¶Poſtq̃ ędictum regis per omnes ꝓuincias lectum eſt:in Suſis iudei inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numę

Mardocheus amã poſſeſſionẽ habuit: & loco eius regi ſeruiuit.

Heſter Iudeorũ liberationẽ obtinuit:regio mandato &c.

Exemplũ regię epiſtolę.

Nota ꝓ regimine principũ qui ſepe ab adulatoribus fallunt.

Ingratitudo Aman.

Dię(qua Aman ſtatuerat Iudeos pire)rex p̃cipit ſolẽniſari: & pœnã indicit renuẽtibus.

Gaudium & leticia Iudeorum de promotione Mardochei.

rum hester nunciasset & in prouincia quod factum fuisset ambigeret si quid amplius vellet interroga uit eam. Illa petiuit eum vt preciperet iudeis & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos & vt decem filij aman crucifigerentur. Quod quidem iudeis rex concessit: nequaq; volens resiste re hester. ¶ Iudei vero parati quartadecima die distris mensis occiderunt rursus aduersariorū trecētos: & nichil penitus possessiones eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates a iudeis septuaginta septem milia inimicorum: quos strauerūt decima die mēsis quem festum celebrauerūt. ¶ Similiter autem iudei in susis collecti: die quartadecima & quintadecima eiusdē mēsis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum iudei hos celebrant dies: particulas de cōuiuijs inuicē sibi mittentes. ¶ Scripsit etiam mardocheus omnibus sub imperio artarxerxe de gētibus iudeis quatenus duos obseruarent dies semper eos celebrantes & nepotibus traderent per omnia tēpora celebrandos ne aliquando obliuioni traderent quod in his ab aman fuerant perituri: iustūq; esse cūvitassent periculum & inimicos punissent honorare eos: gratias offerentes deo. Vnde prędictos dies iudei celebrant. appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat apud regem. principatumq; eius regebat & potiebatur conuersatione cum regina. Tunc iudei super omnes libertatis licētia fruebantur. ¶ Hęc quidem sub imperio artarxersis gesta sunt.

Decē filij aman petente hester cruci affiguntur Iudeoꝝ inimici occisi sunt p ꝓ uinciā pmittēte rege.

Dies festi iudeorū quos Mardocheus prȩcepit obseruari.

Sequentia huius vndecimi libri non habentur in biblia sed pro parte in historia scolastica continent in historia lib. de Hester.

¶ Iohanne sacerdote fratrem in templo occidente iudei (tēploviolato) per vagosum Artarxersis qui ochus dictus est principe in seruitute rediguntur. Succedente Iaddo iohanni in sacerdotio Manasses Isacham alienigenam duxit vxorem vñ iudei indignari eo scilicet tpe quo Alexander patre philippo a parsaniado interempto regnū suscepit dari principes deuincēs manassem sacerdotij esse participem & alienę vxori cohabitantem eam iubebant abijcere. Sed eius socer Sanaballach sacerdotij principatum & templum iu monte Garazim promittit ędificaturum. Capi. xiiij.

EFuncto autem elyasib principe sacerdotum. iuda filius eius principatum sacerdotalem suscepit. Defuncto autem & hoc iohannes filius eius honorē suscepit. Porro vagosus dux alterius artarxerxe templum violauit & tributa iudeis imposuit. Nec prius dimisit quotidianas offerre hostias: q̄ pro vno quoq; anno vectigal exigeret: drag. mas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit. Frater erat iohannis iesus cui vagosus amicus existens promisit sacerdotij principatum dare. Qua cōfidentia iesus altercatus in templo aduersus iohannem incitauit fratrem vt eum interficeret & perimeret ausus tantum in templo facinus in fratrem committere: quod nunq̄ apud hebrȩos nec apd grȩcos nec apd barbaros ita crudeliter vel scelerate factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populum propter hanc causam & seruitutem redegit & templum violari a persis permisit dicēte vagoso. Auſi estis homicidium in vestro templo cōmittere: Ego perempto in templo mundior sum. Et hęc faciens verba in templū ingressus est. Hac igitur vsus occasione vagosus annis septem pro nece iesu eos puniuit. ¶ Finiente vero vitam iohanne succedit principatui sacerdotū filius eius iaddus. Erat autem huic frater manasses nomie: cui sanabalach missus a dario ad samariā satrapa genere cutheus ex quibus & samaritę descēdunt. audiens esse clarā ciuitatem hierosolimā & reges eius multa assyrijs & habitatoribus humilis syrię pericula fecisse. libēter copulauit suam filiam noie Isacha arbitus per affinitatē obsidere ei futuram ad fidē gentis iudeorū. ¶ Per idem tēpus & philippus rex macedonū i egeis a pausania filio ceraste genus ab oreste trahente: insidias passus perimit. Succedens vero filius eius, alexander imperio trāsijt hellespōtum & duces dari deuicit super gratianicū flumen confligens cū eis. Cumq; pcucurrisset lidiam & ioniam captiuasset phrigiāq; prędasset ad loca pamphilię peruenit vt alibi explanatū est. ¶ Hierosolimorū vero seniores indignabant q̄ principes sacerdotū iaddi frater manasses alienigenę cohabitans vxori sacerdotij particeps existebat. Arbitrantur enim hoc cōnubium fieri occasionis prestandę volentibus legem transgredi pro vxorum copulationibus quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiui tatem per hęc cōiugia mala putabant q̄ multi in his peccassent dum non vxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo manassem disiungi ab vxore: aut non introire sacrariū. Principes quoq; sacerdotum cū populo hoc idigne ferebant. ¶ Manasses autem prohibitus a fratre ad altare accedere ad socerum sanaballā peruenit amare se dicens filiam eius Isacha: sacerdotalem vero honorem maximū esse apud gentem & ciuitatē & genus iudeorū: nec velle propter huiusmodi cōiugium sacerdotij priuari iure. Itaq; sanabalach non ei solum sacerdotum. sed etiam principatum sacerdotij & potentiam

Vagosus princeps artarxersis qui & Ochus dictus est templū violauit iudeis tributa iponēs.

Iadus succedit iohanni in sacerdotio.

Manasses Isachā alienigenā duxit vxorem.

Philippo macedonum rege a pausania dolo pempto succedens Alexāder regno darij principes deuicit.

Manasse se philitū ab altari cō querente ꝓpter vxorē socer eius ei sacerdotij principatū & tēplū in monte Garazin ꝓmittit edificaturū.

ac honorem omniū locorum sibi subiectorum dare promisit:volens suam apud eum filiam suam permanere. Dicebat etiam templum ei edificare instar hierosolimorū super montem garizim qui altior omnibus montibus samarię apparebat sed hoc facere cum regis darij sententia. His promissionibus eleuatus manasses permansit apud sanaballach principatum sacerdotij arbitratus se accepturum dario cōferente.Nam iam sanaballach vergebat in senium. Adissam quidam qui mediterraneus est tyriorum vicus validissimus gableis semper erat exosus:& hostiliter in eos animatus:tam habitatorum multitudine q̄ sui munitione agens inimicitias satis israelitis multis vero sacerdotibus & israelitis huiusmodi sibi iunctis vxoribus nō parua seditio hierosolimitas habebat:dum plures ad manassem trā sirent quibus sanaballach pecunias ministrabat. & terram colendam habitationēq; deputabat: omnibus modis genero suo cōcordans.

¶ Darius (arma ipso contra Alexandrum parante) victus fugit ad persas captis matre & vxore ab Alexandro qui subiugata Sidone ad principem sacerdotum litteras mittens auxilium petit ab eo quo excusante (quia fidei dario dederat sacramenta) minatur ei bellum Ad quem Sanaballach socer Manasse cum octo milibus virorum veniens (desperato dario) amicitiam procurat. Qui annuēte Alexandro templum edificauit. & manassem ibi sacerdotum principem constituit: & paulopost mortuus est.

Darius cōtra Alexādū arma parat.

Capitulum.xv.

Vicus Darius captis matre & vxore fugit ad pſas.

Alexander sub iugata Sidone ad sacerdotū iudeorū principē mittens lras auxiliū ab eo petit quo excusante quia dario fidei sacramēta dederat minat alexāder bellū.

Sanaballach ānuēte Alexandro tēplū edificauit, & manassem sacerdotem maximū constituit: & paulo post mortuus ē.

Odem tempore darius audiens alexandrum hellespontum transisse: satrapasq; suos super grannicum fluuium pugnauisse. & vlterius accessisse: delectorum equitum & peditum colligens exercitum occurrere statuit macedonibus priusq̄ omnem percurrentes asyam deuastarent. Transiens ergo fluuium eufratem & montem cicilię taurum hostes in cicilia ipse sustinebat: illic eos sperans expugnare. ¶ Tunc sanaballach propter discessum darij gauisus illico dicebat manassem ꝓmissa complere: dario post captiuitatem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tātum sed etiam omnes asyam habitantes: nec ad manum belli macedones cum persis propter multitudinem esse venturos. Aliter vero q̄ sperabatur euenit. Nam congressus cum macedonibus rex & victus multamq; partem perdens exercitus. & captis matre pariter & vxore simul & filijs ad persas fugiens remeauit. ¶ Alexāder autem ad syriam veniens damascum cœpit: & subiugata sydone tyrum obsidebat. Litteras vero ad principem sacerdotū iudeorum misit inuitans eum auxilium sibi mittere & venalia exercitui prępārare. & quāta prius dario cōferebat ei prębere. eumq; inuitauit amicitiam macedonū eligere: ne in posterū pœniteret. Cumq; princeps sacerdotū litterarum portitoribus sacramenta dario se dedisse vt nequaq̄ cōtra eum arma portaret: nec posse viuente dario constituta transcendere: alexander incitatus tyrum quidem relinquere non decreuit. paulopost capi futuram. Quavicta: minabatur contra principem sacerdotum gentis iudeorum exercitum ducere, vt oēs per eum discerent quibus deberent constituta seruare. Quapropter intensius in obsidione perseuerans vastauit tyrum. ¶ Cumq; eam cœpisset ad ciuitatem gazan peruenit eamq; cum duce suo nomine habunassim alias habimassim obsidebat. Arbitratus autem sanabalach oportunum inuenisse se tēpus dario iam desperato: eligens de suis subiectis octo milia ad alexandrum ꝓficiscebatur: quem repperit inchoantem tyri obsidionem. Cui etiā promisit dare iam loca sub eius potestate constituta: magisq; dominū ipsum libenter habere q̄ darium Cumq; se intellexisset grate susceptum confisus iam de presentibus & fretus. verba sanaballanach of ferebat: dicens se generum habere manassem fratrem iaddi principis sacerdotum gentis iudeę: multosq; alios cum eo presentes ex ea gente quos vellet aiebat sub eo templum constitutis locis edificare. Hoc autem & ipsi profuturū videretur. vt in duas partes esset iudeorū potentia diuisa ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret aut in aliquo regibus obuiaret: quemadmodū prius & assyrijs cōtigerat regibus. ¶ Concedente vero alexandro omni studio adnixus ędificauit sanaballach templū & sacerdotē manassem constituit maximū arbitratus pręmium ex filia nepotibus profuturū. Septem autem mensibus in obsidione tyri transactis & duobus in gaza; sanaballach defunctus est.

¶ Alexandro contra hierusalem arma paranti & ipsam obsidere volentem Iaddus sacerdotum princeps & alij sacerdotes legitimis ornati stolis obuiam deo pręcipiēte processerunt. Qui p̄ter omnium opinionē pacificatus nomē dei & sacerdotem adorauit. Et iterrogatus a parmenio cur solus sacerdotum principem adorauerūt respōdisse fertur non hunc adorasse sed deum cuius sacerdotij principatu functus est. Quiq; ad templū ascendēs sacrificauit & multa donauit sacerdotibus. Et viso danielis libro gauisus est & oīa petita hebręis q̄liberalissime largitus est. Quiq; ad Sichimā venienti occurrerūt Samaritę quos natura est iudeos si ꝓsperant cognatos appellare. si autem eos fortuna leserit oīno spernere. Sichimitis aūt alexander postulata negat quo mortuo succesforibus diuisus est principatus. Et mortuo Iaddo onias filius eius sacerdotium accepit.

Capitulum.xvj.

A ALexander autem capta gaza ad ciuitatem hieroſolymitarũ aſcendere feſtinauit. Quod princeps ſacerdotum iaddus audiens:in pauore eſt cõſtitutus. Multis vero ſacerdotibus in timore conſtitutis moliebatur iaddus quemadmodum macedonibus feſtinus occurreret:rege indignante propter priorem contumaciam. Pręcipiẽs ergo populo ſupplicationem & immolationem offerre deo ipſe deprecabatur ſubuenire genti.veturiſq; eam liberare periculis. Obdormiẽti vero poſt ſacrificium deus pręcepit vt confideret ſertiſq; ciuitatem ornaret:portaſq; protinus aperiret. Et alios quidem cum veſte alba.ipſum autem & reliquos ſacerdotes cum legitimis iuſſit occurre reſtolis.nil ſeuum ſperantes pati deo prouidente. Cumq; a ſopore ſurrexiſſet valde congaudens nocturnum oraculum omnibus indicauit & quę vidit in ſomno curactis facere demandans regis preſentiam expectabat. Quem audiens eſſe non longe a ciuitate proceſſit cum ſacerdotibus & ciuili multitudine ſacram & maiorem aliis gentibus ei pręparans occaſionem ad aliquem locum qui ſaphin appellatur:quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat:ex quo loco hieroſolima templumq; poteſſet videri. Phœnices vero & caldei regem ſecuti putabat quia ſ quicquid potuiſſet furor imperialis permittere)in ciuitatem ipſe committeret & principem ſacerdotũ ſummis afficeret cõtumelijs. Quod ediuerſo contigit euenire. Nam alexander prouidens multitudinem veſtibus albis indutã antiſtites vero cum biſſinis ſtolis & principem ſacerdotum iacincti/nam & auream ſtolam habentem ſuper caput cydarin. & ſuper laminam auream in qua ſcriptum erat dei nomen:adiit ſolus &nomen adorauit & principem ſacerdotum primus veneratus eſt. Omnibus vero iudeis vna voce alexandrum ſalutantibus & circunſtantibus regibus ſyrię & reliquis hoc facientem ſtupuerunt: corruptamq; regis mentem putauerunt. ¶ Parmenius alias parmenion vero ſolus eum interrogauit dicens: cur non omni-

B bus adorantibus ipſe adoraſſet principem ſacerdotũ gentis iudeę. Cui ille. Non hunc adoraui inquit ſed deum:cuius principatus ſacerdotij factus eſt. Nam per ſomnium in huiuſmodi eum habitu conſpexi adhuc indio alias odio in ciuitate macedonię cõſtitutus. Dumq; mecum cogitaſſem poſſe aſyã vincere:incitauit me vt nequaq̃ negligerem:ſed confidenter tranſirem. Nam ſe perducturum meum dicebat exercitum. & perſarum traditurum potentiam. Ideoq; neminem alium in tali ſtola videns cũ hunc aduertiſſet habens viſionis & probationis nocturnę memoriam ſalutaui Exinde arbitror diui no iuuamine me directum dariumq; viciſſe virtutemq; ſoluiſſe perſarum pręterea & omnia quę meo corde ſperantur prouentura confido. ¶ Poſtq̃ parmenio locutus eſt. principem ſacerdotũ honorans occurrentibus reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem vſq; peruenit: & ad templum aſcendens ſacrificauit deo ſecundum ſacerdotis oſtentionem. Ipſi autem principi ſacerdotum & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. ¶ Allato vero ei volumine danielis in quo ſcriptum erat quendam greco-

C rum perditurum perſarum potentiam. arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat gauiſus eſt Tunc quidem multitudinem dimiſit. ¶ Poſtero autem die conuocans eos iuſſit petere quas vellent donationes accipere. Principe vero ſacerdotum petente vt liceret patrijs vti legibus & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mandaret omnia conceſſit. Cumq; ab eo poſtulaſſent vt iudeos in babilone & mediagẽte pręciperet ſuis potiri legibus: pmiſit libẽter facere quę poſcebãt. Dicẽte vero ipſo ad multitudinem ſi quis eligeret ei militare permanens in patrijs legibus & ſecundum eas viuens paratum ſe eos ducere:ſe pugnaturos cum eo dixerunt. ¶ Igitur alexãder ita diſponens hieroſolymam.duxit ad reliquas ciuitates exercitum. Et omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipientibus ſamaritę metropolim tunc ſichimam nomine habentes poſitam iuxta garizim montem in qua trãſgreſſores habitant iudei videntes ab alexandro ita iudeos magnifice honoratos: coacti ſunt iudeos ſe fateri. ¶ Nam huiuſmodi nature ſamaritę ſunt:ſicut prius alibi demõſtrauimus In calamitatibus merſos negant iudeos eſſe cognatos veritatem confitentes:& cum viderint clarum eis aliquid oblatum tũc ſocios ſe iudaico generi profitentur originem ſuam a nepotibus ioſeph effraim & manaſſem recenſentes. Tunc ergo claritatem & multum oſtendentes animi ſui effectum:occurrerunt regi paulominus q̃ hieroſolymitę. Cumq; laudaſſet eos alexander: ſichimitę adierunt eum cum militibus quos ad eum ſanaballach tranſmiſerat petentes vt ad ciuitatem peruenire:& templum apud:eos poſitum honoraret. Qui reuertens ad ipſos ſevenire promiſit. Petentes autem tributorum ſeptimi anni conceſſionẽ nam neq; ipſi ſeminant in eo conſuluit qui eſſent qui talia poſtularent. Cumq; reſpondiſſent hebręos ſe quidem eſſe:ſichimitas autem a ſydonijs nuncupari:iterum interrogauit vtrum iudei eſſent. Illis autem dicentibus non eſſe:ego inquit hęc iudeis cõceſſi. Sed reuerſus quidem a vobis certius edoctus quę viſa fuerint agam. Et ſichimitis quidem ita poſtulationem negauit. ¶ Similitervero milites ſanaballach ſequi pręcepit ad ęgyptum:ibi daturum ſe eis iugera terę promittẽs. quod & poſtea fecit thebaidam cuſtodire prouinciam eis iniungens. ¶ Igitur defuncto alexandro principatuq; a ſucceſſoribus eius diuiſo:templum ſuper garizim montem permanſit. Et ſi quis culpam habuiſſet apud hiero-

Iaddus ſacerdos & alij legitimis ornati ſtolis deo pręcipiente cum populi multitudine.

Alexandro hieroſolymam obſidere feſtinãti obuiã proceſſerunt q̃ pacificatus nomen dei & ſacerdotem adorauit Interrogatus eũ Alexãder cur ſolus principem ſacerdotum iudeorum adorauit reſpondit nõ hunc adoraſſe ſed deũ cuius principatu ſacerdotij fũctus eſt.

Alexãder ad tẽplum aſcendens ſacrificauit.& mlta donauit ſacerdotibus.

Alexander ad ſichimam metropoli ſamarię venienti Samaritę obuiam veniunt inuitantes vt tẽplũ eorũ viſitet.

Sichimitis poſtulata negat.

Mortuo Alexãdro principatus ſucceſſoribus diuiſus eſt.&c.

solymitas aut de cibo illicito seu de transgressione sabbatorum aut de huiusmodi peccato: ad sichimi tas recedebat dicens se iniuste culpari. ¶ Defunctus est autem illo tempore priceps sacerdotum iad D dus & onias filius eius principatum sacerdotalem suscepit. In his constituti hierosolymitę degebant.

Explicit liber vndecimus.

¶ Incipit liber duodecimus qui continet tempus annorum centum septuaginta.

ISTA Vsq; ad.x.c. non sunt in biblia sed partim in histo.sco.circa finem histo.Hester.

¶ Diuiso Alexandri imperio post eius mortem in multos principatus ptholomeus Lagi filius ęgy ptum possidens hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum (non resistētibus iudeis) sine la bore capiens crudeliter ibi dominatus est & multos Iudeos a Iuda captiuos migrauit ad ęgyptum. Tuncq; orta est contentio pro templo inter iudeos & Sichimitas. Capitulum primum.

Diuisio imperij alexādri in multos principatus quos tenuerunt successores Antigonus Seleucus Lisimachus cassander ptholomeus.

Ptholomeus lagi filius hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum accipiens crudeliter domiatus est ¶ Ptholomeus multos captiuos a iudea habens ad ęgyptum cō migrauit.

Contentio inter iudeos & Sichimitas pro tēplo.

ALexander rex macedonum vbi regnum persarum dissoluit iudeamq; dispposuit vt prędictum est a vita discessit. ¶ Cumq; multos pricipatus sui successores reliquis set antigonus quidem asyam apprehendit: seleuchus autem babilonem genteśq; vicinas obtinuit: lisimacho cessit helespontus: macedoniam rexit cassander: ptholomeus filius lagi ęgyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent. suumq; dilatare principatum contenderent: diuturnis bellis ciuitates cōcusse multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiscebant. ¶ Tunc & omnis sy So ria sub ptholomeo filio lagi (qui saluator nuncupatur) contraria sui nois est perpessa. ¶ Nāq; hic etiā sto hierosolymorum depugnauit fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus sub specie sacrificij nequaq̄ iudeis resistentibus quoniam hostile nihil existimarēt: & ideo ociose vel insuspecte segnes essent. Qui cū sine labore ciuitatem apprehendisset crudeliter eis dominabatur. ¶ Testis est oration meę ouidius sabatharcides: qui successorum alexandri facta conscribens superstitionem nostrā pro qua libertatem amisimus exprobrauit cū hęc diceret. Est gens quę iudea dicitur. ciuitatem munitam & magnam hierosolymam detinens quę contra ptholomeum regē arma sumere deuitauit. & E propter superstitionem seuissimum dominum pertulit habere. Sabatharcides quidē hęc de gēte nostra conscripsit. ¶ Ptholomeus vero multos captiuos a montanis iudeę vel a vicinis locis hierosolymorum id est a samaria vel a garizim trahens ad ęgyptum cōmigrauit. Sed cū cognouissent eos quos ab hierosolymis abstraxerat. firmos iurisiurandi vel dei cultores existere cū alexandro legationē ad eos mittenti sic respōdissent. dario viuente cōtra eū nequaq̄ arma sumere. post darij expugnationem multos ad castella deputauit. & pariter cū macedonibus alexandrię ciues statuit fidēq; ab ipsis accepit vt nepotibus suis societatem custodirēt cū & alij nō pauci iudei spōte ad ęgyptū peruenissēt opulētia locorū ptholomeiq; munificētia iuitati: quorū nepotes seditiones cōtra samaritas dum suę gētis patriā oblationē seruare festinarēt excitabāt. Nā hierosolimitę defendebāt dicētes suū tēplū sanctum existere & immolationes illic trāsmitti oportere. Sichimitę vero ad garizim montē destinari videbāt.

¶ Mortuo ptholomeo saluatore qui alio nomine ptholomeus sother dictus est ptholomeus philadelphus eius filius regnum ęgypti obtinuit librorum cupidus bibliotecę suę demetrium prefecit. Quiq; pro habendis codicibus hebręis sacerdotum principi. Eleazaro rescripsit nuncios mittēs maximis cum muneribus. Iudeos quoq; procurante aristeo captiuos liberat militibus qui eos captiuauerant precio ex ętario proprio liberalissime soluto Sanxionis insuper iudeorum liberationis exemplū ad manifestandum posteris regis munificentiam decreuit custodiri. Capitulum secundum.

Philadelphus post ptholomeum patrē regnū ęgipti tenuit studiosus legem iudeorum iterpretatus est & hierosolimitas in ęgypto a seruitute liberauit.

Rege sacerdotū principi pro hebręis libris habēdis scribente aristeus captiuorū iudeorumliberationem ꝓcurat.

POst decimum vero & secundum annum imperij alexandri. & post quadragesimum ptholomei saluatoris regnū ęgypti philadelphus obtinuit per annos triginta & nouem. Qui & legē iudeorum interpretatus est: & famulantes in ęgyptum hierosolymitas a seruitutis vinculo resoluit vsq; ad centum viginti milia ex huiusmodi causa. ¶ Demetrius autem phalareus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per vniuersam terram inuenta volumina congregare & acquirere si quid audisset dignum industria vel voluntate regis quem erga codicum collectionem munificenter accendi cognouerat: interrogatus a ptholomeo quot milia codicum haberet cum viginti milia iam respondisset sed pauco post tempore vsq; ad quinquagita milia posse peruenire & nū ciatum sibi diceret multa apud iudeos legum eorum esse conscripta studio vel bibliotheca regali digna. quę figuris litterarum vel sermone eorum compposita laborem non paruum prębererent si in grecum mutarentur eloquium cum videantur Sirorum litteris similes esse eorum figurę equa pronūciatione vocis. nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum sumptus interpretari. dum in bibliotheca tua eorum quoq; leges contineantur. ¶ Igitur rex optima demetrij sentētia delectatus per quam studium suum multos colligendi codices demonstraret. scripsit principi sacerdotū gentis iudeę hęc fieri demādās Aristeus alias Aristenus autē amicus regi necessarius propter humilitatem morum ab eo

dilectus cū ſepius ante miſus eſſet petere ptolomeū quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub im perio eius eſſent:tempus hoc petitionis proſperū arbitratus ante loquitur primatibus cuſtodū regij corporis ſoſibio tarentino & andreę vt ſimul laborarent de quibus petiturus regem accederet.Quo rum ſententia confirmata. cum huiuſmodi ſermonibus regem adijt dicens.Minime rex oportet va na nos ſpe negligentes decipi:ſed veritatem intimare.Nam ſi legem iudeorum non tantū tranſcribe re:ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus.qua ratione poſſit hoc fieri tot iudeis in regno tuo ſeruientibus quos benignitate tuę muni ficentię decet a preſenti iugo ſeruitutis abſoluere.ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere.Nam cum multa ſepius indagaſſem.cognoui eos factorē oim deū colere(quem nos zena id eſt ioue nominamus)qui oibus indulget.zena hoc eſt viuere.Qua propter ad honorem dei quem maxima religione placant liberos eos patrię moribuſq; ſuis reſtitue. ¶Cognoſce tamen princeps me nec affinem eis eſſe nec ab eadem genitum natione vt pro illis hęc ſuggeram.ſed dum oim hoim factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti ad hāc petitionem perueni. ¶Poſtq̄ hęc ariſteus locutus eſt & rex in eum hylari & ridēti vultu conſpexit. quā ta inquit arbitraris milia poſſe dimitti.Tunc andreas reſpondit dum interfuiſſet & dixit pauloplus q̄ centum milia poſſunt exiſtere.Non paruam inquit a nobis ariſteę donationem poſcis. Soſibio vero cum preſentibus dicente dignum eſſe ſuę munificentię ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarum vices offerret.Rex ſapienti vſus conſilio ne contra milites qui eos captiuauerant facere videretur & quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minuividerentur de ſuo eos ęrario redimere ſtatuit dum militibus merces annonę preſtaretur & pro ſingulo captiuo apud eū conſtituto dragme centū vigin ti darentur.De quibus etiā precepta proponere promiſit per quę munificentiā ſuā& ariſtei petitionē cōfirmaret. ¶Propterea volūtas dei affuit per quā non tantū illos qui a patre eius vel exercitu illius tranſlati fuiſſent verū etiam illos qui ſub regno eius extitiſſent abſolutioni donarent vel ſi qui poſtea ſuperueniſſent pro quorū redēptioue pluſq̄ quadraginta talēta ſunt a rege largita. ¶Vnde exēplum ſanctionis ad manifeſtandā poſteris regis munificētiam cuſtodiri decreuerūt quod erat huiuſmodi. Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriā & phoenicem cum eo iudeamq; vaſtauerūt & captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouincias vendiderunt hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt &ſi quos nunc ſuperduxerūt dimittāt:pro ſingulo corpore accipiētes dragmas centū vigiti.Et milites quidē cū annonis ſuis.reliqui vero a regali mēſa redēptionis preciū accipiāt.Arbitror enī eos ſine voluntate patris mei cōtra iuſticiā deprędatos prouinciāq; eorū fuiſſe vaſtatā vnde & multos milites profeciſſe cognouimus dum ad ęgyptum eos traducerent.Iuſtū ergo conſpiciens miſereor eis& iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos oēs dominis eorū antedictam accipiētibus ſummā abſoluī:nec quemq̄ in hac re fraudā quandā agere:ſed his potius conſtitutionibus obedire.Diſpoſitiones autem meas precipio ex quo miſſe ſunt per tres dies proponi quatenus ad iudices dñi cōueniāt.corpora ſtatim oſtēdētes..Hoc enī credo meo profuturū imperio. Cōtumaces vero liceat cuiq; volēti intimare. quatenus eorū ſubſtātię regijs poſſeſſionibus ſocietur. ¶Cū hęc ſanctio regi lecta fuiſſet & viſa eſſent oia iuſte decreuiſſe tñ vero deeſſe de abſolutione priorū & horū q poſtea dicti iudei fuiſſent:ipſe de his ſua liberalitate precepit. ¶Preterea ſciēs ſubitaneā diſtributionē difficilē exiſtere ſuſſit rerū miniſtris & regis ſacellarijs pecunias ſe ponere.Quo facto itrā ſeptimū diē oia regis p̄cepta ipleta ſunt: & talēta ſuper quadrigēta ſexagita pro redēptione partita cognoſcūtur dū & pro infantibus dñi cētū viginti dragmas exigerēt:ſicut rex p his demādaſſet.ſcribēdo p ſingulo corpore p̄dictā ſummā exhiberi.

¶Demetrius bibliotecę preſectus regem ptolomeum pro tranſcribēdis codicibus hebręis ad bibliotecę conſummationem mouet vt legiſlationem Iudaicam quę a deo videtur fuiſſe data figuris hebraicis conſcriptam exponi procuret non prophanis linguis cum ſancta ſit ſedvt principi ſacerdotum ſcribat quatenus ſeniores ab vnaquaq; tribu legum peritos ad eius explanationem tranſmittat. Quod precepit rex fieri & eius epiſtolam in hoc capitulo inueniens.Et eleazari ſacerdotum principis reſponſionem qui regis receptis muneribus quorum deſcriptionem potes videre ſeniores qui & ſeptuaginta more ſacrę ſcripturę dicuntur licet fuerint ſeptuaginta duo mittit ad regem.Capitulū.iij.

Vm hęc ſecundū regiam voluntatē munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū viſum eſt demetrio de iudaicis codicibus trāſcribādis eius allegare decretū.Nam nihil fruſtra a regibus diſpēſatur.ſed oia cū multa diligētia gerūtur.Quapropter allegationis vel epiſtolarū exēplū deſignauimus & ornamētorū trāſmiſſorū multitudinē:& quicquid in vnoquoq; cōſtructū eſt.Vnde poteſt optime opificum ars proſpici & vaſorum oim excellentia agnoſci.Allegationis autē huiuſmodi probatur exēplum.Maximo regi demetrius Preципiente te o princeps de his quę hactenus ad conſummationem bibliotecę deſunt quatenus colligātur.& de his quę corruerūt vt debitā diligentiā impetrarēt omni ſtudio vſus in his ad notitiā veſtrā perduco legiſlationis iudaice volumina

Ariſteloſo ad regem pro liberatione iudeorum

Laudat iudeorum legem.

Maxima regis liberalitas qui ex ꝓprio ęrario captiuos iudeos redimēs liberos p̄miſit recedere.

Sāctionis exemplum pro liberatione captiuorū

Modus diſtributionis pecuniarum.

Nichil aregibus fruſtra diſpēſandum.

Exemplum allegationis demetrij pro iudaicis codicibus tranſcribendis.

nobis cum alijs deesse. Nam figuris hebraicis & voce gentili conscripta: inexplanabilia nobis exist-
Nota sanctitatē legis quę pphanis linguis exponi nō debet ideo male fecerūt biblię laica lingua traductores sicut theopōpus & theothecus quorū alter amēs est factus alius vero cecus.
¶ Symō iustus quare dictus sit.
Contigit etiam minus diligenter eam quā habent transferri. dum regalem prouidētiam minime perD
cepissent. Necessarium tamen est hęc te cautius expositā reponi. Nam sapientissima & integra legisla H
tio sic adeo videtur data existere. Quapropter inquit cautius abdita a poetis seu conscriptoribus hi- sc
storiarum nullatenus meminisse eius nec virorum qui scilicet secundum eiusdem lationis pręcepta
vixerunt. quod casta nimis existeret: ac non oporteret eam prophanis linguis exponi. Si videtur ergo rex scribe principi sacerdotum gentis iudeę quatenus trasmittat seniores ab vnaquaq; tribu legū
peritos vt cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus & interpretationis
rerum cautam expositionem acceperimus: dignos codices tua voluntate reponamus. ¶ Igitur tali
suggestione facta rex pręcepit vt scriberet de his eleazaro pricipi sacerdotū gentis iudeę: simul etiam
de absolutione seruientium apud eos iudeorum. Prępterea mandaret ei quod transmisisset ad faciē-
das crateras & libatoria pondo auri talenta quinquagīta: lapidum vero pręciosorum inestimabilem
multitudinem: denunciāns etiam custodibus archarum in quibus lapides seruabantur vt electionem
illorum darent opificibus: quatenus quos vellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit vt
pecunię pro immolationibus & reliquis causis centum talenta darentur sacerdoti. Narrabo igitur fa-
cturas & modum constructionis eorum cum declarauero exemplū epistolę principi sacerdotum eleazaro a rege conscriptę. qui principatus honorem pro tali causa suscepit. ¶ Defuncto pricipe sacerdo-
Epistola ptolomei philadelphi ad eleazarum sacerdotum principem.
tum onia filius eius symon successor extitit. qui iustus est appellatus propter pieratem quam in deum
& fauorem quem erga regem habuisse videbatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente no
mine oniam frater eius eleazarus de quo sermonem facimus principatum sacerdotij suscepit: ad quē
ptolomeus huiusmodi litteras destinauit. ¶ Rex ptolomeus eleazaro principi sacerdotum salutem.
Multis habitantibus in imperio meo iudeis quos perse(cum potētes fuissent) ad captiuitatem traxe-
re. eorum aliquos pater noster ad militiam maioribus stipendijs deputās hortatus est: alijs autem in
ęgyptum cum eo ambulantibus castella & eorum custodiam demandauit. vt sint ęgyptijs in terrorē
Cum vero ego principatum suscepissem. omnes clemēter tractaui pręsentes ciues tuos quorum plus E
centum milia captiuos & seruientes remisi: possidentibus eos pro redemptione persoluens. Ftatibus autem vigentes numeris militaribus designaui multosq; qui mihi vel aulę potuissent seruare fidem
in palatio constitui. arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia votum hoc ei maximum deuone
re. Porro volens & istis & omnibus per vniuersam terram iudeis pręstare. leges vestras litteris grecis
Querit rex sex seniores de vna quaq; tribu pro expositiōe legis
ab hebraicis translatas in nostra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies eligendo viros opti-
mos seniores sex & ab vnaquaq; tribu dirigendo: qui per etatem legum sint periti: valeātq; interpre
tationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis maximam nobis gloriam prępara-
ri. Transmisi vero qui deberent de his vobiscum disputare andream primatem custodum mei corpo
ris & aristeum mihi dilectissimos: per quos etiam primitias votorum ad templum & pro immolationi
Epistola respon siua eleazari ad regem.
bus & alijs rebus transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quę volueris fieri: quod gratius
amplectemur. ¶ Cum regis epistola eleazaro fuisset porrecta: nimiū liberaliter ad eum ita rescripsit.
Princeps sacerdotum eleazarus: ptolomeo regi salutem. Valentibus vobis cum arsinoe regina vel fi-
lijs bene nobis omnia constant. Cum vero epistolā suscepissemus satis de tua voluntate gauisi sumus
Maxima dona ptolomei hebrę orum templo.
Congregantes autem multitudinem legimus eam: quātenus ostenderemus eis quam pietatem erga
deum habes. Demonstrauimus etiam pateras quas misisti aureas viginti argenteas triginta: crateras
quinq; mensam dedicandam. & quę directa sunt pro immolatione vel renouatione eorum quę tem
plo desunt talenta centum deportata per andreā & aristeum carissimos tibi amicos viros optimos & F
doctrina pręcellētes tuaq; virtute dignos. Cognosce vero nos pro tuis vtilitatibus & pręter naturam
aliquid velle pati dum reddamus tuis beneficijs quę multipliciter i nostros ciues largiris. Statim etiā
Hij sunt septuaginta iterpretes q licet sint. lxxij tamen more sacręscripturęque modicū numerum sup aliquā summam super excrescentem tacet; dicuntur septuaginta.
pro te tuaq; vxore vel filijs hostias obtulimus: & multitudo vota persoluit vt vobis eueniant quę desi
deratis. & tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandum vero legem quam pro tuis com
modis accipere postulas elegi viros seniores sex ab vnaquaq; tribu. quos direximus legem ferentes.
Erit autē vestrę pietatis vel iustitię vt post legis transcriptionem ad nos eā caute cum portitoribus re
mittatis Vale. ¶ Hęc quidē princeps sacerdotū rescripsit. Mihi vero nō est necessariū visū septuagīta
seniorū ab eleazaro missorū noia declarare. licet intimata sub epistola fuissent. Vasorū tamē magnifi-
centiā & cōstructionem quam deo rex direxit nō incongruum exponere putaui quatenus omnibus
munificētia regis erga deū dilucidetur. Siquidē ipse largos sumptus in hęc pręstitit & semper opifici
bus opera trāsmittebat: nihil cōstrui desidiose cōcedēs. Quos de singulis quales fuerit munificētia
narrabo. quāuis historia narrationē eorū minime deposcat. Regis em munificentiā vel diligentiā in
legētibus arbitror aperiri. Prius autē de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo valde

A maximam menſam conficere. Pręcepit autem dedicatę in hieroſolymis menſę quantitatem cognoſcere. ſi poſſet maior fieri. Cumq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta: & quia nihil prohiberet maiorem conſtrui dixit duplam magnitudinē ſe facere. ſed timere ne miniſterio pro magnitudinis quātitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad ſpectaculum deuouere. ſed etiam miniſterijs habilem voluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem menſam auri inopia confectam magnitudine quidem ſuperari priorem noluit: varietate vero vel pulchritudine materiali clariorem confiere iudicauit. Sagax ergo ad diſcernendam variam rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirādaſq; naturas. Quę ſine deſcriptione fuiſſent horum ipſe prudenter inueniebat effectum & oſtendēs artificibus ita perfici enunciabat quę vero deſcripta fuiſſent eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imitarentur. ¶ Promiſſa ergo complentes menſam deſcribere feſtinemus. Huius duorū ſe- Deſcriptio mēſę
miſ cubitorum longitudinem latitudinem vnius altitudinem vnius & ſemis conſtruxerunt totam. de auro formantes eam. Coronam quidem in palmum conferūt frontiſpicia vero verſatilia ſculpturam habentia ornatam ſpecie reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſtentibus frontiſpicijs. vnuſquiſq; angulus eandem diſpoſitionem formę habebat. Quę dum verterentur: vnam & non diuerſam ſpeciem demonſtrabant. Coronę porro pars quę ſub menſa erat incluſa: pulchre conſtructa fulgebat. Pars autem quę de foris apparebat artificij decore plus ſculpta ſplēdebat: quia viſui vel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat ne nullus angu Deſcriptio menſę aureę.
lus trium vt prędiximus exiſtentium in tranſductione minor videretur. Diſpoſitivero erant in modū funium torno factorum prećioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi. Partes autē quę per latera coronę cernebantur: in ſpeciem ouorum optimo lapide factorum figuratę nitebāt ſculptu
B ręq; virgulas imitare quę ſpiſſe circa menſam voluebantur. Ouorum autem diſpoſitioni circunduxerunt opifices tornatam omnium fructuum naturam: vuas pendentes: ariſtas ſurgentes malagranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus prędictorum fructuum ad propriū vniuſcuiuſq; colorem formam: circa totam menſam ex auro ligauerunt. Sub corona quoq; ouorum ordo ſeu virgarum cōſtiterat vt ex ambabus partibus eandem operis varietatem cauſamq; ſpecies menſę conſtructa proferret ne frontiſpiciorum vel coronę poſito in altera partę menſę conuerſa fieret diuerſa ſed eadem vſq; ad pedes faciesq; operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum ſecundum totam menſę latitudinem ſuper quod pedes eius imponerent fecerunt deinde ſperulis & clauſuris eos cum corona menſę conſtruxerunt vt eundem artificij & magnificentię viſum prębeſ rent in quamcū q; partem menſa conuerteretur. Super menſam autem meandrum fluuium ſculpſerunt: lapides prećioſiſſimos in medio eius tanq̄ ſtellas vario colore ponentes. Nam carbunculum vel ſmaragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt: aliorumq; genera lapidum qui vel induſtria vel emulatiōe digni per excellentiam naturę cunctis exiſtunt. Poſt meandrum autem completum in ſpeciem funus quidam circunferebatur. in medio figuram ſublongam & rotundam habens. Super quod criſtallinus lapis eratvel electrus impoſiti pari penę formarum aſpectu. qui delectationem miram intuentibus prę
C ſtabant. Capita vero pedum eius ſimilia alijs fabricauerunt curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus vero rectum inſtar lilij germen videbatur quos lapis carbunculus in palmū factus figuram crepidinis oſtendens & latitudinem octo digitorum habens ſubſtentabat. Nam ſuper eum omne pedum pondus innitebatur. Sculpſerunt etiam tenuiſſimo vel laborioſiſſimo torno vnūquemq; pedum in quibus hedere vel vitis palmites cum vuis exiſtentibus eminebant vt nihil a veris diſcepare putarentur. Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuę cōmotę: ymaginationem naturalium arte prębebant. Verumetiam figuram totius menſę tribus tabulis conſtruxere compagine partium in inuicem ita colligata vt inuiſibilis exiſteret nec intelligeretur eorum inſertio. Craſſitudo vero menſę non minus dimidio cubito dinoſcitur fuiſſe. Talis ergo votiua menſa multa regis munificentiavel prećioſitate materię ac varietate pulchritudinis & induſtria artificum ſtudioſe perfecta eſt. Et licet magnitudine prioris deo deuotę menſę non diſtaret. artificio tamen & nouitate vel claritate facture valde melius & ſplendidius elimata fulgebat. ¶ Crateres etiam duos aureos ſculpturam vipeream ab inferiori parte vſq; ad cingulum habentes lapidibus varijs in ſquama concluſis. de hinc ſuper eos fecerunt meandrum altum cubito compoſitione lapidum diuer Craterum deſcri
ſorum ſpecie magna fulgentem in quo virgarum ordo inſtabat de quibus complexionibus ſimilis vſq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor cubitorum ſculpta pulchris lapidibus inſerta decorem cratherum oſtendebant. Quorum labra liliorum folijs & vuarum floribus in orbem productis corona complectabatur. Et aureos quidē crateres duos capientes vtroſq; amphorā huiuſmo Patherarum de
di conſtruxerunt. Argenti vero clariorem ſpeculis ſplēdorem emittebant vt certius in his facies aſpi ſcriptio & numerus.
cientium viderentur. ¶ Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide prećioſo: & circun-

date foliis ędere vel brateis quasi vitis celatura artificiose obumbrabantur. Hęc autem ideo fiebant quod per scientiã opifices arte mira reliquos ãte irent:& multomelius studio vel munificentia regis formabantur.Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia prestabat quantum etiam publicorum negotiorum relictis regiminibus ipse operãtibus semper instabat:& frequenter artifices visitabat.Quapropter opera artificum diligentia regis & industria feruẽte:propensius imminebant. D

¶ Eleazarus (receptis Iocalibus regis)portitores eorũ honorans dona regi deportãda remisit.rex autem(cum seniores venissent cum voluminibus in quibus litteris aureis conscriptę leges continebã tur)ammiratus maximo delectatus gaudio prorupit in lachrimas quos honorifice recipiẽs(diem ad uentus eorum per totum vitę tempus celebrem habuit,epulari secum fecit & hospitia in arce deputauit vnumquemq; eorum naturales percunctatus quęstiones caute illis ad singula respondentibus gauisus est & per duodecim dies illis instruxit cõuiuiũ iussitq; singulis tria dari talenta & ipsis ad deputata diuersoria adductis opus interpretationis septuaginta diebus perfecerũt.quod nemo neq; historiographus neq; poeta ausus est cõscribere demetrio regi iudicante. qualiter Theopomphus volens de his aliquid cõscribere fit plus triginta diebus mente turbatus. Et theothecus tragedicus poeta cecus factus remisit itaq; eos rex cũ muneribus muneraq; per eos sacerdotũ principi.Capitulũ.iiij

Eleazarus receptis Iocalibus a rege dõa regi deportanda dedit portitoribus.

CVmq; ad hierosolymam transmissa vota ptolomei fuissent & princeps sacerdotum eleazarus ea dicasset:portitores eorum honorãs donaq; regi deportanda prestans ad eum remisit. ¶ Ergo postq̃ alexandriam peruentum est & ptolomeus presentiam eorum cũ septuaginta senioribus audiuit statim ãndream & aristeum legatos vocari precepit.Qui venientes epistolas quas a principe sacerdotum deportauerant obtulerũt:& ea quę verbis eos differere iusserat dixerunt.Studens autem colloqui senioribus ab hierosolymis propter interpretationẽ legum directis diuersos quidem qui pro suis causis aduenerant|denũciauit dimitti:mirabilem hãc & preter cõ suetudinem faciens dimissionẽ:vt qui propter huiusmodi causam adducebãtur.post quintum diem eum audirent.Legati vero post mensam a rege tũc dimissi illos ab eleazaro destinatos expectabat. ¶ Dumq; seniores cũ donis quę regi deportanda princeps sacerdotũ eis dederat aduenissent: cum voluminibus transferunt.in quibus litteris aureis conscriptę leges cõtinebantur. Et rex eos de codi E

Litteris aureis scriptas leges apportauerunt seniores regi ptolomeo.

cibus percunctatur.Cũ vero reuelarent & ostenderent tenuitatem mẽbranę vel incõprehensibilem eorũ compaginẽ:rex miratus est q; ita fuissent cõpacta. ¶ Dũq; hoc diu fecisset gratias inquit ago vobis quidem q; venistis:maiores vero illi qui vos destinauit:sed ante oẽs deo cuius he leges veneranDe probãtur. ¶ Cumq; clamassent seniores vel hi qui presentes erant orãtes regi prospera diuinitus euenire:nimiũ delectatus prorupit ad lachrimas.Nã sepius natura hoc summo gaudio patitur quod

Receptio honorifica senioruꝫ a ptolomeo.

etiã dolentibus solet accidere.Tũc iussit codices primatibus officij designari. Viros autem osculatus equum duxit esse primũ ad eos facere sermonẽ pro quibus essent vocati:immo & diem quo adducti

Dies aduẽtus seniorum solemnis apud ptolomeum.&c.

fuissent ad eum clarum singulis annis per totum vitę suę tẽpus se celebrare promisit.Nam euenit eũdem esse presentie illorum & victorię diem quo & antigonũ nauali prelio vicerat. Epulari etiam secum eos precepit:hospitiaq; in arce denunciauit eis oia deputari. ¶ Nichanor autem super susceptio nem peregrinorum constitutus dorotheum vocãs|qui de his curam habebat iussit singulis necessaria parare.Nam ita dispositum a rege fuerat vt alimenta quibus singulę ciuitates vtuntur exhiberentur

Nichanor ordinatus cum dorotheo ad susceptionẽ peregrinorum.

indulgenda consuetudini peregrinorum ad eos venientiũ & oia eis pararentur quatenus cibis solitis magis delectarentur:ne forsan corrupti extraneis grauarentur.Quod & circa istos effectum est. Dorotheo vero quem pro sinceritate vitę super hęc rex constituerat per quem & preparauerat oia quę ad huiusmodi conuiuia conuenirent hęc implente in duas partes eos discumbere precepit:partẽ qui dem mediam eorum ad dexteram suam reliquos autem post eius accubitũ:nihil prętermittẽs quod F

Helyseus sacerdos fecit orationem,

ad eorum honorificentiam pertineret.Postq̃ autem ita discubuerunt iussit dorotheo solita ministrare:quibus oẽs iudei ad eum venientes vtebantur. Tunc itaq;sacros precones &immolatores & alios qui vota offerrent recusauit:& vnũ de senioribus noie heliseum sacerdotem existentem rex petuit facere orationem Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit.Et post plausus cum gaudio & clamore olm surrexit:& residentes ad epulationes & delitias paratas se cõtulerunt. ¶ Pręterea autem rex quantum satis ei visum est cœpit philosophari & vnumquemq; eorum naturales percunctari sermones:& ad contemplationẽ quęstionis accendere.Caute illis ad omnia respondẽtibus que eis

Interrogat rex istos seniores q optime responderunt.

obiecta essent & explanantibus:gauisus per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. ¶ Et qui vult singula cognoscere quę in conuiuio parata sunt:legatvolumina aristei quę propter hęc conscripserat & agnoscet. Mirante vero eos non tantum rege sed etiam Menedino philosopho dicẽte omnia per

Liber aristei de conuiuio regis.

prouidentiam dispensari ideoq; virtutem & pulchritudinem videre: sermonem destitit.rex quidem de his facere dicebat autem maxima sibi bona per presentiam eorum fieri. Nam pro fuisse ei quod

A didicisset ab illis quemadmodum deberet regnare. ¶ Iussitq; dari singulis talenta tria & deputauit illis qui eos perducere ad diuersoria deberent. Postq̃ vero tres excesserunt dies congregans eos demetrius transijt ad studium maris. Et vnum transiens pontem abijt ad partes aquiloni coniunctas. ¶ Consiliumq; fecit in domo prope littus stante & apta secretis. & ad cogitationem negotiorum. Vbi ergo perducens petebat omnia quę opus habebãt ad legis interpretationem ipsis presentibus: vt insistanter opus implerent. Cumq; illi munificenter & laboriose cautam interpretationem facerent. vsq; ad horam nonam in hoc sedentes: ad curam corporis vertebantur. ita eos inuitante doro theo vel opulenter conuersationis salubria prębente multaq; etiam ex his quę regi parabãtur. Mane autem ad aulam venientes ptolomeum salutabant & rursus ad eundem locum redibãt & manus in mari lauantes & seipsos purificantes ita legis interpretationi vacabant. ¶ Itaq; transcripta lege & opus interpretationis ad effectum per septuaginta dies transacto: cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo translate leges fuerant presentibus etiam interpretibus legit eas. Cũq; multitudo complexa legem vel seniores eius interpretes demetrium eo quod magnarum rerum inuentor esse videretur laudassent: rogauit etiam vt presidibus suis darentur legenda. Et petierunt omnes sacerdotes interpretes seniores & prepositi gentis vt bene interpretata permaneret immobilis. Cum q̃ omnes laudassent sententiam iusserunt si quid aut superfluum aut minus aliquid scriptum videretur in lege hoc respicerent & manifestum facientes emendarent hoc castigantes vt quod semel iudicatum fuerat se bene habere sempiterna memoria remaneret. ¶ Gauisus ergo rex & videns volũtatem suam ad vtilem rem esse perfectam & delectatus relictis legibus & sensum & sapiẽtiam & legislatores obstupescens ad demetrium sermones facere cœpit q̃ ita mira existente legislatione. nemo neq; historiographus nec poeta meminisset eius. Cui respondit demetrius neminẽ fuisse ausum harum legũ tangere conscriptionem q̃ diuina & venerabilis esset & quia lesi sunt quidã a deo hoc presumentes. Significabat vero qualiter theopompus volens in historia de his aliquid conscribere fit mente turbatus plus triginta diebus: & cum humilitate a deo veniam supplicabat: dum inde sibi dementiam factã supplicatus esset. Necnon & in somnis vidit quod ei hoc ideo accidisset quia diuina scrutatus esset. & proferre ea hoies impuros vellet. Cumq; conscribere quieuisset: recepit sensum. ¶ Referebat autẽ & de theotecto alias theotheco tragediarum poeta dicens quia dũ nisus fuisset in aliquo dragmatheorum meminisse quę in diuino volumine continẽtur: oculis obscuratis causam cecitatis suę recognouit: & ita liberatus est a passione deo veniam indulgente. ¶ Hęc ergo rex pure suscipiens petiuit interpretes frequenter ad se de iudea proficisci. Hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. Nunc vero iustum esse dimitti eos dicebat. Spõte autem ad eum venientes omnia quę equum essent sapientiam eorum impetrare. & pro sua maiestate dignum largiri promisit. ¶ Et tunc quidem trãsmisit eos donans vnicuiq; rex optimas stolas: & auri talenta duo & calicem vnius talenti totumq; cõuiuatorium. ¶ Principi autem sacerdotum eleazaro destinauit per eos lectos cũ argenteis pedibus decem. & conuenientem eis supellectilem & calicem talentorum trigintatrinsuper stolas decem & purpuram coronamq; decoram. & lineas de byssо centum. Prętera & C pateras & trullam & libatoria: & crateres aureos duos deuouendos. Petiuit autem eum & per epistolas vt si quis ex his viris voluisset reuerti ad se eum permitteret dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem. & diuitias suas talibus libenter impartiri. ¶ Huiusmodi quidẽ causam ad honorem & gloriam iudeorum a ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Donauit cuilibet seniorũ tria talenta.

Locus vbi senio res cõgregati p interpretãda lege & modus quo se habuerunt in terpretando.

Opus interpretationis per septuagita dies pfectum.

Rex ad demetrium.

Theopompus volẽs aliquid de sacra historia cũ suis scribere mẽte captus plus triginta diebus.

Remisit rex septuaginta interpretes cum muneribus & p eos misit mũera principi sacerdotum

¶ Iudei ab Asię regibus honorem impetrauerunt cum ipsis castrametati quibus seleucus parẽ fecit macedonibus fecit honorem. Sed & erga eos maxima fuit Romanorũ magnificẽtia/& Agrippe beneficentia. Anthiochus autẽ victo Scopa duce protholomei eos volẽs remunerare scripsit ad eos & ad ptolomeũ pro eorũ gratitudine eis multa promittẽs. Et ędituũ pro ingrediẽdo in templũ prohibens alienigenas ab ingressu per vniuersum trãsmisit imperiũ Scripsit quoq; Anthiochus Zeubidi promittẽdis iudeis a babilonia in phrigiã/ Amicitięq; ptolomei cũ Anthiocho fœdere inito Anthiochus Cleopatrã ptolomei filiã accepit vxorẽ. Tunc quoq; iudei a samaritis multa sunt passi. Capitu. v.

IMpetrauerunt autem & a regibus asyę honorem quoniam cum eis castrametati sunt. Nam seleuchus nomine nichanor in ciuitatibus quas per asyam ędificauerat & in inferiore syria & in ipsa metropoli anthiochia republica sua dignos eos effecit: & equum eis honorem cũ habitatoribus macedonibus & grecis deputauit. Hactenus in eadem conuersatione eos aliquando manssisse signum est q̃ iudei nolentes alienigenarum vti oleo accipiunt diffinitam quandam a principibus olimpiaci certaminis pro prętio olei pecuniam: populoq; anthiocheo in presenti bello volẽti soluere consuetudinem. Mucianus prefectus tunc syrię constituta seruauit. Et post hęc imperatoribus vespasiano & tyto orbis terrarum supplicauerunt Alexandrini & Anthiocheni vt eis ius reipu

Iudei ab Asię regibus honorem impetrauerũt cũ ipsis castrametati & Seleuchus/ qui nichanor dictus/ eis parẽ honorem fecit macedonibus fecit, & cetera.

Magnificẽtia romanorũ erga iudeos.

Bñficẽtia agrippe erga iudeos.

Nicolaus damascenus historiographus.

¶Iudei sub Anthiocho multa passi sunt.

Scopa dux contra humilem Syriã victus ab Anthiocho.

Anthiochus volẽs remunerare. Iudeos scripsit ad eos.

Epistola anthiochi ad ptolomeum de gratitudine Iudeorũ quibus multa promittit bona.

Sacerdotes immunes ab exactionibus & tributis.&c.

blicę de reliquo cum iudeis non deberet esse commune nec impetrauerunt. Vnde potest romanorũ considerari modestia & potius magnificentia vespasiani & tyti. qui multa pericula bellando contra iudeos sustinuissent: acerbe ferentes quod se tradere voluissent sed vsq; ad finem pugnantes permãsissent. nihil pœnitus cis de hoc quod dudum prestitutũ fuerat abstulerũt. sed simul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & anthiocheni viuaciter expulerũt dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum neq; pro inimicitijs deuictorum concederent quatenus solueretur aliquid pristinę iudeorum vtilitatis dicentes eos in pugna dedisse pœnas qui arma cœperunt: insontes: non esse iustum sua possessione priuari. ¶Simile vero & marcum agrippam erga iudeos sensisse cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus & petentibus agrippam vt conuersationem quã eis anthiochus seleuci nepos (qui apud grecos deus nuncupatur) dederat soli possiderent: & dicẽtibus (vt si cognati essent eorum iudei) colerent proprios eorum deos. Habito iudicio iudei vicerũt vt suis vtantur moribus. defendente eos nicholao damasceno. Nam agrippe interlocutus est. nihil innouare eis licere. Si quis autem vult certius hęc nosse legat nicholai centesimam & vicesimam tertiam & quartam historiam. Et agrippe quidem iudicium: non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens nostra aduersus romanos. ¶Vespasiani & tyti magnificentiam quilibet decentius obstupescit: qui post tot bella & tanta certamina quę contra nos habuerũt tam pię dispositi sunt. ¶Repetam autem orationem: vnde ad hęc videor esse digressus. Iudeos igitur sub imperio magni ãthiochi regentis asyam constitutos / contigit multa tolerasse dum terra diuersis calamitatibus subiaceret: cum illis qui humilem syriam habitare videbantur. Nam cum anthiochus pugnasset contra expatorem ptolomeum & eius filium cognomine epiphanen laborare cõtigit eos (eo conuincente & victo) eadem pati vt pares existerent nam turbatę & tempestatibus fluctuanti: dum inter felicitatem & calamitatem anthiochi fuissent communiter constituti. Cumq; vicisset ptolomeum anthiochus. iudeã recepit. Defuncto vero ptolomeo filio eupatoris. filius eius magnam virtutẽ militum misit. & ducem scopam nomine contra humilem syriam / multasq; eorum ciuitates cœpit: ex quo nostra gens eupugnata adiecta ei est: & non post multũ anthiochus scopam vicit confligens cõtra eum iuxta fontem iordanis: & multos ab exercitu eius prostrauit. Postea vero anthiocho capiente syrię ciuitates quas scopa tenuerat & samariã spõte gens iudeorũ ad eũ transiẽs & in ciuitatẽ oẽm exercitũ susçepit & elephantis abundãter alimenta prębuerũt: & obsidenti eos qui ab scopa in arce hierosolymorũ relicti sũt custodes prono anno auxilium prestiterunt. ¶Igitur anthiochus iustum arbitratus iudeorũ erga se studium liberaliter remunerandũ: scripsit magistratibus & amicis testimoniũ exhibẽs quod ab eis bene tractatus est: sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit manifeste illis innotuit. Referam vero epistolas quas magistratibus de ipsis scripserat: proponens testimoniũ quod nobis pręberet polibius magalopolitanus in vndecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux scopa ad superiora vadens loca: superauit hyemis tempore gentem iudeorum. Dicit namq; & in eodem volumine qualiter scopam anthiochus deuincens: bythiniam & samariã & ad bella gadaram cepisset. Paulo post vero ei se tradiderunt iudei. qui circa templum habitabãt. Facte autem apparitionis in tẽplo / ad aliud tempus narrationem differamus. Polibius quidem hęc in historia conscripsit. ¶Nos autem reducamus orationem priorem ad priorem narrationem: intimantes epistolas regis anthiochi. Rex anthiochus ptolomeo salutem. Iudei mox vt prouinciam eorum ingressi sumus liberalitatem circa nos suã ostenderunt & venientes ad ciuitatem clare nos susceperunt cum senioribus & principibus occurrentes: & abunde ministrauerunt militibus & elephantis victualia & nobiscum ad arcem pugnauerant cõtra custodes ęgyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remũerari: & reficere ciuitatem destructã & rursus in eam habitatores cõgregare dispersos. Et primum constituimus propter pietatem eis prestari ad immolationes victimarum & olei & vini & libaminis pręcium argenteorũ viginti milia & adsimilam secũdum prouincialem legem tritici modios mille quadringẽtos septuaginta quinq; & salis modios trecentos septuaginta quinq; Pręberi autem hęc inquit eis volo secundum mea mandata & opus templi construi & porticus & si quid oportet aliud refici. Materia autem lignorum deponatur ex ipsa iudea & ab alijs gentibus & a libano nullo pro eis exigẽte vectigal. Similiter & in alijs in quibus oportet volumus clarissimam fieri templi ędificationem. Conuersetur omne genus eorum secundum proprias leges. Relaxentur & sacerdotes & scribę & templi cãtatores sacri tributis quę pro suo capite dabant: & a regio vectigali vel ab alijs cunctis oneribus vt pro opere eorum cunctas habitationibus hominum apta reddantur. His quoq; qui vel nunc habitant vel habitaturi conuenient donamus tributa vsq; ad mensam hyperberitheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiscalium quatenus eis lesio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate a iugo seruitutis abstracti sunt ex ipsis gentibus libertati donamus. & substantias eis reddi precipimus. ¶Epistola quidem hec continebat.

Ornato autem templo edictum per omne ſuum imperium in quo continebatur neminem alienige-
A narū intra muros templi ingrediendi habere licentiam nec iudeos niſi quibus moris eſt purificatos. ſecundum patriam legem neq; inferri in ciuitatem equinas carnes neq; mularum neq; ferarum man ſuetarum vulpium aut leporum aut pardorum & generaliter omnium animalium que iudeis inter dicta ſunt: vt nec pelles eorum liceret afferri. neq; horum intra ciuitatem paſcere. ſed ſolitis parentū. victimis ex quibus & deo oportet ſacrificare vti permiſſum eſt. Qui autem aliquid horum trāſgreſ ſus fuiſſet: ſuffit vt multatus preſtaret ſacerdotibus pecunię dragmas tria milia. ¶ Scripſit etiam te ſtimonium noſtrę pietatis. & fidei prębēs cum rebelles frigas & lidos adiſſet eo tępore quo ad ſupe riores perſarum ierat prouincias iubens zeuſidi ſuo cariſſimo vt mitteret quoſdam noſtrorum a ba bilonia ad phrygiam ita per epiſtolam ſuam mādans. Rex anthiochus zeubidi alias zeuſidi patri ſa lutem. Si ſani eſtis bene: ſanus autem & ego ſum. Audiens phrigas & lidos rebellare: magna cogita tione permotus cōſilium animo prępcepit quod oporteret fieri. Placuit autem ad caſtella vel neceſſa ria loca meſopotamię & babilonię iudeorum domos alias domus duo milia cū apparatu ſuo dedu cere. Credo enim fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatē quam circa deum habēt. Nam teſtificantur parentes noſtri fidem eos & pronum animum habere: in his quę petiti fuerint. volo igi tur (licet difficile eſſe credam migrari) vt permittas eos legibus propriis vti. Et cum eos ad prędicta loca migraueris ad edificandas ſibi domos locum vnicuiq; diſtribui terramq; colendam dari. & vi tium plantationes & tributa fructuum terre cōcedere per annos decem. Accipiant vero vſq; quo fru ctus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat. vt noſtram impetrantes clemētiam p niores ſeipſos erga nos prębeant. Prętерea prouidentiam eorum gentis faciens ſecundum poſſibili tatem quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidem magni anthioshi & iudeorū: hęc a nobis pro teſtimonio dicta ſunt. ¶ Poſtea vero vt amicitiam & fœdus ptolomeus cum anthiocho compoſuit dedit ei filiam ſuam cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem ſyriam & ſamariam & iudeam & phenicem dotis nomine. Diuiſis autē in vtrumq; regem tributis: vnuſquiſq; ſublimiſſi
B mus patrię ſuę colli ens vectigalium ſummā ſtatuam regibus offerebat. ¶ Eodem tempore ſamari tę feliciter agentes multa contra iudeos mala fecerunt; terramq; eorum depopulantes multos inde captiuos trahebant. Quę facta ſunt ſub principe ſacerdotum onia. Nam defuncto eleazaro princi patum ſacerdotij patruus eius manaſſes ſuſcepit. Cui poſt vitę finem onias eo in honore ſucceſſit fi lius exiſtens ſimonis cognomine iuſti qui ſimon frater eleazari ſicut prędiximus erat.

¶ Onias mente paruulus & pecuniis auarus tributa ſoluere recuſans ptolomeum cōmouit ad iram qui legatum in hieruſalē mittens ipſum minabat. Ioſephus vero thobię filius quem auūculum auaricię accuſans ptolomei legatū hoſpitio recepit & ei munifica donauit munera qui rediens onię in deuotionē & ioſephi vtilitatem regi nūciauit. ioſephus quoq; poſt legatum veniēs a ptolomeo ſa lutatus ſuper currū prępiente rege aſcendens oniam excuſans ſenectutis rōne veniā pro eo petijt & regis cōuiua factus emulos habuit vectigalia tamē a rege ſiue ſponſore recepit. Capitulum. vj.

C IS autē onias paruulus mente & pecuniis auarus exiſtens p populo regibus vectigal quod patres eius ex ppriis dabant id eſt viginti talēta pecuniarū nō reddens. ad irā regem ptolomeū cōmouit. Qui & legatū tranſmittens ad hieroſolimā culpabat oia non reddentē tributa: & interminabat vt ſi non acciperet tributa terram eor ad iu gera metiret. & meteret ad habitandū illic milites. Audientes vero mandata regis iu dei: turbabant. Hunc autem oniam nichil horum flectebat propter auariciam ſuam. ¶ Ioſephus autē quidam iuuenis etate ſed propter caſtitatē & prudentiam ſuam iuſticię gloriā ha bens apud hieroſolimitas patre thobia & ex ſorore onię principis ſacerdotū progenitus mandante matre legati pręſentiam dum ille eſſet ad ficulam vicū vbi natus erat veniens in ciuitatē increpabat ſacerdotem non puidentem innocentię ciuium ſed ad pericula volentem mittere gentem propter pecuniarū priuationem dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet & principatum ſacerdota lis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias ita vt propter ipſas & periculum fieri patrię & ciues ſuos afflictos videre pateretur: ſuadebat ei ad regem ire & petere vt aut oīs aut pars ei pecunię cōcederetur. Tunc onias nec velle principatū ſe gentis habere reſpondit immo & ſacer dotalē honorem ſi eſſet poſſibile paratum eſſe ſe deponere ne tantum ad regem accederet. Et dum nichil ad ſe de his pertinere dixiſſet: ioſephus interrogauit eum ſi ſibi cōcederet legationem ad pto lomeū gerere pro gente. Cumq; conceſſit onias aſcendit ad templū ioſephus: & conuocata multitu dine ad cōtionem. nichil turbari eos vel timere ſuadebat propter auūculi onię circa eos negligentiā ſed rogabat vt deponerent cordis meſtitiam qua pro regis mandatis affligebātur. Nam ligatione ſe functurum ad regem promiſit vt flecteret eū nichil p iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem

Edictū de mo do igrediēdi tē plum & phibi tio enigenis.

Pena tranſgreſ ſorum.

Epiſtola āthio chi zeubidi pro iudeis mittēdis a babilonia ad phrigyam.

Amicitię fœde re ptolomei cū antiocho inito āthiochus acce pit vxorē cleo patrā filiā ptolo mei.

Auarus onias ſa cerdos tributa ſoluere recuſās ptolomeū ad irā cōmouit qui le gatū hieruſalē mittit.

Ioſephi thobię filij virtutes qui oniā auūculum de auaricia icre pat.

Iosephus legatū ptolomei in hospitio suscepit & donauit ei munera munificentia.

hęc audiens: gratias iosepho egit. ¶ Ipse autē a templo descendens in hospitium suscepit ptolomei legatum donauitq; munificentia munera & per multos dies munificētissime eum pauit & ad regem remisit: promittens ei vt & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum & cōcitante ad egyptum peruenire & promittente omnia quę a ptolomeo petierit per se eum imperaturū. quia modestiam morum eius nimis amabat. ¶ Cumq; legatus ad ęgiptum peruenisset: regi nunciauit indeuotionē onię & vtilitatem iosephi: quem venturum ad eum dicebat & satisfacturum pro excessu onię qui etiam patronum suū regem esse cōfideret. Qui tanta laudum magnitudine pro adolescente vtebatur: vt & regem & vxorem eius cleopatram prius faceret familiarē habere iosephum q̄ eum videre pręsentem. Iosephus autem mādans amicis ad samariam & mutuam ab eis accipiens pecuniā & parans conuenientia profectioni: vestes & pocula & subiugalia quę omnia ad viginti milia dragmas essent: ad alexandriam vsq; peruenit. ¶ Contigit autem per illud tempus omnes primates & magistratus ascendere ciuitatem syrię & phenicę: vt vectigalium susciperēt actionem. Nam singulis annis potētibus per ciuitates: rex eam committere consueuerat. Videntes ergo iosephum per viam deridebant eius paupertatem & inopiam. Cumq; ad alexandriā peruenisset: in memphis ptolomeum esse cognouit: cui occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum vxore & amico athenione qui in legatione ad hierosolimā fuerat destinatus & a iosepho hospitio clemēter susceptus: videns athenio mox regi innotuit dicēs hunc esse de quo ab hierosolimis nunciauit. Q̄ bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus vero primus eum salutauit: & ascendere super currum fecit. Postq̄ vero sedit: cepit rex oniam accusare. Tunc iosephus ait. veniam queso pręsta ei propter senectutem. Non enim vos latet q̄ senes & infantes eandem mentem cōtingat habere: a nobis autem reddetur tibi ratio: vt ei penitus irasci non debeas. Gauisus autem rex de prudentia & benignitate iuuenis. plus eum quippe iam expertum diligere cepit iussitq; in aulam regiam suscipi: & quotidie suę mensę esse cōuiuam. Cumq; venisset alexandriam rex: videntes syrię priores cōsedentē iosephum egre ferebant. Instante vero die quo suscipi habebant vectigalium solēniter actiones diuersarū ciuitatum nobiles data pecunia suę patrię exigenda fiscalia cōducebant: quę vsq; ad octo milia talenta humilis syrię & phenicis iudeę & samarię vectigalia colligebantur. Audiens ergo iosephus culpabat eos qui conducebant: tanq̄ paruo munere exigenda regi vectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est. & fisci iuribus peccātium substantias applicare. Nam & hoc vectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit: q̄ ad eius erarij expectaret augmentum. Et petente iosepho confirmari sibi vectigalium conductionem interrogauit si secūdum promissionē suam vades idoneos habere potuisset. Ille vero facile respōdit. Dabo inquit homines bonos optimos de quibus confidas. Cumq; diceret rex qui sunt vades quos te dare promittis: iosephus (te inquit) o rex & tuam vxorem pro vtraq; parte sponsores prębeo tibi. Cuius verba libenter suscipiens ptolomeus. sine fideiussoribus vectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus syrię ad egiptum venerant simili non fuerant benignitate tractati. vnde cum magna confusione ad suas vnusquisq; prouincias recessere.

Iosephus a ptolomeo salutatus sup currū pręcipiēte rege ascēdit & oniā regi excusauit veniā p senectutis ratiōe p eo petēs.

Rex iosepho vectigalia sine spōsore dedit.

¶ Iosephus a ptolomeo rege auxilium recipiens redit in siriam qui ascalonitas rebelles inueniens (prioribus eorum viginti trucidatis) subiugauit similiter & citopolitanos sic ipse vectigalia viginti duobus annis fœliciter colligens ditatus est: septem habens ex vna vxore filios & ex fratris filia quam (permittente fratre duxit vxorem habuit vnum nomine hircanum fortem & virtuosum.

Capitulum septimum.

Auxiliū a rege iosephus recipiens redit in syriam.

IOsephus vero accipiens a rege duo milia peditum petiuerat' eni aliquod auxilium vt vires haberet contra cōtumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans p̄pter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta de alexandria in syriam est profectus. Qui postq̄ venit in ascalonem vectigalia exigens. ascalonitas (quoniam nichil dare volebant sed etiam cōtumelijs eum grauibus afficiebant) capiens priores ipsorum viginti trucidauit: & substantias eorū vsq; ad mille collecta talenta regis vtilitatibus applicauit: intimās ei quę cōtigerunt. Miratus autem ptolomeus prudentiam eius & laudans quę facta fuerant permisit ei agere quę vellet. Hęc audiētes syri obstupuerunt ascalonitarum contumacię exempla metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum iosephi sustinebant. ¶ Nitentibus vero citopolitanis contumelijs eum afficere & vectigalia denegare quę prius sine dilatione reddebant: horū quoq; priores interficit substantiasq; eorum fisci viribus applicauit. Colligens vero pecunias multas & maximum faciens lucrum ab exactione vectigalium abutebatur collecta pecunia vt ei potentia p̄maneret occasionē & causam sibi fœlicitatis seruare putās ex his quę congregauerat: & multa regi & reginę cleopatre vel amicis eorum dona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. ¶ Potius ve-

Contra citopolitanos iosephus victoriā habuit.

ro hac felicitate per annos viginti & duos & pater factus ab vna quidem vxore ſeptem filiorum ha
A buit etiam ex filia fratris ſui ſolum vnum nomine hyrcanum quem accepit ex tali cauſa. Cum fratre quondam alexandriam pergens(ducente etiam ſecum filiam nuptijs iam maturam vt eam cõiunge ret alicui ſublimi iudeo)dum enim apud regem cenarent & intraſſet pantominia ad conuiuium pulcherrima concupiuit eam:fratriq; nunciauit deſiderium ſuum petens eum celare peccatum. Nam lege apud iudeos prohibetur: alienigenę conuenire mulieri. Quapropter petebat vt fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libẽter miniſterium ſuſcepit:ornanſq; filiam ſuam nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens veritatem cum filia fratris concubuit. Quo ſe pius facto valde dilexit eam: dixitq; ad fratrem q̃ vita eius periclitaretur ſi rex ei minime concederet pantominiam. Fratre vero petente nichil eum debere metuere quoniã licebat ei frui muliere vxorem q; habere. & verum aperiens ei & dicens quia libenter haberet & ſuam magis filiam iniuriã ſuſtinere q̃ illum videre ad confuſionem deteſtabilem peruenire laudans eum ioſephus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit vxorem. & filium ex ea genuit hircanum vt prędiximus. Qui tunc tertiũ decimum annum agens demonſtrabat naturalem fortitudinem & prudentiam:vt etiam acerbam emulationem ſuis fratribus excitaret.

Ioſephus foelicit vectigalia colligens viginti duobus ãnis ditatus eſt ſeptẽ filios ex vnavxore habuit & ex filia fratris ſui vnum hircanũ noie.

Nota modum quo ioſephus duxit vxorẽ filiam fratris.

¶Ioſephus cognoſcere volẽs quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret vnumquẽq; doctoribus deſtinauit imbuendum ſed alijs indoctis minentibus hircanus doctus euaſit. quem mittens pater viam duorũ dierum danſq; ei trecenta boum iuga ad ſollicitudinem ſeminare lora quibus ligarẽtur celauit quę non habens hircanus decem iuga occidit & operarijs carnes diſtribuens pelleſq; incidens retinacula fecit per quę iuga ligauit quod pater multum laudauit eumq; maioribus fratribus recuſãtibus ad regem deſtinauit. contra quem inuidentes fratres regis amicis vt eum occiderent ſcripſerũt Hircanus vero alexandriam veniens arionem increpantem & tantam q̃tam petebat pecuniam dare recuſantẽ miſit in vinculis. vnde apud regem accuſatus prudenti reſpõſione regi ſatiſfecit & a rege & regina honorifice eſt receptus latẽter centũ pueros & totidẽ virgines p̃cio cõparet ſuos irriſores in cõuiuio confundens maximũ regi obtulit munus vnde & mortem quã fratres ei parauerũi euaſit. & cum honore ad patriam rediit. quod fratres cognoſcentes eum interficere etiã ſciente patre decreuerat ſed eos victorioſiſſime/duobus interfectis & reliquis fugientibus/ſuperauit. Ca.viij.

B IOſepho vero volente cognoſcere quis de filijs ſuis virtute melior exiſteret:vnũquẽq; ad doctorũ ſublimium ſtudia deſtinauit. Et ceteri quidẽ diſidia diſciplinarũ/indocti fatuiq; redierunt. Poſt illos autem adoleſcentũ hircanum direxit danſq; ei trecenta iuga boũ tranſmiſit viam duorũ dierum ad ſolicitudinẽ ſeminare: celans lora quibus ligarentur. Quę non habens hircanus aratorũ quidem ſententiam reprobauit ſuadentiũ vt ad patrem mitteret quoſdã qui lora deferrent. Tempus autẽ arbitratus non oportere ſe pdere dum expectaret illos qui trãſmiſſuri erant:excogitauit virile quiddam & maius etate ſua. Occidens autem decem iuga. carnes quidem operarijs diſtribuit: pelles vero eorum incidens retinacula fecit:p quę iuga ligauit. Et hoc modo ſeminans terrã quam ei pręceperat reuerſus eſt ad eum. Quem pater ſuſcipiens nimis dilexit propter prudentiã & argutiam mentis:& fiduciam
C eius laudans tanq̃ ſolum propriũ filium diligebat:propter quod fratres eius cõtriſtabant. ¶Vt vero nũctauit quidam ioſepho per illud tẽpus filium regi ptolomeo genitum. & vt omnes priores ſyrię & ſubiectarũ prouinciarũ celebrarent natalem pueri diem cum apparatu maximo alexãdriam ire ipſe quidem ſenio prohibebat. filios interrogauit quis illorum ad regem vellet ire. Maioribus vero recuſantibus & ad tales conuentus indoctos eſſe dicentibus: fratremq; hircanum poſſe ad regem ire firmantibus cõſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturũ dicens ſe in via nõ multas opus habere pecunias dum ſoleret bibere modeſte:& ei decem milia dragmę habundę ſufficere:gauiſus eſt de ſobrietate filij. Deferens autẽ parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere. dare vero epiſtolã ad diſpenſatorẽ in alexandriam:quatenus pręberet ei pecunias ad comparationẽ eorũ quę optima vel p̃cioſa poterat inuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regij muneris. filiumq; collaudans vt bene ammonentẽ ſcripſit diſpenſatori arioni qui omnes per alexãdriam eius diſpenſabat pecunias. non minus q̃ tria milia talenta exiſtens. Nam ioſephus a ſyria pecuniã ad alexandriam mittebat. Et cõſtituto die veniente in quo aſſignari regi oportuiſſet. arioni ſcribebat vt eas redderet. Igit hircanus ſuggerẽs patri accepit epiſtolam & ad alexandriã perrexit. ¶Egreſſo autem eo:fratres eius ſcribunt omnibus amicis regis vt eum occiderent. Qui vt peruenit alexandriã. porrexit arioni epiſtolam. Quo interrogante eum quanta vellet accipere talenta:nam ſperabat eum decẽ tantum querere:aut his pauco plus. Cumq; dixiſſet mille opus ſe habere:iratus increpabat eum qua ſi volentem luxurioſe viuere. & dicebat quemadmodum pater eius ſubſtantiam collegiſſet laborare

Hircanus nõ habẽs lora ad iungẽdũ boues occidit decẽ iuga boũ & carnibus operarijs diſtribuit ex pellibus retinacula fecit.

Sobrietas hircani qui fratribus adire regẽ recuſantibus cũ modico pecuniarũ iuit.

Inuidia fratrum hircani contra iſ̃m qui ſcripſerũt regis amicis vt eũ occiderẽt.

vel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat: dare autem non plus decem talenta se dicebat: & hęc ad regiam donationem. ¶ Tunc furore commotus adolescens in vinculis arionem misit. D

Accusatus hircanus regi prudentem fecit responsionē.

¶ Cuius vxor ad cleopatram demandans petijt quatenus puerum increparet. Nam valde arion apud eam honoribus pręcellebat. Quod etiam ad noticiam regis cleopatra perduxit. Itaq; ptolomeus ad hircanum mittens ammirari se dicebat a patre transmissum non eum vidisset: insuper & dispensatorem ligasset. venire autem eum & causam sibi pro qua veniret indicare pręcepit. Quem ferunt nūcio regis ita respōdisse: legem esse penes iudeos quę prohibet cōmunes epulas prius attingere q̄ in templo deo immolare: & ideo distulisset ne sine donis a patre transmissis ad regem pueniret. Propter hanc vero causam: non ad eum veniisse. Seruum autem punisse non obsecutum iussionibus suis: dum nichil distaret inter magnum & minorem dominū. Sed si talium cōtumacia non emēdatur & tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quę ptolomeus audiens ad risum conuersus magnanimitatē adolescentis miratus est. Cumq; audisset arion q̄ ita responsum rex accipiens nullum ei auxilium prębere t: dedit adolescenti mille talenta & a vinculis absolutus est. Tres vero differens hircanus dies regem reginamq; salutauit. Quem illi libenter suscipientes viderunt & amicabiliter parue-

Nota ꝑ dñis.

Hircanus a rege & regina bñ receptus.

runt propter honorē patris. ¶ Qui latenter accedens ad negociatores comparauit ab eis pueros cē tum litteras scientes vnūquemq; talento vno. & centum virgines singulas eodem pręcio. ¶ Cumq; inuitatus ad conuiuium regis discubuisset cum prioribus prouinciarū vltimus omnium & tanq̄ puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur. cumq; omnes conuiuę regis ossa ci borum ante hircanum in mensa proijcerent ipso tacente: triphon qui ad conuiuia & risus conuiuaꝝ erat aptus rogantibus se cōuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vide domine anteposita ossa hircano. Ex hoc conicę q̄ & pater eius sic omnem syriam denudauit. quemadmodū hęc ossa iste a carnibus expoliauit. Ridente vero ad hęc verba triphonis rege & interrogante hyrcanum cur tanta ante eum iacerent: apte inquit domine. Nam canes semper ossa cum canibus deuorant sicut isti fecerunt E

Hircanus nouissimus in conuiuio regis discūbēs irrisus & a eū cōuiuę ciborū ossa proiecerunt.

de accūbentibus dicens quoniā ista ante eos minime ossa iacebant: homines vero carnes comedūt. ossa autem iactant. quod & ego tanq̄ homo tunc feci. Rex autem miratus eius responsum tām sapiēter dictum omnes iussit plaudere verbum eius laudantes. ¶ Postea vero die ad vnumquēq; regis amicū pergens & ad potentes aulę hos quidem salutabat: famulos autē interrogabat quę daturi sunt regi dona die natalis filij eius. Illis autem dicentibus quosdam decem daturos talenta alios autē nobiles secūdum magnitudinē substantię suę: contristari se simulauit quasi non valens talem donationem offerre. Nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes dominis nūciauerunt. Qui gauisi sperantes iosephum propter munerū paucitatem regem offendere. Instāte vero ceteri quidem offerebant regi talenta non plus viginti: qui magnam videbantur offerre munerum

Hircanus caute interrogat regis amicos quę daturi sūt regi munera.

Maximū hircānus munus obtulit regi seh cētū pueros & reginę cētū virgines qui & mortem quā fratres eius parauerāt declinauit & eū cū muneribus licet nō q̄sisset rescribens rex ad patrē remisit.

quātitatem. ¶ Hircanus quos comparauerat pueros centum & virgines totidem vnicuiq; dans talē tum portare obtulit pueros quidem regi puellas autem deo patre reginę: omnibus vero munerū magnificentiam ammirantibus & ipsis regibus & eorum amicis insuper & regi seruiētibus quod digna multis talentis obtulisset. vnde etiam & mortis pericula declinauit hircanusq; fratres eius zelo ducti parauerant. ¶ Tunc Ptolomeus magnanimitatem adolescentis miratus imperabat ei donationem F quam vellet accipere. Ille autem nichil plus petiuit ab eo fieri in se q̄ vt patri eius scripta dirigeret. Honorans vero eum liberaliter & donationes copiosas prestans: patri & fratribus & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius hircanum a rege talia meruisse. magnoq; cū honore redeūtem: in occursum eius se egredi simulantes: interficere illum etiam patre sciente omni modo decreuerunt. Irascebatur enim pater ei propter pecunias quas regi obtulerunt: & non curabat eius salutem. Et iram quidem (quam circa filium iosephus habebat) timens regem celabat.

¶ Committentibus vero aduersus eum fratribus pugnam multos eorum qui eos sequebatur occidit cum duobus fratribus suis: ceteri autem ad patrem hierosolimam confugerunt. Qui postq̄ ad ciuitatem venit: nullo se suscipiente discessit trans iordanem fluuium. vbi remoratus: vectigalia barbaris exigebat.

¶ Regnāte in Asia seleuco (qui sother dictus est) moritur iosephus hircani filius vir bonus & magnanimus quo tempore mortuo auūculo eius onia simon filius sacerdotij accepit principatum: cui successit filius eius in honore onias succesit ad quem lacedemoniorū rex scripsit se cum iudeis eiusdem generis ex patre abraham denuncians tunc quoq; (inter iudeos orta propter filios iosephi sedi tione) pluribus contra hircanum maioribus auxilium ferentibus hircanus trans iordanem qui locus thru s appellatus est turrem fortissimā edificauit arabas debellans sed mortuo seleuco frater eius anthiochus in regnum succesit: quem timens hircanus seipsum interemit. & ipse anthiochus substantiam habuit.

Capitulum.ix.

A DEr idem autem tempus regnabat in asya seleucus qui sother nomiabatur filius magni anthiochi Tunc moritur & pater hircani iosephus vir bonus & magnanimus:qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas vsq; perduxit. Is etiam viginti & duobus annis syrię tributa & phœnicis & samatię dispensauit. Defunctus est vero & auunculus eius onias:principatum sacerdotij simon filio derelinquens. ¶Mortuo quoq; & isto filius eius onias in honore successit. Ad quem rex lacedemoniorū arius legationē direxit & epistolas.quarum huiusmodi cōtinebatur exemplar.Rex lacedemoniorū arius onię salutem.Legentes scripturam anteq̄ inuenimus ex vno genere iudeos & lacedemōes extitisse:& fa militaritatem cum abraham socialiter habuisse.Iustum est ergo vt fratres existatis.& transmittere ad nos & petere quę vobis necessaria iudicatis.Facimus vero & nos idem & vestra propria simul & nostra cōmunia reputamus. Portitor litterarū dimotilis epistolas vobis defert quadrāgulas scriptas: fignaculum habentes aquilam draconē vnguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemoniorū rege destinata.textum huiusmodi cōtinebat. ¶Defuncto autem iosepho populum contigit seditionē pati propter filios eius.Nam maioribus bellum gerentibus contra hyrcanum vltimum filiorum iosephi:discessit ab inuicem multitudo.Plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotū symone qui cognatus eorum & affines extabat.¶Hircanus autem redire quidem ad hierosolimam minime iudicauit:sedens vero transiordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit vero turrim fortissimam ex lapide de albo cōstruens eam:& totam vsq; ad terram sculpsit animabus diuersis:& in circuitu fecit magnum & altum euripum id est piscinam.Ex petra autem contrapositi montis incidens sinistram extensionem speluncas multorū spaciorum in longitudinem ibi constituit.Deinde domus in ea quasdam ad cōuiuia & somnum:& cōuersationē fecit aptissimam multitudini. Cameras etiam currentium aquarū delectatione gratissimas.ad ornamentū totius aulę.Ostia vero spe luncarū aperuit minora vt vnus aut non multi per ea possent intrare. Et hoc custodię gratia condidit:vt obsessus a fratribus minime periculo subiaceret.Insuper edificauit & atria magnitudine excel
B lentia & paradisis ornauit egregijs & talem perficiēs locum tyrum eum nominauit.¶Qui locus est inter arabiam & iudeam positus trans iordanem non longe a sembonitidę alias sebenitidę regione. Prefuit ergo partibus illis per ānos septem omni tempore quo seleucus syrię regnaret. ¶Hoc enim iam defuncto:post eum frater eius antiochus(qui epephanis alias epiphanes vocabatur)regnū obtinuit.Moritur etiam ptolomeus rex ęgyptiorum qui similiter epiphanis nuncupabatur: relinquēs duos filios minores ętate.Quorum vnus qui & maior erat philomethor dicebatur:minor vero fiscon.
¶Hyrcanus autem videns magnam anthiochum virtutem habentem & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quę contra arabas egerat vitam proprie manus intermissione conclusit:eius substantiam anthiochus suis commodis applicauit.

mortuo iosepho & onia auūculo simō filius sacerdotiū recepit.
Exēplar epistolę lacedemoniorū regis qui iudeos & lacedemones ex patre abrahā dicit descendisse.
Seditio inter iudeos ꝓpter filios iosephi qbus bellū gerētibus cōtra hircanum plures auxilium maioribus cū simone pricipe sacerdotū ferebāt
Locus ille nominatus tirus vbi ꝑfuit hircanus annis septēviuēte seleuco rege syrię.
Hircanus āthiochū timens seipsū iterfecit cuius substātiā ipse āthiochus habuit.

HISTORIA PRIMI LIBRI MACHABEORVM INCIPIT.

C ¶Anthiochus epiphanes(qui in biblia illustris est appellatus)onia sacerdote defuncto minori eius fratri sacerdotium contulit orta itaq; in populo pro sacerdotij principatu seditione menelaus ad anthiochum cum suis discessit se & suos offerens paternis legibus dimissis greçorum mores obseruare & anthiochus ab egipto reuersus hierusalem suę cōflictionis capiens multos interemit iudeos & diuitijs templum &ornamentis spoliauit prohibuitq; quotidianas immolationes fieri & edificato altari porcos immolauit & iudeos idola coegit adorare & non circūcidi. Cap.x.

ac. i. DEr idem tempus defuncto onia principe sacerdotū fratri eius anthiochus sacerdotij cōtulit principatū.Nam filius quē onias reliquerat:adhuc infans erat.Demōstrabimus autē singula in loco proprio:quę ad hunc puerū pertinere videbunt. Iheſu vero nam hic frater erat onię principatū sacerdotij rex abstulit iratus:& dedit eum iuniori fratri eorū nomine onię. ¶Symonis nāq; hi tres filij fuerunt:ad quos principatus sacerdotij sicut prędiximus puenit.Et iesus quidē iasonem se nomiauit:onias autē menelaus est nōcupatus. ¶Seditio
bo. c.2 nem itaq; prius princeps sacerdotū iesus aduersus menelaum cōcitauit: & diuisa in vtrumq; populi multitudine,ꝑ parte menelai filij thobię consistebant.Populi vero pars plurima iasonem adiuuabat. vnde laborātes menelaus & filij thobię ad anthiochum discesserunt eius ad noticiam perducentes quodvellēt patrias relinquere leges:& conuersationem & mores obseruare greçorum.Rogauerūt ergo eum vt ꝑmitteret eis edificare ginasium hierosolimis.Cumq; cōcessisset:cieūcisionem suam velauerūt:vt non apparerent in denudatione greçis esse dissimiles. Ceteraq; omnia relinquentes quę illis mos patrius imponebat: aliarum facta gentium rituſq; sequebantur. ¶Anthiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ęgyptum tactus desiderio eius:& contemnens fi-

Antiochus epiphanes q in biblia i.machab. ca. ſ. illustris dictus est defūcto onia sacerdote fratri eius minori sacerdotij cōtulit principatū.

lios ptolomei vt debiles ac nequaq̃ tanta negocia regere prealentes. Perueniens igitur cum magna virtute ad peluſium & dolo philometorem ptolomeum circunueniens: egyptum occupauit. Et cum adiſſet loca memphiticę ciuitatis eam capiens. contra alexādriam vt obſidendum ptolomeum caperet ambulauit. Expulſus vero eſt non ab alexandria tantum ſed etiam a tota egypto romanis ſibi denunciantibus vt diſcederet a prouincia: ſicut prius & alibi demonſtrauimus. Exponam vero per partes de hoc rege quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in prima mea conſcriptione capitulum eorum memoriam feci. nunc neceſſarium putaui ad certiorem eorum narrationē denuo remeare. ¶ Reuerſus ergo propter romanorū timorem ab egypto rex anthiochus ad hieroſolimoꝝ ciuitatem ducit exercitum. Quo perueniens anno centeſimo quadrageſimo tertio poſt regnū primi ſeleuci centeſima quinquageſima tertia olimpiadę viceſimo & quinto menſis caſleu (quē macedones appelleon nominant) capit eam ſine conflictione cuiuſpiam aperientibus eis portas his qui voluntati eius conſentiebant. Ingreſſuſq; ciuitatem hieroſolimorum multos interemit ſibi cōtraria ſapientes. necnon etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt propter tēpli diuitias interfecit: multaſq; ab eo auferēs pecunias ad antiochiam reuerſus eſt. ¶ Poſtq̃ autem expoliauit tēplum ita vt vaſa dei aſportaret: & lucernas aureas: & archam auream & menſam & ſcaurum: neq; de velis abſtinuit quę ex byſſo & cocco erant. Exhauriens autē & theſauros & nichil penitus relinquēs ad maximum iudeos luctum propter hęc vſq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes (quas deo ſecundum legem offerebant) celebrare prohibuit. Depredans autem totam ciuitatem quoſdam interfecit. alios captiuos cum vxoribus & filijs deduxit: ita vt numerus multitudinis captiuorum vſq; ad viginti milia exiſtere videretur. Incendit etiam optima eius loca & deponens muros arcem edificauit in interiore parte ciuitatis. Nam alta & eminentior erat prius a templo. & propter hoc muniens eam muris altis & turribus cuſtodiam macedonum ibi diſpoſuit. Manebant etiam in arce nichilominus homines impij & minoribus maligni a quibus ciues multa & acerba ſubinde patiebantur. Edificans vero & in ſacrario aram ſuper eam porcos immolauit: hoſtias non legittimas nec patrię religioni iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam ydolum venerari: edificare etiam in vnaquaq; ciuitate & vico templo deorum & aras collocātes immolare ſuper eas porcos omni die precepit: et ne quis circūcideretur aut ne filij eorum / interminatus eſt tormenta grauiſſima: ſi quis preter hęc facere inueniretur.

Antiochus hieruſalem ſine cō flictione capiēs multos iteremit ſibi cōtraria ſapientes & tēplū diuitijs ſpoliauit & ornamētis

Prohibuit ăthiocus imolatiōes quotidianas & ciuitatē deprędauit & (pluribus interfectis) mīltos captiuos cū filijs & vxoribus duxit.

¶ Maxima antiochi contra iudeos crudelitas ad quem ſamaritę iudeos ſpernentes miſerunt templū ſuum in monte garizin edificatum in honore iouis dedicari petentes quod annuit antiochus quo tempore mathathias ſacerdos habitans in modin cum quinq; filijs ſuis rerum deſolationem deflens & ydolis ſacrificare renuens iudeum quēdam idolatrantem & iudicem interfecit; poſtea in ſolitudinem cum ſuis recedens quorū multi in ſpeluncis latitātes ſabbatorum die defendere recuſantes concremati ſunt & mathathias alios qui liberati fuerant ſibi adherentes etiam ſabbato pugnare docuit multoſq; hoſtium peremit.

Edificato altari porcos immolauit & coegit iudeos idola adorare & nō circūcidi.

Capitulum.xi.

Crudelitas maxima ātiochi cō tra iudeos.

Samaritę iudeos vidētes afflictos ſe dicebant ꝓſas ipſos ſcdm ſuā naturā ſpnē tes miſerunt ad antiochū regē.

Constituit itaq; prepoſitos: qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidē iudeorum ſponte alij vero propter timores imminentes regis precepta ſequebantur. Probatiſſimi autem & generoſi deteſtabile facinus execrantes: patris legibus adheſerunt. Propterea diebus ſingulis penis afflicti: & amara paſſi tormenta trucidabātur. Nam & verberati & diuerſis cruciatibus fatigati: adhuc viuētes / crucis patibulo figebantur. vxores vero & filios quos circunciderunt preter voluntatem regis laqueis ſuffocabant: parentum eos ceruicibus ſlligantes. Nam & ſi apud aliquem volumen inuentum fuiſſet ſacrum aut lex: & is quoq; crudeli ſorte moriebatur. ¶ Videntes autem ſamaritę iudeos hęc pati de reliquo neq; cognatos ipſorum neq; templū ſuper garizin maximi dei vt prius eſſe fatebantur cōſuetudinem ſuę faciētes naturę de qua ſuperius conſtat expreſſum: ſed dicebant ſe medorum atq; perſarum colonos. Mittentes ergo ad antiochum legatos & epiſtolam quę ſubter ſunt ſcripta ſignificauerūt. Regi antiocho epiphani. relatio a ſichimitis ſydoniorum. Noſtri maiores propter crebras prouincię peſtilentias ſecuti priſcam quandam ſuperſtitionem conſuetudinem fecerunt colendi: que dicitur apud iudeos ſabbatorum dies. Edificātes autem ſine nomine in garizin monte templum: offerebant in eo deuotas immolationes. vobis autē magnitatem iudeorum digne vlciſcentibus venientes iudices veſtri arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere ſimilibus nos penis afficiunt: dum ab initio ſydones eſſe cognoſcamur. Quod manifeſtum eſſe publicis conſtat annalibus. Petimus ergo te beneficium & ſaluatorem denūciare apollonio noſtrarū partium iudici & nichanori regalia tractanti negocia. vt nichil debeāt moleſtare quaſi iudeis aliqua ſuperſtitione coniunctos cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum vero edificatum quod adhuc ſine cuiuſpiam dei nomine conſtat: greci iouis illud appellatione peti-

mus dedicari. Quo facto vitamus inoportunas molestias sustinere operibusq; sedulo vacātes tibi so
uemus reddituum quātitatem. ¶Hęc petentibus samaritis rex ista rescripsit. Anthiochus rex nicha
nori. Sichimitę sydonij: porrexerūt michi publicani relationem. Sed quia cogitantibus nobis cū ami
cis docuerunt ab eis missi quod criminibus iudeorum in nullo probantur esse participes quando mo
ribus viuere grecorum potius elegerunt: absoluimus eos a iudeorum poena nocentium & templum Anthiochus ad
eorum quemadmodū petierunt greci iouis appellatione dedicetur. Eadem & appollonio partiū iu sichimitas scri
dici scripsit: sexto & quadragesimo anno mense echatę octaua decima die. ¶Eodem tempore erat psit annuēs eo
habitans aliquis in' modin vico iudeę nomine mathathias filius iohannis. filij symeonis filij samo rū petitioni.
nei alias samoni sacerdos de vice ioab alias ioari hierosolimitis. Erant autem ei filij quinq; iohānes Mathathias sa
quivocatur gaddis & symō qui est thasi & iudas qui vocabat machabeus & eleazarus qui dictus est cerdos cū quin
abaron & ionathas qui dictus est aphus. Iste ergo mathathias plāgebat apud filios statum rerum & q; filijs deflens
ciuitatis rapinam & tēpli nuditatem & calamitates plebis. Dicebatq; melius illi esse pro patrijs mori statum rerum &
legibus q̄ ita sine gloria viuere. Viuentibus autem ad modin villam a rege directis vt cogerent iude ciuitatis desola
os facere quę precepta videbantur a rege. & iubentibus illic constitutis ydolis immolare secūdum re tionem.
gis iussionem: & primum mathathiam qui doctrina vel fama glorię reliquos anteibat sacrificare cō
pellentibus: mathathias recusabat hoc facinus dicens. Licet alij omes iussionibus antiochi pro timo
re obtemperent: michi tamen et meis filijs tale scelus nullatenus imponitur. ¶Cumq; tacuisset acce Mathathias y
dens quidam ex iudeis immolauit in medio: sicut precepit anthiochus. Iratusq; mathathias irruit su dolis sacrificare
per eum cum filijs suis habentibus gladios: eiusq; sanguinem super aram effudit: & iudicem regis ap recusans iudeū
pollonium qui eum ad talia cogebat cum suis paucis militibus interemit. Et aram deponens clama quēdā sacrifica
uit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem sequatur me. Et hęc dicens: cum filijs ad solitu tē iterfecit & iu
dinem exijt relinquēs omnem suam possessionem. Idem multi facientes cum filijs & vxoribus ad so dicē cū suis mili
litudinem confugerunt. Audientes vero ista iudices regis auxilia conuocantes quę in arce hieroso tibus & postea
morum pro custodia permanebant prius quidem conabant verbis eos flectere vt ad penitentiā per receſſit in solitu
uenirēt et eligerēt potius illa quę prosunt. ne aliqua necessitate cogente eis tanq̄ hostibus vterentur. dinem.
¶Cum quibus non accipientibus verba sed contraria sapientibus confluxerunt die sabbatorū: & si Iudei die sabba
cut erant in speluncis ibi eos atroci incendio concremauerunt dum repugnare propter diem noluis ti nō volētes de
sent ne in malis suis honorem sabbati transgredi viderentur. Nam vacare in eo nobis legittimum est fēdere ꝓpter di
Mortui sunt ergo cum vxoribus & filijs in speluncis sumiferis suffocati globis. numero mille. ei solēnitatē in
¶Multi autem liberati, tunc adiuncti mathathię & illum sibi iudicem ordinauerunt. Qui & sabba speluncis cōcre
tis eos docebat pugnare dicens q; si hoc non facerent obseruantes legem sibimetipsis essent hostes mati sunt.
illo die contra eos venientibus inimicis. Hęc dicens persuasit eis. et hactenus permanet nobis cōsue Matha. iudex
tudo pugnandi etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi mathathias armatam multitu cōstitutus docu
dinē aras deposuit idolorum: & peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi it iudeos sabba
eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circūcisos iussit circūcidi: expellēs eos to pugnare &
(qui vt talia prohiberent) fuerant constituti. multos occidit.

¶Mathathias senio confectus conuocatis filijs suis ipsos paternas leges custodire exhortans si
monem sapiētia precellente alijs patrem ordinat iudam vero machabeū militię ducem quo mortuo
& eo in modin sepulto iudas filius eius in principatu succedit qui cū fratribus suis legum transgresso
res interimens terram omni macula purificauit & appollonio duce samarię cum multis interfecto se
ron sirię ducem occidit & siros in fuga conuertit quę audiēs antiochus furore commotus exercitum
contra iudeos parat & listam gubernatorem ordinat prouinciarum. Ca.xij.

IGitur eo magistrante vno anno dum morbo grauissimo premeretur: conuocauit filios su Moriēs matha
os. Et circunstantibus: ego quidem inquit o filij decretam proficiscor viam. Cōmendo au thias (cōuocatis
tem vobis patrias leges obtestans ne earum transgressores sed potius custodes esse debea filijs suis) patri
tis. Paternę vero voluntati memores ritus patrios custodite & periclitātem antiquam cō as legesiꝑos hor
suetudinem restaurate: ne seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt aut ꝑdunt. Sed di tat custodire.
gni meo constituto omnem violentiam & necessitatem tolerando superare ita vos prēparantes vt si
oporteat pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc q; deus tales nō despiciet sed vestram vir
tutem inspiciens reddet vobis libertatem: & retribuet quandoq; vt eum securitate vestris moribus p Factorū memo
fruamini. Nam corpora vestra mortalia & temporalia sunt: factorum vero monimenta immortalita ria immortalis.
tis ordinem consequuntur. Quod desiderantes vos decet appetere gloriam quę nullo sit fine claudē
da. Cōcordiā vero vos habere commoneo: & in quo aliquis existit melior altero: cedentes vobis inui
cem propriis ministrate virtutibus. Et symonem fratrem sapientia antecedentem vobis patrem pu mathathias filiū
tate. & quicquid ille persuaserit custodite. Machabeum vero militię propter virtutē & fortitudinem simonē sapia ꝑ

cellētē patrē ordinat & machabeū militię ducem.

habebitis ducem. Nam gentem defendens: hostes viriliter expugnabit. Suscipientes viros iustos & religiosos: veritatē eorum fouete. Ista filijs locutus est: & deum orans adiutorem eis fieri. & vt populo leges proprię conseruarētur fideli corde supplicans viuendi finem communi sorte suscepit: & sepelitur in modin. Magnumq; luctum omni populo super eum peragente: successit gubernationi rerum filius eius iudas qui & machabeus centesimo & quadragesimo sexto anno: & adiuuātibus se prono animo fratribus ceterisq; religiosis finitimis inimicos a prouincia expulit: & transgressores legum patriarum occidit iudeos. & purificauit ab omni macula suam terram. ¶ Hęc cum audisset appollonius dux samarię: colligens exercitum egressus est contra iudam. Ille autem occurrit ei: & committēs cum eo pugnam vicit: & multos eorum interfecit. Inter quos & ducem appollonium armis exuens interemit: multamq; prędam ab exercitu hostium auferens discessit. ¶ Seron autem dux inferioris syrię audiens q̄ multi transirent ad iudam & magna iam virtute circūseptus ad bellum accederet. statuit cōtra eum dimicare. Et colligens milites sub se constitutos vel transgressores iudeos contra machabeū produxit exercitum. Perueniens autem vsq; ad bethsuram vicum iudeę: ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei & confligere disponens quia milites ad pugnam videbat propter paucitatē & ieiunium desides: hortabatur eos dicens. Non per multitudinem vincendos hostes aut expugnādos esse credatis: sed pietate & hoc euidentissimum habemus exemplum maiores nostros: qui propter iusticiam & proprias leges certantes. multa sepius milia deuicerunt. ¶ Nam nullum lesisse maxima virtus extitit. Hęc dicens suasit eis contemnere multitudinem: & confligens cum syris duce eorum interfecto cūctos ad fugam vertit. Secutus autē eos ad campum octo milia occidit. Reliqui autem fugati vsq; ad maritima loca discesserunt. ¶ Quę audiens rex anthiochus maximo furore commotus omnem propriam virtutem congregans & multos ab insulis mercede conducens: parabat circa veris initium dimicare contra iudam. vt vero militibus stipendia tribuens vidit thesauros deficere non enim ei omnia vectigalia reddebantur propter seditiōes gentium: nam cum magnanimus esset ei minime sufficiebant (que dum collegerat) deliberabatq; primum ad persidam ire: tributaq; prouincię congregare. ¶ Relinquens pro rerum gubernatione quendam lysiam gloriam apud se maximam possidentem vt regeret prouincias a fluuio eufrate vsq; ad fines egypti & inferioris asię & partem exercitus & elephātos ei tradens precepit ei filium suum anthiochum diligēter nutrire & vastare iudeam & habitantes in ea ducere captiuos & euertere hierosolymam: & genus eorum omnino disperdere. Hęc quidē rex anthiocus precipiēs lysię abijt ad persidam cētesimo & qnadragesimo septimo anns transiens eufraten: & ad superiores ascendit prouincias.

Anthiochus audita iudę victoria furore cōmotus parabat contra iudeos exercitum.

Lysiam gubernatorē ordinat prouinciarum.

¶ Lysias contra iudeos exercitum maximum mittit. cuius duces ptolomeum / nichanorem / & gorgiam constituit & iudas disposito secūdum antiquum & patrium morem exercitu populum animat ad bellum & victor efficitur (victis quoq; inimicis / iubet prędam cōtemnere cum adhuc pugnacum gorgia supereſſet quo fugiente cum exercitu iudas prędam auferēs remeauit ad propria sed & lysias veniente ad iudeam ei occurrit iudas / qui (deo adiutore) victor exstitit & quinq; hostium mille occisis lysias desperatus fugit.

Lysias cōtra iudeos maximum exercitū mittit cuius duces ptolomeū nichanorē & gorgiā constituit.

Iudas dispositio exercitu secūdū antiquum & patriū modū populū animat ad bellum.

Ca.xiij.

LYsias vero eligens ptolomeum dorimerum alias dorimenis & nichanorem & gorgiamviros potentes & amicos regis & tradens eis peditum quadraginta milia: equitū vero septē milia transiuit contra iudeos. Qui vsq; emaus ciuitatem veniētes. in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt vero eis ad auxilium de syria vel a finitimis locis & multi transfuge iudei necnon & negociatores quidam sperantes iudeorum se emere captiuos. argentum autem & aurum pro precijs eorum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendens suadebat suis militibus cōfidere. hortabaturq; spem victorię in deum haberet vt saccis induti patria lege eum rogarent solitumq; habitum petitionis ostendentes supplicarent quatenus preberet eis cōtra inimicos auxilium. ¶ Quo facto disponens eos secūdum antiquum & patrium modum per milenarios & illos dimittens qui pauloante vxores duxerant & eos qui possessiones pauloante acquisierant ne pro earum desiderio minus audaciter contra hostes pugnarant. residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem vobis non aliud est necessarium o socij nisi vt fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet viriliter certando accipere libertatem quam & propter seipsam vobis caram: & p diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanq̄ ergo in hoc solo vobis positis vt accipientes eam fœlicem & beatam renouetis vitam quasi secundum leges & consuetudines conuerse mur agite ne forte per negligentiam vestram iudaicę gentis semen intereat. Ita ergo pugnate mortē pro maximo lucro putantes: vt si viceritis cum libertate & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo vos crastina die audacibus animis: vt bellū pro lege patria committatis. Iudas quidem incitans socios: ita locutus est. ¶ Hostibus vero transmittentibus gorgiam cum quingentis pe-

ditibus & mille equitibus quatenus per noctem irruerēt ſuper iudam & adhuc preuios eis dantibus aliquos de fugientibus iudeorum ſentiēs filius mathathie ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cumq; cenaſſet focos plurimos derelinquens tota nocte proficiſcens in aduerſariorū caſtra ad locum peruenit emaus. Gorgias autem exploratus caſtra iudeorū nec eos inueniēs: arbitratus in mōtibus diſceſſiſſe: vbi eſſent querere decreuit. Luceſcēte vero die apparuit hoſtibus in emaus iudas cū tribus milibus plus minus armatis vt cumq; propter paupertatem. Qui reſpiciens aduerſarios optime ſeptos & ſtudio militari diſpoſitos: inuitauit iudeos dicens. Etiam nudis corporibus pugnare debemus & deum inuocare: qui ſepius nos inermes contra plures & armatos victoriam fecit acquirere

In biblia iſte locus dicitur amaū.

¶ Sermone vero finito iuſſit tubicines clangere: & ſignificare militibus ſuis quatenus inopinatos hoſtes inuaderent. Quorum multos reſiſtentes occidit: reliquos perſecutus eſt vſq; gazara & campos ydumeę & azoti & iamnię. Proſtrata ſunt autem tria milia eorum. Iudas vero iubebat ſuis militibus hoſtium prędam contemnere dum adhuc certamen eis & pugna contra gorgiam ſupereſſet quibus expugnatis eſſet prędę licentia. Adhuc eo dicente hęc ad milites reſpicientes illi qui cū gorgia erant exercitum quidem quem in caſtra reliquerant viderunt eſſe deuictum caſtraq; incenſa. Nam fumus a longe: eis quę acciderant indicabat. vt ergo hęc ita eſſe qui erant cum gorgia cognouerunt: & eos qui cum iuda erant ad aciem paratos attenderunt. mente ad fugam conuerſi ſunt. Iudas autem ſine pugna victis gorgię militibus reuerſus tulit hoſtium ſpolia. multumq; aurum & argentum & purpuram & iacinctum auferens ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quę poterat obtinere. Nam hęc victoria eis deſeratam contulit libertatem.

Victis hoſtibus iubet iudas prędam cōtemnere

¶ Fugiente gorgia cum exercitu p̄dam Iudas auferens remeauit ad propria.

¶ Tunc lyſias cōfuſus de perditione exercitus quem direxerat ſtatim alia ſexaginta milia electorum peditum & quinq; milia equitum cōgregans venit protinus ad iudeam & aſcendens ſuper mōtana in bethſuris alias bethſurę villam iudeę caſtrametatus eſt. Occurrit autem ei cum decem milibus iudas & multitudinem hoſtium inuadens adiutorem ſibi deum fieri poſtulauit. Et conſligēs cum p̄curſoribus aduerſariorū ſine aliqua dilatione ſuperauit: & proſternens quinq; milia eorū factus eſt reliquis in timorem. Attendens autem lyſias audaciam iudeorū quia parati ſunt mori niſi cū libertate eis viuere licuiſſet: & timens eorū deſperationem tanq̄ fortē colligens reſiduum exercitum rediit ad āthiochiam & remorabatur ibi p̄ſidia congregans peregrinorum: vt cum maiore apparatu expeditionis contra iudeos venire poſſet.

¶ Occurſus iudę contra exercitus liſię qui deo adiutore victor extitit. Lyſias fugit.

¶ Iudas habita de inimicis victoria templum purificauit & illud quod tribus annis deſtructum permanſerat in vaſis nouis & portis aliiſq; multis aliis inſtaurauit & nouo conſtructo altari in nouēbri menſę dedicationis ſolemnitatem octo diebus: celebrandum inſtituit & murum atq; turres in ciuitatis circuitu conſtruxit. vicinaſq; gentes idumeos ſcilicet ammonitas & azothos debellauit & ſimon frater ad galileorum auxilium veniens hoſtes in fugam cōuertens eorum peremptis iudas quoq; nabatheis ſibi occurrentibus & facta nunciantibus bethuram cepit omni perempto maſculo & timotheo fugiente caſtellum ab obſidione liberauit multis obſidentium interfectis. Capitulum. xiiij.

Iudas habita de inimicis victoria purificauit tēplū Reſtaurauit noua vaſa in templo & portas.

¶ Dedicauit nouum altare i nouembri.

TOtiens igitur victis anthiochi regis ducibus iudas contionē faciēs ſuadebat vt poſt tantas ſibi donatas diuina diſpenſatione victorias aſcenderent ad hieroſolymam: & templum ab idolis expiarent legitimaſq; hoſtias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hieroſolymam perueniſſet templum deſertum inueniens & incenſas portas & ſiluas in templo per longā ſolitudinē pullulaſſe: lugere cepit cū propriis ſocijs pro templi viſione. ¶ Eligens autē quoſdam milites iuſſit eis expugnare eos qui arcem cuſtodiebant: dum & ipſe templū a ruinę fœditate purgaret. ¶ Quod diligēter emundās introduxit noua vaſa candelabrū & menſam. aramq; ex auro factā. Recompoſuit autē & vela in ingreſſu. & ianuas ipſas reconſtruxit. ¶ Deponens quoq; altare: de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta vero & viceſima die mēſis caſleu quē macedones appelleonvocant accenderunt lumina ſuper candelabrum: & adoluerunt holocauſta in nouo altari: hęc autē facta ſunt poſt tres annos: eodē die quo mutata eſt eorum religio ad prophanam idolorum conſuetudinem. ¶ Nam tēplum deſtructum ab anthiocho: ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo & centeſimo in templo facta ſunt: quita & viceſima die appellei menſis olimpiadę cēteſima & quinquageſimatertia Renouatū vero eſt in eodē die quinta & viceſima appellei mēſis octauo & quadrageſimo & centeſimo anno: olimpiadę cēteſima quiquageſima quarta. ¶ Deſolationē vero cōtigit fieri ſecundū danielis prefationem quā ante quadringētos & octo annos prędixerat p̄r quam ſignificauit q̄ macedones illud deſtruerent. ¶ Celebrauit autē iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione tēpli ſacrificia per dies octo nullum genus delitiarū relinquēs. ſed preciosiſſimis dapibus eos paſcens. Deum aūt laudibus & pſalmis glorificabat: quē reliquū vulgus ſequebatur deū inuocans adiutorē. ſeſeq; mutuo cantibus delectabāt. Pro renouatione vero ſolennium poſt multum tempus inſperata religione recepta

¶ Templum tribus ānis deſtructum permanſit Prophetia danielis de tēpli per macedones deſtructione.

legem posuerunt vt posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatē celebramus vocantes eam luminā: eo quod pręter spē hoc nobis splendidum lumen colendę religionis apparuit. ¶ Murum autem in circuitu ciuitatis construxit. & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas. custodes in eis deputans. Sed & bethsuram nomine ciuitatem muniuit. quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium vteretur. ¶ His tactis: gentes finitimę pro reparatione templi & fortitudine iudeorum egre ferebāt. Quapropter insurgentes multos iudeorum per incursiones & insidias opprimebant. Aduersus quos frequenter bella machabeus educens ab incursionibus (& quę iudeis inferebant) eos arcere tentabat: & super filios esau ydumeos aduenientes per summitates in ea multos eorū incendit: viros; prostrauit. Deinde contra ammonitas perrexit exercitum magnum habens: quorum dux erat timotheus. Subijciens autem & istos azotorum cepit ciuitatem & vxores eorum & filios ducens captiuos & ciuitatem incendens reuersus est ad iudeam. ¶ Audientes autem eum vicinę gentes reuerti: congregantur in galaditiden contra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad dathemam castellum transmiserunt ad iudam: mandantes ei q; festinaret timotheus capere locum in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolę a galilea nuncij superuenerunt: indicantes congregari eos qui in ptolomaidę tyro & sydone & alijs erant gentibus galileę. Ergo ex vtraq; parte hostibus nunciatis cogitās iudas quid deberet fieri symonem quidem fratrem pręcepit tria milia electos accipere & in solatium galileorum exire. Ipse vero cū ionatha fratre suo cum octo milibus militū exiens galaditithen reliquit super ceterum exercitum iosephum zacharię & azariā pręcipiens eis seruare diligenter iudeam: & cū nullo hostium bellū cōmittere donec ipse reuerteretur. Igitur symon perueniēs ad galileā & confligens cū inimicis ad fugā cōuertit. & vsq; ad portas ptolomaidę persequens occidit tria milia eorum. Et spolia tollens peremptorum & captiuos ab eis iudeos & sarcinulas auferens: ad propria remeauit. ¶ Iudas autem machabeus & frater eius ionathas trāseuntes iordanem fluuium & viam trium dierum ambulantes: nabathos cum pace occurrentes inuenīt. Quibus narrantes quę in galaditidę contigissent: & q; multi eorū tribularentur per castella & ciuitates galaditidę suadētes ei properare contra alienigenas vt posset a periculis iudeos eruere: flexus reuertitur ad solitudinem & irruens primū super habitatores bethsuram cepit eam: & omnem masculū etate validum trucidauit: & ciuitatem incendit. ¶ Facta autē nocte nec sic abstinuit: sed profectus in castello quo timocheus iudeos obsidebat mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas vt ascenderent alios machinamēta ferentes: iussit tubicinem signū dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono aio laborandum: & in tres partes diuidens exercitum hostes a tergo inuadit. Sentientes autem hij qui cū timotheo erant quod machabeus est experti iam prius per bella virtutis & fœlicitatis eius: ad fugam conuersi sunt. ¶ Secutus autem eos iudas cum exercitu & interfecit octo milia eorū. Deniās alias deueniens autē ad mellam alias modollam ciuitatē alienigenam cepit eam & oēs masculos interfecit: ciuitatē vero ipsam incendit. Exiens inde castomachi & bosor & multas ciuitates galaditidis euertit.

¶ Iterū timotheo cōtra iudā bellū parāte victor fuit iudas & multis iterfectis reliquos i fugā cōuertit & cū cū suis i iudeā reuerti vellet ciues effron trāsire nō permittētes peremit & in bellis p̄dictis nullus iudeorū mortuus est nisi quia iosephus & zacharias iudę pręceptū cōtēnētes in bello cōtra gorgiā duo milia suorū amiserūt. iudas aūt & frater eius expugnare nōcessātes ebrō ciuitatē dēpdauit. Ca. xv

INteriecto vero tempore timotheus maximū pręparās exercitū aliaq; pręsidia colligens & arabas mercede conducens venit trans torrentem prope rophon alias raphon ciuitatē: exhortatusq; est milites dicēs. Si pugnā cū iudeis cōmiseritis prono certate aio. neq; torrentem trāseatis. Nā si trāsieritis: perditionē vobis ipsis imminere cognoscite. Iudas autē machabeus audiēs pręparatū ad pugnā timotheū cū vniuersis militibus suis festinabat ad bellū. Et trāsiens torrentē irruit insuper imicos. Et quosdam eorū occurrēs occidit: alijs aūt timorē incutiēs arma sua proijcere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur grana fugiētes: sperauerūt salutem. Iudas vero ciuitatem capiens eos interfecit & locum incendit: varia vsus specie ad hostium necem. ¶ Cum q; hęc peregisset colligens iudeos qui in galaditidę erant cum vxoribus & filijs & omni eorum supellectile: decreuit ad iudeam reuerti. Cumq; venisset ad aliquam ciuitatem quę dicitur effron in via positam. dum nec aliud iter pergere potuisset nec reuerti vellet: misit enim ad ciues in effron rogans eos quatenus licentiam darent eiper suam ciuitatem transire Nam illi portas lapidibus obstruxerāt & exitus itineris occupauerant. Quibus minime acquiescentibus iudas adhortatus suos circūdedit obsidione ciuitatem: quam vna die vel nocte expugnans cepit: & omnem masculum in ea occidit incendens totam. Quo facto per eam sibi viam aperuit vniuersam. Tāta autem erat peremptorum multitudo: vt etiam super mortuos ambularent. ¶ Transeuntes autem iordanem venerunt ad ma-

Iudas murum & turres in circuitu ciuitatis construxit.

¶ Iteratum bellum vicinarū gētium contra iudeos iuda reuerso in iudeam ad quem mittūt p auxilio.

Symon iudę frater auxilium galileorum hostes in fugam cōuertit multis peremptis.

Iudas thimotheum in fugam cō uertens castellū liberauit multis obsidentium interfectis.

In bibliavocatur ciuitas masphat

Timotheus iterū cōtra iudeos exercitū parans eos instruit.

Iudas cum suis i iudeā reuerti volens ephron ciues eum transire non permittētes occidit.

gnum campum cuius in prospectu iacet ciuitas bethsamis que grece dicitur scitopolis: Inde ad iudeam perrexerunt cantantes & laudantes:& solitos pro victorijs ludos agentes.vbi immolauerunt sacrificia gratias agentes pro his que peregerunt:& pro salute exercitus. Nam nullus iudeorũ in his prelijs est defunctus. ¶ Iosephus vero zacharię & azarias quos presides reliquerat iudas tẽpore quo symon in galilea ptolomaidem expugnabat:cum & ipse iudas cum fratre suo ionatha in galaditidę debellaret andientes vt & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum.omne iub se constitutũ auxilium colligens ad Iamniam venerunt. Et gorgię duci iamnię occurrẽtes:prelio facto duo milia suorum militum amittentes ad iudeam fugierunt. Euenit vero eis hęc calamitas q̃ non obedierunt preceptis iudę dicentis vt contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios eius bellicos tractatus in hoc mirandus extitit: q̃ iosephi & azarię peccatum futurum predixerat si transgrederentur eius precepta. ¶ Iudas autem & frater eius pugnare contra ydumeos non cessabant:sed eis imminebant. Et hebron cinitatem capientes munimina eius deposuerunt & turres incendentes depredabant terram omnem alienigenarum. Ad marizan vero ciuitatem & azotum venientes tenuerunt eas.& multa spolia exinde deducentes ad iudeam reuersi sunt.

Bethsamis que dicit scitopolis.

Nullus iudeorũ in predictis bellis mortuus est.

Iosephus & zacharias victi qa non obedierunt precepto iudę.

Iudas cõtra ydumeos bellũ cõtinuãs hebrõ ciuitatẽ depredauit

¶ Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam oppugnare volens fugere compellitur & graui detentus infirmate hoc pati fatetur quia iudeorum gentem afflixerat deumq; illorum contempserat. Et moriens philippum amicum suum regni tutorem dimisso filio suo. Anthiocho diademate. Et anulo fecit. Sed Iuuenis Anthiochus occasione habita iudeos persecutus est. Qui contra Iudam cum elephantis turrem portantibus & militum multitudine venit. Et eleazarus multos circa elephãtem perimens & elephantem sub ventre ingressus percutiens mortali plaga percussus interijt. Tunc quoq; bethsurite territi se & sua anthiocho dederunt. Qui nullo tempore templum in hierosolymis obsidens maxima ibi viguit fames.

Capitulum decimum sextum.

Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam volẽs oppugnare in fugam conuertitur.

Eodem tempore rex anthiochus superiorem prouinciam percurrens audiuit ciuitatem persarum diuitijs excellentem helemaidem nomine pręciosissimumq; templum in ea diane & omni specie ornamentorum plenum.insuper & arma & laricas quas reliquisse audierat filium philippi regem macedonum alexandrum. Commotus ergo egreditur cõtra helimaidem:& obsidebat eam. His vero qui in ea erant minime territis impetu eius neq; obsessione sed pertinaciter repugnantibus spe deceptus discessit. Nam exeũtes a ciuitate:fugauerũt & persequebãtur eumvsq; ad babiloniam. Vbi post multam suorum militum amissionem venisset:quidam ei nunciauit ducum per ditionem quos pugnare contra iudeos reliquerat:& creuisse fortitudinem iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc crescente malo incurrit in egritudinem. Qua diu tenente & crescẽtibus passionibus intellexit q̃ moreretur. Conuocansq; amicos morbum suum eis atrocem esse indicauit: & confessus hęc ideo pati q̃ iudeorum gentem affligens templum spoliasset deũq; contempsisset. Quo dicto illico expirauit.

Anthiochus grauí infirmitate detentus/ confitẽs hoc pati quia iudeorũ gẽtem afflixerat deumq; contempserat)illico expirauit.

¶ Vnde minor polibium megalopolitani quod vir bonus existens dicit ideo perisse anthiochum. quia voluit templum dianę in presidia deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum sed tantũ cogitauit:nullo reatu tenetur. Si autem polibio videtur ideo anthiochum vitam finisse multo. plus verisimile creditur. propter templi hierosolymitam vastationem sacrilegũ regẽ perisse. Sed ob hoc non resisto megalopolitę:cum nostra opinio vera videatur. ¶ Anthiochus autem priusq̃ moreretur conuocãs philippum vnum ex sociis suis tutorem eum regni constituit. Et dans ei diadema & stolam & anulum filio suo anthiocho iussit deportari: & censuit vt prouideret eius educationem. & custodiret eius imperium. Defunctus est vero anthiochus:nono & quadragesimo & cẽtesimo anno

Anthiochus moriens philippum amicũ regni tutorẽ fecit dimisso diademate & anulo filio suo anthiocho.

¶ Lysias autem mortem eius nuncians multitudini filium eius anthiochum ipse nutriebat regemq; constituit:vocans eum eupatorem. Eodem tempore hij qui erant in arce hierosolymorum custodes macedonum & transfuge iudeorum multa in iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare repente inuadentes:hostiliter opprimebant. Nam arx templi culmen altitudine superabat. ¶ His igitur accedentibus iudas deuastare arcis custodiam deliberauit. Et colligens omnem populum arcem instantius obsidebant:anno principatu seleuci cẽtesimo & quadragesimo. Cõstruens igitur machinamenta & aggeres accumulans:arcem capere laborabat. Multi ergo ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam & aliquos similes & impios congregantes ad anthiochum regem vsq; venerunt petentes non debere se despici dum a contribulibus suis atrocia paterentur. Que ideo sustinebant quoniam religione sua relicta patris eius imperio obtemperassent & nunc pericula sustinerẽt per iudam & viros eius necnon & custodes a rege deputati aliquod ab eo presidiũ mitteretur. ¶ Hęc audiens adolescens anthiochus valde iratus & duces & amicos conuocans precepit colligendũ exercitũ siue peregrina solatia. Cõgregatusq; est exercitus peditũ quidẽ centũ milia. equitũ vero viginti milia & elephãti duo & triginta. Quiq; producẽs exercitũ egressus est ab anthiocha cũ lysia habente

Iudas arcis custodiam vastare voluit vt diuinus cultus libere posset exerceri.

Exercitus ãthiochi contra iudeos apparatus.

totius exercitus gubernationem. Et peruenies ad idumeam exinde bethsuram ascendit ciuitatem nimis fortem & munitã: & circundans ciuitatem obsidebat instãter. Sustinẽtibus vero bethsuris & preparationẽ machinamentorum eius incendentibus multum temporis in obsidione cõsumptum est. Iudas vero audiens regis aduentum: destitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autẽ regi castrametatus est in angusto quodã loco qui beduscaria alias beduscarit dicitur decem milium stadijs ab hostibus distante. Rex autẽ egressus a bethsura: per angusta duxit exercitũ ad castra machabei. Factoq; diluculo milites ordinauit in acie: elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit propter locorum angustias: non eos valens in altitudinem collocare. In circuitu vero vniuscuiusq; elephanti properabant pedestres quidem mille: equites vero quingenti. Gestabãt vero elephãti turres excelsas & arcatos in eas. Reliquam vero virtutem ex vtroq; latere montis fecit ascendere amicos exercitui prẽponens. Et iubens clangorem fieri ad hostes accessit aureos enudãs clipeos simul & ereos: vt nimium fulgorem suę claritatis emitterent: montesq; eis frementibus resultabant. ¶ Hęc iudas inspiciens territus non est sed fortiter excipiens inimicos ex eorum prẽcursoribus vsq; ad sexcẽtos occidit. Eleazarus autem frater eius quem mauronem vocabant videns sublimiorem elephantem ornatum loricis esse regalibus & putans in eo sedere regem. accessit ad eum omni virtute: & multos circa elephantem perimẽs alios disperdidit alios fugauit: & sub ventre elephãtis ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens: vita priuatus est. Iudas autem hostium fortitudinem contemplatus discessit ad hierosolymam: & obsessioni necessaria prẽparabat. ¶ Anthiochus autem partem expeditionis in bethsuram misit vt eã deuastaret: cũ reliqua autem multitudinis virtute ipse ad hierosolymã profectus est. ¶ Bethsuritę ergo territi fortitudine aduersariorum & sua videtes necessaria defecisse seipsos accepta fide tradiderunt. Anthiochus autem capiẽs ciuitatem omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. ¶ Multo vero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnãtibus ciuibus. Nã ad singula quę contra eos statuerat rex machinamẽta: & illi ecõtrario ad suã defensionẽ instrumẽta bellica requirebant. Quibus & alimẽta defecerunt fructibus prioribus oĩbus cõsumptis & terra illo anno nõ culta quia septimus annus instabat. in quo secũdum legalia instituta relinquebãt vacuã terrã. Multi vero obsessorum refugiebãt: propter inopię necessitatem. Vnde relicti sunt in templo pauciſſimi. Et his quidẽ qui in tẽplo obsidebãtur. tales res accidebãt.

Elephantes turres portantes.

¶ Animosus iudas multos hostium occidit. Eleazarus multos perimens & elephantem percutiẽs subipsius ventre interijt.

Bethsuritę seipsos ãthiocho tradiderunt.

Anthiocho templum hierosolymis obsidẽte maxima ibi fames fuit.

¶ Lysias dux & anthiochus rex cognito quia philippus creditum sibi imperium vellet vsurpare prętermissa obsidione hierosolymis aduersum philippum ire decreuerunt vnde & pacem cum iudeis & obsessis iudeis iurauit anthigonus quam cito rumpit muros per circuitum ciuitatis destruens & oniam sacerdotem quem secum ducebat occidit & alchimum qui & ioachim dictus est non leuitãm sacerdotum principem ordinauit & onię filius patre interfecto adhuc puerulus fugit ad ptolomeum demetrius vero occisis anthiocho & lysia regnum obtinuit ad quem alchimus & iudeorum multi dimissis patrum legibus confugerunt iudam & fratres accusantes contra quem missus a rege bachides iudeorum plures interficit & ioachim principatum volens confirmare iudę fautores interficit & similiter iudas ioachim consentientes occidebat.

Capitulum.xvij.

Accidens quo a hierusalem obsidio sublata est.

Pacẽ iurauit anthiochus iudę & obsessis iudeis quam cito rupit & muros per circuitũ destruxit. Anthiochus oniam sacerdotum principem secum ducens occidit.

Lysias vero dux & rex anthiochus quoniam philippus a persidę veniens nunciatus est eis cõmendatum sibi pręsumpsisse imperiũ. & rempublicã anthiochi sibi velle defendere prętermittẽtes obsidionẽ ire aduersũ philippũ decreuerũt. Quod cõsiliũ nequaq; manifestũ ceteris ducibus facere voluerũt. sed iussit rex lysiã ducibus dicere diuturnã obsessionẽ nihil eis proficere qñ locũ aduersariorũ cõstaret esse munitũ & sibi victualiũ necessitas irrogaretur: & expediret pacem facere cũ iudeis eosq; propriis relinquere vti cerimonijs: vnde hactenus inquit a nobis prohibiti existere videtur aduersi. Hęc dicens de philippi tyrãnidę tacẽdũ esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hęc lysia dicẽte exercitui & ducibus sentẽtia placuit. ¶ Tũc mittẽs rex ad iudã pacẽ promisit obsessis: & patrijs legibus eos viuere pollicetur. Hi vero suscipiẽtes verba & cõfirmatis sacramẽtis & fide. exierũt a tẽplo. Intrãs vero anthiochus & aspiciẽs munitũ locũ impudẽter sacramẽta trãsgressus est: iussitq; oẽm exercitũ in circuitu stantẽ deponere murosvsq; ad solũ. ¶ Postq̃ hęc fecit: reuersus est ad anthiochiã ducẽs oniam principem sacerdotii qui & menelaus dicebatur. Nam lysias persuasit regi menelaum occidere si vellet iudeos esse placatos: dicens hunc fuisse initiũ malorum qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam reliquere. Mittẽs ergo rex menelaum ad veriam syrie ciuitatẽ interfecit eũ post decimũ annũ principatus sacerdotij eius: & vt ipse principatũ obtineret impulit iudeos trãsgredi leges. ¶ Princeps vero ordinatus est post menelai interitum alchimus qui ioachim vocatus est. ¶ Rex autem anthiochus inueniẽs philippũ iam rebus imperãtẽ debellabat eũ. Quẽ sub sua faciẽs potesta

te cōdidit. Filius autem principis sacerdotum onię (de quo prędiximus) adhuc puerulus (defuncto patre) fugitivus videns q; auunculum suum menelaum interfecisset & principatū sacerdotij alchimo deditum existenti de genere sacerdotum sed a lysia flexus vt transponeret honorem ab ea familia ad suam domum. fugit ad ptolomeum regem ęgypti: & honorem meruit ab ipso & vxore eius cleopatra. cumq; petijt in regione eliopolitana. vbi simile hierosolymorum edificarēt templum. De his quo tempore oportuno exponemus. ¶ Eodem tempore fugiens demetrius seleuci filius a roma & perueniens ad tyrum imposuit sibi diadema: & colligens quosdam mercede conductos sattellites ingressus est aulam omnibus eum libenter excipientibus. Comprehendentesvero anthiochum regē cum adhuc viuentes perducunt ad eum. Qui statim iubente demetrio interempti sunt cum regnasset annis duobus sicut iam & alibi demonstratum est. ¶ Conuersi autem ad eum multi iudeorum maligni vel transfugę cum quibus & alchimus princeps sacerdotum accusabant vniuersam gentem & iudam fratres eius dicentes q; omnes regis amicos interfecissent oēsq; fautores eius perdidissent: seipsos quoq; a propria terra iactos extorres patrio solo factos. Rogabāt etiam mitti aliquē ex amicis eius qui certius de facinoribus iudę renunciarēt. ¶ Demetrius autem commotus misit bachidem amicum regis anthiochi epiphanis cui omnis mesopotamia credita erat dans ei exercitum & principem sacerdotum alchimum commendans. Precipitq; perimi iudam: & eos qui cum eo erāt. ¶ Missus vero ab anthiochia bachides peruenit ad iudeam: direxitq; ad iudam & fratres eius de amicitia vel pace loquens: dolo volens illum capere. Ille vero minime credidit vidēs cum tanta multitudine exercitum eum adesse: quanta ad bellum & non ad pacem venisset. Sed quidam ex populo audientes quę bachides concionabatur & existimātes nihil se ab alchimo seuum pati consanguineo consentiente: ad eos transierunt. Et sacramentum ab vtrisq; acceperūt nihil pati neq; ab his qui eius dependerant voluntatis. Bachides vero transgressus sacramētum sexaginta ex eis interfecit: & alios qui secum transire cogitabant remorari fecit prioribus fidem non custodiēs. Descendens autem ab hierosolymis cum ad villam quę dicitur barzicho venisset multos cepit transfugas & aliquos populi Quosdam omnes occidens denunciauit prouincialibus cunctis vt ioachim obedirent. Cui aliquam partem loquens ad prouinciam custodiendam: ad regem demetriū anthiochiam reuersus est. ¶ Ioachim vero principatum suum volens confirmare: & credens quia si fides prępararet multitudinem tutam sibi magistratumq; acquireret omnes seducebat verbis. & ad libitum vnicuiq; loquens nisi citer manu valida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouincias quantos in ea iudę consentientes inuenisset occidebat. ¶ Videns autem iudas ioachim malignos fieri multosq; interfecisse viros bonos & venerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occidebat inimicum eius fautores. Quod cum vidisset ioachim & intellexisset minime se contra iudam valere exilia demetrij regis conuertitur. veniens igitur ad anthiochiam ciuitatem iudam accusabat quasi eo multa mala perpessus: & ampliora tolleraturus nisi citius vindicaretur.

Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit qui sacerdotes sibi iudam sub pena mortis tradere cogit sed contra eum prevaluit iudas tātum mille secum habens viros & occiso nichanore fugit exercitus fugientesq; occidūtur atq; pro huius victoria apud iudeos festus dies instituitur. tunc quoq; ioachim sacerdotum princeps templum destruere volens detestabili & repentina morte consumptus est quo mortuo sacerdotium iudę populus contradidit qui audita romanorum contra gallos & hispanos victoria ad eos scribens amicitias cum eis fide firmauit super hoc habito senatus cōsulto. Missus vero mortuo nichanore bachides a demetrio cū maximo exercitu missus contra iudeos qui multitudinem timentes tentoria reliquerunt fugientes sed iudas paucis secum manentibus cōstātes cū hostibus vsq; ad solis occasum cōmisit & multos aduersariorū interficiēs in medio hostium prostratus interijt cuius corpus ab hostibus pacto fratres eius redimētes sepelierūt i modi. Ca. xviij

VNc demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse si negligeret tanta iudę facinora nichanorem fidelissimum amicum exercitu destinauit qui cum eo a roma ciuitate fugerat: pręcipiens ei nullatenus parcere genti iudeorum. Nichanor vero perueniens ad hierosolymam pugnare aduersum iudam minime decreuit. Dolo autē obtinere eum cupiens mittit ei verba pacifica dicens nulla necessitate pugnandi se venisse sed sacramentum prestare q; nihil se ulli iudeorum a rege pateretur. Hęc dicente nichanore iudas & fratres eius flexti nullamq; fraudem suspicati data fide suscipiunt nichanorem cum exercitu. Qui salutans iudam: dum sermocinatur dedit signum propriis militibus: quatenus iudam comprehēderent. Qui cum insidias intellexisset exiliuit: & ad suos confugit. ¶ Patefacta vero voluntate sua & apertis insidijs. bellare nichanor contra iudam decreuit: & pugnas prępparans conflixit cum eo in vico capharsamala. Quem victum compulit ad arcem hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce templum occurrentes aliqui sacerdotum

p.iij.

Filius onię patre occiso adhuc puerulus fugit ad ptolomeum. Demetrius occisis anthiocho & lysia obtinuit regnum.

Cōuersi multi iudeorum ad demetriū reliquentes paternas leges cum quibus alchimus accusātes iudam & fratres eius. &c.

Bachides missus a rege contra iudam eum dolo vult occidere & multos fracta fide occidit iudeorum.

Ioachim principatum volēs cōfirmare populū seducebat & omnes iudę consentiētes occidebat & iudas etiā ioachim fautores.

¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit. Dolus nichanoris cōtra iudam & fratres eius.

& seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant quas pro rege deo se offerre dicebãt. At
D
ille interminatus est eis templũ deponere: nisi redeunti sibi traderent iudã. Et hęc quidẽ interminatus: exijt ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem in lachrimas prorupe-
runt & deo supplicabant vt eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; nichanor ab hierosolymis
egressus in aliquo vico qui bechorõ dicitur peruenisset ibi castra constituit: vbi alia presidia de syria
i.ma.
distinata suscepit. Iudas autem in adasis altero vico stadijs distante triginta a bechoro castrameta-
ca.
tus est mille tantũ socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum. sed qui
sunt & de quibus prelijs pericula paterentur cogitantes hostes vnanimiter inuaderẽt. Inde procedit
ad pugnam: & committens fortissimum prelium cum nichanore aduersarios valde cõterruit. ¶ De-
inde ipse nichanor dum atrociter decertaret occisus est. Quo cadẽte: ducem perdẽs exercitus terga
vertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat. & sono tubarum in circuitu positis significa-
bat q; hostes prelio superati discederent. Qui audientes armati exibant. & fugientibus occurrentes
occidebant eos. Ex quo prelio nullus euasit: dum nouem milium numerus extitisset. ¶ Quę victoria
i.ma.
contigit quartadecima die mensis qui dicitur apud iudeos adar: apud macedones distrus. Hãc cele-
ca.
brant per omnem annum festum colentes diem. ¶ Et ex illo quidem tẽpore breui spatio gẽs iudeo-
i.ma.
rum ab illis calamitatibus requieuit sed postea ad certamina rursum & pericula redierunt. ¶ Princi-
ca.
pem autem sacerdotum ioachim volentem deponere murum sanctuarij veterem & cõstructum ab
antiquis prophetis plaga dei quędam repentina percussit: ex qua mutus in terrã cecidit: & tortus per
i.ma.
multos dies detestabiliter expirauit. principatum sacerdotij tenẽs annis quatuor. Quo defuncto: sa-
ca.
cerdotium populus iudę contradidit. ¶ Qui audiens virtutem romanorum: q; expugnassent gallos
hyberiam & cartaginem libie. necnon & greciam subegissent. & regem perseum & philippum. & ma-
gnum anthiochum deliberauit cum eis amicitias copulare mittẽs romam amicos suos eupolemum
i.ma.
filium iohannis & iasonem eleazari. Rogabat per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse. Scri-
ca.
metrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. ¶ Cumq; venissent romam legati iudę senatus
eos libenter excepit: & ea quę petierunt celeriter annuit. Faciẽsq; ob hoc senatus consultum eius exẽ
plum quidem ad iudam transmisit: ipsum autem tabulis ereis scriptũ in capitolio collocauit. ¶ Erat
autem huiusmodi senatus consultum de auxilijs & de fide circa gentem iudeorum. Neminem subie-
ctorum romanis bellare contra gentem permittimus iudeorũ: nec alicui bellanti prębendum esse cẽ-
E
semus triticum aut naues aut pecunias. Et si quis cõtra iudeos putauerit esse bellandum sciat eis au-
xilia nos prestaturos: & rursum si romanorum quilibet inuaserit terram iudeos eis modis omnibus ob-
staturos. Et si quid de hoc pacto gens iudeorum voluerit vel addere vel auferre communi senten-
tia populi romani faciendum esse conuenit. Scriptum autem est hoc senatus consultum per eupole-
mium iohannis filium & iasonem eleazari sub principe sacerdotum iuda: duce symone fratre ipsius
Hęc quidẽ prima inter romanos & iudeos amicitia cognoscitur contigisse. ¶ Demetrius autem nun-
i.ma.
ciata sibi morte nichanoris & perditione militię: rursus ad iudeam bachidem cũ exercitu destinauit.
ca.
Qui ab anthiochia egressus peruenit ad iudeã: & in arbellis ciuitate galileę castra constituit & in eos
qui ibi in speluncis habitabant cũ multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit. Exinde
F
mouens ad hierosolymam properabat. Qui audiens iudam in aliqua villa nomine baiziton castra
locantem cõtra eum alacriter festinabat: cum peditum viginti milibus & equitũ duobus milibus. Iu-
de vero fuerunt oẽs duo milia. Qui multitudinem bachidis timentes tentoria q; relinquentes: fugie-
runt oẽs prẽter octingentos. Iudas vero propriis militibus destitutus & hostibus imminentibus nec
tempus habens congregandi exercitum: dubitabat cũ octingentis pugnam contra bachidem cõmit-
tere. Hortatusq; suos vt hostes inuaderent & pugnam viriliter sustinerent. cum illi dixissent se nõ esse
ad tantam multitudinem exercitus idoneos: & suaderent nunc quidem discedere & a periculis se li-
berare: postea vero inimicis collectis viribus obuiare nõ hoc inquit videat solis aspectus vt terga mea
hostibus nudem. Sed licet omnimodo immineat perire pugnantẽ fortiter stabo et viriliter perferens
futura pericula. Bachides vero producens de castris ad prelium parabatur: & equites in vtroq; cornu
disponens leuiores autẽ & acriores ante oẽm aciem. ipse in dextro cornu cõsistit. Qui cum sic aciem
ordinasset: iussit tibicinem signum dare. ¶ Hoc idem faciens & iudas cõmittit cum hostibus pugnã
& constanter ambobus certaminibus preliũ vsq; ad occasum solis extẽsum est. videns autẽ iudas ba-
chidem cum electis in dextro cornu ordinatũ: congregans aiosissimos viros inuadit illã partem exer-
citus. Et confligens ibi ordinem eorum dirupit & medios ad fugam conuertit secutus eos vsq; gaza-
ra. Videntes ergo fugam dextre partis qui in sinistro cornu erant circumuenerunt: & iudam sequẽtẽ
in medio eũ obsederũt. Qui fugere minime valẽs circũseptus ab hostibus stãs pugnabat cũ suis mul
tosq; interficiẽs aduersarios: percussus interijt iuda vero interfecto socij eius tali duce priuati tergaverterũt

¶ Exercitus iudę mille tantum viros hñs quos ipse animabat ad bellum.

Nichanore occiso exercitus fugit & fugiẽtes occiduntur.

Dies festus pro victoria.

Mors detestabilis repẽtina ioachim sacerdotũ principis volentis templum destruere.

Consultum senatus pro fide & auxilio romanorũ circa iudeos.

Rursus mortuo nichanore demetrius bachidem mittit contra iudeos.

¶ Iudę milites multitudinẽ bachidis timentes fugerunt quasi omnes.

Aiositas iudę.

¶ Bellum maximum inter iudã & bachidem vbi primo iudas victor hostiũ partem in fugam cõuertit.

¶ Cuius corpus ab hostibus sub pacto simone & ionathas fratres redimentes perduxerunt ad modin ciuitatem: vbi & pater eorum sepultus erat: lugente eam per multos dies populo hebreorū & honorante secundum communem & legitimam consuetudinem. Finis quidem talis iudam inuenit virum strenuum & magnum & bellicosum & mandatorum patris sui memorem: & omnia pro libertate ciuium & fratrum & pati paratum. Tali ergo virtute plenus magnā sibi gloriam & monimēta seruauit libertatis quidem a macedonum seruitute: qui cum principatū sacerdotij tribus annis habuisset defunctus est.

¶ Explicit liber duodecimus.

¶ Incipit liber tertiusdecimus qui continet tempus annorum octoginta duorum.

¶ Mortuo iuda impij legis patrię transgressores iudeos vndiq; vastabant sed & maxima fames eos vexabat vnde multi ad macedones confugerunt ionathas dux a populo ordinatur cōtra quem bachides dolum cogitabat quod cognoscens iohannem fratrem ad nabutheos arabas (qui eius tūc essent amici) misit quem dolose filij amri occiderunt bachide autem cōtra ionatham sabbato bellum parante victor ionathas (multis hostium interfectis) iordanem cum suis transnatauit & bachides munitas iudę ciuitates accipit ionathas quoq; & simon iohannis fratris mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt iterum bachides transfugis eum accusantibus cōtra ionatham cum exercitu mittitur sed vincente ionatha furorem in transfugos conuertit & eos mentitos occidit pacemq; cum iudeis iuramento firmauit captiuis hinc & inde liberatis.

Capitulum primum.

B

Vibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenentibus libertatem quidem recepit. & q; per tot & tanta certamina dux eorū iudas transiens defunctus est pro ipsis bellans: in volumine anteriore monstrauimus. ¶ Post interitum vero iude iterum quicunq; erant impij & transgressores patrię legis venerunt contra iudeos & vndiq; eos pessime vastabant. Adiuuabat etiam horum maliciam fames quę omnem tunc prouinciam occupauit vt multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates famis & inimicos transfugerent ad macedones. ¶ Bachides autem iudeis ostenta reliquerant solemnia & communem vitam elegerant cōgregatis custodiam eis prouincię dedit. Qui tenentes amicos iudę bachidi prodebant. quos torquens crudeliter occidebat. ¶ Tandem ergo iudei calamitatibus oppressi reliqui ex amicis iudę videntes gentem miserabiliter pereuntem ipsum fratrem eius ionatham rogabant eum vt imitaretur fratrem suum & filius erga suam gentē pietatem & hortabantur. & ne despiceret populum sine defensore pereūtem. Ionatha vero promittente paratum se mori pro cunctis: & credentes eum suo fratri parē existere: ducem iudeorum ordinant.

Maxima fames tunc iudeos vexabat cum calamitate hostium vnde multi ad macedones confugerunt.

¶ Ionathas iude frater dux iudeorum ordinatur a populo.

C ¶ Quod bachides audiēs & timens ne regi vel macedonibus pericula concitaret ionathas sicut olim iudas. dolo eum interficere statuit. Cuius voluntas non latuit ionathā neq; fratrem eius simonem. Qui colligentes socios oēs ad deserta confugerunt: & venientes super aquam quę dicitur lacus asphar ibidem commorabantur. Bachides autē sentiens eos discessisse & in loco conuersari contra eos nemo ortum suā virtute progressus est. & trans iordanē castra ponēs refouebat exercitum. Ionathas cognoscēs bachidem contra se venisse mittit fratrem suū iohānem qui gaddis dicebatur ad nabutheos amicos vt apud ipsos deponerent supellectilem vsq; quo pugnarent contra bachidem erāt enim ami ci. Iohannem vero euntem ad nabutheos insidijs collocatis in nabath ciuitate filij iambri alias amri capiunt vna cum suis & rapientes omnia quę portabant occidūt iohānem & omnes socios eius: vindictam vero quam per hoc receperunt a fratribus eius postea demonstrabo. ¶ Bachides autem cognoscēs ionatham in montibus iordanis castra posuisse obseruans sabbatorum diem cōtra eum venit nolentes non in ea pugnaturum propter legem. ipse vero socios hortatus & animę eos pericula pati docens medio fluuij & hostium comprehensos & viam qua fugerent non haberent dum hostes antecedem fluuius a retro prohiberet: orans autem ad eū vt victoriam sibi prestare committit cum hostibus. Quorum multos occidens cum videret temerarium esse bachidem appetentem dexteraq; ad pugnandum extendentem preuidens plagamq; vitans cum socijs in fluuio exiliuit & pernatans transiuit periculum mortis euasit. Nam bachides fluuio relicto ad hierosolymorum arcem discessit perdens ad duodecim milia suorum amittens. Qui etiam multas iudeę ciuitates capiens munuit hieriso & amethonthem alias amatutem & bethoron & bethsulan pānathan & pharatonen & tochoan & gazara & turres in vnaquaq; ciuitate constituens & muros circundans eis statuit vt exinde iudeos affligeret. Arcem vero hierosolymorum cautius munuit: & tollēs filios nobilium iudeorum obsides in arce concluſit. ¶ Eodem tempore veniens quidam ad ionatham & fratrem eius symonem nunciauit filios amarei alias amri celebrare nuptias: & nouam nuptam nobilem duci a madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentissima Ionathas & symon putantes prosperū sibi ad fratris io-

Iohannes a fratre ad nabutheos missus dolose occiditur a filijs amri.

Ionathas victor multis hostium interfectis iordanē cum suis transnatauit.

Bachides munitas iudeę ciuitates accepit.

Ionathas & Symō fratris iohānis mortem vindicantes filios' amri in nuptijs occiderunt.

hannis apparuisse vindictam cum multa potentia;sociorū egrediūtur ad madaba inimicos inter mōtes insidijs collocatis prestolabatur. vt autem viderunt virginē & sponsum & multitudinem amicorū D cum eis.statim in nuptias exilientes ab insidijs onmes occiderunt. Et ornatum cum omni pręda tolentes reuersi sunt penam quidem propter iohannem a filijs amarei talem exigentes. Nam ipsi consequentibus amicis ex vxoribus vel filijs numero quadraginta perempti sunt. ¶ Symon quidem & ionathas ad fluuij nemora reuersi.ibidem permanebant. Bachides autem omnem iudeam munies ad regem reuersus est. Iudei vero duobus annis a bellorum tumultu quieuerunt. ¶ Cum transfuge vel impij videntes ionatham cum suis multam habere licentiam libertatis dixerunt ad regem demetrū petentes mitti bachidem vt ionatham debellaret. Quod facilius euenire pollicebantur. si vna nocte inopinanter eum inuaderent. A rege vero bachides destinatus perueniens ad iudeam omnibus scripsit amicis & iudeis auxiliari sibi:quatenus ionatham comprehenderent. festinantibus autem eis & non valentibus ionatham tenere. qui inimis se tractabat caute bachides ira commotus trāsfugarum primos quinquaginta tanq̄ sibi & regi mentitos occidit. Ionathas vero cum fratre vel sociis ad vitalagam villam timens bachidem abscessit. edificansq; turres & muris circumdans eam habebat valde munitam. Quod audiens bachides milites suos cum iudeorum auxilitoribus producens contra ionatham venit ad eius munimina accedens per dies multos obsidebat eum. ¶ Qui obsidioni fortiter resistens symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit. ipse vero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam nocte bachidis inuadit exercitum. Et multos occidens symonem quidem fratrem fecit suum aduentum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur & macedonum machinamenta obsidioni pręparata suppositus flammis incēdit & multos eorum viriliter interfecit. ¶ Videns autem bachides ab inimicis se circumseptum quorum alios quidem ante se alios autem retro conspiciebat. turbatus hęc insperate sibi euenisse:in transfugas tanq̄ in deceptores suum conuertit furorem. ¶ Volebat autem si posset obsidioni soluta sine de decore ad propria remeare. Cuius voluntatem cognoscens:ionathas legatum ad eum pro amicitijs destinauit:quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant vtriq; captiuos. Putās autem hanc honestiorem bachides dissensionem pacisci tur cum ionatha:& iurauerunt vtriq; nunq̄ cōtra se arma pręsumere:& captiuos dantes & recipientes in anthiochiam bachides recessit. Qui post hanc discessionem nequaq̄ ad iudeam deinceps peruenit. ¶ Ionathas vero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorū negocia disponebat & maliuolis vel impijs cruciatis iudeorū gentes purgabat.

Iteruz bachides cōtra ionatham accusantibus eū transfugis a rege mittitur cum exercitu qui transfugarum mentitos quinquagin ta occidit.

Ionatham contra bachidē multos occidit.

Bachides turbatus in trāsfugas furorem conuertit.

Ionathas & bachides pacem iurauerūt captiuis hic & inde libertatis.

¶ Alexandro anthiochi epiphanis filio syriam ascendente ptholomaidem ciuitatem capiēte demetrius contra eum auxilium petit a ionatha multa sibi promittens quod cognoscens alexander similiter ad ionatham pro habendo ab eo auxilio contra demetrium epistolam & dona transmisit sacerdotiumq; illi confirmauit sed & epistolę exemplar demetrij ad ionatham qua maxima iudeis cōferebat libertatem hic inferitur pugna autem inter Alexandrum & demetrium commissa demetrius occiditur postq̄ annis vndecim regnauit. Capitulum secundum.

Alexander anthiochi epiphanis filius syriam ascendeus ptolomaidem ciuitatem capit.

ANno vero sexagesimo & centesimo epiphanis anthiochi filium contigit syriam ascēdere & ptolomaidem capere ciuitatem per perditionem militum intus commorantium. Erāt enim ingrati circa demetrium propter superbiam suam quia dum se clausisset in quadam turre regali quam non longe ab anthiochia cōstruxerat a nemine videbatur. Sed & rempublicam vt desidiosus negligebat vnde & odium ei a subiectis exortum est. sicut iam alibi demonstrauimus. igitur in ptolomaidem demetrius audiens alexandrum peruenisse. omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad ionatham legatos pro auxilijs. Nam precedere alexandrū statuit. veritus ne ille eius prius auxilium postularet. aut ionathas memor malorum sese cum inimicis coniungeret denunciauit sibi multitudinem congregari:obsidesq; iudeorum recipere quos bachides in arce hierosolymorum concluserat. ¶ Talibus ergo a demetrio ionathas ad se nuncijs venientibus ad hierosolymam peruenit: & epistolas regis audiente populo vel arcis custodibus hilaris intimauit. Quibus relictis transfuge vel impij trepidauerunt precipiente rege. quatenus ionathas exercitum congregaret & obsides reciperet. Quos cum accepisset. suis vnum quemq; parentibus reddidit & quidem ionathas in hierosolymis mansionem faciebat renouans ciuitatem suaq; voluntate omnia construens & edificans muros ciuitatis quadris lapidibus vt forent aduersus hostes munitissimi. Quę videntes custodes muniminum in iudea reliquentes omnes iam in anthiochiam fugerunt pręter illos qui in bethsura ciuitate & in arce hierosolymorum erant. Quorū plurima pars impiorum & transfugarum fuit iudeorū. Quapropter castra non relinquerunt. Cognoscēs alexāder ꝓmissiones quas demetrius ꝓmisus fuerat ionathę & fortitudinē eius & quāta disposuerat bellās cōtra macedones & iterū qualia ipse ptulerat a demetrio & bachide duce demetrij melius nihil inuentre q̄ ionathę ꝑfidiū ad amicos

debat in p̄senti tpe ionathas qui & contra hostes fortis extitit & odium habet ꝓprium in demetriū
eque multa mala ꝓpessus est. Igitur si videt amicum eum fore contra demetriū nūc debemus (non
dico tñ pis est) rogare eum ad auxilium cōferendum. ¶ Cumq; ei & amicis placuisset: transmittit ad
ionathan scribens talem epistolam. Rex alexander ionathe fratri salutem. Fortitudinē quidem & fi
dē tuā audiuimus: & ideo transiuimus ad te pro auxilijs. & ordinamus te hodie princi
pem sacerdotum iudeorum: & amicum nostrum vocari p̄cipimus. Idcirco etiam destinauimus tibi pro
tegmine purpuream stolam & auream coronam: & peto te honoratū a nobis similem erga nos fieri.
¶ Suscipies epistolam ionathas induitur sacerdotali stola celebratione tabernaculorū instante: post
quintum annum mortis iude fratris sui. Nam neq; per ipsum tempus princeps sacerdotū aliquis con
stitutus est. ¶ Collegit vero & multum exercitum & armatorū copiam quā ipse construxerat. Quod
cum venisset ad demetriū: nimis eum multumq; cōtristaunt. suamq; cepit accusare tarditatem:
quia ante alexandrū fecisset ipse clementer erga ionathā. Verumtamen nec sic distulit scribere ad
ionathan & ad populum eius cuius exemplar taliter existebat. Rex demetrius ionathę genticq; iude
orum salutē. Quoniā nostram seruastis amicitiam: tentantibusq; nos inimicis non consensistis. Hanc
vestram quidem laudo fidem: & in his vos permanere quęsumus: recipientes a nobis vicem vel gra
tiam per quā mereamini vectigalium vestrorū releuationem. & quicquid p̄decessoribus meis regi
bus vel michi hactenus p̄bebatis oīa nouerit is nostra vobis largitate concessa. Super hęc p̄ciū
olearum salis vobis & coronarum quas nobis offerebatis vel quod pro tertia parte frugum. & medieta
te fructus lignorū quod parti meę cōpetebat. vobis ab hodierno die remitto. Sed & cesum singulo
rū habitantiū in iudea qui nostro ęrario proficiebat. necnō & trium finitimarū vobis prouinciarū sa
marię vel galileę & transiordanē. vniuersa vobis cōcedo nunc & per omnia tempora. ciuitatēq; hie
rosolimorū sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere. liberāq; cum finibus suis a decima parte
vectigaliū esse p̄cipio. Arcem autē committo sacerdoti vestro ionathę. vt quos ipse probauerit fide
libus amicos custodes in eam deputet vobis seruandam. captiuosq; iudeorum & seruientes apud nos
liberos esse cōcedo. ne post hanc sanctionē iudeorū iumenta violentijs angariorum subiaceant. Sab
bata autem vel omnes dies festos. & tres ante eos dies: sine vectigalibus esse denuncio. Eodem mo
do iudeos vestram terrā habitantes liberos ac sine lesione dimitto licentiamq; michi militare volen
tes vsq; ad triginta milia p̄stamus eadem quibus & meus vtitur exercitus vbicunq; erit acceptu
ri. Ordinabo vero quosdā eorum in castris. quosdā mei custodes corporis & duces in aula mea cō
stituam. P̄cipio vero meis vestris vti legibus easq; custodire & tribus p̄positis in iudea legibus o
mnibus. Principemq; sacerdotum diligentiam habere volo: ne quis iudeorum aliud templum p̄ter
hierosolimitanorū solum veneretur. P̄bebeo etiam ad sumptus immolationū per singulos ānos centū
quinquaginta milia dragmas. quęq; superfuerint pecunię vestras esse volo. Decē milia autem drag
mas quas reges a templo accipiunt vobis cedo. quia sacerdotibus templo ministrātibus competunt
quicunq; autem ad templum hierosolymorū vel intra fines eius confugerit debitor regalium pecu
niarum sine qualibet faciente causa licentiam eis indēnitatis concedo. saluasq; eorum possessiones et
honorari vero templum impendijs ex meo factis. muros q; ciuitatis splendide fabricari. turresq;
hinc construere: & quicquid ad munimen vestrum fuerit: meis stipendijs restaurare policeor. Tantū
abest quas accepistis amicitias nobiscum & fœdus) sine simulatiōe seruetis. Hęc quidem ꝓmittens
ridiculus demetrius: iudeis scripsit. ¶ Rex vero alexander magnum colligens cōductum exerci
tum & milites qui de de syria transierunt. & eum contra demetrium duxit. Pugnaq; commissa: cornu
suum demetrij aduersarij sunt fugati: & p̄secutiōe diutina multi eorum sunt occisi castraq; direpta
sunt. Ipsum autē coruu in quo demetrius p̄eliabat deuictum est: alij quidē omnes recesserunt. Deme
trius autē fortiter pugnans non paucos hostium prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni ba
sim ingressus esset: minime fugere valens occiditur. Nam videntes hostes quid ei contigisset reuersi cir
cūdederunt eum & omnibus in eum iacula destinantibus cum ille pedestris fortiter existeret postea
quia cōfossus vulneribus nec valens sustentare collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis. qui
regnum per vndecim annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus.

Epistola Alexā
dri ad Ionathā
p auxilio hīdo
cōtra demetriū
& dona ei trans
missa.

Ionathas sacer
dos īstitutus ab
alexandro stola
sacerdotali lidu
itur.

Epistola deme
trij ad ionathā
& iudeos maxi
mā libertatē cō
ferens.

Demetrius occi
dit postq̄ annis
vndecim regna
uit.

¶ Onias onię sacerdotis filius qui patre occiso fugerat Alexandriam amicitiam cum ptolomeo phi
lometore peruarit & epistola ad regem transmisso templum in egypto permittentibus rege & regi
ne simile hierosolimitano minus tamē & pauperrimū construxit. In alexandria vero cōtentio & sedi
tio inter samaritas & iudeos corā ptolomeo pro templis suis excitatur & supplicauerūt vt rex eorū al
tercationes audiens sententiā daret & victos perimeret. Quod fecit quia audito Andronico pro hie
rosolimitano templo verba faciente templum ipsum hierosolimitanū secūdum moysi leges fuisse fa
lsitatē decreuit. Sabbeū quoq; & theodosium interficiendos.

Capitulum. iij.

Onias onię sacerdotis filius q fugerat occiso patre alexãdriã amicitiã cũ ptolomeo philometore pcurauit & tẽplũ in ęgypto pmittẽte rege similę hierosolymitano construxit.

ONię vero principis sacerdotum filius eodem nomine quo pater nuncupatus quem alexandriam fugisse ad ptolomeum regem cognomine philometorem diximus/ videns iudeam D a regibus macedonum mala pati. volensq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere: ad ptolomeum regem ęgypti & ad cleopatram reginam transmitrit petens licentiam quatenus templum edificaret in ęgypto simile hierosolimorum leuitas vel sacerdotes de genere suo constituret. quod desiderabat confidens in prophetia Esaye qui ante secentos annos p̃dixerat q̃ oportet in ęgypto templũ edificari maximo deo per virum iudeum. Idcirco elatus onias ptolomeo vel cleopatrę huiusmodi destinauit epistolam: Multa vel maxima nobis bellorum cõficiens opera & ei dei auxilio perueniens ad humilem syriam & phoenicem & in lenonum alias leonum ciuitate hellopoli. per quę alia loca multa veniens: prętet constitutiones templa iudeos cõstruxisse repperi: quapropter & persidos extitisse. Quod etiam ęgyptijs accidit propter templorum multitudinem varietatemq; religionem. Oportunũ autem inueni locum qui dicitur agrestis bubaste castrum plenum varia materia vel sacris amabilibus: & peto cõcedendum michi eum domino segregatum quatenus purgare templũ ibi dirutum & ędificare maximo deo possim mẽsura eadem & simili qua hierosolimorũ pro te tuaq; coniuge vel filijs quatenus habeant ęgyptum habitantes iudei quo cõuenientes secundum concordiam quã adinuicem habent: possint tuis vtilitatibus ministrare. Nam & ysaias propheta prędixerat esse in egypto domino deo sacratum: multaq; talia de ipso prędicauit. ¶ Hęc quidem onias regi ptolomeo scripta transmisit. ¶ Considerent tamen aliqui pietatem eius & cleopatrę fuę sororis vel coniugis ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput onię posuerunt rescribentes. Rex ptolomeus & regina cleopatra onię salutem. Legimus tuam petitionem in qua suggerebas permitti tibi in leonum alias lenorũ ciuitate templum eliopolitanũ dirutum E

Epistola ptolomei & cleopatre Onię rñsiua

purgare quod appellatur agrestis bubaste. Quapropter miramur si deo gratum sit templũ quod edificaturus sis ei in tam luxuriosum locum. plenumq; sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prędixisse alias predicasse concedimus tibi si cõtra legem vestram nõ sit vt nichil nos in deum peccasse videamur. ¶ Accipiens igitur locum onias ędificauit templũ arãq; deo simile hierosolimorũ minus tamẽ & pauperrimũ. Mensuram vero eius & vasa minime visum est michi nũc describere. Nam in septimo libro iudaicę antiquitatis inserta sunt. ¶ Inuenit enĩ onias quosdam sui similes iudeos sacerdotes & leuitas ibi religionem colentes. Sed de hoc templo narrabimus late. ¶ In alexandria vero iudeos & samaritas qui templum temporis alexandri macedonis super garizim montem constituerunt contigit contra se seditionem excitare: & propter templa coram ipso ptolomeo certare iudeis quidem dicentibus secundum leges moysi templum se in hierosolimis

Templũ in egypto onias ędificauit simile hierosolimitano.

Cõtentio & seditio iter iudeos & samaritas p templis suis.

constituisse samaritis autem in garizim & supplicauerunt vt cum amicis rex consederet alias residere audiens de his altercationem: victosq; morte multaret. cum p samaritis sabaus alias Sabbeus & theodosius ĩtimassent. pro iudeis vero & hierosolimitis andronicus & mesalamus alias mesalamis iurauerunt per deum coram rege secũdum legem dicta sua probare: petierũtq; ptolomeum quatenus F iusiurãdi transgressores perimeret. ¶ Rex ergo multos secum amicos in consilio cõgregans sedit partes audire. Tunc iudei in alexandriam constituti. nimis timebant de viris qui pro templi hierosolimitani parte differebant. Nam atrociter ferebant si hoc tam antiquum & nobile per vniuersum mundũ templum solueretur. Cumq; sabeus & theodosius concessissent vt primus andronicus verba faceret.

Andronicus p tẽplo hierosolymitano verba facit.

Idem andronicus approbationẽ suam facere cœpit ex lege vel p̃decessoribus principum sacerdotũ quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset. Et quoniã omnes reges asię templum varijs oblationibus & clarissimis honorauerunt: de garizim vero templo neminem fecisse sermonem

Sententia regis cõtra samaritas

Quę dicens andronicus & his multa similia regem flexit sententiã pronũciare decernentẽ templum hierosolimitanũ. secundum leges moysi fabricatum fuisse. sabeum & theodosiũ interficiendos. Hęc sunt quę cõtigerunt iudeis in alexandria temporibus ptolomei philometoris.

¶ Alexander (occiso demetrio) regnum sirię accipiens cleopatram ptolomei filiam patre antitẽte duxit vxorem. Cumq; nuptię celebrarent ionathas (scribente alexandro) ibi perueniens honorifice a regibus receptus purpura induitur quem tanto amore Alexander dilexit vt eum primum suorũ scriberet amicorum. Sed (demetrio demetrij filio de creta in siriam nauigante & alexandrum cõturbante) Appollonius Alexandri dux Ionatham incitans ad bellum ab eo vincitur multis quoq; de Appollonij exercitu interfectis Ionathas Azothum & dagonis templum concremauit. Quicq; Ascalonem obsidens ciuitatem (muneribus receptis a ciuibus) recessit in hierusalem Alexander vero audita tali victoria Ionatham iterum glorificauit mittens ei auream torquẽ & vt dicitur in biblia phibulam auream.

Capitulum quartum.

Taq; demetrio in pugna pempto ſicut ſuperius indicauimus/alexander accipiens regnum ſirię ſcripſit ptolomeo vt acciperet in matrimonio ſuo filiam eius cleopatram: iuſtumq; hoc dicebat.cū paternum obtinuiſſet principatū.& per dei ꝓuidentiam in eo ꝓductus fuiſſet poſt perditionē demetrij. Sed etiam per alia multa dignū ſe eius familiaritate vel cognatione dicebat.Ptolomeus vero lit enter ſponſalia accipiens reſcripſit dicēs gauiſum ſe eſſe ꝙ paternū ſuſcepiſſet principatū: daturumq; ſuam filiā & occurreret iuſſit eum ad ptolomaidam:quatenus ei filiam ſuam traderet iure nuptiali. Tūc ipſe puellam ad ptolomaidā ab ęgypto ꝓducendam:ibiq; cōiungendam eſſe conſtituit. ¶ Ptolomeus quidem hęc ſcribens ꝓpere ad ptolomaidam puenit/ filiam cleopatram ſecum adducens vbi ſecundum cōſtitutum alexandrum repperit filiamq; ſuam ei coniunxit: dotem argento vel auro ſecūdum regiam qualitatē complens. ¶ Cumq; nuptię celebrarent:ſcribens alexander ionathę principi ſacerdotum:iuſſit eum ad ptolomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges munificenter eis offerens dona/claro apud eos honore potiebatur.Tunc alexāder compulit eum propria veſte exutū purpura induiſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere.Iuſſitq; duces cum eo procedere perq; mediam ciuitatem clamare/nemini contra eum quicq̄ dicere:vel cauſas licere contexere. Quod cum duces feciſſent erga ionatham: videntes honorem/hi qui parati fuerant eum accuſare:ſimul cum inimicis eius fugerunt)veriti ne quid peſſimum paterent.Tanto vero amore rex alexander ionatham dilexit:vt primū eum ſuorū ſcriberet amicorū. ¶ Cēteſimo vero & ſexageſimo quinto āno demetrius demetrij filius cum multis conductis(quos laſthenes alias laſchentes cretenſis ei pręſtiterat) a creta ad cilitiā nauigauit.Quod alexander audiens.in pauore turbaq; conſtitutus: cōtinuo de phœnitia ad anthiochiam feſtinauit.vt priuſq̄ huc pueniret demetrius eam tute diſponeret. Reliquit vero ducem humi de ſirię appolloniū cognomine titum qui cū multo exercitu profectus ad iāmā ionathę principi ſacerdotum mandauit dicens iniuſtum eſſe eum ſolum viuere cum licentia vel poteſtatę:non obediēte regi:ſibiq; dicebat hoc magnum opprobrium ab omnibus inferri ꝙ non eum regi ſubigeret.ne ergo te inquit in montibus abſcondas arbitratus fortitudinem habere.Sed ſi confidis tuę virtuti:deſcende quatenus per campum noſtri milites confligant. & fortiſſimū euentus demonſtret victorię. Scio tamē optimos ab vnaquaq; michi ciuitate milites iunctos. qui ſemper tuos proauos euicerūt. Cōtra nos autem in tali tera certandū eſt.vbi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime pręliari.ne ſit tibi locus quovaleas deuictus effugere. ¶ His incitatus ionathas:decem milia militū eligens ab hieroſolymis egredit cum fratre ſymone:peruenienſq; ad ioppen caſtra foras ciuitatem diſpoſuit.Nam ioppenſes portas clauſerunt.intus habentes cuſtodias ab appollonio cōſtitutas.Cumq; ionathas obſidere eos paraſſet:timētes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiūt. ¶ Appollonius captam audiens ioppen a ionatha:tria milia ęquitum ſumens & octo milia peditum ad azotum peruenit & ex inde tacite paulatimq; ad viam peruenit.Cumq; veniſſet in ioppen:tanq̄ recedens ionatham trahit ad campum:cōfidens ęquitibus:& ſpem in eis habens ſuę victorię.Cumq; proceſſiſſet ionathas ꝓſequebat vſq; ad azotum appollonium.Qui cum ad campum vidiſſet hoſtem veniſſe: cōuerſus cū eo pugnam cōmiſit. Mille namq; ęquites appollonius & inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat qui retro inimicis iſiſterent.Quod ſentiens ionathas nō eſt turbatus ſed ordinans in quadrum exercitū vt pro ambas partes inimicos exhiberēt;ꝓhortatus eſt vt fortiter ante vel retro pugnātibus vbiq; reſiſterent.Prelio autem vſq; ad veſperā procedente:dans fratri ſimoni partē exercitus iuſſit eum aduerſariorū aciem inuadere:ſuiſq; ꝓcepit teſtitudine facta ſagittas ęquitum recipere.Qui cum ꝓcepta fuiſſent nichil ledebantur.q̄uis hoſtes ſuper eos frequentia tela vibrarent vſq; quo ſuas euacuaſſent pharetras. Nam ſagitte corpora clipeis ſepta minime contingebant cōſtipatione teſtudinis tela vehementia refugarent.Cum a primo mane vſq; veſpere iaculātes aduerſarij defeciſſent intelligens ſymō laſſos eos inuadit aciem.fortiterq; cū ſuis dimicans fugauit inimicos.Videntes autem equites ad fugam pedites cōuerſos & ſpe eorum decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt.& per oēm campum diſperſi fugerūt.Quos ſecutus ionathas vſq; ad azotum:multos occidit eorum.Qui de ſalute ſua deſperantes ad templū dagonis confugerunt.quod erat in azoto. Capiens autē incurſione ſua ciuitatē ionathas incendit eam & omnes circa eam vicos.neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam eum flamma conſumpſit.& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo vero quę in illo concidit prelio vna cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt. ¶ Vinceṇs ergo tantum ionathas exercitum de azoto diſceſſit & aſcalonam venit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti territi aſcalonitę in occurſum exierunt dona portantes. Qui laudans eorum voluntatem reuerſus eſt ad hieroſolimā:multam ꝙ prędam ferens quam videbatur a victis hoſtibus abſtuliſſe. ¶ Alexander autem deuictum audiēs ducem ſuum appollonium ſimulauit gaudium:ꝙ ꝓter eius ſententiam cum ionatha cōflixiſſet:qui

Alexander occiſo demetrio regnū ſyrię accipiens petit in vxorē ptolomei filiam quod ānuit ptolomeus.

Ionathas a ptolomeo & Alexādro honorifice receptus purpura iduitur.

Demetrius demetrij filius de creta in cilitiam nauigans cōturbauit alexādrū.

Appollonius dux alexādri iq nothā icitat ad bellum.

Ionatha contra Appolloniā veniente ioppēſes ciuitatis portas ei aperiunt.

Bellū inter ionathā &appollonium maximum.

Victoria ionathę qui Azotū & dagonis templū hoſtibus&interfectis flāma cōſumpſit.

eius amicus erat. Mittitq; Ionathę p̄bens premiū & testimoniū honorē & torquē auream sicut affinibus regis solet dari) eiq; commisit accaronis prouincię magistratum. D

¶ Ptolomeus philometor auxilium Alexandro genero daturus venit in syriam quem omnes ciuitates (alexandro p̄cipiente) honorifice suscipiebant Ionatham tamē accusantes. Ionatham quoq; ei obuiam venit de ioppe. Ptolomeus autem ptolomaidem pueniens Alexandri insidijs fere interficitur quas cognoscens filiam suam ablatam eius matrimonio demetrio vxorem dedit & contra eum inimicitias exercuit. ¶ In biblia vero dicitur q̄ ptolomeus cogitabat in Alexandrum consilia mala. vn de ibidem dicit Nicho. de lyra q̄ crimen ptolomeus filio imposuit Alexandro cupiditate ductus. dicit insuper q̄ Iosephus circa historias huius libri multa dicit quę sunt dissona textui. Sed salua postillatoris reuerentia Iosephus non cōtradicit textui biblie si bene intelligatur. Alexander enim videns socerū suum taliter fuisse ab omnibus honoratum timens ne suum vsurparet principatum voluit eum insidiose intoxicare veneno quod p Ammoniū parauerat sicut exprimit Iosephus. Et similiter dicit in biblia Quesiuit enim me occidere. Et cognitis talibus insidijs ptolomeus postea volens vindicare de suo genero cogitabat contra eum consilia mala/ sicut dicitur in biblia. Nec verum est quod dicit postillator q̄ cupiditate dñandi ductus occasionē quesiuit cum hic dicitur peruenięs ad Anthiochenos rex ab illis & militibus ordinatur coactusq; duo sibi diademata supposuit vnum assie alterū ęgipti benignus & iustus existeus nec cōcupiscens aliena. Flectit ergo Anthiochenos vt demetrium regem susciperent & ipse cum demetrio contra Alexandrum duxit exercitum vbi ex ęquo cadens in bello quasi mortuus quattuor diebus iacuit. cui Alexandri caput ab Arabia zabillus trāsmisit. & paulo post mortuus est.

Nota.

Capitulum. v.

Ptolomeus philometor auxiliū genero suo daturus venit in siriam.

Ionathas obuiā ptolomeo venit de ioppe.

Ptolomeus insidijs Alexādri fere iterficit quas cognoscēs filiā suā ablatā eius matrimonio demetrio demetrij filio dedit vxorē & inimicitias cōtra Alexādrū exercuit.

Ptolomeus philometor duo diadēata coactus suscepit vnū ęgvpti & alterum assię sed ātiochenos flectit vt demetriū regē susciperent.

Ptolomeus ex equo cadens in bello quasi mortuus q̄ttuor diebus iacuit.

EOdem tempore rex ptolomeus philometor dictus. naualem ducens exercitum & pedites: ad syriam veniebat alexandro suo genero solatia prębiturus. Quem omnes ciuitates studiose (alexandro pręcipiente) suscipiebant & deducebant vsq; ad azotum. vbi omnes proclamabant accusantes Ionatham q̄ templū incendisset & destruxisset: prouinciamq; deuastasset. multosq; eorum interemisset. Quę ptolomeus audiens tacuit. ¶ Ionathas autē in ioppe occurrens ptolomeo dona clarissima vel honorem ab eo percipiens. & perducens eum vsq; ad fluuium (qui Eleuterus appellatur) ad hierosolimam remeauit. ¶ Perueniens autem ptolomaidem. prętер omnē spem paulominus habuit interfici ptolomeus insidijs alexandri quas ei per ammonium amicum parauerat. Manifestis autem insidijs ptolomeus alexandro scribit ad pœnas ammonium petens & dicens insidias se ab eo passum: & vindictam sumere iustum esse. Alexandro vero non cōcedente/ ptolomeus intellexit illum causam insidiarum extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Anthiochenis autē vt prius erat odibilis alexander propter ammonium. Multa namq; passi per eum fuerant: & pœnam quidem ab ammonio pro delictis eius exegerunt occidētes eum. Qui tanq̄ mulier se prępараuit abscondere habitu circundatus fœmineo: sicut alibi dictum est. Ptolomeus autem accusans eum vt proditorem nuptiarum filię. transgressoremq; auxilij quod contra demetrium deduxisset: soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam: ad demetrium legationem direxit amicitiam cum eo componēs filiamq; ei daturum se vxorem: & restituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius vero gaudens susceptit legationem & nuptias. Tum minus iam ptolomeo labor restabat flectere anthiochenos vt demetrium susciperent. Nam inimici eius fuerunt eo q̄ a patre eius demetrio multa mala passi fuerant. Et alexandro tamen anthiocheni propter ammonium irascebantur vt diximus. Qui pulsus ab anthiochia: in ciliciā vsq; peruenit. ¶ Ptolomeus vero ad anthiochenos ¡peruenięs: rex ab illis & militibus ordinatur. coactusq; duo sibi diademata supposuit: vnum assię alterum ęgypti. Benignus & iustus existens nec cōcupiscens aliena. sed & futura prouidens recusare regnum decreuit: ne romanos offenderet. ¶ Ideoq; anthiochenos in cōgregationem congregans: flectit eos vt demetriū susciperent, dicens eum nequaq̄ pro patre dolorem seruaturum si bene mereretur ab eis doctorē autem in bonis & ducem illi se esse: nec se fallacibus negocijs immiscere: sibi autē dicebat ęgypti regnū sufficere. Quę differens/ flectit anthiochenos demetrium susciperе. ¶ Alexandro vero cū magna milicia vel apparatu ad syriam & cilicia profecto terramq; anthiochenorum prędante Ptolomeus cum genero contra eum duxit exercitum. Nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat. Et vincens Alexandrum ad arabiam fugauit eum. ¶ Contigit autem in prelio vt equus ptolomei vocem elephantis audiens ptolomeum iactaret. Quod cum vidissent hostes. impetum tunc super eum fecerunt: multisq; vulneribus caput eius perforantes ad periculum mortis eum adduxerūt: sed custodes corporis eius rapientes eū liberauerunt. & ita per quattuor dies defunctus iacuit: vt nec loqui nec intelligere potuisset. ¶ Alexandri vero caput arabū potentissimus Zabilus alias zabdihel abscindens: ptolomeo transmisit. Qui die quarta releuatus a vulnerum dolore suauem sibi rem sum

mūq; ſpectaculū alexandri caput ſimul vidit. & mortem qui tñ paulopoſt vitam finiuit: pro alexandri morte gaudio ſummo completus. Regnauit vero aſię alexander qui dictus eſt balās annis quinq; ſicut etiam in aliſs demonſtratum eſt.

¶ Demetrius nichanor ptolomei ſoceri oblitus fraudib⁹ militēs ſoceri corrumpere voluit vnde ipſi ad alexādriam confugerunt. demetrius autem amicitias cum Ionata faciens ipſum in ſacerdotio cō firmauit. Contra quem milites (ipſo illis tempore pacis ſtipendia negante) inimicitias & odium cōcitans. quo cognito Triphon Anthiochū alexandri filium procurat facere regem. Sed ionatha auxilium demetrio prębente hoc fieri non potuit. Poſtea vero demetrius ingratus bellum minatus eſt Ionathę. Qui cum Anthiocho (cui Triphon licet adoleſcenti diadema ipoſuerat) amicitias fecit a quo ſacerdotij confirmationem & munera multa recepit.

Capitulum. vj.

Demetrius Nichanor ptolomei oblitus fraudibus milites corrūpere voluit vñ ipſi ad alexandriā cōfugerunt.

SVſcipiens vero principatum demetrius qui nichanor appellabat fraudibus corrūpere cœpit ptolomei militiam: oblitus q; & ſocer eius & auxiliator fuiſſet & affinis per connubium cleopatrę. Quapropter milites ptolomei ad alexandriam confugerunt: elephantos autem demetrius comprębendit. ¶ Ionathas autem princeps ſacerdotum ex omni iudea militēs ſibi cōgregans arcem hieroſolimam obſidebat: vbi cuſtodia macedonum & tranſgreſſorū multitudo locata videbatur. Et hi quidem contemnebant Ionatham machinamenta facientem cōfidentes loci munitionibus. Noctu vero quidam maliuoli iudei exeuntes venerunt ad demetriū arcis obſidionem nunciantes ei. Quo nuncio incitatus: exercitum contra ionatham ab anthiochia eduxit. Cumq; ad ptolomaidem peruenisſet ſcripſit prębipiens ad ptolomaidem eum citius occurrere. Ionathas autem obſidionē quidem minime ſoluere decreuit. Seniores vero populi & ſacerdotes cōgregans: aurum & argentum & veſtem cum multitudine dona deportans: ad demetrium vſq; peruenit. Quę cum obtuliſſet iram eius emoliuit. Et honoratus firmum ab eo principatum ſacerdotij ſuſcepit

Amicitias fecit demetrius cū ionatha & ſacerdotij principatū ei cōfirmauit.

B Quem a regibus ante ipſum donatum poſſidebat Accuſantibuſq; eum tranſfugis: demetrius eis nō credidit: ſed & petenti quatenus pro omni iudea vel tribus prouincijs / ſamaria vel iope / vel galileę trecenta tantum daret talenta. Pro his omnibus epiſtolam ei prębtitit. quę verba huiuſmodi continebat. Rex demetrius ionathę fratri gentiq; iudeorum ſalutem. Exemplum epiſtolę quam laſtheni cognato meo ſcripſimus / tranſmiſimus vobis: vt eam noueritis. Rex demetrius laſthenī fratri ſalutem iudeorū genti amicę noſtraq; iura ſeruanti: pro fide decreui dona prębere: & tres poſſeſſiones Apheridam: belzellida. vel ramatha. quę addite ſunt iudeę de ſamaria & his attinentia quantacūq; ab immolantibus hieroſolimorum reges accipiebant ante me: vel quęcunq; de fructu terrę vel plātis. omniaq; alia quę noſtro competunt viri. vel paludes ſalis. vel coronas quę nobis offerebantur eis concedo vt nichil torqueat ab his a modo in poſterum. Cura ergo vt huius epiſtolę fiat exemplar & detur ionathę. quatenus in nobili loco templi reponatur. Hęc quidem ſcripta fuerunt.

Epiſtola demetrij ad ionathā.

Militēs cōtra demetriū ipſo tpe pacis ſtipendia dare renuēte / odium & inimicitias cōcitant.

¶ Videns vero demetrius pacem nullumq; ſupereſſe periculum nec belli timorem ſoluit exercitum. ſtipendiaq; eorum imminuit ſolis illis ſumptus prębebat. qui cum eo a creta vel aliſs inſulis venerant. Vnde odium vel inimicitię militum contra eū conflatę ſunt: quibus ipſe quidem nichil prębebat. reges vero ante ipſū eis annonas etiam in pace ſūminiſtrabant: vt eos in certaminibus ſi oporteret pro ſe fideles & pronos haberent. ¶ Intelligens itaq; militum odium circa demetrium alexandri quidem dux appamenus alis Appamenus genere dyodotus nomine qui & tryphon dicebatur venit ad malcum arabē qui filium alexandri antiochum nutriebat. Manifeſtanſq; ei inimicitias exercitus quas contra demetriū habebant: dari ſibi petebat antiochum. Nam regem eum facere: vel paternum principatū ei reſtituere ſe dicebat. Qui primum quidem reſiſtebat minime credens. Poſt vero multo tempore tryphone petente vincitur malcus flexuſq; a voluntate ſua eſt ad ea quę triphon petebat.

Ionathas ad demetriū mittens auxiliū petit vt arcē hieruſalem poſſit capere qđ p̄mittit demetrius ſed prius ab eo auxiliū cōtra ātiochenos q̄rit. Animoſitas iudeoꝝ contra antiochenos.

¶ Princeps autem ſacerdotum ionathas capere volens arcem hieroſolimorum: & iudeos tranſfugas vel impios oēſq; qui per totam prouinciam cuſtodes erant per totam tranſmittens ad demetrium legatos cum donis: rogabat vt de caſtellis iudeę cuſtodes eiſceret. Cui rex nō hęc tantum ſe prębere. ſed etiam his maiora promittebat poſt finem belli quod prę manibus habebat. Petebat vero eum & auxilia tranſmittere. mandans q; exercitus ſuus ab eo receſſiſſet. Tunc Ionathas tria milia militum eligens: deſtinauit. Antiocheni vero demetrium propter hęc quę paſſi fuerunt abhorrentes: & propter patrem eius qui multa contra eos mala commiſerat tempus obſeruabant quo potuiſſent eum inuadere. Videntesq; auxilia veniſſe demetrio ab ionatha arbitratiq; q; multa congregaret auxilia (niſi pręcederent eum) arma cœperunt. & circunſtantes aulam obſidionis modo cunctos exitus partiti / regem conabantur opprimere. ¶ Ille vero videns populum hoſtiliter ſe cum armis inuadere. colligens conductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos cum anthiochenis confligit. quorum vim non ferens vincitur. ¶ Videntes autem ſic iudei antiochenos atrociter expugnātes. ſuper palatij culmen aſcenderunt. Vnde illos

vulnerantes(ipſi quidem ſemper altitudine tectorum minime ledebantur)illos vero telis proſterne-
bant quę de ſuperioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de proximis domibus repellerũt. Deinde D
igne ſuppoſito flamma totam ciuitatem ex lignis conſtructam tectorum ſpiſſitudine deuorauit. An
thiocheni vero nequaq̃ valentes extinguere: ad fugam eõuerſi ſunt. Et cum iudei de tecto ad rectũ
diſilirent.& ita eos perſequerentur ammirabilem cõtigit fieri anthiochẽſium depulſionẽ. Rex autẽ 1.Mi
vt vidit anthiochenos filios & vxores ſuas velle ſaluare quapropter & pugnam reliquiſſe: per angu c.11
ſtas vias inuadit eos:& confligens cum eis multos interfecit.ita vt cogerentur armis proiectis trade
re ſe demetrio qui veniam eis pro facinoribus conceſſit,ſeditionemq; compeſcuit.¶ Donauit etiam
iudeis partem prędę:cauſaſq; victorię ſuę eis factas profeſſus: gratias egit ionathę.& hieroſolimam
Demetrius igra tranſmiſit.laudans eum pro auxilijs deſtinatis. ¶ Poſt autem maliuolus contra eum extitit promiſ-
tus ionathę bel ſioneſq; fraudauit. bellumq; minatus eſt:niſi cuncta redderet tributa quę gens iudeorum prioribus
lũ ei minatus eſt regibus ſyrię perſoluebat.Et hęc feciſſet niſi triphon eis impetum ,phibuiſſet & apparatum eius cõ-
Triphon diade tra ionathan ergã ſuas vertiſſet curas.¶ Reuerſus enim ad ſiriam ex arabia cũ puero anthiocho:im-
ma ãthiocho a ponit ei quamuis adoleſcenti diadem.Cumq; omnes milites tranſiſſent ad eum demetriam deſeren
doleſcẽti iponit tes.bellum contra demetrium producit:& confligens cum eo victoriam obtinuit & elephantos cum
quẽ oẽs (deme anthiochẽſium ciuitate ſubiecit.Demetrius vero victus ad cilitiam receſſit. ¶ Anthiochus autem le
trio relicto &vi gatos ad ionatham deſtinans & litteras ſibi eum amicum parauit:& principatum ſacerdotij confir-
cto)ſecuti ſunt. mauit.& quattuor prouincias(quę terrę iudeorum additę fuerant) inſuper & aurea vaſa vel pocula
vel purpuream veſtem ei tranſmiſit.Hiſq; omnibus ei vti permiſit.& fibulam auream ei donauit pri
mũq; ſuum amicum vocauit. Symonem autem fratrem eius ducem ſuper omnem militiam a regio-
ne tyri vſq; ad egyptum conſtituit.
¶ Ionathas Anthiocho contra demetrium auxilium dare promittens & gazeos ipſi rebelles debel- E
lat & demetrij milites cum quinquagita ſocijs fugat(Simone fratre bethſuram obſidẽte)& victor re-
cedit in hieruſalem. Qui cum romanis & ſparciatis amicitias renouat ad eos miſſis epiſtolis quarũ
exemplaria hic continentur. Tunc quoq; Iudeorum tres erant hereſes ſcilicet phariſeorũ,Saduceo-
rum & eſſenorum. Capitulum.vij.

Ionathas ad an
thiochũ mittẽs
amicũ ſe oſten-
dens& cõtra de
metriũ ſe dare
auxiliũ ,pmittit.

ONatas autem de donationibus anthiochi gauiſus mittens ad eum & ad triphonem lega-
tos amicũ ſe eius profeſſus & pugnare cum eo contra demetrium. inſinuabat pro prẽmijs
laborum nõ parua mala a demetrio ſe eſſe perpeſſum.Cõcedente igitur anthiocho a ſyria
vel phoenice vt congregaret exercitum quatenus cum ducibus demetrij cõfligeret ſtatim
ad ciuitates exiuit. Quę cum eum ſplendide ſuſcepiſſent.exercitum dare non diſtulerunt. Veniens
autẽ ad aſcalonem ciuitatem,& munificenter aſcalonitis cum donis ſibi occurrentibus hos ipſos pe
tebat vt vnam quãq; humilis ſyrię ciuitatem a demetrio deſiſtentem ad partes antiochi tranſire ac
ſecum bellum producere pro vltione demetrij:& ex his quę quõdam in eos peccaſſet eſſe autem di-
Ionathas cõtra gnas occaſiones per quas hęc cogitare deberent.Cumq; flexiſſet ciuitates auxiliũ anthiocho mitte-
gazeos rebelles re puenit ad gazam ſperans ſe & horum fidem ad antiochũ conuertere. Multum vero prẽter quod 1.M
anthiocho obſi ſperauerat aliter gazeos iuenit. Qui duriſſima obiectione nõ eum ſuſcipere nec demetriũ relinque- ca
dionẽ parat & re decreuerũt. Quo dum ionathas concitatus eſſet:ad obſidionem eorum & afflictionem prouincię F
eos vincit. paratur. Nam partem militię circa gazan diſponens: cum reliqua ipſe percurrẽs,cuncta prędabatur
vel incendebat. Quę cum vidiſſent gazei,nullumq; auxilium a demetrio ſibi veniſſe conſpicerent &
periculum preſens,adiutorium vero longe & incertum eſſe vtrum veniret optimum eſſe decreuerũt
Nota aureã ſen hunc dimittentes illi obedire.Facientes igitur ad ionatham amicitias:auxilia promiſerũt. ¶ Homi-
tentiam. nes enim ante malorum peritiam vtilitates ſuas non intelligunt. ſed cum in malis fuerint conſtituti
tunc mente percipiunt.& agunt quę nichil leſi facere debuerant.¶ Ionathas vero conſentiens eis ad
amicitias tollenſq; obſides ad hieroſolimam tranſmiſit. Ipſe vero totam prouinciam percurrit vſq;
ad damaſcũ dum demetrij duces audiſſet ad cedeſſam cum multa manu veniſſe. Cedeſſa vero inter
Simõ bethſurã tyrum & galileam conſiſtit.Nam hoc deſiderabant duces demetrij vt de ſyria eum ad galileã trahe-
obſidet & capit rent:putantes minime eum pati galileos ſibi ſubiectos affligere. Cumq; ionathas eis occurreret. ſy-
monem fratrem in iudea ducem reliquit.Qui multum exercitum de prouincia congregans bethſurã t.
obſidebat locum iudeę munitiſſimum.Nam tenebat eum demetrij cuſtodia ſicut & prius a nobis de c
monſtratum eſt.vt vero aggerem compoſuiſſe ſymonem viderunt & machinamenta cõſtituiſſe:mul
taq; vſum induſtria contra bethſurę obſidionem timuerunt cuſtodes ne capto loco interirent. Et mit
tentes ad ſymonem petebat fidem accipere.ne quid ab eo peſſimum paterenť.Qui cum dediſſet.il-
los quidem de ciuitate tulit:ſuamq; cuſtodiam ibi conſtituit. ¶ Ionathas autem exiens a galilea ab t
aquis quę geniſarum alias geneſar dicuntur.nam ibi ſua caſtra poſuerat,ad campum qui dicitur aſor c

venit nesciens illic hostes existere. demetrij vero duces cum ante vnum diem cognouissent contra se
A ionatham venire/ insidias ei per montem collocauerunt. ipsiq; cum electis militibus in campo ei oc-
currerunt. Quos cum vidisset ionathas ad pugnam paratos hortabatur suos. Illi vero qui a demetrij
ducibus per insidias erant locati a retro iudeos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti peri-
rent. ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerũt ionatham pauci vero cum eo numero
quinquaginta remanserunt: & mathathias filius absaloni & iudas calphi qui duces erant totius ex-
ercitus. Hij audacter & desperate super inimicos irruentes atrociter eos fugauerunt. Tunc milites io
nathę qui discesserunt vt viderunt hostes ad fugam conuersos congregati persequebãtur eos & hoc
fecerunt vsq; ad cedessam quo castra hostium erant. Victor ergo ionathas in illa pugna refulsit duo
c. milia prosternens inimicorum: & ad hierosolimã reuersus est. ¶ Qui cum vidisset omnia sibi dei pro
uidentia secũdum suam accidere volũtatem legatos romam destinauit renouare cupiens olim cum
gente iudeorum amicitias celebratas. suis etiam legatis precepit vt redeuntes ab italia per spartia-
tas transirent quos deberent ad memoriam amicitię vel cognationis reducere. Qui cum romam ve
nissent & ingressi ad senatum mandata principis sacerdotum ionathę dixissent quod eos mitteret re
nouare quę prius per senatum de iudeorum amicitijs fuissent statuta senatus dedit eis reportandas
epistolas ad omnes asye reges & magistratus ciuitatum quatenus illesi per eos ad propria remearẽt
¶ Reuertẽtes autem ad spartiatas venerunt & eis epistolam ionathę porrexerunt. Cuius exemplar
huiusmodi fuerat. Ionathas princeps sacerdotum gentis iudeorum vel curia & collegium sacerdotũ
presidibus & senatui populo lacedemoniorũ salutem. Si salus vobis publica vel priuata bene proce
dit. sic est vt volumus. Salui autem sumus & nos. In priorsbus tamẽ temporibus epistola nostro prin
cipi sacerdotum onię a vestro rege areo & ab omni populo missa est de vestra simul & nostra cogna
B tione cuius exemplum subiacet epistolę quam quidem libenter suscepimus & populo & aero fauto
res facti sumus non egentes huius rei approbatione: quia per sacras nostras litteras hoc esse credidi
mus. Initium vero recognitionis non credidimus nos primi facere: ne prepripere videremur gloriam
vestram. Multo vero tempore transacto ex quo samiliaritas communis extitit. in sacris & constitutis
diebus deum pro vestra salute/ vel victoria sacrificijs depręcamur. Et cum multa nos circunstetissent
bella per auariciam viciorum: nec vobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postq̃
autem hostes expugnauimus legatos ad romanos transmisimus. Numeniũ filium anthiochi & an-
tipatrem iasonis senatorio apud nos septos honore quibus etiam dedimus ad vos epistolam quate-
nus vobiscum renouent cognationem. Bene igitur; facitis si & vos nobis rescripseritis & mandaueri-
tis si quid forsitan indigetis: minime dubitantes nos erga vestrum affectum pigros existere. Lacede-
monij vero libenter legatos suscipiunt. & componẽtes pacta cum eis de amicitjs dimiserunt. ¶ Eo-
dem tempore tres hereses iudeorum fuerant: que de rebus humanis diuersa credebant: quarum vna
pharisea dicebatur altera saducea tertia vero essenorum. Igitur pharisei dicebant fato non omnia sed
aliqua gubernari. altera vero que accidũt per se consistere. Genus autem essenorum omnia sub fato
esse cõfirmat: & nichil esse quod hominibus non illius decreto proueniat. Saducei fatum quidem ni
chil esse estimant neq; per eum humana concludi. sed omnia nostre supponunt potestati. bonorum-
q; nosipsos auctores fatentur & per nostram demẽtiam eligi peiora. Sed de his quidem certius in se-
cundo libro hystorię iudaicę demonstrauimus.

¶ Rursus (Demetrij ducibus bellum parantibus contra Ionatam) hos vincit Ionathas & zabaldeos
Simone fratre castra muniente Ionathas quoq; & Simon fratres cõgregato populo muros templi &
ciuitatis renouant. Demetriusq; contra Arsacem bellum faciẽs captiuus ab hostibus capit Quo mor
tuo Triphon insidias Anthiocho/ cuius tutor erat insidias parat & contra Ionathã. Qui captiuus in
ptolomaide his qui secum erant interfectis capitur.

Capitulum.viij.

DEmetrij autem duces cum vellent pugnam in qua victi sunt restaurare. ampliores priore
exercitu vires congregantes/ contra ionatham venerunt. Qui cum hoc audisset. citius eis
ad Amathite occurrit. Neq; enim tardare decreuit vsq; quo ingrederentur iudeam castra
q; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs mittit speculatores qui castra
deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia enunciassent & aliquos nocte cœpissent qui aduersa-
rios superuenturos indicabant. custodias extra castra disposuit. & exercitum armatum per totam nq
ctem habebat. precepitq; vt forti animo essent: & si oporteret etiam nocte pugnarent: nec repentino
impetu turbarentur. Demetrij vero duces cum audissent ionathã cognouisse suum consilium pertur
bati q̃ inimici manifesti fuissent nullomodo valebant per insidias eos inuadere. Nam eo ex quo cre
debant non esse pares ionathę militibus fugam meditati sunt: multaq; facientes incendia discesserũt
ita vt hęc videntes iudei putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad castra eorum mane ve

Demetrij duces insidias cõtra Ionathã parant.

Ionathas cum quinquagita socijs hostes fugauit.

Victor Ionathas recessit in hierusalem.

Ionathas ad Romanos & sparciatas mittẽs amicitias renouat.

Exemplar epistolę misse ad spartiatas.

Tres hereses Iudeorũ tũc erant scilicet phariseorũ Saduceorũ & essenorũ. & qd vnaquęq; setiat de his ampliora vide libro.ij. de Iudaico bello.

Rursus bellũ parãt demetrij duces contra Ionatham.

Fugiẽtes hostes multa fecerũt incendia.

Ionathas zebedeos expugnat Simon ionathę frater iudeę castra muniuit.

Congregato populo in tẽplo sua dent Ionathas & Simõ muros tẽpli & ciuitatis reparare &c.

Demetrius i bello aduersus Arsacem captiuus ab hostibus capitur.

Triphon mortuo demetrio insidias parat Anthiocho volens eũ interficere sed quia impediebat a Ionata. ideo primũ ionathã voluit occidere.

Ionathas captiuus in ptholomaide Triphonis iussu capit his qui secũ erãt interfectis.

Tristitia de dolosa captiõe Ionathę.

Triphõe exercitũ cõtra hierusalẽ cõgregãte capto Ionatha Simõ dux a popu

nisset:inuenit ea deserta.Cumq; intellexisset eos fugisse.persquebatur.Quos nullatenus valuit comprehendere.Nam liberum als eleuterum nomine fluuium transierant.¶Vnde reuersus ad arabiam D
zebedeos expugnabat:multamq; eorum prędam ambiens captiuosq; ducens peruenit ad damascũ. i.M
vbi omnia illa reposuit.¶Per idem tempus frater eius symon omnem peragrans iudeam & paleſti c.i
nam vsq; ad ascalonem muniuit castella. Quę cum ędificijs & custodibus tuta fecisset ad ioppen p
uenit:& occupans eam magnã introduxit ibi custodiam.Nam audierat ioppenses velle ducibus de
metrij tradere ciuitatem.Hęc igitur postq̃ ionathas & symon tractauerunt ad hierosolimam sunt re
uersi.¶Cumq; omnem populum ad templum congregassent.suadebant muros hierosolimorũ refa I.i
bricandos & dirutam partem muri templi reconstruendam: altisq; turribus muniendam necnõ & in ca
media ciuitate alium enim edificari murum vt custodibus arcis alimentorum copia negaretur.insu
per etiam castella quę sunt in prouincia facerent tutiora vel fortiora.Cui & populus de bene propo
sitis cum consensisset ipse quidem moenia ciuitatis edificabat. symonem vero misit prouinciã cõmu
nire.¶Demetrius vero trãsiens ad mesopotamiam peruenit.Quam dum vellet cum babilone & su
perioribus ꝓuincijs obtinere vt exinde occasiones de toto acciperet imperio:tunc illi greci vel ma
cedone alias macedoniam habitantes vt eis prope modum cõuenirent legationem ad eum miserũt
promittentes ei subuenire si ad illos transiret tradere se vel expugnare cum eo regem parthorũ arsa I.i
cen.Qua spe subito egreditur ad eos vt si parthos deuinceret viresq; resumeret:regem triphonẽ post ca
ea debellaret longeq; eum a syria pelleret.Quem cum prono suscepissent animo prouinciales mul
tosq; cõgregasset viros.bellumq; & omnem militiam aduersus arsacen ꝓduxisset: ipse quidem viuus I.i
capitur.sicut alibi retulimus.¶Triphon vero cum mortem demetrij cognouisset: perfidus anthio ca
cho cœpit existere.Insidiabatur enim qualiter eum interficiens/ipse regnum teneret. Impediebant E
vero impetum eius & voluntatem amicitię ionathę quas cum anthiocho habebat.Vnde primũ io
natham statuit occidere:& tunc aduersus anthiochum accedere. Fraudibus ergo vel dolo cogitans
ionathã consumere ad betsuram & anthiochiã venit(quã greci scitopolin appellant)vbi cum electis
quadraginta milibus ei ionathas occurrit.putãs eum ad bellum venisse.Triphon vero cum ionathã
vidisset paratũ ad pugnam donis eum placuit.suisq; ducibus vt ionathe obedirent prȩcepit. p qui
dem hęc suam volens cõfirmare cunctamq; suspitionem depelleret quatenus cõfidentem & incau
tum nichilq; prȩuidentẽ occuparet & psuasit ei vt exercitum dimitteret/quem frustra dicebat ab eo
esse fatigatum nequaq̃ bello existente & vndiq; pacem rebus habẽtibus sed tenere paucos & ad pto
lomaidem simul venire supplicabat.Nam tradere ei ciuitatem & omnem prouincię moderationem
se venisse ꝓfitebatur.¶Ionathas vero nichil mali suspicans sed vera fide vel voluntate hęc tripho
nem suadere credens exercitum dimisit tria milia sola secum tenens.Ex quibus in galilea duo milia
relinquens.cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit.¶Vt ve I
ro intrauit ptolomaidam/portas statim ciues serauerunt,secundum quod erat eis a triphone prȩce c
ptum:& ionatham viuum capientes omnes qui cum eo erant interemerũt. Misit etiam triphon ili
co ad galileam qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cum fama prȩueniẽte captionem ionathę E
comperissent/anteq̃ venirent a triphone missi armis circundati a prouincia recesserunt. Tunc satelli
tes triphonis (cum vidissent eos pro anima decertare)nullam eis molestiam inferẽtes ad triphonem
reuertuntur.hierosolimitę tamen cum audissent ionathã captum & cum eo milites periisse: flebant il
lius interitum & summa de ipso questio apud omnes fiebat.Magnus autem timor eos inuadens cõ
tristabat ne eis virtute vel prouidentia ionathę priuatis vicinę gentes inimicitię: & propter ionathę
mortẽ iniquitate contra se bellum constituerent & ad mortem puenirent.Quę sicut suspicabant eue
nerũt.Nam cũ audissent gentes mortẽ ionathę cõtra iudeos bellare cœperũt:tanq̃ indigentes duce.

¶Triphonę exercitum contra hierusalem congregante(capto ionatha)Simon dux a populo con
stitutus hierosolimitas confortat metuentes & ciuitatem hierusalem fortificat & quendã nomine io
natham amicum,ad ioppen destinat Triphon Ionatham ligatum secum ducens cum exercitu venit
in Iudeam qui dolose Simoni duci occurrẽti iubet (si fratrem vellet redimere)mittere centum talen
ta argenti cum duobus filijs Ionathę,Et Simon licet dolosa sciret triphonis mandata/conuocato po
pulo pecunias cum duobus filijs ad triphonem tamen vt frater liberaretur misit.Quem triphon oc
cidi iussit.cuius ossa Simon in patria sepeliuit magnificẽtissimo superędificato sepulchro.victis quo
q; vicinus iudeorum hostibus Simon arcem & montem hierusalem tribus annis complanauit.

Capitulum nonum.

TRiphon vero multum exercitum congregans. ad iudeam ascẽdere statuit vt hierosolimã debellaret.Symõ autem videns hierosolimitas metuentes:cœpit alloquio cõfirmare quatenus forti animo essent,nec pertimescerent triphone superueniente.Et conuocans in tẽ

A plo populum alacriorem eum ſuis verbis effecit:hinc allocutionis initium ſumens. Pro veſtra inquit libertate o viri iudei me dudum cum patre vel fratribus mori paratum quis ignoret? Siquidem exem pla michi plurima non deſunt. Mori enim pro legibus vel patria religione familiam noſtrā nullus timor inuadat qui hanc voluntatem ab anima noſtra poſſit eijcere? ſed magis introducat deſiderium vitę vel glorię? Quapropter non vti indigentes duce magno qui laborare vel pati pro nobis recuſet. ſequimini me prono animo vbicunq; perduxero. Neq; enim melior meis fratribus exiſto vt meę pacem animę neq; peior vt quod illis viſum eſt optimum pro patrijs legibus vel pro dei religione de uitem:ſed in quibus oportet me proprium illis fratrem oſtendere.in his me demonſtrabo conſimilē Confido enim in deo vltionem ab inimicis expetere voſq; omnes cum vxoribus vel filijs ab eorum violentia liberare:templumq; incolume cum dei auxilio reſeruare. Nam video gentes contempſiſſe vos tanq̄ ducem non habentes:bellaq; pręparaſſę. ¶ Cum hęc verba ſymon ad plebem feciſſet con

Animatus populus iudeorum ſymonem ducem proclamāt. &c.

c. feſtim de pulſo populus metu audaciam ſumpſit:deſperanſq; ad ſpem bonam repente mutatus eſt: & vnanimiter exclamauit nutu dei ſymonem eſſe ducem: & iudę vel ionathę fratrum pricipatum te nere dignum ſe quoq; omnibus iuſſionibus eius obſecuturum promittens ducis ei contulit dignitatem. ¶ Tunc ſymon aggregans omnes ſui exercitus bellatores feſtinauit muros ciuitatis reconſtrue re turribus altis & fortibus eam munire. Deſtinauit etiam ionatham quendam amicum filium abſoloni cū militibus ad ioppen:eius habitatores eijcere. Nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni. ipſe vero hieroſolymam tuebatur. ¶ Triphon autem exiens a ptolomaide.cum multo exercitu ad iudeam venit:ionatham ligatum ducens. Cui ſymon cum ſuis occurrit ad Iadam ciuitatem que ſuper

Iterata fraus triphontis contra ſimonem.

c. montem iacet vnde etiam iudeę campi pateſcunt. ¶ Cum vero triphon audiſſet a iudeis ducem ſymonem conſtitutum direxit ad eum fraudibus vel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire iubetq; ei (ſi vellet fratrem ionatham redimere)mitteret argenti talenta centum. duoſq; ionathę filios quatenus fides illi poſt dimiſſionem haberetur.ne iudeam in ſua ditione redigeret: quia & tunc non pro re alia niſi pro debito vectigalium eum ligaſſe ſe configens. ¶ Tunc ſymon intelligens artem tripho nis quia & ſi argentum mitteret ille tamen fratrem eius minime relaxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamen territus ne a populo accuſaretur ſe cauſam fraterne necis extitiſſe q; nō pecunias nec filios contraderet pro ipſo.colligens exercitum triphonis mandata indicauit dicēs q; hęc

Symon cōuocato exercitu mandata triphonis indicat doloſa ſed inito tractatu pecūias & filios ionathę ad triphonem vt frater liberaretur tranſmiſit.

B inſidijs vel dolo plena ſint. tamen optabilius eſſe pecunias ſed & filios ei tranſmittere:quam propoſitis a triphone non obediens putaretur non velle fratrem abſolui. Initoq; cum ſuis ſymon tractatu. filios ionathę pecuniaſq; tranſmiſit. ¶ Quas cum triphon accepiſſet.nec fidē ſeruare nec ionatham abſoluere voluit:ſed mox & exercitum colligens ad propria remeauit. Ordinatoq; itinere per iudeā

c. ad hieroſolymam aſcendere cupiens venit ad doram ciuitatem idumeę. ¶ Pręcedebat vero ſymon caſtra cum exercitu ſemper contra eum diſponens. Quod cognoſcentes hi qui in arce hieroſolymita naerant ad triphonem dirigunt rogantes eum ocius ad ſe properare quatenus alimenta eis pręberet Ille vero per noctem illam equitatum parauit quaſi hieroſolymis aſcenſurus.ſed niue vehęmenti ea nocte cadente iter inuium repperit equis vel peditibus ſuis. Qua cauſa obſtante nequit ad hieroſolymam triphon aſcendere.ſed reuertens ad ſyriam & prope galadithidem ingreſſus ionatham ibi perimi & ſepeliri iuſſit.& ita ad anthiochiam peruenit. Symon autem ad iaſcha ciuitatem tranſferens

Triphō ionathā iuſſit perimi cuius ſimon oſſa ſepeliuit in patria ſua. &c.

C oſſa fratris ſepeliuit in patria ſua luctum maximum omni ſuper eum populo faciente. ¶ Tunc ſymon

c. ingens mauſoleum patri ſuo fratribuſq; ſepulturam fabricās ex albo & polito lapide cōſtruxit opus mirabile conſpicuumq; faciens cuius & portam vndiq; columnis ſubſtentantibus ex vno lapide viſu mirabilem ſtatuit:inſuper & piramidas ſeptem parētibus. vel vnicuiq; germanorum ſingulas ſuppo

t. ſuit magnitudine vel decore lucentes que hactenus ſeruantur. De ſepultura quidem ionathę & de edificatione monumentorum hoc ſtudium ſymonis agnouimus. ¶ Defunctus eſt vero ionathas principatum ſacerdotij agens poſtq̄ annos quatuor gentem continuit iudeorum. Et de labore quidem

Sepulchrum Symō fecit patri & fratribus ſuis mirabile. &c.

C mortis eius in mutuis documentis publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris & iudeorum principis ſcriptum eſt. ¶ Itaq; iudei fœliciter aduerſarios ſuperauerunt vicinos cum ſymon gazaram ciuitatem vel ioppen vel iamniam deuaſtaret arcemq; hieroſolymorum deponeret. ne foret inimicis refugium vnde percurrentes eos ledere poſſent. Quod cum feciſſet:optimum & vtile putauit etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat deſtruere. Quo multitudo cunctiq; ingreſſi mon-

Victoria iudeorum contra vicinos.

Symō arcem & montem hieruſalem deſtruxit tribus annis.

tem deſtruebant & nec die nec nocte ceſſantes pe tres annos depoſuerunt ad ſolum campumq; planiſſimum fecerunt ita vt eminentius templum excelleret arce vel monte depoſitis. ¶ Poſt captiuitatem demetrij eaq; temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continent modum.

¶ Perfidus Triphon Anthiocho doloſe occiſo aſię diadema ſibi impoſuit cui populi conſenſerunt decepti ipſum quoq; cum extraneos potius diligeret q̄ ſuos milites deſerentes ad cleopatram

demetrij vxorem receſſerunt. Quę anthiochum qui ſother dictus eſt demetrij fratrem (licet in biblia dicatur filius) ad ſuas nuptias & imperium vocat. Qui triphonem (auxilio a ſymone impetrato) ſibi lo vincit. Sed ſymoni ingratus ad iudeę depręda tionem Ceudebeũ mittit quem animoſus Symon cet ſenex cum filijs ſuis deiicit. Occiſo autem doloſe in cõuiuio Symone / ptolomeus eius genere re & duobus filijs captiuis. Iohannem tertium qui hyrcanus appellatus eſt: occidi iuſſit ſed mor ricula euadens ſacerdotij principatum obtinuit.

Capitulum decimum.

Per fidus triphõ doloſe ãthiocho occiſo aſſę dyadema ſibi impo ſuit quando cõ ſenſerunt popu li ab eo decepti.

POſt captiuitatem demetrij non multo poſt alexandri filium anthiochum qui thymea nominatur triphon intere mit tutor eius quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares ſuos ad milites tranſmiſit & multas dare pollicetur pecunias: ſi eum regem or dinarent. Nam demetrium a parthis captum nũciabat teneri: fratrem vero eius anthio chum ſi principatum obtineret: multa peſſima eis facturum eſſe dicebat: dum prodi tionem eorum vlciſceretur. Qui cum ſperaſſent affluentia pecuniarum ſub regno triphonis frui: principem eum conſtituunt. ¶ Triphon autem vt regni inſignia ſuſcepit continuo nequitiam ſuam patefecit: & innotuit omnibus quia q priuatus humiliter multitudini obſequebatur: non hoc volũtate honeſta. ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq vero regnum adeptus eſt. exuens ſe ſimulatione verus triphon apparuit: cepitq; potius extraneos q clientes diligere. Pro qua re exercitus recedens ab eo ad cleopatram demetrij vxorem ſe contulit: quę tunc in ſeleutia cum filijs erat concluſa. ¶ Errante vero fratre demetrij anthiocho qui ſother dicebatur nullaq; ciuitate eum admittente triphonis timore: mittit cleopatra ad ſuas eum nuptias. & ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit ſuadẽtibus amicis. & timore volentibus triphoni ciuitatem ſeleutiam aperire. ¶ Cum itraſſet ſeleutiam anthiochus & fortitudo eius per ſingulos dies excreſceret exijt contra triphonem pugnaturus. Quem v incentra ſuperiori ſyria reppulit ad phenicem. & in dora caſtello munito cõcluſum obſidebat. Mittit etiam ad ſymonem principem ſacerdotum iudeorum legatos pro amicitijs vel auxilijs. Qui cum libenter petitionem ſuſcepiſſet. pecunias multas cum alimentis militaribus doram obſidentibus large prębuit. vt anthiochum inter neceſſarios pauco tempore patereturNam triphon dum a caſtello dora ad apamiam fugeret. captus in ea in concluſione peremptus eſt tertio regni ſui anno. ¶ Sed anthiochus auaricia vel prauitate ſua ſymonis obliuionem vna cum miniſtratis pecunijs & alimentis concepit vireſq; militares cuidam cendebeo amico tradens ad deprędationem iudeę captiuitatemq; ſymonis miſit. Sed cum ſymon audiſſet anthiochi pręuaricationem licet ſenex eſſet tamen eo q nichil ab anthiocho iuſtum fieri videbat concitatus ad audaciam ſuper ętatem ſuam iuuenilem fortitudinem accepit: & diſpoſuit quidem filios cum bellicoſiſſima parte militum. ipſe vero per aliam partem cum reliquis viribus perrexit ad bellum: multoſq; in vallibus montium ad inſidias locabat: nulluſq; conatus eius euaſit ſed omnium hoſtium vincẽs exercitum in pace reliqua vitam agebat. Nam & ipſe cũ romanis de auxilijs compoſuerat. ¶ Igitur annis octo principatum ſacerdotij iudeorum regens nouitur in conuiuio per inſidias ptolomei generi: qui vxorem eius cum duobus filijs capiens & vinctos habens certos amicos miſit vt iohannem tertium qui & hyrcanus vocabatur interficerent. Quod cũ ſenſiſſet iuuenis euaſit periculum & ad ciuitatem feſtinauit: confidens de populo propter patris ſui beneficia ptolomeiq; odium. Properantem vero per aliam portam ptolomeum intrare populus expulit: nam iam hyrcanum receperat.

Cleopatra anthiochum demetrij fratrẽ qui ſother dictus eſt ad ſuas nuptias & ad imperiuꝫ vocat. Anthiochus ſother qui a loſepho dicitur frater demetrij i biblia dicitur filius contra Triphonem bellum faciens auxilium a ſymõe impetrat

Occiſo doloſe ſimone in conuiuio a genero ſuo ptolomeo vxore q; cũ duobus filijs captiuis Iohãnes tertius q hircanus dictus eſt mortis pericula euadens ducatũ ãccepit poſt patrem eiecto ptolomeo.

¶ SEQVENTIA NON INVENIVNTVR. In biblia quia hic biblia finem facit hiſtorię machabeorum. ſecundus enim liber non eſt hiſtorię proſecutio ſed proſecutę recapitulatio nec de ſequentibus aliquid inuenitur in biblia.

¶ Hyrcanus ſymonis filius iudeorum dux pro patre bellum contra ptolomeum mouens amore matris & fratrum captiuorum quos ſuper murum obceſſę ciuitatis pręcipitare minabatur aliqualiter victus obſidionis impetum per annum protractauit vnde apud iudeos per ſeptem annos feriatus obſeruatus ſicut in diebus. ptolomeus vero hyrcani matre & fratribus occiſis ad zenonem tyrannum fugit in philadelphiam. Anthiocho contra iudeam anno primo hyrcani bellum mouente obſeſſus hyrcanus in ciuitate aduenientę tabernaculorum feſto ſeptem dierum inducias pro feſto petens ab Anthiocho obtinuit cum ſacrificio magnificentiſſimo quod anthiochus ipſe per legatos miſerat vnde Anthiochus hic pius ſicut epiphanes ſacrilegus dictus eſt a iudeis. Hic enim ad pietatem flexus patriam conuerſationem ſub pacto reſtituit & obſidionem a ciuitate amouit. hyrcanus eñ aperto dauid ſepulchro qui inter reges fuit ditiſſimus tria pecuniarum milia talenta protulit: e quibus & pacem cum Anthiocho fecit & primus iudeorum aluit peregrinos. Et contra parthos anthiocho dedit auxilia. demetrius autem anthiochi frater ipſo mortuo ſucceſſit in regno ſolutus a carcere.

Capitulum vndecimum.

Hyrcanus simonis filius iudeorum dux pro patre bellum cōtra ptolomeum mouens amore matris & fratrum quos super murum ciuitatis obsessę ptolomeus precipitare minabatur aliqualiter victus obsidiōis impetum per annum ꝓtractauit Anthiochus cōtra iudeam bellū facit anno hiemali primo.

Hyrcanus adueniente tabernaculoꝝ festo ab anthiocho septē dierum iducias pro festo petit & obtinuit cum sacrificio magnificentissimo.

Anthiochus ad pietatem flexus iudeis patriā cōuersationem sub pacto restituit & obsidionem a ciuitate amouit.

Hyrcanus aperto Dauid sepulchro qui inter reges ditissimus fuit tria milia talēta protulit ex q̄bus & pacem cū anthiocho fecit & primus iudeorum peregrinos aluit.

Dinc ptolomeus ad aliquod castellū noie dagon discessit. Accipiens autē paternum principatum hyrcanus deū hostijs pacauit: & ita cōtra ptolomei militiā produxit exercitū. Et cū ad locum peruenisset. in alijs oibus hostē circunueniēs prealebat: vincebatur tamen matris & fratrū amore. quos super murū ptolomeus trahēs in cōspectu eius torquebat. & precipitare minabatur. si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autē cum remitteret de obsidionis industria tantum charissimis putabat offerre subsidia: ne dū male paterentur eius crudelitati reputaretur. Mater autē protendens manus petebat: ne propter eos differret sed multo magis impetu castellū [illegible] hoc esse vtilissimum si per mortem suam hostes atrocius deperirent. Hyrcanū ergo [illegible] incensum castellum capiendi furor tenebat. rursusq; cumq; vidisset matrem cedi vel dilipari soluebatur: & pro ingestis matri tormentis impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus annum expleuit: in quo semper iudei vacant. Nam per septem hunc obseruant sicut in semetipsis diebus. Quapropter ptolomeus a bello solutus occidit matrem & fratres [illegible] & fugit ad zenonem qui cothilas appellabatur in ph[illegible]adelphia tyrānidem exercentem. Antiochus infestus symoni de interitu sui exercitus contra iudeam accessit quarto anno sui imperio vero hyrcani olimpiade centesima secunda. Cumq; deuastasset prouinciam hyrcanum [illegible] inclusit: quem septem aciebus circundedit. Nihil tamē penitus proficiebat propter munimina & propter obsessorum virtutem necnon & aquarum inopiam. Quapropter siccitatur. In parte vero planissima turres statuit celsiores muro centum tres. tecta vnaquaq; habet quas militares ordines disposuit. multosq; labores quotidie congressus inferebat. Fossam & altissimam construens muros ciuitatis deposuit. Iudei vero multas incursiones contra [illegible]: & siquidem incautos aduersarios inuenissent pessime eos conterebāt. si vero eos presentes inuocui redibant. Vt vero noxiam multitudinem intra ciuitatem hyrcanus attendit citius necessarijs nichilq; populo prodesse conspexit inutilem partem eius secerni ciuitatem emisit. quę vero bellicosa & fortis hanc tantum tenuit. Anthiochus autem prohibere vetabat. Qui dum inter muros errarent seuissimis tormentis miserabiliter exalabant. Festi dies tabernaculorum venissent miserati eos denuo intra ciuitatem receperunt. Hyrcanus ad anthiochum legatos direxit: petēs inducias septem diebus propter festiuitatem dei [illegible]onem. Qui cum audisset: respondit legatis. Immolate. Necnon etiam sacrificium magnificentissimum destinauit taurum cornibus inauratis & pocula plena omnibus aromatibus aureaq; vel [illegible] quod sacrificium susceperunt adductum qui ante portas stabant & ad templum adduxerunt. Anthiochus autem iste in exitu melius anthiocho epiphane paruit alias claruit. Nam ille [illegible]itatem porcos super aram immolauerat & ius carnium per totum templum sparserat: [illegible] iudeorum paternamq; religionem confuderat propter quę gēs rebellauit; & minime recessa est. Hunc vero anthiochum propter pietatem religionis omnes pium vocauerunt. [illegible] eius modestiam hyrcanus & animaduertens studium ipsius erga deum: petiuit eum vt [illegible] conuersationem restitueret. Qui cum refutasset pessimum consilium suadentium gentibus dissonantem ad omnem pietatem flexus legatis respondit si traderēt arma partem [illegible] ioppę aliarumq; ciuitatum circa iudeam existentem solueret & custodiam in ciuitate [illegible] confirmans pactum: finiret bellum. Iudei vero omnia perferre preter custodiam consentiam non propter aliud nisi pro dissimili conuersatione recusabant. Pro custodia tamen obtulere profitebantur & talenta argenti quingenta ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulit inter quos erat & frater hyrcani. Quę cū suscepisset rex anthiochus & coronam ciuitatis de [illegible] & obsidionem soluens discessit. ¶ Hyrcanus vero sepulchrum dauid aperiēs qui multo ditior [illegible]am regibus fuit tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus iudeorum ce [illegible]grinos alere. Composuit etiam cum anthiocho amicitias: suscipiensq; intra ciuitatem muuifi[illegible]abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. ¶ Cumq; anthiochus exercitum cōtra parthos duceret cum eo hyrcanus egressus est. De his testis est nobis nicholaus damascenus sic in hystoricis. Tropheum autem sistens anthiochus iuxta licum fluuium vbi vicerat indatim partho [illegible]em vbi duobus diebus remoratus est petente hyrcano iudeo propter aliam patriam iudeo [illegible]ebrationem: in qua non erat legittimum eos proficisci. Et hęc quidem non est mentitus. Nam [illegible]agesima festiuitas post sabbatum instituit: in qua minime licet nobis vel in sabbatis vel in festiuitatem conficere. ¶ Tunc enim anthiocus cum arsace parthorum rege cōfligens & multū perdens exercitum interiit. In regno autē syrie frater eius demetrius succedit. arsace eū a captiuitate soluente eo tēpore quo anthiochus parthorum terram ingressus est sicut prius demōstratum est.

¶Hyrcanus mortuo anthiocho syrię ciuitates inuadit & capit/victoriaq; habita cōtra chutheos templū eorū in monte Garizim diruit.vincit quoq; idumeos & ad iudaismū conuertit hic etiam amicitias cū romanis renouauit ad eum senatus scripto transmisso. Demetrio autē contra hyrcanum bellum mouente.Syri eius maliciam abhorrentes ptolomeū fistonem de seleuci genere petūt habere regem.Qui demetrium superat & fugientem vxor eius cleopatra recusat recipere. Capitulum.xij.

Hyrcanus post anthiochi mortem syrię ciuitates bello inuadit & capit.

Victoria hyrcani contra idumeos ad iudaismū conuertit.

Hyrcanus cū romanis amicitias renouauit.

Scriptum senatus ad hyrcanū.

Demetrio aduersus hyrcanū exercitum colligēte siri eius maliciam abhorrentes petunt ptolomeum fistonem de genere seleuci regem.

Alexāder rex cū cum hyrcano cōpositis amicitijs occiditur ab anthiocho filio demetrij.

Duorum fratrū cleopatra vxor.

Hircanus vero anthiochi morte cognita statim ad syrię ciuitates expeditionem parauit arbitratus imparatas eas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire:quod etiam euenit.Nam midaba alias medabam cum exercitus eius multum laborasset sexto mēse capit: post etiam samogam vel illas quę vicinę fuerunt necnon etiam sichimam ac garizim gentemq; cutheorū quę templum edificatū ad similitudinem hierosolymitani possidebat quod alexandri mandato sanaballach dux cōdidit propter manassen suū generū fratrem iaddi principis sacerdotum sicut superius intimauimus.Contigit vero templum hoc dirui Post annos ducentos. ¶Hyrcanus autem ciuitatem idumeę abora cum marissam cunctosq; cū domuisset idumeos permisit eis pro uinciam habitare si circunciderantur:legibusq; iudaicis vterentur.Qui desiderio patrię terrę circuncisionem & aliam conuersationem iudeorum pertulerunt ideoq; ex illo tempore ceperunt esse iudei. ¶Quo facto hyrcanus princeps sacerdotum societatem romanorum cupiens legationem ad ipsos direxit.Cumq; senatus scripta eius suscepisset:composuit amicitias hoc modo.Fānius marci filius cōsul senatum omnem octauo ydus februarij in campum iussit conuenire presente lucio manlio lucij mentinini filio & gaio sempronio falernę filio propter quod legati iudeorum petiuerunt symon filius dosithei & appolonius alexandri & diodorus iasonis viri optimi a populo destinati de societate vel auxilijs exhibēdis quam cum romanis de publicis rebus habuerunt: vt ioppe & portus & zoram vel fontes & ciuitates insuper & villę quas anthiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit restituantur & quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint trāseant.vt etiam illa que per anthiochum gesta sunt contra senatusconsultum cessent. & vt legatos mittant quatenus recipiantur quę ab anthiocho oblata sunt & prouinciam estiment vastatam: vtq; eis ad reges & populos liberos litterę darentur quatenus ad propriam domum illesi reuerterētur.Placuit igitur auxilia & amicitias cum hominibus bonis a bono populo vel amico transmissis esse renouādas. ¶De rebus autem ablatis:responderunt consulares.Cum a suis negocijs senatus vacauerit festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri decernentes dare consulem fannium publicas pecunias expendendas cum ad patriam remearent.Et fannius quidem legatos iudeorū remittit pecunias eis publicis prestans & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam.In hisquidem princeps sacerdotum hyrcanus erat. ¶Interea rex demetrius cum exercitū aduersus hyrcanum colligeret nec tempus ei nec occasso data est cum milites & syri maliciam eius abhorrerent:& per legationem peterent ptolomeum fisconem cognominatum:quatenus de genere seleuci transmitteret eis qui deberet accipere principatum.Ptolomeus autem cum alexandro zebēnaexercitum misit:pugnaq; commissa demetrius superatur.Qui dum fugeret ad cleopatram suam vxorem in ptolomaidem: ab ea non susceptus tyrum recedens tentus multaq; passus ab inimicis interijt.

¶Alexander rex(compositis cum hyrcano amicitijs)ab anthiocho demetrij filio occiditur.Qui anthiochus cum fratre anthiocho cizicено bellum habens hircanum in pace reliquit.Qui q̄ plurimis acquisitis diuitijs contra samariam memor malorum contra marissеos iudeorum auxiliatores belli producens obsidet ciuitatem prepositis filijs suis aristobolo & antigono samaritis itaq; fame cogentes anthiochum cizicenum adiutorem vocant quę vincens aristobolus fugauit & secundo vocatus multis militibus perditis iudaico bello calimandro & epicrati commissus recessit.Et occiso calimandro epicrates pecuniam seductus citopolim cum vicinis locis prodidit iudeis.hircanus quoq; tunc totam destruxit samariam cui diuina de filiorum suorum contra anthiochum facta est victoria.Capitu.xiij.

ALexander autem regnum accipiens & amicitiā cum hyrcano principe sacerdotum componens:interiecto tamen tempore expugnatus ab anthiocho filio demetrij crispi nocciditur. ¶Cumq; anthiochus regnum syrię tenuisset:contra iudeam exercitum destinare timuit.Audiens vero germanum suum & ipsum nomine āthiochum ex eadem matre progenitum multas vires contra se a cizico congregasse eum intra prouinciam statuit expectare quatenus obuius incursionibus fratris anthiochi resisteret qui cisicenus dicebatur quod in illa ciuitate nutritus esset. Filius autem anthiochi fuerat qui sother nuncupatur & vitam bello perchico terminarat.Hic etiam frater fuerat demetrij crispi partis. ¶Contigit vero ambos fratres vnam vxorem cleopatram duxisse quemadmodum & alibi retulimus. ¶Cizicenus autem anthiochus ad syriam perueniens. diu cum fratre bella cōmisit.Iterum hyrcanus omni tēpore illo pace fruebatur.Nam & post āthiochi mortem

a macedonibus destitit: dum neq; vt amicus vel subiectus aliquid eis prębuisset. Cuius res abunde
[illegible] temporibus alexandri zebennei: & magis tunc quando hi fratres cōtra se pugnabāt. ¶ Nā
[illegible] bello occupati fuissent: hyrcanus iudeam cum licentia possidebat multamq; pecuniarum sum
[illegible] collegit: amboſq; inter se dimicantes contemnēs expeditionem contra ciuitatem samariam val
[illegible] munitam produxit. De qua suo loco referam qualiter ab herode sit condita & sabasta nominata.
¶ Accedens igitur ad eam studiose obsidebat memor malorum quę samaritę contra mariſſenos co-
[illegible] nos & auxiliatores iudeorum commiserunt obedientes syrorum regibus. Cum ergo menia circun
[illegible] dasset vndiq; duplici muro cincta stadijs octoginta/ filios suos absidioni pręposuit antigonum &
[illegible] ristobolum. ¶ Quibus imminentibus. in tanta necessitate famis samaritę inciderunt vt etiam illicita
[illegible] gerent: & vocarent adiutorem anthiochum cizicenum. Qui statim veniens ad defensionem vin-
[illegible] dex ab aristobolo fugatusq; a fratribus vsq; ad scitopololim currens euasit periculum. Hi rursus ad
[illegible] samaritas reuersi concludunt eos intra murum vt secundo necessitatis samaritę adiutorem vocarēt
[illegible] anthiochum. Qui dum a ptolomeo latyro sex milia viros periſſet quos ptolomeus inuita matre dire
[illegible] xit. Nam necdum a principatu eum expulerat primum prędatorio modo inuadit hyrcani prouinciā
[illegible] egyptijs non audens aperte pugnam committere. Nam vires suas sciebat impares. Sed sperans
[illegible] populatione terrę cogente hyrcanum a samarię obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet
[illegible] circumuentus discessit a tripolim callimandro & epicrati bellum iudaicum committens. Cal-
[illegible] mander vero aduersarijs fugam simulantibus & post reuersis statim consumitur. Epricrates autem
[illegible] recepte pecunijs seductus scitopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. Samarię vero obsidionem
[illegible] tere non potuit. Igitur hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem: non contentus est. sed
[illegible] eam deleuit samariam. Nam sic eam euertit. vt vallum magis q̄ ciuitatem fuisse illi iudicarent. ¶ Mi
[illegible] rabile tamen aliquid de principe sacerdotum hyrcano dicitur quemadmodum ei deus locutus est.
[illegible] Nam fuerunt illo die quo filij eius cum cizicено conflixerant dum ipse in templo solus sacerdos ado
[illegible] rat thura: audisse quod filij eius vincerent anthiochum. Qui cum a templo processisset: hoc omni
[illegible] populo manifestum fecit. Quod ita constat euenisse.

¶ Pace iudeis vbiq; fruentibus cleopatra ęgipti regina contra ptolomeum latyrum filium suum
[illegible] ium mouens chelchiam & ananiam iudeos exercitus duces ordinauit. Et tūc empta pariseorum
[illegible] gratia hyrcani prosperitatem inuidia seditio inter saduceos & phariseos oritur. Hyrcano partem sa-
[illegible] duceorum fouente vnde ei a multitudine summū odiū & filijs suis concitatū est. Tunc enim diuites
[illegible] saduceos & pauperes phariseos sequębātur. Hyrcanus quoq; cuius laus eterna manet quia sacerdo-
[illegible] tem princeps/populi dux/ & propheta moritur. postq̄ ppl'm. xxj. annis rexit quiq; reliquēs filios. Ca. xiiij.

HIrcanus quidē in his degebat. Peridē vero tēpus nō solū hierosolymorū iudei sed & prouin-
ciales & alexandriā habitantes & ęgyptū & cyprū: fœliciter agebāt. ¶ Nā cleopatra regina
cōtra filiū ptolomeū latyrū seditionē mouēs ordinauit duces chelchiam & ananiam filios
[illegible] onię: quē superius retulimus edificasse in terra heliopolitana tēplū ad similitudinē sacrarij
[illegible] hierosolymorū. Cleopatra tamē cum tradidisset his exercitū sine sentētia eorū nihil tractabat: sicut
[illegible] tatus est strabō capadox ita dicēs. Nā plures & qui cū eo descēderūt: & quos postea cleopatra mit
[illegible] tat in cyprū: statim ad ptolomeū trāsibāt. Solivero iudei qui onię dicebātur apud cleopatrā permā
[illegible] regina: propter chelchiā & propter ananiā. Hęc strabon disseruit. ¶ Hyrcano autē inuidiā mouit
[illegible] ad iudeos fœlicitas: magis autē phariseos. Nā male eū pati volebāt. vt si quid cōtra regē & principē
[illegible] dotū dixissent: facile crederetur. Discipulus tamē eorū & hyrcanus fuerat: & minus ab eis dilige-
[illegible] batur. Sed cum eos ad conuiuiū vocaret & amicabiliter pasceret nimisq; delectari vidisset dicere ce-
[illegible] pisse me velle oia iuste agere per quę deo & vobis placeam. Rogo autē si quid peccantē videri-
[illegible] mus a recta via deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimoniū pręberent omni virtute
[illegible] eum letatus est. Tūc vnus ex accumbētibus eleazarus noie maliuolus & seditionibus gaudens.
[illegible] Veriam iustū inquit dixisti te velle veritatem cognoscere: si vis iustus esse depone principatum sa-
[illegible] cerdotij: & tantū sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano vero causam consulente quapro-
[illegible] pter deponeret principatum quoniā inquit audiuimus a senioribus captiuam fuisse matrem tuā sub
[illegible] antiocho epiphane quod falsum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus/oēsq; pharisei valde indi
[illegible] gnantur. ¶ Tūc ionathas quidā de saduceorū heresi quę cōtraria phariseis consistit hircano ami
[illegible] cus dicebat scientibus omnibus phariseis eleazarum blasphemiam fecisse: & hoc manifestum illi pos-
[illegible] se: si requireret illos qua dignus esset pena pro verborū qualitate mulctari. ¶ Cumq; hyrcanus
[illegible] eos interrogasset qua iudicarent eum pena meritum non enim credo inquit cum vestra sentē
[illegible] tiam iniuriam: tunc illi cum eum honorare v ellent dicebant ad mensuram pene plagas & vin-
[illegible] cula sufficere. Nam non videbatur digna contumelia qua potuisset morte mulctari. Et quia molesti

Hyrcanus cōtra samariā memor malorum contra mariſſenos iude orum auxiliato-res bellum pro-ducit & obsidet prępositis filijs suis Aristobolo & Antigono.

Samaritę (famę cogente) anthio chū cizicenū vo cāt cōtra iudeos adiutorē quēvi-cit aristobolus & fugauit.

Anthiochus mīt tis militibus per ditis receſſit iu-daico bello calli mandro/ & Epi crati commiſſa.

Occiſo calliman dro epicrates se ductus pecunijs scitopolim cū vi cinis locis pdidit

Cleopatra regi-na ęgypti cōtra ptolomeum laty rum filium bellū mouēs duces or dinauit chelchi-am & ananiam iudeos.

Eleazarus sedi-tiosus hyrcanu3 monet sacerdo-tium deponere.

Ionathas sadu-ceus hircano a-micus eleazaru3 blaſphemię ac-cuſat.

Seditio iter ſaduceos & phariſeos hircano ſaducorũ partẽ fouente vnde ei a multitudie odiũ concitatum eſt.

De legibus phariſeorum quę inter moſaycas leges nõ ſcribũtur

Diuites ſaduceos paupes phariſeos ſequebãt.

Mortuus hyrcanus reliquit quinq; filias.

Laus hyrçani in tribus quia ſacerdos dux populi & propheta.

Ariſtobolus hyrcani filius patre mortuo primus dyadema poſt captiuitatem ſibi ĩpoſuit & fratrem ſuum.

Antigonum cuj matre alijs in viculis conſtrictis ſimili dignitate ornauit.

Accuſatus ãtigonus Ariſtobolus aliẽatus ẽ ab illo

Inuidi antigonũ fratri accuſant.

Pręceptum ariſtoboli ad Antigonũ vt ſine armis veniret ad quem regina cõtrariũ mandauit

Interitus doloſus Antigoni.

Nihil inuidiavalidius.&c.

Prophetia iudę eſſei deproxima morte antigoni.

Turris ſtratiõis.

Ariſtoboli diuina puuitio ꝺ fraterna nece.

ſunt naturaliter ad tormenta phariſei.valde contriſtabatur. Vnde putabat illorum ſententiam maledictiones eleazarum ſibi feciſſe. ¶ Incitator vero irę ſuę ionatas flexit eum relictis phariſeis ad ſaducD ceorum partem tranſire vt & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret:cuſtodeſq; earum puniret. Vnde ſummũ ei vel filijs odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. ¶ Nunc autem volo demonſtrare quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei: quę non ſunt inter moſaycas leges conſcriptę.Ideoq; ſaduceorum gens has expulit dicens illas teneri debere leges quę cõſcriptę ſunt illas vero quę a patribus traditę nõ fuiſſent minime cuſtodiri. Et de his multa queſtio vel altercationes maxime fiebãt & ſaduceos copioſi vel diuites ſequebatur,populares vero nõ eis obſequebãtur ſed phariſeos vnanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus hereſibus atq; eſſenorũ:in ſecũdo volumine iudaicę hiſtorię diſſeruimus.Hyrcanus autẽ poſt ſeditionẽ ſedatã feliciter vixit & principatũ optime rexit annis viginti & vno:defunctuſq; reliquit filios quinq;.Qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt:magiſtratu populi:principatu ſacerdotij& predicatione prophetię Nam deus cum eo erat & futurorũ preſentiam ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prędicabat:vt etiam de duobus filijs prędicaret quod rerum domini non diutius permanerẽt.Quorum interitũ operepręciũ eſt narrare: quatenus ſentiamus quantũ indigni fœlicitate partis fuiſſent.

¶ Ariſtobolus hyrcani filius(patre mortuo)primus poſt captiuitatem dyadema ſibi impoſuit &. fratrem ſuum Anthiochum fratribus alijs cum matre in vinculis conſtrictis ſimili dignitate ornauit. Quo accuſato a maliuolis pręceptum dedit rex vt ad eum cum armis venientes cuſtodes occiderẽt. Mandauitq; Antigono vt ſine armis veniret.Qui regina contrarium mandante doloſe interfectus eſt.Quod iuda eſſeus propheta prędixerat vnde & Ariſtobolus diuina punitus vltione miſerabiliE ter interiſt.Poſtq̃ itureos iudeis ſubegit.

Capitulum quintumdecimum.

Efuncto enim patre maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem tranſſerre decreuit:primuſq; ſibi diadema impoſuit poſt quadraginta & octoginta & vnum annos & tres mẽſes.ex quo de captiuitate babilonia populus liberatus ad propria remeauit.Amans autẽ fratrem ſuum ſecundum antigonum ſimili dignitate eum ordinauit.Alios vero vinculis tenebat aſtrictos.Incluſit etiam matrem de magiſtraru altercãtem.Nam illam hyrcanus dominam eſſe reliquerat.Qui ad tantam crudelitatem perductus eſt:vt vinculis eam penuriaq; conſumeret. ¶ Inſuper addidit matri etiã antigonũ quem amare videbatur & communis regni habere conſortem accuſationibus alienatus ab eo. Quibus primũ quidem non credebat aliqua amore non admittens:aliqua vero per inuidiã arditratus dicta. ¶ Sed cum antigonus clarus ab expeditione rediſſet tempore quo feſtiuitatem tabernaculorum deo celebrarent contingit enim ariſtobolum teneri quidem morbo.Tum antigonus agens dies feſtos ad tẽplũ aſcendit valde ſplendidiſſime ornatus cũ ſuis armatis& multum pro ſalute fratris orauit. ¶ Maliuoli vero cupientes eorũ ſeparare cõcordiam:occaſione ſe cepiſſe põpam antigoni putauerũt: & viF ctoriam eius corã rege pompamq; maliuole dilatabant.quomodo in celebratione tabernaculorũ ſub limęs apparuit.vt non hęc a priuato fieri viderentur.ſed regię munificentię oſtentatio crederetur eũ q; cum multitudine militum venturum ad fratris interitum nunciabant. ¶ Ariſtobolus autem cum his accuſationibus credidiſſet inuitus timens ne in fratris ſuſpitionem incideret ſimulq; ſuam cuſtodiam curans diſpoſuit cuſtodes corporis ſui in ſubterraneo vel tenebroſo loco. Iacebat autem ipſe in turre quę antoniana dicebatur & pręcepit vt inermem occiderent nullum:fratrem autem antigonum ſi armatus intraret interficerent. Mandauitq; antigono:vt ſine armis veniret.Regina vero cum inſidiatoribus antigoni perſuaſit mãdata portanti contraria dicere:frater tuus inquit audiens cõſtruxiſſe te arma ornatumq; bellicum petit vt ingrediaris cum armis: quatenus videat eorum facturam. ¶ Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum ſed confidens de fratris affectu: ſicut erat arma tus ad ariſtobolum ingreditur vt armorum demonſtraret ornatum.Cumq; ad turrem quę ſtrationis dicitur peruenĩſſet /ab eis qui in tenebroſo loco fuerant collocati proſternitur. ¶ Cuius mors oſtendit nihil inuidia nihil acculatione validius neq; aliud magis ſecernit fidem ſeu naturalem familiaritatem q̃ iſte paſſiones. ¶ Ammirari poteſt quilibet iudam eſſeum genere qui numq̃ in his quę prędixit mentitus eſt.Nam hic cum vidiſſet antigonum per templum tranſire.clamauit ſuis & notis: qui gratia prędicendi futura doctrinam eius obſeruabent Melius eſt michi mori q̃ ſi mortem mentitus fuero antigoni.quem hodie video periturum in turre ſtrationis. ¶ Locus vero ſtrationis diſtabat ſecentis ſtadijs vbi eum prędixit interfici:dieiq; iam plurima pars tranſierat: vt etiam dubitare vaticinio videretur.Cumq; hęc dixiſſet triſtiſq; eſſet nunciatur ei Antigonum in ſubterraneo eſſe defunctum. Nam & ipſa turris ſtrationis dicebatur eodem nomine:quo maritima nuncupatur cęſarea.Igitur vatem hoc perturbauit. ¶ Ariſtobolum autem fraternę necis penitencia fletuſq; poſſedit necnõ etiam

egritudo mentem eius celeri dolore persuasit & intollerabilem passionem corruptis visceribus sustinebat copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer aulicus portaret lapsus est in loco in quo maculę sanguinis antigoni adhuc permanebant vt arbitror dei prouidentia disponente. Quo facto clamor videntium fusum sanguinem eleuatus est: dum existimarent puerum hoc sponte fecisse. Clamorem vero cum aristobolus audisset causamq; requisisset tacentibus amplius minabatur: discerevolēs clamoris causam. ¶ Homines enim suspicantur mala in his quę tacentur: & semper esse peiora putāt ¶ Vt ergo cogenti & interiminanti veritatem aperuerunt: confunditur eius mens percussa cōscientia [illegible] cum lachrimis ex alto pectore dixit. Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis. vt non pro scelere fraternę necis veloci pena consumerervsq; quo improbū corpus prohibes animā ad vmbras fratris & matris accedere. Cur non eā celeriter reddis: sed paulatim libo sanguinē interempti. Quę cū dixisset: moritur regni primo anno. Qui etiam dictus est philellin alias philellen id est amator grecorū. Multū vero patrię profuit. Nam subegit Itureos. plurimāq; eorū prouiciam iudeis adiecit: & compulit habitātes in ea vt si vellent in prouincia permanere circumciderentur secundū leges iudaicas. ¶ Erat autē naturę valde modestę vel prudētis ingenij: sicut testimoniū prestat strabon noie timagenes alias timagenis ita dicens. Modestus fuerat hic vir & nimium iudeis vtilis. Nam prouinciā eis acquisiuit: & partē gentis Itureorum sibi circunciſionis vinculo conſunxit.

Verba Aristobolis miserabiliter morientis anno primo regni sui. &c.

Aristobolus qui philellen dictus itureos subegit. & circūcidi fecit

¶ Salomę (quę a grecis Alexandra dicta est) aristoboli vxor ipso mortuo mariti fratres soluēs lāneum qui alexander est appellatus regem ordinauit hic enim in galilea enutritus & genitus patrem hyrcanum nūq; viderat vnum enim ex fratribus (suscepto regno) interfecit. Et exercitum contra ptolomaidem ducens amicitias cum ptolomeo simulans eius auxilio zoilum subegit Ptolomeus quoq; Alexandri cognita fraude Iudeam cum exercitu inuadit & iudeos maxia crudelitate debellauit: multos enim occidi & laniari & in cacabos poni ad comedendum precepit. Capitulum.xvj.

Salomę quę alexandra dicta est Aristoboli vxor ipso mortuo fratribus solutis iāneū qui Alexander dictus est regem ordinauit.

[illegible] Defuncto tamen aristobolo salomę vxor eius quę apud grecos alexandra noiatur soluens [illegible] fratres eius quos aristobolus tenebat vt prędictū est: Iamneum qui & alexander dicebatur [illegible] regem ordinauit ętate maiorē: qui nunq; ad faciem patris venit. Causa vero huius odij dicitur fuisse. Cum diligeret priores suos filios hyrcanus antigonum & aristobolum & ei apparuisset in somnis deus & interrogasset eum quis filiorum successor eius existeret: deo demōstrante vultū istius contristatus quod omnium bonorum suorum hic heres existeret. genitum in galilea nutriri dimisit. ¶ Deus vero nequaq; mentitus est hyrcano. Namq; reginam post aristoboli finem iste suscepit. Qui vnum e fratribus suis nitentem regnū presumere interfecit: alterū vero volentem innocenter viuere honorabiliter tractabat. Is enim dū principatum suum sicut & videbatur vtile disposuisset expeditionem contra ptolomaidem egit: pugnaq; commissa victor in ciuitatē hostes cōcludens obsidebat eos Nam ex ciuitatibus maritimis ptolomais & gaza solę vt subijcerentur restabant: necnō etiam zoili tyranni stratonis & dora. Sed philometorę anthiocho fratreq; eius anthiocho cizíceno inuicem decertantibus [illegible] suasq; vires perdētibus nequaq; ptolomaitę sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione: [illegible] zoilus qui turrem strationis doramq; tenebat agnem militare nutriens tyrannidem meditat [illegible] dum reges contra se bellarent & paululum ptolomaitis subueniebat: quia nec reges talem [illegible] circa eos habebant vt considerent ab eis mereri solatia. Vterq; enim tolerabat quod [illegible] heletis contingit qui cum viribus diffidunt: erubescentes cedere ocio vel requiei certamina [illegible]. ¶ Reliqua ptolomaitis spes erat in rege ęgiptiorum ptolomeo latyro. qui cum a matre de- [illegible] regno fuisset: cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum ptolomaitę petebant auxilium ve- [illegible] ratenus a manibus alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam nos minimam ei legati excita [illegible] dicentes si transiret ad syriam habere gazeos & zoilum insuper & sydonios & multos alios [illegible] ptolomaitis secum pugnantibus. Quibus incitantibus: nauigare festinauit. ¶ Per idem tempus de- [illegible] metrius orator eloquentissimus persuasit eis sententiam permutare: melius esse dicens incertum iudeorum sustinere periculum quam manifestam suscipere seruitutem dum se traderent domino. quo facto non presens solum haberent bellum: sed multo maius ab ęgypto sperarent. Nam & cleopatrā: nequaq; pati filium vicinum exercitum aggregare dicebat. sed venturam cum maximo contra eum exercitu quę properabat ex cypro filium eijcere: & cum ptolomeus nihil proficeret rursus cyprum fugerunt ipsi vero nouissimum haberent periculum.

Demetrij oratoris cōsilium ptolomaitis.

¶ Ptolomeus vero quis per viam cognouisset ptolomaitarum voluntatem mutatam non minus tamen nauigauit, & applicauit in siccamina ibiq; vires suas deposuit. Omnis vero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cū iuxta ptolomaidem produxisset & applicuisset valde cogitabat quoniam neq; legatos eius susciperēt neq; verba audirent. Sed cum venisset ad eum zoilus & gazei ac peterent sibi auxilium pręberi quod terra eorum a iudeis & alexandro depopularentur: soluit obsidionem alexander ptolomei timore

Ptolomeus cum exercitu ad ptolomaidem venit

reuersusq; ad propriam terram. ¶ Deinceps bella disponebat latenter quidem contra cleopatrã ptolomeum inuitans:aperte vero amicitias se cum eo componere simulans. Et quatuor milia talẽtorum argenti se dare promisit si zoilum tyrannum depelleret:terramq; eius iudeis traderet. Tunc ergo ptolomeus alexandri amicitias suscepit:& zoilum subegit. ¶ Deinceps cum audiret latenter ad cleopatram matrem eius mandasse.soluit pacta quę cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptolomaidem quidem accedens obsidebat.quod eum non suscepissent. Ibiq; relinquens ducem & partem sui exercitus vt obsessos custodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit. Alexandervero cum ptolomei prȩuaricationem audisset congregauit prouincialium quinquaginta milium vt autem alij hystoriarum scriptores dixerunt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum:concurrit ptolomeo. Ptolomeus itaq; subito inuadens asocron ciuitatem galileę die sabbatorum viriliter cepit eam. Vnde decem milia corporum:& aliam multam prędam abstulit. Cumq; temptasset Sephorin ciuitatem pauco distantem spacio:ciuitate capta multos amisit:post autem cum alexandro bellaturus perrexit.cui cum alexandro occurrisset iuxta iordanem fluuium in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit habens octo milia pugnatorum/quos hecatõtamachos vocabat id est contra centum pugnantes quoniam ȩreis scutis vtebantur. Verum etiam: fuerunt & ptolomeo propugnatores cum ȩreis clipeis sed minus iudeis ornati: ideoq; milites ptolomei timidi ad prelium ac cesserunt. Sed non paruam audaciam imminebat eis philostephanus. qui strategematum peritus eos fluuium transire prohibebat.super quem castra sua posuerat. Alexandro vero inter hęc minime visum est transitum eorum vetare. dum putaret quia si fluuium post dorsum haberent:nequaq; possent a pugna recedere. At in principio prelij ex vtraq; parte fortiter pugnatum est pari animositate vel studio:vt ab vtroq; exercitu multi prosternerentur. Sed cum alexãdri exercitum superiorem philostephanus vidisset milites diuidit:& defectos suos fortiter adiuuans. Nulloq; subueniente iudeis partem illam cum eis qui prope stabant ad fugam conuertit. Quod cum vidissent milites ptolomei: secuti iudeos interficiebant. Post autem reuersi reliquos ad fugam verterunt:& tandiu prostrauerũt eos vsq; quo ferrum & manus eorum defecissent. Triginta ergo milia virorum occisa fuisse dicuntur. Timagenis vero quinquaginta retulit. reliquos autem captos: paucos vero ad suam fugisse prouinciam. ¶ Tunc ptolomeus post victoriam prouinciam peragrans:vespere facto in quosdam iudeę villas ingressus est. Quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iussit militibus suis vt occiderent & laniarent:membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit vt hi qui fugerant a pugna putarent hostes suos carnibus humanis vesci & exinde eos valde metuerent. Cepit vero & ptolomaidem sicut alibi retulimus.

Ptolomeus (cognita alexandri fraude) ptholomaidę obsessa iudeam cũ exercitu populaturus inuadit.

Exercitus alexãdri contra ptolomeum numerus & conflictus ptolomeus vincit.

Hęcatontamachos quid significat.

¶ Victi iudei fugiunt.

Trigita milia iudeorũ occisi dicuntur.

Crudelitas ptolomei qui mulieres prȩcipiẽs occidi & laniari in cacabos poni iussit adeaquend.

¶ Cleopatra nauali exercitu & pedestri contra ptolomeum filium iudeam vastantem egreditur Cuius exercitus duces celchias & ananias ptolomaidem obsederunt quo tempore celchias ptolomeum persequens moritur. Et Ananias pro iudeis intercedens cleopatram flexit. Theodorus quoq; iudeos insperate inuadens decem milia interfecit. Quo facto Alexander exercitum iuxta maritima loca ducens Rãphiam & Anchidonam quę postea Agrippias est ab herode appellata expugnauit. Et Gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem vocassent eorum prouinciam deprędauit contra quem Aplodotus Gazeorum dux exercitum ducens multos Iudeos interfecit. Alexander vero quingentos ex primatibus in templo apolinis occidit.

Capitulum.xvij.

Cleopatra cõtra filium ptolomeum: arma parat ptolomaidẽ obsedit.

Celchias moritur.

Cleopatra aũt cũ respiceret filium suũ crescere. & iudeam licenter deuastare ciuitatesq; gazeorum subiectam habere:negligere recusauit dum iam in portis suis eum prȩsentem speraret esse futurum:& amari ab ęgyptijs propter virtutem eius eum putaret statim cum nauali exercitu & pedestri contra eum egreditur duces totius militie celchiam & ananiam iudeos prȩponens:pecunias vero multas nepotesq; suos & testamenta apud Choos alias coes insulam commendans. Cumq; iussisset filium suum alexandrum cum maxima classe manum ad phenicẽ nauigare propter refugia:omnem suam expeditionem cleopatra in ptholomaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent ptolomaitę: obsedit ciuitatem. Ptolomeus autem a syria contra ęgyptum festinauit putans eam subito sine militibus existentem occupare.sed spe sua deceptus est. Per idem tẽpus & celchias vnus ex ducibus cleopatrę circa inferiorem syriam ptolomeum persequens moritur. Cleopatra vero cum audisset filij conatum.& nullatenus eum ęgiptij sicut sperabat suscepissent: trãsmisit militię partem:quę de prouincia ptolomeum depelleret. Qui reuersus ab ęhipto iterum in gaza hyemabat. Interiecto vero tempore cleopatra custodiam ptolomaidis cum ciuitatis obsidione suscepit. Ad quam cum alexander summa dona deportans venisset dixitq; mala a ptolomeo se passum refugiumq; non alibi nisi apud eam habiturum:quidam amicorum persuadebant ei vt prouinciam iudeorum percurreret & obtineret:neq; contemneret tam optimam multitudinem iudeorum:

sibi sufficere. Cumq; ananias contradicens suaderet iniustum esse si hominem auxiliatorem priuaret
A. propria potestate verumetiam & cognatos suos esse: nam te minime volo ignorare inquit regina qm̃ propter hanc iniquitatem inimicos iudeos omnes habebis. Hęc ergo anania persuadente cleopatra flectitur nichil penitus alexãdrum ledere sed societatem cum eo composuit in scythopoli syrię. Qui cum a ptolomei timore liberatus esset. exercitum statim contra humilẽ syriam produxit & expugnauit Gadaram decem mensibus oppressam & amathũta magnum propugnaculũ habitantium super iordanem vbi optimus vel industria dignus theodorus zenonis pręsidebat. Qui insperate iudeos inuasit. & decem milia interfecit: sarcinasq; alexandri diripuit. ¶ Quo facto nequaq̃ perturbabat alexander: sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum & raphyam & anchidonam expugnauit quã postea herodes agrippiadam nominauit. ¶ Cum videret ptholomeũ a gaza ad cyprum rediisse. matremq; eius cleopatram ad ęgyptum gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem cõuocassent: ciuitatem obsedit prouinciamq; eorum deprędauit. Sed aplodotus dux gazeorum cum duobus milibus peregrinis & decem milibus ciuium in exercitũ iudeorum ruit. & q̃diu nox erat vincebant gazei: arbitrãtibus iudeis rursum ptolomeum superuenisse. Postero autem die facto cognoscentes iudei veritatem: reuersi gazeos inuadunt & prosternũt mille. Quibus adhuc resistentibus neq; multitudine perterritis / gerere prelium. & quicquid aduersi accidisset tolerare passi sunt ne hosti subiicerẽtur. Exhortabatur autem eos rex arabum arethas magnanimus vir qui sperabatur in eorum auxiliũ venturus. Sed contigit anteq̃ veniret (aplodoto perempto) ciuitatem capi. Nam lysimachus frater eius inuidens q; ei tam magna gloria a ciuibus prębebatur interfecit eum: militaremq; congregans phalangem ciuitatem alexandro prodidit. Qui statim cum ingressus fuisset quieuit. ¶ Post autem milites gazeis immisit vt eos cruciarent: & per diuersa loca ꝓsternerent. Nec tamen gazei animas debiles sed pronas habẽtes venientibus iudeis resistebant: nec paucos dilaniabant. Alij vero desolati domos suas incendebant ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire. Alij quippe & liberos cum vxoribus suis manibus interficiebant. quatenus seruitutẽ inimicorum vel taliter euitarent. ¶ Cumq; quigenti ex primatibus eorum in templum apollinis confugissent quorum consensu proditio facta erat hos abstrahens alexander occidit. ciuitatẽq; post annj obsidionẽ deponẽs ad hioroſolimã remeauit. ¶ Mortuo Anthiocho Crispo Seleucus filius eius regnum suscepit & Anthiochũ cizicenum debellauit post quem Antiochus filius filius eius cum Anthonio pio Seleucum debellauit & tributariũ fecit quem indignatus populus in palacio incendit Et Anthiochus Seleuci frater Cizicenum prostrauit cui successit philippus ptolomeus quoq; latirus demetrium quartum fratrem regem constituit & Anthiochus in belio parthorum occiditur. Tunc quoq; contra Alexãdrum maxima iudeorum sedi-
tio orta est qui cedrinis virgis eum iaculabantur. Ipse vero contumelioſos occidit. Inimicitias etiam contra eum iudei ſex annis exercuerunt quorũ quinquaginta milia interfecit. Cap. xviij.

Ananias dux exercitus cleopatrę. ꝓ iudeis cã flectit.

Theodorus zenonis iuadẽs in deos multos interfecit.

Anchidona q̃ postea ab herode Agrippias ꝫ appellata.

Arethas arabũ rex lysimachus frem occidit.

Aiositas gazeorũ cõtra iudeos. Alexãder quingẽtos in templo apolinis iterfecit.

Mortuo anthiocho Crispo Seleucus filius eius regnũ qui Anthiochũ cizicenũ debellauit.

Antiochus fratur Seleuci cizicenũ prostrauit cui succeſſit philippus.

Seditio populi cõtra alexãdrũ.

Iudei scenophegijs virgas cedrinas solẽt portare.

C Odem tempore & anthiochus qui Crispus dicebatur moritur insidijs Heradiani anno vite sue quadragesimo quinto imperij vero vicesimo nono. Cuius principatũ cũ filius eius seleucus suscepisset. bellauit etiã contra fratrem patris anthiochi: qui cizicenus noiabat. Quem cum vicisset & cepisset. interfecit. ¶ Non multo vero post cizi ceni filius antiochus & antonius pius cum pueniſſent in arado alꝫ arado coronãq; ſi bi imposuissent cõfligunt cum seleuco quẽ post victoriam ex omni syria depulerunt. Qui cum fugeret in ciliciam & pueniſſet in mopsuestiam iterũ eis pecunias exhibebat. Tunc populus mopsuestenus indignatus placitũ incendit: eumq; cũ amicis extinxit. ¶ Antiocho vero cizicenoadhuc syrię regnante seleuci frater anthiochus cõtra eum bellum ꝓduxit: victumq; cum suo ꝓstrauit exercitu Post ipsum vero & frater eius philippus cũ imposuisset sibi dyadema in parte aliqua syrię regnabat. ¶ Ptholomeus vero latyrus quartũ fratrem eorum demetriũ qui eutherus alꝫ cerãtus dicebat agnido deducens in damasco regem cõstituit. His autem duobus fratribus ptinacitet antiochus resistẽs citius occiditur. Nam laodicię gamnorũ reginę contra parthos bellanti cum socius adueniſſet: viriliter pugnans occubuit: syriam vero duo fratres eius tenuerunt demetrius & philippus ſicut alibi demonstratũ est. ¶ Alexander autem dum cõtra eum sui seditionem mouiſſent in die qua festiuitas tabernaculorũ agebatur & super aram staret immolaturus: virgis cedrinis iaculabant eum. Nam legittimum est apud iudeos in cenophegijs vnumquemq; portare virgas ex palmis & cedris. Demonstrauimus hoc etiam in alijs. ¶ Verumetiam contumelioſe eum aggressi sunt cum ingressi fuissent dicentes de captiua genitum & honore sacrificij non dignum iratus ergo sex milia eorũ occidit. Parietem vero ligneũ circa aram & sacrarium cõstituens: vsq; ad altare in quo solis sacerdotibus licet ingredi: multitudinis introitum prohibebat: simul & peregrinos pisidas & cylicas. Nam syris inimicus existens: non eis vtebatur. Cumq; arabas moabitas & galaditidas vicisset: tributorum incre-

Inimicitię iudeorū cōtra alexādrū quos sex annis debellās occidit quinquagita milia eorū.

mentum eis impoſuit & amathunta expugnauit non audente theodoro cum eo confligere. ¶ Cūq; conſeruiſſet pugnam contra obidam alʒ Abidam regem arabum & incidiſſet in inſidias altiſſimę val D lis iuxta galaditiden indeq; confugerunt ad hieroſolimā:ſuper infelicitatem ſuam habuit etiam gentem iudeorum inimicam cōtra quam pugnans annis ſex.interfecit quinquaginta milia. Rogante vero eos vt odium(quod in eum haberent)ſoluerent:magis horrebant eum propter hęc quę acciderūt Cumq; interrogaret eos quid vellent fieri:omnes clamabant mori eum.

¶ Iudei demetriū rogant contra Alexandrum auxilium dare qui cum maximo exercito veniēs omnes Alexandri cōductos milites occidit.Sed fugiente Alexandro ſex milibus iudeorum ad eum collectis demetrius quidem timore recedit.Iterum quoq; iudei bellum contra eum mouētes ab eo vincuntur quorum octingentos potentiſſimos fecit crucifigi & liberos vxoreſq; eorum coram ipſis adhuc viuentibus occidi.vnde humanam excedens vindictam a iudeis trucida eſt appellatus. Demetrius vero a iudea in beroam diſcedens fratrem ſuum philippum obſidēs capitur & mitridati datur Anthiochus(qui liber nūcupatus eſt)philippi frater regnauit in damaſco cuius artem mileſius dedit philippo ſed populi eius ingratitudinē ab eo abſtulit et illam Anthiocho ſeruauit. Anthiochus quoq; exercitum contra iudeam ducens occiditur a rege arabum poſt quem Arethas regnauit in ſiria inferiori.Qui alexandrum vincens cum pactis receſſit a iudea.Alexander autem crapulę indulgens infirmatur. Qui moriens reginę prȩcepit vt phariſeos honoraret. & eis in gubernatione regni vteretur.mortemq; tacent militibus vſq;quo hieruſalem victrix rediret ſuumq; cadauer ad volūtatem dari militibus.

Capitulum nonumdecimum. E

Iudei demetriū rogāt auxiliatorē hr̄e cōtra alexādrū qui venit cū maximo exercitu.

VNc ad demetriū Cerannus deſtinauerunt vt eum auxiliatorem rogarent.Qui maximo cū exercitu dum peruenisſet ad eos qui eum inuitauerāt circa ſichimam ciuitatē caſtrametatus eſt.Alexander autē cum conductis ſex milibus ducentis & iudeis viginti milibus qui ei fauebant:cōtra demetrium prexit.Cui equites fuerunt tria milia pedites vero quadraginta milia.Multa ergo ex vtraq; parte gerebant demetrio quidem volente ſeducere cunctos milites alexandri tanq̄ greꝯos.alexandro autē tēptāte iudeos demetrio ſocios auellere.Cumq; neuter valuiſſet pſuadere ſed pugnā cōmiſſent vincit demetrius & omnes alexandri cōducti milites occidunt:fidei ſimul & virtutis probationē oſtendentes. Multi etiam a parte demetrij milites cōciderunt. ¶ Cum vero per montana fugiſſet alexander:miſericordia ruinę eius flexi colliguntur ad eum ſex milia iudeorum. Et tunc quidem timore recedit demetrius. ¶ Poſt autem iterum iudei contra alexandrum bella mouentes ſuperātur ab eo multiq; eorum in pugna extincti ſunt. Quorum etiam potentiſſimos in bethſamis ciuitate concluſos obſedit. Cumq; cepiſſet ciuitatem & tenuiſſet eos duxit ad hieroſolimam: crudeliſſimam pœnam in eos exercuit.Nam dum & cenaret cum concubinis ſuis in excellenti loco crucifigi ex ipſis octingentos prę cepit.liberos vero & vxores eorum coram ipſis adhuc viuētibus occidi.Et hęc quidem ad vltionem fecerat pro his quę male paſſus erat:ſed tamen humanam vindictam exceſſit.q̄is multum ſudaſſet & laboraſſet in bello contra eos & in nouiſſimum periculum animę regniq; veniſſet.Non enim ſufficerat eis contra ſe inuicem certare niſi etiam aduerſus eum alienigenas ꝓuocaſſent.& ad talē neceſſitatem perduxiſſent vt terram moabitidis & galaditidis & vicos regi arabum traderet quatenus nō auxiliaret contra ſe iudeis:ſed & alia multa conferret.Quapropter videtur hęc iuſte feciſſe.ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exaggerationem vocatus eſt a iudeis trucida.Aduerſarij tamen eius octo milia noctu fugerunt & quādiu vixit alexander exulabant.Et iſte quidem liberatus a ſeditione eorum cum omni quiete in poſterū regnauit. ¶ Demetrius autem cum a iudea in beroam diſceſſiſſet obſide F bat fratrē ſuum philippum:cui decem milia peditum erant:& mille equites.Straton autem beroee tyrannus philippo auxiliū prębebat & zizum alʒ Titicum principē arabum conuocabat:necnō etiam mitridaten ſynachen prefectum parthorum. Qui cum veniſſent cum multa expeditione & obſediſſent demetriū intra caſtra.ſagittiſq; & ſiti eum anguſtaſſent cōpulerunt milites eius vt eum traderēt. Cumq; depopulaſſent prouinciam & demetrium cepiſſent.Hunc quidem mitridati parthorum regi tranſmiſerūt:captiuos vero anthiochenos gratis anthiochenis reddiderunt.Mitridates itaq; partho rum rex demetrium maxime honorabat vſq;quo terminus vitę eius veniſſet. ¶ Philippus vero a pugna ſtatim ad antiocham perrexit.eamq; tenens ſyrię regno potitus eſt. ¶ Poſt vero anthiochus frater eius(qui nuncupatur liber pater)vendicans principatum ad damaſcū peruenit.ibiq; regnauit.Cūq; contra arabas exercitum duceret philippus frater eius ad damaſcum perrexit. Tunc mileſius qui cuſtos arcis relictus erat ſimul cum damaſcenis ciuitatem philippo tradidit.Ingratus philippus mileſio extitit:cum nichil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret.Nam timore putabat mileſium ꝓdidiſſe.Quapropter in ſuſpitionē eum habebat. ¶ Qui rurſus a damaſco depellitur.Nam cum phi-

Demetrius frem ſuū philippū in Beroa obſidebā cui auxiliatores Straton.&c.

Anthiochus liber. pat dictus philippi frater regnauit in damaſco ſed mileſius philippo arcem dedit.

Hūanā vindictā exceſſit Alexād vñ vocatus eſt trucida a iudeis

Alexandro(ſuis cōductis militibus occiſis)fugiente ſex milia iudeoꝝ colligunt

Iudei demetriū rogāt auxiliatorē hr̄e cōtra alexādrū qui venit cū maximo exercitu,

lippus ad circum exiſſet miſeſius clauſit damaſcum: & anthiocho ſeruauit. ¶ Quod factum cum audiſſet de philippo antiochus reuerſus arabiam expeditionem ſtatim contra iudeam parauit: pedites quidem octo milia: equites autem octingentos. Cuius Alexander congreſſionem timens foſſam altiſſimam fodit circa capharbaſa alias Capharſalā (quę nūc antipartis vocatur) inimicū eius faciens vſq; ad ioppen. Cumq; murum edificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia centum quinquaginta: anthiochū expectabat. Ille autem hęc incendio cremans: exercitum ſuum exinde ad arabiam trāſduxit Cui rex arabum cedens primum. deinde ex improuiſo cum decem milibus equitum aduenies / occurſionē anthiochi fortiter debellauit. Dumq; vinceret. anthiochus occiditur: auxilium parti laborāti ferendo. ¶ Poſtq̄ vero cecidit anthiochus milites eius ad chanam villam cōfugiunt: vbi plurima pars eorum fame cōſumitur. ¶ Poſt hunc imperat inferiori ſirię arethas receptus in principatu a damaſcenis propter ptolomei iuuenis odium. Qui cum militiam congregaſſet contra iudeam & circa Idida vicum prelio viciſſet alexandrum: cum pactis a iudea diſceſſit. ¶ Alexander autē iterum cum inuaſiſſet diam ciuitatem: contra eſſamon perduxit exercitum vbi plurimę vel mirandę res zenonis fuerant quam tribus aggeribus circundans pugnando inuaſit. Exinde contra gaulam & ſeleuciā pgit. Et has cū cepiſſet. ſubegit etiam vallā (quę anthiochi dicitur) caſtellum quoq; gamala. ¶ Sed cū multi demetrium ducem illorum locorum accuſarent: nimis eum indignatus damnis affecit & tertiū complens annum ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt. Quem iudei grate omnino propter fœlicitatem eius accipiūt. ¶ Per idem tempus iam ſyrorum & idumeorū & phenicum ciuitates iudei poſſidebant. Iuxta mare quidem ſtationis turrem Appolloniam Ioppen Iamniam Azotum Gazan Antidonem Raphya Rynochoro. In mediterraneis vero per idumeā ſamariam carmelū montem & thabirium montem Scitopolim Gadaram Gaulanitiden Seleutiam Gabala Moabitidem Sebon Mida balē Baoreneemaga & onzora cilicū. Aulonē Pellantē hanc etiam deſtruxerūt cum nō permiſiſſent habitātes in ea patrios iudeoꝝ mores ſuſcipere alias quoq; ciuitates euerterūt. ¶ Poſt hęc rex alexāder, crapulę multum indulgens in inualitudinē incidit & tribus annis quartano typo laborās nec ſic tamē ab expeditione quieuit donec in laboribus expiraret. Mortuus eſt autem in monte garaſenoꝝ rabaga caſtellum trans iordanem obſidens. ¶ Quem vidiſſet regina propinquantem leto nullamq; ſalutis ſpem habentem. deplorans futuram deſolationem ſuam & filiorum ait. Cur me ita relinquis cum filijs alterius auxilijs egentem dum ſic ſcias aduerſariū tibi gentem exiſtere. Tunc ille perſuaſit. ei mādata ſua cuſtodire quatenus certū cum filijs tutaretur regnū & vt mortē eius militibus celaret vſqquo caſtellum caperet deinceps vt ad hieroſolimā victrix & ſplēdidiſſima rediret & phariſeis poteſtatē daret quid vellent agere eoſq; honore p̄ferret quatenus laudantes eam illi propter honorē ſibi illatum fidam ei gentem cōſtituant. Nam poſſe hos multum apud iudeos dicebat & ledere ſi quē abhominarentur & prodeſſe cui fideles exiſterent cum nimium a populo crederetur quicquid vellēt de aliquo ſeuiſſimum referre ſeq; mulctatum aiebat quod phariſeos aliquam contriſtaſſet. ¶ Tu igit inquit cum ad hieroſolimam peruenerīs conuocatis militibus eis meum corpus oſtende. & permitte eis qualiter velint vti meo cadauere. ſiue contumelioſe velint & inſepultū relinquere q̄ a me iniqua ppeſſi ſunt ſeu aliquid in corpus meum deſeuire concede: neq; ſine illorum conſilio velis aliquid in tuo regno diſcernere. Quod ſi hoc ad eos dixeris ego quidē clariore dignior ab eis funere q̄ a te habebor cū ira poſt mortē in aliquo non ſeruetur: tu vero firmum tibi conficies principatū. Hęc cū ſuę perſuaſiſſet vxori: deceſſit imperij ſui viceſimo ſeptimo anno: ętatis vero quadrageſimo nono.

¶ Alexādra mariti mandata perficiens cadauer mariti regniq; gubernationē phariſeorum commēdans iram eorū extinxit & amicos ſibi parauit. Quę a populo dilecta hircanum ſacerdotē fecit principem & phariſeis principatum regni committens eis multitudinem obedire pręcepit. Nomen vero regnum tantum retinuit Phariſeis autem rempublicam perturbantibus Alexandri conſiliarios occidi procurātibus conquerunt potentiſſimi de eorum regimine Ariſtobolum quoq; cum exercitu contra ptolomeum deſtinauit qui nichil dignum agentes reuertūtur ad hieroſolimam. hęc tygrani contra iudeā venienti cum donis legatos miſit. Ipſa autem infirmante Ariſtobolus regnum inuaſit quod reginę nunciatur. Et moritur Alexandra anno regni ſui nono & ętatis ſeptuageſimo tertio multipliciter quę ſexus de fœlicitate nunq̄ ſuccubuit callida circa regni detentionem & inimicis ſui generis poteſtatem tribuens & miſeriis regnum poſt mortem propter indiſpoſitionem compleuit gentem tamen in pace cuſtodiuit.

Capitulum viceſimum.

ALexandra tamen cum caſtellum cepiſſet ſecundum mariti mandata phariſeos alloquitur: & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat & in iram quidem eorum quam in alexandrū habebant extinxit: fideles vero eos & amicos ſibi parauit. Qui ſecūdo populum ad concionem conuocantes: res geſtas alexandri explanauerunt regem

Philippus ppē ingratitudinē a damaſco depellitur.

Anthiochi exercitus contra iudeam.

Occiſo anthiocho militesfugiunt ex eoꝝ maxima pars fame cōſumit.

Arethas rex ſyrię inferioris cōtra iudeam. &c.

Alexāder cōtra diam ciuitatem

Poſſeſſio iudeorū tpe alexādri.

Alexāder crapulę nimis īdulgēs infirmat. moritꝰ tñ in bello.

Regina ad Alexandrū moriētē

Phariſeos alexāder p̄cipit honorare &c.

Pręcipit alexander cadauer ſuū militibus oſtēdi & ad eoꝝ volūtatē dari &c.

Alexādra mariti mādata pficiens phariſeorū

riti & regni gubernationē commēdans irā extinxit & amicos parauit.

Alexādro mortuo duobusq; filijs relictis hircano. ſ.& Aristobolo.

Alexādra a populo dilecta rexit impiū & hircanū principem ſacerdotū fecit phariſeis tñ oīa cōmittēs multitudinē eis obedire p̄cepit.

Cōq̄runt potentiſſimi de regimine phariſeorum.

ſe dicentes iuſtum & magnum perdidiſſe: & tantum populo luctum & meſticiam laudibus regis intulerūt vt exequias ei meliores quam ceteris regibus exhiberēt. ¶ Alexāder autem liberos relinquēs hyrcanum & ariſtobolum vxori alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter hyrcanus rerum gubernationē ignorans/vitā ocioſam eligerat.nouiſſimus vero ariſtobolus efficax & audax erat Igitur a populo mulier diligebatur: eo q̄ videbatur contriſtari de quibus maritus eius peccaſſet. Quę principē quidem ſacerdotū hyrcanū ꝓpter ętatem magis autē propter innocentiam ordinauit phariſeis tñ omnia facere ꝓmittens quibus obedire multitudinē p̄cepit. Et ſi quid legū hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet quod phariſei ſcām patriam traditionem introduxerant:hoc iterum reſtituit.Nomen ergo regium ipſa tantū ferebat:omnem vero poteſtatē phariſei poſſidebant.Nam & tranſfugas educebant:& ligatos ſoluebant: & nichil a dominis penitus differebant. Verūetiam prouidentiā ſui regina faciebat.dum multos cōductos milites contineret.ſuaſq; vires duplas oſtenderet vt iam in circuitu reges terreret:& caperet obſides ab eis trāſmiſſos. ¶ Pacem vero omnis habebat ꝓuincia p̄ter phariſeos.Nam hi rempublicā conturbabant reginam flectere molientes quatenus occideret cōſiliarios alexandri:qui eum hortati eſſent octingentos interficeret. ¶ Ex quibus vnum ipſi occiderunt diogenem: & poſt ipſum alios multos.Vſq;quo potentiſſimi eorum in aulam intrarent cum ariſtobolo.cui videbantur moleſta facta phariſeorū.Apparebat q̄ vellēt(occaſione accepta) matrem a regno deponere. Qui cum ingreſſi fuiſſent;ammonebant eam quanta feciſſent per quę firmam fidē ſuo dño conſeruaſſent:pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent.& petebant ne omnino ſpem eorum euerteret. Nam cur fugeret aduerſariorum pericula. ſi deum ab inimicis tanq̄ pecora tolerarent.Dicebāt etiam ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu. propter dñorum fidem ſe patiē ter ea quę contigerunt perferre. Si vero in hiſdem phariſei permanſerint petebant dari licētiam recedendi. Nam propter viſionem eius nullatenus pati ſaluti ſuę prouidere ſed libenter in aula eius mori.ne perſidos eius poſt diſceſſum putaret. Opprobrium vero reginę eſſe ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarij traderentur.Nam gaudiū arethę arabo erit tot & tales viros a te alienare quorū prius fuerat terribile nomen auditū. Si vero phariſeos p̄ponere iudicas vnumquemq; noſtrum in caſtellis diſpone:& ſi ita aduerſarios vis erigere ſine nos in humilitate conſiſtere.Multa talia cum ei dicerēt: & ad miſericordiam mortuorum & periclitantium vmbras alexandri inuocarent: omnes qui aſſiſtebant lachrimis cōpleti ſunt.ſed amplius ariſtobolus:qui dum ſuam oſtenderet voluntatem multa cōtra matrem locutus eſt. Siquidem ipſi ſuę calamitatis cauſa fuerunt: dum ambitioſe furenti meliori p̄ter conſtituta regni cōmitterent moderamina. Quę dum nichil ſciret quid ageret.ad poſtulationem corū cuſtodiam caſtellorum illis p̄buit p̄ter hyracaniam & alexandriam & macherunta;vbi vero p̄cioſiſſimę res eius repoſitę videbantur. ¶ Non multopoſt tamen filium ſuum ariſtobolum cum exercitu deſtinauit ad damaſcū contra ptolomeum:qui mineus dicebatur.Qui nichil ſtudio dignum agentes: ad hieroſolymam reuertūtur. ¶ Eodem tempore nunciatur tygranis cum trecentis milibus armatorum contra iudeam venturus. Quod nimis reginam & gentem perterruit; vt dona multa & nobiliſſima per legatos ei deſtinaret. Quem obſidentem ptholomaidam inueniunt. Nam regina ſelene quę & cleopatra ſyrię regnans ſuaſit habitatoribus ptholomaidis vt tygranem excluderent. Qui cum peterent eum pro ſua regina proq; ſua gente:laudauit eam tygranis q̄ ex longinquo legationem ei cum donis ttanſmiſiſſet.ſpem etiam bonam eis promiſit.Capta vero ptholomaide tygrani nūciatur q̄ mitridatem dum ſequeretur lucullus.illum quidem fugientem ad hiberos minime potuiſſet comprehēdere:armeniam vero depopulaturus cognouiſſet.Quę cum obſediſſet tygranis: donum reuertitur. ¶ Interiecto vero tempore alexandra regina cum in valitudinem ſeuiſſimam incidiſſet. placuit ariſtobolo rempublicā inuadere & per noctē cum vno famulo egreſſus ad caſtella perrexit vbi paterni amici ſui degebant.Nam olim de actibus matris ſuę cōquerebatur.Tunc vero magis veritus eſt ne matre defuncta & phariſeis regnum tenentibus omne genus ſuum deperiret. Prę uidebat enim futura q̄ non poſſet principatui ſuccedere: dum frater ei maior extaret. Conſcia vero facti vxor eius fuerat quam illic cum ſua generatione dimiſit. ¶ Cumq; primum peruenīſſet in gabatha vbi potentiſſimus galeſtis eius amicus erat ab eo etiam ſuſcipitur. Fit poſt diem regina (cum ariſtoboli fugam vidiſſet.diuq; putaſſet diſceſſionem eius non pro rebellione fieri)venerunt qui nuncia rent iam tenuiſſe illum primum caſtellum & ſecundum & reliqua omnia.Nam vno compręhenſo:ſimul ad illius voluntatem omnia feſtinabant. Tunc cuncta gens iudeorum cum regina in maximis cepit eſſe terroribus.Nam ſciebant non longe abeſſe ariſtobolum:quatenus ſibi principatum defenderet. Timebant etiam ne vltionem exigeret de illatis ſibimet iniurijs. Placuit igitur vxorem eius cum genere in ſuperiori cuſtodia templi conſtitui. Ariſtobolum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu:& intra quindecim pene dies loca viginti & duo occupaſſe vnde

Alexandra Ariſtobolū cū exercitu deſtinat ad damaſcū cōtra ptolomeū

Tygrani venienti cōtra iudeam miſit regina cū donis legatos.

Infirma Alexādra Ariſtobolus regnū inuaſit.

Nunciat reginę q̄ Ariſtobolus vult vſurpare regnum.

etiam militiam cõgregaret a libano vel trachonitide vel monarchijs: tunc seniores iudeorum & hy
A canus ad regiam intrantes petebant vt sententiam de rebus ferret instãtibus. Nam aristobolus iam
pene obsidebat: tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabãt (q̃uis egritudine laboraret) sine ea
aliquid consilium capere. imminere vero sibi non longe post periculum clamitabant. Cumq; illa pr̃
cepisset eis agere quę estimarent ꝓdesse multas quoq; causas eis vtiles adesse demõstrabat id est gẽ
tem validam exercitum potentissimũ pecuniarum copiam sibiq; iam deficiente corpore vanum esse
pro talibus laborem impẽdere. ¶Hęc cum dixisset non multo post decessit anno sui regni nono ęta
tis vero septuagesimo tertio: mulier quę debilitate sui sexus nunq̃ succubuit callida regni detentio,
nem quod ex ipsis operibus euidẽter ostensum est & quę pręponeret futuris pręsentia & omnia post
poneret potentię principali & cum nec bonum aut iustum attenderet ad summam calamitatem ne,
gocia domus suę ita perduxit. vt post multa pericula & labores potestatem quam possedit non mul
to tempore tacta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit tradidit potestatem &
principatum potentium amicorum gubernatione priuauit: & miserijs regnum post mortẽ suam com
pletit propter malam dispositionem. ¶Sed q̃is ita regnasset gentem tamẽ in pace custodiuit. Ale,
xandra ergo finem inuenit huiusmodi.

Mortua alexandra regni sui anno nono & ętatis septuagesimotertio que sexus debilitate nũq̃ succubuit. Inimicis gñis sui tradidit principatũ &c. & miserijs regnũ cõpleuit in pace tñ gẽtẽ custodiuit.

¶Explicit liber tertiusdecimus.

¶Incipit liber quartusdecimus qui continet tempus annorũ .xxx.

¶Bellum Aristoboli contra hyrcanũ fratrem & hircani militibus ad fratrem transeuntibus pacis cõ
ditio. Antipater autem diues Idumeus quem tamẽ Nicholaus damascenus dicit iudeum genere no
bilissimũ fuisse ex illis qui ad iudeam a babilone sunt reuersi: hircani amicus fuit qui ab Alexãdro to
tius Idumeę dux constitutus cum Arabis/Gazeis & Aschalonitis amicitias faciens iudeos contra ari
B stobolum incitat & hircanũ natura bonum ab Aristobolo fratre arrogante & facinoroso facit recede
re. Et hircanus ad Aretham arabum regem veniens (Antipatro stimulante) cui ciuitates quas pater
Alexander ab arabis ceperat reddere promittit eius auxilio fratrem tempore azimorũ obsedit. Iudei
quoq; oniam deo amabilem qui oratione plurima a deo in siccitate impetrauerat contra Aristobo,
lum orare volunt compellere. Et ipsum neutraliter orãtem interfecerũt. cuius mortem vltus est deus
vehementem ꝓcellam in fructus prouincię mitteris eos consumpsit vnde maxima tritici caristia.

Capitulum primum.

Cõtinuatio ad p̃cedentia.

Bellũ Aristoboli cõtra hircanũ fratrem & hyrcani militibus ad fratrẽ trãsientibus inter eos pacis cõditio.

Antipr̃ diues Idumeus hircani amicus. quẽ tñ Nico. damas. dicit iudeũ genere nobilissimũ.

Antipr̃ antipas dictus dux ab alexãd.

Idumeę cõstitutus amicitias cũ arabis & gareis &c. faciẽs cõtra aristobolũ iudeos incitat & hyrcanũ facit a fratre recedere.

Alexandrę reginę morte in superiori volumine demonstrata/sequẽtia referamus. nichil aliud festinantes nisi minime quicq̃ de gestis rebus memorię pręuidendo pręterire. Nam qui cõscribunt hystorias & res veteres indicãt: oportet eos ꝓpter antiquitatẽ narrationi decus imponere vel explanationi rerũ studere propter legentes: quatenus cũ aliqua gratia vel delectatione experientiã rerum possint cõcipere. Super oñia vero certius cõscriptiones debent & veritatẽ dicere: vt rerum ignari possint credere lectioni. ¶Centesima octogesima olimpiade. quinto hortensio & quinto metello crętico cõsulibus bellum contra hyrcanũ aristobolus pręparauit. pugnaq; facta hiericonte multi milites hyrcani ad fratrẽ eius transierũt. Quo facto hyrcanus ad arcẽ vbi aristoboli vxor & filij a matre eius recluſi erant cõfugit. Cui de recõciliatione aristobolus verba faciens inimicitias deposuit vt ipse quidẽ regnum teneret: frater autẽ priuatus viueret in sua possessione cõtentus. Cũq; hęc dispositissent in tẽplo & iusiurandũ & dextras dedissent omni populo videnti discesse ille quidẽ in aulam regiam: hyrcanus vero vt priuatus in aristoboli domũ. ¶Amicus igit̃ quidã hyrcani genere Idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & vir efficax: aristobolo suspectus habebat̃ propter hyrcanũ. ¶Nicholaus tñ damascenus ait hunc iudeũ genere nobilissimũ fuisse ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt. ¶Hęc autẽ refert ad gratiam herodis filij eius (quẽ regem iudeoꝝ contigit postea fieri) de quo apto tempore dicemus. ¶Hic ergo antipater (qui ptius antipas dicebatur & eodem patris nomine appellabat̃) cũ eum alexander rex & vxor eius ducem totius Idumeę ordinassem: amicitias iniisse cum finitimis arabis & gazeis & ascalonitis perhibetur: multis & maximis donis illos sibi coniungens. Et cum aristoboli potentiam iunior antipater formidaret timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latenter excitat contra eum iudeorum validissimos viros: iniustum esse dicens negligere: dum viderent Aristobolum iniquę principatũ habere fratremq; eius priorem eiectum cui magis propter ętatem imperium debebatur. Et cum hęc ad hyrcanum verba faceret frequenter. & diceret periclitari vitam suam nisi prouideret fecit eum discedere. Nam indicabat aristoboli amicos nullum tẽpus pretermittere in quo nõ persuaderẽt eum interfici. quatenus firmũ sibi gereret principatum. ¶His hyrcanus verbis minime credebat dum natura bonus esset & accusationẽ facile non admitteret. Faciebat autem eum innocentia & mentis remissio vt

debilis & inualidus putaretur.cum contrarię nature aristobolus esset. Nam facinorosus & arrogans erat. ¶ Sed cum antipatervidisset hyrcanum non attendere verba sua nullatenus parcebat accusatio E
nes factas de aristobolo singulis diebus illi inserere tanq̃ eum interficere festinaret. Quem vix impu
lit ad aretham regem arabum confugere. Nam ꝓmittebat ei auxiliatorem quoq; futurum. ¶ Igitur
cum hęc audisset hyrcanus arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeę arabiam discedere:prętulit
antipatrum ad arabiam regem fidem ab eo accepturum:q; refugientem ad se non traderet inimicis.
Hyrcanus ad a retha̅ regem sti mulate antipre venit & Aristo bolu̅ debellat. Cumq; accepisset fidem antipater:ad hyrcanum hierosolimam remeauit. ¶ Cum paucis ergo nocte de ciuitate egreditur. Cumq; multam fecissent viam ad petram ciuitatẽ peruenunt vbi palaciu̅ are
thę erat. Antipater autẽ dum multu̅ amicus regis esset & rogaret eum vt hyrcanu̅ ad iudeam dedu
ceret. & hoc singulis diebus sine vlla intermissione faceret sed etiam dona promitteret:flectit ascisit.
Necnon.& hyrcanus pollicitus est si restitueret patrię regnumq; reciperet omnẽ terram & decem ci
uitates quas pater suus alexander ab arabis ceperat reddere. ¶ Fuerunt autem madaba Lybias Na
balota Arabata Galatona Iazoara Monslingon Edissa Rabdalusa Oribo. ¶ Cum has promissiones
audisset:contra aristobolum exercitum quinquaginta milia equitum & peditum produxit.Sed cum
in prelio vicisset & multi post victoria̅ ad hyrcanu̅ refugissẽt:desolatus aristobolus ad hierosolimã re
cessit. ¶ Arabum autẽ rex omnẽ agens exercitum & applicans ad templum aristobolu̅ obsidebat &
abiecto populo iudeorum hyrcano:& pariter obsidente soli sacerdotes cum aristobolo permansere.
Aristobolus ob sessus a rege A rabu̅ & hircano Onias iusto ora̅ te deus pluit&c. Igitur arethas cum exercitu arabum vel iudeorum circũdans fortiter obsidioni imminebat. Quę cũ
fierent tempore celebrationis azimoru̅ (quę pascha dicitur) probatissimi iudeorum prouincia̅ relin- E
quentes in egyptum recesserunt. ¶ Onias vero quidam vir iustus deoq; amabilis qui dum non plue
ret orauit deum quatenus solueret siccitatem & audiens deus pluit:dum tunc eum celatum haberẽt
propter seditionem abstraxerũt.& in exercitum iudeorum ꝓduxerunt petẽtes vt similiter oraret cõ
tra aristoboli milites vt solu̅erentur sicut soluta est pluuia. ¶ Cumq; diu resisteret recusans:a multitu
dine compulsus in medio stetit ita orando dicens.Deus omnium rex quoniam hi qui mecum consi
stunt tuus existit populus & qui obsidentur tui sacerdotes sunt:peto vt neq; istos exaudias contra il
los petentes.neq; illos contra hos orantes.Cum hęc oraret maliuoli iudei adorti interfecerunt eum
Onias iusto orã te deus pluit&c. Oro onię quem neutral orãtem occiderũt mali uoli iudei cuius mortẽ deus vl tus est. Deus autem statim ab eis vltionem crudelitatis exegit. Nam pœnam exegit ꝓ morte onię.Hoc mo
do obsessis sacerdotibus & aristobolo celebratio paschę prouenit:in qua solemus multas deo immo
lationes offerre.Cumq; indigerent victimis aristoboli socij & petissent iudeos vt pro victimis quan
tas vellent pecunias acciperent:tunc illi mille dragmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; libẽ
ter aristobolus & sacerdotes promisissent.per muros pecunias deposuerunt.Quas illi cum cepissent
nequaq̃ victimas reddiderunt sed maliuolẽtia tacti fidei transgressores & impij coram deo prõ frau
Caristia tritici i iudea ꝓ vltione mortis onię. datione hostiarũ extiterunt.Sacerdotes autẽ orauerũt ad deum quatenus impune hoc illis nõ cede
ret.Qui nõ remoratus pœnam procellam vehemẽtem acerrimamq; in fructus totius ꝓuincię mittẽs
cõsumpsit eos ita vt modius tritici dragmis vndecim emeretur.

¶ Pompeius Scaurum ab armenia ad siriam destinauit ad quem hircani similiter & Aristo
boli venientes legati pro auxilio quadraginta talenta ꝓmittebant magisq; aristoboli recipiens ꝓmis
sa soluit obsidionem:quo discedente Aristobolus cõtra Aretham & hyrcanum parans exercitu̅ vin
cit antipri fratre occiso.Sed pompeio ad Siria̅ veniẽte Aristobolus ad eum legatos mittit. Et antipa
ter pro hyrcano legatus veniens Scaru̅ & Gabiniu̅ pro acceptis pecuniis accusat.Pompeius autem
iudeoru̅ audiens discordias & vtriusq; partis rones Aristobolu̅ de violentia criminatus est eos tñ le
uiter allocutus dimisit sed postea contra Aristobolum mandata non curantẽ bellum duxit quo tem- F
pore Mitridates veneno a filio cõfecto in pontho moritur. Capitulũ secundum.

Põpeius Scaurũ ab armenia ad Siria̅ destina uit cui aristobo li & hyrcani le gati q̃draginta talẽta ꝓ auxilio ꝓmittebant ma gis tñ aristoboli recepit ꝓmissa.

Nterea scaurum pompeius dum in armenia adhuc tygranem ipse debellabat ad syri
am destinauit.Qui dum ad damascum venisset & a lolio & metello nuper captam i
uenisset in iudeam perrexit.Vbi dum venisset ad eum legati aristoboli vel hyrcani in
gredi̅tur:petentes auxilia.Sed dum aristobolus promitteret quadraginta dare talẽ
ta:& nichilominus hęc etiam eadem hyrcanus offeret: scaurus magis aristoboli pro
missa suscepit. Nam & diues & magnanimus aristobolus erat.& omnino paruum ei
erat quod dari postulabat.Alter vero pauper & tenax:& de maioribus persidam promissionẽ prętẽ
debat.Nam & simile non erat qđ petebant: id est virtute ciuitatẽ munitissimam capere & transfugas
cum multitudine nabatheoru̅ depellere. ¶ Prędictis ergo causis flexus scaurus cũ pecunias accepis
set soluit obsidionẽ pręcipiens aretham recedere:ne romanis hostis appareret.Igitur scaurus iterum
discessit.aristobolus autem cũ multis viribus cõtra aretham & hyrcanum parauit exercitum.Quibus
cõfligens circa locũ qui capiron dicit vicit eos sex milia hostium ꝓsternens:inter quos etiã cephalon

alias eclaphon frater antipatri cecidit. ¶Sed nõ multo poſt cum pompeius in damaſcũ peruenisſet Põpeio i damaſcũ veniẽte ariſtobolus legatos cũ aurea vite ad eũ miſit ſtrabõ capadox
A & inferiorem ſyriam percurriſſet:venerũt legati ab ęgypto vel ab omni iudea:per quos miſerat lei dominum maximũ ariſtobolus vitem auream quingentorũ talentorum.Cuius mentionem fecit etiam ſtra
[redacted] referens. Venerũt vero legati ex ęgypto cum corona aurea quatuor milia ſolidorũ
[redacted] vel ortus aureus alias torques aurea quem nominabat tripynon alias terpuon id eſt
[redacted]le. Hoc vero donum nos quoq; vidimus in templo romę capitolini iouis ſacratum fuiſſe ti
[redacted]bens ariſtoboli filij alexandri regis iudeorum:quod eſtimatũ eſt quingentis talentis. Igitur
[redacted]us iudeorum potentiſſimus: dicitur hoc donum miſiſſe. ¶Interiecto vero tempore rurſus
[redacted] eum venerunt id eſt antipater pro hyrcano nichomedis pro ariſtobolo: qui etiam accuſa- Antipr legatus pro hyreano ad põpeiũ veniens ſcaurũ & cabiniũ accuſat
[redacted]inium alias cabinium & ſcaurum q; pecunias accepiſſent: ille talenta trecenta alter quadrin
[redacted] ¶Cumq; iuſſiſſet pompeius certantes ad damaſcum venire inſtante tempore veris congre-
[redacted]mpeius appamenũ exercitum de locis hyemalibus ad damaſcũ properauit. Qui trãſitu ſuo
[redacted]amenam arcem euertit quam anthiochus munierat cizicenus dum ptolomei minei prouin
[redacted]derauit viri maliuoli vt pene dionisio tripolitano deteriores: qui ſecuri fuerat percuſſus. Et
[redacted] morte dignum inueniſſet(acceptis ab eo mille talentis ex quibus ſtipendium militibus ſu
is donauit)abſoluit eum:necnõ & lyſiadem oppidum cepit.vbi tyrãnus ſylias iudeus erat.Cumq; ci Põpeius dama ſcũ veniẽs appamenã arcem euertit.&c.
uitates elyopolim & calcidem tranſiſſet in medio poſitum montem aſcendit & ad inferiorem ſyriam
damaſcũq; peruenit: vbi & comperiſt quod iudei cum ſuis principibus hyrcano & ariſtobolo habe- Põpeius iudeorũ audit diſcordias & vtriuſq; partis rõnes.
rent diſcordiã totamq; audiuit gentem contra vtroſq; dicentẽ non debere ſub regali ditione eſſe ſed
patrio ritu ſacerdotibus obedire:quos deus venerari pręcepit. Hi namq; dum nepotes exiſterent.ſa
cerdotibus non cõtenti eo honore ad alium magiſtratum cupiebant gentem tranſducere:& ſeruitu
B tis vinculis obligare. ¶Hyrcanus autem accuſabat q; fratre maior eſſet. & ab ariſtobolo paruam par- Rõnes hyrcani
tem quincię datam teneret aliam vero ariſtobolum violentiam cepiſſe confirmans necnon etiam in
curſiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur neq; gẽtem iudeorum a ſe ni
ſi per illius violentiam deſcendiſſe. Cui etiam hęc alleganti teſtimonium plus mille optimates iudei
prębebant.antipatro ſuadente. ¶Ariſtobolus autem a principatu dicebat eum cediſſe propter ſu- Rationes ariſtoboli.
am naturalem & inefficacem ſegniciem.pro qua contemptibilis videbatur. Se quoq; aiebat non tã-
tum pro regni ambitione ſumpſiſſe principatum quantum metu ne forte ad alios migraretur:appel-
lari ſe regem patris ſui nũcupatione.Et teſtes cõuocabat iuuenes promptiſſimos quorum cultus pur
purę.vel comę necnon phálerę,aliuſq; ornatus ſic ſtupebat:vt nõ ad iudicium intrare ſed ad põpam
procedere putarentur. ¶Pompeius tamen cum hęc audiſſet ariſtobolum de violentia culpans:di- Põpeius ariſtobolũ de violẽtia culpãs eos tñ leuiter allocutus dimiſit.
miſit eos leuiter allocutus. Nam dixerat ad quinciam eorum ſeſe venturum quo certius ſingula poſ
ſit agnoſcere:cum nabatheorũ primum prouinciam prouideret.& interim eos pacem habere pręce-
pit:ariſtobolo autem blandiebat ne prouinciam faceret rebellare.adituſue cõcluderet. qd & euenit.
¶Ariſtobolus autem a pompeio regreſſus nec aliquid eorum (quę ille monuerat)curans in delon ci
uitatem venit exinde iudeam perrexit.Quapropter iratus pompeius expeditionẽ(quam contra na- Põpeius cõtra Ariſtobolũ mãdata nõ curãtẽ bellũ duxit.
batheos parauerat in damaſco & a ſyria) legatoſq; romanorũ contra ariſtobolum produxit. Cumq;
C peltam & ſcithopolim tranſiſſet in choreas peruenit quę initium eſt iudeę mediterraneę:vñ munitiſ
ſimum oppidum videtur alexandrũ nomine.quo ariſtobolus cõfugerat.Tunc pompeius ad eum dę
ſtinans,iuſſit deſcendere. Multiſq; ſuadentibus romanis non rebellare deſcendit.Cumq; diſputaſſet
contra fratrem ſuum de principatu rurſus in oppidum pompeio cõcedente diſceſſit ex hoc bis ac ter
tio fecit ſperans regnum obtinere ad omnia(que pompeius pręceperat)obedire ſimulans donec re-
diret ad munimina ſua timẽs ne regno ſpoliaretur & hyrcano principatus traderetur.Pompeius au-
tem cum iuſſiſſet ei vt caſtella traderet.& cuſtodibus propria manu ſcriberet quatenus eum ſuſcipe-
rent obediuit hęc ſcribere.Diſcedens autem ad hieroſolimam bellum parauit.Interiecto vero tẽpore Mitridates veneno morit a filio cõfecto.
pompeio contra eum exercitũ ducente.quidam ex ponto veniens nunciauit mitridatem hauſto ve
neno defunctum:quod illi filius ſuus pharnaces confecerat.Cumq; in hierico caſtra poſuiſſet vbi ma
xime opobalſamum naſcitur:vnguentum optimum cuius cum flos acuto lapide inciſus fuerit diſtil-
lat:mane hieroſolymis aſcendit.

¶Ariſtobolo(quas promiſerat p pace negante pecunias)pompeius ipſum ligatum ponit in carcerem & ciuitatem obſidet tuncq; hieroſolimis de pompeio recipiendo aut eiiciẽdo maxima fuit ſeditio.Qui tñ piſonem templi & palaciſcuſtodem fecit ipſo templum atq; ciuitatem obſidente eius milites templum ingredientes omnes peremerũt iudeos magis mori eligentes q̃ imperfecta relinque re ſacrificia maxime q; tunc fuit iudeorum cedes.Sed & pompeius templi pecunias & ſi plurimę eſſent pompeius nullatenus pmiſſus tangere. Hircanoq; dedit ſacerdotij principatum iudei.Itaq; ro-

mini facti sunt subditi. Regnumq; (quod sacerdotibus dabatur) factum est populare. Et horum malorum causa hyrcani & aristoboli dissentio fuit Aristobolus quoq; victus romā cum liberis ducitur D Alexandro filiorum nouissimo euadente

Capitulum.iij.

Aristobolus pō peio pecunias ꝓmittit ꝓ pace quas postea dare negat. quare iratus pōpeius aristobolū ligatū ponit in carcerē & ciuitatē obsidet.

Seditio tūc hierosolimis de recipiēdo pōpeio aut expellēdo.

Pōpeius pisonē tēpli custodē deligauit & palacij

Pōpeius tēplū & ciuitatē obsidet.

Lex iudeoꝝ hostibus resistere bellātibus ꝓmittit i sabbato sed non alia facientibus.

Capta cītate pōpeij milites templū īgressi oēs p emerūt iudeos magis mori eligentes q̄ sacrificia relinquere imperfecta.

Strabon nicho. & tytus liuius pompei gestoꝝ scriptores.

Vnc aristobolus penitens ad pompeium descendit pecunias offerens & in hierosolimis eū suscepit:rogabatq; bello desinere:& quęvellet cū patre disponere. Pōpeius autem veniā ei petenti prestitit:& mittit gabinium cum militibus ciuitatē cum pecuniis obtinere. Sed cū nichil horum penitus egissent gabinius rediit: negatisq; pecuniis de ciuitate exclusus est. Nam Aristoboli milites: pactis minime consenserunt. ¶ Quapropter pompeius iratus aristobolū reclusit in carcerem & ad ciuitatē venit vndiq; munitissimā pręter septentrionalē partem. Circuit enim eam vallis altissima intus templū cōcludens.lapideo muro fortissime constructum. ¶ Seditio tamen hominū intus de pręsentibus rebus erat:quibusdā dicentibus pompeio tradi ciuitatem. Aristoboli vero socij excludere eum & repugnare psuadebant & illum haberi vinctum. Qui cum in templum refugerent pōtem ab eo in ciuitatem transpositū ad obsidionem parabant:alij autem exercitū pompeij susceperūt & aulam ei tradiderūt. Pompeius autem pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire. & domum vel templum obseruare. Qui prius quidē verba pacifica in templo concluſus offerebat. Sed hi dum nō obedissent:loca iuxta templum posita muris circundedit:ad omnia hyrcano ministrante. Pompeius autem mane circa templum a parte aquilonis vnde eos expugnare potuissent: milites collocauit. Fuerūt namq; & per illam partem turres altissimę & fossę altissimę: que vallo circūdabātur. Ponte namq; de E ciso:munitior extiterat. In qua valle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus romanis imponeret & videret satis fossam coequatam machinamenta vel instrumenta bellica tyro deportata superimposuit: per quę etiam templum deposuit. Sed si nobis non fuisset patrius mos septimo die vacare:nullatenus aggerem cōstruere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidentibus:resistere lex concedit. Si quid vero aliud aduersarij velint facere.nulla datur nobis licentia prohibere. Quapropter non certantibus iudeis nec manus armantibus turres erigere vel machinamēta romanis licuit fabricare:quibus postero die vtebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas legis custodia cognosci:q; nichil ob timorem obsidionis ad immolādum impediti fuissent. Sed secūdo die mane & circa nonam super aram immolabant: & neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nam cū capta fuisset ciuitas tertio mense ieiuniorum. cētesima septuagesima nona olimpiadę.gaio antonio & marco tullio cicerone consulibus hostes templum ingressi cunctos peremerunt. Qui sacrificijs occupati nullatenus sacra ruperunt. haud timore animę conturbati. haud dolore morientiū expulsi:sed omnia voluerunt circa ipsas aras pati. dum putarēt melius esse mori q̄ sacrificia imperfecta relinquere & hanc non esse laudem mendacem per quam nostra pietas apparet. ¶ Vera cuncta extitisse testantur qui pompeij gesta cōscripserunt inter quos & strabon & nicolaus necnon & tytus liuius romanę scriptor hystorię. At cum machinamentum primum illatum fuisset.turris maxima commota cecidit:& aperuit partem templi per quam hostes irruperunt. Quorum primus cornelius faustus Sillę filius cum suis militibus super murum ascendit post eum etiam per alteram partem furius centurio cum suis:in medio autem fabius & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede iudeorū complebant. Quidamvero a romanis alij vero semetipsis occidebant. Erant etiam qui & pręcipites sese flāmis inter domos iniscerent:minime valentes violentiam sustinere. Cumq; prostrata viginti duo milia iudeorum romanorumvero pauci defuncti fuissent:capitur etiam absalon alias abssalon patruus simul & socer aristoboli. ¶ Non parua vero in templo commissa sunt dum ea quę priori tempore inuisibilia vel inaccessibilia erant adisset pompeius & qui cū eo erant nō paucividissent quę non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerūt autem mensam auream & circa eam candelabra vel libatoria non pauca nenō & aromatū multitudinem & in thesauris sacras pecunias duo milia talenta. Quas pompeius penitus contingere noluit propter pietatem: etiam hoc dignum sua virtute fecit. Cumq; in posterum ministris templi pręcepisset illud purgare & legitima offerre deo:hyrcano principatum sacerdotij donauit quod ei vtilius apparuisset: & puinciales prohibuit aristobolo auxilium pręstare.auctoresq; belli securi percussit. Factum vero cum alijs qui propensius murum ascenderant pręmijs dignis honorauit: & hierosolimam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse constituit & omnem gentem prius nimis extensam intra fines suos astrinxit. Necnon & gadaram pauleante dirutā edificauit demetrio donans gadarenos suo liberto reliquas autem ioppen & scithopolim & pellam vel dion & samariam: insuper & marisam & azotum & iamniam & arethusam habitatoribus reddidit:quę mediterraneę fuerant pręter alias dirutas. Gazā vero maximā & ioppen & dora & stratōis

Quę cinitate capta facta sunt in templo.

Pompei modestia qui nullatenus templi pecunias passus ē tāgere & hyrcano sacerdotij dedit principatū.

Subiugati iudei romanis &c.

Gadarā ciuitas.

templum quam herodes postea condidit magnifice & cum pomibus vel templis eam ornasset cęsareã cognominauit pompeius liberas reliquit. & prouincia discessit. ¶ Horum malorum hierosolymis au ctores hyrcanus & aristobolus extiterunt:cum inuicem inter se bella gessissent.Nam & libertatem de posuimus & subiecti romanis sumus:& prouinciam quam armis possidebamus a syris ablatam hãc syris compulsi sumus denuo restituere: & insuper decem milia talenta pauco tẽpore romani nos exe gerunt:& regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur,popu lare factum est.De his competenti loco dicemus. ¶ Pompeius autem cum inferiorem syriam vsq; ad eufratem fluuium & ęgyptum scauro tradidisset & duas legiones romanas per ciciliam romam perre xit.Ducebat etiam cum sua generatione vinctum aristobolum cui duę filię vel totidem filij fuerunt. Quorũ alexander euasit:nouissimus autẽ antigonus cum patre vel sororibus romam deportatus est.

¶ Hyrcani & aristoboli fratrum dissentio malorum maximorũ iudeis fuit.&c.

Regnũ quod sacerdotibus dabatur populare factum est.&c.

Aristobolus vinctus romam ducitur cum liberis quorum Alexãder nouissimus euasit.

¶ Antipater scaurũ petram arabię ciuitatẽ obsidẽtem fame fatigatũ victualibus fouit & pacẽ cum Aretho rege fecit Alexandro vero aristoboli captiui filio iudeã inuadente & hyrcanũ debellãte Ga binius hyrcano venit in auxilium & victo alexandro dirutas ciuitates pręcepit renouari & alexãder veniens petens ciuitates Gabinio tradidit.cuius mater marito & alijs filijs romę captiuis fauebat ro manis.Quinq; curias Gabinius in iudea instituit. Aristobolus autem e roma iudeam fugiens. Alexã drium castellum renouare prohibetur.Cuius exercitus iterum a romanis victus est & multis occisis Aristobolus multis confossus vulneribus cum Antigono filio captiuus ad Gabinium ducitur & iterũ romę ligatus custoditur quo ibidem mortuo senatus filios ad matrem remisit.Gabinio autem contra parthos exercitum ducente Antipater eius militibus arma & triticum ministrauit.Tunc quoq; in iu dea maxima orta est seditio. Alexandro aristoboli filio per violentiam principatum vsurpante.Qui tamen victus est a Gabinio decem milibus suorum militum prostratis.

Antipater scaurum petram arabię ciuitatem ob sidẽtem famę fatigatum victualibus fouit & pacem cũ rege Aretha fecit.

Capitulum quartum.

Scaurus tamẽ cõtra petrã arabię cũ exercitũ produxisset propter difficultatem ciuitatis in circuitu terram deuastabat. Sed exercitu romano fame fatigato antipater obediens pręce ptis hyrcani a iudea triticum vel quęcunq; erant necessaria destinabat. Cumq; missus ab scauro legatus antipater ad aretham perrexisset per amicitias quas cum eo habere debue rat flexit eum pecunijs ne prouinciam prędaretur.Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talẽtis ex stit.& in his scaurus bellum sedauit. Siquidem non minus & ipse q̃ aretha concupiuit idẽ fieri. ¶ In terfecto vero tempore cum alender aristoboli filius iudeam inuasisset:dux exercitus gabinius de ro ma ad syriam vsq; peruenit.Qui inter alia quę miranda fecit contra alexandrum produxit exercitũ: nullatenus valente hyrcano viribus illius resistere.cum etiam erigere hierosolymorum murum festi nasset.quem pompeius deposuerat.Quod ne faceret prohibuerunt eum romani ibi constituti. Cir cuiens autem prouinciam multos iudeorum armauit: & maturius q̃ sperabatur collegit decem milia [illegible] & mille quingentos equites:etiam alexandrium castellum valde munitum & macherunta [illegible] arabię cepit.Igitur gabinius contra eum veniebat:cum iam marcum antonium cum ro manis alijsq; duces pręmisisset.Qui cum romanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & ma [illegible] adunantes sibi & antipatri societatem.alexandro obuiam venerunt:quos sequebatur [illegible] gabinius cum legione.Alexander autem prope hierosolymam accessit:vbi cum hostibus prę facto peremerunt romani tria milia iudeorum.capiunt etiam non minus tria milia. Interim gabi nius cum alexandrium peruenisset castrum.inuitabat concluso ad pacem:& de prioribus eorum de bis veniam pollicebatur eis.Vbi cum plures hostium fores vallum starent:marcus antonius fortiter [illegible] certans in congressione multos prostrauit.Gabinius vero exercitus partem cum ibi reliquisset vt [illegible] vastaret ipse reliquam iudeam circuibat:quãtasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari prę [illegible] Et reconstructę sunt samaria vel azotus. scitopolis & antidon. raphia vel dora marisa & gaba & alię non paucę.Cum omnes gabinij obedissent pręceptis.ciuitates multo tẽpore desertę suos ha bitatores acquisierunt. ¶ Quę cum per prouinciam egisset. redijt in alexandrium castellum. Vbi dũ obsidionem statueret: legationem ad eum alexander destinauit.veniam sibi de prioribus commissis postulãs:& tradere castella hyrcaniam vel macheruntam post etiam alexãdriũ pollicetur.Quę gabi nius accepta euertit. ¶ Mater vero alexãdri cũ ad eũ peruenisset nam fauebat romanis: marito eius & alijs filijs romam abductis concessit gabinius quę postulasset. Cumq; disposuisset pacem cum ea: hyrcanum ad hierosolymam reduxit.habiturũ tẽpli diligentiam. ¶ Quinq; tamen curias cõstituit:& equalibus turmis gentem diuisit.Quarum vna hierosolimis degebat alia in gadaris:tertia in amathũ te.quarta vero in hierichonte.quita in sefforis galileę:qui regia potestate liberati sub optimatum gu bernatione viuebãt. ¶ Sed cũ aristobulus a roma ad iudam confugisset:& alexandrium quod nuper dirutum fuerat renouare desideraret gabinius milites cum ducibus sisinnio & antonio& seruilio mit tit vt illud opidum reconstrui prohibierent.simul& caperent.Multi tamen iudei ad aristobolum tran

Victus alexãder Gabinius iudeę dirutas ciuitates renouari p̃cepit. Alexãder (misso legato) veniã petit & citates tradidit gabinio. &c.

Mater alexãdri (marito & alijs filijs romę captiuis) fauebat romanis.

Quinq; curias cõstituit gabinius i iudea.

fibant propter veterem eius gloriam: nouis rebus ſtudentes. Necnon & phitolaus dux hieroſolymorum: cum mille ad eum refugit. Sed multi qui ad eum venerunt inermes erant: quos decreuit in macherunta ponere. ¶ Ariſtobolus ergo eos qui armis inopes erant dimiſit: armatos autem octo milia exiſtentes cum collegiſſet perexit ad bellum. quos romam fortiter inuadentes, prelio facto vicerunt. Et licet iudei propenſius detractarent: tamen atrocitate hoſtium ad fugam conuertuntur. Quorum quinq; milia proſternuntur: reliqui vero diſperſi: vt vnuſquiſq; per fugam ſalutem acquiſiuit. Tamen plus mille ariſtobolus habens in macherōte munitiſſimum oppidum receſſit. Cumq; male perdidiſſet nichilominus ſpem ſibi bonam promittebat. Duos tamen dies oſidioni reſiſtens, multis perfoſſus vulneribus captiuus cum antigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahitur. ¶ Ariſtobolus his quidem vſus caſibus rurſus ad romanam ciuitatem tranſmittitur: quo ligatus tenebatur. Cumq; regnum & principatum ſacerdotij tribus annis & ſex menſibus geſſiſſet: vir clarus & magnanimus habebatur. Filios autem eius ſenatus matri remiſit: gabinio ſcribente hoc ei promiſſum fuiſſe pro caſtellorum proditione. Sed hi quidem in iudeam remearunt. ¶ Gabinius autem cum contra parthos exercitum duxiſſet. & eufraten fluuium tranſiſſet: placuit ei ad egiptum reuerti: quatenus ptolomeum ibi reſtitueret. Hec vero & per alios hiſtoriarum conſcriptores demonſtrata ſunt. Gabinij deinde militibus antipater miniſtrauit triticum & arma & pecunias: & iudeos propter peluſium auxiliatores ſecit: qui cuſtodes egyptiorū adituū fuerant. ¶ Cūq; ex egypto remeaſſet: & ad ſiriam peruenmiſſet: ſeditionibus & turbis eam inualeſcentē inuenit. Siquidem alexander ariſtoboli filius recipiens rurſum per violentiam principatum multos iudeorum ſubtraxerat. magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens oēs romanos quantos inuenit occidebat refugientes ad montem garizim. Gabinius hec videns antipatrum vt prudentem premittit ad illos qui rebellabant. vt eorū ſedaret amētiam quatenus ad meliorem ſenſum redirent. Qui cū perrexiſſet multos quidem caſtigauit & ad competentia reſtituit. Verumtamen alexandrum comprehendere non potuit: dum exercitum haberet triginta milia iudeorum. Qui cum gabinio confligens vincitur decem milibus ſuis prope thabirium montem proſtratis.

¶ Gabinius diſpoſita hieroſolimorum ciuitate romā rediit. Craſſo tradens ducatū qui contra parthos parans exercitū templū quod fuit ditiſſimū pecuniis depopulatus eſt quas pōpeius tāgere non eſt auſus. de diuitijs autē tēpli Strabon dat teſtimonium: & ciues cyrenę ciuitatis quatuor diuidit in partes. Et ibi iudeorum generatio conualuit & in egipto. Craſſus vero a parthis victus eſt ſed caſſius a Roma ad Syriam fugiēs eam a parthicis vindicauit incurſionibus qui phitholaū ſeditionis Ariſtoboli ſucceſſorē Antipatro cui quatuor ex chipri vxore filij erant inuitante captiuauit. Capitulum. v.

Gabinius tamen cum diſpoſuiſſet ciuitatem hieroſolymorum antipater voluntati obediēs contra nabatheos expeditionem produxit. Quos cum in pugna viciſſet: parthorum tranſfugas mitridatem & oſanem dimiſit: qui fide non ſeruata ad propria remearunt. Sed gabinius cum opera maxima vel clariſſima in expeditione feciſſet romam rediit: Craſſo tradens ducatum. ¶ De pompei & gabinij expeditione conſcribit nicholaus damaſcenus & ſtrabo capadox: nichil vnus altero amplius exponens. ¶ Craſſus autem cum contra parthos militiam produceret ad iudeam peruenit. & pecunias templi quas pompeius non tetigerat. duo milia talentorum abſtulit necnon & totum reliquum aurum vſq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam & trabem auream verſatilem: trecentas mnas pōderantē. ¶ Mna vero apud nos duę & ſemis libre exiſtimantur. ¶ Tradidit vero ei hanc trabem cuſtos pecuniarum eleazarus nomine ſacerdos non maliuolo animo nam bonus & iuſtus erat ſed dum commiſſa fuiſſet ei cuſtodia velorum templi quę mira pulchritudine vel conſtructione preciosiſſima reſplendebant in hac trabe pendentia. Et craſſum vidiſſet templi cunctum aurum velle colligere veritus ne tēpli cunctum ornatum auferret auream ei trabem pro redemptione omnium preſtitit: dum iuſiurandum ab eo accepiſſet nichil aliud a templo tollendum: ſed dolo contentum auro ab eo tradito quo multa milia pondo poſſet inuenire. Hanc vero trabem alia lignea circundabat: ideoq; latebat. Craſſus vero licet iuraſſet nichil aliud de templo tangere poſt acceptam tamen trabem tranſgreſſus omne templi aurum depoſuit. ¶ Nemo tamen miretur tantę diuitię in noſtro tēplo fuiſſent: dum has omnes per vniuerſam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis temporibus obtuliſſent. Nec magnitudo predictarum pecuniarum teſtimonio caret. nec arrogantia noſtra per tantam magnitudinem diuitias extollit: ſed multi & alij conſcriptores nobis teſtimonium ferunt. Necnon & ſtrabon capadox ita dicens. Tranſmittens autem mitridatis in choo pecunias quas ibi cleopatra regina depoſuerat. verum etiam & iudeorum octoginta talenta. Nobis itaq; pecunię publicę non ſunt niſi hęc tantum. Vnde manifeſtum eſt iudeos per aſyam conſtitutos veritos: mitridati has pecunias in choo tranſmiſiſſe. Non enim ex iudea fuerunt in choo pecunię: dū & ciuitatem & templum munitiſſimum haberent. Sed neq; alexandriam habitantes iudeos veriſi-

Exercitus ariſtoboli iterum a romanis vicitur & multis occiſis ariſtobolus multis confoſſus vulneribus cum antigono filio captiuus ad gabinium trahitur.

Senatus ariſtoboli filios matri remiſit.

Gabinio contra parthos exercitum ducente antipater eius militibus arma & triticū miniſtrauit

Seditio in iudea alexādro ariſtoboli filio principatum per violētiam vſurpāte.

Victus alexandera Gabinio.

Gabinio ſucceſſit Craſſus.

Nicolaus & ſtrabon hiſtorici.

Craſſus cōtra pthos exercitum ducēs templum pecunijs depopulauit quas pōpeius non tetigerat.

Mna quid.

Trabes aurea.

Ditiſſimum templum iudeorum nota cauſam.

Strabon hiſtoricus diuitijs tēpli dat teſtimoniū.

A mile est hoc fecisse: dum nichilo mitridatem timerent. ¶ Testis nobis est idem strabon & alio loco qui tempore quo transijt syllas in helladi pugnaturus cum mitridati. Lucullum transmisisse fertur in cyrenam ciuitatem propter nostrę gentis seditionem quę totum orbem compleuit: ita dicēs. ¶ Quatuor in ciuitate cyreneorum partes existunt ciuium & agricolarum tertia vero colonorum: & quarta iudeorum. Hęc per omnes ciuitates iam dispersa est: & nullus locus mundi facilius inuenitur. quo non hanc gentem videamus. Nem ęgyptus & cyrenea dum sub vnum regnum fuissent. omnem contemptionem horum emulatę sunt ita vt scripturis eorum vterentur: & prędertim pecunias secundum patrias leges iudeorum congregarent. In ęgypto ergo summam partem iudeorum habitasse demōstratur & alexandrię ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatur etiam princeps qui causas eorum publicaq; instrumenta debeat curare & precepta dare tanq̄ princeps perfectę reipublicę. ¶ In ęgypto tamen hęc generatio conualuit. eo q̄ initio iudei ęgyptij fuissent: & quia iuxta proximam iudeam ęgyptus iacet: nec non propter illos qui exinde ad ęgyptum peruenerunt. Ad cyrenam autem ideo transijt eo q̄ ipsa finitima ęgypto existeret. quemadmodum & iudea: & quod sub vno regno prius fuissent. Strabon quidem hęc retulit. ¶ Crassus autem (cum omnia disposuisset quēadmodum vellet) contra parthos ęgreditur. Vbi cum toto suo exercitu defecit: sicut & alibi demonstratum est. ¶ Sed cassius dum ad syriam fugisset & vindicasset eam ex incursionibus parthicis qui nimis per crassi perditionem audaciores fuerant rursus ad tyrum peruenit: & exinde iudeam ascendit. Tarichenam alias larachenam vero ciuitatem inuadēs statim prędauit. & triginta milia virorum captiuauit phitolaum etiam seditionis aristoboli successorem cepit: antipatro inuitante. ¶ Qui etiā cum apud eum multum valuisset ydumeis amicus erat de quibus & vxorem nobilissimam nomine cypron sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit. phaselum & herodem qui postea rex fuit & iosippum & feroram: filiam vero salomi. ¶ Hic autem antipater dum cum alijs potentissimis amicitias & hospitium copulasset arabo sese potius sociauit cui etiam filios suos dum bellaret commendauit. Igitur cassius cum expeditionem super eufratem duxisset prohibuit illam deuastari prouinciam sicut & ab alijs relatum est.

Strabon ciues ciuitatis cyrenę in quatuor partes diuidit.

Generatio iudeorum in ęgypto conualuit & similiter in cyrenea.

Crassus victus a parthis.

Cassius ad syriā fugiens eā ab incursiōibus pthicis vindicauit. &c

Antipater ydumeos amicus ex cipri vxore quatuor filios habuit. &c.

¶ Pompeiani aristobolum a vinculis solutum a cęsare & in iudeam cū duabus legionibus missum veneno interfecerunt. Et scipio Alexandrum Aristoboli filium securi interemit: ptolomeus quoq; ad
B Aristoboli vxorem filium philippionem mittens iubet eam Antigonum cum sororibus in Aschalon destinare. Mortuo vero pompeio Antipater cęsari contra ęgyptum pugnanti dedit auxilium. Et iudeos ęgyptios ad eius amicitias flexit hostesq; debellauit atq; mitridatem a morte liberauit. Quemq; nunciante mitridate eius victoriam Cęsar maxime amauit & eum romanum fecit ciuem hyrcano q; sacerdotij confirmauit principatum quos antigono aristoboli filius sed frustra accusante satisfacit Antipater accusationibus. Tunc quoq; hyrcano sacerdotum principe & Antipatro iudeo tutore permissum est muros ciuitatis restituere. Et senatusconsultum de iudeorum amicitijs in capitolio prolatum est. Sed & Athenienses pro amicitijs ad hyrcanum scripserunt.

Capitulum sextum.

Cęsar Aristobolū a vinculis solues mittebat ad iudeā cū duabus legiōibus quem pōpeiani venēno interfecerunt Scipio alexādrū aristoboli filium mādāte pōpeio securi occidit.

IN terjecto vero tempore cum cęsar romam teneret. post pompeij vel senatus fugam soluēs a vinculis aristobolū transmisit ad syriam duas ei tradens legiones quatenus paratam illi vt posset facere iudeā. Aristobolus potentia a cęsare donata minime potitus est. Nā pompeiani pręoccupantes veneno eū corruperūt & sepelierūt eū cęsaris socij. Quo multo tempore iacuit. vsquaq; antonius eum ad iudeā remitteret: & in regijs monumentis poni perciperet. ¶ Scipio autē mādante pompeio alexandrū aristoboli filium occidendū dum culparet eum de his quę prius contra romanos egisset: securi eum percussit. Quo in anthiochia defuncto fratres eius ptolomeus mēnei alias mithei filius qui habitabat apud calcidem prope libanum montem constitutus detinuit. Qui cum filium suum philippionem in ascalon ad aristoboli vxorem direxisset iussit eam destinare filium antigonū cum eius sororibus. E quibus alteram philippion cū dilexisset. vxorem eam habuit. Quē post-
C ea ptolomeus pater eius occidēs: matrimoniali iure eam duxit vxorem: & prouidētiam fratribus eius impendebat. ¶ Post vero mortem pompeij dum cęsar contra ęgyptum pugnaret antipater iudeorū potentissimus mandatis hyrcani obediens multum illi vtilis apparuit. Nam mitridates pergamenus dum per choricum transiret & minime potuisset per pelusium viam conficere sed in ascalone commoraretur: antipater ei tria milia iudeos armatos adduxit: necnon & arabum nobilissimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes syri propensius cęsaris partes adiuuabant. Verumetiam & ambliacus potentissimus & ptolomeus filius eius libanum montem habitantes cum omnibus ciuitatibus eādem pro cęsare mentem habebant. Mitridates autem surgens a syria cum ad pelusium peruenisset. & eum non suscepisset: ciuitatem obsidebat. Cuius maxima virtute antipater primus partem muri deiecit & reliquis viam ingredi ciuitatem parauit. Et pelusium quidem ita deuastatur. ¶ Antipatrum au-

Mortuo pōpeio Antipater cęsari contra ęgyptum pugnanti auxilium dedit. &c.

Antipatri virtus

Antipater iude-

os egyptios ad cesarisflexit amicitias & debellauit hostes & mitridatem à morte liberauit.

Causa amicitię antipatri cum cęsare.

Cęsar hircano sacerdotij pricipatumconfirmauit & antipatrũ ciuẽ fecit romanum.

Strabõ capadox

Antigonus cęsari hyrcanũ & antipatrũ accusans

patris & fratris deflebat calamitatem cui antipater satisfaciebat.

Hyrcanus sacerdotum princeps & ãtipater iudeę tutor a cęsare cõstituitur & hyrcano muros ciuitatis permissuz est restituere.

Epistolę de amicitijs iudeorum.

Scriptum athenienſium ad hyrcanum ſacerdotum pricipẽ pro amicitijs.&c.

tem & mitridatem euntes ad cęsarem cum egyptij iudei transire prouinciamvetarent(qui onię dicuntur)antipater eos flexit ad cęsaris amicitiam principis sacerdotum eis litteras ostendens. Quas cum audissent memphitiden habitantes:simili modo mitridatem ad se inuitauerunt. Ad quos cum profectus esset:& ad locum(qui dicitur deltha)peruenisset:cõfligit cum hostibus circa locum qui dicitur iudeorum expeditio. Habebat autem dextrum eorum mitridates. Ieuum autem antipater. Sed prędio commisso inclinatur cornu quo mitridates pugnabat:qui periclitatus fuisset:nisi per ripam fluuij cum suis militibus:antipatri currens deuictis iam aduersarijs mortis eum periculo liberasset. Nam victores egyptios ad fugam conuertens.& persecutus castra eorum deuastauit:mitridatemq; fugiẽtem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti: antipatri vero quadraginta. ¶ Sed cum mitridates cęsari demandasset victoriam simul & salutem quam per antipatrum meruisset. antipatrum quidem tantum dilexit: vt etiam vteretur eo omnia bellorum per pericula. Quapropter vulnerari antipatrũ quidem sęuissime contigit. ¶ Ergo bello finito cęsar cum in syriam nauigasset.hyrcano quidem principatum sacerdotij firmum indulsit antipatrum vero ciuem romanum & sine censu constituit. ¶ Dicitur tamen hyrcanus huic quoq; militię in egypto socius extitisse sicut testatur strabõ capadox:ex nomine asinij ita referens post mitridatis & hyrcani principis sacerdotum in egypto profectionem. Idẽ strabon alibi ex nomine hypsitratis rursus ita retulit: mitridatem solum exisse vocatum autem secundo:cui antipater iudeę tutor in ascalonę tria milia militum illi pręparauit:& alios potentissimos inuitauit. Sociauit etiam hyrcanum principem huic militię. Hæc quidem strabon exposuit. ¶ Sed cum venisset antigonus aristoboli filius tunc ad cęsarem& patris sui calamitatem defleuisset. qualiter propter ipsum veneno fuerit interemptus fraterq; suus securi a scipione percussus : petebat misereri se a regno depulsum. Pręterea hyrcanum & antipatrum accusabat qꝫ male gentes regerent & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset satisfaciebat de illatis sibi criminibus: rebellem Antigonum cum suis socijs differens:& narrabat quanta ipse laborasset in expeditione coram cęsare & dicebat iuste aristobolum romę tractum qꝫ semper romanis hostis extitisset: fratrem vero eius latrocinij causa penam a scipione meritam sumpsisse. ¶ Cum hęc antipater verba fecisset & cęsar hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit. Antipatro vero potestatem donauit:quam ipse eligeret tutorem eum totius iudeę constituens. Hyrcano quoq; concessit patrię muros restituere cum hanc ille gratiam ab eo petisset. Nam adhuc diruti iacebant:ex quo pompeius eos deposuerat. ¶ Vnde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. Lucius valerius lucij filius conuenientę senatu idibus decembribus in templo concordię presente lucio copinio lucij collinę filio. & cepario filio quirini. de his quę alexander iasonis & nõ minus anthiochi & alexander dorothei iudeorum legati viri optimi vel auxiliatiores locuti sunt: renouantes cum romanis gratias & amicitias pręexistens clipeum aureum pro iudicio auxiliorum deuouerunt quinquaginta milium solidorum & petierunt sibi litteras dari ad omnes liberas ciuitates:quatenus prouincię vel portus eorum nullam violętiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cum eis componere:& omnia quę supplicauerunt concedere clipeumq; suscipere. Hęc acta sunt sub hyrcano principe sacerdotum & rectore gentis anno nono mense panemo alias panepho. ¶ Hircanus autem etiam ab athenienſium populo laudatus est: cum multum ei apparuisset benignus. Nam miserũt ei scriptum huiusmodi decretum. Sub iudice vel sacerdote dyonisio filio a dępiadis mense panemo alias panephoviceſimoquinto die datum est magistratibus decretum athenienſium sub prędside athode quod eucles menandri abimusius alias laimusius scriba exposuit. Munichionis vndecimo die factum iudicium concilio in theatro suffragio tulit dorotheus princeps sacerdotum. cum quo assidens dyonisius dyonisij dixit. Quoniam quomodo hyrcanus alexandri princeps sacerdotum & rector iudeorum permanet. cum populo nostro vel singulis vicibus fidelis existens & omni circa eos vtitur industria:ibiq; venientes athenienſes vel legationis causa seu priuatim munificenter ad se suscepit & prouidit quatenus illesi redirẽt Decretum quidem de his & prius factum est. Nunc vero dyonisio dorothei sumensi suggerente. & de viri virtute populo ammonente quoniam voluntatem habet bene nobis semper quod potuerit facere:placet honorare virum aurea corona optima secundum legem:& dedicare ei imaginem auream in templo populi vel gratiarum: decernere vero coronam in theatro. cum libero patri thragedię solemnia celebratur: & in panatineis alias panatheneis & eleusineis & in gimnicis certaminibus. Diligentiam vero magistratus habeat.vt si permanserit.& seruauerit fauorem nostrum omne quod excogitemus pro gratia vel honore viri munificenter compleatur: quatenus cum hęc ita facta fuerint appareat noster populus optimus eum amplecti viceſq; reddere gratiarum vt ille nostrum studium iam honoribus effectus imitetur. Immo etiam debemus elígere ab omnibus athenienſibus qui decretum ei deportent:vt cum honorem suſceperit festinet benefacere semper nostrę ciuitati. ¶ Romano

rum ergo vel populi athenienſiũ erga hyrcanũ meritá demõſtrauimus. Cęſar autem cum diſpoſuiſſet
A ſyriam nauigauit. Antipater autem vt cęſerem a ſyria deduxit in iudeam reuertitur: & ſtatim muros
a pompeio dirutos reconſtruxit: ſeditionemq; prouincialẽ ſedauit interminationibus & perſuaſioni-
bus requieſcere inuitans cum diceret. Si quis hyrcano cõſenſerit fœliciter vitam ſuam poteſt perage
re: qui vero ad ſpem rebellandi peruenerit & lucro priuabitur. & meipſum pro patrono dñm. Hyrca-
num autẽ pro rege tyrannũ ſentiet: romanos vero & cęſarem pro rectoribus amaros hoſtes. Nã mini
me patientur amoneri: quem ipſi principem cõſtituerunt. Quę cum dixiſſet prouinciam peragrauit.

¶ Fauor cęſaris hyrcano.

¶ Hyrcano remiſſo & negligente phaſelus prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iu-
uenis ſed prudens galileę conſtituuntur herodes enim ab oĩbus amatur: quia ſiriam a latrocinijs (la-
tronũ ęzechia pricipe interẽpto) liberauit quẽ frater eius gloria emulatus eſt imitari. Antipater quoq;
cũ cepiſſet honorari hyrcano trãſgreſſus eſt fidẽ. Et iudei hircanũ antipatrũ & filios permittentem re
gere accuſant vnde hircanus cõmotus herodẽ vocat ad iudiciũ quo cõparãte cũ ſuis militibus oĩes
perterriti ſunt nec auſus eſt aliquis eũ accuſare Sameus vero iuſtus regẽ & aſſiſtentes criminatur prę
dicens mala quę facturus eſſet herodes regi & alijs oẽs enim regno adepto in cõcilio prẽter Sameum
occidit. Hyrcanus autem herodem abſoluens iudicum indignationem incurrit. Capitulum. vij.

Hyrcano remiſſo & negligente prior Antipatri filius dux hieroſolymis & herodes iuuenis ſed prudens galileę conſtituuntur.

SEd cum tardum & ſegnem hyrcanum vidiſſet: priorem filium ſuum ducem in hieroſolimis ordinauit: ſecundum vero herodem galileę demõſtrauit tutorem adhuc omnino iuuenem. Nam quindecim annorum tunc erat. Cui nihilo affuit iuuẽtus: dum prudentiam ſuper ętãtem haberet. Qui cum occaſionem inueniſſet: ſtatim ad virtutis oſtẽſionem prorupit. ¶ Siquidem ezechiã principẽ latronũ comprẽhenſum qui cũ magna turba ſyriam vexabat fecit interimi cum ſuis militibus prędonibus. Quo facto nimium a ſyris amplectitur: vnde & in amorem eius exarſerunt: q; a latrocinijs prouincia horum eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per vicos q; pacem eis prẽſtitiſſet: & tuitionem prędiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & ſexto cęſari cognato magni cęſaris tũc totam ſyriam regenti amicus factus eſt. ¶ Cum vero emulatio pro factis herodis phaſelum fratrem eius intraſſet. ſtuduit non minor gloria reperi & hieroſolymitas ſibi fautores parabat dum & ciuitatem haberet & populi negocia non ignorare tractaret: quę antipatrũ faciebant ab omni gente tanq; eſſet omnium dominus honorari. Honorari igitur ex tali claritate cum cepiſſet
B qualia ſepius contingunt hircani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi vero iudeorum antipatrum videntes cũ filijs extolli per fauorem gentis & redditus iudeę vel pecunias hircani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus romanorum compoſuerat. Et cum flexiſſet hircanum pecunias tranſmittere tanq; ſuas & non hircano prẽſtante: eas romanis pricipibus deſtinabat. Vnde manifeſte antipatrum accuſabant: dicentes hyrcano. Vſq; quo iſtos alias iſta pateris. Aut non vides antipatrum principatu cum filijs prẽire cunctos: teq; nomen tantum regnum poſſidere. Sed nec te lateant nec putes ſine periculo tuo negligere negocia dum antipater & filij eius totam nunc auctoritatem contineant: & hanc ſine tuis iuſſionibus diſponant. Nam herodes filius eius ezechiam & eos qui cum eo erant perimens legem noſtram tranſgreſſus eſt: quę hominem prohibet occidi licet malignus ſit niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille vero dum nullam a te ſuſcepiſſet poteſtatem: hęc aus eſt committere. Quę cum hyrcanus audiſſet flectitur. Plus autem iram eius incenderunt matres eorum quos herodes interfecerat dum per ſingulos dies eum in templo peterent. vt herodes ante cõcilium de actibus ſuis redderet rationem. ¶ Commotus igitur hircanus herodem vocabat ſatiſſactu rum de criminibus ſibi illatis. Qui ſuaſionibus impulſus venit. Nam ſic ei prẽceperat: vt nõ priuatus ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenirẽt. Qui cũ & galileam vt putauit prodeſſe ſibi diſpoſuiſſet militũ parua circundatus manu viã ſecabat: vt nec terribilis videretur hyrcano cum maxima veniens multitudine: nec nudus vel incautus coram iudicibus eſſet. Immo & ſextus ſirię rector hircanũ ſuppli cans vt liberaret a iudicio herodẽ: ſimul & interminabatur ei ſi non obediret. Sed ſexti litterę occaſio
C fuerãt ne quid patereturr a ſentẽtia cõcilij herodes. ſed magis abſolueretur. Nã diligebat eũ hircanus tanq; filiũ. Herodes autẽ cum in medio vna cũ ſuis militibus aſtitiſſet oẽs perterruit: nec auſus eſt aliquis ex his eũ accuſare qui primi cõtra eũ exclamabãt ſed oẽs ſub quiete & ſilẽtio rei exitũ ſuſtinebãt Qui dũ ita ſediſſent vnus quidẽ noie ſameus vir iuſtus & propter hoc minime deuitãs periculũ: ſurgẽs ita locutus eſt. Viri iudices & rex: neminẽ ſcio ad iudiciũ a vobis vocatũ ita cõſtitiſſe: neq; vos noſſe quicq; ſimile opinor. Sed ois quicũq; in hoc iudicio peruenit exquirẽdus humiliter aſſiſtit miam a nobis expetẽs. capillis prolixis & veſte nigra indutus. Hic autẽ herodes optimus iuuenis reus pro homicidio ſatiſſacturus de tali crimine vocatus. intereſt purpura circũdatus & caput ornatũ habẽs compoſitione crinium ſtipatuſq; armis. vt ſi cõdemnatus ſecũdum legem fuerit nos quidem interficiat. ipſe vero vim faciens veritati liberetur. Sed herodem de his non culpabo. ſiquidem ſuum commodum

Iudei hircanum negligentẽ accuſant quia antipatrũ & filios pmittit regere. &c.

Vocatus ad iudiciũ herodes venit ſed ſextus miſſis litteris eũ a iudicio abſoluit.

Sameus iudeus iuſtus herode in iudicio militibus ſtipato & ornato compãrãte regẽ & aſſiſtentes criminatur: prędicẽs mala quę herodes & regi & alijs facturus eẽt.

plusq̃ legem facit. Sed vos vel regem accuso. qui tantam licentiam ei dedistis. Scitote tamen maximũ esse deum: quia hic quem nunc propter hyrcanum vultis absoluere: quandoq; & vos & ipsum regem torquebit. Nihil autem hęc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum cepisset omnes occidit in concilio tunc inuentos cum ipso hyrcano prȩter sameum quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: & in ciuitate post hac obsessa ab herode vel sosio persuasisset populo vt herodem acciperẽt. Dicens propter peccata non posse eum deuitare. De his quidem suo loco dicemus. ¶ Hyrcanus autem cum vidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit. Et mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: vt ita posset periculum euitare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem. & ad sextum cęsarem peruenisset: ita apud se decreuit. vt si vocatus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices hyrcano: dicẽtes quoniam hęc omnia contra eum essent. Illum vero cum nichil lateret. nichil agebat amantia vel imbecillitate sua.

Herodes (regno adepto) oẽs occidit in cõcilio prȩter Sameum.

¶ Hyrcanus herodem inferioris syrię ducem timebat & Antipater & phaselus eum a bello cõtra hyrcanum retinuerunt hyrcanus ad cęsarem mittens petit amicitias confirmari. Scribit Iosephus qualiter romanorum principes cum iudeorum gente pacti sunt & q̃ asyę & europę reges studium habuerunt sibi fidem sociarum iudeorum decretum Iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis quo etiã prohibet pecunias exigi a iudeis ioppenses quoq; fecit eis tributarios. Capitulum octauum.

Herodem inferioris syrię ducem cõstitutum a sexto timebat hyrcanus.

Antipater & frater herodem retinuerunt ne bellum faciat cõtra hyrcanum.

SEd cum sextus herodẽ ducem inferioris syrię ordinasset nã hoc ei pecunijs vendidit hyrcanus timebat eũ: nequando cõtra se exercitum produceret. Nõ multis autẽ diebus transactis hoc euenit. Herodes eñ aduersus eũ expeditionem deducens: irascebatur eo q̃ ad iudiciũ vel vocatus sit satisfacturus. Prohibuerũt tamẽ eũ obuiã venientes pater antipater & frater impetũq; retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolimã & aliquod opus niteretur facere cõtra eos qui cõsenserunt ei ad talẽ peruenire dignitatem. Deprecabãtur etiam vt indignationẽ deponeret. q̃ vocatus ad iudiciũ esset: sed absolutionis gratiam potitus recordaretur: nec ita dolorẽ consideraret vt saluti ingratus existeret: animaduertendũ vero q̃ & bellorũ casus deus dispensat. Quapropter victoriã non oino speraret expugnando regẽ & amicum qui multũ quidem ei profuisset: nichil vero sponte in eum cõmisisset aduersi. sed per maliuolos suasores actum q̃ difficultatis vmbram prȩstiterit. Flexus his herodes & arbitratus sibi satisfactum q̃ suã fortitudinẽ genti mõstrasset reuersus est. Per iudeam ergo taliter sese res habebant. ¶ Cęsar autẽ cum romã venisset parabat ad affricam nauigare. quatenus scipionem vel catonem expugnaret. Ad quẽ hircanus dirigens legatos petijt cunctos confirmare amicitias. ¶ Videtur mihi necessariũ ex hoc exponere qualiter romanorũ principes cum nostra gente pacti sunt: ne lateret aliquos quia & asyę & europę reges studiũ habuerunt sociare sibi nostram fortitudinem dum eorũ fidem dilexissent. Sed quoniã multi propter odium nostrũ minime credunt persicis vel macedonis cõscriptionibus de nobis eo q̃ non eadem vbiq; in publicis locis deposita demonstrantur: sed apud nos tantũ & alios quosdam barbarorũ: de romanis tamẽ decretis nõ est ambigendum. Nam & in publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis cõscripta cõtinentur. Nam & iulius cęsar alexandrię iudeos per ęream tabulã demõstrauit alexãdrinos ciues existere. Vnde initiũ approbationis faciã: dũ probabo senatusconsulta & iulij cęsaris de hircano vel gente nostra decreta. Gaius iulius cęsar imperator & põtifex & dictator secũdo: magistratibus sydonensium vel curię vel populo salutẽ. Si sani estis bene est: & ego cũ meo exercitu sanũ sum. Exẽplum pacti de grecia ad hircanũ filiũ alexandri principẽ sacerdotũ. & rectorem gẽtis iudeorũ vobis destinaui: quatenus in publicis vestris annalibus reponatur. Volo vero vos greçe vel latinę in ęrea tabula scriptum hoc ponere. q̃ hmõi est. Iulius cęsar imperator põtifex. secũdo dictator. Cũ deliberata sentẽtia decreui quoniã hircanus alexãdri iudeus & nũc & in prioribus annis sepace vel bello fidẽ vel studiũ suũ demonstrauit. cui etiã multi cõsules testimoniũ prębẽt insuper & in propinquo alexandrię loco cũ mi quingẽtis militibus auxiliatoribus nobis occurrit: & ad mitridatẽ a me destinatus cũ oñi deuotione delis apparuit. Propter has ergo causas hircanũ filiosq; eius rectores iudeorũ esse vel pricipartũ sa dotij gẽtis iudaicę semper habere secundũ patrios mores percipio. ipm quoq; filiosq; eius auxilia res nobis & iter viros amicissimos esse cẽsendos. Quãtacũq; vero sacerdotalia sũt iura: eũ vel filios eius possidere discerno. Si qua vero iterfuerit quęstio de iudaicis rebus placet nobis iudiciũ de his adhiberi re: exhyemationes vero militũ aut pecunias exigẽdas ab eis minime probaui. Gaij cęsaris dictatoris consulis data concessaq; decreta sic se habent: vt filij eius principatũ gẽtis iudeorũ. & donata sibi loca possiderẽt vt princeps sacerdotũ idem & rector gentis iudeorum legatis vim passis adesset: & quia transmississet ad hircanũ alexandri filium principem sacerdotum iudeorũ legatos qui de amicitijs vel de auxilio cum eo loquerentur: & dedicassent tabulam ęream in capitolio: & in sydone vel tyro vel in ascalone vel in templis scripta apicibus greçis vel latinis: quę infra expositio cõtinẽtur. Si vero hoc

Herodem inferioris syrię ducem cõstitutum a sexto timebat hyrcanus.

Antipater & frater herodem retinuerunt ne bellum faciat cõtra hyrcanum.

Hyrcanus ad cęsarẽ mittens petit amicitias confirmari.

Asyę & europę reges fidẽ iudeorum dilexerunt quod non oñes credunt. &c.

Decretũ iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis.

Pecunias a iudeis exigẽdas prohibuit cęsar. &c.

decretum omnibus per ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis inoteſceret. & hoſpitia legatis præ-
A. ſtarentur: & ſacrationes vbiq; deſtinarentur præcepit. ¶ Gaius cęſar imperator cõſul honoris vel virtutis vel clementię cauſa conceſſit pro commodis ſenatus & populi romani. hyrcanũ alexandri filiũ liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum vel antiſtites hieroſolymorum & gẽtis: iure quo & proaui eo [illegible] ſacerdotium ſuum geſſerunt. ¶ Gaius cęſar quinquies conſul decreuit hos habere. vel munire [illegible] lymorum ciuitatem & gubernare eam hyrcanum alexãdri principem ſacerdotum iudeorum [illegible] m gentis ſecundũ ſuam voluntatem: vt iudeis in ſecũdo anno locationis expeditibus chori id [illegible] nta modij ſubducantur. neq; tributa eos exigant. ¶ Gaius cęſar ſecũdo dictator ſanxit vt per [illegible] s annos ioppenſes tributa hieroſolymorũ ciuitati præſtẽt. excepto ſeptimo anno quem ſabba- [illegible] mum appellant: quoniã in eo neq; fruges agrorum colligunt neq; ſeminant: necnon hircano [illegible] eius decimas præbeant & vt nullus dux vel præſes vel legatus in finibus iudeorũ auxilia colli- [illegible] militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum aut pro nomie alicuius ſed eſſe vndiq; li- [illegible] Quęcunq; poſtea habuerunt vel emerunt vel poſſederunt. vel tenuerunt. oĩbus his eos potiri [illegible] pe ciuitate (quã ab initio habuerunt iudei. & cum amicitias cũ romanis feciſſent) eorum eſſe [illegible] nobis prius placuit imperamus. Ex qua ciuitate hircanũ alexãdri filiũ liberoſq; eius a poſſeſ- [illegible] terrę vel a portu tributa conſequi iubemus de ſydone modios viginti milia ſecẽtos ſeptuagin- [illegible] per ſingulos annos excepto ſeptimo anno (quem ſabbaticum vocant) in quo neq; arant ne [illegible] m arborũ colligunt. Prędia etiam in maximo campo quẽ hircanus & proaui eius prius poſſi- [illegible] placet ſenatui hęc hircanum & iudeos habere eodẽ iure quo & prius poſſiderunt: manere etiã [illegible] ab initio inter iudeos & principes ſacerdotũ fuerunt: & inſtitutiones quas populo vel ſena- [illegible] mente habuerunt. ¶ Pręterea eodẽ iure liceat illis vti & i lidia: loca etiam vel terras quas pro [illegible] itate reges ſyri vel phœnices per donationes romanorũ poſſiderunt eas ſenatus probaui hyr- [illegible] ectorem gentis iudeorũ habere. dari etiam licentiã hyrcano & oĩbus ab eo miſſis vt cum ſena- [illegible] in ludo monomachorũ alias monychorũ & beſtiarũ ſedentes ſpectent: & ſi petierint dictato [illegible] magiſtrum equitũ vt in ſenatu eos introducant & reſponſa eis tradant: & intra decimũ diem [illegible] hoc fiat. ¶ Poſt ſenatuſconſultum gaius cęſar quater imperator. quinquies conſul. imperpetuum di- ctator: huiuſmodi fecit verba de iure hircani alexandri principis ſacerdotum. & rectoris gentis iudeo-
B rum. Prędeceſſores mei imperatores in prouincijs cum teſtimonium hircano principi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram ſenatu vel populo romano præbuiſſent. cumq; gratias eis populus & ſenatus egiſſet bene viſum eſt nobis memoriam habere & prouidentiam. quatenus hyrcano ac iudeorũ gentiſ filijſq; hyrcani a ſenatu & populo romano. ſuo erga nos fauore gratię retributionis redderentur.

¶ Reſcriptum Iulij Cęſaris pro libertate iudeorum: ãtq; ſenatus mittente quoq; hyrcano ad dola bellam legatum aſyę proconſulem qui ei reſcribit plenã libertatem concedens vt ſabbato patrio more obſeruent. Quod ſimiliter conceditur eis ex decreto deliorum / ex decreto Sardinianorum / laodientium / Mileſiorum / Pargamenorum / Halicarnaſeorum / & Epheſiorum. Capitulum nonum.

IVlius gaius dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curię ac populo ſalutem. Interpellauerũt me iudei in delo & quidam de colonis iudeorum præſentibus veſtris legatis: & demonſtrauerunt decretũ per quod vos eis prohibetis patrijs moribus & ſacrificijs vti. Ergo mihi nõ placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta. vel prohiberi eos ſecundum ſuam viuere cõſuetudinem ſeu pecunias ad cõuiuia & advictimas inferre: quãdo hoc facere nec [illegible] quidẽ prohibentur. Nã gaius cęſar noſter cõſul dũ in ſanctionibus ſuis vetaret collegia per ciui- [illegible] cõgregari: hos ſolos nõ probibuit nec pecunias cõferre: nec cõuiuia præparare iuſſit. Et ego quo [illegible] rohibens alios iſtis ſolis præcipio ſecundũ patrios mores & leges cõuenire. Bene ergo facitis: ſi pro [illegible] ſententiã cõtra noſtros amicos vel auxiliatores. propter noſtrũ erga eos ſtudiũ & fauorem au- [illegible] ¶ Poſt gaij mortẽ marcus antonius & publius dolobella alias dolabella cõſules cũ ſenatũ con- [illegible] ſſent. & hircani legatos introduxiſſent. & locuti ſunt quibus petierũt & amicitias cũ eis fecerunt [illegible] cõcedi eis ſenatus decreuit quęcũq; poſtularẽt ſubiũcto etiã ſenatuſcõſultu: quatenus probatio [illegible] orũ habeãt qui hãc hiſtoriã relegũt. ¶ Quod tale fuit ſenatuſcõſultũ ab ęrario cõſcriptũ de ta- [illegible] ublicis ſub quito rutilo ęrarij cuſtode dũ tertio ydus aprilis in tẽplo cõcordię cõſcriberẽtur præ- [illegible] tio calphurnio vel reliquo ſenatu. publius dolobella & marcus ãtonius dixerũt. De his quę per [illegible] ſcõſulũ gaius cęſar pro iudeis in ęrario deponere nõ occurrit: ſed placet nobis ſicut & ſenatui [illegible] eſt vt hęc in tabulis ęreis deponãtur. & per ſingulas ciuitates trãſmittãtur. quatenus & illi in ta- [illegible] bulis reponere curẽt quod decretũ eſt quito ydus februarij in tẽplo cõcordię. Legati autẽ principis ſa- [illegible] cerdotũ fuerũt lyſimacus pauſanię alexãder theodori patrodus cereę ionatha onię. Miſit autẽ ex his [illegible] legatis vnũ hircanus ad dolobellã tũc aſię procõſulẽ petẽs eũ ſoluere iudeos a militia vt patriã cuſtodi

Decreta iulij.

¶ Gaius conſul quinquies.

Tributarij iudeis ioppẽſes exdecreto cęſaris.

Annus ſabbaticus ſeptimus.

Decretũ iulij de iure hircani. &c.

Reſcriptum iulij pro libertate iudeorum.

Scriptum ſenatus de libertate iudeorum.

Legatorum hyrcani nomina.

rent cõsuetudinẽ:quod facilius impetrauit. Siquidem dolobella cũ suscepisset litteras hircani nihil re moratus scripsit per totã asyã pro iudeis. & ad ephesenã ciuitatẽ primã totius asyę quę huiusmodi le- D
gebãtur sub iudice archemione mẽsis limonis die prima. Dolobella imperator ephesiorũ curię & ma
gistratibus vel populo salutẽ. Alexãder theodori legatus hyrcani filij alexandri principis sacerdotũ &
Scriptũ dolabel lę pro iudeorum libertate. rectoris iudeorũ intimauit mihi q; nõ possent ciues sui militare dũ nec arma possint portare iter facę re diebus sabbatorũ neq; alimẽtorũ secũdũ patrias leges copiã habere. Idcirco ego sicut prędeceſſo res mei imperatores prębeo eis militię remissionẽ: & cõcedo patrijs vti legibus secundũ solẽnes & sa cras immolationes & cõgregare sicuti solẽt pro sacrificijs pecunias: & volo hęc vos per singulas cõsci bere ciuitates. Hãc quidẽ dolobella de hyrcano legationẽ mittẽte nostris donauit licentiã. ¶ Lencu lus autẽ lucius cõsul dixit. Ciues romanos iudeos tẽpla habẽtes ephesi ante tribunal religionis causa a militia dimissi duodecimo Kalẽdas octobris: lucio lenculo: & gaio marcello cõsulibus prędente sena tu. ¶ Blagus alias baldus legatus & vicarius ephesiorũ magistratibus curię vel populo salutẽ. Iudeos per asyã cõstitutos. lucius lenculus cõsul (me pro ipsis petẽte) a militia dimisit. Postulãs vero post hęc & phamũ tribunũ plebis. & luciũ antoniũ erariũ impetraui. Vos autẽ cupio curare ne quis eis mole
Décretum delio rum pro iudeo rum libertate. stiã faciat. ¶ Decretũ deliorũ sub prędide boco alias biuito mẽse tergilione vicesima ad titulationẽ iu dicũ. Marchus fison legatus adueniẽs in ciuitatẽ nostrã pro delicto militũ conuocans nos & multos ciuiũ prędecepit vt si qui sunt iudei ciues romani nequaq̃ militare cogãtur: eo & q; cornelio lenculo con sule religionis causa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire cõsuli vos oportet. ¶ His similia
Decretum Sardi nianorum pro li bertate iudeorũ Sardiniani quoq; de nobis decreuerunt. Gaius phannius gaij filius dux cõsul magistratibus eorũ sa lutẽ. Volo vos scire quoniã legati iudeorũ adierũt me petẽdo accipere senatusconsulta pro ipsis cõsti- E
tuta: quę etiã subiũcta sunt. Igitur volo vos curare vel prouidere his hoibus secundũ senatusconsultũ quatenus per vestrã prouinciã incolumes ad patriã reuertãtur. ¶ Lucius lẽculus cõsul dixit. Ciues ro manos iudeos qui tẽpla iudaica habere ephesi vidẽtur: religionis causa dimisi. Hoc factũ est duodeci mo die Kalendarũ iuliarũ. ¶ Lucius antonius marci filius vicarius erarij vel procõsul: sardianorũ ma gistratibus curię & populo salutẽ. Iudei ciues nostri adeuntes probauerũt nobis cõsiliũ habuisse pro priũ secundũ patrias leges ab initio: & locũ propriũ in quo negocia vel iudicia inuicẽ nouerũt & hoc petierũt quatenus liceat illis hoc facere. Quod custodiri vel permitti decreui. ¶ Marcus publius. pu blij filius & marcus lucius marci publij filius dicũt lenculũ procõsulẽ adeũtes. Intimauimus ei de qui bus dositheus cleopatridę filius alexãdrinus verba fecit vt ciues romanos iudeos tẽpla iudaica facere solitos. si illi visũ fuerit religionis causa eos fecisse: dimittat. Et dimisit. ¶ Duodecimo kalẽdarũ iuliarũ lucio lenculo & gaio marcello cõsulibus lẽculus decretũ protulit. Ciues romanos iudeos sacrãria facere
Laodicensiũ de cretũ pro iudeis iudica solitos ephesi: ante tribunal religionis causa dimisi. ¶ Laodicensiũ princeps gaio rabilio gaij fi lio salutẽ. Sosipater hyrcani principis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã per quã designa uit nobis ab hircano prícipe sacerdotũ iudeorũ destinatos quosdã cũ litteris pro sua gente cõscriptis: quatenus sabbata iudeis liceat secundũ patrias leges celebrare vt ne quis impediat eos. quoniã amici F
& auxiliatores nostri probãtur: aut ne quis eis violentiã inferat in nostra prouicia. Et licet traliani pa lani cõtradicãt non sibi placuisse quę pro his decreta sunt: tamen pręcepisti hęc ita fieri. Postulamus autẽ vt & nobis eadẽ de his scribas obsequẽtibus tuis pręceptis. Epistolã autẽ porrectã suscepimus quã reposuimus iter nostra publica monimẽta: & de reliquis quę prącipisti prouidemus quatenus in nullo culpemur. Publius seruilius publici galbę filius procõsul milesiorũ magistratibus curię & popu
Milesiorum de cretum pro iude orum libertate. lo salutẽ. Pritanis mercurij filius ciuis vester. dũ in rallibus alias ralibus negocia tractarẽ insinuauit mi chi pręter nostrã sentẽtiã iudeis vos iquietudinẽ inferre: & prohibere eos sabbata celebrare vel tẽpla patria pẽrficere fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo ergo vos scire quoniã audiẽs verba eius vel eorũ qui cõtra ipsum disserebãt. decreui ne prohiberẽtur. ¶ Decretũ pergamenorũ sub iudice gratip-
Pergamenoruꝫ decretũ ꝓiudeis po: mẽse dessio. Sentẽtiaq; pricipũ. Quoniã romani sequẽtes suos maiores pro cõmuni oim tutela ho minũ pericula suscipiũt & studẽt auxiliatores & amicos suos in fœlicitate vel firma pace consistere: cũ trãsmississet ad eos hircanus priceps sacerdotũ gẽtis iudeę legatos strabonẽ theodori appollonini ale xãdrini & antipatri aristobolũ amintẽ alias aconitę sosipatrẽ alias sosipatrũ philippi viros optimos & hi singula demõstrassent: decreuit senatus de his quę postulauerũt quatenus nequaq̃ rex anthiochus anthiochi filius ledat iudeos auxiliatores romanorũ: imovt castella & portus vel prouiciã & si qd aliud ab eis abstulit reddat: & liceat eis a portubus deportare quę volũt: & nullus rex vel ppl'us a portubus iudeorũ vel vectigalibus aliqd auferat. excepto ptolomeo rege alexãdrino quia & ipse auxiliator his & amicus noster existit: immo etiã custodiã ab ioppę expelli sicut petierũt. Nẽe vero curię lucius pe tiusvir optimus fuerit vt hęc curemus ita fieri. quẽadmodũ senatus decreuit: & pui deamus q̃tenus in columes legati ad ꝓpria possint redire. Necnon etiã theodorũ in curiã vel i cõuẽtũ suscepimus. Qui

cum nobis epl'am & ſenatuſcōſultum porrexiſſet:verba faciens demonſtrauit hyrcani virtutem & liberalitatem:quia publicę vel priuatim cunctis prodeſſet.qui ad eum cōuenerint.Litteras vero inter publica conſcripta repoſuimus: & nos quoq; omnia pro iudeis agere tanq̄ auxiliatores romanorum ſecundum ſenatuſconſultū decreuimus.Quippe etiam poſtulauit theodorus dum epl'am nobis porrigeret. quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplum decreti intimantes noſtri populi ſententiam & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias:& vt meminerint temporibus abraham qui omnium iudeorum pater extitit: noſtroſq; maiores amicos fuiſſe. ſicut & in publicis ſcriptis inuenimus. ¶ Decretū halicarnaſeorū ſub ſacerdote mēnone al's mēneo.ariſtidis filio.Placuit populo marco alexandrino inſinuāte quoniā iudei pietatis omni tempore ſtudium habent populi romani omnium hominum benefactores pro iudeorum amicitijs vel auxilijs ad noſtrā ciuitatem pręcepta miſerunt.quatenus permittant immolationes deo ſolemnes efficere.Placuit ergo nobis concedere iudeis viris vel militaribus ſabbata celebrare: vel ſacrificia producere ſecūdum leges iudaicas.Si quis vero hos prohibuerit.militię reus & deditor ciuitatis exiſtat. ¶ Decretum ſardianorum.Placuit curię vel populo ducibus intimantibus quoniam noſtram ciuitatem habitātes iudei multa vel maxima beneficia populo ſepe meruerūt: nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent curiam populum petere quatenus reſtitutis ſuis legibus vel libertate a ſenatu populoq; romano ſecūdum conſuetudinem ſuam congregentur.& iudicia ſua diſponant:datuſq; eſt illis locus in quo cum vxoribus vel filijs poſſint celebrare patrias deo orationes. Igitur viſum eſt curię vel populo concedere eis cōuenientibus certis diebus agere ſecundū ſuas leges: deputari etiam locū quem aptū edificationibus vel habitaculis putauerint vel habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam:vt ſi qua opus habuerit alimēta faciant eis introduci. ¶ Decretum epheſiorū ſub iudice myno filio al's menophilo henophilo mēſe artemiſio alias attemio prima die. Nichanor eufimi dixit.Placuit populo intimātibus ducibus quoniā interpellauerūt in ciuitate iudei marco iulio procōſule quatenus agerent ſabbata.& omnia facerent ſecundū patrias leges nemine penitus impediente.Proconſul conceſſit. Placuitq; populo propter romanos nullum prohibere diem ſabbatorum immo concedere eis omnia facere ſecūdum iudaicas ſuas leges. ¶ Multa quoq; & alia decreta ſenatum vel romanos iperatores ad hyrcanū pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus:necnō & aliarum ciuitatū iudaicavel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epl'is:ex quibus hęc demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs romanorum & noſtris demōſtrant ęreis tabulis hactenus in capitolio permanētibus:& in poſterum permanſuris. Omniūvero expoſitionem tanq̄ ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui:nullum difficillimū inueniri qui vel opinetur romanorum humanitatē minime circa nos extitiſſe:quam ſepius oſtenderunt. Nos quoq; de quibus retulimus nequaq̄ mētitos eſſe cognouimus. ¶ De amicitijs quidem romanorū & noſtris temporibus factis retulimus.

Epl'a Theodori

Abrahā oim iudeorū pater.

Halicarnaſeorū decretū pro iudeis.

Sardiānorū decretū p libertate iudeorū.

Epheſiorum decretū p iudeis

¶ Seditione p ſiriam propter amicitias orta baſſus cilicius pompeianę partium fautor ſextū cęſarem inſidioſe interfecit.Et iulius ceſar caſſio & bruto anno tertio & dimidio ſui imperij. Quo mortuo caſſius venit in ſiriam multas imponens exactiones & a iudea pluſq̄ ſeptuaginta pecuniarū talenta.Antipater autem filijs pecuniarū exactiones colligendas herodi ſcilicet(quas difficilius exegit putabat)commiſit vnde & herodes a caſſio & marco totius ſirię dux conſtituitur.Quod timens malchus inſidioſe antipatrum veneno interfecit cuius mortem filius herodas bello tunc vindicaſſet niſi a phaſelo fratre prohibitus fuiſſet cui magis placuit hominē dolo ſuperare q̄ ciuilis belli initium facere.Caſſius tamen patris mortem mandat vindicare & millenarijs in tiro pręcepit herodi obedire.

Capitulum decimum.

Eodem vero tempore ſeditionem per ſiriam hac occaſione contigit fieri.Baſſus cecilius pōpeianarum partium fautor inſidias ſexto cęſari faciens interfecit eum:ipſe vero cū ſuis militibus regni gubernacula tenuit.Tunc etiam maximum bellum circa appamiam commiſſum eſt a ducibus cęſarianis quibus & antipater auxilia cum filijs deſtinauit.memoriam habens beneficiorū cęſaris:quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit.Bellum autem cum trahe retur marcus quidem venit a roma ad ſexti ſucceſſionem:ceſar autem iterficitur a caſſio vel bruto in ſenatu cum principatum tenuiſſet:tribus annis & menſibus ſex:quod & per alios cōſcriptores dictū eſt. ¶ Poſt ceſaris autem interemptionē cum bellum conflatum fuiſſet.principibus romanorum omnibus pro exercitu congregando diſperſis caſſius ad ſyriam peruenit.Qui cum appamenum exercitū accepiſſet:obſidionem ſoluens ambos ſibi coniungi baſſum & marcum ciuitates circueundo militesq; cum armis conglomerabat:& fiſcalia grauia eis imponebat.Audea vero pluſq̄ ſeptuaginta talēta pecuniarum exegit. ¶ Antipater autem cum vidiſſet in magno timore vel turba negocia conſtituta dimiſit pecuniarum exactiōes vtriq; filio eas tradens:herodi quas difficilius exegi putabat:reliquas

Seditio in ſiria.

Sextus ceſar baſſo dolo occiſus.

Iulius Cęſar a Caſſio & bruto interfectus anno tertio iperij ſui.

Occiſo iulio cęſare caſſius venit ad ſiriā multas exactiōes imponens.

quas vero alijs precepit colligere. Cumq; primus herodes a galilea exegisset quanta fuissent ei stipendia: necessarius inter amicos a cassio recipitur. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi D. bi alienis laboribus parare. Alij autem ꝓcuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus vendebāt: quarum cassius quattuor maximas captiuauit: id est gopham alias gosuā & amathūtem necnon & lyddam & thamnā. Qui etiam malichum alias malchū pene perdiderat nisi hyrcanus per antipatrū cētum talenta de suo ei misisset & ita impetum eius refregisset. ¶ Sed cum cassius cum multis pecunijs a iudea discessisset: malichus insidias antipatro parabat dum iteritum eius principatus hyrcani timeret fore putaret. Quod antipater intelligens discessit trans iordanem: vbi exercitum arabicū simul & prouincialem congregauit. Malichus callidus existens iureiurādo curabat se insidijs ipsi vel filijs eius non fecisse: satisfaciens eis. Nam phaselo hierosolimam regente. herode vero armorum tenente custodiam: nequaq̄ tale se facinus vel in animo habuisse dicebat: vnde & reconsiliabatur cum antipatro. Sed cū marcus syriam procuraret: audiuit nouis rebus per iudeam malichum studere: & venit quatenus eum interficeret. Quod paulominus contigisset. nisi antipater eum petendo liberasset. ne scius q̄ suum interfectorem malichum liberaret. Igitur cassius & marcus exercitu congregato ducem herodem totius syrię fecerunt naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserūt etiam regem iudeę eum post bellum ordinare quod iam tunc contra antonium & iuuenem cęsarem immineret. ¶ Tūc magis veritus malichus antipatrum repellere cogitabat. Cumq; hircani pincernam pecunijs ꝑdemisset. nam vterq; apud eum epulabatur: veneno hunc virum interfecit: & milites armatos habens ciuitatem obtinuit. Et cum insidias malichi contra patrem suum herodes vel phaselus intelle- E xissent & vindictam inferre cogitabat malichus eis iureiurando antipatri negabat interitum. Cuius vita summis laboribus patriam protegens: ita finem inuenit. ¶ Filius vero eius herodes vltionē qui dem patris exigere cogitauit: & cum exercitu contra malichum venit. Phaselo vero priori placuit dolo magis hominem superare ne belli ciuilis initium facere putaretur: & satisfactionem malichi suscepit: & credere simulauit michi eum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam patris ornatissimum construxit. Sed cum herodes ad samariam peruenisset & inuenisset eam afflictam refouebat: & ita inter eos certamen dissolutum est. ¶ Interiecto deinde breui tempore celebratione hierosolimorū instante cum militibus suis herodes in ciuitatem venit. Quod cum malicus cognouisset veritus hyrcanum flexit vt nequaq̄ permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit. Causam vero talem interdictionis proposuit: q̄ non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superintroducere. Sed herodes precepta negligens: noctu ciuitatem ingreditur. Tūc malichus licet metueret dissimulationem tamen non refutauit: sed antipatrum manifeste vt amicum plāgebat custodiam vero corporis sui latenter habebat. Placuit etiam herodi non redarguere dissimulationē: sed econtrario muneribus ei blandiebatur. ¶ Cassius tamen herodi de patris interitu mandauit quatenus malichi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit precipiens ei patris obitum vindicare: millenarijs quoq; in tyro mandauit herodis sequi voluntatem.

¶ Malchus cum furtim ad iudeam reuerti voluisset cassioq; contra Anthonium festinante principatum sibi vendicare. Quo cognouit herodes misit famulum quasi hitalia paraturum milenariosq; āmonuit contra malchum gladijs exire qui exeuntes platus ipsum vulneribus confoderūt. Cassio vero de syria discedente fœlix contra phaselum cum militibus armatur quem herodes frater iuuare egritudine prohibetur. Sed valitudine liberatus malchi fratrem exercitum & auferens loca que com prehenderat sub pactionis lege eum dimisit antigonus quoq; aristoboli filius cum syriā capit & marion tria castella galileę quibus ab herode debellatis hircanus & populus coronis eū honorauit victo E autem cassio nobilissimi iudeorum phaselum & herodem fratres Anthonio accusarunt sed frustra ad quem hircanus legatos auream coronam deportantes destinauit pro recuperanda iudeorum libertate quorū iustas Antonius cōsiderans postulationes ad eos rescripsit & ad tyrios. Sidonios & arabos.

Malchus insidias antipatro parat.

Herodes qa ex actiões sciuit cōgregare a cassio & marco totius syrię dux constituit. &c.

Malchus insidias cōtra antipatrū parās eū veneno interemit.

Herods in mortis vltione patris cōtra malchum bellum cogitauit sed phaselus eā dolo maluit vindicare.

Cassius herodis patris mādat vindicare mortē & milenarijs precepit herodi obedire.

Capitulum vndecimum.

Cautela malchi qua voluit sibi principatū vindicare.

TEmpore vero quo cassius laodiciā cœpit: accesserūt ad eum optimates pariter coronas ei vel pecunias portantes Herodes quidem sperans (malicho ibi veniēte) se vlcisci sed cum ad tyrum phœnice peruenisset malchus causamq; opinatus esset: maius quidem conatus est agere ita vt filium obsidem in tyro existentē in ciuitatem ingressus furtim voluisset auferre. & ad iudeā reuerti cassioq; contra anthoniū festinante gentes ibi relinquere & sibi principatū vindicare. Cōsilijs tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens voluntatē trāsmisit famulum: quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat: & licet hoc simularet: ad milenarios tamē vere dixerat. quatenus ammoneret eos contra malichum cum gladijs exire. Qui cum exissent & iuxta ciuitatem eum conuenissent per latus vulneribus hominem cōfodeunt. Hyrcanus

Occisus malcus propter necē antipatri.

ergo cum factum intellexisset obstupuit:redienſq; ad se consuluit herodem quid esset factum:vel qui malichum interfecissent.Cumq; herodes responderet cassium hoc iussisse:laudauit factum.Nam malichum & nimis patrię peruasorem eum esse criminabatur:hanc ergo pro iniquitate in antipatro cõmissa malichus pœnam soluit. ¶ Cassiovero discedente de ſyria maxima per iudeam turba concitat in hierosolimis: cum fœlix contra phaselum vna cum militibus armaretur. Herodes autẽ ad fauium rectorem damasci proficiscens cum audisset hoc & in fratris solatium festinare cuperet:ęgritudine p̃ hibetur.Faselus tamen fœlicem superans in aliqua eum turre concluſit.Quem postea sub pactionis fœdus dimisit hyrcanum pene accusans q̃ multa beneficia prętermittens inimicis suis fauorem impenderet. ¶ Itaq; frater malichi multa tunc occupans loca:obtinuerat & massadam omnium munitissimam.Contra quem herodes valitudine liberatus exercitum duxit:& auferẽdo oñia loca quę cõprehenderat sub pactionis lege eum dimisit. ¶ Antigonus autem aristoboli filius vt maliciam conpręgnauit & fauiũ pecuniȷs redemit ptholomeus mennei alias minei eum propter cognationẽ ad iudeam ducebat. Auxilium etiam ei prębebat mariõ:quem tyriorum tyrãnum cassius reliquerat.Nam hic omnem ſyriam potentia capiens custodiuit. Marion autem galileę finitimum inuadens: tria castella eius occupauit.Contra quem herodes cum venisset omnia quę ille tenuerat abstulit.tyriorũve ꝯ cum humanitate dimisit custodes.Quibus etiam & dona pręstitit:propter ciuitatis fauorẽ. ¶ Cũ hęc ergo fecisset obuiauit antigono & pręlio commisso vicit.& pene altiora iudeę tenentem fortiter expulit:victoriaq; potitus ad hierosolimam venit.Ibi coronas ei tam hircanus q̃ populus ob virtutis premium offerebant.Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur. ideoq; eum magis defendebat veluti ducturum neptem suam fratris aristoboli filiam: ex qua trium mariũ extitit:& duarum feminarum pater. ¶ Habuit ſiquidẽ priorem vxorem noie dorim alȷs doir populare ex gente nostra ex qua prior filius eius concipitur antipater. ¶ Cassium namq; cum antonius & cęsar in philippensi campo vicissent sicut & alibi alias ab alijs demõstratum est post victoriam cęsar ad ytaliam redijt.antonius autem ad asiam est ingressus alias regressis.Cumq; venisset in bithiniam:legationes ei vndiq; obuiauerunt.Tunc iudeorum nobilissimi accusabant phaselum& herodem dicentes habitu tantũ legem extare hyrcanum:hos vero omnem potestatem possedisse.Herodem tamen maxime antonius honorabat:cum ad eumvenisset satisfacere pro accusationibus.Propter quod accidit:aduersarios eius nec sermõe aliquid impetrasse.Nam hoc acquisierat pecuniȷs herodes ab antonio. ¶ Sed cum ephesum peruenisset antonius destinauit hyrcanus princeps sacerdotum nostraq; gens legationem ad eum auream deportantẽ coronam & supplicantem quatenus iudeos cassio abductos non extantes bello scriberet ad prouincias liberos relaxari:terramq; temporibus cassij subreptam restitui. Antonius vero iustas iudeorum postulatiões considerans rescribit iudeis & hyrcano mandans etiã simul & tyrijs decreta huiusmodi continentia. Marcus antonius imperator hyrcano principi sacerdotum & rectori gentis iudeorum salutem.Si valetis letamur.Valeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus panisanię vel ioſephus alias ioſepus mentei alias minei vel alexãder theodori legati ephesum aduenientes:priorem romę confectam legationem renouauerunt.Et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedulo disposuerunt:dum demonstrarent tuum erga nos fauorẽ. Quod cum intellexisſem ex decretis & memonibus & familiaritatẽ erga nos seruare moresq; optimos vestros & religionem considerassent. proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam asiam nr̃i populiq; romani aduersarij peruasissent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerũt nec iusiurandum quod statuerãt quicq̃ seruauerũt:nos non pro eius tantum certamine sed velut pro cõi oim salute in auctores scelerum quę in iudeos vel in omnes commissa sunt vindicauimus. Quorum facinore solem auersum existimamus q̃ talia in cęsarem cõmiserunt.Impias vero eorum insidias macedonia tanq̃ in suo nefandissimo receptaculo suscepit:cum sceleratissimas malignitates eorum partes philippensis campi cõtineãt Quę loca maxima vsq; ad mare montesq; munitos occupauerant. vt pene cunctos transitus sicut vnum stroitum custodirent.Quos deorum declamatione pro conatibus iniustis grauatos deuicimus.Sed & brutus cum philippis confugisset circumseptus a nobis eiusdem perditionis merito cui cassius per ceps inuentus est.Quibus oppressis in posterum pace frui licebit:& asyam respirare a bellorũ afflictionibus liberatam.Igitur commune facinus cum auxiliatoribus pacem a deo nobis donatã & tanta de maxima poste corpus asye releuatũ per nostram refouemus victoriam. Memores igitur nostri & gentem iudaicam curauimus reddere lętiorem. Litteras quoq; per ciuitates proposui quatenus ſi qui liberi seu serui venundati sunt sub gaio cassio seu per duces eius absoluantur.Super hęc & dona omnibus a me vel dolobella clementer oblatis: vos vti cupio. Necnon & tyrios violentos vobis esse prohibeo:vel quantacunq; possident iudeis competentia restitui precipio.Coronam vero quam deditis accepi. ¶ Marcus antonius imperator tyrio romę magistratibus curi populoq; salutem. Cum

Fœlix cõtra faſellũ herodis fratrẽ armatus victus in turre cõcludit qui post ea sub pacto liberatur.

Herodes cõtra malchi fratrẽ exercitũ duxit.

Antigonus aristoboli filius siriam capit & mariõ tria galileęca stella quẽ debellauit herodes.

Herodes victo antigono coronis ab hyrcano & ppło honoratẽ Doir vxor herodis antipri mat.

Legati iudeorũ ad antoniũ aureã deportãtes coronã petẽtes libertatem.

Scriptum marci anthonij p iudeoꝝ libertate.

Scriptum marci

anthoniſ ad tyrios pro iudeorũ libertate.

michi occurriſſent epheſi hyrcani principis ſacerdotum & rectoris iudeorum legati:dixerunt prouinciam vos eorum tenere quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum tyrannide. Quod nos pro imperio belli ſuſcipientes iuſta & pia prouidentia vindicamus: obliuioſos gratię vel tranſgreſſores iuſiurandi pũnientes. Volo ergo & veſtram pacem cum auxiliaroribus noſtris conſtare & quę noſtris hoſtibus accepiſtis hęc non concedimus niſi reſtituantur. Nam neq; prouincias nec exercitum quiſq̃ illorum ſe natu pręſtante ſuſcepit ſed violenter ſurripuit dum eis auxilium prębere qui iniqua concupiſcunt. Quapropter cum illi pœnã dediſſent noſtros auxiliatores pręcipimus ſine mora recipere quę prius poſſediſſe noſcũtur. Vos quoq; ſi qua pręſidia hyrcani rectoris iudeorũ pauloante caſſio gaio belli illicitũ producente coutra noſtram prouinciam ablata poſſidetis reddite ne aliquam violẽtiam ingeratis eis vnde ledi poſſint. Si quid vero iuſtum contra eos habetis: dum ad locum venerimus licebit allegationibus vti. Nos autem auxiliatoribus ſingula iuſta cõſideratione ſeruauimus. ¶ Marcus antonius imperator tyriorum magiſtratibus curię populoq; ſalutem. Edictum meum vobis deſtinaui. De quo curam vos habere pręcipio quatenus in tabulis publicis litteris latinis vel grecis deſcribatur & in loco eminentiſſimo deſcriptum ponatur. vnde religi poſſit. Marcus antonius imperator ac triũphator dixit. Quoniam gaius caſſius alienam prouinciam ſub exercitu conſtitutam & auxiliatores deprędauit: & deuaſtauit iudeorum gentem amiciſſimam populo romano arrogãtius illius armis cõculcantes ędictis & decretis ab illo deprędata reuocamus. vt reſtituantur hęc noſtris auxiliatoribus: & quanta corpora iudeorũ venũdata ſunt ſicut prius libera remittantur & poſſeſſiones prioribus dominis reconſignentur. Si quis autem his noſtris edictis non obedierit: vlciſci in eo ſatiſfaciens cauſa promittimus. ¶ Hęc eadem & ſydoniſs & antiochenis & arabibus cõſcripſit. Quę tempore opportuno referemus: vt ſigna prouidentię romanorum circa gentem noſtram extitiſſe clareant.

Marci anthoniſ edictum.

Marcus Anthoniꝰ p libertate iudeorum Sidonis/ anthiochenis & arabibus ſcripſit

¶ Herodem & phaſelum fratres Anthonius tetrarchas ordinauit eorũq; accuſatores iubet torqueri & herodi conceſſit principatũ accuſatoribus ipſius interfectis. Pacorus autem parthorũ regis filius ſiriam obtinens (liſania ptolomei filio cum antigono amicitias componente) milleq; talenta & quingentas mulieres parthis promittente antigono ſi ei principatum traderent & herodem occiderent antigono qualitercũq; regno reſtituit maximũq; contra iudeos parthi pertenuerũt bellũ antigono eos deducente maxima quoq; fraude & inſidijs contra herodem & fratrem vſi ſunt ſed herodes audita fratris & hyrcani comprehenſione: filię hyrcani (quam ſibi deſpõderat) inimicorum euaſit inſidias. Qui magnanimus (ne ab hoſtibus occideretur) ſeipſum interemiſſet niſi eum pręſentes tenuiſſent.

Herodes & phaſelus fraꝛ tetrarchę ab ãthonio ordinãꝛ qbus iudeoꝝ negocia cõmittũꝛ. ligatis accuſatoribus.

Anthõius herodis accuſatores p̃cepit torquere & herodi cõceſſit principatũ.

Capitulum duodecimum.

Indignatus antonius vinctos interfecit iudeos herodis accuſatores.

Pacorus ſiriam obtinẽs (liſania ptolomei minei filio cũ antigonio animicitias cõponẽte ãtigonoq; magna p̃mittẽte ſi hircanoꝑuato ei principatum

DOſt hęc autem dum anthonius ad ſyriam pergeret cleopatra ei per ciliciã obuiauit & amore ſuo detinuit. Vbi iterum centum potentiſſimi iudeorum ad eum perueniunt accuſantes herodem cum phaſelo. Cõtradicebat autem eis meſſala defendendo iuuenes hircano pręſente: qui ſocer iam herodis erat. Cumq; ambas partes antonius audiſſet: cõſuluit hyrcanum qui magis gentem obtinerent. Illo autem reſpondente herodem & fratrẽ eius antonius cum eis familiaritatẽ habens propter paternam hoſpitalitatem quam cum gabinio pater eorum pręſens fecerat hos quidem ambos tetrarchas ordinauit: & cõmiſit eis iudeorum negocia. Quidecim autem ex reſiſtẽtibus ligauit vt eos occideret: niſi recuſaret herodes. ¶ Sed neq; de legatione reuerſi ita requieſcebãt. ¶ Et cum antonio rurſus in tyro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode vel fratre eius antonius pręſidibus locorum pręcepit legatos iudeorũ nouis rebus ſtudentes torquere: & herodi prębere principatum. Mox autem herodes ſedentibus ante ciuitatem cum hyrcano nũciauit. & petiuit eos recedere ne ad certamẽ venirent: ne magnum malum eis eueniret. Cui dum quidam non conſentirent: recedere & quaſi contrarijs reſtitiſſent: mox romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt: & quibuſdam ex ipſis peremptis multos vulneribus laniebãt. Reſidui vero fugientes: cum nimio metu ad propria remearũt. Clamante vero populo cõtra herodẽ concitatus antonius vinctos interfecit. ¶ Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis parthorum filius: & barzafarmanis alias barzafranes ſatrapa parthus. Quo tempore (& ptolomeo mẽnei defuncto) filius Lyſanias in regno ſuccedens componit amicitias cum antigono ariſtoboli filio: ſatrapãq; prędictum ſibi coniunxit. cuius & amicitijs nimis confidebat. Antigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres parthis offerre. ſi hyrcanum principatu priuarẽt & ipſi trade rent herodemq; cum ſuis interficerent. Quod non compleuit: licet parthi contra iudeam expeditionem paraſſent: deducẽte eos antigono. Nam pacorus per maritima: ſatrapa vero bazafarmanis per mediterranea ingreditur. Tunc tyrij excludunt pacorum ſydonij autem vel ptholomenſes ſuſcipiũt turmam equitum quam idem pacorus in iudeam deſtinauerat vexaturam prouinciam & antigonũ adiuturum ducem pincernarum regis eis pręponens. At cum a carmelo monte quidem iudeorum

ad antigonum veniſſent parati ad auxilia per quos ſperabat partem aliquam prouincię antigonus capere id eſt ad locum qui dirim nuncupatur dumq; ei quidam occurriſſent ad hieroſolimam aſcen
A dit vbi etiam cōgregatis multis contra regiam aulam peruenire ſtatuit vt hanc expugnaret niſi pha ſelus & herodes prelio per forum commiſſo eos vicifſent. & cum in templo concluſiſſent dirigunt ar matos vt propinquantes domos tenerent. Quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit. Qua iniquitate paulopoſt herodes a reſiſtentibus vltionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacula rentur expectabat populus multitudinem de prouincia in quinguageſima celebratione venturam. Inſtante ergo die feſtiuo circa templum in ciuitate multa milia hominum armata vel inermia cōgre gantur. Compleuerūtnamq; templum cum ciuitate qui cōuenerunt: prēter aulam quam herodes cū ſuis militibus cuſtodiebat. Cumq; phaſelus murum ſeruaret herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes qui cum fortiter pugnaret & multa milia fugaret: multi ad templum quidam etiam ad exte rius comunium confugerunt. Nam & phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus antigono petente ad ciuitatem peruenit in proſpectu quidem tanq; ſeditionē ſolitarus. verūtamen antigono principatum preſtaturus. Cui dum phaſelus occurriſſet: & hoſpitio ſuſcepiſſet pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem abarzaformein deducere. Fa ſelus quidem nichil ſuſpicatus acquieuit: licet herodes hoc minime approbaret propter barbaros p fidiam. Sed tamen pacoro aliſſq; propetare hortantibus: prexerunt legationem ferētes hyrcanus & phaſelus. Pacorus vero cum ducētos equites & ducē horum qui liberi dicuntur eis reliquiſſet preceſ ſit. ¶ Cumq; galileam intraſſent cū armis occurrunt eius prouincię cuſtodes bazafarmānis & primū quidem eos ſtudioſe ſuſcepit & munera preſtitit: poſt vero eis contexebat inſidias. Faſelus tamē cū ſuis prope mare reuertebatur. Vbi cum antigonum audiſſet promiſiſſe parthis mille talenta & mulie
B res quingentas in ſuſpitionem iam barbaros habebat necnon & noctu inſidias ſenſerat. dum quidā nunciaſſet ei cuſtodiam ſubito circundatam. Tunc capi quidam habuiſſent: niſi expectaſſent parthi vſq; quo hieroſolimis herodes comprehenderetur: ne his prius interfectis ille ſentiens diffugeret. Fa ſelo autem dum perſuaderent quidem fugiendo periculum euitare: propēſius autem offellius quia hoc a faramalla ditiſſimo tunc ſyriorum audierat: naues quoq; ei ad fugam ꝓmitteret nam iuxta ma re fuerant ille minime relicto hyrcano fratrem adiuuare paſſus eſt. Cumq; bazafarmanem acceſſiſſet non equa inquit te facere video: dum talia de nobis cogites. Nam ſi pecuniis indiges: plus tibi ab hyrcano proferētur: q̄ antigonus promiſit. Immo etiam nimis acerbum eſt. ſi legatos qui ad te cum fide venerunt interfeceris. ¶ Tunc barbarus hec eo dicente iurabat nichil verum eſſe ſed falſa eum ſuſpitione turbari. Et hec dicens ad pacorū perrexit. Quo eunte parthi quidem hyrcanum & faſelū ligauerunt multa de periurio parthos increpantē. At ille pincerna qui cōtra herodem deſtinatus fue rat mandata habens vt eum foras murum procedentē comprehenderet: anteq̄ hoc faceret nūcij miſ ſi a phaſelo indicauerūt parthorum perfidiam. Cumq; audiſſet herodes ab hoſtibus eos legatos cū quibus accedit ad pacorum parthorumq; nobiliſſimos qui omnem cauſam ſcientes diſſimulabant & dicebant oportere eum foras murum exire ad occurſum litteras deportantium. ne ab aduerſariis interciperentur. Nam conueniſſe dicebant: vt demonſtrarent quantum faſelus profeciſſet. Quibus hero
C des minime credidit audiens ab aliis fratris compreh̄ēſionem necnon & ſuaſione filię hyrcani quā ſibi deſponderat de parthis ſuſpicabatur. Quam cum alij non attenderent ipſe obediebat mulieri ſa pientiſſime. Dumq; parthi cogitarent quid fieri oporteret. nam non eis viſum eſt tam maximū prin cipem palam comprehendere & in poſterum diſtuliſſent: herodes credens magis ꝙ de fratre vel par entum inſidiis audierat: q̄ aduerſariis conſentire: veſpere veniente deliberauit euitare aduerſariorū inſidias. Igitur ingreſſus eſt cum armatis. Cumq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet matrem ſuam & ſororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam qui fuit ariſtoboli filius & huius ma trem hyrcani filiam & nouiſſimum fratrem oiaq; in via neceſſaria & reſiduū populum ad ydumeam feſtinauit ignorantibus hoſtibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura repiri potuit qui non cum preſentia cerneret miſeraretur eorūdem viuendo mulieres cum infantibus duci lachrimātes & gemē tes ꝙ a patria diſcederēt: & nichil iam bonum de ſe expectaret. Sed herodes fortiter atrocitatē regis ſuſtinens & magnanimus contra omne periculum per viam vnumquēq; confidere hortabat. ne tra deret ſe meſticię que poſſet eius fugę nocere: in qua ſola ſpes ſalutis eorum poſita eſſet. Et illi quidē herodis perſuaſionibus calamitatem ſufferre tentabant: ipſe vero pene ſeſe interemit dum iugo cō uerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius propter paſſionem & timorem ne hoſtes eos perſecuti remorans circa paſſionis curam comprehenderet: ſuum gladium euaginauit: ſeq; perime re conantem tenuerūt preſentes viri dum dicerent. non oportet inimicis ſatiſfieri. nam hoc non eſſe fortis: ſiquidem ſe de periculis liberans armatos traderet inimicis. Quibus verbis compulſus facinus

cipatū traderēt & herodē occi derēt) antigotū regno conat re ſtituere.

Animoſitas he rodis & phaſeli fratris.

Fraus & inſidię parthoꝝ cōtra herodē & frem eius.

Parthi hyrcanū & faſelum dolo ſe captos ligaue runt.

Herodes mulie ris ſuaſiōe inimi coꝝ euaſit inſi dias.

Magnanimitas herodis.

Herodes fere ſe ſe gladio intere mit. &c.

quod in se cogitauerat prętermisit: matremq; curans pergebat viam propositam & celeriter ad mi
sadam castellum peruenit. D

¶ Herodes victor contra parthos & contra hostes iudeos eo in loco vbi iudeos confudit poste
(regno adepto) ciuitatem edificauit quam herodion appellauit parthi autem hierosol'. & palacium
depredātes reliq; herodis inuaserūt & marissam expugnauerūt ciuitatem antigonus sic per parthos
in iudea introductus phaselum & hircanū vinctos habens hircano aures (ne iterum sacerdotiū obti
neret) iussit amputari. Phaselus vero sub inimico perire amarissimum iudicans (cum nō haberet ma
nus solutas ad se interficiendum) caput saxo percutiens vitam finiuit. Herodes autem malchū ara
bum regem multa sibi debentem accepturus remunerationē perrexit quem ipse malchus occasio
ne accepta recipere recusauit qui tamen postea penituit sed herodes caute cum paucis venit in egy
ptum & hinc neq; a cleopatra quę eum cū veneratione suscepit neq; a tēpestate / neq; a seditionibus
que tunc in Italia erant occupatus romam festinauit. Capitulum.xiij.

Herodion ciuitas ab Herode cōstructa.

Ioſippus herodi frater venit i idumea.

Parthi res herodis iuadētes marissam expugnauerūt ciuitatē.

Antigonus violētia p parthos in iudeā introductus phaselū & hircanū vinctos habens hircano aures re iterum sacerdotiū obtineret iussit amputari.

Alia opinio de morte phaseli.

Magnanimitas herodis.

Occasio malchi arabū regis herodem recipere recusantis.

Herodes romā petēs neq; a cleopatra detinet neq; seditiōibus quę tunc in ytalia erant. &c.

SVmq; multas pugnas contra parthos excurrentes egisset: totas obtinuit. In fuga vero nec iudeis pepercit: qui eū a ciuitate septuaginta stadijs sunt hostiliter persecuti. Illo vero loco vbi iudeos confudit postea regnum accipiens aulam oportunam construxit: ciuitatēq; edificauit: quam herodium appellauit. ¶ Cumq; ad idumeā in risa vico peruenisset: frater eius iosippus obuiauit ei. Cum quo consilium de omnibus qui fieri debuissent assumpsit. Nam magna multitudo eum sequebatur: pręter peregrinos conductos milites. Oppidū vero massada in quo propositum erat confugere paruum erat vt tantum susciperet populum. E quibus plusq; nouem milia dimisit precipiens per ydumeam sese liberare: prestans eis vitę stipēdia. Necessarios vero in oppidum adducēs peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres quę octingentę fuerunt tritico vel aqua vel aliis oportunis in oppido sufficienter cōstitutis ipse ad petras arabię recessit. ¶ Parthi vero mox dicto facto cum vniuersam hierosolimam & palacium deprędassent: hyrcani pecunias non tangebāt. quę vsq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multas res herodis inuaserunt: ille enim aliquas per prouidētiam suam deportauerat ad Idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecunię non suffecissent: prouinciā exeuntes vastabant: & marissam potentissimam ciuitatem expugnauerunt. ¶ Antigonus quidem cum sic a parthorum rege ad iudeam introduceretur: phaselum & hyrcanum vinctos suscepit. Nimis autē cruciabatur quod mulieres fugissent. quas hostibus dare ꝓmiserat. Nam has pro mercede cum pecunias pactus est. Veritus autē ne multitudo de hyrcano quōdam regnum restitueret dum adhuc a parthis custoditur aures eius amputauit: molitus ne possit rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc diminutionem dum lex hunc honorem iussisset tantum integros obtinere. ¶ Sed phaseli miretur quisq; fortitudinem qui cum sciret se occidendum non mortem putauit atrocem esse: sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cumq; non haberet manus a vinculis solutas & aptas ad interficiendum seipsum: saxo caput suum percutiens vitam finiuit. ¶ Dicunt autem quia vulnere maximo confectum prędpiens antigonus medicis tanq; curandum interemit. mortiferis medicaminibus superimpositis in vulnere. ¶ Cum tamen ad integrum vitam non amitteret phaselus ꝛa quodam muliere audiens fratrem herodem aduersarios vitasse satis viriliter sustinuit: dum relinqueret mortem suam vindicaturum. & super inimicos vlcisci valentem. ¶ Herodem tamen magnitudo circūuenientiū malorum non perterruit sed faciebat eum sagaciorem. Nam & malchum arabum regem multa prius beneficia sibi debentem remunerationem accepturus perrexit & q magis opus habuisset tum pecunias sumere seu sibi debitas. scu per donationem dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset festinabat alias estimabat eū ab hostibus redimere tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem phaseli filium septimū annum ętatis ducentē: quatenus pignus eum arabis deponeret. ¶ Sed cum nuncij obuiassent & dixissent ei iussisse malchum vt a prouincia discederet. quod parthi prępcipissent nequaq; suscipi herodē qua occasione vsus est (ne debitū solueret) nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabāt quatenus pecunias lucrarer depositas vel acceptas prius ab antipatro: respōdit herodes nichil eos grauare se venisse. sed locuturū rem tantum necessariam suis negocijs. ¶ Postq; autem visum est ei discedere caute pergebat cum paucis ad egiptum veniscq; in quoddam templum remoratus est. Postero vero die cum andriuoca rura peruenisset: fratris sui interitum audiuit. ¶ Malchus vero penitens persequebatur herodem cui minime propinquauit ad pelusium festinanti. vbi cum inuenissent classem applicatam: prohibebant alexandriam nauigare. Ille vero prefides interpellauit. A quibus cum multa veneratione perductus in ciuitatem a cleopatra suscipitur. Quę nullatenus potuit eum ibidem itinere romam festinantem licet tempestas esset. & ytalia plena seditionibus nunciaretur: vnde cum nauigasset ad pamphiliam hyeme atrocissima: vix ad rodum deducitur. Qui (duos sibi amicissimos cum

occurrere vidisset fabinum & ptolomeum) & inuenisset ciuitatem cassij bello deuastatam: quãuis inops tamen benefacere eum non piguit: sed & super vires suas largitus ad eam reparãdam donauit pecunias. Liberalitas herodis.

A ¶ Herodes romam veniens & anthonio facta iudeorum referens (congregato senatu) laudatur & antigonus hostis accusatur. & ab omnibus iudeę rex creatur pręter spem suam cum tantũ principatum (qui soli generi sacerdotali debebatur) minime petiturus aduenerat. ventidius autem tunc a romanis missus vt parthos prohiberet vastare iudeam pecunijs corruptus silonem dimisit. herodes vero ab ytalia veniens nauigio ptolomaidem exercitum congregat contra antigonum. Qui viribus auctis in massidam fecit impetum & familiares eripuit. dehinc hierosolimis cum silonis exercitu properauit antigono conquerente. quia quod sacerdotali generi dicebatur idumeo & priuato viro datum fuerit herodis quoq; exercitui familiares victualium abundantiam amministrauerunt.

Capitulum quartumdecimum.

CVmq; trinies construxisset. & nauigasset cum amicis ad ytaliam in brũdusium deducitur & exinde romam perrexit. Vbi prius anthonio retulit quę cõtigissent ei per iudeam & qualiter frater eius phaselus a parthis iteremptus & hyrcanus captiuus teneretur & q̃ antigonum regem ordinassent mille talenta promittentem & mulieres quingentas quę ex prioribus & de genere suo fuissent. & quod suas noctu produxisset: & vitasset inimicorum manus multas passus calamitates. Post vero deflebat suos familiares periclitari dum obsiderẽtur & quẽadmodum nauigasset hyeme conténens pericula dum festinaret ad eum in quo solo spes suas & auxiliũ firmum possideret. Antonius autem misericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflensq; in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitię patris eius antipatri & pmissionis pecuniarum quas herodes prębere promiserat si rex esset quemadmodum prius tetrarcha ordinatus. multomagis tamen propter odium antigoni dum seditiosum & romanis inimicissimũ eũ arbitrateꝰ propensior erat herodes apud eum. Cesar quoq; propter antipatri expeditiones quas per ęgiptum patri suo perduxit & hospitiũ vel in omnibus fauorẽ exhibuit: prestans antonio nimis p herode studenti ad petitiones & auxiliũ de quibus herodes petebat paratior erat. Herodes romã veniẽs ãthonio quę facta sunt i iudea retulit.

B ¶ Cumq; senatũ cõgregasset messala & atratinus herodem presentantes de patrijs eius beneficijs intimabant: & quem circa romanos ipse habuisset fauorẽ. Simul etiam antigonum accusabant hostem eum manifestũ pronũciantes non solum ex his quę prius commiserat: sed quoniã & nunc a parthis principatũ romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus p his cõmotus fuisset: antonius insinuabat quemadmodũ & cõtra parthorum pugnam herodẽ regenerare pdesset. ¶ Cũq; hoc oñibus placuisset. decreuerũt eum creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga herodem studium quoniã ei tantum principatum insperate acquisiuit quẽ minime petiturus asciderat. Nunq̃ enim putabat sibi romanos regnũ daturos quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suę vxoris id preberi volebat qui nepos per patrẽ quidem est aristoboli per matrem vero hyrcani fuerat quem postea interfecit: quod apto tẽpore referemus. Sed cum intra septimũ diem cõtulisset ei senatus quod nullatenus sperauit & ab ita dissedere fecisset: senatu vero dimisso herodẽ medium habentes antonius & cesar exierunt. Congregato senatu Herodes laudatur & antigonus hostis accusatur.

C precedentibus alijs cõsularibus immolaturi: & deposituri senatusconsultũ in capitolio. Herodem autẽ primo die regni pauit antonius. Cuius initium fuit centesima vel octogesima quarta olimpiade: consulibus gaio demetrio albino secundo & gaio asione. Quo tẽpore antigonus massada obsidebat plenã omnibus prosperis: tantũ vero deficientem aquis. Quapropter & frater herodis iosippus cum ducẽtis familiaribus fugere cogitat ad arabas dum audiret malchum se penitere p his quę in herode cõmiserat: prohibuit tamen eum deus qui per noctem tantam pluuiam misit vt receptacula cisternarũ cuncta complerentur. Qua copia recepti exeuntes contra antigonum confligebant quibusdam palam alijs vero furtim: quorum etiam multos in cõgressionibus prostrauerunt. Herodes vt regni principiũ. Regni herodis

¶ Ventidius autem eodem tempore a romanis dux transmissus quatenus parthos a syria prohiberet iudeam peruenit manifeste quidem tanq̃ iosippum adiuturus omnis vero machinatio eius erat vt ab antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope hierosolimam castra posuisset: & satis pecuniarum ab antigono sumpsisset: ipse quidẽ cum ampliori militia discessit: & vt non manifestaret pecuniarum acceptio: silonẽ cum quadã parte militum ibi reliquit. Quem similiter antigonus remunerabat vt nichil se molestaret: sperans rursus sibi parthos adiutores. ¶ Herodes autem ab italia cum ad ptolomaidam nauigio venisset: & congregans non paruam expeditionem ex peregrinis simul & iudeis: per galileam cucurrit: super antigonum. Conueniebat etiam cum eo silo & ventidius per delium compulsi: qui trãsmissus fuerat ab antonio vt herodem duceret. Ventidius ergo dum cõponeret turbas quas p ciuitates syrie pathi cõmouerãt in iudea pecunijs ab antigono corruptus degebat. Ventidius a romanis missus vt phiberet parthos iudeam vastare pecunijs corruptus silonẽ dimisit. Herodes ab italia veniẽs ptolomaidẽ exercitũ cõgregat cõtra antigonum.

¶ Herodi vero quotidie vires cre- Herodes vir.

bus auctis i maſſadā fecit ipetū & cognatos ſuos eripere ꝓcurat.&c.

Fauor ppl'orum multiplici rōne.

Herodes hirl'm obſidet cōtra ātigonum.

Antigonus cōquerit qa regnū qd debeť generi ſacerdotali Idumeo & priuato datum ſit.

Victualia i abūdātia ꝓ exercitu herodis.

Herodes ioſippū frem cū exercitu in iudeā deſtinauit & ipſe venit in galileā.

ſcebant cui ſe pene omnis galilea tradiderat.Cumq; impetum feciſſet herodes in maſſadā neceſſariū putans circūſeptos cognatos in oppido liberare:fit illi impedimēto ioppe. Nam aduerſariā eam exiſtentē oportebat prius deprehendere: ne haberet poſt ſe relictum oppidū inimicoꝝ ad hieroſolimā pgens. Cumq; voluntate ſilonis rebellarent iudei herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugā conuertit.ſilonem vero incaute confligentem a periculis liberauit. Ioppē quoq; expugnās de maſſada familiares ſuos eripere feſtinabat. ¶ Tūc quidā ꝓuincialiū propter paternā amicitiam ſubueniebant ei:multi vero propter eius gloriam:immo etiam & alij propter remunerationē beneficiorū quę ex ambobus acceperāt:plures vero propter ſpem quam in eum tanq; in regem habebant. ¶ Antigonus autem oportunos tranſitus eius inſidijs & fraudibus pręoccupās: nichil aut parū hoſtes ledebat. ¶ Herodes vero de maſſada familiares ſuos eripiens & riſan caſtellum capiens:ad hieroſolimā properauit vna cum exercitu ſilonis. Et cum multi fortitudinē eius caſtraq; ad occidētalem partem poſita ciuitatis cernentes metuerent:partis illius cuſtodes ſagittarij eius impetū amouebant. Quidā vero etiam excurſione facta cum hoſtibus decertabant. Herodes quidē primum iuſſit pręconari circa murum q; bono populi pręſto eſſet pro ſalute ciuitatis: nec manifeſtorū aduerſariorū maliciam recordaretur. ſed etiam munitiſſimis abſolutionem delictorum quę in ſe cōmiſerant ſeſe pręſtaturū eſſe promiſit. Antigono vero contra prędicta herodis clamante: ſyloni vel exercitui romanorum quia pręter ſuam iuſticiam egiſſent.dum herodi priuato & Idumeo id eſt nō integro iudeo regnum darēt: cum ſolliti fuiſſent hoc genere prębere digno.Nam & ſi non de ſe vel de regno ſuo grauiter ferrent tamen ſacerdotes(qui nichil in romanos peccauerūt)non iuſta facerent ſi de honore deijcerent. Cum hęc adinuicem dixiſſent:& ad blaſphemias peruenirent:antigonus repellere prope murum venientes ſuis pręcepit.Quia iaculando vel propenſius pugnando.facile procul a turribus depulerunt eos. ¶ Tunc & ſilo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam & multos ex ꝓpriis militibus remiſit:dum indigentiam ſumptuum reclamarēt.& pecunias ad alimenta poſtularent. quoſdam ad hyemalia loca deſtinauit.nam circa ciuitatē loca deſerta erant.eo q; a militibus antigoni omnia direpta fuiſſent. Monitiq; exercitum & diſcedere tentabat. ¶ Herodes autem petebat ſilonis duces vel milites vt non ſe relinquerent.a cęſare vel antonio.ſenatu auctore honoratū. Nam prouidere eorum inopię & facile prębere quęcūq; quęrerent ſe promiſit.Poſt petitionē autem ſtatim ad pruoinciam egreditur:nullam occaſionem diſceſſionis relinquens. Siquidem multitudinem quantam nemo ſperabat neceſſariorū deportauit a ſamaria familiaribus ſuis amminiſtrātibus triticum vinū & oleum & pecora.ſimul & alia diuerſa in hiericonte deducētibus,prędicens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet.Quę cū non latuiſſent antigonum:ſtatim miſit per prouinciā qui deberēt inſidijs prohibere deportatores alimentorū.Cumq; pręceptis antigoni paruiſſent:grandem multitudinē armatorū circa hiericontē congregantes ſuper montes locati cuſtodiebant alimoniam deducentes. ¶ Sed cum hęc aguntur herodes non ocioſe degebat:ſed decem turmas ſuſcipiens quarum quinq; iudeorum erant alię vero mercede conductę necnon & equites paucos ad hiericonta peruenit.Cumq; ciuitatem deſertam inueniſſet:quingentos vero excelſa pręoccupaſſe cum vxoribus & cognationibus hos quidem dimiſit:romani tamen irruentes ciuitatē deprędauere cum plenas domos pecunijs reperiſſent.Igitur cuſtodiā rex in hiericonte relinquēs reuertit: & romanos militiam ad hyemalia dimiſit in Idumea vel galilea vel ſamaria. ¶ Impetrauit autē & antigonus a ſilone pro pecuniarū munere vt partē exercitus romani in lidoꝝ al's liddis ſuſciperet ꝓ antonij ſatiſfactione Romani quidē in delitijs erant:& ab armis quieti. ¶ Herodes(ne ocioſus eſſet)ioſippū fratrem cum exercitu in iudeam deſtinauit veniens ipſe in galileam & poſt contra latrones mittit exercitū quo tpe ſilo ſimul cum ducibus ad eum venit cui victualium per fratrem ꝓuidentiā fecit.herodes autē(cum ad latrones in ſpeluncis latentes feſtinaret ſilonē ad ventidiū trāſmiſit:noteť modus quo latrones de ſpecubus extraxit) Tunc enim latro quidā ſenex cum ſeptem filijs & vxore relictus ſeipm(poſtq; filios & vxorē occidiſſet)interemit.herodes itaq; obtentis latronū ſpeluncis ad ſamariā cum exercitu receſſit ptolomeo ibidem duce ordinato quē turbata galilea interemerūt. Machera quoq; herodi miſſus in auxiliū pecunia ab antigono corruptus poſt ea tñ herodi recōſiliatur herodes etiam ad anthiochiā vades dux itineris contra barbaros eos ꝓfectus vnde ꝓpugnator & ſaluator dictus eſt.

Capitulum.xiiij.

HErodi vero minime viſum ocium habere:ſed ad iudeam fratrē ſuum ioſippū cum duobus milibus peditū & quadringētis equitibus deſtinauit.Ipſe vero cum ad ſamariā peruenirent: & ibi depoſuiſſet matrem & alios cognatos a maſſada deductos ad galileam vſq; peruenit: capturus quedā loca quę cuſtodes antigoni pręoccupaſſent.Perueniens autem in ſephori cuſtodibus antigoni fugatis in abūdanti ꝓſperitate erat. ¶ Poſt inde contra quoſdā latrones in ſpeluncis habitantes equitū aliam & peditū tria agmina trāſmiſit: quatenus ꝓhiberet eos ne latrociniū

cognouerunt. Hęc autē iuxta villā vocabulo arbilō fiebāt: vbi ipse quadragesimo die cū oi expeditione
[illegible]. Hostes vero cū cōfluxissent: verterūt leuū cornu agminis eius. Quos ipse inuadēs fugauit:
[illegible] fugientes eo loco cōstituit. Permānsit vero cōtrarius persequēs vsq; ad iordanē fluuiū: cū per
[illegible] vias diffugerūt. Itaq; cū tota galileā cœpisset pręter eos qui in spelūcis habitabāt: & dimi
[illegible] vnicuiq; viro centū & quinquagita dragmas prębēs. ducibus aūt multoplus. ad hyema-
[illegible] remisit. ¶ Sub idē tēpus & silo simul cū ducibus suis ad eū venit: eo q; voluisset antigonus
[illegible] hyemalia cōstitutis prębere nā plus mēse nō eos pauit sed & misit in circuitu per prouin-
[illegible] vt cū oia dissipassent per mōtes cōfugerēt. quatenus romā de necessarijs nihil habētes fa
[illegible] rentur. Herodes vero prouidentiā eorū fratrē suū habere pręcepit: simul & Alexādriū opi
[illegible] lare. Qui celerius abundātiā necessariorū militibus pręparauit: & alexādriū olim dirutū re
[illegible] ¶ Eodē tēpore antonius quidē athenis morabatur. Per syriā autē vētidius venit dū silonē
[illegible] cōtra parthos primū ei mādaūt herodē adiuuare: deide vero ad se auxiliatores cōuocare.
[illegible] cōtra latrones in spelūcis festinaret: silonē quidē ad vētidiū trāsmisit. ille vero cōtra illos
[illegible] produxit. Erāt eni latronū cubilia in mōtibus abruptis cōstituta: & per mediū altissimos
[illegible] saxis acutissimis circūdatos. vbi cū oibus suis familiaribus latebāt. Rex aūt cōstruens
[illegible] cathenis ligatas: per machinā de vertice mōtis deponebat super eos. Dū nec ab inferio
ribus ascēdere propter acutū mōtē potuissent neq; de superioribus cōtra eos descendere. Archę vero militibus armatis plenę erāt falces lōgissimas hābētibus. cū quibus resistētes latrones abstractos occi dere pręualerēt. Sed dispositionē archarū cōtigit incaute disponi. Dū nimis ad alta descēdissent. ha bebāt etiā intus necessaria. Cū tamē arcę deposite fuissent: nec auderet & quidē a spelūcis vllus exire
[illegible] militibus gladio cinctus & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua alia pēdebat: descendit in spelūcā. abhorrēs morā nō audentiū exire latronū. Cūq; prope vnā spelūcā veniſſet: primū qui dē iaculis multos fugauit: post aūt falce resistētes impellebat ad pręcipitia ruere. Cūq; intus ingressus esset multos occidit: & reuersus in archā quieuit. Timor vero reliquos gemitū audiētes & salutis despe ratio cōpręhēdit. Rei vero terminū nox prohibuit & multi rege cōcedēte sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterū cōflictionibus vsi sunt vt ab spelūcis exirent latrones & ante ianuas pugnarēt Milites aūt in circuitu siluę ignē miserūt: & ita multos incēderūt. Tūc senex quidā intus cū septē filijs
B & vxore relictus est quibus petētibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stās super ostiū spelūcę vnūquēq; filiorū prostrauit exeūtē vsq; quo cūctos interemit: post aūt & suā vxorē. Cūq; in pręcipitio cadauer iactasset: super se quoq; dedit mortē pro seruitute sustinēs multaq; prius in herodem vocifera tus & infirmitatē exprobrās. licet ei rex dexterā tetēdisset & oēm licētiā promisisset. ¶ Igitur his actis iam oēs spelūncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinēs ad samariā cū secentis equitibus & tri bus milibus peditū dicessit: tanq; antigonū expugnaturus. Ptolomeo nō bene hęc militia cessit. Siqui dem hi qui prius galileā turbabant inuadētes eū interemerūt. Cūq; hoc fecissent. in nemoribus & i dif ficilimis locis confugiūt: prędantes & rapientes oia. Quos reuersus herodes puniuit. Nā multos trās gressores interfecit & eos qui in munitissimis locis cōfugerāt obsidione capiens occidit & castella de posuit. Multaut etiam ciuitates rebellibus extinctis centū talēta. ¶ Interea pacoro bellis ruente cum parthi fugissent: mittit vētidius macherā adiutorē herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus: antonij pręceptis obsecutus. Machera siquidē antigono vocāte pręter sententiam herodis pecunijs corruptus: properabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habens antigonus aduen tus eius non suscepit sed fundis eū prohibuit. & demōstrauit eius volūtatē. Quod vbi machera sensit & herodē sibi optime persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientē ammonitionē illius: ad sama riam ciuitatē discessit. Iudeos vero per viā occurētes amicos vel inimicos prostrauit: iratus in his quę passus esset. ¶ Rex autē his incitatus ad samariā perrexit. Vnde ad antoniū cū propter hęc delibera ret proficisci & suggerere q; talibus auxiliatoribus nō egeret qui magis ei q̄ hostibus nocerēt seq; ip
C sum sufficere ad expugnationē antigoni: machera secutus supplicabat ei vt permaneret si tamen oi bus modis iturus esset fratrē suū iosippū sibi pręponeret vt debellaret antigonū. Itaq; petitus a mache ra recōsiliatur ei. Cūq; reliquisset iosippū cū militia persuasit ei ne periclitaretur. neq; macherę aduer saretur. Ipse porro ad antoniū festinauit qui samuthasa alias samosata opidū iuxta eufratem obside bat: cū equitibus & pedibus auxiliatoribus. ¶ Cūq; ad anthiochiā peruenisset inuenisset q; qui ad an toniū pergere festinabāt: timore tamē q; in via barbari multos inuaderēt & interimerēt nō audentes trāsire. ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed cū ante duas māsiones samathasarum alias sa mosatorū venissent: insidię barbarorū ibi collocatę eūtes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstrue bant camporū additus vbi etiam equitū non paucos sedere ociose barbari disposuerūt vt cū ad cam pum peruenirent: impetum super eos facerent. Sed vbi primi transierunt & retro obseruaret hero-

Galileam cepit.

Victualium pro uidentia per fra trē fieri pręcepit

Cubilia latronū in montibus.

Modus quo la trones capti fue runt. &c.

Senex latro cu; septē filijs & vxo re seipsum occi dit postq̄ omnes filios & vxorem interemisset.

Herodes opten tis latronū spelū cis sibiq; ptolo meo duce ordi nato ad samariā cum exercitu di scessit.

Machera in au xilium missus he rodi pecunias ab antigono cor ruptus.

Machera recōsi liatur herodi vo lenti Anthonio conqueri. &c.

Herodes duxiti neris contra bar baros quos etiā debellauit. &c.

des:barbari ſubito ab inſidijs velut quingenti ſecuti primos ad fugam verterunt. Tunc rex impetum ſuis cum militibus faciens in eos:ſtatim hoſtes inuadit. Quos cum fuga vertiſſet audaciam ſuorum excitauit:& confidenter fecit eos reuerti qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnãte: vndiq; barbari circundati proſternebantur. Sed cum multa direpta fuiſſent iam vaſa vel ſarcinule vel mancipia: vniuerſa rex hęc eripiens pergebat. ¶ Porro tamen cum multi cum de ſilua propinquãte eo campis contra eum exiſſent his confligens cohorte fortiſſima vertit eos in fugam:multoſq; interimens: oportunam ſequentibus viam pręſtabat. Qui propugnatorem & ſaluatorem eum vocauerunt.

Herodes ꝓpter barbarorũ occiſionem ſaluator vocatus eſt.

¶ Anthonius exercitum cum ornatu tranſmittit in herodis occurſum quem ei honorem tribuens quia barbarorum inſidias debellauerat Soſioq; ipſi auxilium prębere iuſſit ioſippum quoq; herodis fratrem antigonus vincens cum exercitu caput eius incidit quod Ferora.l.talẽtis redemit. Herodes quoq; rediens ab anthonio viriliter hoſtes debellauit. Quem etiam omnes dei amatorem crediderũt cum ipſo in ſuperiore domo exiſtente tectum domus ſubito cecidit & neminem compręhendit victoria quoq; contra antigonũ & pampum habita ipſum nudũ in balneo lauantem quidẽ hoſtium armati inuaſerunt ſed eum minime leſerũt. Caputq; pampi in fratris vltionem ferora mittit herodi. Ca. xv

Herodi Anthoniusobuiam mittit exercitum herodis cauſa.

CVm aut prope ſamofata perrexiſſet:tranſmittit anthonius exercitum cum ornatu ad occurſum herodis hunc ei honorem tribuens auxilij cauſa. Nam barbarorum inſidias & impetum contra eos factum audierat. Cumq; pręſentem alacriter vidiſſet & cognouiſſet ab eo quę per viam acciderant amplectebatur & virtutem eius laudibus efferebat & oſculabatur eum & pręponebat ſibi quem paulo ante regem ipſe monſtrauerat. ¶ Sed cum anthiochus nõ multo poſt opidum traderet & a bello deſineret. Soſio alias ſoſſio quidem anthonius pręcepit auxilium herodi prębere:ipſe vero ad ęgyptum diſceſſit. Tunc ſoſſius duas legiones cum herode pręmiſit ad iudeam:ipſe vero cum ampliore exercitu ſequębatur. ¶ Contingit etiam ioſippum tali modo in iudea perire. Hic immemor pręceptorum fratris ad anthonium euntis:exercitũ per montes produxit. Nam quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichontem properanti:dum vellet triticum metere. Et romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis exiſtentibus. Quorum multi a ſyria delecti fuiſſent:aduerſarijs eum inuadentibus relictus in difficilibus locis fortiter pugnans interimitur: cunctum pene perdens exercitum. Siquidem ſex turmę extincte ſunt. ¶ Antigonus autem cum inimicos viciſſet caput ioſippi incidit:quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit. Sed iam poſt hęc deſerentes galilei potentes gentis ſuę ſocios herodis:in paludem mergebant. Multi quoq; & in iudea rebellauerunt:machera tamen opidum gittam alias guttam munitiſſimum capit. ¶ Nuncij vero cum regi in daphne alias daſne anthiochię nunciaſſent fratris caſum: & ipſo quidem hoc ſperante propter viſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui vidiſſet feſtinans proficiſcebatur. Et cum ad libanum montem peruenijſſet octingentos exinde ſumens habens exercitum ad ptolomaidã peruenit. Vnde noctu ſurgens cum expeditione galileam adijt. Cui cum hoſtes occurriſſẽt & prelio victi ſuiſſent in aliquo oppido concluduntur vnde & prius egreſſi ſunt dum congreſſiones facerent multa tempeſtate commotas nichilq; valens conficere:exercitum ad villas propinquantes perducit. ¶ At cum ab anthonio ſecũda legio veniſſet hi qui oppidum tenebãt territi nocte ipſum relinquunt. & rex ad hierichontem vrgebatur:vltionem exacturus pro fratre. Vbi cũ profectus eſſet potentiſſimos ſuos pauit. ¶ Poſt conuiuium autem cum ad ſuperiorem domum aſcẽdiſſet dimiſit omnes qui pręſentes erant. Vbi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus ſubito cecidit:& neminem compręhendit. Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorẽ eſſe dum tam maximum & mirandum periculum velociter euitaſſet. ¶ Poſtero die aduerſarij cum a ſummitate montium ſex milia deſcenderent ad pugnam timorem romanis immiſerunt. Qui cum acceſſiſſent iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes vulnerabant:& ipſum quidam telo circa pręcordia percuſſit. Antigonus autem ad ſamariam ducem mittit pampum nomine cum aliquanto exercitu. cupiens hoſtibus de ſe opinionem tanq̃ debellatore pręſtare. machera autem duci pampo aſſidebat. ¶ Herodes autem quinq; ciuitates cum cepiſſet relictos ibi duo milia exiſtentes interfecit. Ipſaſq; ciuitates incendens rediit cõtra pampum:qui contra villam ad ſunam vocabulo caſtra ſua diſpoſuit. Dumq; multi confluerent ad eum ab hierichonte & a iudea iuxta hoſtes acceſſit eoſq; audacter pręcurrentes cum eis cõfligens deuicit. Quos perſequens pro fratris ſui vindicta occidebat. Quorum multi dum in domibus armati confugiſſent tectis auulſis deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factũ aduerſariorum magis animos confregit ſperantium futura deteriorã exiſtere. Nam non latuit multitudo ad villam fugientium & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet & rex ad hieroſolimam exercitum victoria confidente deſtinaſſet. omne opus tunc perfecerat:antigono iam fugam meditante & a ciuitate diſcedere. ¶ Rex autem veſpere facto cenare milites pręcepit. Ipſe vero cum in quandam domũ laſſus intraſſet quo balnei

Ferora caput ioſippi fris ab antigono.l. talẽtis redemit.

Pugna herodis redeuntis ab anthonio & victoria.

Mira dei prouidentia quia nemoleditur. tecto domus corruente vnde oẽs herodẽ dei amatorem crediderũt.

Victoria herodis contra Antigonũ & pampũ.

Herodem nudũ in balneo lauantem quidam hoſtium armati inuadunt ſed eum minime leſerũt.

tur pene maximum periculum incidit. quod prouidentia dei vitauit. Nam nudum & cum vno pue ro sequente lauantem hostium quidam armati qui in eadē domo pro timore celati fuerant inuadunt Quorum vnus exijt gladium tenens & per ianuam cucurrit & post hunc secundus & tertius simili armati: nichil tamen regem leserunt. ¶ Postero tamen die interempti pampi caput ferora decidēs pro vltione fratris herodi transmisit.

Caput pampi ferora pro vltione fratris mittit herodi.

¶ Herodes regni sui anno tertio hierusalem obsidēs filiam alexandri filij aristoboli duxit vxorem cui obsessi iudei maximam fecerunt resistentiam septem annis maxima fame & inopia fatigati capta iam exteriori parte & ciuitatis inferiori ad superiorē fugierunt: tūc quoq; maxima iudeorum facta ce de Antigonus a turre descendēs ad sosij pedes procidit quem nequaq̄ miseratus Antigonū irrisorie nom̄ femininam noīauit. herodes vero circa templū & res sacras prouidebat rapinasq; ciuitatis prohibuit & de suo munificēter militibus mercedē donauit Antigonū autē ligatū a sosio Romam ad antonium ductum pecunijs procurat interfici. Hocq; modo assamonei pricipatus finē habuit. Ca.xvj.

Herodes regni sui āno tertio obsidet hierusalē.

Esinente vero hyeme regressus inde hierosolymam prope peruenit & iuxta ciuitatē castra sua locauit: tertio regni sui anno ex quo rome ordinatus erat. Postera rursus die castra iuxta murum accedens transmigrauit. vnde potuisset ciuitas ante templum expugnari: sicut & prius a pompeio: & tribus aggeribus locum circundans turres erexit.

Herodes duxit vxorem filiā alexādri filij aristoboli.

¶ Cumq; multa manu ad opus vsus fuisset. & siluam decidisset & oportunos operantibus pręposuisset: ipse ad samariam pro nuptijs discessit: ducturus alexandri filij aristoboli filiam. Nam hanc desponsauerat sibi sicut & prius retulimus. ¶ Post nuptias autem venit sosius per phenicem (cum exercitum per mediterranea pręmisisset:) venit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; egressus est a samaria non paruam super priorem expeditionē producens quidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope hierosolymorum muros congregabantur. vbi circumsedebant per aquilonis partem muros ciuitatis. quorum exercitus erat vndecim cohortes peditum & sex milia equitum. necnon & auxiliatores tyrij alias syrij & duo duces silo & sosius qui & ab anthonio missus est auxiliator. ¶ Herodes autem decertabat pro se quatenus ab antigono principatum perciperet qui rome dudum hostis fuerat iudicatus & pro illo rex herodes per senatusconsultum ordinatus. ¶ Cum multa autem alacritate vel certaminibus iudei (qui intra muros concluſi fuerant) herodi repugnabant: multaq; pro templo diuulgabāt. & multa pro solatijs populi tanq̄ liberante eos periculis deo & omnia foris ciuitatem distrahebant. ne quid ad alimentum hominum vel iumento in relinqueretur: & latrocinijs furtim vsi inopiam eis parabāt. ¶ Quę cum herodes prospexisset ad sosius latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias parauit: de expensis autem longius agmina eorum transmittentes venalia congregabat: vt intra paucum tempus multam affluentiam eis necessariorum abundare faceret: manuq; multa frequenter operantes tres aggeres erigunt. Estas enim erat nullum operantibus impedimentum fiebat: sed machinamenta inferentes murum permouebant: omnibus experimentis vtebantur nec tamen terrebant intra ciuitatem existentes. Nam illi resistentes contra istos non pauca excogitabant. quędam adhuc imperfecta instrumenta alia vero perfecta deferentes. Cumq; ad manus venissent: non minores romani suadendo fuerunt. nisi quia disciplina deerat militaris aduersum machinas. Namq; muros construebant iam prioribus edificijs euersis: sub terram occurrentes fodientibus confligebant. desperatione tamen potius q̄ prouidentia belli vsque ad vltimum permanebant: licet magna expeditiōe obsessi. vel fame magna fatigati vel inopia neciorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. ¶ Interea ascenderūt quidem super murum viginti priores: postea vero centuriones sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta: secundus autem quindecim. Et aliquę circa templum porticus incēsę sunt quas herodes antigonum incendisse dicebat odium ei mercatus iudeorum. ¶ Sed post dum capta exterior templi fuisset. & inferior ciuitas ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem confugerunt. timuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas immolationes offerre: per legatos suppliant permitti victimas solitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuisse cōsentiret cum nihil videret fieri quę putaret. immo fortiter expugnaret pro antigoni principatu: instanter accedens ciuitatem expugnat: & omnia statim interemptionibus sunt completa. ¶ Siquidem romani pro obsidionis mora irascebantur: herodes autem nullos ex iudeis aduersarios relinqui volebat occidebant igitur per vicos & per domos quoscunq; inuenissent fugantes eos & in templo concluſos. neq; infantibus neq; senibus. neq; infirmitati mulierum misericordiam prestātes. sed rege deprecante & petente vt parcerent. nemo fuit qui dexteram teneret immotam: sed furiosi cuncta etatem sanguinabant. ¶ Vnde & antigonus nec presentem neq; priorem fortunā considerans: a turre descē dit. procidens ante pedes socij. Ille tamen nequaq̄ eum miseratus pro calamitate: sed plausibus incō-

Iudei septem annis obsessi magna fame fatigati. &c.

Capta parte exteriori templi & inferiori ciuitate iudei ad superiorem ciuitatē confugiunt.

Maxima cedes in hierusalem.

Antigonus desolatus ad pedes sosij procidens antigona ab eo nominatur.

tinenter vsus.antigonum eum tanq̃ feminam nominauit. quem non vt mulierem sine custodia remisit. Et ille quidem ligatus cũstodiebatur. ¶ Herodes autẽ prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina templum videre: & sancta in sacrario cõstituta. Rex autem quosdam petens alijs interminatus multos & armis vetabat: perditionem priorem victoriam existimans si quid inuisibilium visum fuisse. ¶ Resecabat etiam rapinas ciuitatis: multum contra socium altricatus dicendo. Si pecunijs & hominibus romani ciuitatem euacuauerunt. desertionis me regem relinquent. sed & tantis ciuibus prostratis breuem vniuersi iudei principatum iudicari pro repẽsatione necis huiusmodi. Ille vero cum pro obsessione militibus iuste predam permitti dixisset: respondit ipse pecunias de suo mercede singulis prestaturum: & ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali & ipsi Socio donauit: vt omnes pleni pecunijs abirent. ¶ Hęc passio hierosolimorum ciuitati contingit consulibus marco agrippo & candidio gallo centesima & octogesima quinta olimpiade tertio mense in celebratione ieiuniorum. tanq̃ reuersa calamitate quę sub pompeio iudeis illata est. Nam & tunc eodem die captiuitatis viginti & septem anni esse noscũtur. ¶ Sosius vero cum auream coronam deo deuouisset reuersus ab hierosolymis antigonum ligatum ad antonium perduxit. Herodes quoq; veritus ne antigonus custoditus ab antonio & romę perductus allegationibus suis senatui demõstrasset se quidem ex regalibus descendentem. herodem autem priuatum. & quod oporteret filios eius regnare propter genus si ipse romanis peccasset multis pecunijs compulit antonium vt antigonus interficeretur. Quod dum factum fuisset: herodes quidem timorem deposuit. ¶ Destitit autem hoc modo assamonei principatus: post centum viginti septem annos. Nam de familia clarissima & genere nobilissimo. vel honore sacerdotali fuerat. Cum multa ergo pro gente iudaica parentes egissent: propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Translit autem ad herodem antipatri filium de familia populari. vel genere priuato & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis assamoneorum accepimus.

Herodis diligentia circa res sacras custodiendas.

Prohibet ciuitatis depredationẽ & de suo militibus mercedem, prestat.

Magnificentia herodis.

Antigonũ ligatu; a sosio romã ad anthoniũ ducũ herodes pecunijs procurauit interfici.

Finis principatus sacerdotalis qa herodes erat alienigena. &c.

¶ Explicit liber quartusdecimus.

¶ Incipit liber quintusdecimus qui continet tempus annorum. septemdecim.

¶ Herodes capta hierusalem sosij auxilio apud quem polion phariseus & sameas discipulus honorabantur ciuitatis ornatum abstulit. Et quadraginta priores partis Antigoni extinxit quem antigonũ Antonius in anthiochia interfecit. Tunc quoq; hircanus apud parthos captiuus herode dolose a rege procurante redijt ad herodem herodes quoq; ignobilissimum ananeloum spretis nobilibus & maxime iuuene aristobolo de sacerdotali tribu sacerdotem fecit vnde indignata Alexandra filia hyrcani vxor Alexandri filij Aristoboli & mater aristoboli marianne pulcherrimorum molestę ferens filij infamiam scripsit ad cleopatram vt peteret anthonio sacerdotij principatum filio prestare. Gellius autem cum ad iudeam venisset & aristoboli & marianne pulchritudinẽ vidisset miratus amborum imagines depinxit & ad Anthonium destinauit quibus inspectis Anthonius puellam nuptam erubescẽs petere/petit puerum transmitti ad quem herodes excusationem rescripsit. Capitulum primum.

Continuatio dicendorum.

Herodes principatu iudeę adepto qualiter se habuit.

Poliõ phariseus & sameas discipulus apudeum honorati.

Herodes citatis ornatũ abstulit.

OSius quidem & herodes qualiter hierosolimam ceperint. & antigonum captiuum. in superiori libro demonstrauimus. sequentia vero nunc explanabo. ¶ Cum totius iudeę principatũ sumpsisset herodes. quantoscunq; priuatos sui fautores inuenit. in dignitatibus eos cõstituit: illos autẽ qui cõtraria elegerunt nõ destitit tormẽtis singulis diebus afficere. ¶ Honorabatur apud eum polion phariseus. & sameas discipulus illius. Siquidẽ obsessis hierosolymitis/ isti persuadebant herodem suscipi pro quo & re compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat semeas qui quondã in iudicio dum herodi peperciisset hyrcanus prędixerat improperans ei vel iudicibus q̃ herodes liberatus omnes eos persequęretur. Quod & factum est: deo sermones illius adimplente. ¶ Eodem tempore cum hierosolymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuitatis auferens in aula colligebat: ex quo multũ pondus argenti vel auri antonio vel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadraginta priores antigoni partis. Nã custodes per partes muri disposuerat. ne quid deportari posset

¶ Interfecit quadraginta priores partis antigoni.

Notãda sentẽtia

cum defunctis. Mortui vero dũ exerutarẽtur si quid argẽti aut auri vel aliud necessariũ fuisset inuentũ regi ferebatur. Nullus vero terminus malorũ erat. Nã auaricia rectoris: male cõquisita deterius expẽdebat. Prouincia autẽ inculta permãsit septimo anno cogẽte: in quo agricultura exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuũ antigonũ suscepisset. deliberauit ligatum in triumpho seruare. sed audiens gentẽ reluctare antigono fauentẽ donisq; herodis redẽptus iudicauit in antiochia illum perire: quia nullatenus iudei quiescerẽt. Q̃ testionio strabonis capadocis cõfirmat: ita

Antigonus occidit i anthiochia

dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductum interfecit.& visus est hic primus ro-
A manorum regem occidisse dum non estimaret alio modo sententias iudeorum flectere quatenus su
sciperent pro illo constitutum herodem.Nam nec tormentis subditi regem eum appellari patieban-
tur.tanq̃ manu aliquid de priore principe retinentes Infamiam igiturvel odium herodis ita minuere
putauit.Hęc quidem strabo. ¶ Cum vero herodem principatum tenuisse hyrcanus princeps sacer-
dotum audisset:qui captiuus apud parthos tenebatur:redijt ad herodem tali modo solutus. Barzafar
manis & pachorus duces parthorum cum captiuos hyrcanum principem sacerdotum prius constitu
tum:post autem & fratrem herodis phaselum ad parthos perducerent phaselus non tolerans vincu-
lorum opprobrium.& omni vitę suę preponens mortem glorioſam ipse suus peremptor sicut prędi-
ctum est apparuit. Hyrcanum vero ad parthos perductum frahatis parthorum princeps modestius
attendebat.dum nobilitatem eius audisset prosapię.Q uapropter remissum a vinculis babilone habi-
tare concessit.vbi multitudo iudeorum hyrcanum tanq̃ principem sacerdotum & regem: omnes vsq;
ad enfratem iudei habitantes honorabant.Q ui dū his fueretur.& herodē audiret principatū suscepis
se mutauit spem suam ab initio ei amicissimus existens: quem & gratię memorem putauit q; eum a
quęstione & mortis dānatione vel periculo tormētisq; liberasset:Sermones ergo iudeis proferebat:se
stinādo proficisci ad eū.Q ui vetabāt & rogabant eū permanere q; officiorū simul& honoris in sacer
dotali vel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset.prędertim dū nihil ab hierosolimitanis
posset mereri:pro diminutione corporis quam ab antigono pertulisset. Retributiones autem nō simi
les a regibus dantur.quas priuati a benefactoribus acceperunt. Nam mutat eos fortunę prędentus.
Talia dum ei suggererent:hircanus eundi desiderio tenebatur.Cui scribēs herodes petebat frahatim
eum venire:& illic iudeis supplicare quatenus non inuiderent ei vna secum commune regnum possi
dere.Nam tempus extitisse dicebat q; ipse gratias redderet pro beneficijs:cum ab eo nutritus esset& Notāda sentētia Herodes scripsit parthorū regi vt veniret hircanus Intētio mala herodis.
saluatus. ¶ Hęc scribens hircano mittit ad frahatim legatum saramallum: & dona multa:supplicans
vt non impediret gratias reddere quas pro beneficio deberet. Erat enim studiū eius non pro hac tā-
tum.sed quoniam preter meritum principatum obtinuerat. Timebat ne illi rationabiliter auferretur:
& hircanum properabat sub potestate sua redigere.vel penitus eū disperdere quod postea fecit. Tūc
tamen flexo partho pecuniasq; ei iudeis dantibus vt veniret cum omni eū honore suscepit & in con
B uentu primum ei locum & in conuiuijs primum lectum concedebat. ¶ Q uem etiam decipiebat pa-
trem vocando.& omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo
sui principatus vtilitates vnde & in familia eius exarsit seditio.Nam dum obseruaret ne nobilissimus
quidā princeps sacerdotū dei haberetur.inuitauit aliquē ex ignobilissimis sacerdotē de babilone no-
mine ananeloū alias ananelū:& huic pricipatū sacerdotij designauit.Q uod nō pertulit alexādra: fi-
lia hircani vxor alexandri filij aristoboli regis ex qua filios habuit vnū quidē pulcherrimum noie ari
stobolū:& herodis cōiugalē mariannē forma nobilissimā.Turbata ergo & molestę ferēs infamiā filij
quod illo superstite alter aduena principatū sacerdotij meruisset scripsit cleopatrę sodali quodam suo
literas deportantē vt peteret antoniū pricipatū sacerdotij filio suo prestare.Sed & antonio negligen
te petitionem amicus eius gellius ad iudeā cū propter aliquas causas peruenisset:& vidisset aristobo
li pulchritudinē:vel iuuentutē mirabatur.non minus etiam mariannē regi cohibitantē stupebat. Vn-
de alexandram liberorum bonorum matrem existimans & ad sermonem eius veniens flectit eā pin-
gere amborum imagines.& antonio destinare.Et hęc dicens petitiones eius omnibus modis adim-
pleuit.His elata verbis alexandra:imagines antonio direxit.Cui gellius ferebat dicēs non ab hoie pu
tari:sed a quodam esse deo liberos alexandrę:dum,vellet ad libidines antonium emollire. Q ui puel-
lam quidem herodi nuptam erubuit accersire:verū etiam cleopatram metuēs contristari.Scripsit er-
go puerum transmitti.cum honore addens.nisi graue visum foret. His deportatis ad herodem litte-
ris non cautum existimauit iuuenem excellentem aristobolum & tunc iam sedecim annos ducentem
C genere nobilissimo ad antonium destinare potissimum romanorum. & paratum suę luxurię suppo-
nere puerum: qui etiam libidinosior per potentiam existebat: rescripsit ergo dicens. Si puer exierit
a prouincia.statim oia bellis vel seditionibus cōplebuntur.iudeis sperātibus rerū nouarū mutationē.
¶ Herodes cognito quia alexandra pro principatu filio dando ad cleopatram scripserat eam ac
cusabat & se dolose excusans quia puero sacerdotij principatum non dederat mulieribus satisfecit &
analo sacerdotij dignitate exuto illam aristobolo dedit hic recapitulantur transgressores circa sacer-
dotium herodes autem cum alexandram timeret eam fecit occulte obseruari quę a cleopatra petit sub
fidium sed eius insidias sabio herodi manifestauit ipse quoq; contra aristobolum moliens insidias ip
sum quęrebat interficere ipsū eni postq̃ celebratiōe trāssacta ad affluētiā potus coegerat submergi,pcu
rauit ano etatis.xvij.quē mortuū maxie simlauit dolore& rursus analous sacerdotiū suscepit.Cap ii

Hyrcanus sacerdotum princeps apud parthos captiuus redijt ad herodem.

Modus quo hyrcanus a captiuitate ereptus est.

Dolus herodis erga hircanum. Herodes ignobilissimum fecit sacerdotem vnde indignata Alexādra mater hyrcani scripsit cleopatrę.&c.

Gellius veniens in iudeam aristoboli & marianes miratus pulchritudinem eorū imagines ātonio destinauit.

Anthonius ispecta puerorū pulchritudine erubescēs puellā nuptā petere petit puerū transmitti Rescribit herodes Anthonio se excusans.

Herodes alexandram culpat. &c

Vibus inſcriptis cū antonio excuſaſſet: iudicauit non vltra puerū vel alexandrā humiliaſſe: ſed etiam vxore ſua mariāne valde petente quatenus fratri ſuo pricipatū ſacerdotij redderet, quod prodeſſe arbitrata eſt. dum nec ad antoniū proficiſci poſſet. tali prēditus adoleſcēs honore. Conuentū itaq; faciēs amicorū, multū alexandram accuſabat. Dicēdo latenter inſidias ęgiſſe pro pricipatu. dū per cleopatram ageret. quatenus ipſe quidē regno priuaretur: puer autē pro ipſo rerū amminiſtrationem ab antonio ſuſciperet. Et hęc quidē illā non iuſte poſtulaſſe q; & filiā ſuā a poſſeſſo iam honore priuaret. & ſe ditiones in regno, moueret: cū multū ipſe laboraſſet vt poſſideret: multis & non fortuitis periculis. Verumetiā nullatenus memor ipſe malorū illius. ſed beniuolus circa eos eſſet. Et nunc puero pricipatum ſacerdotij prēberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananeloum. q; valde puer eſſet ariſtobolus. Cū tamen hęc non incaute dixiſſet. ſed pro deceptione mulierū & prēſentia amicorū lęta ex non ſperatis alias & non ſperās alexādra cū lachrimis ſatiſfecit. dicens & de ſacerdotio quidem oia pro infamia ſe manifeſtaſſe: regnum vero nec deſideraſſe inquit: nec ſi oblatum eſſet. cupide ſuſcepiſſe. Cum & nūc nimium honorē habeā propter principatum eius & tutelā. Cuius virtute totum genus meum fulget honoribus. Nunc quoq; beneficijs vincta ſuſcipio filij honorem: & in poſterum ad oīa ero ſubiecta. Petebat vero vt ſi quid propter genus & prēſentem ſibi fiduciā temerariū pro indignatione feciſſet ignoſceret. Poſtq̄ autem locuti ſunt: dexteris datis reconſiliātur omni ſuſpitione ſublata vt videbatur ¶ Itaq; rex herodes ſtatim principatu ſacerdotij ananeloum alias ananelum prēter legem exuit: ſedi tiones modeſticas pacando. Nam non licebat aliquem honore ſemel accepto fraudari. Quod prius anthiochus epiphanes deſtruxit dū auferret ab Ieſu ſacerdotium: & ordinaret fratrē eius oniā. ſecundus autē ariſtobolus hyrcanū fratrem ſuum priuauit: tertius herodes principatum ſacerdotij adoleſcenti tradidit ariſtobolo. Et tunc quidem putabat ſedaſię contentionem. ¶ Et licet recōſiliati fuiſſent non tamen ſecurus degebat: dum alexandram ex prēteritis conatibus ne tempus nouarum rerū caperet valde timeret. Quapropter precipit eam ita in aula conuerſari. vt nihil ſub poteſtate ſua haberet. Diligenter etiam cuſtodiebatur occulte: ne quid prēter quotidianam cōuerſationem niteretur. Quę paulatim magis illam exacerbabant: & in odio ſuſcitabant. Nam ſuperbia muliebris diligentiam cuſtodię indignabatur habere: dum omnia vellet potius pati q̄ fiducia priuari & fucoſum honorē cum ſeruitute vel metu poſſidere. ¶ Ad cleopatram igitur in quibus extaret frequenter ſe lamentando deſtinabat poſtulans auxilium ſibi prēberi. Quę iuſſit ei furtim cum filio ſuo in ęgiptum ad ſe confugere. Cumq; hoc ei placuiſſet: tale aliquid excogitauit. ¶ Duo locuta tāq̄ pro mortuorum exęquijs parauit: in quibus ſeipſam & filium mitti dixit. prēcipiens concijs famulis ea noctu deferre & exinde viam ad mare facere: vbi nauim in q̄ nauigarent ad ęgiptum preparatam habuiſſet. Hęc ſabioni amico alexandrę eſepus ſeruus eius edixit. Quod cum ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q; inter inſidiatores antipatri de veneno conſcius putaretur odium lenire per indicationis fauorem ſperauit & nunciauit inſidias alexandrę. Qui cum eam vſq; ad conatum procedere dimiſiſſet. in ipſo facinoris opere detinuit. ſed inuitus conceſſit culpam: dum putaret nullatenus cleopatrā ceſſare. ſi contra ſe cauſam inueniſſet. Palam ſibi magnanimitate vel modeſtia veniamt ei largitus eſt. ¶ Propoſuit cauſam oībus modis adoleſcentē perimere: ſed tacito propter veriſimilem diſſimulationem. cum ſibi tabernaculorum feſtiuitas veniſſet quę apud nos cum ſumma veneratione celebratur tunc quidem diſtulit & in delitijs ipſe & reliqua multitudo degebat. ¶ Mouit tamen eū feſtinare voluntatem ſuam confi cere inuidia. Nam dum adoleſcens ariſtobolus ſeptimum decimū annum ducens: ſecundū legem ſuper aram aſcenderet victimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis cōſequentia magnitudinem ſuperare ętatis oſtendens. necnon & generis dignitatem. populi excitauit fauorem: & ariſtoboli aui ſui prēſens memoriam eis reduxit. Qui paulatim irritati alias prouocati voluntates ſuas iam demonſtrabāt gaudentes ſimul & letitia perfuſi: voceſq; laudabiles in eum oratio nibus mixtas eminebant: vt manifeſtus fieret populi fauor. & temerarius ſub regno vtiq; conſtituti. cum aliorum prēterita beneficia memorarent. Inter hęc oīa ſtatuit herodes voluntatem: quam in adoleſcentem habuiſſet implere. ¶ Celebratione autē tranſacta dum in hierichonte maneret & in conuiuio eos alexandra peteret. herodes adulabatur adoleſcenti & illicebat ad affluentiam potionis: paratus colludere vel iuueniliter ad gratiam illius iocari & loco ęſtiuo illic exiſtente collecti ſimul exierunt refrigerium captantes. Cumq; fontibus aſſiſterent calorem meridianū aura tēperare. prius quidē nantes ſeruos & amicos proſpiciebāt. Poſt autē adoleſcēs cū irritaretur herodis amici quibus hoc prę ceptū fuerat. tenētibus iam tenebris ſepe eū mergētes tanq̄ eludētes nō omiſerunt vſq; quo eum preſſum fontibus ſuffocarēt Ariſtobolus quidē ita extinctus eſt. x. &. viij. annum agens etatis cum principatū ſacerdotij anno non amplius tenuiſſet: quē rurſus ananelous ſuſcepit. Quomodo mulieribus nū

Herodes alexandram culpat. &c

Excuſat ſe dolo ſe herodes quare nō promouit ariſtobolū mulieribus ſatiſfaciēs.

Herodes Analū exuit a ſacerdotio prēter legē & dedit ariſtobolo

Trāſgreſſores legis circa ſacerdotium.

Herodes alexandram timens occulte fecit eā obſeruari.

Sentētia notāda

Alexandra a cleopatra petit auxilium.

Alexandrę inſidię quibus vult re in ęgyptum.

Sabio Alexandrę nunciat inſidias herodis.

Herodes omnibus modis Ariſtobolum quęrit occidere.

Inuidia herodis contra ariſtobolum ei fauēte populo.

Dolus herodis ariſtobolū ad potus affluentiam allicientis.

cito inceſſabilis eas ſtatim dolor defuncti inuaſit. Ciuitas etiam rumore delato lamentis cuncta completa eſt: omnibus calamitatem tanq̃ propriam & non alienam dolentibus. Alexandra vero plus cõplanebatur conſcia peremptionis. Nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat ſed ſuſtinere neceſſarium putauit: licet ſepius ſua manu vitam finiri niteretur. Deſiſt tamen ſi poſſet viuens ſufficere ad diſſimulationem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam vitam tenebat. ne daret ſuſpitionẽ filium ſuum inſidijs periſſe. per hanc enim diſſimulationem ſperauit tutius ſe oportuno tempore vindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat. ¶ Herodes autem omnibus veriſimilis videbatur non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quę ad funus pertinent perage bat ſed etiam lachrimis vſus aninę confuſionem veram eſſe monſtrabat. Interdũ etiam & dolore vincente eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat. & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur magnum tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exęquias eius honorans multum apparatum circa locellos & multitudinem aromatum fecit nimiumq; ornatum ſimul ſepelijt vt dolorem mulierum pene deleret & ſolaretur eas per iſtam partem.

Alexandrę diſſimulatio pro morte ariſtoboli contra herodem. Fictio herodis in exęquijs pueri.

¶ Alexandra mali non immemor ad cleopatram per herodis inſidias mortuum filium ſcripſit. Qua anthonium maritum ad vindictam incitante herodes ſatiſfacere iubetur herodes itaq; ad Anthonium vadens ioſippo rerum & regni relicto regimine mariannem ſi quod ab anthonio paſſus fuiſſet precipit occidere. Qui mulierum adulationibus emolitus regis ſentẽtiam eis manifeſtauit. Quem alexandra fama berodem occiſum referente ad romana ſigna flexit ſecũ fugere ſed rumori herodes contrarias reſcripſit litteras. Cui reuertenti ad iudeam Salome ſoror eius Alexandrę & marianne inijcans conſilium ioſippum maritum ſuum accuſat. marianne quoq; quam maxime herodes dilexerat auditum a ioſippo quod rex mandauerat ſecretum ipſi manifeſtante. Rex furibundus ab vxoris amplexibus declinans pene eam interfecit & ioſippum vlterius ante faciem ſuam venire non permiſit. Alexandram quoq; iuſſit reſeruari.

Capitulum tertium.

Alexandra mali memor cleopatrę ſcripſit filij mortem per inſidias herodis.

ALexandrã tamẽ nihil tale deficit ſed ſemper mali memoria meſtitiam incitabat. Et ſcripſit cleopatrę herodis inſidias & filij perditionẽ. Quę dũ feſtinaret petẽti ſubuenire calamitates alexandrę miſerta propriam omnem cauſam cõfecit: & petere anthoniũ vindicare adoleſcentis interitũ non ceſſabat: cũ diceret non eſſe dignũ herodẽ per eum regem ſtatutũ in regno q̃ non ad eũ pertineret qui in veros reges tales iniquitates oſtẽderet. ¶ Quibus cũ flexus eſſet anthonius laoditiã peruenies mittit precipiens herodem ad ſe profici ſibiq; pro morte ariſtoboli ſatiſfacere. Nam non recte inſidię confectę ſi per eũ extitiſſent. Qui cũ ignoraſſet cauſam & cleopatrę contrarietatẽ quę non ceſſabat anthoniũ ſuadendo quatenus eũ damnaret ſtatuit quidem obedire iam enim nichil erat aliud quod ageret. ¶ Cumq; patruum ſuum Ioſephum alias ioſippũ procuratorem regni & rerum reliquiſſet demãdauit ei ſecrete vt ſi quid ab anthonio paſſus eſſet continuo mariãnem occideret. Nã dilexiſſe vxorẽ fatebatur & timuiſſe ne cõtumeliã poſt eius mortẽ pateretur dũ pulchritudo illius ab alijs deſiderare poſſet per quę demõſtrabat impetum anthonij quẽ in eam habuiſſet cũ olim de pulchritudine audiſſet illius. Herodes quidẽ hęc precipiens ſpe incerta ad anthoniũ perrexit Ioſephus autẽ cũ in deſperatione rerũ regni ſtatutus eſſet & propter hoc frequẽter mariãnem cõueniret & de negotijs honoris cauſa reginã percunctaretur fauorem vel amorẽ herodis circa eam inſeruit. Mulieres autẽ cum illũ adulationibus emoliſſent & plus autem ab alexandra ſeductus Ioſephus alias ioſippus ſententiã regis demonſtrauit & mandatũ explanauit. dum fidẽ illi vellet facere q̃ nec poſt mortẽ ſine ipſa poſſet viuere: dũ diceret vt ſi quid acerbũ ab anthonio pateretur nõ ſufferret ab ea nec poſt interitũ ſeparari. Hęc quidẽ ioſephus. mulieres autem nõ hoc amore affectus herodis putauerũt. ſed timuerũt ne reuerſus tyrãnica crudelitate ſibi mortem inferret. ideoq; ſuſpitionẽ de verbo non paruã perceperũt. ¶ Eodem tempore rumor in ciuitate hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q̃ anthonius tormentis affeciſſet eum & occidiſſet

Alexandra mali memor cleopatrę ſcripſit filij mortem per inſidias herodis. Cleopatra ãthonium ad vindictã cõcitat mortis ariſtoboli & mandatur herodes ſatiſfacere. Herodes ad anthonium vadẽs mãdat mariãnẽ ſi quid ab anthonio paſſus fuerit occidere. Ioſephus mulierũ adulatiõibus ſeductus regij ſẽtentiã eis oſtẽdit Herode fama referẽte ab anthonio occiſum alexandra loſephũ flectit ſecum ad romana ſigna cõfugere & cauſas fugę aſſignat. Litterę herodis rumori cõtrarię quianthoniũ donis pacauerat.

¶ Quę fama cunctos quidem in aula turbauit. plus vero mulieres. Tunc vero alexandra ioſephum flectit vt cũ ipſis ad romana ſigna confugeret. Nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ ſub duce iulio pro regni cuſtodia caſtra poſuerat dicens: primum ſiqua turba in aula concurreret. ipſe in tuto exiſtaret dum romanos propitius haberent. Prętera ſi mariannem anthonius proſpexerit pricipatum recipere ſperamus nec in aliquod poſtea ſeruitium de regij generis propagine deſcendemus. ¶ Cum has rationes fugę cogitaſſet litterę ab herode de oibus ſuis cauſis deportãtur priori rumori contrarię. Nam cum ad anthonium peruenijſſet confeſtim eũ donis de hieroſolimis deportatis recõſiliauit & ſermonibus dicere cõpulit vt nequaq̃ contrarię quoddam de ſe haberet: & cleopatrę verba nihil aduerſus ſuam ſatiſfactionem valerent. Nam non inquit iuſtum anthonius vt rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat. quia qui honorẽ ei dederũt ipſi ei vti poteſtate permiſerũt. Quo dicto flexa eſt cleo

patra sciens neq̃ alienum principatum optari prodesse. Cum de his scriberet herodes alios q̃ rarat honores quos ab anthonio in conuentu vel conuiuijs quotidianis haberet. & hæc obtinuit licet in accusationibus cleopatra molesta minimis existeret. quę prouincię desiderio omnibus modis petere illum festinasset. Sed quia anthonium iustum circa se cognosceret. nichil iam difficile speraret q̃ autem tardaret. fauore firmiore circa se authonij speraret cõsiliari cleopatrę animo posse: & se hoc facere dicebat. Nam anthonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret vel reijceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset. ¶ Cum hęc litterę peruenissent defierunt ab impetu quem tanq̃ de mortuo habuissent vt ad romana signa confugerent. Non tamen latuit earum voluntas. Nam pręcessit anthonium rex ad parthos eum tem. & ad iudeam reuertitur. Statimq; soror eius salomi alias salome & mater eorum consilium quod habuisset alexandra cum suis aperuit. Salomi vero contra maritum iosippum accusationem protulit dicens q̃ cum marianne frequenter conuenisset hęc vero dicebat inimicitiarum causa q̃ eum frequẽter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. ¶ Herodes autem callidus semper & minus mariannem amans licet statim conturbatus fuisset. non tamen patitur amore marianne aliquid temerarium in ea conficere sed in vtroq; anxius secrete eam inquirit: vtrum vera essent de iosippo quę audierat an falsa. Illa vero cum iuramento affirmante & satisfaciente: q̃ in nullo peccato fuisset ei commixta paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore superatur. vt etiam satisfactũ sibi de his crederet honestati eius multas gratias agebat. Fauorem quem erga ipsam habebat vel amorem parebat vel qualia sepe amantibus contingunt collachrimantur inuicem: & magno suo studio sese studio pariter diligentes. ¶ Cum vero rex suum affectum iam prętermissa emulatione confirmasset nõ amantis inquit marianne q̃ mandaueras iosippo: vt si quid patereris ab anthonio molestum me pertineret: quę tibi nichil peccassem. Quod verbum vt audiuit herodes exardescens in furorem statim eam ab amplexu dimisit clamans & suos capillos dilacerans dicendo manifestum signum cepisse iosippum cum ea habuisse communionem. Nam nullatenus prodisset quod secrete audierat nisi maxima fides illis interfuisset. Credensq; de crimine pene suam interfecit vxorem: nisi victus amore furoris impetum refrenasset semetipsum consumens. Iosippum tamen nec vlteritus ad suam faciem venire permisit Alexandram vero tanq̃ totius mali causam reseruari pręcepit.

¶ Cleopatra natura auara nihil iniustum prętermittens fratrem suum regem habiturum veneno interfecit/ & sororẽ ad tẽplũ fugientẽ sacrilega extinxit cuius anthonius amore victus dedit ei multas ciuitates a qua herodes redditus cõduxit cũ quo ipsa aliquid amatoriũ passa aut eius regno potius insidians tẽtauit cõcubere. Quã herodes ipse sibi per luxuriã insidias parãtẽ cogitauit occidere sed ab amicis suis retinetur. Et ei donis & muneribus satisfaciẽs deduxit eã ad ęgiptũ anthonius q̃ tunc armeniã capiẽs arthabazim cũ filijs satrapũ ligatũ in ęgiptum destinãs donans eos cleopatrę. Ca. iij.

INterea per syriã turba cõmouebatur. cleopatra non desistẽte anthoniũ flectere quatenus oĩbus oppressis potentiã singulorũ ablatam sibi donaret. Multumq; desiderio sui valebat illo inflãmato. Quę cũ natura auara existeret nichil iniustũ reliquit. Siquidem fratrẽ suũ quẽ iam habiturũ regnũ sciret veniẽs aggressa cõsumpserat: quintum & decimũ etatis annũ agentẽ: sororẽ autẽ arsinoem ephesi ad templũ diane cõfugiẽtem per anthoniũ extinxit. Iam pecuniarũ gratia & tẽplũ vel corpora violabat: neq; sacrariũ tam castũ fuit aut asili priuilegiũ tutũ cuius ornatũ ipsa nõ abstulit: nec tam prophanũ vel incestum quod solum potuisset auaricię illius satisfacere. Fit cum omnia expoliaret. femineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat. Siquidẽ cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & anthoniũ compellebat aliquid ab alijs auferentẽ sibi donare. Nam cum transisset ad syriam cum eo: & eam cogitaret possidere & lysaniam ptolomei accusans filiũ. quia parthos cõtra rempublicã duxisset occidit Petrjt autẽ ab anthonio etiã iudeę vel arabię reges occidi. Anthonius autẽ cũ ex oĩbus amore fœminę victus esset: vt non tantũ verbis. sed etiã venenis videretur obedire manifestam quidã iniquitatem videns petebat eam ne se tantũ (vt peccaret) cõpelleret & ne cũcta negaret ei ne quanta illa pręcepisset perficiens palã iniquus videretur. Ideoq; partes prouincię vniuscuiusq; retollens donauit ei: prestans etiã ciuitates quę inter fluuium eleutherum vsq; ad ęgiptum erant excepto tyro vel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat. licet multũ eum illa sibi eas prębere supplicasset. ¶ Cũ hęc cleopatra obtinuisset & deduxisset anthoniũ vsq; ad eufratẽ cõtra armenios euntẽ reuertitur & intra appamiã & damascũ. inde etiã ad iudeã peruenit. Quã cũ herodes suscepisset cõduxit ab ea redditus in hierichontis. ¶ Nam balsamũ terra illa genit: quod prędiosissimũ & nusq̃ alibi nascitur. & palmas multas vel optimas. ¶ Et dum multum tempore faceret cum herode: tentabat concubere. Nam cum eo naturaliter & euidenter libidinibus exardescebat. Forsan tamen & aliquid amatorium passa

Salomę consiliũ alexandrę & marianne aperiens iosippum maritum accusat.

Maxie herodes mariãnẽ amabat Marianne secretum quod reuelauerat iosippus detegente herode furore repletus fere interfecit vxorem. Iosippum priuauit a facie & alexandram prędecpit reseruari.

Cleopatra auara nihil iniustũ prętermittens fratrẽ suum veneno interfecit & sororẽ extixit fugientẽ ad templum sacrilega q; fuit. &c Feminę insatiabilis appetitus. Anthonius femineę victus amore dedit ei ciuitates multas. &c.

Herodes redditus conduxit a cleopatra. Balsamus optimus i hierichontis.

est sed (quod verisimilius est) regno eius insidiabat si quo modo iniuriã in se factã posset p accusatiõ nẽ adipisci desiderio vero victã se esse mõstrabat. ¶ Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleopatrę dum sciret oĩbus eam molestã: nunc tñ & ampliori odio eius detentus qũ per luxuriã vellet illa insidias ei parare verba in prẽsenti refutauit. Consiliũ vero cum amicis suis sumpsit vt eam sub ptãte sua positã occideret. vt se & multos malis eius liberaret: quibus iam grauis facta vel fieri posse putabat. Nam hoc ipsum & antonio ꝑdesse quia nec illi fidelẽ eam esse dicebat. Cum hęc cogitasset ꝑhibebant eũ amici primũ quidem suggerẽtes ꝙ nõ deberet maximũ periculum & manifestũ pro re tã ta suscipere. Cumq; pmãsissent supplicãtes ne quid temerarie conaret. Nam nullatenus antoniũ posse pati dicebant: q̃uis eũ muneribus redimere putaret. cũ amore eius potius incẽderet & videret vio lẽtia vel insidijs illius se eius amore priuatũ. ne mediocre quid pro satisfactione posset dicere si cõtra feminã hęc ageret: quę per illud tẽpus omnes dignitate superabat. Vtilitatẽ autem quã antonio dicit futurã verendũ: ne potius ille temeritatẽ existimet ꝙ affectu tali eũ priuaret. vnde non est incertũ (dicebant) ꝙ maximis vel cõtinuis malis principatus vel gñatio compleret. Refutare vero cõcubitũ (quem illa postularet) pro tẽporis honestate suadebãt. Qui cũ hęc designarent & pericula merito de mõstrarent: conatus eius cõpresserunt. ¶ Tunc herodes cleopatrę donis & muneribus satisfaciẽs deduxit eam ad ęgygtũ. ¶ Antonius autẽ cũ armeniã accepisset. artabazin tygrani filium cũ fatrapũ filijs ligatum in ęgyptũ destinauit donãs eos cleopatrę cum oi regio eorũ ornatu: Armenię vero principatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tunc euaserat. Quẽ cum archelaus & nero cęsar expulissent tygranum nouissimũ eius fratrem ordinauerũt. Hęc quidem postea cõtigerunt. Vectigalia vero quę prębuisset de terra donata ab antonio cleopatrę prębere herodes iustũ iudicauit ex integro: ne occasionem ei odij prẽstaret.

Herodes cleopatrã sibi ꝑ luxuriã insidias parãtẽ cogitauit occidere sed retinet ab amicis.

Anthonius armeniam capit.

¶ Herodes Arethã arabum regem tributa sibi negantẽ persequi deliberauit sed propter bellũ roma
B num distulit postea tñ contra eum bellũ parans primo arabes vicit secũq; vicisset nisi athemon cleopatrę dux herodẽ & iudeos inuasisset. Herodes vero latrocinijs arabiam vexabat. Tunc quoq; anno herodis regni septimo terrẽmotus maximus in iudea quo decem hoĩm milia a ruinis perempta sunt Arabes autem audirent hostium prouinciã euersam nichil vlterius sibi aduersum credentes insurge re iudeorum legatos pacem petentes occiderunt.

Herodes arethã i tributo defraudantẽ psequi voluit sed propter bellum romanũ distulit.

Pugna herodis cõtra arabes vbi victores iudei.

Cap. V.

ARethas autẽ cum herodes redditus eius cõduxisset tempore quidẽ aliquanto reddebat duo milia talenta post ideuotus extitit vix partem aliquã ptębens. herodes quidem hoc modo defraudantẽ nichilq; scẽm iusticiam facere volẽtem psequi deliberauit. Sed interim propter bellũ romanũ hanc distulit exactionẽ. Nã dum in actiaco littore sperarẽt pugna quę cẽtesima octogesima septia olimpiade cõtigit: & cęsar cum anthonio de republica decertaret: herodes ex opulenta ꝓuincia sua multo tpe redditibus & viribus collectis antonio deliberauit auxilia diligen terꝑparare. Sed antonius nichil auxilia eius egere se dixit. Arabũ aũt persequi ꝑcepit: nã iam audierat a cleopatra psidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum sibi putaret ꝑdesse. si vnus ab altero sterneret. ¶ Cum hoc ab antonio iussum fuisset: & herodes milites cõgregauit: tanq̃ cõfestim in arabiam ingressurus: paratag; equitũ & peditũ multitudine in dio ciuitatẽ peruenit. Cumq; illic arabes
C occurrissent: pugna maxima commissa est in qua vicerunt iudei. ¶ Postea multum exercitũ arabum in chana vico congregatũ qui est in inferiori syria audiens herodes venit super eos ducens maiorem partẽ suę militię & prope calon sua castra metatus est vñ oportune pugnarent. Cumq; hęc disponeret: populus iudeoꝝ clamabat: mora dimissa contra arabas impetũ facere dum crederent se inhoc paratos esse. quia in priori pugna victores extitissent. Igitur suum studium milite ostẽdente: rex fecit magnanimitatẽ eorum nõ remorari dicens non se deesse virtuti eorum. Et primus se armans: eos perduxit ad aciem. Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicũ resistentes. vt viderunt expugnabiles omnesq; plenos virtute plurimi fugerunt fuissentq; peremptiniſi athemon herodem & iudeos inuasisset. Nam hic erat dux cleopatrę ibi constitutus inimicus herodis futuraq; non imprudenter ꝓspexit: vt si quid clarũ agerent arabes ipse quiescere: victis autem eis quod & contigit ex propriis reparatis militibus inuaderet iudeos: quos tunc lapsos etiam vicisse putãtes subito superueniẽs prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes iudei: & post victoriam remissiores citius a recensionibus hostibus obterũtur in locis asperis & saxosis. quorũ noticiã inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius victi se recuperantes reuersi occidebant. Fiebantq; diuersa perditio, alias permitio. Rex autem herodes pro actione pugnę vectus equo ducere tentauit auxilium. Sed non valuit licet festinasset subuenire. Sed castra iudeorum cum arabes cepissent non mediocrem sollicitatem & sine spe tenuerunt. Nam victoriam quam prius perdiderant post obtinuerunt: plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. ¶ Exinde latrocinijs vtebatur

Arthemon dux cleopatrę iudeos inuadit.

herodes.multamq; arabū terram discurrens vexabat.dum super montes castra disponeret:& omni-
no recusaret cum eis ex equo manus conserere. ¶Frequenter tamen laborum diligentia lucrum si- D
bi acquirebat. Nam & proprios milites omnibus modis fouebat ruinam suam capiens emendare.
¶Interea acciaco bello inter cęsarem & antonium gesto septimo imperij anno herodis terra iudeo-
rum commota est.qualiter nunq̄ animalium pestilentia per prouinciam gesta. Perempta sunt etiam
a ruina decem milia hoim.Milites vero dum sub diuo degerent:nichil ab oppressione sunt lesi.Qui
cum arabes inquirerent:&(plus q̄ in veritate erat)audirent quę facta fuerant tanq̄ prouincia hostiū
euersa:& hominibus peremptis.nichil vlterius sibi aduersum credebant insurgere. Quo cum legati
iudeorum peruenissent pacem propter hęc quę euenerant facturi:arabes peremerūt eos:& cum ala
critate contra milites eorum prępararant.qui nec inuasionem arabum sustinuerūt: licet calamitati-
bus oppressi & bellare decernunt dum non pares sese prelijs eorum pararent neq; auxilium haberēt
rebus suis domi subuersis.

Terremotus ma
ximus in iudea
quō hoim decē
milia perempta
sunt a ruinis.
Arabes occidūt
iudeoꝝ legatos
pacē petentes.

¶Herodes iudeos ad bellum contra Arabes exhortatur eorum perfidiam & iniquitates addu
cens.Qua exhortatione animati iudei contra eos arma sumūt Iordanem trāseuntes & vincunt. vn-
de sic victi arabes ad herodem legatos mittunt belli dissolutionem petentes sed hos non recipit he-
rodes neq; dona.Compulsi itaq; nimia siti arabes eorum multi seipsos hostibus tradiderūt. Alij ve-
ro nullatenus decertare valentes in prelio prostrati sunt. Et sic arabes priorem deponentes arrogan
tiam cesserunt & herodem suę gentis patronum ꝓnunciant. Ca.VI.

Oro herodis iu
deos ad bellum
cōtra arabes ex
hortantis.

Vos ita dispositos rex flectere sermone temptauit vt recuperaret eis antiquū alacri- E
tatis animū & exhortatur aliquos optimatum. Ausus est etiam & ad populū sermo-
cinari.Nam prius pigebat eū ne male propter calamitates susciperet ab eis. ¶Non
ignoro socij qm̄ multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicā & for
te nec hi modo de se cōfidunt:qui multum virtute precellunt.Sed quoniā compelli
mur pugnare nec est aliquid quod semel factum nō possit rursus tractatū emendari.
peterevos elegi simul.& docere per quę possitis in proprio alacritatis animo permanere.Volo tamē
prius vobis ostendere ꝙ iuste id conamur bellum committere.propter iniurias aduersariorū. Nam
maxima magnanimitate hęc causa vobis extitit. Potest vero declarari ꝙ nichil sint qui nunc nobis
De perfidia ara
bum contra iu
deos.
mala supuenerunt:sed multas nos spes victori possidere. ¶Exordiar autem principia testes vos fa-
ciens mei sermonis:nam arabū iniquitatem nostis & circa alios omnes ita perfidiam tanq̄ barbaro-
rum:& quia nec deum cogitant. Sepius enim nos offenderunt auaricia vel inuidia sua.Et quid mul
ta dicemus:dum immineret eis vt a proprio principatu deciderent: & cleopatra seruirent:quis alter
eos liberauit de hoc timore.nisi mea amicitia quam cum anthonio possidebamus.Et illius circa nos
effectus:nichil nos importunū sustinere dimisit. Nam antonius cauebat agere quod nobis possit in
suspitionē venire.Tamē & cum vellet cleopatrę partes aliquas ab vtraq; prouincia prębere.hoc quo
q; ego dispensaui:multa munera secretius offerens tutelam vtriusq; acquisiui.Expensas autem ipse su
scepi ducenta prestando talenta: duo milia vero fide ducendo quę etiā pro redditibus adimpleuit:
vnde nos nihil ab eis suscepimus.Et oportebat quidem nulli tributa ꝓuincię iudeos debere.Quod
& si prębendū esset.pro nobis nō etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agūt.Nam pro bñ
Hostibus fides
seruanda.
ficijs iniqua circa nos egerūt. Prius quidem ꝙ nos amicos non hostes redditibus priuauerūt. Nam
si fides hostibus necessario seruat:multo melius amicis.Sed non apud hos ita est qui modis oīnibus
optimū putant iniquitatē eligere si solum lucrū eis possit acquiri.Est sibi questio nobis vtrum opor-
Deus p̄cepit ini
quitates execra
ri semper.
teat iustos punire:dum hęc etiam deus desideret & prącepit semper iniquitates & contumelias exe F
crari: quę nō tantum verbo sed etiam per bellum iussit vlcisci. Nam quod videtur iniustissimū apud
greços & barbaros: hoc si dici fas est in nostros legatos dinoscitur perpetratum. Greci siquidem sa-
cros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretū & leges a deo didicimus.
Maxima iniqui
tas legatos occi
dere.
hi namq; & hominibus deum placant.& aduersarios hostibus reconciliant.Qualis igitur possit ini-
quitas peior agi:si legati qui pro iusticia loquūtur intereant. Quemadmodum autem possint vitam
suam innoxiam custodire seu circa bellum fœliciter agere dum talia perpetrassent:michi quidem nō
Vbi iustū ibi de
us est.
videtur:an forsitan rectum & iustum nobiscum est. Illi vero fortiores ob hoc putantur. Sed primum
quidem indignum est nos hęc credere.Nam vbi iustum est ibi & deus. Deo vero prąsente multitu-
do cū fortitudine prąsto est: vt ergo de nobisipsis requiramus.vicimus in primo prelio in posteriore
vero nec subsiterunt sed statim cesseruut.non sustinentes nostrę alacritatis impetum.vincentes nos
athenio inuasit.bellum inferens non predictum.In primo vero prelio nomen & fortitudo nostra ap
paruit.in posteriore vero iniquitate vel insidijs cōcidimus.Cur igitur minora sapimus,in his vbi ma
iores spes possidemus.Quomodo autem stupescimus eos qui(cum palam decertant)peruincuntur.

Cum vero ſic vincuntur ab iniquitate illis hoc euenit. Virtus vero non expugnatione debilium ſed
A in oppreſſione fortium apparet. Si tamen quemq; illa exterrent quę domi contigerunt. & in terręmo
tu acciderunt. primum quidem ſciat quoniam hoc ipſum arabes decepit dum maiora q̄ contigerunt
putarent. Pręterea non debent hęc aut illis audaciam aut nobis timorē immittere. Illi namq; noſtris
laboribus vel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt. quas nos egreſſi contra eos viriliter auferemus. Vos
autem accipite alacritatem pugnandi. Neq; enim intantum fuimus contriti: neq; ira dei vulnerati. vt
quidam putant: quę potius accidentia ſunt dicenda. Quę ſi ſententia dei prouenerūt. liquet q̄ iam
ſcām illius iudicium ira deſijt dum ſatis vindictam de factis noſtris acceperunt. Nam ſi vellet ampli-
us nobis nocere: nequaq̄ flexus fuiſſet. Bellum autem quia & vult fieri & iuſtum eſſe cognouit etiam
nobis oſtendit q̄ multis per prouinciam terręmotu peremptis nullus armatus interijt deo euidenter
oſtendēte: q̄ ſi omnes cum filijs vel vxoribus militarent. nichil penitus eis importunum accidiſſet.
Hęc reputantes ſibi q̄ in omni tempore patrocinium dei poſſidetis perſequimini fortitudine iuſta
iniquos amicis perfidos maliuolos circa legatos. ſemperq; noſtra virtute deuictos. ¶ Cum hęc au-
diſſent iudei multum audacię ſumentes ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtijs celebratis.
cum magno ſtudio eos contra arabes tranſiens iordanem fluuium produxit: & prope aduerſarios ca
ſtra diſpoſuit. Tum viſum eſt ei caſtellum in medio poſitum occupare quod ſibi multum ꝓdeſſe pu
tauit volenti maturius pręlium vel committere vel differre. Nam oportuno vel munito loco conſtite
rat. Cumq; idem prouiderent arabes: bellum pro caſtello cōmittitur: & primū quidem pro celario: de
inde vero ex vtraq; parte multis ad manum venientibus: arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes
iudeis non minores erexit. virtutemq; accēdit. Dumq; magis omnia vellent arabes pati q̄ decertarēt
& iudei caſtra eorum inuaderet arabes coacti recedunt. nullas vincendi ſpes habentes: ſed tantum
a multitudine audaciam ſumentes. ¶ Itaq; pugna maxima facta multis ab vtraq; parte cadentibus
B arabes recedunt: quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduerſarijs terrebant
ſed ipſi fugientes ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt. reliqui ve
ro ad caſtra cōfugerunt: minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorum inopia. Et quod peius
erat aquarum indigentia. ¶ Iudei autem licet perſequerētur: tamen inuadere caſtra minime permit
tebantur. ſed obſidentes erga vias eorum fugere volentes arcebant. ¶ Igitur arabes in his conſtitu-
ti legatos ad herodem dirigunt. primum quidem belli diſſolutionem petētes. Nam ſitis vrgebat eos
omnia pati dum tantum in pręſenti licentiam aquam acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec do
na ſuſcepit. neq; mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret vlciſci trāſgreſſiones in ſu-
os ab illis factas. ¶ Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt: vt per quinq; dies quatuor mi-
lia caperentur. Sexto vero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſarijs nitebantur. eligen
tes omnia pati ne paulatim ſine gloria deperirent. Quę cum deliberaſſent: nullatenus decertare va-
luerunt. Nam animo vel corpore calamitatibus afflicti. pro lucro mortem eſſe putauerūt. ne in tribu-
lationibus vitam expenderent. Quorum ſeptem milia priori pręlio conſternuntur. Cum his ſibi caſi
bus merentur alias vterentur arrogantiam priorem deponunt. miratiq; herodis prudentiā ceſſerunt.
patronum eum ſuę gentis pronūciantes: qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur. maximā acqui-
rens ſuę fortitudini dignitatem.

C ¶ Herodes deſperatus (Anthonio amico a Cęſare victo) timebat Cęſarem Hyrcanum ſolum
de ſtirpe regia ſuperſtitem ſuſpicatus. Alexandra vero ſpem in mutatione credens Hyrcanum Mal
cho Arabum regi reſcribere mouet vt eos reciperet ad ſe fugientes. Qui muliebri coactus pertinacia
epiſtolam Doſitheo (quem amicum credebat) regi Arabum tradidit deportandum. Sed ipſam Doſi
theus Herodi prodidit. Herodes ergo regis Arabum recepta epiſtola Hyrcanum vocauit quem co-
ram concilio de pactis cum Malcho interrogans interfecit. Alij autem hyrcani mortem deſcribunt.
Cuius laudes & eius varias calamitates in hoc capitulo inuenies.

Virtus ī oppreſ-
ſione fortium.

Deus vult bellū
Nullus armatus
terręmotu inte-
rijt.

Aiati iudei he-
rodis exhorta-
tione cōtra Ara
bes arma ſumūt
iordanem tran-
ſeuntes.

Victoria iudeo-
rum cōtra ara-
bes.

Arabes ad hero
dē legatos mit-
tunt ſi ti cōpulſi
quos nō recepit
Arabes nimia ſi
ti cōpulſi ſeipos
tradunt aliis de
certare nullate-
nus valētibus in
pręlio ꝓſtratis.
Herodes arabū
patronus.

Cap. VII.

Anthonio a cę-
ſare victo hero-
des deſpatus ꝓ
pter mortē ātho
nij amici time-
bat cęſarem &
ſuſpicabat hyr-
canū q̄ ſolus de
iudeorum regia
dignitate erat ſu
perſtes.

IGitur licet optime per bellū Herodes res ſuas diſpoſuiſſet. tamen in periculū incidit.
Siquidem ꝓ republica decertantes Antonius in acciaco littore a cęſare vincit. Tum
in deſperationē ſui herodes venit: dum amici & inimici putarent nō impune amici-
tias ei prouenire quas cū antonio habuiſſet. Quapropter amici quidē deſperabant.
inimici vero licet in ꝓſpectu contriſtarent: tamen clam nimium letabantur ſperantes
meliora ſibi rerū mutatione ventura. Herodes autē hyrcanum ſolum videns in digni
tate regia conſtitutū prodeſſe ſuis rebus mortem illius opinatus eſt ne imminēte ſibi a cęſare pericu
lo ille daret occaſionē. Qui ſolus regio videbat ex genere. Cū hęc cogitaret nec daret occaſionē hyr-
canus. Nam modeſtia morum illam rerum gubernationē curabat & rebus ſtudebat bonis omnia cō
cedens fortunę. ¶ Alexandra nimis pertinax: & ſpem rerum mutatione incōtinenter credens verba

ad patrem fecit ne sustineret herodis iniquitatem in familiam suam procedere: sed custodire spes eorum petebat. vt & malcho arabiam tenenti scriberet quatenus susciperet eos ad se refugientes. D. Nam si mors venerit inimico cęsaris herodi ad se principatum venturum: & propter populos suorem: & propter generis dignitatem. Dum his eum flectere niterētur: hyrcanus verba depellebat. sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu vel interdiu desinens herodis erga se insidias accusaret compellit eum epistolam dare dositheo cuidam amico. i qua scriptum erat vt arabs equites qui deberent eam ad se perducere mitteret prope paludem bituminis. quę distat ab hierosolimis stadijs ducentis. Credebat enim dositheo (dum nimis eum sibi amicum ipse & alexandra existimarent propter inimicitias quas cum herode haberet) vt iosippi cognatus quem ille peremerat quia & illorum (qui tyro prostrati fuerant ab antonio) prior frater existeret. Sed hęc dositheum nullatenus hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam proponēs illi regias amicitias: porrigit herodi epistolam Qui eum pro fide non tantum laudans. verumetiam iussit ei vt ministraret reliquę causę: quatenus epistolam signatam traderet malcho litterasq; ab illo acciperet: cum non paruum putaret illius sentētiam cognoscere. Quę cum dositheus alacrius ministraret: arabs rescripsit & ipsum hyrcanū se susciperе compromisit: & omnes qui cum eo venirent. Destinauit etiam qui deberent eos caute perducere. ¶ Vt vero & hanc epistolam susceрit: confestim vocato hyrcano de factis eum cum malcho pactis requirebat. Cumq; ille negasset coram concilio demonstrans: virum interfecit. ¶ Hęc nos conscripsimus quę in annalibus regis herodis continebantur. Alij vero non ita existimant sed magis herodem insidias contra hyrcanum cōtexisse. quatenus eum interficeret. ¶ Dicunt ita scribentes in ali E quo conuiuio sine suspitione hyrcani quendam sermonem protulit: si quis epistolas a malcho susceрisset. Qui dum se confessus fuisset salutarios apices accepisse: ille rursus interrogās si qua etiam sup hęc dona recepisset: nichil amplius respondit quam quatuor iumēta transmissa susceрisse. Occasione hac inuenta dona esse perditionis vel corruptionis sue vociferans. virum iussit occidi. ¶ Signa vero sunt minime hyrcanum peccasse quatenus tali termino occumberet. modestia morum eius q; nichil in iuuentute sua atrocius aut temerarius ęgisset. Quia & cum ipse regnum habuisset plurimam gubernationē antipatro commiserat: cum iam octogesimum duceret annum: & cum multa tutela sciret herodem regnum possidere & eufratē, transmisisse honorantes eum. Quę omnia despexisse eum & aliquid nouitatis molitum nimis incredibile est. quia nec nature illius aptum erat: sed molitione herodis occisus est. ¶ Ita quidem finem vite inuenit hyrcanus diuersas & varias calamitates expertus. Nam principio vt mater eius alexandra regnauit: principatus sacerdotij gentis iudeorū nouem annis honorem obtinuit. Matreq; defuncta cum imperium susceрisset, & hoc tribus mēsibus gubernasset: depellitur ab aristobolo fratre. Restituitur autem iterum a pompeio: & quadraginta annis honore vsus. Secundo regnum per antigonum perdidit. & corporis diminutionē passus apud parthos captiuus perductus est. & exinde ad propria post tempus remeans propter spes ab herode promissas & nichil sicut sperauit ab herode secutus est. Itaq; multis vitę passionibus soluitus. & q; pessimū est vt diximus in senectute non dignum vitę terminū impetrauit. Siquidem modestus & mediocris in omnibus existebat & plurima sui imperij sub dispensatoribus innocens tractabat: neq; callidus regnum disponere antipatro & herodi vsq; ad hoc conamen aperuit iter.

¶ Herodes Cęsarem timens & alexandram habens suspectam omnia ferore fratri commēdauit. Et rebus ordinatis ad Cęsarem properauit ad quē depositio diademate ęteris insignibus regijs remanentibus cautissime de amicitijs cum Anthonio verba facit: cęsarisq; maxima astutia ꝓcurauit amicitiam. Cui cognita animi libertate maximam donauit indulgentiam & rursus sibi diadema imposuit. Qui firmiorem principatum q̄ prius recipiens pro Alexandro Anthonij amico supplicans nichil impetrauit. Sed rediens in iudeam cum amplissimo honore contraria sperantibus timorem incussit. Tunc quoq; Alexandra & Mariannę in custodia affictę Soemum sermonibus & donationibus flexerunt & regis secreta cognouerunt. vnde Mariannes (herode quę sibi acciderant & honorē a Cęsare receptum enarrante) inter oscula gemebat in quam herodis mater & soror ipsum ad odium incitant & quid nefandissimum tunc fecisset nisi festinus ad Cęsarem Anthonio & cleopatra interemptis vocatus fuisset.

Scribit coactus muliebri ptinacia hircanus ad arabē & epistolā tradidit dositheo quē amicū credebat epistolā trī herodi porrigit.

Herodes arabis susciрiēs epl'am vocato hircano & de pactis cū malcho interrogato corā concilio ipm iterfecit Alia opinio de occisiōe hircani Laus hircani & malicia herodis

Calamitates q̄s passus est hyrcanus.

Herodes cęsarē timēs & alexandram hīs suspectā oia ferore frī suo cōmēdauit & rebus ordinatis ad cęsarē properauit.

Cap. VIII.

HErodes autem hyrcano interfecto a cęsare nichil optimum sperans de rebus suis propter amicitias quas cum anthonio habuisset laborabat. Cumq; in suspitionem alexandram haberet ne tempus nāciscereturr & multitudinem & turbam in regno vel rebus suis cōcitaret commēdauit omnia fratri suo ferore. Matrem autem Cipron alias Cipriam cum sorore & cognatione cuncta in massada constituit: vt si quid de se periculum audirent: principatum sibi assumerent. ¶ Mariannem vero suam vxorem q; non potuisset vt inimica cum sorore vel matre con-

ceſari in alexādrio cum alexandrā matre ſua depoſuit. Ioſippum & ituraeum Soemum ſuper eaſdē mittens fidos ſibi amicos quod ſub ſpecie honoris cuſtodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat vt ſi quid de ipſo periculoſum audirent ambas interficerent. regnum vero filiis ſuis cum fratre ferore cuſtodirent. ¶ Cum hęc mandaſſet ipſe Rhodo ad cęſarem properabat. Cumq; i ciuitate delatus eſſet depoſuit quidem diadema: aliud vero de dignitate ſua nichil diminuit. Vt vero cōmunem cum cęſare ſermonem inſeruit cum multo potius ſuam magnitudinē: ſueq; maieſtatis honorem ſeruauit. dum nec ad pręces neq; ad petitiones conuertebatur tanq̄ de peccatis ſuis ſatiffaciens. & ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione cęſari dicebat amicitias ſibi maximas cum anthonio fuiſſe: omniaq; pro virtute ſua egiſſe. quatenus ille rerum potentiam ſortiretur militię tamen eius nullatenus communicaſſe. eo q̄ occupatus arabas expugnaret tranſmiſiſſe vero & pecunias & frumenta: minora tamen dignitate ſua. Nam qui fatetur amicum vel benefactorem habere aliquem debet viribus animę & corporis aut ſubſtantię participem facere etiam ad periculū. Quod ego inquit minus q̄ oportebat effeci. Illud vero integre ſcio: quia quamuis victū in accaica pugna nō reliqui neq; manifeſte tranſiui cum & ipſa tranſiret fortuna: ſed ſeruaui ei fidem quamq; non oportunus auxiliator tamen conſiliarius fideliſſimus exiſtens. Nam anthonio cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi: dum cleopatram hortaret occididi. Quod ſi perempta fuiſſet illa. nullatenus a rerum principatu concidiſſet immo magis facilius & tuas indignationes mitigaſſet. F. quibus nichil ille agendo. ſed ſibi quidem incōmode. tibi vero vtiliter profuturā pręponendo clementiā periſt. Nūc ergo ſiquidē pro anthonij ira: noſtrā fidē fuiſſe iudicas. non ſum denegaturus: quia paruī neq; meū erga illū fauorē euidenter prędicans recuſabo. Si vero perſona ablata quis ſim circa benefactorē vel qualis amicus requiras poteris a factis me cognoſcere. Nā licet nomen ablatū fuerit nichilominus amicitiarū firmamētū in nobis poterit approbari.

Herodes depoſito diademate cetera regię dignitatis inſignia retinēs cęſari cautiſſie de aiciciſs cū anthonio verba facit.

Cōditō boni amici.

¶ Cum hęc dixiſſet & in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet non medocriter cęſaris liberalitatē vel indulgentiam meruit intantum: vt criminum cauſas pro fauore eius vindicari depoſceret: & tunc diadema ſibi rurſus repoſuit cęſare inuitante dum nichil ſecus circa eum quam prius erga anthonium appareret. Tunc cęſar omnem ei honorem addidit ceteriſq; regibus ſcribens cum omni alacritate herodem ſibi occurriſſe. ¶ Poſtq̄ vero hanc ſatiffactionem pręter ſpem ſuſceptam cognouit videnſq; ſicut prius firmiorem principatum a cęſare datum decretumq; romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatum. ſecutus eſt cęſarem ad ęgyptum ambulantem. ¶ Cumq; ſuper vires ſuas eiuel amicis dona obtuliſſet. libertatem magnanimitatemq; ſuam oſtendens. petebat ne alexander amicus anthonij aduerſi aliquid peteretur. ſed hoc non impetrauit. quia iam iureiurādo cęſar preoccupatus fuerat. ¶ Rediit autem iterum ad iudeam cum ampliori honore. & ſperantibus contraria ſtuporem cum metu concuſſit. q̄ clarior a periculis dei prouidētia remeaſſet. ¶ Confeſtim ergo ſuſceptionem cęſari per ſyriam in ęgyptum eunti parabat. Itaq; cū ſuſcepiſſet eum cum omni regio apparatu ptholomaidę. & prębuiſſet exercitui ſumptus affluenter omnino inter fideliſſimos reputatus.

Maxia herodis aſtutia in ꝓcurāda cęſaris amicitia.

Cęſar (cognita herodis aī libertate) ei maximā fecit indulgētiā & tūc rurſus diadēa ipoſuit. &c.

Herodes ꝓ alexādro anthonij amico ſupplicās nichil ipetrauit. &c.

¶ Dumq; expeditionem cęſar deputaret in centum quinquaginta domibus ornatis eum cum amicis ſuſcepit. Prębuit autem tranſeuntibus per loca arida neceſſariam humanitatem. ita vt nec vinum nec aqua quę potius militibus acceptabilis erat alicui deficeret. Ipſi etiam cęſari octingenta talenta donauit. omnibuſq; demonſtrauit q̄ plus clarior in regno ſuo remunerando eum apparuiſſet: vt magis fidem eius & alacritatem cęſar probaret. ¶ Cui & redeunti rurſus ex egypto herodes nō minus priore largitatem exhibuit. ¶ Tunc quoq; cum in regnum ſuum rediiſſet turbatam omnem domum inuenit. ac grauiter ferentem vxorem ſuam & matrem eius alexandram dum putarent non pro corporum tutela. in illo oppido ſe poſitas ſed tāq̄ in carcere: cum nichil ille de ſuo neq; de alieno in poteſtate haberent. Mariānes quidem amorem regis & diſſimulationem & deiectionem putabat. Augebatur autem q̄ ſi quid ille periculoſum pateretur. nec ſpem vitę poſſet habere mādataq; ioſippo darecordabatur. Quapropter cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat magis vero ſoemum dum illi putaret omnem poteſtatem creditam. ¶ Soemus autem initio fidelis nichil penitus de mādatis herodis patefecit. ſed cum ſermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus eſſet in vltimo cuncta regis mādata dilucidauit dum tamen nō omnino ſperaret eum cum eadem poteſtate reuerſurum. Sed potius periculū fugeret. ſi rediret inſignior. Ideoq; non parua mulieribus putabat pręſtate vtiq; ampliorem beneficiorum retributionem ſe accepturum credens ſi regnarēt. Q d ſi proſpere cuncta gerens herodes reuerteretur nequaq̄ contra voluntatem vxoris cum poſſe facere ſciret dū agnoſceret omni ratione regis amorem erga Mariannem ampliorem exiſtere. Itaq; cum huiuſmodi pes illum fefelliſſet ſecreta omnia indicauit. Mariannes grauiter valde audiens nec finem ſibi de periculis Herodis inuenire putans (cui & infeſta fuerat) nullatenus eum ęquitatem impetrare

Herodis aī libertate) ei maximā fecit indulgētiā & tūc rurſus diadēa ipoſuit. &c.

Herodes ꝓ alexādro anthonij amico ſupplicās nichil ipetrauit. &c.

Herodes i iudeā rediēs cū āpliori honore ſperātibus cōtraria timorē concuſſit. &c.

Magnificētia & liberalitas herodis regis.

Afflictio alexandrę & mariāne cuſtodię tradita rum.

Soemus ſermonibus & donatiōnibus mulierū flexus omnia regis ſecreta eis indicauit.

orabat: & licet difficilem vitam suam post mortem illius putaret nichil tamen de sui animi passionibus celauit. Nam cum ille maximas res preter spem impetrasset nauigauit. & primum vxori suę de his bona nunciauit solamq; preponens omnibus propter amorem & consuetudinem quam cum ea habuisset salutauit. Cui dum fœlicitatem suam referret nullatenus gaudentem. sed potius grauiter ferentem intellexerit: non hęc cęsare dolorem poterat sed pro decore nobilitatis suę ad oscula gemebat Narrationibus vero eius nequaq̃ lętabatur. sed potius se contristari demonstrabat. Vt vero non suspecta tantum sed etiam manifesta facta turbarent. contristabatur animaduertens in rationem circa se vxoris odium non celatum: idcirco duriter tolerabat. dumq; amorem ferre non potuisset nec in ira nec in amore permanebat: semper ab altero in alterum transiens in vtroq; inconstans erat. Sic sibi inter odium vel amorem destitutus sepius parauit vindicare in illa superbiam sed timens ne preoccupata suam animã cupidine debilitaret nullatenus eam occidere pertulit dum vereretur ne perẽpta illa maiorem pœnã pro amore illius interitus. sustineret. ¶ Intelligentes ergo eum ita de marianne habentem soror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepisse. Et loquebantur non pauca: herodem incitantes ad odium. Qui nec insuauiter hęc verba attendebat: neq; facere quedam in vxorem tanq̃ credulus pręsumebat. Peius ergo dolorum passione succendebatur. dum neq; illa odium celaret. neq; iste amorem: confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset nisi cęsar nunciatus esset contrarios vicisse: & interemptis anthonio & cleopatra cunctam egyptum possedisse. Quapropter festinans ad cęsarem reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscenti marianem soemo commendans multas habere gratias ei pro diligentia confitebatur. Et partẽ magistratus ei a rege ꝓmeruit: & ille quidem honorem obtinuit.

¶ Herodem maximo honore cęsar recipiẽs quadraginta satellites gallos cleopatre dedit et regnumq; suum ampliauit. Qui cũ cęsarẽ vsq; ad anthiochiam fuisset comitatus reuertitur in iudeã & mariannem quam maxime diligebat vocãs hec cuius maxima erat pudicicia spreto eius concubitu matris & patris improperabat interitum. Quę salome inuentrice ꝙ regi pręparasset veneno interitum accusatur eunucho eam excusante. Soemumvero herodes propter suspitionẽ interimi iussit; & in mariannem familiarium ꝓcurat accusationem. Que procurãtes salome & alexãdra mie multa in eã inhonesta simulante interficitur mulier certe generosissima & continentissima sed non modesta.

¶ Capitulum nonum.

HErodes vero cum in egyptum peruenisset cęsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit tanq̃ iam amicus. Siquidem de satellitibus gallis cleopatrę quadringentos donauit: & terram ei rursus reddidit quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius gadra vel ypon & samariam & maritimam gazam vel antidonem vel Ioppen & stratonis turrim. ¶ Cumq; hęc acquisisset & cęsarem comitatus vsq; ad anthiochiam esset: reuertitur: & quantum res suas extrinsecus fœliciter tractabat: tantum de domesticis affligebatur: pręsertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quandam videbatur habuisse. Nam amorem non minorem illis pertulit quos in hystoriis cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito mariãnem dilexit quę cum in alijs casta vel fidelis esset mulebre vel modestum quiddam naturaliter non habebat. Nam dominabatur marito seruituti libidini & sepius contumelioſę eum aggressa est. Quod dissimulans ille portabat blandiebatur: licet matris eius vel sororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. ¶ Illa vero tempore maioribus accusationibus a suspitione nutritis. anni spacium completur ex quo herodes a cęsare reuersus erat. Et cum iam dudum culpa volueretur. Tunc eripit alia occasione data. Meridie namq; dum voluisset requiescere accessit mariannem amore quem in ea semper habebat astrictus. Quę cum intrasset nõ cum eo concubuit: sed festinanter eum depulit & improperauit sui patris vel matris interitum. Qui cum grauiter contumeliam contulisset. & paratus ad facinus esset sentiens soror regis salome paratũ olim pincernam regium intromittit pręcipiens dicere qualiter suaderet ei mariannẽ amatorium confecisse regi. Et siquidem ille turbaretur & interrogaret quale hoc fuisset responderet venenum illã tenuisse petentemq; seipsum ministrare. Si vero nullatenus de amatorio rex commoueretur dimitteret vacuum dum nequaq̃ hoc ei periculum fieret. Hęc dicens eo illo tempore locuturum intromittit. Qui tanq̃ verisimilia dicturus cum studia ingreditur: asserens mariãnem sibi pręmia prestitisse dum flecteretur amatoriũ regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: venenum inquit erat quod illamonebat dari cuius virtutem ipse se nescisse fatebatur. ideoq; nunciasse quatenus ipse requireret Itaq; cum talia verba audisset herodes: & dudum iam furibundus. tunc potius excitatur: & eunuchũ. qui mariannę fidelissimus erat de veneno torquebat cognoscens ꝙ sine illo tale aliquid non fecisset Qui cum necessitatibus interesset nichil quidem tortus de veneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet propter sermones quos soemus explanasset: manifestauit ei. Cũq; hęc dixisset magis

Mariãne herode q̃ sibi accidẽrãt & honorẽ a cęsare receptũ e narrante inter oscła gemebat. &c.

Herodes inter amorẽ & odiũ.

Mater & soror herodis eũ i mariãnẽcõcitãt.

Herodes ad cęsarẽ vadit.

Herodẽ maxio honore recepit cęsar cuiquadragita satellites gallos cleopatred e dit & regnum ãpliauit.

Maximusamor herodis ad Mariãnẽ coniugẽ.

Pudicicia mariãne.

Mariãne ab herodevocata spreto eius cõcubitu matris &pris i. properat iteritũ &c.

Accusatur Mariãnę inuẽtrice salome herodis sorore ꝙ ipi venenũ ꝓparasset.

Eunuchus Mariãnẽ excusat.

rex clamauit dicens. Soemum fidelissimum prioribus tẽporibus nullatenus hęc prodidisset mandata nisi quid amplius inter eum mariannem proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi pręcepit Vxori vero iudicium colligens familiarium accuſationem parauit: ſtudioſeq; executus eſt: de relatio nibus amatorij vel veneni. Erat tamen ſermone incontinens iracundus. Quẽ poſtea ita ſentientes qui pręſentes erant: mortiferam in eam ſententiam protulerunt. ¶ Dum hęc ſententia pronunciare tur. ſubuenit quidem ei vel aliquibus preſentibus ne ſta temerarie illã interficerẽt ſed deponerẽt eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit emedio mulierem abducere que potius re gem impulit. caue inquiens ſeditionem multitudinis ſi illa vixerit, marianne quidem ita trahebatur ad nẽcem. ¶ Conſiderãs autem alexandra tempus & q̃ paruam ſpem haberet eadem paſſura ab he rode contra priorem ſuam fiduciam nimis valde commutabatur. Nam volens oſtendere ſe ignoraſ ſe cauſam: exiens contra filiam multa mala vociferata eſt: Et omnibus audiẽtibus clamabat: malam circa maritum & ingratam extitiſſe quapropter iuſte pati q̃ audacter ei reſtitiſſet & nec retribuiſſet beneficiorum tantorum remunerationem inter hęc talia inhoneſta ea ſimulante & audẽte etiam ca pillos ſuos euellere: multa quidẽ in ea ab alijs vituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt cũ nec verbũ initio dediſſet: nec ad vllius improperationes tur bata reſpexiſſet: ſed equaliter cum animi grauitate peccatũ matris euidẽter ferre demonſtrabat. Ipſa quidem non timido greſſu neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur generoſitatem ſuam nequaq̃ in extremitate demutans. Et illa ſic quidem interijt femina que ad continentiã & magnitu dinem animi optima erat: modeſtia vero ei defuit. Pulchritudine namq; corporis & effabilitatis di gnitate magis q̃ quis eſtimare poſſet omnes mulieres anteibat. Occaſio tamen maior exinde proue nit cum nec gratia regis vellet viuere. Nam dum ſemper potiretur illius amore & nihil difficile ab il lo ſperaret. fiduciam immoderatam habuit. Contriſtabant autem eam quę erga ſuos euenerant: hęc omnia ei quemadmodum paſſa ipſa fuiſſet dicendo ad vltimum ſibi inimicas parauit matrẽ vel ſo rorem regis: & illum ſimul in quo tantum confidens nichil quod moleſtum ſibi oriretur ſperabat.

¶ Herodes (mortua Marianne (in eius amorem magis accenſus nomen eius ſepius inuoca bat. Et tunc peſtis ſuper populum ſuperuenit quam omnes pro peccato erga Mariannem commiſſo per dei iram ſuſpicati ſunt. Herode quoq; in ſebaſte ciuitate infirmante & de eius ſanitate deſperã tibus Alexandra ab herode cuſtodias ciuitatis procurauit auertere. Quem ipſe quodã eã accuſante pręcepit interfici. Herodes inq̃ in omnibus cauſis faſtidioſus ad pœnam paratior idcirco amicos ne ceſſarios interemit Cuſtobarum: Liſimachum & Antipatrum. Cuſtobarus enim idumeus (quem ſo rori maritum dedit priori Ioſippo ſcilicet occiſo) ab vxore auctoritate propria repudiatus & aduer ſus herodem de ſeditione pro filijs babę (in quos ipſe herodes inimicitias habebat) accuſatus hune & omnes de genere hyrcani herodes occidi precepit.

Cap. X.

DOſtq̃ vero interijt regis deſiderium potius exarſit. vt ſepius nomẽ illius inuocaret. Mo liebatur autẽ omnia facere quę potuiſſent ſolatiũ afferre cõuiuia colloquia quę nichil ei profuerũt gubernationes etiã regales recuſabat & tãtũ doloribus tenebatur: vt aliquan do mariãnẽ vocare miniſtris tanq̃ viuentẽ valẽtemq; pręciperet. ¶ Cũ ſic haberetur ſu peruenit egritudo peſtifera quę plures populi vel amicorũ eius honeſtiſſimos extinxit & omnibus ſuſpicari prębuit per irã dei hęc contigiſſe. Pro iniquitate erga mariannem confectam. Ideoq; ad peiora rex peruenit: vt in vltimo ſolitudines eligeret ſub occaſione venationis his confe ctus cogitationibus non potuit multos dies protrahere ſed incidit in difficillimam valitudinẽ. Nam inflammatione vel aſtrictione gutturis mentiſq; mutatione tenebatur: & quę potuiſſent curam exhibe re nichil, penitus profuerunt ſed contraria inueniebantur. Vnde poſtea deſperatione facta medici dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decreſceret & rex nichil potuiſſet accipere omnia, quę ille vellet iuſſerunt ei preberi. deſperationem ſalutis caſui deuouentes. Et ille quidem in ſamaria ſe baſte nominata inualidus iacebat. Alexandra vero in hieroſolimis habitans cum audiſſent in qui bus eſſet herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere quę duę fuerant vna quidem ciuitatis altera vero templi. Quas ſi quis ſub poteſtate ſua comprehendiſſet omnem gentem ſibi ſubdebat. nam im molationes nullatenus ſine his fiebant quas non exercere impoſſibile iudeis videbatur parati vtiq; ante magis vitam amittere. q̃ religionis dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earũ alexandra ſermonem obtulit q̃ oportuiſſet ipſi vel filijs herodis eas tradere ne quis eas aliter preoc cuparet illo defuncto rerumq; poteſtatem teneret dicens quia ſi a morbo quo detinetur euaſerit tuti us eas poterit cuſtodire. Cumq; hęc verba feciſſet non patienter tulerunt. ſed qui fideles prioribus tẽ poribus extiterunt. tunc magis & propter odium Alexandre putantes non ſe optime herode viuen te deſperare. Quorum vnus conſobrinus regis nomine amabech confeſtim nunciauit regi alexãdre

Soemũ pp mali cũ mariãne ſuſpi tõe iterimi iuſſit & familiariũ ac cuſationẽ cõtra vxorẽ pauitq; eã morti adiudica runt.

Mariãne (pcurã te ſalome ſorore herodis) & ale xandra ſua mr̃ mlta ihoneſta i ea ſimulante in terficitur

Mariãne gñoſi tas cũ ad mortẽ ducebat in nichilo mutata.

Cõtinẽtiſſia ma rianne ſed non modeſta &c.

Herodes mor tua mariãne in eius amorẽ ma gis exarſit &c.

Peſtis ſup ppl'm quã oẽs ſuſpica bãtur p dei irã p pctõ erga mariã nẽ cõmiſſo.

Herodes i ſeba ſte citate diffici lie infirmatur de ſalute deſperãti bus medicis.

Cuſtodes alexã dra procurauit a uertere ab hero de.

Herodes in oĩbus cauſis faſtidioſus & ad pœnã peccãtiũ paratior & amicos neceſſarios inte remit.

sententiã qui nichil remoratus:interfici eam p̃cepit. Ipſe vero vix & multo labore cum egritudinem euitaſſet animo vel corpore debilitatus ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus ad pœnam pec D cãtiũ paratior erat. Idcirco & amicos ſibi neceſſarios iteremit Cuſtobarum alias cuſtodibarũ vel Liſimachum vel antipatrũ Gadiam vocatum necnon & Doſitheum ex hac occaſione Cuſtobarus genere quidẽ idumeus erat inter primos dignitate.qui a proauis ſacerdotes videbantur Gozę.quem deum idumei arbitrabãtur.Hyrcano vero rempublicam eorum ſub iudaicas leges redigẽte.cum herodes regno ſucceſſit iudicem cuſtobarum idumeę vel gazę declarauit. & dat ei ſororem ſalome ioſippum priorem eius maritum occidẽs ſicut demonſtrauimus.Cum hęc cuſtobarus prẽter ſpem libenter impetraſſet.eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat putans nõ eſſe bonum ſe iudicem herodis pręcepta perficere.neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrã diCenS idumeas ſemper illius maiorum fuiſſe ac propter hoc iuſtum eſſe vt peteret prouinciam ab anthonio.Nam ſe paratum confirmabat:tranſferre fauorem ſuum ad illam. Agebat tamen hęc non q̃ potius cleopatram dominari deſideraret:ſed eſtimabat ſi pluribus viribus herodes priuarẽt facilius iam poſſet ſibi gẽtis idumeorum principatum vendicare occaſione generis & pecuniarum quas perpetuo per illicita lucra acquiſierat: & cleopatra quidem petens anthonium prouinciã minime obtinuit.Nunciãtur autem verba herodi.Qui paratus cuſtobarum interficere:matris petitionibus vel ſororis veniam ei donauit ſed non in ſuſpectum eum in poſterum pro prioribus dereliquit. ¶Tempo

Eleuatus cõtra regem herodem &c.

Repudio quõ iudeis licebat vti.

re vero interiecto cum cõtigiſſet ſalomem a cuſtobaro diſcordare mittit ei ſtatim repudium/ concubinũ rennuens:non ſecũm leges iudeorum.Nam marito quidem licet apud nos hoc facere vxori ve- E ro nullatenus ſeparari.& ducere alium niſi prius a marito priore dimittatur.Salome tamen non generali lege. ſed poteſtatis ſanctione cõnubium ſeparauit & ad fratrem herodem dicebat pro fide illius maritũ ſe reliquiſſe:cũ cognoſceret eum cũ antipatro & lyſimacho vel doſitheo nouis rebus ſtudentem.Fidem vero ſermoni de Babę liberis imponebat: q̃ ſeruarẽtur apud eum duodecim annis. Quę multum ſtuporem regi prẽter ſpem verba fecerũt. Nam babę liberos deſtinauit olim perſequi q̃ inimici ſui fuiſſent tunc vero pro temporis longitudine de memoria eius exciderunt. Quorũ inimicitię & odium hinc ortum eſt.Cum antigonus regnum haberet & herodes ciuitatem hieroſolimorum obſideret.neceſſitate vel malis(quanta obſeſſis aſſiſtunt) plures inuocabãt herodem & ad illum clamabant. Babę autem filij dignitatibus pręcellentes & apud populum validi permanebãt cũ antigono:& herodem accuſabant & ſeruandum regio generi principatum ſuadebant.Ciuitate vero capta cum herodes rem publicam tenuiſſet cuſtobarus exitus ciuitatis obſtructus ordinatur:quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei aut regi cõtrarij extitiſſent.ſciens in opinione vel in honore populi Babę liberos eſſe:& putans magnam partem ſibi eos fore in rerum mutatione.Qui illorum ſaluti ſtudens abſcondit in proprijs pręſidijs. Et tunc quidem iureiurando flexit. nichil de illis ſciſſe ſe: Quare liberatus a ſuſpitione:rurſuſq; ędicto a rege propoſito: & omnem modum excogitãte vt eos inueniret non eſt confeſſus:ſed cum primum negaſſet:non ſine pœna ſua putauit poſtea viros oſtendere:& non fide iam tantũ ſed & neceſſitate eos celare feſtinabat. ¶De his cum nunciatũ a ſorore fuiſſet.rex deſtinans ad loca vbi commorabant ſimul cum alijs accuſatis illos occidit vt iam nichil eſſet reſiduũ de genere hyrcani ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio.nemine in dignitatibus exiſtente qui iniquitatibus eius reſiſteret.

Salõe auctoritate ppria cõnubiũ ſeparauit & maritũ cuſtobarum herodi ſedi tioſũ accuſat.

Inimicitiarũ herodis cum filijs babę cauſa.

Cuſtobarus filios babę abſcondens ſeruauit a morte.

Herodes ſorore incitante oẽs de gñe hyrcani pręcepit occidi.

¶Hic machabeorum in ſacerdotij principatu terminatur ſucceſſio.

¶Herodes veterem legem peregrinis adinuẽtionibus corrumpens quinquẽnale certamen cę- F ſari conſtituit Theatrum in hieruſalem & emphitheatrũ in campo cõtra iudeorum mores condidit. & ferarum multitudinem congregauit in euidentiſſimam morum diſſolutionem cõtra quem decem magnanimi viri iudei coniurauerunt ſed accuſati conſtantes perimuntur ſed accuſatorẽ quidem iudeorum rapientes membratim dilacerauerunt canibus cadauer apponẽtes.Herodes autem contra populi audaciam non remiſſior ſed audacior ſeſe vndiq; ſtatuit munire & ſamariam quam (mutato nomine Sebaſtiã appellauit/muris circũdedit.Et in loco ſtrationis turris ceſaream ciuitatem cõſtruxit/& Gabã/Sebaſtem quoq; ad cęſaris honorem Cęſaream appellauit. Capitulum.xj.

Herodes legem veterẽ pegrinis adinuẽtionibus corrũpens quinquennale certamẽ ceſari theatrũ in hierlm & amphitheatrũ i cãpo cõdidit cõtra iudeorũ mores.

IDcirco potius a patrijs moribus excedebat. & geregrinis inuentionibus veterem ſtatum corrumpebat. qui nullatenus maculari debuiſſet. ¶Vnde non minora nobis in poſterum mala prouenerunt. diuerſis recedentibus maiorum impietate corruptis. Et primum quidem certamen quinquennale Cęſari conſtituit.& theatrum in hieroſolymis condidit. & rurſum amphitheatrũ in campo maximo vtraq; proſpicua.moribus vero iudaicis aliena ſiquidem vſus aut apparitio talium nequaq̃ tradita fuerant. ¶Celebrationem quidem illam clariſſimã per quinquẽnium

construebat:nuncians finitimis:& vocans ab omni gente athletas & omnia certamina de tota terra inuitabat vt spe propositorum premiorum & victorię gloria conuenirent.Igitur collecti sunt capitales artifices.Nam non tantum illi qui exercitationibus corporis prealerent: sed & musica precellentes quos tymelitos vocant:proponens maxima victorię premia. omnes nobilissimos ad conflictionem conuenire vocitabat. Constituit quoq; quadrigis & vnius equi cursui non parua dona:& omnia quę munificentia vel decore apud singulos prefulgebant volens habere clariora:spectaculum liberalitate constitui. ¶ Theatrum vero circa cęsaris ymagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de veste neq; de vasis aut lapidibus preciosissimum aliquid defuerat quod non certantibus offerebat. ¶ Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis:& alijs quę eminerent ferocitate & raro inueniuntur: quorum inter se altercationes & pugnę contra omnes excogitabantur:peregrinis quidem admiratio sumptuum & delectatio spectaculi videbatur.Prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud nos coluntur. ¶ Impium enim est feris homines pro hominum spectaculo subdere.iniquum etiam solita peregrinis permutare.Super omnia vero contristabatur eos trophea dum putarent ymagines esse armis obsitas.quia non patrium illis fuerat talia colere quod nec herodem latebat.Quiviolentiam quidem eis inferre oportunum non putauit. Loquebatur autem & consolabatur vt superstitionem eorum auferret.sed nullatenus persuadebat dum grauiter illi tulissent ea quę videbantur soluta lege cõmitti.Illi vero vnanimiter clamabant dicentes.Licet omnia existimemus tollerabilia:tamẽ hominum ymagines vel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. ¶ Herodes autem turbatus & intelligens non facile eos resistentes deuinci fine solatio accersit quosdam primos eorum ad theatrũ & ostendens trophea:consuluit quid illis hęc viderentur. Qui cum clamassent hominum ymagines precipiens auferri ornamentum impositum ostendit ligna nuda.Quę statim spoliata.risum plurimũ spectantibus incusserunt.Tali modo multitudinis impetum mitigauit herodes: vt iam plurimi muta ti non offenderentur. ¶ Quidam vero permanebant in difficultatibus suis & solita minime contuebantur & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis periculą q̃ mutatam rempublicam negligi dum herodem violenter prospicerent introducere quę non solita fuissent.verbo quidem regem:operibus autem hostem omnium demonstratum herodem. ¶ Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues.& gladios sub vestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus:qui per indignationem eorum quę audiebat fieri seipsum pati & quę illi firmabat. Qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosum immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant sperantes non posse herodem fugere:si subito cum inuaderent.Cumq; parati cum audacia properarent vnus eorum qui per scrutantes singula indicabant regi eorum conspirationem intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eum habuissent & seditiones quotidianas.discedens ad aulam nominatim accusatos vocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes q̃ non euitarent periculum ornauerunt necessarium vitę finem nullam deponentes animi sui fiduciam nec negauerunt actum. sed & demonstrauerunt gladios:confessiq; sunt bene & pie curationem se fecisse luci quidem nullius causa neq; pro suis doloribus sed pro cõmunibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum videretur.Talia quidem illi de voluntate insidiarum fiducialiter prolocuti. a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; pœnam passi perimuntur. ¶ Non multo post eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt.sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium quę fiebant & nemo nunciauit.vsq; dum herodi acerbiorem & certiorem inquisitionem facienti.mulieresquędam torte confesse sunt quę vidissent. Tunc herodes eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. ¶ Concursus vero & audacia populi quam pro legibus habebant.non remissiorem faciebãt herodem.Sed multo potius cautiorem.Qui statuit sese vndiq; munire: vt si qui nouis rebus studerent: manifesta eorum fieret conspiratio.dum ciuitas ab aula in qua conuersabatur: & a templi custodia curaretur quę antho nia dicebatur. ¶ Samariam quoq; deliberauit muris circundare.quãm mutato nomine sebastiam appellauerunt. ¶ Putans etiam prodesse prouincię locum munire. qui de hierosolymis aberat vnius diei via. & olim vocabatur stratonis turris.etiam eum constructum cęsariam nominauit:& in maximo campo electos equites deputans locum edificauit qui in galilea gaba vocatur & transfluuium sebontidem alias sobonitidem. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat:& circundans custodijs totam gentem:vt nequaq̃ potestatem haberet seditiones promptas agere quibus paruo motu facto frequenter vtebantur nec laterent si mouerentur assistentibus semper in proximo qui vel cognoscerent.Et multos quidem auxiliatores suos:plures autem ex finitimis illic habitare fe-

Tymeliti musici Quadrigę.

Theatrum ymagines cęsaris habẽs & triũphos.

Apparatus ferarũ & cõgregatio

¶ Herodes risu multitudinis mitigauit.

Magnanimi de cem iudei cõtra herodem legem deprauantẽ conIurauerũt sed apud regem accusati constãtes perimuntur.

Accusatore interfecto membratim corpus dilacerantum canibus apponitur.&c.

Samariam(quã mutato nomine Sebastiã appellauit) muris circundedit.

Cęsaria ciuitas vbi stratiõis turris construitur.

Gaba.

Sebontis.

Seſtaſteni ciui tas ad honorem cęſaris cęſarea dicta.

cit.dum munificentia ductus templum conſtrueret quo ſimile prius nec in nouiſſimis ciuitatibus exiſtebat.quod magis pro tutela ſua conſtruens in honorē auguſti cęſaris ſebaſteni appellauit.& prouincię partem meliorem quę prope fuerat diſtribuit habitatoribus vt prono animo conuenientes in ea conuerſarentur:muroq; fortiſſimo circundans altiora loca cuſtodijs communiuit:ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nam viginti ſtadia intus habuit:medio vero menſuram vnius& ſemis ſtadij locum ſtatuit vndiq; decoratum:in quo templum amplitudine & puchritudine excellens edificauit.paulatimq; totam ciuitatem exornans: munitioni quoq; eius proſpexit cuius pulchritudine memoriam poſteris voluit relinquere ſuę largitatis.

Maxima calamitas in iudea anno regni herodis decio tercio. Maximum gelu Peſtis. Neceſſitas regis cōſumptis pecunijs i cōſtructione ciuitatū impediebat ipſum fere populo auxilium ſed non prę cioſiſſimis vaſis & ornatui regio vt populo ſubueniret nō pepcit. Herodes ſubueniēdo populi calamitatibus clarū nomen acquiſiuit mutata priori de eo ifamia & opinione. Quiquagita milia hominum pauit herodes tempore famis. Chorus mēſura Herodes liberalitate ſua hominū odia extinxit Nota q̄tū valeat principis liberalitas erga ſubiectos. Quigētos viros ꝓ corporis cuſtodia cęſari dedit. Edificia admirāda conſtruxit & eis diuerſa nomina impoſuit.

¶ Maxima in iudeam anno regni herodis decimo tertio calamitas.Gelu namq; terra percuſſa fructus non dabat & peſtis ciues vexabat herodiq; plurima inopię neceſſitas imminebat qui(conſumptis pecunijs in ciuitatum conſtructione)preciоſiſſimis vaſis & regio ornatu non peperit vt populo ſubueniret.Et ſic populo in calamitatibus ſubueniens clarum nomen acquiſiuit mutata priori & opinione & infamia hic enim quinquaginta hominum milia pauit.Quingentos quoq; viros pro corporis cuſtodia dedit cęſari miranda etiam conſtruxit edificia eis varia nomina interponens. Capi.xij.

EOdem tēpore tertio decimo anno regis herodis inſtante. magnę calamitates prouinciā occupauerūt:ſiue de vltione ſiue de caſu ſic occurrēte.Siquidem prius gelu percuſſa terra fructus nullatenus inferebat.Preterea& ciues per inopiam frumenti.morbus & paſſio peſtifera poſſidebat.Qui continue malorū diuerſitate cōprehenſi:dum indigerēt cura vel alimentis plus peſte moriebantur.Morbus autē ita pereuntiū & viuētiū ſolatia auferebat.Nam corruptis frugibus terę horreiſq; exhauſtis:nulla ſpes alimentorū preter peſtilentię malū vllatenus expectabatur. ¶ Neceſſitas ergo plurima inopię. nō minus ipſi regi q̄ populo imminebat.Siquidē vectigalia quę de terra ſolitus erat accipere minime colligere prealebat:& pecunias cōſumpſerat largiſſime ciuitates edificando.nec erat quod dignū auxilio videretur.Interea deliberabat tēpori cōferre preſidiū quod difficillimū fuerat:dum nec vicini habuiſſent vnde alimenta preberent quia nec ipſi leuiora tolleraſſent & pecunijs deficientibus licet potuiſſent pauca pluribus cōparare:bene tamē arbitratus nequaq̄ auxiliū negligere ornatū regiū icidit:neq; preciоſiſſimis vaſis neq; artificio preciоſiſſimis parcēs.Mittebat autē pecnias ad ęgyptū petronio preſidi a cęſarea conſtituto.Et dū nō pauci ad eū cōfugiſſent propter eandē neceſſitatē:& amicus herodis priuatim exiſteret volēs ſubiectis eius ſubuenire primis ipſe deportare triticū cōceſſit per oia eos& i emptiōe & in nauigatione eleuās.vt maxima pars ipſe huius auxilij fieret. ¶ Nā herodes his deportatis non tantū ſentētias in horrore ſe prius habentiū mutauit immo maximā oſtentationē ſui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidē primū his quantū potuiſſent per ſe panificare triticū diuiſit. ¶ Preterea multis exiſtētibus qui ſenio vel altera infirmitate tenti nō ſufficerent alimenta ſibi preparare prouidebat eis cōſtituendo piſtores qui paratos panes vendidarūt. ¶ Diligētiā aūt ne eū periculo hyemarēt habuit:cū cōprehendiſſet eos etiā veſtium inopia coꝛptis & oino cōſumptis pecoribus:neq; lanę neq; aliorū veſtimentorū copiā habuerūt.Quę cū procaſſet:iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodeſſe ſemina ſyris prebēdo quod etiā ei multū profuit dū gratiā exinde acquiſiſſet.Terra eni poſt hoc fructus ſuos vberius oſtēdēte. nō minus quiquaginta milia hoim quos ipſe pauerat.ad propria deſtinauit.Cū hoc modo calamitatibus oppreſſum regnū munificētia vel iduſtria recuperaſſet nō parua:& in circuitu ſimilibus paſſionibus afflictos finitimos reuelauit Nā nō fuit qui per neceſſitatē ad eū veniēs nō eius auxiliū iueniret. ſecundū ſuā dignitatē. Sed & populi vel ciuitates & priuati ad eū cōfugiētes ſolatiū ipetrarūt intantū vt eſtimaretur indigentibus extraneis plus decē milia tritici choros dediſſe.Chorus aūt habet modia attica decē i ipſo aūt regno ſuo octogita milia expēdit. ¶ Hāc eius diligētiā & ſolicitudinē apud iudeos tantū cōtigit pualeri & diuulgari apud alios vt antiq̄ in eū odia cōmota pro preuaricatiōibus legū:per quas etiā regno totius gētis pœne priuari putaretur:liberalitate ſua prorſus extigueret: ai ſui magnificētiā preter opinionē demōſtrās.Populū aūt intātū mutauit vt talē eū arbitrarētur.nō qualē experti ſūt dudū:ſed qualē i neceſſitatibus ꝓbauerūt.Eodē tpe & auxilia cęſari quigētos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit.quos elegiſſeus ad mare rubrū ꝓduxit.Poſt hęc ad meliora rebus ſibi ꝓuenientibus: palaciū ſuperiori ciuitate cōſtruxit magnas erigēs domos & ornatu p̄cioſiſſimas vt pluresviros āmiratiōe in capere potuiſſēt.Secūdū mēſurā aūt & appellatiōes eis iposuit.Nā vna cęſaris altera agripę vocabat.

¶ Herodes cum nichil ſuę libidini preponeretcaptus pulchritudine filię cuiuſdam Alexandrini noie ſymonis quem regia cognatione indignū cognoſcens eū per honores euehit & ieſu ſabetis filio depoſito ſacerdotij principem fecit & filiam eius duxit vxorem.Et caſtellum in loco vbi prius iudeos cum antigonum proſequeretur euicerat conſtruxit.Duobuſq; modis populum regebat timore & magnificentia.Magnificētia eni cęſarem & potentiſſimos placabat romanos.Ciuitatēq; i loco ſtratonis

A cesaream vocans construxit. Et maximam turrim a druso priuigno cesaris eam drusum appellans. Perfecta autem ciuitate herodes anno regni sui duodecimo filios suos Alexandrum: & Aristobolum romam misit ad Cesarem quos cesar humanissime suscepit dans herodi licentiam (quem vellet) relinquere successorem.

Capitulum duodecimum.

Herodes captus pulchritudine filie cuiusdam alexandrini noie symonis plebei eũ per honores euehens sacerdotij principem fecit iesu depositio & filiã duxit vxorẽ

OEsiderio deinde commotus cum nichil preponeret sue libidini. filiam autem symonis sibi coniunxit qui hierosolimita filius buzi cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos: cum filiam haberet optimam. Et tunc in hierosolyma nominatam: huius pulchritudo animum herodis inflammauit. Et ne suspicaretur violentia vel tyrãnide hoc agere melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; symonem indignum regia cognatione iudicans (dum suũ desiderium complere vellet) per honores euexit. Statimq; iesum fabetis filium a principatu sacerdotij deposuit & symonem ordinauit: atq; affinitati sue coniunxit. ¶ Cum vero nuptie perfecte fuissẽt: edificauit castellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonum pene decidisset euicerat quod est ab hierosolymis sexaginta stadijs natura munitum. ad edificationem oportunissimum: instar collis manu factum: vt esset in rotondo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus. rectum habens ascensum ducentis gradibus edificatum. Intus autem domus regie pretiosissime & ad munimem & ad ornatum simul effecte. Circa initium collis habitacula constructionis perspicue. & aque ductus feci. Nam non ille locus proprias habuit aquas: sed longe perplurimis sumptibus deductas. Circa cam vero ciuitas erat edificata: que collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euenisset: seditiones contra regnum nequaq̃ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens. timore quidem q̃ esset ad penam non meritis diligentia vero q̃ in necessitatibus magnanimus appareret. Circũdedit autem tutelam extrinsecus tanq̃ murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas diuersarumq; reges & patrijs muneribus ad amicitias suas flectebat. ¶ Vnde magnificentia sua cesarem & romanorum potentissimos placabat transgrediendo leges. dum templa erigeret ritui nostro contraria. Nam nobis interdicta sunt delubra vel figuras more paganorum honorare. Que foris prouiciam iudeam pro cesaris fauore faciebat in ciuitatibus. pro quarum constructione multas pecunias expãdebat. ¶ Attendens vero prope mare locum oportunum ciuitati qui quondam strationis turris dicebatur. non qualem cumq; vrbem illic: sed lapide albo palacijsq; pretiosissimis ciuitatem construxit. Portum quoq; tranquillum magnitudinem similem pyreo tutaq; confugia nauibus prebentem construxit. Que ciuitas iacet in fœnice secundum pelagus ad egyptum inter ioppen & ora optima mariti maq; que stationem nauium difficillimam habent propter affrici procellas. Cui difficultati remedium prestans: descripsit in circuitu portum qui sufficeret maximis classibus locum prebere refugij lapides in altum ingentes vnis viginti quinq; deponens: quorum longitudo viginti quinq; pedum erat. latitudinem. super quos turres dispposuit. Quarum maxima drusus nominabatur a druso cesaris priuigni. Offia vero porticus contra aquilonem extabant: in medio autem turris erat. Super quam templũ cesaris positum nauigantibus apparebat: habens statuas vnam quidem rome: alteram vero cesaris. Ciuitas autem cesarea vocatur. Que iubus cloacas non minores superioribus edificijs habet. quarum alie quidem modice: spacio non longo ad portum & ad mare funduntvna vero media: omnium receptaculum purgamentorum. que imbribus & mare influente diluuntur. ¶ Edificauit etiam theatrum in australi latere portus amphiteatrum quoq; multa milia hominum capiens in conspectu pelagi cõstitutis. Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab hac re cessaret nec lassaretur neq; rex sumptibus deficeret deliberauit filios suos romam transmittere ad cesarem alexandrum & aristobolum qui cum ascendissent & in domo pollionis viri nimis illustris & herodis amici conuersarentur. cesar eos cum omni humanitate suscepit. pollicitus licẽtiam herodi prestare quem vellet sibi successorem relinquere. Insuper & prouinciã thraconẽ & bathanã vel auraniten et cõcessit hmõi occasione. Zenodorus latrocinijs Thraconem vexans a varone preside cesari accusatur. Et herodes a ce deputatus latrones opprimens pacem in prouincia dedit. Quem zenodorus romam vadit accusatus sed nihil agens reuersus est. Gadarenses etiam herodem accusantes hos ligatos Agrippa ad eum remisit. Ipsiq; Gadarenses cognita cesaris & concilij intentio timore afflicti diuersis supplitijs se interemerunt. Mortuo quoq; zenodoro Cesar possessionis partem maximã concessit herodi cuius maxima fuit felicitas qui cesaris & agrippe amicitijs tertius confungebantur. Tetrarchiamq; pro fratre obtinuit pulcherrimumq; templum construxit cesari deuouit. Et sterilitatis occasione subiectis tributum partem donauit. Herodes quoq; ocin auferẽs precepit suos semper laboribus occupari & grauissima tormenta inferebatur. Quiq; priuato indutus habitu nocte cum populo conuersaba tur experimentum faciens quid de principat suo sentirent. Genus autem Essenorum quod pithagorica vtitur conuersatione honorabat propter Manemum esseum qui futura cognoscens herodem ad-

Druſus turris a druſo priuigno cęſaris dicta.

Templũ cęſaris Theatrum.

Amphiteatrum

Herodes perfecta cęſarea ciuitate filios ſuos alexãdrũ & ariſtobolũ miſit romã quos Cęſar humaniſſime ſuſcepit dans herodi licentiam quem vellet ſibi relinquęre ſucceſſorẽ &c.

Caſtelli deſcriptio ab herode edificati.

Duobus modis populũ regebat timore & magnificentia.

Magnificẽtia cęſarem & potẽtiſſimos placabat.

Ciuitas in loco ſtrationis turris conſtruitur quę cęſarea vocata ẽ

huc puerum tanq̃ regem salutans dixit eum futurum regem & eius posteriora manu feriẽs male pro peccatis asseruit finiturũ herodes vero cum iam eleuatus vsq; ad regnum fuisset de tempore quãdiu regnaret Manęmum cõsuluit qui viginti & triginta respondit sed finem non addidit. Capitulum.xiij

Zenodorus latrocinijs thraconẽ vexans a varrone prędide cęsari accusatur.

ZEnodorus quidam conductor domus lysanię fuit. Cui cum redditus non sufficerent de latrocinijs per thraconem amplius acquirebat: quę loca habitabant latrones: damascenorũ prędam agentes. Hos zenodorus nomine prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi. Varronem tunc prędidem interpellebant. rogantes vt cęsari scriberet iniquitatem zenodori. Cęsar autem delata suggestiõe rescripsit latrocinia exterminari. prouinciam autem deputari herodi tanq̃ illius diligentia indigentem. quia difficillima domicilia & aquarum receptacula. & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula muniti spelunc

¶ Cum hęc gratia cęsaris herodes accepisset: ad prouinciam thraconem pergẽs maliuolos latrones oppressit & in circuitu desideratam pacem omnibus prębuit. Zenodorus autem contristatus. primum quod a magistratu depositus fuisset. magis autem inuidia q̃ prefectura herodi tradita esset. ascendit romę accusaturus eum. Vnde nichil agens reuersus est. Interea agrippę successori cęsaris Saturnonium misso circa Mitilenem herodes locuturus occurrit. pristinaq; amicitia renouata rediit ad iudeam.

Herodes ãno regni sui.xvij.a gadarẽsibus accusatur.

¶ Gadarensium autem quidam dum ad agrippam peruenissent accusantes herodem. quos ille nullo responso dato ligatos regi transmisit.

Gadarenses herodem accusantes ligati ad eũ remittuntur.

¶ Arabes quoq; iam dudum infesti principatui herodis seditionem conabantur rebus eius inferre occasione huiusmodi nacta. Zenodorus enim cũ iam de se diffideret. prefecturę suę partem aliquam auranitidis quinquaginta talentis vendidit. Quę cũ in donatione cęsaris haberetur tanq̃ ea iniuste sublata cõtendebant. sepius quidem incursionibus violentiam inferre necnon & inopes milites flebant expectãtes rebellionem quam desiderant qui student vitę suę male consulere. Quę cum cognouisset herodes de prouincia sua seditionum auferebat occasiones.

Herodes cognita Cęsaris & concilij intentione timẽtes diuersis supplitijs sese interemerunt.

¶ Igitur septimo decimo anno regni herodis cęsar ad syriam peruenit. Vbi gadarensium plurimi herodem accusabant: grauem eum sibi: & tyrannum in pręceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat zenodorus. cum iurasset nullatenus eos relinquere vsq; quo ab herodis imperio eos auferret. Quibus commoti gadarenses & confitentes q̃ nichil passi fuissent ab herode cum alias cui eos agrippa tradidisset. Qui crudelis quidem in propriis. humanus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contumelias probantes & euersiones templorum. Et herodes quidem indignatus paratus erat satisfacere: cęsar autem amplectebatur eum nichil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem de his sermones probati sunt in posterum vero nulla processit cognitio.

Mors zenodori cuius possessionem cęsar herodi dedit. &c.

¶ Siquidem gadarenses videntes cęsaris & consilij intentionem. timore ne regi traditi tormentis afficerentur quidam sese noctu gladio percusserunt: alij precipites sese dederunt. quidam in fluuio sponte submersi decesserunt. Quę videbantur temeritatis: nõ peccati fuisse supplicia. Quapropter cęsar nequaq̃ remoratus Herodem a reatu soluit. necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus pręcordijs ruptis multo sanguine fluente. in anthiochia syrię vitam finiuit. Cęsar autem & huius possessionis partem non paruam herodi concessit. quę inter thraconem & galileam arat Batha vel panaida alias pamada & in circuitu terram. Permisit autem eum & procuratoribus syrię pręcepit vt secundum illius sententiam omnia tractarent.

Fœlicitas herodis qui imperatorum amicitijs coniungerentur

¶ Qui intantum fœlicitatis processit: vt cum duo isti romanorum imperium regerent cęsar vel agrippa. tertium sibi amicitijs coniungerem Herodem. Qui cum in tanta fiducia consisteret fratri suo sororę petiuit tetrarchiam a cęsare centum talentorum fideiussor existens ita vt si quid ille peteretur: filij eius immunes euaderent.

Tetrarchiã profratre obtinet.

¶ Sed cum cęsarem comitatus esset vsq; mare. rediens in terram zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta panaida. vbi spelunca pulcherrima in monte consistit. Sub qua terrę altitudo inaccessibilis est. aquis immobilibus plena. Inde fontes iordanis fluuij nascuntur. Quem locum templo constructo cęsari deuouit.

Pulcherrimũ tẽplum construxit herodes & cęsari deuouit.

¶ Tunc etiam partem tertiam tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis. Ipse autem reconcilians eos ne aduersarentur vlterius. Nam in talibus operibus pietate soluta modestę de preuaricationibus legis inferebant. & sermones faciebant ad inuicem.

Occasione sterilitatis tributorũ partẽ diuisit subiectis.

¶ Qui dum his incitarentur diligentiam habuit hæc sedare. auferens quidem ocium & precipiens semper laboribus eos occupari. Nam neq; consuẽtus in ciuitate fiebat neq; communis deambulatio. sed omnia custodiebantur: & seuissima tormenta captis inferebantur. cum multi palam vel furtim in carcere hyrcano tracti illic extinguerentur. & intus in ciuitate pariter & in vijs. Nam erant qui conuenientes in vnum speculabantur eos.

Herodes ocium auferens precepit suos q̃ laboribus occupari & seuissima tormẽta captis inferebantur.

¶ Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse. sed prius priuatum accipiens habitum nocte cum populis conuersabatur. experimentũ faciens quid de principatu suo sentirent. Et si quos omnino atroces nec approbantes opera sua inuenisset. omnibus modis persequębatur: & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem exhibere

A cogebat fauorem cum iureiurando sibi vel principatui custodire. Quorum multi placantes eum vel timentes veniebant ad quod postulasset. Alios vero seruantes suam opinionem: & grauiter ferentes q̄ cogerentur: modis omnibus occidebat. ¶ Flectebat autem & pollionem. grauiter phariseum & sa meum socios q̄ illorum sibi iurare qui licet non obtemperassent. tamen non sunt torti dum veneratio nes eius per pollionem impetrassent. ¶ Liberati sunt etiā de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos esseni. Genus autem hoc est quod conuersatione vtitur: quam apud grecos pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat. quia maius quiddā de his sentiebat q̄ de mortali natura dicere alias dignum puto nam non inhonestus sermo videbitur in hystoriarum genere de his talibus intimare. ¶ Quidam essenorū nomine Manęmus fuit. per om nem vitam benigna voluntate probatus prescientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc hero dem puerum ad doctorem pergentem vidisset. vt regem iudeorum salutauit. Qui illusum se reputās commouebat eum sermone adhuc priuatus. Manęmus hic ridens & feriens manu posteriora eius. re gnabis inquit feliciter. Nam iam a deo dignus iudicatus es. Recole manęmi plagas. vt hoc tibi sit si gnum de peccatis committendis. Nam optima est ratio si iustitiam & dei pietatem dilexeris: & mode ram circa ciues habueris. Sed non te talem futurum intelligo. dum omnia agnoscam. Fœlicitate nā omnes precelles & habebis gloriam eternam: obliuionem vero pietatis & equitatis possidebis. Hęc non latebunt deum in vltimo vitę pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit dum spes herodi deesset. Paulatim vero cum eleuatus vsq; ad regnum fuisset & fœliciter principatum gessisset. accersijt manęmum. & de tempore quantum regnaret consuluit eum. Manęmus autem cum nimio nihil respondisset sed tacuisset interrogauit si decem tantum anni regni sui essent. Respondit & viginti & triginta. sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus. Manęmum cum honore dimisit: & omnes essenos propter illum honorauit. ¶ Hęc igitur licet miranda legentibus demonstra re festinauimus: & ostendere multos apud nos positos: talem diuinationis habuisse noticiam.

Essenorū genus pythagorica cō uersatiōe vtitur.

Essenos honora bat herodes pro pter manęmum prophetam.

Manęmus esse us futura cogno scens herodem adhuc puerū di xit fore regē eu3 tāq̄ regē salutās sed male p pec catis finiturum.

Herodes (accesi to manęo) eum q̄tum regnaret consuluit.

¶ Herodes anno regni sui decimo octauo maximum deo templum instar illius quod a salomone fuerat edificatum construere inchoauit & populum ad hoc oratione incitauit & ad eius constructio nem necessaria preparauit & decem milia artifices: mille sacerdotes cementarios & fabrilignarios or dinauit vbi turris quam ante herodem reges & sacerdotes generis assemoniorum construxerant ba B rim denominantes vbi sacerdotalem stolam deponerent quam occultauit herodes sub signaculo nec vsum pontifibus sine potestate permisit. Sed vitellius syrię procurator permittente tiberio iudeorum potestati restituit quam tamen postea Cassius longinus prses & Caspius in Anthonia turrę quę & baris dicta est iudeos deponere coegerunt. Peracto octo annis templo letitia populus completus est Et rex trecentos boues deo obtulit & alij secundum vires suas. Cumq; ab herode templum construe retur ne constructio impediretur de die non pluit de nocte vero imbres descenderūt. Capitulū. xiiij.

Herodes āno re gni sui. xviij. tē plum deo maxi mum voluit cō struere.

Oratio herodis ad populū iude orum pro tēplo edificando sicut fuit primum tē plum a salomo ne constructum

INterea decimo & octauo anno regni herodis post predicta edificia opus non mini mum inchoauit. Siquidem dei templum maximum construere & multum altum & de corum erigere iudicauit: dum putaret id nobilibus omnibus suis factis perficere & ad eternam memoriam peruenire. sed dum nō populo facile persuaderi cognosceret pro pter operis magnitudinem conuocans eos oratione mulcebat dicens. Alia quidem in regno quę a me acta sunt o viri contribules mei vt de his laudē proferam credo su perfluum tanq̄ michi quidem minorem licet nobis maiorem vtilitatem ferre videantur. In difficulta tibus neglexi quę ad vestra commoda pertinerent. neq; in exstructionibus michi magis q̄ vobis om nibus festinaui tutelam impendere. Et puto q̄ consilio dei ad hanc fœlicitatem euectus sum: ad quā tam non prius gens iudeorum aliquando peruenit. Constructę namq; sunt per prouinciam ciuitates quas habitatoribus plenas munitionibus ordinantes genus nostrum exaltauimus. quas operosum vi detur michi scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere: omni pietate precellentius expla C nabo. Bene enim nostis q̄ illud maximo deo templum nostri patres edificauerunt cum a babilonia remeassent. & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta. secūdum instar illius quod salomon construxerat: nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset non culpa illorum factum est breuius templum. sed cirus & darius histaspę filius huiusmodi mensuram edificationis fie ri preceperunt. Quibus illi seruientes vel successoribus eorum: & post illos macedonibus non habue runt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam. istius mensuram perducerent. Nunc autē quo niam nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarum possessio: & multitudo redditu ū & q̄ maximum est amicitia fauorq; romanorum qui omnium rerum domini existunt. cur non stude mus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere & integrum deo prębere & pro beneficijs eius in meo regno collatis. ¶ Talia cogitante herode multis ammirationem sermo pronunciatus prę

ter opinionem imposuit: nec alia desperatione commoti sunt.nisi q; anxiebãtur ne eo soluto aliquid
Herodes prepa rat necessariaad templi constructionem. emergeret:& opus moraretur ad finem vsq; perduci. Idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo/conaminis.Quos cum herodes cerneret dubitantes: adhortabatur eos dicens se non prius deponere templum. nisi omnia prepararentur que ad perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mẽtitus est:ex hoc quod promiserat.Ille enim plaustra parauit que lapides veherent. Decem milia enim elegit peritos artifices:& mille numero sacerdotes. quibus stolas secundum eorum honorem habitum q; parauit.sed & quosdam cementarios. Alios autem fabros lignarios erudiens. ad templi fabricam hortabatur. ¶ Cumq; omnem apparatum alacriter aggregasset.antiquis fundamẽtis solutis noua posuit.Super que templum erexit longitudine centum cubitorum.latitudine centum cubitorum:altitudine centum & viginti.Qui viginti cubiti per tempus fundamentis desiccatis residerunt.Quod post temporibus neronis renouare deliberauimus. Edificatum est autem templum ex lapidibus albis & tenacissimis quorum magnitudo in longitudinem viginti quinq; cubitorum: altitudine octo : latitudine duodecim erat. Totius templi namq; circuitus & porticus vndiq; humillima : altissimum vero medium fuit vt a multis stadijs conspiceretur. & in prouincia constitutis & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur. Ianuas autem introitus & superliminaria necnon & vela iuxta templi magnitudinem vario ornatu decorauit. Aureos flores ambientes columnas fecit super quorum capita vitis tendebatur botros aureos habens pendentes. Qui mirandam magnitudinem & artificij claritatem videntibus exhibebat.propter variam pulchritudinem.Circumdedit etiam & porticibus maximis omne templum. & secundum quantitatem vniuscuiusq; rei sumptibus omnia priora superauit porticus autem duę maximis parietibus fulciebantur: ipsi autem parietes vario opere constructi erant Nam collis erat saxosus paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus super arcem.quam dudum salomon rex per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat ab inferioribus incipiens:quem vallis altissima circundabat.Saxa vero ab affrico exposita plumbo ligauit: vt interiora loca complerentur:multum spacium structura comprehendente: & in alto quadrangulo facto vt vastitas lapidum a fronte videretur.ab interiore vero parte ferro ligati compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret vsq; ad summitatem collis perduxit & fossas circa murum positas complens planum super equalemq; confecit. Quadriporticus vero in circuitu vnaquaq; porticu longitudinem stadij concludente & intra hanc porticum murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab orientali vero parte pari longitudine porticum duplicem habebat contra templi ianuas constitutam quam multi priores reges construxerant.Circa vero omnem sacrarij vrbem spolia barbarorum fixa que rex herodes deuouit. Addens etiam que & ipse a barbaris ceperat.Per latus autem aquilonis:turris alta angulosa munita valde fuerat quam ante Herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum alias Asamoneorum construxerunt & barim denominauerunt:vt illinc sacerdotalem stolam deponerent quam cum opus haberent vt immolaret princeps sacerdotum induebatur. Post cuius obitum sub romanis fuit vsq; ad tempora tyberij cesaris.Sub quo vitellius syrię procurator.cum profectus hierosolymis & cum tunc temporis susceptus a populo clarissime fuisset volens eisvices retribuere vt sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent. scripsit tyberio cesari & ille concessit:& permansit stola sub potestate iudeorum vsq;quo obijsset rex agrippa. ¶ Postq̃ cassius longinus cui tunc syria parebat cum caspiofado iudeę procuratore imperauerunt iudeis in anthoniam turrim eam deponere dicentes romanos oportere dominos eius esse sicut & prius.Destinauit igitur legatos ad claudium cesarem vt de his peteret Qui cum peruenisset iuuenis agrippa rex romę constitutus petens ab imperatore potestatem eius accepit scribente vitellio syrie procuratore.Prius autem sub sigillo principis sacerdotum& custodum pecuniarum fuerat:qui ante vnum diem celebrationis ad principem custodię romanorum ascendentes & requirentes suum sigillum.stolam tollebat . Transeunte vero festiuitate in eodem loco deportantes & principi custodię ostendentes. similiter cum sigillis deponebant . ¶ Hanc autem barim id est turrim iudeorum:rex herodes munitiorem construens pro templi custodia. ad gratiam anthonij amici quidem sui principis vero romanorum anthoniam nominauit. ¶ A parte autem occidentalis muri quatuor porte stabant quarum vna ad aulam tendebat interpositavalle que erat i medio eius vie due autem ad suburbana.quartavero ad ciuitatem multis gradibus ad inferiorem vallem tendentibus. & exinde rursus ad superiora tendentibus.Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri facebat circundata valle altissima per omnem australem tractum. ¶ Quarta autem frons que ad meridianum solem posita erat:habuit & ipsa quidem in medio portas super quas regia porticus triplici longitudine terminata ab orientali valle incipiens ad occidentalem finita amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narratu omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima vallis sic erat vt

Descriptio templi herodis.

Descriptio templi herodis.

Ab oriente.

Ab oriente duplex porticus.

Ab aquilone.

Stola sacerdotalis i bari recondita per herodem

Vitellius syrię p curator stolã sacerdotalis sub iudeorum potesta te(consentiente tyberio)posuit.

Cassius lõginus preses syrię& caspius stolã sacerdotalẽ,in anthoniana terę iudeos deponere coegerunt.

Baris turris ad templi custodiã edificata ab herode anthonia vocatur.

Ab occidente.

A meridie.

A nullatenus videri potuisset.si quis eius altitudinem attẽdisset super quam illa porticus steterat ex qua si quis a summo id est a tertio tecto notasset. Et profunditatem edificiorum videre vellet tenebris ef fundebatur.ita vt non posset visus ad immensam magnitudinem peruenire. ¶ Columnarum autem ordines consistebat in quadro per longitudinem. Nam quartus paries colligebatur parieti lapideo. Grossitudo vero vniuscuiusq; columnę tres coniunctas vlnas habebat longitudo autem pedes vigin ti & septem publici spina supposita. Magnitudo autem omnium centum sexaginta duę fuerunt.Ca pita vero columnarum secundum modum corinthium sculpta tam miranda propter magnitudinem operis.Cumq; quatuor ordines fuissent.tres quidem media loca tegebant quorum duo eodem mo do facti:longitudinem habebant pedum triginta longitudine stadia tria altitudine quinquaginta pe dibus tendebat.Medius vero ordo latitudinem viginti quinq; pedum habebat:altitudinem centum. Nam dupla super vtrumq; fuerat.Tecta vero lignis sculptis in diuersas figuras apparebant. Medię vero porticus altitudo in immensum tendebat habẽs columnas compositas politas vndiq;:quarum compago incomprẹhensibilis omnibus videbatur.Talis quidem primus murus fuerat.A media ve ro non multum secundus distabat:gradibus paucis ascendendus.Quem paries circuibat lapideus ti tulum habens qui prohibebat alienigenas ingredi:morte interminata.Interior autem murus.per au stralem partem & aquilonis tractum in pariete ianuas habebat a sese distantes per orientalem vero viam maximam.per quam transiebamus purificati cum mulieribus. ¶ Inaccessibile autem sacrariũ fuit intra quod tertium erat:vbi sacerdotibus solis ingredi licebat. ¶ Ante quod sacrarium ara erat: supra quam immolationes & holocausta deo imponebamus horum atrium nullo modo rex herodes intrauit:cum vtiq; prohiberetur:quia non sacerdos existeret.sed operibus muros & porticus exterio res curabat. ¶ Quę cum octo annis edificasset:templo per sacerdotes in vno anno & quinq; mensi bus peracto omnis populus lẹticia completus est.Et primum quidem pro celeritate deo gratias age bant.deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus extollebat.Rex autem trecen tos boues obtulit deo.& alij secundum vires suas.quorum numerus nullatenus estimatur.Nam dum occurrisset templi dedicatio.regisq; natalicius dies quo principatum assumpserat insignis est celebra ta festiuitas.Cõstruxerat effossam viam ad aulam ab antonia intra templũ ducentem per orientalem supra quã iam & turrim edificauit quatenus & subterraneũ haberet accessum propter populi seditio B nes.Dicitur autẽ per illud tẽpus dum templũ cõstrueretur.quia in die quidẽ non pluerat.nocte vero imbres descẽderũt:quatenus cõstructio nõ prohiberetur.Quod verbũ patres nri tradiderunt:nec est incredibile si & aliã dei prouidẽtiã aliqui cõsiderẽt.Templũ quidẽ huiusmodi cõstructione finitũ est.

¶ Explicit liber quintusdecimus.

¶ Incipit liber Sextusdecimus qui continet tempus annorum duodecim.

¶ Herodes iniquitates prohibere volens legem ad patrię confusionem & consuetudinis solutionem qua fures vẽderentur.Eoq; tempore filios de roma secum adduxit Alexandrum scilicet & aristobo lum.Qui statim contra salomen inuidiosi pro matris morte visi sunt & cum patre commorari recusa bant vnde in eos patris odium exarsit quod tamen dissimulans nobilissimas iuxit vxores Beronicem scilicet salomę filiam Aristobolo & Glafiram Archelai regis capadocum filiam alexandro.Tũc quoq; Matthum Agrippam inuitãs ad iudeam venire eũ honeste recepit.Qui Agrippa immolatis deo cen tum bobus magnifice populum pauit & multis ab herode donatus muneribus cum suis festinauit ad Italiam.Ad quem rex multis nauigationibus secundo veniens ab ipso sinope pontica honorifice est receptus & post lata herodis arbitrio complebat prouocaturq; ad beneficia. Capitulum primum.

IN ministratione rerum studium, habens rex omnes iniquitates prohibere quę per ciuitatem & prouinciam fiebant legem posuit nullatenus priori simile in qua ipse fir mauit fures vendi. Quę res non ad pœnam tantum sed ad confusionem patrię solu tionemq; consuetudinis existebat.Nam aliegenis & non ad eundem vitę modum ha bentibus seruire in his quę imperassent peccatum in religionem non pœna exceden tium erat:dum in prioribus cautum de hac pœna fuisset.Nam iubebant legesquadru plum fures reddere non habentem vero tantum venundari: non tamen alienigenis neq; in perpetua seruitute.sed iudeis:sextoq; anno absolui. Ergo prẹter constitutionem & prẹter legem reddi hãc pœ nam superbię pars videbatur nec regis sed & tyranni in vniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum:quod populi parabat discordiam. ¶ Eodem tempore herodes ad Italiam nauigauit cę sarem salutare.& videre filios romę degentes desiderans.Cęsar quidem amicabiliter eum suscipiens perfectos ei doctrina filios reddidit:& ad propria reduxit. Cum vero ab Italia redijsset studium po puli circa iuuenes erat: & perspicui omnibus facti magnitudine corporis & ornatu regio forma nõ de ficiente.Et inuidiosi statim visi sunt salomi alias salome sorori regis & illis qui accusationibus marian

Columnarũ or do quantitas & numerus.

Ordo columna rum quatuor.

Titulus alienige nas prohibens ĩ trare sub pœna mortis.

Sacrarium inac cessibile.

Ara añ sacrariũ.

Cõpletus lętitia populus prędi ctis omnibus o cto annis com pletis.&c.

Sacrificiũ regis & aliorũ secũdũ vires suas in tẽ pli dedicatione &regis natalitio quo principatũ assumpsit.

Cũ tẽplũ ab he rode cõstruere tur : de die non pluit nocte vero descẽderunt im bres.

Herodes legẽ in stituit qua fures venderentur ad cõfusionem pa trię.&c.

Herodes filios suos de roma ad duxit.

Alexãder & aristobolus iudeo-rum reges. Herodes multis nauigationibus venit secũdo ad agrippam. Herodes ab agrippa i sinope potica honorifice receptus est. Agrippa postulata herodis arbitrio cõplebat & prouocabatur ad beneficia. & c

nere dimanuerẽ: dum putarẽt quia si prealeret victorie exigerent de his que in matre sua cõmissa videbantur. Causam vero timoris ad illorũ criminationẽ transferebãt cum dicerent non libenter eũ patre eos cõmorari propter matris interitũ: & quia intuitũ eis videretur simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex veritate sumentes initium ad verisimile descendẽtes affligere eos attentabant: & fauorẽ patris quem circa filios habebat auellere. Quod nõ manifeste ei dicebant sed in multitudinẽ rumorem spergentes herodi nunciari credebant. ¶ Vnde odiũ in eos patris exarsit. Interea omni suspitione vel accusatione prętermissa rex amore filiorũ honores eis largitus est. & vxores nobilissimas iniit: aristolo quidã filiã salomę beronicẽ: alexãdro vero archelai regis capadocũ filiã glafirã. ¶ Cũ hęc disposuisset & audisset marcum agrippã nauigasse rursus ab Italia ad asyam festinauit ad eum. A quo petijt vt ad regnũ eius accederet vt obtineret quę oportebat ab hospite vel amico. Qui cũ flexus esset ętus ad iudeã peruenit herodes aũt nihil quod ei lateret reliquit in nouis ciuitatibus eũ suscipiendo: edificia ãplissima demõstrãdo & oi deliciarũ apparatu reficiendo eũ cũ amicis in sebastia vel cęsareę portu a sese cõstructo & in oppidis alexandrio vel hyrcanio. Ducebat etiã eũ ad ciuitatẽ hierosolymorũ occurrẽte cũcto populo cũ laudibus. Agrippa autẽ deo quidẽ centũ boues immolauit: pauit etiam magnifice populũ. Qui licet multos dies illicvellet remorari: tamẽ propter tẽpus nauigationis festinauit rursus ad ioniã multis muneribus ab herode donatus vna cũ suis amicis nobilibus peruenit. Rex aũt post hyemẽ veris tẽpore properauit rursus ad eũ sciẽs ad bosforũ exercitũ productũ. Cũq; per rhodũ & choo nauigasset putauit eũ in lesbo inuenire. Flatu vero aquilonis in chio remoratus est: vbi multos sibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. cũq; ciuitatis porticũ vidisset dirutã quã in bello mithridatico depositã nõ facile propter magnitudinẽ restaurari cõtigerat pecunias prębẽs quãtę superabũdare potuissent ad operis perfectionẽ prącepit ciuibus vt nõ negligerẽt. Ipse vero cessante procella ad mitilenã accessit: & exide ad bizantiũ profectus est. ¶ Cũq; audisset vltra ceruleas cautes iam agrippã nauigasse festinauit & ad synopẽ ponticam descendẽs subito illi insperatus apparuit: a quo libenter exceptus honoribus fruebatur: cũ quo & totius expeditionis tẽpore labores partitus est. ¶ Cũq; prouincias põticas ordinasset per paflagoniã & capadociã & exinde per maximã frigiam profecti ephesum peruenerũt vnde adsamũ nauigauerunt. Multa vero per ciuitates singulas beneficia regis secundũ petitiones interpellantiũ fiebant: dum largitionibus minime parceret. Sed & si qui aliquid ab agrippa petissent. arbitrio suo postulata cõplebat. Cũq; bonus & largus prestãdo petentibus esset nullũq; cõtristaret agrippã similiter ad bñficia prouocabat. Nã lienſibus cũ recõciliauit iratũ: persoluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cęsaris chij debebãt. aliorũ quoq; petitiones munificẽter cõpleuit.

¶ Iudei herodis medio qui eis nicholaũ oratorẽ dedit violẽtias quas patiebãtur a grecis cõquesti Agrippę referebãt. Cõqueritur itaq; nicholaus pro iudeis quia vectigalibus grati diebus festiuis ad iudicia & merimonia in religionis contumeliam traherentur. Antipatri quoq; auxilia olim romanis data commemorat vnde & ipse a senatu honoratus ciuis Romanis ordinatus est. Greci vero hęc dicente nicholao nullam facientes controuersiam pro satisfactione tamen inquilinos iudeos violẽtiam per prouinciam habitatoribus fecisse dixerunt.

Iudei (Herodis medio qui eis nicholaũ quendã amicum suũ dedit oratorẽ) violentias quas patiebantur a grecis cõquerẽtes a grippę referebãt Nicholai pro iudeis oratoris oratio.

Capitulum secundum.

QVmq; ad ioniã alias oniã pueniſſẽt iudeorũ ppli q ciuitates habitabant tps & fiduciã nacti violẽtias referebãt quas patiebãtur dũ & legibus ꝓprijs vti nõ sinerẽtur dãna etiã p calũniã exactorũ i festis diebus. darẽt & pecunias quas ad hierosolimã trãsmittebãt & multis calamitatibus opprimerẽtur romanis sẽp ꝓpiciẽtibus eis scdm ꝓprias leges viuere. Quę cũ suggessiſſẽt herodi. pmẽtauit eos vt audiret agrippa eorũ allegatiões. Nicholaũ aũt quẽdã ex suis amicis dedit qui ꝓ eis peroraret. Agrippa vero romanorũ nobilissimos & reges potẽtes q tũc ꝑsto erãt cũ ad cõciliũ secũ pduxisset: nicholaus ꝓ iudeis ita locutus est. Oẽs quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝓ necessitate cõfugere ad eos qui violẽtiã ab eis auferre possit. Hi vero nũc interpellãt fiduciã a vobis datã quã sepius optauerũt nullatenus perdere sepe nos postulãt q dedistis. Postulãt eni vt hęc quę acceperũt a vobis q solus potestis ꝑstare seruẽt. Nã dãnis afficiũtur nõ ab aliquo meliore: sed ab his quos pariter secũ subiectos vobis esse cognoscũt. Et si quid est maxia sũt quę a vobis meruerũt laudabiles videri qđ ita ꝓbauerũt se bñficijs dignos: si vero minora sũt ihonestũ est: si nec hęc firmauerit qui ꝑstiterũt. Hi eni qui violẽtiã iudeis ingerũt nisi putarẽt bonos eos esse quod a vobis talia meruisſẽt nõ eis iuderẽt & nostra bñficia cassare niterẽtur. Quos si quis iterroget vtrũ velint patrijs legibus ipsi priuari id. est: immolationibus & põpis quas festis diebus offerũt: scio libẽter eos oia pati q̃ ꝓprias leges amittere. Nã & bella ꝓpter hoc multi ãplectũtur verẽtes ne trãsgrediãtur patrias leges & libertatẽ: quibus nũc vniuersũ hoim genus per vos potitur. Quod nos etiã petimus vt liceat nobis p ꝓuiciã seruare solẽnia. Cur ergo hi quę pati nolũti alios cõmittũt. Illud ergo cõsideremus. Nũq d est ppl's aut ciuitas autẽ gẽs aliq̃ hoim qbus maximũ bonũ appuit cõtinẽtia vri iperij vel potentia romanorũ vel audet ali-

eorū infirmare bñficia licet ſit amēs. Nā nemo eſt qui nō horū particeps vel publice vel priuatī eſſet. Quod & ſi quis auferat quęvos donaſtis nichil firmū neq; ſibi qđ per vos hūerit obtiebit. Ve ſtrani dona quis enumerare prevaleat ſi recordatus fuerit regnū ātiquū & modernū imperiū. Mul ta diffluunt quę a felicitate veſtra cōceſſa ſunt. Noſtra vero licet clara ſint. nō tamē inuidioſa ꝓpter vos qui dediſtis alias donaſtis. Hoc tm perfrui poſtulamus vt ſine impedimento patriā religionē ſer uēmus. Quod & per ſe non debet inuidioſum eſſe. Siquidē deus lętatur honoratus. Ex noſtris vero ſolēnibus nichil in humanum eſt: omnia vero religioſa & iuſticia ſalutari deuota. Neq; celamus mā dat quibus vtimur monimentis pietatis & humarum profeſſionum. Septimum vero diem remitti mus doctrina noſtrorum ſolemnium imbuti. Qua propter nullatenus peccamus. Bene itaq; ꝓbantur leges quas colimus ſi quis per ſe eas requirat & antiquę exiſtētes licet & aliquibus nō ſic eſſe videā tur. Earū honor per longitudinē tēporis nō facile repellatur ab his qui eas caſte cuſtodiunt quibus nō priuant per violentiam. Pecunias namq; quas conferimus rapientes manifeſtum ſacrilegiū com mittunt vectigalibus vero grauantes nos in feſtis diebus ad iudicia & ad mercimonia nō neceſſaria mittunt pro contumelia religionis quam nos tolere cognoſcūt. de qua non iuſtum odium habent. Si quidem veſtrum imperium quod omnibus dominatur probitatem quidem laudat cōtumelias autē odit & abhorret. poſtulamus igitur maxime agrippa violentias auferri ne prohibeamur legitimis no ſtris ſolēnitatibus perfrui & ne ſubſtātię noſtrę rapiantur ab his quibus nullā violētiā inferimus. Nā petimus nō tm iuſta: ſed etiam a vobis primo donata: poſſumq; pro his ſenatuſcōſulta & tabulas i ca pitolio poſitas legere quas certum eſt experimento fidei noſtrę circa vos datas. Et ſi nullatenus fide les vobis apparuiſſemus: debent tamen firma eſſe quę donatis. Et non tm nobis ſed etiam oībus ho minibus prēſtatis eos beneficiorum largitionibus ampliantes quorū ſingula ſepius enumerat poteſt iuſtiſſem oratiōnē longo ſermone cōficere. Nos vero hęc iuſte impetraſſe ſi velimus oſtendere: ſuffi ciat nobis vt priora taceamus. hic noſter rex qui vobiſcū preſenti confidet: qualiter eius fides ergave ſtra familiam claruit. Qui enim fauor eius. aut quis in vos non cogitatus honor aut cauſā quę de fuit. Quis cohibet veſtra circa nos numerāda beneficia explanare? Sed bonū puto prius patris eius ſuipatri res geſtas explicare: qui dū in ęgiptū cęſar intraſſet cum duobus milibus armatis minus ei ſuppetentibus occurrit: in terrenis certaminibus nauallibus armatis minus ei apparens. Et quid opor tet dicere quātum profecit illo tempore tot donatiōibus cęſaris accumulatus. Sīgulas vero memora re cęſaris epiſtolas quas tunc ſenatui pro ipſo deſtinauit publicos etiam honores quod ciuēq; roma nū antipatrem ordinaſſet ſuperfluū puto referre. Sufficit enim demōſtrare iuſte nos beneficia noſtra poſſidere quę per vos poſtulamus confirmari. Quę & ſi prius non extitiſſent ſperabamus affectum eius vos noſtri generis & veſtri erga nos acquirere. Nunc iatur enim nobis ab hieroſolimorum iudea quiter prouinciā ingreſſus eſſes & deo perfectas immolationes. & honorādo eū integris ſupplicijs p ſoluiſſet. & quomodo populum pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes: quę per gētes & ciuitates ſigna vētūra ditia hoſpitalitatis & amicitię veſtrę putantur quē meruit iudeorū gēs per herodis prouidētiā. Hęc monentes vna cum iſto tibi confidente rege. petimus te nichil ſuperfluum: ſed vt quę vos dedi ſtis ea concedatis ab aliis auferri. ¶ Cum hęc nicholaus diſſeruiſſet nulla facta eſt a gręcis contro uerſia. Non enim in iuditio hęc: ſed in conuentu ventilabantur. Hac tamen occaſione pro fatiſſactio nem ſunt dicētes q; inquilini iudei per prouinciā violentiam habitatoribus eius ingerent. Dum illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolemnibus vſi: tamen nichil lederent eos.

¶ Herodes confirmato iudeorum priuilegio per agrippam proſpero nauigio rediit ad pro priā. Qui conuocato iudeorum conſilio quę iudeis in aſia prouenīſſent enarrauit & quartam fiſcaliū pręteriti anni condonauit. Tūc quoq; domeſtica ſeditio in herodis familia fuit nam filij eius ex alia matris & imperii ambitione contra ſalomē & feroram mouebantur & odium paterat alter alterius modus aūt diſſimilis quia filij manifeſte quidem detrahebant alij eūtem calide & ſeditioſe eos accuſſantes vnde ipſe adoleſcētum deiectionem ātipatrum añ regnū depriuata vxore genitū re ſtituit pręponit quare adoleſcētes ipſi duplicata eorū triſtitia patrē apud amicos iniuſte herodes vero ſuipatrū honorās eius matrē dudū cōtęptā reuocat & ꝓ eo cęſari ſcribit: ipſmq; ſecū duxit ad agrip pām. Qui timēs ne mutatus pater modeſtus fratres diligeret incitabat patrē ad fratrem odium ſcribēs pueris veteri interitum.

Conqueritur ni cholaus pro iu deis quia vecta libus grauiter & diebus feſtis ad iudicia trahun tur & mercimo nia pro contūe lia religionis vti nā criſtiani eſſēt ita ſolicīti ſua fe ſta colere. &c.

Antipri mēorat auxilia data ro manis vt & ipſe a ſenatu honora tus ipſe ciuis ro manus ordina tus eſt.

Excuſatio gre corum.

Confirmatio pri uilegiorū & peti tionis iudeorū pro agrippa.

Herodes ꝓſpe nauigio redit ad propria.

Capitulum tetium.

ERgo intelligens agrippa violentiam eos pati: hęc reſpōdit propter herodis amicitiam vel fauorem paratum eſſe cuncta iudeis concedere. Tamen hęc inquit quę poſtulant per ſe iuſta proſpiciuntur: & ſi amplius petiſſent. non me pinguiſſet quę non ledebant romanum imperium eis concedere. Sed quoniam hęc & prius cœperunt infirmari nullatenus concedo quos volo ſine moleſtia. propriis ſolemnibus; potiri. Cum hęc interlocutus fuiſſet cōſiliū dimiſit. Herodes

Herodes ꝓspero nauigio redit ad propria.

autem affectui eius gratias excoluebat ille pariter eum amplectebatur. & ita tunc discesserūt. ¶ Rex autem domū reuertī volens nauigauit: & ad cesaream deductus nō multis diebus prospero flatu vētorum ad hierosolimā peruenit. ¶ Vbi consilium totius populi congregans cum multi ex prouincia venissent contione habita rationē totius suę profectionis explanauit. & quę iudeis in asya per eū prouenissent vt sine violentia in posterum possent degere. Narrauit etiam quid ve fœliciras vel gubernatio sui principatus eis profuisset necnon ad quartam partem fiscaliū prēteriti anni concessit. Quā illi oratione vel gratia letati: cum summa exultatione bona regi orātes recesserunt. ¶ Procedebat autem seditio domestica: & acerbiorē accipiebat prouectum cum tanq̄ hereditarium odium circa adolescētes susceptisset salome. & sumpsisset de matris eorum morte audaciam dum vellet neminem illius relinquere qui posset mortem eius vindicare. Cumq; adolescentes a genitore discordarent memoris matris quę falsis accusationibus fuerat interempta & imperij cupiditate rursus simile malum prioribus ortum est. dum derogationes ab illis circa salome & feroram fierent insidię vero ab his circa adolescentes. Nam odium par alterutris fuerat/modus autem odij non similis: dum illi quidem manifeste detraherent inhonestum putantes iram celare: illi vero non tali modo. sed callide & maliuole accusationibus vterentur. seducētes semper adolescētes: quorum audaciam putabant ad necē posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur: nec eam credebant iuste periisse. immo magis festinabant in auctorem homicidij vindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa mirabatur innocētiā adolescentiū. Diligentia vero salome crescebat & ab illis occasiōes accipiebat: dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim miserę: quidē contigisse matris obitum: se vero miseriores. q compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hęc autē ad peiora absentia regis procedebant. ¶ Cum ergo herodes rediisset & populo interlocutus esset sicut prędiximus statim sermones ad eum per feroram & salomen proferebantur magnū ei ab adolescentibus periculum imminere: quod minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam quod archelai capodocis spe niterentur tanq̄ per illum ad cęsarem profecturi: & patrē herodem accusaturi. Per quę confestim herodes conterritus obstupuit: quod & alij hęc eadem nunciassent Recordabatur autem priscas calamitates quod nec vxore priuatus seditionibus domus eius liberata fuisset. quę priorum peiora & grauiora pateretur. Quapropter contristabatur ꝙ oia ꝓter spem fœliciter ei forinsecus deus prestitisset: & domesticis calamitatibus viceretur. ¶ Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus: in deiectionem adolescentium antipatrum filium suū ante principatum sibi genitum de priuata vxore illis prępones omnia in eum transtulit dum putaret sic conterere fiduciam filiorum marianne & temeritatem eorū damnare. dum illi crederent alium prēter se patri succedere: deposito quę ātipatri professione supercilio. posset eos ad meliora cōuertere. Quod non sicut putauit euenit. Nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit pueros affligere eorumq; accusatoribus consentire. Quibus facile pater credebat: alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo ministris vsus ne ipse in suspitionē veniret: patris animum in fratres accendebat. Nam multos iam acquisierat suę voluntatis ministros propter spem quam de regno iam habuit: fide vero patris putabatur hęc facere. Vnde plus tristitię a dolescentibus occasiones crescebant. Nam sepius ab eis lacrimę pro contemptu suo & matris recordatione fundębantur: patremq; manifeste apud amicos tanq̄ iniustum accusabāt quę maliuoli ꝓ antipatrum herodi renunciantes. non paruam in aula seditionem cōmouebāt. Quare exacerbatus rex accusationibus & humiliare nimis marianne filios volens maiora honorem antipatri excogitabat. adeo vt & matrem eius dudum contemptam reduceret & cęsare pro eo sepius scribens. ¶ Agrippa vero post dispensationem decēnalem asyę romam ascendente rex ab iudea nauigans ad eū solum antipatrum secū duxit. Cui eum cū multis donis cōmēdauit quatenus rome cęsari amicum faceret vt iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris trāsferri. Ipse quoq; scribens romę multis amicis antipatrum cōmendabat. Qui cōtristabatur ꝙ absens fratres suos solito accusare minime prealeret. Timebat etiam ne mutatus pater modestius filios mariāne diligeret. Cū q; hęc cogitasset sua maligna volūtate vsus exinde incitare patrem sperabat. Vnde contra fratres frequenter scribens vereri patris interitum simulabat: vsq; quo herodem ad tantum ire vel furoris produxisset vt iam apperte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret melius putauit romam nauigare & filios apud cęsarem accusare. nichilq; sibi tale permittere: quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret.

¶ Herodes romam proficiscens filios secum adducens eos Cęsari accusat quia patrem voluisset perimere. Qui difficilem patris accusationibus estimantes satisfactionem tenerrime lacrimabantur. Vnde facti miseratione digni patrem commouerunt ad misericordiam & alexander patris accu,

Herodes ꝓspero nauigio redit ad propria.

Herodes cōuocato cōsilio quę iudeis i asia prouenissent enarrauit & quartā fiscaliā ptē preteriti anni cōcessit.

Odiū per alterutris modus aūt odio dissimilis quia filꝫ quidē manifeste detrahebant alij autē callide & seditiose.

Salome & ferora adolescētes regi accusant.

Herodes ideet onē adolescētū antipatrē ātē regnū genitū de priuata vxore ꝓponit eis in regno.

Tristitia adolescētū multiplicata patrem apud amicos iniustū ꝛc ıſabant

Herodes antipatrē honorās eius matrē reuocat & ꝓ eo cesari scribit & secū cōduxit ad agrippā.

filiorũbus prudentissime satisfaciens respondet. Et cęsar audita responsione placatus est & herodes mitigatus. Cęsar vero adolescẽtes ideo peccasse pronũciauit quia patri crimiatiõis didissent occasio nã & ipis se ad pris pedes ꝓicere psuasit quos pater lacrimabiliter est ãplexus qua recõfiliatiõe facta antipater simulat leticiã. Cęsar autẽ iterũ potestatẽ cõcessit quẽ filiorũ vellet successorẽ relinque re quo facto herodes p elensam que aliquando sebastem dicta est vbi inuento Archelao capadocũ rege de concordia gaudente redijt in iudeam. Capitulum quartum.

Herodes romã ꝓfectus filios se cũ adducẽs eos cęsari accusat q̃ patrẽ suũ voluis sent perimere.

CVm vero romam peruenisset & ad aquileiam ciuitatem perrexisset cęsarem compellere festinans tempore apto de maximis calamitatibus suis intimauit. filiosq; suos pręsentans insolentia eorum & audaciam accusauit q̃ festinassent patrem suum perimere. regnũq; tyrannico more inuadere. dum ipse licentiam haberet non necessitate sed recto iudicio tradere regnũ permanenti filio circa paternam pietatem cum a cęsare percepisset vt quẽ vellet filiorũ sibi successorem relinquere. cũ illi nõ solum regno sed & vita mererentur priuari qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans nunc cogeretur cęsaris aures talibus verbis polluere. cum nichil passi sint molestum aut graue a patre. Cur ergo iniustũ eis videretur: si principatum quod multis laboribus vel periculis suis acquisiuit concederet & preberet ei quem meritum estimaret. Nam hoc inquit pręcium alias premium cũ aliis iusticie donis exstitit. si meritis quisq; gratiam pręcedentem recompẽsauerũt ei qui talẽ diligentiã habuerit vt retributione tãta dignus existat. Impium enim est vel de hoc ipso cogitare dum nõ possint ad regnum nisi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores vel delitias ãministrauit: cõiugesq; nobilissimas genere copulauit: ar istobolo quidem filiam sue sororis: alexãdro vero archelai regis capadocum. Pro quibus cõmissis dum talia fecissent potestatem habens non in eos se vindicasse dicebat: sed ad communẽ benefactorem cęsarem adduxisset. Et auferens a se totum quantum aut pater lesus. aut rex insidiatus potuisset agere. pariter eos in iudicio secum fecisset astare: & reliquum esse aut eos occidi ne cũ timore maximo ipse viueret / aut se opprimi. quatenus vtriq; fabula hominum vel opprobrium forent.

Adolescẽtes patre eos accusante lacrimãtur difficilem patris accusationibus estimantes satisfactionem.

¶ Cum hęc herodes apud cęsarem filios suos accusando dixisset. iuuenesq; eo dicente lacrimarentur & confusi de tali accusatione. licet liberum sermonem & fidelem a conscientia possedissent tamẽ patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant: dum arbitrarentur honestate vel cum fiducia patrum redarguere. Erat ergo inopia dicendi. & lacrime cum gemitu: dum timerẽt ne putarẽtur mala conscientia satisfactionem inuenire. Turbationem autem eorum cęsar attendens sicut erãt innoxij: credidit q̃ non conscientia facinorosa: sed imperitia & modestia minime sese ꝑualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis pręsentibus patrem commouerunt ad veram miserecordiam: videntesq; propitium eum & cęsarem & alios pręsentes: vnus eorũ alexãder accusatiões dissoluere visus est. ¶ Pater inquit tuo quidem erga nos affectus euidẽter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses non nos ad omnium seruatorem alias senatorem cęsarem deduxisses: dum tibi qd velles liceret vt patri. Nemo enim quemq; interficere volens ad tẽpla eũ sacrariaq; perducit: vnde vita conquiritur: quę nobis peior morte existeret si tale aliquid in patrẽ cogitassemus. Squidem sermonem fiducia veritatis inuenit. beati sumus nos te mitigantes ac falsam delationẽ fugientes. Si vero accusatio pręualuit: solem iam videre nos superfluũ iudicamus. Quid ergo dicis regnum desiderare nos: verisimilis contra iuuenes causa videtur: & q̃ de miserę mãtris interitu subiungis a priore calamitate argumenta percipiens nobis ingens crimen. Considera tamen quia hęc communia cunctis existunt & similiter in alijs dici possunt dũ nichil prohibeat si regis filij sint iuuenes matre eorum defuncta. omnes in suspitione patris esse tanq; insidiatores. Sed opinio ad talẽ crudelitatem non sufficit. Dicat vero quisq; si tale aliquid pręsumptum est a nobis. vñ credibilia hęc appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari. aut veneni confectio: aut equalium coniuratio: aut seruorum corruptio: aut litterę contra te destinatę: dum & hęc possint licet non facta criminationibus confingi domo regia non concordante. Principatum etiã quem tu dicis premiũ esse pietatis: sepius conuenit causam fieri malignam regi: culpamq; nostram nullus probabit. Accusationes vero quomodo soluat. Qui non vult audire quicquid locuti sumus. Sed non contra te nã hoc iniustum esset: sed in eos qui si quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem vero quidẽ nr̃am plãximus non quia defuncta esset: sed quia derogabãtur ei ãb indignis volentibus principatum inuadere. Scimus ne patrem possidere quicq̃: & nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur frustra festinamus. Si te occidendo regnum tenere voluerimus. Quibus pro hoc facinore nec terra pervia nec mare nauigabile videtur. Nunquid subiectorũ pietas & gens religiosa concedere habuit periculas rempublicam obtinere: aut sanctissimum a te confectum ingredi templum. Vt vero hęc omnia omittam: homicidium multum viuente cęsare potest dimitti. Sed neq; filios impios creasti neq;

Alexander prs accusationibus respõdet prudẽtissime & eis satisfacit.

stultos.sed infœlices teq; indignos. Si vero neq; causas habes.neq; istius innocentis. quis tibi ad fidē sufficiet in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturā sumere.quę nos non incitare sed magis mitigare posset. Ampliorem quidem satisfactionis volebamus sermonem inserere.sed nō accipiunt prolixiorem orationem quę minime commissa creduntur. Qua propter ante oium dñm ego sarem presenti tempore paciscimur si sine suspitione tua cum veritate circa nos tuum ostendis affectum pariter possumus viuere licet nō fœliciter.quia maxima mala sepius ex falso crimine generatur.pmanēte i te aliquo merore culpę nostre. Nam nobis vita iocūda nō videtur:si tu eam vt immeritis largiaris. ¶ Cum hęc dixisset & cęsar nec prius magnitudinem criminationis crederet.tūc magis placabatur:& frequenter herodem attendens videbatur mitigari. Cumq; presentiū miseratione rumor in aula diuulgatus esset:regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adolescentium etas:corporis pulcritudo.miserandum eis auxilium conferebat.plus vero quia oratio cōuenienter & sapienter in alexandro verbis occurrerat. ¶ Cęsar autem modicum remoratus adolescētes q. dem licet accusatione extranei viderentur.hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit:q; nō tales se patri prebuissent:vt non darent criminationis occasionem herodem vero petebat vt omnem opinionem abiiciens reconsiliaretur cum filijs dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse cōmitti. Cum hęc persuasisset:iuuenibus innuit ad vestigia patris sese proiscere: qua supplicatione pater eos lacrimantes & flebiliter est amplexus/Quod cernentes qui aderant.flexi miseratione i lacrimas facile proruperunt. ¶ Illi autem gratias cęsari agētes pariter discesserunt: & vna cum his antipater simulans leticiam pro eorum reconsiliatione celebrata. ¶ Postera die herodes quidem cęsari donauit trecenta talenta ad spectacula & munera populo romano tribuenda. Cęsar autem ei metalli eris cyprij dimidios redditus & dimidij procurationem prębuit & hospitalibus eū & muneribus honorauit & de regno potestatem concessit. quem vellet filiorum successorem relinquere vel partiri vnicuiq; regnū vt ad omnes perueniret. illo tamen viuente hoc agere nō permisit dicēs oportere eū dū viueret & regni & filiorū dominationē possidere. ¶ Hęc dū ordinasset rursus ad iudeā redijt. In cuius absentia nō parua ps regni defecerat trachonitidis.quos relicti iudices iterum sub iperiū redegerūt Herodes vero cū filijs dū nauigaret & peruenisset in eleusa cilitię que postea sebaste dicta est inuenit capadocię regem archelaum expectantem & filium reconsiliatione gaudentem/& q; alexander q; filiā eius habuisset ab accusatione solutus esset:donationesq; inuicem vt reges dederunt vnde cū herodes ad iudeam peruenisset.& ingresses templum fuisset.de suis prosperis actibus allocutus est populū cęsaris in se munificentiā explanās. In finem vero ad persuasionem filiorū sermonē cōuertit vt i aula & in alijs cunctis cōcordarēt quos & post reges futuros demonstrauit primū quidē antipatrum postea vero & filios marianue alexandrum & aristobolum:hortabaturq; eos vt dum ipse viueret sibi in omnibus obedirēt.quia nec per ętatem impediretur nec per senectutem suā rē publicā gubernare. Cū hęc dixisset:cōcione dimissa sub expectatione filiorū eius multi nouis rebus studebant

¶ Cęsarea ciuitate decennali tempore edificata eiusq; dedicatione maximo cum apparatu in honorem quinquennalis Cęsaris celebrata cui Cesarium iulia vxore maxima liberalitate direxit apparatum. Et post antipatridam ciuitatē nomine patris herodes edificauit necnon & matris nomine cyprum vbi fratris nomine phaselum turrim appellauit pythium in Rhodo sumptibus suis cōstruxit. Et olympiacum certamen refecit. Hic enim herodes & munificentissimus fuit & circa domesticos durissimus ferus & pietate alienus & vtriusq; causa fuit. herodes enim qualiter maioribus adulabatur sibi similiter a subditis fieri expetebat. interea afflicti iudei per asiam & libiam ad Cęsarem legationem mittunt qui scribens per prouinciam eos vti suis legibus precepit rescripti Cęsaris exemplum hic habetur & rescripti agrippe & Gaij norbani.

Capitulum quintum.

Cęsarea ciuitate decēnali tpe edificata eius dedicatio in honorē quinquēnalis cęsaris maximo appatu celebrata est.

Odem tēpore pfecta est cęsarea quā edificauit decēnali tēpore vicesimo octauo regni sui olipiade cēteſima nonagesima secūda. Cuius in dedicatiōe celebratio vel apparatus munificētissimus fuit. Nā preceperat carmina musica vel palestras conuenire. Preparauerat etiā feras & gladiatores cursusq; equorū & reliqua mirāda spectacula in honorē quiquēnali cęsari. Cui cū sua vxore iulia p dedicatiōe ciuitatis maxia liberalitate sūmū ei direxerat apparatū quorū sūma quingētis talentis estimata est. Cūq; multitudo ad ciuitatē cōuenisset pro spectaculis & legatiōes quas populi destinauerat būficijs eius grās agētes pariter occurrisset. cūctos suscepit i diuersorijs & i cōuiuijs & p dies quidecim spectacula vel delitias mistrauit. Vnde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter hibēt cęsarē vl' agrippā sepius dixisse q; magnanimitatibus herodis deesset eius imperium & dignū eū esse syrię vl' egipti regnū possidere. Post huius vrbis dedicationē:i cāpo q capharbasa vocabat:loco aquoso & terra optia arboribus & fluuio circūdata ciuitatē edificauit quā noie patris sui antipa-

Cęsar audita Alexandri oone placatus est & herodes mitigatus.

Cęsar adolescētes ideo peccasse pronunciauit quia pri crimiatiōis dedisset occasionē & illis p suasit ad pedes se piscere quos pr est lachrimabiliter amplexus.

Antipr recōsilia tiōe factā simulat leticiam.

Cęsar hęrodi potestatē cōcessit quē filiorū vellet successorē relinquere.

Sebaste aliquando eleusa dicta, Herodes ad populum & ad filios. &c.

Antipatrida ciuitas.

tidam nuncupauit pulchritudine vel amenitate decoratã. ¶ Necnon & in nomine matris locũ iuxta hiericõtẽ edificãs munitione vel domicilijs optimũ cyprũ nominauit. Immo & in noie fris phaseli propter amorem quem in eũ hũerat cõstruxit turrim in ea ciuitate nõ minorẽ pharo alexãdrino pro munitione ciuitatis quã i fratris memoriã phaselũ vocauit. Appellatiõis vero eiusdẽ: & ciuitatem circa hiericontẽ cõdidit. Beneficia vero ipsius quę alijs ciuitatibus per syriã & hellada vel apud quos contigit eum proficisci donauit mũme possumus explanare. ¶ Nobilissima vero vel maxia facta eius in rhodos alʒ rhodios extiterũt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit & prębuit multa talenta ad nauium cofectiones. ¶ In nichopolitana etiã ciuitate quã in accio alʒ in accioco cęsar edificauerat: multa publica loca condidit. ¶ Antiochenis vero magnam ciuitatem syrie habitãtibus plateam longã i ciuitate positã exvtraq; parte porticibus ordinauit: & viã lapide polito strauit ad ornatũ & voluptatẽ hitãtium. ¶ Necnon & olipiacum certamen appellatione dignũ propter pecuniarum inopiã melius redditibus deputatis refecit: & immolationibus vel reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificentia perpetuus agonizeta nominatus est. ¶ Alijs quidem mira videtur differentia voluntatis naturę eius. Nã si largitiones considerentur. quas omnibus dõauit hominibus: quis potest negare eum munificentissimę naturę fuisse. Si vero tormenta & iiqtates i subiectos vel domesticos eius attendantur. durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur: Vnde inconstantem & sibi contrariam voluntatem eius existimant. ¶ Quod ego mũme puto: dum vnam causam in vtroq; dominãtẽ cõsidero. Nã dũ ad imensã largitionẽ munificẽtia produceretur: si alicubi ꝓsentis glorię spes vel futurę occurrisset sumptibus profusis alacriter eã emere festinasset. Qua propter cõpellabatur seuus i subiectos existere dũ ꝓsentibus cõsũptis pecunijs alʒ vellet acquirere. Cumq; cognosceret propter violentias suas se subiectorũ odio teneri: corrigere quidem vitia non
B facile poterat. Conabatur autem odium suum occasione pecuniarum vlcisci. Familiarium vero q̃ eum verbo non placasset se seruum dicendo. Aut suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare nulla teus se poterat moderari: se persequębatur & cognatos & amicos tanq̃ hostes: & dũ vellet solum se honorari talibus delictis succubuit. ¶ Testimonium autem michi perhibent huiusmodi passionis eũ fuisse in cęsarẽ vel agrippã: vt alios amicos: honores exhibiti. Nã qualiter ipse adulabatur maioribus similiter sibi fieri a subditis expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur. & contempta vana gloria. solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat. ꝙ non potuissent eum templis vel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror herodem in suos quidem seuissimum: extraneos vero munificum paruisse. ¶ Interea iudei per asyam & libidiam atrociter affligebantur: dum nõ eisdem legibus sicut ab antiquis regibus vterẽtur: sed violentia paganorum opprimerẽtur. vt pecunias sacras violenter amitterent. Ideoq; ad cęsarẽ legationem pro his destinauerunt. Qui scribens p prouinciam suis eos vti legibus prębepit: quarum exempla subiecimus. Demonstrans enim voluntatem quam ad initio pro nobis romani imperatores habuerunt. ¶ Cęsar augustus pontifex tribunicę potestatis dicit. Quoniam gens iudeorum fidelis non solum ꝓsenti tp̃e. sed etiam priori & magis patri meo dictatori cęsari populoq; romano. & princeps eorum hyrcanus apparuit: placuit michi & senatui: cum sentẽtia populi romani iudeos suis legibus & patrio iure frui permittere & pecunias ab
C eis ad hierosolimam transmissas reddi custodibus pecuniarum sicut sub hyrcano principe sacerdotũ altissimi dei: & sacraria eorum iuiolata permanere neq; vadimonia sabbato vel die sexto ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sactosanctos eorum codices aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegio teneatur & substãtia eius publico romę deputetur. Suggestionẽ vero eorũ pro pietate mea quã hẽo super omnes homines per gaiũ marcũ cẽsorinũ michi porrectam. & hoc decretũ ꝓcipio proponi i nobilissimo loco. quẽ omnis asya meo nomine dedicauit. Si qs autem trãsgressus fuerit hanc constitutionem: non mediocrem pœnam exoluet ¶ Sriptum est in cęsaris templo Cęsar norbano flacco salutem. Iudei qui antiqua cõsuetudine solent pecunias sacras ad hierosolimã transmittere: sine impedimento hoc faciant. Hęc quidem cęsar. ¶ Agrippa vero scripsit pro iudeis hoc modo Agrippa magistratibus. senatui. populoq; ephesiorum salutem. Pecuniarum sacratũ quę in hierosolimorum templum transmittuntur diligentiam in asya iudeos habere ꝓcipio secundum patrium morem. Hos autam qui sacras pecunias iodeorum auferunt. & ad asylum confugiunt iubeo detrahi: iudeisq; reddi quos iure etirm sacrilegi detrahunt. ¶ Scripsit vero siliano alʒ silano magistratum gerenti ne sabato iudei compellantur vadimonia prębere. Marcus agrippa cirenensium magistratibus: senatui & populo salutem. Iudei qui per cyrenem sunt. quibus iam augustus scripsit i lybia fabio magistratum gerenti: alijsq; illius prouincię procuratoribus: quattenus sine impedimento pecunię hierosolimis secundum morem suum trãsmittantur: nunc me interpellauerunt. quia ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occasione tributorumq; nequaq̃ debent & prohibentur solemnia sua p.

pris noie edificata.

Cyprus ciuitas noie mris vbi nomie fris turri cõstruxit vocãs eã phaselum.

Nobilissia opera herodis.

Pithiũ sũptibus suis i rhodo construxit.

Olipiacũ certamen.

Herodes & munificẽtissimus fuit & circa dõesti cos durissimus ferus & pietate alienus.

Cã munificẽtię & ferocitatis in herode.

Herodes qualiter maioribus adulabatur sibi similiter fieri a subditis expetebat: Afflicti iudei p asiam & libiã ad cęsarẽ legationẽ mittũt q scribẽs p quicliã eos vti legibus prębepit Exẽplũ rescripti cęsaris p libertate iudeorum.

Aliũ rescriptum cęsaris.

Rescriptũ agrippe p iudeorũ libertate.

Aliud rescriptũ Agrippe.

Rescriptū Gaij Norbani.

Rescriptū Iulij pro consulis.

agere. Quos nullomodo impediri ammoneo: sed & si quas sacras pecunias ciues abstulerunt: has ipsis reddi precipio/& in reliquo corrigi ne talia commitantur. ¶ Gaius norbanus: flaccus proconsul sardinensium magistratibus & senatui salutem Cesar scripsit michi precipiens nequaq̄ iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolimā trāsmittere scripsi ergo vobis vt sciatis qm̄ cesar & ego sic volumus. ¶ Nichilominus & tulius proconsul scripsit ita ephesiorum magistratibus sanatui & populo salutem. Per asiam iudei habitantes idibus februarij ephesi michi indicanti. demonstrauerunt cęsarem augustum & agrippam concessisse eis propriis vti legibus: immo & pecunias quas singuli eorum sua volutate. pietatis causa quam i deo hñt solent transmittere habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem vt & ego similiter cū decretis a cesare vel agrippa: meam sententiam confirmarem. Volo igitur vos cognoscere quoniā decretis augusti & agrippe parens: precepi eos vti & seruare sine impedimento sua solemnia. ¶ Hęc ideo explanauimus. quoniā cū scripta nostra apud grecos ventura sunt demonstrem eis quia cunctum honorem ab initio impetrātes nichil ex patrijs legibus prohibiti sumus a magistratibus agere. sed & defendebamur religionē & honores in deum seruantes quorum facio mencionem: vt mutatis seculi odijs causę quę nobis ob hoc vel illis irrationabiliter insertę sunt euellātur. Nam legibus hisdem nulla gens sempervtitur dum & p ciuitates multa religionis differentia seruetur. Iusticię vero a cunctis hominibus similiter studetur. quę cōmoda grecis vel barbaris existit: de qua nostre leges multam rationem habētes omnes homines debēt nos vt amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia nos religionū alienos facere: sed non seruatur benignitatis affectus quę omnium hominum cōmunē vitā poterit custodire. Rodeo ad reliqua monimenta conscriptionis.

¶ Herodes suis cōsumptis pecunijs tumulū dauid noctu aperiens & ibi nō inētis pecunijs aurea vasa & ornatū tulit sed dū diligētiorē faceret iqsitionē & iterius igredi ad vnas i qbus dauid & salomonis corpora posita erāt tiore pterritis duobus suis satellitibus flammis ab interiori parte occurrētibus exustis. Et pro pinaculo monumentum ex cādido lapide añ ianuā magnificētissimis construxit expēsis. Cuius Nicholaus damascenus historicus meminit sed descēlū regis dum i honestum hod factū cognoscere tobticuit. is enim iiqtates eius tacēs tm̄modo quę ad eius gloriā ptinebat adulatorū more cōscripsit & multa cōfixit herodes itaq; domesticis malis affligebatur. Salomeq; mariāne filijs iimica filiam suam aristoboli vxorem seducebat vt sui mariti secretū cognosceret. ferora quoq; Alexandro herodem i vxoris amorē incidisse dixit quod ipse postea patri manifestauit vnde iratus herodes ferorā criminatur. Et ferora excusans hoc salomē persuasisse affirmat. Quod ipsa negat.

Herodes suis cō sūptis pecunijs tumulum dauid noctu apiens & nō inuentis pecunijs aurea vasa plura tulit.

Capitulum sextum.

Gitur herodes sicut prędixi consuptis suis pecunijs audiēs hyrcanū ante se regē apud isse tumulū dauid & tria milia talētorū inuenisse multo plura credēs deposita quę ad oēs sūptus suos sufficerēt. tumulū appiens igreditur noctu: dū nequaq̄ vellet hoc ciuitatē sentire. Vnde fidelissimos aicos tantū ducēs. pecunias quidē depositas sicut hyrcanus nō iuenit ornatū vero & vasa aurea plura tulit. ¶ Dūq; oē studiū poneret. & i quisitionē diligētiorē faceret. ac vellet iterius igredi ad vnas i quibus dauid vel salomonis corpora posita erāt: duo eius satellites flāmis exusti sunt ab iteriore pte occurrētibus. Tūc ille timore pterritus egreditur & propinaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuā magnificētissiis cōstruxit expēsis. ¶ Cuius & nicholaus hystoriographus meminit: sed descensum regis obticuit: dum inhonestum hoc factum cognosceret. Quod semper isuis egit conscriptis. Nam viuente rege & cum eo degens ad gratiā eius & fauorē tm̄mō dicebat: quę ad gloriā eius pertinebāt. Multas vero iniquitates eius mutabat & cum summo studio celabat. Nam marianne filiorum q; eius mortes crudeliter factas ad satisfactiones cupiens perducere. vt luxuriosam illā. & adolescētes patris isidiatores accusauit. Res gestas autem regis amplioribus laudibus extollens: delictis eius studiose satisfacit. Venia dāda est quia nō hystoriā. sed laudē conscripsit. ¶ Nos vero generi assamoneorū regū propiqui & cum honore sacerdotium habentes aliquid mentiri non putamus: ideoq; cum veritate. gestorū memoriā recēsemus. ¶ In domesticis vero malis herodes cōstitutus affligebatur. Nā multi ex regis ira accipiētes audaciā accusabant propiquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis. nulla requies erat. ¶ Siquidem salome iimica filijs mariāne aristobolo filiā suā cōiunctā nullatenus fidelem ei dimittebat: dum flecteret eam vt quicquid secrete locutus fuisset nunciaret ei. Et in altercatiouibus quę inter coniugales sepius contingūt: cogebat puellā dicere quę de marito sciebat. Illa vero dicebat q; sepius memoriā suę matris mariāne faceret: & q; patrē odio haberet. Frequēter autem iterminaretur quia si principatū obtineret: filios quos herodes ab alijs vxoribus habebat traditos magistris litterarum in agris constitueret dū apta esset ad hoc opus quā habebāt circa studia diligētiā. Vxores vero si quas

Territus herodes duobus suis satellitibus exustis.

Nicholaus hystoricus cū herode degēs iniqtates eius mutans tm̄mō quę ad eius gloriam ptinebāt cōscripsit & adulatorū more mēta cōfixit.

Domestica herodis affictio.

Salōe filijs mariāne iimica filiā Aristoboli vxorē seducebat.

do videret maternum indui ornatum: pro'pręsentibus ornamentis cilicijs intercludi ne solem vide-
ret. Quę confestim per salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Vrgebatur aũt mlto pe
tas omnibus credens. & inuicem se accusantibus. Tunc autẽ filijs iterminatus satisfactionibus eorũ
ad pręsens mollitur in posterum atrocius exarsit. ¶ Nam ferora cum ad alexandrum venissent filiã
archęlai glafiram sicut prędiximus habentem: salomen (inquit) dicentem audiui herodes in amore
glafirę suę nutus incidisset & minime desiderij solatium possit inuenire. Quod ille audiens adolescẽ
cia vel emulatione commotus quę honoris causa circa puellam ab herode fiebant propter amorem
hęc eadẽ facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nunciauit cum lachrimis quę fero
ra dixisset. herodes autem multomagis feruens. & mendacium impudicę criminationis non ferens
turbabatur. & sepius exclamans maliuolenciam familiarum qualis ipse circa eos inuenisset: conuoca
uit ferorã. quẽ hmõdi verbis aggressus est. Pessie oim i quo ad tã imẽsã vl'isãdã ideuotionẽ pueniſti
vt talia de nobis existimes aut loquaris Nõne video tuã volũtatẽ. qua nõ in meã iniuriã talia verba
producere: sed insidias & venena immittere filio pro mea perditione prodidisti Quis enim alter nisi
dei bonitate retentus (quã hic puer in se habet) portare potuisset in patrẽ nõ vidicare tã crudelẽ opi-
nionẽ. Prius eni gladiũ i dextra: q̃ hocũ verb in animo eius debebas imittere cõtra patrẽ Quid antẽ
conaris male loquẽdo de me nisi vt eorũ fauorẽ fraudibus tibi cõsilies. Nã talia dixisti: quę tuę impie
tatis fuissent cogitẽda. Abscede tã pessime circa fratrẽ atq; benefactorẽ. & tecũ q̃dẽ hęc malitia con-
scięcię cõuinat: ego vero vidico sicut soleo meos: nec vindicãs merito in eis sed magis beneficio exor
nãs. quibus indigni esse noscãtur. Talia quidẽ rex. Feroravero statim mestitia plenus salome inqt hęc
persuasit. & ab illa sermones audiui. Quę mox vt audiuit nã pręsenserat. exclamauit qd nichil ab il-
la tale dictum fuisset. & qd festinarent omnes ad odiũ regis eã pducere. cũctisq; modis occidere. pro
pter fidem quã erga eum semp habere cognoscerẽt. In pręsenti vero sibi insidiari qd sola reflecteret
fratrẽ ne vxorẽ quã nunc hẽre repudiaret regisq; filiã sibi in matrimonio cõiũgeret. Quapropter me
falsis inqt accusationibus aggressus est. Cũ hęc dixisset crines suos dilacerãs. & pectora manibus tõ
dens. veri similis ad denegationem esse constabat. maliuolẽtiã vero morũ dissimulatione redargue-
bat. Ferora aũt medio resistit nullã habẽs satisfactionẽ. Nam alexandro se dixisse cõfessus est. audiſ
se vero a salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonũ inter eos facta rex fratrẽ vel
sororem auersatus: filiũ pro constantia laudauit: q̃ sibi sermones ferore nunciasset.

¶ Salome omnibus odio hẽbatur quã herodis vxores abhorrentes eam ipsi accusabant.
Que a rege male tractata ad dispẽsatoris regis arabũ q̃ silleus vocabatur cõsensit nuptias sed ipse cir
cuncidi recusãs abscessit salome ex illo die de adulterio a ferora & herodis vxoribus accusata Et ma
xima i herodis familia turbatio & dissentio quotidie crescebat eunuchi quoq; regis accusati q̃ ab a-
lexãdro peccuniis essent corrupti i tortura confessi sunt Alexandrum contra prem odium hẽre. Sicq;
herodis coniurationem timens custodias vndiq; muniuit & cunctos odio hns contra issõtes acerbus
factus est. ppiq quoq; herodis seipos' pręuenientes accusabãt & rex andromachum & gemellũ ami
cissimos ex suspitione eicit a palatio. Quorum malorum antipater erat auctor & ipso suadente hero
des tormentis fidelissimos Alexandri interrogabat vnde qdã tortus Alexãdrũ propter corporis ma
gnitudinem & alia laudatum dixisse retulit bona naturę potis efficere dũ pater inuideret extra filios
q̃ accusat patrem perimentes romam confugere regnum petituros Alexandrum itaq; sic accusatum
lignit herodes quẽ alius iuuenis accusat romam mississe patrem accusaturum & venenũ i aschalone
parasse: herodes igitur in accusationibus credendis facil' in familia sua maxime fuit turbatus.

Capitulum septimum

Dac lite facta salome vt accusationis commotę caput omnium odio tenebatur: quã vxores
regis vt maliuolam abhorrebant: & q̃ natura eam malignam cognoscerent. Occasione er
go data semper eam accusabant herodi quarũ fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit
¶ Rex arabũ ouadas nomine: naturaliter regis & regni negocijs pene inefficax. habebat
dispensatorem regni sui astutum iuuenem & in omnibus nimis ornatum: cuius ditioni omnis arabia
subiacebat. Is pro cã quadam cum ad herodem peruenisset. & cenaret cum rege. vidit salomen & de-
siderio eius captus est: audiens presertim q̃ vidua esset amplius inflammatus loqtur de nuptijs eius
Salome vero male tunc a fratre tractata iuuenisq; accensa decore: libenter consensit ad nuptias Et cũ
rursus ad cenam conuenissent: monstrabantur non mediocria signa cupidinis eorum: quę mulieres
regi nunciauerunt Herodes vero cum ferorem interrogasset & obsetuare pręcepisset in cęna quid illi
digitis facerent vel oculis: non letabantur de suo pudore. Post hęc arabs quidem in suspitionem ve-
niens receſſit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset rursus rediſt ad hoc ipsum sermonem herodi
facturus postulãsq; dari sibi matrimonialiiure salomen: dum non incommoda ei foret affinitas eius

Ferora alexan-
dro dt herodẽ ſ
amorẽ ſuę vxo-
ris icidisse quod
ipse postea ma-
nifestauit pri.

Herodes ad fe-
roram.

Nota.

Excusans fero-
ra dicit salomẽ
hoc persuasisse
sed hęc negat.

Salome oim o-
dio tenebaſquã
regis vxores ab
horrẽtes eam ac
cusabãt herodi.

Salome male a
rege tractata cõ
sensit ad dispen
satoris regis ara
bũ nuptias qui
lleus vocbaſ.

cum arabum principatū quod iā sibi nunc adesse: magis vero futurū ex plano credebat. Cumq; hūc herodes sermonē sorori retulisset. interrogans si ad nuptias cōsentiret. illa fine more consensit. Tum illum quoq; inquiri si vellet legibus inscribi iudeorū & circūcidi: eo q; aliter non posset salome penitus iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actū fuerit: se ab arabis non solum regno/ sed & vita priuari. Quo dicto recessit. ¶ Salomē autē ex illo die feroras iam de luxuria criminari cepit. & regis vxores quę dicerent eam cū arabo adulteria cōmisisse. Puellā namq; quā fratri suo ferorę rex despōsauerat. ipse quidē non accepit: victus amore sicut prędiximus vxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de custobaro nato eā cōiungere. & dissuadet rex a ferora dum adolescētē suspectum haberet propter patris interitū: iustius aūt esse si duceret eam filius suus qui magistratus tetrarchie succedor extabat. Cūq; priore pacto soluto puella duceret a filio ferorę. prestitit dotē centū talēta. Itaq; dissentiones familiares nō cessabant/ sed maiores ei turbine crescebāt: & incidit tale aliquid: causa non honesta. & ocius ad facultatē vsq; processit. ¶ Fuerūt enim enuchi regi propter pulchritudinem nō mediocriter acceptabiles: quorū vnus pincerna: alter insertor. alter vero lecturli regis credi tarius. qui & cū filio eius intererāt de quibus cū nūciauit quidā regi q; hi ab alexandra multis pecuniis corrupti essent. Qui requirēti regi de facta quidem cōmunione vel pmixtione cōfessi sunt. aliud vero nichil acerbum scire de patre dixerunt. Cūq; magis torquerent & in necessitatibus essent semp q; ministri atroces in eos insisterent. ad gratiā antipatri cōfessi sunt. quod odium circa patrem & inimicitias haberet. & psuaderet eis herodē spernere velut superfluū & cooperientē senectutis suę tempora dū annos etatis celaret: & ad se iam respicere. tanq; regnū habentē & inuito patre & q; alij nullatenus sed sibi citius primus locus vēturus esset: nō ꝓpter genus tantū: sed prēparationibus paratā ei dominationē esse quia ꝓ lures qui cuncta pro se pati vel facere essent parati. Herodes autē cū hęc audisset totus in furore metuq; tractus. ea quę ad cōtumeliam dicta cognouit molestę tulit: alia vero in suspitionē periculosam suscepit. ¶ Vnde ex vtriq; incitatus timebat ne pro veritate cōflata fuisset in eum coniuratio fortior priore. & custodias vndiq; cōmuniens secrete quęstionē fecit. speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit. & dum opinione vel in odio cūctos haberet: arbitrium pro tutela concipiēs. multum contra insontes acerbus factus est: sed magis ac magis validi videbant ei & terribiles quos non frequēter nominabat propter insolitam cōuersationem. & si forte vacasset statim de interitu suo securi non erant. ¶ Posteavero omnes propinqui dum nichil habuissent firmum ad spem suę salutis: contra se conuersi existimabant vtile si quis anticipans alium accusasset hoc sibi salutem posse conferre/ si suis facinoribus alios onerarent. & eo cadebant: in quo ceteros insidiabant immittere. Nam regis pertinacia ne filios occideret: q; non manifeste peccassent intercedebat. ipsi vero & quod peius est nō desistebant cōmittere. sed ad pœnam currebant parem: dum vlciscerent in eis quę prius accusassent. ¶ Talis ergo dum fuisset in aula turbatio: multis amicis rex palaciū interdixit. ¶ Quam interdictionē maxime eis constituit: qui fiduciam potiorē habebant. Siquidē andromacū & gemellū viros ab initio amicissimos/ qui multum in republica eius legationibus & consiliis domesticis profuerunt: eiusq; filios docuerant: & qui de filijs primum fiducię locum haberent recusauit suscipere. Andromacum quidem q; filius eius demetrius amicus alexandri esset. gemellum vero fidelem illi sciens. quia & in conuiuijs & in studijs rome cum ipso degebat. Quos honeste quidē expulit: ne indecens aliquid contra viros nobilissimos constituere videretur. sed caute agens/ fiduciam eorum cū honore amputauit. ne per potentiam aliquid in eum committerent. ¶ Horum omniū malorum antipater auctor erat: qui patris incōstantiam intellexerat cum iam dudum ei cōsedisset: vnde magis suadere videbatur. vt auferetur vnusquisq; potentum. ¶ Tunc ergo rex (andromaco cum ceteris expulso) de colloquio vel fiducia reliquos fidelissimos alexandri cum tormētis interrogauit. vt si quid contra se conflatū scirent edicerent: ille vero consumebatur: quia tales quales existimabat nō inuenichat. Callidus autem antipater q; ex veritate ad cōstantiam & fidem deducere non valebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. ¶ Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset. q; cognosceret adolescentem/ cum laudaretur corporis eius magnitudo. vel sagittandi peritia: cumq; alia quę ad virtutem super omnes haberet. hęc sibi dixisse potius bona nature officere dum pater inuideret: & idcirco cum eo ambulando sese humiliare ne longior appareret: in venationibus vero cum sagittaret illo presente/ nou recte iaculari propter genitoris inuidiam: quam de gloria sua haberet. Cumq; verbum scrutaretur & remissio penarum corporis iterueuisset. addebat q; fratrem aristobolum consciū haberet vt in venationem patrem perimentes ad romā confugerent: regnumq; peterent. Repertasvero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolū in quibus accusabat patrem non iuste fecisse: dum terram tribuisset antipatro ducentorum talentorum reddītus. ¶ Quibus dictis putauit herodes verum existere q; de filijs suspicabat. & statim apprehēdens alexandrū

Arabs nō cōsentiens circuncidi discessit.

Crimiat salome a ferora & vxoribus herodis de adulterio.

Dissēsiones familiares in familia herodis.

Enuchi regis accusant q; corrupti essent pecunijs ab alexādro &c. qui i tritura cōcessi sunt filiū aduersus patrē odiū hr̄e &c.

Herodes timēs coniurationē custodias vndiq; muniuit & cunctos i odio hīs cōtra insontes acerbus factus ē.

Maxia tribulatio ꝓpinqs herodis qui seipos prēueniētes accusabant.

Rex ex suspitione ādromachū & gemellum amicissimos a palacio eiecit.

Herodes tormētis Alexandri fidelissimos interrogabat suadente Antipō.

ligauit.Deinde vero remisit suam atrocitatem.dum nec quę audisset crederet: & estimaret nichil dignum pro infidijs ex his conflatum apparuisse. sed querela esset vel iuuenilis temeritas: & q manifeste interficientes romam confugerent non verisimile videbatur:& maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum dicebat non sibi placere: temerarie filium colligasse.Torquens autem amicos nobilissimos alexandri non paucos:nichil penitus de quibus suspicabatur confessos inuenit. ¶ Cum q; in hoc multus apparatus existeret.& terrore vel turbatione palatium plenum esset. vnus quidam iuuenis vt in necessitatibus prouenit romam dixit transmisisse alexandrum.& petisse vt citius euocaretur a cęsare:habere se manifeste causam suggere contra patrem q regem parthorum mitridatum sibi contra romanos conciliasset: addens quia venenum etiam alexander in ascalone ei paraſſet.Tunc herodes hęc audiens & credens q solacium temeritatis inuenisset. statim de veneno pręcepit inquiri: quod tamen nullatenus potuit inuenire.Magnitudinem ergo malorum alexander volens confirmare.negare quidem distulit incitando temeritatem patris ad multa maiora delicta:forsan autem & per hoc amputare volens facilitatem eius quam in accusationibus credendis habebat. Tum nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere voluisset.Siquidem & litteras in quatuor libris destinauit dicens q non oporteret torqueri quem q̃ nec vlterius hoc procedere.quia reuera insidię factę essent in quas coniurasse feroram vel fidelissimos amicos eius asserebat.Salomen autem noctu super se ingressam:& cum inuito concubuisse. cunctosq; simul illic contra eum iure vęturos quatenus eum occidentes perficerent quod semper habere in expectatione meditatus esset.Inter hos etiam ptolomeus & sabinus fidelissimi regis accusantur.Nam nichil aliud videbatur quam si rabies quędam incidisset beluarum more. vt amicissimi contra se armarentur . Idcirco satisfactio veritatis habebatur: sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus vincula & alijs mortes alijsvero insperate dolores infligeret turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatum est:& seuissima erat herodi vita dum turbatus nemini crederet.magnumq; expectationis tormętorum haberet.Ita noctu vel die turbatus in furorem & insaniam pene lapsus est.

Alexander filio accusatus quia romā patrē accusaturus misisset & venenum ei ī ascalone parasset.&c.

Herodes facilis in accusatiōibus credēdis & ideo maxie fuit turbatus ī familia sua.

¶ Archelaus capadocię rex tristis de herodis turbatione pro filia & genero alexandro venit in Iudeam & filium patri recōciliauit similiter feroram fratri herodes quoq; romā vadens Titium sirię pro curatorem archelao fecit'amicum& ipso reuertente factum est bellū inter ipsum& arabas habitantes eni trachonitidi ab eius principatu fama cū mortuū vulgante subtraxerūt & transfugas Silleus arabię procurator recepit quos ipse ab Arabis postulans eos reddere negātes debellauit & Castellum quod repta vocatur euertit sed & nacebum arabum ducem cum suis interfecit. Capitulum octauum.

Archelaus capadocię rex de herodis turbatiōe tristis pro genero venit in iudeam & ipsum patri reconciliauit & feroram fratri

ARchelaus autem rex capadocię cum hęc de herode audisset territus pro filia vel de adolescente contristatur.Pro tantis amici turbationibus in iudeam venit:nec in contemptu quę contigerant ponens.diligenter prius cuncta percūctatus est : nec tamen in aliquo quasi culpans herodem q temerarie fecisset aggressus.verēs ne eum ad reconciliationem furoris non perduceret sed alium tenens ordinem emēdare quę acciderant cepit. Nam iuueni interminabatur:herodem autem mitem dicebat dū nihil temerarie fecisset. matrimoniū quoq; filię soluere promittens.& nec ipsi parcere si in aliquo reperta illi conscia non indicasset. Cum talem prćter expectationem herodis archelaum vidisset:& quia plus ipso furorem suum demonstrasset.rex ab iracundia mutatus dum putaret iuste actā quę fecisset paulatim ad patris affectū redijt. Misericordia ergo inter vtrosq; apparuit.cum aliqui pro iuuene satisfecissent. & herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum similiter increpantem attendens:petebat vt nuptas solueret quod minatus esset quia quamuis parum ire adhuc habebat.in his quę iuuenis commiserat.Archelaus tamen vti moderatiorem eum faceret criminationes in amicos referebat.dicens illorum esse q iuuenē malignitate sua corrumperent fratremq; regis magis in suspitionem mittebat.Nam dum herodes iram contra feroram habuisset:& ferora indigere regis reconciliatione simulq; credens q archelaus eum flectere potuisset accessit ad eum cum veste nigra petens vt fratrem pro eo peteret.Quem archelaus nec spreuit nec confestim se herodem suadere posse promisit.Tunc hortatus est eum ad regem accedere:& supplicando confiteri sę omnium malorum auctorem extitisse.quia prodessent hęc ad indignationē mitigandam potius q̃ sua suggestio.His flexis ferora quę inter se ambo constituerant:prćter spem adolescentis accusationes absoluit.Cumq; & feroram reconciliasset archelaus ad capadociam reuertetur: gratus tanq̃ nemo alter illo tempore factus herodi.Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit.& omnibus magnifice ditauit.& inter necessarios amicissimum arbitratus est ¶ Cōstituit autem & romam proficisci quoniam de his cęsaris scripta susceperat: & vsq; ad anthiochiam eius simul euntibus syrię procuratorem.Titium inimicum archelai ei herodes amicum fecit.¶ Cumq; romę fuisset & inde reuerteretur:factum est bellum inter ipsum& arabas:ex huiusmodi causa.Qui trachonem

Ferora archelaū petit p regis reconsiliatione.

Herodes romā vadēs Titium p curatorem syrię Archelao fecit amicum.

alias trachonitidem habitant regionem quam cęsar a zenodoro tollens herodis prouincię addidit latrocinandi diligentiã habebant: sed agrum colere vel sub quietę viuere cogebãtur quod illis minime commodum erat multaq; herodis gloria pro diligentia sua resurrexerat. Igitur quando nauigauit romam vt filiũ alexandrum accusans.cęsari commendaret antipatrum:fama vulgauit eum esse mortuũ Qua comperta. trachonitidi habitantes subtrahẽtes se ab eius principatu: rursus ad solitum morem finitimos agros depopulabantur.Contra quos egressi procuratores regis omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latrones cum cognatione sua ad trachonem prouinciam & ad arabiam recesserunt.Silleo suscipiente eos pro causa irę quam habebat negatis nuptijs salome. Quibus cũ locũ munitũ dedisset.illi non tantum iudeam sed & inferiorem Syriam deprędabãtur:refugia sibi prestãte silleo.Herodes autem roma reuertens:comperit plurima regni sui a latronibus male tractata. Nec posse duces suos latrones cõprehendere:nec habere qualiter tutelã suã muniret:illis arabum patrocinijs fultis.Cumq; hoc grauiter ferret:ipse quidem trachonẽ peruenięs familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiã incitati legemq; habentes vt in eos vindicarent qui familiares suos occidissent:cunctam herodis terram vexabant & deprędabãtur.Ille vero referebat hęc cęsaris ducibus. Saturnio & volumnio:volẽs latrones ad penam petere.Nam illi fortiores & plures facti oia perturbabãt affligendo regis herodis prouinciã:& villas deprędando.& captos hoies interimẽdo:vt bello similis esset violentia quam faciebant.Nam iam plus mille extabant.Herodes autem latrones quidem petebat & debitum quod per silleum mutuassent ouado alias obdo talentorum sexaginta iam constituto die trãsacto in quo statutum fuerat reddi pecunias.Silleus autem ouadum despiciens.dum ipse cuncta gubernaret.latrones quidẽ denegauit per arabiam esse de pecunijs vero differebat. Qua propter cognitiones corã saturnio vel volũnio procuratoribus syrię cõmittebãtur.Qui statuerunt intra tricesimum diem herodem pecunias debere recipere.& eos qui de vtroq; regno confugissent inuicem reddere.Et apud herodem quidem nullus arabum penitus inuẽtus est.nec per affectionem nec aliomodo tentus.Arabes autem passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies transisset nec silleus de quo statuerat aliquid composuisset.romã ascendit.Reddítionem vero pecuniarũ & latronum herodes exequebatur.Cũ saturnius & volumnius pręcessissẽt indeuotos persequi: exercitus assumẽs herodes arabiam ingressus diebus septẽ mansiones fecit. Cũq; prope castellũ vbi latrones erant peruenisset cœpit quidẽ oẽs eos insidijs.Euertit vero castellũ quod repta vocabatur cũ neminem penitus lesisset. ¶Itaq; arabis ad auxiliũ veniẽtibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur:in qua pauci quidem herodis.Nacebus autẽ arabũ dux cũ viginti suis cecidit reliqui vero ad fugã conuersi recedunt. Puniens autẽ rex horũ tria milia circa trachonẽ ydumeorũ locauit exercitũ & latrones ibi constitutos arcebat & de his ducibus circa phenicẽ existentibus mãdauit demõstrando quia nihil amplius in indeuotos executus arabas q̃ oportebat egisset quę illi quidẽ requirentes inueniebãt nequaq̃ mentitũ.

¶Cęsar iratus Silleo herodem de vastatione arabię & occisione Nacebi inuidiose accusante dura ipsi & grauia scripsit Arabes quoq; herodem furore cęsaris humiliatum cognoscentes iudeos affixerunt vnde turbatus rex perdita cęsaris amicitia qui iam legationes secundo modo susceperat iterum Nicholaum damascenum ad placandum cęsarem mittit Sed interea mortuo ouado arabum rege dinea qui post Aretha dictus est arripuit regnum qui muneribus Cęsar pacificare volens Silleũ in multis accusat.

Capitulum nonum.

DVncij vero silleo cum romę gesta indicassent & magis exaggerassent & ille in aula permaneret tunc inter cęsaris amicos statim hęc audiens mutata nigra veste ad eum ingressus: suggessit q̃ bello cuncta arabia conflicta totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuisset:& lachrimis fusis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates periisse dicebat interfectum autem & ducem eorum nacebum propiquum & affinem sibi: diuitias autem Reptę castello constitutas deprędasse dum pro egritudine contemptus ouadus ei non sufficisset occurrere: quia nec ipsi nec exercitus arabię interfuissent.Talia silleo dicẽte & inuidiose insuper addente q̃ nec ipse rediret ad prouinciã nisi crederet quia cęsar de pace omnium cogitaret:neq; si prędens fuisset cõmodum esse cum herode bellum committere.His dictis cęsar iratus prędentes homines percunctatus est qui tunc a syria venissent:si exercitum herodes ad arabiam deduxisset. Qui cum hoc dicere cõperlerentur nec causam facti suggerent.ira cęsar commotus scripsit herodi cuncta quidem grauia. ¶Summa vero epistole hęc erat.Olim amico nũc vero subiecto.Scripsit autem de his silleus arabis:qui releuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt neq; pecunias sed etiã & pascua quę mercede tenebant minime soluto redditu possidebant:iudeorũ rege cęsaris furore humiliato.Tũc quoq; trachonitidem habitabãt cũ arabis aggressi custodiã iudeorũ afflixerũt eos nõ tãtũ pro sua vtilitate:sed & memoria prioris belli p herodẽ sibimet irrogati.Quę rex ferebat perdita fiducia quẽ cęsaris amicitijs ha-

Habitantes trachonitidi subtraxerunt se ab herodis principatu fama eus morte vulgãte & transfugas silleus procurator regis Arabię recepit.

Herodes latrones trãsfugas ab arabis postulãs eos reddere negãtes debellauit

Herodes castello(qđ repta vocabatur) euerso latrones insidijs cepit nemine penitus lęso.

Cęsar iratus(Silleo herodẽ accusãte de vastatione arabię.&c.) Ipsi dura scripsit & grauia.

Sũma epłę cęsaris ad herodem. Arabes Iudeos Herode Cęsaris furore humiliato afflixerunt.

buerat:dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non susceptas cognosceret.Estuebat etiam de silleo cui credebatur a cesare qui presens rome conabatur defuncto ouado arabum in regno succedere:multis cesari promissis pecunijs alijsq; in aula potentibus. ¶Interea ouado moriēte dinea qui post aretha dictus est regnum arripuit.Cesar autem arethe minabatur quod regnare presumpsisset:priusq̄ sibi de hoc scriberet.Ille vero donis cesari coronam auream multorum talentorum destinauit:& epistolam per quam silleum criminabatur vt maliuolum seruum:& ouadū venenis eius peremptum.Vxores arabum ab eo adulteratas dum causas reipublice rege viuēte gubernaret:immo & ere alieno sibi vellet:& per pecunias principatum acquirere.Quibus nullatenus animo cesar intendens: remisit dona.Arabia vero vel iudea pluribus malis affligabatur.dum regnum vnus quidem quia nec dum firmum imperium habebat.predatores nullatenus prohiberet. ¶Herodes autem iratum cesarem pro sua vindicta videns.omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circūstantibus malis iudicauit iterum romam transmittere. si posset per amicos cesarem placare. Direxit autē nicholaum damascenum.

Turbatus herodes perdita cesaris amicitia. &c.

Mortuo ouado: arabum rege dinea regnum arripuit q cesarēmuneribus pacificare volēs silleum i multis accusat.

Iterum herodes ad placādū cesarē Nicholaū damascenū mittit.

¶Maxima herodis domui turbatio superuenit Euride lacedemonio viro prodicionissimo multa confingente & herodis animum odio contra filium impleuit.Qui contra Alexandrum & Aristobolum non tantummodo sicut prius accusationes audiebat sed licentiam dedit volentibus cōtra eos referens.Iocundus autem & tirannus olim herodis amici expulsi Alexandrum secuti ab eo honorabantur sed post tormentis victi ipsum filio regi accusant Accusatus quoq; priceps & filius eius contra filios regis filia profert testimonia litteras q̄ nomine Alexandri confinxit quo facto rex cum in hierichonte produxisset filios & accusatores eorum multi super alexandrum impetum fecerunt quos prohibuit rex & filij custodie traditi sunt aristobolus vero ad salomen sororem existimans eam calamitatis condolere verba facit que oia regi reuelante abinuicem distracti ligantur.Tūc quoq; alexander archelao legatum mittente coram de fuga interrogatur quem glafira ligatum videns stupefacta lachrimatur herodes quoq; de Archelao suspitionem habens ei restitit. Capitulum.x.

¶Maxima domus herodis turbatio per euridē lacedemoniū ꝓdicionissimū virū

DOmus autem vel filij sui multo peius illo tēpore erant dispositi: & licet siue suspitione nunq̄ fuissent. Malum tamen tunc plus ex huiusmodi causa prevaluit. ¶Lacedemonius euri des nobilis domi magis autem animo luxuriosus ad herodem veniens multis donis fauorem eius comparauit vt inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud antipatrum:additum vel consuetudinem cum alexandro habebat.Nam archelao capadoci sese dicebat hospitē:ideoq; per glafiram valde honorabat eum cunctisq; blandiebatur.Semper autem dicta vel facta notabat: vt exinde posset accusationibus consertis gratias herodis acquirere. Vnde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus alexander vt adolescens: & dolens de his que passus fuisset:narrauit q̄ pater alienatus fuisset. & mater sua interfecta ab eo perisset:antipatrum autem sibi prepositum fuisset:& quemadmodum illi intolerabilia de eo patri dixisset & ad odium incitasset:vt nec conuiuijs eos nec conuentu dignaretur adesse.Cum ergo talia dolens defleuisset:statum in eurides antipatro omnia nunciauit dicens.Non pro mea vtilitate tibi hec nuncio: sed tuis iam victus honoribus & rei magnitudine. precipio cauere alexandrum.Nam hec non sine dolore dicens:inesse verbis suis audaciam demonstrabat.Igitur antipater cum eum sibi fidum existimasset esse magnas ei donationes contulit.& deinde flectit herodi hec eadem explanare. Qui non sicut ab alexandro audierat intimauit:sed verbis suis aliquam falsitatem accusationi addēs. animum regis immutabili odio filiorum compleuit.Quia rege donationem quinquaginta talentorum accipiens: ad archelaum regem capadocie profectus.Alexandrum modestum vel bonum referebat:multumq; laborasse quatenus patri eū reconciliaret.Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiēs recessit.Qui nec in lacedemonia talia facere desistens:multis iniquitatibus immersus patria priuatus excessit. ¶Rex autem iudeorum non sicut prius contra alexandrum vel aristobolum tantummodo accusationes audiebat.sed & si nullus ei aliquid nunciasset ipse perscrutabatur:licentiamq; dedit volētibus cōtra eos referre.Tum vero euadendum quendam licet vellet tamen non libenter accusantem audiuit:quia & ipsum conscium abhorrebat.Superuenit autem contra adolescentes aliquid peius dum omnes premiorum promissione durrentur aliquid acerbum contra hos nunciare tanq̄ pro salute regis dicentes etiam falsa suggerebāt. ¶Duo enim fuerunt amici herodi fortitudine vel magnitudine corporis precellentes.iocundus & tyrannus nomine.Qui cum offendissent regem:expulsi alexādrum secuti in exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniasq; & donationes accipiebant.Quorum rex statim in suspitionem ductus torquebat eos.Qui cum multo tempore sustentassent.postvicti dicebant q̄ eis suasisset alexander herodem in venatione feras frequentatem ab equo deiicere:vt ita facile suis telis perfoderent. quod olim ei cōtigerat.Demonstrauerunt etiam aurum in opido celatum& prepositum venationis conuincebant.q̄

Nota maximā viri proditionē.

Herodes contra filios iratus.

Iocūdus & tyrānus olim Herodis amici expulsi Alexandrū secuti ab eo honorabātur ipsum filio apud herodē accusant.&c.

Accusatur princeps oppidi alexandrij torquebatur.&c.

tela regalia alexandri iussionibus dedisset. ¶ Post hęc princeps custodię alexãdrij oppidi apprehensus torquebatur quasi vellet suscipere custodia adolescentes & prębere eis in castello positas regales pecunias. Epistola ficta. Et ille quidem nichil tale confessus est: filius vero eius ista facta dicebat litterasq; porrexit quasi manu alexandri factus: quę ita continebant. Cum dei auxilio omnia quę proposuimus confecta sunt. Ergo veniemus ad vos sed sicut promisistis in castello nos suscipite. ¶ Post hanc epistolam herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem diophantum inquit scriptorem immutatum suam manum & has propter antipatrum litteras astute scripsisse. Diophantis enim talis erat. Quapropter in alijs huiusmodi rebus conuictus interijt. ¶ Rex autem cũ coram multitudine produxisset in hierichonte filios & accusatores eorum hos quidam multi manu iaculantes interemerunt. Cũ q; impetum & super alexandrum occidendum fecissent: rex eos per ptolomeum & ferora prohibuit. Custodiebantur autem ne quis ad eos ingrederetur. & speculabantur ne quid facerent vel dicerent. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerentur vnus eorum aristobolus existimans suam socrum condolere suis calamitatibus & regem in odio habere & tu inquit perditioni periculo communicas. dum accusata de nuptijs Sillei cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statum fratri nunciauit. Qui nullatenus sese continens ligari eos: & distractos ab iuicem quę male de patre sensissent scriptis porrigere pręcepit. Qui pręceptis coacti scribunt insidias quidem contra eum non cogitasse nec instruxisse: fugam vero meditatos & hanc propter necessitatem: dum i suspitione vel difficultate vitam suam haberent. ¶ Eodem tempore cum de capadocia legatus ab archelao Męla nomine nobilissimus peruenisset: herodes volens erga se perfidiam archelai manifestam facere. vocauit alexandrum sicut in vinculis erat rursus cõsuluit de fuga. qualitervel vbi statuisset discedere. Cum alexander ad archelaum dixisset. & ab eo fuisse promissum sibi vt romę destinaretur. nihil vero aliud neq; importunũ aut acerbum cogitasse. nec ea quę per maliuolentiam aduersariorum conficta essent vera existere ac velle si tyrannus adhuc viueret vt questione cautiore: facta veritatis apparerẽt: sed hunc citius periisse antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retulisset. iussit melam cum alexandro simul ad glafiram duci: vt interrogaretur si quid ea cognouisset de insidijs in herodem cõstructis. Qui cumveniissent. statim glafira alexandrum ligatum videns caput suũ percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & presentium lachrime & spectaculum dolore plenum. nec diu potuerũt interrogare vel respondere. Deinde multopost ptolomeo qui iussus erat eos perducere. interrogante glafiram si quid de his quę fiebant cognosceret alexander respõdit. Quid meum hęc ignoraret. quę anima mea plus michi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit quod nichil cognosceret importunum si tamen aliquid saluti eius prodesset: non recusaret mentiendo confiteri. Alexander autem nichil impium inquit: nec quod pater meus suspicatur. quia nullatenus hoc ipse cogitaui. Tu vero mulier quid aliud scis nisi quod ad archelaum fugere deliberauimus. & exinde romam ascendere. Eadem & illa confessa herodes in archelaum de perfidia suspitionem habuit: deditq; olipio & volumnio litteras pręcipiens eas transeundo per cleusam ciuitatẽ cilicie archelao tradere: culpans eum q; insidiarum participes cum filijs suis esset & exinde romam nauigarent. Vbi si nicholaũ inuenirẽt aliquid profeciisse nec cęsar in eadem difficultate permaneret: darent litteras vel argumenta quę contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autẽ litteras accipiens. suscipere quidem adolescentes est confessus: quia prodesset eis vel patri ne quid peius per discordiam eueniret ad cęsarem autẽ trãsmittere. vel aliud perfidum contra illũ agere nihil adolescẽtibus penitus promisisse. Legative ro cum hęc audissent: & romam peruenissent litteras porrexerunt: quia cęsarẽ placatum inuenerunt.

Glafira marituz ligatum stupefacta nimis lachrimata ẽ abũdãs.

Herodes suspitionem habuit in archelaum & eis rescripsit.

¶ Nicholaus autẽ herodis legatus ad Cęsarem ipsum herodem Cęsari reconciliare cupiẽs primo Silleum herodis accusatorem corã imperatore accusat deinde multa pro herodis excusatione adduxit. vnde hac oratione promotus. Cęsar & ad Silleum conuersus furore plenus eum interrogat & contra eum mortis dedit sententiam herodi reconsiliatus. Cęsar autem cũ adhuc arethę esset iratus Arabiam herodi cogitauit tradere sed receptis litteris quibus filios accusabat pricipatũ addere seni & de suis filijs male sentienti non estimans principatũ ipsum receptis donis Arethę cõfirmauit. Capi.xj.

Legatio nicholai p herode cęsari recõciliãdo.

DElegatione autem Nicholai taliter euenit. Vt hic ad aulam ascendit: primum quidem non pro quo venerat, sed silleum accusare deliberauit. Quod multi intelligẽtes Nicholaũ aduntes iniquitates omnes sillei nunciabant: & q; multos ouadi peremisset. Quorum iudicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur. Nicholaus fœlicitatem quandam sibi existimãs oblatam. moliebatur per accusationem sillei cęsarem herodi reconsiliare. Sciebat enim quia si vellet satisfacere de factis eius permitteretur: si vero silleum accusaret: tempus pro herode dicendi posset inuenire. Cõstituto ergo die. Nicholaus pręsentibus legatis arethę accusabat silleũ. & cũ ceteris addebat regis multorũ q; simul iteritũ: & pecunias quas mutuo accepisset p nullo reipublice cõmodo

Nicholaus primo accusat Silleum herodis accusatorem.

adulteriū non tantum per arabiam ſed etiam romanorum mulierum. Addebat q̄ acerbius concitaret regis animum nichil verum docuiſſe de factis herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisſet cęſar quidem interrogauit ſi exercitū contra arabiam non duxiſſet. nec duo milia quingētos occidiſſet. neq; captiuos traxiſſet prouinciamq; vaſtaſſet. Ad quę nicholaus reſpondens: pro his magis ſe velle ſuggerere: quod nichil aut multo minus vt audierat factū fuiſſet. Sed tu inquit vir iuſtus hęc attrociter eſtimaſti Quod cum cęſar pręter opinionem audiſſet & iuſſiſſet vt diceret: nicholaus ſatiſfaciendo quingentorum talentorum conſcriptionem produxit: in qua cautū fuerat licere herodi conſtituto die tranſacto pecuniſq; non redditis: totam arabiam inuadere. Introductam vero per prouinciam militiam non expeditionem dicebat. ſed multitudinem ſuas volentem pecunias exigere: nec cōſtituto die ſed multo poſt introductām. De qua re ſepius cum quidem ſaturnium & volumnium procuratores interpellaſſet. deinde coram illis in berithō cum ſilleus per tuam fortunam iuraſſet intra triceſimum diem pecunias ſe prębere: necnon & eos qui a regno herodis tranſfugiſſent nichil horum eo faciente rurſus ad procuratores herodis peruenit. Cui cum pręcepiſſent pignora ſumere. ſtatim prouinciam ingreſſus eſt cum ſuis: quod iſte bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum qui hoc fieri denunciauerunt ſecundum conſcriptionem ſtatutam. iſte vero inquit qui non tantum deos ſed tuum nomē alias numen periurans decepit. Reſtat iam michi de captiuis diſſerere. Latrones trachonem habitātes quadraginta primum deinde multi tormenta factorum timētes refugium fecerūt arabiam. Quos ſilleus cum ſuſcepiſſet contra omnes homines. veſtabat terram quam eis habitandam prębuit: educta latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem ſacramenta & hos reddere: die quo promiſerat debitum ſe ſoluturum. Quid ergo poteſt ne demonſtrare in preſenti quemq̄ alium ex arabum prouincia quam hoſtes abſtractos quos refero. nec cunctos vt ait. ſed qui nequaq̄ latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata: maximum cęſar intellige mēdacium & falſitatem ad tuam excitandam iram ab iſto confictam. Nam cū ingreſſus arabiam noſter exercitus fuiſſet: & vnus vel alter de ſocijs herodis concidiſſent: coactus reſiſtere. Nacebum ducem eorum cum viginti quinq; proſtrauit. Quorum pro vno quoq; centum iſte referent: duo milia quingentos perijſſe dixit. ¶ Hac oratione cęſar permotus & ad ſilleum conuerſus: furore plenus interrogauit quanti arabum periſſent Qui conturbatus erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur: litterę q; imperatorum & ciuitatū quę latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cęſar. ſilleum quidem mortis ſententia damnauit: herodi vero reconciliatur. ſatiſfaciens quod ex falſa criminatione attrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita ſilleo reſpondiſſe perhibetur. Quis eſt iſte qui me impulit mendoſa ſuggeſtione virum michi amicum offendere. Silleus quidem pecunias creditoribus redditurus. & poſt puniendus deſtinatur. ¶ Cęſar autem adhuc irascebatur arethę quia principātum non de ſuis pręceptis: ſed propria preſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & arabiam herodi tradere: ſed impedierunt litterę quas rex miſerat per olimpium & volumnium. Qui cum audiſſent cęſarem placatum. ſtatim pręcepto herodis litteras vel probationes quas de filijs miſerat porrexerunt. Quas cum cęſar legiſſet: principatum alium addere ſeni & male ſentienti de filijs non eſtimauit. Videns ergo legatos arethę & improperans quod temerarie viſus eſſet non ab ſe regnum accipere: dona ſuſcepit. & principatum ei firmauit.

¶ Cęſar herodi reſcribens q̄ ei placatus eſſet & de filijs eius triſtis poteſtatem ei dedit congregato concilio ipſos punire herodes itaq; omnes acęſare pręter Archelaum cōſtitutos conuocauit coram quibus filios accuſat furore turbatus. Quos ſaturnius conſularis & tres eius filij damnauit iniuſtum tamen eos interfici arbitrati ſunt volumnius vero circa patrem iniquos inuentos morte puniendos reſpondit. Nicholaus autem de roma veniens illos ligatos ſub cuſtodia coherceri monēs patrē ne plus iracundia q̄ modeſtia moueatur. Tiro autem miles cum filio ſuo coęqueuo & amico Alexandri cum libertate locutus clamat veritatem periſſe & iuſticiam ab hominibus receſſiſſe quem triphone regis tō ſonē falſo accuſante rex teneri iubet cum filiō & torqueri ſed eum liberauit filius ſuus herodes itaq; filios in concione producens eos in Cęſarea laqueo perire pręcepit

Capitulum duodecimum.

Herodi vero ſcripſit quod placatus ei fuiſſet & de filijs eius cōtriſtaretur: pręcipiēs vt ſi quid acerbum preſumpſiſſent perſequęretur tanq̄ in patris preuaricatores. Nam huiuſmodi poteſtatē ei conceſſit. Si vero fugam tantūmodo cogitaſſent: vt improperanter mitigaret eos ne quid crudele peragerent. Ammonuit vero vt concilio in berithō congregato quo multi romani habitabant & ſimul imperatoribus ſyrię & archelao rege capadocię quantoſq; alios exiſtimaret amicitijs eius vel honoribus clariſſimos & eorū ſententijs quod oporteret impleretur. ¶ Herodes autem cum litterę veniſſēt pro reconciliatione. & q̄ ſibi poteſtas ſuper filios fuiſſet cōceſſa ſtatim accerſiit cūctos a cęſare cōſtitutos ad cōſilium pręter archelaum quē propter offenſam noluit intereſſe. ne quid volūtati ſuę impediret. Cūq; in berithō imperatores & alij cōueniſſent: filios vero nō permiſit ad

Nicholaus p excuſatione herodis.

Cęſar ō one pro motus Silleū interrogās contra eū mortis dedit ſentētiam herodi reconciliatus Cęſar adhuc iratus cōtra arethā arabiam herodi tradere cogitauit ſed (receptis litteris quibus filios accuſabat) principatū addere ſeni & de ſuis filijs male ſētiēti nō eſtimauit ſed receptis donis principatum Arethę cōfirmauit.

Cæſar ad herodē reſcripſit q̄ ei placatus fuiſſet & q̄ de filijs triſtaretur: & poteſtatē dedit illicō cilio congregato ipſos punire.

cōcilium accedere.sed in villa quadā sydomorū paleſtum noie iuxta ciuitatē reliquit:vt vocati ad con
ſilium preſentarentur Solus autem ingreſſus cum centum quinquaginta viris conſedentibus accuſa
bat filios:& cauſa quidem non erat acerba quantum ad veritatis inditia.multum vero diſſimilis patri
filios criminanti.Nam violenter perorabat. & in approbatiōe cauſę turbabatur & maximi furoris vel
ferocitatis ſigna monſtrabat.Defendebat etiam tanq̄ vera. quę in odio filiorum dicta fuerant: & quę
ipſe contra filios ſcripſerat legebat:in quibus inſidiarum vera nulla cōſcriptio fuit.tantum vero q̄ fu
gere cogitaſſent:& derogationes quaſdam & opprobria propter ſe:& clamauit iurando q̄ meliusvita
priuaretur.quam talia vellet audire.Deinde cum dixiſſet quod & natura & cęſare concedente poteſta
tem haberet.addidit & patriam legem ſibi pręcipere.ſi quando parentes filios accuſarent.& ſuper ea
pita eorum manus ſuas imponerent:neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare. & huiuſmodi mor
te perimere.Quam legem ipſe paratam in patria quidem vel in regno facere noluiſſet. ſed expectaſ
ſe illorum iudicia.Cognitores autem veniſſe eos in manifeſtis odiorum & non paruis criminibusvt ſē
pus habentes dignum nullatenus deberent negligere:ne aliįs tali prouenirent. ¶ Cum itaq; rex hęc
dixiſſe nec adoleſcntes ad ſatiſfactionem tranſiſſent:videntes iudices q̄ modeſtiam vel reconcilia
tionem minime rex aſſumeret:poteſtatem ei confirmauerunt.Et primus quidem ſaturnius vir conſu
laris & in dignitatibus clariſſimus mitem ſententiam protulit dicēs.Damno filios herodis interfici ve
ro non iuſtum arbitror quia & ipſe filios habeo:& regem puto ſic velle.quamuis infœlices filios ſe ha
bere conſentiat. ¶ Poſt quem ſaturnini filij tres qui eius erant legati:ſententiam eandem cum patre
pronunciauerunt. ¶ Volumnius autem econtra morte puniendos filios herodis reſpondit: ita circa
patrem iniquos inuentos.Eadem cum plures dixiſſent.vt cum nichil ambiguum eſſet quo minus intel
ligeretur morte damnatos adoleſcentes ſtatim herodes ad tirum peruenīunt ducens miſeros adole
ſcentes.Cumq; nicholaus ad eum roma delatus eſſet & prius ipſe ſententias in beritho de filijs pro
nunciatas audiſſet:herodes conſuluit quid amici eius de hoc rome deliberaſſent. Ille ait quod & mi
chi videretur ſcilicet impia eſſe: illi de te ſenſerant.oportere vero ligatos & cuſtoditos cohercere. & ſi
quid tibi aliud viſum fuerit:prouide tamen ne plus iracundia q̄ modeſtia vſus eſſe videaris.Nam mi
nime dimitti ſolutos puto:ne talia committant quę nullatenus poſſint corrigi.Multi etiam eadem tuo
rum amicorum rome deliberauerunt. ¶ Herodes autem cum tacuiſſet meſtitia tentus: poſt iuſſit ni
cholaum ſecum nauigare. Moxq; vt ad cęſaream delatus eſt:rumor a populo de filijs eius euolabat.
cunctis ſuſtinentibus vbi cauſa eueniret dum ſic periclitarentur & doloribus eorum condolerent:dice
re aliquid palam.aut dicentem audire ſine periculo non erat. Vnde iram cum dolore concluſam:ſine
voce comprimebant. Vnus autem miles nomine tiro cum filio ſuo equęuo vel amico alexandri.cun
cta quę alij timore tacite dolebant cum libertate loquębatur: & clamabat ſepius inter multitudinem.
dicens q̄ perijſſet veritas q̄ iuſticia ab hoibus receſſiſſet. Vigent inquit mendacia vel malignitas:tā
tamq; nebulam humanis negocijs intulerunt. vt maximę calamitates vel miſeria pro nichilo iudicen
tur. Cum talia ſepius exclamaſſet:& licet non ſine diſcrimine. veritas tamē omnes mouebat. Quapro
pter timentes ſinguli occultabat & illum dicentē libenter audiebant. Qui cū regē petijſſet vt ſolus ſoli
quę vellet ediceret:conceſſumq; ei fuiſſet:non poſſum inquit rex continere pro tali dolore fiduciā vel
audaciam meā neceſſariam quidem tibi & commodam ſi quid vtile velis ab ea ſuſcipere.meę vero tu
telę contrariam. Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mens ſagaciſſima receſſit:aut cur ſuperabundans ſa
pientia ſenſu multatur:quo plures vel maximos acquiſiſti triūphos.Quid eſt quod cognati vel amici
remorantur petitionibus tuāflectere pietatem.Quos tibi minime iudico eſſe cognatos vel amicos:ſi
deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu.Tu vero non prędides quid eueniat:ſi duos
adoleſcentes ab vxore regia pro creatos & in oi ſullimitate virtutis prędellentes occidis.teq; ſolū in ſe
nectute relinquis cū vno filio male ſuā ſpē diſponēte.& cū cognatis quos ipſe totiens iam morte dam
naſti.Nōne cogitas q̄ multiludotacēs crudelitatē tuā cōſpicit & odit/exercitus quoq; cunctus & pri
mates eius miam quidē de infœlicibus.odiū vero in te hęc faciēte cōcipiūt. ¶ Cū hęc rex initio non li
bēter audiſſet.& cōmouiſſent eū verba tyronis perquę manifeſte familiarū perfidiam exprobrauerat
paulatim immenſa & militari fiducia vſus cōcidit tyro.& turbatione cōpleuit herodē.Qui cū magis
increpari q̄ ammoneri ſe putaſſet.& quia milites eius abhorrerēt& primates eorū indignarētur.prędce
pit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cū hoc factū fuiſſet & triphon quidā
tonſor regis inuēta occaſione regē adiſſet:ait.Suaſit mihi ſepius tiro:vt regem tondens guttur eius in
ciderem.Nā inter primos apud alexandrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo percipere.Quę
cū dixiſſet:eū rex cōprehendi prędcepit:& tormentis tyronē & eius filiū atq; tonſorē ſubdi.Cumq; ty
ro ita cōſiſteret: videns filius patrem ſuum crudeliter laceratum nec habentem ſpem ſalutis futurūq;
ſibi iudicium ex tormentis intelligens paratum.ſe inquiregi veritatem nunciare:ſi verbo confirma.

Sētentia ſaturni cōſularis & filiorū eius cōtra filios herodis.

Sētentia volūnij filios Herodis morte puniēdos

Sētētia nicholai de filijs herodis

Tiro cū filio coequęuo & amico alexandri veritatem libere locutus eſt herodi.

Tiro filon a triphōe regis tōſore accuſatus captiuus cū filio ligatur& torquętur quem filius a tortura liberauit.&c.

A net tormenta patris & ſua remittere. Cumq; rex fidem dediſſet: dixit conſtituiſſe ſibi tyronem manu ſua regem ádire & occidere ſi copia daretur vt ſolum eum inueniret: multaq; pati quatenus alexandro preſtaret. Quę cum ille dixiſſet: patrem a neceſſitate ſoluit. ¶ Incertum autem eſt vtrum hęc veritate aut neceſſitate retulerit. vt aliquod perfugium in preſentibus malis inueniret. ¶ Herodes autem licet deliberaſſet iam dudum filios interimere. tunc tamen feſtinauit crudelitati ſuę finem imponere. Et in contione producens trecentos priores militum: reos factos cum tyrone filioq; eius & accuſatione ſonſore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem & ariſtobolus in cęſaream tracti patre precipiente laqueo perimuntur. Corpora vero eorum noctu alexandrium ponuntur quo matris eorum pater. pluresq; cognati vel proaui poſiti eſſe videbantur.

Alexander & ariſtobolus patrę præcipiente laqueo perimunt

¶ Explicit liber Sextuſdecimus.

¶ Incipit liber Septimuſdecimus qui continet tempus annorum quattuordecim.

¶ Antipater ab omnibus propter fratrum occiſionem odio habitus herodis patris mortem vt regnare deſiderabat omnium aduerſus patrem odia lucris concitabat hic ad fingendas amicitias callidus & ad diſſimulandum omnium credibilis/ & ad celandum ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus nutricem tamen ſuam decipere non velabat interea herodes ſalomen ſororem Silleo arabi propter libidinem cõiungi volentem cum alexa fecit inire connubium/ herodes quoq; ad Archelaum regem glafiram filiam cum dote remiſit & filiorum occiſorum filios nutriebat erant enim alexandro ex glafira duo mares Ariſtobolo ex beronice tres mares & duę puellę. Et maiori filio alexandri filia ferorę deſponſatur & filio ariſtoboli filia antipatri/ & prima filia ariſtoboli filio antipatri alium vero herodi filio regis ex

B filia pontificis. Et circa infantulos antipater ea voluntate qua & circa patres eorum verſabatur. Herodes tunc vxores nouem habuit ex quibus multos habuit filios/ antipatri mater/ & filia pontificis ex qua homonius illi filius fuit. duę neptes ex quibus nulla proles germinauit. Samarea vxor ex qua antipas archelaus/ & filia olympias/ cleopatra hieroſolymites ex qua philippus & Herodes/ pallas ex qua phaſelus fedra/ & helpis ex quibus duę filię examana & ſalome.

Capitulum primum.

Antipater ab oibus propter fratruꝫ iterfectionē odio habitus eſt

Antipatro autem poſtq̃ fratrum extitit accuſator. & in patris facinus extremę impietatis & crudelitatis impulſor. haud ſane pro voto ſpes vitę ſequentis aperitur. Nã q̃uis amittendi regni metu fuerat liberatus quod iam videlicet illud cũ fratribus ſe communicaturum fore non cerneret. Operoſius tamen & ambiguum regnũ fieri ſibi magis magiſq; ſentiebat. Siquidem vniuerſe gẽtis aduerſus illum odiũ erat exortum. Fuit vero illi hoc etiam valde contrarium quod totam contriſtabat militiam dum aduerſam ab ea gereret protinus voluntatem in qua procul dubio omnia regni munimenta conſiſtunt: & maxime quotiens gentem aut populum vniuerſum nouarum rerum cupidine perturbari contigerit. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verũ tamen cum patre ſimul participabatur regnandi negocium: non aliter q̃ ſi ipſe rex cõſiſteret. Amplioraq; ei a patre negocia credebantur: & vnde perire debuiſſet. firmitatem magis fauoris inuenerat: q; quaſi pro herodis tutela fratrum ſuorum proditor extitiſſet. & nõ inimicitia qua circa illos & circa ipſum patrum detinebatur. Talibus enim maliloquiſq; eum induxerat. quę omnia machinationes erant viam conſtruentes alias conſtituentes q̃ aduerſus herodem tenderet. vt antipater accuſatores nõ haberet. de his quę parare cogitabat: herodes autem omni refugio nudaretur. non habens qui ſibi auxiliaretur: cum antipater hoſtis manifeſtis exiſteret. Proinde odio paterno illas fratrum inſidias perpetrabat. Pulſabat autem eum amplius vt ab incepto non deſiſteret: q; cernebat moriẽte quidem herode. certo ſibi principatum eſſe venturum. Prolixius autem viuente patre multa ſibi ſurrectura pericula ſi eius factio proderetur cuius extabat ipſe compoſitor: & quę ſi palam fieret. hoſtem illi patrem com

C pellebat exiſtere. Propter quę ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrẽ erant lucris pulſabat in gentibus vt aduerſus eum omnium odia concitaret: & maxime illos quos romę poſſidebat amicos. miſſionibus magnorum munerum ſibi benitiolos comparabat. Ante omnes autem ſaturninum qui tunc curam ſyrię gerebat: inducere magna ſpe incitabatur: ſed & ſaturnum fratrem promereri feſtinabat. ad hęc ſororem regis viro inter primos apud herodem coniunctam ſuo modo vtẽs ad ſe volebat attrahere. ¶ Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus ſecum callidus & ad odium diſſimulandum valde credibilis. & ad odium diſſimulandũ ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus. Nõ tamen decipere valebat ſuam nutricem quę illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus: iam antea fuerat reluctata ob morum eius improbitatem: quamuis eius filiam haberet vxorem prouidentia matris antipatri. & eius ipſius inſtantia illam ſuſcipiens. quę primo fuerat ariſtoboli ſociata connubio. Nam alteram calleas viri eius filius habebat vxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat. quo minus eius intelligeretur iniquitas ſicut nec prius cogno-

Antipater hero di mãifeſtus hoſtis q patris mortem vt regnaret deſiderabat odia omnium lucris aduerſus patrez concitabat. &c.

Antipater ad fingendas amiciti as callidus & ad diſſimulandum odium credibilis nutricem tamẽ decipere nõ valebat. &c.

tio.quicq̃ obstiterat,quo minus odibilis haberetur. ¶Interea salomen festinantem filleo arabi coniũ gi corporali libidine concitatam. herodes compellit cum alexa inire connubium:cooperante quoq; il li iulia & persuadente salome ne illius renueret nuptias:ne inimicitie inter eos maturius orirentur. Iu rabat quippe herodes nunq̃ se circa salomen beniuolum fore.nisi coniugium alexę susciperet:& obe diebat iulię.vt pote cęsaris coniugi.ad hęc etiam vtilia suadenti. ¶Interea filiam archelai regis hero des ad suum destinauit patrem. quę fuerat alexandro iugata:dotem etiam restituens vt nullum inter eos certamen oriretur. Ipse autem enutriebat filiorum filios:diligenter admodum. Erant enim alexã dro quidem ex glafira virilis sexus duo:aristobolo autem ex beronice salome filia masculi tres:puellę duę. Et sepius amicis prędentibus coram se constituens herodes illos infantulos.filiorumq; fortunam casumq; deplorans.orabat ne quicq̃ tale illorum filijs accidisset. sed vt cum virtute crescentibus vicis situdinem illi nutricationis & educationis exoluerent. ¶Desponsabat autem eis maturo iam tempo re decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferorę:aristoboli vero filio.filiam antipa tri. Filiam vero aristoboli denominat antipatri filio.alteramvero ex filiabus aristoboli herodi filio suo Fuerat is regi natus ex filia pontificis. ¶Paternus quippe mos erat vt simul plures haberemus vxo res. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum: ad beniuolentiam eorum per societatem coniugalem antipatrum prouocare desiderans. ¶Antipa ter autem non cessabat circa infantulos ea voluntateversari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. In citabat autem eum studium patris quod circa infantulos gerebat:sperãs eos maiores ac meliores suis fratribus fore prędertim cum in virilem etatem prorumperent: archelao etiam auxilium prębituro ne potibus viro in regni culmine constituto & ferora in nurum vnam ex eis suscepturo filiam tetrarches alias tetrarcha enim erat isti. ¶Excitabat autem eum vniuersa quoq; multitudo quę circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur aduersus autem eum odium in omnibus gerebat propter q̃ claruerat tante in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoq; dissoluere quę patri placuerãt: aduersum sibi reputans si contra se talium adunaretur potentia:& differebat quidem herodes sequi postulationes antipatri. vt ipse quidem aristoboli filiam in cõnubio susciperet:ferorę vero fratris eius filius filia aristoboli & sponsionem quidem nuptiarum huiusmodi regebantur alias gerebantur rege tamen inuito. ¶Herodi vero regi ea tempestate vxores erant nouem:antipatri mater/& filia pontifi cis:ex qua etiam homonius alias homoninus illi filius fuerat procreatur. Erat autem fratris filia con iuncta & cum ea neptis altera. Ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in vxoribus ex gente samareorum vna ex qua filij extiterant antipas & archelaus/& filia olimpias nomine. & hanc quidem Iosippus postea susciepit vxorem qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autẽ & antipas rome apud quendam familiarem educabantur. ¶Coniuncta illi erat etiam cleopatra hierosolimites:sed & filij ex ea nati fuerant. herodes & philippus qui etiam rome educabantur. ¶Erat etiam in vxoribus pallas:quę phaselum ei peperit filium. ¶Super has quoq; fedra/& helpis erantvxores:ex quibus duę filię fuerant procreate examana nomine ac salome. Filię autem eius maiores natu ex vna matre pro creatę cum alexandro quarum intuebatur ferora nuptias. coniunctę erant:vna quidem antipatro so roris filio altera vero phąselo. Et iste quoq; fratris herodis fuerat filius. Et hoc quidem ex dispositio ne factum erat herodis.

Herodes archelao regi filiã cuꝫ dote remisit & fi liorũ filios nutri ebat duos alexã dri & tres aristo boli mares & du as puellas.

Maiori filio ale xandri filia fero rę despõsatur & filio aristoboli fi lia ãtipatri & pri ma filia aristobo li filio antipatri altera vero hero di filio regis ex filia pontificis.

Malicia antipa tri circa filiosfra trum.&c.

Herodes tunc vxores nouem. Antipatri mater filia põtificis ne ptes duę sama rea vxor.

Pallas phedra helpis.

¶Herodes aduersus trachonitidas vicum edificãs contra eos zamari virum iudeum babilonium de anthiochia euocauit dans ei terrã siue tributis ad habitandum. Qui zamaris bathiram vicum con stituit ibi & populo repleuit & cũ virtute viuens mortuus filios reliquit optimos Iachimũ & heli Iachi nus senio confectus moritur filium relinquens philippum fortissimum. Qui cum agrippa rege amici tia coniunctus militiam eius curabat. Herodes vero cũcta regni negocia antipatro filio ipsum vtilem credens cum eius nequitiam nesciret commisit vnde antipater maxima vsus est astucia circa ferorã & alios quorum medio patrivult insidiari. Erant enim quatuor mulieres ei omnimode fauentes qui bus salome omnino contraria erat & earum cognoscẽs factiones regi reuelebat phariseos quoq; quo rum hę mulieres consilio inducebantur mulctauit pecuniario damno quod ferorę vxor pro eis conru lerat ideo vicitudinem referentes herodis regni terminum dixerunt adesse & ad feroram & suos ven turum quod cognoscens rex eos fecit interimi & vagona eunuchum & charum & filios ferorę q; fra tri prępepit vxorem abijcere quod ipse negat potius velle mori q̃ illa care affirmans Antipatro quo q; & eius matri cum ferora & alijs mulieribus interdicit miscere colloquium. Capitulum secundum.

Herodes aduer sus trachõitidas vicuꝫ edificauit cõtra eos zama ri babiloniũ vi rum iudeum.

TVnc autem volens aduersus trachonitidas munitus existere:cogitauit vicũ iudeis edifica re non distãte magnitudine ciuitatis. vt per hoc inaccessibiles faceret hostibus limites suę prouincię. Et cognoscẽs virũ quendã iudeũ ex babilonia cũ eqtibus quingẽtis.& sagitta rijs plurimis.cognatorũ etiã multitudine vsq; ad cẽtũ ferine numerũ virorũ eufratem flu-

uium transmeasse: & in antiochia in loquo qui dr daphne syrie cõuersari cũ saturnino qui tũc ibidẽ perator militię cõsistebat: illũ ei locũ ad habitãdum benigna largitate cui balatha nomẽ erat cedere compromisit euocabat ergo eum cũ tota multitudine oim qui eum fuerant consecuti spondens datu rum se terram in regione quę dr bathanea. Determinauerat em eũ: in trachonitidẽ cõstituendũ volẽs eius habitationẽ obstaculũ cõtra hostes habere. Promittebat itaq; illã regionẽ sine tributis esse datu rũ & liberos fore quę moris illius regionis habitãtibus exhibere. imunẽq; eis terrã & nullis illatiõibus obnoxiã p̃biturũ. His persuasus babilonius venit & suscipiẽs regionẽ oppida & municipia plura con struxit. Fit vicũ bathyra noie cõstituẽs obstaculũ erat oppositum quoddã ille vt aduersus trachoni tas iudeis de babilonia venientibus ad hierosolimã per sacrificiorũ tp̃a ne quis eorũ latrocinijs tracho nitarũ insidijsq; lederetur & aduẽtabãt ad eũ plurimi: maximeq; illi vndiq; cõcurrebãt a quibus pa ternus mos iudeorũ & instituta colebãtur als celebrãtur Q uibus rebus illa regio breui populosa facta est ꝓpter qd imunis ab oibus fũctionibus pmanebat: viuẽte dũtaxat herode Ceterũ postq̃ philipus fi lius eius pricipatũ regni suscepit modicas paruo tẽpore fũctiones illis imposuit. Agrippa vero maior & filius eius homonynus quoq; illi cõstabat eos admodũ grauauere. si tñ eis de libertate ipsorũ cum possẽt vllã intulere potẽtiã sed romani deide dominatũ illius regiõis adepti libertatis quidẽ eorũ etiã ipsi seruauere dignitatẽ ipositionibus aũt eos fũctionũ vsq; quaq; grauauerũt. Et hec quidẽ oportuno tp̃e dũligẽter exequar or̃one ꝓcedẽte ¶ Zamaris aũt babilonius iter hęc vita defũgitur .q ad possidẽ dã illã regionẽ ab herode fuerat acquisitus· quiq; cũ a virtute viuẽs filios quoq; optimos deliquerat. Iachimũ quidẽ q fortitudine clarus extabat. Is equites babilonios qui sub illo fuerãt cõturbati & hę ly quos rex efficiebat abũdare muneribus. ¶ Sed lacrimis i senectute sepultus philippũ filiũ derelin quit & magna bonũ & alijs virtutis artibus vsui supra quẽlibet accõmodũ Ob hoc fida illi amicitia & firmissimus fauor cũ agrippa rege ꝓuenerat: maliciãq; totã quã rex habebat iste curabat. & vbicũq; deducẽdã ratio postulabat eius regimine deducebatur. ¶ Herode aũt in quibus retuli constituto in antipatrũ spectabant cũcta negocia ꝓpterea quia vtilis ac prõptus a rege putabatur: & ex hoc firmi tatẽ nõ amiserat ptãtis quã ei pater prõptius idulgebat spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hęc erat e tiã ad deriuãdã i se potestatẽ audacissimus qm̃ incognita erat patri eius nequitia. & qm̃ ad fidẽ faciẽ dã callebat. erat etiã cũctis terribilis nõ tm̃ magnitudine potestatis quãtũ puersitate morũ & qd erat ad male loquẽdũ ꝓcacissimus. Maxie aũt feroras eũ accurrabat: vicissiq; curabatur. Nã em̃ callide cir cũuenerat valde antipater & maxie p mulieres ad occupãdos eius animos ãbigebat alios ambierat. Deditus quippe fuerat feroras vxoris matriq; eius atq; sorori. licet mulierũ genus abhorreret ob in iuriã filiarũ suarũ virginũ. verũtamẽ has patiebatur ab hisq; ducebatur & nichil ab eo sine illis mulieri bus agebatur. Nã hominẽ illũ etiã medicaminibus accurabãt. sed & sibimet iuicẽ coopari nequaq̃ mu tuo fauore cessabãt. Iratem̃ eas oimodis· ãtipr̃ iduxerat. partim p semetipsũ ptim etiã p propriam ma trẽ. Nã idẽ hę mulieres quatuor sentiebãt idẽq; loquebãtur. Ferore tñ circa antipatrũ suis in nonnullis minimis sane rebus mutabatur. Erat aũt illis i cõtrariũ nitẽs regis soror iãdiu cuncta circunspiciẽs: & amicitiã eorũ in pniciẽ herodis cõstrui cernẽs & annũciãdo nõ abstinẽs. ¶ Illi aũt sentiẽtes molestã esse regi suã ad inuicẽ beniuolentiã cõsiliũ ineunt vt manifesta eorũ nõ esset amicitia. neq; palã cõuẽ tũ facerẽt odiũ aũt & maliloquia vbi tp̃s exigeret cõtra semetipsos cõfingerẽt maxie aũt sub herodis presentia. vt ad eũ de semetipsis talia deferrẽt secreto vero beniuolentia inter eos firmior certioq; cõ staret. & sic quidẽ illi gerebãt ¶ Salomẽ aũt nichil prorsus latebat: neq; primũ eorũ propositum ad hu iusmodi negocia festinare neq; tunc qm̃ secretas machinationes construebãt. Cuncta quippe illorũ illa mulier indigebat· quę amplificans & attrociora faciens, ad fratrẽ propriũ proferebat .secretos eo rũ conuentus insinuans & conuiuia & consultationes occulte semotimq; conserto sq; ad eius interitũ tendere nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidẽ aduersarios semetipsos quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui finemq; festinare secrete & ab alterutris remoti be nivolentiam inter se confimari maximam. Et quotiens in quibusq; negociis singulis fierent: illud a gere quod amicitia postularet & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: modo illud astu vel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hęc & huiusmodi inuestigabat omnia & inte gra ad fratrem conueniens cuncta deferebat sentientem quidem iam etiam ipsum plurimum per se metipsum: sed audiendum aliquid licet execratus esset sororis accusationibus retardantem. ¶ Erat & enim porcio quedam iudeorum hominum de scrupulositate & subtilitate paterne legis gloriantiũ & culturam diuinitatis simulentium: a quibus inducebantur mulieres supra memorate. Hi pharisei dicebantur qui possent maxime regi non modicum afferre presidium. Erant enim procaces ad bel lum gerendum lesionesq; inferendas immaturius eleuat. ¶ Cum igitur cuncta gens iudaica iu reiurando iurasset Cesaris se propriam fore & omnibus regis rebus fauere. ¶ Illi vero nomi

cũ suis euocauit de anthiochia dãs ei terra sine tributis ad habi tandum. Balatha.

Bathira vicus quẽta maris b a bilonius consti tuit populo re pleuit sibi ab he rode data liber tate.

Zamaris babilo nius cũ virtute viuẽs moritur fi lios relinquens optimos iachi mum & hely Philipus filius ia chimi aicus ągri pe regis miliciã eius curabat. Herodes cũcta ra gni cõmisitã ti patro negocia quia vtilẽ pute cũ eis nequitiã nõ cognoscebat Anti patri astu tia circa ferorã & suos quorum medio vult pa tri insidiari. Quattuor mu lieres eiusdẽ opi nionis q bus so ror regis contra ria erat. Fingunt inter se odium habere manifestũ quę omnia cognosce bat salome fra tri nunciabat.

nauerunt. Erāt enim numero ſupra ſex fere milia. quos rex pecuniario damno mulctauerat/quod dā-
num vxor ferore pro eis contulerat. Illi vero beniuolentiam quaſi pro viciſſitudine referentes futuro-
rum ſibi agnitionem nutu diuinitatis infuſam eſſe predicabant: q herodi videlicet terminus regni iā
eſſet ex ſuperna maieſtate decretus: tam ipſi q̄ eius vniuerſę cognationi. Illam autem regnum poſſeſ-
ſurem atq; feroram. vel filius qui ex eorum ſemine eſſent deſcenſuri. Et hec quidem regi nunciaban-
tur. Non enim ſalomen iſta fugiebant. & qm̄ plurimos regalis aulę corrūpere niterentur. ¶ Rex au-
tem interficit phariſeos qui cauſa ſeditionis extiterent & vagoan eunuchum & earum quēdem qui
tunc primatum inter eos habebat honeſtatis dignitate decoratū: filioſq; eius peremit omneſq; ei con
natione vel familiaritate coniunctos quibus ille phariſeus preſagebat. Magnificabatur autem apud
eos etiam vagoa ſicuti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In
manibus enim eius cuncta fore predicabat prebente illi rege & coniugij firmitatem & filiorum vel
ti propriis filijs. ¶ Herodes itaq; vultus ex phariſeis qui fuere conuicti conuentum congregat ami-
corum & accuſationem ferore coniugis iniuriamq; virginum & audaciam illius mulieris exponens &
crimen vxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris. q ei certaminum ſeditiones ad
uerſus fratrem & bellum ex illius ingenio & verbis operibuſq; conſurgerent. Et quantum poterat hor
tabatur. vt illa inter eos ſimulatio ſolueretur quod fore firmabat ſi ſocietatem illius effugeret propter
illa quę geſſerat. Nichil enim cum fratre ferora gratie permanere poſſe definiebat ſi ſecum illam reti-
neret quę bonū ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat ergo vxorem abijcere quę iter fratres cau
ſa pelli conſtaret. & ſi magni precij conſanguinitatem ſuam duceret illam coniugaret. Sic enim poſſet
nullomodo caritas fraternitas imminui At feroras licet illo ſermone moueretur. tamen affirmabat ne
q; aliquid viris ex germanitatis neceſſitudine detracturum. neq; dilectionem coniugis abnuere. elige
re ſe potius mori dicebat q̄ illa muliere priuari. quę grata ſibi conſtaret. Herodes vero differebat cir-
ca ferorā ſuper hoc iracundiā: quāuis cuperet pro rebus geſtis vltionem ſumere ¶ Antipatro tamen i
terdixit & mater eius cum ferora miſcere colloquium. vel cum illis mulieribu squę cum eo erāt obſe-
uarent q; ne in vnum aliquatenus conuenirent. Illi vero profitebantur quidem conueniebant tamen
quando temporis opportunitas prouocabat: & ſimul etiam conuiuabantur feroras & antipater.
¶ Ferebatur etiam ſermo q antipater ferorę coniugi miſceretur: cooperante illis ad conuertus faciē-
dos antipatri matre.

¶ Antipater ſuſpectum patrem habēs & timēs amicis rome ſcribit vt patri perſuadeant an
tipatrum celeriter romam cum muneribus mittere & teſtamētum in quo poſt ſe regem declararet an
tipatrum. Quo facto pergit & vna ſecum Silleus arabs quem accuſauit coram ceſare antipater. Silleus
quoq; magnas policitus eſt pecunias cuidem corinthio regis corporis cuſtodi vt ipſum interficiat.
Sed hoc ei reuelat fabatus & corinthus tormentis examinatur omnia manifeſtauit. Ferora quoq; in
amore coniugis permanēs ad ſuam tetrarchiā abſceſſit iureiurando conſtringens non prius reuerti q̄
herodis mortem aduerteret. Sed eum herodes egritudine laborentem viſitauit & ipſum mortuum i
hieruſalem detulit honorifice ſepeliandum. Cuius mortis exemplum omnibus notandum eſt q vir-
tutis volūt eſſe cultores. Mortuo enim ferora eius filij ad herodē veniētes veneno fuiſſe occiſum nar
rāt matrē accuſantes. Cuius veritatem herode inquirente ancilla quedā antipatri matrem omnium
malorū cauſam eſſe accuſat omnibus itaq; manifeſtatis herodes contra ſe paratas cognouit inſidias.

Rex phariſeos i
terfecit & vagoā
eunuchū & fili-
os. &c.

Herodes feroręs
fratri precipit vt
vxorē ſuam abij
ciat qđ ipe ne-
gat potius mori
vel ſe dicens q̄ il
la carere.

Antipātro & e-
ius matri iterdi-
xit rex cū ferora
miſcere colloqū
& cū alijs mulie
ribus. &c.

Antipater ſuſpe
ctū patrē hns &
timēs ſcribit ami
cis romę vt pa-
tri perſuadeāt ip
ſū cū muneribus
romā mittere &
regni ſucceſſorē
facere.

Herodes filius
herodis ex filia
pōtificis.

Accuſatus ſille-
us arabs:

Silleus magnas
policēs pecuni-
as cuid corithio
cuſtodi regis vt
ipm occidat qđ
ei reuelat faba-
tus:

Capitulum tertium.

VSpectum autem patrem habens & timens antipater ne circa ſe amplius eius odium pro-
ceſſiſſet: ſcribit amicis rome poſtulans vt ſcriberent herodi quatenus celeriter antipatrum
mitteret. ſimulq; cum eo munera digna mandaret & teſtamentum etiam in quo poſt ſe re
gem declararet antipatrum quoniam defunctus iam erat herodes qui ei exfilia pontificis
fuerat procreatus. Quo facto pergit vna quoq; cum antipatro & ſilleus arabs nichil ex his quę prece
perat ceſar peragens: vnde quoq; antipater ante ceſarem eius accuſator extiterat: pro quibus prius
nicholaus patiebatur inuidiam. Accuſabatur etiam & ab aretha filleus eo q plures occiderit i petra
caſtello benemeritorum hominum preter ſuam conſcientiam maxime autem Sondum virum omni
virtute decoratum. iuſticiaq; pollentem ſed & fabatonem ceſaris ſeruum. Silleus autem cauſas ha-
buit ex idem criminibus propagatas. ¶ Erat quidem corinthius herodis regis vnus ex cuſtodibus
corporis cui maxime plura commitebantur. Huic perſuadet filleus pecunias magnas pollicens vt he
rodem occideret. Hoc etiam ille prumiſerat. Quod agnoſcent fabatus ſilleo indicante ſtatim regi de
nunciat. Ille vero corinthium tormentis exanimans: fecit omnia depalari. Detinuit autem & ſecum
duos arabas confeſſioni credens corinthij & philargum alias Philarchum q fillei fuiſſet amicus
qui etiam ipſi nam eos rex tormentis affecerat confeſſi fuerant q eos exhortaretur: nuncians corin-

thium non agere molliter: & sic vbi opus esset rei. ferro cooperarētur ad perpetrandum facinus inter
A eos complacitum. Ad hęc etiam saturninus omnibus ei ab herode denunciatis: romam eos destina
uit. ¶ Ferora vero fortiter in amore coniugis permanentem discedere ad propria herodis prȩcepit. Ferora d tetrea
Ille vero gratenter accipiens. ad suam tetrarchiam non moratus abscessit plurimum se iureiurando chiāabscessit se iu
constringens. non primum reuerti anteq̄ mortem herodis aduerieret. Proinde etiam ab herode mor re iurādo cōstrī-
te constricto petitus vt veniret pro aliquibus sibi mandatis si mors contingeret iniungendo. nullomo gēs nō prius re-
do persuasus est aduenirene iurisiurandi violator existeret. Non tamen herodis i his rebus illius imi uerti q̄ herodis
tabatur exemplum meliorem circa feroram voluntatem suę mentis ostendens. Nam paulopost ipse mortē aduer
cœpit egritudine laborare. Ad quem herodes non euocatus aduenit: sed & mortuum eum recepit. at ret.
q; ad hierosolimam detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit ingen Ferorā egritud'
temq; luctum super eum supraq̄ quisq̄ ratus erat exposuit hoc antipatro: licet romā nauigasset ma nē laborātē visi-
lorum tñ extitit aduersorumq; principium. Ex hinc iam cœpit fratricidij factio denudari. ¶ Narrabo tat rex & ipsum
itaq; oēm super hominis rationem. exēplū generi humano in futura tēpora permānsurū ad vtilitatem mortuū i hirlm
qui voluerint virtutis esse cultores. Ferora igitur mortuo humanatoq; celebritate magnifica quo ex detulit honorifi
liberis eius qui ab eo in honore habebantur ad herodem veniunt postulātes ne multam fratris mor ce sepeliēdū.
tem relinqueret quin potius inquisitionem faceret acerbe mortis & calamitose repentineq; transiatio Exēplū i morte
nis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus: fidelia namq; narrabant. id coniugē die proxima ferore notandū.
anteq̄ egritudinem incurreret eum cenasse retulerunt venenum autem in cibo sumpsisse: exeoq; pe-
risse: q̄ venenum allatum esset ab arabica muliere amoris faciendi gratia amare namq; se fingebat:
re autem vera ad inreritum erat ferorę petitum. Sunt quippe ad venena conficienda artificiosissime
arabicę mulieres. Persuasū enim illi dicebāt vt venenum venundaret: ad loqua quippe illa venisse
B matrem referebat ferore coniugis & sororem vnde illud venenum apportantes cenam illi prępara- Arabice mulie-
uere in qua illo veneno sumpto periit. ¶ His verbis protinus excitatus ancillas illarū mulierū tormen res venenifice
tis examinat inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negocio. quia nulla artificiose.
illarum aliquid depelaret nouissima quedam inflictis ei magnis in tormento doloribus. nichil quidē Herodes exqui
aliud dixit nisi deum inuocans vt talibus supplicijs matrem antipatri traderet imprecata est. quę om rēs veritatē que
nium malorum illorum causa existeret: Hęc ad instandum herodem magis magisq; coegerunt: vt cū dā ācilla antipa-
cta illarum mulierum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palam facta sunt & conuiuia & conuen tri matrē omniū
tus secreto facti sepissime: sed etiam sermocinatiōes quę ad ipsas ad filium solum fuerant factę: vel il malorū eē cām
la quę ab eo ad mulieres ferorę deferebātur Erant autē munera centum talentorum: vt secreto ferorę accusat Et sic
persuaderēt quicqd antipater imperaret. prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur & la- oia manifestata
tationes quas ad matrem propriā frequentabat q̄ tam prolixe pater aduiueret: sibi etiam imminere sunt & cognouit
senium vt etiam si ei regnum veniret non liceret iocunde iam viuere per ętatis gratitudinē atq; mo- rex cōtra se insi-
lestiā: ad hęc etiā multos sibi fratres in illo regno coadolescere & fratrū plures filios ex quibus omni dias. &c.
bus minus spē suā tutā haberet His etiā addebat dixisse q̄ per idē iā tēpus fratri potius in regno suo
licētiā habere cōcederet crudelitatē quoq; plurimū regis accusare & filiorū cedes se quoq; timere ne
vsq; ad ipsum hoc malū pertingeret. Artē quoq; romam pergendi consiliumq; narrabat feroram quo
C q; ad suam tetrarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus herodes auditis cognoscebat sermones
ororis suę quos ad se sepe detulerat. Incitabatur aūt rex super antipatri nequitia iussitq; matrē eius
ornamēta sua cūcta contradere quę multorū cōstarēt precio talētorū Quę postq̄ abstulit reiecit eam
& in amicitia mulierū ferorę pro damnatione dedicauit.

¶ Antipater samarites qui filio regis antipho curator fuit regis iracūdiā accēdebat venenū
dicēs mortiferū parasse antipatrū & illud antiphilū de egipto attulisse theodionēq; dedisse ferore hoc
q; modo advxorē ferorę deuenisse dāte marito ad custodiēdū Quod ita eē vxor ferorę fatebatur que
mittēte se de tecto deorsū nō interijt insidiarū modū declarauit accusata insuper filia pontificis regis
vxor expelitur & patre suo principatu priuato mathias substituitur Batilus quoq; antipatri de roma
veniēs aliud venenū attulisse inuenitur. Tūc etiā antipatro patri de roma scribēte nichil de hijs quę
in iudea fiebant ei significatum est obstante omnium in eum odio & viarū custodia illi tamen hero-
des suam celans indignationē rescribit & litteris lectis suarum suasus consilio rediit in iudeam

Capitulum quartum.

AMplius autē aduersus filiū iracundiam regis incendebat vir samarites antipater nomi- Antipater sama
nequi filio regis antipatro curator extabat. Nā cū alia quidē eius in tormētis aperuisset rites: antipatrū
illud quoq; prodit quoniā venenū mortiferū cōfecerat dederatq; ferorę iubēs vt post dñm suū vene-
eius absessum: cū iam spaciū aliquanti temporis cucurrisset vbi ratio ꝓuocaret patri nū passe accusat
protinus ꝓpinaret & dicebat attulisse illud venenū egipto antiphilum alias antiphalū

Antiphaſus & theudio veneni delatores.

vnum ex amicis antipatri tranſmiſſum autem ferorę per theudionem fratrem matris antipatri & hoc modo ad vxorem ferorę pueniſſe dante marito ad cuſtodiēdū. ¶ Q đ illa quoq; fatebatur rege ſcrutāte negociū & procurrēs tanq̄ venenū allatura/miſit ſe de tecto deorſum nō tamē interiit/q̄ cadēs in pedes terra ſuſcepta ſit. Ac deinde poſtq̄ recreauit animā promittit ei herodes ſalutē eiuſq; domeſticis. dūmodo nequaq̄ ab ea occultareturveritas. neq; ſe illi malum pro ingratitudine redditurū iurabat ſi cuncta cum veritate ꝓderet vel modū quo geſta cōſtarēt: Ad hęc illa dicebat iuſta atq; ab alijs ſibi nunciata firmabat. allatū eſſe venenum ex egipto ab antiphilo medico quippe eſſe fratrem eius aiebat a quo prouiſum fuerat per theudionē autem viro ſuo tranſmiſſum. ſe vero illud cuſtodire a ferora ſuſceptū aduerſum ipſum ſane antipatro preparatum. Cum igitur feroras ęgritudine teneretur. & eum aduentu tuo conſolationeq; curares. videns circa ſe tuam beniuolentiam cōcidit mente deiecta & me vocans. O mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrem ſuum. fratremq; meum cōſilia iniqua conſtituens. Nā venenū in eius perniciam nundinatus eſt. Nunc itaq; quoniā frater erga me nec ante iniquum aliquid geſſit & nunc propoſitū bonę voluntatis oſtēdit: me autē nō poſt multum de hac luce ſentio receſſerūt age ne cum cōſcientia fratricidij ad noſtros progenitores abierim illud venenum apportās epiſtolāq; antipatri me videntę cōbure. Ego autē plurimū eius igni cōtradēs aliquantulum reſeruaui: vt ferora defuncto ſi meo rex male fortaſſis attēderes. illo vſa ſeculi huius neceſſitates effugerem. Hęc dicens & venum & pixidem in medium protulit. ¶ Sed frater & Antiphili & mater eius eadem fatebātur tormentorum vehementia: pixidem quoq; illam nichilominus agnoſcebant. ¶ Accuſabatur filia pontificis vxor regis tanq̄ omnium cōſcia fuiſſet: ſed ea celare maluerit. Ob quę illam quidem herodes emiſit filium autē eius ex teſtamento deleuit in cęteris permanente. Sed etiam ſocerum pontificatu priuauit ſimonem boethi: ſubſtituit vero mathiam thiophili hieroſolimitē genere. ¶ Dum ea gerūtur batillus quoq; ex libertis Antipatri venit ex roma & tormentis examinatus inuenitur venenū attuliſſe aliud q̄ matri Antipatri daret: & illa ferore tradendum. vt ſi primum venenum minus regem forſitam peremiſſet: & hoc maturius vterētur. Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romę cōſtitutis: conſilio antipatri & dictatione compoſitas: accuſationē habentes Archelai atq; Philippi qđ quaſi de patre quererētur ꝓ nęce ariſtoboli & alexandri. Semetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant & euocabantur quidem a patre veluti nō ob alias res niſi vt etiam ipſos extingueret. Hęc quippe magnorum numerum amici gerebant opitulātes antipatro. Scripſit etiā antipater patri de fratribus culparū genera magna confingās: omnimodo eos adiudicans. ętati eorū cauſam aſcribens qua impelli poſſent nequitiam ſui patraſſe propoſiti. Ipſe vero certamini quod cum filleo gerebat magno ſtudio fuit intentus: & accuſationi primorum virorum romę conſtitutorum ſe totum dederat. monilia quoq; precioſiſſima ducentis talentis empta parauerat. ¶ Miretur fortaſſe aliquis quoniam tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus: ferme ſeptem mēſium tempore decurrente nichil illi fuerit nunciatum. Cauſa vero huius rei erat obſeruatio viarū atq; cuſtodia & odiū omnium quo circa eum tenebantur. Nullus enim erat qui pronus eſſet proprio periculo illius tutamē ſalutemq; conquirere. ¶ Herodes ſane antipatro ſcribente ꝙ cuncta quę oporterent peragens maturius aduenīret: cęlans indignationē ſuā reſcribit iubens ne vlla deſidia ad iter agendum prępediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateretur. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimum quidam expoſtulanda cauſatur promittens tamen ſe reconciliatum iri cum ipſe protinus aduenīret: & in omnibus erga eum dilectionem ſuę quaſi mentis aperiebat: formidans ne forte quicq̄ ſuſpicans differret in eū de me negocium atq; romę demorās aliquas ſibi difficultates pararet: & in regno romano rumoris alicuius fieret amminiſter. Has autem litteras in cilicię ſuſcepit: alias autem tarenti in quārum textu ferore occaſus declarabatur. Quibus lectis egre ſatis tulit & aſpere nō propter ferorę gratiam ſed quia patris interitum vt promiſerat non peracto defecerat. Circa celeuderū aūt cilicię veniens: cœpit de cauſa nauigationis ambigere: vtrum, deberet domum ſicut inſtituerat tendere abiectione matris ad ductus in dubium. Tunc ex amicis pars ſuadebat expectare donec agnoſceret quę domi mota geſta q; fuiſſent. alij vero hortabantur ne nauigationem domi differret: ſoluturum enim ſuo aduentu omnes cauſas aduerſitatis aiebant. Nam neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe niſi eius abſentia facultatē accuſatoribus virtutēq; tribuiſſet. His perſuaſus protinus nauigauit: & exceptus eſt portu nomine ſebaſto: quem Herodes opibus magnis conſtructum ſebaſtum ad honorem cęſaris appellauit.

Accuſata filia pōtificis vxore herodis rex emiſit & ſocerū Symonē de pōtificatu priuauit & mathiam ſubſtituit.

Antipr̄ pr̄i reſcripſit de roma.

De p̄dictis quę cōtra antipr̄m i iudea fiebant ſibi nichil ſignificatū eſt obſtāte oīm i eū odio & viarū cuſtodia Herodes antipatro ſuā idignationē cęlans reſcribit.

Dubius antipr̄ſi domū adeat &c

Sebaſtus portus

¶ Antipatrū in apertis malis poſitum nō p̄cibus ſecundis ſicut, cum fuiſſet ingreſſus hoies ꝓſequebātur: ſed aduerſus eum maledictis non prohibebantur excipere. Tunc quoq; varus quintilius Hieroſolimis aderat ab herode pro cōſilio poſtulatus quem antipatro regiam aulam ingrediente iudicem omnium conſtituit antipatrum autem repulit fratricidij accuſans. Qui tanto malo audito fatigatus vſq; ad craſtinā abſceſſit Poſteraq; die cōuocato cōciliovbi varus rex & Salome ſoror & ſi qui

nunciaturi forent contra antipatrum quem iubens herodes in medium produci & primitus lacrimatus propter filios ingratitudinem antipatri cœpit accusare & nicolaum damascenum regis amicum rogauit vt residua loqueretur quęcunq; ad demonstrationem cause redargutionemq; proficerent.

¶ Capitulum quintum.

IN apertis iam malis erat antipater nullo ad eum quominus accedēte. nullo colloquēte sicu ti cū fuisset egressus: votis eū ac secūdis pręcibus persequebatur. nunc econtra aduersus eum maledictis nō prohibebātur excipere. Verebātur euiū cūctiq; penā essetfratribus pro sua impietate soluturus. ¶ Ea tempestate contigerat varū quintiliū Varus quintilius.
fortte in Hierosolimis agere: qui successor saturnini ad Syrie regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi ab eodē postulatus pro causis in quarū dis
positionibus hęsitabat. Quibus vna concessum habentibus venit antipater cunctis illis rebus incognitis. Qui ingressus aulam regiā purpura indutus & ipsū quidē ianitores excipiūt amicos vero qui Antipr rebus sibi icognitis regi am aulā intrat.
circa illū erāt aulā accedere ,phibebāt Cœpit itaq; pturbari: in qua mala deuenerit manifeste cognoscēs. Deniq; pater salutatus accedētē repulit fratricidij accusans simul & consilia obiectans super sui Herodes antipatrē repulit eū fratricidij accusās
met, ipsius interitu quorū omniū auditorē aut iudicē in crastinū varū forte cōfirmat. Et ille quidē tāto malo audito: atq; pariter imminente ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & vxor accurrūt quę residua fuerat de filiabus ātigoni qui ante herodē i iudea regnauerat ex quibus vniuersa cognoscēs cœpit se certaminis iudicio preparare Sed die postera concessum faciūt varus simul atq; rex amici etiā vtrorūq; cōuocātur. Aderēt quoq; regis cōsanguinei: & salome soror: & si qui nunciaturi forent quę prodiderant examinatione tormentorū serui deniq; antipatri ex materno illi iure conueniētes qui pauloante fuerant comprehensi epistolā deferātes antipatro quę fuerat in hāc pericripta sētentiam ne ad patriam repedaret q; cuncta videlicet ad patris notitiam reuelata peruenissent solūq; illi suff ugium remāssisse vel cesarē & sub patris potestate non cadere. Antipatro vero patris genibus prouoluto atq; deprecante ne iudiciū de illo rebus incognitis promereretur quin potius facultate auditorij sibi contribura purgaturum iri se apud patrem posse firmabat. Quem iubens Herodes in mędium produci ipse lamentari primitus cœpit q; tales illi filios habere contigisset per quos ei fortune tales exurgerent: aut vnde tāta diuinitatis indignationem comparauerit: vt sua senectus i ātipatri ne quitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones & educationes quas filijs studiose prebuerat opum quoq; ac facultatum affluentiam in quibuscūq; temporibus ipsi cuperent semper illis protinus adijcere nullumq; esse impedimentum quo voluntas eorum cōsilio periculum mortis incideret. dū illi regnum impie rapere festinarent anteq̄ ipse legi nature concederet. Vndevalde se mirari dicebat Antipatrum cuius spe subleuatus auderet sine vlla refrenatōe ad talia tantaq; prorūpere qñquidē eū regni successorē etiā scribēdo declarasset. sed etiā vitę suę tēpore in nullo minor existeret: non claritudine dignitatis nō virtute potētie. Quinquaginta deniq; illūq; talenta ex redditibus sumere ad hęc trecenta talenta romam eunti dono dedisse. Increpebat illum etiam de fratribus: q; si velut malignos ac cusauerit. cur eorum imitator extitisset. Si vero innocentes fuissent: iniq; aduersus consanguineos crimina cōfessisset. Nam illa omnia quę de illis nunciata fuissent a nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta quę aduersus illos fuerint gesta quos nūc prorsus absoluerat. isto hęrode illis i parricidij facinore succedente. Hęc simul dicēs profundebat lacrimas quę sil lū itercluſavoce loqui amplius nō sinebat. ¶ Verū nicolaus damascenus regis amicus & in omnibus vna cū eo semper cōuersatus & modū quo res fuerit geste assecutus rogabatur a rege vt ipse [e idua Lacrimatur herodes propter filios & antipatri accusat igratitudinem.
Nicolaus damascēus regis amicus cōtra ātipatrem.
loqueretur quęcūq; ad demonstrationē cause redargutionēq; proficerent.

¶ Antipatro seipsū excusare nitēte eius verbis assistētes miserebātur herodis q; animus quasi ad misericordiā est inclinatus. Sed nicolaus cōtra ipsū criminū probationes adducēs ipsius ingratitudinē erga patrē & proditionē manifestat & varū iudicē excitat cōtra ipsū ferre sententiam.

Capitulum sextum.

SEd antipater econtra conuersus ad patrem semetipsum excusare, nitebātur. Enumerabat itaq; cuncta suę circa illum benignitatis exempla: honoresq; a patre concessas quos minime precepisset: nisi virtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur. Enimuero pro uisse se semper vt vsui necessaria forent. consiliumq; semper circunspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset: suo labore negocia cuncta peregisse neq; credibile constaret vt qui sepius ex aliorum infidijs patrem strennue liberaret nunc ipsum insidiatorem patris effici: vt deleret omnia suę virtutis monimenta: vetera molimine repentini facinoris pręsertim cum iam successor regni fuisset oſtēsus: & simul etiam rerum honorumq; potiretur: quę vsq; ad presens tempus eum habere constaret. Neq; illud esse verisimile prorsus aiebat vt qui cunctarū rerū Antipater seipsum excusare nititur.

dimidium ſiue periculo & cum virtutis honeſtate teneret. vellet totum cū crimine atq; periculis appetere incertus vtrum ne valeret affectum ſuę cupidinis obtinere preſertim cū pro tali cauſa frātres ſuos vidiſſet extinctos: quorum facinoris & nunciatorem & accuſatorem ipſum eſſe conſtaret quod niſi ab illo proderetur: occultum proculdubio permaneret quorū etiā poſtmodum quod eſſet malignitas eorum circa patrem ad fidem perdita punitor extaret. Et ibi quidē hęc ſua dicebat eſſe monumenta quibus cōuerſationē ſuam cum magna beniuolentia circa patrē agitaſſe probaretur. Romę vero quę geſſerit cęſarem conuocabat: quem iuxta ac deum fallere nemo poſſet quorum fidem facere litteras ad eodē cęſare deſtinatas quibus litteris haud rectum eſſe fortiores aut filiorrs reputare accuſationes hominum volentium inter ſe turbas & iurgia cōcitare quas accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat quas ſe reuerſo vltra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiam de tormentis q̄ eorum violentia factum eſſet vt falſa diceren tur. Doloris quippe vel neceſſitatis eam eſſe naturam vt doceat eos qui ſubfecti ſunt illa loqui que viderint grata dominantibus: quorum ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. ¶ His dictis mutatio eſt facta totius conceſſus. Satis etenim miſerebantur antipatrum profuſione lacrimarum & vultus humilitate miſerabilē ita vt etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoq; flectebatur herodis animus inclinatus: licet conaret ſuam mētem alijs nō eſſe manifeſtam. ¶ Nicolaus autem exorſus ab illiis verbis quibus rex principium/ fecerat cauſā amplificare cœpit & cuncta quę vel tormentis eruta vel teſtibus erant relata proferens cōgregabat vndiq; criminum probamenta. Maxime vero virtutem regis & clementiam' longa narratione proferebat qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat quarū rerū labor in nullo ei profeciſſet accōmodo in alijs ex alijs ęlamitatibus irruenti quamq̄ ſe non imitari diceret primorū filiorum inconſiderationē q̄ & adhuc fuiſſent adoleſcētuli & deceptui faciles a pra uis ſuaſoribus corrupti in trāſuerſum declinaſſent naturęq; iura reliquiſſe: vt maturius q̄ oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipater vero furiam admodū expaueſcere ſe prorſus: nō propter paterna beneficia in quibus eū affatim fuerat numerās: quę cum eſſent tā multa magnaq; eius tamē animū lenē reddere nequiuere morevenenatorū repentium licet illa repenta quālibet ſint aſpera beneficiis aliquatenus leniuntur. Non ſolum argo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem antipatri verū q̄ fortunę iam fratrum exemplo precederēt. quominus imitator eorum exiſtens. impetum ſuū a crudelitate retineret. Quā q̄ o antipater qui temeritatis fratrū nūciator extitiſti: & ſeruator documētorū & pugnitor redargutorum. cur non repuliſti animum quem in illis te prodente culpamus: ſed potius ad mitigandum flagitium illorum infana libidine raptus es, Vnde claret q̄ nec illa a te pro tu tamine patris geſta ſunt: ſed pro fratrum infoelicium interitu feſtinata: vt illorum odiū oſtētādo amator quaſi patris crederis: quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci poteſtatē a patre percipiens. Quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim: vt fratres interimerentur de negtia redarguit vt autem conſcij eis proderentur minime curaſti. Vnde certum eſt te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe accuſationem illis preparās: vt ſi forte ad effectum veniſſent tibi lucrum parricidij proueniſſet vt ex duobus pro certaminibus tu fructus percipies gaudiorū ſuis moribus competentes, Et circa fratres quidē qualis extiterie manifeſtus es. Nam ſuper eorum morte velut de rebus gl'iabare magnificis: qd quidē eēt dignū ita te ſapere: ſi tu deterior nō extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extāte claret qa illos nonveiuti patris iſidiatores hēbas exoſos nā haud ita exorbitare: ſi'am neqciē cupiēs ppetrare: ſed timēs ne regni fierēt ſucceſſores quos tibi videbas iuſtius poſſe preponi. Patrē autē ſuper fratres extīguere feſtinabas ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderetur. & pro quibus tu merebaris penas licet ab infoelici patre ſupplicium ſumere conabaris. Ac parricidium non commune cogitaſti ſed quale vix a quoq̄ nunc vſq; in vita hominū vel videri potuit vel audiri. Non ſolū eni filius patri inſidias preparabas verū diligēti quoq; & beneficia multa preſtāti Socius quippe regni cōſtabas ſucceſſor in nomine in diſpoſitionibus particeps in fruēdo cōmunis. Nā & ſucceſſor āte iā denunciatus & ſocunditatem ac fructum regni iā ante capere in nullo prohibitus. ad ſpem etiam futuri gerendā ex ſententia patris & litteris communitus. Sed tu tamen ex herodis clementia: rerum iudex erat ſed tue voluntate ac nequicia opera paterna penſabas. volens patre in omnibus tibi obediente. etiā patrem quā poſſidiſſet arripere & confingebas verbis velle ſalutare eum quem rebus ipſis & operibus interimere nitebaris. Et non ſolum tu malignū extabas verum eliam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; voluntatem aduerſam ſedicionāq; reddebas. Quin etiā patrem beſtiam auſus es appellare. Cum habeas ipſe mentem omni ſerpēte peiorem. Siquidem aduerſus patrem venena colligebat. Et quem patrem Qui te taniis beneficijs muneratus eſt & cōtra cē auxilia diuerſas poſtulabas & artibus varijs p viros atq; mulieres vtebaris quatenus interimeres hominem ſenio & ętate confectum quaſi ad nocendum non ſufficeret ſol

Notāda ſentētia Antipri verbis aſſiſtētes miſerabātur & herodis animus quaſi ad miam inclinatus Nicolaus cōtra antipatrū adducit criminū probationes.

Ingratitudo maxima ātipatri.

Proditor ātipri

ne mentis iniquitas. Et nunc veniſti poſt tormenta liberorum atq; ſeruorũque propter teviris ac mu lieribus conſtant inflicta & contra denunciationes coniuratorum inficiatum ire feſtinas & non ſolũ patrem hominibus auferre meditatus es. ſed etiam leges virtutẽq; vari & ipſius iura nature ipſamq; conaris interimere veritatem. Ita ne tua confidis impudentia vt etiam tormentis temetipſum ſubici velis. cum eauſeris de tormentis eorum qui examinati ſunt: vt illi quidem qui ea dixerunt que ad liberationem tui patris attineant veritatem minime tenuiſſe videãtur. tormentis vero que tibi fuerint adhibita velis inda gaſſe veritatem. ¶ Nonne ſaluas o vare nonne liberas regem factionem a ſuo ſãguine ſuſtinentem. Per maieſtatem imperij romani per virtutem tuam obteſtamur & hanc atrociſſimam beſtiam que per proditionem fratrum patri ſe beniuolum eſſe ſimulabat quatenus poſſet ſolitarius & omni conſanguinitate deſerta de regno percellere adiudices atq; condemnes. Non pronũcias hunc ſceleratum ducendumad necẽ. ſciens quoniam parricidiũ communis iniuria eſt & nature ipſius & totius vite hominum. Neq; minus facinoroſus reputãdus eſt qui cogitauerit tam & ſi eum effectum non contigerit adipiſci. Naturam ipſam iniuriat. qui talibus ſupplicia non importat. ¶ Addebat etiam illa que mater antipatri ad aliquos ſtoliditate muliebri locuta eſt: ariolationes quoq; oc diuinationes ſuper rege factas & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cum ferorę mulieribus laſciuire dicebatur. comeſſationes quoq; ſordidas umoreſq; narrabat. Deniq; examiationes tormentorum & teſtificationes plurimas inferebat. que ſane plurimę conſtabant. Nam alias quidem ante parauerat alias ex repentinis nuncijs ſummitates acceperat. ex quibus priora magis magiſq; firmabantur.

Nicolaus verũ iudicẽ exc tatur ad iudiciũ contra antipatrem confitendum.

Parricidiũ cõis iniuria eſt nature. Accuſatiões cõtra antipatrẽ.

¶ Plurimi qui antea timore tacebãt cernentes antipatrum accuſationibus odibilem oĩa contra eũ tũc prodebant Qui & ſi ad mentiendum prõptiſſimus eſſet tamen p̃dicta negari non poterat
B varus aũt venenũ in mediũ proferrivt experiretur que nam eſt vis eius. Et adductus quidẽ morti ad iudicatus bibit iubente varo & ſtatim moritur herodes autem continuo antipatrum varo recedente in anthiochiam invinculis ligari iubet & romam mittit ad cęſarem Tunc quoq; binę epiſtolę antiphili. ad antipatrum miſſę inueniuntur & epiſtola agme iudeę in ſeruitio iulij cęſaris vxoris ancile Quibus viſis oſtupefactus herodes magnitudine nequitiarum filij inpellebatur ſtatim eum perimere votus autem antipater antiphilum omnium cauſam fuiſſe accuſat iterumq; mittit romam ad filium accuſandum intimandaq; omnia que agme in factione fuerat ſuffragrata exemplaria' quoq; miſit epiſtolarum.

Plurimi antipatrẽ tũc accuſare nitebãtur.

Capitulum ſeptimum.

DLurimi quippe homines que antea timore antipatri ſillentio pretereũda mandabãt cernentes eum accuſationibus plurimis odibilẽ & aduerſa fortuna inimicis eius aperte prompteq; traditũ. q odio ineffabili aduerſus eum nitebãtur. omnia tunc prodebant. Incitabãtur quoq; ad accuſandũ eorũ nõ ſolũ horrore factorũ eius & magnitudine ſcelerũ quę vel patrauerat vel patratũ ire preſumpſerat improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis. & q ſemper eũ ſeſerãt. neq; amorẽ benignitate circa quẽpiã habuiſſe: ſed ſuę tãtũ cõmoditatis intuitũ. Quorũ omniũ illud eũ amplius aggrauabat. q nulli extiterẽt q res ex ęquo bonoq; iudicabãt q eorũ animus odio amicitię iure careret. Dicebãt ergo ſe olim iſta ſenſiſſe prohibitoſq; ſemper a nuncianda libertate vero data in mediũ cuncta deferre. A quibus proferebantur multiforma probamenta nequaq̃ de falſitate accuſari valentia. q neq; benignitate circa herodẽ neq; timore periculoſo tacerent. ſed ſolum rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebanti dicentes q in ſuis actibus Antipater non vtilitatem herodis & munimen attenderet ſed ſola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus. propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur. ¶ Multa etiam a plurimis ſine vlla interrogatione dicebantur. itavt antipater quamq̃ in omnibus rebus impudens & ad mentiendũ promptiſſimus atq; calidiſſimus tanta confuſione fuerit oppreſſus: vt neq; negaret neq; contradicere valuiſſet. ¶ Nicholao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente Varus iubebat antipatrum vt ſe tantis criminibus expurgaret. ſi aliquas aſtructiones haberet quibus obnoxius illorum que importata erant non eſſe monſtraretur. Nam ipſe quoq; optare ſe patrem certe noſſe dicebat: vt in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus. Ille vero in faciem prouolitus deo rem omnibus commendabat qui ſibi teſtificarentur nichil ſe improbum cogtiaſſe atq; ſignum a deo fieri poſtulabat inſidiatorem ſe patris penitus nõ fuiſſe. Solent quippe vniuerſi quibus iuſticia deficit quando facinorum aliquorũ perpetratores exiſtũ liberũ tarbitrũ ſibi dicẽt ex diuinitate cõceſſũ quãdo vero in periculo ceciderit iuſtũ recipiẽtes iudiciũ. per inuocationẽ eius omnia teſtimonia conantur aduertere. Quod etiam antipatro contingebat. Cum tanta namq; velut abſente diuinitate ante geſſerat. tunc autem iuſto iudicio vndiq; concludente defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum omniumq; criminum referebat potentię diuine cauſam tribuens vt eius teſtimonium in medium veniret quan-

Antipater & ſi ad mẽtiẽdũ prõptiſſimus eẽt tñ predicta negare nõ poterat

Facinoroſorũcõditio.

Quidã morti adiudicatus p̃ experimẽto bibit (varo iubẽte) venenum qđ filius patri pauerat & statim moritur.

Herodes antipatrũ filiũ i viculis ligari iubet Romã & mittit ad cęsarem.

Epla antiphili ad antipatrum missa inuenitur.

Alia epla eiusdẽ adeũdẽ inuenit.

Epla scripta nomine salome.

Agme iudea in seruitio iulie cęsaris vxoris.

Antipater accusat antiphilum olim causã fuisse Herodes mittit iterũ romã accusãdũ filiũ & agmen. &c.

ta pro patre gesserit: quantaq; periculosa pro eius salute presumpserit. ¶ Varus autem cũ sepius interrogaret antipatrum & nichil amplius ille q̃ dei proferret inuocationem. videns in infinitum rem pergere. iussit venenum in medium proferri. vt experiretur quę nam esset vis eius. Et adductus quidem eorum qui fuerant morte damnati bibit iubente varo confestimq; moritur. Tunc exurgens abi bate concessu & die posterã manthiochiam perrexit vbi frequens illi fuerat conuersatio. eo q̃ syrorũ regnum ibi fuerat constitutum. ¶ Herodes autem continuo in vinculis filium abstringi iussit. Incerte autem erant plurimis confabulationes vari: quę ad regẽ habebãtur. Dicebant nonnulli quod ex eius sententia fecerit quecunq; de antipatro gesta sunt. ¶ Ligãs ergo eum destinauit romam ad cęsarem litteras omnes declarantes negocium sed etiam qui p̃sẽti relatione cęsarem docerent nequitias antipatri. ¶ Deprehenditur autem in eis diebus etiam epistola ab antiphilo ad antipatrum scripta. In ęgypto autem erat iste. Que soluta a rege talia declarabat. Misi tibi epistolam ab agme alias agmes nõ parcẽs animę meę. Scis enim quoniam periclitabor a duobus domesticis: si hoc fuerit agnitũ. Tibi autem prosperitas ad regendam causam proueniat. Et epistola quidem talia loquebatur. Rex autem querebat alteram epistolam quę tamen iuueniri non poterat. Nam & seruus antiphili qui lectã apportauerat epistolam: aliam suscepisse denegabat. Cum autem hesitaret rex vnus amicorum hęrodis inspiciens interiorem tunicam serui. nam duabus erat indutus arbitratus est in interiore tunica litteras obcelari & erat ita. Inuenitur ergo epistola: in qua erant scripta hęc. Agme alias agmes antipatra Scripsi patri tuo qualẽ voluisti prorsus epistolam & rescriptum faciens epistolę quę ad meã dominã veluti a salome directa est destinaui. quam cum legerit certo scio punituram salomen tanq̃ insidiarum. Erat autem epistola tanquam salome ad dominam eius ab antipatro dictata sub salome nomine quantum ad sententias pertinebat stilo autem agmes compositas in qua continebantur ista Agme regi herodi. Ego studium habens ne te quicq̃ lateat que aduersum te geruntur. inueniẽs epistolã salome ad meam dominam contra te scriptã cum periculo quidem meo sed cum tua tamẽ vtilitate conscripsi vbiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit: volens filleo coniungi: Scidi igitur hanc epistolam ne fortassis ego de vita mea periclitarer. ¶ Ad ipsum autem antipatrum scripta erat q̃ eius iussionibus ministerium gesserat vt ad herodem scriberet: eo q̃ quasi salomę insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolę quę quasi ad suam dominam fuerat a salomę destinata direxerat. ¶ Erat autem agme iudea quidem genere in seruitio autem erat iulię cęsaris coniugis. & hęc gerebat amicitiam quam cum antipatro iũxerat. comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus vt eius aduersus patrem & nutricem infragaretur insidijs. ¶ Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum antipatri impellebantur quidem vt eum cõfestim perimeret velut procellã magnarum turbinemq; causarum & nõ solum sibi sed etiam sorori insidiãtẽ: domumq; Cęsaris sua iniquitate corrũpẽtem. Accedebat autem etiam salome pectus crebro percutiens & se interfici postulans. si quid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat: iubẽs vt si quid haberet aperiret. Increpabaturq; a patre dicente. Quoniam inimicus omnino repertus es. age nunc & qui tecum ad hęc negocia operam dedere nullo modo moreris aperire. Ille autem in antiphilum cuncta referebat nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. ¶ Herodes autem admodum dolens volebat romam ad cęsarem filium destinare vt supplicium pro suis factionibus sumeret. Timens autem ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere ipsum quidem vinctũ sicuti & antea custodiebat. Verum legatos misit cum litteris ad accusandum filium. intimędaq; omnia quę agme ad perficiendam factionem fuerat sustragata: exemplaria quoq; transmisit epistolarũ. Interea legati romã proficiscũtur: doctq; in presentia queq; loqui respondereq; debuissent.

¶ Herodes morbo pręgrauatur testamentum scribit minori filio regnum tribuẽs & cęsari iulięq; cęsaris vxori filijs emicis liberis cęsaris filijs etiam suis filiorumq; filijs pecunias & redditis distribuit Salomenq; locupletauit. Ipse morbo exasperatus cũ annũ ageret septuagesimũ oia iudeorũ si potuisset quia ab eis se contẽni putabat disperdere volebat Iudas vero & mathias iudei iuuenes eruditissimi scientes regẽ irremediabiliter morbo pregrauatũ populũ regis opera cõtẽnere incitauerunt & aquilã aureã quã supra portã tẽpli cõstruxerat cõtra dei legẽ amouerũt: Quos iubẽte rege dux regis p̃sequitur: & iudã & mathiam fugiẽtibus alijs captiuos duxit ad regẽ. Qui cõstãter regi respõdentes paratos pro legis dei cõseruatione obtulerũt ad quecũq; supplicia. Quibus ligatis rex iudeorũ ex Hierichõte principes vocat coram illis iuuenes accusans. Mathiamq; sacerdotẽ (Qui cũ semel sacerdotali fungeretur officio (recordatus q̃ p̃cedẽte solemnitatẽ vxori fuit cõmixtus propterea quia sacerdotio perfungi nõ potuit Iosephus eius cognatus vno illo die functus est sacerdotio hunc ergo mathiã sacerdotio priuant & Azatim vxoris fratrẽ promouẽ: Mathiẽ aũt qui seditionẽ excitauerat cũ socijs igni vinũ cõtradidit

A Sed rex morbo pregrauatus testamentū scribit minori filio tribuens regnū: odio quod circa archelaum phillippūq; ex antipatri accusatione conceperat. Cesari vero mille talēta dereliquit: iulię vero cęsaris vxori & filijs: & amicis & libertis cęsaris quingēta: filijs etiam suis filiorūq; filijs pecunias et redditus distribuit. ¶ Salomē sororem suā magnifice locupletauit q; eam scilicet erga se beniuolam semper agnouerit: & nunq; aliquid ex aduerso molientem. ¶ Desperans autem contra morbum se posse subsistere: nam annū agebat circiter septuagesimū: exasperatus est irreuocabili furia et amaritudine mentis incensus: volebat si potuisset iudeoq; cūcta disperdere. Causa vero huius rei erat q; se cōtemni putabat: eo q; casum suum iocunde totam gentē existimabat excipere. ¶ Super hęc quoq; quidam populariū hoim sedicionem excitauerant propter huiusmodi causam. Erat quidam ludas Arphei: & Mathias margalothi iudeorū eruditissimi et supra cętteros legis expositores doctissimi: populo etiam amabiles propter iuuētutis eruditionem. Sēper enim apud eos totos consummebant dies: cuncti quibus inerat studium & cura virtutis. Isti igitur audientes regem morbo pregrauatum & remedij minime receptibilem omnem excitauere iuuentutem: vt opera quęcumq; a rege prēter paternam legem facta fuissent euertentes: pro lege dei gloriosa niterētur exercere certamina. Et enim propter eius presumptionē & ꝓpter quod p̄ter humanū morē fuerat cōuersatus in plures oia illi mala cōtigisse firmabāt: ęgritudinem quoq; p̄sentem nō ei ob aliud accidisse. ¶ Fecerat enim herodes quędā contra legem quę iudas & mathias vociferabātur. Nā cōstruxerat super portam templi munus quasi deo propositū aquilā auream immanē vel qualitate vel quātitate satis opulētam. Prohibebat autē lex ymaginum eleuationes vel aialium propositiones cōstruere his qui volunt scdm̄ precepta cōuersari. Proinde hortabātur: illi sophistę. aquilā illā loco diuellere. Enīuero mortalibus inquiebāt multo iocūdius debet esse periculū qd̄ ꝓ cōseruatione p̄nę legis & ꝓ virtute suscipitur q̄ vitę quātacūq; dulcedo. Nā morte q dē fama & laus sēpiterna cōgritur & nascit̄ is hoibus memoria iocūda relinqtur exēplūq; virtutis et gl'ie. Nā etiā si q̄sq̄ sine piculo valeat aliqñ p̄clarū opus efficere post paululū tamen venturam mortem naturę lege nō valebit effugere. Proide pulchrum est his qui studium habent amoremq; virtutis: cum laudibus & cum honoribus de hac vita discedere. Leuigatio quippe maxia est ꝓ bonis operibus iterire. Quę nō nisi meditatione piculi cōquirūtur filijs atq; cognatis. vel alijs quibuscūq; qui ab eodem stemate deducuntur siue fuerint viri siue mulieres siue quilibet alteri quibus prouideri debet in posterum vt ad eos vtilitas glorię pueniat. Et illi quidem huiusmodi verbis iuuenes excitauerunt. ¶ Defertur autem ad eos repente rumor regem decessisse: qui sophistis illis admodum suffragatus est. Mediaq; die ascendentes euulsere aquilā & securibus conscidere. Cumq; plurimus tumultus esset in templo: ecce dux Regis cum militibus venit (Nunciatus quippe fuerat illi nisus illorum) & existimans ex maiore illos aspiratione etiam manu congressuros ad prælium ampliorem secum numerum militum duxerat qui possent impetum illoruꝫ substinere: qui moliebantur anathema templi deicere. Quo irruente super eos nequaq̄ vim eius substinere valuerunt: sed sicut solet turba vulgaris: presumptione magis stulta q̄ cauta prouidētia cōgregata: omnes continuo profugere. Ex quibus quadraginta soli iuuenes animi confidentia remansere. Quos dux cōprehendit cum principibus facti Iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere: aduentūq; ducis effugere. Hos oēs perducit ad regem. ¶ Quos cum interrogasset cur in tantam audaciam prorupissent vt ornamenta templi conuellerent & illi: gessimus quę gesta sunt: & consulto nos illa gessisse ꝓfitemur quę ad virtutem attinent: quam viros decere certum est. Siquidem prudentium est defensare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes si tuis institutis: instituta p̄ferimus: quę nobis moyses inspiratione dei cōscripta dereliquit. Mortem quoq; ac supplicia quęlibet ꝑtes cum iocunditate subimus. Non enī ꝓ iniusto facinore se pro amore pietatis nobis substinenda sunt.

B

C Et illi quidē talia loquebātur: in nullo minora verba q̄ cōmissi presumptione proferentes. ¶ Rex autē in vinculis eos cōstringi p̄cipiens. euocauit ex Hierichōte iudeorum princeps. Quibus aduenientibus concessus oim congregatur. Ipse vero in lecto recūbebat: q; pre valitudine stare nō poterat. Enumerabat igitur p̄sumptiones seditiosorum iuuenum: in quibus fuerant sepius deprehensi templi quoq; ornamenta (quę suis essent magnis sumptibus constructa) memorabat qualia per annos centū vigiti fex: neq; Assamoneū regem construere neq; prosapiam eius valuisse narrabat. Se autem ad honorē diuinitatis illud templum anathematis ammiratione dignis ornasse: quo post eius mortem gratā sui memoriā iocūdāq; relinqueret. Exprobrabat etiam q; iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterū presumptū facinus verbo quidem ad suas pertinere iurias dicebat: re aūt ipsa & veritate si qs vellet meritū examinare facinoris sacrilegium commissum esse firmabat. ¶ Ad hęc illi ꝓpter eius crudelitatem ne cōtra se quoq; fortassis exasperatus vltiones in eos aliquas molieretur humiliter responderunt dicentes neq; ex sua sententia cōtigisse: neq; illa cōmissa inulta esse debere. ¶ Ille vero circa cę-

Hærodes infirmus testamētum scribit minori filio tribuens regnum & cæteri mille talēta. &c. Hęrodes septuagenarius morbo exasperatus volebat si potuisset cūcta iudeorum disperdere quia eos se contemni putabat.

Aquilam aureā super portam tē pli constructam hærodes contra legem dei. &c. Iocūdū dz eē piculum pro conseruatione legis

Aquilam de tēplo amouentes psequit̄ dux regis & Iudā & matthiā (alijs fugiētibus) captiuos ducit ad regem.

Constans Iuuenū risio ad regē qui patos se oferunt pro legis conseruatione. Rex (ligatis iuuenibus) iudeorum ex Hierico princeps conuocat corā illis iuuenes accusans

teros quidem quasi mansuetus extiterat. Mathiã autẽ pontificem sacerdotio remouit velut vi quadã conscium: & causam seditionis extantem: promouit autem azarum põtificẽ fratrem vxoris suę. ¶ Ma D
thię autem pontificatus tempore prouenerat alterum esse pontificem ad vnius videlicet diei fũctionem: quam iudei cum ieiunio celebrant. Causa vero talis fuerat. Mathias sacerdotali fungens officio nocte quę in solẽnẽ illucebat diẽ: in qua futurũ erat ieiuniũ visũ est sibi oino mulieri fuisse cõmixtum. propterea q; sacerdotio pfungi non potuit: sed Iosephus elimi filius cognatus eius scdm carnẽ pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Mathiam Hęrodes põtificatu remouerat: alterũ ero Mathiã qui seditionem excitauerat: & aliquos viros ex sociis seditonis illius viuos igni contradidit.

Mathias sacerdotali fũgẽs officio recordatus q; nocte prece dẽte solemnitatem vxori fuit commixtus Iosephus eius cognatus vno illo die fũctus est sacerdotio.

¶ Hęrodis amarior morbus indies vrgebat comissorũ scelerum supplicia deo expetente. Ignis intrinsecus corpori operabatur incendium. Auiditas cibi inexplebilis semper inerat. Intestina vlceribus interius tabida putrescebant. Humor liquidus tumidos pedes occupabat. (Similis quoq; & circa pubem erat afflictio. Sed & verenda putredine corrupta scatebant vermibus. Spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo (quę fuerat satis obscoena) diri fetoris & anhelitus respiratiõe creberrima. cõtractus per cuncta membra spe tamen salutis instabat medicos aduocans quinquagenas quoq; dragmas auri militibus plurimaq; ducibus distribuens reuersus in Hiericontẽ. Qui audiens Iudeos cum gaudio mortem eius expectantes nobiliores eorum conuocauit & in ypodromo cõcludẽs Salome & Alexę eius viro eos in morte sua occidere precepit vt omnis Iudea mortem inuita plangeret. Tunc Hęrodi a roma litterę deportatę sunt q; Agme pro facinoribus suis Cęsare precipiente extincta sit. Qui Antipatrum in sua voluntate relinquit puniendum Hęrodes pomum parãdo seipsum occidisset nisi. Atia tus nepos suus manum tenuisset. Alexandrum quoq; magna carceris custodi promittẽtem: iubet hę E
rodes occidi & sine honore in Hyrcanio sepeliri.

Capitulum nonum.

Multiplex hęrodis morbus quẽ deus ꝓpter pec cata ei immisit.

SEd etiam luna eadem nocte defecerat. Porro Hærodem amarior in dies morbus vrgebat supplicia deo commissi sceleris expetente. ¶ Ignis quippe lentus inerat non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. ¶ Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas vnquam rabidis incitata faucibus prędalebat implere ingluuiem. ¶ Intestina interius vlceribus tabida putrescebant. ¶ Doloribus quoq; colli seuissimis eruciabatur. ¶ Humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. ¶ Similiq; quoq; illi & circa pubem erat afflictio. ¶ Sed & verenda ipsa putredine corrupta scatebant vermibus. ¶ Spiritus quoq; icredibilis erecta tentigo (quę fuerat satis obscoena) diri fetoris & anhelitus respiratione creberrima. ¶ Contractus quoq; per cuncta membra sub sistens vim noxiam operabatur: quę omnem tolerantię contulerat firmitatẽ. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia: diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter gesta deposci. ¶ Ipse tamen multum spe salutis instabat: si forte posset contra morbos aliqua remedia ꝓuidere. Medicos quoq; aduocans vt vterentur quę possent ad salutem proficere postulabat & transiens iordanem fluuium aquis calidis quę sunt circa callioram die noctuq; fouebatur. He igit aquę calidę super alia quę habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludem quę sulphurifera vocitatur. ¶ Pręterea visum est medicis: vt eum in dolio oleo pleno confouerent. Vbi cum esset ita defecit vt omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruorum vlulatus exortus est. ¶ Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret: iussit militibus quiquagenas. Dragmas auri distribui. Plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. ¶ Deniq; reuersus in Hierichõtem prędalentibus nigris coleris exasperatus iniquius est: vt ipso moriente indignum facinus ageretur. ¶ Venerant quippe ex omnibus locis per eius pręceptum iudeorum optimates & erant plurimi: siquidem ex omni genere erant congregati alias conuocati. ¶ Ad hęc etiam fuerat mors contempto
ribus pręcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata innoxius pariter culpabilesq; F
in ypodromo concludens. Salomen sororem suam virumq; eius Alexium alias Alexam conuocat: & mortem suam non in longum differri denunciat. tantis se doloribus circumuentum fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum. Quod regibus maxime autem sibi magni meroris esse firmabat: ne quo suum arbitrium iudeos falli proposito q; eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiam se viuente sæpius illos seditiones & secessiones fuisse molitos. & in eius iniurias semper fuisse festinos. Cęterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat q; talibus ipse doloribus vrgeretur. Proinde petere se ab illis q; eos sciret contra eius gloriam in nulloventuros vt agerent qualiter eius exęquiæ honorabiles super cęteros reges & luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat si peregissent vt iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur inquit animam videritis me expirare. Circumuallantes Ypodromum omni militia nec dum mea morte vulgata confestim omnes illos inclusos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo

Mita salutis spe iitabat medicos aduocans. &c.

Aqs calidis calliore fouebatur Sulphurifera palus.

Dolio pleno oleo positus pene defecit.

Hęrodes audiens iudeos cum gaudio mortẽ expectantes nobiliores ex Iudea cõuocat & i ypodromo concludens pcepit Salome sorori suę vt eos i morte sua occideret vt i mortem omnis iudea inuita plangeret.

commoda prouentura quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret hostibus amputa
tis & super mortem suam luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus ta
A lia lamentatur & cognatos omnes beniuolentiam circa se fidemq; seruare postulat inuocationem di
uinam in his interponens. ne cum inhonorificentia sua mors & cum indignitate tractarentur. Illi ve
ro profitebantur in nullo se eius precepta transgressuros. ¶ Sed ego comperio illius hominis men
tem considerans illa que in anteriori tempore appetebat q̄ ex more temporalis vite fecerit quecun
q; parentibus gessit: considerans etiam presentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siqui
dem etiam de hac vita: discedens procurabat quatenus omnem gentem orbatam & desertam parē
tibus dilectissimis relinqueret iubens vnum ex vna quaq; domo interimi: qui nichil iniustum neq;
in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. ¶ Hec igitur in illo' suis parentibus demandante
deportantur & littere ab legatis qui ad cesarem romam fuerant missi. Quarum hec erat sententia q̄
agme indignatione cesaris extincta sit pro facinoribus que cum antipatro perpetrare temptauerat.
ipsum autem antipatrum in patris voluntate dimissum vt quod placeret rex eius sententia fieret ip
sum enim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi: siue illum morte mulctari vellet in
eius proposito constitutum. ¶ His auditis herodes paulisper animum refouit voluntate scriptorum
& morte agmes in superbiam subleuatus & potestate quam acceperat in filium puniendi. Sed pre
ualentibus crescentibusq; doloribus interitui propinquabant: & quanq̄ in multo defectu continere
mr: appetebat tamen cibum. Et postulans malum que fuit et cultrum. ¶ Erat enim illi talis mos vt
ipse per semetipsum malum accurans per partes modicas recideret: et comederet. Sumens ergo cul
trū circūspicienſq; ne qs adesset: voluit semetipsū iterimere. Quod forsitā pfecisset nisi p̄ueniēs manū
B eius atiabus: cōtineret Nepos autē eius erat et magnū clamans: statim vlulatus p totā aulā exortus ē
& tumultus. ¶ Que cum ad Antipatrum peruenissent: credidit suum patrem vitæ terminum susce
pisse percipienſq; fiduciam tam verbis q̄ motibus ita totus animo gestiebat tanq̄ fuisset liberatus vin
culis & regnum in suis manibus sine vllo labore percoeperit. Tunc cœpit cū custode ergastuli de sua
dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona tributurum. Ille vero non solum non acquie
uit vt faceret que volebat antipater verum etiam cuncta regi denunciat: intimans eius mentē & que
ab eo munera spondebantur. Tunc herodes quamuis et ante non minore odio fereretur in filiū: cū
audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus ex clamauit. Tunc quassans caput quā
quam in extremo vite teneretur. et cubito sese attolleus statim destinans quendam armigerorum su
rum sine vlla dilatione celeriter necari iubet antipatrum sepulturamq; eius in Hyrcanio. sine vllo ho
nore fieri.

¶ Hærodes mutato priore testamento Antipam quem sibi successorem in regno designauerat Te
trarcham facit Galileę regionis Archelao vero regnum contribuit. Philppo filio suo Gaulanitidem
& Trachonitem commisit Iamniam & Azotum sorori opes suas & alia distribuens quinto die post
filij Antipatri occisionem mortuus anno vero regni post Antigoni occisionem tricesimo quarto: &
post susceptionem regni a Romanis anno tricesimo septimo. Cuius crudelitatis / preterea que hic de
eo enarrantur maximum dat testimonium occisio innocentum. Quam Matheus in euangelio capi
te secundo descripsit / quo mortuo Salome & Alexa captiuos quos rex occidere mandauerat absol
uunt: & epistolam regis militibus promulgauerunt ad monētes eos fidem seruare Vrchelao qui & tūc
rex a militibus proclamatur. Herode itaq; maximo cum pompoſo apparatu in Herodio sepulto Ar
chelaus transactis diebus paterni luctus populi fauore procurato regis nomen quousq; a Cesare pa
tri probetur testamentum renuit recipere dyademaq; recusat & populi exaudit petitiones.

¶ Capitulum decimum.

THestamētum interea scribebat mēte mutabili: & Antipam quidē / quem sibi successorē
in regno designauerat Tetrarchā facit Galileę regionis atq; peroe Archelao vero re
gnum cōtribuit Gaulanitidē autē & Trachonitem & Bataniam & Panaidā Philip
po' filio quidē suo fratri autē Archelai Germano Tetrarchiæ iura cōcessit. Iamniā ve
ro & Azotū & Phaselidā Salome sorori distribuit: sed & atgēti signati Miriadas qui
quaginta. ¶ Disposuit autē de cęteris suis cōsāguineis atq; cognatis: opibus eos red
ditibusq; locupletans. Cesari sane argenti signati mille Miriadas preterea vasa quędam aurea que
dam argentea & metallis preciosa & artificis operæ venustissima: dereliquit indumenta quoq; pre
ciosa. Iuliæ vero Cesaris coniugi & alijs nonnullis quingentas Miriadas. ¶ His dispositis quinto die
postq̄ Antipatrum filium necauerat defungitur: regnās postq̄ Antigonum interimit annos quattuor
& triginta Postq̄ a Romanis regnum perceperat septē & triginta: vir crudelis quidē in omnes equa

Mādata Hęro
dis in humana.

Lre herodi a ro
ma de portate
q̄ agme sit extī
cta a cesare p fa
cinoribus cōmis
sis cū Antipō
& antipām i hę
rodis voluntate
di mittit. Cesar
Herodes seipm
parādo pomū
occidisset nisi
Atiabus eius ne
pos manū te
nuisset.
Antipām ma
gna custodi car
ceris p sua dimis
sione promittē
tem iubet hęro
des occidi & si
ne honore i hie
rico sepeliri.

Herodes muta
to testamēto an
tipā galileę &
Poroe fecit te
trarchā & arche
lao dimisit re
gnū philippo fi
lio Gaulanitidē
& Trachonitē
&c. cōcessit Iam
niā Azotū &c.
Salome sorori
&c.

liter:ire quidē ſubditus a iuſticia vero effrenatus:fortuna porro propicia ſupra quemlibet affluentur abuſus.ex plebio in regnum aſſurgens & perecula plurima eludens quibus ſepius fuerat rircūſeptus D Diuturnitate vitę perfunctus eſt:domi vero circa filios quantum quidē ad eius ſententiam : etiam ibi proſperitate potius eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat in eo.vero iudicio ſup oēs infeliciſſimus. ¶ At ſalome et alexas anteq̄ mors regis diuulgata foret: ex ypodromo iudeos abire pmittūt ad proprias domos:dicētes regem:iuſſiſſe vt vnuſquiſq; in ſuas regiones abſcederet. Hoc autē fecerūt beneficium illi genti preſtare cupientes Interea mors regis magis magiſq; diuulgatur. ¶ Tunc Salome & Alexas cuncta militi tiam congregantes in amphiteatro quod Hierochonte erat primum quidē epiſtolam regis legi fecerunt.quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro beniuolentia quam circa eum exhibuerunt inſinuant: orationes quòq; eius vt ſimilis ſe circa Archelaū filiū eius exhiberēt quem regem conſtituit intimabant. ¶ Ptholomus etiā cui fuerat teſtamentum a rege creditum;annuluſq; de quo ſignauerat commiſſus continentia teſtamenti denunciat:quod teſtamentū non poſſe robur firmitatemq; ſuſcipere dicebat:niſi cuncta quę in eo eſſent deferrentur ad cęſarem. ¶ Fit continuo fragor ingens honorantium Archelaum regem proclamātium Milites quoq; cuncti & vniuerſi duces fauorem & beniuolentiam promittebant.paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur.adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant. ¶ De hinc ſepulturam regi proparabant Curę namq; fuit Archelao vt exequię patris q̄ magnifica poſſent celebritate agerentur : vt quę memoratum teſtamentum proferent : cum mortuo producendum . Portabatur itaq; aureo lecto lapidibus depicto variis atq; pręcioſis : ſtramina vero oſtro erant auroq; contexta : eratq; ipſe mortuus circumamictus puerperis veſtimentis caput eius dyademate coronatum:ſceptrum quoq; in manu eius velut a viuo teneretur erat appoſitum Circa lectum autem erat frequentia filiorum : multitudo cognatorum:circa quos omnis militia ſtipata pergebat per proprias diſtincta nationes & diſcreta nominibus. ¶ Erant autem ordine diſtributi:Nam primi quidē pergebant eius armigeri poſt quos E omnis therecum manus:poſt iſtos etiam vario.Gemanorum atq; Galatarum. Hos item ſequębatur cum ornatu maximo cuncta belli geretoria multa udo Cętera vero militia poſtremo ſequebatur inſeū ſcilicet modum degeſti qualiter ſolebant in bellū procedere: & a ſuis ducibus ordinari. Poſt hos etiā ſequebantur ſeruorum quingenti:odores varios & aromata deportantes. ¶ Pergebāt autem in Hęrodium.ſtadiis diſtans octo.Illic enim eius eſt ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et hęrodes quidē hoc modo defungitur. ¶ Archelaus autem per ſeptem dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit Tantos & enim dies lex paterna pręcepit obſeruari. Conuiuia itaq; celebrans & luctum exoluens: aſcēdit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magniſq; predicabatur laudibus ſecundum q; vnuſquiſq; arbitrabitur ei maiora q̄ alij preconia. Tum vero tribunal ille conſcendens quod ſibi fuerat pręparatū & conſidens omnibus benigna loquebatur:& ſibi propitios comparabat gaudio fauoris omnium & voluntate quam ex beniuolentia circa ſe cunctorum cœperat: gratiſq; illis habere narrabat q; leſi a patre nichil circa ſe malum ab illis reciprocaretur:ſe autem aduiſurū vt eis bonorum viciſſitudinem redderet:eorumq; remuneraret alacritatis affectum. ¶ Rogabat autem vt nunc interim parcerent nomine illum regis honorare. ſufficere ſibi dicebat poteſtatis dignitatem quam tunc eſſe firmam aiebat:cū teſtamentū a patre ſcriptum a cęſare firmaretur. Ob quā cauſa neq; in hierichonte cuncta militia dyadema illi ponere cupiente voluiſſe ſuſcipere: ambiguum honorem eſtimans ex tali re ſibi prouenturum quod eſſet ad huc incerta veluntas eius qui poſſet illi regnū proprie firmiuſq; concedere:non ſibi defuturam circa illos benignitatem quę beniuolentie eorum viciſſitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat:melioremq; ſe ſuo patre circa illos oſtendere. ¶ Illi vero ſicut plebeia multudo conſueuit in ipſis primis diebus videntes regis lene principium:voluntates ſuas laudibus & fauoribus aperiebant & quanto manſuetius cum eis loquebatur archelaus:tanto amplius nomen archelai prędicabant. ¶ Deinde ad munerum petitiones interceſſioneſq; vertuntur.Alij quidem functionum publicarum leuigationem poſtulabant cū clamore: pars F vero vinctorum ſolutiones expetebant qui fuerant ab Hęrode deuincti. Alij vero grauedines quas hęrodes in emptionibus & in publicis nundinis conſtituerat auferri vociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria reſpondebat:ſed in omnibus eos placabat accarrans fore regni ſuffragium : ſe multitudinis beniuolentiam comparaſſe.Dehinc ad ſacrificiā offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celabranda.

Salome & Alexa quos occidi mādauerat rex abſoluunt.

Epłe Hęrodis ad milites ꝓmulgatio & āmonitio fidei ſeruande circa Archelaū filiū quē regē conſtituit

Archelaus rex ꝓclamatur

Sępultura hęrodis pōpoſiſſima aureus lectus. &c.

Ordo aſſiſtētiū in ſepultura

Quingenti ſerui cū odoribus

In hęrodio ſepultus

Luctus ſeptem dieꝝ pro morte patris Archelaus fauorē ppłi ꝓcurabat.

Archelaus regis nomen non vult recipere quouſq; a cęſare prīs ꝓbet teſtamentum nec dyadēare cepit.

Fauor ppłi Archelao.

Petitiones ppłi exaudiuit Archelaus.

¶ Congregatis plurimis iudeorum iuuenibus ſedicio maxima fit in iudea fit quoq; de morte Mathiæ & aliorum cum eo ab Hęrode interemptorum tumultuoſa quęrela petentibus illis Archelao mortis illorū vindictā.Quibus Aarchelaus populi impetū volēs mitigare annuere omnibus petitis ꝓ

A eius a Roma regressum ꝓmittit Sed ipsis non cessantibus timens Archelaus ne in deterius eorum au
dacia ꝓcessisset armatorum cohortem instituat: & ceduntur ab equitibus in die festo azimorũ circiter tria milia aliis fugientibus Deinde Archelaus cum matre ad ꝓximum mare descendens Nicholaum & Ptholomeum secum assumens (Salome quoq; cum eo egreditur) Philippo fratri commendato regni regimine/ Romam nauigauit Sed interea Sabinus Cesaris curator in Syria in Iudeã venit & Hierusalem ingrediens arces ab Archelai custodibus expetiuit Antipas quoq; Herodis filius Salome oratu romam nauigat cum matre & Ptholomeo Nicholai fratre regnum (Hireneo rhetore incitante) petiturus.

¶ Capitulum vndecimum.

CVm hæc interim aguntur cõgregantur iuuenes plurimi iudeorum nouarum rerum cupidine concitati: & cœperunt de morte Mathię aliorumq; cum eo ab Herode interemptorũ tumultuosa voce causari: dicẽtes ꝙ iniuste perempti etiam exequiarum honore herodis timore caruerant. Erant autem isti (pro quibus turba loquebatur) qui fuerãt pro euulsione aureę aquilę perempti. Magnum ergo illa turba proclamãte. & calamitatibus vrente quasdam etiã iniurias quasi ex hoc possent ad illos mortuos aliqua leuigatio prouenire proterue ꝓaciterq; iactante congregabantur magis magisq; numerosa multitudo & vltionem mortuorũ ab Archelao fieri debere poscebant supplicijs eorum qui sub herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem (quem herodes fecerat) proclamabant. virumq; mundum & secũdum leges suas dignum ad pontificatum ꝓmouendum esse dicebant. ¶ Archelaus autem (licet ista ferret graui-
ter) annuebat tamen impetum eorum mitigare festinans donec iter ad Romam (quod ꝓpositum habeat) sine tumultu perageret: & cum de sese voluntatem cæsaris agnouisset respicere quid agendũ foret. & de cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum. neq; tũc tempus esse dissensionis aut cõ
tumelias ingerendi magis autem vnitatis atq; concordię donec ex ꝓcepto Cesaris ad eos cum firmitate regni recurreret tunc quippe in cõmune consulere de quibuscunq; illis tractandum esse vide-
B retur: tum autem sustinendum esse ne forte seditionis quoq; crimen incutrerent. Et ille quidem hęc dicens ducemq; suum edocens. mittit ad eos hęc ipsa locuturum. Illi porro proclamantes ducem loqui penitus non sinebant. Periculum quoq; minabãtur. si quis eos ab assumptione sua reuocare voluisset: & instabant suam libidinem magis explere: q̃ imperantium subiacere consilijs. Graue namq; illis videbatur si cum herode viuẽte amicis priuati fuissent: eodemq; mortuo nullam vltionem fieri mortuorũ. Illud enim iustum legitimumq; non quod ratio dictaret. sed quod eorum libidini voluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaq; ab Archelao missis vt tumultum seditionemq; mitigarent: alijs ex regis persona loquentibus: alijs autem ex illius quidem sententia veluti ex tua mente mouentibus illi penitus nullum aduertebant: sed amplior fremitus & turba fouebatur concurrente etiam plurima multitudine ꝙ illa tempestate iudeis dies festus imminebat quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent. ¶ Pascha enim illa festiuitas vocitatur ad recordationem & memoriam exitus & ex egypto. & sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna secudum numerosa multitudo: quanta in nulla alia solemnitate acta. Cucurrit ergo ex vniuersa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis aduenium religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere Iudam Mathiamq; lamantantur veluti doctores expositoresq; legis antiquę & persistebant in templo suffragatione quoq; victualium abũde subsistente. Nam seditiosi sthom nibus turpe non ducebatur ab alijs cybos expetere. ¶ Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia cohortem destinat armatorum cum quibus etiã tribunum militarem mittit vt eorum coherceat impetum. Et primum quidem vt illos seditiosos repelerent & ab alia multitudine separarent. Sed venientibus militibus illi sedicioſi cum ingenti alacritate excitata secum etiam turba super tribunum ac tota pręsidia. cum voce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi. pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessumire cernebat. nisi multitudinis illius impetum frangeret: tumultumq; illũ resecatũ extingueret Cunctã sibi mittit militiam vt alij eos qui sibi in templo habitacula cõstruxerant exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum: reliqua vero in montes ꝓximos refugit multitudo. Cętero⁹ autem ex edicto cunctos ad suas iubet Archelaus discedere regiones. Quiq; continuo discesserunt festiuitatem deserentes minime celebratam maioris timore periculi propulsati licet essent in mortem temeritate prępcipites. ¶ Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit Nicholaum secum & Ptholomeum agens. & amicorum plurimum comitatum Philippo autẽ fratri omnia gubernacula dereliquit: domum ei regnumq; commendans. Salome quoq; soror Hero-

Seditio aliquorũ ꝓ morte Mathię in iusta petẽtium vindictã ab Archelao.

Archelaus ppſi ipetũ volẽs mitigare annuere omnibus petitis postea a Roma regressum promittit.

Maxia turba in ppſo cõcitatur. die festo azimorũ imminẽte.

Pascha quid.

Archelaus Anxius cõtra seditiosos armatos cohortẽ mittit.

Tria milia cedũtur alijs fugiẽtibus.

Archelaus cuz mre ad ꝓximũ mare descẽdẽs nicolaũ & ptholomeũ secũ duxit Philippoq; fratri regni gubernacula commendauit.

dis cum eo simul egreditur omnem secum ducens prosapiam. Ad hec etiam plurimi cognatorũ verbo quidem veluti cum Archelao collaboraturi vtei regnum a cesare firmaretur re autem vera vt aduersus eum niterentur & maxime illa que ab eo in templo gesta sunt accusando prepoperent. D

Sabinus cesaris curator i syriai iudeã venit pro cõseruatiõe thesaurorũ herodis

¶ Obuium fit Archelao Sabinus cæsaris curator eorum quæ in Syria possidebat in iudeam pergens pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem varus ab hac intẽtione reuocauit. Per Ptholomeum enim transibat ab Archelao conuocatus Sabinus ergo Vari gratia neq; arces obtinuit quæcunq; fuerant in iudeorum ciuitatibus constitutę: neq; thesauros cõsignauit sed omnia sub iure dimisit Archelai donec (quid de his Cesari videretur) agnoseeret Proinde cæsarea sustinuit. Sic enim promiserat se esse facturum. ¶ Sed cum romam nauigasset Archelaus Varus autem Anthiochiã perrexit Sabinus in Hierosolimam ascendit: & aulas regias obtinet. euocansq; omnes populorũ prefectos. & quotquot rerum dispensatores fuerant. ratiocinari cœpit. & arces vt sibi traderentur multos expetere. Et hoc iã illi quos prefecerat custodes Archelaus mandata eius implere non poterant: sed custodiebãt omnia secundum interdicta Sabini vsq; ad cæsaris preceptum. ¶ Nauigat etiã Romam Antipas filius Herodis in illis diebus. regnum etiam petiturus ortatu Salome & promissionibus incitatus dicentis iustiores causas illum habere ad regnum percipiendum Archelao: q̃ primum testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus firmius esset q̃ illud quod posteriore tempore factum est. Siquidem illud sana mente fecisset Herodes: hoc autem iam sensu pre ualitudine diminuto conscripserat. Ducebat etiam secum matrem & fratrem Nicholai Ptholomeum amicum Herodis satis honorabilem: sed etiam sibi valde gratissimum atq; fauentem. ¶ Maxime autem incitabat eum ad regnum petendum hyreneus rhetor vir opinione clarus: & ad dicendum acerrimus: idcirco etiam freti eos qui persuadebant cedendum Archelao. siue q̃ regis testamento successor fuerit institutus: siue q̃ maior natu esset: aduertere contendebant. E

Sabinus cesaris curator i syriai iudeã venit pro cõseruatiõe thesaurorũ herodis Sabinus (archelao romã ascendẽte) hirlem venit arces ab Archelai custodibus expetens. Antipas Herodis filius ortatu salome romam nauigat regnũ petiturus cum mre & Ptholomeo fre nicolai Hyreneus rhetor.

¶ Applicantibus Archelao & Antipa romam cognati ab Archelao discedentes odio illius irritati maximeq; libertatem desiderantes romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebãt & Antipam magis q̃ Archelaum regem impetrare laborabant Sabinus quoq; Archelaum accusabat. Cesar itaq; (receptus hinc & inde instrumentis) conuocat concilium & omnibus cõuocatis de quibus monerentur ędicere promissum est Ibiq; primum Antipater Salome filius Archelaum regnum propria auctoritate usurpasse accusat accusationemq; multipliciter probat Cedemq; in die festo factam maxime exaggerebat accusationibus quoq; testes producit Nicholao vero pro Archelao accusationibus respondente Cesar ipsum Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia subleuauit eum dignum regno pronuncians cuius mater morbo pregrauata defungitur.

¶ Capitulum duodecimum.

Iudei magis iudices romanos q̃ reges ꝓprios cupiebãt & magis volebãt Antipam q̃ Archelaum.

SEd cum romam venissent omnes cognati ab Archelao discedentes ad istum cõueniunt. nõ beniuolentia circa eum aliqua constricti: sed odio quo aduersus archelaum irritabant. Maxime autem libertatem desiderabant: & romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebant: Quod si hoc minus procederet: antipam magis quam archelaum sibi regem cõducibilius existimantes impetrare laborabant. ¶ Sabinus quoq; accusationem Archelai apud Cesarem deposuit. ¶ Inter hec cesar suscipiens ab Archelao litteras in quibus iura a patre sibi: relicta ꝓposuit: testamentum quoq; cognoscẽs & ratiocinia thesaurorũ herodis cum illo consignatorio (quem Ptholomeus apportauerat) cœpit conspicari quid ordinandum ratio postularet. Legẽs quoq; litteras Vari & epistolas Sabini: summam quoq; thesaurorum vel quid pecunię per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq; (quas antipas pro regno promerendo transmiserat) recensens: congregat ad cõsultandum omnes senatorij ordinis & amicos: in quibus etiam Gaium filium agrippę: & iulię suę filię odoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis copiam facit vt quisq; de quibus moueretur ędiceret. ¶ Ibi primum Salome filius Antipater dicendi potentissimus: & Archelao satis infestus huiusemodi verba locutus est: dicens Archelaum quidem verbo pro regni petitione se fingere labore: opere vero omnem regni potestatem possidere anteq̃ ei a cæsare in quo cuncto potestas sita esset indulgeretur Huius testimonium esse dicebat audaciam quam præsumpserat in die festo interimere: qui & si iniustum aliquid gessissent: alius inter eos deberet vlcisci. qui eos posset legitima & ordinata potestate compescere: & non ab illo tantam cedem fieri oportere: quasi vt rex illud fecisset. contumeliam grandem cesari intulisse firmabat: quod ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset: regia iam vti potestate presumeret. Si autem vti priuatus illa gessisset amplius illum deliquisse: narrabat. q̃ regnum non possidẽs supplicia quibuslibet intulerit: de quibus decretum cesaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudiciũ miliarium: mutationes & ordinationes. Ad hec etiã sedisse illũ i solio regali & cãs plurimas iudicasse: ac determiasse ꝓclamabat: tãq̃ a rege legitimo eius ptãtis integrũ possidẽte

Sabinus cesaris curator i syriai iudeã venit pro cõseruatiõe thesaurorũ herodis Sabinus (archelao romã ascendẽte) hirlem venit arces ab Archelai custodibus expetens. Antipas Herodis filius ortatu salome romam nauigat regnũ petiturus cum mre & Ptholomeo fre nicolai Hyreneus rhetor.

Iudei magis iudices romanos q̃ reges ꝓprios cupiebãt & magis volebãt Antipam q̃ Archelaum.

Sabinus archelaũ accusat.

Cæsar receptis hic & inde instrumẽtis) cõuocat concilium.

Antipater Salome filius archelaum accusat regnum ꝓpria auctoritate usurpasse & accusationẽ ꝓbat.

Petitionū quoq; plurimarum ꝓmissa publice facta memorabat. Quid eum amplius iures ac ptātis habiturum: dū ip regna cęsare firmaretur. Opponebat illi etiaꝫ q; ex ypodromo vinctos a ſponte di miſerit: & plura alia ſiue quę facta fuerant: ſeu quę facta quidem non erant ſed credibilia videban tur propter naturā ſui q; fieri poſſe indicabātur a iuuene. Tum etiam accēſuꝫ regnādi cupidine dice bat etiā luctum patris eū pœnitus neglexiſſe prohibitos quoq; omnes a rege cum moreretur vidēdo Vnde initiū quoq; ſeditionis affirmabat exortum q; eum videbāt circa patrem ſuū mortuum/ qui ei multa & magna bona pręſtiterat/tam nequiter conuerſari. Et velut in ſe lachrimas per diem publice confingentem occulte autem voluptate regni percepti ꝓfrui: & noctes in delitias agitare. Erga cęſa rem qu oq; huiuſmodi p̄biturum. Archelaum cum ei regnandi iura tribuerit qualem ſe circa patrem exhibuiſſe cognoſcitur Tripudiate nāq; et captius alias cautius exercere i mortē patris tanq̄ ſi hoſtis aliquis interiret. & quod nūc aduenisſet ad cęſarem calliditate vſum dicebat: vt ſe regni firmitatem petere ſimularet cum omni iam vſus eſſet antea poteſtate: quanta illi nec ampliora Cęſare rerum do mino poſſet attribui. Maxime vero cedē/quę in templo facta fuerat/verbis exaggerebat & impieta tem obiectabat. q; in die feſto ſacrificijs diuinis inſtantibus multa milia hominū cęſa fuiſſēt in q̄bus multi peregrini plurimi inſontes indigne miſerabiliter occubuerūt: templum quoq; plenū cadaueri bus mortuoꝝ/nō alienigena forte perimente/ſed eo qui ſe regni iura legitime ꝓcepiſſe iactabat. Vñ apparet illud opus crudelitatis libidine pijſſe: vt integre ſe plenū tyrannidis negociū perſecutū eē te ſtetur per iniquitatē admiſſam qua cūctis hoibus cōſtaret odibilis Feſtinabat ei quo quo mō regnū accipere. ſciens q; pro ſui merito nunq̄ poſſe vel in ſomnis regiam poteſtatem legitimo iure pro me reri Nam & patri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat vnde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi ꝓcul dubio deſperabat: niſi per egritudinē ac morbos: quibus non ſolum corpore defecerat: verum etiam animo parū valido erat: ceteruꝫ quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana et corpore forti digne ac mē te negocia cuncta diſponeret: in antipam poteſtatem regnādi contulerat: teſtamento iure legitimo q; confecto. Qualis porro rex iſte poſſit exiſtere. qui aut contēpto: cęſare ius ſibi totius poteſtatis ar ripuit aut ſi a cęſare ſe dominum fieri & ab eo regnum ſperabat accipere cur cines ſuos ſine illius p̄ cepto priuatus adhuc & in templo die feſto inſtante tam crudeliter iteremit. ¶ Et Antipater quidē huiuſmodi verba locutus teſtes etiam introduxit: & plurimos ex cognatis per quos ſua dicta firma ret. ¶ Cumq; his loquendi finem faceret: ſurgit Nicolaus pro Archelao verba facturus dicebat itaq; illa quidem quę in templo contigerāt improbitate potius eorum qui paſſi ſunt: q̄ Archelai poteſta te contigiſſe. Si quidem tantum eos fucinus aggreſſos fuiſſe vt non ſolum iniurias contumeliaſq; ia ctarent: ſed etiam eos qui deuoti humiliterq; viuere diſponerent. vlciſci pertenderent. Cūq; hoſti lia multa operarentur verbo quidem aduerſus Archelauꝫ. rei autem acerbitate aduerſus cęſarem: ne ceſſarium Archelaus iudicauit vt eos ab hac inſolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos quos ar chelaus ad ſedandas turbas miſerat interimere feſtinabāt. ſine vlla vel loci: vel dei alias diei feſtiui tatis reuerentia. Mirari ſe ſane dicebat non confundi Antipatrum q; talium defenſor exiſteret. dum modo inimicitiæ ſuæ quā contra Archelaum gerebat libitū faceret & odio magiſq̄ natura iuſticiæ iudicaret illos purgare geſtiendo: qui cū tāto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerīt. ¶ Cęte ra vero de quibus archelaum accuſauerant in eos ipſos accuſatores referebat dicens nihil ſine cōſul tatione vel conſenſu factum geſtum ve fuiſſe: ſed animo ledendi nunc in tranſuerſū ab ęquitate diſ cedere. Nam neq; ſcirent taliter res eſſe diſpoſitas qualiter accuſabāt. ſed ad inuidiam archelai cūcta deprauare: et tam illos cupidinem inuaſiſſe obſiſtēdi archelao viro quidem conſanguinitate propin quo conuerſatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. ¶ Teſtamentum etiam patrem ſana mente conſcripſiſſe narrabat. firmiuſq; illud eſſe quod poſterius fuiſſe ſcriptum q; in hoc poſte riore dominum cunctę ordinationis cęſarem conſtitueret: quem minime illorum improbitatem imi taturum dicebat qui iniuriam hęrodi laterent in cuius vita omnibus eſſent bonis. omniq; poteſtate perfuncti nunc autem ad contumelias voluntatis qui demeius et intellectus in omnibus feſtinarent Sed nequaq̄ cęſarem iniurias illius viri permittere. qui & amicus fuerit & auxiliator et omnia in ſua poteſtate dimiſerit: neq; pati vt teſtamētum eius ſolueret quod de ſua fide frœtus ſcripſerit neq; vir tutē cęſaris imitaturam eſſe illorum acccuſatorum criminatorumq; nequiciā. Fidē eius in omni mun do ad exempla ꝓpoſitam. & idubitatā cunctis gentibus eſſe referebat. Vnde nequaq̄ poſſet hęrodes alienatione & furia mētis ſcribere quē ꝓ multū tēpus optime geſſiſſe regnū cognouerit ſucceſſionēq; optimo filio dedicaſſe: ſed neq; iudicium regis circa electionem ſucceſſoris peccaſſe firmabat: immo magis prudenter & optime iudicaſſe q; omnia ad voluntatem poteſtatēq; cęſaris redegiſſet. ¶ Poſtq̄ hęc nicolaus enarrauit. & finē loquēdi fecit cęſar archelaum ſibi ad genua ꝓcidētē cū honorificētia eū ſubleuauit ꝓnūciās eū dignū regni ꝓceptiōe māgnūq; ſuę mētis mōimētū aīs momētū grāmq; de

Acculationes filij Salome contra Archelaum.

Cedē i die feſto azimoꝝ i tēplo facta exaggerebant accuſando

Antipater accuſationibus ſuis: cōtra Archelaū teſtes produxit.

Nicolaus ꝓ Archelao ad accuſationē rñdit.

De teſtamento nouiſſimo hęrodis q; ſit validū

Cęſar (auditis ptibus) Archelaum dignū regno iudicat.

clarauit non aliter se fuisse facturum nisi quecūq; testamēto cōtinerentur. ¶Interea archelao cūcti fauere nec tamen certum aliquid fuerat definitū. Igitur facta solutione concessus apud seipsum cesar cōsiderabat: vtrum ne archelao regnum confirmari deberet. an omni herodis: generi dispertiri. Interea mater archelai morbo pregrauata defungitur.

Mr Archelai moritur

¶Varus autem tunc ad Cesarem litteras mittit iudeorum seditiones significans Sabinus quoq; (recedente Varo) manens in iudea: iudeos voluit opprimere cuius iprobitatē iudei repellere volentes maximam circa penthecostem congregauerunt multitudinem que in tres diuisa est partes Sabinus itaq; tātam multitudinem timēs ad Varum pro habendo auxilio scribit &(ipso Phasellum turri ascēdente) Romā, iudeos euadunt maximaq; fit pugna magna quoq; iudeorum multitudo (Romanis porticibus ignem submittentibus erarium insuper templi romani deprędati sunt. Ruffus autem &. Gratus cum suis Romanis se sociarunt & tunc maxima iudeorum fuit turbatio.

Liras mittit varus ad cesarē se ditiones iudeorum significans

¶Capitulum decimūtertium.

Vnc aūt a Varo q̄ i syria mgr militię erat lr̄ veniūt: significātes seditiōes discessiōesq; iudeorū post q̄ ei Archelaus nauigauerat cūcta gēs varijs motibus fuerat tumultuatio nibusq; turbata. Sed Varus aduenięs eos qui causa seditiōes extiterāt supplicijs & tor mētis adegit: rebusq; cōpositis i Antiochiā repedabat: vnū ordinē militū i hierolimis dereliqēs qui iudeis si forte aliquid seditionis molirētur obuiā irēt. Sed nec sic tamen seditio terminat. ¶Nā post Varus abscessit Sabinus curator Cesaris illic remanēs iu-

Sabinus (recedente varo) i iudea manēs iudeos cœpit opprimere

deos cœpit opprimere ex militia sibi multos armigeros faciēs: quorū satellitio aduersus iudeos affligendos vtebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam arces violenter obtinuerat: lucrorum & rapinarum cupidine cōcitatus. ¶Imminente igitur pētheco ste festiuitas namq; hec apud nos sic pr̄naliter appellatur non tantum ergo religionis gr̄a quantum indignatione succensi propter improbitatem & impīssionem Sabini multa milia congregata homi- B

Maxima iudeorum circa penthecostem congregata multitudo cōtra Sabini iprobitatē que i tres ptes diuisa est. &c.

num galileorum: & Hierichōtinorum immensa multitudo & quotquot trans iordanem fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata qui plus aliis incensi in vltionem Sabini conspirauerāt In tres itaq; ptes diuisi: diuersa loca occupāt. Et vna quidem pars ypodromum tenuerat ceterarum vero duarū altera pars ab aquilone ad austrum versa circa templum erat altera vero ad orientem loca posita detinebat. Tertia vero pars ypodromum sicut diximus ad occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio vt romanos obsessos inclusosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam etiam multitudinem eorum q̄ nobilitatem: alias mobilitatem ingenij. quippe quibus mors contemptui erat, dummō cepta perficerent: cōfestim scribit ad varum postulās vt q̄ citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam a se militiā derelictam Ipse autem altissimā turrium arcem ascendēs cognomēto phasellum i honore fratris Herodis phasselli edificatam atq; ita denominatā qui in prelio parthoram defecerat annuebat romanis vt iudeos exeuntes aggrederētur. cumq; ipse neq; ad amicos auderet vllo pacto descēdere: alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cum fiducia: pugna iterūq; satis aspera exorta est. Et licet romani ope bellico & experiētia superiores existerēt: & plures ex iudeis occumberēt tāq̄ obstinatio iudeorū nequaq̄ tam dira belli facie frāgebatur. sed circueūtes penetē plū ascendūt in porticus que phani areā, continebāt & ibi multū prelium profligatur. Saxa quidam manibus voluebāt: quidā fundis vel tormentis ceteris emittebāt: Ad hec etiā cū arcubus itermixti romanorū plurimos fauciebāt. Nā oportunitate loci iudei supiores extiterāt. Romani vero i icerto posti. nec ictus accipiētes euitare nec hostem vllis iaculis poterāt vulnerare. ¶Proinde cum in hūc modū nō breui tpe pugnaretur postremo romā impune se talia ppetim nō ferentes: ignē porticibus submittūt iudeis q sup porticus erāt nō sētiētibus. Ignis porro a plurimis appositus continuo iflāmas ex estuat tectaq; corripuit. Quorum materies q̄ erat pice cum cera peruncta & in supficiem deaurata. ignem confestim' suscepit. Quo icēdio opera illa magna & ammiratione digna dispereūt. Sed etiam F eos qui super porticus pugnantes astiterant repentinus corripit & insperatus interitus Alij simul cū tectis concidentibus pessumibāt pars hostium confixis periere vulneribus pleriq; defectu consilij & sub tali cladis stupore aut igni sese contradūt aut gladijs abusi suis interemunt. vt malum quasi quo se videbant circumseptos effugerēt. Quotquot autem retrorsum via qua ascenderant recurrentes a ruina vel incendio liberabantur a romanis continuo sine vllo negocio necabantur. Quippe nudi armis & animi timore soluti. veniebant in manus romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant nullus valuit penitus euadere. ¶Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati interius progrediūt: & erarium vbi templi opes seruabātur arripiunt: & plurima quidē a militibus furata sunt ¶Sabinus autem vix inde quadraginta talenta publica valuit ratione conquirere. ¶Interea iude

Sabino vix qua draginta talēta cōquirente.

A os primum contriſtabat tam interitus ſociorum qui erariſ. anathematumq; direptio. Et tamen quot quot eorum vel peruerſitate mentis obſtinati. vel pugnaces promptiq; conſtabat aulam regiam vndiq; vallantes minabantur incendium & cunctos vna interitui dare niſi celeriter abceſſiſſent. Nam ſe quoq; copiam illis exeundi ſi id eligerent daturos. Salbino quoq; ſi etiam ipſe vellet exeundi facultatem tribuere. ¶ Dum iſta geruntur. nonnulli ex regijs militibus ad iudeos tranſeunt. Ruffus autem & gratus tria milia pugnatorum ex militia herod ſub ſe habebant viribus corporis exercitatos & ſtrenuos. Cum his igitur omnibus ſeſe romanis adijciunt. Ruffus etiã equites aliquantos habebat ipſos quoq; ſecum romanis auxilio duxerat. At iudei obſidionem miſericordie negligebant ſed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes vt illam oportunitatem de ſe ſaluandi & in libertatem paternam reſpirandi non perderent. Sabino vero optabile fuit vt egrediens abſcederet. Sed committere ſemetipſum non audebat ſuorum conſideratione factorum & q̃ hoſtes admodum infideli mẽte cognouerat. Simul etiam vari prẽſtolabatur aduentum. eumq; ſi adeſſet obſidionem illam eſſe ſoluturũ ¶ Ea tempeſtate etiam alia plurima turbis tumultibuſq; pleniſſima peruenerunt. quę totam iudeę regionem grauiter deſolabantur. In quibuſcunq; naturaq; locis alij lucri cupidine concitati. pars inimicitia iudeorum ad excitanda bella ferre militauerat quondam herodis duo milia homiuum hinc inde congregatorum. Hi ergo in vnum collecti. & ſeorſum a ceteris diſcedentes: a duerſus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem aciabo alias Alcibiade duce herodis nepote quem ſibi prẽfecerant qui tam in campis ad pugnam ſtrenue ferebatur q̃ in locis aſperis arte preualebat. propter experientiam quam ex vſu belli perceperat.

¶ Iudas ezechię prẽpoſiti latronum cõgregans perditorũ virorum multitudinẽ aulam regiã pugnabundus inuadit. Symon quoq; herodis ſeruus dyadema capiti præſumpſit imponere & rex pronunciatus regiã aulam in hiericonte ſuccendit. Sed eius milites rei bellicoſę ignari a regijs militibus occiduntur Symone ipſo fugiente cuius caput Gratus abſcidit Artonges paſtor quatuor fratres hñs in regni potentiã auſus eſt conſpirare. Qui dyadema ſibi imponẽs contra romanos milites & regios bellum parat Captoq; maiore Archelai fratre nouiſſimus merore cõfectus fidei patruelis ſe cõmiſit. Tunc profecto Iudea latronũ erat habitatio. Interea varus magnum exercitum congregans venit in Iudeã Qui berithij & Arethas rex dederunt ſubſidium. Sephoris ciuitas Galileę combuſta eſt. Aris & Saffus ſed & Emaus caſtellum ſuccenſa ſunt. Ioſephus autẽ herodis nepos. Gratus & Ruffus ſimiliter & Romani Sabino alia parte diſcedẽte in occurſum vari aduenerunt varus vero his qui ſeditionem mouerunt punitis pepercit multitudini doctoreſq; ſeditioſos mittit ad Cęſarem. Capitulũ xiiij

B IVdas quidã erat filius ęzechie p̃poſiti latronũ qui multũ quondã p̃ualuerat: ſed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore deprẽhẽſus Iſte igit̃ iudas circa ſefforim galileę congregãs multitudinẽ virorũ perditorũ atq; deſperatorũ: cum eis aulã regiã pugnabundus inuadit. Ex quo copiã armorũ quantũcũq; ille locus habebat arripuit: & exide ſuos oẽs armat. Sumit etiam cũctas opes quę ibidẽ pro cuſtodia fuerant derelicte Hic terribilis vniuerſis effectus eſt. Nã huc atq; illuc ducebat & agebat & ductabat exercitũ libidine rei maioris accenſus & emulatione regnãdi ſine vlla virtute vllaq; prudẽtia: ſed ad vim inferandã tantũ & ledendũ promptior & procliuus extabat: ſperans ex hoc ſibi dignitatẽ gloriamq; venturam. ¶ Extiterat quoq; ſymon ſeruus quidam herodis regis verum decorus vir magnitudine corporis ac fortitudine prẽſtans: cui magna fuerant credita commiſſaq; negocia Is igitur intemperãtia ſubleuatus. dyadema ſuo capiti prẽſumit imponere. & aliquanta multitudine congregata rex pronunciatur inſania ſimul furiaq; populorum. Sed etiam ipſe dignum ſemetipſum exiſtimans ſup omnes qui regnum ante geſſiſſent aulam regiam in hiericonte ſuccendit. Et omnia quę ibi habebantur arripuit. Multa quoq; in diuerſis locis per vniuerſam prouinciam vbi regia conſiſtebant tabernacula cõburebat: cunctaq; exterminio dabat: ignibus concremando. Nam exercitus militũ regionũ qui ſe romanis addiderant: tota manu: totaq; virtute congrediẽs: occurrit ſymoni. Ibi multa vi die longo certatur. ſed plures qui ex locis trãs iordanẽ cum ſymone fuerãt congregati neq; ordinis. neq; diſpoſitionis bellicę ignari: ſi quidẽ temeritate magis q̃ diſciplina pugnabant: a regijs occubuere militibus

C Sed etiam & ipſo ſymone fugiente. & per montis fauces ſemetipſum ſaluare cupiente: gratus occurrens caput ei abſcidit. ¶ Incenſus eſt etiam his diebus ſuper iordanem locum nomine emachoes: a quibuſdam hominibus ſymoni conſimilibus. ¶ Sic igitur in illa gente multa dementia vagabatur: propter quod regem proprium non habebat qui populum virtute ac moderatione diſponeret: & propterea alienigenę irruperant per quod ſedítioſę mentes occaſionem accipientes ad bella concitanda ſuccenſę ſunt intentione ſola deuaſtandi & aliena diripiendi. ¶ Cęterum & artõges vir neq; generis dignitate conſpicuus: neq; virtute decoratus ſed opum tantum cõfiſus abundantia paſtor enim erat

Iudeorum aſſoſtas cõtra Romanas.

Ruffus & Gratus cũ pugnatoribus ſuis ſe romanis aſſociant Sabinus dubius Maxima iudeę turbatio.

Aciabus dux nepos herodis.

Iudas ezechię filius virorũ pditorũ dux aulam regiam inuadit.

Symõ ſeruus herodis dyadema capiti p̃ſumit imponere & rex pnũciatus aulam regiã i hierichõte ſuccendit. & cõtia Symõis milites rei bellicę ignari a regis militibus occiduntur fugiente ipſo ſymone cuius gratus caput abſcidit.

Emachoes locus ſuper iordanẽ incenſus eſt.

Artõges paſtor auſus eſt in regnicõſpirare po tẽtiam cui erant

quatuor fratres magni corpore.

Quilibet fratrũ dux erat turmę &c

Dyadema ponẽs sibi Athongesvna cũ fratribus bellũ pat cõtraRomanos & milites regios.

Conflictus belli Emmaus.

Arius centurio.

Capto maiore Archelai frẽ nuissimusmerore confectus fidei patruelis Archelai se committit

Iudea tũc latronum habitatio.

Varus magnus exercitũ cõgregãs venit i iudeam cui Berithij & Arethas rex subsidiũ dederẽt

Sephoris ciuitas galileę combusta habitatoribus captiuis.

Arus vicus cõbustus.

Saffus vicus cõbustus.

Emmaus castellum succẽditur.

Varo hierusalẽ venienti Iosephusherodisne pos gratus & rufus i occursũ cuꝰ exercitu venẽt & romani. Sabino alia parte abscedente.

Punitio eorũ q seditiõis scãuerẽt

iste & cunctis in oĩbus rebus obscurus verum magnitudine corporis & robore prędalẽs:ausus est etiã ipse in regni cõspirare potentiã. Erãt qppe illi fratres quatuor vasti etiã ipsi corpore & magni de fortitudine gloriãtes:& ex hoc credebãt sese regnũ modis oĩbus obtinere. Nã vnusq; eorũ propriã turmã ductabat. Cõgregaꝫ itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidẽ ductorũ fungebantur officio & sicubi opus erat discurrebant bellicos exercendo conflictus. Ille vero diadema suo capiti circumponens ad consultãdum cõsilium conuocabat:vt quid facto opus esset decerneret. Videns autem cũcta in sua potestate:cepit insania maxime ferri quod rex a populo vocabaꝫ. q; sibi ad gerendum quęvelet nihil esse impedimento cernebat. Deniq; tam ipse q̃ fratres eius magna cõspiratiõe fremẽtes odio romanorum & regiorum militum bellum gerere festinabant. Nam equaliter aduersus vtrosq; infesta mente ferebantur. Aduersus regios quidem milites propter iniurias quas eos sub herode perpetrasse reputabãt:aduersus romanos autem q; eorum in prędentia potestas existeret. Igitur huius mali asperitas tempore ꝓcurrente crescebat nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidẽ spe lucri exterminabãt alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando romanorum turmę circa. Emmaum. & circundãtes arium centurionem qui ductabat exercitum: quadraginta ex eis vulnerauere:qui fuerant manuum exercitatione meliores. Cęteri vero timore fugiẽtes a grato qui multitudinem regię militia sub se habebat defensati saluãtur suos mortuos relinquentes:& multa parte diei romanos. regionisq; milites insequentes plurimos sauciabant. Superantur tamen postea. & cõprehenduntur alius qnidẽ cum grato confligens. alter cum ptolomeo. Maiorem aũt fratrem archelai milites comprehendunt. Nouissimus autem eorum super his quę contingebãt merore confectus: hęsitate cœpit qualiter saluaretur. Nã se solum remansisse cernens: & omni manu militum spoliatũ:fidei patruelis archelai se committit ac tradit. Sed hæc quidẽ postea contigerunt. ¶ Igitur sic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret;quę secũ ad seditiones faciendas conspirare ꝑsumeret. statim rex efficiebatur: exurgens ad communem regionis interitum in breui quidem & in minimis rebus romanis noxij existentes inuidia tamen cõtribulium ciuiumq; suorũ ad oĩa nequitię opera ferebantur. ¶ Interea varus moxvbi quę gesta sũt sabino scribẽte cognouit:timẽs illi legioni quã in hierosolymis dereliquerat duas reliquas legiones assumẽs tres quippe in Syria fuerant constitutę assumens etiam equitum alas quatuor. Et auxilia quę reges ac tetrarchę diuersi mandauerant. maturabat prędidium illis qui in iudea obsidione tenebãtur afferre. Dicebat autẽ omnibus q; per Ptolomaidam pergeret. Dant illi etiam berithij trãseunti subsidium:mille quingentorum virorum. Mandat illi & arethas quoq; petrus;qui odio circa herodem. Amicitiam cum romanis induxerat non paruam peditum & equitum manum. ¶ Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu exinde partem filio tradens. Vnum amicorum suorum galileos destinat expugnaturũ:qui super ptolomaidem habitabant. Ille autem galileam ingrediens magna vi pugnare cœpit. Et primum sephorim capiens habitatores quidem omnes captiuos abduxit ciuitatem autem ignibus tradidit. ¶ Varus autem samariam cũ oĩ manu ingreditur:sed a ciuitate abstinuit. Erat enim crimine seditionis imunis. Sed quodã vico Ptolomei arus noie castra collocat:quẽ virũ Arabes odio herodis hostili more cõburũt. ītẽ quoq; aggredientes aliũ vicũ saffo noie magnũ atq; opulẽtum Idẽ arabes cõprehẽdẽtes icẽdio cõcremarũt:& q̃quauersũ exercitus ibat igne cũcta & cede replebant. ¶ Succẽdit eñ ẽmaus castellũ varo iubẽte gratia mortuorũ. ¶ Hic itaq; in hierosolymã tẽdit. Illi porro q ad obsidionẽ fuerant congregati faciem ipsam exercitus non ferentes passim cuncti diffugiunt: imperfecta seditionis opera relinquẽtes. Qui vero in hierosolymis fuere iudei. varo grauiter incusante. excusationibus diuersis semetipsos purgare nitebãtur. q; multitudo illa propter festiuitatẽ fuerit congregata:bellum autem nequaq̃ ex eorum sententia contigisse. sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsos autem cum romanis obsessos potius. q̃ obsidẽdi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum vari iosephus herodis regis nepos. & gratus atq; rufus omnem exercitum quem sub se habebãt secum pariter adducentes. Occurrerunt etiam romani qui obsidione tenebantur. ¶ Sabinus autem I non volens in faciem vari venire:ex alia parte hierosolymis egrędiens mare versus abscessit. ¶ Interea varus per oẽm regionem partem militię mittit. quęsitum eos qui causa seditionis excitauerant. Deprehensus autem qui manifestabantur. alios qui causa mali extitere supplicijs cruciabat: quosdã vero dimittit. in quibus culpa lenior inuenitur. ¶ Fuere autem qui propter hanc causam in crucem acti sunt. ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compositis . Maximam partem militię ad sedes proprias dimittit grauem eam illis locis existimans. Nam in plurimis exceserant. & eius decreta plura contempserant. lucrorum ac rapinę cupidine. ¶ Ipse vero decẽ milia iudeorum in vno loco fuisse congregatos audiens:festinus occurrit vt eos comprehenderet. Illi autem anteq̃ comprehensi fuissent:semetipsos tradiderunt hortatu aciabi. Tunc varus multitudini quidem

A veniam contribuit: ipsos autem ductores qui causam secessionis excitauerant mittit ad cęsarem. Cę-
sar autem pleroscꝫ ex eis prętermittit. Illos autem qui hęrodis cognati fuere supplicijs adegit: quod
nullum iusticię gerentes respectum. contra familiares et consanguineos arma temptauerãt. Et varus
quidem ista disponens.et propter prędia vnam legionem quam etiam primo dimiserat.in hieroso
lymis derelinquens in anthiochiam repedare festinat.

¶ Legati iudeorum super octo milia Romę veniunt petẽtes suis legibus viuere sine rege quibus
Archelai consanguinei ipsum relinquentes secreto aduersus eum consociabantur. Iudei quoꝫ regnũ
dissoluendum procurantes argumenta ex herodis iniquitate multa sumpserunt. Archelaicꝫ adducũt
maliciam. Nicholaus vero hęrodem regem criminibus purgare satagit quia per totum vitę suę tem-
pus non fuit accusatus. Archelaumꝫ excusat. Quibus auditis Cęsar Archelaum non regem pronun
ciat sed dimidię iudeę regioni diarcham constituit policitus se facturum regem si digne exerceat Al
teram vero partem philippo & antipę hęrodis filijs bifariam diuidens distribuit legataꝫ hęrodis Sa
lome & cęteris consanguineis confirmat duabusꝫ filiabus eius virginibus vltra patris legata largitur
munera Ethas cęsar filijs ferorę coniunxit. Ceteraꝫ hęrodis bona distribuens vascula pauca pro re-
gis memoria sibi retinuit.

Capitulum quintumdecimum.

Legatio Iudeo-
rũ Romę super
octo milia hoim
petẽtiũ vt suis le
gibus viuerent.
Concilium in tẽ
plo apollinis cõ
gregatum.

ARchelao vero apud Romã aliorũ negocioꝝ pricipia pullulabãt quorum hęc erat causa
Venerat Romã legatio iudeorũ super octo milia hominũ petentiũ vt suis legibus viue-
rent. Et legati quidẽ qui ex decreto totius gentis fuerant missi quinquaginta fuere: cęte
ra vero multitudo Romę antea fuerat. Cęsar autẽ consiliũ faciẽte cũ amicis cęteriscꝫ Ro
manoꝝ primatibus. & in apollinis eos templum congregante. quod ab ipso fuerat ma
gnis opibus. impensisꝫ fundatum: legati quidẽ cum vniuersa multitudine indigenarum iudeorũ cau
sam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere
B consanguinei ab archelao per odiũ seperabãtur: iudeis autẽ aduersus eũ cõsociabãtur: non tñ semet-
ipsos publice demonstrabãt: graue putãtes. & ad cõfusionem ꝓpriam ptinere: si ante cęsarẽ cõtra cõ-
sanguineũ & familiã loqui præsumerent. ¶ Aderat etiam philippus de Syria veniens vari concitatus
hortatu. prima quidem causa vt fratri adesset. Nam ei plurimum varus fauebat. Enimuero arbitra-
batur qꝫ illo regno soluto per partes posset distribui: si quidem plures esset qui suis legibus viuere po
stulabant. Vnde vero philippũ hortabatur vt pro se laboraret quo posset etiam ipse partem aliquã re
gni percipere. ¶ Data igitur iudeorum legatis copia dicendi cœperunt pro dissoluendo regno multa
loqui & primũ ex iniquitatibus hęrodis argumenta multa sumere dicentes eum nomine tãtũ fuisse
regem. re autẽ vera tyrãnidis facinora ꝓpetrasse & multam per eum desolatiõ ẽ rerum factam esse iu
deorum. Naturaliter eũ etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse clamabãt. & multos quidem
iudeorum eius crudelitatibus interisse: quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent sed multo
amplius infœliciores semet qui viuerent existere nen solũ eos quibus ostensione vultus asper. & indi
gnatione mentis terribilis apparebat: sed etiam eos quibus substantias suas arripuit. Ciuitates quidẽ
extraneas & ab alienigenis habitatas eũ ornare & locupletare cum perditiõe & exterminio eoꝝ qui
sub eius regno habitabant omnem gentem penurię necessitatiꝫ cõtradidit. Cum paucis autẽ regno
delicijsꝫ frueret plurimos quoꝫ ex nobilibus ciuibus & nobili natos genere perimeret nullis ratione
bilibus subsistentibus causis. nisi vt eorum substantias rapuisset: & quibus fortasse viuere concessisset.
rerum suarum amissione damnaret. Iam vero exactionibus functionũ. alia quidẽ pro muneribus pu-
blicis cum augmentis annalibus exigebat alia vero lucrorum gratia post functiones a seruis exacto-
ribus vel amicis eius diripi soluere causabantur. ¶ Nec solum ista quę ad damnum auri vel argẽti p-
tinebant agi virgines etiam corrumpi matronas pollui. quę pudore sui similiter ab eis qui passi erant
tacebãtur. sicut ab illis qui gerebant desiderabantur. qui videlicet facinora sua timebant. ne facinora
C eorum in publicum proderentur. Tantasꝫ se iniurias sub hęrode & cotumelias passos fuisse. quantas
nec vlla bestia posset ingerere si facultas daretur hominibus imperaret. Et multas quidem sepius ca-
lamitates suam gentem passam dicebãt sed nunquam se in tantã infœlicitatem tantasꝫ eladem proti
nus incidisse. Exemplum nãꝫ iniquitatis & facinoris hęrodem vniuerse genti fuisse. Et optaliter se
archelaum quidem regem denominasse firmabãt: quia post hęrodem quemlibet malum ferẽdum &
tolerandum vtiꝫ decernebant. Qui tamen ipsis initijs quasi se mitiorem hęrode conabatur ostende
re: verum postea verens ne non proprius hęrodis filius crederetur. nihil vltra distulit: sed statim ape
ruit suę mentis indicia. Et cum nondum regni erat cõsecutus integram firmitatem: qꝫ in cesaris arbi-
trio cõsisteret illius regni potestatẽ vel tribuere vel negare: dedit tamen ingenij sui propositiꝫ moni
mẽta qualiter posset in futuro regnũ illud agere ex his quę in ipsos initijs perpetrare pręsumpsit vt ci
ues in tẽplo die festo velut numini eos offerẽs auderet occidere vnde iuste vniuerse gẽti illum fuisse

Cõsãguinei Ar-
chelai ab ipso p
odiũ secreto se-
perabant vincti
cõtra eũ Iudeis.
Oro Iudeoꝝ pe
tẽtium regnum
dissoluẽdum pri
mo argumenta
ex herodis iniq
tate multa sumẽ
tes.
Mala quę cõmi
sit hærodes ad-
ducunt Iudei.

Stupra raptus &
impudica scele-
ra herodis.

Hærodes exem
plu iniquitatis
& facinoris vni-
uersi genti fuit.
Arguunt Iudei
malicią Archę-
lai adducentes.

Conclusio petitionis legatiõis Iudeoꝝ.

Nicholaus regẽ criminibus purgabat qm̃ p oẽ tp̃s vitę suæ nõ fuit accusat⁹ &c.

Excusat Archelaum.

Auditis hinc & ide cæsar archelaũ nõ ꝓnũciat regẽ ſ3 dimidię iudeę regiõi di archã cõstituit policitus ſe facturꝰ regẽ ſi digne exerceat & alterã bifariam Philippo & antipę hęrodis filijs &c.

Ciuitates archelao tributarię.

Legatũ datum Salome confirmat cæsar.

Legatũ consanguineorũ confirmatum.

Legatũ filiarũ cõfirmatũ & auctũ q̃s cõiunxit cæsar filijs ferorę & cætera herodẽ bona pauca vaſcula ad regis memoriam retinuit.

Iudeus quidem uuenis ſimilimus alexãdro filio herodẽ interẽpto & ſuę gẽtis aſſumẽs adiutorem dicit ſe eſſe Alexandrũ ex morte ſeruatũ &c.

exoſum propter merita ſuę crudelitatis & ſcæleris. Ob id quoq; ad has querelas legationẽ totam gentem deſtinaſſe firmabant. ¶ Petebant ergo vt eorum prouincia regibus careret & Syrię iungereturvt ab illis iudicibus regerentur qui illud ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterent: & tunc poſſe cognoſci dicebãt vtrumne ſeditioſi eſſent & tumultuum concitatores: aut ſubiecti & deuoti ſi probis iudicibus & rectoribus vterentur. ¶ Talia iudeis dicentibus. Nicholaus regem criminibus expurgabat. Hęrodem quidem quoniam per omne tempus quo aduixerit nunq̃ fuerat accuſatus. Non enim vera poſſe dicere confirmabat eos qui cum haberẽt aliquid vnde poſſent cauſari illo viuente prętermittentes quando poſſent in quibus leſi fuerant vindicari: illo mortuo querelas importune confingerent. ¶ Illa vero quę ſub Archelao acta eſſent ad illorum improbitatem iniuriaſq; redigebat qui contra ius & leges talia commiſiſſe præſumpſerint: quiq; cedis fecere principium. in eis qui ſe a tumultibus prohibebãt. Incuſabat etiam eos q̃ ſeditionis libidine tenerent: & q̃ptinates eſſent ad obediendum vel legibus: vel iuſticię: dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus vincere. ¶ Hęc itaq; Nicholao dicente. cęſar hincinde quę dicta ſunt audiens conuentum dimiſit & poſt paucos dies Archelaum quidem regem non ꝓnunciat. dimidię vero iudeę regioni (quę tributa hęrodi reddebat) toparcham alias tetrarcham conſtituit: ſpondens ei regiam, quoq; dignitatem. ſi laboribus & fauoribus circa ſemetipſum meritus appareret. Alteram vero bifariam diſtribuit alteris hęrodis filijs Philippo videlicet & antipę. qui contra fratrem Archelaum de vniuerſo regno certauerant & huic quidem regio trans iordanem galilea reddebat quę conſtabant in talentis ducẽtis per ſingulos annos. Philippo autem Iturea cum traconitide. & auranitis cum aliqua parte domus quæ Zenodori dicebatur: reddebant talenta centum. Cęterum Archelao ydumea & iudea & ſamaria. Hęc enim leuigata fuerãt quarta parte functionũ ex decreto cæſaris. ꝓpter qđ in ſeditione cęterę multitudini particeps non fuere. ¶ Erant autem ciuitates quę Archelao tributa reddebant. ſtrationis turris. & ſebaſtea cum Ioppe & hieroſolymis. Gaza vero & gadara & ipſe græcę fuere ciuitates: quas abſcidens a diſpenſatione Syrię additamento iudeę regioni coniunxerat. Accedebãt ergo Archelao tributa per vnum quemq; annũ ſecenta talenta ex omnibus regionibus quas in ſua poteſtate ſuſceperat Et hęc quidem de filijs hęrodis ordinata ſunt. ¶ Salome autem ſuper illa quæ frater in teſtamento reliquerat erat autem iamnia & azotus. & phaſelus. & argenti ſignati miriades quinquaginta. Cæſar etiam donat ei ad habitãdum aulam regiam quę fuerat in aſcalone conſtituta. Intrabant autẽ etiam huic redditus ex omnibus ſuis talenta per annos ſingulos ſexaginta: domus autem eius in regionibus erat quę ſub Archelai fuerant poteſtate. ¶ Accipiunt ſanę regis quoq; cõſanguinei: quęcumq; in teſtamento declarant. ¶ Duabus autem filiabus eius virginibus ꝓter illa quę pater reliquerat Cęſar etiam vtriq; dona largit. vicenas quinas miriadas argenti ſignati. easq; coniunxit feroręq; filijs cuncta vero quę illi fuerãt dimiſſa per filios hęrodis diſtribuit: erant autem quingenta & mille talenta: pauca ſibi ſumens vaſcula quæ non tã ei magnitudine vel prędo. q̃ recordatione regis accepta conſtabant.

¶ Iudeus quidẽ iuuenis Alexandro hęrodis filio interẽpto ſimilimus ſuę gentis aſſumens adiutorem dicit ſe eſſe alexandrum a morte præſeruatum Qui (multis ſibi pecunias donantibus quaſi de regio ſanguine deſcendiſſet) diues factus. Romam ibat & (multis ei tamq̃ regi obſequẽtibus) plurimos propter ſimilitudinem fallebat eumq; Iudei propter maternum genus plurimum honorabant Cæſar vero (audito nuncio) non credebat herodem ſciens non facile decipi poſſe ſed quendam liberum ſuũ (qui ſepius cum illis infantulis fuerit conuerſatus) mittit vt videret Alexandrum qui ſicut multitudo fuit receptus cum tamen inter verum Alexandrum & fictum diſſimilitudo eſſet Cæſar factum examinat de Ariſtobolo eum interrogans Et eum a cęteris ſegregatum deceptionis quęrit inuẽtorem quẽ Iuuenis timore compulſus manifeſtat Et hunc deceptionis ſuaſorem iubet Cæſar interfici & Alexandrum in numero conſtituit nautarum.

¶ Capitulum ſextum decimum.

Dis igitur a Cęſare diſpoſitis. iuuenis quidam iudeus quidem genere: ſed apud ſydonios nutritus a quodam romanorum libertino qui eum in cognationem hęrodis induxerat ſimilitudine formæ prouocatus: qua videbatur Alexandro conſimilis filio herodis qui fuerat interemptus teſtificabant quoq; illi cũcti quorum aſpectibus occurrebat. Ex hoc occaſionem ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere aſſumens ſecum adiutorem ſuæ gentis hominem ſcientem cuncta quę in palatio gerebant. & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo ſibi huius factionis miſterium ꝓbente cõſcendit. Dicebat ergo ſe Alexandrum hęrodis filium ex morte ſeruatum ab his quibus eum vt perimerent fuerat delegatus. Occidentes quippe alios p quos imaginem complete iuſſionis oſtenderent & expectatores fallerent: illum eiuſq; fratrem ariſtobolum ſaluauiſſe: His ergo figmentis & ipſe in ſuperbiam extollitur: & alios quotquot occurrerent eruditebat.

A Interea croetam appulsis iudeorum omnibus qui cum illo colloquia miscuere persuasio facta est. Vnde ille quoq; pecuniarum Habundantia cœpit affluere: plurimis hinc inde donantibus præter hęc venit ad melum: ibi quoq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecunię fide qua ex regio sanguine illum descendere iudicabant & spe qua posset paterni regni iura pcipere vicemq; præstantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obsequio venientibus: & dicearcheam appulsus ibidem quoq; qui habitabant iudeos: similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebāt nāq; illi veluti regi: & alij quidem plurimi: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam cum herode possederant. Causa vero maxima deceptionis erat hominibus q illum casum cum voluptate a referentibus aduertebant. Ad hęc etiam accedebat fides ex formę vultusq; similitudine. Et enim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati: nichilominus inducti fuerant ad credendū illum non fuisse alterum: sed Alexandrum Herodis filium. Ita vt etiam alij nescientibus iurare præsumerent. ¶ Proinde ingrediendi romam: & famasui cuncta replenti in occursum eius egreditur iudeorum plurima multitudo: instar miraculi salutem eius factam diuinitus ammirantes: & cum gaudio maiore illum suscipiunt: maxime propter maternum genus quod erat valde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per plateas & vicos in sella portabatur cuncto regali cultu compositus ex opibus & quęstibus quas per diuersa loca percœperat: congregatur itaq; ad eum maxima multitudo voces plurimę clamoresq; cum fauore reddebantur: & omnia fiebant ad quę solent gaudia mentes hominum concitare: præsertim in tali euentu vbi præter spem salutis illius factam esse mirabātur. ¶ Sed vbi Cęsari nuncium illud allatum est non quidem credebat: propter quod sciret Herodem non facile posse in quibuslibet negocijs decipi. Præsertim in illis in quę animum incenderetur: tamen sperās potuisse contingere celatum: quendam suum liberum qui sepius fuerat cum illis infantulis collocutus mittit vt videret Alexandrum. Ille autem cum vidisset: nulla meliore discretione vsus est: q̄ vsa fuerat multitudo. Verum Cęsar decipi omnino non potuit: quoniam erat quidem ille similis Alexandro: sed non ita vt eos posset inducere: qui prudenter inspicere discernereq; valerent: siquidem iste falsus alexander ex labore & opere valde constabat attritus in illum autem delicatudo ex delicijs: & fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & grossius erat corpus. ¶ Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem: et cum fiducia verba proferentes: examinabat rem etiam de aristobolo cuncta perquirens quid de illo quoq; fuerat factum. et semetipsum obstupescere simulans rogabat ob quam causam aristobolus quoq; non venisset quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respōdisset in cypro illum insula remanssse marinis pe
B riculis simul fatigatum: & tetritum vt si fortasse sibi aliquid non optabile proueniisset saltem ille saluaretur ne omne genus marianne penitus interiret. Talia enim illum doctor ille respondendo docuerat. ¶ Cęsar semotum adolescentulum a cęteris abducens. tibi inquit mercedis gratia salus a me præstabitur si non temptaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; michi quis tu sis: & quis te ad talia confingenda pepulerit. Maior quippe est tua ętate hęc ad inuenta calliditas. Tunc ille neq; enim vltra mentiri potuit in periculo constitutus: aperit cęsari omne figmentum vel quali modo vel a quo fuerit commenttaum. ¶ Tunc cęsar falli quidem alexandrum nequaq̄ cōtra quod promiserat fecit. Videns enim eum laboribus aptum in ordine constituit numeroq; nautarum. Illum vero qui talia præsumendo persuasit: morte condemnat: Meliensibus autem condemnatio sufficiens visa est: vt quantoscumq; sumptus vel pecunias in falsum alexandrum erogassent irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidē alexandrum res cum magna temeritate præsumpte fine huiusmodi perceperunt.

¶ Archelaus suscepta tetrarchia venit in iudeam & Iozarum de pontificatu subrogato Eleazaro fratre amonit & Archelaidem vicum Edificauit Glafiramq; fratris vxorem sibimet matrimoniali ter coniūxit Iesus quoq; Eleazari a sacerdotio amoto substituitur Cęsar autem Archelaum omni Iudeorum nobilitate accusante ipsi indignum scribere iudicans Archelaum quendam ad Archelaum tetrarcham mittit expellendum & exul relegatur in viennam galliarum Cuius somnium Symon Essenus exponens rerum mutationem significauit Glafira quoq; eius vxor somnium vidit quę statim reuelato somnio moritur Regio ita Archelai Syrię dispensationi coniungitur quo tempore Cyrinus a
C Cęsare in Syriam destinatur censum dispositurus.

Capitulum septimum decimum.

ARchelaus autem tetrarchiam suscipiens mox vt iudeam attigit Iozarum boetij de pontificatu remouit: exprobans ei q cum seditiosis vna conuenerit: Eleazarum autem fratrē trem eius ad pontificatum subrogat. Edificat in hiericonte aulam regiam cum elegantia & decore mirabili. medietatem quoq; aquarum quę ad irrigationē agrorum ifluebāt. tractu ductuq; constructo diuertit in campum qui ab ipso fuerat palmarū arboribus consitus. Vicum etiā edificauit

Simulatus Alexāder multis pecuniis sibi donātibus q̄si de regio sāguine descendisset diues factus ibat Romā multis i eius obsequo venientibus tāq̄ regi plurios ꝓpter similitudinē fallebat Simulatū Alexādrū Iudei maxime honorabant ꝓpter maternū genus & regali cultu per plateas portabāt. &c. Cęsar audito nūcio nō credebat sciēs herodē nō facile decipi posse mittit tñ quēdā suum liberū q sepius fuit cū illis infātulis collocutus vt videret alexādrm qui ficut multitudo decœptus est. Cęsar semoto adolescētulo a cęteris cū interrogat qs deceptionis fuerit iuētor qd iuuenis tiore cōpulsus manifestat & tūc Cęsar Alexādrū in nūero constituit nautarū suasorē vero iussit ifici.

Archelaus suscepta tetrarchia venit i iudeā & Iozarū de pontificatu auouit eleazaro fratre subrogato.

Archelausvicus Glafiram vxorē fris ſibimet cōiugem accerſit.

cui nomen archelaidem conſtituit. ¶Paternam quoq; legem tranſgrediens glafiram archelai quidem filiam alexandri fratris coniugem ex quo filios quoq; ſuſceperat: ſibimet accerſit vxorem. Iudeis autem fas non erat fratrum vxores accipere. ¶Sed neq; Eleazarus in pontificatu diurturno tē pore perſeuerat. Siquidem etiam ſuper ipſum conſtituit ieſum oſeę filium. ¶Interea decimo anno principatus Archelai omnis nobilitas iudeorum primateſq; Samarię non ferentes crudelitatem eius moreſq; tyrannicos apud Cęſarem ei accuſationem inſtituunt: maxime quia cognouerant eum Cęſaris mandata tranſgreſſum. Nam ei pręcœperat vt manſuete clementerq; verſaretur ad populum. Cęſar igitur vt aduertit indignatione commotus: curatorem eiuſdem archelai: rerum earum quę Romę fuere Archelaus etiam ipſe dicebatur protinus aduocat. Cęterum ſcribendum archelao indignū exiſtimat: illum autem deſtinat vt archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine vlla dilatione nauim aſcendens: nauigauit celeriterq; pergit & in iudeam venit archelaumq; occupat cū amicis epulum celebrantem. Mentem ei Cęſaris aperuit: vt confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. ¶Cęſar vero viuente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus cauſam hinc inde cognoſcit: ſed vbi ſe parum expurgat archelaus in exilium retrudi pręcipitur: in vienna ciuitate gallię habitaculo contributo. pecunias vero eius rationibus fuſſit ſociari fiſcalibus. ¶Sed anteq̄ romam vocatus fuiſſet Archelaus ſomnium ſuis amicis tale recitauit. Vidiſſe ſe namq; dicebat ſpicas decem numero plenas turgenteſq; frumentis vigoremq; integrum poſſidentes: quas videbat a bobus comedi. Sed hocvidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur. A quibus dum ſciſcitaretur illi per diuerſas contrarias opiniones ſolutioneſq; diſcinduntur. ¶Tunc Symon vir Eſſenus veniens mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat Archelao non ſane in rebus ſecundis aut commodis prouenturam. Boues nā q; labores & miſeriam ſignificare firmabat: propter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri. Mutationem autem illo ſomnio demonſtrari rerum dicebat q̄ terra boum laboribus & operibus exarata in ſemetipſa permanere penitus non ſinatur. Per ſpicias autem decem peryodū decem annorum terminari manifeſtabat. Vnam quippe futuram eſtatem: & tempus ſuppleri aſſeuerabat archelao: quo de principatu ſuę poteſtatis exiret. Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit. Quinto vero die poſtq̄ illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum euocator eius archelaus procurator ſuus in iudeam venit a Cęſare deſtinatus. ¶Similiter & glafirę vxori eius & regis archelai filie prouenit. Quę primo ſicut ſupra oſtendimus: Alexandro in coniugium ſociata conſtabat Herodis quidem filio: & fratri archelai. Poſtea ergo q̄ idem alexander a patre fuerat interemptus: lo bato libiorum alias liciorum regi coniungitur. Quo defuncto item illam induatam in capadocia a patre Archelaus in coniugium ſuſcepit: Mariam alias Mariannem excludens quę ſibi fuerat coniugata. Tantus ſiquidem illum glafirę amoris ardor intenderat. ¶Cum ergo iuncta eſſet Archelao: tale ſomnium ipſa quoq; contuetur Videbat quaſi alexandrum ſibi aſtantem & ſe quidem illi aggaudere: eumq; libenter & alachriter amplexari: illum vero exprobrationes ei protinus imputari dicentem O glafira nempe vel nunc confirmas prouerbium quod dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne michi iureiurando conſtricta es & iugali fœdere virgo ſauciata. Poſtq̄ filios quoq; ſuſcepimus: mores noſtros oblita es ſecundarum nuptiarum cupidine. Sed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti quin etiam cum tertio ſponſo concumbere pręſumpſiſti & ſine pudore domum noſtram ingrediens thorum genialem alias genitalem polluiſti cum Archelao ius coniugale conſocians: vt illum virum haberes quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ergo nunq̄ tui penitus obliuiſcar: neq; beniuolētia qua ſemper circa te detentus ſum caream. Liberabo ſane tevniuerſis obprobriſs: meam ſicuti fuiſti firmam ſtabilemq; perficiens. ¶Quę cum familiaribus mulieribus retuliſſet: poſt paucos dies vita defungitur. ¶Hęc ergo haud ſane importuna huic noſtro operi ratus in ſerui. Primum quia ea ſūt quę circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur: inde vt exemplo vera probentur dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum: ac etiam vt appareat diuina prouidentia rerum humanarum cūcta diſponi: neq; incredulitate huiuſmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullomodo prohibebitur per ſingulos dies advirtutis augmenta procedere. ¶Archelaiue ro regio tributaria facta ſyrię diſpenſationi coniungitur. Interea cyrinus vir conſularis a Cęſare deſtinatur cenſum in ſyria diſpoſiturus & domum rediturus.

Mariti glafire filię Archelai regis capadocię.

Somnium Glafirę archelao cōiuctę expulſa marianne.

Prouerbiū verū

Glafira reuelato ſomnio parū poſt moritur.

Immortalis aia.

¶Regio iudeę quę fuerat Archelai Sirię coniūgitur diſpēſationi quo tēpore Cyrinus cōſularis a cęſare i ſyriā cēſū deſtinatur diſpoſitur.

¶Explicit Liber ſeptimus decimus.

¶CIRCA HOC TEMPVS Natus eſt Ieſus Chriſtus deus et homo: anno quadrageſimo ſecundo. Imperij Cęſaris Auguſti.

¶Incipit Liber octauus decimus qui continet tempus annorum triginta trium

¶ Cyrinus ad Syriam censor a Cesare destinatus & cum eo Copinius in Iudeam venit etiam Cyrinus in Iudeam/quę dispensationi Syrię fuerat adunata/vniuersorum depręciaturus substantias Iudei vero/licet primitus descriptionis nomen dirum haberent/subiciuntur tamen Iozaro pontifice illis persuadente Sed Iudas Gaulonites & phariseus quidem sibi coniunctus multitudini non parere persuadebant talem descriptionem integram affirmantes seruitutem & exhortationibus ad suam libertatem defensandam incitabantur tunc quę in iudea maxima fuit seditio per illos excitata Hij enī apud iudeos quartam philosophiam introduxerunt cum tamen illis ab initio tres essent philosophiae a patrijs institutis derelictę Essenorum Saduceorum & tertia phariseorum quorum mores varij habentur pharisei enim futurum Iudicium credunt vbi cunctos homines ꝓpria merita recepturos/animasq; immortales secundum merita aut demerita premiandas aut puniendas Saducei vero animas mortales existimant simulq; cum corpore interire Esseni autem ad deum cuncta redigunt animasq; ponunt immortales & remoti ab omni populo sacrificia offerunt/omniaq; apud eos sunt communia Neq; vxores ducunt neq; seruos habent quorum cibus simplex & habitus mūdus/mortem quoq; cō tempnunt & amicorum amissionem.

¶ Capitulum Primum.

CYrinus autem vnus de his (qui semper in consultatione congregabantur) vir per omnium magisteriorum & principiorum officia celebratus per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens & in cunctis alijs dignitatibus clarus cum paucis venit ad Syriā:censor gentis a cesare destinatus:& approbator vniuscuiusq; sententię. ¶ Mittitur etiam cum eo Copinius ductor totius equestris agminis potestatemq; iudeorum omnium ferens. ¶ Venit etiam Cyrinus iudeam nam dispensationi Syriæ fuerat adunana vniuersorum depræciaturus substantias: & Archelai redditurus pecunias. Porro iudei(licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent) subiciuntur tamen ne amplius resisterent: persuadente illis pontifice Iazaro. (Boethij namq; erat iste filius) Et illi quidem cuncti ratione pontificis:depręciari suas permisere substantias nihil amplius hesitantes. ¶ Sed Iudas Gaulonites homo ex ciuitate(cui nomen erat gamalas) saddochum phariseum sibi coniungens:recessionem facere festinabat depręcationem & censum nichil aliud esse dicebant q̄ integram seruitutem Proinde ad defendendam suam libertatem totam plebem diuersis exhortationibus incitabant. Omnem quoq; cooperaturam illis esse creaturam si pro bono libertatis honorē suū & gloriam magnanimitate tuerentur:sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus cōsilijs ad agendum procederent. ¶ His itaq; diebus amplius eorum animus concitatur vt etiam ab homicidijs se nullo modo arcerent quoniam magna voluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant: atq; hoc modo in magnum malum sedicio illorum & audacia prorumpebāt. Nichilq; sui malorum qd per illos non pullulauerit viros & supra q̄ dici potest illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia deprędationesq; gerebantur: optentu quidem vtilitatis defensionisq; communis:reuera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multę itaq; cedes ciuū sociorumq; perpetrantur postremo in inuicem conuertuntur:non secus q̄si cōtra hostes infensius agerentur. Bellum itaq; quotidie deprędationes/captiuitates/ cedes vbiq; concurrebant:ita vt etiam templum dei ignibus concremarentur. Tantum valuit nouitas & institutionum mutatio paternarum.

¶ Si quidem iste Iudas & saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes seditionibus ac tumultibus repleuere publica:sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ de qua volo pauca differere. ¶ Iudeis Philosophię tres erant etiam inde ab initio institutis patrijs derelictæ essenorum saduceorum & tertia qua Philosophabant qui dicebatur Phariſei. Et quamq̄ de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli:tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. ¶ Phariſei enī quotidianam conuersationem exiguam habent & prorsus abiectam nihil molitudini aut delicatudini penitus indulgētes:sed quęcumq; iudicio rationis oportere comperta sunt illa sequuntur prępositis nullomodo reluctantur Maiores natu competenti honore venerantur ita vt nec contrarium quidam alicubi aliquando respondeant:fato geri omnia credunt:sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt. Iudicium dei futurum esse sentiunt. Illic cunctos homines ꝓpria merita recepturos tam eos quidem qui secundum virtutem vixerint quam illos qui nequicia deprauati sunt. ¶ Animas autem immortales dicunt sed etiam in inferno congrua vnicuiq; habitacula pro merito vel iniquitatis vel virtutis attribui sicut vnicuiq; viuenti gerebatur studium & alias quidem animas eternis retrudi carceribus alias autem reminiscendi facultatem percipere: & ob hęc populis quidem credibiles accedibilesq; Quantacumq; ad culturam diuinitatis pertinet orationum celebrationes templorum constitutiones expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prelatum est

Cyrinus ad Syriā censor a cesare destinatus & cū eo Copinius in Iudeam.

Cyrinus venit in Iudeā depciaturus substantias & hoc qd dicit.

Luce capitu. ij.

Exijt edictuz a Cesare augusto vt describeret vniuersus orbis &c.

Seditio maxima i Iudea p Iudaz & saddocū pharisēū latrocinia & depdationes gerebant obtentu vtilitatis communis & reuera ꝓprioꝝ lucroꝝ gra tota seditio gerebat.

Quartā phiam introduxēt iudas & saddocus

Tres phię ab illo tio apd Iudeos Essenoꝝ saduceorū & phariseorum.

Phariseorū conuersatio & mores. Iudiciū futurū credūt.

Alas imortales dicūt & secdz merita aut demerita puniēdas &c.

Saduceorũ mores q̃ aĩas mortales existimãt.

testimonium: vt ad eos plurimę ciuitates & maxima multitudo cum studio grandi cõfluerent opinione adducti qua meliores cęteris existimantur. ¶ Saducei autem animas mortales existimãt: simulq; cum corpore interire. Nullas vero alias obseruationes pręter legem custodiunt. Aduersus autem doctores philosophię suę certare & reniti glorioſum annumerant: sed ad paruos admodum doctrina peruenit vel modus exc tationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrãt. ¶ Esseni autem ad deum cuncta redigunt. Immortalem animam dicunt iusticiam autem rem prætioſam pro qua vsq; ad mortem pugnandum esse prędicant In templo autem anathemata proponẽda prohibẽt. Sacrificia vel hostias cum populo non celebrant q̃ se plurimum ab eis putant mundicia vel sanctitate differre & merito se a communi congregatione discernunt remotim sacrificia facientes. Cultu vero morum atq; conuersationis optime ad colendam terram & exercendam omni studio intenti. ¶ Illud etiam habent dignum valdeq; mirabile q̃ in alijs non inuenias gentibus tam grecorum quam etiam barbarorum q̃ omnes illis opes in medio sunt: & ab eis omnia cõmunia possidentur: nichil amplius inter eos dicior fruitatur nichil pauperior defraudatur ac si nichil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerũt Sunt autem super quattuor milia hominum numero. ¶ Vxores non ducũt neq; seruos habere festinant. Aliud quippe iniquitatis: aliud seditionis oportunitatem estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduniunt mutuas sibi vicissitudines ministrantes susceptores autem reddi tuũ promouent curatoresq; constituunt qui cuncta quę terra profert in vsus necessarios amministrẽt: Sacerdotes autem optimos viros eligunt & cibus illis simplex est: habitus insumptuosus & mundus.

Remoti ad oĩm ppl'o sacrificia offerunt.

Oĩa apud eos cõmunia.

Vxores non ducũt neq; seruos habent.

¶ Quarto vero philosophię Iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in vestitu: in habitu: cęteriſq; aliis pharisęis consentiunt: circa libertatem vero immobilem retinent mutabilemq; sententiam: Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa: Solum enim principem & dominum dicunt deum: Mortis autem multas & varias species sustinere pro nichilo pendunt: vel cognatorum supplicia vel amicorum amissiones omnino contemnunt: dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur: Nonnulli namq; viderunt qualiter aliqui eorum sepius in suppliciis immutabiles permansere: Vnde plurimi quoq; illius gẽtis hoc stulticię morbo insanabiliter ęgrotarũt: cestio floro alias Gessio fluuio principatum huius vanitatis obtinẽte Nam ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis recedendiq; ab eis & ipse p̃cipitatus est: & alios precites dedit. Et philosophię genera quidem hęc atq; huiusmodi sunt apud iudeos.

Quartæ phiæ princeps Iudas fuit.

Mortem cõtemnũt & amicorũ amissionem.

¶ Cyrinus (restitutis Archelai opibus descriptioneq; perfecta) Iozarum a sacerdotali deposuit officio Annanum substituens Herodes quoq; Tetracha Sephorim Muro circundedit auctocrarida appellans & Bethorantam similiter Iuliadam vocans Philippus autem Cæsaream & Iuliam ciuitates edificat. Copinio Iudeos regente Samaritę in festo azimorum ossa mortuorum iacientes templũ polluerũt Itaq; Copinio Romam reuertenti marcus successit in iudea sub quo Salome Herodis soror moritur iulię cęsaris vxori relinquẽs omnem Toparchiam post Marcum Annius Ruffus (sub quo Augustus moritur) cui Tyberius tertius Romanorum imperator succeſſit) principatũ Iudeę recepit post quẽ Valerius gratus quintus Iudeorum rector efficitur. Is Annanum a sacerdotio remouens Ismaelum filium Iabim pontificem desiganauit & ipsum multosq; mutauit sacerdotes Cayphasq; qui & Iosephus dictus est sub eo functus est Sacerdotio huic pontius Pylatus successor effectus est Herodes insuper ad Tyberij honorem ciuitatem edificauit Tyberiadem vocans & ciuem loci fieri septem dierum habitatione instituit.

¶ Capitulum secundum.

Tempus descriptionis.

Herodes tetracha Sephorim Muro circũdedit. Autocrarida vocãs & aliã Iuliadem.

Philippus cęsareã & Iuliã ciuitates edificat.

INterea Cyrinus opibus restitutis Archelai descriptioneq; perfecta quæ facta est triceſimo & septimo anno postq̃ Antonius acciaco bello fuerat a cęsare susperatus. Iozarũ quoq; post ficem seditionem a multitudine passum sacerdotali deposuit officio. Annanum in pontificatu subſtituens. ¶ Herodes autem & Philippus Tetrachiam suam eorum vnusquisq; suscipiens: Herodes Seforium Muro circundedit instar & similitudinem galieę quam Autocrarida appellant. Alia autem Bethoranta ciuitas etiam ipsa est quam Muro circum sepiens & iuliadam vocãs ex nomine Iulię vxoris cęsaris Philippus autem paniadem quę est circa fontem Iordanis construens cęsarem nuncupauit: Tum etiam Bethsaidam proxima stagno genesara edificat & dignitatem ei ciuitatis attribuit habitatorumq; multitudine replet. Aliarumq; necessariarum rerum copia refertam facit: & Iuliam ob memoriam cęsaris filię vocat. ¶ Copinio autem illo iudeam tempore gubernante quem supra documus cum Cyrino destinatum: huiusmodi factum in iudea prouenit. Azimorum dies agebantur (quam festiuitatem pascha vocamus) in qua mos erat ex media nocte portas templi a sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis viri quidam Samaritæ occulte in hierosolymam veniente

er templi cũctas porticus & per totum phanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo istodia maiora sacerdotibus exerceri. ¶Copinius autem non post multum tẽporis romam reuer ur. Cui succeſſor regende prouincię marcus efficitur. Sub quo etiam salome herodis regis soror vi defungitur iulia cęsaris vxori derelinquens iamniam & omnem suam toparchiam & i campo pha lidã & archelidã cõstitutã que etiã plurimis cõsiti fuere palmetis quorũ fructus optimus & valde p puus: ¶Sed & huic quoq; succedit annius rufus. Sub quo etiam cęsar moritur romanorum secun us imperator ſeptem & quinquaginta annos aduiuens in imperio menſes ſex dies aliquantulum su er duos. ¶Ex quibus quatuordecim annis ſimul cum eo antonius reipublice gubernacula rexerat iuens itaq; annos ſeptuaginta & ſeptem vita deceſſit. ¶Huic ſuccedit in principatu tyberius nero toris eius iulię filius: qui fuit romanis tertius imperator. ¶Sub quo quintus iudeorum rector vale as gratus afficitur. Annij rufi ſucceſſor. Is ananum remouẽs ſcerdotio. Iſmaelam filium . Iabi pon ficem deſignauit. Sed & hunc multo poſt abiiciẽs eleazarum annę pontificis filium ſacerdotio ſub gauit. Poſt annum vero etiam hunc arcet officio: & ſymoni cuidam canuti filio miniſterium pon ficatus attribuit. Sed non amplius & ipſe q̃ vnius anni ſpacio eodem perfũctus officio. Ioſephum i cayphas nomen fuit habuit ordine ſucceſſorem. ¶Et gratus quidem talia gerens romã reuertit poſtq̃ vndecim annos in iudea compleuerat. ¶Huic ſucceſſor pontius pylatus effectus eſt. ¶Hero s autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberij perueniens edificat ciuitatem quam ex eius co nomento tyberiadẽ denominat mœnibus eam firmis fortibuſq; circundãs in galilee regione iuxta gnam geneſar. Vnde aquę calide non longe diſtabãt in vico cui nomen erat amathus. In hãc ſibi nfines plurimi defluere: atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Et omni quoq; gione (quę ſub illo fuerant conſtituta) ab eo coacti cõueniunt: vt ibidem commanerent. Multi eti ex nobilitate illuc habitandi gratia tranſferũt. Suſcœpit etiam quotquot inde veniebant in opes egenis pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret: quibus tamen ſecuritatem libertatis attribu & beneficia plura contulit: vt hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas etiam do os ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur vt his omnibus habitatores ſtabiles efficeret. axime autem ex paterna lege tranſcribens in qua ſignificabatur vt habitatio ſeptem dierum ciuẽ i perficiat.

Copinio romã reuertẽte. Marcus ſucceſſit i iudea ſub quo ſalome herodes ſoror moritur. Annius ſuccedit marco ſub quo moritˉ ãno imperij ſui. lvij. Tyberius ſuccedit auguſto tertio. Multos mutauit ſacerdotes Cayphas qui & ioſephus dictus eſt ſacerdos. Pylatus iudeorũ preſes. Herodes tetrarcha ad hoeorẽ tyberij ciuitatẽ edificat tyberiadam vocans. Hitatio ſeptem dierũ ciuem loci facit.

¶Phraates parthorũ iperator iſidijs aphraate filio ex cõcubina. Thermaſa Ithala nata para cooperãte matre moritur Pharates autem Iuuenis parricidio & infando matris amore exoſus exiſus emoritur. Quo mortuo parthi hęrodem vocant eis regnaturum qui propter crudelitatem eis pectus extinguit. Deinde miſſa legatione bononies rome obſes ad parthis imperandum mittitur i manſuetudinem eius ſpernentes ab imperio illum deturbant obſidatum iudicantes ſeruitutem thabanus quoq; medorum rex ab ipſis vocatus venit cui bonões occurrens cum exercitu eum fu t ſed non poſt multum tempus congregato exercitu confligit cum bonone qui victus fugit. Sileu m deinde ad theſifontem. Et poſtea iteratũ eſt bellum contra Arthabanum vbi bonones captus llano ſyriæ preſidi traditur qui quoniã eum romę cognouerat eum honorifice tractauit. Eo tem re mortuo comagene Anthiocho rege plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur etvtraq; pars legationẽ ttit. Et ſenatus Germanicum cuncta Syrie negotia mittit correcturum qui veniens in partibus: ori tis' a piſone veneno perimitur.

¶Capitulum Tertium.

IN illis diebus moritur phraates parthorũ imperator inſidijs illi a phraate filio prępa raris. ſecundum hũc modum. Fraates imperator poſtq̃ legitimos filios habuit aſciuit ſibi Ytalici generis concubinam: cui nomen erat thermuſa. A cęſare iulio cum alij mu neribus hęc ei fuerat condonata. Et primũ quidem ea ſicut dixi pro concubina vte baˉ captus mira pulchritudine mulieris. Procedente vero tpe filioq; ex ea fraate ſuſce pto cõiugẽ eã legitimã deſignauit: quã honorabiliter tractabat in oibus quicqd ei etiã eret obediebat. Itaq; feſtinãs vt parthoꝝ pricipatus filio ſuo cõtingeret qđ videbat aliter fieri non ſſet niſi exide legittimos filios aliqbus argumẽtis excluderet: pſuadet iperatori vt illos romẽ obſi s deſtinaret. Proinde illi non enī facile fuit fraati diſpoſitionibus thermuſę reſiſtere romã a patre ttunt. Et ſolus in regno fraates filius enutrit. Sed poſtq̃ adoleuit: graue reputans ac moleſtũ vt pri atũ patre tribuẽte ſuſciperet: inſidias p̃parat patri cooperante ſibi etiã matre. Nã ſermo quoq; fere f q; ei cõcubitu miſeret. itaq; ,p vtroq; facinore gẽti factus eſt exoſus: tã parricidio q̃ amore matris ando ſeditionibuſq; excitatis anteq̃ amplior fieret. ex regni poteſtate depulſus emoritur. Concor nes itaq; in vnum parthorum fortiſſimi: cernenteſq; ſine principe ſe non valere conſiſtere ceperũt picere quiſnã illis ex genere arſaciadaꝝ fieret imperator. Nã aliunde fieri nõ licebat. Vnde quoq; Phraates ptho rũ ipator iſidijs a filio ex cõcubina ſuſcepto patis cooperante matre moriuur. Phraates iuuenis gẽti exoſus parricidio & infãdo mris amore expulſus emoritur & pthi hę rodẽ vocant regnaturum eis.

Herodes ferocissimus multitudini propter crudelitatem suspectus extigit Legatiõe missa Bonones romę obses ad speranꝺũ mittit partis q mãsuetudinẽ eius spernẽtes illũ perturbãt impio obsidatũ iudicãtes seruitutem.

Bonões victus fugit ad seleutiã deinde ad Thesifontem.

Iteratũ bellum cõtra Arthabanũ vbi captus Bonões Sillano syrie p̃sidi traditur. Mortuo antiocho rege comagene plebs aduersus nobilitatẽ scinditur & vtraq; pars legationẽ mittit. &c.

vsq; in hodiernum diem pollutum dicunt & iniuriatum ex semine mulieris ytalicę illud imperium. Herodem quoq; per legatos asciscunt. Sed postq̃ iste quoq; suscepit imperium: cœpit inuiduosus esse multitudini atq; suspectus propter immensam crudelitatem. Erat quippe ita ferus: & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extingunt. Plerig; dicebãt q̃ eum in sacrificijs inter altaria peremerunt. Nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est q̃ dum venatum pergit occisus est. ¶ Legationẽ itaq; romã mittunt: vnum ex obsidibus adimperum postulantes. Et mittitur illis bonones ceteris suis fratribus antelatus q̃ iudicabat fortunam suam potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarę multitudini celeria conuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœpere contemnere indignum putantes vt seruo subicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse desinebãt Neq; iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad iniuriam suę gentis & regni: alienis esse contraditum. His ergo querelis gens vniuersa commota: illum perturbat imperio. ¶ Comfestim artabanum euocauit regem medorem, ab arsacidarum genere descẽdentẽ. Persuasus itaq; artabanus venit cum omni milicia cui bonones occurrit: & multitudine congregata parthorum cum eo bello: congreditur. Artabanus autem victus: confugit ad montes Medię. Et non post multum tẽpus cõgregans etiam ipse magnas turmas exercitus cum bonone confligit & victus bonones cum ad seuliciã fugit equitatu. Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequẽs: magnam stragem operatus est. Tunc barbaris grandi metu compressis ad thesiphontem alis contextifontem cum magna multitudine pergit. Illo itaq; parthis imperãte: bonones in armeniã venit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare: deinde vero ad romanos legationem mittit. Sed vbi tyberius petitionẽ eius abnuit ille recte ad parthos conuertitur: & bellũ arthabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cęterum armenij qui circa nisatem habitabant artabano fuere sociati a quibus detentus bonones: rectori syrie sillano cõtraditur. Ille autem ex verecũdia q̃m romę eũ nouerat custodiuit: honorificeq; tractauit. ¶ Armeniã Orodi Orodes arthabanus vni suoꝝ tradidit filiorũ. ¶ Ea tẽpestate morit comagene rex anthiochus & plebs aduersus nobilitatẽ scinditur et mittit vtraq; pars legationem romam nobilitas quidem statum reipublicę habitumq; mutare desiderãs vt p̃sidiali dispensatione regetur: multitudo vero regnũ proprio more habere cupiebat. Senatus autem vtraq; legatione suscepta ex decreto germani committit cuncta Syre negocia correcturum: agẽte fortuna quo facilius interierit. Nam veniens in partibus orientis & in melius cũcta disponens a pincerne veneno perimitur: sicut iam in aliis iudicatum est.

¶ Pylatus iudeę rector assumpto de Cęsarea exercitu legem iudeorum soluere nisus statuas in templo collocauit primus enim cum signis ciuitatem intrauit prędecessoribus suis p̃sidibus siue signis mœnia ciuitatis ingressis ipse vero iudeorũ admiratus fortitudinẽ quos pro legalium custodia ad mortem paratos videt ymagines de hierosolimis auferri & in Cęsaream iubet produci. Sed ex opibus templi aquę ductum fabricare volens Iudeos hoc impedientes militibus eos adorso circuũenire prędecepit qui magnam multitudinem prostrauerunt. ¶ Capitulum quartum.

Pylatus ciuitatẽ cũ signis primus intrauit prioribus Iudeę rectoribus sine signis mœnia ciuitati sigressis.

PYlatus autem iudeę rector exercitum de cęsarea secum assumens tendit ad hierosolimã vt leges solueret iudeorum. Nam secum statuas que in signis militaribus inerant intromittit. Imagines autẽ aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet: & propter hoc ante illũ oẽs iudeę rectores sine signis ingrediebant mœnia ciuitatis. Primus autẽ pylatus ignorãtibus populis itrogressũ signa quę secũ apportauerat in ciuitate cõstituit. ¶ Illi vero mox vt rem cognouere congregati veniunt cęsaream diebus plurimis supplicantes vt ymagines de hierosolimis auferãtur. Pylato vero abnuente q̃ iniuriam cęsaris si fieret estimabat: iudei nullomodo discedunt. Tunc ille occulte in insidiis armatos milites collocauit. ¶ Cumq; pro tribunali sedisse quod ei fuerãt ornatum in stadio nam eum locum insidiis quas preparauerat aptum esset perspexerat: iudeiq; iterum supplicarent: signo dato milites procedere: iudeisq; vndiq; circũdatis cœpit pylatus mortem comminari nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros q̃ constitutiones legis sue transgressum ire firmabant. Tunc pylatus ammirans fortitudinem iudeorum in conseruandis legalibus cõstitutis confestim ymagines de hierosolimis auferri prędecepit. Cęsareamq; perduci.

Pylatus iudeos paratos ad mortẽ p̃ custodia legaliũ videꝫ ymagines de hierusalẽ auferri p̃cepit perducitq; in Cęsaream.

¶ Voluit etiã ex opibus tẽplia'aque ductũ pgẽtẽ in hierosolimis fabricare: suscipiẽs initiũ torrentis q̃ stadioꝝ duũ miliũ interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant multa milia hominum congregata: clamabant vt ab illo opere cessaret. Plerig; etiã maledictionibus vtebant contumelias quoq; iactantes: sicut vulgaria solet multitudo. Ille vero milites iudeos a dorso circũuenire p̃cipiens iubebat vi discederẽt. Illis aũt ad cõtumelas iniuriasq; cõuersis dato signo militibus iussit vt iudeos iuaderẽt. Milites porro ãpliora q̃ iussi fuerant ꝓpetrantes: multitudinẽ magna cede ꝓ-

ſternunt. Plures igitur ibi deficiunt plerique aũt ſauciati diſcedũt atq; hoc modo illa ſeditio terminat.

¶ TESTIMONIVM DE IESV CHRISTO VNIGENITO DEI FILIO

¶ Teſtimoniũ virtutũ Ieſu Chriſti q multos iudeorũ & multos gentiliũ ſibi adiunxit quiq; p Pylatum accuſatiõe Iudeorũ cruci adiudicatus eſt ſed tertio die reſurrexit ſcdm pphetias de eo diuinitus inſpiratas & ab eo xpianorũ q ab ipſo nũcupati ſũt nomẽ & genus pſeuerat.

Cpm. v. Teſtimoniũ virtutũ xpi Ieſu.: Ad ſu dicatus cruci p pylatum Refn rexit tercia dire. Nomẽ xpianorum & genus a. chriſto.

IVit autem iſdem temporibus IESVS vir ſapiens ſi tamẽ virũ eũ nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector & doctor hominum eorũ qui libenter quę vera ſunt audiunt & multos quidem iudeorum multos etiã ex geutibus ſibi adiũxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtrę gentis virorũ cum pylatus in crucẽ agendum eſſe decreuiſſet: non deſeruerũt hi qui ab initio eũ dilexerunt. ¶ Apparuit ei eis tertio die iterũ viuens ſcdm q diuinitus iſpirati pphetę vel hęc vel alia de eo inumera miracula eẽ futura pdixerãt Sed & ihoẽ diemũ. CHRISTIANORVM qui ab ipſo nuncupati ſunt: & nomen perſeuerat & genus.

¶ Paulina Romana Saturnini vxor honeſta et pulcherrima cuius amore Mundus equeſtris emeritus diues & nobilis captus maxima illi pro concubitu promittens dona ſed electus maximo affectus eſt morbo quem Ida liberta quedã ex parẽtibus lenona aſtutiſſima ſanare cupiens ſacerdotes templi iſidis pecunia corrumpit qui paulinam mulierẽ caſtam & ſimplicẽ decipiẽtes finxerũt Anubũ Egiptiorum deum paulinam diligere & eius Thorũ appetere. Quod liberter illa & optababiliter ſuſcepit ad amicas gloriando denunciat hoc etiam marito qui grata propter vxoris pudicitiã cõceſſit illa igit per gẽte ad templum cũ ipſa cenaſſet & tẽpus quieſcendi veniſſet vniuerſa a ſacerdote claudũt ſubſtractis luminibus Mundus aũt itro latitans venit ad mulierẽ quem deũ exiſtimãs illa reuerenter recœpit & cũ ea mũdus pernoctans circa vicinam lucis receſſit. Tertia vero die occurrens Mũdus dolum detegit pauline que ſciſſis veſtibus facinus cognoſcens ad virũ occurrit & factionem aperiens iuriam vlciſci ipſũ depręcata eſt qui imperatori tyberio cuncta nunciauit. Qui diligẽter cauſam examinans ſacerdotes cum ida adegit in cruces & templũ funditus euertit ſtatuãq; inſidis in tyberim iactari pręcœpit Mundũ vero Exilio dãnauit.

Paulinę romãę Vxoris ſaturnini laudes & pulchritudo.

Mundus equeſtris emeritus diues & nobilis amore captus paulinę illi maxima pmittens dona p vno cõcubitu ẽ electus Ida liberta Mũ omniũ iniquitatũ coagulũ leonona aſtutiſſia.

¶ Capitulũ ſextum.

ISdẽ tẽporibus iudeos alia ſeueriora perturbant. Nam etiã in templo iſidis quod roma fuerat inſtitutũ factũ quoddã turpitudine plenũ opprobrioq; contigit. Quod primſ explanabo: tum demũ ad illa quę apud iudeos euenere trãſibo. ¶ Paulina quedã mulier erat romę pclare morũ dignitate ſtudio caſtitatis intenta. honeſtatis opinione cõſpicua. Erat etiã opũ locuplex magnitudine & vultus pulchritudine decoroſa ętate aũt qñ maxime mulieres pudicitia decorãt. Hęc nupta erat ſaturnino: etiã ipſo genere opibus cetero cultuq; cõſimili. ¶ Huius itaq; amore detinet iuuenis quidã Mũdus noie ex numero equeſtri ſed in gradu iã emerito cõſtitutus & dignitate magna ſublimis: ydoneus etiã ad munera largienda ſumptuſq; faciẽdos Nam memorate quoq; mulieri maiora dona promiſerat. Quę illa contemnente maximo fuerat amore ſuccenſus: vt etiam viginti miriadas dragmarum atticarum ſe datu rum pro vno concubitu ſpopondiſſet. Sed neq; ſic illa deflexa eſt. ¶ Tunc ille nimiam infœlicitatem morbi ſuſtinens ſiquidem neq; cibum valebat accipere morti ſe addixerat: hoc vnum ſibi iudicans tã mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens: perſingulos dies hoc agebat vt celeri morte raparet. ¶ Erat autem Mundo liberta quędam exparentibus nomine ida: omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quę grauiter ſerẽs q ille iuuenis damnaret ſe in mortem nam clarebat omnino periturus accedẽs erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari quę animũ eius bone ſpei facerent. Promittebat namq; ſe actutam apud paulinam: vt quinq; miriadas accipiens concederet iuueni quod volebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans. ſumpſit ab eo pecunię quantũ placuerat. Sed non eadem via paulinam aggreditur qua fuerat ante temptata. Cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs: ſciensq; illam quemadmodum eſſet occupata cultura Iſidis: tale aliquid machinatur. ¶ Accedit ad quoſdam ex templo iſidis ſacerdotes quibus interpoſitione iuriſiurandi fidem ſeruare perſuaſit dans etiã in preſenti duas miriadas & dimidiam promittens etiã aliud tantũ ſi quod vellet habuiſſet effectum. Tunc cauſam aperit: amorẽ iuuenis indicat. orat vt & mulierem quibus poſſent modis inducerent. illi aũt pecuniarum cupidine capti: promittunt quicquid imperaret protinus ipleturos Preſertim aũt ipſe maximus ſacerdotũ vt paulinã conueniret ac ſuis verbis im pelleret pollicet. ¶ Finxit itaq; ſe ex egypto veniſſet ab aubo deſtinatũ q is grãdi circa paulinã amore teneret eũq; deũ ſibi iuſſiſſe vt romã venire mulieriq; precepta numinis aportaret Libenter illa & optabiliter ſuſcepit atq; ad amicas gloriãdo denuncat qđ ab anubo tali merito iudicet. Hoc ẽt itimat & marito q ab ea thorum & conam anubus cõcupiſcat. ille autem grate conceſſit: pudiciã cõiugis nõ

Aſtutia diaboli ca mulieris faus Sacerdotes tẽpli iſidis pecunia corrupti. Fallacia maximi ſacerdotis ad paulinã. &c.

ignorans. Illa igitur pergit ad templū & cū cenaſſet templuſq; quieſcendi veniſſet vniuerſa a ſacerdote clauduntur cuncta quoq; lumina ſubtrahūtur. ¶ Mundus autem intro latebat abſcōditus qui poſtq̄ ſilentium factum eſt: ad mulierem venit. Illa autem exiſtimans deum eſſe reuerenter accipit: atq; ita cum ea mundus pernoctans: circa viciniam lucis abceſſit. Illa autem manefacto conſurgens: atq; ad ſuum virum veniens: aduentum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas magnā ſibi ex hoc gloriationē reputans proueniſſe: & quia verba quoq; ad illam feciſſet anubus indicauit. ¶ Sed exaudientibus alij nos credebant natura inſpicientes rei: pars autem credebat. Quidā vero miraculum dicebāt pudicitiam attendentes: dinitatemq; referentes. ¶ Tertia vero die poſtq̄ factum eſt occurrēs ei mundus o paulina inquit ſaluaſti mihi viginti miriadas: quas poſſes familiaribus tuis rebus adijcere. Nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti: & damnificatiōe liberaſti. Nam in tēplo tota nox a te cum mūdo peracta eſt: nec mei nominis intereſt voluptas precepta. Nihil enim ad parficiendum negociū offuit: quod anubus vocitatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceſſit. Illa vero in mentem rediens tunc primum illud facinus intellexit: & ſciſſis protinus veſtimentis ad virum occurrit factionemq; aperit tam magni facinoris: deprecata ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille impetori cuncta denunciat. ¶ Tunc tyberius cauſam diligenter examinans vniuerſum ſacerdotum ſceleus inuenit & ipſos quidem cum Ida que cauſa totius iniquitatis extiterat adegit in cruces. Tēplum autem ipſum funditus euertit ſtatuamq; Iſidis in tyberini fluuiū iactari pręcepit. Mundum autem exilio damnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans: q̄ amoris vehementia deliquiſſet. Et ea quidem quę in templo iſidis prouenere tali fine concluſa ſunt.

Mūdo detegēte dolū paulia ſciſſis veſtibus facinus itelligēs ad virū occurrit & factionē apiens iniuriā ipſū vindicaſci deprecata ē. Tyberius cognita ſacerdotū negtia ipos cū ida adegit i cruces euerſo funditus templo. &c.

¶ Iudei cuiuſdam a patria propter tranſgreſſionem legis profugi malicia qui vna cū tribus ſibi ſimilibus fuluiam quandam de cetu nobiliū decipientes auri & Oſtri plurimum accipientes pro ornatu templi vſibus propriſs aſſumpſerunt quo cognito Tyberius propter horum quatuor hominū nequitiam omnes iudeos a Roma iubet excedere: Samareorū quoq; gens tunc turbata eſt hos enim Caphedon vir mendax peruertit falſis promiſſionibus in monte Garizim congregans quos aſcendētes pylatus occidit Quem Samareorum principes de huiuſmodi occiſione apud Vitellium ſyrię principem accuſant & illum romam mittit decimo anno preſidentie ſue Marcello ſubrogato Sed anteq̄ pylatus romam veniret Tyberius obcubuit.

Iudei pfugi a patria qa moſaicę legis trāſgreſſor accuſatus malicia qui vna cum tribus ſibi ſimilibus Fuluiam quandam de cetu nobiliū decipientes auri: & oſtri plurimū accipiētes p ornatu tēpli vſibus p priſs ablūpſerūt Quo cognito Tyberius oēs iudeos e roma excedere iubet Et ſic propter quatuor nequiciā vniuerſitas punit Iudeorū:

¶ Capitulum Septimum.

DVnc ad rem redeo vt explicem que iudeis romę eodem tempore cōtigerūt: ſicut etiā ante preſtrinxi. Erat quidē vir genere iudeus de ſua patria pfugus. accuſabatur autem de legalium tranſgreſſione pręceptorum. Vnde apud ſuos quoq; reus habebaſ & malignus in operibus. iſte per multos dies legem ſe Moyſi exponere ſimulauit: & tres viros in omnibus ſibi ſimiles cōſocians ſeducunt fuluiam quandam vnam de cetu nobilium: vt legi iudaicę animū ſuū dederet. Cui perſuaden vt oſtri & auri plurimum in hieroſolymam mitteret templi ornatui profuturum. Quod illi ſumentes propriis vſibus abſumpſere. propter quod etiam argumentis & fallacis antea cuncta pegerant. ¶ Tunc tyberius nam ei totum negocium ſaturninus inſinuat vir fuluię pariter amicus & tutor iubet roma cunctos iudeos excedere. Conſules autem quattuor milia ex iudeis militātes mittūt in ſardorum inſulam. Plurimos autem militare nolētes propter legis paterne cuſtodiam affecere tormentis. ¶ Atq; hoc modo propter neqciā quattuor hominum: vniuerſa ex vrbe pellitur multitudo. Sed neq; Samareorū gens turbis expers fuit: vel tumultibus aliena. Hos enim peruertit vir quidam mentiri pro nihilo ducens. Caphedon nomine qui omnē plebem ſuaſionibus artificioſis induxerat vt in montem Garizi omnes accurrerent: q̄ eum ſanctū hērent ac venerabilem. Pollicebatur enim ſe aſcēdētibus oſtenſurū vniuerſa vaſa quę ibidem a Moyſe fuiſſent obruta. At illi perſuaſi verbis illius armaſ & cōſederāt i quodā vico cuius nomē cyrithua atq; hic ide plurios cōgregabāt vt cū maxima multitudie mōtē aſcēderēt. Sed hos in ipſo aſcēſu Pylatus accupat. omnē eqtatē pcedere iubēs: & ducatu velociſſimos atq; ibi circa memoratū vicū pugna cōmittitur & alios obtrūcant plureſq; in fugam vertunt: maximam partem capiunt quorum ſeditionis principes vel eos qui in fugiendo plurimum valuerant pylatus interfecit. ¶ Sed ex hoc Samareorum gente turbata cuncti priores ad vitellū veniunt qui per idem tempus gerebat Syrie principatū: atq; apud eum Pylatū accuſant quod iniuſte tātos occiderit Non em a Romanis diſcedendo: ſed iniuriā pylati declinādo in Tyritua cōgregatos eſſe profitebanſ. Tunc vitellius marcellū vnū ex ſuis amicis q curaret in iudea conſtituit: pylatū aūt romā pgere vt de his qbus a iudeis accuſabaſ: ſe i iudicio cęſaris expurgaret. ¶ Tūc pylatus poſtq̄ i iudea decimū annū cōpleuit pergit romā vitellij viſione cōpulſus Nō eni poſſet eius diſpoſitionibus reluctari. Sed anteq̄ pylatus romam veniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

¶ Vitellius i paſchate hierm aſcendēs iudeis magnificis & liberalis venaliū rerū pciū minuit: ſtolāq; pōtificis & ornatū eius i tplo ſub pōtificiū cuſtodia pmiſit: icdq; ātiquū morē herodes nāq; & eius

ius archelaus in Antonia terre custodiri preceperant hic ioſephum caypham cognominatum a ſa
rdotio remouit ſubrogato Ionatha Annę filio Scribente quoq; tyberio ad vitellium vt amicitiam
m Arthabano conficeret ille magnis muneribus ſuadet hybereorum & lambanorum regi vt cum
rthabano ſine vlla dilatione pugnarent At illis a pugna abſtinentibus Scithę parthorum terram va
ant & contra Arthabanum bellum maximum faciunt ibi filio eius interfecto. Quod audiens Tybe
us vitellio iubet cum Arthabano amicitiam facere quod & factum eſt filio eius obſide tyberio cum
uneribus dato cum quo etiam iudeum hominem nomine lazarum propter magnitudinem gygā
nvocatum mittit vitellius autem pacis tractatum Herode preueniendo cęſari reſcribente maxime
ntra eum iratus iram in animo reſeruans.

Capitulum octauum

VItellius autem veniens in iudeam aſcendit in hieroſolimā & erat tunc forte feſtiuitas a ma
ioribus inſtituta quę paſcha vocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit i popu
lo. Nam & venalium rerum precia leuigauit & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit
ed & ſtolam pontificis vniuerſumq; eius cultum atq; ornamentum in templo haberi permiſit & ſub
ontificum poteſtate ſeruari ſecundum moris antiqui inſtitutionem. Nam anteq̄ vitellius veniſſet in
ntonia ſeruabatur. Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur: vt autem ibidem ſeruaretur talis extite
t cauſa Pontificum quidem hyrcanus nomine vnus ex multis nam plures hoc vocabulo fuerāt nū
pati prius in loco templi vicino tabernaculum cōſtruxerat & ibi ex maxima parte degebat ibi etiā
olam pontificalem habuit. Nam cuſtos eius exiſtebat propter quod eam ſoli licebat induere quan
o templum intrabat. Cęterum quando in ciuitatem exibat: priuatis induminibus vtebatur. Hanc ita
; conſuetudinem & ipſe & filij eius & eorum filij multo tempore conſeruabant. Sed primo q̄ hęro
es acceſſit in regnum illud tabernaculum oportuno loco ſibi ſitum exiſtimans opulentius cōſtruxit
: antoniam ex noie antonij q̄ erat amicus appellauit: Sed & ſtolā ſicut eā repperit ibi eā etiam cuſto
ri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum commoturum. Similiter etiam fecit ar
helaus filius eius poſtq̄ hęrodi ſucceſſit in regnum & deide archelao excluſo a romanis ſeruabatur
ola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato ſub ſigillo ſane pontificum & Gazophilatio
abebatur quo & ceteri tēpli ornamēta & cādelabrū quoq; ſeruabatur: quod tamē per dies feſtos ad
ſum pontificū tradebatur. Tranſacta vero feſtiuitate iterum i loco proprio reponēda reddebatur: &
er tres ita feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autē
nc ſecundū morem antiquū ſtolā illā pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit vt quando vſui
pus eſſet a Gazophilage alias Gazophilacio peteretur. ¶ Hoc itaq; beneficiū iudeis indulgens pon
ficem Ioſephum cognomento Caiphamſacerdotali remouit officio: cui Ionatham filiū annę in pō
ficale miniſterium ſubrogauit. Quę cum egiſſet: iter confeſtim quod i anthiochiam ducit ingreditur
[Mittit etiā tyberius ad vitelliū litteras iubēs ei vt amicitiam cū arthabano parthorū imperatore
onficeret. Terrebat enim eum q̄ inimicus exſtaret & armeniam inuaſiſſet: ne forte amplius eius cō
epta ꝓgrederetur audacia. monetq; vt nō aliter eius amicitię crederet niſi filios ſuos obſides p̄buiſ
et. ¶ Hęc itaq; ad vitelliū ſcribēte tyberio ille magnis muneribus pſuadet hybereorū & lābanorū re
i vt cū arthabano ſine vlla dilatione pugnarēt. At illi a pugna quidē abſtinēt verum ſcithas cōceſſo
is trāſitu aperiētes capiaſpilas i arthabani regiōes ſimittūt atq; ita deuaſtatur armenia oiſq; terra par
horū hoſtibus ipleuit & cladibus. Nā primi eorū paſſim vbiq; perimūtur turbis & luctu cūcta cōplē
ur: filius iperatoris i ea pugna perimitur cū exercitu vniuerſo. Nā multe miriades defecere parthorū
pſūq; arthabanū per munera vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis: pene perdiderat. Sed
ū dolos intelligeret arthabanus ſeq; circūuentū irremediabiliter agnouiſſet. nā erant & plures & pri
ui a quibus inſidie pabātur: cū paucis fidelibus adſuperiores ſatrapias abſceſſit: atq; ita ſe inſidiantiū
olis eripuit. Poſtea vero magnā manū dacorū ſuorūq; cōgregās & ſuperās ſuū tutatus eſt pricipatū.
[Hęc igitur audiēs tyberius: iuſſit poſtea cū arthabano amicitiā fieri quod ille etiam libenter ample
bitur. Hoc autē quādo gerebatur circa eufratē fluuiū erāt arthabanus & vitellius atq; ibidē de pacis
xedere colloquūtur: in medio ſibi pōte fluminis occurrētes: paucos ſecū vterq; qui ſibi munimento fo
ent adducēs. Ibi de pace poſtq̄ locuti ſunt. Herodes eius tetrarcha conuiuiū in medio loco, pręparat
abernaculū ex velamentis pręcioſis exornās. Tūc arthabanus dat obſidē tyberio dariū filiū ſuū. cuj
quo etiam munera magna multaq; trāſmiſit: in quibus etiā hominem magnitudine ſeptem cubitorū
ęnere iudeū noie lazarū qui propter corporis vaſtitatē gygas vocabatur. His itaq; peractis vitellius
d anthiochiā: arthabanus aūt in babiloniam reuertuntur. ¶ Hęrodes autē volens ſemetipſum cęſa
i tali nuncio cōmendare: litteras per huiuſmodi deſtinat portitores i quibus intonat pacem factam
obſidēq; ſuſceptū poſtremo cuncta denunciat quę ad negociū ptinebāt nichil penitus p̄termittens
poſtea vero cū a vitellio deſtinarētur de his rebus epiſtolę: reſcribitur a cęſare quod cūcta iā ante co-

y.iij.

Vitellius in paſchate hieruſalē aſcēdens iudeis liberatis fuit venalium rerū prę cium minuēs & ſtolā pōtificis & ornatū eius i tē plo ſub pōtificū cuſtodia pmiſit ſecundum anti quū morem.

¶ Antonia terris ab hęrode edificatur vbi ſto lā cuſtodiri precipit & ſimiliter Archelaus filius eius.

¶ Vitellius ioſe phū cōnoia'um caypha a ſacer dotio remouit ſub rogato Iona tha Annę filio. Tyberius ad vitellium pro ami citia cum artha bano conficere ſcribit.

Tyberius vitel lio amicitiam iu bet cū arthaba no fieri qđ & fa ctū eſt filio eius obſide cū mune ribus dato.

Lazarus Iudeus Gygas.

Gaius Tyberio succesſit imperio

gnouit herode de oibus edocente. Ex hoc vitellius supra q̃ quisq̃ ratus erat idignatiõe turbatus. Nõ tamẽ suũ animũ aperit sed iram mẽte seruabat donec reuerteretur. Gaio sumẽte regimẽ principatus.

¶ Philippo tetrarcha herodis fratre cuius mores & ab subiectos cõuersatio laudatur anno. xxij. imperij Tyberij sine herode mortuo principatum dispensationi sirię commisit Tyberius. Tũc quoq; inter Aretham Petreũ & Herodem regem Simulatio maxima fuit quia herodes filiam Arethę habẽs vxorẽ herodiadem Aristoboli filiam coniugẽq; viuentis Philippi fratris vxorem accepit. Quod arethę filia cognoscens ad patrẽ remeauit. Et hoc inimicitiare fuit inter aretham & herodem inimicitiã atq; belli vbi herodis exercitus maxime fuit debilitatus: sed sunt nonnulli qui herodis victum exercitum propter iniustam Iohannis baptistę mortem fuisse dicunt. Timens em herodes ne plebs Iohannis sanctissimi monitis a regno discederet fecit eum detrũcari. vitellius autẽ cõtra arethã pręcipiente Tyberio bellũ parat varus vero cũ herode hierusalẽ ascẽdens hostias immolauit Ionathã a sacerdotio remouẽs qđ fratri eius cõtradidit. Quartoq; die post litterę de tyberij morte allatę sunt. Capi.ix:

Philippus tetrarcha herodis frater ãno. xxij. imperij tyberij defunctus est.

Philippi conuersatio honesta & boni mores.

Tyberius philippi siue Hærode moriẽtis principatum commisit dispensationi sirię Hic herodes (vt dicit magister histo. ca. xliiij. euã. hysto) vocabat philippus & erat binomius & quẽ euãgeliũ philippũ vocat hic herodes dicit vide ibidẽ & Nicholaa. lira. super Mathei ca. xiiij.

Herodes suis ab arethę exercitu victis militibus scripsit ad tyberiũ qui indignatus scripsit ad vitellium bellũ arethę inferre. &c.

Laudes iohãnis baptistę.

Herodes timens ne plebs monitis iohãnis baptistę a regno discederet fecit eum detruncari.

TVnc etiã philippus herodis huius frater vita defũgitur vicesimo quidẽ scdo ãno iperãte tyberio. Ipse aũt p trigita & duos alias quiq; ãnos rector aduixit sub suo iure possidẽs trachonitidis & gaulanitidis regionẽ. Ad hęc etiã varitaneorũ gentẽ vniuersam suo regimine gubernabat. Is moderatũ & mãiuetũ se cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas impręssiones aliquibus importans. Nam eius ad subiectos conuersatio talis erat: pcedebat in itinere cũ paucis electis sibiq; gratissimis: i causis iusta iudicia pferebat: occursantibus vel opis ęgentibus auxiliabatur impigre ac si forte oppressionẽ senserat alicuius statim i solio cõsidẽs causam audiebat iuste parti auditor iniuste autem punitor existẽs. Hic ergo moritur in iuliada. vnde magnis exęquijs in monumentum defertur quod ab ipso ante fuerat constitutum iuxta Pauiadã exęquięq; sunt illi magnifice celebratę. ¶ Principatum autem tyberius cęsar assumens. Siquidẽ nullũ reliquerat filium dispensationi. Syrię regiminiq; cõiunxit. Functiones autẽ tributarias quęcunq; colligerentur in eadem pręcepit tetrarchia seruari. ¶ Hisquoq; tẽporibus inter arethã petreũ & herodem regem simulatio magna contigit: propter huiusmodi causas. ¶ Herodes tetrarches vxorẽ habuit arethę filiã: cum qua non paruũ tempus aduixerat. Sed cũ Romam euocaretur. herodes trãsiens in domũ Herodis exceptus est. Fuit eius etiã erat ipse sed nõ ex vna matre progeniti. Herodes em ex filia Symonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset Herodiadis amore captus est vxoris alterius herodis. Filia enim erat ista aristoboli: soror aũt agrippę maioris. Audet igitur cũ muliere de nuptijs ineundis miscere sermonem Illa vero suscipiente. pacta firmantur. vt cum roma reuersus fuisset. Illa cõnubij iura susciperet. Erat enim in pactis vt filiã arethę regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuersus esset peragens romę propter quę fuerat euocatus vxor eius fideliter cũcta cognoscens quę inter eum herodiademq; fuerant composita. anteq̃ eam ille cuncta cognouisse sentiret rogat virum vt in macheronta vbi limes erat arethę herodisq; regionis ab eo mitteretur nihil suę voluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens mittit vxorẽ: nihil eã sensisse penitus arbitratus. Illa vero pręmiserat enim ante multum tempus ad patrẽ vt ei apud Macheronta omnia pararentur quę itineris vsus exposceret: a ductoribus arethę suscipitur confestimq; intrat arabiam: atq; ibi ab illis ductoribus ad alios ab illisq; rursus ad alteros transmissa cum summa celeritate patri perducit cui cunctam herodis aperit voluntatem. Ille vero ex huic inimicitiarum sumpsit exordium. atq; ab vtroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur non quidem ipsis præsentibus: sed ductoribus ab vtraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta. & exercitu herodis afflicto proditione profugarum qui ex philippi tetrarchia ad herodem quasi auxiliandi causa venerãt hęc herodes scripsit ad tyberium. Ille aũt indignatus q̃ arethas talia ppetrauit scripsit vitelliovt ei bellũ incũctãter inferret & aut viuũ eũ victũ adduceret aut certę mortui caput afferret tyberius quidẽ vt hęc ageret rectori syrię demãdabat. ¶ A quibusdã aũt iudeorũ videbatur ideo perisse exercitũ q̃ i eũ satis iuste indignatio diuina commota sit pro vindicta iohannis (qui vocabatur baptista). Hunc cum herodes occidit virũ valde bonum qui pręcipiebat iudeis virtuti operam dare & iusticiam colere in deum seruare pietatem & per baptismum in vnum coire tum demum enim baptismum acceptabilem fore si non solum ad abluenda peccata sumatur. verum etiam ad castimoniam corporis: atq; ad animę iusticiam purificationemq; seruetur. omniumq; pariter virtutum velut signaculum & custodia quędam fidelis habeatur. Quę cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur. Atq; ad audiendum per plurima multitudo concurreret: veritus herodes ne forte doctrinę eius persuasione populi a suo regno discederẽt videbat enim q̃ pręceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire: melius credidit priusq̃ noui aliquid fieret pręuenire hominem nece: q̃ postmodum turbatis rebus Seram plenitudinem gerere. Ex sola suspitione herodis: vinctus in castellũ machonta adducitur iohãnes: istiq; obtrũcatur.

Videbatur autem ſicut iam diximus videbatur pro eius vltione interitum illi exercitui deum importaſſe: ſi herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. ¶ Vitellius autem cœpit omnia præparare: vt bellum cum arethā peragere. Sumens igitur duas legiones: & expeditorum & equitum vniuerſam manuum: cū duobus auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens: volebat per iudeam tranſitum facere. Sed venientes in occurſum eius primates iudeorum poſtulabant ne per eorum regionem iter ageret: ne compellerentur contra legem ſuam ymagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus mutata ſententia: quam ante conſulto prouiderat: per campum magnum ire præcepit exercitum. ¶ Ipſe autem cum herode tetrarcha & amicis aſcendit in hieroſolymam: deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus iudeorum propinquus inſtabat: ad quam feſtiuitatem occurrens fauorabiliter ac de center ab omni multitudine iudeorum exceptus eſt. Ibiq; peragens feſtos dies. Ionatan pontificali remouit officio q̄d eo filio eius fratri contradidit. ¶ Quarto aūt die allatę ſunt illi litterę: in quibus ſignificabatur rhors tyberij: & vt omnem multitudinem congregans ad deuotionem gaij iurare compelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat q̄ bellum iam gerere non valeret neſciens gaij propoſitum in quem poteſtas rerum tranſlata conſtaret. ¶ Dicebatur etiā q̄ hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet. Nam cum ad eum vitellius nuncium belli miſiſſet. Fertur vitellij militibus reſpondiſſe impoſſibile prorſus vt ad Petros romanus exercitus aduenirent. Antea enim vnum ex principibus moriturum vel eum qui bellum imperauiſſet vel illum qui imperantis propoſito miniſtraret vel illum aduerſus quem prelium pararetur. Vitellius interea in anthiochiam repedauit.

Vitellius bellum cōtra arethā pat

Varus cū herode hieruſalē veniēs deo hoſtias imolauit: & ionatham pontificali remouit officioquod fri eius contradidit.

¶ Agrippa herodes Romam venit vt ab imperatore aliquam obtineat poteſtatem. Hærodes enim omnis origo propter eius impietatem citra centum annos conſumpta eſt. In quo ad humilitatem & modeſtiam humanum genus perducitur cum illius familiæ calamitates audierit. Epylogus autem generationis illius hic habetur.

Capitulum decimum

AGrippa vero ariſtobili filius āno anteq̄ tiberius moreretur romā venit: volēs apud ipatorē agere vt ſibi aliquā tribueret poteſtatē. ¶ Volo igitur plenius explicare de vniuerſo herodis gñe q̄liter fuerit ꝓpagatū. Simul em̄ & ſermo ad hanc hiſtoriā ptinet & āplius enitescat nihil ꝓdeſſe vl' exercitus vl' corporis valitudinē vl' alia quę videtur mortalibus appetēda: ſine pietate qua colit deus. Siquidē itra cētū ānorū ſpaciū p̄ter paucos nā admodū plures erāt: cūcta herodis origo cōſūpta eſt. Sup hęc etiā ad humilitatē & modeſtiā humanū genus ꝓducitur: cū illius familiæ calamitates audierit. ¶ Poſtremo etiā ois res agrippę declarabitur digna maiore miraculo qualiter ex priuato & abiecto ad tātā magnitudinē poteſtatis aſcēderit: quod nullus ſcientiū eū de illo hoie aut ſperare poſſet aut credere. ¶ Dixi quidē iam & antea de his tamē nūc quoq; diligentius explicabo. ¶ Herodi maiori fuere ex mariāne hyrcani filię duę ex quibus vna ideſt ſalome nupta fuit phaſello nepoti ſuo filio phaſeli fratris herodis. Hāc em̄ pater ipſe tradiderat. ¶ Altera vero idē cypros antipatro: etiā ipſa nepoti quidē herodis: filio autē ſororis eius ſalome. ¶ Et phaſelo quidē ex ſalome procreantur filij quiq; antipater: herodes & alexander. Filię autē alexādra & cypros quā i cōiugiū agrippa acceperat filius ariſtoboli. Alexādra autē honorabilis vir cyprianus ex nobilibus habebat vxorē: ſed nullos ſuſcipiens filios cypros emoritur. ¶ Verū ex agrippa quidē pueri procreātur duo filię aūt tres: beronice ma iāne: druſilla. Agrippa autē & druſus pueri vocabātur. Quorū druſus anteq̄ ad adoleſcētiā veniret moritur agrippa autē a patre nutriebatur. Herodes autē & ariſtobolus & beronice etiam hij quoq; fuerūt filij herodis maioris. Beronice cuſtobari alias cuſtodibari fuit & ſalome filia ſororis herodis: hos infantulos ariſtobolus dereliquerat occiſus a patre cū alexādro fratre. ſicut ante iā diximus. Sed hij poſtq̄ adoleuerūt ducit herodes quidē iſte Agrippę fratre mariā alias mariānē filiā olimpiadis herodis regis filię & ioſippi: qui erat herodis regis frater. Habuit autē ex hac filiū ariſtobolum. ¶ Tertius autē agrippę frater ariſtobolus ducit. Iotopolam alias Iotopatham Sigerami alias Sigeramini filiā emeſorū regis: ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat opturatus: nomine iotapa. Eteſti quidē maſculorū filij fuere. ¶ Herodias quoq; erat his ſoror progenitaq; herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta quē ex mariāne ſuſceperat ſymonis pontificis filia. Ex iſtis etiam ſalome filia procreatur. Qua procreata herodias legē paternā tranſgrediens herodi coniungitur fratri viri ſui ex vno patre progeniti viuum deſerens virū. Hic autē cui cōiuncta eſt tetrarchiā habebat galileę. Filia vero eius ſalome philippo filio herodis nupta eſt tetrarche trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs moriente ariſtobolus eā in coniugē ſuſcepit filius herod frater agrippę ex quibus filij quoq; naſcūtur tres herodes agrippa ariſtobolus. Et ſalome quidē talimō ꝓſapia propagatur. ¶ Ei aūt ex ātipatro filia ꝓcreatur cypros quā alexas ſalicias ſumit vxorē. Alexę vero huiuſq; mulieris filia fuit rē cypros. ¶ Herodes autē & alexand quos fratres diximus ātipe ſine filijs moriuntur. ¶ Alexādro autē herod regis filio q̄ a patre fuerat interēptus alexāder & tigranes filij gñantur ex archelaica

Agrippa Herodes romā venit. Notāda ſētētia.

Citra cētū ānos herod origo cōſūpta eſt ꝓpter eius impietatē. Epylogus gñationis maioris herodis.

Filij Salome ex phaſelo.

Agrippę filij & filię ex alexādra

Herodias filia ariſtoboli.

Herodias pater nā legē tranſgrediēs viuū herodi fratri viri ſui cōiungitur.

Filij alexandri interempti.

padocorum regis filia. Et tigranes cum regnaret quidem in armenia accusatus in roma sine prole defungitur. Alexandro autē tigranes hōnius alias hōmius fratris eius gignitur filius. Et iste Alexander qui duxit Antiochi cōmaginorum regis filiā Iotapam nomine. lisidi cilicię ciuitatis a vespasiano rex efficitur. ¶ Et alexandri quidem origo confestim vt pullulauit culturam gentis suę dereliquit: ad ritus transiens moresq; gentilium. ¶ Cętere vero filię herodis nullam prolem penitus habuerunt. Hę rodis autem quam memoraui prosapia: permansit vsq; ad tempus quo agrippa maior regnū accepit

Alexādri origo ad ritus transit gentilium.

¶ Agrippa Romę maximam familiaritatem cum Druso Tyberij filio & Antonia eius vxore habuit. Qui prodigus mortua matre opes effundens ad magnam peruenit paupertatem & mortuo Tyberij filio in Iudeam redire compulsus est granatusq; debitis seipsum interemisset nisi fuisset ab vxore prohibitus. Quę illi ad herodiadem sororem quam herodes tetrarcha vxorem acceperat scribere suasit vt propter consanguineitatem & vellet in egestate constituto ferre auxilium. Illum itaq; Herodes & herodias euocantes egentem aliquo tempore nutrierunt sed fibi herode exprobrante agrippa exprobrationis impatiens abscessit & amicitiam cum flacco Syrię gubernatore procurauit. Quē prodita accusante eum fratre. Extrema penuria circunceptus sub vsura pecuniam recipiens a Marsia Nauim ascendens & herennium capitonem pollicitis decipiens Alexandriam profugit vbi Alexandrum inueniens ab illo quinq; talenta mutuo accepit.

Capitulum vndecimum

¶ De herode agrippa. Magī hysto. Actuum apostolorū. lix. lx. lxi. lxij. lxiij. lxiiij. lxiiij.

Agrippa prodigus mortua matre opes effūdēs ad magnam peruenit pauptatē. ¶ Agrippa mortuo tyberij filio cogitur in iudeam redire.

Agrippa grauatus debitis volu it semetipsum interimere sed ab vxore phibetur Herodis: & herodes tetrarcha agrippa euocantes egētē aliquo tpe nutrierunt.

Agrippa apud flaccū syrię gubernatorē amicitiā procurauit.

His itaq; de herodis gñe declaratis nūc de agrippa narrabo vt qualis illi aduersitas fortunę prouenerit: qualiter oēs calamitates effugerit: itēq; ad magnā dignitatē potestatēq; cōscenderit. ¶ Ante paucū igitur tēpus q̄ rex herodes devita discederet: agrippa apud romā erat: vbi maximā familiaritatē cū druso tyberij filio conquisierat & cū antonia drusi maioris coniuge: propter quod hęc matrē eius in honore magno habebat & venerabiliter appellaret. Agrippa vero magnus & natura largus existens. & ad donandū valde munificus viuente quidē matre suam voluntatem non valebat ostendere: verens ne illā in aliquo cōtristaret. Mortua vero matre & proprij factus arbitrij cœpit opes suas abundāter effundere: vt alia quidē quotidiani victus grā opulenter erogaret alia muneribus in diuersos expēderet: plurima vero lebertis q̄ ipse p eos posset aliquid adiuuari. Proide hoc modo semetipsū exhibēs: breui ad magnam penuriam egestatemq; peruenit. ¶ Accessit illi etiam aliud. Vnde romę permanere prohiberetur. Contigit em̄ tyberij filiū mori. Quo mortuo tyberius prohibuit omnes amicos filij sui omnesq; familiaris ante faciem suam accedere ne illis visis recordatione filij facta dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in iudeā Agrippa nauigāde perrexit. videś se apud romā miserabiliter viuere ꝓpter quod oēs opes: suas amiserat: & nulli illi additus essent. Vnde posset aliquos questus habere. Nā multas sibi etiā pecunias sub fœnore acceperat a quibus cum vrgeretur vnde debitum cō solueret nō habebat. Defectu igitur consilij & confusione q̄ se aliter videret discessit in quendā turrē quę in malato es fuerat cōstitutra addicens semetipsum vt de hac luce defūgeretur. Quę cū vxor eius Cypros alias cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare vt eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium vt ad suā sororem herodiadā scriberet quam herodes tetrarcha vxorem acceperat intimans ei in quibus esset Agrippa constitutus vel qualiter vellet morte damnare. Oportere illā ꝓpter consanguinitatem auxilium ferre. ¶ Illi vero Euocantes agrippam habitationem illi in Tyberiada construunt: & aliquantum ęris per singulos dies quod ad victum eius ministraretur dari pręcipiunt. Sed in hoc herodes non multo tempore perseuerat. Licet etiam ipsa quę daret sufficientia nō essent Nam cū in aliquo die Tyro per vinum hoc herodes exprobraret Agrippę Agrippa impatiēs exprobrationis abscessit atq; inde perrexit ad flaccū virum consularem. Cum quo Romę non paruam amicitiam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syrię dispensabat. Cūq; susceptus esset a flacco: apud eum interim degebat. Retinuit ibi flaccus etiam aristobolum fratrem Agrippę: sed simultate diuersū haud sane per hoc in aliquo præpediebantur. Quo minus amicitiā consulis honorē mererentur. Sed non tamen aristobolus aduersando cessauit. Donec eum flacco quoq; reddidisset inuisum huiusmodi causam offensionis inueniens. Damasceni cum Sydonijs pro militibus certamen exercebant. Cumq; inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoscentes. Agrippam q̄ apud eum plurimum posset. Rogabant vt eorum partis fautor existeret: ar entum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiose gerebat. Quod damascenis suffragaretur auxilium. Aristobolus autem non enim eum latuit pecuniarum quę facta fuerat promissio causam deportat ad flaccum. Quę cum fieret examinatione manifestior: a sua gratia repellit Agrippam. ¶ Ille autem extrema penuria circunceptus ad Ptolomaidā pergit. atq; ibi necessitate rei familiaris astrictus Consilium capit in ytaliam nauigandi Sed cum eum sumptuum prohiberet inopia marsiam libertum suum rogabat vt ei tanto molimine adiutor existeret ab aliquibus pecunias mutuando. Et marsias primum quęndam beronicę matris agrippę libertū

Agrippa pdita grā flacci accusāte eū fre penuria circundatus.

sed iure testamenti eius factum ditionis antonię postulat vt ei aliquas pecunias daret: scriptura & fide mediante. Ille vero quęrebatur de agrippa pro cuiusdam fraude pecunię: & compellit marsiam se centum daturum milium atticarum facereq; vt duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro consilit: quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia Agrippa ancedonam venit: & reperiēs nauim iter propositum peragebat. Hoc agnoscens Herennius capito lānie curator milites mittit vt ab eo argenti triginca miriades exigerent: quę Romæ de thesauris Cæsaris debebantur. Quiq; conuenientes agrippam dare pecuniam compellunt. Ille vero facturum quod iubebatur assimulans: nocte Alexandriam profugit: vbi alexandrum depręcatur Alabarcum vt ei viginti miriades mutuas largiretur. At ille ipsi quidem se daturum nō promisit Cypræ alias Cypridi autē similia postulanti nō abnuit: obstupescens studium dilectionis eius erga proprium virum: & q eam videbat honestatis cuncto gerere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in alexandria mutuat: promittēs vt cum inde Archeā veniret ibi reliquum daret: timens agrippam q in expensis esset effusior. Et cypros quidem exinde virū in Italiam nauigaturū dimittens ipsa cū filijs in iudeam reuertitur.

Agrippa ſ. vſura pecunia recipiens naui aſcendit &c.

Alexād agrippę & vxori qn q; talenta mutuat.

¶ Agrippa puteolis appulsus ad tyberium scribens ab eo in capreis honorifice est receptus sed a capitone accusatus q. xxx. miriades exactores fugiens non soluisset cęsaris amisit gratiā. Ipse vero ab Antonia. xxx. miriades mutuo recipiens debitum soluit et gratiam recuperauit & Gaio cęsaris nepoti coniungitur et a quodam Samareo centum miriades mutuo recipiens debitum Anthonię reddidit Quiq; cum Gaio mortuo Tyberio debitum diceret imperium Euticheus libertus silentio verbum tradidit & cum ab Agrippa furti accusaretur ductus ad Tyberium dicit ad pisonem verba quędam velle enunciare Tyberio. Tyberius autem habuit eum in vinculis more suo vtens qui neq; legationes facile recipiebat neq; cito remittebat: Officiarios quoq; suos propter vtilitatē subditoꝝ nō mutabat notios officiarios dicens ad furta & rapinas esse promptissimos exemplū vulnerati hois ad cuius vulnus iniuste plurimę congregantur adducens hic enim. xxij. annis permanens in imperio solum duos in iudea habuit dispēsatores: vinctorum quoq; & non sine causa differebat examinatiōes.

Agrippa ad tyberiū ſcribens i capreis honorifice ab eo eſt receptus.

Agrippa a captione accuſatus q non ſoluēs. xxx. miriades exactores fugiſſet cęſaris gratiā pdidit.

Agrippa ab anthonia. xxx. miriades mutuo recipiēs debitū ſoluit & tyberij amicitiā recuperauit & gaio cęſaris nepoti cōiungit.

¶ Capitulum duodecimum.

AGrippa vero puteolis appulsus epistolam ad Tyberium Cęsarem scribit: qui tunc capreis agebat pristiam suam significans: vt dignus fieret vultui cęsaris apparere: vt continētiam ab eo mereret. Petebat ergo vt ei capreas venire cōcederet. Tyberius aūt nichil dilatione producens clementer illi & humane rescripsit. inter alia quoq; gaudere significans illum ad se sospitem repedare. Cumq; ille capreas aduenisset nichil minus ei cęsar alacritatis exhibuit q̄ per litteras ostenderat. Nam & eum amplexatus est: & magnifica hospitalitate suscepit. ¶ Sed postero die allatis litteris ab Herennio capitone in quibus significabat q agrippa triginta miriades debens liber soluendo nō esset: & ob id tempore quo se spoponderat redditurū profugit exactores euitans animus cęsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolā indignatione commotus ingressum ad se interdixit donec ab eo debitum redderet. Ille autem nequaq̄ ex cęsaris idignatione turbatus Antoniam depręcatur Germanici matrem & claudij qui postea Cæsar effectus est vt ei triginta miriades impartiret. ne ab amicitia tyberij decidisset. Illa autem Beronice matris Agrippę recordatione: nam se he mulieres admodum diligebant: siquidē Claudio pariter lac prębuerant pariterq; illum enutrierant argentū quod postulabat impartitur. Quod cū pro debito reddi disset: nullo modo post hęc ab amicitia tyberij prohibetur. ¶ Deinde Tyberius Cęsar eum suo nepoti cōiunxit iubens vt ei in omnibus processionibus adhęsisset. Agrippa vero ꝓpter quod ab Antonia cū magna grā fuisset exceptus cœpit omni nisu vt gaiū eius filium in oibus accusaret qui fauore matris in magnis habebat honoribus. ¶ Erat ibi forte quidem genare Samareus libertus Cæsaris ab eo mutuat miriadas centū. eo quibus Anthonię restituit quod debebat. Ex reliquo autem Gaium amplius accusabat: vnde apud eū maiorem adipiscitur dignitatē. Per dies igitur Agrippa circa Gaium in melius ꝓcedente. quodam die sermo fit de tyberio. Cumq; Agrippa ex affectu vota profunderet vt celeriter defuncto tyberio Gaio daretur imperium quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat: inter auditores horum verborum forte fuit quidem quem Euticheus Agrippę libertus & Auriga. Et tunc quidem silentio quod audierat: tradidit. ¶ Postea vero cum eum Agrippa furti argueret. pro vestibus aliquibus & reuera aliquanta vestimenta subtraxerat: fugiens comprehenditur. Cumq; ad pisonem duceretur: qui tunc fuerat custos ciuitatis: causam fugæ requisitus verba quędam secreta cęsari enunciare dicit eius munimini salutiq; profutura. Proinde vinctū mandat ad capreas. Tyberius autem more suo vtens habuit eum in vinculis custoditum. Magnam enim solli citudinem pro semet gerebat super quemlibet aut imperatorem cogitans: aut tyrannū. Nam neq; legationes facile suscipiebat: neq; ducū suorum vel curatorum vel aliorum in cęteris constitutorū offi-

Agrippa ad tyberiū ſcribens i capreis honorifice ab eo eſt receptus.

Agrippa a captione accuſatus q non ſoluēs. xxx. miriades exactores fugiſſet cęſaris gratiā pdidit.

Agrippa ab anthonia. xxx. miriades mutuo recipiēs debitū ſoluit & tyberij amicitiā recuperauit & gaio cęſaris nepoti cōiungit.

Agrippa a quo dā Samareo cētū miriadas mutuās Anthonię reddidit debitum.

Euticheus libertus furti ab agrippa accuſatus victus ducit ad tyberium.

eijs remotiones prouectionesq; celebrabat: nisi forte cum quisq̃ in aliqua deprehenderet offecta. Alio quin nulli ab eo dabatur nisi morte successio. Nam vinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent respondisse fertur legationes quidem ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere nec ceteri videtes alios facilius absolutos ex hoc plures ad se venire incitarentur & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret p̃. sertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. ¶ Magistratus autem semel datos ideo fugiter pmittere dicebat illis quibus fuere concessi: qđ intelligeret consuli per hoc & prestari ex magna parte subiectis. In natura namq; omnem ãministrationem hoc habere firmabat vt circa opes acquirendas faceret homines studiose festinare. ¶ Cum igitur non se aliquis perennem in officio permanere perspexerit: manifestum esse q; omne gerat studium vt anteq̃ arceatur officio quãplurimum possit acquirat vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si vero perseueraturos se in ammnistrationibus certo cognoscant. licentia plurima conquirendi pigriores: & quietiores fiunt ad furta vel fraudes aliquas faciendas. Cum autem sceleres successiones dantur hominibus nequaq̃ subiecti sufficiunt ducibus depꝛedantibus quibus largitas non est temporis attributa: quo repleti cessent studium omne lucrandi deponere. ¶ Exemplum etiam eis proferebat quẽdam vulneratum ad cuius vulnus muscę congregabantur plurimæ. Quem quidem transeuntium cum vidisset miseratus eius calamitatẽ ratusq; q; imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abijcere opusq; haberet alterius beneficio: interrogauit eum causam cur sibimet ipse non auxiliaretur molestiam repellendo muscarũ. Cui ille respondens: amplius michi inquit lesiones importas: si has presentes fugaueris. Istę quidem iam repletę sanguine non eo modo moleste sunt: quinetiam aliquãtulum remissius insistunt. Si vero his amotis famelicę congregentur: ita illud vulnus inuadunt vt etiam si intereant non valent effugari. ¶ Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere. per hoc q; non crebro in amministrationibus alios subrogaret: qui more muscarũ cum naturaliter ad lucra ferentur cum etiam remotionis timore amplius incitarentur: ad rapiendi cupidine. n. ¶ Testificat autem huic meo sermoni q; huius esset naturę tyberius ipsum opus eius inspectum quãdoquidẽ duobus & viginti annis in imperio actis, duos tantum dispensatores in iudeam misit quorũ illa gens gubernatione regeretur gratum atq; pylatum qui ei successerat. Nec in sola iudea forte talis extitit: sed etiam in ceteris regionibus non alter apparuit. ¶ Sed & vinctorum examinationes se differre dicebat propterea quia si incõdemnati morerent liberatio per hoc hominũ malignorũ alias oim malorũ imminentiũ illis adesset: cum vero in custodia tenerent: rem illis sicut meriti essent inferri calamitatẽ. Propter has igitur & huiusmodi causas Eutichus auditus non fuerat retinebatur in vinculis.

Officiarios nõ mutabat ꝓpter vtilitatẽ subditorum.

Officiarij nõ ꝑmanentes ad furta & rapias concitãtur.

Exẽplũ notandũ cõtra rapinã officiariorũ

Tyberius. xxij. ãnis i impio pmanẽs solũ duos dispẽsatores misit in iudeã.

Vinctoꝝ exa miationes differebat tyberius. nota causã.

¶ Agrippa Anthonię medio (quę apud Tyberium pluribus de causis honorabilis erat) rogabat vt Eutichei aduersum se discuteretur accusatio quod diu Tyberius differt dicens q; si in examine datus Euticheus vera dixisse probatum fuerit omnis pœna in Agrippam conuerteretur. Sed agrippa (cum hęc ei ab anthonia dicerentur) magis instabat. Et Tyberius Euticheum produci iubet & examinari. Qui adductus Agrippam accusat in examine quod Tyberius verum existimans agrippam vinctum ad carcerem mittit qui cum duceretur siti anxius aquam a Thaumesto recipiens & promittit libertatem. Germanus quoq; Agrippæ conuinctus Bubone super arborem vbi agrippa erat vinctus cõsidente eidem futurum eufortunium auguratur finem quoq; prędixit vitę cum iterum Bubonem viderit. ¶ Capitulum tertiumdecimum.

Antonia honorabilis apd tyberium. Nota causas.

Empore vero procurrente Tyberius ex capreis iusculanum venit: distantem a roma intervallo stadiorum centum. Agrippa vero rogabat anthoniam vt ageret q; eutici aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebaꝰ Anthonia & cognationis & dignitatis gra: nam drusi fratris eius vxor extiterat: sed etiã virtute pudicitię. Etate namq; viridi viduata permansit spernens secundi viri coniugium: cum etiam ab Augusto quicũq; nubere iuberetur omnẽq; vitam suam liberam detractiõibus gesserat. Tyberio quoq; beneficiũ grãde prestiterat cum fuisset a Seiano insidię præparatę amico viri sui & potentiam tunc magnã habenti q; multarum tunc maliciarum ductor existeret & q; in cõsilium eius perplures ex nobilitate concurrerẽt: libertorũq; se ad eum magna manus addiderat. sed & omnis milicia fuerat añ corrupta. tur omnibus per dies augmentum accedebat insidijs: & pœne seianus totum opus impleret: nisi ãnua seiam malignitate prudẽtior suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset q; de Tyberio tractarentur scribit ad eum omnia diligenter: & perpallantem quẽdam seruorũ suorum fidelissimum litteras in capreas destinat ad Tyberium. Ille autem insinuata cognoscens seianum cum socijs vniuersis interemit. Anthoniã aũt licet eam etiam ante venerabilem haberet venerabiliorẽ

m ex eo habuit: eiq; in omnibus obediebat. ¶ Ab hac igitur tyberius rogatus vt examini daret Eu
[illegible] siquidem inquit tyberius mendacium est aduersus agrippam quod dicitur meritum habebit
[illegible] sibiq; dignum supplicium. si vero in examine datus quę dicit vera claruerint: in illum qui
[illegible] examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab anthonia dicerētur
[illegible] instabat de pręcans examinationē cause fieri Antonia vero nō enim valebat agrippam contē
[illegible] q; erat vehemens in petendo: tempus oportunū inueniens procedente etiam Gaio eius filio &
[illegible] ippa pro meridiano. iam quippe pransi processerant postulat tyberium vt vocato Euticho cele-
[illegible] etur examen. Tunc ille sciunt inquit Anthonia dij quia non ex mea sentētia: sed a te coactus ge
[illegible] quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens iubet macronem qui seiano successerat: vt addu
[illegible] Eutichum. At ille sine vlla dilatione cum esset adductus cœpit eum tyberius pcunctari quidnā
[illegible] haberet aduersus eum qui ei libertatis munus indulserit. Tū ille o dñe inquit vehebaī car
[illegible] & agrippa cum eo: ego aūt ante pedes eorum assidebam & cū multi sermones verterent
[illegible] inter plura locutus ad Gaium agrippa. O si veniat aliquando dies qñ isto sene defūcto tu
[illegible] di suscipias principatum. Nichil enim tyberius filius eius impediet q; a te facile valebit occidi.
[illegible] enim mundus beatus erit: & ego cum eo beatus efficiar. Tum tyberius credibilia quę dicta sūt
[illegible] simul etiam q; iram veterem reseruaret agrippę propter quod eū iusserat tyberiū suū filium
[illegible] Drusi frequentare suis consciētijs & curare. quam iussionem agrippa cōtempserat: totūq;
[illegible] dederat. hunc inquit macro vinciri facito. Sed cū macro non satis intelligēs de quo verius
[illegible] imperet nam nec sperabat eum de agrippa tale vnq; aliquid cogitare: sed interrogauit vt certius
[illegible] quid iuberetur agnosceret. Cūq; cęsar in ypodromo deambulabat peruenit ad agrippam: eūq;
[illegible] cōprehendens dixit. O macro hunc iussi vinciri illo etiam tunc requirente quēnam pręciperet
[illegible] inquit. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur commemorationēq;
[illegible] cum quo fuisset vna nutritus: & tyberij cum quo pariter fuerit educatus. Haud tamē pro
[illegible] aliquid sed ducebatur ostro vestitus in viculis & erat magnus ardor. Nam estatis tempus ex
[illegible] vino quo in epulis fuerant multi vsi cœpit siti vehemēter incendi. Vnde quoq; anxius fa-
[illegible] decus atq; dignitatem cœpit cūcta respicere vñ posset sitis inuenire remediū conspiciēs quē
[illegible] famulis Gaij Thaumastum nomie aquā invale portātē petijt bibere. Illo autē porrigente su-
[illegible] atq; auide bibit. Et spero inquit o puer q; in bono tibi hęc effecta fuerit ministratio. Nā cum hęc
[illegible] vincula nullomō tardabo libertatē tibi a gaio ꝓmereri qui mihi etiam vincto ministeriū prę
[illegible] sicut etiam antea nunq; neglexisti cū fuissem in dignitate cōstitutus. Neq; hęc dicens mentitus
[illegible] vicissitudinem ei meritam reddidit. Nā: postmodū rex effectus thaumasto libertatem a Gaio
[illegible] curatorēq; eū fecit fuę substantię: sed & moriens filio suo agrippę. & Beronice filię in eodē
[illegible] officio dereliqt atq; i hoc honore senio grādeuo defūgit. Et hęc quidē postea facta sūt.
[illegible] ippa vero tūc victus stabat ante palaciū in quadā arbore prę ætate reclinatus cū plurimis q
[illegible] vincti: & quodā alite cōsidente super arborē in qua fuerat agrippa reclinatus/ quē Bu
[illegible] Romani appellant quidā ex vinctis germanus noie comēplatus: interrogauit milites quisnā es
[illegible] q ostro vestiret. Et agnoscens q; agrippa vocaret: genere aut⁹ esset iudeus ex his q in illa gen
[illegible] haberent petiuit colligatū sibi militē vt ad eū copiā acciperet accedendi qd vellet ab eo
[illegible] eius aliqd pcunctari. Quod cū ei concederet accessit: & p interpretē o iuuenis inqt affligit
[illegible] te repētina mutatio magnā tibi fortunā calamitatis iportās: sed verba tibi denūcio que tibi ex
[illegible] diuino fugā totius mali portēdūt. Scito ergo deos tā meę patrię q̄ huius loci testes iuoco ex
[illegible] quidētia hęc vincula nobis ꝓuenerūt. q; neq; cupidine fallendi: neq; vanum tibi gaudiū affer-
[illegible] ferās: dicam quę dixero. Siquidem tales ꝓnunciationes quę ipsis non valent operibus appro
[illegible] magis faciunt meroris augmentū q̄ si nichil verborum aduertis illorum: ideoq; iustū putaui hoc
[illegible] prędagium nunciare. Impossibile est namq; non te cōfestim de his vinculis liberari & ad pro
[illegible] diuturnum magnę dignitatis & potestatis ascēdere: ita vt inuidiam ab vniuersis habeas: qui
[illegible] nunc miseranter attendunt. Exitus etiam vitæ in beatitudine te recipiet constitutū: diuitiasq; plu-
[illegible] omniaq; quę mortales prima dicunt tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris au
[illegible] quoniam cum iterum hunc alitem videris: intra quinq; dies finem tibi vitę venturum. Et hec q;
[illegible] tibi cuncta complebūtur: nisi vano hęc a numine disponūtur cui placuit prenūciādi causa. illum
[illegible] destinare. Ego autem iniustū putaui si talia cognoscens te quoq; ne cognosceres defraudarē.
[illegible] vtile tibi fore iudicaueris paululum afflictum esse meroribus. cum in manus tuas cuncta mo rta
[illegible] bona deuenerint: & omnē infœlicitatem in qua nūc detrahimur effugeris. Et germanus quidē
[illegible] prędicēs: tantū risum excitauit agrippe quantū postea apparuit dignus miraculo.

Antonia ab agrippa icitata tyberiū rogat euticū examiari quod diu differt.

Eutichus examinatus agrippā accusat. &c.

Agrippa subē te tyberio vinctus ad carcerē ducitur.

Agrippā siti ā xius cū in carcerē duceret a quā athaumasto recipiens libertatē ꝓmittit Thaumastus liber agripe medio factus est.

Bubo sup arborē vbi agrippa victus tenebat considit

Germanus vinctus agrippę victo futurū eufortuniū auguratur.

Prędixit finēvitę agrippę futurū cū iterum Buboně videret.

¶ Agrippa permittente Macrone medio. Antonię in vinculis paululum relaxatur ab amicis

humaniter visitatus. Tyberio aũt febre correpto Tyberius gemellus et Gaius Germanici filius (cuius maxima sunt preconia cuiusq; mortem vniuersi deplorabãt gratia cuius cunctorum amor ad filium Gaium peruenit) ab Euodo presentatur Tyberioq; dijs supplicãti & signum petenti (vt cognoscetur quisnam post eum esset imperaturus) omen demonstratum est Et Gaius Tyberio iuueni cibis occupata primus secundũ omen ei presentatus est. Cui' Tyberius Augurium deflens cum nepotẽ Tyberium potius imperare voluisset imperij ex deorum decreto contribuit potestatem Tyberium ei commendans quod benigne se facturum promisit ficte tamẽ quia in imperium veniẽs ipsum Tyberium iuuenem extinxit. Mortuus est itaq; Tyberius in ira importabilis et ad quicquid cupiditas impulisset irreuocabilis postq̃ sex menses & xxij. imperauit annos.

Capitulum quartũdecimũ.

Agrippa (pmittẽte macrone) in viculis paululũ relaxat ab amicis hũaniter visitatus.

ATantonia grauiter ferẽs agrippe calamitatẽ intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat: ad hec etiam infructuosum fore. Sane inuẽti sunt ei a macrone ex militibus tales: qui eum sine districtione seruarẽt. Adhibetur etiam talis centurio qui illis preesset militibus sed etiam qui cum colligaretur talis inuẽtus est. Lauacra quotidiana cõcedebãtur. sed etiam copia libertis & amicis suis ad eum intrãdi tribuitur. Atq; omnia permittũtur quibus sollicite curaret. Intrabant autẽ ad eum amicus sylas & ex libertis marsias & stocheus cibos afferentes quos libenter edebat aliamq; diligentiam quę necessaria solet esse in rebus talibus exercebant: in dumenta quoq; portantes sub obtentu vendendi. Cum autem noctis adesset aduẽtus stramina componebant: consciis fauentibusq; militibus. Nam eis macro cõmendãs ante prędixerat. Et hęc quidẽ agebãtur per menses sex quibus agrippa in his fortunis habebat.

Tyberio febre correpto filij adoptiui ab euodo pñtãtur

¶ Tyberius autẽ reuersus in cãpas febrium ardore corripitur & primo quidem mediocriter sed in peius egritudine procedente contrariam de eo spem habebat euodus amãtissimus ei omniũ libertorum. Iussit ad eum filios eius adduci.

Tyberius gemellus & gaius Germanici patris Gaij p̃conia.

Oportere namq; dicebat vt cum eis loqueretur anteq̃ terminum vite susciperet. Erant autem illi nõ quidem proprij: sed adoptati. Nam drusus eius filius iam fuerat mortuus. Cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus & gaius germanici fratris filius iam adolescentulus & liberalibus apprime disciplinis institutus: qui etiam & populo & honorabilis erat & carus propter germanici patris eius virtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinem morum & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset: nõ se tamẽ preferebat sed omnibus patrem esse volebat. His igitur rebus non solum apud populũ sed etiã apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hec etiam vnusquisq; diuersarum gentium alius confabulationis gratia alter fide ac mansuetudine quã eius moribus motibusq; cernebat ad amorẽ fuerat excitatus. Cęterum eius morte luctus magnus apud vniuersos expositus est non sicut assolet (vt principi placaretur ficto dolore monstrato) sed vera cuncti tristicia merebant. Nam eius mortẽ vnusquisq; suam propriam reputabat ita eius mores: eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerãt. Vnde ad filium quoq; ipsius amor cunctorum: fauorq; peruenerat. Maxime autem omnis milicia eius amore tenebatur ita vt gloriam reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatum.

Germanici mortẽ vniuersi deplorabant. gra cuius cunctoꝝ amor et fauor ad filiũ gaium puenit.

¶ Sed tunc tyberius euodo iussit vt sub ipso diluculo infantulos illos adduceret: ipse autem dijs patrijs supplicabat vt ei signum manifestum ostenderet quisnam post eum in imperiũ succederet festinans quidem vt nepoti suo principatum relinqueret: maiorem tamens credens sua sententia suoq; cõsilio diuinę dispensationem prouidentię: ab illis sibimet demonstrari desiderabat. Supplicãti denicq; illi omẽ tale monstratur ad illum videlicet venturum esse principatũ qui ad eum sequẽti die primus ex omnibus aduenisset. Hęc ille cognoscens mittit ad nepotis sui pedagogum iubens vt primo mane puerum ad se perduceret putans illa re numinis superare sententiã. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante ecce dies illuxit: iubetq; euodum vt quisquis foris esset infantulorũ eum ad se primitus euocaret. Ille autem egressus gaium ante tabernaculũ reperit. Nam tyberius nec dũ aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aũt ignorans totum qd agebatur quodq; tyberius cuperet: veni inquit vocat te pater. Et hoc dicto eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autẽ vt vidit gaium tum primum intellexit maiestatis supernę potentiã. & quod non sit in hominũ potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus semetipsum quidem qꝝ eius cõsilium fuerat infirmatum: & ei potestas ordinandi quem vellet ablata: tyberium autem nepotem qꝝ nõ solũ de imperio decidisset: sed etiam ipsam salutem & vitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hec etiam inuidiam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore vel odio suspectum fieri gaium referebatur tam ex eo qꝝ pricipatum accipere festinauerit: q̃ ex eo qꝝ insidiaturum sibi velle putaturus esset quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentum augurij quod ei prefagium fuerat eo qꝝ eius nepos amisisset imperiũ. Vnde multum anxius se quoq; culpabat qꝝ illum augurium postulasset accipere: & qꝝ cũ liceret de hac vita meroribus liberũ

Gaius secũdũ omen primus Tyberio pñtat cõtra ipsius voluntatẽ q Tyberiũ nepotẽ volebat impare.

Tyberius deflet postulasse augurium

Tyberius ex nimis cibo occupatus amittit imperium.

abscedere ignorantia futurorum: per suam ipsius imprudentiam factum esse vt cum magna infœlicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet valde turbatus q̄ imperium ad quos nollet cerne bat esse venturum pugnauit cum animo suo vt huiusmodi verba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cum habeam propinquiorem tyberium. tibi tamen ex mea sententia deorumq; decreto imperij con tribuo potestatem. Rogo autem vt nichil aduersus aliquem recorderis qui michi in principatu ammi nister fuerit vel qui michi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem neq; aliquem ledas propter me qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tyberium minus aliquid caritatis exhibe as q̄te & cognationi debere cognoscis & mihi qui tantorum bonorum auctor existo vt dignam vicis situdinem meę circa te beniuolentię reddas & simul tyberium cures vt etiam & cōsanguinitati quod debes exhibeas. & munimen tibi vel principatus. vel salutis acquiras cum eum tibi feceris adiunctū Nam solitarius quisq; amplius patet periculis maxime cum intanta potestate rerum quisq; fuerit con stitutus. Ad hæc quoq; quia nec dij impunitum quicq̄ relinquunt: quod contra fœdus naturę perpe tratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. ¶ Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat & ipso longe aliter animo gerebat: tamen pro tempore benigne respondit & facturum se omnis pollice tur. Cęterum in imperium veniens & tyberium extinxit & ipse non post multum tempus insidijs in teremptus est. Sed hęc postea. ¶ Tunc autem Tyberius Gaium successorem in principatu pronun cians: paucis diebus aduiuens vita defungitur. Imperauit autem dies tres menses sex: annos duos & viginti. ¶ Gaius autem quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberij mor tem Hylares agere cœperunt prospero letificati nuncio non tamen ad credendum vel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent. nam suis multis pecunijs comparare diligerent vt illud nuncium verum esset: sed timore ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent: ab illo co gniti perirent: q̄ eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat. Nam erat importabilis in ira irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset: & sine ratione quo q̄ malorum occasionem inueniens & in omnibus quę facienda decernebat asper agrestisq; consta bat. Ob hæc illi mortem eius audientes suam leticiam manifestare verberantur.

Verba tiberij ad gaium iperij sue cessorem:

¶ Gaij benigna rñsio ad tyberiū facta tamen op positum fecit qđ promisit.

Tyberius obijt ano imperij sui. xxij.

Gaio iperatore q̄rto substituto. Mores tyberij mali.

¶ Agrippa Marsia Tyberij mortem hebræa lingua sub hoc signo mortuus est leo nunciante gaudio extollitur & centurio qui Agrippę custodiendo pręerat quid vellet sermo ille interrogans au dita Tyberij morte conuiuium Agrippę fecit sed quodam Tyberium viuere dicente turbatus centu rio arcioli custodia constringit. Sequenti autem die a Gayo epistolę ad senatum de morte tyberij & ad pisonem pro liberatione Agrippæ mittuntur. Gaius autem magnificam Tyberio celebrauit sepul turam & ipso die Agrippam voluit absoluere sed ab Antonia prohibitus est ne putaretur mortem Ty berij gratanter accipere ipsum tamen postea non multis prætereuntibus diebus cum vocauit resti tuens in regno & pro ferrea auream dedit cathenam Agrippa itaq; permittente imperatore venit in patriam & pręter omnium spem rex ab omnibus cernebatur. vnde Herodias eius soror commota in uidia Herodem Tetrarcham Agrippę fortunam manifestans romam nauigare concitat vt a cęsare regalem obtineat dignitatem qui licet diu recusasset ocium diligens venit romam venit cum Hæro diade quorum agrippa intentionem cognoscens fortunatum libertum cum muneribus ad Cæsarem mittit & litteris aduersus herodem. Gaius autem aduenientę herode Agrippe recepit litteras quibus accusatio nes contra Herodem continebantur & Cæsar veras credens Tetrarchiam Agrippę regno coniunxit & Herodem in exilium lugdunum expulit Herodiademq; cui Cęsar agrippe sororem co gnoscens opes dederat omnia abrenuentem simul cum Herode in exilium damnauit omnem substā tiam tribuens Agrippę.

Marsias agrippę tyberij mortē nuncians dixit mortuus est leo

Capitulum quintumdecimum.

INterea Marsias bonū agrippæ deportat nunciū. Quem cū in balneo reperisset iam egredientē noto ei signo dato hebręaq; lingua locutus mortuus est inqt leo. At ille ver bū intelligēs: gaudio cœpit extolli. Tibi inqt sup oia pro hoc etiā bono nuncio gratię abūdantes repositę sūt: tantū vt vera sint quę dicuntur. Tunc cēturio q agrippę custo diendo pręerat intendens tā manifestationē Marsię qui aduenerit q̄ gaudiū agrippæ quod eius verbis illi cōtigerit ratus nouitatem quandā significatā interrogabat eos q̄d vellet ille sermo qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant. Sed dum vrgeret nichil dubitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerant. Ille autem gaudium magnum illo sermone percipiens q̄ etiam prosperitatem ex hoc agrippę euenire sciret conuiuiū ponit. ¶ Epulantibus potuq; indulgētiore procedente venit quidam dicēs viuere tyberiū: & itra paucos dies in ciuitatē venturū. Tunc centurio aspere valde illo sermone turbatus propter quod cernebat morte digna quę gesserat: quod morte cęsaris audita. cum illo vincto gaudens conuiuium celebrauerit ex le to ponit agrippam. Tu inquit fallere festinasti mortē imperatoris falso denūcians: sed scito hunc ser

Cēturiō agrippę cōuiuium faciente quia tyberiū nunciauerat mortuū ecce q̄dem dicens ty-

berīū viuere vñ cēturioturbatus agrippam arcio ri custodia con stringit.

Epīę a gaio ad senatū de morte Tyberij/& ad pi sonē pro libera tione agrippæ.

Agrippa voca tus agaio regno restituitur & ꝑ cathena ferrea auream dedit.

Agrippa/(pmit tēte ipatore) ve niti pr̄iam & ꝑ ter oim spē rex ab oībus cernif.

Hęrodias inida ꝑ Agrippę fra tris ꝓspitate hæ rodem Tetrar cham cōcitabat romam nauiga re fortunam.

Agrippę mani festās vt regalē a cęsare dignita tem imploraret:

Hęrodias hęro dē icitat romam petere nec ꝑ re gno sumptibus parcere iste ve ro repugnabat ocium diligens.

Hęrodes cū hæ rodiade rom m venit quorū A grippa itētionē cognoscēs fortu natū libertū cu muneribus mit tit ad cęsarem & epistolas aduer sus hęrodem.

Lauacra calida vltro de tra ma nantia.

monem pœna tui capitis expiandum. Hęc dicens confestim iubet ligari agrippam & constringi arci ori custodia. Et nocte quidem illa agrippa in malum fuerat constitutus. Sequenti vero die per omnē ciuitatem de morte tyberij sermo firmatur: & iam iamq; omnes illum sermonem confidenter ac pu blice proferebant. A gaio quoq; destinantur epistolę vna quidē ad senatum mortem tyberij nunciās altera vero ad pisonem custodem tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militum aufer ri custodia & ad domum transferri in qua primitus habitabat anteq̄ haberetur in vinculis & ibi tunc interi erat in remissiori custodia. Sed gaius postq̄ romā venit tyberij corpus secum adducens: iustā ei secundum morem pātrium opulenter magnificeq; celebrauit sepulturam. Agrippam vero cum ipso die desideraret absoluere antonia prohibuit non odio aliquo circa vinctū sed opinioni cōsulēs gaij ne putaretur mortem tyberij gratanter accipere si eum tam celeriter absoluisset quem ille deuinxerat Verūtamen non multis diebus prętereuntibus eum accersiuit in domum tonderiq; pręcepit & vesti bus cultuq; mutato: diadema capiti eius imposuit & regem confirmat: tetrarchiam philippi donās ei etiam lysanie alteram tetrarchiam. Pro cathena vero ferrea quam gerebat: auream ei pari pōdere cō donauit. Magistrum autem equitum in iudea constitutorum maximum destinat. ¶ Verum secundo anno gaij cęsaris agrippa postulat vt nauigare permitteretur ad propria: quo prouinciā sibi cōmissā aliqua necessaria certa dispensans moderatione reuertatur. Et permittēte imperatore venit in patriā & pręter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in eo cunctis apparebit quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hesitabant comparantes pœnuriam hominis in quam tempore priore deciderat: & prosperitatem pręsentem qua fuerat sublimatus. Ple riq; enim beatificant hominem qui non fuerat defraudatus recuperatione fortunę. Alij etiam pœne incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in agrippa rerum mutatio cer nebatur: vt quorundam mentes adducerentur in dubium. ¶ Hęrodias autem soror agrippę quę hę rodi coniuncta fuerat Tetrarcha enim galileę prouincię trans iordanem erat iste potestatem fratris ex inuidia non ferebat: q; eum in maiori dignitate cerneret q̄ maritū & qđ de prouincia cum fuga di scesserit debitum non valens soluere reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur grauiterq; ferebat: tantam mutationem fratris. Maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus insignibus incedentem atq; hinc inde circumferri multitudine populorum. infœlicitatem suę non tollerabat inuidię: sed viri animum concitabat exhortando vt romam nauigaret similemq; si bi dignitatem imploraret a cęsare. Intollerabilem namq; sibimet ipsis vitam esse firmabat. si agrippa filius Aristoboli qui culpatus a patre mori meruit inopia magna compressus: ita vt aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria discedens cum regali fuisset dignitate reuersus. Ipse vero cum esset filius regis & frater eius (qui Tetrarchiam illam ante possederat) vnde magis ei cognationis iure deberetur sederet in humilitatē priuatę degēs vite. Quod si ante ani chil Hęrodem cōtristabat qui minorem honorem parente proprio possideret saltem tunc excitari de beret consanguinei tam pręclarissima dignitate neq; se pati debere superari ab eo cui pecunia sua sub uentum est confusionemq; debere putare vt ille pręiret honoribus qui anteriore tempore sua sustēta batur misericordia. ¶ Verū enimuero romam inquit pergamus: nec labori parcentes nec sumptibus Non enim pro auro reperituro debemus prohiberi ne ad honores ampliores valeamus ascēdere: sed omne quicquid nobis est expendamus: vt regnum valeamus adipisci. Ille vero repugnabat ocium di ligens & quietē: & molestiam rome declinans moliebatur eam ratione deplacare. At illi quanto vide bat eum quiescere cupientem: tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agēdum prętermitteret quo posset regnum a cęsare promereri. His igitur illa nullomodo cessabat: donec sepius fatigando in suam eum fecit transire sententiam. ¶ Ille igitur pręparans opulenter vniuersa & nichil sumptibus parcēs nauigauit romam: simul secum hęrodiadem ducens. Agrippa vero intentionem eorum intelligens & qualiter præparabantur attendens etiam semetipsum ipse prępărat. Cum autem eos nauigasse co gnosceret mittit etiam ipse romam quendam ex libertis suis nomine fortunatum. plurima cęsari mu nera deportantem & epistolas aduersus hærodem. Ipsum etiam instruxit quę ore proprio Gaiū edo ceret oportunitate reperta. Qui eum subsecutus esset hęrodem epistolas cęsari reddidit. Nam simul in dicearchiam venientes gaium apud Baias inueniūt. quę ciuitas est parua campanię. quinq; stadio rum interuallo distans a dicearchea habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt operi bus diuersorum per tempora principum magnifice pornata. Lauachrā calida ille locus exhibet. aq; ex terra vltro manantibus aptis saluti corporum quos ibi lauari contigerit. ¶ Gayus autem mox vt hęrodem suscepit & primum sermonem cum eo commiscuit confestim Agrippę suscepit epistolas: q bus accusationes continebantur hęrodis. ¶ Accusationes autem erant huiusmodi consilium habuis se Hęrodem cum seiano aduersus Tyberium: & cum Arthabano Partho aduersus Gaium. Probaṁ

um autem huius rei dicebatur: q̄ haberet hērodes constructionem immensam armorum. qui septua
ginta milibus pugnatorum sufficisset. Hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari.
Quibus lectis motus Gaius percunctantur hērodem si verum esset q̄ de armis nunciaretur. Ille ve-
rum cum aliter dicere non posset ne veritate conuinceretur. respondit esse arma. ¶ Tunc Cęsar veram
credens accusationem tetrarchiam eius abstulit. & agrippę regno coniunxit. Sed etiam omnes opes
similiter agrippe contribuit. Ipsum autem eterno condemnauit exilio: habitaculum illi constituens in
lugdunensem gallię ciuitatem. Cognoscens autem hērodiadem agrippe esse sororē opes & alia (quę-
cunq; propria esse probarentur) ei restituit: arbitrans in consilio viri consciam non fuisse. Tutabatur
etiam eam q̄ sororem agrippe cognouerat. At illa tu quidem imperator inquit magnifice satis sicut
eam dignitatem decebat hęc michi largiris: verum ego vti non possum beneficio tuisq; muneribus
propter dilectionem qua merito meo constringor: cui socia in prosperitatibus existens iustum non ex
timo vt eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens si
mul eam cum hērode misit in exilium eiusq; substantiam agrippę contribuit. ¶ Et herodiadi quidē
pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & hērodi eo q̄ muliebres exhortationes & vanitates aduer
sit. tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est.

¶ Gaius q̄diu se humilem exhibuit fauorem habuit omnium sed procedente tempore eleuatus
humanum perdidit intellectum volens se diuinitati esse similem. Tunc namq; seditio inter iudeos &
paganos Alexandrię orta ex vtraq; parte legati ad Gaium mittuntur: Et Appione iudeos accusante
(quia cęsaris honorem non curarent) illi simulachra constituere recusabant quo audito Gaius philo-
nem iudeorum legatum doctissimum respondere paratum ex secretario iubet excludi qui egrediens
circunstantes iudeos non ferore. Gaij terreri hortatur. Gaius vero contra Iudeos iratus Petronium
mittit in Syriam vt simulachrum suum erigat in templo Hierusalem. Ad quem iudei venientes eum
depręcantur ne contra paternas leges simulachrum erigat in templo: ipsiq; illud deneganti iudeorū
maxima multitudo mori pro conseruatione legis parata in Tyberiade occurrit supplicans vt legem
eorum permitteret integram Ad illum quoq; Aristobolus Agrippę frater Elicias maior alijq; pluri-
mi optimi viri veniunt depręcantes vt multitudini parcat quę culturam terrę pro legis conseruatio-
ne negligebat.

Capitulum sextum decimum.

Aius autem primo quidem ac sequēti anno magnifice rebus vtebat & mediocrē
semet exhibēs fauor illi p dies tā apud romanos q̄ apud cæteros subiectos āplior
augebat. Sed ꝓcedēte tpe magnitudine dignitatis eleuatus humanū perdidit in-
tellectū: & sese volebat diuinitati cōsimilē diuinitatē quę vera est ihonorās. ¶ Illo
tpe cū alexādrię seditio ꝓueniret inter iudeos ibidem habitātes atq; paganos: tri
ni ex vnaquaq; parte legati mittūtur ad gaiū. Erat vero inter alexandrinorū lega-
tos vnus appio noie q iudeos plurimū blasphemabat multa quidē & alia dicēs: il-
lud aūt eos prę cęteris accusabat quoniā cęsaris honores haberent oino contēptui. Nam cū romano
imperio subiectos tēpla gaio fundare: altaria cōstituere atq; alia sicuti dijs celebrare firmaret: a solis
iudeis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulachris honorare cęsarē nomenq; eius iura
re. ¶ Hęc igitur appione & alia huiusmodi durissima prolocuto quibus eū in superbiā eleuari pos-
se credebat philo ecōtra suscepit qui pręerat legationi iudeorū vt in oibus quidē magnæ glorię nā ale-
xādri alabarce germanus extabat philosophie quoq; non expers ydoneus etiam defensare causas: &
purgare quęcunq; accusationibus subiacebant. At hūc ex secretario gaius iubet excludi. absentemq;
ferri. Nam tanta indignatione succensus erat: vt crederetur aliquid seuissimum perpetrare. Tūc philo
egrediens secretario: dicit ad iudeos qui circa illū forte fuerant vt animo confidentes existerent neq;
ullis furore terrerētur. Nam prope esse, vt ipsis operibus deum repugnare clarescere. ¶ Interea gaius
similiter ferens q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret: legatum in syriam mittit petronium
successorem vitellio. iubens vt cum numerosa manu iudeā inuaderet: & siquidem sponte susciperent
simulachrum eius erigeret in templo dei: si vero resistere molirentur. pugnando superans idipsum in
continenter efficeret. Atq; ita petronius in Syriam decreta exigens pergebat vt mandatis cęsaris mi-
nister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret: duasq; romane militię legiones
assumeret. Ptholomaidam venit vt ibidem hibernia perageret: & primo veris tempore prælium pos-
set agere cum iudeis. Inde quoq; consilium suum cęsari per litteras intimauit. Ille autē laudabat eius
sententiam: subens vt nullomodo prętermitteret: & si minus obedientes essent. prelium iudeis inten-
tus imponeret. ¶ Interea iudeorum multa milia veniunt ad Petronium in Ptholomaidam: depręcā-
tes ne ad solutionem & ad transgressionem paterne legis cogerentur. Si autem modis omnibus sta-
tuisset simulachrū inferre ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabant. Nec

Hērodes regnū credēs obtinere tetrarchiā ami-
sit quā cęsar a-
grippe regno cō
iūxit hērodem
q; inexilium lug
dunū relegauit.
Hērodiadē (cui
Cęsar sororē a-
grippę cogno-
scens opes dede
rat) omia abre-
nuētē simul cum
hērode misit in
exiliū & substan
tiam agrippe tri
buit.

¶ Gaius q̄diu se
humilē exhibuit
fauorem habuit
omniū sed eleua
tus humanū per
didit intellectū.
&c.

Appio accusat
iudeos q̄a cęsa-
ris honorem nō
curarēt illi simu-
lachra constitue
re recusantes.

Philo iudeorū
legatus idoneus
& doctissimus
gaio iubēte egre-
diens ex secreta
rio circunstātes
iudeos non furo
re Gaij terreri
hortatur.

Gaius iratus cō
tra iudeos petro
niū legatū mittit
in siriā vt simula
chrū suū erigat i
tēplo hierusalē.
Iudei ad petro-
niū veniē: es eū
depręcantur ne
contra patronę

legis transgressionē simulacrū i templo ponat. Excusatio Petronij.

enim possumus inquiūt quoad viuimus rem istam admittere. quę nobis ne fieret interdicta est ab eo legislatore cuius auctoritatem non valemus omnino contemnere: neq; illas constitutiones paruipendere possumus: quas proaui maioresq; nostri vsq; ad suum interitum seruauere. ¶ Petronius autē respondit. Si in primis essem vt meis vterer ad agendum quod oporteret consiliis: & iusta vobis ad me hęc esset oratio. Nunc autem iubente Cęsare incumbit michi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero aliud periculum maius incurram. ¶ Tunc iudei quoniam inquiunt ita sapis o Petroni vt transgredi Cęsaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ præcepta transgredimur: qui virtute maiorum nostrorum: & laboribus instituti nunc vsq; fine transgressione viximus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam. vt quę a deo interdicta sunt fecerimus vel aliquibus bonis illecti: vel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus vt pro seruatione legis nostrę cuncta pericula subeamus spem gerentes fortissimam deum nobis auxiliaturum in præsentia & mercedem postea redditurum: si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si vero tibi voluerimus obedire non solum infamiam debilitatis incurrimus q; timore legis transgressores efficimur verumetiam inaniter deum offendimus: qui etiam te iudice multo tempore censetur esse q̄ gaius. ¶ Tunc petronius considerans ex verbis eorum immutabile firmumq; propositum & sine pugna non posse gaij præcepta perficere in eius erigendo simulachro: nec sine multa cede negocium illud euadere assumens omnes amicos & cuncta sua seruicia in tyberiadem pergit volens iudeorum & instituta cognoscere vel cuiusmodi essent vel qualibus ordinibus haberētur. Iudei vero magnum quidem sibi ex bello romanorum cernebant imminere periculum sed magis iudicabant subdi q̄ impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia petronio in occursum veniunt ad thyberiadem vndiq; confluentes & supplicationibus vtebantur ne cogerentur ad talia neq; polluereturciuitas erectione simulacri Ad hęc petronius. Et pugnabitis inquit contra cęsarem neq; illius potentiam neq; vestram putantes infirmitatem? At illi minime inquiunt nos pugnare disponimus: verum sumus ante mori parati q̄ legis nostrę mandata soluamus simul in faciem prostrati perimi se paratos esse firmabant. Et hęc quidem per dies quadraginta. culturam quoq; terrę negligentes cū maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni vertebatur: quando solent semina terre mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat ne simulachrum aliquod in ciuitate poneretur. ¶ Taliter igitur se rebus habentibus Aristobolus agrippę regis frater: & elicias maior. alij quoq; optimi viri ex eadem ipsa familia. & plures de primatibus ad Petronium venere. depręcantes vt bene de negocio præsenti consuleret: neq; de tante multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Gaio decerneret significās immobilem animū iudeorum neq; eos constitutionem simulachri velle suscipere omnem quoq; culturam terrę negligere: sed in occursum suum venisse & pugnare quidem nec velle nec posse: mori tamen incunctāter paratos anteq̄ transgressores suę legis existerent. Debere igitur consuli ne in aliud intenta multitudine. terra inculta remaneat: & postea per inopiam latrocinia perpetrentur Fortassis enim possit gaius Tyberius emolliri & nichil crudele decernere: neq; talia disponere quibus ad seditionem populus excitetur. Et aristobolus quidem. alijsq; qui cum illo erant talibus petronium depręcabantur.

Petronio i tyberiade iudeorum multa milia occurrūt supplicātes, ne cogerent ad talia contra eorum legem.

Iudeorū prōptitudo ad mortē pro conseruatione legis.

Aristobolus & elicias & alij primates iudeorū ad petroniū veniūt dep̄cātes vt multitudini parcat quę culturā terrę pro conseruatione legis negligit. &c.

¶ Pacatus Petronius pro multitudine iudeorum ad Gayum proponit scribere conuocansq; in Tyberiade magnam multitudinem se excusat & eos remittit ad culturam. Deus autem suam repente manifestauit præsentiam & adiutorum suum in omnibus fore petronio Ingente tunc præter omniū spem descendente pluuia. Et sic petronius deum videns consolatorem pro iudeis scribit ad Gaium Agrippa autem amplius in Gaij crescens amicitia epulum omnium superans diligentiam præparauit cuius magnificentiam Cęsar volens remunerare in donis hic respondit sibi suam sufficere gratiā nec quicq̄ gratia lucri agere & petere coactus pro omnibus ab imperatore querit statuam in templo non erigi quod concessit Gaius ad petronium scribens Sed resipiscens Gaius genus mortis eligere petronio rescribit quia eius contempsit adimplere mandata sed Gaius priusq̄ epistola ad petronium venerit mortuus est. deus enim Petronium remunerauit pro honore quem templo exhibuit qui ybq; dilectus & senatorij ordine & qualibet est dignitate honoratus.

Capitulum septimum decimum.

Pacatus Petronius pro multitudine ad Gaiū ꝓponit scribere

DEtronius vero (instante aristobolo & ceteris) videns quoniā non pro rebus minimis supplicabant: videns etiam iudeorum constantiam seuum quoq; ratus vt multa milia hoīm per ipsum darentur in mortem si vellet gaij furię ministrare simul etiam se deum offēdi cū & cū pessimis postea spēbus aduiuere: multo melius iudicat vt scriberet gaio vt eius animū mitigās nihil per eum iniquū cōtigeret aut si forsitan indignatione cōcitaretur q eius mandata minime compleuerit & aduersus eum aliquid mali decerneret bene constetum esse iudicabat pro meliore causa & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in

tyberiadem magnam multitudinem iudeorum(nam multa milia illic fuerant congregata (&consti-
tuens in circuitu cunctas militias & turmas visum est primo non suam sed Cæsaris proferre senten-
tiam dicens timere se iracundiam Gaij proinde se accessurum ad perficienda quę sibi præcepta sint.
Oportere se namq; firmabat qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus:vt nichil contra-
rium eius voluntati perageret. Verum non arbitror inquit iustum esse : vt salutem honoremq; meum
non pro vobis qui tam plures estis impendam:nec permittam vt per me paternę vestrę legis institu-
ta soluantur neq; a deo dignitatem templum dei contemnere. Vt per potestates principum iniurię
vestris religionibus ingerantur.sed scribam ad Gaium vestras illi voluntates intimans quantum pos
sum causam adiuuans & vestrum in bono propositũ: & spero quia aderit deus cuius potestas potior
est omni humano molimine.Humanaq; virtute Potens est enim & vos in conseruatione legis vestrę
protegere & maturari vt nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Q; si etiam exasperet for-
sitan Gaius vt iram suam in me velit effundere:en sumam omne periculum omnem miseriam:quęcũ
q; corpori meo possit infligi:ne vos tantos pro rebus optimis pereuntes ituear. ¶ Ite igitur vnusquis-
q; vestrum ad opus proprium & terræ vestrę culturam impendite:ego vero romam litteras destina-
bo:& omnia pro vobis tam per me q̃ per amicos(quę rei conueniant) agere non omittam. Hæc di-
cens congregationem iudeorum iubet dimitti. vt culturę terrę diligentiam exhiberent.Omnes autẽ
nobiles alloqui populos adhortatur: vt spem meliorem gererent.Et ille quidem hoc modo multitu-
dinem letificare festinabat. ¶ Deus autem suam repente manifestauit pręsentiam:& adiutorium su-
um in omnibus fore petronio Simul enim vt finem loquendi fecit confestim ingens descendit plu-
uia pręter spem omnium.Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat nullumq; signum
pluuię in celum fuerat visum sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus: ita vt despera-
tio fuisset exorta non solum pluuię:sed etiam si posset vnq̃ celum tectum nubibus apparere.Tunc igi
tur etiam pręter consuetudinem tanta inundatio venit aquarum vt iudeis spes magna fieret in nullo
frustratum iri petronium pro eorum negocio laborantem. ¶ Petronius autem amplius obstupuerat
videns manifestissime deum iudeorum se consolatorem ostendere & multam se declarasse sententiã
ita vt nec illi forte contradicere valerent:quibus religioni nostrę reluctari tota laborat intentio. Scri-
bit ergo ad Gaium postulans ne tanta milia hominum contemneret quę non possent sine bello & in
genti cede ad transgressionem suę religionis impelli:peritura quoq; tanta tributa quę ab illa gẽte da
rentur memoriam etiam non bonam romani nominis in posteriora tempora relinqui:super hoc quo
q; virtutem diuinam iudeis prębere pręsidium. Nam exploratum esse firmabat pro iudeis euidenter
indicium:et petronius huiusmodi litteras destinauit. ¶ Agrippa vero rex iam enim tunc Romę fue-
rat:amplius in amicitia gaij gratiaq; crescebat.Et forte quadam die epulum pręparauerat cęsari.vbi
magnam impenderat diligentiam.vt omnium in cibis elegantiam vinceret.omnesq; suauitates & de
licias studiosius prouideret:ita vt non solum cęteros anteiret adinuentionibus epularum sed nec ipse
Gaius multum cupiens ei posset ęquari.Tunc Gaius admodum ammiratus tam ingenium q̃ magni-
ficentiam animi quia super virtutem suam sumptus expenderet q; sibi placeret voluit munificẽtiam
Agrippę remunerari.Tunc itaq; ex delicijs & voluptate ac vino Hylarior effectus. cum Agrippa ad
potum inuiraret.primum inquit. Quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia& fauore
quam circa me habuisti vt etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres.Verum quia in omni
bus te video.& virtute prędituꝫ & nos amore superãtem: indecorum existimo tuo circa me studio
superari.Volo itaq; quod antea minus feci modo perficere:& tantas tibi numerum copias attribue-
re: vt magnum monimentum tuis opibus & tuis accedat honoribus.Et ille quidem hęc dicebat exi-
stimans q; posceret aliquos reddittus sibi dono dari:vel ciuitates expeteret.Ille autem quamuis prę-
paratum haberet q; petere cupiebat timens vero suam noluit indicare sententiam:sed confestim re-
spondens gaio quia neq; primo lucro ex eius gratia delectatus vt contra tyberij pręceptum studium
eius accusationis eius impenderet neq; modo se aliquid agere intentione lucri:sed sola eius gratia sẽ
per fuisse contentum. Nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata quę si tua inquit virtute tuaq;
potentia minora sunt meo tamen hoc est accipientis merito & mea dignitate multum constant esse
maiora. ¶ Gaius autem obstupescens eius continentiam:magis instabatvt diceret quid sibi cuperet
donari. Ille quoniam inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas
postulem nichil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat:nam me anterioribus tuis muneribus ad
modum locupletem reddidisti:sed illud peto quod tibi & opinionem pietatis efficiat & diuinitatis
mereatur auxilium vna etiam michi gloria fuerit apud audientes: q; nichil a te petierim ad vsus per
tinens temporalium rerum.Postulo igitur vt erectionem statuę quam in templo iudeorum faciendã
pręcepisti petronio vltra nolis effici. Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere nã

Petronius ad iu deorũ multitu dinẽ pro excusa tiõe & eos remit tit ad culturam.

Nota.

Ingẽs pluuia p̃ ter spẽ omnium diuinitus venit.

Petronius deus iudeorũ videns consolatorẽ illis scribit ad Gaiũ.

Agripparex am plius in gaij ami citia crescẽs epu lum Cęsari oim diligẽtiã supans magnificentissi me p̃parauit cu ius magnificen tiã cęsar volens remunerari i do nis suã respõdit sibi sufficere gra tiam neq; quicq̃ lucri intentione agere.&c.

¶ Petit agrippa pro omnibus vt statua i templo non erigatur.

Hunc vtinã oẽs circa pricipes ex istẽtes i hoc imitarentur honorẽ dei & eccleſie curantes ꝓpria & ſuorum contempta vtilitate.

nisi rectum quod petebatur iudicaret. Cæſar nichil aliud nisi mortem afferret illa petitio. Ergo quãuis periculoſum eſſe cenſeret.tamen contemptis ſibi alijs neceſſarijs & vtilibus.illud cęſarem poſtulauit.Gaius autem tum eo ꝙ Agrippa taliter fuerat accuratus tum quia indignum exiſtimabat mẽdax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellebat Agrippam quod vellet expetere:paululum ſui penitens mox vero virtutem Agrippę miratus ꝙ ſuum regnum non redditibus non pecunijs non alio quocunq; munere amplificare cupierit.ſed pro conſeruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit conceſſit ac ſcribit ad petronium laudans quidem eum ꝙ exercitus inſtruxerit pugnareq; cum iudeis paratus fuerit:& omni niſu laborauerit iniuncta perficere.Verum ſtatuam inquit ſi te contigerit erexiſſe vt conſtituta eſt perſeueret. Si vero necdum erecta eſt nichil vltra fatigandum exercitum & auxilia dimittenda.Teipſum vero ad ea quę miſſus es conuenit proficiſci.Nam vltra iam opus non habeo vt erigatur ſtatua.Hoc enim Agrippę gratię cõceſſum eſſe volo:viro honorabili michi ſemper ſed nunc amplius honorando. Et Gaius quidem talia ſcribit petronio.anteq̃ ſeditio maior oriretur.Nam ita iam mentes omnium timebant atq; talia voluntatum eorum indicia monſtrabantur vt ſi forte contrarium nuncium adueniret parati eſſent aperte bellum cum romanis gerere.Sed Gaij amicus erat obnoxius turpitudini alienus bono conſilio& in omnibus quę facienda decerneret:ita magis pertinax ad implendum moderari ſe nullo modo ſciens ſed beatitudinem iudicans ſi omne quod eſſet voluptati perficeret:poſtea ſcribit petronio huiuſ modi verba.Quoniam inquit quę tibi dedere iudei meliora iudicas q̃ mea complere prȩcepta & cũcta quę illis libita ſunt ſtudes efficere mea mandata contemnens: iubeo temeipſum iudicem fieri & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitaſti vt exemplum efficiare cunctis & pręſentibus & pręcedentibus & futuris ꝙ nullus audeat imperatoris mandata contemnere. ¶Hanc igitur epiſtolam deſtinauit quidem petronio non tamen ipſo viuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto ſuſcepit remorantibus nauigio portitoribus intantum vt & ante hanc epiſtolã alis litteras accepiſſet in quibus de morte cęſaris certior redderetur. Nõ enim obliuiſci poterat deus tantorum periculorum quę petronius cum alacritate magna ſubierat vt iudeis in honorem eius religionis gratiam pręſtitiſſet & gaium de medio auferens mercedem illi dignam pro illius impietate reſtituit:cooperatus eſt autem petronio.Nam illi tanta dilectio comparata eſt tam romę q̃ in vno quoq; regno: vt dei gratia ſuper eum euidens appareret.Romę namq; ſenatorij ordinis & quotquot dignitatibus eminebant tam virtutis merito q̃ odio gaij quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant: circa petronium magno fauore ferebantur. ¶Mortuus eſt autem non poſt multum temporis q̃ fuerat epiſtola ſcripta petronio in qua eum morte damnauerat. Cauſam autem per quã extinctus eſt & totum ordinem inſidiarum:narrabo procedente ſermone.Petronio autem prima venit epiſtola mortem indicans gaij:poſt aliquantulum vero temporis in qua propria manu ſemetipſũ interimere iubebatur.Vbi miranda eſt diuine clementię prouidentia quę modo ſine vlla dilatione tãtam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudeis pręſtitit vt per eum beneficium ſalutis acciperent.

Gaius ad petroniu ſtatuã non erigere ſcribit gratia agrippę.

Gaius reſipiſcẽs petronio mortis genus eligere reſcribit quia contẽpſit eius adimplere mãdata ſz gaius prius mortuus eſt q̃ epiſtola venerit ad petronium.

Deus remunerauit petroniũ pro honore quẽ exhibuit templo.

¶Mors gaij & mortis cã poſtea deſcribitur.

Nota ꝙ honorãtibus templa.

¶Maxima cedes & calamitas iudeorum in Meſopotamia & Babilonia duo namq; viri iudei Aſianeus & Anuleus germani velaminum nauiũ operatores(eos corripiente operis magiſtro)fugerunt cum armis in vicum diruptionem fluminum vocatum ad quos iuuenum multitudo congregata eſt quorum ductores facti vicinos fecerunt tributarios eorumq; nomen omnibus erat formidoloſum.Quos Babilonię Satrapa(congregato exercitu)clandeſtine legatos adducere procurans eos die ſabbati inuadit Sed Aſineus equorum hinnitus audiens ſocios arma ſumere adhortatur & die ſabbati contra hoſtes pugnare quos inuadentes vincunt & multis obtruncatis alios fugant.Illorum autem audita audacia Arthabanus parthorum rex eos videre cupiens per nuncium dextra & fide pręſtita vocat.Et aſineus differens fratrem cum muneribus mittit Arthabanus vero aduenientem anuleum cum fratrem audiſſet timore non veniſſe Anuleum remittit vt pręſtito iuramento fratrem ſecurum adducat.Anuleus ergo fratri regis munificentiam perſuadens ſecum ad Arthabanum adduxit quos cũ gratia recipiens aſinei mirabatur magnanimitatem qui ſub breui corpore & contemptibili tantã habebat fortitudinem atq; prudentiam.Hos quoq; cum muneribus remittit eis Babilonię commendãs regionem prohibuitq; Abagadem ne occideret Aſianeum.Qui reuerſus oppida conſtituit & caſtella & omnem Meſopotamiam per quindecim annos gubernauit. Capitulum octauumdecimum.

Maxima calamitas & cedes iudeorum i meſopotamia.

QOntigit etiam per idem tempus iudeis illi qui in Meſopotamia & Babilonia habitabant valde magna calamitas: ibi quoq; cedes multa accidit:quanta nunq̃ ante refertur in Hyſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluens & cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuam.

A ¶Neherda Babiloniæ dicitur ciuitas ad modum populosa habens circa se & plurimam fecundamq; regionem: quæ cum alijs bonis plurimis tum etiam hominibus ipsa referta est. hostibus quoq; madibilis. Nam eam eufrates vndiq; circuiens: in medio continet vniuersam. Ad hęc etiã mœnibus est munita firmissimis. ¶Est autem alia ciuitas cuius Nesibis alias Nisibis vocabulum. circa eiusdem fluminis fluenta constituta. Vnde iudei quoq; natura confidentes locorum censum. quem solent in honorem dei tribuere ibidem custodiendum illo tempore deponebant sed etiam alia munera decora templorum illis, ciuitatibus habuere. Nam illis velut penu vel promptuario firmissima securius vtebãtur. Hinc autem in hierosolimis cum tempus expeteret pecunias dirigebant: plurima quoq; inde milia hominum pascebantur. ¶Erant itaq; duo quidem homines Asineus alias Asianeus & Anuleus alꝫ Anyleus vel Amyleus nomine Neherdacienses quidem genere & inter se germani fratres. His ꝑceperat mater (nam patre orbati fuere) vt nauium operarent velamina quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur ita vt etiam plures apud eos virorum eis exerceantur operibus: quę vsui marino ꝓficiant. Hos quadam die magister (qui eidem operi pręerat) apud quem etiã ipam artem didicerant de aduentu & tarditate culpauit eosq; verberibus vltus est. Illi ergo grauiter hoc ferentes arma quantacũq; in eius seruabantur domo arripiunt & pergunt in quendam vicum (qui diruptio fluminum vocatur) vbi optima solebant pascua germinari: eaq; ibi reposuerunt. Quo facto congregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egestate laborabant. Hos armis instruũt ipsi vero veluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem demandant vniuersis qui per illa pascua armẽta ductabant vt eis censum redderent atq; ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduersum hostilem populũ (si forte ꝓrumperet) auxilio se fore firmabant. Illi vero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere valebant & ex pecoribus mittebant quanta cupere videbant ac ꝓinde manus illis & virtus amplior accedebat & potestatem habebant quęcunq; animus vellet efficere: alios fugare vel ledere alios tegere vel curare non solum incolas regionis sed etiã quos forte transire contingeret nomẽq; eorum formidolosum satis habebat & per singulos dies de eis sermo crescebat donec ad regem parB thorum vsq; peruenit auditus. ¶Satrapa vero babilonię postq̃ ista cognouit voluit eos in ipsis initijs reprimere anteq̃ eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum q̃plurimã potuit sed etiam ex parthis babiloniisq; q̃plurimos aduersum repente tendebat nolens eum nunciũ sui anteq̃ veniret accipere. Igitur per occulta ductans exercitum & veniens in quendam nemorosum locum ibidem latuit: & sequenti die (nãq; sabbatum illucescebat in quo iudei nichil operantur) ratus resistere non ausuros atq; hoc modo sine pugna iunctos posse adducere: paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum vt cum ꝓximus fieret statim in eos irrueret. Sed Asineus (sicut forte cũ alijs nõnullis confederat ante quos arma fuere iacentia) o viri inquit hinnitus equoꝝ in meas aures allapsus est qui non equarum amore: sed equorum viros vehentium videtur existere. Nam & strepitus freno rum simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex nobis spectatum ꝓcurret: qui nobis quidnam sit istud manifeste denũciet. Opto autẽ me falsa locutũ fuisse & deceptum potius veri similitudine sonitus q̃ vera sensisse. Et ille quidem huiusmodi verba locutus est cum ecce simul quidam aduenium speculati negocium & celeriter accurrentes ne tu inquiunt falleris: sed integre coniectasti quę aduersus nos geruntur. Ab hostibus quippe circumdati sumus dolonil brutorum animalium differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit eo pręsertim tempore quãdo nudi omnibus armis extamus: ob id quod lex paterna vacare nos & nihil agere: hodie pręcipiat. ¶Asineus porro non secundum speculatoris sentẽtiam q̃ deberet fieri decernebat vt sine hostium vltione perirent. Sed legale magis existimans ne dimissis manibus pereuntes leticiam hostibus exhiberent oportere indicabat: arma itaq; corripit. alios qui circa illum erant similiter adhortaꝫ eos in audaciam excitans vt virtutis memores hostes itinere fessos inuaderent atq; impetum facientes multos obtruncant. alios fugauerunt. Nam eos securitas (qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos. ignauos & molles effecerat. ¶Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium euenisset obstupefactus super illorum fratrum audaciam desiderauit eos videre: & cum eis miscere colloquium. Et mittit ex armigeris fidelissimũ qui diceret quoniam imperator Artabanus quamuis lesus a vobis & q̃is sua ꝓuincia deprędata tamen nulla circa vos indignatione qua debebat accensus est sed considerationę virtutis vestrę magis in vestram gratiam factus attonitus misit me dextram vobis fidemq; prębiturum vt ad eum veniatis & eius habeatis amicitiam nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se datum ire promittit & honoribus sublimare: ex quibus vobis potentia maior accrescat. ¶Tunc Asineus ipse quidem distulit: sed fratrem suum Anuleum cum muneribus mittit quę prępa rare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atq; perueniens ad imperatorem ingredit, Artabanus autem audiens Anuleum venisse: interrogabat causam cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq;

Neherda cĩtas Babiloniæ fortissima.

Nisibis ciuitas.

Asineus & anuleus iudei velaminuꝫ nauium opatores (eos corripiente magistro opis) fugerũt cũ armis i vicũ diruptionẽ fluminũ vocatã ad quos iuuenũ mltitudo congregata est quoꝝ ductores facti vicinos fecerũt tributarios eorumq; nomen oĩbus erat formidolosum. &c.

Satrapa babiloniæ (cõgregato exercitu) eosclã destine ꝓcurat ligatos adducere eos sabbati die inuadens.

Asineus audire equorũ hinnitus socijs nũciat.

Asineus socios adhortaꝫ arma sumere & die sabbati contra hostes pugnare quos inadẽtes vincunt (multis obtrũcatis) alios fugant.

Asineus differẽs fratrẽ suum cũ muneribus mittit.

Mos barbaro-rum de fide ser-uanda.

audisset q timore suum aduentum subtraxerit: cœpit per deos patrios obtestari nichil se malifactu rum in eos si se eius cõmitterent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium vt nunq̃ quisq̃ in ter eos postq̃ dexteram prębuerit mentiatur: nec quisq̃ de fide dantis dexteram dubitauerit. ¶ Et ar

Artabanus (iu-ramẽto p̃stito) anuleũ remittit vt fratrẽ addu-cat securũ &c.

tabanus quidem ista gerens mittit Anuleum persuasurum fratri vt ad eum etiam ipse pariter adue-niret. Agebat autem hęc imperator opus habens illis fratribus pro tutamine illius satrapię propter quam in illa regione facile possent ab imperio suo decedere vt anteq̃ aliquid tale contingeret ipse il-los per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in babilonia plurimi se Asianeo coniungerẽt & ille manu valida cõgregata prębertim in illis locus tam munitissimis: facile persarum imperium defensa-ret. Et ille quidem talia reputans mãdabat Anuleum anuleus autem persuasit fratri intimans ei mu-nificentiam & alacritatem imperatoris tum etiam iusiurandum quod ei prębuerat. Proinde ad arta-banum cum alacritate pergebat. Ille autem eos cum gratia magna suscipiẽs ammirabatur asianeum q tam magnanimus extitisset cum corpus possideret ad videndum breue: & q contemptui ab intuẽ tibus haberet. Eiusq; prudentiam & strennuitatem considerant ferẽ ad amicos dixisse: q maior esset anima corpore tam minore. Ostẽdensq; asianeum vni ductorum suorum abdagadi nomine atq; no-men eius indicans: omnemq; virtutem & strennuitatem eius intimãs qualis extitisset in bello: abaga des postulabat permissum sibi contribui vt eum occideret atq; iniurias eius & depopulationes (quas in prouincias cõmiserat) vltum esset. Non permittam (inquit imperator) hęc fieri in eum virũ qui mea fide pręsumptus: dexterã a me iurationemq; deorum accipiens venire ꝑperauit. Tu quia vir bonus extas in bello nichil periuriis meis opus est vt parthorum iniurias vlciscaris. Discedẽtem namq; si cu pis insequere. eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaq; facto acciri iubet Asianeum. Tibi tẽpus est inquit o iuuenis ad propria discedendi ne forte plurimos ductorum ad te irrites: & sine mea con-scientia pereas. Cõmento autem tibi babilonię regionem vt eam ledi a latronibus nõ permittas sed tua virtute a malis omnibus defendatur. Dignus namq; sum ab optimo homine hãc reciprocationẽ accipere: qui tibi fideles animos omnino seruauerim. neq; ad eos attendi qui fuerant ad tuum secu-tium irritati: sed salutem tuam tutandam sedolo festinaui. Hęc dicens eum donatum muneribus cõ-petentibus in ꝑpriã destinat regionem. ¶ Ille autem domum reuersus oppida constituit & castella

Artabanus fra-tres cũ gra reci-piẽs asianei mi-rat magnanimi-tatẽ q sub breui corpore & cõtẽ-ptibili tantã ha-bebat fortitudi-nẽ atq; pruden-tiam.

Prohibet arta-banus abaga-dẽ occidere asi-neum.

Artabanus re-mittit asineum ad ꝑpria cum muneribus Ba-bilonię cõmen-dãs regionem.

quę primo fuere restauranda cõfirmat: atq; ita breui magnus effectus est tãtaq; per eum negocia ge-runtur: quanta nunq̃ ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus vt etiam ab ipsis parthorum ductoribus honoraret. qui ad illam regionem p tempora mittebant. Nam solam babilo-niorum honorificẽtiam habere minorem ducebat: quam suę virtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negocia quę in mesopotamia gerebant ex eius potestate pendebãt & amplius eius fe-licitas per annos quindecim amplificata crescebat: & bonorum omnium vigore ac flore pollebat.

Asianei maxia virtus & prudẽ-tia in cõstruen-dis castellis & opidis q etiam oẽm mesopota-miam guberna-bat p. xv. ãnos.

¶ Dum fratres tali prosperitate fruerentur conuertantur ad iniurias paternas leges transgredien tes vnde eos mala occupauerũt Anuleus namq; mulieris pulchritudine deceptus virum eius occidit & eam sibi coniunxit quę ad ydolatriam attraxit Anuleum quẽ socij sui mouent mulierẽ ydola colen-tem (hebraico ritu contempto) non debere accipere sed Anuleus correctorem peremit qui moriens occisori & socijs ꝑmittentibus maledixit Plurimi quoq; anulei peccatũ corripere volentes fratrem ma gnis vocibus talia permittentem adeunt increpantes Qui crebris accusationibus compulsus fratrem increpat & mulierem hortat relinquere quod cognoscẽs mulier illi venenum inter cibos dedit & mor tuus Anuleus ergo solus exercitum sumens cõtra Mitridatem Artabani generum bellũ mouet & om nia prędę committit deinde Mitridates contra Anuleum occulte bellum parat (quo cognito) anuleus eos dormientes inuadit multisq; interfectis & alijs fugientibus Mitridatem viuum capiens super asi-num duxit quem occidere (hortantibus amicis recusat sed remittit ad patriã Cui reuertente vxor eius (q iudei hominis captiuus fuisset) exprobrabat ipse contra iudeos arma parat & superbientem anu-leum vincit. Sed fugiens in siluam pessimorum multitudinem congregat cũ quibus Babilonios inua dit. Et ipsi in Neherdam venientes anuleum sibi dari petunt qui capientes (aditu ei patente) anuleũ & quotquot inueniunt obtruncant. Quo mortuo Babilonij iudeis molesti qui in Seleuciam cum suis migrauerunt factaq; est maxima iudeorum ruina ex corruptione Babiloniæ vnde eis in Tesifontem fugientibus terrore pręmebantur omnibus vicinis sibi formidolosis.

¶ Capitulum nonumdecimum.

Malorũ contra asineũ & frem cã trãsgressio le gũ paternarũ.

SEd dum tali prosperitate fruerentur: subito illos malorum occupauere principia: quę huius modi de causis acciderũt postq̃ enim strennuitate ac virtute ad magnam peruenere poten-tiam conuertunt ad iniurias perpetrãdas: & transgressiones paternarũ legum cupiditatibus in transuersum agẽtibus. ¶ Deniq; parthorum quendam ductorem inuadũt (qui ad guber-

nandam illam missus fuerat regionem) quem etiam propria vxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs plurimis rebus laudabilis extitisset: tamen pulchritudine cunctas fœminas anteibat: ita vt mag̃num decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc anuleus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens siue proprio visu prospiciens adamauit. Deniq; cœpit insidias eius viro pręparare: eumq; hostiliter inuadens interemit: illam autem arripiens sibi cõiunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus anulei domum ingressa est sed tam ipsi q̃ asianeo fratri magnorum malorum deportauit aggeriem per huiusmodi causam. ¶ Cum enim illa post mortem viri deorum suorum simulachra sumpsisset: quę more paterno tam ab ipsa q̃ a viro eius religione colebantur: cœpit ea domi habere: & simili cultu ea venerari. Etiam cum alicubi pergebant forte in exteras regiones secum illa simulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: postea vero cœpit etiã monstrare marito quali modo vel lege deos suos cum primo coniuge suo coleret. Tunc socij eorum qui ab eis inter primos honorabantur primum quidem ad ipsum Anuleum locuti sunt: quia non deceret hebraico ritu contempto. & neglectis suis legibus eam mulierem accipere. quę cõtrario ritu aliam religionem habens: inter dicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet. Debere illum aiebãt rebus suis bene consulere ne forte amore mulieris. & voluptate corporis captus illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessundaret Sed cum nichil proficerent talia commonentes. verum etiam quendam illorum qui maximo inter eos honore fungeretur (quoniam ampliore fiducia locutus sit) interemit. Ille vero moriens maledixit ipsi Anuleo fratriq; ipsius Asianeo. Cunctisq; socijs vt similiter ab hostibus interirent imprecatus est. Ipsi quidem qui tale facinus perpetraret: illis autem qui non prohibuerint: neq; vllum auxilium tulerint homini pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti ¶ Cuius mortem omnes grauiter quidem ferebant tollerabant tamen non ob aliud nisi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. ¶ Cum autem culturam etiam deorum parthorum audissent vltra tolerandum esse non iudicabat opus Anulei: quia in legem patriam iniuria gerebatur. Tamen plurimi congregati ad Asianeum accedunt: & eum magnis vocibus increpant dicentes. Bene quidem esset si neq; primum tale aliquid fieret. Sed quoniam factum est saltem nunc correctio consequatur: anteq̃ illud peccatum illi cum cęteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas contra consuetudinem legis ipsorum & superstitionem mulieris quę ad iniuriam dei sui fuisset inducta. ¶ Ille vero quamuis peccatum fratris agnosceret magnorum malorum fuisse causam & fore: veruntamen victus consanguinitatis fauore tolerabat: veniamq; fratri dabat qui fortiore malo libidinis vincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accusationes a pluribus aduenirent tum de his anuleo loqui compulsus est increpans eum & quiescere iubens denuo ab illis operibus & vt mulierem ad sua propria parentesq; reuocaret: sed nichil eorum verborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumultum qui propter se populos obtineret venenum inter cibos dedit asiano quo ille accepto defunctus est. At illa sine timore vllo postea degere cœpit solum sui iudicem habens quem sentiebat suo amore constrictum. ¶ Porro anuleus solus regni moderamina excipiens exercitum sumens vicos mitridatis inuadit viri apud parthos in primo loco cõstituti & regis arthabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet omnia prędę dedit: & multas pecunias inde multosq; captiuos abripuit & numerosum pecus abduxit: & alia plurima quę ad diuitias opulẽtiamq; pertinere noscuntur. ¶ Sed cum hęc mitridates audisset q̃ talis in suis vicijs captiuitas fuisset effecta grauiter tulit q̃ ipse ante nichil lesisset anuleum. Anuleus vero q̃ exordium tantę sumpsisset iniurię: tanta in se dignitate contempta. Congregans itaq; q̃ plurimum potuit equitatũ sed etiam eta te feruentium non minimam manum aduersus anuleum venit: & contendebat vt cum eo bello decerneret. Sed anteq̃ ad eum venisset quodam vico occulte castra constituit vt inde proxima die hostes irrumperet quoniam sabbatum illucebat quando a iudeis ocium & vacuitas exercetur. Anuleus autem ista cognoscens a quodam homine Syro alienigena ex alio vico: qui cum alia integre nunciaret tum etiam vicum intimabat: vbi Mitridates mansionem fecerat. Milites itaq; cenatos faciens continuo castris egressus est: cunctis ignorantibus q̃ aduersus Parthos tenderet: & circa noctis fere quartam custodiam hostes inuadit. Alios dormientes obtrũcat: plerosq; in fugam conuertit. Mitridatem autem viuum tenens secum ducebat super asinum nudum imponens. Quod valde ignominiosissimum apud Parthos haberetur. ¶ Cumq; ad locum proprium peruenit: hortabantur amici vt Mitridatem perimeret. Sed contra ipse consilium aliud docebat non rectum esse videns vt mitridatem extingueret virum primo genere, apud pathos ortum. & necessitudine connubij apud regem arthabanum magnifice honorabilem. Nunc autem tolerabile vt cunq; tolerabile censeatur esse quod factum est quoniam acsi iniuriatas est. Mitridates verũtamen beneficio salutis erit se liberantibus grãm debiturus. Si vero quicq̃ patiatur nequaq̃ regem arthabanũ patienter laturum: sed magnã cladẽ iudeis

Anuleus mulieris pulchritudie deceptus isidio se virũ eius occidens eã sibi cõiũxit quę sibi & fri magnorũ malorum causa fuit

Anuleũ socij sui mouẽt nõ debere mulierẽ ydola colẽtẽ hebraico ritu contẽptu accipere. &c. sed Anuleus coactorẽ iteremit q̃ moriẽs maledixit occisori & socijs permittentibus cõtra paternas leges.

Plurimi peccatũ Anulei corripere volentes asianeum adeũt magnis vocibus increpantes eũ talia promittentẽ. Asineus crebris accusationibus cõpulsus fratrẽ increpat & mulierẽ reliquęre hortatur quod mulier cognoscens venenum ei inter cibos dedit & mortuus est.

Mitridates contra Anuleum occulte parat bellũ qđ cognoscẽs Anuleus eos inuadit dormientes & multis interfectis aliȷs fugientibus Mitridatem viuũ capiens super Asinum adduxit.

importaturum babilonię conſtitutis. Parcere itaq; illi melius videtur & propter cõſanguinitatem qua regi coniunctus eſt & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens omnibus perſuaſit Dimittitur igitur mitridates. ¶ Sed ei reuertenti eius mulier exprobrabat: niſi feſtinaret vt pote regis gener. & in tanta dignitate conſtitutus: ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſſiſſent. Turpę namq; eſſe illa dicebat vt ſalutem eligeret poſtq̃ captiuus in manus iudei hominis fuiſſet: & nunc aut vltum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugij fœdera ſoluturam. Has ille exprobrationes per dies ſingulos minime ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens ne inter eos coniugium ſolueretur: non ſponte quidem neq; volens congregans manum q̃ plurimam potuit aduerſus iudeos tendebat in Ptholemniam alias Tolemnam ipſe ſalutem eſtimans. ſi parthus impune repulſus fuiſſet a iudeis belli certamine. Anuleus autem vt agnouit ad ſe tedentem cum multa manu Mitridatem: inglorium iudicãs ſi in locis ſuis maneret & non magis anteueniens hoſtes occurreret. ex proſperitate prima confidens iterũ ſe pugnaturum credens audientibus virtutis etiam robur accreſcere. Multi itaq; ſuperborum illi exercitui cõiunxere ſperantes prędam ſe ſicut antea relaturos: & ipſa prima facie hoſtibus horrorem illaturos. Pergunt itaq; illo ſtadia nonaginta per loca vaſta & inaquoſa iter facientes: ſed medio die ardore ſolis ingenti ſitis iudeos occupat Mitridates autem apparens continuo feſſos itinere ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec eſtum nec arma ferre valentes: profugiunt. Parthi vero inſequẽtes cedem magnam faciũt iudeorum multe miriades occumbunt. Anuleus autem & quotquot circa eum erant: in ſilua ſe recipiunt. Mitridates vero magnam victoriam ſumens: magno gaudio cœpit exultare. ¶ Congregatur autem ad Anuleum infinita multitudo hominum' peſſimorum: & ſuam ſalutem parui pendentium. Quos anuleus ſuſcipiebat: volens ex his recompenſationem efficere multitudinis quę bello perierat. Sed haud ſane ſimiles illis qui bello perierant: nam erat vulgus inexercitatum. Sed etiam hac multitudine irrupit in vicos Babiloniorum eoſq; paſſim depopulabatur. ¶ Tum babilonij quãuis ad bellum parati mittunt tamen in Neherdam ad iudeos qui ibidem habitabant tradi ſibi Anuleum expetentes. Illi vero nequaq̃ ſermonem illorum accipientes neq; cum traditione Anulei pacem facere volẽtes prouocabant ad eos ad prelium. Veruntamen aditum legatis Babiloniorum permiſere vt ad anuleũ venirent & cum eo quicquid vellent protinus loquerẽtur. Babilonij vero locum integre ſpeculantes quo ſe conſtituerat Anuleus: & cuncta diligenter inſpicientes occulte nocte ſomno depreſſos inuadunt: necantq; quantoſcumq; reperiunt: ipſum & Anuleum obtruncant: atq; hoc modo Babilonij iniurijs anulei & grauedine liberati ſunt. ¶ Impreſſio namq; eis illa magna conſtabat: odio quo circa eos detinebatur. Nam pœne ſemper iimicitias exercebant. Cauſa vero huius rei fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea ſibi inuicem ſemper emulabantur. Vnde ſi quiſq̃ oportunitatem inueniret ab iniurijs non parcebat. ¶ Tunc itaq; hoc modo anuleo pereunte: cœperunt Babilonij iudeis inſtare. Illi vero & grauiter ferentes impreſſionem babiloniorum & repugnare pœnitus nõ valentes: in ſeleuciam cum ſuis omnibus migrauerunt. Ciuitas admodum erat opulens & decora quã ſeleucius nichanoris fabricatus eſt. Habitabant autem eam macedoniorum plurimi: & greçorũ abundantiſſimi. Eſt ibi etiam ſyrorum non minima multitudo. ¶ In hanc igitur iudei refugiunt & per quinq; quidem annos illeſi inexpertes malorum fuere. Sexto vero anno babilonię corruptio eorum magna contigit & ruina & ob hoc plurimi in ſeleuciam magis magiſq; cõfugiunt: ſed & eos amplior clades ibi ſuſcipit: propter cauſam quam breuiter narrabo. Greçis in ſeleuciam habitãtibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimicitię auide gerebantur: ſed greci ſemper ſuperiores extabãt. Tunc itaq; cohabitabant eis & iudei qui aduenerant. Syri autem ſeditionem mouẽtes cœperunt ſuperiores exiſtere. ex conſenſu & auxilio iudeorum hominum inconſiderate ſe pericula præcipitantium & intentionem ſolam ad bellum gerendum habentium. Tunc iudei hac ſeditione ſuperantur. Ibi nullam aliã rationem cernebant qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare: niſi ſyros a iudeis ſeparent. Vnuſquiſq; igitur eorum verba faciunt ad Syros cum quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat: atq; hoc modo pacem amicitiamq; componunt. Primates itaq; viri ex vtraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur vt eum iudeis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes prẽter admodum paucos qui forte aut amicorum aut vicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam cum ibidem eſſent viuere non poterant: diſcedunt. Exinde in Teſifontem ciuitatem vicinam ſeleucię. vbi conſuetus parthorum rex per ſingulos annos hiberna peragere vbi etiam plurimę eius opes & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis ſpes viuendi fuerat derelicta. Nam etiã ibi omnis gens iudeorum terrore premebatur. Nam tã babilonios q̃ ſeleucios formidoloſos habebant. Sed etiam omnis multitudo ſyrorũ quę in illis locis habitabat idipſum

Reuertẽti mitridati vxore ſua exprobrãte q̃ iudei hominis captiuus fuiſſet ipſe cõtra iudeos parat exercitum Anuleiſuperbia & temeritas.

¶ Victus anulei exercitus fugiẽte ipſo i ſiluam. Multitudo peſſimoruꝫ hoim ad anuleũ cõgregatur i recõpenſationẽ eorũ qui i bello pereũt cũ quibus Babilonios inuadit.

Babilonij ad neherdã venientes petunt ſibi dari Anuleum. Cauſa odij.

Anuleo mortuo babilonij iudeis moleſti vnde ipſi iudei in ſeleuciam cũ ſuis migrauerunt.

Maxima iudeorũ ruina ex corruptione babilonię.

Quiquagita milia iudeorum occiſa.

Iudei inteſifontem ciuitatẽ fugientes terrore premebãtur oĩbus vicinis eis formidoloſis.

cum seleucis loquebatur: vt bellum gererent cum iudeis. ¶ Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neherdam & in Nesebim vbi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant. Super hoc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis. Et ea quidem que circa iudeos babilonię constitutos acta sunt huiusmodi fuere.

Neherda & nesebi ciuitates fortes.

¶ Explicit liber Octauusdecimus.

¶ Incipit liber Nonusdecimus qui continet tempus annorum octo & mensium sex.

¶ Gaius non solum in iudeos sed etiam in omnes Romanos subditos imperio suam manifestauit insaniam maxime circa Romanos senatores quorum plurimos (ablata eorum pecunia) morte dā nauit. Diuinumq; honorem non solum cum hominibus sed & in templo se Iouis fratrem appellans vsurpauit atq; tanq̄ deus maris graue putans remis ipsum transire pontem in medio mari voluit construere Templorum quoq; depopulator dicebat pulchras res pulchro i loco, quem Romam vocabat solum debere esse Iouem verum olimpium Romam transferre voluit sed Menius impediuit Natam autem sibi filiam in capitolio perducens & super simulachri genua constituens communem sibi Iouiq; natatam duos patres vni prole confirmabat Molitus est etiam seruos ad dominorum excitare accusationem vnde & Polliceudes seruus Claudium dominum suum accusauit. Et itaq; audacia seruorū contra dominos mala fecit in republica maxima Proinde mors Gaij legem corrumpentis reipubliçe maxime fuit vtilis contra quem omnium erat odium cuiusq; mortem omnes propter eius iniquitates honestum opus reputabant & maxime famę cupiditas Cheream ad eius mortem excitabat. Qui a Gaio exactiones colligere constitutus humilibus parcens & depressis ipsum ad iracundiam prouocauit ita vt eum de mollicie & de socordia criminaretur plurimas ingerens illi iniurias. Capitulum.j.

Gaius nō solum in iudeos sed etiam in omnes Romano iperio subditos suā manifestabat ītaniā maxime circa romāos senatores quorū plurimos morte damnabat eorum ablata pecunia.

Aius autem non in solos iudeos qui in Hierosolymis fuere & eos qui in his regionibus habitabant iniusticię suę demonstrabat insaniam: & per omnem terram & per omne mare super eos preçepta destinabat quaquauersum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit: quales ante nunq̄ hystorię prodiderunt. Maxime autem omniū roma cladem perpetiebatur quam in nullo honorabiliorem cęteris ciuitatibus estimabat. Nam cum omnes cęteros libenter tractaret. Haud senatum & omnes quanticunq; ex nobilibus vel generosi vel clarissimi constabant. Multa enim plurima crimina perpetrabat aduersus equites Romanos. Quidem dignitatis nomine censebantur. Opibus autem pœne senatoribus pares existebāt propter q̄d etiam in conuentu senatus interesse assolebant. Quos valde inhonoros habuit plurimosq; ex eis morte damnabat: quorum & simul pecunias auferebat. Nam multas quoq; cedes non ob aliud nisi vt eorum auferret pecunias perpetrabat. ¶ Diuinum vero sibi cultum & honores volebat non cum hominibus exhiberi: sed etiam in templum Iouis veniens (quod capitolium quidem vocant) venerabilius autem illis est omnium templorum: fratrem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quę gerebat: non erant furoris aliena. ¶ Nam etiam dicearchea ciuitate (quę in campania sita est) ad mesanam quę alia quoq; maritima ciuitas est graue putans vti remis cum transitum faceret: putansq; subijcere sibi hoc etiam elementum posse velut domino maris existēti: talia etiam in fluctibus gerere volebat: qualia solet terrę natura sustinere. Vult ergo vt a littore ad littus stadia ferme trecenta in medio mari & intra tam vastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis vehiculis itinera valeret efficere. ¶ Sed etiam templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quęcunq; enim aut pictura aut sculptura venusta fuere vel alio quolibet opificio pulchra simulacra atq; omnimoda anathemata: deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat oportere: nisi in pulchriore loco. Hunc autem Romam esse firmabat. Non solum autem suam domum sed etiam ortos aliaq; sua habitacula vbicunq; terrarum Italię constabant: ex talibus repleuerat ornamentis. ¶ Nam etiam Iouem olimpium qui maxime apud gentiles venerabilis habetur quem phidias athenienſis fecerat ausus est in romam transferre ciuitatem. Non tamen ad effectum res perducta est architectis dicentibus ad mœnium regium cui res illa fuerat imperata: eo q; si illud moueretur simulacrū aliquod malum posset accidere. Fertur autem mœnius etiam prodigijs propter hoc multis acceptis: detulisse negocium. Veruntamen huiusmodi verba scribit ad Gaium· vnde periculum mortis illi protinus imminebat. Euasit tamen quoniam Gaius morte preuentus est. ¶ Intantum etiam proruperat eius insania vt cum ei filia fuisset exorta eam perducens in capitolium super genua simulacri constituit: communem sibi natam iouiq; confirmans: duos patres vni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrantem proch nefas homines tolerabant. ¶ Molitus est seruos etiam ad accusationes excitare dominorum quęcunq; vellent crimina in publicum deportare. Illi autem quęcunq; illis pessima oriebantur in

Diuinū honorē non solum cum hoibus sed etiā in templo iouis vsurpabat fratrē se iouis appellās Gaius tāq̄ deus maris graue putans remis ipsuꝫ transire pontem i medio mari voluit construere. Ionē olimpiūvoluit transferre romam sed Menius impediuit. Gaius nata sibi filia eā i capitoliū pducēs super genua simulacri cōstituēs cōmunē sibi iouiq; natā confirmas.

Pollideuces ſeruus Claudiũ dominum ſuum accuſat.

animo nulla prohibebantur dicere ratione cementes illi gratum fore quicquid mali dixiſſent. Ita vt etiam Claudium auderet pollideuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur aduerſus patruum ſuum geri capitale indicium: ſperãs etiam ipſum quo faciliorem potentiam aduerſus cęteros adipiſceretur extinguere. Non tamen aſſecutus eſt quod volebat. Repleta igitur vniuerſa republica diuerſis malis: diuerſiſq; calumniis ex audacia ſeruorum aduerſus dominos vbiq; inſidię gerebantur: ab aliis quidẽ vt ſuas iniurias pro his quę paſſi ſunt defenſarent ab illis autem prœuenire dominos cupiẽtibus: cum ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hoibus in afflictione conſtitutis non paruũ beatitudinis momẽtũ illius mors hois apportauit: ſed etiã genti noſtrę quę breui iam omnis interiret niſi mors illum celeriter occupaſſet volo ſuper eo cũcta deſerere. Nam alias quoq; magnam fœlicitatem confert hominibus & ſolatium in calamitatibus conſtitutis aut etiam correctionem his qui putant proſperitatem eſſe perpetuam: docetq; ne rebus ſecundis quiſq; peſſime commutetur: ſed virtutis ſtudium eſſe percolendum. ¶ Vias equidem tres mors illa parauerat: & harum vniuſcuiuſq; viri boni primatum in conſiliis habebant. Emilius enim regulus ex Corduba hiberię ciuitate originem ducens cõgregauit plurimos: vt ſiue per illos ſiue per ſemetipſum alacriter gaium perimeret. Alterius autem principatum gerebat Caſſius chereas tribunus: ſed & Minutianus nõ paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. ¶ Cauſa autem illis erat odiũ quo circa Gaium vniuerſi tenebantur. Et regulus quidem iracundiam eius & iniuſticiam qua in cunctos vtebatur horrebat Gerit quippe indignationis aliquid animus liber: vt iniquitatem ferre non valeret. Hic igitur cum multis aduerſus Gaium conſilium capit cum amicis cum aliis qui efficaces ei videbantur ad cauſam. Minutianus autem vt lepidum vlciſceretur amicum ſuum. Hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Gaius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat: ne a gaio ſimiliter pateretur Nam videns ex aliis exemplis ſibi mortem imminere feſtinabat ſuum prœuenire periculum. Chereas vero confuſionem & Gaij opprobria non ferebat quibus eum arguebat q̃q; quaſi nichil in ſe fortitudine gereret ſuper etiam periculum quoq; ſibi per dies ſingulos imminere cernebat. Mortem quoq; Gaij omnes honeſtum opus & liberum libenter excipere reputabant cęteri vero cupiebant ſãp hoc habere commune conſilium: videntes iniurias tantas & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo vt tantis cladibus liberarentur deſiderabant aduerſus Gaium aliquid geri. Decet namq; ad talia negocia bonos viros accedere pro ſalute pietatis & imperij macula auferẽda. etiã cum ſuo diſcrimine. Super omnia autem Cheream ad opus gerendum excitabat melioris famę cupiditas. & quia cernebat facilẽ ſibi aditũ fore ad gaium tribunus namq; erat & per hoc ſe oportunitatem reperturum putabat qua perimeret gaium. Interea ludi currules agebantur: circa quę ſpectacula magnum geritur a romanis ſtudium Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuſcunq; rebus opus habuerint ab imperatoribus congregatione facta depoſcunt. Illi vero q̃ multitudini non iudicant reſiſtendum confeſtim grate petita concedunt. Rogabant tunc itaq; Gaium cum omni intentione poſtulationibus vtentes vt cenſuum reuelationes efficeret: & grauedines cunctas auferret. Ille vero nolebat iſta concedere. At illi voces eleuabant amplius. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittẽs iubet clamantes arripi: & ſine vlla dilatione confeſtim interimi. Et ille quidem talia iuſſerat quibus autem prœceptum erat iuſſa complebant. Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus: populus ſpectãs clamare ceſſauit. Tunc omnibus ſuę facultates in contemptu fuere: videntibus illos pro ſuis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiuſmodi chęream excitabant vt magnanimiter ingrederetur i cauſam: & inſidias quas parauerat gaio perficeret vt eum tam nequiter aduerſus homines exaſperatum reprimeret. Et ſepius quidem in conuiuiis alias conuiuio gaij rem voluit aggredi: & tamen conſideratione reuocabatur non cernens ſe inuenire oportunitatem qualem negocio aptam eſſe iudicabat ne fruſtra ad tantum opus accederet: ſed ita rem modebatur vt conſilium ſuum annuũ ſequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat: non libenter conuerſationem ſuſtinens gaij. Cum autem eum conſtituiſſet gaius ſuper omnes functiones & cętera alia quę cęſaris erant inferenda theſauris: per illud omne tempus arato negocio priuabatur. In quo tamen maiorem ſibi virtutem implendi operis aggregabatur q̃ more ſuo magis rebus vtebatur: q̃ gaij obediebat imperio. Parcebat enim humilibus atq; depreſſis. Vnde ad iracũdiã quoq; ꝓuocauit gaium ita vt eũ de mollicie prius & de ſocordia criminaretur nõ valentẽ ſicut ipſe vellet pecunias cõgregare. Cõtumelias igitur plurimas illi ingerebat & muliebria oppingebat nomina omni cõfuſione pleniſſima. Et hęc quidem cum aliis increparet ipſe magis ferebat in quibuſdam celebrationibus miniſteriorum quas ipſe conſtituerat. Stolã nãq; muliebrem induebatur & circumpoſitionem complicatorum crinium adhibens: aliaq; cętera quę ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent: ipſe ſuſtinens huius confuſionẽ criminis audebat aliis exprobrare. Chereas autem quando hęc veſtimenta cęſar ſũmebat idignatiõe ferebatur: maxie aũt

Mortẽ gaij oĩs honeſtũ opus reputabant ꝓpter eius iniquitates

Famę bonę cupiditas Chæreã excitabat i mortem gaij.

Ludi currules.

¶ Occaſio accepta de iterimendo Gaio.

Cherea cõſtitutus ad exactiones colligendas parcens humilibus & depreſſis ad iracundiam ꝓuocauit gaiũ.

[illegible] vestimenta ministris irridentibus redderet: ita vt etiam tribuni in derisione eum haberēt & ppositum. Nam cum sumpturi essent ministri a cesare multebria vestimenta predicabant aliquas cōsueti ad lusum illum preferre facecias: propter hoc etiam fiducia maior accessitvt socios quosdā reciperet: quibus ostenderet non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiā pōpidius senatorius qui pene per omnes ordines & gradus āministrationis transierat epicureus autē erat: & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc dimidius alias Timidius inimicus eius accusauit eo q̄ posset gaiū maloquijs turpibus infamare: & eo assumens quintiliam mulierem que in rebus scenicis propter pulchritudinem claram plurimorū amorem habebat & studium. Nam etiam ab ipso pōpidio diligebat accusatio autem fuerat falsa. Illa vero graue indicante testimouium in causa mortis aduersus amatorem proferre: puniri eam dixit debere dimidius. Tunc gaius excitatus iubet cherream sine vlla dilatione continuo tormentis examinare quintilliam. Nam in rebus capitalibus & vbicunq; tormentis opus esset eodem cherea vtebatur: propter quod eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere timentem ne ab eo de mollicie & socordia culparet. Quintillia itaq; dū ad tormenta duceret cōsciorū minisdam pedem calce deprimens: significauit eos debere cōfidere & nichil de tormentis eius pœnas dubitare. Chereas tamen ac si nolēs tormentis eam adegit timens propter illam ipse subire periculū & nichil differens eam in cōspectu gaij deducit fœdam tormētis atq; deformatā vt etiā ab amatoribus suis sine vlla voluptate videret. Tunc gaius illam speciem nō sustinens sed admodū compassus quintillię eo q̄ grauiter tormentis fuisset affecta liberam crimine absolutamq; pnunciat & cū ea simul pompidium: ipsa tamē etiam pecuniarum dono muneratur vnde illi solatium esset propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat sed etiam pulchritudo defœdata.

Pōpidius a dimidio inimico accusatus.

Quintilia mulier scenica: pulcherrima.

Quintiliā pōpidiū recusātem accusare cherēas (gaio iubēte) dat tormētis.

¶ Chereas grauiter motus q̄ p eū hoies torquerent cōquerit clemēti & papinio de imperatoris insania. Quem comprimere oportere dicebat cuius clemens consilium manifestius approbabat sed iubebat facere Sed continuo mutans sententiam clemens quecunq; cepit efferre p plurimos & Chereas formidans perrexit ad Sabinum libertatis amatorem opus putas vt celeriter que cogitabat incideret. Exinde cōuertitur ad Minutianū virtute parem & licet cōsanguineus esset gaio illi tamē ppter [illegible]portem suspectus erat. Chereas vero cū curiam ingrederetur augurium audiuit vocem scilicet recipientem vt intētum perficeret Omnes quoq; tunc ad tyrannicidiū erant parati: chereas autem [illegible]moram gerebat & omne tempus oportunū Indicabat. & Gaium capitolium vt pro filia sacrificandem cogitauit precipitare. ¶ Capitulum secundum.

Chereas grauiter motus q̄ p eum hoies torquerent cōqueritur clemēti & papinio de imperatoris insania.

IEc igitur cheream grauiter cōmouerunt: q̄ per eam hoies torquerent Vnde quoq; sua iracundiam non sustinēs dixit ad clementē atq; ad papiniū quorum clemēs quidē super militiam cōstitutus erat papinius sup eos qui gaij fuere custodes. O clemēs inquit nimis fecimus in agendo: que pro impatore cōstant. Nam etiā eos qui aduersus eius principatū cōiurationem fecerant. multa ꝓuidentia vigilātes & laboribus defudantes alios quidē extinximus alios autē totmētis affecimus: intantū vt etiā ipsi gaio miserabiles videant ita nostram militiā nimia seueritate tractamus. Tacente autem clemēte grauiter se quidē ferre que imperabant tam erat oculis q̄ vultu & colore manifestus: verbo autem insaniā imperatoris aperire iniustū esse iudicauit. Chereas autē cohortes prouidentur pręparans cœpit fiduciabilibus vti sermonibus: & ad eos enarrare mala que ciuitates & illud optinerent imperium. & q̄ verbo quidē gaius illorū esse causa malorum dicatur: si vero quisq̄ rem iquit cum veritate discutiat inueniet. O clemēs q̄ ego sum totius mali causa & hic papinius & tu qui romanis & vniuerse humanitati omnia tormēta & omnes clades ingerimus non imperijs compulsi gaij sed nostra in hac voluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantū iniuriatorem in ciues socios omesq; subiectos cui nos ministeriū exhibemus & veluti satellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus. Et arma que aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues cōuertimus non pro libertate non imperio romano sed pro salute eius qui sue iniquitati festinat cuncta subicere. Nam simul & nostra corpora & nostras consciencias p singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorū: donec etiā alter aliquis inueniat qui in nos quoq; tale gaij ministeriū exequat. Non em̄ ꝓpter hec que gerit circa nos cum fauore cōuersabit. magis autem cum suspitione ad hec etiam cum pereuntium multam stragem efficeret. Non enim poterit vnq̄ gaij seuicia terminari: quoniam non iudicio in talibus causis intēdit sed sola libidine ad hominum cedem impellitur tum demum etiam cunctis pereuntibus tandem cōsuget & nos. ¶ Ad hec clemens cōsilium Chereę manifestius approbat taceri autem iubebat ne in plures sermo ferretur. Et diffusis passim rebus quas gererent: anteq̄ res consequat effectus secreto ꝓ dito insidijs depalatis ipsi ducerētur ad pœnam sed tempore procedente rem spei cōmitterent (opor

Clemens consiliū chereę approbat.

tunitatem tribuente forma) opus gnauiter adimplerēt. Rem tamē dicebat per se cunctis item nō posse audaciam gerere ad tantum negocium inchoandū. His vero quę a te Ocherea tractata dictaq; sunt cautius aliquid fortassis inueniam: decentius autem quid poterit inueniri. Et clemens quidem continuo mutans sentētiam: omnia que audierat queq; ipse dixerat cœpit efferre per plurimos. ¶ Chęreas autem formidans perrexit ab sabinum extantem virum dignum quē etiam libertatis cognouerat amatorem: & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans vt celeriter quę cogitabat iciperet oportunū ratus vt cum eo rem cōmunicare maxime duce timore no per clementem secreta proderentur: super hęc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter sabinus tali cognationi alias cogitationi consentiret taliq; voluntati tunc quidem tacere se dixit & ad nullum de tali re suam proferre voluntatē si vero tempus & omen nāciscēretur. Tunc non solum silentium obiecturum: sed etiam suam voluntatem manifestaturum esse firmabat. Sed si aliquid viriliter volumus efficere nichil dilationi penitus detur. His ergo dictis exinde conuertuntur ad Minucianum. ipsis quidem studijs & virtute parem & similia ex animi magnitudine cupientem consanguineum tamen Gaij: sed suspectum propter mortem lepidi. Multā namq; in se amicitiam minutianus lepiduſq; possidebāt & propter etiam ipse timore periclitabatur ne similiter eum perimi contingeret. ¶ Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis vt putaret aduersus vnum quemq; singulari insania promptus. Propter hoc enim alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini: & voluntatem quam circa odium Gaij gerebant indicare non poterant: ob cuius vtiq; suspitionem ne deuotionem sibimet aperte impendere presumebant. Dum igitur conuenissent & Minutiano honorem sicut prius exhibuissent erat ei dignitate preclarus ciuium & cunctorum ore laudatus inter principia sermonum præcellens ille verba fecit ad ceream requirens quod signum illa die perceperat. Per totam namq; ciuitatem grata Chereę videbatur iniuria: quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter verba iocunda nichil motus minutiano respondit eiq; sermonē de rebus talibus faciēdum esse commisit. Ei tu michi inquit da libertatis signum gratias agenti tibi. qui me amplius acuisti q̄ egomet implere cōsueui: neq; michi sermonibus pluribus iā opus erit Sed hoc sufficere iudico. Si etiam tibi idem placeat quod & michi quādo etiam priu q̄ cōueniremus eiusdem noscimur fuisse cōmunionis. Vno ita gladio sum' accinctus qui sufficere possit ambobus in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus princeps autem si vis ipse consisto iubens operibus imminere qd si cœpero tui cooperationē solacij psequar grassatione ferri cōcessa michi (te cōfirmante) fiducia quascilicet ipsum quoq; ferrum efficatius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his quę ego patior: dum spe ipse circumferar. Non enim hæc leuitas mea periculosa tantummodo considerare permittit: dum & libere patrię atq; legibus & ademptę virtuti & tante cōdoleam pesti: quę cunctos simul propter gaium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi quādo etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc minutianus considerans ardorem. Sermonem eius libēter amplexus est & eius audaciā approbauit atq; laudauit. Et vale dicto cum votis eū precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabāt ea quę cōtigebāt quodam auspicio fuisse firmata. Nam cum chereas ingrederetur in curiam vox cuiusdā de populo fertur emissa quę quasi ammoneret dicens: perfice quod agē dum est opitulante diuinitate. Quo facto primum quidem chereas expauit ne quis cōiuratorū videretur prodidisse secretum. Nouissime vero considerans quia hęc pro inuitatione dicerentur siue commonente aliquo sociorum seu certe deo qui cuncta humana respicit consulte: cum omnibus ad cōsolationem insidiarum causa potuisset: Vniuersi simul armati sunt. Alij quidem ex ordine senatorio. alij vero romanorū militum qui conscij esse videbantur. Neq; enim erat vir nobilitate seu fœlicitate præditus: qui Gaij transitum non ardenter appeteret. Qua propter omnes quo possent studio vt vita priuaretur totaq; confidentia atq; virtute ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus prępparati. Nam & calixtus libertinus Gaij vir vnus potentia summi culminis eleuatus: q nichil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaret Timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quę ei nimis accesserant. eo quod esset in muneribus accipiendis & iniurijs exercendis acerrimis. Et vigorem vltra modum haberet cū natura, Gaij istabilem esse sciret in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari & multas quidem alias periculi causas necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedēs ad claudiū lalenter sperans quia si ei cederet principatus deficiente Gaio honorem ei similem prębberet eo q illi & verba clementię impendisset primitus ait ergo quia iussus a gaio claudiū veneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset ne talia perpetraret. Sed michi videtur quia fingebat hęc calixtus volens capere claudium. Nam neq; gaius studens interfici claudium honestas poterat occasiones exquirere neq; calixtus iustus optabilem Gaio rem perpetrare si distulisset mādata domini sui pericula potuit dedicare. Sed claudium quidem diuinitus a Gaij vesania libetat: calixtus autē pro cōmendatio-

Clemens muta ta sentētia promulgat audita pluribus.

Chęreas ad sabinū libertatis amatorē.

Minutianus cōscius in cōspiratiōe cōtra gaiū Gaius nobilitati terribilis.

Chereas auspiciū audiuit vtpficerat itentū.

Oēs ad tyrānicidiū erant parati.

Calixtus gaij libertinus cōiuratōis cōscius accedit ad claudium. &c.

ne finxit hanc gratiā quę ei nequaq̄ probabat iniuncta. Hi quidem qui circa Cheream erant differebant quotidie: dum multos segnicies detineret. Chereas aūt nullam moram gerebat sed omne tēpus ad agendum oportunissimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium ascendisset vt pro filia sacrificaret venit frequenter ad eum & imperialis loci culmine stantem ac populo auri & argenti pecunias dispergentē dum hęc ministeria gererent precipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se a nullo videri putaret. nec insidias fecisse videretur. Et licet mors optata non euenisset. Ipsi tamen ac cessit audacia vt etiam prēter ferrum interimeret gaium. Tamen habuit cum cōiuratis chereas ardorem metuens ne tēpora oportuna diffluerent. Illi vero videbant quidem pro sua libertate sollicitum: poscebant autem vt paucum tempus vsq; ad solemnitatē spectaculorū differret: nedum conamen ne quiuerit impleri: turba fieret ciuitati: dum conscii requirerent a Gaio & insidiarum tamē non valeret vtilitas in futuro: sed hoc vtile fore. Vt in celebratione spectaculorū res potius agi temptaret. Hęc spectacula in palatio ob honorem cęsaris in paruo eius rotundo templo aguntur qui primus potestatē tēpli conuertit in seipsum. quę scilicet romani nobiles cum filijs simul & cōiugibus libenter spectare nosc̄unt. Tunc enim gaius negligens ad omnes ita facilis erat incursus quādo multa milia hoīm paruo loco cōcurrerant vt potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere absentibus corporū custodibus: qui licet vellent non tamen ei presidium facile deportarēt. Spectabat ergo chereas. Et venientibus spectaculis prima die nitebat vt quod fuerat precogitatū sine dilatiōe fortunę solacijs adimpleret qui tñ tribus diebus ludorū transactis vix die nouissimo opus valuit terminare.

Chereas cogitat gaiū p̄cipitare ex capitolio.

¶ Chereas ad audaciam coniuratos cōtra Gaium excitat & armatorū multitudine ad palacium cōueniente petētibusq; tribunis vt moris erat signum a Gaio Cui sacrificante augurium cruor scilicet super vestem Asperne senatoris aspersus apparuit Cuius etiam mortē Vatinius senator prędixit quē cluditus tacere iussit duoq; Gaio auguria in spectáculo prouenerūt. Et minucianū vt Chęream cōfortaret surgentem Gaius retinuit Sed ipse paululum quiescens denuo surrexit & abijt. Gaium itaq; ad balneas euntem precedebant cōiuratores inter quos; Chęreas euaginato gladio occurrit eum vehementē plagam non tamē mortalē (nota causam) intulit. Quem nō clamantē sed fugientē Sabinus impulit & eum cadentem singuli discerpserunt.

¶ Capitulum tertium.

Chereas coniuratos ad audaciā excitat.

ITaq; chęreas aduocans coniuratos satis inquit o etiam preteritum tempus nostrā poteſt subiurgare segniciem: pro his quę cum tanta virtute tractata sunt & neglecta noscunt. Et melius est vt ꝓditione facta pereat causa & potius gaius nos afficiat cunctorūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adijcimus & cum nos de cetero debeamus esse liberi & alijs prębere causam fœlicitatis preteritiq; seculi honorē & miracula reparare. Illis vero nequaq̄ cōtradicentibus quasi nō bene fuisset hortatus: neq; actum hunc aduersum suscipiētes sed potius cōtiscentibus: cur inquit o fortissimi segnes sumus. An non videtis hodie spectaculorū diem esse nouissimū: & gaium ferri ad alexādriam nauigaturū vt ęgyptum cōtempletur. Bonum ergo est vobis vt vestris manibus romanę glorię auferatis opprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nā quomodo non iuste erimus cōfusionis obnoxij: si quis eum ęgyptius videat perimere iniuriam nō ferens libertatis oppresse. Ego siquidem nequaq̄ cogitationes vestras differri patior sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit animo scilicet cōsistens ad pericula omnia prępparato quā vt michi huius laudis possit euenire priuatio. Hęc ille dicens & ipse audacius armatus est & reliquis fiduciā prępparauit cunctisq; iam erat desiderium vt conamē attingeret. Nichilq; differens diluculo ad palaciū multitudo ęquestriū armata cōuenit. Mos erat tribunis ense cinctis petere ab imperatore signum quod ei cōpetebat vt signum acciperet. Cōcurrebant ergo ad palacium omnes: vt pro spectaculo sibi loca occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpressione gaius exultaret ita vt pre multitudine neq; seuatui nec romanis eqtibus locus esset: sed oēs permixti sederent cum viris pariter mulieres & liberi vna cum seruis (Gaius processu sibimet facto) pio cęsari solemniter immolabat cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset: contigit vt ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprene alias Asperne nomine vestis adimpleretur. Quod factum Gaio quidem prębuit risum. Asperne vero augurium fuit apertum: qui scilicet vna cum Gaio peremptus est. Fertur itaq; gaium vltra suam naturam illa die mitissimum: ita vt oīmbus eius humilis salutatio mira videretur. Qui post sacrificia ad spectaculum veniens presidebat: & circa eum primi procerū.

Mos tribunis signū ab imperatore petere.

Augurīū (gaio sacrificāte) cruor sup̄ vestē aspne cecidit.

¶ Est autem ipsum spectaculū. Vbi annis singulis exhibet in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atrium altera vero ad porticum ingressibus & egressibus apta: quatenus nō turbentur qui interius esse noscunt. Est etiam illic & alia cella vbi lusores exerceri solēt atq; cantores. Residente itaq; populo & cherea cum tribunis non pocula gaio dextrum namq; cornu cęsar tenebat quidam vatinius ex ordine senatorum vir militaris cluditum id est consolatorē virū

Locus spectaculi.

Vatinius senator mortē prędixit gaij.

iuxta se residẽtem nullo audiente requirebat: si quis ei dixerit aliquid nouitatis. Quo dicente nichil sibi ea die nunciatũ o cludite inquit hodie tyrannide alias tyrãnicidij certamẽ agitur. Tunc cluditus O fortissime tace. Et mox versum subiunxit omeri grẽce dicens quod latine ne quis alius maliuolus sermonem exaudiat. Cum multa poma in theatro spectantibus spargerent & pariter aues innumeræ & quæ pro raritate sua sunt comparantibus preciosę: gaius lites & rapinas propter hæc actas libẽter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo duo ei auguria prouenerunt. Mimus namq; introducitur quo actum est. Vt iudex deprehensus crucifigeretur. Et panthomimus fabulam salutauit cynare alias Cynire in qua & ipse occisus & eius filia Myrrha videbat: atq; sanguis inimica arte diffusus & circa iudicem crucifixũ & circa Cynaram atq; mirrhã. Constat autem quoniã & dies ipse fuit quo philippum aminthę macedonũ regem in spectaculum ingredientem vnus sociorum sustineret in spectaculo vsq; ad finem eo q; nouissimus erat dies: an certe balneis atq; cibis illic deinde remaneret sicut & prius.

Duo i spectaculo auguria gaio ꝓuenerũt.

Minutianũ surgentẽ vt cheream cõfortaret retinuit gaius.

¶ Minucianus iuxta gaiũ sedens ac ne inuacuũ tempus efflueret metuens surgens etiã cum videret chereã egressum pergebat vt confortaret eum. Tunc egredientem tenuit gaius a veste & quasi per amicitiã quo ingens pergis O beatissime At ille reueritus cęsarem cum timore resedit: & paululũ quiescens denuo surrexit & abijt. Cui egredienti non ipediuit iter gaius: credens eũ ad necessaria ꝓgredi. ¶ Aspernãs quoq; cum esset & ipse particeps operis. Ammonebat gaiũ sicut & prius vt ingressus ad balneas atq; prandium ad spectacula remaneret Querẽs vt ad finem sua tractata perducerent. Illi siquidem qui circa cheream erãt exacuebant alterutros quasi tẽpus esset singulos prępparari: ne ad opus absentes inuenirentur & negligentes oportunũ tempus amitterẽt. Erat namq; etiã dies iam circa horam nonam. Chereas itaq; tardante gaio erat paratus vt ingrederet ad sedem eius Prescius tamẽ qa illic necem principes cum multo sanguine senatorum. & equestrium simul adipleret: licet arderet melius tamen esse indicauit omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum vota conuersi. Gaius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta conuersi sunt cõiurati & populos impellebant vt quasi Gaio secreti officium perhiberent: opere vero volentes habere licentiam vt eum in silentio trucidarent. ¶ Precedebant itaq; claudius patruus eius & marcus minutianus sororis coniunx: necnon & valerius asiaticus: quos etiam si voluissent repellere propter dignitatis reuerẽtiam nõ valebant. Gaius vero sequebatur cum paulo aruntio. Cumq; iam esset inter regalia rectũ dimisit iter vbi constituti erant famuli q ei gratifice ministrabant claudio scilicet prędecẽte & cõuersus est ad locũ quẽdã augustũ silẽtio iturus ad balneas simul & pueros q venerãt ex asia cõtẽplatus qui eorũ forent vtiles ad hymnos ministeriorũ quę erat celebrare cõsuetus: aut qui ad pirricã in theatris apti esse viderent. Tunc itaq; occurrit ei chereas vt signum peteret: q; quasi ad eius illusionem signũ ante languentiũ. Nichil ille moratus iniurijs vtebatur aduersus gaiũ: & euaginato gladio intulit ei plagam vehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt hoc prouidentia Chereę factum ne Gaius plagę vnus vulnere moreret: sed plagarum multitudine sauciatus. Maiori dolore cremaret sed michi non videtur hic sermo credibilis: eo q; in huiusmodi actibus talem timor non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit: omniũ stulticiam pręcessisse credendus est voluntatem magis fauori prębens q̃ per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens dũ possent multę machinationes auxilium Gaio conferre anteq̃ potuisset mori. Vnde certum est quia Chereas non circa supplicia Gaij restitit. Sed de se & amicis eius potius cogitauit quando etiam acta causa silẽtio magis vsus est vt iudicium fugeret & iracũdiam. Et quatenus res gesta celaretur ne sermonibus vsus & se perderet simul & tempus. Et hęc quidem licet (vt voluerit) vnicuiq; tractare. Gaius itaq; vulneris dolore ferebatur. Inter humerum enim & collum ensis illatis inguli ossibus est retentus ne vlterius potuisset accedere. Quo facto neq; clamauit nec vocauit quemlibet amicorum siue incredulitate Siue imprudentia. Sed dolorem fortiter ferens interius fugiebat. Quem suscipiens cornelius sabinus. Et ipse iam sua mente prestructus impulit. Tunc genu flexo cadentem multi circumastantes singuli ad inuicem gladijs Et quasi ad certamina discerpserũt. Cõstat autem quia vltimus Aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa chereę indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus esse cerit. Tamẽ primus cogitauit quemadmodum gereretur & primis ceteris hoc ausus sit edicere: quibus suspicientibus illius vocem verbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens etiam semonibus vsus est vtilibus non necessitatem suę presumptionis imposuit vt dum tempus exigeret manibus vterentur. Is quoq; rem prior agressus est: & virtutem illius necis impulit: atq; vsum facilem gaio iam moriente concessit. quapropter iustum est vt etiam quęcunq; ceteri gesserunt. Chereę cogitationi & labori manuum ac virtutibus applicentur.

Cõiuratores

Chereas euaginato gladio vehemẽtẽ plagã fecit gaio.

Gaius sauciatus non clamauit sed fugiẽtẽ Sabinus ipulit & cadentẽ singuli gladijs discerpserunt

Ois mortis causa chereę attribuenda est.

¶ Gaij occisores populum stulte principem honorantem timentes a cede per aliam viam redierũt & germanicum Gaij patrem occiderunt Germanis itaq; (quibus Gaij mors prio cognita est)

inquirentibus interfectores Aspernas occurrēs occisus est similiter Norbanus & Atheius Omnibus vero Gaij mors grata erat pręter mulieres & infantes ꝓpter spectacula & seruos qui eius auxilio cōtra dños habebant accusationem & cum varia fuisset populorum de Gaio opinio Aruntius venalium rerum pręco Gaium mortuum proclamauit in teatro & ipsius cognita morte Germani ab ira quieuerunt. Laudatus quoq; est Chereas pro opere & inquirēte populo Gaij peremptores Asiaticus valerius vtinam (inquit) ego quo audito consules Gaium accusantes populo & militibus iusserunt ad propria remeare pacem nunciātes adesse & requiem. Gapitulum quartum.

GAius itaq; hoc modo multis vulneribus iacebat extinctus Chereas aurē & cęteri perimentes Gaiū per eadē itenera reuertentes euadere se impossibile iudicabant. Propter hęc vtiq; quę fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum peremisse principem stulticia populi sepius honoratū cum & a militibus non sine sanguine de morte eius facienda esset seditio Ira cum essent angustę vitę in quibus hos opus effectus est & maxima turba repleret eas militum qui illo die pro custodia principis ederant: per vias alias discendentes ad domū venere germanici patris Gaij: quem tunc etiam vna peremerūt. Erat eñ hęc domus coniuncta regalibus: eo ꝙ hi qui in eminentia cōstituti sunt diebus suę potētię in talibus habitare noscuntur. Et declinantes multitudinis invasionem esse iam videbantur in requie. ¶ Cum itaq; lateret adhuc pestis illata Gaio: primum germanis est agnita. Erant enim armigeri equiuocum gentis suę celticę habentes tacina quorum patrię mos est importabili vti furore sicut Hyspanis aut cęteris barbaris eo ꝙ omnes huiusmodi homines ratione minore sint corporisq; robusti. Et impetu primo cuiuscunq; congressus hostibus pręualentes cum non haberent virtutis discretionem pro vtilitate cunctorum. Sed tantum sibi prospicerent quibus Gaius carissimus ideo erat ꝙ pecuniarum muneribus eos sibi placauerit: euaginatis ergo gladijs ingressi sunt domum perscrutētes cęsaris peremptores: quorum tribunus sabinus erat. Qui non tanum virtute & fortitudine maiorum quantum suo robore cum monomachus esset. Hanc obtinuerat dignitatem. ¶ His itaq; inquirentibus Aspernas primus occurrens exsoluit penas (cuius vestem sacrificiorum sanguis sicut prędiximus cruentauerat) & nō ei bonum fuisse videbatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus fortissimus ciuiū & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciuitatis eminentiam non ignorabant. Is cum esset valitudine robostus: primo sibimet occurrentium arripiens gladium permixtus aliis cōtendebat ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorū agmine constipatus frequentium vulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Antheius ex ordine senatorio Germanis sicuti priores occurrit. Is (vt videret Gaium iacentē & letaretur aduenerat) quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat eumq; nec sic satiatus militibus destinatis occiderat. Aderat ergo Atheius vt Gaij videret funus: turbaq; subita dū se voluisset occulere furentes germanos & iter subtiliter inquirentes (qui Gaiū occiderant) etiam innoxios vna perimētes latere non potuit & illi quidē ita sunt mortui. ¶ Dum igit in theatro de gaij morte venisset sermo ammiratio & incredulitas facta est. Alij namq; valde delectabant in eius morte. & licet dudum scirēt sibimet vtilem fore. Hoc non sinebantur credere per timorem: quibusdam vero hoc in desperatione erat cum neq; vellent circa gaium huiusmodi aliquid prouenire nec vere hoc crederent: quasi nō posset aliquis hominū opus eius virtutis implere. ¶ Erant eñ (quibus non erat grata mors Gaij) mulieres & infantes & quidam militum Alij propter mercedem & nichil aliud q̄ tyrāno conueniente ad iniurias potentissimorū ciuium in illius ministerio pręparati. Mulieres autem ac iuuenes propter spectaculorum & monomachorum munera (in quibus solet vulgo delectatio ministrari) & propter carnū dilacerationes (quas in ludis agebat gaius) vt quasi populo voluptatē exhiberet. ꝓ veritate autē ad faciandā suę crudelitatis insaniā. ¶ Serui aūt dños cōtemnebant. & ad iniuriandū eos Gaij fulciebant auxilio. facile nāq; eis mētiētibus cōtra dños credebat eorūq; pecunias ostēdentibus & libertas & diuitię succedebāt nec accusatione metuebāt pœnā qbus erāt p̄posita p̄mia octaua pars substātię senatorię. ¶ Igit vel aliqbus in theatro credibilis videbat de gaij peręptiōe sermo: eo ꝙ aut p̄scissent insidias aut optassēt. De his quę nūciebant nō solū gaudia retinebāt: sed etiā audire hoc aut dicere fugiebāt metuētes ne cū verū nō appareret pœne succūberēt. quasi vota suę volūtatis apperientes. Illi vero (q insidias p̄sciebāt, āplius se celabāt formidātes ne dū alicui amatori Tyrānidis, hoc pāderēt: proditi viuēre Gaio punirent. Nā & alius sermo fuerat dispsus in ppl'o quia res quidē a coniuratis fuisset tēptata. nec tamē gaius extinctus sed ablatus a medicis ductus fuisset ad curā: nulluſq; erat verax cui se quicūq; cōmitteret aut suā pāderet voluntatē. Nam & si quis amicus erat propter fauorē tyrāni videbatur esse suspectus: & multomagis odiosis non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus a quibusdam eorū animos perturbātibus eo ꝙ inter ipsa pericula atq; vulnera vt erat sanguine cruētatus veniſſet in forum & concionem habuisset ad populum quę reficiebāt eorū mētes neq; loca suę custo

Gaij occisores timētes ppl'um stulte principes honorātē redierūt a cede p aliā viā i domū germanici pris gaij quem etiā occiderunt.

Occiso Gaij primo germanis cognita corpis custodibus.

Mores germanoꝝ & hispanoruꝝ minores qd ratione copore robusti.

Sabinus monomachus peremptorū tribunus.

Aspnas interfectores gaij pscrutans occiditur a germanis.

Norbanus mon. a germanis occisus.

ātheius occidit a germanis.

Grata mors gaij multis.

Mulieres & infantes propter spectacula mortem gaij deflebant.

Serui gaij auxilio dños cōtēpnētes eius mortem deflebant.

Opinio ppl'orū de morte gaij varia.

die relinquebant: formidãtes ne illis quelibet impigeretur culpa: quando non qua voluntate discederent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum vellent accusatores & iudices. ¶ Cũ itaq; turba germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedissent cunctis spectantibus metus superditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat quasi repente ingredientium gladijs caperentur & neq; discedendi securitatem habebant: nec in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur irruẽtibus in theatro fragos eruptus est supplicantium atq; dicentium quia & quę cogitata fuissent si tamen aliquid proueniſſent & quę dicebantur gesta nescirent & deberẽt parcere nec alienã presumptionem eis qui non essent culpabiles irrogarent sed & exquirerẽt commissores: si tamẽ aliquod sceleus probaretur esse commissum. Et illi quidem hęc & his potiora cum lachrymis & persecutiõe vultus sepius clamitabãt facientes ea quę periculi vel mortis vicinitas exigebat. Ad hęc militũ ira cessauit & penitentia ducti sunt in spectaculo cõstitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis licet viderentur exasperati. ¶ Portabãt enim capita Asperne: & eorum quos vna peremerent. Quę cũ viderẽ in spectaculo positi amplius sunt concussi pro dignitate virorum & misericordia huiusmodi casuum. Quapropter & semeipsos a talibus erumnis euadere nõ credebant & incertum sibi fore si tanta pericula declinarent. Ideoq; licet aliquid aperte & iniuste odium circa gaium habuissent eius alacritatis munus expulere cum ad tanta pericula peruenissent: & spe totius cecidissent vitę. ¶ Fuit igitur arunci quidã gratus homo inter prẽcones rerum venalium & propterea magnitudine vocis vtebatur indutus vestibus diuersi coloris: instar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi (quę vellet) in ciuitate in his quę tunc & postea gerebãtur. Is enim aptauit semetipsum veluti legentẽ alis dolentem (licet & ipse odio gaium habsret) eratq; timore superior eius cõcio atq; milicia qua nitebatur salutem in rebus presentibus aperire & omnem ornatum quasi de cariſſimi principis morte amisisse cõfingens progressus est in theatrum vt mortem gaij pronũciaret. Quo facto quies omnibus affuit ne possent vlterius ignorãtia fluctuare. Deinde etiã statuas arũtius & loca singula circuibat: reuocans germanos & cum eo tribuni iubentes recundi ferrum atq; manifestãtes gaium fuisse defunctũ. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit & vniuersos qui furorem incurrerant germanorum a morte seruauit. Nam prius spem habentes viuere gaium a nulla factione pœnitus abstinebãt. Tanta enim deuotionẽ circa eam habuerant vt etiam post amissionẽ animę eius fauorabiles essent. ¶ Quo dum aperte mortuũ cognouissent ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerũt eo q; vendictum illis iam non esset: nec foret qui eis pro talibus repensaret deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere: ne senatum contra se prouocarent si ad eos imperij summitas deueniret igit germani a furabie quę eos inuaserat pro gaij morte quieuerũt Chereas aũt dũ nimis esset de Minutiano sollicitus ne germanorum insania fuisset extinctus. singulos militum de eius salute requirebat. Et minutianus quidem clemens adduxit in medium. Ad cheream vero cõuersus cum multis alijs senatoribus iusticięq; & virtuti eius testabat: laudans cogitatum & actum sine fortitudine cõpletum. tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam eo q; iniuriarum voluptate fuerit eleuata quippe cum posset facile vita illi pręberi: qui virtuti probaretur odibilis. Sed cum tali calamitate deficere quali gaius qui etiam ante coniuratorum cõsensum proprium facinus sibi cõstituit inimicum agendo iniurias diuersorum. Et prouidentiam legis exterminando vt quos habebat caros sibi hostes efficeret. Et sermone quidẽ alios eius esse perẽptores: opore vero semetipsum sine dubio perdisse. ¶ Iam vero surgebãt de atrio custodię quę primo pernicioſe fuerant quãdo oĩes abscedere festinabãt. Cuius mali tunc causa fuit altion medicus areptus quidem ad curam aliquorum vulneratorum. Et mittẽs qui cum eo quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro veritate dirigebat: vt pericula declinarẽt. Interea cõuẽtus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Gaij peremptoribus vehementius faciebat: aderat & senatus. Inter quos Asiaticus valerius vir consularis stans in pplo (tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus eo; quod imperator eis ignorantibus videretur occisus dum eũ cuncti requirerent qui sunt qui Gaium interemerũt) vtinam inquit ego. Ad hęc autem & cõsules edicta proposuerũt accusantes gaiũ atq; iubentes populo simul & militibus vt ad ppria remearent: populo quidem multem requiem promittentes. militibus autem honores si tamen solita disciplina consisterent & nulli quodlibet cõtumelię genus inferrent. Erat eni metus ne forsitã exasperati mala ciuitati facerẽt. & ad rapinas aut a temporum spolia verterentur. Cõuenerat itaq; omnis multitudo senatorum. Et maxime cõsentientes aduersus gaium fiducia iam vtentes & in contẽptu maximo constituti quasi in eis respublica resideret.

¶ Consilio inter milites inito de Claudio Gaij patruo imperatore creando Sentius Saturnius pro recuperanda libertate & seruanda orationẽ habuit ad populum plures itaq; magis sine principe q̃ sub tyrannide viuere eligebant Chereas vero Lupum tribunum ad interimendũ Gaij vxorem &

Arũcius p̃co venaliũ rerum Gaij mortem in teatro pclamauit.

Cognita Gaij morte germani ab ira quieuerũt.

Laudatus chereas pro facto.

Altiõ medicus. Inqrit pplus de peremptoribus Gaij.

Asiaticus valerius (inqrẽtibus pplis qs gaium interemit) iquit vtinaz ego quo audito consules accusantes gaiũ pplo & militibus iusserunt ad ppria remeare nũciãtes pacem adesse & requiẽ

am quibusdam hoc crudele iudicantibus: misit hęc enim omnium malorum causa fuit poculumq; ad vesaniam transformatiuū dederat. Ipsa vero vltro iugulum occisori pręparante occiditur cum

a. Capitulum quintum.

INterea subito de domo raptus est claudius milites enim facto consilio: alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant em̄ impossibile fore vt tantis rebus existētibus quis rem publicam non gubernaret: nec sibi vtile si quis illorum qui cooperatores in nece Gaij fuerit ad imperium peruenirēt. Sed bonum esse si nōdum perfectis rebus. Claudium principem facerent: defuncti patruum. Et omnium senatoria dignitate pręcipuū: virtute maiorum fultum: militiarū disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio stantes imperatorem facere: dignis solēnitatibus honorare. ¶ Sentius itaq; saturnius licet claudium cognouisset raptum. Et quasi pro laude fugiētem. Qui videbat quidem ad hoc inuitus accedere. Non tamē declinabat integra voluntate: ns in medio senatus nichilq; metēns apud liberos forteq; viros perorauit hęc dicens. Licet incredibile sit romani libertatis nos acquisisse dignitatem eo q̄ longo tempore nobis abfuerit. Verūtamē nemus eam: incertam quidam quantum ad magnitudinem pristinę seruitutis. Sed tamē alacritatē te possibile est: si eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis est em̄ & vna hora sensum virtutis bentibus cum secreta voluntate in libera patria vitam degere & legibus florentibus aliquādo cōmunicare. Ego siquidē iam prioris libertatis oblitus qua olim quidē amisimus nūc autem magna bitudine retinemus reuerētiā exhibendā his qui geniti in ea atq; nutriti sunt: & nō minorē a diis honorē his viris prębendū esse discerno qui licet sero & in hac etate nos eā gustare fecerūt: ita vt etiam futuro seculo eius prēmia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hęc dies & iuuenibus nostris & quicunq; iuimus senibus quidē quando eius cōspicientes libertatē cum dulcedine moriemur: iunioribus autē q̄ sit eis doctrina virtutis. Vnde constat viros istos quorū labore cōsistimus propter hęc quę nu r gesta noscunt quia nichil q̄ cum virtute degere maius est: de qua cōsueuit libertas humana solū ndo cogitare. Ego siquidē antiqua noui auditu cognoscens quę, vero visu conspexi valde sunt gra i. Malis enim ingētibus inuaserunt rempublicā principes tyrannidum prohibentes vtiq; omnem tutis modum & magnanimitatis officium: libertati derogantes docenteq; blandimenta pariter & norem: eo q̄ nomine principum cuncta subijciuntur. ¶ Ex quo enim Iulius cęsar potestatem poli soluit & ornamenta legum comprimens rempublicam turbauit iusticiam pręuaricatus: & sua dilatione victus: nichil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus ad inuicem imperium detrahēdus sibi ad destructionē scilicet patrię libertatis. Et vt pręcipue in defectum robur ciuiū deueniret uitrati suam esse munitionē: si vicios vterentur hoibus: & virtute pręcelsos nō solū glorie imanitate priuarēt sed etiam ad mortē vsq; producerent singuli nāq; regnantiū queq; sunt grauia cōmiserunt. uos gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior vniuersis: qui nō solum in ciues sed etiam cognatos pariter & amicos effrenatā intulit suę ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens: & ve furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nichil etenim tyrānus suauitatis habere potest. Nō cum iniuria nobis abusus est. Nonne in pecunijs vos & cōiugibus cōtristauit. Nōne omne votū ve im pręcibus agebat insistētibus inimicis. Aduersa siquidē tyrannis cuncta libertas est: nec eis vnq̄ iere potest. Sed nec ipsi qui cōsentiunt eis patiūtur turpia sustinere. Sentientes nāq; tyranni qui s malis insignes viros affligant & eos videntes patienter talia sustinere. nec tamen ignorare q̄d ge ir sed solaciū expectare: hoc solūmodo suam credunt comparere securitatē: si eos potuerint pœni amputare. ¶ His igitur erepti malis & sub alterutra vestri ditione constituti quod reipublice ma ne prodest: & ad pręsentem respicit deuotionē: insidijs amputatis & restituta ciuilitate iustum est litati cūmuni prouideatis: & q̄ placet non imminēte periculo censeatis: quādo non erit dominus i rempublicam gubernaturus: eligitur vt ciuitatem ledere & imperiali iure cuilibet loquenti pœna n multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici non potest nec diuer ententia reluctari. Hactenus sibi amittentes delectationes pacis: & consueti degere modo seruili: i rtabiles incurrentes Erumnas etiam proximis malorum videbamur auctores: fugiēteq; cum vir e mori: nouissima cōfusione peribamus. Quaptopter primitus tyrānicidis decernite honores egre os & maxime cassium; cheream principem fortium virorum annunciate: qui cum alijs vir vnus & nsilio & opere acquisitor nostrę libertatis apparuit: cuius nunq̄ dignum est obliuisci. Contra tyran dem nostram libertatem primus sumpsit & semetipsum periculo pro salute nostra ante cūctos igeſ Opus enim oportunum est & viris liberis optimū beneficiū prestātibus aliquid repensare dignū alis scilicet vir iste circa vos fuerit: nō similis cassio & bruto qui gaium iulium pemerunt. Illi namq; incipia seditiōis bellorum ciuiliū subuersionēq; ciuitatis excitauerūt. Hic autē cū tyrannicidij grat tione etiam malis eius priuauit vrbem. Sentius itaq; his sermonibus vsus est senatu delectabiliter

Cōsiliū de claudio gaij patruo ipatore creādo Sentius saturnius ad senatū pro recupata libertate & seruanda oīonem habuit mortuo Gaio.

Insania Gaij & ferocitasi oē s.

Mos tyrānorū vt in securitate viuant.

Cōsulendū cōmuni vtilitati.

Honores decet nēdi tyranniciis qui libertatē acquisierūt.

Differētia inter cōiurationē cassij & Bruti: & Chereę & sociorum.

Trebellius maximus.

audiente: & equitibus romanis qui prẽsentes erant. ¶ Quod facto quidam trebellius maximus insiliens anulum de digito traxit habentem lapidem clausum in quo forma Gaij celata videbatur quem ille sibimet studio dicendi (quę suadebat impleri) fu erat oblitus auferre. Et celatura qdem est agnita: vox aũt cõtinuo subsecuta. ¶ Chereas vero cum signum a cõsulibus petisset & illi libertatis ei dedissent miraculũ faiticunctis & velut incredulitas quia reuersa videret ad consules hęc potestas. Hi siquidem anteq̃ tyrãnus inuaderet ciuitatẽ rebus ciuilibus militaribusq; prẽsidebant. Chereas vero percepto signo militantibus prẽsidebant: qui senatui consentiebant. Erant enim cohortes. iiij. quibus viuere sine principe magis q̃ sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. Et populi discedebant leti hanc spem habentes atq; cogitationẽ quasi ipsi gubernationẽ reipublicę rursus acqrerent. Et nequaq̃ alij subiacerent. Inter quos chereas prẽcipuus existebat. ¶ Igitur chereas periculum credens si Gaij vxor & filia superessent / & non omnis domus eius pariter deperiret: quãdo si quis dereliquereť. Nõ hoc sine peste ciuitatis letoq; constaret: insup & propositũ suũ perficeret & odium quod circa Gaium habebat explere festinans misit lupum vnum tribunorũ qui vxorem Gaij filiãq; perimeret. Erat enim is lupus cognatus clemẽtis: cui officium tradiderũt quatenus vel hoc opere & virtute tyrãnicidij particeps esset & quasi in omnibus videretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam vero coniuratorum crudele videbatur vt contra mulierem taliter vteretur dicẽtibus gaium sua magis natura malis vsum q̃ vxoris consilio facinora molitũ quibus & ciuitas vexata esset & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur. ¶ Omniũ autem malorũ quę gesta fuerant hec erat caput. Gaio namq; dederat poculum vt eius mentem suo potuisset subiugare seruitio & amori & incantationibus ad vesaniam transformatum sibi ita deuinxerat: quatenus fortunę omnium romanorum & totius orbis (cui prẽsidebat) ei subdite viderentur nichilq; defensores eis valere potuerunt. ¶ Missus itaq; lupus in nullo moratus est ministerium eo momento differre ne culpabilis esset in his quę ei pro vtilitate publica videbãtur iniuncta. Venienq; ad palaciũ invenit Cesoniam gaij cõiugem iuxta viri corpus humi prostratã. Et omnes in luctu positos sicut moris est mortuis exhiberi corporibus / eratq; sanguine vulnerum eius plena. Et maxima calamitate circũdata necnõ & filia iacebat simul nichilq; aliud illic audiebatur nisi culpa gaij tanq̃ nõ bene gubernatus: & quia vxor eius frequẽter talia ventura prędixisset: hęc eñ ratio & tunc. Et nũc simiִliter estimãt & in omniũ mentes ita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant quia suasisset Gaio vt recedens a seuitia. Et crudelitate ciuium humiliter & cum virtute rempublicam gubernaret qui cum in sua seuerirate viueret propterea taliter deperisset. Alij vero quia cum sermo de cõiuratis peruenisset ad Gaium suasisset illa vt sine vlla dilatione velociter cunctos placeret quia licet nichil iniuste aliquẽ tẽptasse probarent tamen hoc agens cuncta picula declinaret. Quę vero a Cesonia dicta sunt & quę de ea homines dicebant hęc sunt. At illa cum vidisset lupum venientem corpus Gaij monstrabat & (vt proximius veniret) cum lachrimis exorabat. Cumq; eum mente vidisset attonitum & nulla compassione motum cognoscens ad quod venerat ei suum iugulum prẽparat. Et lugens promptius ea faciebat quę agere soliti sunt qui in vitę desperatione constituũtur. Tunc inuitauit vt quæ decreta fuerant / non moraretur adimplere. Et illa quidem magnanimiter hoc modo a lupo perempta est. Et super eam pariter filia est extincta.

Cesonia vltro occisori iugulũ ꝓparat & occidit sup eã filia.

¶ Gaij ànno imperij quarto occisi pessimi mores quiq; sorori permixtus ciuitatis incurrit odium hic orator grecus & latinus (quem Tyberius fecerat erudiri) scientia abusus & potestate pervenit ad mortem Claudius autẽ de teatro fugiens se in arctissimo celabat loco quem Germani sue vtilitati consulentes Gaii requirentes peremptores latentem inueniũt & eum gratus timẽtem confortis ei datum imperium a diis significat Ipsumq; propter corporis debilitatem fugere non valentem i vehiculo ad palatium portant & propter Germanici fratris fauorẽ principẽ stante festinabant. Seditio vero tunc populi fuit & senatus hij pristinam appetẽtes dignitatem populus autem senatus auariciã fugiens raptum Claudium imperatorem esse gaudebat. Senatus enim ad Claudium mittit vt senatui imperium pro communi vtilitate cedat aut imperium a senatu accipiat. Sed claudius senatus cogniscens arrogantiam ad militum & Agrippę instantiam cogitur non credere.

Capitulum sextum.

Gaius ãno ipij quarto occisus &c. cuius mores pessimi describuntur.

GAius igitur quarto imperij sui anno minus quatuor mensibus ita defunctus est vir & ad regnum nequitia summus libidinibus subiugatus derogationibus amicus / in rebus terribilibus timidus: & semper auidus potestatis: in quibus non oportebat nimie largus acquirens diuitias occidendo & contra leges agẽdo & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens atq; videri volens. Is fauore populi sepe despectus quęcunq; leges tanq̃ turpia sapiunt sue credidit esse ornamenta virtutis: & amicitiarũ immemor quando contra hęc cũ illatione supplicij frequẽte

exorsus est inimicū sibi estimās quicquid virtutis esset altissimum & in his quę conspiceret nullo contra dicente cedens. ¶ Vnde etiā proprie sorori permixtus odium ciuiū maxime cœpit habere eo q̄ simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. ¶ Opus autem magnum aut regium nichilab eo ad vtilitatem p̄sentiū tēporum aut futurorum reperitur gestum nisi quod circa regium & siliciam alias Syriam propter aduentum nauium frumenta ex ęgipto deferētium horrea decenter instituit. Hoc enim constat maximū: & nauigātibus vtillimum. Quod tamen non venit ad effectū sed semiplenum ab eo (dum segnius construitur) derelictū est. Cuius more hæc causa fuit: eo q̄ rebus inutilibus sibiq; placitis voluntatibus studens & ibi expensas efficiens melioris operis dereliquit vtilitatem. ¶ Insuper & rethor fuit optimus greca lingua pariter & latina. Et ad docendum velocissimus & ad intelligendum aliena opera p̄parat⁹ ita vt maiore oratione dictis contradicere alienis. & acerrimo ingenio meditationisq; labore suum magis excellere opus dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nāq; tyberius tanq̄ fratris nepotem: quem etiam habuit successorem magna necessitate studuit erudiri: cum ipse eidem in his primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hęc quasi cognatus & ymago principis: ob quam rem ciuibus meruit p̄sidere: quod non tamen obtinere p̄ualuit. Neq; ex eruditionis opere bona congregata seruare. Sed abusus potestate peruenit ad mortem. Difficile namq; est vt illis possit acquiri virtus quibus facile videtur agere quo trahuntur. Initio siquidem faciende eruditionis causa amicis studebat dignis zelo meliorum rerum postea perductus ad iniuriam onus & odiū quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant ad id vsq; descendit vt ab eisdem insidias passus extingueretur. ¶ Claudius igitur sicut dixi superius interruptione facta viarum egrediebatur de theatro. Qui Gaio mortuo & domo Cęsaris nece turbata & in angustia pro sua salute consistēs Et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam nisi ruborem formidatus. Is enim cum priuatus esset mediocriter se tractabat inter omnes sufficiens doctus & disciplina maxime greca compositus: qui etiam ab omni se turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaq; dū trepidatio populos obtineret & omne palacium ferocitate militum plenum esset & terror atq; indiscriminatio cunctos apprehendisset summi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaij quidem interitum parui pendentes eo q̄ iuste videretur extinctus: quę sibi essent vtilia potius cogitabant quemadmodum bene cuncta disponerentur. ¶ Cumq; germani ad necem peremptores gaij requirerent. & suę magis q̄ cunctorum vtilitati consulerent / Claudius turbatus & nequaq̄ de sua salute securus maxime quia capita ferri viderat Asperne: & quos cum eo constabat occisos stabat in quodam loco super paucos gradus obscuritate celatos. Tunc gratus quidam militum in palatio videns eum: nec perfecte p̄ obscuritate cognoscens: credens hominem esse qui magis in eo loco insidias faceret: proxime veniens eumq; apprehendens agnouit seq; sequentibus ait. Iste germanus est eum constituamus imperatorem. ¶ Claudius videns eos in suo raptu p̄paratos & metuens ne propter Gaium ipse quoq; mereretur: parcendum sibi esse poscebat. eisq; sua facta commemorabat. ¶ Tunc gratus subridens dexteram ei porrexit & noli inquit de tua salute pusillanimis esse cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare. Quod / dij auferentes gaium mundoq; prospicientes / tuę consensere virtuti. Perge nunc maiorū tuorum respice solium. Supportabantq; nequaq̄ quam valentem pedibus ambulare propter timorem scilicet gaudiumq; dictorum. ¶ Concurrebant autem circa gratum & multi militum: videntes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum tanq̄ pro vitro sua vita quieto & multa pericula in principatu gaij perp:sso dolebāt. Pluribus autem militibus aggregatis. Factaq; turba: fugę re totius plebis exorte sunt. ¶ Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente eum in vehiculo rapientes pro eius incolumitate solliciti cum fuga ad palacium deuenerunt: qui locus vt sermo tradit. Primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam rempublicam tenere videretur multo magis militum concursus procedebat. Cunctisq; vtiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus eumq; principem statuere festinantibus pro: fauore germanici eius fratris qui magnam gloriam suę vitę reliquerat vniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatorię potestatis. Et quę pridem suo principatu deliquerant. ¶ Inter hæc etiam rursus cogitabant. Quia impetium deductum ad vnum periculo non careret: quando quodcunq; solus vellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter alterutro cohortabantur & quę solent prouenire quotidie loquebantur. Erant ergo diuisę hę sententię populi atq; senatus hi quia dignitatem pristinam appetebant & pneroſim seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens & auariciam eius effugiens in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellum iam ciuile sub pompeio flagrabat quod tamen imperatore constituto sedatum est. ¶ Inter hęc senatus agnoscens Claudium a militibus arreptum: misit ad eum de suo cœtu viros virtute claros qui eum ammonerent vt pro adeptione regni nullam

Sorori pmixtus odium incurrit ciuitatis.

¶ Gaius orator greçus & latinus optimus quem fecerat eruditi tiberius.

Abusus scientia & potestate peruenit ad mortē.

Claudius de theatro fugiens in arctissimo se loco celabat.

Interitus gaij puipensus germani sue vtilitati cō sulētes gaij peremptores reqūtes claudiū latētē inueniūt. &c.

Gratus claudiū timētē cōfortat ei a dijs datū imperiū significās.

Claudiuꝫ ꝓpter cotporis debilitatē fugere non vblētē eū in vehiculo ad palacium portant & ꝓpter fauorem germanici frīs pricipem statuere festinabant.

Seditio ppli & senatus hijappetātes pristinā dignitatē ppīs autē senatus auaricia fugiēs raptū claudiuꝫ ipatorē esse gaudebant.

¶ Senatus ad claudiũ mittit vt senatui imperiũ cederet pro cõmuni vtilitate.

vim faceret sed magis vt senatui tantorum virorum vnus cederet & communem vtilitatem prospiciẽ tibus legis subiaceret vtq; memor esset quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati & quę sub gaio etiam ipse cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus & iniuriã ab alijs grauiter irrogatam sponte ad subuertsionem patrię coarmaret: sed vt magis priorem virtutem suę quietis ostẽderet: quatenus ei honores liberorum ciuium & legũ decreto succederent. Quo facto fauorẽ imperantiũ: & quibus imperatur acquireret: quia si neq; morte gaij tẽperari vellet nec cederet auctoritati senatorię grandem manũ ad resistendum haberent & armatorũ copiam & multitudinem famulorum quibus aduersus eũ fortiter vterentur maximũ vero sibimet esse remedium spei atq; fortunę sed etiam deos non alijs prębituros esse solacia: nisi eis qui cũ virtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent cũ ipsi scilicet pro prię libertate pugnarẽt. Et legati quidẽ veranus alias venarius & braccus ambo tribuni his vtebantur verbis & prostrati claudiũ suppliciter exorabant ne bellorum aut subuersionis foret occasio ciuitati videntes vtiq; eum militum multitudine circumseptum & in comparatione illius exercitus consules nichil esse Suadebantq; simul vt si appeteret principatum a senatu magis sibi datum acciperet quod esset prosperius atq; fœlicius si non cum iniuria sed cũ fauore decernentiũ potius imperaret. ¶ Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogãtia direxisset & ad presens initi sententia se mediocriter tractabat sed tam propter metum & instanciã militum q̃ regis agrippę precepto cogebatur tantam principatum quod spõte venerat cedere nõ debere

Veranus & braccus legati senatus claudiũ hortãtur vt imperiũ a senatu accipiat

Claudius senatus cognoscẽs arrogantiam cogitur ad instãtiam militum & agrippe non cedere.

¶ Agrippa completis Gaij exequijs venit ad claudium quem paratum cedere inueniens imperium: monuit defendere & ad senatum vocatus dicit pro gloria curię se mori paratum & a senatu ad Claudium missus latenter exacuit imperialiter respondere Claudius autem exercitum conuocat eorum percipiens secum permanendi sacramentum cuilibet largitur munera Conuocato vero senatu centum tantum sunt collecti alijs se absentantibus quibus clamor exercitus congregati est emissus imperatorem petentium & non a multis solui romanum principatum Diuisioq; maxima fuit inter eligẽtes & pœne facta sunt homicidia Chęream autem & socios ad milites verba facere nitentes multitudo disturbauit & senatu desolato Sabinus seipsum interficere primitus minatus est q̃ Claudium facere imperatorem. Et quintus pompeius milites senatui accusans nisi a claudio fuisset preseruatus fuisset occisus quem a periculo ereptum fecit sibi consularem. Claudius vero Agrippę monitis senatum conuocauit sententiamq; protulit in chęream. Qui cum ad mortem duceretur lupum socium flentem redarguit militemq; rogauit vt gladium quo Gaium occiderat ad necem suam deportaret Et vna plaga mortuus est. Lupus vero mollius ceruicem pręparans pluribus plagis crudeliter est peremptus. Sabinus autem seipsum interemit.

Agrippa cõpletis gaij exequijs venit ad claudiũ quẽ paratũ cedere inuenies monuit ipsum defendere & ad senatũ vocatus dicit pro gloria curię se mori patũ.

Capitulum septimum

Ille ergo Agrippa completis solemnibus circa mortem Gaij (a quo fuerat honoratus) & eius lecticam lugubriter persecutus. Agnoscens Claudium a militibus raptum festinabat ad eum Quem turbatum inueniens. Et paratum vt senatui cederet exacuit monens vt imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset abscessit. Quem cum ienatus euocasset ad curiam: vngens caput suum quasi ab scorto remearet senatum interrogabat quid de claudio gereretur. Illis autem quę fuerant gesta dicentibus & cõsulentibus quam ipse sententiam posset ideret. Paratum se quidem mori pro gloria curiæ sermone professus est: & tractandum suasit de vtilitate cunctorum opus esse dicens si resistere Claudio vellent armis itaq; militibus quibus eum viriliter expugnarent. ne forsitan imperativiuere viderentur in malis. ¶ Respondente vero senatu armorum copiam & pecunias abundare: sed etiam militum aliquam partem congregandam quatenus libertas seruis emergeret. Opto inquit Agrippa. O curia peragere vos quę desiderij vestri sunt. ¶ Dicendum tamen est indubitanter q̃ credo fore pro nostra salute Scitis militiam quæ pro Claudio pugnat loco tempore armis imbutam. Nostra vero pars hominum est incerta fluctuatio. Et turba multorum. Et seruitute iopinabiliter libertas retineri difficilis. Nos ergo aduersus expertos bella susc ipimus producentes viros neq; gladios scientes educere. ¶ Quapropter michi videtur esse mittendum ad Claudium qui Suadeant componendam esse huiusmodi causam si censetis etiam legatione fungi paratus sum. ¶ Hæc cum dixisset cunctis consentientibus missus cum alijs Claudio tumultus senatus exposuit eumq; magis latenter exacuit imperialiter. Et dignitatis potestate respondere. ¶ Tunc Claudius ait non esse mirabile si imperatorem non libenter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat vulnerata. Sed dum eius mansuetudinem pręgustaret. Cum nomine tantum ipse princeps foret opere vero communitas imperaret: eo quod multarum variarumq; rerum videretur expertus prospere eius imperium sibimet obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes verba: reuersi sunt ad senatum. ¶ Claudius autem cõgregato exercitu loquebatur ab eis iusiurandum secum permanendi percipiens donauitq; singulos

¶ Agrippa legatus a senatu ad claudiũ missus.

¶ Rñsio dulcis claudij ad legatos senatus.

ustodum corporum quinq; milibus dragmis. Et ducibus numerorum promeriatam portionem largi
us est sed & militibus absentibus similia compromisit. Consulit itaq; cōuocare senatum ad templum
riumphatorijs alias triumphatoris tubis adhuc existente nocte quorum alijs quidem semetipsos in ci
tate celauerunt consultationem refugientes eorum alijs vero in agros propríos sunt egressi prospi,
cientes quoniam si res ad effectum venisset in libertatis desperatione consisterent: prestantius iudicā
es sine periculo seruiendi cum segnitie viuere: q̄ possidentes dignitatem patrum sub salute dubia cō
anere. Veruntamen centū non amplius collecti sunt. Quibus in cōmune de prēsenti statu tractan,
ibus. repente clamor congregati exercitus est emissus petentiū vt militaris imperator eligeretur & ne
aq̄ principatus Romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerāt
e cunctis simul. Sed vni traderetur imperium hoc tantum senatui concedentes vt ipsi qui dignus vi
retur eligerent. Ob quam rem contraria erant vota senatus & populi multomagis autem tam pro
missione glorię libertatis Quam pro formidine claudij. ¶ Erant vero qui eligerent aliquos ex gene
e nobilium dignitatibus & coniunctione coniugum prepollentes. ¶ Minutianus namq; Marcum
ultitudine dignum qui iuliam Gaij sororem habebat vxorem studebat eligere: vt rerum culmine po
retur. Consules vero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam valerium asiaticum: minutianus
ue ponebat & pœne homicidia facta sunt desiderantium principatum vt Claudio quoquo modo.
pugnaretur. ¶ Monomachorum vero turba nō parua militum per noctem ad ciuitatis custodiam
positorum concurrebat ad claudium. Quapropter alij negantes vrbis libertatem alij quoq; claudium
euentes: a consulibus abscesserunt. ¶ Diluculo autem Chereas cum socijs ad medium transeuntes
erba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo vidisset. silentium postulantes & dicendi ini
a facientes continuo disturbauit non acquiescens eis vt aliquid allegarent eo q; ipsi pariter ad Mo
omachiam conscenderassent. Tunc regnaturo fauebant tanq̄ non patientes senatui cedere potestatem:
si etiam si imperare niterentur milites non finerent interfectores Gaij regnare. Inter hęc igitur che,
as iram non ferens imperatorem poscentium populorum daturum repromisit ducem qui ei signu;
eunti deportaret. Erat enim hic ethius agirator parasmi gaio & militibus circa solennitates circen
m. Et seditiones atq; opera inhonesta deuotus multaq; chereas oprobria sibi reluctantibus infere
t. Sed & caput Claudij dicebat ablaturum Pessima namq; est inspicienda cum furore. Milites er,
non reuerentes verba chereæ. Sed euaginantes gladios & signa tollentes ad claudium deuenerūt
ommunicaturi illis qui etiam prębuerunt iusiurādum. ¶ Senatus autem & consules in desolatione
icti sunt non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus vel
id passuri forent dum claudius prēualeret & sibimet ipsis adinuicem derogabant & penitentiam
ti gerebant. Sabinus autem vnus interfectorum gaij transiens ad medium. Primitus semetipsum
erficere minatus est q̄ claudium principem constituere: & seruitutem dominari videre. Sed etiam
heream hanc magnanimitatem assequi compulit. Qui dum contempsisset Gaium & primus auctor
nę vitę fuisset neq; sic patrię potuit vindicare libertatem. Chereas autem de morte quidem in nul
dicebat esse dubitandum: velle tamen mentem claudij trutinare. Et illi quidem in his erant: ad mi
es autem omnis vndiq; populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites &
o libertate senatui supplicaret impetu facto euaginatis gladijs nisi mitis claudius, phibuisset opus
eum necis impleuerant. Tunc claudius ereptum consulem a periculo fecit sibimet assidere. Senato
s autem qui cum quinto fuerant non simili honore susceptus Nam quidam eorum etiam plagis affe
ad eum venire sunt compulsi. Anthonius antem vulneratus effugit eratq; periculum vniuersis.
unc rex Agrippa accedens ad claudium postulauit vt circa senatum mitis existeret dicens quia si
id crudelitatis exerceretur in curia. non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius au
m his flexus: senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet obse
ntibus in eius processu militibus cum multo minus impetu atq; ridiculo Gaij interfectores in pu,
cum proruperunt chereas atq; Sabinus prohibentes eum mandato pollionis quem ante paululum
audius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palacium denuo venisset con
egans alios protulit sententiam in cheream cuius opus quidem videbatur esse preclarum. Sed pol
ni precipue causam mortis applicabant; qui tm̄ opus fieri persuaserat: & vt ipse pariter pro metu
uri tēporis deperiret iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; chereas ad mortem & lupus cum eo
equębanturq; multi romanorum. dicitur autem quia chereas magnanimiter hanc cladem exceperit
on solum vultu nequaq̄ depositio sed etiam lupum resolutum in lachrimas obiurgando. Cumq; tur,
ba ad videndū prosequęretur: dū deueniisset ad locum requirebat militē si interficiendi haberet medi
tationē rogauitq; vt gladiū ad necē suā deferret quo gaiū ipse videbatur occidisse. Feliciter ergo mor
tuus est chereas vniusvulneris persecutione finitus Lupus autē crudeliter est extictus plurimarū ictu

Cōuocato sena
tu cētū tm̄ sunt
collecti alijs se
absentātibus q̄
busclamor exer
citus cōgregati
emissus est pe,
tētiū ipatorē eli
gi & non roma,
nū principatum
a multis solui.
Cheream & so,
cios cū ad mili,
tes multitudo di,
sturbauit
Chereas iratus
multitudini insi
piēter loquutus
Sētētia notāda.

Senatus desola
tio.

Sabinus primi,
tus seipsū iterfi,
cere minatius q̄
claudiū pricipē
cōstituere cuius
magnanimitatē
chereas secutus
est.

Claudius agrip
pę monitis file,
xus senatum cō
uocauit.

Claudius sentē,
tiam protulit in
cheream.

Lupus mollius
inuicem p̄parās
pluribus plagis
crudelit occisus

plagarū eo ꝙ cerulcem mollius pręparasset ad necem. ¶ Post paucos vero dies imminente festiuita-
Sabinus seipsū occidit. te Romani honorauerunt facta Chereæ petentes expiationem fieri: eo ꝙ eius memorię fuissent in-
grati. Hoc itaq; modo Chereas vita priuatus est. ¶ Sabinus autem dum eum claudius non solum sol-
uisset a culpa. Sed etiam dignitatem quem habuerat remisisset iniustum credens vt relinqueret con-
iuratos semetipsum occidit gladio sic incumbens donec eum vsq; a capulum vulnus absorberet.

¶ Claudius Agrippę regnum confirmauit adijciens herodis regnū & Lisanię tetrarchiam anthio
chiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans Seditione quoq; inter iudeos & paganos in Alexan-
dria existente mortuo gaio Iudei sub Claudio recepta fiducia veniunt ad bellum Claudius eum ęgi-
pti prefecto pro iudeis mandauit vt seditionem ammoueret Edictumq; omni orbi pro Iudeorum li-
bertate destinauit Agrippa autem maximis honoratus donis a claudio maximoq; cū honore & im-
peratoris fauore venit in Iudeam vbi hostias celebrans multosq; nazarenos tondēs & cathenā instar
ferrę quę ligatus fuerat a Tyberio auream in tristis fortunę memoriam in templo suspendit Seophilū
vero a pontificatu ămonens Boethum instituit & Sylam prefectum fecit militiæ. Capitulum octauū.

Claudius agrippę regnū cōfirmauit adijciens regnū Hærodis & lisanię tetrarchi anthiochiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans.

CLaudius itaq; susceptos milites dispergens edicta proposuit & principatum Agrippę quē
Gaius eius prestiterat: ipse confirmās regēq; collaudās: adiecit eidem regnū herodis quod
ad vsus eius super iudeos & samaritas habuerat. Et hęc quidē tanq̄ debitū proprij generis
ei restituit. Abelā vero lisanię. Et quęcūq; in libano mōte sunt ei de suo pariter adiecit im-
perio & publicę in media ciuitate romana cū Agrippa fœdera celebrauit. ¶ Antiocho vero auferēs
regnum quod habebat: cilicíam & cōmagenim donauit ei. ¶ Distribuit autē lisimachum antiquo sibi
amicitiarum iure coniunctum qui etiam anthoniæ matris eius tutor exstiterat. Et circa Gaium deui-
ctus erat cuius filius beronicę agrippę filiam duxit vxorē Quā dū marcus alexandri filius fuisset mor
tuus resumēs virginem fratri suo herodi agrippa cōiunxit petens ei regnū calcidis a claudio. ¶ Hoc
itaq; tpe seditio inter iudeos atq; paganos in alexādria ciuitate surrexit Moriēte nāq; Gaio sub cuius
principatu ab alexādrinis videbatur afflicta gēs iudeorū recepta fiducia repēte veniūt ad prelia clau
dius autē Egipti prefecto mādauit vt seditionē amoueret. & supplicantibus sibi agrippa pariter & he
rode edictū misit in Alexandriā atq; Syriam huiusmodi oratione conscriptum. Tyberius claudius cę
sar pius germanicus tribunicię potestatis dicit Notū est iudeos in alexandria cōstitutos qui etiam ale
xandrini vocātur cohabitasse temporibus priscis alexādrinis. Et patria ciuitatis iura a principibus im
petrasse quod palam est ex rescriptis eorum pariter & dictis. Sed postq̄ nostro ipserio Alexandria per
Augustum noscitur subiugata seruata sunt eis iura sua a prefectis per diuersa tēpora destinatis & nul
la de legibus eorū mutatio facta est tēpore quo aquilas in alexandria fuit. moriēte vero augusto prin
cipe gentis illorū statuerunt vt singuli eorum in suis solemnitatibus permanerent: neq; coacti sunt re
ligionis paternę iura trāscendere. Quapropter alexādrinos eleuatos cōtra iudeos ibidē cōstitutos q
temporibus gaij cęsaris pro vehemēti eius superbia simul & imprudentia ꝙ nollet gēs iudeorum pa-
triā religionem trāscendere & illū deū appellare humiliati sunt pręcipio vt nequaq̄ propter imprudē
tiam Gaij de iudeorum iure aliquid auferre nitātur: sed seruanda eis iura priora: manentibus vtiq; in
suis solemnitatibus. Quamobrem partem vtramq; pręcipio magnam habere curā. Vt postq̄ hęc fue-
rint edicta proposita nulla de cętero turba fiat. Edictum siquidem in alexādria pro iudeis missum hu
iusmodi esse dinoscitur. ¶ Quod vero in omni orbe directū est his continetur eloquijs tyberius clau-
Edictum omni orbi a claudio p iudeorum libertate directum. dius cęsar pius germanicus tribunicię potestatis consul ordinarius secundo dicit. Petentibus me re-
gibus agrippa & hęrode charissimis quatenus eadem iura concederem iudeis in omni imperio roma
norū potiusq; in alexandria constitutis libenter hoc prębui non solum petentibus hoc concedēs: sed
etiam ipsos pro quibus rogatus sum dignos existimās propter fidem & amicitiam romanis impēsam
pręcipue iustū esse decernens vt neq; gręcorū vlla ciuitas eorum iure priuaretur quoniā ad dei cultu
ram hęc seruare noscuntur. Optimū est ergo iudeos in omni mundo sub nobis constituto paternas so
lēnitates sine prohibitione celebrare quibus iam nūc pręcipio vt hāc meā clementiā mansuete custo-
diant & ipsi aliarū gentium religionem nequaq̄ annichilari pertēptent sed suas leges obseruent. Hoc
igitur edictum meū iudices ciuitatū atq; coloniarum & municipiorum intra italiā & extra eā regesq;
Clementia claudij erga iudeos oñdit ex ꝑdictis pariter & potentes per proprios legatos transcribere velint: propositū non minus triginta diebus esse
debet in loco vnde ex humili ab oibus legi possit. His igitur edictis in alexādriā & in omnē terrarū or-
bē directis: ostēdit cęsar claudius quā volūtatē circa iudeos habuerit. Mox autē etiā agrippā reddito
ei regno maximis cumulatū donis remisit ad ꝓpria: pricipibus ꝓuinciarū atq; pręfidibus litteris suis
scribēs vt ei honorē debitū exhiberēt. Ille vero dū meliore fuisset fortūa ꝓfectus cū celeritate reuersus
est veniēsq; ad hierosolymā gratificas hostias celebrauit nichil quod erat legitimū derelinquēs vnde
& multos nazareos tonderi pręcepit. Aureā vero cathenā quam ei dederat Gaius factā īstar pōderis

ferreę cathęne in qua manus regię fuerant obligatę vt tristis fortunę memoriam reuocaret: & testimo
nium de rebus melioribus perhiberet in templo suspendit supra gazophilacium vt & maximum eius
indicaret casum & simul ostenderet posse eum qui corruerit denuo suscitari. Hoc enim illius cathenę
oblatio omnibus indicabat quoniam rex agrippa ex parua causa anteq̄ dignitatem acciperet fuerat
obligatus & post paululum compedibus absolutus ad regnum priscum clarius probatur euectus. Pro
pter hęc ergo oportet intelligi quia res hominum & lapsu faciente corruunt & inclinatę ad culminis
fastigium sepius producuntur. ¶ Agrippa igitur cultu exhibito deo seophilum quidem ione filium
pontificatu semouit: & boetho symonis cui cognomentum erat cāthara honorem eius attribuit. Duo
etenim erant fratres symon & boethus cuius filiam habuit rex hęrodes vxorem sicut superius decla
ratum est. Cum fratribus ergo boethus sacerdotium habuit. Symonis autem onię filij tres in macedo
norum principatu fuerunt: sicut in priori scriptura contradidi. ¶ Rex igitur agrippa hoc modo sacer
dotes constituens hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & vniuscuiusq; modum
bene disponens: affectuosam prębuit largitatem. ¶ Prefectum vero totius militię fecit sylam virum
qui in multis laboribus ei sepe communicauerat.

Humanarum rerum instabilitas

Seophilus a sacerdotio semouet & Boethus instituitur.

Sylam prefectū militiæ fecit Agrippa.

¶ Doritis cęsaris simulachrū in templo ponētibus iudeorum agrippa exaggeratus venit ad petro
nium contra ipsos conquęstus ad quos petronius ipse pro iudeorum libertate scripsit misitq; Cęsaris
dictum Symone vero canthera a sacerdotio priuato & iona anne filio recusante mathias eius frater
pontificatum recepit. Et marsus petronio succęssit Et Sylam autem regis agrippę prefectum ipsi im
moderantem beneficia a prefectura remouens mittit in vincula quem mitigata ita vocauit ad conui
uium sed illum venire recusantem dimisit in carcere Agrippa itaq; muros hierusalem munit sumos
fabricans a Claudio perficere prohibetur hic enim agrippę i nullo maiori herodi similis circa omnes
fuit mansuetus Symonem vero quendem regem a templi limine prohibuisse accusatum rex euoca
tum & nichil habentem quod responderet mansuete cum muneribus remisit ad propria. Capitulū. ix

Doritis Cęsaris simulacrū i templo ponentibus iudeorū Agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquęstus. Epi petronij si rię p̄sidis ad doritas missa p iudeorū libertate.

IGitur tempore paruo prętereunte. Dorite iuuenes pręponentes veneration prępsumptionē cum natura viderentur audaces tollentes cęsaris simulacrum in synagoga statuere iudeoruz quod opus Agrippam vehementer exaggerauit. Videbatur namq; ad destructionem pater norum legum esse celebrandum. Pro qua re ad publicum petronium prępsidem Syrię festinanter ad
uenit: & contra doritas conquęstus est qui non minus indignatus cum vtiq; & ipse transgressionem
legum factam nimiam esse iudicaret impietate indisciplinatorum doritarum hęc magna cum indigna
tione scripta direxit. ¶ Publius petronius legatus tyberij claudij cęsaris pij germanici: primatibus do
ritarum dicit. Audiuimus quoniam quidam vestrum tāta superbię prępsumptione sunt vsi vt nec di
uis claudij cęsaris pij germanici subderentur quibus sācitum est iudeos paternarum obseruationi le
gum esse dimittendos: nosq; omnia contraria fecisse cognouimus Synagogam consistere prohibētes
iudeorum cum in ea posueritis Cęsaris simulacrum: pręuaricationem scilicet agentes non contra iu
deos tantum. Sed contra ipsum imperatorem Cuius simulachrum melius poneretur in omni iudeo
rum templo q̄ in debito loco: cum vtiq; decreto cęsaris sit sancitum vnumquemq; habere in locis pro
prijs potestatem: veruntamen cum edictum imperatoris prępcipientis. vt iure solemnitabus suis vtan
tur. Et cum grecis pariter conuersentur con empseritis: risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis im
memores quapropter eos qui contra edictum cęsaris talia commiserunt cum etiam eorum iudices in
dignentur quando non propria voluntate asserunt. Sed impetu plebis impletū a cēturione probo vi
tellio ad me perduci prępcipio quatenus possint gestorum reddere rationē. Primates vero seu princi
pes moneo vt si nolunt iudei hanc quęrelam sua voluntate celebraturā culpabiles personas cēturioni
demonstrent nullam seditionis aut litis relinquentes occasionē: quā scilicet maliuoli venerari his ope
ribus demōstrantur. Michi nāq; & charissimo meo regi agrippę nulla potior cura est q̄ ne gens iudeo
rū occasionem sumat vindicte gratia: & ad tumultū se litionis accedat. Vt autē perfectius sciatis quæ
cęsar ex huiusmodi causa prępcepit edicta eius alexādrię destinata huic scripturę prępposui. Quę li
cet oibus nota esse videātur tūc etiā apud tribunal meum michi charissimus rex agrippa hęc legit: al
legans vt nō oporteat eis dona iperatoris auferri Agite siquidē me pronūciante vt de cetero nulla se
ditionis aut turbe queratur occasio sed vnusquisq; suę religiōis iura sectetur. Petronius igitur hoc mo
do quę fuerāt cōmissa correxit: vt denuo nihil posset hmōi perpetrari. Rex aūt agrippa symonē can
theram pōtificatu priuauit. Et denuo ionā annę cōstituit eū scilicet existimās digniorē: cui tm gratū non
fuit tantā recipere dignitatē. Pro qua re supplicabat hęc dicēs Tu quidē o rex meo honori cōgaudēs
hāc mihi restituis pprio cōsilio dignitatē: licet me hoc pōtificatu nūq̄ dignū iudicauerit deus Semel
tm cū iudutus sim stola sacerdotij sufficit mihi. Prius enim sū dignius idutus q̄ nūc denuo recepturus
Tu vero si modo vis vt accipiat dignior hūc honorē: agnosce quia omni peccato mūdior apud deū

Mittit petronius edictū cæsaris ad doritas. &c.

Symō cāthera a sacerdotio priuatus iona vero annę filio recusāte dignatē frat eius mathias pōtificatū recepit.

¶ Marsus petronio succesſit.

& apud te rex frater eſt mihi q̄ poſſit adhuc dignius accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa co laudās ionę voluntatem: prębuit mathię eius fratri pontificatum. ¶ Et nō multo poſt tempore petronio ſucceſſit marſus qui Syriam gubernabat. ¶ Silas igitur prefectus regis agrippę quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat & nec in periculorū eius communione receſſerat. Sed cū eo i manifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat circa eum magnā habebat fiduciam cōcedere ſibi petens apud eum partem honoris pro amicitiarum priſtina firmitate: & nequaq̄ patiebatur ei legaliter obedire ita vt maxima ab eo beneficia poſtulando oneroſus eſſe videretur. cum ſemetipſum immenſa arrogatione glorificaret: & regi ſepius ad memoriā cauſam communis triſtitię ꝓducere. vt ſtudiū quod circa eum tunc gerebat oſtenderet. Quod dum crebro faceret vt michi videtur improperare beneficia noſcebatur cuius apertam fiduciam tolerare non potuit. Nō eſt enim temporum ignobilium grata memoria neq; ſuauis agnoſcitur qui frequenter ea quę preſtat improperat. Quid plura dum frequēter Sylas regis prouocaret irā. Et ille plus indignationi q̄ rationi tribueret: non ſolum remouit eum a prefectura. Sed etiā tradendū vinculis in patriam deſtinauit. Cūq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata: & perfecta ratione in memoriam reuocaſſet quantos pro eo labores ille pertulerit eius remiſit culpā. Die ſiquidē feſtiuo natiuitatis ſuę dum cuncti quibus imperabat in letitia magna conſiſterent Sylam reuocari iuſſit ſecum ſcilicet cōmeſturum. Ille vero modū libertatis quē iuſtū eſſe credebat venientibus ad ſe nō tacuit dicens. En ad quem me honorē rex euocat: quē denuo poſt paululum ablaturus eſt. Quippę nec primos honores exhibite duotionis cuſtodiuit qui iniurijs me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia aut qua conſcientia adueniam ad eum. Quantis eum malis eripui periculā quanta ſuſtinui. vt illa ſalus acquireretur & honor. Pro quibus oīnibus retributionem merui vincula & carcerem tenebroſum. Nunq̄ ergo his obliuiſcar malis. Michi enim pro bonis actionibus etiam poſt abſolutionem carnis & anime hęc memoria reſeruatur. Hęc autem loquens: poſcebat vt regi dicerentur agrippę. Qui dum eum cognouiſſet animo nō poſſe mitigari: dimiſit eū in carcere cuſtodiri. ¶ Hieroſolymorum vero muros qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. Et omni humano opere reddiderat fortiores: niſi marſus Syrię prefes claudio ceſari quod agebatur ſuis litteris indicaſſet. Quamobrē claudius rebellandi cauſa ſuſpicatus hoc fieri: agrippę mandauit vt a murorum edificatione ceſſaret. Qui mox vt agnouit: reluctandum ei non cenſuit. ¶ Fuit etiā rex iſte natura bonus. Et ad beneficia munifica prępараtus. Et ciuitatem propriſs ſumptibus exornare nō tardus ita vt ſua claritate muneribuſq; gauderet: & fauorabiliter ſuę vitę iura diſponeret in nullo ſimilis herodi regi. ¶ Illi namq; mens erat calida: & ad ſuppliꝯia prępараta. Et aduerſus odioſos ſine retentatione pernicioſa greęis magis q̄ iudeis familiaris exiſtens & alienigenarum ciuitates nobilitans: impenſa magna pecuniarum balneas theatra & templa porticuſq; cōſtituens: iudeorūvero ciuitates nulla fabrica reparauit nec aliquam eis prębuit impēſam vnde potuiſſet habere memoriā. ¶ Mores autem Agrippę manſueti circa oīnes beneficia ſimilia cōferebat alienigenis quoq; erat clemens etiam in illis dona ſuę voluntatis oſtendens: circa ſuam gētem pro modo benignus: & potius compaſſione pronus grata ſiquidem ei commoratio atq; frequēs i hieroſolymis erat: ſeq; paterna ſolemnitate ſeu puritate ſeruabat nullaq; dies prętereiebat hoſtijs vidua ta ſolemnibus. ¶ Quidam igitur in hieroſolymis vir nomine Symon qui putabatur mandata legiſma perfecte diſcernere multitudine in eccleſia conuocata cum rex cæſaream perrexiſſet eum accuſare præſumpſit quaſi non ſanctum & iuſtum ſuadens vti rex ꝓhiberetur ad templi limine: quo niſi dignis ingredi nō liceret. Hæc ergo regi litteris indicata ſunt a prefecto: quia Symon talia concionatus eſt. Quem euocatum rex dum tunc eſſet in theatro ſedere iuxta ſe fecit. Et ſub ſilentio mitiſſimo requiſiuit. Dic michi inquit quid horū quæ hic aguntur contra legem eſſe cenſetur. Ille vero nichil quod reſponderet habens Veniam poſtulabat. Tunc rex magis circa eum placatus q̄ ab aliquo crederetur Indicans etiam manſuetudinē conuenire potius q̄ furorem muneribus honoratum remiſit ad ꝓpria.

Agrippa ſyllā a ꝓfectura remouēs mittit in vincula quē (mitigata ira) vocauit ad conuiuiū ſed venire recuſauit

Agrippa hieroſolymē muros publicis ſūptibus munitiſſimos fabricās a claudio ꝓhibetur ꝓficere. Laudes Agrippæ in nullo regi herodi ſimilis. Mores agrippæ circa omnes mā ſueti.

Symon regem a tēpli limine ꝓhibuiſſe eſt accuſatus quē rex euocatū & nichil habētem qd reſpōderet māſuete cuꝫ mūeribus remiſit ad ꝓpria Nota ſentētiam

¶ Berythios inter cęteros multū rex Agrippa honorauit eis theatrū ā phitheatrū balneas & portꝯicus conſtruens Qui celebratis ſpectaculis Anthiochus commaginēſis rex & damaſcenorū Sāſigerānus & cōtis minoris armenię ad ſe veniētes i tyberiadē hūaniſſime recepit marſo vero veniēti agrippa i occurſū vadit q tot regū cōcordiā & amicitiā ſuſpectā habēs vnūquēq; ad ꝓpria mādauit remeare qd agrippa grauiter ferēs marſo factus eſt iimicus Et lioneus mathia eiꝯ ſacerdos cōſtituit Inſup agrippa i cæſerea ad honorē cęſaris ſpectaculū celebrās ſtolavndiq; argēto cōtexta idutus fulgēte veſte ab adulatoribus deus eſt appellatus ſed qa verba nō cōpeſcuit male ſibi accidit vidēs nāq; bonē malorū cauſā itellexit paſſionē mortiferā i corde ſuſcepit & a cęſarea ad regalia deportatus ānō etatis quiquageſimo quarto & regni ſeptimo filiā agrippā noie & tres filias relinquens mortuus eſt. In biblia dicit cōſumptus a vermibus expirauit Sylas vero ab ariſtiōe herode & telchi occidit mortuꝰ

A Iuxta Agrippa cęsariēses & Sebasteni blasphemias in eū exercētes eius filiarū statuas deluserūt ad forū nicaria loca deferētes imemores ipsius & aui herodis qui illas edificauit ciuitates bñficiorū claudius quoq; audita agrippę regis morte regnū filio dedisset nisi a cōsulibus fuisset impeditus p̄fectū quoq; cuspinū fadū agrippā honorās misit p̄cipiens cęsariēses pro contumelijs cohibere. Capitulum decimū.

Berithios honorauit eis theatrū amphitheatrū balneas & porticus construēs. Magnificentia agrippæ.

ET cum multis multa concesserit: p̄cipue berithos honorauit. Instruxit eni eis theatrū amplitudine & pulchritudine p̄cipua decoratū: & amphitheatrum copia impēsa cōstructū. Sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit. nullaq; tenacitate sūptuū aut pulchritudinē foedauit aut magnitudinē quālibet minuit quorū oīm dedicationē lagissime ac magnifice ministrauit. Cū igitur in theatro spectacula celebraret musica quęq; instrumēta illic perduxit & varia delectationū opera affluēter exhibuit. In amphitheatro autē multitudine monomachorū suā largitatē cūctis ostēdit vbi volēs numerositate cōcertantiū delectationē spectantibus exhibere alios septingentos pugnaturos emisit quoscūq; malignos habuit in hac actione distribuens vt & illi hoc modo pugnarent & opus belli voluntas pacis existeret. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit. ¶ Quibus spectaculis celebeatis: in tyberiadem ciuitatem galileę migrauitq; eratq; inter alios reges valde conspicuus Ad quem venit commaginensis rex antiochus & damascenorū sanſigeranus alias Sigerānus & cōtis i minoris armeniç qui etiā & in ponto polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius qui & ipse calchidis habebat imperiu; habuitq; colloquiū apud eos susceptione & amicitia valde dignissimū ita vt ostenderet suę sapientię culmē: & in p̄senti eos videretur regaliter honorare. Sed his apud agrippā ita degētibus marsus syrię p̄ses aduenit. Verū agrippa rex sciēs honorabilē romanis esse processit e ciuitate occursurus ei quasi ab stadijs septē hoc eteni principum inimicitiarum circa maeium fuit. Sedēs eū in tribunali agrippa inuitauit alios reges quorum concordia marso & tanta pariter amicitia in suspitionem repēte venit non credendi expedire romanis reges huiusmodi habere cōsensum. Mox itaq; ad vnūquēq; mittens mādauit vt insigniter ad propria remearet. Hęc agrippa doleter excepit. Et ꝓpterea marso qui dē factus est inimicus. Mathia vero pōtificatu spoliato p eo cōstituit sacerdotē eyloneū alias elioneū canthere natū. ¶ Igitur cum tertium annū in iudeę complesset regno venit in cęsareā ciuitatem quæ primitus turris stratonis appellabatur ibiq; spectaculum ad honorem cęsaris pro eius salute celebrat Ad quam festiuitatem omnis prouincię multitudo nobilium simul & procerū vna cōuenerat. Secunda vero spectaculorum die stola vestitus vndiq; argento cōtexta ita vt textus esset valde mirabilis venit ad theatrū incipiēte die: & primis radijs sole oriēte demissis argēti claritas repercussa fulgorem reddidit valde perspicuum. & oculis inspicientibus formidandum. Mox aūt adulatores voces fauorabiles emittebant quę nec illi bonę pro veritate videbantur deū scilicet appellātes eum atq; dicētes propicius nobis esto quia licet hactenus velut hoiem timuerimus: attamen iam nūc superioris naturę te esse cōspicimus. Has autē voces rex nequaq̄ cōpescuit nec impia verba cōpressit. ¶ Post paululū vero respiciens vidit supra suū verticem in quodam culmine residentē bubonē quē etiam mox esse malorum causam intellexit qui fuerat ei aliquādo bonorū. Mox ergo passionē mortiferā corde suscipiens & vehementer vteri dolore percussusq; respiciēs suos amicos ego inquit vester deus iam vitā mutare cōpellor: repente namq; increpitus sum: cum mendaces ad me clamarent. Namq; qui vocabar immortalis a vobis ecce ducor ad mortem. Suscipienda est sentētia quę profertur a deo. Viximus eteni non praue sed claritatē beatitudinis appetētes hac itaq; cū diceret crescente dolore cōprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo apud cunctos egressus est quia indubitanter moriturus esset. Mox itaq; cuncti cum cōiugibus simul & liberis lege patria in saccis iacētes deprecabantur pro lege deū: & oia luctu gemituq; cōplebantur. ¶ Rex autē cum in domo sublimiori iaceret deorsum despiciens atq; vi lens eos prostratos ellemecipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq; vero diebus cōtinuo vētris dolore cōfectus vita priuatus est habēs annū etatis quartū & quinquagesimū: septimū vero regni. Quatuor nāq; sub gaio cęsare regnauit ānis. Sub philippi quidē tetrarcha tribus quartum vero cū herode tres autem reliquos sub Claudij cōpleuit imperio: in quibus & iudeam pcepit & samariā atq; cęsaream & tributa sui munera auxit imperij. ¶ Multū a diuersis mutuū sumpsit. Nam cum esset valde munificus supplicātibus larga munera cōferebat & dona sine aliqua pcitate p̄babat. ¶ Igitur cū mors eius populis esset ignota cōspirantes simulis herodes calchidis rex. Et teudas p̄fectus & regis amicus aristiones quendā fidelissimū ministrorū destinauerūt. Et Sylā qm eorū erat inimicus quasi iubēte rege peremerūt. Rex igitur agrippa hoc modo lcōuersatus decessit a vita qui de suo ghe filiū reliquit noie agrippā agentē septimū & decimū etatis annū & filias tres quarū alia qdē noie beronice sextodecimo etatis ānō herodi fratri p̄is videbat esse cōiūcta virgines autē erāt due Maria & drucilia: alia quidē decimum agēs annū: drusilla sextū Eratq; despōsata a suo patre

Antiochus Sanſigerannus contis reges: & herodes fratres ad Agrippam veniunt in tyberia de quos humanissime recepit.

Elioneus sacerdos (Mathia electo) constituit

Agrippa bubonē videns malorū causam intellexit passionem in corde morti ferā suscipiēs. Agrippa a cęsarea infirmus ad regalia reportat

¶ Agrippa anno etatis quinqgesimo quarto & regni septimo mortuus. In biblia dicitur cōsūptus a vermibus expirauit

maria filio archelai celchij alias cheleuci: drusilla vero filio antiochi comagensis regis qui dicebatur epiphanes. Cumq; mors agrippę cunctis innotuisset: Cesarienses & Sebasteni benefactorum eius immemores pessimas leges egerunt: blasphemantes vehementer indecenterq; defunctū sed & militum quę tunc adherat multitudo in domum eius abeuntes & statuas filiarum regis virginum diripientes pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico reclinantes eis fœdas cōtumelias inferebant. Et turpiora facinora q̄ dici fas est sceleſtis actibus adiplebant. celebrātes cōuiuia publica coronati & madentes vnguētis & oleo. Sacrificia pariter exhibentes: presidiaq; sibimet alterutri pro regia morte reddentes. Erantq; autē immemores nō solum agrippę qui multas eis prębuerat largitates Sed etiā aui eius herodis qui ipsas ciuitates instruxerat. Porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impensis. ¶ Filius vero defuncto agrippa erat tunc romę: & alebatur a cęsare. ¶ Tūc claudius audiens Agrippam fuisse defunctum. Et sebastenos atq; cesarienses ei mortuo cōtumelias intulisse: graui dolore percussus est eratq; preparatus vt eius filium agrippā in illius regnum dirigeret successorem: volens etiam iusiurandū quod cum illo habuerat confirmare Et conuocatis amicis indicauit quod deliberaret super cōmendato sue fidei puero interrogans quid ipsis videretur vterū cogitata de hoc manere vel non decernerent qui perspecto cęsaris animo prudentius aliquid cōsiliati sunt collaudantes quidē benignitatis eius propositum voluntatē incautam esse dicentes vt puero qui noc infantiles annos excesserat magnitudinē tanti regni cōmitteret cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. ¶ Cumq; videret eos cęsar rite locutos: prefectū in iudeam totumq; regnū direxit cuspiū fadū. Quo facto etiā honorem defuncto prestitit ne manū ad eius regnū qui illi fuerat inimicus extenderet. Prę oibus autem phado prępcepit claudius vt cesariēses & sebastenos pro defuncti cōtumeliis coherceret cohortē vero cęsarienſiū & sebastenorū & quinq; numeros ipotentū trāsferri iussit vt ibidem militarēt & ex numeris romanorū in syria cōstitutis eligerentur milites qui eorum loca cōpleret Sed nequaq̄ tali iussione migrati sūt mittētes nāq; legationē ad claudiū supplicauerūt: & i iudea cōsistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum iudeis effecti sunt sumentes initio semina belli sub floro quamobrem tempore quo vespasianus vicit: sicut p̄ost paulum referemus eos ex illa regione migrauit.

Cęsariēses & sebasteni mortuā Agrippam blasphemias exercuerūt & filiarū statuas detulerunt ad fornicaria loca.

Claudius (audita regis morte) filio regnum voluit dare sed cōsules eum impedierunt.

Prefectū cuspiū fadū i iudeā mittit Agrippā claudius honorans et prępiēs cęsariēses p cōtumelijs coherceri Cā maxia calamitatum iudeis cęsarienses. &c.

¶ Explicit Liber Nonusdecimus.

¶ Incipit Liber Vicesimus qui continet tempus annorum viginti sex.

¶ Mortuo rege Agrippa Claudius defuncti memor Cassium longinum narso successorem in syriam prefidem mittit phadus vero Iudeę procurator Iudeis indignatus propter philadelphinos occisos seditionis auctores puniuit Ptolomeo quoq; latronum principe a phado occiso iudea latronibus est mundata. Cassio autem & phado sacerdotibus tunicam sacerdotalem in Anthonia reponi prędicentibus sub romanorum potestate petunt iudei vt ad claudium legatos mittant vt in eorū maneat potestate quod eis concessum est datis obsidibus filijs hocq; Agrippa a claudio obtinuit Et claudius ad phadum rescripsit herodes vero Agrippę regis frater templi potestatem & sacerdotum ordinationem a claudio impetrauit & Chanterio remoto Ioseph sacerdotem fecit.

Capitulum primum

Mortuo rege agrippa claudius memor defūcti cassiuz lōginum successore narso mittit i Syriā prefidē phadus quoq; procurator Iudeę indignatus Iudeis est propter Philadelphinos occisos. Ptolomeo latronū pricipe phadi p̄cepto occiso iudea latronibus est mūdata

MOriente siquidem agrippa rege sicut in libro prędecedente narrauimus Cęsar claudius misit successorem narso cassium longinum memorię conferens hoc defuncti a quo viuente rogatus fuerat ne narsus vlterius syrię prefideret. Phadus itaq; dum cum prefecture culmine in iudeam veniſſet: comperit iudeos habitantes trans fluuium contra philadelphinos habentes contentionem pro finibus vicini nomen est meas. Erant illic armatorum plurimi congregati qui pręter voluntatem primatum suorum sumentes arma multos philadelphinorum peremisse noscuntur. Hęc audiens phadus vehementer accensus est eo q̄ non eius: reseruassent iudicio qui se dicebā a philadelphinis fuisse lesos: sed vsq; ad arma venissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis allegari prępcepit. Deinde quendam eorum Antiba n nomine iussit occidi: duobus autem reliquis amara co & eleazaro fugam cōmisit. Ptolomeus autem princeps latronum & qui multa mala ydumeis & arabis frequenter intulerat non multo post captus & deductus ad eum morte mulctatus est. Hoc itaq; modo cuncta iudea latronibus est mūdata: phadi prouidētia atq; sollicitudine. Is eni phadus tūcūctos vocās sacerdotes & priores hierosolymitarū āmonuit eos vt talarē tunicā & sacerdotalē stolā quā solus pontifex indui solet in ātonię castro reponerēt vt sicuti prius in romanorū potestate iacerēt. Illi vero nequaq̄ cōtradicere pręsumpserūt sed rogabāt phadū atq; lōginū nam & ipse cū multo exercitu ad hierosolymā venerat metuēs ne prępceptis phadi multitudo resisteret iudeorū: & ab eis supplicitet exorabāt vt sinerēt legationē ad claudiū destinari quatenus ab eo peterēt vt sacerdotalem vestem in propria potestate habere: & ipsi sustinerēt donec claudij respōsa perciperent. Illi vero se ita hęc prębere dixerūt: si eorū filij obsides pręberetur. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi.

[Cumq; romam veniſſent audiens agrippa iuuenis defuncti filius a iuentus eorū cauſam erat nāq; ut prędiximus apud prędictum claudium cęſari ſupplicauit vt eiſdem iudeis concederet mittens ei phadum ſua ſcripta quę de ſacerdotali veſte poſcebant. Vocās itaq; claudius legatos iudeos ſe cō dedere quę petebāt promiſit: iuſſitq; vt agrippę gratias dignas exoluerent cuius prębus hęc eis iura onaret. Quamobrem ad phadum huiuſmodi miſit ępiſtolam. ¶ Claudius cęſar germanicus tribu cię poteſtatis quinquies conſul ordinarius quater imperator decies pater patrię Hieroſolymitarum incibus curię populo iudeorum & cunctę genti: ſalutem. Agrippa meo pijſſimo quem ego connu ui & habeo mecum perducente ad me legatos veſtros gratias agēte eo q; habeam gentis veſtre ſol itudinem & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali veſte atq; corona ſupplicante vt ſub poteſtate eſtra conſiſtant: quę ſunt a me poſtulata concedo ſicut vir fortiſſimus michi cariſſimus vitellius fecit. ic itaq; voluntate conſenſi primum quidem propter pietatem meam volens vnumquemq; exhibe ſuam in paterna traditione culturam. Deinde ſciens quia dum hęc fecero & ipſius regis herodis & ſoboli iuuenis potentium perſonarum quorum circa me pietatem & circa vos ſtudium eſſe cogno ntiſſimas amicitias collocabo. Scripſi vero ob hanc cauſam & cuſpio phado meo procuratori. mina vero litteras deferentiū hęc ſunt. Cornelius. Leo. Triphō. Theodonis alias Theodionis. Do tus. Nathelis. Iohannes. Iouis. Panis. Data terciodecimo. Kalendas conſulit us rufo. & pompeio ino. ¶ Petiſt autem a claudio cęſare & herodes frater agrippę defūcti cui illo tempore calchidis m videbatur eſſe commiſſum poteſtatem templi: & ſacerdotū ordinationem & omnia pariter petrauit Et illo autem fuit apud oēs eius liberos hęc poteſtas vſq; ad finem belli. Herodes itaq; a ificatu remouit Canthertū alias Cautherū & Ioſeph cami alias cani filium ei ſucceſſorem dedit. ¶ Monobazus adiabenorū rex cum manum ſuper ventrē vxoris helenę pręgnantis & dormientis vocem audiuit vt manum deponat ne puerū vexet qua voce turbatus vxori auditū nuncia natum filium Iazatem vocauit. Qui a patre multū dilectus ei fratres inuidebant quod pater co timensq; ne ei aliquod malum accideret eum cū muneribus ad Abnergium regē miſit cuius filiam habuit vxorem Ipſum quoq; iam pater ſenex euocans illi Carrum dedit Iazates vero le credens iudeorum circuncidi voluit ſed eum mater prohibuit. Ipſe vero Eleazaro iudeo legem ipſi explicanti deuotionem manifeſtans circunciditur quem & eius filios a multis liberauit periculis Ipſum quoq; filiū regnū videns pacifice gubernare, & eſſe beatū viſitandi hieruſalem habuit deſide eius aduentus multum profuit ciuitati nā eius medio ciuitas a fame eſt liberata. Capitulum. ij.

IN Odem ſiquidem tempore helena Adiabenorum regina & filius eius Iazatis alias Iazates ad ſolemnitatem iudeorum hac cauſa proueniente migrauerunt Monobazus Adiabenorū rex cui cognomen erat Bazeus alias Bozeus ſororem helenā amore captus duxit vxorem: quę ex eo haberet in vtero cōtigit vt dum ea dormiēte ſuper ventrem mulieris manum poneret per ſomnia. Et quandā ſubito vocem audierit pręcipientem vt manum de ventre eius auferret ne infan eo vexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem fœliciſſimū poſſeſſurus. Qua vo turbatus repente ſurgens hęc dixit vxori: & natum filium Iazatem nomine nuncupauit. Habebat am ex helena & alium filium ſeniorem nomine Monobazū. Et alios filios ex alijs mulieribus p.o genuit. Maximam tamen deuotionem quaſi vnigenito Iazati deſiderabiliter impēdebat: pro qua re inuidiam fratrum ſuſtinebat. Habebat & odium: quando cuncti contriſtabantur quia pater eum ſibi preponebat. Hoc pater aperte cognoſcens. Illis quidē ignouit ſciens quia non hoc agebant pro malicia. Sed quoniam ſinguli fauorem patris deſiderabant habere. ¶ Iazatem vero cum pro eo val meueret ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret: multis muneribus farcinatū in caſtrum paſini mi it Abennerigū alias Abnergiū regem. Cōmendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter ſuſcepit Et pro multa deuotione filiam ſuam amacos nomine ei dedit vxorem: donauitq; prouinciā quia perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam ſenectute grauaretur & paucum ſibi viuendi ſupereſſe videret. voluit aſpectum filij ante mortem reciperet: & vocans eum de ſubtiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quę dicitur Carrū terra fertilis amomi in qua ſunt reliquię ſunt archę noe quę ex ymbriū diluuio liberata fertur. Et hactenus videre volentibus oſtrantur, Cōmorabatur Iazatis in hac regione & arthabanē parthicū ad iudeam deſtinauit. Cū ignibus crederet iudeorū ſtudebat & ipſe cōuerti credens ſe perfectum non eſſe iudeū niſi ſignum circiſionis acceperat: eratq; agere ꝑparatus. Quod dum cognouiſſet mater eius ꝓhibebat dicens ius periculū quia cū eſſet rex multorū acquireret inimicitias ſubiectorū cū peregrinas ſolēnitates & ſtitui extraneas adimpleret: nec pati eos ſuper ſe regnare iudeū. Et illa quidem hęc dicens omni prohibuit. At ille ad ananiam verba referebat. Qui matri dixit atq; interminatus eſt: quia niſi ac ſcoret repente decederet. Cui mater ait metuere ſe ne cauſa omnibus indicata periculū ipſe ſup.

Agrippa iuue ne pro Iudeis a claudio obtinu it q; veſtis ſacer dotalis maneret in eorū poteſta te & ſcripſit ad phadū claudius

Herodes agrip pæ regis fr̄ tēpli poteſtatem & ſa cerdotū ordina tionē a Claudio impetrauit q; cā therio remoto ioſeph ſacerdo tem fecit.

¶ Monobazus adiabenorū rex helena ſorore & vxore prēgnāte cū manū ſup vē trem vxoris dor mientis poneret auditū vocē vt manū deponat ne puerū vexet qua voce turba tus dixit vxori & filium Iazatem vocauit.

Iazatē ſenex pa ter vocat & Car rū terrā illi dedit

Iazates legibus credēs iudeoru voluit vt perfe ctus eſſet iude us circūcidi ſed eū mat̄ ꝓhibuit

plicij sustineret.qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem.Tunc audien
ille hęc respondit quia posset etiam pręter circuncisionem colere diuinitatē si omnino apud se dece
neret leges iudaicas obseruare & hoc esse firmius q̄ circuncisionem accipere: veniamq; illi datum
Iazates Eleazaro iudeo moysis legē explicante circunciditur.
deum opus hoc non implenti propter necessitatem subiectorumq; formidinem.Tūc ergo rex huiusc
modi sermonibus acquieuit. ¶Post hęc autem cum nequaq̄ suū desiderium abiecisset.Iudeum quē
dam alium de galilea venientem.Eleazaro nomine & leges eruditum patrias inuitauit:vt circuncisi
nis opus impleret.Qui cum intrasset ad eum & inuenisset legem moyseos legentem:ignoras(inquit)
o rex moyseos iura: & per hoc deo facere videris iniuriam.Nō enim solum legere oportet eas sed pe
mitus facere quę precepta sunt.Quamdiu sine circuncisione permanes legibus nequaq̄ noscēris obe
dire.Sed si nondum legisti ex hoc legem vt scias quapropter geratur impietas vel nunc lege.Hęc au
diens rex actum differre non pertulit sed ad aliam conuersus est domum & vacans medicum qd pre
cipiebatur impleuit. ¶Tunc euocata matre & anania doctore eis quod egerat explanauit.Quid re
pente non mediocri timore sunt territi ne causa cunctis manifesta rex periculum delectionis incurre
ret non patientibus subiectis virum extranei dei cultorem sibimet supereſſe ne ipsi pariter pericul
Deus Iazatē & eius filios a multis liberauit periculis.
sustinerent quasi huius rei viderentur auctores.Deus autem presens erat qui illorum metum non pa
duxit ad terminum.Nam cum multa pericula & Iazatis & eius filij sepius incurrissent eum ex ingen
bus liberauit angustijs & salutis dona concessit ostendens quia respicientibus ad eum & ipsi soli cre
dentibus nequaq̄ fructus pietatis aufertur.Sed hęc quidē postea explanabimus.Igitur helena regen
Helena filiū vidēs beatū hierusalē visitatē voluit & filio ei mul
videns regnum pacifice gubernare & filium suum esse beatum & v.tra cunctas gentes prouidētia d
uina religiosum desiderium habuit hierosolymitarum conspicere ciuitatem atq; cūctis hominibus d
ta donāte dona & etiā multo iti
uulgatum dei templum supplicite adorare & hostias pacificas offerre.Ob quā rem filio supplicau
Quo matri petenti prone consentiente & multam prępara tionem itineris faciente & plurimas dant
pecunias descendit in hierosolymam etiam filio multo eam itinere deducente cuius aduentus hiero
nere descēdit cuius aduēt⁹ mul
solymitis tunc profuit valde. ¶Nam dum eorum ciuitatem illo tēpore fames apprehendisset.Et mu
ti essent egestate consumpti:helena regina misit quosdam suorum alios quidem ad Alexandrinam
tū ꝓfuit ciuitati ¶Iazatis multas pecunias iudeis destinauit.
vrbem vt frumenta ex eius pecunijs compararent alios cyprum:quatenus carrucas ex abundanti d
ferrent.Cumq; venissent hec onera deportantes alimenta indigentibus illi dimisit.Quapropter ge
ti nostrę beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. ¶Cuius filius Iazatis audiens ha
famem multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona h
principes in nostra ciuitate gesserunt quę postea declarabimus.

¶Arthabanus parthorum rex satrapas inimicos timens ad Iazatem veniens ab eo honorificed
receptus & eius medio in regno est restitutus qui beneficiorū non immemor multa ei dona dedit pō
paululum vero arthabanus filio suo Bardani regnum diuisit qui contra Romanos pugnaturus a Iaz
te petit auxilium & eidem deneganti bellum fecit.Illum vero regem parthi extinguentes regnum c
tardi dederunt cui Vologesis successit Monozabasus regis frater & tota cognatio(relicto paganismo
ad iudaismum conuertentur Cuius subditi ad Abiam Arabię regem scripserunt bellum contra suum
regem mouentes.Qui contra Iazatem bellum faciens occisus est cum plurimis.Vologesis vero Adi
benorum proceribus eum inuitantibus bellum contra Iazatem bellum mouet & occasione non inue
ta honores quos ei pater dederat repetit Iazates autem dei auxilio confidens hostis expectat aduen
tum dicens deum cunctis hoibus esse meliorem & eum terrę prostratus inuocans est exauditus vol
gesis nāq; daco & isaco prouinciā diripientibus remeauit.Iazates vero āno etatis quinquagesimo qui
to & regni vigesimo quarto moritur.vigiati quatuor filios & totidē filias relinquens & Monobazum
regni faciens successorem.Qui fratris & matris ossa hierusalem misit sepelienda.Capitulum tertium
Arthabanus pthorū rex ad Iazatē timēs satrapas inimicos iuit Arthabani oratio ad Iazatem.
ARthabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos degere apu
cos sibi iudicauit incautum.Quapropter ei visum est vt pergeret ad Iazatem re
gem salutem apud eum inuenire se credens:& ita ad regnum proprium remeare
Sūptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris:venit ad regem Iazati
Cumq; ille illum aperte nosset.Iazates vero arthabanum pœnitus ignoraret: inu
niens eum in itinere constitutum & astās ei prior secūdū morē patrum adorauit
Deinde o rex inquit nec me despexeris tuum seruum nec sis superbus circa suppl
Fortunę inconstātia oibus coīs Iazatis benignissima responsio.
cem.Miser enī rerū mutatione factus existēs ex rege priuatus:tuum posco solatiū.Perspice siquidem
inconstantiam fortunę & hanc scito esse cōmunem & vim simile habiturā.Nam si me sine vindicta
despexeris:erunt audaciores plurimi etiā circa alios reges.Hęc arthabanus cū lachrimis edicebat:ca
pite reclinato deorsum.Iazates autē vt eius nomē audiuit & arthabanū suppliciter sibi respexit astāti
mox ex equo resiliēs habe inquit fiduciā o rex nec te prętēta facta cōfūdāt.Velociter enī eum tibi mu

a. Amicū enim me & auxiliatorē inuenies pluſq̄ credis Aut enim in parthorū regno te rut neo conſtituam regem. Hęc dicens eleuauit artabanū. Ipſe rurſus equo ille pedibus: ſeque orē tribuens et quaſi regi maiori. Reſpiciens igitur hoc Arthabanus grauiter tulit: & p prę- mam honorēq; iurauit deſcenſurū ſe niſi ille rurſus aſcenderet atq; prętiret. Tunc ille equū s eumq; ad regalia ſua perducens: omnē ei honorē libenter exhibuit & in conſeſſu atq; cōui i recumbere prępparauit non prętentē fortunam intendens: ſed eius priſtinam dignitatem: one frequenter cōſolatus eſt quia cōmunes ſunt omnibus fortunę permutatiōes hominibus ¶ Scitq; parthis ſuadens eis vt Artabanū ſuſciperent regem promittens eum priſtinorū in ſe nō memoriam. ſimul & iuramenta prębens. Parthis vero ſuſcipere quidem ſe velle eum non ne- s ſed non poſſe dicentibus habere regem/eoq; Cynnamū iam cōſtituiſſent principē. ne forte n inter eos emergeret: agnoſcens Cynnamus eorum volūtatē mādauit vt veniret artabanus proprium recepturus. Cui itaq; credens artabanus reuerſus eſt occurritq; ei Cynnamus ado- & regem ſimul appellans auferenſq; de ſuo capite impoſuit eius vertici dyadema. Sic ergo Artabanus per Iazatem rurſus in regno (vnde per proceres ſuos ceciderat) reuerſus eſt. Nec fuit ime- neficiorū in ſe geſtorū ſed Iazatem magnis muneribus redonauit alias reditauit. Nam & tya- pmiſit ei vti & in aureo lecto (quod ſolis parthoꝝ regibus licet) dormire conceſſit. deditq; ei maximā & optimam regionē regis armenioꝝ cuius terrę nomē eſt Niſibis in qua etiā primitus fece- Anthiochiā ciuitatem quam Migdoniam nūcupauerūt. His itaq; muneribus a rege parthoꝝ Ia- zates honorat. ¶ Poſt paululū vero tp̄s Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is autem veniēs ad Iazatem ſuadebat ei vt ſibi cōtra Romanos pugnaturo ferret auxiliū: cui tamē ſuadere nō potuit. Iazates enim romanorū ſciēs potentiā atq; fortunā: putabat impoſſibilia bella tentare. Inſuper dū mi- eſſet quinq; filios etate nouellos vt linguę patrię & eruditionem ſub integritate cōdiſcerēt: ſed & ma templum ſicut prędiximus adoraret erat ſegnior ad bellandum. Sed & Bardanem ſepius pro hebat. narrans ei romanorum virtutes & credens eum per talia verba terrere. quatenus a deſiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorum rex indignatus bellum aduerſus Iazatem repente pronunciauit: ſed nullum in hoc vtilitatem hīe promeruit deo ſcilicet ſpem eius annichilāte. ¶ Agnoſcentes enim Parthi Bardanis voluntatem & quia contra romanos bellum ſuſcipere decre- ſſet illum quidem extinxerunt: principatum vero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato ſucceſſit frater Vologeſis: qui duobus ex eodem pa tre germanis ſuis prębuit poteſtatem pacoro quidem ſeniori medorum tridati vero iuniori dedit ar- meniam. ¶ Monozabaſus igitur regis frater pariter & eius cognatio videntes Iazatem propter pie- tatem quam circa deum habebat/ vltra omnes homines excellētem habuerunt & ipſi deſiderium vt mores patrios derelinquētes iudaicis ſolēnitatibus obedirent horū niſus ſubiectis fuit valde ingratiſ & in hoc proceres indignati iram equidē retinebant expectantes oportunū tēpus vt in eis vl- ciſcerent. Quāobrem ad Abiā regem arabię ſcripſerūt. multas ſe daturos pecunias promittētes ſi cō eorū regem caſtra moueret. Simulq; profeſſi ſunt circa primam congreſſionē eum ſe quoq; deſere re: quem vellent propter odium q̄ eorū cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramēto fir matis feſtinabant ad terminum peruenire: his itaq; flexus arabię rex: cum multo exercitu venit ad Ia zatem. Tunc in ipſa prima congreſſione anteq̄ ad manus accederent facto ſigno omnes Iazatem ve lut vno vincti funiculo reliquerunt & dorſum hoſtibus dantes effugerunt. Nō tamen Iazates expauit ſed cōſilium/ditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cū exercitu diſceſſit: cauſamq; requirēs vt agnouit cōſtitutū ad arabas factū: auctores equidem interfecit. ¶ Altera vero die congreſſus plu- rimos occidit: omnes autem ſimul in fugam vertit ipſumq; regem perſequens in quodam caſtro arſa no nomine circumcluſit. Quo tamen forti dimicatione pręualuit. Captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet viuum quoniam ſeipſū peremerat/arripiens omnem prędam quę in eo videbatur eſſe magna amplitudine conſtituta in adiabenorum regreſſus eſt regionem. ¶ Primo quidem conami- ne Adiabenorum proceres non valentes aduerſus regem deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente/ne- q; tunc quieſcere voluerunt/ ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi: rogantes eum vt Iazarem oc- cideret: & eis principem de Parthorum gente conſtitueret/ dicentes ſe odio habere proprium Re- gem quia iura patriæ deſtruxerat & axtranea diligebat. ¶ Hęc audiens rex Parthorum eleuatus ad bellum eſt & cum iuſtam belli non inueniret occaſionem datos ei honores a patre repetit & reſiſten- bellum ſe inferre minatus eſt. His auditis iazates non mediocriter eſt turbatus: & iudicans ſibi tur- udinē fore ſi propter metum collocatis honoribus cedere videret ſciens inſuper quia etiam ſi his deret parthorum rex ab eius inimicitijs non ceſſaret: decreuit magis deo curatori omnium animę periculo committere eumq; maximum ſe habere arbitratus auxiliatorem filios quidem & conſu-

Iazatis hūilitas

Fortunę cōmu tationes oibus hominibus cō- munes.

Artabanus Ia- zatis medio i re gno reſtitutus cuius rei nō im memor artaba- nus multa do- na ei dedit.

Migdomia ci- uitas aliquādo Anthiochia ap pellata.

Parthi Barda- nem regē extin xerūt regnū Co- tardi dederunt cui ſucceſſit Vo logeſis al's Bo logeſſus.

Monozabaſus regis frater & to ta cognatio re- licto paganiſ- mo ad iudaiſ- mū cōuertunt cuius ſubiecti ad Abiā arabię regē ſcripſerūt bellū cōtra ſuū regē facere mo uentes.

Adiabenoꝝ ꝓ ceribus aduolo geſem ſcribenti bus ipſe contra iazatē bellū mo uet & occaſiōe nō inuenta ho nores quos pa ter ei dederat repetit.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cõgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege enm exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorũ scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantẽ etiam Iazates castra posuit procul ab eo habẽs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorũ virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: iterminatus pariter quia poenas Iazatis exsolueret eo' q̃ circa dominũ suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cõuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Domiator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste' omnium te solum & primum domi esse cognoui adueni auxiliator non pro me solũmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiã tuam virtutẽ cum nefanda ꝓsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscẽs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cũ maxima manu cõtemnẽtes eius absentiã ad diripiẽdam Parthorum prouinciã deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidẽtem parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululũ vero tempus cum quinquagesimũ quintũ etatis & vicesimũ quartũ regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi p̃cepit repensans ei quia ꝑ eius absentiam post mortẽ patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater quę pijssimũ filium videbatur amisisse. Verũtamen cõsolata est audiens regni successionem ad seniorẽ suum filium perductã. ad quẽ etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorũ non multo tempore super filium Iazatem vixit. ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri ꝓcepit i mãsoleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cõstruxisse videbatur. Sed quęcũq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

Rñsio Iazatis q̃cũctis hoibus melior est deus & eũ terrę prostratus iuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuiciã diripiẽtibus remeauit.

Iozates ãno ętatis .lv. regni. xxiiij. moriꝝ xxiiij filios & totidẽ filias relinquẽs regni successorẽ Monobazũ faciens.

Monobazus ossa ꝓris & matris sepeliẽda hierusalẽ misit.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quẽ Phadus prohibuit capite trũcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobũ & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus / mortuo vero Hęrode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio gnũ recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorũ vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt Et quidẽ ex turba fugientes Stephanũ Cęsaris seruũ spoliauerũt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos p̃cipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legẽ moysi blasphemãtem capite truncari fecit.

Theodas magus ꝓm iudeos seduxit semetip̃m asserẽs eẽ ꝓphetã quẽ ꝓhibuit Phadus capite trũcatũ. &c.

Tyberius alexãdri p̃fes successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobũ & filios iudę rempublicã perturbãtes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successor venit in iudea.

¶ Capitulum quartum.

IGitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomie Theodas populo multo suasit vt sumẽtes substãtias suas sequerent eum ad Iordanẽ fluuiũ semetipsum asserens esse ꝓphetam & p̃cepto fluuiũ diuidere vt eis facile transitũ ꝓberet. Hęc dicens seduxit quidẽ multos: non tñ ꝓmisit Phadus ad expimentũ eos in insipiẽtię puenire: sed repente cohortẽ misit equestriũ sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aũt cœpit viuos: ipsũq; Theodam cõprehendentes capitis sectione mulctarũt. Hęc sunt quę iudeis contigerũt tẽpore quo Phadus in eorũ ꝓfuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis ideſt priceps psalis genere diuitissq; Alexandrinos cunctos excellens: sed etiã filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cũ ille in paternis solẽnitatibus non ꝓmansit. Horũ ergo tẽporibus contigit illa maxima fames qñ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex ęgypto indigentibus sicut ꝓdiximus est parata. Insuper Iacobũ atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur / sub Cyrino iudeę ꝓside sicut ꝓdiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a põtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cõtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defũctusq; est Hęrodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios de relinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananũ: cuius regnũ Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedẽte in Hierosolimorũ ciuitatẽ dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiõe cõsisteret: multi iudeo-

rū peremptī sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia puenerunt. Instante festiuitate pa sche(qua mos est azima nobis offerre)dumvndiq; ad festiuitatē hanc populus conueniisset. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nascerē iussit militibus vt vnam actē arma torū facientes circa porticus templi cōsisterent:vt si forte aliquid excitarē tumultuātiū inquietudinē phiberent. Hoc em & priores prēsides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta di es eius celebrationis excessisset:quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē ge stam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant:asserentes militem ab eo sum missū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter puocatus est. Verūtamē hortabat eos a seditio ne quiescere:ne in festiuitate iquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset:& illi ad blas phemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prędiximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari p tenta cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent per angustos egressus pariter cum timo re fugientes oppressi sunt:& multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumera ta sunt qui in illa turba defecerūt. Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū q; sacrificiorū ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat:& alter incidit denuo super eos. Quidam em ex illa tur ba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate:& Stephanū ser uū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes:omnē eius diripuere substantiā. Audiens hęc Cu manus milites continuo destinauit precipiens vicinos diripi vicos:& nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cun ctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa runt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum:se autem nolle vi dere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē se dę seditionis abrupit.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta iudei (Cumano pecunijs corrupto & iusticiam ne gante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numi dius quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samari tas iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mā dauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę prę sidibus absoluit & Samaritas occidi precepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū misit in hierm & fœlix procurator istituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beroni ce mortuo hęrode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ppter nimietatē coitus reliquit Et ma riam Archelaum repudians nupsit demetrio. ¶ Capitulum quintum.

Occasio sedi tionis.

Quarta die azi morū quodam milite genitalia demōstrāte po pulus ad iram cō uertitur.

Vigiti milia iu deorū in turbā defecerūt in fe stiuitate azimo rū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moysi pcu rant iudei capi te trūcari.

Dost hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere p samā riam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Pri mi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptorū nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac pmit tente quia faceret vindictam cumano:illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumē tes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas:super iudeos egressus est. Factaq; congressione multos quidem peremit plurimos viuos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniissent induti saccis & ci nere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filio rum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Seditio inter iu deos & samari tas & seditiōis occasio.

Iudei cumano pecunijs corru pto neganteq; iusticiā eleaza rū in auxiliū su mētes cōtra sa maritas bella uerūt oiaq; di rupuerunt.

& de cętero ad propria remearent. Hęc ergo dicentes flexerunt eos quorum alij receſſerunt latrones autem ad munitiora loca profecti ſunt. Ex illo omnis iudea latrocinijs eſt impleta Samaritanorũ ro primates ad Numidium quadratũ ſyrię prefidem qui illo tempore in tyro erat adueniẽtes accuſuerũt iudeos q deos eorum incẽderunt ac dirupuerũt: & pro his quidem quę ipſi paſſi fuerant nõ tũ ſe dolore dicebãt niſi qa romanorũ cõtẽpſerint ptãtem ad quorũ iudicium debuerant q ſua ſi qua fuiſſet, leſione concurrere. Nunc autẽ quaſi romanos iudices nõ haberent hęc ab eis acta dicebant propterea vindicta fieri poſtulabat. His ergo Samaritę querebant iudei vero & ſeditionis auctores fuiſſe dicebãt: & aſi omnes Cumanũ munerũ oblatione corruptum qui peremptos noluit vindicare. Quadratus ergo cum audiſſet diſtulit vindicare. dicens tũc ſe ſententiã pla iudeam veniens veritatẽ ſubtiliter indagaret. Et illi quidẽ nichil agẽtes reuertebant. ¶ Poſt pau vero ẽps quadratus in ſamariã venit. vbi auctores ſeditiõis audiẽs: & quoſdã ſamaritanorũ ac iu rũ idiſciplinatos inueniẽs crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Exinde veniẽs in qu vicũ noie Liddan nõ breuiorẽ magnitudine ciuitatis ſedens in tribunali & ſcdo Samaritas audi quodã ſamareo didicit qm quidã primus iudeorũ noie Dortus & aliqui cũ eo iuuenũ nũero qua populo ſuaſiſſent vt a romanorũ poteſtate recederẽt. Et illos quidẽ ꝑcepit occidi. Ananiã vero p ficẽ & Anianũ magrm alligãs romã direxit: quatenus de his quę geſta fuerant redderẽt cęſari ratiõnem. Iuſſitq; primatibus ſamaritanorũ atq; iudeorũ pariter & Cumano & celleri millenario & q lẽtiarũ inhibitori vt ad ipatorẽ ꝓgerent ꝑ alterius in ſe queſtiõibus audiẽdis. Ipſe vero metuẽs ne titudo iudeorũ ſeditionẽ iterũ excitaret hieroſolymã venit iuenitq; vrbẽ in pace degentẽ & feſtiu tẽ patriã deo celebrantẽ. Cõfidens nichil ab eis ingetudinis generari relinquẽs eos i feſtiuitate re ſus eſt anthiochiã. ¶ Cumanus aũt & qui cũ eo erant necnõ & primi ſamaritanorũ romã directi a perũt ab impatore cõſtitutũ diẽ in quo deberẽt rerũ ſuarũ cauſas exponere. Habebãt eñ patroc Cumanus & Samaritę libertorũ cęſaris & pariter amicorũ qui ſcilicet ꝑualere potuerãt contra iud niſi agrippa iuuenis cũ Romę cõſiſteret & primos Iudeorũ opprimi videret vxorẽ impatoris A pinã ſuppliciter exoraſſet vt marito ſuaderet quatenus decenter audiẽs ſua iuſticia ſeditionũ p auctores. ¶ Claudius autẽ his ꝑcibus ꝑſtrictus cauſam audiẽs dum agnouiſſet malorũ principe ſe ſamaritas eos quidẽ qui aſcẽderant ad eũ iuſſit occidi Cumano aũt fugam dedit: cellerẽ millen ꝑcepit in Hieroſolimis duci & ꝏibus videntibus per totam vrbẽ tractũ laceratũq; diſpo di. ¶ Miſit aũ Claudius fœlicẽ pallantis frem in iudeã ꝑſidẽ: q rebus i regione iudaica ꝑſideret. ¶ Cũq; decim cipatus cõpleſſet annũ Agrippę Philippi tetrarchiã donauit Bethamã & Trachonitidẽ ſimul adi vna cũ Abela quę fuerat de Tetrarchia lyſanię Calchidẽ vero ei abſtulit cui quatuor ꝑfuerat ann ¶ Agrippa vero ſumẽs donationẽ cęſaris Aziazo regi Amaſorũ voleti ſe ſe circũcidere ſororẽ Dr lam deduxit vxorẽ. ¶ Epiphanes aũt regis Anthiochi filius eius nuptias refutauit. nolẽs iudeorũ ſ lẽnitates ſeq; licet hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit pri. ¶ Mariã vero dedit Archelao Helchij filio ab Agrippa pfe fuerat primitus deſpõſata. Quibus nata eſt filia noie Beronice. ¶ Nuptie quidẽ i Druſillã & Aziazũ celebratę nõ multo tpe iteruenientẽ hmõi cauſa ſolutę ſunt. Dũ fœlix i Iudeã ve ſet ãminiſtrator iudeis hãc cũctas mulieres pulchritudine ꝑcellẽtem eius ſpeciẽ cõcupiuit & quẽda iudeũ noie Symonẽ amicũ ſuũ genere cyprũ magnũ mittẽs ad eã ſuadebat vt derelicto viro nube ei ꝑmittẽs eã beatã fieri ſi eius nõ deſpiceret thorũ. Illa vero nõ bñfaciẽs & declinare volẽs iuidia beronicis ſororis ꝑpter pulchritudinẽ ſuã tranſcẽdere pfnã ſolẽnitatẽ flexa eſt & fœlicis nuptias eſt cuta: ex quo ſuſceptũ filiũ vocauit Agrippã. ¶ Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ vxore per incẽdiũ bij mõtis tpibus Titi cęſaris deperierit. poſtea declarabimus. ¶ Beronice vero poſt Herodis mortẽ eius fuerat maritus & patruus multo tpe viduata fama diſcurrẽte quia cũ fratre coiret ſuaſit Polem regi licię vt circũciſus eã haberet vxorẽ. Sic eñ iudicabat falſas oblatratiões poſſe mõſtrari. Polem aũt flexus eſt: maxime ꝑpter diuitias eius. Non multo tñ poſt eorũ quidẽ nuptię ꝑmanſerunt. Sed ronice ꝑpter nimietatẽ coitus vt dixerunt polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptijs etiam ſolẽnitat iudeorũ pariter dereliquit. ¶ Eodem vero tẽpore & maria repudians archelaum cõiuncta eſt dem trio alexandrino iudeo genere: & diuitijs valde claro. Tunc eñ & alabarces erat ſuſceptum ex filium agrippę vocabulo nũcupauit. Sed de ſingulis horum ſubtiliter poſtea declarabimus.

¶ Claudius agrippinę vxoris veneno iterẽ ptus q. Meſſalinã vxorẽ ꝑpter zelũ iterfecit Neroni od ulã deſpõſauerat. Nero aũt Britãnicũ veneno latẽter occidit matrẽ quoq; & vxorẽ multoſq; iſignes ros Aziazo rege amaſorũ mortuo ſucceſſit eius fr & ariſtobolus a nerone i armenia eſt cõmiſſus & a grippę partẽ tyberiadis tetrarchię donauit Iudea quoq; latronibus & ſeditioſis magis plena quos fe lix iterfecit & eleazarũ eorũ principẽ victũ miſit in hieſm Fœlix aũt inimicitias cõtra Ionathan face dotẽ habẽs eo q melius iudeis preſidere moueretur eius ꝓcurat mortẽ ꝑ latrones gladios ſub

Numidius quadratus ſyrię ꝑſes ad quẽ veni entes ſamaritę iudeos accuſãt de violẽtia prio re.

Excuſatio iudeorum.

Quadratus auctores ſeditiõis crucifixit.

Quadratus (ac cuſãtibus ſamaritis q dã iudei ſuaſiſſet ppl'o a romana ptãte recedere) eos interfecit & Ananiã põtificẽ & anianũ magrm ligatos romam miſit.

Claudius agrippę ꝑcibus iudeos abſoluens ſamaritas occidi ꝑcepit cumanũ q; miſit i exiliũ Et cellerẽ morte mulctãdum hierm remiſit.

Mariam duxit vxorẽ Archelaus quibus nata ſet Beronice filia.

Druſilla (preto marito) nupſit fœlici ꝓcuratori quibus natus filius agrippa.

Palemõ circunctſus.

Beronicę virũ ꝑpter nimietatẽ coitus reliqt.

Maria repudians Archelaũ nupſit Demetrio.

habētes absconsos pseudo ꝓpheta egyptius iudeorū seductor quorū multos Fœlix occidit ipso egyptio fugiente Seditioq; tunc fuit inter syros & iudeos pro equitate ciuilitatis in ,cęsarea quos prefecti cōpescuerunt Ismaeleq; ab Agrippa & sacerdote instituto cōtentio inter sacerdotes & pontifices oriꝛ tur sacerdotibus pꝛe inopia morientibus.

Capitulum sextum.

Claudius interea cęsar defunctus est cū impasset annis tribus & decem mēsibus octo & die bus viginti. Est em̄ sermo quorūdā quia ab vxore agrippina fueritveneno iteremptus. Cui agrippinę pater fuit germanicus cęsaris frater vir aūt eius dometius barbarus nobilissimus romanorū. Quo moriēte viduatā multotpe claudius duxit vxorē hn̄item filiū qui patris no mine dometius vocabat. ¶ Claudius vero ꝓpter zelū agrippinę messalinā peremit vxorē ex qua fili os habuerat britanicū & octauiā Erat aūt ei & antonia filia senior quā ex prima vxore noie petronia habuerat. ¶ Octauiā itaq; desponsauit neroni. Sic em̄ eum postea vocitauit cū cęsar eū filiū adoptas set. ¶ Agrippina autē metuens ne britanicus crescēs regnū ,a patre pciperet & volēs imperiū suo filio pꝛeparare: de morte claudij (sicut erat sermo) tractauit. Quo mortuo repēte misit pricipē militię bruꝛ tū & cū eo tribunos libertorū valde potētes q deducerēt de castris neronē: & eū more pricipis adoraꝛ rēt. ¶ Nero siquidem hoc mō pricipatu sumpto britanicū quidēveneno latēter occidit: matrē vero ꝓ priā interemit hoc ei retributiōis munus ipendēs non solū pro matris officio sed etiā q ei suis machiꝛ namētis romanorū p̄buerat pricipatū. Peremit etiā octauiā suam vxorē multosq; viros insignes quasi ei insidias fecisset. Sed de his quidē desino plura narrare. ¶ Multi nāq; de nerone historiā cōscripseꝛ rūt quorū quidā pro gra bn̄ficiorū eius neglexere veritatē: alij vero ꝓpter odiū & eius inimicitias sic ipudēter mēdacijs inuoluti sunt vt aperta repꝛehēsione sint digni. Mirandi tn̄ a me nō sunt qui de neꝛ rone mētiti esse noscunt dū neq; priora gesta cōscribētes veritatem videātur hystorię custodisse: licet circa eū neq; odiū habuisse noscantur cū longis post eū tpibus extiterunt. Sed his quidē qui veritatē hystorię pꝛeuidere volūt liceat scribere quod volūt. Probātur em̄ hoc habere gratissimū. Nos autem propositū veritatis habere perfectionē pꝛesentis negocij breuiter cōpꝛehēdere nitimur & quę nobis iudeis euenerūt enūciamus: negligētes aut calamitates aut delicta referare studentes. Reuertar igitur ad narrationē casuum gentis nostrę. ¶ Primo nāq; imperij Neronis anno moriente Aziano amasoꝛ rege eius frater succesit in principatu: & minoris Armenię pꝛesulatus Aristobolo Herodis regis Calꝛ chidis filio a Nerone cōmissus est. Sed agrippę donauit Cęsar partē quādam galileę Tyberiadis Teꝛ trarchię. p̄cipiēs vt esset ei subiectus. Deditq; & Iuliadā ciuitatē transfluuiū cōstitutā & vicos circūpoꝛ sitos quatuordecim. ¶ Res iudeorū cremētū semp a priori suscipiebāt. Latronū nāq; denuo & magoꝛ rū hoim turba ppm̄ seducētiū est repleta ꝓuincia. Quorū multos quotidie cū latronibus capiēs fœꝛ lix necabat pariter & Eleazaꝛ Dinei filiū q latronū ordinē instituerat p insidias cœpit viuū: dās ei fiꝛ dē qa nichil mali sustineret. Flexit eū ad se venire: quem vinctū romā direxit ad cęsarē. ¶ Habēs aūt inimicitias fœlix apd pōtificē Ionathā eo q̄ esset prius & ab eo moneret vt rebus iudeorū melius p̄siꝛ deret ne querelā a plebe susciperet cū populus petisset a cęsarevt ipse in iudeā dirigeret āministrator. occasionē querebat p quā remoueret eū qui videret ei sepius iportunus Graue nāq; est nocere volēti bus si crebrius arceant. Pro hac igit causa fœlix fidelissimū amicorū Ionathe quēdā gn̄e hierosolymi, tū multarū pecuniaꝛ ꝓmissione flexit. vt sup Ionathā latrones induceret qui eū vita priuarēt. Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p latrones necem illius appetiuit. Ascenderūt quidā eorū ad ciuitatē quasi adoraturi deū gladiosq; sub veste portātes: &, ꝓmixti Ionathę pemerūt eum. Cūq; mors eius multa reꝛ māsisset de cętero cū ,oi fiducia latrones in festiuitatibus ascēdebant: & gladios absconsos hn̄tes quos volebant inimicorū ꝓmixti populis ꝓmebant: & non solū in reliqua ciuitate sed etiā in tēp'o' quosdā interimebant Nā & ibi sepius sedes facere p̄sumebant: nichil se agere ipietatis existimātes. ¶ Ob quā causā arbitror etiā deū aduersatū nr̄am vrbē & templū velut nequaq̄ suo habitaculo mūdū tradidisse romanis: & vt purgatio fieret ciuitatis ignē & seruitiū itulisse dū vellet nos cū vxoribus atq; filijs creꝛ bris castigare calamitatibus. Opa siquidē latronū hoc iplebāt scelere ciuitatē. Magi vero & seducto, res ppm̄o suadebant vt eos in heremū sequerent dicētes se dei ,uidentia signa & ,pdigia mōstaturos multiq; in hac insipientia flexi supplicia ptulerunt: qm̄ ad hoc dum decessissent a fœlice puniti sunt.

¶ Hoc em̄ tpe venit aliquis ex ęgpto ad Hierosolymā dicens se esse ꝓphetam & populari multituꝛ dini suasit vt cū eo ad montē (qui dicitur oliuarū positū) ediuerso ciuitatis ,pcul siadis quinq; cōscēꝛ derent: velle dicens eis exinde monstrare qa eo veniēte Hierosolimorū muri corruerēt vnde ingressū sibi faciendū esse ,pmittebat. Fœlix autem dum hęc audisset iussit militibus vr arma sumerēt. Quo faꝛ cto cū multis equestribus impetu facto ab hierosolimis irruit super eos & quadringentos quidem eoꝛ rum gladijs interemit. ducentos vero viros cœpit. Ipse autem ęgyptius lapsus fuga disparuit. Rursus itaq; populū latrones contra romanorū pręlia concitabant suadentes ne eis subiacere deberēt & sibi

Claudij mors vxoris Ahrippi nę veneno Claudius mesꝛ salinā vxorē ,pꝛ pter zelum iter fecit.

Occasio mortis claudij ab vxoꝛ re.

Nero ipator britānicū veneno latēter occidit & matrē ,ppriā & vxorē & mulꝛ tos viros insiꝛ gnes.

Multi de neroꝛ ne historias cō scripsere.

Aziazo rege mortuo succesꝛ sit eius frater & Aristobolus in armenia a Neꝛ rone est cōmisꝛ sus & Agrippę dōauit partē teꝛ trarchię Tybetꝛ riadis.

Fœlix iimiciciꝛ as contra Ionaꝛ thā sacerdotē hn̄s eo q̄ moꝛ ueret melius iuꝛ deis p̄sidere ꝓ curat eius morꝛ tē p latrōes haꝛ bētes sub veste absconsos glaꝛ dios.

Occasio destruꝛ ctiōis hierlm & templi.

Pseudo ꝓpheꝛ ta egyptius iuꝛ deorū seductor quoꝛ Fœlix mꝛ tos occidit ęgyꝛ ptio fugiente.

Seditio inter syros & iudeos p equitate ciuilitatis in cesarea quos pfecti cõpescuerunt.

resistentiũ vicos incẽdebãt atq; diripiebant. ¶Inter hęc autẽ iudei inhabitatores cęsareę cõtra syros pro equitate ciuilitatis hmõi:fecere seditionẽ. Iudei nãq; primos se esse dicebãt eo q; cõditor cęsareę rex Herodes de genere fuerit iudeorũ. Syri vero de herode quidẽ ita esse profitebãtur. Dicebant aũt Cęsaream stratonis turrim primitus vocitatam & tũc nullum habitatorẽ ciuitatis ipsius fuisse iudeũ. Hęc audientes pfecti militię sumentesq; ex vtraq; parte seditionis auctores plagarũ affecere vulneribus & tempestatẽ litis eorũ ad breue tempus hoc opere sedauerũt. ¶Rursus autem iudei habitãtes in ciuitate diuitijs cõfidentes & pterea spernẽtes syros:blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi vero pecunijs quidem minores sed sapientia fortiores. dum multi Cęsarienssium & sebastenorũ sub romanis ibidem militarent pauco tempore & ipsi iudeis iniurias sermonibus iferebãt. Post alterutros se ita lapidauerũt donec ex vtraq; parte vulnerati conciderent. Verũtamen vicere iudei. Fœlix aũt cum vidisset belli modo esse eorum certamen metuẽs petebat iudeos vt a lite cessarent quibus non audientibus milites armatos immisit:& multos quidem eorum peremit plurimos autem viuos cœpit & domos quorũdã multis pecunijs refertas expoliari militari irruptione pmisit. Iudeorũ vero modestiores etiam dignitate nobiliores metuentes pro semetipsis rogauere fœlicem vt milites tuba missa reuocaret eisq; de cętero parceret. Quod fœlix facere eorũ pcibus acquieuit. ¶Hoc itaq; tẽpore rex agrippa dedit pontificatũ ismaeli filio siab. Exorta est enim & pontificũ cõtentio cõtra sacerdotes & hierosolimitarũ primates. Vnusquisq; emẽ eorũ cateruas procaciũ & seditiosorũ hominũ colligens videbatur esse princeps & cõserentes semetipsos ad lites alterutris derogabãt & lapidibus obruebant. Qui autẽ prohiberet nõ erat sed vt in ciuitate sine pręsule audaci potestate ab oĩbus talia gerebant. Tantam siquidem impudentiã atq; pręsumptionẽ pontifices obtinuerant vt etiã seruos suos ad areas destinare pręsumpserint qui decimas sacerdotibus cõpetentes auferrẽt: vnde fiebat vt sacerdotes p inopiã deperirent. Sic emẽ inquietorũ vis oppressa grauitate iusticię pualuerat.

Ismael ab agrippa sacerdos instituit & tunc inter sacerdotes & põtifices sacerdotibus pręinopia morieti bus cõtẽtio oritur.

¶Iudei fœlicem (portio festo succedente illius directo) Neroni accusant Berillus quoq; pro Syris Cęsarem contra iudeos orat. Latrones insuper siccarij in iudea populis in festiuitatibus permixti multos perimebant Festus quoq; super populos qui decepti fuerant a quodam Mago multitudinem destinauit & seductorẽ atq; seductos occidit Agrippa autem iuxta Teatrum in palacio edificium fabricatus est & iudei parietem excelsum triclinij regalis & porticus occidentalis auferens aspectũ cõstruxerũt. vnde rex indignatus & festus eis opus pręcepit destruere sed iudei ad Neronem mittentes edificiũ permanere obtinuerunt Ioseph (Ismaele cum Helchia obside) sacerdos instituitur Et Albinus mortuo festo pręfectus ordinatur in Iudea Ioseph a sacerdotio priuato Ananus iunior subrogat qui saduceus Iacobum fratrem Iesu christi & aliquos tradidit lapidãdos quod alij grauiter ferentes eum regi & Albino accusarunt qui eum de sacerdotio deposuerunt subrogao damei filio.

¶Capiiulum septimum.

Portio festo fœlicis succedente in iudea indei fœlicem accusant Neroni.

DOrtio siquidem festo directo a Nerone pro successore fœlicis:primi iudeorum Cęsaream habitantes ascenderũt romam accusaturi fœlicẽ qui sine dubio poterat pœnas exsoluere pro lesione Iudeorum nisi plurimum ei Nero pro fratris pallantis pręcibus indulsisset cui tunc maximũ honorem impendebat. ¶Interea primates syrorum cęsariẽsium berillo pedagogo neronis (qui officiũ super grœcos habebat) per epistolas multis pecunijs suaserũt vt a nerone peteret dari eis epistolã per quã ius ciuitatis quod cum eis habebãt iudei cõmuniter pœnitus fieri interminaret. Berillus ergo imperatorẽ rogauit atq; pmeruit vt huiusmodi scriberet epistola tamen gentis nostrę postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes namq; iudei cęsarienses quę fuerãt scripta pro syris tantas suscitauere seditiones: donec bella succederent. ¶Festo igitur i Iudeam veniente contigit vt prouincia a latronibus vastaretur:& vici omnes incẽderentur. Pręcipue nãq; siccarij nunc abundabant vtentes gladiolis magnitudine similibus persicorũ ensium cum sũmitatibus obuncis & quales sunt romanorũ sice quibus etiam vocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti in festiuitatibus populorũ sicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiũ quos volebant facile perimebant. Sepius etiam cum armis ad vicos ũmitorum aduenientes diripiebant:& cuncta pariter cõcremabant. ¶Interea diuersis rebus turbata prouincia festus multitudinẽ destinauit equestriũ atq; pedestriũ super populos qui decepti fuerãt a quodam mago salutem eis & malorum requiem promittente:si eum sequi in deserto cõtenderent. Quo facto & ipsum seductorẽ & seductos irruentes qui missi sunt occiderũt. Hoc tẽpore rex agrippa fabricatus est edificiũ magnitudine valde pręcipuum in palacio hierosolimorũ iuxta theatrum. Quod palaciũ factum est olim a filijs assamonei in loco eminenti positũ quod etiam volentibus ciuitatẽ respicere delectabilẽ conferebat aspectũ vnde rex inclinatus inspiciebat ea quę gerebant in tẽplo. ¶Hęc itaq; videntes hierosolimorũ primates grauiter habuerunt. Non enim patrium erat vt ea quę fiebãt

Berillus pro syro cęsarẽ cõtra iudeos orat.

Latrones siccarij i iudea ppłis i festiuitatibus pmixti multos pimebant.

Festus cõtra seductorẽ & seductos.

Agrippa iuxta theatrũ in palacio edificiũ fabricatus est.

in templo & maxime sacra dispensarētur aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum edificauerūt circa ædē quę erat in sacrario iteriori ad occidētem cōuersa. Hic vero pa nes nō solum triclinij regalis aspectū abstulit: sed etiam occidētalis porticus quę erat in extetiori tē plo vbi custodias in festiuitatibus propter templū habere romani solebāt. In his igitur indignatus rex Agrippa & p̄cipue festus p̄fectus: p̄cepit eis vt opus edificatū repente destruerēt. ¶ At illi rogaue runt vt eis potestas daretur quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronē dicentes nō se vitam ha bituros si quędā pars templi destrueret. Tunc p̄mittente festo miserunt de suis primatibus decem si mul & Ismahelem pontificem & Helchiam Gazofilacem. Nero autem audiēs eos non solum veniā gesti operis cōdonauit. sed etiā edificium manere permisit. Hoc beneficiū pōpeie coniugi pro iude is supplicāti cōdonans. Qui decem quidem qui venerāt redire p̄cepit Helchiā vero & Ismaelem ob fidum loco retinuit. ¶ Rex igitur hęc agnoscens pontificatū dedit Ioseph filio Symonis pontificis q cognomen habebat Gaddis. ¶ Porro Cęsar misit Albinum iu iudeam p̄fectū mortem festi cogno scens. ¶ Rex aūt denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit: & Anani filio qui & ipse Ananus voca batur eius successionem dedit. ¶ Hunc etenim Ananū seniorem dicūt fuisse fœliciſſimū. Filios nam q̄ habuit qui omnes dei pontificatu sunt functi dum & ipse primitus hunc honorem plurimis tēpo ribus habuisset: quod nulli pōtificum apud nos p̄ueniſſe dignoscitur. ¶ Ananus aūt iunior cū pon tificatum suscepisset erat vehemēter asperrimus & audax secta saceus. qui circa iudicia sunt vltra om nes iudeos valde crudeles: sicuti iam declarauimus. ¶ Cum ergo huius sectę Ananus esset credēs se in uenisse tempus oportunū festo mortuo & Albino in itinere constituto consiliū fecit iudicum: & quos dam deducēs ad semetipsum inter quos & fratrem Iesu qui dicit christus nomine Iacobum quasi cō tra legē agentes accusans tradidit lapidandos. Qui autē videbātur esse moderatiſſimi ciuitatis & cir ca legis integritatē habere sollicitudinē grauiter hoc tulere miseruntq; latēter ad regem rogantes eū vt scriberet Anano ne talia perpetraret cū neq; prius recte feciſſet. Quidam vero eorū etiā albino oc currerunt ab Alexandria venienti: eūq; docuerunt quia non licet Anano p̄ter illius voluntatem cō gregare consilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus cum iracundia scripsit Anano intermi natus eum pœnas exsoluere. Quapropter & rex sublato ei pontificatu/quem tribus habuerat mensi bus Iesum Damei filium in eius loco constituit.

¶ Albinus siccariorū plurimos occidit Ananus vero fauorem populi habens Albinū & ponti ficem muneribus placans violēter a sacerdotibus eius famuli decimas rapiebāt vnde sacerdotes ege state deficiebant Sicarij vero noctu ciuitatem ingredientes scribam magistratus Eleazari filiū alligā tes eduxerunt promittentes illum remissuros si Albinus decem viros quos vinctos habebat Ananię medio exsolueret. Cęsarea vero Philippi Neronia est appellata vnde odium aduersus Agrippam or tum est quia extraneam ornaret ciuitatem Iesus autem Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdo tium accepit vnde seditio inter alterutros orta est Custobarus quoq; & saul cū Anano maximā popu lo faciebant violentiam. Albinus quoq; cognito qa florus successor fuisset directus carcerem a noxijs purgauit & prouinciā implcuit latronibus Leuitę autē hymnidici a rege petentes vt linea vtant ve ste obtinuerūt. Oia quoq; tunc pater nis legibus cōtraria agebant. ¶ Capitulum.viij.

Vmq; Albinus in Hierosolimitarū venisset vrbem omni prouidentia nisus est vt prouincia pacem haberet & ideo Siccariorū plurimos interemit. ¶ Pontifex igitur Ananias al's Ana nus per singulos dies ad meliorem gloriam cōscendebat & fauorē ciuium habebat pariter & honorē. Erat em̄ locuples & quotidie albinū atq; pontificē muneribus cōplacabat. Ha buit aūt famulos valde laboriosos qui cū procacibus viris conuersati pergētes ad areas sacerdotū de cadas alias decimas accipiebant vim facientes: & nō abstinentes a cede nō dantū. Sed etiā alij pon tifices similia seruorum illius peragebāt cū nullus vtiq; prohiberet. Quapropter sacerdotes qui olim ex decadis al's decimis alebant: tūc inopię necessitate afficiebant al's deficiebāt. ¶ Rursus igit sicca rij festiuitatis tpe noctu ciuitatē ingrediētes cōprehenderūt vnum scribā magistratus eleazari filium ananię pontificis & alligātes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittētes ad ananiā dixerunt ita se scribam remissuros ad eū si albino suaderet vt decem viros quos ex eis cœperat & victos habebat exsolueret Ananias autem propter necessitatē albino vt hoc faceret suasit quod opus maximorū malorum fuit initiū. Latrones namq; semper moliebant vt aliquos famulorū caperent ananię quos non aliter nisi quosdam siccariorum reciperent dimittebāt. Cumq; numerus iterū accreuisset capta fiducia rursus p uinciā affligebant. ¶ Hoc itaq; tempore rex agrippa philippi cæsaream amplius fabricatā ad honorē neronis. neroniā alias neroniada appellauit & Berythus theatrū pecunijs multis instructū annalibns spectaculis condonauit innumeras illic expensas efficiens. Frumenta nāq; populo copiosa & oleum: opulenter tribuit & omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine: & antiquorū imaginibus ex

Iudei parietem excelsū triclinij regalis & occi dētalis porticus aspectū auferēs cōstruxerūt vñ rex indignatus & festus eis o pus p̄cepit de struere.

Ioseph Ismahe le manēte eum helchia obside sacerdos insti tuitur.

Ioseph a sacer dotio priuato Ananus iunior subrogatur.

Ananus iaco bum frem iesu xp̄i & aliquos tradidit lapidā dos qđ graui ter alij ferentes accusauerūt eū Albio & regi q eum de sacer dotio depositi subrogato iesu damei filio.

Albinus sicca rtorū plurimos interemit.

Siccarij noctu ciuitatē igredi tes scribā magi stratus Eleaza ri filiū alligātes eduxerūt p̄mit tētes illū remis suros si Albi nus decē viros quos victos ha bebat Ananiæ medio exsolue ret &c.

Iesus Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdotiū accepit vñ seditio inter alterutros

ornauit: & pœne oē decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eū odium subiectorū eo q illoꝝ pompā auferēs ornaret extraneam ciuitatē. ¶ Iesus autē gamalielis filius a rege successione pōtificatus accepit iesu damei honore priuato & ꝓpterea seditio inter alterutros orta est. Faciātes etenim collectionē prauorum hominū frequenter vsq; ad lapides (blasphemijs præcedētibus) inciderunt. Ananias autem præcellebat eos quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus eni & saul maximā ei multitudinē cōgregabant cū essent genere regio & propter agrippę cognationem populi fauorē haberent violenter scilicet iura & res infirmorū deripere parati. Ex quo præcipue contigit nostram ciuitatem languere magis cum vtiq; res eius peiora proueheretur. ¶ Albinus itaq; (cum audisset sibi successorem cestium florum fuisse directum, volens aliquid hierosolimitis præstare producens vinctos (qui erant indubitanter more digni) eos præcepit occidi. Alios autem (qui ex parua querela tenebantur in carcere pecunijs sumptis abire præcepit. Et ita gestum est vt carcer quidem purgaret a noxijs sed prouincia latronibus impleretur. ¶ Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorū dictores persuaserunt regi vt facto consilio eis concederet quatenus stola linea ꝓxime sacerdotibus vterent eius regnū decere dicentes vt memoriā de nouitate introducta perciperet. Quod petentes impetrauerunt. Rex etenim cum voluntate eorum qui concilio præsidebant hymnidicis hoc concessit vt posita veste prima linea sicut voluerant vterentur. ¶ Omniaq; contraria paternis legibus agebantur quibus spretis nō poterant pœne non solui. ¶ Igitur cum iam tunc etiam templum videretur esse perfectum & ciues conspicerent artifices vltra decem & octo milia vacantes operibus & labore indigentes vnde mercedes acciperent quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasq; repositas propter timorem romanorum habere non valerent: tunc habito consilio vt cura haberetur artificum & eis potius liceret expendi thesauros quando si vna hora quilibet operaretur mercedes acciperet: regi persuaserunt vt orientalem Porticum altius eleuaret. Erat autem hęc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringētorū cubitorum parietes habens ex lapide quadrato alboq; cōstructos. Singulorum enim lapidum longitudo erat cubitorum viginti altitudo vero sex. opus Salomonis regis qui primitus templū omne cōstruxit. ¶ Rex autē dum ei a Claudio templi fuisset cura cōmissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis instructio vero difficilis: & præcipue ad hanc porticū & tēpore & copiosis pecunijs opus esset hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatē vero sterni albo lapide nō prohibuit. ¶ Iesu autē Gamalielis pontificatu priuato dedit hunc honorem Mathię Theophili sub cuius pontificatu & bellū Romanorum contra iudeos sumpsit initium.

Albinus (cognito qa florus successor fuisset directus) carcerē a noxijs purgauit & ꝓuinciam latronibus impleuit.

Oia cōtraria pr̄nis legibus agebantur.

Porticū orientalem psuaserunt regi altius eleuari.

Rex porticū eleuari negauit sed ciuitatē lapide albo sterni cōcessit.

¶ Cathalogus pontificum & Epylogus eorum vsq; ad belli finem quorum Aaron primus ex cuius sanguine descendētibus soli sacerdotiū debebatur & ab eo vsq; ad Finasū octogita tres ex quibus in deserto vsq; ad constructionem templi tredecim per totā vitam tenētes honorē postea vero viuentibus facta est successio Rei em̄ publice varia fuit gubernatio primo sub populi ptāte (secūdo sub vnius principatu) & tertio sub regibus. Ab exitu de Egypto vsq; ad templi constructionem anni sexcenti & tredecim sub. xiij. pontificibus. A Salomone vsq; ad captiuitatem Babilonicam anni trecenti sexaginta sex menses sex & dies viginti sub octodecim pontificibus. A liberatione captiuitatis permittēte Cyro vsq; ad Anthiochum Eupatorem sub sedecim pontifiribus anni. cccc xiiij. Anthiocus autem & Lysias Oniam deponentes sacerdotiū primo turbauerunt. Ioachim mortuo ciuitas septem annis fuit sine pōtifice. Herodes vero susceptо tegno ignobilibus sacerdotalē tribuit honorem. Archelaus quoq; nullum de Assamonei genere sacerdotem fecit similiter nec romani pōtifices ab Herode vsq; ad destructionē Hierusalem per Tytum fuerūt. xxix. & anni centum & septem. Cestius quoq; florus Albino successit qui vxoris malignitate sacerdotalis dignitatis adeptus insulas iudeis crudelis fuit & Auarus hij enim propter latrones solemnitates omittebant fugientes ipsos etiam Flori crudelitas & malicia bellum contra romanos coegit assumere.

¶ Capitulum nonum.

¶ Cathalogus oim pōtificū & eorū epylogus vsq; belli finē

Pōtifices ab aarō vsq; ad Finasum octoginta tres.

Necessarium itaq; credo & historię præsenti cōueniens narrare de pontificibus quō inchoauerūt & quibus fungi hoc honore permissum est: & quāti, fuerūt vsq; ad belli finem. Primū itaq; omniū dicunt Aaron fratrem Moyseos pōtificatum suscepisse diuinū. Quo moriente successisse mox filios. & alijs eorum denuo liberis honorem vnius distributū Vnde legitimum est nullum posse pōtificatum percipere nisi de sanguine fuerit aaron. Ex alio namq; genere neq; si in regno constitutus sit pontificatū potest adipisci. ¶ Fuerunt itaq; omnes sicut diximus ab aaron primo vsq; ad Finasum qui belli tempore per discordiā pontifex ordinatus est numero octoginta & tres. Ex quibus in deserto temporibus moyseos consistente tabernaculo qđ moyses deo dicauit vsq; dum ad iudeam populus aduenisset vbi salomon rex deo edificauit templū pontificatū habuerunt vbi numero tredecim Primi namq; donec vitam morte finiret habebāt inerumpibiliter hunc honorem: postea

vero viuētibus succeſſio p̄bebat. Sed hi quidē tredeci Aaron exiſtentes ex gñe per ſucceſſionē ſume bāt honorē. Fuit aūt hebr̄orū reſpublica primo quidē ſub populi ptāte poſt hoc aūt ſub vnius principatu ſita:tertio vero ſub regibus. ¶ Tp̄s ergo quo iſti tredecim habuerūt principatū a die qua ęgyptū patres nr̄i/ Moyſe duce reliquerūt vſq; ad edificationē tēpli quod Salomō rex hieroſolimorū in vrbe cōſtruxit:fuit annorū duodecim & ſecento. ¶ Poſt illos itaq; tredecim pōtifices decem & octo alij hanc renuere ptātem a Salomonis regis tēporibus hieroſolymis ſibi ſuccedētes vſq; ad aduentū Nabugodonor Babilonior̄ regis qui caſtrametatus aduerſus vrbē tēplū quidā cōcremauit gentē vero noſtram in Babilonē migrauit.ad pontificē Ioſadach alias Ioſedech captiuū duxit. Tēpus em̄ pōtificatus horū trecētorū ſexaginta ſex fuit annor̄ / menſiū ſex dierū viginti:cū vtiq; iā eſſent iudei ſub regibus cōſtituti. ¶ Poſt t̄p̄s aūt annorū ſeptuaginta captiuitatis geſte p Babilonios Cyrus rex p̄ſarū dimiſit ex Babilonia iudeos ad propriā remeare terrā.atq; cōceſſit templū edificari captiuis. His itaq; remeātibus ſyſon pōtificatū ſumpſit & ex eius genere alij qndecim vſq; ad tēpus regis Anthiochi qui vocabat Eupator hūc habuere p̄ſulatū. Cōuerſabant aūt populari ptāte annis quadringentis quatuordeci. ¶ Primuſq; anthiochus quē p̄diximus & priceps militię eius Lyſias. Oniā cui erat Menelaus cognomentū pōtificatu depoſuerūt perimētes eū in Beroea:& cōſtituerūt pōtificē Ioachi ex gñe quidē aaron nō aūt ex iſta domo. Propterea & Onias defuncti frātruelis & nomē referēs p̄ris ve nies in ęgyptū Ptolomei Philometoris amicus effectus & cleopatrę eius vxoris.ſuaſit eis vt ſcām helipoliticā legē deo cōſtruerēt tēpiū hieroſolimitano ſil̄e & eū pontificē ordinarēt. Sed de tēplo quidē apd ęgyptū edificato ſepius declarauimus. ¶ Ioachi vero cū tribus annis habuiſſet pōtificatū:defunctus eſt Cui ſucceſſit nemo: ſed p annos ſeptē ciuitas fuit ſine pontifice. ¶ Rurſus aūt deſcendentes ex genere filiorū aſſamonei cōmiſſa ſibimet poteſtate:gētis ſumentes aduerſus macedones bellū: Ionatham ſeptē annis conſtituere pōtificem. Quo per inſidias moriente dolo triphonis ſicut ſuperius tam quodā loco narrauimus accepit honorē hunc ſymon germanus eius. Huic quoq; per dolū gentis cōtubio morienti: filius ſucceſſit hyrcanus. Qui cū tenuiſſet pōtificatum annis triginta & vno in ſenectute moriens cū & pōtificatū tenuiſſet & regnum. Quo defuncto Ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit qui primus ſibi dyadema ip̄oſuit ac poſt annū moritur & hęredē fratrem reliquit alexandrum. Alexāder autē cum & regnaſſet & ſacerdotiū tenuiſſet annis vigintiſeptē vita priuatus eſt alexandrę cōiugi p̄cipiēs pōtificem ordinare. Quę pontificatū quidem hyrcano filio ſuo dedit regnū vero ipſa retinens annis nouē defuncta eſt. Cuius filius hyrcanus pet tempus pōtificatum obtinuit. Poſt mortē namq; alexandrę dimicauit aduerſus eum ariſtobolus frater & dum viciſſet illum quidē pontificatu remouit:ipſe vero regnum obtinuit & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni menſe ſimiliter tertio veniens pompeius & hieroſolimitarū ciuitatem forti dimicatione deuincēs ipſum quidē romam cū filijs vinctū miſit:hyrcanū vero denuo in pōtificatū reſtituit. Quē gentis quidē p̄ſidatū habere p̄miſit diademate vero vti ꝓhibuit. ¶ Habuit aūt hyrcanus hanc poteſtatē ſup nouē priores alios ānos vigiti tres. Barzafanis aūt & pacorus pthie potētes trāſeūtes eufratē & pugnātes aduerſus hyrcanū ipſū quidē ceperūt ariſtoboli vero filiū antigonū cōſtituere regē. Qui dū tribus ānis & mēſibus totidē regnū tenuiſſet Soſius & hęrodes obſederūt eū antonius vero deductū antiochiā trucidauit. ¶ Hęrodes vero cōmiſſo ſibimet regno a romanis nequaq̄ cōſtituit ex genere aſſamonei pontifices:ſed quibuſdā ignobilibus & qui ſolūmō de ſacerdotibus eſſent p̄ter ariſtobolū tribuit hūc honorē. ¶ Ariſtobolū nāq; filiū hircani qui a parthis captus fuerat pōtificē cōſtituēs ſororē eius mariannē duxit vxorē. Ob quā fauorē populi ſibimet collocauit:propter hyrcani memoriā. Deinde metuēs ne cūcti ad ariſtobolū declinarēt eū in hierico ſuffocari dolo machinatus cū nataret ſicut iā declarauimus. ¶ Poſt hunc aūt nequaq̄ alicui ex genere aſſamonei pōtificatus tribuit poteſtatē. Similia quoq; geſſit in cōſtitutione ſacerdotū archelaus hęrodis filius pariter & romani poſtea ſuper iudeos obtinētes imperiū. Sūt ergo viri qui ab hęrodis tēporibus pōtificatū habuerūt vſq; ad diē qua titus tēplum & ciuitatē capiēs cōcremauit cūcti ſimul viginti nouē. Tēpus aūt horū ānī ſūt centū & ſeptē. Quorū quidā cōuerſati ſūt ſub hęrodis regno & filij eius archelai poſt horū vero mortē ppli poteſtate cūcta regebantur p̄ſulatū tñ gentis pōtifices obtinebāt. Hęc aūt de pōtificibus dicta ſufficiāt ¶ Ceſtius itaq; florus miſſus a nerone ſucceſſor albino plurimis malis iudeos attriuit. Erat nāq; genere dazonius habuit aūt vxorē cleopatrā nomie. Quę dū eſſet amica pōpeie neronis vxoris & malignitati mariti nō minor p eā vir eius ifulas huius dignitatis adeptus eſt. Sic aūt florus circa poteſtatem malignus fuit & violētus vt pro magnitudine malorū eius albinū quaſi beneficij largitorē iudei laudarent. Ille nāq; malignitatē celabat & ne pœnitus deprehēderet a turba quodāmō ꝓuidebat. Ceſtius aūt florus quaſi ad docēdā nequitiā miſſus iniquitates ſuas in gētē noſtrā aperta malignitate pōpabat neq; direptioni parcēs neq; modū iniuſti ſupplicij derelinquēs. Erat em̄ inflexibilis ad miſerandū & oibus lu-

Reſpublicę hebreorū varia gubernatio / prio ſub ppli ptāte ſcdo ſub vnius principatu / tertio ſub regibus.

A liberatiōe captiuitatis pmit tēte Cyro tēplū edificare vſq; ad āthiocū Eupatorē ſub. xvi. pōtificibus āni cccexiiij.

Onias i ęgypto tēplū cōſtrui ſimile hieroſolymitano fecit.

Ioachi mortuo ciuitas ſeptē ānis fuit ſine pōtifice.

Hęrodes ſuſcepto regno ignobilibus ſacerdotalē tribuit honorem.

Archelaus nullū de genere aſſamonei ſacerdotem fecit ſed nec romani pōtifices ab hęrode vſq; ad deſtructionē hieruſalē p titū. xxix. & anni. cvij.

Florus ifulas ſacerdotalis dignitatis p vxorē adeptus malignus fuit iudeis & violētus.

eris Auarus:qui etiã in latronũ direptionem cõmunicabat. Sine timore nẽq; multi ad hoc accedebãt cum illius ꝓmissione de sua salute minime cogitarent quod opus non erat mediocriter cõdolendum. ¶Quapropter infœlices iudei cũ non valerẽt vastationes sustinere latronũ cogebãtur a ꝓprijs solẽnitatibus recedẽtes cuncti diffugere vt melius vbicũq; liceret apud alienigenas habitarent. ¶Florus igitur fuit qui nos cõtra romanos bellum fecit assumere melius iudicans citius q̃ paulatim & per tẽpora nos perire. Initiũ quippe sumpsit hoc prẽliũ secundo quidẽ anno amministrationis Flori duodecimo aũt Neronis imperij. Sed ea quidẽ quęcũq; aut facere coacti sumus aut pati perfecte scire potuerunt qui legere voluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminũ antiquitatis historię postq̃ etiam bellum cœpi conscribere.

Iudei pp latrones solẽnitates omittebãt fugientes.

Malicia Flori coegit iudeos bellũ cõtra Romanos assumere.

¶Recapitulatio totius operis.

Epylogus cõtẽtorũ in viginti libris de antiqtatibus iudeoꝝ

COntinet autem hoc opus a prima hominis nativitate traditionẽ vsq; ad decimũ annũ Neronis imperij. Ea siquidẽ quę nobis iudeis prouenerũt in ęgyptum & syriam palestinam & quęcunq; perpessi sumus ab assyrijs & a babilonijs vel circa nos Persæ seu Macedones egerunt & post eos romani: sicut reor sunti cũ integritate composita. Nisus sum etiam descriptionem pontificũ conseruare: qui per annorũ duo milia sunt constituti. Cõscripsi etiam sine errore successiões regum actus eorum & cõuersationes annũcians & monarcharũ potestates enarrans sicut ex sacris libris ex rebus omnibus descriptio continet. Hoc eñ in principio historię me facere compromisi. Dico siquidẽ cũ fiducia (opere iam pfecto) quia nullus alter (licet volũtatẽ habuerit) neq; iudeus neq; alienigena: potuit hoc negocium grecis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cõgẽtilibus meis maximam eruditionẽ nostrę prouincię: etiam grecas studui litteras adipisci. Artis namq; grãmaticę experimentũ sumpsi. Integritatem vero prolationis verborum possidere me paterna cõsuetudo prohibuit. quippe cũ apud nos nõ recipiant eos qui elocutionem multarũ gentium didicisse nosnt: eo q̃ cõmune putent hoc officiũ non liberis tantũmodo sed etiã volentibus seruis. Sapiẽtiam vero illos testãtur habere tantũmodo qui leges sub integritate cognoscunt & virtutem sanctarũ scripturarũ interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborãtibus vix duo quidẽ aut tres adepti & laborũ fructum repẽte potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum etiam de genere meo & vitę actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere vlterius de antiquitate cessabo libris quidẽ existentibus viginti: habentibus vero sexaginta milia versuum. Et si diuinitas concesserit per discursum commemorabo rursus & libelli & eorum quę ad prẽsentem diem quę est tertijdecimi quidẽ anni Domiciani Cęsaris principatus michi a natiuitate quinquagesimi & sexti. ¶Proposui vero vobis cõscribere etiam nras idem iudeorũ sectas in quatuor libris de deo eiusq; substãtia & de legibus & cur secũdum eas illud facere permittimur aliud drohibemur.

Nullus hoc negocium potuit grecis conscribere.

Iosephus quinquagita sex habebat ãnos cũ hoc opus pfecit

¶FINIS.

¶Expliciunt Josephi illustrissimi hystorici de Iudeorum antiquitate viginti libri. Ante hac quidẽ mendose Impressi ac in infinitis ferme locis corrupti: nuperrime vero per Eximium profundumq; sacrarum litterarum doctorem ac professorem magistrum Robertum Goullet: non sine multa lucubratione ingentiq; labore in pristinum nitorem restituti: expoliri pariter & castigati: ordinatimq; per capita diuisi adiectis singulorum capitum summarijs: necnon annotatiunculis in margine collocatis: lectoribus apprime cõducentibus: vna cum concordantijs non solum eorundem librorum sed etiam Bibliæ. Impressi inq̃ Parrhisijs per Anthonitũ Bõnemere impressorem. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo nono.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

¶ In presentis compendii commendationē Iohannis de Gouy Morinensis Epigramma.

¶Tempora quisquis amat longi discretus æui
Noscere vel fluxos rursus habere dies:
Aut veterum quænam fuerit prosapia Regum
Sceptraq; quot soles regia quisq; tulit:
Quas aquilo:quas eurus habet:quas cynthius vrbes
Quasq; feras tumidis irrigat auster aquis:
Hęc lege succincti(moueo)compendia libri:
Splendida quę terso pollice gesta notant
Aetatum cernes discrimina multaq; vitę
Signa:dabunt mores dexteritasq; patrum.
Regnorum siquidem casus regumq; propago
Premia longeuę prosperitatis alunt.
Ficta nec hic vani pingunt mendacia fuci
At solum:quicquid littera vera:docet.
Multa igitur noster tollatur laude Robertus
Peruigili cuius munere tanta patent.
Nam quęcunq; tenent prolixa volumina longo
Contextu:paucis conferet iste liber.
Talia quid prestat/studij constantia sensus
In tenebris pernox assiduusq; labor.
Singula fœlici genuit quę neustria fato
Paladis vt largas multiplicaret opes.

¶FINIS LAVS DEO.

Habes candide lector preclara Iosephi iudei historici opera vberrime:a profundissimo Theologię professore sic vt pręmissum est elaborata opera & impensis Francisci Regnault & Iohānis Petit Librarijs Impressa:& ab innumeris erroribus quibus antea scatebant tersa atq; castigata:ne sis ergo ingratus pręces altissimo fundito pro eo qui prędicta opera ad communem hominum vtilitatem:non sine magnis vigilijs & accurato labore excoluit:ac ipsos bibliopolas qui in hoc opere magnos fecerūt impēsas liberali emptiōe subleuato qđ si feceris michi credere magis tibi ꝓderit hic liber in Biblioteca q̄ nūmus in archa. Vale impressum Parrhisij. Anno Dñi. M. quingentesimo decimonono: penultima Maij.